

The background features a decorative graphic consisting of three concentric blue circles of varying sizes, positioned in the upper right and lower right areas. Thin blue lines extend from the top left towards these circles, creating a sense of movement and design.

Hafiz Mirzə

SON və BAŞLANGIC

Tanınmış yazıcının modern romanı – musiqi ilə müşayiət olunan bədii nəsr əsərinin **elektron rəqəmsal variantı**. *Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumu ilə www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 57*

Milli Virtual Kitabxanamın Təqdimatında

Hafiz Mirzə

SON VƏ BAŞLANGIC

Modern roman

Elektron kitab

YYSQ - Milli Virtual Kitabxanamın e-nəşri N57 (2011)

Redaktoru və e-nəşrə hazırlayan:

Aydın Xan (Əbilov) - yazar-kulturoloq

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana

Bakı - 2011

HAFİZ MİRZƏ

SON VƏ BAŞLANGIC
ROMAN

ROMANIN OVQAT MUSIQİSİ YAZILMIŞ SD DİSK KİTABIN SONUNA ƏLAVƏ OLUNUR

Redaktoru : Ülviyyə Hüseynova

Rəssamı : Adil Əsədli

Korrektoru: Ülfət Seyidova

Musiqi yığımı : Orxan Mirzə

Dizayn: Emin Talışxanov

Səhifələmə: Elvir Əbilov

Hafiz Mirzə "Son və başlanğıc" - roman

Bakı "Apastrof" Çap evi- 2010, 600 səhifə

Bu kitab yazıçı-publisist Hafiz Mirzənin kitabsevrlərlə sayca yeddinci görüşüdür. Kitab İsa Məsihin (ə) doğulmasından 3750-ci ilə kimi olan, ədalətsizlik, haqsızlıq və ağır günahlar içərisində davam edən, buna görə də kainata daima qara enerji saçan bəşər tarixinin daha düzgün bədii mənzərəsinin yaradılması və insanlığın dünyanı xilas etmək üçün yubanmadan ayağa qalxması məqsədlərinə xidmət edir. Özünün bəd əməlləri ilə qara enerji xaric edən insanlıq dünyanın və elə özünün də sonunu yaxınlaşdırır. Getdikcə dünyada xaos və anarxiya hökmranlıq edir. Belə bir şəraitdə dünyanı xilas etmək istəyən 7 müdrik və hələ də öz paklığını itirməmiş az sayda insan var. Amma onların ciddi cəhdlərinə baxmayaraq dünyanın sonu çatır. Müdriklər heç olmasa bəşər elminin nəaliyyətlərini başqa qalaktikalara aparmaqla xilas etmək istəyirlər. Bu mümkündürmü və ya kiməsə lazımdır? Daha sonra bu dünyanın başlanğıcı olacaqmı? Romanda bu aqibəti doğuran mənəvi, tarixi, iqtisadi, siyasi və ekoloji səbəblər geniş analiz edilir və bütün ümumbəşəri suallara sadə və qəti cavab axtarılır. Eyni zamanda müəllif dünya tarixinin düzgün yazılmamış qaranlıq səhifələrinə işıq salmağa, İslam və xristianlıq, Qərb və Şərq barəsində hər şeyin tam doğrusunu deməyə çalışır. Əsərdəki global hadisələrin təəssüratını ifadə edən müvafiq musiqi səsləri ayrıca təqdim olunur və oxucuya münasib ovqat aşılır. Bu əsəri ilə Hafiz Mirzə həm də musiqili roman janrının təməlini qoyur.

Roman fəlsəfi, tarixi, dini və elmi-fantastik xarakter daşıyır.

I HİSSƏ: BÖYÜK GÜNAHLAR

“Yad et o günü ki, yazı üçün ayrılmış tumarı buran kimi asimanı burub eşərik. Onu xilqətin əvvəlində olan hala qaytaracağıq.”

Qurani-Kərim, Əmbiya surəsi 104-cü ayə

PROLOQ - BAŞLANGIC, YOXSA EPİLOQ - SON

(*01- «Dünyanın səsləri» musiqi kompozissiyası ovqat musiqisi olaraq əlavə edilir)

Bəşəriyyət yeni eranın IV minilliyini dörd əsr yarımından sonra başa çatdırı bilirdi. Amma V minilliyin başlanacağına Tibetin dağlar qoynundakı bir monastrında daha heç bir lama inanmırdı.

Hər şey sürətlə sona doğru irəliləməkdə idi.

Orta sıxlığı böhran həddindən kiçik olduğu üçün kainat genişlənmişdi. Burada asteroid və meteoridlər daha sərbəst dolaşır və Yerə doğru cəzb olunurdu. Lakin hansısa bir sirli qüvvənin təsiri nəticəsində Yer orbitinə çatmadan toqquşaraq parçalanır, Yerə və Aya tökülürdü. Nəticədə Yer kütləsi artıb 6.1025 kq, Ayınkı 7. 1023 kq olmuşdu. Bu isə Ayın Yerə doğru mərkəzə-qaçma qüvvəsini artırmışdı.

Oreon ulduzu öz arxasıya uzun halə buraxaraq sanki göydə durub qalmışdı.

Kainatda Yer kürəsi dəyişib yumurtavari və ellips formasına düşmüşdü.

Günəş göydə daha şəffaf parıltı ilə bərq vururdu. O Yerdən uzaqlaşmış, amma işığı və hərarəti daha da armışdı. Gündüzlər hava çox güclü hərarətlə qızırdı. Bu zaman insanlar havada azot tərkibinin və müxtəlif qazların, eləcə də hava kütləsinin artması, oksigenin isə azalması ucbatından rahat hərəkət edə və tam nəfəs ala bilmirdilər. Bəzi ərazilərdə havanın azot tərkibində bir-oksidin (N₂O) artması səbəbindən insanlar hər şeyə şadlanırlar, sevinirlər, ən kiçik səbəblərə görə də uzun-uzadı gülürlər, qəhqəhə çəkirdilər. Həmin ölkələrdə komediya janrında olan bütün şeylərə, hətta şəkillərə, kompüter oyunlarına da qadağalar qoyulmuşdu. Çox gülərək insanlar qəşş edir, əksər hallarda həyatlarını itirirdilər. Digər bəzi ərazilər də vardı ki, oralarda havanın azot tərkibində azot iki-oksidin (NO₂) artması ucbatından insanların sinir sistemi pozulurdu. Elə ərazilərdə ifrat qəzəb, acıq, nifrət mütəmadi olaraq qarşıdurmalar, ən adi səbəblər ucbatından insanların əlbəyaxa döyüşə atılmasına, qan tökülməsinə, qiyam və üsyanlara səbəb olurdu. Böyük şəhər və aqlemeratlarda havanın kütləsi hətta dənizkənarı ərazilərdə belə sıfır metr yüksəklik üçün 2-3 kiloqrama bərabər idi. Buna əsas səbəb kimi hava kütləsində meteorit və yer xassəli tozların, kimyəvi maddələrin, eləcə də tüstü və aerosolların artması göstərilirdi. Nəticədə havanın atmosfer təzyiqi artmışdı. Əksər ərazilərdə havadakı oksigenin tərkibi 18-19, karbonun göstəricisi isə artıb 0,1% olmuşdu. Amma bir kimsə buna qarşı tədbirlər görmək barədə düşünmürdü. Eləcə də günvurmalarından müxtəlif xəstəliklər yaranır, çox hallarda bunlar ölümlə nəticələnirdi. Böyük sənaye şəhərlərinin küçələrində başına şəffaf balon-maskalar keçirtmiş adamlar artmışdı. Bu balonlar Günəş radiasiyasını dəf edir, içərisinə cib qurğuları ilə təmiz hava doldurulurdu. Salonunda belə qurğular quraşdırılmış avtomobillər ən rahat sayılırdı. Yüksək dozalı infra-qırmızı şüalarının tez-tez artması səbəbindən ölkələrdə tez-tez iş günləri ləğv olunurdu. Günəşdə qızgın qaz alışması hallarının artması daha güclü şüa seli yaradırdı. Bu şüalar bir gündən sonra Yerə çatırdı. Güclü sel Yerin maqnit sahəsini sarsıdır, elektromaqnit sahəsinin xarakteristikası tez və güclü dəyişikliyə məruz qalırdı. Buna maqnit fırtınası deyilirdi. Bu zaman kompasaın əqrəbi çaşqın vəziyyətdə rəqs edir, bütün radio-rabitə sistemi pozulurdu. Havada mütəmadi olaraq cövlan edən maqnit burulğanları da insanlar

üçün yaşayış halını çətinləşdirirdi. Yaşı əllini keçmiş, artıq qoca sayılan şəxslər və xəstələr bəzən küçələrdə yığılır, sükan arxasında yüksək təzyiqlə beyninə qan sızmasından, hətta evlərində yataqdaca ölürdülər. İri yarpaqlı ağacların çoxu yanmış, onların yerini yabanı kol-kos və xırda yarpaqlılar tutmuşdu. Böyük şəhərlərdə parkların, bağların yaşıl örtüyünü sintetik otlar və dekorativ ağaclar əvəz edirdi. Əksər ağac və otların bioloji ömrü min illər əvvəlki ilə müqayisədə yarımçıq azalmışdı. Bir çox bostan və bağçılıq meyvə növləri tamamilə sıradan çıxmış, məhv olmuşdu. İnsanlar gilə, albalı, ərik, armud, nar, gavalı, kokos, binqo kimi meyvələri unutmuşdular. Əvəzində xüsusi laboratoriya şəraitində yeni növ meyvələr yaradılırdı. Bu meyvələrin ağacı olmur, onları budaqlardan dərmir, kimyəvi üsullarla və xüsusi qablarda yaradırdılar. Eləcə də sənaye üsulu ilə, geni olmayan toyuq, mal əti və balıq istehsalı geniş yayılmışdı. Bu zaman əsas rolu insanın hiss etməli olduğu dad effektləri oynayırdı. Xüsusi qablarda süni yumurta yaradılırdısa da, burada cücələr yuMURtalardan çıxmırdı. Bir saatin ərzində artıb böyük toyuq həcmi alan cücələrə qısa ömürlərində bir-cə dəfə nəşə yemək və ya adicə ayağa durmaq da qismət olmurdu. Həmin andaca qurğu bu toyuqları kəsib, istehlak üçün hazır vəziyyətə gətirirdi. Əslində, xüsusi qablarda və süni yollarla yaradılan eyni cür qoyun və mal əti, eləcə də balıqlar tamam başqa forma və quruluşa, şəkillərdə görüldəndən fərqli görkəmə malik olurdu. Ekvator boyu ölkələrin mərkəzi şəhərlərində, küçə və parklarda çox az sayda adam dolaşırdı. Onların da çoxu ya ağzına havatəmizləyici maskalar taxmışdı, ya da başına hava balonları keçirtmişdi. Çoxmərtəbəli qonşu binaların əksəriyyətini ilk, orta, bəzən son mərtəbələrdə, yanlardan, qapalı dəhlizlər birləşdirirdi. İnsanlar çox hallarda bu asma dəhlizlərlə əlaqə saxlayır, müəyyən fəaliyyət göstərir, bazar və mağazalara gedirdilər. Yeni binalarda pəncərə və balkonlar qoyulmurdu. Pəncərələrdən içəriyə təmiz hava dolacağına ümid yox idi. Pəncərələrin əvəzinə binalar müxtəlif havatəmizləyici və ekoloji təmizlik yarada bilən qurğularla təchiz edilir və yaşayış binasından daha çox zavoda oxşayırdı. Bu vəziyyət dünyanın əksər böyük şəhərləri üçün spesifik görüntü idi. Əyalət və kəndlərdən fərqli olaraq meqapolis şəhərlərdə vəziyyət daha acınacaqlı həddə çatmışdı. BuRalarda yeraltı tunel, metro və binalararası dəhliz-yollara üstünlük verilir, təbiətlə canlı əlaqədən qaçılırdı. Yer kürəsində neft və qazın tamam tükənməsi səbəbindən okean suyu, Günəş enerjisi, ekzosfer havası, atom və neytronla havada və küçədə hərəkət edə bilən hidrofily, avtomaşın və mikromobillərə üstünlük verilirdi. Küçə boyu çox az sayda avtomaşınlar şütüyür, onların üstü ilə havada çoxlu hidrofily və mikromobillər uçurdu. Səmada tez-tez elektro-maqnit qısa-qapanmaları işıqlanırdı. Bir çox yerlərdə göyün üzünü qırmızı buludlar bürümüşdü. Atmosferin ozon qatı ekoloji fəlakətlər ucbatından nazılmış, Günəşdən gələn hərarət bunun ucbatından artmış və infraqırmızı şüaların çoxluğu ucbatından Şimal buzlu okeanda on min illik buzlaqlar parçalanmışdı. Yaxın dənizlərdə iri aysberqlər üzürdü. Buzların əriməsi nəticəsində okean sahillərində yerləşən şəhərlərin bir çoxu, xüsusilə də Niderland, Belçika, Çili, İslandiya, Qrenlandiya, İndoneziya və Sakit, Hind, Atlantik okeanlarındakı bütün kiçik adalar, Okeaniyanın on min adası tamamilə su altında qalmışdı. Böyük Britaniyanın, İrlandiyanın, Portuqaliya, Rusiya, Çin, Kanada və Yaponiyanın, Skandinaviya ölkələrinin əksər sahil əraziləri, Nyu-York, Rio-de-Joneyro, Honkonq, Sinqapur, Neopol, Genuya kimi böyük şəhərlərin bir hissəsi okean sularının altında idi. Müxtəlif ölçü və sürətli tufanlar, qasırğa, tayfun və sunamilər gəmiləri batırır, şəhərləri kəndləri dağıdır, göydən yerə okean suları, heyvan, ağac, maşın, tikinti parçaları, hətta balıq, ilan və qurbağa yağdırırdı. Hazırkı vəziyyətdə Fransanın paytaxtı Parisdəki Eyfel qülləsinə böyük bir təyyarə çırpılmışdı və oradan alov və qara tüstü dilimləri yüksəlirdi. Arqentinada dağlardan kükrəyərək axan güclü sel ətrafı öz qoynuna almış, insanlar damların üstünə çıxmışdılar. Afrikada Anqola, Zambiya, Mozambik bitməyən leysan yağışlar, Nigeriya, Kamerun və Cənubi Afrika Respublikasını isə meşə yanğınları bürümüşdü. Hindistan ərazisinə düşmüş meteoritlər dağları parçalamış, Qanq çayının məcrasını dəyişmişdi. Türkiyə, İran, Çin və Yaponiya zəlzələlərin qoynunda yellənirdi. Cənubi Amerikanın And dağlarındakı Lulyalyako, Afrikadakı Klimancoro, Asiyadakı Krakatoru, Yaponiyadakı Fuziyama vulkanları püskürür, axan lava və yağan kül ətraf ələmi bürüyüb sıradan çıxardırdı.

Dünyanın təbii fəlakətlər içərisində çalxalanması heç təsadüfi deyildi.

Dörd Dünya müharibəsini insanlar başlamışdı. IV daha betər oldu.

Bu müharibə zamanı Amerika Birləşmiş Ştatlarının İraqa, İranın İsrailə, Koreyanın Avstraliyaya, Rusiyanın Gürcüstana, Çin və Pakistanın Hindistana, Hindistanın da onlara atmış olduğu atom bombalarının nəticəsində bir çox şəhər və qəsəbələr dağılmış, məhv olmuş, xarabazara çevrilmiş, böyük ərazilər tamam boş və kimsəsiz qalmışdı. Dünyanı atom Radiasiyasından törənən müxtəlif xəstəliklər bürümüşdü. Bu xəstəliklərin əksəriyyəti dəri-zöhrəvi xarakter daşıyırdı. Bunların bir çoxu hələ elmə məlum deyildi. Filippinin bir neçə adası Asiya Ölkələri Konfederasiyası tərəfindən qapalı bölgə elan edilmiş, gəmilərlə mühasirəyə alınmışdı. Oralarda cüzam, dəri qaralması, bədən ətinin daşlaşması və buynuz, quyruq çıxması ilə müşahidə olunan milyonlarca iblissima xəstəsi yaşayır, əslində ömrünün qısa sonluğunu gözləyirdi. Okeaniyanın hələ tamam su altında qalmamış bir neçə kiçik adasında isə yeni sapsar xəstəliyinə tutulmuş insanlar toplanmış və ərazi karantin elan olunmuşdu. Bu xəstəliyə tutulanlar qarşılaşdıqları insanları dişləməyə və insan əti yeməyə meyilli idilər. Bununla sağlam adamları o saat xəstələndirir, bəzən xəstə tərəfdaşlarını gəmirib bir-birlərinin ətinə yeyir, qanını içirdilər. Adalarda yüz minlərlə belə xəstə toplanmışdı. Onları buralara xəstəliyin birinci mərhələsində ailə üzvləri, yaxın qohumları gətirirdilər. Bir çox ölkələrin bu kimi xəstələri tutub buraya gətirmək iqtidarı da çatmırdı.

QİÇS xəstəliyi dünyada böyük əksəriyyət insanları cəlb etdiyi üçün daha onlar cəmiyyətdən təcrid edilmirdilər. Cəmiyyətin yuxarı elitasında hansısa daxili orqanı və ya bədən üzvü dəyişdirilməyən çox az adam qalmışdı. Bir çoxları hətta başını da dəyişdirmişdi. Özünün ürək və başını satışa çıxardanlar da vardı. Bir xəstəxananın əməliyyat stolunda ayağı inpulant olunan donorun digər ayağı və əlləri yəqin ki daha əvvəl satıldığı üçün görünmürdü. Bir başqa əməliyyat stolunda başı dəyişdirilən şəxsin bədənini ağ, başı isə qara dərilə idi. Bir çoxlarının daxili və xarici orqanlarını xüsusi aparatlar və cihazlar əvəz edirdi.

Dünyanın bir sıra kiçik ölkələri ilə böyük ölkələr arasında lazer-şüa müharibələri davam edirdi. IV Dünya müharibəsindən sonra dünyanın xəritəsi çox dəyişmişdi. Amerika Birləşmiş Ştatları, Böyük Britaniya, Rusiya Federasiyası, Çin Xalq Respublikası, Hindistan kimi XXI əsrin böyük dövlətləri müxtəlif dövlətlərə bölünmüş, bəzilərinin hətta adı da başqalaşmışdı. Tərkibində çoxlu etnik qruplar olan dövlətlər bu qrupların sayı qədər kiçik, cırıtdan, bivec dövlətlərə parçalanmışdı. Bu yeni dövlətlərin bir çoxu onları parçalanmağa təhrik edən dövlətlər tərəfindən sonra istila olunmuş, bəziləri isə bu müstəqilliyin onların xalqı üçün müvafiq olmadığını anlayıb digərləri ilə birləşmişdi. Eləcə birləşmiş dövlətlərin biri də Yuqoslaviya Federasiyası idi.

İnsanlar dini əqidəyə əyləncə və şou kimi yanaşdıqları, qəlbən inanclarını itirdikləri üçün artıq din dəbdən düşmüş, dini ibadətqahların əksəriyyəti öz əhəmiyyətini itirmişdi. Bəzi kilsələr dində postmodernizm tərəfdarı oldular və özləri də bilmədən İblisə xidmət göstərməyə başladılar. Onlar İblisi dərk və qəbul etməklə xristianlığa tapınmağa çalışırdılar. Amma niyyətlərinin ikinci mərhələsi alınmırdı. Bir çox kilsələr Bafomet adlı mason allahına ibadət məbədinə çevrilmişdi. Lakin Beynəlxalq mason hələ ki, yeni bir dini təqdim edə bilmirdi. Bundan ötrü Vatikan və ya Kəbə üçün hazırlanan planlar baş tutmurdu. Xristian-Qərb dünyasının ona qarşı mütəmadi və haqsız təhdidlərindən bezən İslam-Şərq dünyası bu təzyiqləri növbəti Səlib yürüşü adlandırır və ona qarşı son addımını atırdı. Vatikan İslam terroru nəticəsində partladılıb darmadağın edildi, Papa XIII Urban isə terrorçular tərəfindən qalanmış inkvizisiya tonqalında yandırıldı. Bundan sonra xristian ölkələri ilə İslam ölkələri arasında açıq müharibə başladı. Mason böyük dövlətləri hər iki dindən rəsmən imtina etdirməklə müharibəni başa çatdırmağa bildi. Bu onun yeni din yaratmaq planına müvafiq deyildi. Yeni dinin elan olunması üçün bütün əvvəlkilər iflasa uğradılmalı və yeni peyğəmbər yaradılmalı idi. Bu plana əsasən ölkələrdə bütün əxlaqi-mənəvi prinsiplər post-demokratiya prinsiplərinə zidd olaraq sıradan çıxarılır, hər bir insana heyvani azadlıqların verilməsi prosesi gedirdi. Qadınlar tam erotik geyimlərə üstünlük verdilər. Bu sahədə müğənnilər önə çıxarıldı. Televiziya və kino-

teatrlar pornoqrafik filmlərlə dolduruldu. Canlı seks-teatrlar yaradılmışdı. Tamaşalar maraqlı və cəlbədicə olsun deyərək aktyorlar səhnədə cinsi əlaqəyə girirdilər. Ekran və səhnələrdə obrazlar döyüşərək canlı qan axıtmağa üstünlük verirdilər. Post-demokratik təsisatlar tərəfindən terrorçunun terror, oğrunun oğurluq, caninin qətl törətmək, əxlaqsızın pozğun həyat keçirtmək hüququ tanınmağa başlandı və bu anlayışlar günün adı həyat normasına çevrilərək qəbahət mənasını tamam itirdi.

Qloballaşma ideologiyası aparıcı ölkələrdə bütün milli dəyərləri əcirandan çıxartdı. Yenisi qurulmadığı üçün sonra amorf bir cəmiyyət yarandı.

İnsanlığın cinsi qüdrətdən və şəhətdən düşməsi, texnika bəşəriyyətin hər yerə, hətta yeni insan yaranması prosesinə də soxulması ilə nəticələndi. Kompüter klounlaşması bəşəriyyətə homo-kompo adlanan yeni forma və mahiyyətli canlılar bəxş etdi. Onlar təbii insandan yalnız ağlaya, gülə və cinsi əlaqə vasitəsilə arta bilməmələri ilə fərqlənirdilər. Buna baxmayaraq onlar geniş istehsal olunurdu. Nəticədə kiborqlar insan cəmiyyətinin bütün sahələrinə soxulmağa və hakim zümrəyə çevrilməyə başladı. Bir sıra aparıcı dövlətlərdə artıq homo-kompolar seçmək-seçilmək hüququ da verilmişdi. Zöhrəvi xəstəliklərdən yayınmaq, çox hallarda isə cinsi əlaqəyə iqtidarı çatmadığı səbəbindən eyni cinslərin evlənməsinə dünyanın əksər ölkələrində rəsmən icazə verilmişdi. Seks-vibratorlar adı məişət texnikası idi. Eləcə də cinsiyyət orqanını dəyişdirib qadın olanların sayı həddindən çox artmışdı. Cəmiyyətdə kişiləşmə prosesi qadınlaşma ilə əvəzlənir, hamı bundan məmnun qalırdı. Əks cinslər heç də real deyil, həm də virtual ailələr qurmağa aludə olmuşdular. İnsanlar dünyanın istənilən gözəl və ya məşhur, hətta dünyasını yüz illər əvvəl dəyişmiş şəxsiyyətlərlə virtual seks yaşaya bilirdilər. Bunun üçün xüsusi proqramlar almaq və ya sifariş vermək yetərli idi. Gen texnologiyasının yüksək inkişafı hələ kütləvi istehsalı imkan verməyə də bəzi tarixi şəxslərin nümunəvi kloununu yaratmağa imkan vermişdi. Lakin bu çox böyük problemlərə səbəb oldu. Fransada “Napoleon Bonapart” istehsalı uğur qazandıqdan sonra çox keçmədi ki, ölkədə bu “napoleonlar” tərəfindən qiyam və üsyanlar törədilməyə başlandı ki, bu da onun istehsalını dayandırdı. Eləcə də “Lenin” istehsalı inqilablara, “Stalin” istehsalı isə zülm və qəddarlığa səbəb oldu. “Adolf Hitler” istehsalı da böyük uğur qazanmadı. Avropa yeni dünya müharibəsi həddinə çatanda bunun səbəbi məlum oldu və “Hitler” klounlarının istehsalı təcili dayandırıldı, mövcud olanlar üçün güclü elektron-virus buraxıb hamısını sıradan çıxartdılar. Amma gen texnologiyası çox gizli də olsa inkişaf etdirilir, pritonlar üçün mükəmməl “qadın” və “kişilər” düzəldilirdi. Əvəzində, homo-kompoların istehsalına qadağalar tətbiq edilmirdi. Çünki kompüter proqramlaşması nəticəsində yaradılan hər bir homo-komponu dayandırmaq, idarə etmək, başqalaşdırmaq mümkün idi.

Beləcə hər şey təbiətdən və insandan uzaqlaşmağa xidmət edirdi. Sağ və təmiz imanlarını qoruya bilmiş ruhanilər ötən son əsrə kimi bu barədə dini kitablardan işarələr tapır və insanlara çatdırmağa çalışırdılar. Amma onların eşidən yox idi.

Mahmudəli Bəycan adlı bir gənc Misirin Əl-əhzar məscidində namaz üstündə əllərini qaldırıb “Rəhm et, İlahi!” deyir, göz yaşları yanaqları boyuca süzülürdü.

Nyu York şəhərinin Müqəddəs Mariya kilsəsindəki mehrabın önündə diz çökmüş bir gözəl qız şövqlə və bütün varlığı ilə ibadət edirdi. Mariya Paolonun baxışları çarmıxa çəkilmiş İsa Məsihin bərelyefinə dikilmişdi. Dodaqları isə “İlahi, İsa xatirinə insanlığı bağışla!” sözlərini pıçıldayırdı.

Narıncı libaslı lamalar Tibet məbədinin həyətidə sıra ilə diz çöküb oturmuş, əllərini sinələrində cütləyib, baxışlarını aşağı dikmişdilər və astaca dua edirdilər.

3540-cı ildə XXXII Dalay Lama dünyanın keçmişinə meditasiyaya daldı.

Dünyanın və həyatın sonu çatdığını insanlardan başqa bütün canlılar hiss edirdi. Bütün bunlar heç də bir anın içində və qəflətdən yaranmamışdı. Hər şey o həddə çatmışdı ki, min illər boyu kainata yüksələn bəşər əzabları, ağrıları, qara niyyətlər, ah-fəqan, etiraz, küfr, günah, haqsızlıq və digər bəd əməllərin qara enerjisi astral aləmin efir qatında balansını tamamilə pozmuşdu. Mənfi yükün artması nəticəsində kainata daha heç bir müqavimət olmadan yüksəlirdi. Həmişə mənfi yük daşıyıcısı kimi Yerin xofunu alan və onun müsbət enerjisini stabilləşdirən kos-

mik Ay kütləsi minilliklər boyu özünə o qədər mənfi enerji çəkmişdi və o qədər ağırlaşmışdı ki, artıq həm də Yerin qravitasiası tərəfindən ona doğru cəzb olunmağa və sıxılmağa başlamışdı. Nəticədə, Ay Yer kürəsinə çox yaxınlaşmışdı. Bu hal təkcə kosmik anomaliya deyildi. Daha bir qədərdən sonra Yerin cazibəsi nəticəsində Ay partlaya, dağıla, parçalana bilərdi. Bu isə...

Bəşəriyyət buna doğru öz yaranışından yol gəlirdi. Ancaq hər şey daha əsaslı şəkildə məhz yeni eranın əvvəlindən – İsa Məsihin doğumundan sonra böyük sürət götürdü. İsa Məsih bəşəriyyəti bütün bunların dəhşətli aqibətindən xilas etməyə göndərilmişdi. İnsanlıq iblisə uydu, bunu dərk etmədi və onu çarmıxa çəkdi.

Bütün bunların mahiyyətini və səbəblərini daha dərinləndirən dərk etmək üçün XXXII Dalay Lama artıq keçmişdə qalmış, ötən 3540 illik bir böyük tarixi öz iqamətgahında oturub meditasiyaya dalararaq yaşayırdı. O, fəlakət zənglərinin ilk dəfə İudeyyada, İordan çayının sahillərində çalındığını aydın “görürdü.”

YENİ ERANIN KÖHNƏLİKLƏRİ

(*02-V.Motsart: "Eine Kleine nachtmusik" əsəri ovqat musiqi olaraq...)

Dünya hələ ucsuz-bucaqsız və sahibsiz meşəliklərdən, düzənlikdən, səhra və dağlardan ibarət idi. Ölkələrin ərazisi tayfaların və ya tayfa birliklərinin nəzarəti altında keçmişdi. Azacıq qüdrətlənən bir tayfa öz gücünü qonşu tayfaya göstərir, onu məhv etməyə və ya özünə tabe etdirməyə çalışırdı.

...Cığır boyu üç nəfər üzbəüz gəlirdi. Əyinlərində nimdəş paltar, başlarında kapşon papaq, əllərində iri çomaq, çiyinlərində xurcun vardı. Qarşı tərəfdən gələn qara papaqlı, iri cusəli birisi üzbəüz gəldiyi adamların bədəncə ondan zəif olduğunu gördükdə, qolunun üstü ilə burnunu çəkdi, sonra əlindəki iri çomaqla vurub onların ikisini də öldürdü. O, öldürdüyü adamların xurcununu götürdü və sevincək yoluna davam etdi. Arxadakı kiçik qan gölməçələrində ata və oğulun başı heysiz düşüb qalmışdı...

Göz işlədikcə uzanan meşəliklər keçilməz cəngəlliklərə çevrilmiş, düzənlikləri yabanı otlar bürümüş, çaylar öz məcrasından çıxıb ətraf yerləri basmış, yerin təkindən qalxan müxtəlif minerallar ətraf ələmə yayılıb onu sıradan çıxartmışdı.

İnsanlar xəlvəti məkanlarda bir-birlərini gördükdə qorxur, qaçır, gizlənir və ya yoldan geriye qayıdırdılar.

Dünyanın bütün qitələri su ilə əhatə olunmuşdu. Lakin onların hamısı od tutub yanır, bu "su" da onları söndürmürdü.

Səmada oxlar əks tərəflərə uçuşur, mənzil sonunda yerdəki döyüşçülərin köksünə sancılırdı. Burada bir döyüşçü qarnını dəlib arxadan çıxmış nizədən yapışmışdı. Onun gözləri bərəlməmiş, sifət ifadəsi əzabla gərilməmiş, ağzı açılı qalmışdı. Ətraf onun və onların bağırtılarına bürünmüşdü. Bir döyüşçünün başına vurulmuş balta onun dizlərini yerə doğru bükmüşdü. Digər bir döyüşçünün isə başı boynundan vurulmuş, bədənindən ayrı düşmüşdü.

Yamyaşıl otlar al qırmızı qana boyanmışdı...

Qəbilələr bir-birinə yaxınlaşdıqda tayfa, tayfalar birləşdikdə isə dövlət yaranırdı. Amma insanlar yenə də bir-birlərinə etibar etmirdilər. Eyni adlı bütün heyvanlar, balıqlar, quşlar, həşəratlar bir-birlərinə xətər yetirmədən yaşayırdılar. Eyni rəngdə, eyni millətdə, eyni dildə, hətta eyni cinsdə olan və şüura malik insanlar isə bir-birlərinə xətər yetirir, öldürür, sərbəst, azad və xoşbəxt yaşamasına imkan vermirdilər.

NAZARETLİ İİSA MƏSİH (ə)

(*03-F.Şubert: "Ave Maria" əsəri ovqat musiqi olaraq əlavə edilir)

Səmadan süzülən Günəş şuaları yerdəki təpələri, düzləri, daşları, qayalıqları, quruyub yanmış otları, kolları, yamyaşıl palma və xurma ağaclarını bəmbəyaz işıqlandırır. Təbiətdə payız bir müddət əvvəl olmuşdusa da, hava isti idi. Bu dünyanın bu yerləri nə soyuq, nə qar bilməzdi. Fələstin torpaqları il boyu təbiətin qalın və boz örtüyünü öz üzərinə çəkirdi.

Çılpaq dağların, dərələrin arasından qopan xəlif külək çöl tikanlarını diyirləndərək oynadır, toz qaldırır, palma budaqlarını yelpicək tərpedirdi. Cırcıramaların aramsız uzanan, bitməyən səsi bu aləmin görüntüsünə əlavə yeknəsəklik gətirirdi. Bir cığırın kənarında durub, dilini bayıra çıxardaraq təntiyən köstəbə kimi başına sərt hərəkətlərlə sağa-sola, qarşı tərəfə çevirdi və cəld qaçıb, yaxınlıqdakı torpaq oyuğa soxuldu. Cığırın baş tərəfindən addım səsləri eşidilməyə başlayırdı. Sonra orada əyninə boz rəngli, enli və topuğunadək uzun köynəklər geyinmiş, başına da enli şal örtmüş, kürən saç-saqqallı cavan bir yolçu göründü. Onun əlində uzun çomaq, çiyində nimdəş əskidən xurcun, tuluq su qabı, ayağında dəri başmaq vardı. Yolçunun saç, saqqalı, səmaya yönəlmiş gözləri və ümumiyyətlə, siması sanki qızıl suyuna çəkilibmiş kimi işıldayırdı, bərk vururdu. O, çomağının ucunu ayaqlarından daha əvvəl irəli qoyur, astadan, dodaqucu nəsə deyir, dualar oxuyurdu. Beləcə bir müddət getdikdən sonra birdən irəlindən insan səsləri eşidildi və yolçu ayaq saxlayıb durdu. Onun gözləri qarşısındakı məkanda bir kiçik çay axırdı. Çayın ətrafına çox sayda insanlar toplaşmışdı. Miskin görkəmli, nimdəş əyin-başlı, uzun saç-saqqalı bu adamlar oturub, öz aralarında nəyisə müzakirə edir və irəlindəki şəxsin möizəsinə qulaq asırdılar. Bu cəld saqqalı, əyninə qəhvəyi əba və qəba geyinmiş bir kişi idi. Onun səsi hamının səmindən daha gur çıxırdı.

– İsrail övladları, təmizlənmədən, pak olmadan Allah sizi öz dərğahına qəbul etməyəcək! Təmizlik insanların öz günahlarını dərindən anlaması, tövbə elməsi və xaç suyu ilə yuyunması deməkdir! Ulu Tanrı bu işi mənə həvalə edib! Gəlin, tövbə edin, xaç suyuna girin,.. Yubanmaqla günahlarınız sizi ağırlaşdırır, azadlığınıza mane olur, çörəyinizin bərəkəti çəkilir, işləriniz uğursuz gəlir! Nicatınız xaç suyundadır! Nəhayət ki, Sizlərdən kiminsə tövbəsi qəbul oluna-
caq və Ulu Tanrı onu özünə oğul seçəcək! Allahın oğlu olmağa tələsin! Tələsin ki, azad olasınız!

Qızılı çaçı yolçu hamının arxasında durub, buradan ona bir qədər qulaq asdı və gülümsədi.

– Sevgili qardaşım İohann, mən də xaç suyuna salarsanmı?

Onun ucadan dediyi bu sözlər hamını diksindirdi və oturanlar çevrilib arxaya baxdılar. Möizəçi də ona sarı və əlini qaşlarının üstünə qoyaraq, diqqətlə baxdı və birdən:

– Nazareti İsa!!! - deyərək sevincə qışqırdı. - Dölgər İosifin oğlu!

Onlar bir-birlərinə sarı yüyürdülər. Bu zaman adamlar kənara çəkildi və onlar hamının əhatəsində, sevinc içərisində qucaqlaşdılar.

– Sən hələ də insanları xaç suyuna salırsan! Xaçpərəst peyğəmbər!

– Mən hələ də insanları təmizliyə, düzlüyə çağırıram, İsa! Atamız Yəhva bu insanlardan kimisə özünə oğul seçməli, izrail xalqına xilaskar çar təyin etməlidir. Davud və Süleyman peyğəmbərdən sonra bu torpaqlara həqiqi çar gəlmədi. Romalıların zülmündən israil övladlarını yalnız Məsih xilas edəcək!

– Bəs Məsihin özünü kim xilas edəcək?

İsanın (ə) bu sualı həm İohannı, həm də ətrafda onları dinləyənləri çaşdırdı.

– Ata öz övladını darda qoymaz! – İohann dilləndi.

İsa(ə) acı təbəssümlə gülümsədi.

– Ata öz övladını seçdi və onu insanları xilas etmək üçün göndərdi.

İohann ona bir anlıq zənd ilə baxdı və birdən nə xatırladısa, şövqlə "Mariyanın oğlu İsa!" deyərək yenidən onu qucaqladı. Adamlar təəccüblə bir-birlərinə baxdılar və nəsə anlamaq üçün suallaşdılar.

– Deməli, mərhum Zaxaryanın və İoakimin dediyi məqam yetişdi?!

– İohann, biz sənənlə axı qohumuq. Məni qohumluq xatirinə xaç suyuna salarsanmı?

İohann ondan inciyibmiş kimi dodaqlarını büzdü.

– İsa! Biz sənənlə həm də uşaqlıq dostuyuq! Səni xaç suyuna salmaq səadətini ulu Tanrı mənim qismətimə yazıbmış! İordan çayı bu gün şərəfətlənə bilər! Narahat olma, bu gün su çox istidir! – Özünü toplaşanlara sarı çevirdi. – Camaat, deyəsən nəhayət ki, siz bu gün gözlədiyiniz xoş ana qovuşacaqsınız! – dedi və İsanı göstərdi, – Bu Allah övladının xaç suyuna salınmasına diqqətlə baxın! Bu gündən etibarən dünyada çox şey dəyişəcək, çox şey başqalayaacaq!

İsa(ə) çayın içində diz çökmüşdü və üzünü səmaya tutub dua edirdi. Bu zaman əynində bir nazik köynək vardı. Onun saçları çiyinə və üzünə tökülmüşdü. Haradansa peyda olan bir dəstə ağ göyərçin onun başı nahiyyəsində uçuşurdu. Qeybdən eşidilən bir səs onun içində dolaşır, o isə bunun fərqi nə varmadan cavabı gerçək aləmdə pıçıldayırdı.

–Mən sənin bəndənəm, sənin övladınam, Ulu Tanrı! Bu şərəfi mənə verməyindən xoşbəxtəm. Daha gözləməyə səbrim çatmır, mənə öz dərgahına çəkəcəyin günə doğru gəlirəm. Sən məndən ötrü seçdiyin yolu yaşamaq nə qədər əzab olsa da mən bundan məmnunam. İnsanlığın yaşaya bildiyi hər cür əzabı, izzətini, ağrını mən onlardan təhvil almadan sən onların əzabını yüngülləşdirmək istəmirsən. Mən buna hazıram! Hamının əzabını çəkib, bu ağrını yüngülləşdirmək üçün öz ömrümü sənə ixtiyarına buraxıram! Sən hər şeyi bilən, görən, adilsən! Sən bu günahkar bəndələrini mənə xatir bağışla, əff et! Mən onları dünya əzablarından xilas etməyə çalışacağam! Ulu Tanrı, mənə hər cür sınaqlardan şərəflə keçməyə dözümlə ver! Bağışla, öz övladını! Bağışla Ata, müqəddəs Ruh naminə!

Onun nə dediklərini eşitdikcə İohannın heyrdəndən gözləri alaçalanırdı. Bu təkcə Allah ilə bəndə, Ata ilə oğul arasında adi söhbət deyildi. Onun qarşısındakı axar suya Məsih diz çökmüşdü. Xilaskar padşah - İsus Xristos. İsa Məsih o idi! İsraililər isə nə baş verdiyini dərk etmədən çayın sahilində toplaşmış, maraqla bu mənzərəyə baxır və gözləyirdilər. Nəçə yüz illər idi ki, onlar bu günü gözləmişdilər. Doğrudanmı həmin gün gəlmişdi?!

İohann çayın müqəddəs suyunu ovucalayaraq İsanın alına, üzünə tökməyə başladı. Ancaq ona "Sənə günahlarını buraxıram, övladım!" deyə bilmədi. Çünki bu Xilaskar oğulun bir Ata qarşısında günahını hiss edə bilmirdi. Başları üstündə uçuşan, havada dövrə vuran ağ şöhlər göyərçin deyildimi?

İsa(ə) dikəlib sudan qalxdıqca səmadan ona doğru parlaq nur axmağa və onu büsbütün bürüməyə başladı. Bu nur ətrafa da saçılıb, aləmi zərrin şəfəqlərə bürüdü. Bu mənzərə qarşısında durmuş insanların bir çoxu heyranlıq içərisində bayılıb özündən getdi.

- İsa Məsih!!!- deyərək İohan Xaçpərəst heyranlıq içərisində qışqırdı.

Yer-yerdən "Xilaskar çar! İsa Məsih!!!" deyən nidalar qopdu. İnsanlar imdad diləyi ilə əllərini İsa Məsihə (ə) sarı uzatdılar. Hamı yalvararaq kömək istəyir, onun sudan çıxmasını gözləyirdi.

İsa Məsih(ə) isə bu zaman suyun üzərinə qalxmışdı. O, qollarını insanlara doğru uzadaraq suyun üstü ilə yeriyir və göylərə yüksələn uca səslə, amma hamının qulaqlarını oxşayan isti pıçıltı ilə öz müjdəsini çatdırırdı.

- Qardaşlar, mən sizi xilas etməyə gəldim! Sizlərə İlahi məhəbbət töhvəsini gətirdim! Bir-birinizi sevin, günahlarınızı bağışlayın! Bunsuz Allahı sevə bilməzsiniz! Nicatınız yalnız məhəbbətdədir! Allaha yalnız məhəbbətlə qovuşmaq olar! Qəlbində insanlığa məhəbbət hissi olmayan şəxsin qəlbinə Allah nüfuz etməz! Qəlbi məhəbbətlə dolub-daşmayan insan azad ola bilməz! Sevin bir-birinizi təmiz pak məhəbbətlə! Necə ki, mən sizləri sevirəm! Yoxsa bu dünya göylərə yüksələn qarğış, nifrən və nalə içərisində dağılacaq! Özünü və dünyanı xilas edin, insanlar!

Bir dəstə ağ göyərçin İsa Məsihin(ə) başı üstündə pərvazlanmaqda idi.

MİLADİ TƏQVİMİN 33-CÜ İLİ, İUDEYYA, YERUSƏLİM ŞƏHƏRİ

(* 04-İ.Bax: "Violinkonzert-E dur BWV-Adagio" ovqat musiqi olaraq)

Yerusəlim şəhərinin qala darvazasının ağzına çıxmış adamlar uzaqdan gələn böyük bir dəstəyə heyranlıq və nigarançılıqla baxırdılar. Yer-yerdən "Nazareti İsa Məsih gəlir!" nidaları qopurdu. Toplaşanlar şövlə danışır, bir-birlərinə nəsə sübut etməyə çalışırdılar. Qarşıda ağ rəngli bir ulağın yüyənə tutmuş yaşlı qadın:

-Məsih Efrahimli qadının xəstə uşağına əl sürməklə onu sağaltmışdı!- deyirdi.

-Yaffada balıqçılar onun istəyi ilə tor atdılar, sonra o qədər balıq tutdular ki, qayıqlar aşır-daşır, balıqlar qayıqdan suya tullanırmış!- Bir qoca da belə dedi.

Başına qara örtük salmış bir kor kişi isə səbirsizliklə çomağını yerə döyəcləyirdi. Onun verdiyi xəbər hamının, hətta burada durub yola sarı baxan kahin Hannanın da diqqətini cəlb etdi.

-Şem və Arimateya şəhərlərində nə qədər kor vardısı, Məsih hamısını bir-bir sağaltdı. Bunu yalnız Allahın özü bacarardı. Yüzlərlə kor onun ardınca düşüb öz allahlarından ayrılmmaq istəmirlər! Bircə tez gəlib çıxsaydı!

-O, cüzamlı xəstələrə əlini sürtməkdən çəkinmir, hamını da sağaldıb öz dəstəsinə qoşur! - Başqa birisi belə bildirdi.- Məsih əsil Allah ordusu yaradır!

Onlara baxan kahin Hannanın simasında qorxu əlamətləri dolaşdı.

- Allah ordusu?! Mümkün olsaydı bunu Musa yaradardı! Heç Tövratda da belə şey yoxdur! Yalançı, firildəqçidir o! - Kahin nifrətlə belə bağırdı.- Dünən dülgərlik edən birisi bu gün peyğəmbər olub! Hım!!! İudeyyada çarlıq taxtına oturmaq üçün uydurulmuş şeylərdir! Belə firildəqçilərin ucbatından Roma Yerusəlimi allahsız hesab edib qılıncdan keçirdər! Onun qarşısını alan bizim dinimizdir! Dinimiz olmayacaqsansa,..

- Bəs İsrail nə vaxt xilas olacaq?!- deyə adamların arasından birisi dözə bilməyib qəzəblə səsləndi və onun sözünü ağzında saxlamış oldu.

Kahin Hanna adamları qorxu və nifrətlə süzdü.

- Nadan, bu sualı Roma canişini, prokurator Ponti Pilata verərsən, o səni başa salar! Sizin nəzərdə tutduğunuz xilaskar padşah Musa idi və o da İsrail xalqını Misirdən xilas edib Fələstinə gətirdi. Yoxsa ki, pasxa bayramına nə üçün hazırlaşırsınız?!

- Sən bu günümüzdən danış! - Başqa birisi qəzəblə onun üstünə bağırdı.-Yəhudi xalqını bu qədər aldatdınız kifayətdir! İnsanlar aclıqdan, xəstəliklərdən, zülmədən, ədalətsizlikdən cana do-yublar! Vergilər də bir yandan! Romaya ver, məbədə ver, çara ver,.. Bütün bunlardan bezdik artıq! Nə vaxta kimi biz zülm altında inildəyəcəyik!? Azad olmaq lazımdır bu haqsızlıqlardan! Musanın dediyi xilaskar padşah elə Nazaretli İsa Məsihdir! O öz qılıncı ilə yadelliləri məhv edəcək, İsrail taxtı xilas olunacaq! Siz bunu istəmirsiniz!

- Onda biz sizin kimi tanayalara qara ulaq hazırlayacağıq!

- Səni kürəkənin Kayafanın hakimiyyəti narahat edir!

- Baş kahin Kayafa səninlə fəxr edə bilər!

Adamlar bu sözlərə ucadan gülüşdülər. Kahin Hanna nifrətlə tüpürdü.

- Zavallı kütlə! Sizlər bu gün İisaya alqış göndərirsiniz, amma çox keçməz ki, onu çarmıxda görmək istəyirsiniz!

- Bəlkə əvvəl səni görmək istədik!

Hanna bu sözlərdən qorxdı, çevrilib, ədəklərini də yığdı, əvvəlcə yeyin addımlarla, sonra qaçaraq uzaqlaşmağa çalışdı. Arxadan onu fitə, hay-küyə basdılar, kimlərsə ardınca bir neçə daş və bir yumurta da tulladı.

İsa Məsih (ə) qala darvazasının ağzında görünən kimi səs-küy daha da artdı, hamı irəli yüyürdü, bütün əllər ona sarı ümidlə uzandı. Həvarilər "İsa Məsih kömək olsun!", "Bir-birimizi bağışlayaq!", "İnsanlara azadlıq!", " Bəşəriyyəti sülh ilə xilas edək!", "Dünyanı insana məhəbbət xilas edəcək!" şüarlarını söyləyir, yer-yerdən adamlar sevinclə "Hey-hey!" deyə qışqırır, palma budaqlarını şövlə yellədirdilər. Hamı eyni zamanda İsa Məsihin (ə) möizə edəcəyini gözləyirdi.

Şəhərin baş məbədinin qarşısındakı meydanda minlərlə insan yerə oturmuşdu və diqqətlə irəliyə baxırdı. İrəlidə, məbədin kahinləri, onların qarşısında isə İsa Məsih(ə) arxasında on iki həvari ilə durmuşdu.

Yerusəlim məbədinin içərisində də adamlar vardı. Bunlar qırmızı geyimli, bürünc dəbilqəli, əli nizəli Roma əskərləri idi. Onların qarşısında, pəncərəyə yaxın yerdə qoyulmuş səndəl üstündə oturmuş ağ libaslı cəngavərin sinəsindən qırmızı şərif dolanmış, kürəyinə atılmışdı. O buradan xəlvətcə boylanır və aşağıda toplaşan adamlara diqqətlə baxırdı. İçəriyə daxil olan boz geyimli prefektin əlində tutduğu məcmeyinin içərisində alma, üzüm, nar meyvələri doldu-

rulmuş sini, cam və bir qab çaxır vardı. O, məcmeyini gətirib bu cəngavərin qarşısına – pəncərənin daş artırmasının üstünə qoydu və:

- Canışın Pointi Pilat Romanın əzəmətini təmsil edir! -dedi.- O belə məzhəkələrə həm də əylənərək tamaşa etməlidir! İzn versəydiniz Mariya Maqdolinanı gətizdirərdim. O sizin üçün çılpaq rəqs edir və siz yaxşıca istirahət edərdiniz!

Pointi Pilat qarşısındakı prefektin yaltaq simasına kinayə ilə baxdı.

- Prefekt Sion, şərab və qadınlar sənin başını tamam xarab edib! Unudursan ki, Mariya Maqdolina çoxdandır bu dülgər peyğəmbərə qoşulub, daha bir kimsə üçün soyunmur! Bir də onda ayılacaqsınız ki, hücrələrinizdəki arvadlarınız da bu dülgər İsanı özləri üçün Məsih adlandırmış olacaqlar!

Prefekt Sion bu sözlərdən qorxu içərisində udqundu.

- Əzəmətli pokurator Pointi Pilat! Sizin nəzarətiniz altında bir kimsə özünü Xilaskar Çar elan edə və qiyama qalxa bilməz!

-Bunu sən belə düşünürsən, Sion! Görək bu yeni peyğəmbər nə düşünür. Əgər onun dediklərində Romanı narahat edəcək nəşə olarsa, birisi gün elə sən də keçirəcəyin sonuncu Pasma bayramı ola bilər!

Pointi Pilat pəncərə kənarından yenə xəlvətcə və diqqətlə aşağıya boylandı.

Aşağıda toplaşmış adamların arasından bir nəfər qalxıb üzünü kahinlərə sarı tutdu.

- Bayaqdan bizi burada öz axmaq suallarınızla incidirsiniz! Ya İsayə tabe olun, ya da bizə su gətizdirin, ürəyimiz yanır!

İri cusəli, qara çuxalı baş kahin Tayafa bu sözlərdən narahat oldu və oturduğu hündür kreslodan qalxdı. Onun başında iri papaq və qara örtük vardı. O, bu adama sarı nifrətlə baxdı, ancaq ona deyil, arxasında duran kahinlərdən kiməsə astadan " Bunlar üçün bihüşdər qatılmış su gətizdirin!" tapşırığını verdi. Sonra o, bir addım irəli gəldi və əlindəki əsasını nifrətlə qarşı tərəfdə durmuş İsa Məsihə (ə) sarı tuşladı.

-Sən İsrail övladlarını xilas etməyə gəldiyini deyirsən!

-Mən bütün bəşəriyyəti xilas etməyə gəldiyimi bəyan edirəm!- İsa (ə) onun sözünə davam olaraq əlavə etdi.

Baş kahin Kayafa istehza ilə gülümsədi.

- Xilaskar Məsih əlində qılıncla, at belinə süvar olub, cəngavər kimi gələcək! Sən isə... Sən bu görkəmlə yalnız dülgər olmağa qadirsən! Bizim yerlər hər il bir neçə yalançı peyğəmbər görməkdən bezib! Hamısı da fırıldaqçı, cadugər! Peyğəmbərin möcüzəsi olmalıdır. Sən indi bizə möcüzə göstər, sehr, cadu deyil!

- Siz nəyi nəzərdə tutursunuz? - İsa Məsih (ə) təbəssümlə soruşdu.- Heç kəsin qadir olmadığı əməllərimi? Bununla siz mənə Ulu Tanrının göndərmiş olduğuna inanacaqsınızsa, mən hər nə etməyə hazıram! İstəyirsiniz, sizin iyirmi il əvvəl ölmüş arvadınız Sabinanı dirildim. Yadıңызdadırsa, o adı bir çəllək ustasının qızı idi. Sabina ölərkən siz bir də evlənməyəcəyinizə and içmişdiniz.

-Sən onu haradan tanıyırsan?! O bu ellərdə yaşamırdı!

-Heç mən də bu ellərdə yaşamıram! - İsa Məsih(ə) dedi və onun bu sözlərinə yer-yerdən gülüşdülər. İsa (ə) tez də əlini göylərə uzatdı.- Mənim çarlığım oradadır! Mən insanları dünya əzablarından xilas etməyə gəlmişəm!

-Ah-ha, sən çarlıq iddiasındasan! Belə desənə! Amm bizim əlavə çara ehtiyacımız yoxdur! Qalileya çarı İrod Antipa bu iltifatı bizə göstərməkdən məmnun olardı. O, Pasma bizimlə birlikdə keçirəcəyinə söz verib. Əlavə bir saray da saxlamaq məbəd üçün əlavə xərc, xalq üçün əlavə vergilər deməkdir!

İsa Məsih ona təbəssümlə baxdı.

- Zavallı, sizin gözüünüzü dünya malı, bu dünyanın sərvətləri tutub. Mənim səltənətim bu dünyadan çox yüksəklərdə durur. Oraya daxil olmaq üçün dünya istəklərindən azad olmaq lazımdır!

- Dünya nemətlərindən?! - Baş kahin Kayafa istehza ilə soruşdu.- Qadıncan, yeməkdən, qızılcadan, şərabdan,.. Sənin tərəfdarların adicə susuzluğa da dözə bilmir, bu dünya nemətləri olmadan onlar nə qədər davam gətirə bilər ki?

İsa Məsih (ə) ona iztirab dolu nəzərlərlə baxdı və başını buladı.

- Zavallı, sən bu əqidə ilə Atamız Ulu Tanrının ibadət evinə rəhbərlik edirsən! Sən heç Musanın dediklərinə də düzgün əməl etmirsən!

Kahinlərin arasından biri Hannadan təəccüblə:

- Bu adam təhsil almadığı halda o yazıları necə bilir?- deyər soruşdu.

Baş kahin Kayafa əsasını onu vurmaq üçün qaldırdı, amma son anda özünü ələ alıb, əlini yuxarıda saxladı.

- Biz Musanın şagirdləriyik! Olmaya o Məsihin Qalileyadan gələcəyini deyirdi?! Məsih Davud peyğəmbərin nəslindəndir, o Beytlehemdən, Davudun doğulduğu kənddən gəlməlidir! Qalileyadan peyğəmbər çıxmaz!

İsa Məsih (ə) başını buladı.

- Zahirə görə hökm etməyin, ədalətlə hökm edin! Mən dünyanın Nuruyam! Mənim ardımca gələn qaranlıqda yeriməz. Çünki ondan həyat nuru şəfəq saçıb hər zaman qarşısını işıqlandıracaq! Mənə, Mənim Allahıma itaət edənə axirət günü mən dirildəcəyəm! Doğrusunu, doğrusunu deyirəm: İman edənə əbədi həyatı vardır!

Baş kahin Kayafa dodaqlarını büzdü.

- Sən axı nə üçün Musanı qəbul etmirsən, onunla niyə kifayətlənmirsən?!

- Sağlığında sizlər Musanı qəbul edirdinizmi? İndi ona görə Musaya istinad edirsiniz ki, onun Tövrəti sizin hakimiyyətinizi təmin edir! Musa istəsəydi hakimiyyətə yetə bilməzdimi? Hakimiyyət də, maddi nemətlər də insan üçün ibadət vasitəsidir! İbadət maddi nemətlər əldə etmək üçün deyil! Oğulun ibadəti Atamızın onu dünya əzablarından azad etməsi üçündür. Əsil insan bu dünya tələblərindən xilas ola bilmədikcə o biri və əbədi dünyanın sultanına çevrilə bilməz!

- Sənin iştahandan çarlıq, sultanlıq keçir, sadə adamları da buna səsləyirsən! Allah heç zaman bütün insanları padşahlıq arzusuna salmaz! Sən Allahın adına böhtan danışma! Allah yalnız çarları-padşahları özünə oğul seçər! Allahın bu qədər oğlu olmaz ki!

Baş kahin Kayafa belə deyib, ucadan gülməyə başladı. O çevrilib baxışları ilə başqalarından da bunu tələb etdikdə arxasındakı digər kahinlər qəsdən və zorla güldülər. Toplaşanlar arasında isə çox az adam ona qoşuldu. Buna görə o pərt olub üzünü acıqla çevirdi. Əvəzində İsa(ə) onun bu halına baxaraq güldü.

- Mənim iştahamdan əlavə çarlıq keçmir, kahin! Çünki mən artıq öz dünyamın çarıyam! O dünyanın sakini olmaq istəyən insanları bu dünyadan azad olmağa çağırmaq üçün gəlmişəm! Bilin ki, buğdanın toxumu yerə düşüb ölməzsə, yalnız qalar, fəqət ölərsə, taxıl olub çox məhsul verər! Bilin ki, canını çox sevən onu zay edər; bu dünyada canına nifrət edən onu əbədi həyat üçün saxlamış olar!

- Sən insanları fəaliyyətsizliyə, mütiliyə çağırırsan!- Kayafa bağırdı.

- Başqalarını sevmək, günahkarları bağışlamaq, dünya əzablarından xilas olmaq, günahlardan uzaq qalmaq məgər fəaliyyətsizlikdir?! Əksinə, buna qadir olmaq üçün daha çox zəhmət çəkməlidir! Siz bunun asan olduğunu düşünürsünüz?! Əgər bu asandırsa, onda SABahdan bu məbədi qazanc yerinə çevirməyin, müxtəlif dini oyuncaqlar satışından imtina edin! Hə, bacarırsınız mı?

Yer-yerdən bir neçə nəfər "İsa doğru deyir!" sədaları qopdu.

- Elə çıxır ki, sən bu dünyada hər şeydən imtina edə bilərsən! - Baş kahin yenə qəzəblə bağırdı.- Onda öz həyatından imtina elə!

İsa(ə) yenidən gülməyə başladı.

- Mən elə buraya çıxmışamsa, deməli,artıq öz həyatımdan imtina etmişəm! Bu saat orada – məbədin içərisində romalılar yığışb bizə qulaq asır və bunu xoruz döyüşü kimi zövqlə seyr

edirlər. Bu döyüşə görə tezliklə kimin həyatını qəsb edəcəklərini prokurator Pointi Pilat daha yaxşı bilir!

Bu sözləri eşitmək toplaşanların hamısı məbədin pəncərələrinə sarı çevrildi. Orada xəlvətə bu mənzərəyə diqqət verən Pointi Pilat isə tez başını geriye çəkdi və təəccübləndi.

- Bu İsa bizim burada olduğumuzu haradan bildi?- deyə soruşdu.

Aşağıda adamlardan biri " Romalılar məbədi murdarladılar!" deyə bağırırdı. Bir andaca vəziyyət dəyişə bilərdi. Baş kahin Kayafa hamını çaşdırmaq istədi:

- Ey İsa, sən yəhudiləri azdırma, diqqəti bu söhbətdən yayındırma! Burada sən peyğəmbərliyin müzakirə olunur! Sən bizə sübut elə ki, Musanın dediyi həmin Məsihsən! Xilaskar Çar bizlərin nə düşündüyünü də yaxşı bilməlidir! De görüm mən indi nə düşünürəm!

İsa Məsih(ə) ona zənd ilə baxdı və acı təbəssümlə başını yırğaladı.

- Səni bu saat öz hakimiyyətin narahat edir, Kayafa. Sən hər bir yəhudini çox asanlıqla qurban verərsən. Təki hər şey beləcə davam etsin! Tövbə et, Yehovadan üzr dilə! Səmalara tövbəyə ehtiyacı olmayan doxsan doqquz möminə nisbətən tövbə edən bir günahkar daha çox sevinc gətirər!

Kayafa bu sözlərdən çaşdı, amma özünü tez də ələ almağa çalışdı.

- Heç də belə deyil! Mən günahkar deyiləm! Günahkar olardımsa, Ulu Yehova bu vaxtacan özünün baş məbədinə mənə və bu tanayalara etibar etməzdi. Bəs sənə nə etibar olunub?!

- Mənə bəşəriyyətin günahları, iztirabları, onun xilas yolları! Mən özlüyümdən çıxıb gəlmədim, mənə Allahım göndərdi! Qul ağasından üstün deyil! Göndərilən də onu göndərənə tay və ondan böyük ola bilməz! Mənə iman edən mənə yox, mənə göndərənə iman edər!

Baş kahin İsa Məsihin(ə) bu sözləri qarşısında mətəl və bir az da heyran qalmışdı. Arxadan onu dümsükləməsəydilər, öz heyranlığını daha bariz şəkildə biruzə verəcəkdilər.

- Nazaretli İsa, mənə bu insanların taleyi narahat edir! Mən sənə çarlıq taxtını tutmağın uğrunda qan tökülməsini, pomalıların bu adamları allahsız sanıb çarmıxa çəkməsini istəmirəm!

- Onda öz taxtını xoşluqla İsa Məsihə təhvil ver! - həvari Şimon oğlu Yəhuda İskariyot arxadan dilləndi.- Bu məbəd onsuz da İsa Məsihin Atasına məxsusdur!

Bu sözləri yer-yerdən digər həvarilər, o cümlədən toplaşanlar da öz hayqırıqları ilə müdafiə etməyə başladılar. Vəziyyətin onlar üçün bu təhlükəli məqamında kahinlərdən hansınsa əl işarəsi ilə məbəd xidmətçiləri iri küplərdə ortaya su gətirdilər. Adamlar suyu görən kimi diqqət yayındı və çoxları sevinc içərisində " Su gəldi!" deyə bağırırdı. Bir anda hər şey yaddan çıxdı. Xidmətçilər küplərin ağzını açdılar və parçalarda su paylamağa başladılar.

- İnsanları sənə söz çarlığın deyil, bax, bu nemət çarlığı maraqlandırır. Adi su da sənə vermək istədiyin mənəvi qidadan daha dəyərlidir. Mən insanlara su paylayıram! Bəs sən konkret nə verirsen?!

İsa Məsih iri su küplərinə baxdı.

- Mənə iman edənlərin içindən diri su çayları axacaq!

- Əsas olan odur ki, halva deməklə ağız şirin olmur!

- Baxır ki, onu kim deyir! Mən bu saat onlara çaxır verirəm! Qoy içib bu dünyanın ağırlığından bir azca azad olsunlar. Onda görərlər ki, bu dünya nə qədər fanidir!

-Hanı sənə çaxırın? Haradan gətirəcəksən? Nə ilə alacaqsan onu?- Kayafa tənə ilə başını buladı.- Miskin padşah! Yalançı peyğəmbər! Nazaretli dülgər!

Baş kahinin bu qaraqışqırıqlarını İsa Məsih təbəssümlə qarşıladı və əli ilə su küplərini göstərdi.

-Bu küplərdədir o çaxır!

Xidmətçilər küpə saldıqları kiçik bardaqları çıxarıb camlara süzdükdə hamı bunun qıpqırmızı çaxır olduğunu gördü. Bir andaca sevinc qışqırıqları ətrafı bürüdü. Baş kahin Kayafanın və pəncərə arxasındakı Pointi Pilatın gözləri heyrətdən bərələ qaldı. Adamlar sevinc içərisində çaxırdan içdilər, şənələndilər, Baş kahinə işarə edərək güldülər. Onun hiyləgər baxışları arxasından nəşə bir tədbir tökülməyə başlandı. Ona kömək olsunlar deyə arxaya qanrıldı, yaşlı kahinlər ona yaxınlaşıb qulaqlarına nəşə pıçıldadılar.

Bu zaman kimsə irəliyə çıxıb İsa Məsihə(ə) də bir kiçik camda çaxır və bir tikə çörək uzatdı. İsa(ə) əlindəki bu camın çaxırını başına çəkib içdi, sonra çevrilib onu arxasında durmuş həvari Filipə uzatdı. Filipp də bu kiçik camın çaxırından doyunca içib Yakova, Yakov içib Andreyə, Andrey Matfeyə, Fadeyə, Simona, Pyotra, Yəhudaya,... Kiçik camın çaxırı on iki həvarinin hamısına çatdı. Görənlər buna sevindilər. Bu zaman İsa əlindəki bir tikə çörəyi bölürdü. Çörək də öz bərəkətini artırmışdı və hamıya daha böyük tikələr çatdı. Sonra hamının sevinc içərisində şənləndiyi bir vaxtda İsa Məsih (ə) həvarilərinə məlul nəzərlərlə baxırdı.

- Sizin çörək kimi yediyiniz mənim ətim, çaxır kimi içdiyiniz isə qanım idi. Mən artıq sizin hər birinizin canında, qanında dolaşıram. Mənim ətimi yeyib, qanımlı içən məndə durur və mən də onda. Bu adamların bir parçə çaxıra görə bu qədər sevinməsinə aludə olmayın. Bunlar hamısı ötürüdür. Sabah, pasxa günündə bu adamların qarşısında məni çarmıxa çəkəcəklər, onda isə onlar cəlladın tərəfində olacaq. Dünya malına məhəbbət insanları bu qədər rəzil və ləyaqətsiz edir. Amma mən onları bağışlayıram.

- Axı niyə, Ustad!? Sən buna mane olmalısən! Sən buna qadırsən!

- Mənim saatım yaxınlaşır, ona görə! Mən yuxarıdanam, siz bu dünyadansınız. Mən bu dünyadan deyiləm! Sonra siz məni axtaracaq. Lakin tapmayacaqsınız və mən olduğum yerə siz gələ bilməzsınız. Mən orada sizlər üçün də oda hazırlayacağam, sonra gəlib sizləri də öz yanıma aparacağam. O günə kimi siz burada lazımsınız.

Həvarilər onun bu sözlərinə münasib nəsə bir cavab verə bilmirdilər. Hamı başını aşağı dikmişdi və öz susqunluğu ilə Məsihi gözləyən taleyə üsyan etmək istəyirdi.

Birdən Baş kahin Kayafanın səsi gurladı.

- Yaxşı, mən sənə Xilaskar - Məsih olduğunu qəbul etməyə razıyam! Amma sənə bu dünyada çarlıq taxtı üçün məbədin verilməsi doğru deyil! Çox cavan çarsan. Deyilənə görə cəmi otuz üç yaşın var! Biz pasxadan sonra qala sarayını hazırlayar, oraya İudeyanın ən gözəl qızlarını, çin ipəyindən bahalı parçalar, ən ləziz yeməklər, yaqutlar toplayırıq,...

-Siz yalan deyirsiniz!!! Bu hiylədir!

Bunu qəzəblə həvari Şimon Pyotr, sonra Andrey, Matfey, Foma qışqırdılar. Onlar bir qədər əvvəl eşitdikləri həqiqətin acığını bu dəqiqələrdə Baş kahindən çıxmağa hazır idilər. Yer-yerdən adamlar da bu səslərə qoşuldular. Baş kahinin gözləri hiyləgərliklə qıyıldı. O başındakı iri papağını çıxartdı, sonra onu və çomağını gətirib İsa Məsihin(ə) qarşısında daşın üstünə qoydu.

- İnanmırsınızsa, qoy İsa Məsih bunları geri qaytarmasın!

Hamının baxışları nə cavab verəcəyinə maraqla İisaya sarı yönəldi. İsa Məsih (ə) gülüm-səyib, başını yırğaladı.

- Bizi yaradan Uca Varlın qarşısında bir dünya çarlığı nədir?! Mən insanlığın qarşısını kəsə biləcək, onu yoldan çıxardacaq hər cür yüksək mənəbə, hər cür həzzə, ləzzətə, hər cür əzabə, əziyyətə, məşəqqətə dözməsəm İsa Məsih deyiləm ki! Mən elə insanlığı bu maddi dünyaya bağlayan bu kimi şeytani təsirlərdən xilas etmək üçün gəldim! İnsanları ən böyük günahlara da məhz mənəb, qadın, zinət, sərvət, hakimiyyət sövq etməmi?! Doğrusunu, doğrusunu sizə deyirəm: günah işlədən hər kəs günahının köləsidir! İnsan günahları səmaya qara qüvvətə yük-səlir, göylər qaralır, günəşin qarşısı tutulur! Hər kimsə dünya nemətlərindən hər hansı birini özü ilə əbədi dünyaya apara bilərsə, buyursun, irəli çıxsın, mən bunların hamısını ona verirəm!

Toplaşanlar dərin sükuta qərq oldular. Hətta məbədin gizli pəncərəsi arxasında Pointi Pilat da təəccüblə prefektə və əskərlərə baxdı.

- Sən bunu da yalan deyirsən! Biz sənə və həvarilərinə inanmırıq. Müqəddəs yazılarda sənə müjdələrin barədə heç bir şey yoxdur! Mən əminəm ki, heç sənə apostolların da belə düşünmür! Buyur, Yəhudanın qəlbinə qulaq as! O dünya malı qarşısında qalib çıxacağımı?

Baş kahin Kayafanın nəəlaclıq naminə və insanların diqqətini İsa Məsihin(ə) bu alicənablığından yayındırmaq üçün belə dedi. Sadəlövh insaların diqqəti o andaca İisaya (ə) sarı yönəldi. İsa(ə) bu nəzərlər qarşısında və arxayınçılıqla öz həvarilərinə yaxınlaşdı. Amma o Yəhuda İskaryotla üzbəüz qalan kimi qaşları çatıldı, sifətinin təbəssüm ifadəsi çəkildi.

- Şimon oğlu Yəhuda İskaryot bu gecə məni otuz gümüş pula satacaq.

Toplaşanların arasında narahat uğultu dolaşdı.

- Pyotr isə xoruz banına qədər məndən üç dəfə imtina edəcək. Foma mənim yaralarımı görməyincə zühuruma inanmayacaq. Varfolomey ...

- Görürsünüz, onun həqiqətlərinə heç özünün seçdiyi həvarilər də inanmır! O israil övladlarını Romanın qəsbindən necə xilas edəcək?!

Adamlar bir anın içində susub, yenə diqqət və heyranlıq içərisində İsa Məsih(ə) baxdılar.

- İsa Məsih, sən bizi romalıların zülmündən xilas etməyəcəksənmi?! - deyərək bir yekpərər yerindən bağırırdı. - Biz səndən roma qəsbkarlarının qanını tələb edirik!

İsa Məsih təbəssümlə insanlara baxdı.

- Mən sizləri özünüzdən, içinizdəki qəsbkardan, içinizdə sizin qanınızı sümürən əjdahadan xilas etmək istəyirəm. Onun qarşısında roma qəsbkarları nədir ki!? Sizləri buna inandırmaq üçün qarşınızda hər cür dünya əzablarını öz üzərimə götürəcəyəm! Təki siz bunun nə qədər əhəmiyyətli olduğunu başa düşəsiniz! Mən qan tökməklə qazanan insan azadlığı tanımıram! Harada qan tökülürsə, orada kiməsə zülm olunur! Bəşəriyyəti zülmə zümlə, qana qanla cavab verərək xilas etmək olmaz! Dünya, həyat bundan daha da ağırlaşar! Sizləri Allaha və müqəddəs Ruha tapınmağa çağırıram! Mən dünyaya hökm etməyə yox, ancaq dünyanı xilas etməyə gəlmişəm!

Adamlar yenə də susmuşdular. Amma indi onların simasında təəssüf və inamsızlıq ifadəsi vardı.

- Onsuz da bizim həyatımız ağırdır!

- Biz bu dünyada nə gördük ki, o biri dünyada nə görək?!

- Hər şey bu dünyadadır! Biz bu dünya nemətləri ilə xoşbəxt olmaq istəyirik!

- Biz istəyirik ki, böyük zəhmət çəkmədən bağlarımız bol xurma yetirsin!

- Biz istəyirik ki, İsa Məsih bizim tarlalarımızı çəyirtkədən, torpağımızı yadellidən qorusun! Onda biz elə azad sayılarıq ki!

- Bizə zalımları cəzalandıracaq Məsih lazımdır!

- Azad edirsə, qoy İsa Məsih bizləri zəhmətdən, əməkdən, məsuliyyətdən, düşmənlərlə savaştan azad etsin!

İsa Məsih (ə) başını təəssüf hissi ilə yırğaladı.

-Ən böyük düşmən özünü zəhmətə qarşı elə siz özünüzsünüz! Siz birinci özünü zəhmətə qarşı savaşı, özünü zəhmətə qalib gəlin! Sonra bütün savaşlardan azad olacaq, hər zaman yalnız qələbə ilə qarşılaşacaqsınız! Mənim sizə söylədiyim sözlər ruhdur və həyatdır!

- Ey İsa Nazaretli, bizə bax, bu şirin çaxır kimi indi burada olan, üzə görünən, aşkar azadlıq lazımdır! Sənin sözdə olan azadlığını biz görə bilmərik!

Baş kahin Kayafanın bu sözləri adamların fikirləri ilə həmahəng səsləndi. Toplaşanların böyük bir qismi təəssüf hissi ilə başını yırğaladı, əlini yelləyib dağılışmağa başladı. Məbədin içərisində durmuş Pointi Pilat baxışlarını aşağıdakı mənzərədən ayırmadan qarşısındakı məcmeyiyə sarı əlini uzatdı və üzüm salxımından bir gilə qopardıb ağzına apardı. Sonra o üzünü prefektə sarı da çevirmədi və:

- Bu İsus sizin dünən həbs etdiyiniz o quldur Varavvadan daha təhlükəlidir!- dedi.- Əgər mənim qarşımda onların ikisindən birinə azadlıq vermək seçimi durarsa, mən o quldura üstünlük verərəm.

- Yəhudilərin bir adəti var, Pasxa münasibəti ilə hökmən bir məhbusu əfv edirlər. Siz də bunu edə bilərsiniz.

Aşağıda Baş kahin Kayafa kahinlərin qarşısında qəzəb içərisində gah meydandan uzaqlaşan adamlara, gah da öz həvarilərinin əhatəsində gedən İisaya sarı baxırdı.

- Bu kütlə heç vaxt etibarlı olmadı! Sabah onlar bizə qarşı da belə münasibət bəsləyə bilər!

Qoca kahinlərdən biri arxadan "Görəsən bu gənc əslində kim idi?" deyərək soruşdu. Baş kahin Kayafa ona tərəf çevrilmədən:

- O, İsa Məsihdir!- dedi. Sonra təəssüf hissi ilə, - Amma o ölməlidir!- sözlərini əlavə etdi.

- Niyə?!

Bunu eyni anda bir neçə kahin təəccüblə bildirdi. Kayafanın dodaqlarında istehza ifadəsi göründü.

- Onu belə buraxsaq, hamı ona iman gətirəcək! Yəhudilər qəbul edilmiş Allahdan uzaqlaşmış sayılacaqlar. Üstəlik, bu xalq belə getsə onu lap Allahın özü hesab edəcək! Onda nə olacaq?! Onda bu romalılar gəlib həm yerimizi, həm də millətimizi yox edəcəklər!

- Axı o Yehovanın inkar etmirdi,- kahinlərdən biri dedi.

- O inkar etmirdi, doğrudur, amma bəs Musa hara getsin, biz hara gedək? Həm də o bunu deməsə də artıq bu xalq onu Yehovanın özü hesab etməyə başlayacaq. Başlamasa da, bunu biz xalqın yadına salırıq! Çünki siz bir şeyi anlamırsınız: məgər düşünmürsünüzmü ki, xalq uğrunda bir adamın ölməsi xalqın məhv olmasından bizim üçün daha yaxşıdır! Həm də yalnız İsa Məsihin ölümü pərən-pərən düşmüş bu nadan xalqı bizim ətrafımızda birləşdirə bilər! Romalıların qarşısını kəsən məbəd və Allah xofudur. Əgər bu adamlar bizdən üz döndərüb İsa Məsihin tərəfinə keçsə, onda romalıların əlinə bəhanə düşəcək, onlar əvvəlcə bizdən hayıf çıxacaq, sonra isə bu xalqı qıracaqlar!

Kayafa belə dedikdən sonra üzünü məbədin məlum pəncərəsinə sarı çevirdi və təbəssümlə baş əyib, ehtiramla təzim etdi.

- Bu İsa Məsih təcili həbs edilməlidir!- prokurator Pointi Pilat astaca dedi.

...Cəza dəstəsinin əskərləri qırmancı zərblə qaldırır, bacardıqları qədər qüvvətlə endirirdilər. Qırmancın altında inildəyən şəxs al qana bürünmüşdü və bir insanın keçirdə biləcəyi ən dəhşətli ağrıları yaşayırdı. Bu Varlıq İsa Məsih (ə) idi. Onun əzabları əlaqədarlıq otağın daş divarlarını yalayır, divar boyu su kimi üzəşəyi süzülürdü. Dairəvi bacadan içəriyə düşən işığın qarşısında durmuş kahin Hannanın baxışlarından qəzəb yağsa da dodaqlarında istehza dolaşırdı.

- Allahın oğluna bir bax - İsa Məsih! İki əskərlə də bacarmırsan! Qırmanc sənəin peyğəmbərliyindən daha qüdrətli imiş ki! Öz canını xilas etməyi bacarmayan Xilaskar!

Əskərlər onun əlinin işarəsi ilə dayandılar, nəfəslərini dərib, tərlərini silməyə başladılar. İsa Məsih (ə) bu zaman gözlərini güclə açdı, başını döşəmədən azacıq qaldıraraq, kahinin üzünə baxdı.

- Zavallı, mən axı özümü xilas etmək istəmirəm,- dedi.- Bir insanın çəkkə biləcəyi bu əzabları mən indi öz üzərimə götürməklə min illərcə elə insanların günahlarını Allahıma bağışlatmış olmuram mı?

Hanna eşitdiyi bu sözlərdən heyrətləndi və irəli gəlib ona sarı əyildi.

-Bu axı sənəin nəyinə lazımdır?!

-Zavallı, mən bundan ötrü seçildim, Atam məni bunun üçün yaratdı. Sən bunun nə demək olduğunu başa düşərdinsə, indi burada olmazdın!

-Yalan danışırısan! Sən acizsən, öz acizliyini gizlətməyə çalışırsan! Amma hər şey göz qabağındadır. Cadugərliyini boynuna al, səni adi fırıldaqçı kimi ittiham edək!

-Mühakimə etməyin ki, mühakimə olunmayasınız!

-Mühakimə?! Bizi?! Romanı kimsə mühakimə edə bilməz!

-Vaxt gələcək ki, Roma büsbütün bizim həqiqətlərimizə tapınacaq və xilaskar olacaq!

Eşitdiyi bu sözlərdən Hannanın gözləri bərələ qaldı, qəzəblə fısıldadı.

-Mən səni xəstə adlandırırdım! Ancaq nə üçünsə xəstəyə oxşamırsan! Axı sən öz canını xilas edə bilərsən! Bir azdan bədənindəki yaralara duzlu su səpiləcək, başına tikanlı tac keçiriləcək, boynuna çarmıxın ağır dirəyi bağlanacaq. Onda daha nə yalvarmağa, nə də bu vəziyyətinə görə kimisə ittiham etməyə təqətin qalmayacaq!

İsa Məsih (ə) yenidən gözlərini açdı və astadan:

- Nə qədər ki, indi buna imkan var, mən səni də bu əskərləri də bağışlayıram,- dedi.

- Bağışlayırısan?! Axı niyə?! Sən axı bağışlamasan nə olacaq ki?! Onsuz da sabah səni çarmıxa çəkəcəyik! Çarmıxda heç kəs bir neçə saatdan artıq dözə bilmir! Bağırtiların gedib Qalileyaya, Nazaretə çatacaq!

Hanna bu qəzəbli bağırması qarşısında İsa Məsih (ə) gülümsündü.

- Zavallı, siz məni qətlə yetirə bilməyəcəksiniz. Allahın iradəsi buna yol verməyəcək!

- Necə?! - Kahin Hanna daha artıq qəzəbləndi və üzünü əskərlərə sarı çevirib, onlara da acıqlı tərzdə, - Daha bərk vurun!- əmrini verdi.

Əskərlər yenidən qırmancları gətirdilər və zərblə qaldırdılar. Amma birdən onların əli havadaca quruyub qaldı. Onlar nə qədər çalışdırsa, əllərini aşağı sala bilmədilər. Kahin Hanna bunu görüb heyrləndi, qorxu içərisində qapıya sarı qaçdı. O, dəhlizə çıxan kimi divara söykəndi və üzünü tələş içərisində indi qarşısındakı qapıya sarı tutdu. Burada durmuş gombul nəzarətçi ona heyrlə baxırdı. Bu zaman yenə də içəridən qırmancların səsləri və əzablı iniltilər eşidilməyə başladı. Hanna nəzarətçinin qarşısında özünü ələ aldı, amma həm də buradan tezəcə uzaqlaşmaq istədi. Qonşu daş hücrənin qapısı önündən keçərkən birdən nə fikirləşdisə, ayaq saxladı. O, barmağının işarəsi ilə arxada ona baxaraq durmuş gombul nəzarətçini yanına çağırırdı və eyni tərzdə ona qapı üstündəki kiçik bacanı açmaq göstərişini verdi. Gombul nəzarətçi bu əmri tələsik və ehtiramla icra edib, kənara çəkildi. Hanna qapıya yaxınlaşdı və açılmış kiçik bacadan içəriyə baxdı. İçəridə oturmış şəxs eyni ilə Nazaretli İisaya oxşayırdı. Varavva adlı bu şəxsi oğurluq və quldurluq hallarına görə həbs etmişdilər. Çox adamlar soymuş, talamış, bir çox günahsız insanı və Roma əskərini öldürmüşdü. Cümə günü o da Qolqofda çarmıxa çəkiləcəkdə. Törətdiyi çoxsaylı cinayətlərin və sabah edam ediləcəyinin müqabilində indi Varavva zərrəcən narahat olmur, özü üçün astadan nəşə bir nəğmə züm-züm edirdi. Onun bu laqeyidliyi Hannanın xoşuna gəlmədi. O, üzünü gombul nəzarətçiyə sarı çevirdi, astadan, amma qəzəblə:

- Bunu ondan daha bərk kökə salsınlar! - deyərək qonşu kameraya işarə etdi.

Sonra Hanna yenidən çevrildi və içəridəki cinayətkara bir də və indi maraqla baxdı. İsa ilə bir-birlərinə əl çox oxşayırdılar ki, onları ekiz qardaş zənn etmək olardı. Qapı ağzından uzaqlaşarkən, Hanna geriye döndü və gombul nəzarətçiyə:

- Ey, sarsaq, çalış sonra bunları dəyişik salmayasan!- tapşırığını verdi.

Digər bir daş hücrədə də iki məhbus oturmuşdu. Onlar qonşu hücrələrdən eşidilən qışqırıq səslərindən qorxur, bir-birlərinə qısılib əsirdilər.

...Yerusalem yaxınlığındakı Qolqof təpəsinin ətrafında çox sayda adam toplanmışdı. Təpənin üstü yamyasıl bahar otlarına bürünmüşdü. Burada üç dirək basdırılmışdı. Bu təpə cinayətkarların edam edildiyi ənənəvi hökm yeri idi. Adamlar Pasxa bayramı münasibətilə al-əlvən geyinmiş, əllərində uzun palma yarpaqları və rəngbərəng parçabəndlər tutmuşdular. Bir tərəfdə yerə rəngli parçalar sərilmiş, ortaya bir neçə iri taxt və oturacaq qoyulmuşdu. Ərazi əskərlər tərəfindən əhatələnmişdi. Hələlik orada kimsə oturmamış, bir sırada qara geyimli kahinlər düzülmüşdü. Adamların qarşısını sıra ilə düzülmüş silahlı əskərlər kəsmişdilər. Qırmızı geyimli, dəmir papaqlı, bu zirehli əskərlərin əllərində nizə, əzəmət simvolları və bayraqlar vardı. Onların arxasındakı adamların bəzisi hərdən səbirsizliklə qışqırır, edamın başlanmasını tələb edirdi. Bir azdan günün günorta çağı olacaqdı. Bir kənarda durmuş həvarilər büzüşüb qalmış, öz gücsüzlüyü ilə üzbəüz qalıbmışlar kimi baxışlarını aşağı dikmişdilər. Onların arasında iki qadın - İsa Məsihin anası Müqəddəs Məryəm və əvf olunmuş Mariya Maqdolina da vardı. Qadınların və həvarilərin üzündə kiçik ümid ifadəsi hakim idi. Pasxa gününün qaydaları İsa Məsihin azad edilməsinə rəvac verə bilərdi. Təkcə onlar ümidlə gözləyirdilər. Lakin onların sayı on beş nəfər idi. Hamının arxasında durmuş İsa Məsihi kimsə görmürdü. Görməyə qadir deyildi. O, özünün əvvəlki geyimində, səliqəsində idi və yenə də başına enli örtük salmışdı. Edam edilmək üçün gətiriləcək şəxs isə quldur Varavva olacaqdı. Amma onun İsa Məsih (ə) olmadığını da heç kəs görməyəcək dərk etməyəcəkdi. Çünki Allahın iradəsi belə idi.

Birdən təbillər aramsız döyəcləndi. Hamının diqqəti bir kənarda düzəldilmiş fəxri meydançaya, oradakı iri taxta və oturacaqlara sarı yönəldi. İndi orada şux və al-əlvən bayram libası geyinmiş saray adamları, qadınlar, Roma canişini prokurator Pointi Pilat, ağ saçlı profekt, Qalileya çarı İrod Antipa, Baş kahin Kayafa, qaynatası Hanna və qara libaslı kahinlər toplaşmışdı. Təbillər susan kimi Pointi Pilat irəliyə çıxdı.

- Bilməlisiniz ki, Roma özünün bütün ərazilərində yerli xalqlara atalıq qayğısını əsirgəmir!- O əda ilə danışmağa başladı.- Biz Romaya tabe olmayanları hər zaman cəzalandırmağa qadirik! Amma bağışlamağı da bacarıyıq! Yəhudilərin pasxa qanunlarına əsasən bu bayram günündə bir nəfər məhbus azad edilməlidir. Roma həmişə özünün ədalətli mövqeyi ilə məşhur olub. Bizim isə edam etmək üçün dörd məhbusumuzdan ikisi seçilmişdir: quldur Varavva və Nazaretli İsa! Mən bu İsanın əməlində heç bir cinayət tərkibi tapmadım! Özünü peyğəmbər elan edir! Nə olsun! Bu kimsənin mənafeyini qəsb etmir. Bundan kimsə ziyan görmür! Ona görə də, düşünürəm ki, onu bağışlamaq olar! Amma göz qabağında törədilmiş ağır cinayət əməllərinə görə Varavvanı və o biri iki canını hökmən çarmıxa çəkmək lazımdır! Xüsusən Varavva heç zaman düzəlməyəcək, öz cinayət əməllərini davam etdirəcək. Bu mənim fikrimdir! Bəs siz nə düşünürsünüz?!

Adamların arasından uğultu qopdu. Əvvəlcə kütlənin nə istədiyini anlamaq mümkün olmadı. Pointi Pilat bir neçə dəfə əlini qulağına apararaq və baxışlarını bağıranların üzərində gəzdirərək nəşə anlamaq istədi. Sonra əlini qaldırıb, onların susmasını tələb etdi.

- Siz mənə açıq deyin, sizlər üçün bu bayram münasibətilə hansı məhbusu azad etmək daha yaxşıdır: zalım Varavvanı, yoxsa məzlum İsanı?!

Sualın belə dəqiq qoyuluşuna uyğun olaraq, yer-yerdən yalnız bir ad qışqırıldı: "Varavva! Varavva! Varavva!" Pointi Pilat bu eşitdiklərinə dodaqlarını büzdü.

- Mən sizləri anlaya bilmirəm! Siz kimin xilas olmasını istəyirsiniz, qatı cinayətkar, quldur, oğru Varavvanınmı?!- Yer-yerdən adamlar xorla "Bəli, Varavvanı!" deyə bağırdı. Purakurator Pointi Pilat yenə də təəccübünü gizlətmədi. - Axı bu zavallı İsa sizlərə nə pislik edib ki? Varavva isə nə vaxtdır sizlərə və bizlərə əziyyət verir. Onu güclə tuta bilmişik! Bu zavallı İsa az qala özü-öz ayağı ilə gətirilib,.. siz özünüz tutub gətirmisiniz! Axı niyə?

- İsa özünü Allah elan edir!

Pointi Pilat yenə özünəməxsus təşəxxüslə dodaqlarını büzdü.

- Allah? Axı özü bunu etiraf etmir! Onu Allah kimi qəbul edən də siz, edam olunmasını tələb edən də sizlərsiniz! Bu nə deməkdir? Yox, mən bu dolaşq məsələyə qərar verə bilmərəm! Bir halda ki o, Qalileya sakinidir, onda qoy bu barədə hökmü Qalileya çarı İrod Antipa özü versin!

Textinə yayxalanıb adamlara təşəxxüslə tamaşa edən, onların qarşısında öz saçına, geyiminə görüntü verməyə çalışan çar İrod Antipa öz adını eşitmək nəşə anlamaq istədi və bu məqsədlə sağa-sola, arxaya baxaraq vurnuxdu. Arxada durmuş, iri sinəli bir yaraşıqlı qadın əyilib onun qulağına nəşə dedi. Bu onun arvadı idi və nə deməsi eşidilməsə də qaşlarının düyünlənməsi inkar ifadəsini əks etdirirdi. Bundan sonra İrod Antipa məsələni anladı və tərəddüdlə başını yırğaladı.

- Xeyr-xeyr, cənab canışın, mən bu barədə qərar verə bilmərəm! Mən İsanı öz bəndəm hesab etmək istədim, ancaq o bildirib ki, Allahın bəndəsidir! Həm də mən onun əmisi oğlu İohann Xaçpərəst barədə qətlə hökm vermişəm. Sonra qalileyalılar elə düşünə bilər ki, mənim bu nəsillə ədavətim var.

- İohann Xaçpərəst İsanın əmisi oğlu ola bilməz!- Pointi Pilat dilləndi.- Çünki deyirlər ki, İsa İosifin yox, Allahın oğludur!

Pointi Pilat bu sözləri deyib, dodağında incə gülüşlə indi də prefektə sarı baxdı. Prefekt buna uyğun olaraq ucadan gülməyə başladı və əlinin işarəsi ilə adamlara və əskərlərə gülmələri üçün işarə verdi. Amma əskərlərin də yalnız bəziləri bu gülüşə qoşula bildi. Bu zaman arvadı yenə arxadan İrod Antipaya sarı əyilmişdi və onun qulağına nəşə deyirdi. Amma Pointi Pilatın ona baxdığını görüb işvə ilə gülümsədi və geriye çəkildi.

- Bir halda ki, o Allahın oğludur, qoy onun hökmünü də Allah özü versin!

Pointi Pilat İrod Antipanın bu sözlərinə razılıqla başını tərpətdi, məzə ilə güldü və üzünü baş kahin Kayafaya tutdu.

- Allahın yerdəki canışını cənab Kayafadır, mən deyiləm. Qoy hökmü də zəhmət çəkib, o özü versin!

Baş kahin Kayafa nə deyəcəyini bilmədən bir qədər tərəddüd elədi, amma sonra qaynatası Hannanı arxadan dümsükləyib, irəliyə itələdi.

Hanna da bir qədər tərəddüdlə irəliyə və ətrafındakı kahinlərə baxdı.

- Biz...Biz Nazaraetli İisaya ölüm hökmü verə bilmərik, çünki bizim belə səlahiyyətimiz yoxdur! Bütün səlahiyyətlər ədalətli Romaya məxsusdur. Əgər Roma bizim razılığımızı bilmək istəyirsə, biz buna nəinki razıyıq, hətta bunu israrla tələb edirik. Bunu bütün xalq deyir! Pasxa günü münasibətilə məhz xalqın iradəsi əsas götürülməlidir. Elə deyilmi iudeyalılar?!

Yer-yerdən hamı xorla "Elədir!" deyə bağırdı, sonra onlar yenidən "Varavvaya azadlıq, İisə Nazaretliyə ölüm!!!" deyə tələb etməyə başladılar. Yalnız bundan sonra Pointi Pilat bütün məsuliyyəti xalqın üzərinə qoyub: "Sizin istəyinizlə: cinayətkar Varavvaya azadlıq, məzlum İisaya ölüm!" hökmünü verdi. Hökmü verdi və acıqlı tərzdə gedib onun üçün qoyulmuş taxtda oturdu. Adamların arasından sevinc nidaları qopdu. Bu isə Pointi Pilatı əsəbiləşdirdi. Bu zaman prefekt haradansa içərisi müxtəlif meyvələrlə doldurulmuş bir məcmeyini gətirib, onun qarşısındakı kiçik stolun üzərinə qoydu. Pointi Pilat bunu görcək qəzəbini prefektin üstünə tökdü.

- Sarsaq, post qəbul etməyimizə hələ vaxt var! Pasxa qanunlarını bilmirsənmi? İstəyirsən ki, mən də bu ağılsız kütlə kimi günah işlədim?!

Prefekt bu hərəkətindən tutuldu, əvvəlcə nə deyəcəyini bilmədi.

- Elə isə, mənim ağam, qoy bu günahı da onlar etsin,- deyə astadan bildirdi və bir kənara çəkildi.

Pointi Pilat deyəsən onun sözlərində nəsə bir məna tapdı və buna uyğun olaraq simasında təbəssüm, sonra sevinc ifadəsi göründü. O əvvəlcə bir alma götürüb, çar İrod Antipaya sarı tulladı. İrod Antipadan daha çevik tərpənən iri sinəli, yaraşıqlı qadın bu almanı göydcə tutdu, ona sarı işvə ilə gözlərini süzdü. Sonra o, almanı İrod Antipaya uzatdı. İrod Antipa Pointi Pilatdan özünə qarşı bu diqqətə görə sevindi, minnətdarlıq hissi ilə almadan dişlədi. Pointi Pilat gözünü onun arxasında durmuş arvadından çəkməyi bilmirdi və nəhayət qabdan daha bir alma götürüb, onu başı ilə öz yanına çağırırdı. İri sinəli, yaraşıqlı qadın cəld irəli keçib, ona sarı tələsdə. Pointi Pilatın qarşısında təzim edərək əylərkən onun sinəsi tamamilə açıqda qaldı. Pilat güclə udqundu, əlindəki almanı qadına tərəf uzadıb, astadan:

- Qalileya çarının xanımı bir günah artıq işlətsə dünya dağılmaz mənə,- dedi.

Qadın almanı ondan alarkən barmaqlarını onun əlinə sürtməkdən qalmaqda.

- Həm də İudeyanın çarı olacaqsan, o hər zaman günah etməyə hazırdır!- dedi, onun qarşısındaca almadan dişlədi və bədənini oynadaraq öz yerinə qayıtdı.

Sonra Pointi Pilat özündən razı tərzdə qarşısındakı qabın meyvələrini bir-bir adamlara tərəf tullamağa başladı. Kimin hünəri vardısı ki, günahı etməyirdi?

Həvarilər tamamilə pəjmürdə görkəm almışdılar. Daha onların heç bir ümid yeri qalmırdı. İisə Məsih (ə) onların arxasında durub, dodaqlarında acı təbəssümlə gülümsəyir və başını astadan yırğalayır. Onların qarşısındakı iki qadın isə indi içini çəkərək ağlayır. Bir azdan "İisə Məsihin" gətirilməsini də birinci olaraq bu iki üzgün qadın gördü və dəhşət içərisində inildədilər. Həvarilər gətirilən şəxsi görüb irəli atılmaq istədikdə əskərlər onların qarşısını kəsdi, qırmancla vurub geri oturdular.

"İisə Məsih" yarımçılpaq hala salınmış, bəzi yerləri qırmızı parça ilə örtülmüş, boynuna iri dirək qoyulmuşdu. Onun əlləri bu dirəyə bağlanmış, başına alına kimi tikanlı tac keçirilmişdi və indi bu acınacaqlı vəziyyətdə edam meydanına gətirilirdi. Onun çılpaq bədənini öz qanından don geyinibmiş kimi tam qırmızıya bürünmüşdü. O, yaralarının və boynundakı ağır yükün altında güclə irəliləyirdi. Azacıq ayaq saxladığı andaca əskərlər onu çubuq, dəyənək və qırmanclarla döyür, təpiklə vurur, irəliyə itələyirdilər. Toplaşanlar bu mənzərəni görən kimi qorxudan susdular.

"İisə Məsih" həvarilərin qarşısından keçərkən ayaq saxladı. Bu zaman həvarilərin bir neçəsi onu vurmaq istəyən nəzarətçi əskərlərin qarşısını kəsdi. Həvari Yakov və Simon iki tərəfdən dirəyi tutub, onun əzablarını azacıq yüngülləşdirmək istədilər. "İisə Məsih" bu qısa vaxt məqamında baxışlarını həvarilərin üzərində gəzdirdi və onların arxasında durmuş İisə Məsihə baxdı.

-Az müddətdən sonra mənə artıq görməyəcəksiniz və yenə bir az müddətdən sonra mənə görə bilərsiniz! Düz üç gün sonra sizləri öz qəbrimin yanında qarşılayacağam.

Onun daha nəşə deməsinə macal olmadı. Nəzarətçi əskərlər həvariləri vurub, irəli çıxdılar. Sonra onlar qəzəblə "İsa Məsihi" də vurmağa və irəliyə yönəltməyə çalışdılar. İrəlidə yerə hündür üç dirək basdırılmışdı. Pointi Pilat danışmaq üçün yenidən ayağa qalxdı. Bu zaman prefekt üzünü sağa-sola tutaraq, əlini qaldırdı və adamların susub Pointi Pilatı dinləməsinə işarə etdi. Prokurator Pointi Pilat indi bu adamları daha artıq təşəxxüslə süzdü.

- Bilməlisiniz ki, Roma özünün bütün ərazilərində yerli xalqlara atalıq qayğısını Əsirgəmir! Biz Romaya tabe olmayanları hər zaman cəzalandırmağa qadirik! Amma... Amma bağışlamağı da bacarıyıq! Elə sizin bu yalançı allahınız İsa kimi. Ancaq təəssüf ki, bəxt quşu onun öz başına qonmadı, biz sizlərin arzusu ilə bu gün edam ediləcək digər cinayətkar Varavvanı bağışlayasınız olduq. O indi azadlıqdadır və yəqin ki, öz ailəsi ilə Pasxa bayramına hazırlaşır. Nəzarətli İsanı isə qoy özü bağışlasın. Axı elə özü də Allahdır!

Pointi Pilatın son sözlərinə əvvəlcə özü, sonra əskərlər, kahinlər və toplaşanlar ucadan gülməyə başladılar. Sonra Pointi Pilat Baş kahin Kayafaya irəli çıxıb, danışması üçün işarə verdi. Kayafa isə boğazına işarə edərək və xırıltılı səslə "Üzürlü hesab edin" deyib, bu çıxışdan imtina etdi. Adamlar bir ayrı fikrə düşməsin deyərək ağ saçlı kahin Hanna irəli çıxdı. O, "İsa Məsihin" yanına gəlib, ona diqqətlə baxdı. Bir andaca o nə düşündü, ağzı heyrətlə açılı qaldı. Amma sonra özünü tez ələ ala bildi və süni kinayə ilə onun acınacaqlı vəziyyətini süzdü.

- Allahın oğlu! Xilaskar çar! İsa Məsih! Bəs deyirdin ki, səni edam edə bilməyəcəyik! Deyirdin Allahın iradəsi buna yol verməyəcək! Bəs hanı?! Bir özünü xilas edə bilmədin, ancaq bəşəriyyəti xilas etmək istəyirdin?!

"İsa Məsih" onu söymək istədi, amma bu zaman onun iradəsinin ziddinə olaraq, dodaqları arasından tamam başqa sözlər çıxdı. O, astadan, pıçıltı ilə, amma hamının eşidə biləcəyi qədər yüksəkdən, sanki səsi göylərdən gəlirmiş kimi ucadan danışdı.

- Bir azdan mənə tamam azad və xilas olacağam! Sizin isə qiyamətə kimi vaxtınız var. Ya özünü və dünyanı azad edəcəksiniz, ya da hər şeyi məhv olacaq!

- Sən bu halında da bizi lənətləmirsən?! - Hanna heyrətləndi.

- Mən sizin hamınızı bağışlayıram! Ata, oğul və Müqəddəs Ruh naminə! Dünyanı sizin kimi adamların nifrəti dağıda bilər! Ancaq, məhəbbət dünyanı xilas edəcək! Mənim göylərə çəkilməyim gündən etibarən sizin xilas gününüz başlanacaq! O günə əməl edin! Mən sizi sevdiyim qədər siz də bir-birinizi sevin! Əlvida! Halulu-ya!

Həvarilər coşqu ilə "Halilu-ya! Halilu-ya! Halilu-ya!" deyərək oxumağa başladılar.

Kahin Hanna "İsa Məsihə" sarı baxır və nəşə dəqiqləşdirməyə çalışaraq dodaqlarını büzürdü. Düşüncəsində dolayan fikirləri kimsəyə bildirməyə cəsarəti çatmırdı.

Bir azdan Baş kahin Kayafa üzünü kənara çevirib xəlvətcə ağladığı zaman cəlladlar bir insanın qollarını aralayıb, əllərini iri çəkic və mismarla dirəyə tikirdilər. Quldur Varavvanın cismində yenə də İsa Məsih(ə) idi və onun iztirablarını yaşayaraq çığırırdı. Onun vəhşət dolu səsi toplaşanların qulaqlarını tutmuşdu. Sonra "İsa Məsihin" boynuna bağlanmış və indi əllərinin içindən axan al qana boyanan iri dirəyə ip bağlayıb, onu yerə basdırılmış uzun dirəyin üstünə doğru dartmağa başladılar. Bu zaman hamı heyrətlə baxır, amma bütün bunların əsil mahiyyətini hələ də çoxları anlamırdı. İnsan əzabları altında son anlarını yaşayan "İsa Məsih" başını sonuncu dəfə qaldırdı və hamıya təbəssümlə baxdı. Onun qoşa bağlanmış və mismarla tikilmiş ayaqlarının altına kiçik bir lövhədə vurmuşdular. Bu onun daha artıq əzabla qətlə yetməsi üçün idi. Amma vaxt keçir, çarmıxa tikilmiş "İsa Məsih" onun əzabları bir başqası tərəfindən çəkilirmiş kimi rahatca gülümsəyirdi. Yerdə, həvarilərinin arxasında daha kimsə yox idi. İsa Məsih (ə) indi bir neçə yüz metr kənarda, otların üstünə oturub Qolqof təpəsinə sarı baxırdı. Orada daha iki nəfəri çarmıxa çəkirdilər və onların iztirablarını da İsa Məsih (ə) yaşayırdı, gözlərindən yaş süzülürdü.

Çarmıxa çəkilmiş "İsa Məsih" son nəfəsində var səsi ilə "Yehova!" deyərək bağırırdı, sonra onun bədəni boşaldı, başı sinəsinə düşdü. Hamı ağzıaçıla vəziyyətdə, heyrətlə çarmıxa sarı durub

baxdığı zaman birdən yer-göy lərzəyə gəldi, şimşəklər çaxdı, qasırğa və zəlzələ qopdu, göylərdən gələn ağır bir zərbə Yerin köksünə vuruldu.

Adamlar qışqıraraq qaçışmağa başladılar.

Meydan və təpənin üstü tamam boşaldıqdan sonra İsa Məsih (ə) qalxıb, əks istiqamətə sarı addımladı.

Qolqofdan uzaqlaşan adamların bir dəstəsi ayaq saxlayıb, geriye çevrildi. Bunlar Mariya Maqdolina, İsa Məsihin anası müqəddəs Məryəm və həvarilər idi. Onlar təpənin üstündə ucalan üç çarmıxa baxıb ağladılar.

- Sabah şənbə günüdür, hər yer bağlı olacaq, kimsə işləməyəcək, birisi günə qədər isə qurd-quş cəsədi tələf edəcək! - Matfey dedi.- Hansı məbləğdə olursa-olsun, girov verib, İsanı çarmıxdan çıxartmaq lazımdır!

- Arimateyalı İosif İsanın cəsədini çıxartmaq üçün Pilatdan xahiş edəcəyini bildirdi.- Bunu göz yaşları içərisində deyən həvari Yakov idi.

- Məsihi heç bu gün də dəfn edə bilmərik. Bu gün hazırlıq günüdür.

- Onu özüm üçün aldığım məzarda dəfn edərsiniz!- Məryəm göz yaşları içərisində dedi.

- Mən yaxınlıqdakı bağda boş bir mağara görmüşdüm. Bəlkə hələlik oraya qoyulsun?

Bu zaman Mariya Maqdolina titrək səslə danışdı:

- O üç gündən sonra zühr edəcəyini, yanımıza gələcəyini bildirirdi. Xatırlayırsınız mı?

Onun bu sözlərinə inam dolu nəzərlərlə baxdılar. Bu zaman uzaqlarda bir nəfərin əks istiqamətə sarı ağır addımlarla getdiyi kimsənin diqqətini cəlb etmirdi.

Qolqof təpəsində basdırılmış üç dirəkdə üç nəfər çarmıxa çəkmişdi.

Üç gün sonra bağdakı bir mağaranın-qəbrin qapısına tikilmiş iri lövhə aşırılmış, qəbr açıq qalmışdı. İçəridəki ölüm stolunun üstü də boş idi. Təkcə yerdəki kəndir və qanlı kəfən diqqəti cəlb edirdi. Qəbr qapısından bir qədər kənarda iki nəfər durmuşdu. Bunlardan biri İsa Məsih (ə), o biri isə çarmıxa çəkilmiş, indi isə yenidən dirilmiş quldur Varavva idi.

- Mən sənin günahlarını çəkdiyin əzablarına bağışlayıram!

- O əzabları mən çəkmirdim ki, Ustad! - Quldur Varavva heyrətlə dedi.- Hər şey sanki şirin yuxu kimi idi. Kimsə mənim içimdə yaşayırdı. Mən İsa Məsih olmadığımı demək istəyir, amma bacarmırdım.

- Bu Allahın iradəsi ilə idi. İçində yaşamış o Varlığın Böyük Yaradanı naminə bir də günahlar etməməlisən!- İsa Məsih (ə) astadan dedi.

- Sən...Sən Allahın özü, yoxsa oğlusan?!- birdən Varavva heyrətlə soruşdu.

- Allahın bir insan cismi qədər kiçilməsini başa düşməyə çalışma! Bu günahdır! Mən onun iradəsi ilə yaradılmış, onun nurundan, ruhundan pay almış peyğəmbərəm! İnsanların sonra çox günahlara batacağına görə üzgünəm. Daha mənim vaxtım bitir. Allahın məni yaratmaqla üzərimə qoymuş olduğu müqəddəs vəzifə sona yetir. Bu da son! Mən qiyamət gününə kimi insanlığın bütün iztirablarına şərik oldum, onu dəyərləndirdim. Daha bu əzablardan qorxmaq lazım deyil. Təki hər kəs dünya nemətlərinə və onun əzablarına baş əyməsin, öz Rəbinin qarşısına üzüağ çıxa bilsin! Nə vaxtsa daha bir elçi, daha bir seçilmiş gələcək və o sizlərə hər şeyin daha kamilini təqdim edəcək və sizləri sonuncu dəfə olaraq yalnız Allaha ibadət etməyə çağıracaq! Bu insanlığın son məqamı olacaq. Bütün İlahi həqiqətləri dərk və qəbul edə bilməsindən ötrü sizlərə qiyamət gününə kimi vaxt veriləcək. Həmin vaxt başladı. Bu da başlanğıc! İnsanlıq o günə kimi azad ola bilməsə, bu dünyanı od fəlakəti bürüyəcək! O da bir son olacaq! İnsanlığı və dünyanı məhəbbətlə, sülhlə, barışıqla, Allaha ibadətlə xilas edin!

- Mən həmişə əzab vermişəm, indi əzabkeş ola bilərəmmi?

İsa Məsih (ə) əlini onun alınına, qarnına və qollarına sürtdü.

-Əzab çəkmədən əldə olunan nemət şərəfsiz olar! Mən insanlara bunu çatdırmaq istədim! Heç bir dünya iztirabından qorxmayın, qorxun qiyamət gününün əzabından! Özünüzü o günün əzablarından bu gün xilas edin, qəlbinizi yalnız Rəbbinizə bağlayın. Bu dünya üçün ondan daha böyük, daha gözəl və daha qüdrətli heç bir anlayış belə yoxdur! Bu zaman ərzində mənim əslində kim olduğum barəsində düşünməyə və bunu insanlara çatdırmağa sən də

kifayət qədər vaxtın var. İndisə Allah amanında! Mən yeni bir edam hökmünü yerinə yetirməli olacaq şəxslərin günaha batmasını istəmirəm. Bir azdan həvarilər gələcək, bizim son söhbətimiz olacaq. Daha sonra isə... Göylər mənə çağırır, övladım! Böyük yaradanın yanına tələsmək lazımdır. Sən də bu yerlərdən uzaqlaşmağa tələs. Kimsənin malına-mülkünə göz dikmə, hər şeyi öz Rəbbindən istə. Bircə damla da insan qanı axıtma, çünki o qanı və o ruhu verən sən deyilsən. İnsanları və dünyanı sev, çünki insan cismində xilasedici yeganə xoş duyğu məhəbbətdir! Dünyanı yalnız məhəbbət xilas edəcək, müharibələr deyil!

Çarmıxdan və ölüm stolundan azad olmuş Varavva daha durmayıb, buradan sevinc içərisində uzaqlaşdı və gedərək çiyindəki iri şalı başına örtüdü. Qarşıdakı qayalığın arxasına yönəlmək istəyərkən nəsə xatırlayıb durdu, geriye çevrilib:

– Biz bir də nə vaxt görüşəcəyik?!- deyərək soruşdu.

İsa Məsih (ə) bu zaman bir kənardakı hündür palma ağacının altında oturmuşdu. O gülümsədi və astadan " Məhşər günü!" dedi.

Varavva dodaqları altında "Dünyanı məhəbbət xilas edəcək, müharibələr deyil!" deyərək, bu yerlərdən tələsik uzaqlaşdı. Sonra bir məsələ onu çox düşündürdü "Bu insanlar İsa Məsihin onlar üçün qoyduğu azadlığı dəyərləndirə biləcəklərmi, yoxsa müharibələr yenə də davam edəcək?" O, ayaq saxladı və bu sualın cavabını tapmaq üçün geriye qayıtmaq istədi. Amma bu zaman bağın aşağı hissəsindən gələn bir səs diqqətini cəlb etdi.

Aşağıdan bir nəfərin məzarlığa sarı gəldiyi görünürdü. Bu əvvəl olunmuş Mariya Maqdolina idi. Varavva addımlarını yeyinlədib, buralardan uzaqlaşdı. Amma düşüncəsində dolaşan son məsələ cavabsız qalmışdı.

Tarixin ən böyük cavabını əlahəzrət zaman verəcəkdə.

İSA MƏSİHDƏN SONRAKI QARANLIQ DÜNYA

(*05- D.Şostakoviç:"Romans" əsəri ovqat musiqi olaraq)

İsa Məsih (ə) məzarlıqdakı son görüşündə "Mən yenə də qayıdacağam!" deyib, həvarilərin gözü qarşısında göylərə çəkildi. Sonra ən çox təəssüf hissi yaşayan, ağlayıb sızlayan da elə həvarilər oldu. Onlar necə böyük bir İlahi nemətin göylərə qeyb olduğunu və zamanında ondan daha çox şeylər öyrənə biləcəklərini düşündükcə çox üzüldülər. Amma özlərinə toxdaq verə biləcəkləri bir cəhət vardı və bu da onların həvari seçilmələri idi. Bu onların həyat amalına dəqiqləşdirmişdi. Onlar qalan ömürləri boyunca məsihçiliyi təbliğ etməli və bəşəriyyəti buna səsləməli idilər. Təkcə Yəhuda xəyanəti müqabilində özünü asmışdı. Hansısa növbəti şəhəri tərk etdikdən sonra həvarilər gecə tonqal başına yığılıb İsa Məsihi (ə) xatırlayıb, onun müjdələrinə bərabər həqiqətlər, bəzən isə sanki onun dili ilə, onun fikirlərini söyləyirdilər.

Ətraf dünya gecənin qaranlığına bürünmüşdü. Həvari Foma bir kötüyün üstündə oturmuşdu və qarşısındakı tonqalın oduna baxırdı.

– Mən çox vaxt onu öz içimdə, ətimdə, qanımda hiss edirəm.- dedi.

– Elə mən də!- tonqalın alovundan saqqalına qırmızı şölə düşmüş həvari Pyotr bildirdi.

– Mən də!

Foma Pyotra və Matfeyə baxdı və nəsə xatırlayaraq gülümsədi.

– Tezliklə bunu digər insanlar da deyəcək! Məsihin qətlinə fərman verən Roma qərinələr ötəcək ki, məsihçiliyi rəsmi dövlət dini kimi qəbul edəcək!

– Bəli,Avropada, sonra bütün dünyada məsihçilik yunancadan xilaskarlıq mənasını verən Xristos - xristianlıq kimi qəbul olunacaq!

Son sözləri deyən şəxs bir kənardakı oturmuş həvari Fadey idi.

–Artıq bizim ardıcılarımız yaranıb və onlar Fələstindən kənarlara yayılıblar. Tezliklə xristianlıq dörd incildən ibarət kitab əldə edəcək; Matfeyin, Markın, Lukanın və İohannın incillərini. İnsanlar üçün bu kitabları inkar və ondan imtina etmək çox çətin olacaq.

Onun bu sözlərindən sonra həvari Andrey nə düşündü, nə anladısı, dodaqlarını məmnunluqla büzdü, başını yırğaladı.

-Buna müvafiq olaraq yeni məbədlər – kilsələr tikiləcək. Lakin... lakin kilsə onu təsdiq edən hakimiyyətlərin diqtəsindən uzaqlaşma bilməyəcək. Onların və özlərinin maraqlarına görə hətta Bibliyada müəyyən uyğunlaşmalar və ixtisarlara aparılacaq. Bu azmış kimi, bir sıra hökmdarlar məsihçiliyin əsil mahiyyətindən uzaqlaşacaqlar, hətta xristianlığın mahiyyətinin ziddinə olaraq və onun yayılmasını əldə dəstəvuz edərək, istilaçılıq müharibələri də aparılacaq.

Həvari Yakov baxışlarını tonqalın alovundan ayırmadan, qollarını sinəsində cütlədi.

– Hər kəs öz cavabını və öz qiymətini alacaq! İsa Məsih insanlığa əsil həqiqəti göstərməkdən, bunu onlara isbata yetirməkdən ötrü onların bütün dünya əzablarını öz üzərinə götürdü, bu ağrıları şəxsən yaşadı və bu kimi ağır iztirablardan ötrü özü Allah yanında bəşəriyyət üçün zəmin durdu.

Həvari Simon onun yanında idi və əlini Yakovun kürəyinə qoymuşdu.

– Haqq-ədalət uğrunda hər kəs ki, əzablarla üzləşəcəksə, Məsih onların müdafiəsində duracağına, buna görə axirət günü mükafat veriləcəyinə, günahların bağışlanacağına söz verdi. İsa Məsih bir insanın deyil, bütünlükdə insanlığın çəkə biləcəyi bütün iztirablara tab gətirməklə əslində bəşəriyyətə sübut etdi ki, bunlara dözmək mümkündür, amma bütün bunları yaşamadan da, ya da bunlardan çox ucada durmaqla da şərəfli dünya həyatı yaşamaq və əbədiyyətə qovuşmaq olar.

Həvari Matfey baxışlarını tonqaldan ayırdı.

– Dünya əzablarının yaranmasına əsas səbəb dünya həyatına hədsiz bağlılıq, dünya nemətlərinə aludəçilik, mənsəbpərəstlik, qorxaqlıq və axirətə inamsızlıqdır. İnsanlıq bunu dərk etmədikcə nələr yaşamayacaq!

– Hətta özünü məsihçi (xristian) sanaraq İsa Məsihin müjdələrinin qəti ziddinə addımlar atan, boynuna xaç asaraq, əlində xaç tutaraq, silahına xaç nişanı çəkərək zülmələr edən hökmdarlar, ali ruhanilər də olacaq. Nəticədə, dünya İsa Məsihdən sonra səadət dənizində üzməli ikən qan dənizinə düşəcək! Ölkələr, hökmdarlar, hətta xalqlar olacaq ki, Allaha inamdan, Allahın adından alahsızlıq naminə istifadə edəcəklər.

Onlar beləcə söhbət edir, yaşamış günün hesabatını verirdilər. İsa Məsih (ə) də onların söhbətində iştirak edirdi. Amma onların arasında oturmamışdı.

Hava çoxdan qaralmışdısa da, həvarilər bu qaranlıq hiss etmirdilər. Onların toplaşdığı tala nura boyanmışdı.

Qalan dünya büsbütün qaranlıq içində idi. Hələ ki, insanlıq xristianlığı İlahi bir din kimi qəbul etməyə başlamamışdı. Hələ ki, dünyanın əksər yerlərində – xüsusən də Avropada çoxaləhlilik hakim idi. Zevsə, Appalona, Marsa, Dionisə, Afroditaya və digər allahlara sitayiş edənlər xristianlara qarşı çox ciddi müqavimət göstərirdilər. Xristianlıq isə tədricən Avropaya yayılmaqda idi. Hətta Romada insanlar həvari Pyotrun möizələrini dinləməkdən ötrü böyük məsafələr qət edib gəlirdilər. Məsihin ideyaları insanları düşündürür, cəsarətləndirir, həyat və mübarizə eşqini qüvvətləndirirdi. Roma imperatoru maymaq Neron hər şeydə bir tamaşa axtararaq özü sərkərdələrin və qadınların əlində oyuncağa çevrilmişdi. Sarayda hələ ki, bir kimsə xristianlığa meyl göstərmirdi. Çünki bu onların mənfur əməllərini fəş edəcək və yeni bir həyat yaşamağa məcbur olacaqlarını anladacaqdı. Bunu isə özləri üçün sərfəli saymırdılar. Şəhərdə xristianlıq hər bir evə rahatca daxil olurdu. Artıq gəlib saray darvazalarının ağzına çatmışdılar. Şəhər aclıq, xəstəlik, ədalətsizlik və səfalət içərisində çabalayırdı. Belə zamanda xristian dini hakim zümrəni daha çox ifşa edirdi. Getdikcə hakim zümrənin də xristianlığa meyli yaranır, artırdı. Məbədlər boşalır, daha kimsə allahlara ibadət etməyə getmirdi. Bu zaman əyanlar Romanı yandırdılar. Dəhşətli yanğın bir çox evləri, mülkləri, insanları tələf etdi. Hamı səbəbkərlərin tapılmasını tələb etdiyi vaxt əyanlar bunu xristianların etdiyini car çəkməyə başladılar. Bir çoxları bu xəbərdən məyus oldu, xristianlıqdan döndü. Sonra hər yerdə xristianların mənfur bir din olaraq qadağan edilməsinə, minlərlə xristianın tutulub həbsə atılmasına başlandı. Amma həbsxanalar onları tutmurdu. Neronun əmri ilə teatr meydanında xristianların üstünə ac pələnglər, şirlər buraxıldı. Zədəngən tamaşaçıların gözləri qarşısında vəhşi heyvanlar sadəcə xristianları parçaladı, öldürdü, bir azdan meydanda minlərlə xristianın

qanı və sümükləri qalaqlandı. Hətta sonra şirlər və pələnglər elə doymuşdu ki, meydana gətirilən yeni əsirlərə məhəl belə qoymurdular. Bundan sonra qalaq-qalaq insan əzaları toplanıb arabalara yığıldı, dərin çolalara tökülüb qətranla yandırıldı. Növbəti günlərdə meydanlarda edam ağacları quruldu. Burada da yüzlərlə xristian çarmıxa çəkildi. Lakin bu da azadlıqda qalan xristianları sarsıtmadı. Bu cəza növü zadəganlar üçün öz əhəmiyyətini və marağını itirməyə başladıqda həbs olunmuş sadə xristianları diri-diri tonqallarda yandırməğa başladılar. Roma dəhşət və vəhşət içərisində çabalayırdı. Hər yerdən qan və ölüm qoxusu gəlirdi. Ölümü görmək və ölmək insanlar üçün adılşmışdı. Küçələrdə arabalardan tökülən insan əzaları diqqəti cəlb edir, ət və tük yanığının kəsif qoxusu nəfəsləri tuturdu. Qətlə yetirilən bu xristianların qohumluq əlaqələri ölkənin hər yerinə, eləcə də orduya qədər uzanırdı. Ölkədə qiyam havası dolaşırdı. Növbəti dəfə aldadılan hökmdar Neron nəhayət özünə qəsd etməyə məcbur oldu və qəmənə əlləri əsərək öz boğazına çəkdi. Sonra o öz boğazından fişqıran qırmızı qanı görəndə nə etdiyinin fərqləndi. Bu heç də adi tamaşa təəssüratı bağışlamırdı. Artıq gec idi. Neron dəhşətli əzablar içərisində öldü.

Xristianlığı daha dəhşətli qətlərlə də sarsıtmaq mümkün deyildi. Appolonun, Zevsin məbədlərində xristianlar İsa Məsihə aşkarca ibadət etməyə başlamışdılar. Legionerlərin gözü qarşısında küçələrdə xaç çevrilirdi. Neronun ölümündən sonra edamlar dayandırıldı, xristianlar azad edildi.

İllər, əsrlər ötür, amma Günəş şüaları Yeri qızdırdığı dərəcədə işıqlandırmırdı.

ATƏŞPƏRƏSTLİYİN YALANÇI ENERJİSİ – AHURA MAZDA

(* 06 -P.Çaykovski: "Divertissement -Ərəb rəqsi" ovqat musiqi olaraq)

Məbədin tən ortasında yerdən alov dilimləri qalxırdı. Onun ətrafında, əks tərəflərdə və diz üstündə iki nəfər oturmuşdu. Onlardan birinin əynində sərkərdə geyimi vardı. O, Sasani hökmdarı II Ərdəşir idi. Onunla üzbəüz oturmuş yaşlı kahin isə atəşpərəstlərin ali ruhanisi – Möbədan möbəd sayılırdı.

– Zaratuşt bəşər tarixində təkallahlığı təbliğ edən ilk dindir! - Möbədan möbəd dedi.- Biz oda sitayiş edirik! Kitabımız "Avesta" adlanır.

– Biz atəşpərəstliyi qəbul etməklə nə qazanacağıq? - II Ərdəşir soruşdu.

Möbədan möbəd baxışlarını işarət barmağına uyğun olaraq yuxarı qaldırdı.

–Sizin başınızın üstündə sizi qoruya biləcək bir böyük qüvvə olacaq–Ahura Mazda! O sizləri daim Ahura Manyunun qara niyyətlərindən qoruyacaq!

– Mənim nail olduğum qələbələrə həmişə möhkəm qılınc kömək olmuşdur! Gözlə görə bilmədiyim nəşə bir şey məni gözlə görünən zərbələrdən necə qoruya bilər ki?

– Ahura Mazda hər şeyə qadir xeyir qüvvəsidir!

– Nə ilə sübut edərsən?

Möbədan möbədin dodaqlarında təbəssüm göründü və o arxayınçılıqla ayağa durdu.

– Kəmərindeki qılıncı çıxart və sox mənim qarnıma.

II Ərdəşir əvvəlcə nə eşitdiyini anlamadı və onun gözlərinin içinə zənd ilə baxaraq ayağa qalxdı. Amma qılıncını qınından siyirməkdən də çəkinmədi.

–Səni öldürməyəcəyimə əmin olduğun üçün belə deyirsən?

Möbədan möbəd köynəyinin yaxalığını açdı və qarnını onun qarşısında tutdu. O "Cəsarətiniz çatmırsa, verin özüm həyata keçirdim!" dedi. Bundan sonra onun əlləri qılınca sarı irəli uzandı, baxışları isə II Ərdəşirin qasları arasına cəmlənməyə başladı. Onların arasında alov dilimləri durmuşdu. II Ərdəşir kahinin dediyi son sözləri özünə təhqir hesab etdi və qılıncını alov dilimləri arasından zərblə irəliyə uzatdı. Qılınc bir andaca baş kahinin qarnına girdi. II Ərdəşir onun üzünə baxdı. Möbədan möbəd heç nə olmayıbmiş kimi gülümsəyirdi. O, qılıncını geriye çəkib, onun qarnına bir də soxdu. Qılıncı onu öldürmür, qana belə boyanmırdı.

– Sən sehrbazlıq edirsən!

–Məni Ahura Mazda qoruyur! O, haqlı olanı haqsız olana məğlub etməz! Bilməlisiniz ki, yaşadığımız bu dünya iki hissəyə bölünür: cismani və ruhi. Biz ruhi dünyamıza qapıla bilirik. Bu sizin əskərlərə iqiqat inam verər, onlar haqq işi uğrunda döyüşdüklerini dərk edər və hifz olunar.

II Ərdəşir təəccüblə ona baxırdı.

– Yəni bircə inam bu qədər böyük qüdrət yarada bilər?!

– Bunu bir daha sınağa bilərsiniz. Qızıdırın qılıncınızı və yoxlayın!

II Ərdəşir biixtiyar qılıncını alovun üstünə tutdu. Bu zaman Möbədan möbəd köynəyinin yaxalığını bağlayır, amma baxışlarını onun qaşlarının arasından ayırmırdı.

– Qılıncın istiliyini yoxlayın.

Möbədan möbədin bu sözlərinə uyğun olaraq II Ərdəşir sol əlini alovun içərisində olan qılıncına sarı uzatdı. Amma əli qılınca toxunan kimi də tez geriye çəkdi. Kahin isə əlini irəli uzadıb, alovun içində qızarmış qılıncı tutdu. II Ərdəşir bundan heyrlənib, geriye çəkilmək istədi. Ancaq Möbədan möbəd qılıncdan bərk yapışmış, onun geri çəkilməsinə imkan vermədi. Bu zaman hətta onun köynəyinin qolu alışmış yanmağa başladı. O isə buna məhəl qoymadan diqqətlə II Ərdəşirə baxırdı.

– Yaxşı, biz atəşpərəstliyi qəbul edirik!

II Ərdəşirin bu sözlərindən sonra Möbədan möbəd əlini geriye çəkdi. Sonra onun baxışları köynəyinin yanan qoluna tərəf yönəldi. O andaca alov söndü.

XALQLARIN BÖYÜK KÖÇÜ

(* 07 -V.Motsart:"40-cı simfoniya" ovqat musiqi olaraq)

Zaman IV-VI əsrləri aşmış keçirdi. Ağ, şiş papaqlı, iri cüsəli, qırıq gözlü atlı kişilər öndə və ətraflarda çapır, piyada irəliləyir, onların arasında qocalar, qadınlar, uşaqlar gəlirdi. Burada çoxlu atlar, arabalar, eləcə də inək və qoyun sürüləri vardı. Çiyinə ağır yük, yükün üstünə isə 5-6 yaşlı bir oğlan uşağını alıb irəliləyən gənc kişinin baxışları yaxınlıqdan keçən iri çarxlı arabada oturmuş ağ saqqallı qocaya sataşdıqda o, başını ehtiramla tərpətdi. Onun çiyindəki yük üstündə oturmuş oğlan uşağı dikəlib bir qədər də dizləri üstündə və əlini gözünün üstünə qoyaraq irəliyə baxdı. Sonra o, üzünü aşağıya tutub, nəşə soruşdu. Baxışlarını azacıq yuxarı yönəldərək onun səsinə dinləyən gənc kişi cırıldayan araba təkərlərinin səsi altında bir qədər nəşə düşündü, sonra üzünü arabada oturmuş qocaya sarı tutdu və uca səslə:

–Çulo baba, biz beləcə daha neçə ay yol gedəcəyik? - deyərək soruşdu.

Qoca onun bu sualına başını yırğaladı və gülümsədi. Sonra o:

–Əcdadlarımızın gəldiyi il qədər, Ceyhun! - cavabını verdi.

Gənc kişi bu cavaba başını razılıqla tərpətdi. O eyni zamanda ayaq saxlamadan, çiyindəki yükü ehtiyatla rahatladı və yükün üstündə oturmuş oğlan uşağına nəşə dedi. Sonra o yeriməkdə davam edərək kürəyini arabaya sarı çevirdi. Bu zaman onun çiyindəki böyük yükün üstündəki oğlan oradan arabanın içinə tullandı.

–Çulo baba, bizim Orxanın suallarına bir az da sən cavab ver!

Qoca kişi əlini yanında oturan oğlanın çiyinə qoydu.

–Baba, biz haraya gedirik?

Qoca fəxrlə köks ötürdü.

–Çox uzaqlara - Şumerə qədər! Əcdadlarımız min illər əvvəl oralardan gəlirlər, biz də oralara qayıdırıq– Ön Asiyaya, Avropaya, Qafqaza, Dunaya, Dneprə, Dəcləyə, Fərata,..

Birdən böyük köçün harasındansa buynuz çalınmalarının boğuc və həyəcan dolu səsləri eşidilməyə başladı. Ceyhun adlı gənc kişi tez kürəyinə aldığı yükü açmağa çalışdı. O bu yükü arabaya buraxıb, oradan bir xəncər götürdü və tələsik irəliyə doğru qaçdı.

–Baba, atam hara getdi? - balaca Orxan narahatçılıqla soruşdu.

Qoca isə heç tövrünü də pozmadı və uşağın başa düşə bilməyəcəyi həqiqətləri sanki özü özünə danışmağa başladı.

–Dünən alanlarla, bu gün qotlarla, sabah da yəqin ki romalılarla döyüş. Bitib-tükənməyən döyüşlər! Bizi döyüşlərə cəlb edirlər. Sonra da adımızı istilaçı qoyacaqlar. Bu torpaqlarda yaşamaq axı hamımıza yetər!

Ucsuz-busaqsız çölün üstünü ağ duman almışdı.

İrəliddə iki böyük qoşun vuruşurdu.

Dünyanın müxtəlif yerlərində böyük insan dəstələri bir-birinə qarşı vuruşmaqda, insanlar bir-birlərini amansızlıqla öldürməkdə idi. Qılınclar zərblə enir, nizələr irəliyə sancılır, oxlar batır, balta və toppuzlar hədəfə dəyirdi.

Ətrafa qan sıçrayır, kəsilmiş qol və başlar yerə düşür, üzlərdə əzab dolaşır, baxışlar alaçalanır, dodaqlar dartılıb açılır, dünya qışqırıq, inilti, bağırçı səslərinə bürünürdü.

Yer üzü boyuca göylərə sanki qara duman qalxırdı.

İNSAN ƏZABLARI ÜZƏRİNƏ ÇİN SƏDDİ

(* 08 -P.Çaykovski: "Divertissement -Çin rəqsi" ovqat musiqi olaraq)

Ora Asiyanın cənubi-şərqi, bir qədər də Mərkəzi Asiya sayılırdı. Oralarda həmişə Çin imperiyaları qərar tutmuşdu. Dağların arası ilə uzanan Böyük səddin uzunluğu 5 min kilometrdən çox, hündürlüyü 6-10 metr, eni isə 5,5 metrə bərabər idi. Səddin bir hissəsində tikinti davam edirdi. Əvvəlki yüz illiklərdən yadigar qalmış köhnə hissənin daşları qaralmışdı. İndi yeni tikintidə on mindən çox enli kürəkli, qıyıq gözlü, sifəti günəşin isti, dağların soyuq küləkləri altında qaralmış əsir çalışırdı. Onlar kürəklərinə bağlanmış səbətlərdə daş və qum daşıyırdılar. Başına təpəsi sivri uclu, yanları iri və yastı papaqlar qoymuş, kəməmindən xəncər asılan bəstə boylu, qıyıq gözlü mühafizəçilərin bir əlində uzun qırmanc vardı. Hərdən bu qırmancılar havada və ya kiminsə kürəyində şaqqıldayırdı.

–Ölsən də, aşına köpəyi, bu beş kilometr sədd hörüləcək! Bu səddin uzanmasında jujan imperiyasının da öz payı olmalıdır!

Bir çinli mühafizəçi aşına tayfasına mənsub əsiri əlindəki qırmanc ilə aramsız döyür və bağırırdı. Hərdən əlini hörgü işindən ayırıb, o istiqamətə qəzəb və kədər hissi ilə baxan bir bənna köks ötürür, dodaqlarını çeynəyirdi. Səddin qarşı, orta və arxa hissəsi dörd sıra ilə hörülürdü. Arada qalan boşluqlar xırda daş, çınqıl və qumla doldurulur, üzərinə xüsusi ağ maddə və su tökülürdü. Nəhayət nəzarətçi yoruldu, cəzalandırdığı əsir işçini buraxdı. O qəzəblə: "Qalx işini davam et, qorxaq aşına!" deyərək yerdə yığılıb qalmış əsirə daha bir təpik ilişdirdi və nəfəsini dərmək üçün bir kənara çəkildi. Qırmanc altında ölümcül vəziyyətə düşmüş əsir işçi yerindən qalxa bilmədi. Bu zaman hörgü işləri görən bənna yenə əlindəki işini buraxdı və bu dəfə onu ayağa qaldırmaq üçün irəli yüyürdü.

– Sən hara soxulursan?!

Nəzarətçi onun üstünə çımxırdı.

– O mənim qardaşımdır, cənab!

– Buddanın ki qardaşı deyil! Qayıt işinə!

– Cənab, bu gün o əyalətdən iki oğlunun aclıqdan ölümü barədə bəd xəbər alıb, siz isə onu zəif işlədiyi üçün cəzalandırırsınız.

– Axmaq! Bəlkə oturub onunla birlikdə ağlamalıyam?! Biz bu səddi elə onun əcdadları aşına tayfalarının hücumunun qarşısını almaq üçün tikməyə başlamışıq. Düşmənin gələcək iki tyruk əskəri bəri başdan sıradan çıxıb.

Bu söhbəti eşidən ətrafdakı digər işçilər əl saxlayıb, onlara sarı baxdılar. Bənna öz qardaşını dikəltməkdən əl saxladı. Kürəyi qana bulaşmış cəzalı işçi bu sözlərinə görə nəzarətçiyə daha artıq qəzəb və nifrətlə baxdı.

–Qüdrətli jujanlar, cənab, belə uzun və enli sədlər ucaltmaqla tyurkyutlardan qoruna bilməyəcəklər! Bu qədər zəhmət çəkib, vəsait sərf edib sədlər çəkməkdənsə, aşına tayfasına hörmət, səmimiyyət göstərmək, onu dosta çevirmək daha asan olmazdımı? Düşünürsən ki, bu sədd

sizi xilas edəcək – səhv edirsiniz! Bizim övladlar uçan atlar icad edəcək, əsir düşmüş atalarının intiqamını almaq üçün buralara gələcək, bu səddi uçaraq keçəcəklər!

– Sən mənə hədə-qorxu gəlirsən, əbləh?!

Nəzarətçi belə qışqırır, kəməndəki qılıncını çıxartdı. Aşınalı bənnə isə cəld əyilib yerdən bir iri daş götürdü. Lakin o dikələnə kimi çinli nəzarətçi qılıncını onun qarnına soxdu. Hətta qılıncın ucu onun belindən kənara çıxdı. Bənnanın heyi çəkildi və əlindəki daş yerə düşdü. Bu zaman ətrafdakılar qəzəblə uğuldadılar. Bayaq nəzarətçinin döyüyü aşınalı işçi için-için göynədi və üzünü səmaya tutub, qurd tək uladı. Çinli nəzarətçi isə qılıncını bənnanın qarnından çıxartdı, onu itələyib, hörgülərin arasındakı dərin boşluğa saldı. Birçün an sonra arxadan onun başına çırpılan daş parçası onun özünü də sarsıtdı. Qılınc onun əlindən düşdü və o da öldürdüyü bənnanın ardınca dərin boşluğa aşdı. Eyni zamanda ətrafdakı işçilər qəzəblə kükrədilər və yerdən daş götürüb, digər nəzarətçiləri vurmağa başladılar. Bir qədərdən sonra tikintidə qiyam qalxdı.

Öldürülən çinli nəzarətçiləri səddin hörgüləri arasındakı boşluqlara atırdılar.

Günün sonunda qiyamçı aşınalar şəhərə soxuldular. Təkcə döyüşçülər deyil, sırayı juanlar da qorxudan baş götürüb qaçdı. Çöllərdə böyük qaçqın dəstələri yaranırdı. Qiyamçılar onlara çatıb, hamını əsir götürdülər. Sonra bu əsirləri gətirib bir gün Çin səddinin tikintisində işlətdilər.

Qiyamçılar səddin əks tərəfinə keçib, dəstələr halında qaçaraq öz yurdlarına doğru gedir, səddin üstündə durub onların arxasınca baxan juanlar isə onları, ya özlərini lənətləməli olduqlarını bilmədən ünvansız qarğışlar yağdırırdılar.

VANDALLARIN CAVAB DƏRSİ VERDİYİ MƏDƏNİ ROMA

(* 09- Stravinski: “Jeu Du Rapt” əsəri ovqat musiqi)

455-ci ilin yazında qala divarları üstündə keşikdə durmuş döyüşçü ayaq saxlayıb, üzünü buradan uzaqlara tutdu. Birdən uzaqda gördüyü toz-duman onun diqqətini cəlb elədi. O, tez ipdən asılmış durbini götürdü. Durbinin bütün borularını açıb onu böyəltdi, gözünə tutdu və diqqətlə baxmağa başladı. Uzaqdan görünən böyük ordu sürətlə qalaya sarı çapır, onların başı üzərində qara bayraqlar yellənirdi. Döyüşçü təşviş içərisində tez durbini bir kənara qoydu, iri rupu ağzına tutdu və üzünü arxasındakı qarnizona sarı çevirdi.

– Vandallar!!! - deyərək o ucadan bağırmağa başladı.

...Atılan oxlar qala bürclərinin mağzallarından ardıcıl içəriyə daxil olaraq müdafiəçilərə, onlardan keçib aşağıdakılara sancılırdı. Nərdivan qoyub, kəmənd atan vandallar qalaya qalxarkən artıq ətrafı öldürülmüş və yaralanmış əskərlər bürümüşdü. Düşmən qoşunlar qala darvazalarını açdılar, divarları dağıtdılar və böyük axınla şəhərə soxuldular. Onlar qarşılarına çıxan hər kəsi amansızlıqla öldürür, evləri talayır, qadınları zorlayır, tikililəri sökür, qabları sındırır, abidələri dağıdırdılar. Sonra heykəllər sındırılmağa, rəsm əsərləri sınılmağa, kitabxanalar yandırılmağa, sütunlar aşırılmağa, saraylar uçurulmağa başlandı. Küçələrdəki meyitlərin və dağıntıların ucbatından vandalların özü də sərbəst hərəkət edə bilmirdi. Onlar Romanı böyük sərvətlə tərk etdilər. Arxalarıyla buraxdıqları şəhər xarabalığa və on minlərcə əskərin, dinc sakinin məzarlığına çevrilmişdi. Appalon məbədinin pillələrinin üstündə, aşırılmış sütunlar qarşısında bir qoca pilləkənə oturub ağlayırdı. Şəhəri tərk etməyə çalışan bir german əskər onu görüb ayaq saxladı və qocaya sarı rişgənd etdi:

– Niyə ağlayırsan, qoca, həmişə siz dağıtmısınız, bu da sizin aqibətinizdir!

Qoca başını təəssüflə buladı.

– Mən sizin vəhşiliyinizə ağlayıram! İnsan da bu qədər amansız olarmı?! Xristos sizi bağışlamayacaq!

– Xristosu elə siz edam etmədinizmi?! Özünü yeni peyğəmbər tapın, ya da qoy Xristos bacarırsa zühur edib, səni diriltsin!

O belə deyərək, bir andaca çiyindən döyüş baltasını çıxartdı, məbədin pillələrini sürətlə qalxdı və qocaya çatıb, onu baltalamağa və doğramağa başladı. Qocanın nə aman diləməyə, nə də qışırmağa təqəti çatmadı. Növbəti zərbədən sonra onun kəsilmiş başı məbədin pillələrini diyirlənərək aşağı düşdü. Aşağıda bunu görən bir balaca ağ it kənara qaçdı. Sonra o yavaşca geriye qayıtdı və gəlib kəsilmiş başla üzbəüz durdu. Hətta başını da əyib, qocanın bərələ açılmış gözlərinə baxmağa çalışdı. Bu zaman haradansa atılan ox bu balaca itin bir böyrünə sancılıb, o biri böyründən çıxdı və eyni zamanda zərbə onu kənara tulladı.

Pillələri qaçaraq düşən vandal qocanın kəsilmiş başının yanından ötərkən ona "Çağır İsa peyğəmbəri qoy gəlib səni diriltsin!" deyərək bir təpik ilişdirdi.

Romanın səmasında buludlar qırmızı rəngə boyanmışdı.

Qırmızı qan rəngi olsa da günah rəngi deyildi.

... Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi.

YALANÇI PEYĞƏMBƏR VƏ HAQLI GÜNAHKAR

(*10-E.Qrik: "Anitrinin rəqsi" əsəri ovqat musiqi olaraq)

Həmədan şəhərinin atəşpərəstlik məbədinin qarşısında ucaboşlu, əynində topuğuna kimi üzün, boz köynək geyinmiş, pırpız saç-saqqallı birisi durmuşdu və bir əlini qaldıraraq uca səslə "Mən Məzdək peyğəmbərim!" deyərək bağırırdı. "Mən sizlərə bütün dünya malı-mülkü üzərində hamının bərabər haqqı olduğunu isbata yetirən məzdəki dinini gətirmişəm!" Onun simasında təşviş və həyəcan ifadəsi vardı. Aşağıda toplaşmış adamların qarşısındakı bir sırada mühafizə alayının əli nizəli əskərləri, qısaşaqqalı ayanlar, kahinlər və bir sərkərdə durmuşdu. Sərkərdə Məzdəkin bu sözlərinə güldü və:

–Mən də Key Qubad oğlu Xosrovam!– dedi. –Mən deyirəm ki, sən İncildə adı çəkilən peyğəmbər deyilsən! Çünki yeni peyğəmbər əcəm yox, ərəb olmalıdır!

–Mən insanları əmlak bərabərliyinə çağırıram, insanların mənə ehtiyacı var, onlar mənim möcüzələrimi görüblər, onlar mənə inanırlar! – deyərək cavabında Məzdək bağırırdı.

–Sənin göstərdiklərin möcüzə yox, sehrbazlıqdır! – Xosrov bildirdi. Bir qədər nəşə düşündü. – Əgər əsil möcüzə göstərə bilirsənsə, bu adamların qarşısında göstər, onda mən də səni qəbul edirəm. Razısanmı?

Məbədin qapısı ağzında durmuş uzun saqqalı, pırpız saçlı Məzdək nəyəsə ümidlə başını tərpətdi, sonra uca səslə "Bəli" dedi.

–Elə isə üzünü çevir!

Xosrovun tələbi ilə Məzdək üzünü əks tərəfə çevirdi. Bu zaman Xosrovun işarəsi ilə beş ədəd iri küp gətirildi. Küplər ön tərəfdə qoyuldu. Sonra əli və ağzı bağlanmış bir gənci sürüyərək gətirdilər. Bu gənci qaldıraraq küplərdən birinin içərisinə saldılar.

–İndi üzünü çevirə bilirsən, fırldaqçı kahin! Bu küplərdən birinin içərisinə sənin peyğəmbər olduğunu iddia edən öz oğlunu salınıb. Əgər heç olmazsa öz oğlunu xilas edə bilirsənsə, buyur, bu nizəni al və küplərdən birinə tuşla. Çalış ki, vurduğun küpün içərisi boş çıxsın. Beş küpdən dördü boşdur!

Xosrov əskərlərdən birinin əlindən nizəni alıb, Məzdəkin yanına pilləri qalxdı və nizəni ona sarı uzatdı. Məzdəkin rəngi ağardı, əlləri əsdi. Adamlar küplərin ətrafından çəkildilər. Arada on beş metrlik məsafə vardı. Toplaşanlar qışırmağa və Məzdəki sövq etməyə başladılar. Xosrov isə bu zaman qəhqəhə çəkib gülürdü. Nəhayət Məzdək dözə bilməyib əlindəki uzun nizəni zərblə küplərə sarı atdı. Nizə küplərdən birinə sancılıb onu sındırdı. Bu elə içərisinə Məzdəkin oğlu salınmış küp idi. Nizə oğlunun sinəsinə batmışdı. Məzdək qışqırıb ağladı. Adamlar isə daha ucadan və ona sarı "Yalançı peyğəmbər!" deyərək hiddətlə bağırırdılar. Xosrov Məzdəki pilləkənlərdən aşağıya itələdi.

–Əl-qolunu bağlayın, indi də mən üzümü çevirirəm, bunu küplərdən birinə salın. Mən də öz nizəmi atacam. Onun peyğəmbərliyi heç olmasa özünü xilas etsə, onda onun məzdəki dininə inanırıq!

Xosrov üzünü çevirdi. Bu zaman əskərlər irəli keçib Məzdəki tutdular, çırpınmasına, müqavimət göstərməsinə əhəmiyyət vermədən əl-qolunu və ağzını bağladılar, onu saf qalmış dörd küpdən birinin içərisinə soxdular. Bir əskər pillələri qalxıb nizəsini Xosrova verdi. Xosrov geriye çevrildikdən sonra hamının gözləri qarşısında əlindəki nizə ilə dörd dəfə fırlandı, sonra durub nişan aldı və nizəni küplərə tərəf tulladı.

Nizənin batdığı sınımış küpün içərisində bir nəfər al qana boyanmış və gözləri bərələ vəziyyətdə ölmüşdü. Bu, yalançı peyğəmbər Məzdək idi. Xosrov pillələri düşərkən qılıncını siyirdi və saf qalmış o biri iki küpü qılıncı ilə doğrayacaqmış kimi vurub sındırdı.

– Tarix qarşısında rüsvay olduq! Bu yalançılar ətraf xalqlar arasında bizim başımızı aşağı etdilər! - O, üzünü yaxınlıqdakı əyana sarı tutdu və: –Məzdəkin yaxın bütün tərəfdarları tutulmalı, diri-diri torpağa, həm də başısağrı basdırılmalıdır!- əmrini verdi.

Bunu eşidən qısaşaqal əyan üzünü bir qədər kənarda durmuş atəşpərəst kahinə sarı tutdu və ucadan "Məzdəkilər başısağrı basdırılmalıdır!" söylədi. Sonra bu tapşırıq bir neçə ağızdan - ağıza ötürüldü. Bunu sonuncu deyən bir kişi belə deyib nifrətlə kənara tüpürdü, sonra əlindəki beli torpağa sancdı və qazmağa başladı. Onun ardınca digərləri də çoxlu dərin çolalar qazdılar. Çolalar hazır olduqdan sonra əskərlər qolları və ayaqları kəndirlə bağlanmış məzdəkiləri bir-bir tutub, başısağrı vəziyyətdə çolalara soxmağa və ətrafını torpaqla örtməyə başladılar. Diri-diri və başısağrı torpağa basdırılan məzdəkilər əvvəlcə "Məzdək, kömək et!" deyərək qışqırırdılar. Son anda onlar "Ahura Mazda kömək elə!" deyərək bağırırdılar. Amma onların torpaq altında qaldıqca qışqırıqları kəsir, bayırda qalan ayaqları da bir azdan tərpənməz dururdu.

“DƏDƏ, KÖMƏK ELƏ!”

(*11- Neydə fars motivləri ovqat musiqi olaraq)

Bir başqa məkanda qazılmış qumsal çolanın içərisinə yuxarıdan iki-üç yaşlı bir körpə qızcıgaz, sonra bir qədər böyük daha birisi atıldı. Əvvəlcə çolanın içərisinə arxası üstündə düşən körpə qızcıgaz gözlərini ovuşduraraq ağladı. Sonra o biri qızcıgaz üzünü qaldıraraq qorxu və həyəcan içərisində yuxarı baxdı və "Dədə, kömək elə!" deyərək ağlamsındı. Elə o andaca yuxarıdan onlara sarı qum və toz dənələri yağmağa başladı. Orada durmuş uzun, ağ köynəkli bir yekəpər ərəb tələsik, əlindəki bel ilə qum təpəciyini sürətlə çalaya doldurmağa çalışırdı. Onun yanındakı yeddi-səkkiz yaşlı oğlan uşağının heyrətdən ağzı açılı, gözləri bərələ qalmışdı. Ərəb təpəciyin qumunu çolaya doldurduqca oradakı körpə qızların ağlar səsləri və qışqırıqları kəsirdi. Sonra o ətrafın qumunu da buraya doldurdu. Daha sonra isə ərəb diz çöküb bir müddət tövşüdü. O indi çətinliklə nəfəs alırdı.

–Dədə, bəs mənim bacılarım kim olacaq?

Ərəb çevrilib, bu sözləri deyən oğlanın sadələvh simasına qəzəblə baxdı və:

–Evdə bir bacın qalır, kifayətdir! - dedi.

O, hirsli ayağa qalxıb, yerdəki beli çiyinə atdı, oğlanın əlindən tutdu və qeyzlə öz arxasıya dartaraq apardı.

Bir neçə addımdan sonra balaca oğlan geriye çevrilib baxdı. Onun baxdığı yerdə balaca, qumsal təpəcik qalmışdı.

Səhrada çox belə qum təpəcikləri var idi.

HERA DAĞINDA NUR KƏRAMƏTİ - BESƏT

(* 12- S.Hacıbəyovun “Karvan” simfonik muğamı ovqat musiqi olaraq)

Hicrətdən 13 il əvvəl, rəcəb ayının 27-də, tozlu-torpaqlı Məkkə küçələrini bir nəfər ağır addımlarla gedir, hərdən dayanıb, sol əlini bir divara, hasara, dirəyə söykəyir, dərinləndən nəfəs alır

və ya sağ əlindəki uzun əsasına söykənərək nəfəsini dəririrdi. Onun əbasının, qəbasının və uzun köynəyinin altında döyünən ürək səsləri öz ağır və yeknəsək addımları ilə həmahəng idi. Üzünün yumşaq saqqalı kimi əmmaməsinin altından görünən, birçəkləri boyu uzanıb, bu saqqal ilə birləşmiş saçı da qızılı parıltı saçırdı. Nə üçünsə onun gözləri həyəcədən alaçalanmış, bəbəkləri azacıq yuxarı yönəlmişdi. Bu, İslam dininin yaradıcısı və Allahın bu məqsədlə seçib, özünə elçi götürdüyü bir şəxs – Muhəmməd (s) ibn Abdullah ibn Əbdül-Mütəllib ibn Həşim idi. Onun içində cövlan edən sirli bir qüvvə heç yerdə dayanıb durmasına imkan vermirdi. Qulaqlarında ürək döyüntüləri ilə ani məqamda dolaşan bir səs ona "Ey Muhəmməd, sən Allahın rəsulusan!" deyirdi. Belə səslər onun qulağında hələ uşaqlıq illərindən dolaşırdı. Eşitdiyi mübhəm fikirlər, gördüyü ecəzkar mənzərələr, dərk etdiyi böyük həqiqətlər təkcə bunlar deyildi. O bunların heç birini kimsəyə söyləyə bilmir, divanə hesab olunacağından çəkinirdi. İndi isə – bu novruz günündə hər şey sanki özünün son həddinə çatmışdı və daha nəyisə gizlətmək gücü də qalmamışdı. Bədənində dolaşan güclü hərərət ucbatından alt paltarlarının tərdən tamam islandığını hiss edirdi. Özündə elə böyük qüvvə hiss edirdi ki, indicə baxışları ilə şimşək çaxdırmağa, əlinin işarəsi ilə dağı yarmağa, nəzərləri ilə ən ağır daşları, qayaları yerindən oynatmağa qadir idi. Bir yerdə növbəti dəfə əlini söykəyib, yanında ayaq saxladığı hasar çartladı, əlini qoyduğu iri bir ağac isə əks istiqamətə əyildi. Ayağının altındakı yol daşları torpağa sancılır, yerdə dərin ayaq izləri qalırdı. Nə yaxşı ki, axşam düşmüşdü və o küçədə bir kimsə ilə qarşılaşmırdı. Onu bu vəziyyətdə görən adam halını anlamaz və ya ya qeyri ixtiyari olaraq ondan bir xətər qəbul edərdi.

Muhəmməd (s) nəhayət öz evinin həyat darvazasının ağzına çatdı və qarşısında dayanıb, taxta qapını tiqqılbabla bir neçə dəfə döydü. Tiqqılbabın ağzı indi qapının dəmir səthində yarıq açdı. O, bir kimsədən səs-nida gözləməsə də azacıq fasilə verib, həyətdə daxil oldu. Onun nə evinin qapısında, nə də həyət darvazasında açar olmazdı. Tiqqılbabdan istifadə isə yalnız ev adamlarını öz gəlişi ilə xəbərdar etmək üçün idi. Həmişə olduğu kimi indi də onu qarşılamaqdan ötrü xanımı Xədicə binti Xüveylid həyətdə çıxdı. O, Muhəmmədin (s) gərgin halını görəcək təlaş keçirtirdi. Ərinin əmisi Əbu-Talibin kiçik oğlu Əli (ə) də həyətdə çıxmışdı. Əli(ə) özündən otuz yaş böyük olan və ona hamilik etmiş əmisi oğluna ehtiramla təzim edərək əllərini qurşağında cütlədi. Xədicənin öz ərinə belə halsız görməsi ilk dəfə deyildi. Amma onun indiki gərgin vəziyyəti sanki birinci dəfə idi. Xədicə xanım öz sahibinə baş əyib, salam verdi və onun qoluna girməklə evin içərisinə doğru rahat yeriməsinə kömək etmək istədi. Lakin əli ona toxunan kimi bir sirli qüvvə onun əlini möhkəmcə gizlətdi və zərblə geriye itələdi. Bu çox böyük cərəyan idi. Xanım Xədicə bunun nə demək olduğunu anlamadı, heyrət etdi, amma özünü nəsə soruşmaqdan saxladı. Bu zaman Əli (ə) cəld irəli keçdi və əmisi oğlunun qoluna girib, o biri əli ilə qarşıdakı qapını açdı. Nədənsə həmin qüvvə Əlini (ə) durdurmadı. Muhəmməd (s) Əli(ə) ilə birlikdə evin içərisinə daxil oldu. O, dəhlizi keçdi, burada Əliyə (ə) sarı astadan " Sən Xədicə ananı çağır" deyib, sonra özünü yataq hücrəsinə saldı. Əynindəki paltarını soyunmaq istəyirdi. Qapının astadan döyülməsi diqqətini cəlb etdi. Onun güclə deyə bildiyi "Buyurun" kəlməsinə müvafiq olaraq Xədicə xanım hücrəyə daxil oldu. Xanım Xədicə ilk baxışdaca vəziyyəti yaxşı anladı. Bu da ilk dəfə deyildi. O, taxçadan təmiz paltar gətirdi və ərinin soyunmasına, alt paltarını dəyişməsinə kömək etdi. Əyninə ağ alt köynəyini geyindirərkən ərinin iki çiyninin arasında böyük bir xal olduğunu gördü. Əvvəllər heç diqqətini çəkməmişdi. İndi diqqətlə baxdıqda bunun heç də adi xal deyil, sanki möhür olduğunu gördü. Bu "möhürün" üzərində nəsə yazılmışdı. O, Muhəmmədin (s) alt köynəyi tam geyinməsinə bir qədər yubadaraq, bu möhürün üzərindəki yazıya daha artıq diqqət yetirdi və orada **"La İlahə İlləllah, Muhəmmədun Rəsulullah"** sözlərini oxudu. Deyəsən axır ki, nəsə başa düşməyə başlayırdı. Amma bunun nə demək olduğunu da soruşmadı. Nəyi deməyin məsləhət olduğunu həyat yoldaşı daha yaxşı bilir, məsləhət olmayan sualın cavabını vermirdi.

İlk dəfə onunla tanış olarkən, Muhəmmədin (s) cəmi iyirmi beş yaşı vardı və onun yanına əmisi Əbu-Taliblə birlikdə gəlmişdi. Şama gedən tacirlərə qoşulub, birgə ticarət işləri görməsi üçün Muhəmmədə sərmayə lazım idi. Elə o vaxt– on beş il əvvəl bu gəncə baxarkən onda son

dərəcə qeyri-adiliyin olduğunu hiss etmişdi. Ona sərmayə verməyə razılığını bildirdi, hətta özünün Meysərə adlı qulamını da onun xidmətinə qoydu. Səfər nəzərdə tutduğu vaxtdan tez başa çatdı. Qayıtdıqdan sonra Meysərə ona səfərlə bağlı bütün vəziyyətləri nəql etdi və hər dəfə də öz heyranlığını, heyranlığını və məftunluğunu gizlətmədi. Səfər boyu səhrada onların başı üstünü ağappaq iri bulud parçası örtmüş, hamının üstünə kölgə və sərinlik salmışdı. Eləcə də, alver çox uğurlu alınmışdı; apardıqları malları ən baha qiymətinə və tezəcə satmış, siyahıda olan bütün mallardan isə ucuz qiymətə ala bilmişdilər. İlk dəfə idi ki, Şam səfəri belə rahat və mənfəətli olurdu. Meysərə onu da nəql etdi ki, Şam şəhəri yaxınlığında istirahət etdikləri vaxt Muhəmməd bir ağacın altında oturubmuş. Bu zaman bir yəhudi rahib Meysərəyə yaxınlaşmış və "Bir kimsə o ağacın altında otura bilmir, orada yalnız peyğəmbərlər oturmuşdur!" demişdi.

Xədicə bütün bunların nə demək olduğunu o vaxtlar anlamasa da sehrindən qurtula bilməmişdi. Sonra bu gəncin arvadı oldu və onun sirli vücuduna daha möhkəm tellərlə bağlandı. Deyəsən bu gün hər şey isbata yetməyə başlayırdı.

Alt paltarını dəyişdikdən sonra Muhəmməd (s) özünün təzə və təmiz libasını geyindi, saçını daradı, qızılgül yağı ilə azacıq ətirləndi, əmmaməsini başına qoydu. Hücərdən çıxarkən o "Hera dağına gedirəm" deyərək astadan bildirdi. Xədicə xanım həyətdə kimi onun arxasınca gəldi. Əli (ə) həyətin ortasında, hər cür əmrə müntəzir vəziyyətdə durmuşdu. Xanım Xədicə havanın bu qaranlıq çağı Əlinin (ə) də onunla getməsinə işarə vermək istədi. Lakin göz-gözü qalmadılar və Əli (ə) onsuz da Muhəmmədin (s) arxasınca yönəldi deyərək buna ehtiyac olmadı.

Küçənin əlaqədarlığında bir qədər sakitcə getdikdən sonra Muhəmməd (s) qətran məşəli yandırılmış daha işıqlı bir yerdə geriye çevrildi. O arxada gələn Əliyə (ə) sarı sağı əlinin içini qaldıraraq, bir kəlmə demədən, beləcə ona geri qayıtması üçün işarə verdi.

Əli (ə) dayandı, amma sonra geriye də qayıtmadı.

Ətraf aləm qaranlıq bürünmüşdü. Ancaq uca Hera dağı bu gün həmişəkindən daha işıqlı görünürdü. Muhəmməd (s) əvvəllər də buraya tez-tez gəlirdi. Hündür daş və qaya parçalarından ibarət olan bu dağın başına başqaları heç gündüzlər də rahatca qalxa bilmirdi. Muhəmməd(s) isə nəinki gündüz, hətta axşamın zülmət qaranlığında da bu dağa rahatca qalxırdı. Bu dağın zirvəsindən o yanda onun bir sirli dünyası vardı. Ora böyük qayaların əhatəsində olan bir kiçik mağara idi. O bu qaranlıq, heç bir quşun və ya həşəratın da yuva salmadığı mAğaRanın sükutuna qorqular, orada saatlarla oturardı. Bura dünyanın ən sakit guşəsi idi. Bu mAğarada hətta öz nəfəsini də, daxili orqanlarının və beyninin işlək səsinə də aydınca eşidə bilirdi. Ancaq hər şey bununla bitmirdi və sonra onun yanına çox varlıqlar gələr, çox söhbətlər edilərdi. O söhbətləri özü-özünə ifadə etməyə də çəkinirdi. Əmisi oğlu Əlinin (ə) o vaxt cəmi on yaşları vardı. Əli (ə) bu zaman dağın ətəyində bir qaya üzərinə qalxıb oturur və onu gözləyirdi. Hər dəfə evə qayıdarkən Muhəmməd (s) Əlini (ə) də eyni qədər qayğılı və nurlu görürdü. Və bəzən onunla aralarında böyük yaş fərqi olmasını və əslində ona atalıq etdiyini də unudar, evə qayıdarkən yolboyu onunla həmyaşid kimi rəftar və söhbət edərdi. Özü körpə uşaq ikən Əlinin (ə) atası Əbu-Talib ona himayədarlıq etmişdi. Sonralar Əbu-Talib çox qocaldığı və ailəsinin böyüklüyü səbəbindən çətinlik çəkdiyi üçün Muhəmməd (s) də onun ən kiçik oğlu Əlini (ə) qəyyumluğa götürdü və öz evində saxladı. Əli (ə) həm də yeganə adam idi ki, onun bir çox sirrlərini bilirdi. Bunun nə sirrlər olduğunu dəqiqləşdirməmişdi, lakin mövcudluğuna şübhə etmirdi. Əli (ə) özünü heç vaxt hansısa sirdən vəqif imiş kimi göstərmirdi. Onlar bir dəfə yenə Hera dağında ikən birdən Muhəmmədin (s) qarşısına bir nurani kişi çıxdı. Büsbütün nura bürünmüş bu kişi ona "Ya Rəsuləllah!" deyərək müraciət etdi. O vaxt:

– Siz kimsiniz? - deyərək Muhəmməd (s) ondan təəccüblə soruşdu.

– Mən mələk Cəbrailəm! – Bu qoca dedi.- Məni Allah-təala səni peyğəmbərliyə ucaltmaq üçün göndərmiş!

Sonra mələk Cəbrail ayağını yerə döydü. Həmin yerdən çeşmə açıldı və su fəvvarə vurub axmağa başladı. Mələk Cəbrail ona bu sudan istifadə edərək yuyunmağı – dəstəmaz almağı və sonra da yeni bir ibadət forması olan namaz qılmağı öyrətdi. Dünyaya gəlməzdən əvvəl atasını, sonra altı yaşında ikən anasını Aminəni itirdiyi üçün Muhəmməd(s) təhsil ala bilməmiş, yazmaq-

oxumaq öyrənməmişdi. Amma hafizəsi çox güclü idi; bir dəfə eşitdiyi hər hansı fikri sonra tam əzbər xatırlaya bilirdi. Mələk Cəbrailin bütün dedikləri sanki qızılı su ilə xətt açan qələm kimi hər şeyi onun hafizəsinə həkk etmişdi. Bu sirli və yeni ibadət qaydasını Əli (ə) də onlara baxaraq öyrənmişdi.

Onlar ilk dəfə zöhr namazını üçlükdə qıldılar.

İndi Əli (ə) Muhəmmədlə (s) deyildi. Əlinin(ə) Hira dağına gəlməsini istəməmişdi. Onun nəyisə anlamayacağından və ya bu gün olacaq hadisədən qorxa biləcəyindən ehtiyatlanmışdı. Bir qüvvə onu Hera dağının sıldırım zirvəsinə doğru, zirvədən o yandakı sirli mağaraya tərəf çəkir və başqa heç nə onu daha artıq cəzb etmirdi. Heranı əvvəlkindən daha sakit və axşamdan ötən bu vaxt ərzində indi zərrin şəfəqlərə boyanmış kimi görəndə Muhəmməd (s) azacıq təəsiləndi və duruxdu, amma ayaq saxlamadı. Deməli, indicə burada həqiqətən də çox böyük bir hadisə baş verəcəkdə. Sanki o hadisənin nədən ibarət olacağını da hiss edirdi, amma özünə ifadə etməyə çəkinirdi. Əslində kənar heç nədən çəkinmir və qorxmurdu. Kənardə nəşə baş vermir, elə hər şey onun öz içində cövlan edirdi. Hər yan kimsəsiz, həm də aylı gecələrdən daha işıqlı ikən əvvəlcə qaranlıq mağaranın içərisinə daxil olmaq istəmədi. Əgər bu gün fərqli bir vəziyyət olmazdysa, əks təqdirdə onun içində cövlan edən bu xoş və güclü qüvvə onu göylərə uçurda, buludların arxasında qeyb edə bilərdi. Bu düşüncələrlə o başını yuxarı qaldırdı və səmaya baxdı. Elə bu vəziyyətdəcə donub qaldı. Göydən ona sarı böyük nur seli süzülür, bu nurun içərisində ağappaq göyərçinlər kimi qanad açmış mələklər yerə enirdi. Göylər elə böyük gözəlik, paklıq, ucalıq və müdriklik saçırdı ki, Muhəmməd (s) bunun qarşısında dimdik duruş gətirə bilmədi. Qəbul etdiyi bu əzəmətin ağırlığı altında ayağındakı məsləri şişib cırıldı, bir azca da dağın daş-kəssəyi sıxılıb yerindən oynadı. İndicə bayılıb özündən gedəcəkdə. Bu zaman göylərdən nazil olan bir parlaq nur haləsi tədricən nurani bir qoca cisminə çevrilməyə və onun qarşısına enməyə başladı. Onu o andaca tanıdı. Bu ona namaz qılmağı öyrətmiş həmin qoca – mələk Cəbrail idi.

Mələk Cəbrayıl Muhəmmədin (s) qolundan tutub tərpətdi. Sonra ona bütün varlığı ilə eşidə biləcəyi bir səslə "Ya Muhəmməd, oxu!" dedi. Muhəmməd (s) təəccüblə "Nə oxuyum?" deyər soruşdu. Cavabında mələk Cəbrail ona çox böyük bir nemət təqdim etdi. Bu sanki qızıl lövhəyə mirvari hərflərlə yazılmış bir mətn idi. Muhəmmədin (s) baxışları ona naməlum olan bu hərflərin üzəri ilə dolaşdıqca içində mələk Cəbrailin səsi də dolaşmağa və eşitdiyi bu sözlər onun varlığına həkk olunmağa başladı.

"Oxu, öz Rəbinin adı ilə!

O, insanı laxtalanmış qandan yaratdı.

Oxu! Sənin Rəbin ən böyük kərəm sahibidir!

O Rəbin ki, qələmlə öyrətdi.

O Rəbin ki, insana bilmədiklərini öyrətdi."

Bu sözlərdən sonra o qızıl lövhə Muhəmmədin (s) cisminə daxil oldu və onun varlığının tərkib hissəsinə çevrildi. Eyni zamanda göylərdən bir kürsü enirdi. Mələk Cəbrail onu bu kürsüdə oturmağa dəvət elədi. Ona deyilməsə də, Muhəmməd (s) bunun izzət və kərəmət kürsüsü olduğunu dərk edirdi. Kürsü sanki qırmızı yaqut və ağ mirvaridən düzəldilmişdi. O, bu kürsüdə oturan kimi başına tac qoyuldu, əlinə ələm verildi. Bunların nə olduğunu da sözlə, səslə deyil, duyğuları ilə başa düşdü. Başında peyğəmbərlik tacı, əlində isə şükür ələmi.

"Bu kürsüdə oturub ucal və Xudavəndi-ələmə şükür elə!"

Mələk Cəbrail sonra ona çox şeylər anlatdı. Bunlar çox incə sirlər olaraq dərk olunur, amma düşüncəsində sözə çevrilmirdi.

Çox-çox sonra o daha sakit idi və içində tam rahatlıq vardı. Sanki nə olmalı idisə, artıq olmuşdu. Amma indi də evə qayıtmaq, bir az rahatlanmaq istəyirdi. Dünyanın ən ağır yükü seçilmək xoşbəxtliyini qəbul etmək və şərəf-ləyaqət səadətini yaşamaq imiş! Yol boyu yenə qulaqlarına müxtəlif səslər gəlirdi. Amma bunlar sanki yanından ötdüyü daşların, otların, ağacların səsi idi. Onlar "Əssəlamu-əleykə, ey Allahın seçilmişsi! Əssəlamu-əleykə, ey Allahın elçisi!" deyirdilər. Bütün bunlar heç də xülya deyildi. Onun Allah tərəfindən seçilmiş olması bu gün

peyğəmbər təyin olunması ilə tam təsdiq edilmişdi! Bu təyinat mələk Cəbrayıl tərəfindən onun vücuduna, bütün zamanlar üçün varlığına axıb dolmuş, onun indiki və gələcək zamanlarına hakim kəsilmişdi. Bu nuru qəbul edərkən sanki yer-göy titrəyir, lərzəyə gəlirdi. Əli bunu görərdisə, qorxar, həyəcanlana bilərdi. Bütün olanları hələ özü tam dərk edə və bunların tam fərqlində ola bilmirdi.

Ən bariz həqiqət o idi ki, onun peyğəmbərliyi Allah tərəfindən təsdiq olunmuşdu.

Muhəmməd peyğəmbər (s) Məkkənin qaranlıq küçələri ilə indi rahatca geriye qayıdırdı. Bircə fənər də yanmayan bu küçələr heç də zülmət qaranlıq deyildi. Nəzər saldığı bütün bucaqlar işıqlanırdı. Bir yerdə irəlində bir nəfərin durduğunu gördü. Bu Əli (ə) idi. Əli (ə) onun bir müddət əvvəl geriye qayıtmasına işarə verdiyi yerdə durub qalmışdı. Bir daha onu burada saxladığını daha münasib hesab etdi. Yaxşı ki, Əli (ə) orada olmamış, o mənzərəni görməmişdi. Bu erkən yaşında onun o gərginliyə tab gətirməsi çox çətin olardı.

Onun yanından ötərkən Əlinin (ə) cismini də nurlanmış vəziyyətdə gördü və buna təəccüb etmək istədi. Amma bu zaman Əli (ə) ona baş əydi və astadan **"La ilahə illəllah, Muhəmmədən Rəsulullah!"** dedi.

Bu anda Muhəmməd (ə) özünün necə izzətləndiyini hiss etdi və xoşbəxt təbəssümlə Əliyə (ə) gülümsədi. Ona nəşə bildirməyə, xəbər verməyə ehtiyac yox idi. Bu xoşbəxt təbəssümlə irəliyə addımladı. Bir an əvvəl içinə hakim kəsilmiş hərarət bütün vücudunu lərzəyə gətirirdi. İrəlində onu nə gözləyirdisə, çəkinmirdi; arxasında əmisi oğlu Əli (ə) vardı.

Onun arxasınca addımlayan Əli (ə) indi öz əmisi oğlu və hamisi Muhəmmədə (s) tərəf başını qaldırır çox diqqətlə baxa bilmirdi. Onun saçdığı nurun şöləsində bu qaranlıq boyu sanki yerimir, uçurdu. Çox-çox illər sonra bir dəfə Əli (ə) Hera dağında baş vermiş bəsət hadisəsini – peyğəmbərliyin verilməsi məqamını ona xatırladı, O nurlu şəxsin Allah kəlamını vəhy - nazil edərkən yalvarış və nalə səsləri eşitdiyini bildirmiş və bunun nə demək olduğunu anlamaq istəmişdi. O zaman artıq hamı tərəfindən qəbul edilən və İslam peyğəmbəri olan Muhəmməd (s.ə.v) əvvəlcə ona bunu bilməsinə görə təəccüb və maraqla baxmış, amma sonra nəşə anlayaraq başını tərpətməmiş və təəccübünü aydınlaşdıracaq heç bir sual verməmişdi. Peyğəmbərin cavabı isə son dərəcədə qeyri-adi idi.

– Mən vəhy qəbul edərkən şeytan nalə çəkirdi. O məlun o ayələri eşitməklə Allahın mömin bəndələrini aldatmaqdan naümid olduğunu başa düşür, əzab çəkib inildəyirdi.

Hera dağındakı bəsət məqamından geri döən Muhəmməd peyğəmbər (s) öz evinə daxil olarkən yenə də xanım Xədicəyi-Kübra ilə qarşılaşdı. Xədicə xanım ərinin camalından süzülən nurun qarşısında evin indi daha da işıqlandığını gördü. Hətta öz halalca ərinin üzünə əvvəlcə baxa bilmədi. Bu da günün növbəti hikməti idi. Ancaq daha dözə bilməyib:

– Ya Muhəmməd, bu nə nurdur? - deyər heyranlıqla soruşdu.

– Bu, peyğəmbərlik nurudur, xanım! - Muhəmməd (s) astadan bildirdi.- **"La ilahə illəllah, Muhəmmədu Rəsulullah!"** de!

Sevincdən xanım Xədicəyi-Kubranın gözləri yaşardı.

– Mən bu günü çoxdan gözləyirdim, ya rəsulullah! Sənin peyğəmbərliyini də çoxdan bilirdim! **La ilahə illəllah, Muhəmmədu Rəsulullah!**

Muhəmməd peyğəmbər (s) bu sözləri daha bir nəfərdən eşitməyinə çox məmnun oldu. Lakin o, Hera dağında qəbul etdiyi İlahi hikmətin təsirindən indi bir qədər əsməyə başlamışdı. Bu çox böyük məsuliyyətin başlanğıcı demək idi.

– Mən uzanıram, xanım, üstümü ört!

O, uzanıb dincəlmək istəyirdi. Bu zaman qarşısında yenidən mələk Cəbrayıl göründü. Muhəmməd peyğəmbər (s) onu görəndə kimi "Əssəlamu-əleyk, ya Cəbrail!" deyərək tez ayağa qalxdı. Mələk cəbrayıl Ona ehtiramla baş əydi. Onun sonra söylədiyi sözlər İlahi ismarıq – vəhy idi.

"Ey libasına örtünüb bürünmüş Peyğəmbər!

Qalx, öz qövmünü Allahın əzabı ilə qorxut!

Öz Rəbbini uca tut!.."

Bunu eşitdikdə Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) barmaqlarını qulaqların qoydu və ucadan **"Allahu Əkbər! Allahu Əkbər!"** ("Allah Böyükdür!") deməyə başladı.

Bu səs, bu sözlər bir andaca bütün kainata yayıldı. Hər kimin ki, zəkasının, qəlbinin qulaqları açıq idi, onlar bu səsi, bu sözləri yaxşı eşitdilər.

Xədicə xanım Muhəmməd peyğəmbərin (s.ə.v) məchul nöqtələrə təzim edərək danışmasını, sonra sanki nəşə eşidirmiş kimi, öz eşitdiklərini söyləməsini gördükdə tamam heyrat içərisində idi. Birdən Muhəmməd (s.ə.v) bayılıb özündən getdi.

Həmin günün səhəri Xədicə xanım öz əmisi oğlu Bərəqə ibn Nofəlın yanına yollandı. Bərəqə xristian dinini qəbul etmişdi. O, Zəbur, Tövrat, Talmut və İncil kimi bütün dini kitabları oxumuşdu. Əmisi oğlu İlahi hikmətlərdən xəbərdar, eyni zamanda çox qoca bir kişi idi. O qədər qoca ki, artıq bir azca da gözləri tutulmuşdu.

– Ey əmim Nofəlın alim oğlu, mənə Cəbrailin kim olduğunu anlada bilərsənmi?

Bərəqə ibn Nofəl bu sualdan çox təəccübləndi.

– Ey əmim Xüveylidin qızı Xədicə, Allaha heç kəsin pərəstiş etmədiyi bu şəhərdə sən nə üçün Cəbrail adlı bir uca varlığın adını çəkirsen?!

Xanım Xədicə bir qədər tərəddüd etdi. Sonra isə:

– Bizim Muhəmməd, Cəbrail adlı birisinin adını çəkir və onun xəbərlər, müjdələr gətirdiyini deyir, – deyə astadan bildirdi.

Bərəqə ibn Nofəl qollarını sevincə yuxarı qaldırdı və Allaha şükür etməyə başladı.

– Şükür sənə, Allahım! İsa Məsihin müjdə verdiyi peyğəmbər nazil oldu! – Üzünü Xədicə xanıma tutdu. – Mən üç gündür ki, qeyri-adi yuxular görürəm! Görürəm ki, Allah-Təala Məkkəyə bir peyğəmbər nazil etmişdir, adı da Muhəmməddir! Heç təsəvvür etməzdim ki, bu bizim Muhəmməd imiş! Bil ki, o Cəbrail adlanan varlıq bir İlahi mələkdir! O yalnız Musa və İsa kimi peyğəmbərlərə nazil olmuş, Allahdan xəbərlər gətirmişdir! Təbrik edirəm, Xədicə! Sən ona inan və iman gətir, sizin Muhəmməd peyğəmbərdir!!!

Xədicə xanım evə gəlib, birbaşa Muhəmmədin (s.ə.v) hücrəsinə getdi. Qapını döyüb içəriyə keçərkən Muhəmmədin (s.ə.v) və Əlinin (ə) diz üstündə oturub ibadətə hazırlaşdıklarını gördü. Daha nəşə soruşmağa heç ehtiyac bilmədi və gedib Muhəmmədin (s.ə.v) arxasında oturdu. Bu zaman qapı yenidən döyüldü. Gələn Muhəmmədin əmisi Əbu-Talib və onun oğlu Cəfər idi. Əbu-Talib də bu vəziyyəti görüb nəşə bir sual vermədi. Yalnız oğlu Cəfərə "Sən də get əmin oğlunun sol cinahını doldur" deyə tapşırırdı və daha başqa bir söz demədən çıxıb getdi. Həmin gün onlar birlikdə namaz qıldılar.

İndi artıq dörd nəfər idilər!

Səhər Muhəmməd (s.ə.v) Əlini (ə) öz yanına çağırırdı.

– Ya Əli, bir ça buğda alıb, ondan çörək hazırlat, qoyun ətinin bir bud miqdarını bişirt və bir kassa da süd al. Bu gecə Əbdül-Müttəlib övladını dəvət edib, bir ziyafət düzəltmək lazımdır.

Əli (ə) baş əyib getdi. Bazarlıq tədarükündən sonra bir sıra məhrəm qapıları döydü və qapıya çıxan kişiləri axşama Muhəmmədin (s.ə.v) evində tərtib olunacaq ziyafət məclisinə dəvət etdi. Dəvət olunanlar əllərini sinələrinə qoyub, razılıq edir, sonra bu əllərini yuxarı qaldırıb, bu günə şükür diləyirdilər. Təkcə Muhəmmədin (s.ə.v) əmisi Əbu-Ləhəb bir azca istehza etmək istədi və "Muhəmmədin imkanı yaxşılaşıbsa, qızılından versin bir az da biz xərcləyək" dedi.

Yaşının hələ çox erkən olmasına baxmayaraq, evin bir sıra mühüm işlərinə Əli (ə) nəzarət edirdi. Yaşının azlığı bədəninin böyüklüyü və düşüncəli siması ilə heç də uyğun gəlmirdi. Ona görə də əslində onun 10 yaşın içində olması çox az adama məlum idi. Tapşırılan işi tam dəqiq və yüksək səviyyədə icra etdirmək cəhdi nöqərlərin diqqətindən yayınmırdı. Bu yeniyetmə ağa-nın çox mərifətlə də təşəkkür etmək qabiliyyəti vardı. Bu günki tapşırıq da tam dəqiqliklə icra olunduğu üçün o, əlini nöqərlərin çiyinə qoyub, sifətində incə təbəssümlə "Aqibətiniz xeyir olsun!" dedi.

Təyin olunmuş vaxtda qonaqlar bir-bir gəldilər. Qonaqları Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) özü şəxsən qarşıladı və ziyafət tədarükü görülmüş böyük otağa dəvət etdi. Gələnlərin hamısı öz yaxın qohumları – əmiləri və əmisi uşaqları idi. Onlar Muhəmmədin (s.ə.v) üzünə heyranlıqla

baxır, baxışlarını ondan ayırmaq istəmirdilər. Təkcə əmisi Əbu-Ləhəb onun üzünə baxmadan, baxışlarını yayındıraraq, içəridə gördüyü hər şeyə istehza ilə nəzər salırdı. O bu tərzlə gəlib süfrə başına çıxdı. Burada Əbu-Ləhəb süfrənin ortasındakı azacıq yeməyi görüb, çiyinlərini çəkdi, daha artıq təəccüb, sonra isə istehza ilə:

– Muhəmməd, sən güman edirsən ki, bu azacıq yeməklə bizim hamımızı doydura billəcəksən? - deyə soruşdu. – Təkcə mən bir qoyunu yemədən doymaram! Bu da sənin səxavətin! Deyirəm axı, səndə bu kəramət.

Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) ona cavab vermədi, əlini süfrənin ortasındakı yeməyin üstünə qoyub, "Bismillahir-rəhmanir-rəhim! Buyurun yeyin!" dedi. Onun beləcə "Rəhimli və mehriban Allahın adı ilə başlayıram!" deməsi məclisdəki bir çoxlarının təəccübünə səbəb oldu. Hətta bəziləri bunu şeir zənn edib xoşlanmadı və şeir məclisi keçiriləcəyini zənn edib getmək fikrinə düşdü. Amma deyəsən aclıq və maraq hissi güc gəldi və hamı oturub süfrədəki nemətlərdən yeməyə başladı. Ən çox yeyən də Əbu-Ləhəb idi. O hər dəfə ətin daha böyük tikəsini qopardır, amma növbəti dəfə yenə də ortada eyni qədər yemək qaldığını görürdü. Digərləri də ətdən, çörəkdən istədiyi qədər yeyir, ancaq süfrə əsla boşalmırdı. Sonda daha nəfəs ala bilmədiyinə əmin olub, Əbu-Ləhəb əlini yeməkdən çəkdi. Kasanın südündən imtina edə bilməzdi; götürüb içməyə başladı. Hətta dodaqlarının qıraqlarından dağılanacan süd içdi və boşaldığını zənn etdiyi kasanı süfrəyə qaytardı. Amma kasa yenə də südlə dolu idi. Süfrə arxasında oturmuş qonaqların hamısı doyunca süd içdilər. Sonda sanki süfrə daha bir on beş nəfəri doydura biləcək qədər yeməklə dolu idi. Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) hamının bu möcüzədən təəccübləndiyini görüb, sözə başlamaq istəyirdi. Bu zaman Əbu-Ləhəb onu qabaqladı.

– Ey Muhəmməd, sən əcəb sehr göstərdin! Bu az təamla bu qədər adamı doydura bildin, amma yenə də süfrə dolu görünür.

Bu sözləri eşitməsinə pejmürdə olsa da Muhəmməd (s.ə.v) ona cavab vermək istəmədi. Cavab əvəzinə bütün məclis iştirakçılarına onun məclisinə gəldikləri üçün təşəkkürünü bildirdi və ehtiramla sabah axşam üçün yenə də onları şam yeməyinə dəvət elədi.

Qonaqlar çıxıb gedərkən əmisi Abbas " Ey Muhəmməd, sən lap iyirmi yaşlı gənc kimi təRəvətli və müdrik qoca kimi çox hikmətli görünürsən!" deyərək ona tərifat verməkdən özünü saxlaya bilmədi. İkilikdə qaldıqda Əli (ə) Muhəmməd peyğəmbərə (s.ə.v) sual dolu nəzərlərlə baxdı. İslam peyğəmbəri isə ona təbəssümlə cavab verdi. Bu təbəssümdə söylənilə biləcək çox hikmətlər vardı.

Ertəsi gün yenə də həmin qohumlar peyğəmbər süfrəsinin ətrafında oturub şam yeyirdilər. Peyğəmbərin əmisi Əbu-Ləhəb bişirilmiş qoyun budundan bir tikə kəsib götürür, nəzərlərini süfrədəki ətdən ayırmır, bəzən hətta əlini də uzadıb, əti doğrادیğı qəməsinin və bu ətin üstündən çəkmirdi. Amma yenə də ətin bərəkəti azalmırdı. Sonda kasanın südünü də tez-tez dodaqlarından ayırıb, içərisinə baxaraq içdi. Süd yenə də hamıya çatdı. Hamı yeyib doyandan sonra Muhəmməd (s.ə.v) onların bu möcüzədən hale olmaq marağını gördü. Amma yaxşı ki, əmisi Əbu-Ləhəb tənə edə bilmədi.

–Ey Əbdül-Müttəlib övladı, əgər mən bu axşam düşmənin sizə həmlə edəcəyi xəbərini versəm, siz buna inanarsınız mı? - deyə soruşdu.

Muhəmmədin (s.ə.v) bu sualı qarşısında hamı yer-yerdən "Əlbəttə, inanarıq!" cavabını verdi. Əmisi Əbu-Talib:

– Halal olsun, biz ki hələ səndən bir yalan eşitməmişik!- dedi.

– Elə isə, indi sizə deyəcəyim xəbərin səhiliyinə də inanın!– Muhəmməd (s.ə.v) bir qədər fasilə verib, dərindən köks ötürdü və sonra danışmağa davam etdi. – Mən sizə elə bir şey gətirmişəm ki, dünyanın və axirətin xeyri yalnız ondadır! Ərəblər üçün bu vaxta kimi bu qədər yaxşı bir şey gətirilməyib! Bilin və agah olun ki, Allah-təala məni aləmlərə peyğəmbər qərar verib və göndərmiş ki, mən sizi İslam dininə dəvət edim!

– Nə-ə-ə-ə?! – Əbu-Ləhəb qəzəblə dilləndi. – Bizim öz dinimizə, bütələrimizə nə gəlib ki?! Həm də...həm də peyğəmbərin möcüzələri olar! Hım, sən nə üçün birdən-birə bu fikrə düşmüşsən?

Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) onun qəzəbinə qarşılıq vermədi.

– Siz bu süfrədə az təamla bu qədər adamın doymasını gördünüz. Bu elə mənim möcüzəm idi. Hər kimsə bu Allah süfrəsindən yeyib-doyandan sonra mənə iman gətirməsə, Allahın qəzəbinə düşər olacaq və şiddətli cəzaya layiq görülməkdir!

Bu böyük sözlərə bir müddət kimsə cavab verə bilmədi. Hamı Muhəmmədə (s.ə.v) diqqətlə baxır, onun simasından saçılan nura öz baxışları və təbəssümlərlə heyranlığını gizlətmirdi. Əbu-Ləhəb isə qaşlarını çatmışdı və onun dediyi sözləri dərk etməyə çalışırdı.

– Muhəmməd, sən atan Abdullah belə sadələvh kişi deyildi. Bəs sən bizi nə üçün bu qədər sadələvh hesab edirsən? Bizi bir tikə yeməklə öz bütələrimizdən döndərə biləcəyinizi düşünürsən? Yanılırsan, ey Abdullahın oğlu! Peyğəmbərin hər addımı möcüzə olmalıdır! Peyğəmbər ölü diriltməli, xəstə sağaltmalıdır!

Muhəmməd (s.ə.v) onu əvvəlcə təbəssümlə cavablandırdı.

– Əmi, sən elə düşünürsən ki, peyğəmbər elə bu kimi işlərlə məşğul olmalıdır? Bəs elə isə təbiblər, alimlər, cadugər və sehrbazlar nə etməlidir? Yoxsa biz onları da peyğəmbər hesab etməliyik?!

– Sən mənə sual yox, cavab versən yaxşıdır! – Əbu -Ləhəb acıqla dilləndi.

Süfrə kənarında oturmuş Əlinin(ə) qaşları düynələndi və o, Əbu-Ləhəbi qıyqacı süzdü. Muhəmməd (s.ə.v) isə yenə də öz təmkinini pozmadı.

– Əsil həqiqət budur ki, peyğəmbər insanlığı hər cür dünya bəlalarından xilas etmək üçün Allah kəlamlarını xalqa çatdırmalı, xalqı Ona ibadətə çağırmalıdır! Daha insanları Musa kimi, İsa kimi möcüzələrlə heyrləndirmək zamanı deyil. Onsuz da insanlar onların möcüzələrindən heyrlənir, sonra yenə də öz bildiklərini edirdilər.

– Sənin Allahın insanları dünya bəlalarından necə və nə ilə xilas etmək istəyir ki? – Əbu-Ləhəb öz istehzasını davam etdirdi.

– Allah insanları öz yaradanına təslim olmağa – yəni İslama çağırır və onlara hər cür bəlalardan xilas olmaqdan ötrü İlahi əxlaq təklif edir!

Muhəmmədin (s.ə.v) bu sözləri hamını məmnun etdi və hamı başını məm-nunluqla tərpətdi. Əlinin (ə) simasında isə bu zaman sevinc ifadəsi dolayırdı.

– Gözəl əxlaq?! – Əbu-Talib təbəssümlə, sonra isə dodaqlarını büzərək soruşdu. – Axı bu bədəvi ərəblər nə bilir əxlaq nədir?! O qəzəblənəndə vurub öz bütünü də sındırır.

– Əmi, öz sitayışkarının əlində oynucağa çevrilən, hətta onun iradəsi ilə yerə çırpılıb sınan taxta parçaları Allah ola bilərmi?! – Muhəmməd (s.ə.v) heyrlənlə soruşdu. – O necə Allahdır ki, onu bəndə özü yaradır, özü də dağıdır? Bu halda o taxta parçasının Allahı onun yaradan bəndə sayılırmı? Allah yaradan olar! Torpaq, daş və ya taxta parçasına sitayiş etməkdənsə, bu halda insanın elə özünə sitayiş etməsi daha çox məntiqə uyğun olmazmı?! Amma bu da doğru yol deyil! İnsan yalnız öz yaradanını Allah hesab etməli, ona baş əyməlidir! İnsan özü-özünü yaratmayıb! Yaradan isə öz bəndəsinə heyvandan fərqlənən üstün cəhətlər vermişdir. Ən böyük fərqli və üstün cəhət isə əxlaqdır! İslam əxlaqı!

Muhəmmədin (s.ə.v) bu sözləri hətta Əbu-Ləhəbi də ram etdi və o bir müddət nəşə deyər bilmədi. Ancaq aşağı dikilmiş hiyləgər baxışları nəşə axtarırdı.

– Deməli, sən peyğəmbər olacaqsan, biz də sənin həvarilərin? Fələstində İsa dinini yayan çox adamlar var. Bəlkə sən elə oraya gedəsən?

– İslam İsa dini deyil! İsa əleyhüssəlam Məsihi dininin peyğəmbəri olmuşdur. Və mənə həvari deyil, bir varis, xəlifə lazımdır. Allah zamanı üçün öz peyğəmbərini seçib, amma peyğəmbər də bu zaman üçün öz vəsihini təyin edib. Sizlərdən mənə daha çox inanan, daha böyük iman gətirən şəxs mənim vəzirim, varisim təyin olunacaq və vaxt gələcək ki, mən onu özümə xəlifə seçəcəyəm. Bu dünyada İslam dini heç zaman sahibsiz, xəlifəsiz, imamsız qalmayacaq. Onlar İslamı təbliğ edəcək, qoruyacaq, mənim yer üzündə nümayəndələrim, canişinim olacaqlar! Sizlərdən kim özünü buna layiq bilir?

– Biz sənin peyğəmbərliyini qəbul edirik ki ya, üstəlik sənə varis olmaq barəsində də düşünək?! Bizim heç birimiz səni qəbul etmirik!

Bu sözləri deyən Əbu-Ləhəb idi. Ona cavab üçün Əli (ə) ayağa qalxdı.

– Ya Rəsulallah, mən sənə beyət edirəm və sənin bütün əmrlərini yerinə yetirməyə hazıram!

Mühəmməd (s.ə.v) Əlinin (ə) bu sözlərindən məmnun oldu. Doğrusunu qət etmişdi, Əli (ə) hər zaman onunla idi və onunla da birlikdə olacaqdı. Ancaq içəridə Əlidən (ə) yaşca çox böyük olanlar vardı, qəyyumluğa götürmüş olduğu bir yeniyetməyə onların yanında üstünlük verməsi düzgün qəbul olunmazdı. İslam peyğəmbəri buna görə üzünü süfrə ətrafında oturmuş yaşlı qohumlarına tutdu və "Sizlərdən kim özünü buna layiq bilir?" deyə təkrar soruşdu. Heç bir kəs cavab vermədikdə Əli (ə) bir də ayağa qalxdı. Sonra sual üçüncü dəfə təkrar olundu. Hamının tərəddüd etdiyi, baxışlarını aşağı dikdiyi və bir kimsənin dillənmədiyi bir zamanda üçüncü dəfə də Əli (ə) ayağa durdu. Bundan sonra Mühəmməd (s.ə.v) Əlini (ə) öz yanına çağırdı. Əvvəlcə onun əlini sıxdı, onu qucaqladı, sonra ağzının suyundan onun ağzına, kürəyinə və sinəsinə atdı.

– Bu gündən etibarən Əli ibn Əbu-Talib mənim varisim təyin olunur!

– Hə-ə-ə, çox ədalətlidir, qəyyumluğa götürdüyün bir uşağı özünə vəzir təyin edirsən, mükafatı da sənin tüpürçəyin olur!

Mühəmməd peyğəmbər (s.ə.v) Əbu-Ləhəbə yenə təbəssümlə baxdı.

–Əli öz yaşını deyil, kəramətini isbata yetirdi! Mən onun bədənini Allah elmi, fəhm, helm və biliklərlə doldurdum! – Bu sözləri əsil həqiqəti çatdırmağa kifayət etdi. Sonra bir qədər fasilə verib susdu.– Allah şahiddir ki, öz nəslimə ehtiram əlaməti olaraq, mən birinci öz yaxın qohumlarımı İslama dəvət etdim. Mənim qapım hər zaman Allahın vahidliyini, böyüklüyünü, mərhəmətini və ədalətini qəbul edənlərin üzünə açıqdır. Bilin ki, Allahdan böyük məbud yoxdur, mən onun elçisiyəm!

Bu sözlərdən sonra məclis tədricən sona yetməyə başladı. Birinci Əbu-Ləhəb hirsli, hətta şam yeməyinə görə təşəkkür belə etmədən çıxıb getdi. Digər qohumlar isə tərəddüd içərisində idilər. Təkcə əmisi Həmzə:

– Sən bizim qanımızdansa, biz öz qılıncımızla hər zaman səni müdafiə etməyə borcluyuq! - dedi.

Hamı çıxıb getdikdən sonra Cəfər ayağa qalxıb, öz qardaşı Əlini təbrik elədi. Bu zaman peyğəmbərin nəzərləri məchul nöqtələrə dikilmişdi və o, çox üzgün görünürdü. Elə məchul nöqtələrlə danışmış kimi başını məlul təbəssümlə tərpətdi.

– Küllü-ələmin ən böyük həqiqətini ən yaxın qohumlarım da qəbul etmək istəmədilər. Halbuki, bu onların yeganə xilas yolu idi.

MƏKKƏ KAFİRLƏRİNİN QIYAMI

(*13 -“Peyğəmbər” filmindən etyüd ovqat musiqi olaraq)

İslam peyğəmbəri Mühəmməd (s.ə.v) İlahi dərğahından göndərilən növbəti vəhyi qəbul etdikdən sonra evdə qərar tutmaq istəmirdi. "Əmr olunduğu şeyi zahirə çıxart və müşriklərdən üz döndər". Mələk Cəbrailin çatdırdığı bu ayə düşüncəsinə tam hakim kəsilmişdi. Bu ayə onu xalqın qarşısına səsləyirdi. Amma öz qohumlarının qəbul etmədiyi həqiqəti başqaları necə qəbul edəcəkdilər? Bunu ona tənə vurmazdılar mı? Amma üç illik fasilədən sonra nazil olmuş yeni vəhyin tələbini daha həyata keçirtməkdən qeyri-yol tanıya bilmirdi. Allahın hökmünə əməl olunmalı idi. Buna görə də o çox düşünmədən geyinib evdən çıxdı. Əli (ə) də onunla gəlmək istəyirdi. Amma buna razı olmadı.

– Ey Əli, mən Məscidül-hərəmə gedirəm – namaz qılmağa. Əgər sən də namaz qılmaq üçün gəlirsənsə bir qədər sonra gələ bilərsən. İkilikdə getməsək yaxşıdır.

Məqsəd Əliyə (ə) aydın idi: peyğəmbər özünün küçədə nadanlar, kafirlər, müşriklər və ya uşaq-muşaq tərəfindən növbəti dəfə ələ salınmasını, təhqir olunmasını onun da görməsini istəmirdi. Lakin Əli (ə) üçün heyratamiz və yeni olan o idi ki, peyğəmbər namaz qılmaqdan ötrü məhz Məscidül-hərəmə gedirdi. Kəbə isə Məscidül-hərəmin həyatında yerləşirdi. Orada 360 ədəd müxtəlif büt qoyulmuşdu və hamı yalnız bütlərə sitayiş edirdi. O adamların yanında namaz qılınması, vahid və uca olan Allaha ibadət edilməsi necə qarşılanacaqdı? Bu çox

təhlükəli idi. Əli (ə) bunu düşündü və tələsik həyəət qapısına sarı yönəldi. Elə bunsuz da son illər əmisi oğlunu nəzarətsiz qoymur, onun icazə vermədiyi hallarda da nəzarətini əsirgəmirdi.

Peyğəmbər qarşısından keçdiyi ilk dükanın sahibinin tənəli baxışlarına rəğmən, ehtiramla baş əydi və salam verdi. Əvəzində dükan sahibi nifrətlə tüpürdü və "Divanə!" deyərək, əlinə keçən nəyisə Muhəmmədə (s.ə.v) sarı tulladı. Bu bir parça qovun qabığı idi. Muhəmməd (s.ə.v) özünün peyğəmbər seçildiyini qohumlarına bildirdikdən sonra son illər bu cür hörmətsizliklərə tez-tez rast gəlirdi. Bəzi qohumları onu şərəfləndirmək əvəzinə hamıya divanə kimi tanıtmışdı. Buna ürək ağrısı ilə baş yellətsə də, indi də cavab vermədi. Çox keçmədi ki, bir evin damından ona sarı bir qab murdar su atıldı. Yaxşı ki, bu murdar su onun libasını bulaşdırmadı. Su atan yaşlı bir qadın ona sarı təkə söyüş və nifrinlər yağdırmadı, həm də əlini öz arxasına döyəcləyərək tərbiyəsizlik etdi. Bundan sonra isə bir dəstə oğlan uşağı onu daşa basmağa və "Divanə! Nankor! Murdar!" deyərək təhqiramiz sözlər yağdırmağa başladılar. Amma bu çox uzun sürmədi, kimsə arxada onları vurur, qovurdu. Peyğəmbər (s.ə.v) geriye çevrilmədən də qulağına dəyən küt zərbə səslərindən bunun Əli (ə) olduğunu başa düşdü. Əli (ə) arxadan gəlirdisə, deməli, Məscidül-hərama kimi daha kimsə onu narahat edə bilməyəcəkdi.

Məscidül -həramın içərisində çox sayda qüreyş qəbiləsinin sakini öz bütələrini qoyub, qarşısında diz çökmüşdü. Onların cansız kütlələr qarşısında beləcə diz çöküb yalvarması, bol dünya nemətləri, zinət və yaraşıqlı qadınlar istəməsi çox gülünc və miskin görüntülər idi. Muhəmməd (s.ə.v) bu mənzərələri bir qədər izlədi, amma əvvəlcə namaz qıla bilmədi. Allaha 360 şərik qoşulan yerdə vahid Allaha ən böyük ibadət yalnız onun vəhdaniliyinə çağırış ola bilərdi. Onun borcu insanları vahid Allaha ibadət etməyə çağırmaq idi.

Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) qətiyyətlə hicri-İsmail adlanan yerdə durdu və hamıya ucadan müraciət etməyə başladı.

– Ey Qureys camaatı, ey ərəb tayfaları, sizi Allahın vəhdaniyyətinə və mənim peyğəmbərliyəmə dəvət edirəm! Büt-pərəstliyi tərk edin və mənim peyğəmbərliyimi təsdiq edin ki, nicat tapasınız! Allahu Əkbər!

Onun bu sözlərini dinləyənlər əvvəlcə lal-mat durub baxdılar. Sonra birdən elə hay-küy qopdu ki, sanki kimsə bu insanları ən murdar sözlərlə təhqir etmişdi. Yer-yerdən hamı Muhəmmədə (s.ə.v) öz qarğış və nifrinlərini yağdırmağa başladı. Hətta öz allahlarından və Kəbənin müqəddəsliyindən də xəcalət çəkmədən onu ən murdar sözlərlə təhqir etdilər. Hərə ona ən nalayiq bildiyi sözlər yağdırırdı. Ən abırlı sayılan birisi " Muhəmməd, heç insafdırmı ki, biz göz qabağında olan üç yüz altmış allahı qoyub, sənin görünməyən bir Alahına sitayiş edək?!" deyərək istehza etdi. Əmisi Əbu-Ləhəb hamıdan biri kimi danışdı və "Kaş səni görəmişdik!" deyərək təəssüf hissi ilə başını yırğaladı. Bundan hünərlənən Əbu-Cəhl "Bu məlunun hərəkətləri bizi boğaza yığır, əmisi Əbu-Talibə xəbərdarlıq etmək lazımdır!" dedi.

Muhəmməd (s.ə.v) Məscidül-həramı peşimançılıq hissi ilə tərk etdi. Amma bu onun imanını əsla azaltmadı. Artıq mücadilə başlanmışdı!

Kafirlər onun əmisi, Kəbənin rəisi Əbu-Talibin yanına gəldilər və hiddətlə öz tələblərini qoydular:

– Belə getsə Muhəmməd öz fikirləri ilə bizim gənclərimizi də yoldan çıxardacaq! Əgər o bunu varlanmaq üçün və ya bekarçılıqdan edirsə, biz ona mal verək, dövlətli olsun! Ya da qəbilələrin ən gözəl qəzalarını ona nığah edək, təki o vahid Allah sevdasından əl çəksin!

İslam peyğəmbəri bunu eşitdi və istehza ilə gülümsədi.

– Zavallılar, dünya malı sizləri necə məftun edib! Əgər mənim sağ əlimə Günəşi, sol əlimə Ayı versələr və dünyanın bütün dövlətini mənə bağışlasalar, mən yenə də öz pərvərdigarımın əmrinə müxalif qalmaram! Çünki mənim və sizlərin nicatı yalnız böyük Allahdadır! Mənim sizdən bir tələbim var, öz ailənizin və gələcək nəvə-nəticələrinizin xoşbəxtliyi, azadlığı və xilasını naminə deyiniz: "Allah bir və yeganədir, Muhəmməd onun rəsuludur!"

Toplaşanlar bu sözlərin müqabilində daha da qəzəbləndilər, nifrətlə qışqırıb, onu söydülər, bəziləri isə başını buladı, tüpürüb getdi.

Məkkə müşriklərindən ən fəalları sırasında olan Əbu-Süfyan irəli çıxıb, həm Əbu-Talibi, həm də Muhəmmədi (s) hiyləgər təbəssümlə süzdü.

– Görürəm ki, sənin dediklərinə də bir az həqiqət var. Biz indi hansısa allahlara görə bir-birimizə düşmən kəsiləsi deyilik ki! Mən bir barışdırıcı təklif irəli sürürəm. Deyirəm ki, eybi yox, biz bir il sənin Allahına ibadət edək, sonra bir il də sən bizim allahlarımıza ibadət elə. Bununla da aramızda sülh olsun, vəssəlam!

Bu zaman peyğəmbərin gözləri önündə hər şey yox oldu və nura boyanmış bir varlıq onun qarşısında durdu. Bu varlıq mələk Cəbrail idi. Onun diqtəsi ilə "Kafirun" surəsi nazil olmağa başladı.

Ey kafirlər! Mən sizin ibadət etdiyiniz bützlərə ibadət etmərəm!

Siz də mənim ibadət etdiyim Allaha ibadət etməzsiniz!

Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət edən deyiləm!

Siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət edən deyilsiniz!

Sizin öz dininiz var, mənim də öz dinim!

Surənin ağırlığı altında Muhəmmədi (s.ə.v) tər apardı. Hətta oturduğu yerdən aşmamaq üçün özünü güclə toplaya bildi. Gerçək aləmdə birdən onun rənginin ağardığını, bədəninin əsdiyini görən Əbu-Süfyan əvvəlcə Muhəmmədin (s.ə.v) güclü məntiq qarşısında aciz qaldığını düşündü və buradakıların qarşısında ibarə ilə çiyini və sinəsini qabardaraq, öz hünərindən fərhlə köks ötürdü. Amma Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) özünü güclə də olsa ələ aldı, haradan-sa uzanan bir tanış əlin uzatdığı iri dəsmal ilə üzünün tərini sildi, daha sonra isə o, bu yeni surəni bu adamların qarşısında dilə gətirməyə başladı. Surəni eşidənlər karıxıb qaldılar. Hətta kimsə "Nə gözəl şeirdir!" dedi. Əbu-Süfyan isə əsəbindən dodaqlarını, bıqlarının ucunu gəmirirdi, yumruqlarını sıxdı. Peyğəmbərin əmisi cəngavər Həmzə burada olmasaydı, o qılıncını siyirib irəli atılar, onu Muhəmmədin (s.ə.v) köksünə sancar və bundan həzz alardı. Muhəmməd (s.ə.v) bunu aydın görür və hiss edirdi. O, qarşısındakı bu məkrli insandan əsla qorxmadı, onun gözlərinə dik və oradan daha içrilərə baxdı. O qədər diqqətlə ki, hətta onun aqibətini də apaydın görə bildi. Bu kafir vaxt gələcək İslam dininin tərəfinə keçəcək, amma oğlu və nəvəsi peyğəmbərdən sonra onun əhli-beytinə ən amansız zülmələr verəcəkdi. Bu anda peyğəmbər özünün əmisi oğlu və gələcəkdə kürəkəni olacaq Əlinin (ə), onun oğlu və özünün nəvəsi sayılacaq Həsənin bu zalımın oğlu Muaviyyənin təhriki ilə zəhərləniləcəyini və Hüseyn adlı digər nəvəsinin isə İslam dinin saflığı uğrunda Kərbəla adlı bir düzəngahda necə rəşadətlə döyüş-düyünü və şəhid olduğunu da aydınca görə bildi. Bu çox ağır faciə, kədərli aqibət idi. Faciənin təsirindən İslam peyğəmbərinin gözləri yaşardı. Həmzənin qılıncını alıb, Əbu-Süfyanı elə buradaca qətlə yetirə bilərdi. Bununla da böyük bir faciənin qarşısı alınmış olardı. Bu anlarda Muhəmməd (s.ə.v) özünün bəsirət nəzərləri ilə onu da hiss etdi ki, öz ailəsi Allahın göndərdiyi kitab və İslam dini uğrunda şəhadətə yetməkdən ötrü, Əbu-Süfyan və onun ailəsi isə bu faciənin yaranmasında Allahın əbədi lənətini qazanmaq üçün seçildilər. Buna görə də o susub, baxışlarını aşağı dikdi, içim-içim göynəyib sızladı.

Bura gələnlər qəzəb və hiddətlə də çıxıb getməyə başlamışdılar. Sona qalan Əbu-Cəhl üzünü həyasızcasına Əbu-Talibə tutdu və çox astadan, hətta onun qulağına pıçıldayaraq nəsə deməyə çalışdı. Lakin Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) bu anlarda nəinki bu pıçıltıları, hətta onun düşüncəsindən axıb keçənləri də duymağa qadir idi.

– Ey Əbu-Talib, sənin bu fərzəndin heç düzəlməyə oxşamır. Onun ucbatından Əbdül-Mütəllib övladları hər nələrini itirə bilər. Biz toplaşıb, sizlərlə bütün əlaqələri kəsməyə qərar verərik. Sizlərə heç kəs mal satmaz, qız verib, qız almaz, danışmaz, bütün əlaqələri kəsər,.. Bu halda Məkkədə yaşaya bilərsinizmi? Ona görə də təklif edirik ki, Qüreyş tayfasının ən gözəl, ən yaraşqlı oğlu sayılan Əmarə İbn-Vəlidə sənə oğulluğa verək, bir şərtlə ki, sən də əvəzində Muhəmmədi bizə verəsən! Daha bundan yaxşı və başqa yol yoxdur! Bunu bir sən biləcəksən, bir də mən. Yoxsa belə başa düşəcəyik ki, sən də onun allahını və onun peyğəmbərliyini qəbul etməsən.

Muhəmməd (s.ə.v) başını qaldırmır və sanki bütün bunları eşitmirdi. Əmisi Əbu-Talibin Əbu-Cəhlə cavabı qısa və aydın oldu:

– **La İlahə İlləllah, Muhəmmədin Rəsullullah!**

Sonra eyni qədər coşqu ilə digər əmisi Həməzənin səsi gurladı:

– **La İlahə İlləllah, Muhəmmədin Rəsullullah!**

Muhəmməd peyğəmbərin (s.ə.v) simasında böyük sevinc ifadəsi göründü. O, başını qaldırarkən içəridə olan müsəlmanlar onun baxışlarından saçılan nurun qarşısında heyranlıqla donub qaldılar. Sonra hamı bir ağızdan "Allahı Əkbər!" söylədi. Bu səsin sədasından Məkkə büsbütün işıqlandı.

Növbəti həcc mərasimi üçün dəvələrlə axın-axın Məkkə şəhərinə daxil olan zəvvarlar bu zaman heyranlıqla səmaya, ətrafa və bir-birlərinə baxdılar. Gecənin bu vaxtı göylərdə ulduzlar sayrışarkən aləmin beləcə parlaq işığa və heç vaxt, heç yerdə eşitmədikləri "Allahu Əkbər!" sədalarına bürünməsi onlar üçün dərkətilən vəziyyət deyildi. Amma sonra onlardan biri əli ilə uzaqda görünən Kəbə evini göstərdi və " Bu kimi möcüzələr bizim bütələrin hikmətindəndir!" deyərək izah verməyə çalışdı.

Ertəsi gün Muhəmməd (s.ə.v) yenə birbaşa Məşəidül-hərama getdi və orada namaz qılmağa imkan tapdı. Bu fərqli ibadətə görə çoxları onun başına toplaşdı. Əvvəlcə maraqla baxdılar, bunun nə demək olduğunu bilmək istədilər. Sonra isə bu toplaşanların çoxu onu ələ salmağa, ünvanına ən nəlayiq sözlər deməyə çalışdı. Daha sonra kimsə haradansa bir kəsilməş dəvənin iç-ıçalatını gətirdi və bunu Muhəmmədin (s.ə.v) üstünə atdı. O büsbütün qana və nəcəsətə bu-laşdı. Yalnız bundan sonra Muhəmməd (s.ə.v) ibadətini yarımçıq saxladı. Həmin gün növbəti dəfə yenə buraya gəlib namaz qılarkən kafirlər onun üstünə tökülüşüb döyməyə başladılar. Onu bu vəziyyətdən kiminsə "Həməzə gəlir!" nidası xilas etdi.

Muhəmməd (s.ə.v) xalqı yeganə xilas yolu olan İslama dəvət etmək üçün daha heç bir məşəqqətdən çəkinmirdi. Onun çağırışı təkcə özünün şəxsi istəyi deyil, bir İlahi təşviq idi. Həcc mərasimi başlandığına görə adamlar böyük dəstələr halında Məşəidül -hərama daxil olur, Kəbə evinin kənarlarında qoyulmuş taxta, daş, saxsı, dəmir fiqurlara sitayiş edir, onlardan mətləb istəyirdilər. Onlar hətta nə vaxtsa göylərdən nazil olmuş Həcərül-əsvata - "Qara daş"a da büt nəzərləri ilə yanaşır, bir olan vahid Allahdan deyil, bu cansız daş-kəsəkdən kömək diləyirdilər. Hər şey sanki bir nazik pərdə arxasında qalmışdı. Bu pərdəni qaldırmaqla əsil həqiqətləri onlara göstərmək lazım idi. Bundan sonra hər kimsə heç bir həqiqəti görməyəcəkdisə, deməli, onun gözləri tutulmuşdu və o birbaşa İblisin xidmətinə daxil olmuşdu. Elə birisinin isə cəhəldən, nadanlıqdan, əxlaqsızlıqdan, nəşükürlükdən, dünya malının və öz cismani ehtiraslarının əsiri olmasından nəcət mümkün deyildi, İlahi hikmətlər, əbədi səadət və azadlıq ona haram idi. Lakin çox güman ki, çoxları əsil həqiqəti bilmirdi və o da bir peyğəmbər olaraq car çəkib insanlara bu həqiqəti çatdırmaq üçün seçilmişdi. Bütün peyğəmbərlərin əsas vəzifəsi də məhz bu olmuşdu – insanlığı xilas etmək! Xilas olmanın isə cəmi bir böyük və əsas yolu vardı: vahid Allahı dərk etmək, tanımaq, ona ləyaqətli ibadət edə bilmək! Bundan ötrü onlara çox sevdikləri dünya malından keçmək, gətirib bütələrin qarşısında olduğu kimi hədiyyə eləmək də tələb olunmurdu. Hər şey asan idi və inamdan başlanırdı. Onların bu cahil həyatı başa çatır, əsil həyat bundan sonra başlanırdı. Belə sadə həqiqəti onlardan yüzü anlamazdysa, qəbul etməzdysə də, hökmən müəyyən qismi başa düşə bilərdi. Həqiqətləri car çəkməklə ən azı böyük bir qism insanın nəzərində onu toxum kimi səpəcəkdı. Heç də hamı İblisini nökrəi ola bilməzdi, sağlam adamlar həmişə xəstələrdən qat- qat çox olurdu. Səpilmiş sağlam toxumların böyük əksəriyyəti tezliklə tutur, toxum cücərir.

Muhəmməd (s.ə.v) Məşəidül-həramın yaxınlığındakı Səfa dağına qalxıb, hamının diqqətini cəlb edə biləcək bir hündürlükdə dayandı. Burada o, uca səslə:

– Ey camaat, məni dinləyin!–dedi.– Mən Pərvərdigari-ələmin rəsuluyam! Mən Sizi bir olan Allahı tanımağa, yalnız ona ibadət etməyə çağırıram! Allaha təslim olun və deməli, müsəlman olun! Bir olan Allahın saf əxlaq və təmiz əqidə yolunu qəbul edin! Nəcətiniz yalnız bundadır!

Bütlərə sitayiş etməklə siz dünya malını da bütə çevirirsiniz! Bir olan vahid Allaha tanıyın, deyin: **La İlahə İlləllah, Muhəmmədin Rəsullallah!!!**

Zəvvarlar onu təəccüblə dinlədilər. Bunların əksəriyyəti heç də məkkəli və ya qüreyş tayfasından deyildi. Bəzilərinin dodaqları büzülmüşdü, digərləri bu eşitdiklərinin nə demək olduğunu anlamaq üçün yanındakılardan nəsə soruşurdu. Amma nəticədə bir kimsə "La İlahə İlləllah, Muhəmmədin Rəsullallah!" demədi. Sonra Muhəmməd (s.ə.v) gedib Mərvə dağına qalxdı. Orada daha dolğun fikirlər söylədi və hamını vahid Allaha biyət gətirməyə çağırırdı. Yenə də bir kimsə onun səsinə səs vermədi. Əbu-Cəhl burada onu gördü, xəlvətcə bir daş götürüb, ona sarı tulladı. Daş Muhəmmədin (s.ə.v) başına dəydi və onu yaraladı. Bunu görcək bir qeyrisi də həvəsləndi və bir azdan minlərlə adam onu daşa basmağa başladı. Muhəmməd (s.ə.v) tamam qan içində idi və yaralarından durmadan qan axırdı. Bu vəziyyətdə də o öz imanından dönmür, Allahın vəhdaniyyəti və böyüklüyünü təkrar-təkrar bəyan edirdi. Hələ ki, bir kimsə onun çağırışına qoşulmurdu. Ancaq onun borcu məhz çağırmaq, haqqa dəvət etmək idi. Nəhayət, O çətinliklə gəlib Əbu-Qubeys dağına qalxdı. Onu daşa basaraq izləyən adamların daha böyük bir qismi gəlib buraya toplaşdı və hər tərəfdən onu əhatəyə aldılar. Yenidən daşqalaq edəcəkdilərsə, buradan sağ çıxması çətin olacaqdı. Lakin Muhəmməd (s.ə.v) heç də bunu düşünmədi. Hər şey Allahın iradəsi altında idi. Onun nəzərləri altında ölməyə dəyərdi.

Amma burada birdən tamam fərqli vəziyyət yarandı. Hamı durub ona sarı baxır, lakin sanki onu görmürdü. Kimsə "O hara qeyb oldu?" deyər heyvətlə soruşdu. Muhəmməd (s.ə.v) isə onları aydın görürdü. Onun baxışları bu anda yeri-göyü öz diqqətində saxlaya biləcək qədər qətiyyət saçır. Birdən səmadan böyük nur selinin axdığını gördü. Sonra bu işıq bir nurani qocaya – mələk Cəbrailə çevrildi. Muhəmməd (s.ə.v) onu görcək yanaqlarından göz yaşları süzülürdü.

– Gör mənim ümmətim həqiqətə qarşı nə zülmələr edir!– deyər o təəssüf etdi.– Mən axı onları xilas etmək istəyirəm!

Mələk Cəbrailin əlinin işarəsi ilə Muhəmmədin(s.ə.v) ayağı altında daş kəssək hamar oldu və oraya yumşaq xalılar sərilirdi. O, yaxın gəlib, peyğəmbərin yaralarına toxundu, üzünün qanını sildi. O andaca Muhəmmədin(s.ə.v) bütün yaraları sağaldı, üzü və geyimi təmizləndi.

–Ey Muhəmməd, Allah-təlanın yanında sənə xatirin çox əzizdir. Çünki sən onun elçisi – insanlar arasında nümayəndəsisən. Sənə istədiyin hər nə varsa, həyata keçər bilər!

–Mən öz rifahım üçün Xüdəvəndi-Aləmdən heç nə istəmirəm. Təkcə bu yolda sonacan güc və qüvvətdən savayı.

Bu zaman göylərdən bir neçə digər mələk də yerə endi və onlar Muhəmmədin (s.ə.v) qarşısında təzim etdilər.

– Biz bu müşrikləri sənə əmrinlə bir andaca yandırır küllə edə bilərik!

– Onları qara torpaqlar altına alıb üstünü örtərik. Sən əmr et!

– Bir andaca bu kafirləri deryalara qorq etməyə qadirik!

Hər bir kəsdən intiqam almağa və Allaha şərik qoşan bu zalımları ən kəskin cəzalara layiq bilməyə imkan var ikən Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) bütün bunlara başını yırğaladı.

–Mən xalqa əzab-əziyyət vermək üçün deyil, onları xilas etmək üçün gəlmişəm! Mən seçilmişəm ki, bəşəriyyətin cəhələri sona çatsın, onun xilasını başlansın! Əminəm ki, onlar gec-tez bunu qəbul edəcəklər!

–Amma hamısı və sonacan qəbul edəcəkmiz? – mələk Cəbrail soruşdu.

Muhəmməd (s.ə.v) bunun nəyə işarə olduğunu başa düşdü. Mələk Cəbrayıl bu insanların bir qisminin sonradan müsəlman olacağına, səhabə sayılacağına, amma onun vəfatından sonra ailəsinə, əzizlərinə və Qurana qarşı çıxacağına, çox cinayətlər törədəcəyinə işarə vururdu. Peyğəmbər (s.ə.v) qarşısında durub ona sarı baxan, amma onu görməyən, sanki kor olaraq durmuş insanlara təbəssümlə nəzər saldı.

– Mənim peyğəmbərliyim xatirinə insanlara bu həqiqəti dərk etmək üçün vaxt verin! Mənə və ailəmə nə olacaqsın, Allah yolundadır! Bizim həm imanımız, həm də əzabımız üzərində onlar

haqqın yolunu görəcək, o yolla gedib xilas olacaqlar! O yol təmiz əxlaq və saf əqidə yoludur! Bu yolla getmədən Allaha çatmaq olmaz!

Mələk Cəbrail əlini qarşı tərəfdə yığılmış "korlara" sarı tutdu və:

– Sənin arzunla bu gündən etibarən insanlığa üç min ildən artıq vaxt verildi! – dedi. – Bu qədər vaxt ərzində onlar islah olmayacaqsansa, daha bəşəriyyətə nicat yoxdur!

Mələk Cəbrail bu sözlərdən sonra göylərə süzülüb çəkilən nur axınına çevrildi. Digər mələklər də göylərə beləcə çəkilib getdikdən sonra yenidən hər şey əvvəlki vəziyyətinə qayıtdı. "O burdadır...burdadır!" deyərək adamların arasından kimsə barmağını ona sarı tuşladı və sevinclə qışqırdı.

Mühəmməd peyğəmbər (s.ə.v) qarşısında əllərinə daş tutaraq durmuş adamlara sarı gülümsədi və sağ əlini qaldırıb:

–**La İlahə İlləllah, Muhəmmədin Rəsulallah!** – deyərək ucadan hayqırdı.

Bundan sonra müşriklər yenidən qəzəblə və nifrətlə bağıraraq, əllərindəki daş-kəssəyi ona sarı tullamağa başladılar.

Daşlar ona sarı uçuşur və dəyirdisə də təsir etmirdi. Birdən sanki qarşısında şimşək çaxdı. Sonra gözləri önündə bir ayrı aləm açıldı. O öz bəsirət gözü ilə baxaraq, bu aləmdə gələcək zamanı – bütün bu olanların sonrasını görməyə başladı. Bu olacaq zamana mələk Cəbrayıl da işarə etmişdi. Gələcək zaman o qədər maraqlı və cazibədar idi ki, əvvəlcə onun seyrinə dalararaq heyranlıqla baxdı. Gerçək dünyada ərəblər onu söyməkdə və daşa basmaqda idilər. Lakin azacıq irəli gedə və qarşılarında bir bənd var imiş kimi onu aşa bilmirdilər. Daha nə bu söylərlər onun qulaqlarına çatır, nə də dəyən daşlar bədənindən ağrı qopardırdı. O bütün varlığı ilə qarşısındakı gələcəyi izləyirdi. Orada insanlar ona sarı gəlir, "La ilahə illəllah, Muhəmmədən Rəsullallah!" deyib müsəlman olurdular. Əmisi Həmzə bu adamların başında durmuşdu. Onun evinə toplaşib hamılıqla namaz qılır, İlahidən gələn yeni vəhyləri dinləyirdilər. Amma əks cəbhədə duran Əbu-Ləhəb, Əbu-Cəhl və Əbu-Süfyan kimi müşriklər də qüvvətlənir, ona qarşı birləşirdilər. Qarşısında çaxan növbəti şimşəkdən sonra gördüyü aləmdə bir dəfn mərasiminə düşmüşdü. Burada sevimli xanımı Xədicəyi-Kubra dünyanı və onu tərk edirdi. Əgər İslam olmasaydı, bu itkini rahatlıqla qəbul edə bilməzdi. Xədicə haqq dünyasına qovuşmuşdu. Çəkməli dərd isə çox idi. Gördüyü bir başqa mənzərədə Məkkənin küçələri ilə irəliləyirdi. Məkelilər yenə ona tənə edir, söyür, daş-kəssək yağdırırdılar. Hər gün özünə və digər müsəlmanlara qarşı çoxlu hücumlar baş verirdi. Dükən -bazarda müsəlmanlarla kimsə alver etmir, onlara heç nə satılmırdı. Amma müsəlmanlar dözürlər, hər şeyə səbrlə yanaşır, Allahdan kömək gözləyirdilər. Müşriklər bu yolla heç nəyə nail ola bilmədiklərini gördükdə onu öldürməyi qərara aldılar. Işıqlanan bir mənzərədə gənc Əli onun yatağına girib uzandı. O isə gecə evdən çıxıb yola düzəlirdi. Nisbətən yaxın sayılan ən böyük yaşayış məskəni Yasrib şəhəri idi. Bu şəhərin – bu mədinənin əhalisi qəbilə və tayfa yığnaqları ilə müqayisədə daha geniş zəkalı olurdu. Həm də Yasribdən onun yanına Ənsar tayfasından tez-tez adamlar gəlir, İslamla maraqlanırdılar. Bir çoxu artıq müsəlmanlığı qəbul etmişdi. Burada Məkkədən gəlib yaşayan müsəlmanlar da az deyildi. Öz doğma şəhərində isə müşriklər onun nə deməsi barədə düşünmək belə istəmirdilər. İblis onların qəlbinə hakim kəsilmişdi. Onlar onu evdə yatmış bilib hücum etdilər. Lakin onun yatağında Əlini görüb çox qorxdular. O isə kimsəsiz çölü-düzü adlayaraq şəhərə – mədinəyə tələsirdi. Bu zaman Əbu-Bəkr ilə rastlaşdı və o da ona qoşuldu. Əbu-Bəkrin ayaqları iz saxlayırdı. İmanı az olsa da onu özündən kənarlaşdırma, geri qaytara bilməzdi. Çünki onunla qarşılaşdıqda aman verməz və onu öldürərdilər. Müşriklər məhz Əbu-Bəkrin izi ilə gəlirdilər. Onlar Nur dağında ikən müşriklərin yaxınlaşdığını gördülər. Nur dağında "Fəri-Sövr" adlı xəlvət mağarada gizlənməyə məcbur oldular. Əbu-Bəkrin izi onları bu mağaraya qədər gətirdi. Bu zaman bir hörümçək mağaranın ağzını öz toru ilə hördü, bir göyərçin quşu da gəlib, yuvanın ağzında oturdu və yumurta qoydu. Bu heç nəyə və Allahın iradəsindən kənar deyildi. Müşriklər gəlib bu mağaranın ağzına çatdılar. Amma hörümçək torunu və göyərçini görüb, buraya bir kimsənin girmədiyinə əmin oldular və çıxıb getdilər. Onlar burada üç gün qaldılar, üç gün Əli onlara yemək gətirdi, sonra isə çox çətinliklə səhranı keçib Yasribə yollandılar. Bu İslamda

ilk köç – hicrət idi. Növbəti şimşəyin işıqlandırdığı aləmdə Yasrib şəhəri görünürdü. Ənsarlar və az saylı müsəlmanlar onları böyük coşqu ilə qarşıladılar. Peyğəmbər (s.ə.v) bu coşqunun tədricən bütün mədinəni – şəhəri bürüdüyunu indi bəsirət gözü ilə baxıb görürdü. Bu şəhərdə İlahidən yeni-yeni vəhyələr nazil oldu. Yasribdə insanlar böyük dəstələr, qəbilələr, tayfalarla gəlib müsəlman olurdular. Məkkədə qalmış bütün müsəlmanlar da şəhərə – mədinəyə köç etdilər. Müsəlmanlar o qədər artdı ki, evdə, həyətdə toplaşib birlikdə namaz qılmalarına yer çatmadı. Bir yandan da adamlar onu onların evində namaz qılmağa dəvət edir, birinin dəvəti qəbul olunduqda digəri inciyirdi. Növbəti işıqlı mənzərədə özünü minlərlə müsəlmanın qarşısında gördü. Müsəlmanlar birlikdə ibadət etmək istəyirdilər. Buna görə məscidin – ibadət evinin tikilməsi qərara alındı. Ancaq təklif olunan yerlərdən hər hansı birini seçməsi ilə yenə digərləri inciyəcəkdi. Bu dəfə qərara alındı ki, dəvəsinin başı buraxılsın, o haranı özünə daha münasib bilib rahatlanarsa, məscid həmin yerdə tikilsin. Beləcə dəvənin oturub qığıladığı yerdə ilk məscid – Məscidi-Quba tikildi. Sonra belə məscidlərin sayının artdığını gördü. Dünyanın müxtəlif yerlərində bir-birindən gözəl və möhtəşəm məscidlər tikilirdi. Məscidlərdə azan səsi daha uzaqlara çatsın deyər minarələr ucaldıldı, içində moizə oxunması üçün minbərələr quruldu. Müsəlmanlar da durmadan artırdı. Bunu qəbul etmək istəməyən məkkəli müşriklər onlara qarşı tez-tez hücumla keçirdilər. Gözləri önündə canlanan bir döyüş Ühüd dağında baş verirdi. Bu döyüşdə əmisi Həzmə muzdlı tutulmuş, Vəhşi adlı birisi tərəfindən nizə ilə öldürüldü. Həzmə "seyyüdl-şühəda" – şəhidlərin ağası adını qazandı. Özü qılınc götürüb döyüşə girdi. Bu döyüşdə də, sonrakı döyüşlərdə də müsəlmanlar qalib gəldilər. İlk dəfə Həzmə üçün üç günlük hüzzür məclisi quruldu. Ancaq Həzmənin İslam yolunda tökülən qanı nəhaq axmadı, onlar daha da qüdrətləndilər. Əllərdə İslamın yaşıl bayrağı dalğalanırdı. Məkkə müşrikləri onlara Kəbəni ziyarət etməyə imkan vermirdilər. Kəbə İbrahim peyğəmbər tərəfindən tikilmiş ən müqəddəs ibadət evi idi. Bu evi sonuncu dəfə onun özünün də iştirakı ilə, yeddi-səkkiz il əvvəl tikib, daha da ucaltmışdılar. Onda "Qara daş"ı Kəbənin bir bucağında yerləşdirdilər. Amma o kafir əlində qalmışdı. Kəbə müşriklərdən və bütlərdən azad edilməli idi. Qarşısında açılmış bir mənzərədə müsəlmanlar növbəti dəfə müşriklərə qalib gəldilər. Onların mücadiləsi haqq işi idi. O özü Kəbəyə daxil olub buradakı bütləri bir-bir yerə çırpdı və sındırdı. Hamilıqla Kəbə evinin həyətinə namaz qıldılar, Allaha şükür etdilər. Bundan sonra bütün ətraf tayfalar, vilayətlər, ölkələr İslam dinini qəbul etməyə başladı. Böyük bir İslam xilafəti yaranırdı. Bu xilafət Allahın göndərdiyi Quran əsasında idarə olunurdu. Təəssüf ki, bu günləri həyat yoldaşı Xədicəyi-Kubra görmədi. Ondan sonra bir sıra qadınlarla ailə qurduğunu da indi görürdü. Ərəblər subay və ya dul qalmağa pis baxırdılar. Həm müsəlmanların sayını artırmaq, həm də digər tayfaları İslama cəlb etmək üçün ailə izdivaclarına ehtiyac vardı. Bir çoxları öz qızlarını, bacılarını şərəfətli etmək üçün ona ərə vermək istəyirdi. O isə həm də Xədicəyi-Kubrada gördüyü ülfəti, səmimiyyəti görəcəyinə ümidlə evlənirdi. Amma bu gözəl qadınların hər birində ondan nəsə bir əlamət vardı, bütünlüklə heç biri tam mənada onun yerini verə bilmirdi. Xədicədən olan qızı Fatiməyi-Zəhra da digər qadın və qızlardan çox fərqlənirdi – özünün imanını, ağılı, biliyi və fərasəti ilə. Ailə qurmaq məqamı çatanda, onun istəyini də nəzərə alıb, əmisi Əbu-Talibin kiçik oğlu, öz vəsihi Əliyə ərə verdi. İkisi də gənc və çox ağıllı idi. Onların Həsən və Hüseyin adlı iki oğlunun dünyaya gəldiyini də görürdü. Əli çox igid, çox ağıllı və bacarıqlı idi. Onun elmi qarşısında hərdən özü də mətəl qalırdı. Əli (ə) bu elmi hansısa müəllimdən almırdı. Özünə gələn İlahi elm sanki Əliyə də verilir. Çox güclü hafizəyə və məntiqə malik idi. Buna görə də bir dəfə moizə zaman "Mən elmin şəhəriyəmsə, Əli onun qapısıdır!" dedi. Hara gedirdisə, Əli onun yanında idi. Bir dəfə Cəbrayıl onu merac səfərinə apardı. Qısa vaxt ərzində o əsrlərə bərabər böyük məkan və zaman qətt etdi. O göyləri gəzdi, səmanın bir çox görünməz, bilinməz qatlarında oldu. Hətta uzaq Qüds şəhərindəki Beytül-Müqəddəsə ibadət etdi. Sanki orada da Əlini öz yanında hiss edirdi. Bir dəfə düşündü ki, əgər peyğəmbərlik ona verilməzdisə, hökmən Əliyə veriləcəkdi. Əlini çoxları sevirdi. Amma sevməyənlərin də az olmadığını hiss etmişdi. Bunlar onun Əliyə qarşı rəğbətini qısqandıqlarına və Əlinin hamıdan daha üstün olmasına görə idi. Yəqin ki, özündən sonra İslama əmirlik etmək üçün Əlini seçəcəyini hiss etmişdilər. Əli,

onun öz qızı Fatimeyi-Zəhradan olan övladları Həsən, Hüseyn, eləcə də onların övladları İslamın imamət və vilayətinə hakimlik üçün seçilmişdilər. Bu imamların sayı on iki olacaqdı. Hamısı da Qüreyş əhlindən. Adı və künyəsi onunla eyni olacaq sonuncu İmam Mehdi nəhayət bir gün qeybə çəkiləcəkdə. Sonuncu İmam Qiyamət gününə kimi qalan dövrlər üçün onun xüsusi canişini kimi İslamın keşiyində duracaqdı. Bunu kimsə bilmirdi və anlamağa da qadir deyildi. İmamət və vilayət barəsində bir dəfə qısaca məlumat verdi. Ancaq çoxlarının içində qısqanclığın necə cövlan etdiyini də görürdü. Lakin buna baxmayaraq nə vaxtsa İlahi həqiqəti hamıya bəyan etməli idi. Hər şeyin öz vaxtı vardı. Zaman o vaxta doğru gedirdi. Bir vaxtlar ona və əshabələrinə qarşı döyüşənlər də artıq müsəlman olmuşdular və onların arasında da Əliyə münasibət birmənalı deyildi. Heç özünə münasibətdə də onların səmimiyyətinə inanmırdı. Amma İslamı qəbul etmişdilər və onun bütün əhkamlarına əməl edirdilər. Bunlar hamısı sınaq və örk idi. Kimin hansı dərəcədə daha səmimi və düzgün ibadət etdiyini Allah özü yaxşı görür və bilirdi. Növbəti şimşək işığından sonra Muhəmməd (s.ə.v) bir məsçiddə namaz qıldığını gördü. Kimsə sual verdi ki, əgər onlar ayrıca bir dinə mənsubdurlarsa, nə üçün namaz zamanı öz səmtlərini yəhudilərə məxsus Qüds şəhərindəki Beytül-Müqəddəsə sarı tuturlar. Bu sualın cavabı ona Zöhr namazını qılarkən vəhy olundu. Sonrakı Əsr namazını qılarkən öz istiqamətini dəyişdi və üzünü Məkkəyə sarı çevirdi. Beləliklə də Məkkədəki Kəbə evi İslamın namaz qılarkən yeni qibləsi təyin olundu. Əvvəllər ola bilməzdi. Çünki onda Kəbədə bütələr düzülmüşdü. İndi isə Kəbə artıq təmizlənmişdi. Bunda olan İlahi hikməti birinci olaraq Əli başa düşdü. İlahi vəhylər artır, dünya və insan barəsində bütün məsələləri əhatə edirdi. Amma o çox vaxt sirli və qısa ifadələr kimi gəlirdi. O da bunun geniş şərhini verəsi və açmasını möminlərə çatdırması olurdur. Elə surə və ayələr də vardı ki, onlar min illiklərə hesablanmışdı. Çünki bunlar bütün millətlər və bütün dövrlər və zamanlar üçün göndərilirdi. Bu surə və ayələrin gələcək zamanlara hesablanmış şərhələrini açıq-akar vermək düzgün olmazdı. Təkcə Əli ibn Əbu-Talib hər şeyi çox asanca başa düşürdü. Onları başa düşə bilməyəcək, müşriklər və münafıqlar isə bunlardan öz məqsəd və maraqları üçün sui-istifadə edəcəkdilər. Eləcə də ruh barədə bilgiləri sadə müsəlmanlara açıq dildə şərh etmək məsləhət olmadı. Layiqli səviyyəyə yüksələcəkləri zaman çox sualların cavabları onlara fərdi qaydada çatdırılacaq, zəkalarına həkk olunacaqdı. Vəhy olunan surələrin sayı yüz on dördə çatmışdı. Bunları həmişə ceyran dərisinə və ya daş lövhələrə yazdırırdı. Artıq İslamın əsas Quran kitabı hazır olmuş, başa çatmışdı. Hələlik bunlar müxtəlif ölçülü dərilərdə və suhuf halında idi. Kitab bitmişdi. Onları çin kağızına yazdırmaq və daha münasib tərtibata salmaq lazım idi. Amma dünyanı tərk etmək zamanı da çatmışdı. Hər il hamılıqla Mədinədən Məkkəyə gəlir, həcc ziyarətində olurdular. Hicrətin 10-cu ilindədəki ziyarətinin sonuncu olduğunu başa düşdü. O bütün yerlərdən müsəlmanları həcc mərasiminə dəvət etdi. Əli ibn Əbu-Talib o vaxt Yəməndə idi. O da özünü həcc səfərinə yetirdi. Qarşısında işıqlanan aləmdə 120min müsəlman həcc mərasiminə gəlmişdi. Bu həcc mərasimində o öz hümməti ilə vidalaşdı. Həcdən geriye dönərkən, Zilhicce ayının 18-ci günü, Ciddə ilə Mədinə arasında, günorta vaxtı, Qədir-Xumm adlı yerdə dəvəsindən endi. Onunla qayıdan bütün hacıların bir yerə cəm olmasını əmr etdi. Günorta namazını qıldıqdan sonra bütün hacılara xitabən: "Mən möminlərin mövlasıyam mı? - deyə soruşdu. Xalq bir ağızdan "Bəli, ya Rəsulullah!" cavabını verdi. Sonra həmin sualı bir də təkrar etdi. Hacılar eyni cavabı bir də təkrar verdikdən sonra yanında durmuş Əli ibn Əbu-Talibin əlini tutub yuxarı qaldırdı və "Mən kimin mövlasıyam, Əli də onun mövlasıdır!" dedi. Sonra bu cür dua etməyə başladı: "İlahi, Əlini sevən hər kəsi sev, Əliyə düşmən olana Sən də düşmən ol!" Onun bu vəsiyyəti vəhy deyildi, amma vəhy qəbul etmiş insana və vəhylər, hədislər söyləyən dilə məxsus idi. Vəsiyyətinə əsasən Əli ibn Əbu-Talibi özündən sonra bütün möminlərin əmiri və xilafətin rəhbəri təyin etdi. Bütün möminlərə isə Quranı və öz əhli-beytini – ailəsini qorumağı vəsiyyət etdi. Hamı da bu vəsiyyətə əməl edəcəklərinə, ona sadıq qalacaqlarına göz yaşları içərisində söz verdi. Bu Xütbədən sonra Əbu-Bəkr ilə Ömər Əlinin hüzuruna gələrək onu qucaqlayıb öpdülər və təbrik etdilər. Hətta Ömər təbrikdən əlavə "Ya Əli, sən mənim mövlamsan və hər mömin kişiylə, hər möminə qadının mövlasısan!" deyə əlavə etdi. Həmin gün Maidə surəsinin 3-cü ayəsi nazil oldu: "Mən bu

gün dinimi sizə tamam və nemətimi sizə tamam etdim və İslam dinini haqq din olaraq sizin üçün bəyəndim".

Öz qarşısındakı növbəti işıqlı tabloda İblisin çoxlarının qəlbinə hakim kəsildiyini görürdü. Özünün ruhunu mələk Cəbrailə necə etibar etməsi də indi bu uzaq gələcəyə getmiş nəzərlərinin önündə baş verirdi. Öz vəfatından sonra Əli ibn Əbu-Talib bir neçə nəfərlə onun qüslü və kəfənlənməsi ilə məşğul idi. Bu zaman bəzi əshablar, mühacirlər və ənsarlar arasında xilafət hakimiyyəti uğrunda uzunmüddətli müzakirə və münaqişələr başladı. Onun Qədir-Xumm çölündəki vəsiyyəti tam və mütləq əsas kimi götürülmədi. Onlar toplaşib məşvərət keçirdilər. Ömər Əli ibn Əbu-Talibin 33 yaşda olmasını, buna görə onun böyük bir xilafətə və möhtəşəm bir dinə rəhbərlik etməsinin çox çətin və özləri kimi ağsaqqallara cavan bir adamın hökm etməsinin heç düzgün olmadığını bəhanə gətirdilər. Ömər in qədrinə əsasən Əli ilə xilafətə peyğəmbərin kiçik arvadı Aişənin atası Əbu-Bəkr təyin olundu. Hətta bu zaman Əbu-Bəkr qaynata olaraq əhli-beyt üzvü hesab etməkdən də çəkinmədilər. Məşvərətə toplamış tayfa başçıları buna səs versələr də halallıq və ədalət naminə Əlinin də bunu qəbul etməsini əsas hesab etdilər. Onun dəfnindən sonra camaatın böyük bir qismi artıq Əbu-Bəkrə biyət edirdi. Lakin Əli ilə yanaşı bəzi əshab, o cümlədən Zübeyr, Abbas, Təlhə, Miqdad, Abuzər və digərləri Əbu-Bəkrə biyət etmədilər, vəsiyyətə uyğun olaraq Əlinin xəlifə olmasını tələb etdilər. Bu ikitirəlik 6 ay davam etdi. Bu qanunsuzluğu qəbul edə bilməyəcək, nəticədə onun çoxsaylı tərəfdarları ilə bu mənəbpərəstlər arasında nifaq düşəcəkdə. Bu hal xilafətin parçalanmasına səbəb ola bilər, onları qəbul etməsi isə onun vəsiyyətlərinin ziddinə sayılırdı. Ömər də yaxşı başa düşürdülər ki, Əli beyət gətirməsə, onların hakimiyyəti halal hesab olunmayacaq və ilk fürsətdə qüvvələr Əlinin tərəfinə keçəcəklər. Bir ayrı mənzərədə Ömər dəstələri qəfildən Əlinin evinə hücum etdilər. Özünün də həmişə döyərək və icazə alaraq daxil olduğu qapını Ömər yandırdı, Konfetz isə təpiklə vurub qapını sındırdı. Bu zaman qızı Fatiməyi-Zəhra sındırılan qapının altında qaldı və hamiləliyi natamam başa çatdı. Basqınçılar Əlini zorla Əbu-Bəkrin hüsuruna apardılar və ölüm hədələri altında ondan beyət almağa çalışdılar. Əli ibn Əbu-Talib öz adı ilə bağlı olduğu üçün bu ikitirəliyin, ayrı seçkiliyin, ortada hökm sürən anlaşmazlığın peyğəmbər zəhmətlərinin hədəf getməsinə səbəb olacağını və İslam düşmənlərinin bu qarışıqlıqdan istifadə edə biləcəklərini nəzərə alıb, İslamın mənafeyi naminə Əbubəkrə biyət etdi. Onsuz da zorla alınmış beyət Allah yanında qəbul edilmiş sayılmırdı. Bunu çoxları gördü, çoxları bildi. Sonra Əli öz tərəfdarlarını sakitləşdirdi və səbr etməyə çağırırdı. Onun öldürülməsi də həm İslamı, həm də xilafəti parçalayaraq, hakimiyyət uğrunda müsəlmanlar bir-birinin qanını tökdülər. Əli düzgün addım atmışdı. Onsuz da bütün günahlar Ömər, Əbu-Bəkr və Osmanın çiyinə yığılırdı və onlar öz cəzalarını alacaqdılar; bu dünyada olmasa da o dünyada. Onların yetirdiyi xətər ucbatından əhli-beyt üzvü – qızı Fatiməyi-Zəhra bir neçə gün sonra dünyasını dəyişdi. Əbu-Bəkrin xilafəti uzun sürmədi; cəmi iki ilə yaxın. Sonra hakimiyyəti Ömər qəsb etməsini gördü. Onsuz da Əbu-Bəkrin dövründə hakimiyyəti əsasən o idarə edirdi. Onların xilafəti dövründə İslam dünya xalqlarına təbliğat və təşviqatla deyil, zorla, qılınc gücünə yayıldı. İslam dini ərəb dünyasına dövlətçilik hissini dadırdı. Bədəvi ərəb tayfaları İslam dini ətrafında birləşib İslam xilafəti yaratmağa başladılar. Amma bu xilafət heç də bütün hallarda təbii əsaslarla yaranmadı. İslam dini İraqa, İran, Əfqanıstana, Türkiyəyə, Azərbaycana, Hindistana, Qərbdə isə Şimali Afrikanın bütün ölkələrinə, Priney yarmadasına qədər yayıldı. Amma çox qanlar axıdıldı. İslamı bir qrup insanlar dərk etmədən, zorla qəbul edirdi. Elələrinin imanı heç vaxt kamil ola bilməzdi. On bir ildən sonra Ömər öldürüldüyünü, hakimiyyətə Osmanın gəldiyini görürdü. O da eyni siyasəti davam etdirdi. Nə Ömər, nə də Osman Əlidən beyət almağa lüzum bilmədilər. Onların dövründə İslam az qala başqa mənalara alacaqdı. Əbu-Bəkrin oğlu Muhəmməd Əlinin tərəfdarlarından idi. Özlərinə şərti ad da götürmüşdülər – şeyx – tərəfdar! Bu əslində onun özünün, ailəsinin və Quranın tərəfdarı demək idi. Osman Muhəmməddən çox çəkiniyi üçün onu Azərbaycana vali təyin etdi. Arxasıya göndərdiyi çapar onun Azərbaycana çatan kimi öldürülməsini tələb edirdi. Bundan xəbər tutan Muhəmməd çaparı və məktubu ələ keçirdi. Sonra geriye qayıdıb, Osmanı öldürdü. Əlinin tərəfdarlarından biri olduğu üçün sonra buna görə Əlini qınamaq

istədilər. Amma Əli hakimiyyətə can atmadığı üçün belə intriqalardan və sui-qəsdlərdən çox uzaq idi. Əlinin təkidi olmasaydı tərəfdarları çoxdan hakimiyyəti devirib, Əlini xilafət başına gətirərdilər. Əli iyirmi beş il haqqı tapdansa da dözdü, səbr etdi və nəhayət onu xilafət başına gətirməyə məcbur oldular. Çünki Əli var ikən heç bir xəlifə özünü haqlı və rahat hiss etmirdi. Heç xilafət də əsil İslam qaydaları ilə idarə olunmurdu. Bunu başa düşənlər Əlinin tərəfinə keçir, onun şeyəsi olurdular. Əli (ə) hakimiyyətdə olduğu 5 ilə yaxın dövr ərzində əsil ədalətli hakimiyyətin necə olmalı olduğunu öz əməlləri ilə hamıya göstərdi və sübut elədi. Bir vaxtlar Qədir- Xumm çölündə onu seçməkdə səhv etməyibmiş. Amma Əlinin bu cür ədalətli hakimiyyətinin çoxlarına sərf etmədiyini də görürdü. Xüsusən Əbu Süfyan oğlu Müaviyyə ona qarşı silahlı müxalifətə çevrilmişdi. Onsuz da bunu hələ öz sağlığında, bir dəfə Əbu-Süfyanın gözlərinin içinə baxarkən görmüşdü. Onun Əliyə qarşı apardığı Süffeyn müharibəsi on səkkiz ay davam etdi. Daha dözməyə, haqqın nahaq tərəfindən devrilməsinə səbr etməyə dəyməzdi. Ona görə də Əlinin qoşunları onları darmadağın etdi. Təhlə qaçarkən qorxusundan tamam lüt soyundu. Əlinin əxlaqına, mərifətinə bələd idi. Əli(ə) də çıpaq rəqibə qılnc çalmadı. Müaviyyə nizələrə Quran vərəqlərini cırıb keçirdi. Lakin bu da onları məğlubiyyətdən xilas etmədi. Amma Əli (ə) rəqibini birdəfəlik məhv etməyi rəva bilmirdi. Əvəzini onun özünə qarşı sui-qəsd törətmək və öldürməklə qaytardılar. Müaviyyənin istəyi və Quddəmə adlı pozğun qadının təhriki ilə Əbdülrəhman ibn Müləmm adlı qatil Əli(ə) məsciddə namaz qılarkən arxadan ona ağır zərbə endirdi. Beləcə Əli (ə) qətlə yetirildi. Əlinin ölümünə sanki göylərdə mələklər də kədər-ləndi. Onlar Bənu-Üməyyə tayfasını lənətlədilər, səbəbkarlara qarşı etdilər. Bütün peyğəmbərlər bu hadisəyə üzgün göründü. Əlini onlar da tanıyırmış! Amma Əlinin özü əsla kədərli deyildi. O öz ölümünü dəqiq vaxtına qədər bilir və ölümündən qorxmurdu. Nur dağında daş-qalaq olunan Peyğəmbərin (s.ə.v) gözləri önündə şimşək işartıları davam edir və o yeni-yeni aləmləri görürdü. Ən acınacaqlı mənzərə hələ bir il əvvəl Dəməşqdə özünü qeyri-qanuni xəlifə elan etmiş Müaviyyə ibn Əbu-Süfyanın Əlinin şəhadətindən sonra, hicrətin qırxıncı ilində hakimiyyəti qəsb etməsi idi. Bununla da Əməvilər xilafətinin İslama xələl gətirən hakimiyyət dövrü başlayırdı. O da şeyələri sakitləşdirmək üçün Əli oğlu Həsəndən beyət almalı olduğunu başa düşürdü. İmam Həsən müsəlman qanı tökülməsin deyər Müaviyyə ilə açıq müharibəyə girişmədi. Hakimiyyət Müaviyyənin əlinə keçdi. Onun hələ Kəbədə Əbu-Süfyanın gözlərinə baxarkən gördüyü hadisə eyni ilə həyata keçməyə başlamışdı – İmam Həsəni zəhərləyib Öldür-dülər. Onun sağlığı Müaviyyənin özündən sonra hakimiyyətə gətiriləcək oğlu Yezidə maneçilik törədəcəkdi. İmam Həsənin nüfuzu qarşısında Yezid kiçilirdi. Yezid ibn Müaviyyə xilafət hakimiyyətini ələ keçirdikdən sonra o da İmam Həsənin qardaşı, Əli oğlu Hüseynə beyət almaq istədi. Bu olmazdısı, Yezidin şeyələrin də xəlifəsi olması çox çətin idi. Amma İmam Hüseyn vaxtı ilə beyət gətirmiş atasının və qardaşının aqibətini xatırlayıb, İslam düşmənlərinə beyət gətirmək istəmədi. Yezid atası Müaviyyədən, babası Əbu-Süfyandan da betər əyyəş, qumarbaz, zinakar və riyakar idi. Onun əməlləri kimsədən gizli deyildi. Ona beyət gətirmək onun bütün əməllərini qəbul etmək demək olardı. Bu isə şeyələrin əqidəsinə və İslamın saflığına ən sarsıdıcı zərbə olacaqdı. Amma onlara qarşı silahlı müqavimət də hakimiyyət uğrunda dava kimi qiymətləndirilər və çoxlu nahaq qan tökülərdi. İmam Hüseynin baş götürüb vilayətdən uzaqlaşdığını görürdü. Bu çox təsirli mənzərə idi. Yezid ibn Müaviyyə Hüseynə əl çəkmək istəmirdi. Hüseynin həyatda mövcudluğu da təhlükə idi. İmam Hüseyn isə qaçılmaz məqamda təkcə özünün və ailəsinin qanının axıdılmasını rəva bildi. Çünki bunu eşidəcək bütün müsəlmanlar hakimiyyət uğrunda İslam peyğəmbərinin nəvəsinin qətlə yetirilməsini heç vəcdlə unutmayacaq və bağışlamayacaqdılar. Nəhayət insanlar İslamın saflığı uğrunda lazım gələrsə şəhid olmağın da vacib olduğunu bilməli və haqsızlığa, ədalətsizliyə qarşı tarix durduqca barışmaz olmağı qəbul etməli idilər. Bəsirət gözləri önündəki mənzərədə nəvəsi Hüseyn bunun bariz nümunəsini göstərirdi. Belə nəvə ilə fəxr etməyə dəyərdi. İmam Hüseynin Kərbəladə şəhid olduğu məqamda göylərə yüksələn ağırlıqdan göy qübbəsi əyilib yerə dəyəcəkdi. Bu elə böyük faciə idi ki, onu yalnız minilliklərə paylamaqla Yeri xilas etmək olardı. İnsanlar sonra min illik-lər keçsə də bu dərdi, ağrını, faciəni peyğəmbərlə, ilk İmam və imamlar anası ilə paylaşmağa

məhkum edildilər. Mələklər bu dərdi minilliklərə və Qiyamətə kimi paylaşırdı. Artıq nə peyğəmbərin nə Əlinin xilafət başına gətirilməsi ilə, nə də əhli-beytin qorunması ilə bağlı vəsiyyəyə əməl edilməmişdi. Sonrakı əsrlərdə də onun nəvələri sayılan imamlar qətlə yetirildi, övladları olan seyyidlər isə min bir məşəqqətlərə məruz qaldı.

İslam dünyası bu böyük günahın acısını yaşamalı idi. Yaşadı da. Əsrlər, minilliklər keçsə də onlar ümumi dünya elm və həyat səviyyəsindən bir addım geridə qaldılar. Bütün müsəlmanlar birlikdə yığılıb onun – İslam peyğəmbərinin ruhu qarşısında üzrxahlıq etməli, bağışlanmalarını istəməli, şiyələr ətrafında birləşməli idilər. Amma onlar bunu etmədilər.

Peyğəmbər(s.ə.v) ona atılan daşları deyil, qarşısındakı bir ayrı aləmi görürdü. Orada Əməvilər sülaləsi Şimali Afrikanı, Priney yarımadasının əsas hissəsini, Orta Asiyayı işğal edir, İslam qılınc gücünə yayılırdı. Əslində İslam onlara hakimiyyət bəhanəsi olaraq lazım idi. Dəməşqdə Əməvilərin hakimiyyəti 90 il davam etdi. Əbu-Müslümün rəhbərlik etdiyi üsyan nəticəsində əməvilər devrildi, hakimiyyətə Abbasilər gəldi. Əməvi Əbdür-Rəhman İspaniyaya qaçdı və orada Kordova əmirliyini yaratdı. Abbasilər beş yüz ildən çox vaxt ərzində Bağdadı mərkəz seçərək, hakimiyyətdə oldular. Onların dövründə də seyyidlər çox incidildi, 12-ci İmam isə məcburiyyət qarşısında qeybə çəkildi.

Peyğəmbərin (s.ə.v) gördüyü tablolar da qan rəngi üstünlük təşkil edirdi. İmam Əlidən sonrakı Əməvi və Abbasi xilafətinin zamanında İslam xilafəti gah birləşdi, gah parçalandı, monqollar Bağdadı işğal edəndə dinin mərkəzi Misirə, Qahirə şəhərinə keçirildi. İki yüz əlli doqquz il sonra türklər gəlib Bağdadı və Misiri tutdular, hakimiyyəti də, dini rəhbərliyi də öz əllərinə aldılar. Elə onlar da ərəblər kimi, İslamdan siyasi məqsədlər üçün çox istifadə etdilər. Nəhayət, İslamda çoxlu təriqətlər, məzhəblər yarandı.

Halbuki İslam hər zaman siyasətdən ayrı saxlanılmalı idi.

O hakimiyyət üçün deyil, bəşəriyyətin düzgün yaşam və həyat tərzini üçün gətirilmişdi.

Bütün bunlar olacaq, baş verəcəkdi.

Atılan, vurulan daşlar deyil, indi bütün bunları görmək, bilmək, dərk etmək Muhəmməd peyğəmbəri (s.ə.v) yandırır-yaxırdı. Bəsirət gözünü də nəhayət bu ağır və həqiqətə sızlayaraq açırdı.

Hələ ki, ərəblər bütün bunlardan yeddi yüz ilə qədər geridə və bu tarixdən tam xəbərsiz idilər. Və hələ ki, Muhəmməd peyğəmbəri (s.ə.v) Əbu-Qubeys dağında amansızlıqla daş-qalaq edir və bundan həzz alırdılar.

Qoca tarix isə nə bunu, nə də digər qəbahətləri bağışlamırdı.

Əbu-Qubeys dağında bu daşqalaqdan və bu zaman bəsirət gözü qarşısında canlanan həqiqətləri dərk etdikdən sonra Muhəmməd peyğəmbər(s.ə.v) neçə il yaşadısa, çox uğurlar əldə etdisə də bir daha üzü gülmədi. O və ailəsi İslamın yayılması və qorunması üçün şəhid qərar verilmişdi. Üstəlik, zaman gələcək, onun bəşəriyyətə xoş məram və sülh məqsədilə təqdim etdiyi bir dindən istila, zülm və mənəb uğrunda istifadə edəcəkdilər. Bu zaman heç onun özünə və nəvə-nəticələrinə də aman verilməyəcəkdi.

Belə böyük günahlar cavabsız qala bilməzdi. Onun ağırlığı yəqin ki hüdudsuz göylərə çəkilib, orada məqamını gözləyirdi. Həmin məqam isə hökmən gələcəkdi.

İKİYƏ BÖLÜNƏN XRİSTİANLIQ

(*14- Hans Zimmer və Liza Gerrard: "Karfağen döyüşü" ovqat musiqi)

1054-cü il, Roma, Vatikan. Roma Papası IX Levin iqamətgahı.

Balkonda iki nəfər oturmuşdu. Bunlar Papa IX Lev və Bizansdan gəlmiş kardinal Qriqori idi. Kardinal Qriqori Konstantinopol kilsəsinin patriarxı Mixail Kerulari barədə məxvi məlumat gətirmişdi. Onu diqqətlə dinləsə də bu zaman Papanın baxışları aşağıdakı bağçada açılmış gözəl çiçəklərdə, ləklərin arasında dolaşan uzun, qara köynəkli, lal bağban İnnokentidə və onun ətrafında dolaşan balaca itdə idi. Bağban İnnokenti əlindəki balaca bel ilə gül-çiçəyin dibini yumuşaldır, onun kiçik, uzun tüklü iti isə özü-özü ilə əylənirmiş kimi ağacların arası ilə

qaçır, hərdən də yerdən tapdığı çör-çöpü götürüb, tələsik qaçaraq onu öz sahibinin yanına gətirirdi. Bu zaman deyəsən İnnokenti buna görə ona açıqlanır, bu it də gətirdiyi şeyləri aparıb öz yerinə qoyurdu. Lal İnnokenti danışa və eşidə bilməsə də ona verilən tapşırıqları yaxşı başa düşürdü. Amma onun özünü hər adam başa düşə bilmirdi. Heç demə o uzun tüklü oynayan it daha yaxşı başa düşürmüş. İnsanın insanla dostluğu alınmadığı halda, itlə dostluğu alınır. Konstantinopol patriarxı Mixail Kerulari ilə çox dil tapmaq istədi. Lakin alınmırdı.

– O özünü Bizans imperiyasının ali dini rəhbəri hesab edir.

Baxışlarını baxçadakı itdən ayırmadan:

– Nə olar, qoy elə hesab etsin, – deyə Kardinal Qriqorinin cavabını verdi.

– Axı o daha Romanı tanımaq istəmir! – Kardinal Qriqori özünün dediyi sözlərdən heyranlandı. – Kilsənin topladığı vergilərdən, ianələrdən, torpaqlarından əldə etdiyi gəlirdən Romanın payını ayırmaq istəmir! Daha buna ehtiyac olmadığını, bunu bütövlükdə Roma İmperiyası olduğu zamanlara aid edir. Yəni, indi Bizans ayrıca bir imperiyadırsa, onun xristianları nə üçün rəqib imperiyaya qazanc ödəməlidir?

– Sonuncu fikir sənin özünə məxsusdur, yoxsa o məluna?

Kardinal Qriqori onun bu sualından əvvəlcə çaşdı, amma sonra tez:

– Əlbəttə, patriarxa! - cavabını verdi.

Papa ona sarı çevrilib, diqqətlə onun gözlərinin içinə baxdı.

– Sözlü adama oxşayırsan, Qriqori!

Kardinal Qriqori baxışlarını yayındırdı və o da baxçaya sarı nəzər saldı. Bağban qurumuş gülləri qayçılayıb, budaqları qoluna keçirtməyi səbətə içərisinə yığdı. İt də öz oyunbazlığında, sahibinə məhəbbət göstərməkdə idi. Sonra Kardinal öz baxışlarını geri qaytarıb, yenidən Papanın çomağının başındakı gümüşü kürəciyə baxdı.

– Siz məni onun yanında nümayəndə təyin edəndə sevinirdim. İndi isə sağ-salamat Romaya qayıtmağıma sevinirəm. O mənim vəzifəmin bitdiyini elan etdi və Konstantinopoldan, Müqəddəs Sofiya kilsəsindən təcili çıxmağıma əmr elədi.

Bu zaman bağban İnnokentinin uzun tüklü balaca iti onun ayaqlarının önündə özünün arxa ayağını qaldırdı və öz sahibinin ayağını sidikləməyə başladı. Lal İnnokenti əvvəlcə bunu hiss etmədi. Diqqətini cəlb etdikdə isə qəzəblə iti təpiklədi, hətta əlindəki səbətə də onun arxasınca tulladı. Uzun tüklü balaca it heç nə anlamayıbmış kimi və quyruğunu arxa ayaqlarının arasına sıxaraq zingildədi və kənara qaçdı. Bu mənzərə Roma Papasını da qəzəbləndirdi.

– Bəs elə isə mən Roma Papası olaraq onu lənətləyirəm! – deyə Papa qəzəblə bağırdı və üzünü kardinal Qriqoriyə çevirdi. – Bəlkə Roma ona vergi ödəməlidir?!

– Xeyr, müqəddəs ata, o bunu istəmir, ümumilikdə Avropanın və dünyanın bütün xristian kilsələrindən və ölkələrindən gələn gəlirin bərabər bölüşdürülməsini tələb edir!

– Necə?!

– Bəli, Müqəddəs ata! Məni Sizə çatdırmağa vəkil etdi bildirəm ki, Bizans xristianları Roma Papasının heç də müqəddəs hesab etmirlər, o adi kardinallardan biri, onların başçısıdır, vəssalam! Ona görə mömin xristian müqəddəs olan üç üqnümanın vəhdətində təzahür edən vahid Allaha etiqad etməlidir!

– Sən nə danışırısan, bunlar ki, kafirlikdir!

– Onlar bunu daha düzgün inanc hesab, özlərini də slavyanca pravoslav hesab edirlər.

– Xristianlıq imperiya deyil ki, nə vaxtsa parçalansın, müxtəlif adlar alsın! Kim hara çəkirsə çəksin, ümumdünya səviyyəli dünyəvi kilsə olaraq həmişə Vatikan tanınacaq! Katolisizm bizdədir! Onlara dünya kilsəsindən heç bir şey düşməyəcək! Çünki biz onu heç xristian hesab edə bilmərik! Müqəddəslik üçdür: Ata Allah, Oğul Allah və Müqəddəs Ruh! Məlumdur ki, Müqəddəs Ruh Ata Allahda olduğu kimi Oğul Allahda zühür edə bilər. Bunu qəbul etməyən kafirdir! Mən onu, tərəfdarlarını kafir adlandırıram və lənətləyirəm!

– Eyni cür də elə o öz möizəsində Sizi və bizləri lənətlədi və kafir adlandırdı.

Roma Papası IX Lev bir müddət qəzəblə aşağıdakı baxçaya sarı baxdı, sonra ona tərəf çevrilib:

– Demək istədiyən bir başqa şey də elə bu idimi? – deyər soruşdu.

– Bəli, Müqəddəs Ata!

– Günü sabah Konstantinopola yola düş və mənim lənətlərimi ona çatdır!

Papa IX Lev bunu dedikdən sonra ayağa qalxdı, baxçadakı lal bağbana və onun sevimli itinə sarı bir də baxdı və çevrilib arxadakı böyük zala daxil oldu. Burada onun qarşısına çıxan başqa bir kardinalın yanından keçərkən ayaq saxladı.

– Bağban İnnokentiyə çatdırın ki, burada ya özü qalib işləməlidir, ya da o murdar köpəyini bizim bu müqəddəs bağ-bağçamızdan itirməlidir.

Zalda onu qarşılayan başqa bir kardinal ona astadan:

– Müqəddəs Ata, bu gün kilsədə möizə oxuyacağınızı yəqin ki, unutmamısınız, – deyər qısa xatırlatma verdi.

Papa IX Lev ayaq saxlamadan və acıqlı tərzdə:

– Bilirəm, mənim balam, unutmamışam; minlərlə xristianın qarşısına çıxıb, onlar üçün ən faydalı sözlər demək bizim müqəddəs borcumuzdur! - dedi və qarşısındakı qapıdan digər otağa keçdi.

İLK SƏLİB YÜRÜŞÜNÜN QAN İZLƏRİ

(*15- “300 spartalı” filmində “Kraliçaya ismaric” parçası ovqat musiqi olaraq)

1095-ci il, Fransa, Kleremon şəhəri, Kilsə meydanı. Roma Papası II Urbanın qarşısında sayı yüz minə çatan böyük qoşun hissələri durmuşdu. Burada iri və kiçik torpaq sahiblərindən tutmuş təhkimli kəndliyə qədər, hər cür əskər vardı. Hamının sinəsinə qırmızı rəngli böyük xaç nişanı tikilmişdi. Ətrafdakı katolik dövlətlərdən toplanmış bu orduda bütün zümrələrin, hətta kilsənin nümayəndələri olsa da, ümumi bir adı vardı - xristian ordusu. Ordunun ön sıralarında əlinə İsa Məsihin şəkilləri və çarmıxın əksi çəkilmiş bayraqlar tutmuş rahiblər durmuşdu. Lap ön sıralarda, arabalar üstündə isə İsa Məsihin, həvarilərin və mələklərin böyük maketləri qurulmuşdu. Meydan uğuldayır, hamı döyüş coşqusu ilə Papanın xeyir-duasını gözləyirdi. Qoşunun arxa sıralarına yeni-yeni dəstələr birləşdiyi üçün hələ bir qədər gözləyirdilər. II Urban bu möhtəşəm mənzərəni seyr etməkdən həzz alırdı. Bu mənzərə katolik kilsəsinin gücü idi. Arxadan ona yaxınlaşan qulluqçu İnsermion içmək üçün bir gümüş cam uzatdı. Həmişəki kimi, içərisində xüsusi gül məcunu vardı. Belə möhtəşəm mənzərə qarşısında saatlarla çıxış edər, amma yorulmazdı. Papa üzünü çevirib bu məcundan içərkən gözucu arxasında durmuş krallara, qraflara, hersoqlara və kardinallara da nəzər saldı. Bu zaman kardinalların sırasında Mifozini gördü. Uca boylu, ağ saçlı Kardinal Mifozinin sifətində böyük kədər ifadəsi vardı. Sanki indicə göz yaşları töküb ağlayacaqdı. Bu onu acıqlandırır və ona görə də növbəti qurtumu saxlayıb, camı geriye qaytarırdı. Camı qaytararkən kardinal Mifozinin indi bu böyük qüvvə qarşısında nə düşündüyünü bilmək istədi. Həm Kleremont kilsəsində 300-dən çox ali din xadiminin iştirakı ilə keçirilən kilsə qurultayında, həm də sonra kardinallar şurasında İsa Məsihin Fələstindəki məzarının müsəlman türk-səlcuqların əsirliyindən xilas edilməsi və Məsihin zühurunun izlənməsi məsələsi müzakirə olunarkən bunu hərbi yolla həyata keçirtməyin yeganə əleyhdarı məhz o – Qaliyadan seçilmiş kardinal Mifozi olmuşdu.

– Kardinal, siz indidən müsəlmanların halına ağlamaq istəyirsiniz?

Kardinal Mifozi bu sözlərin qarşısında güclə və acı təbəssümlə gülümsədi.

– Mən bu qoşunun sıralarında geriye qayıtmayacaq on minlərlə xristian üçün ağlamaq istəyirəm.

Onun sözləri yenə də tikanlı idi.

– Onlar Məsihin yanına yüksələcəklər! Çünki Məsihin məzarını xilas etməyə gedirlər!

– İsa Məsih ölmüşdür mü ki, onun məzarı da mövcud olsun?

II Urban bu cavabdan bir anlıq duruxdu, nə deyəcəyini bilmədi, amma özünü itirmədi və əlini ağzına aparıb astadan öskürməklə vəziyyəti ötürməyə çalışdı.

– Bəlkə sən Məsihin orada zühur edəcəyinə də şübhə edirsən?!

Bu sözləri nahaq demədi və deyərkən də arxada durmuş krallara, hersoqlara baxdı. Ancaq Kardinal Mifozi heç onları da vecinə almadı.

– Məsih istənilən yerdə zühür edə bilər, amma bizim katolik krallarımız istənilən ölkədə Şərq dövlətlərində olan qədər sərvət tapa bilməzlər!

Kardinal Mifozinin bu cəsarəti və bu iti sözləri artıq onun ölümünə fərman verirdi. Ancaq bu ölümü Romada yaşamaq onun üçün çox böyük şərəf olardı. O uzaq ellərdə, susuz səhralarda, hətta Müqəddəs Qüds şəhərinə çatmadan zəhərlənməli, məzarı da gələcəkdə ziyarət edilməsin deyə naməlum qalmalı idi.

Roma Papası II Urban ona gözlərini qıyaraq baxdı və belə düşündü, amma daha kəskin cavab əvəzinə gülümsəyərək:

– Əmin olun ki, bunu siz şəxsən gedib yoxlaya biləcəksiniz!- dedi.

Bu zaman qoşunun arxa sıralarından sərkərdə Qudafer atını çaparaq və uzun şeypurunu çalaraq ön cərgələrə doğru yaxınlaşırdı. Bu isə hər şeyin tam hazır olduğu və hamının susub kilsə artırmasına diqqət verməsi üçün nəzərdə tutulmuş son işarə idi.

Roma Papası II Urban əlini alnına, çiynlərinə və mədəsinə aparıb xaç çevirdi, sonra da bir əlində tutduğu qızılı işləməli iri xaçı öpdü. Onun qarşısındakı yüz min nəfərlik böyük ordu sanki nəfəsini də saxlayıbmuş kimi susdu və diqqətlə ona sarı baxdı.

– Xristianlar! – Onun səsi gurladı. – Bu gün siz tarixin ən şərəfli gününü yaşayırsınız! Bu gün siz İsa Məsihin məzarını, müqəddəs torpaqları, Qüdsü kafir müsəlmanlardan, səlcuq türklərindən azad etməyə gedirsiniz! İsa Məsih onun ardınca gedən bütün insanların dünya və axirət əzabını öz üzərinə götürdü. Siz onun uğrunda döyüşə gedirsinizsə, deməli, o da sizinlə olacaq, sizin qaygınıza qalacaq, ağrılarınızı-acılarınızı özünə çəkəcək, sizin cənnətə düşmək üçün bütün günahlarınızı bağışlayacaq. İsa Məsh olan yerdə Müqəddəs Ata və Müqəddəs ruh da sizinlədir! Bu böyük səadəti əldən vermək olarmı?! – Meydan uğuldadı və yüz mindən çox insanın "Yo-o-o-o-x!" sədası yüksəldi. – Orada – Müqəddəs torpaqda müsəlman səlcuqlar xristianları təhqir edir, öldürür, zorlayır, hamılə qadınların qarnını yırtır, müqəddəs məbədi murdarlayır, körpələri qılıncla doğrayır, nizələrə keçirir, oda atır,... – O bacardığı qədər kövrəldi, barmaqlarını qaşlarının arasında düyünlədi. – Orada torpaq da dilə gəlib sizləri çağırır. Tezliklə İsa Məsih zühür edəcək. Amma o işğal olunmuş, müsəlmanların əlində olan bir şəhərdə zühür edə bilərmi? Gedin, mənim övladlarım, gedin İsa yurdunu azad edin, onun zühurunun şahidi olun, müsəlmanları cəzalandırın, onların topladığı sərvətləri əllərindən alın və xristianlıq yolunda sərf edin! Hər bir xristianın firavan yaşaması elə xristianlıq yolunda xidmət göstərməsinə bərabərdir. Kilsə həmişə sizin yanınızda olacaq!- O nəse fikirləşib, azacıq arxaya çevrildi və kardinal Mifoziyə sarı barmağını tuşladı. – Mən bu dəqiqədən etibarən özümün ən etibarlı, ən sadıq, ən imanlı dostum Kardinal Mifozini də sizlərə qoşuram! Düşünürəm ki, təkcə yepiskop Adhemar of Le Ruy çox az olar. Kardinal Mifozi də bu dəqiqədən etibarən sizin yanınızda olacaq! – Bu gözlənilməz qərarı arxada müəyyən canlanma yaratdığı üçün o özünü məmnun və daha qüdrətli hiss etdi və daha qətiyyətlə əlindəki xaçı orduya sarı tutdu. – Şərq sizləri gözləyir! Qələbə sizinlədir! Azgın səlcuqlara ölüm! Müsəlmanların hər şeyi sizə halaldır: malı da, canı da, qanı da! İrəli övladlarım! Müqəddəs Ata, Oğul və Ruh naminə – irəli!

Onun bu sözlərindən sonra meydanı "Ura!" coşqusu bürüdü, qılınclar qalxanlara döyücləndi, bayraqlar qaldırıldı, süvarilər və atlı zabitlər hərəkətə gəldi. Yürüşün komandanı şeypurunu yenidən çaldı və bundan sonra ordu yerindən tərpəndi. Hamı gəlib onun irəli uzatdığı xaçın altından, onun qarşısından keçdi. Hersoqlar, knyazlar, krallar at belində idilər. Onlar II Urbanın qarşısında dayandılar, o isə isə durduğu yüksəklikdən əlini irəli uzatdı və onların bu xaçı öpməsinə şərait yaratdı. Onların sırasında Qraf Raymond, Qodifrey of Bullion, Vermond kralı Huq, Normandiya kralı Robertin də vardı. Xaçın qarşısında, onunla üzbəüz dayanan sonuncu yürüşçü Kardinal Mifozi idi. Onlar bir anlığa göz-gözə qaldılar. Kardinal Papaya bir söz demədən əyilib xaçı öpdü. II Urban isə ona təbəssümlə:

– Əlvida, Mifozi, Cənnətdə görüşənədək!- dedi.

Kardinal Mifozi isə dikəlib ona istehza ilə gülümsədi və:

– Mənim gedəcəyim yerdə siz olmayacaqsınız, Müqəddəs Ata!- dedi.

II Urban onun arxasınca dodaqlarında istehza ilə baxdı. Sonra üzünü azacıq arxaya tutmaqla arxadakı kardinallardan biri ona yaxınlaşdı. O, baxışlarını xorla dualar oxuyaraq uzaqlaşan ordudan ayırmadan:

– Kardinal Paxxali, sən öz bəsirətinlə bu möhtəşəm xristian ordusunun qələbəsinə görürsənmi?- deyə soruşdu.

Kardinal Paxxali onun baxdığı istiqamətə ani nəzər salaraq:

– Mən xristian ordusunun hər yerdə gül-çiçəklə qarşılanacağını, İsa Məsihin də Qüdsdə onların şərəfinə zühur edəcəyini görürəm!- dedi.

– Bəs Kardinal Mifozini necə, qaliblərin və şahidlərin sırasında görürsənmi?

II Urbanın bu sualına Kardinal Paxxali baxışlarını oynadaraq, dodaqlarını əzib- büzərək fikirləşdi, sonra isə istehza ilə gülümsədi. O, bu sualın arxasında hansı fikrin yatdığını yaxşı başa düşmüşdü.

– Təəssüf ki, Kardinal Mifozu elə xoşbəxt məqamı izləyənlər sırasında görünmür.- dedi.

Hər ikisinin baxdığı istiqamətdən daha uzaqlarda bir ayrı mənzərələr canlanırdı. Orada hər şey qan rənginə boyanmışdı. Dərələrdən, düzlərdən keçən yolların kənarında iki-bir, üç-bir meyitlər qaralırdı. Hamısının sinəsini və arxasını örtən ağ parçanın üzərinə iri ölçülü, qırmızı xaç nişanları tikilmişdi.

Arxada qalan düzəngahda indicə böyük bir döyüş bitmişdi. Daha orada döyüşən qüvvələr görünmür, minlərlə meyit və yaralı silueti qaralırdı. Çoxunun ya sinəsində, ya da kürəyində xaç nişanları vardı.

Kimsəsiz kəndlərin birinin yanından ötərkən qara paltarlı bir keşiş qaçaraq bir həyətdən çıxdı və arxada gələn sonuncu arabaya çatıb orada oturmuş digər keşişlərə nəsə bildirdi. Bundan sonra araba dayandı. Keşişlər arabadan düşdülər, uzun bir bükülünün iki tərəfindən yapışib, onu həmin həyətdə sarı apardılar. Burada onlar bir quyunun qarşısında durub bükülünü açdılar. Bu ölmüş, üzünün rəngi sarımtıl-yaşıl rəngə çalan Kardinal Mifozinin meyiti idi. Keşişlər onun meyitini quyunun içinə atdılar və həyətdən çıxmağa tələsdilər.

Ucu-bucağı görünməyən bir böyük dəstə halında irəliləyən ordu Şərqə doğru axırdı. Yüksəklikdən baxan müsəlman səlcuqların nəzərində bu ordu qarışqa dəstəsi və ya saysız-hesabsız xaç işarələrinin hərəkəti kimi görünürdü.

Bir döyüşdə müsəlman türklər onları geriye çəkilməyə məcbur etdilər. Əgər yepiskop Adhemar of Le Ruyun yeni möizələri və bir neçə aydan sonra İsa Məsihin onların görüşünə gələcəyini təkidlə bildirməsi olmasaydı, qoşun geriye qaçmağa üz tutacaqdı. Keşişlər kəndlilərin yuxularını yaxşılıqlara yozur, xəstələri və yaralıları İsa Məsihin şəfqəti ilə müalicə edirdilər.

Xəstəlikdən ölənləri bəzən qalaq-qalaq yığıb yandırırdılar.

Yürüşdən geridə qalan ağır yaralıları yerli əhali vurub öldürürdü.

Müsəlmanlarla yanaşı səlibçilərə qarşı yunan xristianlar da çox ciddi müqavimət göstərirdilər. Onların müsəlmanlarla dinc-yanaşı və sülh şəraitində yaşadığının şahidi olanlar öz heyvətlərini gizlədə bilmirdilər. Hətta burada kiminin müsəlman, kiminsə pravoslav xristian olduğunu ayırd etmək asanlıqla mümkün olmurdu. Bəzən eyni millətdən, amma müxtəlif dinlərdən olan məhələləri talan edirdilər. Səlibçilər müsəlman qadınların cavan və yaraşıqlı olanlarına yaxın gedən kimi onlar bıçaq çıxardıb özlərinin qol və ya boğaz damarlarını kəsirdilər.

Yürüyən döyüşçülər qılınclarını qəməsinə soxa, nizələri isə onu çiynlərinə dayamağa macal tapa bilmirdilər. Şəhərlərin hər küçəsində müqavimətçilərlə qarşılaşırdılar. Onları bir zərbə ilə öldürmək mümkün deyildi. Dar küçələrdən keçmək daha çox təhlükəli idi. Bir neçə yerdə onların başına damlardan uşaq və qadınlar daş-kəssək yağdırırdılar. Bir yerdə isə səlibçilərin üzərinə qəribə maye töküldü. Onlar bunun nə olduğunu ayırd etməyə macal tapmamış, yanar məşəllər atıldı. Bir andaca döyüşçüləri alov bürüdü. Şəhər-qalalardan birinə yaxınlaşdıqca tez-tez ayaqları altından torpaq qaçır, onlar dərin çolalara yığılır, öz silahları ilə bir-birlərini ya Rayırdılar.

Səhraların istisi, dağlıq ərazilərin şaxtası, düzənliklərin güclü küləyi zadəgan cəngavərləri tamam heydən salmışdı. Onlar üçün at belində keçən bu yürüş piyadalardan daha dözülməz idi. Çünki piyadalar həmişə onların arxasınca gəlir, qəfil təhlükələrlə üzləşmirdilər.

Müqəddəs Qüds şəhərinə gəlib çatana kimi üç il keçdi. Ordunun artıq yarısı yox idi. Ən ağır döyüş də bu şəhərin içərisində oldu. Beytül-Müqəddəsə səlcuq türklər və müsəvi yəhudilər daha sərt müqavimət göstərdilər. Süleyman məbədinə qətlə baş verdi. Hər kəs öz qarşısına çıxanı didib-dağıtmağa hazır idi. Minlərlə insan bir-birini amansızlıqla doğrayırdı. İçəri otaqlarda, həyətlərdə qan gölməçələri yaranmışdı. Rəqiblər dizə qədər, hətta qurşağa kimi qan gölməçəsinin içərisində döyüşürdülər. Qan atların üzəngilərinə qədər çilənirdi.

Qana boyanmış Qüds şəhəri müsəlmanlar üçün süquta uğrayır, xristianlar üçün Yerusəlim şəhərinin qan içərisində dirçəlişi başlanırdı.

Hər iki tərəfi bu coşqun döyüşlərə sövq edən onların dini inancları idi.

Beytül-müqəddəs xaçpərəstlər tərəfindən tutulduqdan sonra döyüşlər tədricən səngisə və zəifləsə də bu müqavimət uzun illər davam etdi. Bura gəlmiş bu xristianlar İsa Məsihin zühur edəcəyi günü doxsan il səbrsizliklə gözlədilər. Bir çoxları soyqun, talan və amansız qətləri görüb əsas məqsədin heç də İsa Məsihlə bağlı olmadığını başa düşmüşdü. Müsəlman türk və ərəblərin, eləcə də xristian və yəhudilərin malı-mülkü hesabına firavan dolanan səlibçilərin çoxu geriye qayıtmaq istəmədi. Bir çoxu isə nəhayət yerli əhalinin müqavimətindən bezib, xidməti borcu başa çatmış hesab olunan kimi geriye qayıtdı. Hər biri özü ilə ən azı bir araba qızıl, gümüş, qab-qacaq, xalça və digər qiymətli qənimət aparırdı. Bu zaman dəstə halında getməyə üstünlük verilirdi. Çünki yollarda onlara basqın edib qənimətlərini əllərindən alır və qəddarlıqla öldürürdülər.

Yerli adamlar ələ keçirdikləri keşişləri daha amansızlıqla qətlə yetirirdilər.

Səlibçilər buralarda özlərinin Antiox knyazlığını, Tripolu və Edessa qraflığını yaratdılar. Eləcə də Yerusəlim krallığını qüvvətləndirdilər. Amma müsəlmanların ilk əks-hücumu nəticəsində Edessa itirildi, səlibçilər çıxılmaz vəziyyətə düşdülər.

İkinci Səlib yürüşünə Fransa Kralı VII Lüdoviq və imperator III Konrad başçılıq edirdi. Müsəlmanların arasından çıxan Misir kralı Səlahəddin Əyyubi qoşun çəkib səlibçiləri darmadağın etdi və Qüds azad olundu. O hətta Fələstini, Suriyanı, Əlcəzairi, Yəməni də azad edib özünə birləşdirdi. Nəticədə III Səlib yürüşünün başlanmasına bəhanə yarandı. Bu yürüşün başında Almaniya imperatoru Fridrix Barbarossa, Fransa kralı II Filipp, İngiltərə kralı Riçard Şirürəkli gəlirdi. Səlahəddin Əyyubi onlara sarsıdıcı zərbələr vurdu. İngiltərə kralı Riçard Vizantiyanın əlində olan Kipr adasını tutdu və Kipr krallığı yarandı. Yenidən Qüdsün müsəlmanların əlinə keçməsi səbəbindən Roma Papası Enyusan əlini Şərqə sarı uzatdı və "Yerusəlim!" deyə bağırdı.

...Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi.

BÖYÜK MONQOL İMPERATORU ÇİNGİZ XAN

(*16- Stravinski : "Jeu Des Cites Rivales" əsəri ovqat musiqi olaraq)

Heç bir müqavimətlə qarşılaşmayan bir qoşunun geri qayıdan səlibçilərdən çox fərqlənən bir ayrı cür əskərləri vardı. Bu, Şərqdə monqol fırtınası kimi əsən Çingiz xanın çevik ordusu və qarşılaşdığı hər bir rəqibi sarsıtmağa qadir olan monqol əskəri idi. 1206-cı ildə monqol feodalların qurultayında baş buddist lama qurultayın qərarı ilə onun başına tac qoydu.

– Noyonlar Sizi coşqun və dərin tenqiz hesab edirlər. İcazə verərdinizsə, bundan sonra Sizi Çingiz xan adlandırırdıq!

Tacqoyma mərasimi zamanı deyilmiş bu ad monqol tayfalarının yenicə böyük xanı seçilmiş Temuçinin çox xoşuna gəldi və o razılıqla başını tərpətdi.

Onun yaratdığı ana yasa yalnız dövlətin gücünün artırılmasını nəzərdə tutmuşdu. O bu ana yasanı öpüb and içdi. Dilində dövlətin və bütün monqol tayfalarının mənafeyi dolaşsa da,

düşüncəsində dünya ağalığı iddiası hakim idi. O bunu dilinə gətirmədi. Amma çox keçmədi ki, o düşüncə bütünlüklə Uzaq Şərqi lərzəyə gətirdi və Qərbə doğru axmağa başladı.

On minlərlə monqol süvarisi düzlərdən yel kimi keçib gedirdi. Onların qarşısına çıxan Sibirin, Türküstanın, Orta Asiyanın, Şərqi İranın, Şimali Çinin qoşunları tab gətirmir, bu qüvvə yel kimi rəqibin içərisindən asanca vurub keçirdi. Bir monqol döyüşçüsü təkbaşına yüzlərlə rəqibin üzərinə qorxmadan elə atılırdı ki, sanki ən zəif rəqibiin üstünə şığıyırdı. Onlar ağır döyüş təlimi keçmiş, Çinin və Yaponiyanın əlbəyaxa döyüş təmrinlərinə mükəmməl yiyələnmiş cəngavərlər idilər. Təkcə monqol əskərinin qəzəbli simasına, əzələli qollarına və yaraqlarına baxmaq, çıxartısına qulaq asmaq kifayət idi ki, düşmən əskərinin bədəni lərzəyə gəlsin, silahı yerə atsın və qaçmağa çalışsın. Hücuma keçən monqolların döyüşü qarşıdakı məsafəni dəf edərək irəlyə çapmaq qədər asan idi. Onun qarşısına bir kimsə çıxmaq istəmir, kənara çəkilməyə çalışır, hər hansı bir rəqibin yerə sərilməsi üçün bir qılınc və ya nizə zərbəsi kifayət edirdi. Monqol döyüşçü sürətlə qərbə doğru irəliləyirdi. İllər ötdükcə artıq ölkədən kənarında içəridə olduğundan daha çox monqol yaşayırdı.

Alaçığın içərisində, Çingiz xanın qarşısında durmuş narıncı geyimli baş Lama ehtiramla təzim etdi.

– Böyük xanımız dünya durduqca var olsun! Əgər o izn verərsə, mən ağsaqqal lamaların bir xahişini çatdırardım.

– Xahiş?.. Lamalar heç vaxt dünyəvi xahiş etmirlər. Buyur, ağsaqqaları narahat edən məsələlərdən danış!

Baş buddist rahibi bir qədər tərəddüd etsə də fikrini gizlətmədi.

– Böyük xanımız dünyanın ən böyük bahadırudur. Tarix onunla fəxr edə bilər. Amma... Monqol xalqının gələcəyi də onunla eyni qədər fəxr edə biləcəkmiz?

Çingiz xan bu sözlərdən təəccübləndi.

– Sizcə etməyəcəkmiz?

Lama təəssüf hissi ilə başını buladı.

– Artıq aullarda, tayfalarda insanlarımızın sayı ikiqat azalıb. Dünyaya uşaq gətirməli olan bütün gənclər, orta yaşlılar orduya cəlb edildiyi üçün ailələrimiz başsız, qızlarımız ərəsiz qalıb. Nəticədə, yeni övladlar dünyaya gəlmir. Yurdların çoxu dağılıb, tayfalar qəbilə qədər kiçilib. Sizin başqa ölkələrdə qırdığınız əskərlərin ahı bizi tutur. Onların ata-anasının qarğışındır ki, biz qırılmadan azalıyıq. Öldürdüyünüzədən daha çox biz yeni əskərdən məhrum oluruq. Oğullarımız dünyaya səpələnib. Monqollar çinlilər kimi doğumcanlı deyillər. Bu minvalla yüz ildən, beş yüz ildən sonra əhalinin sayı nə qədər olacaq? O aqibətə görə beş yüz ildən, min ildən sonra Sizi qınamayacaqlarmı?

Çingiz xan bu sözlərin qarşısında duruxub qaldı. Çünki bunlarda həqiqət vardı. Lakin özünün fəthliyi qəbahət mənbəyi sayıla bilməzdi. Nəse bir münasib yol tapmaq, millətin sayının artımı qayğısına da qalmaq lazım idi.

– Bəs siz lamalar hansı yolu göstərirsiniz?– deyə soruşdu.

Baş rahib heç düşünmədən sualı cavablandırdı.

– Biz hərbi yürüşlərin müvəqqəti durdurulmasını və ya ailəli monqolların qadınlarının yanına qaytarılmasını və ailə başçısı alaçağında olan hər ailə üçün on uşaq normasını tətbiq etməyi təklif edərdik.

Çingiz xan nə vaxtsa belə ittihamla üzləşəcəyini düşünməmişdi. Fəth etdiyi ölkələrin qarğışı onun nəslini və millətini tükəndirərmiş!

– Mən hamiyə əmr edəcəyəm ki, ixtiyarları çatan qadınlara əyləncə marağı ilə deyil, ondan dünyaya uşaq gətirmək marağı ilə istifadə etsinlər. Hər kəs bacardığı qədər çox arvad alsın və hər arvaddan dünyaya ən azı on monqol uşağı gətirsin. Ən azı beşi oğlan olmaq şərti! Bu zaman hər cür millətin qızları ilə də evlənmə bilərlər. Məncə ordudan əskər çıxartmaqdan, elə orduda ikən gələcək üçün monqol əskəri yetişdirmək lazımdır! Hə, sən buna nə deyirsən?

Baş rahib indi heç də bir zamanlar qurultayda onun başına tac qoyarkən olduğu qədər məmnun görünmürdü.

– Hər şeyi gələcək nəsillər deyəcək.

Çingiz xan hirsələndi.

– Şəxsən mən özümə yüzlərlə qadını arvad edəcəyəm. Hamısı da mənim üçün oğul doğacaq! Mənim nəslim bütün dünyaya yayılacaq! Hansısa ölkənin qarğış-naləsi mənim nəslimi tükəndirə, sona yetirə bilməyəcək! Rahat oldunuzmu?

– Onların hamısı Monqol torpaqlarının sakinləri olacaqmı?

Çingiz xan daha da hirsələndi.

– Mənim övladlarım Rusiyanı, Avropanı fəth edəcək! Mən monqol xalqının indiki ruh yüksəkliyini sizin xahişinizlə boğa bilmərəm! Siz rahib olaraq özünüz dünyaya birçə monqol gətirmirsiniz, amma mənim qaşımnda əhalinin say tərkibi barədə məsələ qaldırırsınız! Narahat olmayın, vaxt gələcək ki, monqolların sayı çinlilərdən çox olacaq! Əmin olun ki, təkcə mənim nəslim min il sonra iyirmi milyondan çox adamı əhatə edəcək!

– Bizim öncəgörmələr ciddi şərh olunur və belə aydın olur ki, əskərlərimizin yayıldığı ərazilərdə xalqımız bir çox yeni xalqların, millətlərin yaranmasına, formalaşmasına rəvac verəcəkdir, amma onlar monqol hesab olunmayacaqlar.

Çingiz xan Baş rahibə qəzəblə baxdı.

– Nə adlanırlarsa adlansınlar, amma uzaq Avropada, soyuq Rusiyada, isti Ərəbistanda, Qafqazda, Xəzər, Aral, Qara dəniz, Balxaş gölü sahillərində, Bağdadda, Moskvada mənə və övladlarımı heç zaman unutmayacaqlar!

Baş rahib söz altında qalmaq istəmədi.

– Böyük xanımız, əmin olun ki, bizim ruhumuz o günlərə sevinərdi. Amma biz çox istərdik ki, monqolları yaxşıqlarla xatırlasınlar!

– Yaxşıqlar heç zaman tarix yazmır! Bir tərəf üçün yaxşı olan digər tərəf üçün pis olur! Mənə birçə hökmdar göstər ki, tarixdə özünün yaxşıqları ilə özünə möhtəşəm abidə qura bilsin!

– Siz haqlısınız, böyük hökmdar, amma xalq artaraq, çoxalaraq, böyüyür. Böyük xalqların kiçik övladları da dünya durduqca tarixə möhtəşəm şəxsiyyət kimi təqdim olunur. Kiçik xalqların və dövlətlərin isə ən böyük alimi, şairi, sərkərdəsi də öz layiqli qiymətini ala bilmir. Bizim istəyimiz odur ki, özək olaraq böyük dövlətimiz və sayı on milyonları keçən böyük millətimiz olsun. Nə vaxtsa uzaq ərazilər əlimizdən çıxarsa da, mənbə olaraq arxada böyük bir ərazimiz, qüdrətli xalqımız, möhtəşəm dövlətimiz qalsın. Amma indi çox-çox arxada qalan qumsal çöllərimizdə, çıpaq dağlarımızda qalmış monqolları toplusan Sizin qoşunun sayı qədər olmaz. Bu xalqın yüz il, min il sonrasını təsəvvür edin. O zaman Sizi kimi şərəfləndirəcək? Kiçik bir toplum? Bəlkə heç o da olmaya. Amma Siz indi bunun əksini də yarada bilərsiniz. Siz isə indi qılınc gücünə monqol xalqını nə qədər yüksəklərə qaldırırsınızsa, onun gələcəyini də bir o qədər kiçildirsiniz.

Çingiz xan həyatı boyu ilk dəfə idi ki, lamalardan belə sərt fikirlər eşidirdi. Əgər dünya malına həvəsli adamlar olsaydılar onları hakimiyyət iddiasında təqsirləndirər və edam edərdi. Hərçənd ki, noyonlardan hansısa birinə xidmət göstərmələri də mümkün idi

– Nə deyirsiniz, qoşunlarımı geriyyəmi çəkim?– deyər qarşısındakı lamani zənd ilə süzərək soruşdu.

– Xeyr, Böyük xan, biz elə iddianı təqdim etmək istəmirik. Amma bunları əsas götürməyiniz pis olmazdı. Hər şey yaxşıdır, amma...

– Mən sizin bu ammalarınızdan bezdim! Tərk edin hüzurumu! Rədd olun!

Çingiz xanın bağırçı səsinə görə çadıra iki silahlı naib daxil oldu. Hətta əlləri qılıncın dəstəyində hazır idi. Çingiz xan onlara sarı əlini qaldırmaqla sakitlik əmrini verdi. Baş rahib daha bir söz demədən təzim etdi, çevrilib çadırdan çıxdı. Çingiz xan isə bir qədər hirsli baxışlarla ətrafı süzdü. Onun qələbələrini yazmalı, danışmalı, tarixə ötürməli olan din xadimləri gör bir hansı istəkləri daha əsas hesab edirdilər! Elə çıxırdı ki, bunlar üçün, bu xalq üçün bütün etdiklərinin əslində onun gələcəyi qarşısında bir elə dəyəri yox idi. Əgər bu xalqın düşüncə sahibləri indi belə fikirləşirdisə, gələcəyin ziyahıları nə düşünəcəkdi. Ona görə də xəzinəsindən bu xalq

üçün bircə qızıl da saxlamasına dəyməzdi. Görəsən sərkərdələri də, xanlar, vəzirlər, naiblər, əmirilər , övladları da belə düşünürdümü?

Onun baxışları qapı ağzında durmuş cəngavər naiblərə sataşdı. Qalxıb onlara sarı bir neçə addım atdı.

– Sizin neçə yaşıınız var? – deyə onların ikisinə bir sual verdi.

Naiblər gözləmədikləri bu sualdan çaşdılar və təəccüblə bir-birlərinə baxdılar. Amma hökmdarın sualını cavabsız buraxa bilməzdilər.

– Mənim qırx.

– Mənim isə otuz beş.

Ardınca Çingiz xanın növbəti gözlənilməz sualı eşidildi.

– Neçə uşağınız var?

Naiblərin ikisi də eyni zamanda:

– Heç evlənmədik ki!– dedilər.– Ailəmiz yoxdur.

Çingiz xan əvvəlcə bu cavabdan bir qədər tutuldu, az qala pərt olacaqdı, ancaq sonra daha bir neçə addım irəli gəldi və:

– Əbləhlər! Evlənmədən, ailə başında durmadan övlad sahibi olmaq mümkün deyilmi?!– deyə qəzəblə bağırdı.

Naiblər bu qəzəb qarşısında özlərini tez eşiyə salmağa çalışdılar.

Sonra Çingiz xanın “Oğlum Cucini yanıma çağırın!” əmri eşidildi. Oğluna da çoxarvadlığı və çoxuşaqlığı vəsiyyət edəcəkdı.

...Çingiz xana döyüşdə öldürülmək xoşbəxtliyi nəşib olmadı.

Onun dəfni də öz soyunun qətləmi ilə müşahidə olundu. Əyanlar və lamalar onun dəfnini kənar kimsənin ağlına və təsəvvürünə sığmayacaq nəmolum bir məkanda gerçəkləşdirməyi qərara aldılar. Bundan ötrü iki min etibarlı süvari və bir neçə aşağı çinli əyan müəyyənləşdirildi. Dəfni şərəfətli etmək üçün zəngin, ortabab və kasıb ailələrdən də bərabər sayda on min nəfər nümayəndə seçildi. Müəyyənləşdirilmiş iki min nəfərlik qoşun və əyanların çiyinə böyük bir məsuliyyət qoyulurdu: Çingiz xanın tabutunu və böyük xəzinəsini dəfn etmək. Bəlkə də bu xəzinə o biri dünyada ona lazım olacaq deyə. Tabutun basdırılacağı yeri onlar müəyyənləşdirməli idilər. Elə münasib bir yer tez müəyyənləşdirildi. Çingiz xanın qəbrinə onun böyük xəzinəsi də basdırıldı. Hamıya böyük hökmdar üçün ağlaması əmr edildi. Dəfn başa çatan kimi birdən iki min nəfərlik süvari dəfn iştirakçılarını qılıncdan keçirtməyə başladı. Beləcə, Çingiz xanın qəbri öz soydaşlarının qanı ilə suvarıldı. Meyitləri arabalara yığdılar. Sonra iki min suvarı əskər dəfn yerinin üzəri ilə at çapdı. Qəbr ətraf yerdən fərqlənməyəcək hala düşənəcən at tapdaqları altında qaldı. Arabalara doldurulmuş meyltləri uzaq ərazilərdə quyular qazıb, oraya doldurdular. Saraya gəlib bu göstərişi uğurla həyata keçirdikləri barədə hesabat verildi. Onlara təşəkkür edildi. Onun qəbrinin həqiqi yerini biləcək kimsə qalmasın deyə sonra həmin gün onların da hamısı öldürüldü. Min illər boyu Çingiz xanın qəbri və xəzinəsi çox axtarıldı, amma kimsə tapa bilmədi. Bu mümkün də deyildi.

CAHANA SIĞMAYAN TEYMUR LƏNGİ MƏĞLUB EDƏN BİR MİSRA

(*17-Cef Beal: “Triumf” əsəri ovqat musiqi olaraq)

Teymurləng müsəlman idi. Onun qəbri də məlum oldu, sarayı da, xəzinəsi də. Amma o zaman kimi o çox ölkələr istila etdi, çox qanlar tökdü, öz ibadətini heçə endirib, çox böyük günahlar qazandı.

Azərbaycan adlı bir diyarda Əmir Teymurun qoşunlarına ən ciddi müqavimət Əlincədə göstərildi. Teymur bundan bərk qəzəbləndi. Kiçik bir qalada belə möhkəm dirəniş və itkilər heç ağlasığan deyildi. Hətta buna görə oğlu Miranşahı cəzalandırmaq istədi. Amma sonda onu Azərbaycan, Qərbi İran və Gürcüstan üzrə soyurqal təyin etdi. Əlincədə qala süqut etdikdən sonra əsirlərin arasından daha ciddi müqavimət göstərilənlər seçilib ayrıldı. Onların bir qismini şaqqaladılar, digər bir qismini isə diri - diri qala divarlarına hördülər. Teymur Ləng (onu həm-

çini Topal Teymur və Tamerlan adlandırırdılar) öz qoşununu xilasedici İslam ordusu hesab edirdi. Müsəlman hümmətin bu qoşuna müqavimət göstərməsi daha bağışlanmaz hal sayılırdı. Azərbaycandan keçərkən iki məşhur şairi əsir götürdülər: Nəimi və Nəsimini. Birincisi hurufilik dini cərəyanı yaratmışdı, ikinci isə onu öz şeirlərində təbliğ edirdi. Fəzlullah Nəimi Allahın bütün əlamətlərinin insanda təcəllə tapdığını iddia edirdi. Hürufilər həтта insanın qaşlarını, burnunu, ağzını, çənəsini, qulaqlarını da ərəb əlifbası ilə hansısa hərfə bənzədir və Allah adını yazırdılar. Teymur özünü mömin müsəlman hesab edərək Allahın insan qədər kiçildilməsini qəbul edə bilməzdi. O, qala divarları qarşısına toplanılmış hürufiləri qəzəblə süzdü və, əskərlərin önündə durmuş, qolları bağlı olan bu iki əsirə sarı bir ayağını dartaraq yaxınlaşdı.

– Fəzlullah Nəimi! Sənin fikirlərini qəbul edərixsə, onda biz insana da Allah demiş olarıq. Onda bizim İsa Məsihi Allah hesab edən xristianlardan nə fərquimiz oldu? Artıq tam übt olundu ki, “La ilahə İlləllah”! Yoxdur Allahdan başqa məbud! Ancaq.... Ancaq ki, bu insanlar bir olan qüdrətli varlığa – Allaha ibadət və itaət edə bilmirsə, bir-birlərinə necə itaət edəəcəklər? Hamı qılınc götürüb özünü padşah elan etsə, onda bu "allahlar" arasında müharibə düşər və onlar dünyanın axırına çıxar.

– Məgər elə deyilmi? Bax, elə Siz də əlinizə qılınc alıb hamını zorla özünüzdə tabe etmirsinizmi? Siz insanları qorxu altında özünüzdə birləşdirir, ram edirsiniz, biz isə insanların arasında qarşılıqlı inam və məhəbbətlə, sülh, birlik və ülfət yaradırıq. Bizim yaratdığımız insan Allahı da öz içində axtarır, özündə tapır!

– Əbləh qoca! İnsanın insana məhəbbətindən yalnız eşq yaranar! Məhəbbətlə dövlət yaranmaz! Hər şeyin alisini yaradan yalnız Allahdır! Allahlıq iddiasında olan insanın yeri isə cəhənnəmdir; bu dünyada da o dünyada da! Mən sənin bu yaşdan sonra düzələcəyinə ümid etmirəm! Sən azmısan! – Əmir Teymur üzünü yanındakı qulamına tutdu və, – Bu kafiri təcili şaqqalasınlar! – əmrini verdi. Qulamlar Nəimini dartıb apardılar. Sonra o, üzünü gənc şair Nəsimiyə sarı çevirdi. – İmadəddin Nəsimi! Şirvanşah İbrahim sənin çox böyük şair olduğunu dedi və azad edilməni xahiş etdi. Mən öz müttəfiqlərimin xahişini nəzərə almalıyam. Amma səni azad edə bilməyəcəyəm. Çünki sənin cəzalanmağını ətrafımdakı bütün ruhaniyyəti tələb edir. Onların xahişi müttəfiqlərimdən daha üstündür. Mənim üçün elə bir misra şeir de ki, ölümünü seçməkdə ixtiyarı sənin özünə verə bilim.

Şair Nəsimi nə özünün bu halda əsirliyinə, nə də qollarının bağlı olmasına əhəmiyyət vermədən Əmir Teymuru istehza ilə süzdü. Sonra isə şövq ilə:

– Məndə sığar iki cahən, mən bu cahana sığmazam!..– dedi, tənə ilə başını yırğalayıb, üzünü kənara tutdu.

Əmir Teymur onun dediyi bu misranı anlamaq üçün əvvəlcə ayaq saxladı. O bu misranı özü üçün təkrarlayaraq və bir ayağını dartaraq var-gəl etməyə, fikirləşməyə başladı. Bu zaman isə bir kənarda qara paltarlı, yekəpər bir cəllad heç bir şeyi vecinə almadan, adi bir iş görürmüş kimi İslamda hürufizm dini cərəyanının banisi olan Fəzlullah Nəimini kötük üstündə şaqqalayır. Cəllad iri qılıncı ilə əvvəlcə onun qollarını üzüb bir kənara atdı. Sonra onun ayaqları, başı kəsildi, sonda bədəni iri qılınc zərbələri altında parçalandı. Qala divarlarının üstünə çıxıb bu mənzərəyə tamaşa edənlərin və aşağıdakı mindən çox hürufinin bu mənzərə qarşısında qışqırıq, fəryad səsləri də nə onu, nə də Əmir Teymuru öz düşüncələrindən ayıra bilmədi. Birdən o dayandı və Nəsimiyə baxaraq, dodaqlarını məmnunluqla büzdü.

– Əhsən! Məndə sığır iki cahən, mən bu cahana sığmazam! Yəni insan bu cahanın canlı varlığı – ət-sümük, qan olsa da, həm də özündə torpağın bütün maddələrini daşıyır. Amma o bu iki aləmə sığa bilməz. Çünki onu insan edən heç də əzəli və indiki maddəsi deyil, onun ruhudur! Ruh isə bu iki cahana sığan deyil! Əhsən İmadəddin Nəsimi! Şirvanşah İbrahim doğru buyurmuş! Halal olsun sənə! Mən Azərbaycanda Şeyx Nizamidən sonra da böyük şair yetişəcəyini güman etməzdim. Bir misrasında bu qədər hikmət olan şairi təəssüf ki, mən öldürə bilməyəcəyəm! Belə böyük şair kafir ola bilməz! Mən sənin daha böyük mömin olduğunu hiss edirəm. Nədirsə bizim ruhanilər görünür hələ Sizi tam dərk edə bilmir. Mən böyük tarix yaz-

maq istəyərkən bir böyük şairi edam etdirməklə özümü çox kiçiltmiş olaram! Böyük şairi Öldürmək günahdır! Sən azad olunursan; çıxıb gedə bilərsən.

Bu sözləri eşidən saray əyanları, əmmaməli ruhanilər, qulamlar arxada təşviş, həyəcan və narazılıq içərisində donquldandılar. Əmir Teymurun işarəsi ilə şairin qollarını açan qulam yeni tapşırıq almaq üçün əlini sinəsinə qoyub təzim etdi. Teymur arxasında eşitdiyi narazı səslərdən qəzəblənmişdi.

– Mənim hakimiyyətim altında olan torpaqlarda heç bir kimsənin şair İmadəddin Nəsimiyə qıymağa haqqı yoxdur! Eləcə də bilin ki, mənim hakimiyyətim altında olan torpaqlarda Allaha şərik qoşan kafirlərə aman olmayacaq! – O, əlini ətrafda toplaşmış hürufilərə sarı tutdu. – Qırın bu kafirləri!

Bu əmri gözləyirmişlər kimi o andaca əskərlər qılınclarını siyirdilər və hürufilərə sarı şığıdılar. Haray, imdad, qışqırıq, əzab və fəryad dolu səslər vurulan zərbələrə uyğun olaraq yüksəlməyə başladı. Qala divarları üstündəki adamlar da bu mənzərəni qışqırıq və göz yaşları içərisində izlədilər. Birdən onlardan kimsə aşağıdakı qoşuna sarı daş-kəssək yağdırmağa başladı. Bunu görən əskərlər qala divarları üstündəki şəhər sakinlərini oxa tutdular. Oxların batdığı bir neçə nəfər də qışqıraraq qala divarı üstündən yerə yıxıldı. Şair İmadəddin Nəsimi özünü hürufilərin arasına salmışdı və "Ən böyük hürufi mənəm! Məni öldürün! Mən öz ölümümü seçməkdə azadam!" deyərək əskərlərin qolundan tutmağa, onlara mane olmağa, zərbələrin altına girməyə çalışırdı. Əskərlər hamını qılıncdan keçirtsələr də şairə qıymır, hətta təsadüfən ona xətər yetirə biləcəklərindən çəkinirdilər.

Beləcə hürufi dini təriqətinə son qoyuldu. Amma ən böyük hürufi azad edildi.

At belində oturmaş Əmir Teymur bütün bunlara əhəmiyyət vermədən oğlu Miranşahla söhbət edirdi.

– Çalış ki, əhalini incitməyəsən! – deyirdi. – Bu cəza onlar üçün bir neçə il yetər. Xalqı tez-tez cəzalandırırsan bunun qorxusu qalmaz, o xalq həyasızlaşar. Mən yürüşü davam etməliyəm. Bu Toxtamış onun üçün etdiyim yaxşılıqların əvəzini əclaflıqlarla qaytarmaqdadır. Onun cəzasını vermək, Moskvanı tutub abad etmək, atlarımızı şimalda Volqanın, qərbdə Dunayın, şərqdə Qanqın suyu ilə doyurmaq lazımdır. Bizim mavi bayrağımızı çoxları görməlidir!

– Məni də özünüzlə aparın, əmirim. Mənim atımı Osmanlı sultanı İldırım Bəyazid şəxsən suvarmalıdır!

– Sarsaq sözlər danışma! İldırım Bəyazid sultandır! Onun at suvarması lazım gələrsə, bu şəraf sənə atına düşməz. – Miranşahın pərt olduğunu görüb, – Yaxşı, osmanlının cavabını verəndə sənə xəbər edərik. – dedi. – İndi hədəf Toxtamış xandır. Onu məhv etmədən Mavəraünnəhrin mühafizəsindən arxayın ola bilmərəm.

Onlar ətrafdakı qırğına yenə də əhəmiyyət vermədən və sakitcə söhbət edərək atlarının üzünü yaxınlıqdakı hərbi düşərgəyə sarı çevirdilər. Miranşah fürsət edib cibindən mərci böyüklükdə qara bir şey çıxartdı və xəlvətcə ağzına atdı.

Qala divarının qarşısı isə artıq qanın qırmızı rənginə bürünmüş və insan bədəninin əzaları ilə dolmuşdu. Onların ortasında bir şair durub için-için sızıldayırdı, inildəyirdi, öz qəzəlləri ilə mərhumlara ağı deyirdi.

Qoşun hərəkətə başlamazdan əvvəl Əmir Teymur yerdən bir daş götürdü və onu bir neçə addımlıqdakı lələzara atdı.

– Geri qayıdarkən buradan hər kəs bir daş götürər! – dedi və atını irəliyə sürdü.

Sonra sərkərdələr, zabitlər, əyanlar, ruhanilər gəlib oraya bir daş atdı. Daha sonra bu sıraya bütün qoşun düzüldü.

Hər əskərin bir daş atdığı yerdə böyük bir təpə yaranmışdı. Əmir Teymur bu təpəyə Baxaraq dərindən köks ötürdü. Geriyə qayıdarkən buradakı daşların heç də hamısı götürülməyəcəkdi.

1395-ci ildə Terek çayı yaxınlığındakı döyüşdə Toxtamışın qoşunları darmadağın edildi. Toxtamış öz qoşununun qalıqları ilə üzü şimala doğru geri çəkildi.

Məğlub edilmiş qoşunun ölən və yaralananları düzənlikdə atılıb qalmışdı. Onların arası ilə gəzişən düşmən əskərlərin əlindəki yekə baltalar hər dəfə zərblə aşağı endiriləndə hansısa meyidin və ya yaralının başı kənara diyirlənirdi. Arxada gələnlər bu başları yekə kisələrin içərisinə yığırdılar. Kəsilmiş başları bir yerə topladılar və yenə bir təpə yarandı. Bu təpə sanki canlı idi və inildəyirdi.

Əmir Teymur insan başlarından düzəlmiş bu təpəyə sarı bir qədər baxdı və nifrətlə tüpürdü. O başların arasında Qızıl Orda xanı Toxtamışın başı yox idi.

Qoşununun qayıdıb keçdiyi hər böyük şəhərdə əvvəl daşların toplandığı təpələr nisbətən kiçilir, amma itmirdi. Başların toplandığı təpələr isə böyəlirdi.

Arxada Volqaboyu şəhərlər, Bəy-Yarıq-oğlan tayfası, Cuçiyev əyaləti, Saray, Urusçuq şəhərləri, Samara, Vladimir əyalətləri qalmışdı. Bəy-Yarıqda düşməni tamam qılıncdan keçirt-dilər. Sonra əskərlər əyaləti talamağa, qadınları zorlamağa girişdi. Bəy-Yarıq özü qaçıb canını qurtarmış, ailəsi düşmən əlində qalmışdı. Teymur Ləng əskərlərin onlara təcavüz etməsinə imkan vermədi, talançılığı da dayandırdı. Ailəsinə minik at və arabalar verib, Bəy-Yarıqın yanına getməsinə icazə verdi. Qulamlardan kimsə onun belə qərarlarına etiraz sayıla biləcək nəşə deyər bilməzdi. Yeles şəhəri tutulduqda isə Tamerlan (Teymur Ləng) əskərlərin ənənəvi qarət və təcavüz hisslərinin qarşısını alması deyər şəhərə qəsdən günün sonunda daxil oldu. Yelesdən sonra Ryazana və Moskvaya yol açılmışdı.

Moskvada keçirilən böyük kilsə toplantılarında əyanlar və din xadimləri gecə-gündüz fəkir-ləşir, müzakirələr aparır, nicasat yolları axtarırdılar. Böyük knyaz Vasili şəhərin müdafiəsi üçün əlindən gələni edirdi. Amma Tamerlana müqavimət göstərməyin əhəmiyyəti yox idi, qələbəyə ümid bəslənilmirdi. Nəhayət son təklif olaraq bolqar əsilli mitropolit Kiprian danışdı.

– Mən Moskvaya Vladimirdən xilasedici Müqəddəs Məryəm ikonasının gətirilməsini təklif edirəm. Moskvanı yalnız o xilas edə bilər. Yoxsa əgər Tamerlan Vladimərə və Moskvaya daxil olsa, Toxtamışdan daha böyük fəsadlar törədəcək. Tamerlan Rusiyanı və xristianlığı süquta uğradacaq! Müqəddəs Məryəm ikonası Vladimərə Andrey Boqalyubski tərəfindən Kiyevdən gətirilmişdi. Kiyevə isə Çarqraddan. Bu ikonadakı obraz şəxsən Müqəddəs Lukanın əli ilə çəkilib!

Onun bu fikrini hamılıqla qəbul etdilər. Böyük Rusiyanın başqa ümid yeri qalmamışdı. 1395-ci ilin 26 avqust tarixində bu ikonanın qarşılmasına bütün Moskva çıxmışdı. Hamı du-alar oxuyur, Allaha yalvarır, İsa Məsihdən anası Məryəmə həsr olunmuş bu müqəddəs ikona xatirinə imdad diləyirdilər.

Teymur Ləng Moskvaya hücum tədbirlərini cəmləşdirərkən əslən moskvalı olan, özü əks cəbhəyə keçmiş rus boyarı Serafim Vasiliçlə məsləhətləşmək istədi.

– Moskva qalasını Dmitri Donskoyun Mamayla döyüşdən əvvəlki zamanında sizin kimi bir müsəlman türk memar tikib. – Serafim dedi. – Qalanın adına da o türkün şərəfinə Kreml deyilir. O indi Kremlin baş mühafizi sayılır. Səhv etmirəmsə Şirvanşahlar dövlətindən gəlib.

Bu xəbər Teymur Ləngi çaşdırdı. O bir müddət özünə gələ bilmədi. Deməli, ondan xeyli əvvəl bir şirvanlı türk Moskvanı fəth etmiş, qurub-yaratmışdı. Şair İmadəddin Nəsiminin həmyerlisi. O indi öz soydaşının, dindaşının qurub-yaratdıqlarını dağıtmağamı gedirdi? Elə özünün də bir məqsədi türklərin heç də dağıdıcı olmadığını, qurub-yaratmağı da gözəl bacardıqlarını sübut etmək deyildimi? Bu işi artıq görmüşdülər. Həm də daha Toxtamışı izləməyə dəyməzdi. Şair İmadəddin Nəsiminin xatirini də əziz tutub bu döyüşdən imtina edə bilərdi. Bu insanları bəzən qılıncsız da fəth etmək lazım idi; heyrətlə!

Teymur Ləng bir dəstə rus əsiri azad etdi, onlara Moskvaya nə üçün daxil olmadığını bildirib, öz həmyerlisini şərəfətli etmək üçün bu xəbərlə oraya göndərdi.

Amma həmin şirvanlı memara çoxdan xəyanət olunduğundan o xəbərsiz idi.

Həmin gün Tamerlan öz qoşunlarını digərləri üçün müəmmalı şəkildə nə Ryazana, nə də Moskvaya daxil olmadan cənuba doğru geriye çəkdi. Onun ruhu bu şəhərlərin qələbəsidən təskinlik tapmayacaqdı.

Bütün Moskva kremlə axışır, Xilaskar Müqəddəs Məryəm ikonasının qarşısında minnətdarlıq hissi ilə diz çökür, baş əyir, göz yaşları axırdı.

Teymur Ləngin bu yürüşü Toxtamış xanın bütün qüvvələrini sıradan çıxartdı və Qızıl Ordanı süquta uğratdı. Qızıl Ordanın sona yetməsi Rusiyanın dirçəlməsinə və qüvvətlənməsinə səbəb oldu. Bu isə tarixdə yeni bir mərhələnin başlanğıcı idi. Beləcə, Tamerlanın Rusiyanı məhv edəcəyindən çəkinən rus knyazları nə özlərinin, nə də heç Tamerlanın özünün xəbəri olmadan, məhz onun qələbələri sayəsində Rusiyanın inkişaf edib böyük bir imperiyaya çevrilmək mərhələsinə başladılar.

Əmir Teymur Polşaya qaçan Toxtamış xanı izlətmək istəmədi. Toxtamışın tutulub şaqqalanacağı ilə də içindəki bir müəmmaya təskinlik tapmayacağına tam əmin olmuşdu. İmadəddin Nəsiminin – bir şirvanlı şairin o misrası sanki elə Teymurun özü üçün yazılmışdı. Bir vaxtların nankor müttəfiqi Toxtamış xan onsuz daha məhv olmuşdu. Ondan heç də kiçik olmayan və cəzası verilməli çoxlu düşmənləri Don, Dnepr və Azov ətrafında toplaşmışdı. Hindistanı, Çini fəth etmək istəkləri də Moskvanın tutulmasından daha güclü idi. Bəlkə onda ruhu rahatlıq tapacaqdı. Moskvanın quruculuğunu isə bir başqa zamana saxlamaq lazım gəlirdi. Səmərqəndə çoxlu mahir memarlar toplamışdı. Kərpicdən gözəl imarətlər, məscidlər, qalalar, qüllələr ucaldırdılar. Növbəti yürüş zamanı onları da özü ilə götürmək və Moskvanı taxta-puşdan deyil, qırmızı, bişmiş kərpicdən tikmək işini onlara tapşırmaq lazım idi. Moskva tarixində Toxtamışdan çox fərqli bir iz buraxmaqla ruhu şad ola bilərdi.

Əmir Teymur bu sirri bir kimsə ilə bölüşə bilmir, savadsızlığı ona kitab oxumağa, bunun cavablarını elmdə tapmağa imkan vermirdi. Müəllimi onun ən ağır və ən yaxşı vəziyyətlərində yalnız bir söz deyirdi: “Bu da keçər...”

Teymur Ləng Hindistanı da fəth etdi, Dehlini qan və fəryada bürüdü, amma...

Deyəsən müəllimi doğru cavab tapmışdı; həyatda hər şey keçəri, ötəri, fani idi... Bircə əbədiyyətdən başqa. Bunu başa düşəndə qəbrinin müəlliminin ayağı altında qazılmasını vəsiyyətlə elədi. Onun ruhu 1405-ci ildə qovuşmalı olduğu məkana qovuşdu, amma yenə rahat olmadı. Bura ki, rahatlıq üçün yeganə yer idi. Bəs İmadəddin Nəsimi haranı nəzərdə tutmuşdu?

Hələbdə bəzi nadan din xadimlərinin tələbi ilə dərisinin soyulduğu bildirilən şair Nəsiminin ruhu yaqın ki, indi sığa biləcəyi yerdə – İlahi dərğahında idi.

“Məndə sığar iki cahan, mən bu cahana sığmazam!”

Göylər fəryad və nifrirlərdən qara rəngə bürünürdü.

Əmir Teymur da tarix səhnəsində öz rolunu sona çatdırdı. Amma onun möhtəşəm qələbələri törətmiş olduğu haqsızlıqlardan daha üstün olmadı. Dünyadan göylərə yayılan böyük qisim ağırlıqlarda onun da böyük payı oldu.

Göylərin tutumu hələ çox böyük idi.

ƏLİŞ BƏY KƏRƏMLİNİN TİKDIYI MOSKVA KREMLİ

(*18-Ceyms List: “Rodrigos guitar conserto” ovqat musiqi)

1366-cı ilin soyuq dekabr ayında Moskva knyazı Dmitri İvanoviç özünün kiçik sarayında qalın kürkünə bürünmüşdü. Böyük knyazın qarşısında iki nəfər durmuşdu. Bunlardan biri boyar Boratinski, o biri isə Şirvanşahlar dövlətinin Moskva knyazlığındakı səfiri Qafur bəy idi.

Böyük knyaz Dmitri İvanoviç (1380-cı ildə o, Don çayını uğurla keçib Tula vilayətinin Kulikovo çölündə monqol-tatar xanı Mamayı məğlub etdikdən sonra “Donskoy” ləğəbini alacaqdı) qarşısındakı elçini diqqətlə süzüb, onun səmimi və doğrucu olub-olmadığını dəqiqləşdirmək istədi. Qafur bəy isə bu zaman Şirvanşahlar dövləti, onun ərazisi, tarixi, sərvətləri, ticarət əlaqələri, dostları və düşmənləri barədə məlumat verirdi. Dmitri İvanoviç onun verdiyi bu məlumatlarla özünün rus tacirlərdən almış olduğu məlumatlar arasında heç bir fərqi olmadığını anlayıb, elçinin səmimiyyətinə inandı. Digər ölkələrin elçiləri adətən həqiqətdə olduğundan çox fərqli şişirtmələrə yol verirdilər. Səfirin səmimiyyətinə inandıqdan sonra birbaşa əsas məqsədə keçdi.

– Hörmətli səfir! Bildirməliyəm ki, Sizi buraya qədim Şirvanşahlar dövləti ilə tanışlıq üçün çağırمامışam. Moskva şəhərinin tarixi baş verən yangınlardan bezmişdir! Qala əsasən ağac-lardan və gil-torpaqdan tikildiyi üçün həm tez sıradan çıxır, həm də düşmənlər tərəfindən asan-lıqla yandırılır. Bir yandan özümüzünkülər, o biri yandan da monqol-tatarlar zəhləmizi tökü-blər. Mənə Şərqdə və Avropada daşdan tikilmiş qalalar barəsində çox danışılar. Mən avropalı memarları dəvət etmək istəmədim. Çünki həm sonra qalanın sirlərini düşməne sata bilərlər, həm də öyünəcəklər ki, Moskvanı onlar tikiblər. Şərqlilər isə... Siz – Qafur bəy, şərqdə elə bir memar tanıyırsınızmı ki, Moskva qalasını daşdan və çox gözəl bir quruluşda ucalda bilsin?

Qafur bəy heç fikirləşmədən:

– Əlbəttə!– dedi.– Əliş bəy Sübhan oğlu Kərəmli!

– Kimdir bu Kremli və haralarda böyük tikintilər aparmışdır?

Qafur bəy tez böyük knyazın səhvini düzəltməyə çalışdı.

– Kremli deyil, Kərəmli, böyük knyaz!

– Nə fərqi var!? Sən mənə bu Kremli barədə danış.

Qafur bəy knyazın rus şivəsinə yenidən irad tutmağı münasib hesab etmədi.

– Möhtərəm knyaz, Əliş bəy təkcə Şirvanda və Qafqazda deyil, həm də Yaxın Şərqdə, İranda, Hindistanda böyük şöhrət sahibidir. Memar Dəməşqin Bağlar nahiyyəsində üç möh-təşəm dördmərtəbə bina, Dəclə çayının üzərində körpü tikmişdir! Bilməlisiniz ki, həmin körpu beştağlıdır. Əliş bəy gürcü şəhəri Mxetada knyaz Dodianın sarayının, Təbrizdə Kərim ağa mədrəsəsinin, Krımdakı Baxçasaray mülkünün də memarı olmuşdur. Onun layihəsi ilə Şirazda səksən otaqlı nəhəng karvansaray, Şirvanşahların baş şəhəri Şamaxıda isə şəhərə giriş körpüsü inşa edilmişdir. Əlbəttə, o həm də mənim indi unutduğum və bilmədiyim onlarca digər bi-naların, sarayların, qalaların memarıdır!

– Bu ki əməlli-başlı məşhur memardır! – Dmitri İvanoviç heyranlıqla dilləndi.– Bir haldakı o çox mahir memardır, deməli, Moskva üçün də möhtəşəm bir qala ucaltmaqda çətinlik çəkməz. Siz onu bu işi həyata keçirtməyə razı sala bilərsinizsə, mən sizə minnətdar olaram.

Qafur bəyin rəngi ağardı və o güclə udqundu.

– Möhtərəm knyaz, deyim ki, bu çox çətin məsələdir. Mən özüm beş ildir ki, Bakıda bir ima-rət tikdirmək üçün onun növbəsinə durmuşam. Onu başqa ölkələrdə də gözləyirlər.

Dmitri İvanoviç heyrətləndi, amma fikrindən dönmək istəmədi.

– Yox-yox, cənab səfir, Moskva qalasını məhz sizin Əliş bəy Kremli tikməlidir!

Qafur bəy verdiyi bu məlumatlara görə peşiman olmuşdu və indi imtina yolları axtarırdı.

– Yaşı heç qırxa çatmasa da eşitmişəm ki, çox sərt xasiyyəti var. Onun qəbul etdiyi qərarın əleyhinə çıxdığı halda sarayları belə yarımçıq qoyur, zəhmət haqqını da almadan gedir. İranda neçə belə iş olub.

– Eyb etməz, biz onun işlərinə qarışmırıq. Əsas odur ki, sən o Kremlini razı sala biləsən. Zəhmət haqqı məbləği üçün heç bir məhdudiyyət yoxdur.

– Möhtərəm knyaz, mən öz növbəmi sizə güzəşt edə bilərəm, amma qorxuram ki, o mənim tövsiyələrimə etinasızlıq göstərsin. İstərdim ki, siz bu xahişlə Şirvanşah İbrahim Yasərə müRaciət edəsiniz. Necə də olsa onun təbəəsidir, mənim deyil. Mən hətta ona tərcüməçilik etməyə də hazıram, amma ki...

Knyaz Dmitri İvanoviç qaşlarını düyünlədi.

– Yaxşı, cənab səfir, aydındır! Növbənizi bizə verəcəyiniz üçün təşəkkür edirik. Sizin Şirvana yollanacaq nümayəndə heyətinə qatılmağınız da bizim ürəyimizcə olardı. Əminəm ki, ŞirVanşah mənim ona ilk xahişimə xüsusi diqqət göstərəcək. Gedib hazırlaşa bilərsiniz.

– Bu işdə mən əlimdən gələn köməyi əsirgəmərəm.

Qafur bəy baş əydi və geriye çəkilərək qapıya sarı yönəldi. O çıxdıqdan sonra bayaqdan susub duran boyar Baratinski:

– Möhtərəm böyük knyaz bir müsəlman tatara belə böyük işi tapşırmaqda yanlışlığa yol vermirmi? – deyə təəccüblə soruşdu.– Bu axı bizim heysiyyətimizə toxuna bilər.

Dmitri İvanoviçin qaşları daha qəzəblə çatıldı.

– Məni sizin kimi boşboğazların heysiyyəti yox, Moskvanın etibarlı müdafiəsi düşündürür! Bəs əgər italiyalı memarları dəvət edərdimsə, bu sizin heysiyyətinizə toxunmayacaqdımı?

– İtaliyalı memarlar necə də olsa xristiandır!– Baratinski astadan dedi.

– Onlar katolikdirlər! Həqiqi xristianlar bizik! Həm də... həm də axı sonra bunu kim biləcək ki, mənim öz xəzinəmin az qala yarısını sərf edib tikdirəcəyəm o möhtəşəm qala-şəhərin memarı bir müsəlman-türk olub. Tarixi biz yazırıq. Biz kimi istəyəriksə, sənamələrə də onun adı yazılar. İstəsən lap sənin adını qeyd etdirərəm. Sən... Sən İvanuşka, başlanğıc olmamış sonu görməyə tələsmə! Başa düşdünmü nə demək istəyirəm?

Boyar İvan Baratinskinin rəngi ağardı, ağzı açıla qaldı. Amma sonra özünü tez ələ aldı.

– Haqlısınız, böyük knyaz! Onun soydaşları Rusiyanı dağıdıb, talayıb, yandırılar.

– Kifayətdir! Şirvanşaha İbrahim Yasərə aparmaq üçün ən yaxşı Vladimir xəz kürklərindən tutmuş, ən dəyərlili billur güldanlara qədər seçdir. Sonra yeddi köhlən ata yükləyib, on nəfər də süvari ilə Şirvana yola düşün. O memar Əliş bəy Keremli nəyin bahasına olursa-olsun, tezliklə Moskvaya gətirilməlidir!

Boyar Baratinski təzim edib, çevrildi və içərini tərk etdi.

Soyuq Rusiya çöllərində bir kiçik atlı dəstə bir iri faytonu əhatəyə alaraq Moskvaya doğru irəliləyirdi. Faytonun içərisində üç nəfər oturmuşdu. Boyar Baratinskinin baxışları tez-tez ətraf mənzərələrdən ayrılır və qarşı tərəfdə oturmuş və öz dillərində astadan nəsə şirin söhbət edən iki qafqazlının üzərində dolanırdı. Bütün qafqazlılar Sanki bir-birlərinə oxşayırdılar, amma digəri daha cavan və yaraşıqlı idi. Rus qadınları ona işləməyə imkan verməyəcəkdilər.

Faytonun içində qalın kürkün içərisinə sığmış, başına quzu dərisindən dairəvi papaq qoymuş bu qafqazlılardan biri Şirvanşahların Moskva elçisi Qafur bəy, o biri isə cavan olmasına baxmayaraq, Şərqi məşhur memarı sayılan Əliş bəy Keremli idi.

Zaman məfhumunun bir ayrı tərəfində qapı açıldı, seromoneyster iri ağacını üç dəfə yerə vurdu və “Əliş bek Subxan oğlu Kremli!” deyə elan etdi.

Dimitri İvanoviç qapı ağzında görünən ucaboylu, enli kürəkli, iri gözlü, üzü avropalıları kimi təmiz qırılmış, qara bıqlı, ağ çərkəzi geyimli, qafqazlı kişini görcək onun onlarca məşhur tikilinin memarı olmasına inanmaq istəmədi. Sonra Qafur bəyin tərcüməçiliyi ilə söhbət zamanı da hərdən ona diqqətlə baxır və belə cavan və yaraşıqlı kişinin necə memar ola biləcəyini anlamaq istəyirdi. O daha çox şahzadəyə oxşayırdı. Ona boyar libası geyindirmək və yaxın qohumlarından kimləsə evləndirmək heç pis olmazdı. Moskvada yaşamaqla bir neçə ilə rus dilini yaxşıca öyrənəcəkdə. Sonra onun adını, soyadını yüngülcə dəyişmək, məsələn, Əliş adını “Alyoşa, Aleksey, Aleksandr”, Keremli soyadını isə “Kremniy” etmək, xristianlığı qəbul elətdirmək və sair - hər şey mümkün idi.

Uzun söhbətdən sonra tərəflər öz mövqelərini bir-birlərinə açıq bildirdilər. Memar Keremlinin şərtləri daha dəqiq və sərt idi. Bu hal Dimitri İvanoviçin xoşuna gəldi. Onunla at belində Moskva çayı və onun qolu Yauza çayı boyuyca əraziləri gəzdilər. Keremli onun istəklərini daha düzgün ifadə edir, verdiyi təklifləri tam dəqiq anlayırdı. Sonra onun təqdim etdiyi bir neçə təklif Dimitri İvanoviçi heyran qoydu. O, yeni qalanın döyüş keyfiyyətlərini elə dəqiq təsvir etdi ki, sanki mahir hərbiçi idi. Əliş bəy qalanı tikmək üçün gətirilməsi, kəsilməsi və yonulması çox çətinlik törədəcək sal daşların, qaya parçalarının təxminən yarısından çoxunu ləğv etdi. Bunun əvəzində ərazinin torpağından bişmiş kərpic hazırlanacaqdı. Onun təklif etdiyi kərpic öz ölçüsünə görə digər kərpiclərdən böyük və çox möhkəm olması ilə fərqlənəcəkdə. O bu üsulla Təbrizdə mədrəsə binası tikmişdi. Əliş bəy atüstü öz dəftərcəsinə ərazi ilə bağlı bəzi qeydlər də edirdi. Ərazinin relyefini, torpaq suxurlarını və müxtəlif istiqamətlərdən görünüşünü sonrakı günlərdə də çox diqqətlə öyrəndi, nəsə yazdı, çəkdi, pozdu,.. Bu zaman ona Moskvanın seçilmiş ən yaxşı ustaları kömək edirdi. Qafur bəy bu ustaların çoxsaylı suallarının qarşısında tək durmuşdu. Onu işindən yayındırmasın deyə hər sualı Əliş bəy üçün tərcümə etmirdi. Əliş bəyin çevikliyi əskərləri də heyran qoymuşdu. Yeddi nəfər seçmə döyüşçü onun mühafizəsinə verildi. O isə aralarından Yeqor Buluç adlı cəmi bir əskəri seçdi. Əliş bəy yerli tikinti məmulatları ilə yaxından tanış oldu. Sonra o, 110 minə yaxın əhalisi olan Moskva şəhərini, daha çox da

onun kasıb məhəllələrini gəzdi və işçi heyətini yoxladı. Bir gecə boyarına Olqanın evində onun şərəfinə böyük bir məclisə təşkil olundu. Əliş bəyin yaşaması üçün də elə Böyük knyazın bacısı Olqanın evi nəzərdə tutulmuşdu. Olqanın əri voyevoda Bobrokov qaraqabaq birisi idi. Boyarına Olqa Böyük knyazın müsafiri Əliş bəyi boyarlara təqdim etdikdə hamı ona çox böyük maraqla baxırdı. Burada onun yaraşıqlı görkəmi xanımların əksəriyyətini heyranlıqla gülümsəməyə, zadəgan kişilərin isə bir çoxunun qaşqabaq tökməsinə səbəb oldu.

Həmin məclisdə Əliş bəy xanımlara baxmamağa çalışsa da onun diqqətini ağappaq bənizli, ağ uzun geyimli, qızılı saçlı bir gözəl qız cəlb etdi. Sonra onun boyarına Olqanın qızı Anna olduğunu öyrəndi və bu onu çox kədərləndirdi. Çünki onların evinin müsafiri idi.

1367-ci ilin 14 mart tarixində Moskvanın böyük knyazı Dmitri İvanoviçlə şərqli memar Əliş Sübhan oğlu Kərəmlinin arasında müqavilə bağlandı. Müqavilədə istənilən həcmdə maliyyə təminatına söz verilir, böyük knyaz tərəfindən gizli nəzarətlərə, qəfil təftişlərə, maliyyə hesabatlarına yol verilmir, yalnız ikinci tərəfin özü məqsədmüvafiq hesab etdiyi vaxt yazılı hesabat təqdim olunurdu. Memarın layihəsinə və iş zamanı bu layihəyə hər hansı əlavə və dəyişikliklə müdaxilə edilmirdi. Əliş bəyə öz işində tam sərbəstlik verilirdi. Heç bir kəs onun işlərinə qarışa və hər hansı formada ona təsir göstərə bilməzdi. Bir kimsə özünü ondan üstün tuta bilməsin deyə Dmitri İvanoviç hətta ona boyar titulu, səlahiyyətini də verirdi. Bu müqaviləyə əsasən istifadə olunacaq işçilərin sayına da məhdudiyyət qoyulmurdu. İşin həcmi, sürəti və keyfiyyəti üçün lazım gəldikdə Əliş bəy istədiyi qədər fəhlə cəlb edə bilərdi. Müqavilədə knyazın yeganə ciddi tələbi inşaat işlərinin dörd il müddətində tam başa çatdırılması idi. Əliş bəy nəinki buna, həm də qalanın fərqli gözəlliyə və min illərcə Moskvanı qoruyacağına, hamının zövqünü oxşayacağına, şəhərin əsas qürur və gözəllik yerinə çevriləcəyinə öz vicdanı üzərinə söz verirdi. Buna əmin etmək üçün əlini cibindən çıxartdığı kiçik ölçülü Quran kitabının üzərinə qoyaraq and içdi. O təkcə memarlıq işlərini deyil, işlər bir il tez başa çatsın deyə tikintiyə rəislik vəzifəsini də öz üzərinə götürdü. Onun üçün özünün təklifi ilə yalnız görülmüş işlər tam başa çatdıqdan və hamı tərəfindən gizli səsvermə yolu ilə ən gözəl iş kimi bəyənildikdən sonra zəhmət haqqı ödənilməsi nəzərdə tutuldu. Bu isə Şərq qaydasıya, tikintiyə sərf olunacaq bütün materialların dəyərinin tən yarısı məbləğində olmalı idi. İş bəyənilməyəcəyi təqdirdə zəhmət haqqı qəbul edilməyəcəkdi. Amma iş başa çatana kimi firavan dolanmaq və ya ailəsinə göndərmək üçün hər ay ona 300 rubl qızıl pul əmək haqqı ayrılırdı. Onsuz da o böyük knyazın bacısı evində yaşayacaq, onun hər cür qida və geyim təminatı orada ödəniləcəkdi. Knyazın bacısı əri, voyevoda Bobrokovun etirazına baxmayaraq bütün məsrəfləri böyük knyaz öz üzərinə götürürdü. Əliş bəy bu ailə ilə tanış olduqda acıqlı, sərt üzlü boyarına Olqanın və onun ağ uzun paltarlı qızı gözəl Annanın üzünə baxmağı, göz-gözü qalmağı şəriət qaydalarına münasib hesab etmədi. Amma onlar deyəsən ona çox diqqətlə baxırdılar. Özünü ağır baxışlar altında hiss edirdi.

Moskva qalasının tikintisi əsasən Moskva çayı və onun qolu olan Yauza çayının dörd yandan əhatəyə aldığı adada aparılmalı, orada möhkəm qala divarları ilə əhatələnmiş içərişəhər yaradılmalı idi. Bu qala divarlarının müəyyən hərbi vənəzarət əhəmiyyətli hissələrində isə müxtəlif ölçü və quruluşda qüllələr, bürclər ucaldılacaq, darvazalar tikiləcəkdi. Əliş bəy hələlik beş qüllənin və keşikçi bürclərinin, qala divarlarının layihəsini çəkib, böyük knyaza təsdiqlətdi. Sonra kərpic sobalarının tikintisi üçün yer müəyyənləşdirildi. Bu iş memarın vəzifəsi olmasa da, Əliş bəy özü kasıblar yaşayan məhəllələri bir daha gəzdi, sağlam fəhlələr seçdi, onların şərtlərini qəbul etdi və öz şərtlərini qoydu.

Tikinti işlərinə mart ayının 25-də, rusların "Blaqoveşeniye" bayramı günündə başlandı. Bu bayram Məryəm ananın Müqəddəs Ruhdan nüfzlənməsi münasibətilə keçirilirdi. Bayram münasibətlə keçirilən təntənədə müsəlman Əliş bəy Kərəmli də kilsəyə gəldi və şam yandırdı. Çoxları, hətta yepiskopların da bəziləri, müsəlmanların İsa Məsihi peyğəmbər kimi qəbul etdiklərini bilmirdilər. Tikintinin bünövrəsi qazılarkən Əliş bəy cibindəki Quranı çıxartdı və bir kənarda durub, "Məryəm surəsi"ni avazla oxumağa başladı. Bir kimsə onun işlərinə qarışa bilməyəcəyi üçün hətta sifətindən çoxbilmişlik yağan mitropolit Aleksiylə də mane olmaq iddiasında olmadı. Beləcə bir tərəfdə yepiskop yoğun səslə İncildən cümlələr, digər bir tərəfdə

isə Əliş bəy avazla Quran surəsini oxuyurdu. Hərdən mitropolit susub ona baxırdı. Sonra mitropolit onun belə avazla nə oxduğunu bilmək istədikdə Qafur bəy Əliş bəyin sözlərini ucadan və fəxrlə tərcümə elədi.

– Quranın “Məryəm” surəsində Zəkəriyyə peyğəmbərin Allahdan davamçı olaraq bir oğul istəməsi, amma çox qoca olduğu üçün bunu verəcəyinə inanmamasından danışılır. Allah ona Yəhya – Yeqova adlı bir oğul bəxş edəcəkdə. Buna əminlik üçün üç gün Zaxariyyənin dili tutuldu. Tezliklə Yəhya dünyaya gəldi.

Beləcə Əliş bəy “Məryəm” surəsinin 98 ayəsini bir-bir avazsız oxudu və tərcüməsini Qafur bəyə bildirdi. Qafur bəy isə ruscaya çevirib, diqqətlə onları dinləyən insanlara çatdırdı. Ruslar burada İsa Məsih barədə fikirləri daha çox maraqla dinlədilər. Təkcə mitropolit Aleksiy bəzi məqamlarda qaşlarını düyünlədi, nəse anlamaq istədi.

Əliş bəyin Quranı ərəbcə oxuduğunu bilənlər sonra onun fars, əfqan, hindli və ingilis dillərini bildiyini də öyrəndikdə çox heyrətləndilər. Çünki ruslar arasında bəzi slavyan ləhcələrindən qeyri kimsə başqa dil bilmirdi. İslamın Məryəmi və İsa Məsihi müqəddəs, pak varlıqlar hesab etdiyini bildikdə isə mitropolit Aleksiy və digər toplaşanlar heyranlıqlarını gizlətmədilər. Mitropolit əvvəlcə çaşıb ona xaç çevirmək istədi, amma sonra Əliş bəyi qucaqladı və alnından öpdü. Toplaşanlar sevinc içərisində "Bo-je-e!" deyə qışqırıdılar. Bu məqam hamını müsəlman memar Kərəmliyə daha çox məftun etdi. Hətta onun ayrı bir dinə mənsub olduğunu da unutdular. Məftun olanlar arasında qızılı saçlı, ağbəniz, iri gözlü bir gözəl qız da vardı. Bu, böyük knyazın bacısı Olqanın qızı Anna idi. Qafur bəy Əliş bəyə Annanın atası Dmitri Mixayloviç Volınskinin - Bobrokovun Litva knyazı Qedimin nəvəsi olduğunu dedi. Bu ad türkcə “qədim” ifadəsinə oxşayırdı. Bəlkə elə həqiqətən də Bobrokovun litva knyazı olan babasının adı “Qədim” idi. Qədim türklərin; hunların, göy türklərin nəslə haralara gedib çıxmamışdı! Ancaq Bobrokovun sərt, köntöy baxışlarında türklükdən heç bir əlamət duyulmurdu. Annada isə təkcə görkəmcə deyil, xasiyyətə də türklərdən çox şey vardı. Yoxsa ki, bu qədər lətafətli və cazibədar olmazdı. Elə üzünün ifadəsi və saçının qızılı rəngi də heç təsadüfən elə deyildi - əsil türklər kimi.

Həmin gün qala divarları üçün qazılmış bünövrəyə yönəlmiş iri, qara daşlar yığıldı. Birinci iş günü bu işləri hamılıqla icra etdilər. Böyük knyazın özü də iş görənlərin arasında idi. Əvvəlki iç və çöl qala divarları ağac və gil məhluldan hazırlanmışdı. Əliş bəy onların hamısını sökdürdü. Əvəzində tikintinin ətrafı taxta hasara alındı. Bunu tikintiyə toz-torpağın dolmaması və tamaşaya toplaşan adamların fəhlələrə mane olmaması məqsədilə etdirdi. Rusiyada bu ilk hadisə idi. Adətən boş-bekar adamlar toplaşıb, tikinti işlərinə həvəslə tamaşa edərdilər. Eləcə də onun suvağa çiy yumurta ağı vurdurması indiyədək görünməmiş hadisə oldu. Əvvəllər divarların qarşısında enli xəndəklər qazılır, oraya su buraxılırdı. Əliş bəy bu xəndəkləri də lazımsız hesab edib tikinti tullantıları ilə doldurtdu. Tikintiyə min beş yüz nəfər işçi cəlb edilmişdi. Onlar ağır işlər zamanı iki növbə ilə çalışırdılar. Yaşamaqları üçün bir kənarda çoxlu rahat və hər cür şəraiti olan köşklər, daxmalar qurulmuşdu. Fəhlələr gündə iki dəfə isti xörəklə təmin olunurdular. Aşpazlar gənc qızlar, qadınlar arasından seçilmişdi. Əyyaşlığa və əxlaq pozğunluğuna görə kimsəyə güzəşt edilməyəcəkdi. Tikintidə nizam-intizam işləri və görülən işlərin keyfiyyətinə nəzarət çox ciddi qaydada qurulmuşdu. Fəhlələrə ayda 7 rubl qızıl pul, ustalara isə bir onluq qızıl zəhmət haqqı verilirdi. Bu çox böyük məbləğ idi. Maaşlar yubadılırmıydı. Üstəlik Əliş bəy fərqlənənlərə mükafat da veririr, onların hər cür sağlamlıq qayğısına qalırdı. İnsanların əsas tələbatını dəqiq öyrənmişdi. Aylar ötdükcə o rus dilini öyrənməyə başlayırdı. Hafizəsi yaxşı olduğu üçün bu iş onda çox asan alınırdı. Amma şirin türk ləhcəsi hiss olunur və hamının xoşuna gəlirdi. Əliş bəy yaxşı işləyənlərə tikinti başa çatdıqdan sonra onların yaşadıkları daxmaların, köşklərin içindəki ləvazimatlarla birgə bağışlanacağına söz vermişdi. Buna görə də hamı vicdanla çalışırdı. Hətta bəzən iş vaxtından kənar saatlarda da gəlib müəyyən işləri icra edir, Əliş bəyə olan rəğbətlərini nə iləsə ifadə etməyə çalışırdılar. Ona olan məhəbbətini ifadə etməyə çalışan gənc Anna isə bütün günü otağının yeni qalaya sarı pəncərəsi önündən çəkilmirdi. Hətta çarpayısını da buraya qoydurmuşdu. Axşam Əliş bəy evə döndükdə isə onun otağının qapısı önündə hərlənməkdən çəkinmirdi. Əliş bəy yeməyini də bu otaqda yeyirdi. O,

içeridəki böyük stolun üstünə sərilmiş iri kağızların üzərində işləyir, tamam yorulduqda bu-radaca yatırdı. Onun otaqdan bayıra çıxmamasının əsas səbəbkarı elə gözəl Anna idi. Qulluqçu qapını döyür, onun icazəsi olduqda daxil olurdu. Əliş bəy bir dəfə təsadüfən başa düşdü ki, onun öz tələbi ilə üzü və saçını bağli şəkildə içəriyə daxil olan qulluqçu qız indi Annanın özüdür. Karıxıb qalan qulluqçu qızın davranışları ona çox şübhəli görünmüşdü. Təsadüfən onun gözlərini gördü və bu tanış gözlərdəki yaş onu heyrləndirdi. Qulluqçunun əlindəki qab stolun üstünə düşmüş və az qala kağızları batırmışdı. Əliş bəy yaxın gəlib, onun üzündəki niqabı qal-dırdı və onun gözəl Anna olduğunu gördü. Elə bu andaca Anna özünü onun qucağına atdı və hönkürtü ilə ağlamağa başladı.

- Mən səni sevirəm! Hamıdan, hər şeydən artıq sevirəm! Məni öldür, amma rədd eləmə!

Əliş bəy bu gözəl qıza heyranlığını güclə gizlədirdi. Amma indi o da təslim oldu, yenidən öyrəndiyi rus dilində öz fikirlərini dəqiq ifadə etməyə çalışdı.

- Mən də sənə qarşı biganə deyiləm, Anna. Bu lap oğurluğa oxşayır. Mən sizin evdə yaşa-yaraq ailənizə xəyanət edə bilmərəm. Əgər mənim bu evdən çıxıb getməyimi istəmirsənsə, tikintinin sonuna kimi gözləməliyik.

- Səni sevməyimi Böyük knyaz da bilir.- Anna göz yaşları içərisində dilləndi.- O buna etiraz etmədi, hətta sevindi də. Atam da etiraz etməz.

Əliş bəy bu xəbərdən tutuldu. Bəlkə də böyük knyaz öz etirazını qəsdən biruzə verməmişdi. Elə isə bu onun tərəfindən knyazın etimadından sui-istifadə hesab olunardı. Voyevoda Bobrokovun acıqlı siması da heç nəhaq ola bilməzdi. Ən əsas böyük knyazın ona olan etimadı idi. Gərək belə olmayaydı.

Tikintini birlikdə gəzdikləri günlərin birində knyaza:

- Möhtərəm knyaz, mən işçilərimin arasında yaşamaq istəyirəm, - dedi.

Dmitri İvanoviç bu sözlərdən acıqlandı və ilk dəfə olaraq etiraz etdi.

- Elə bircə boyarın xoloplarla birgə yaşaması çatışmırdı! Moskva zadəganları bunu sənə bağışlamaz! - Sonra böyük knyaz yumuşaldı və təbəssümlə danışdı.- Əliş bek, burada hamı səni çox sevir. Tikintini də sənənin adıyla tanıyırlar – öz iş yerlərini, bu əraziləri "Kreml" adlandı-rırlar. Amma məndə məlumat var ki, səni sevməyənlər də az deyil. Buna daha çox səbəb sənənin etinasız qaldığın qadınlardır. Ah, bu rus qadınları! Sənənin voyevoda Bobrokovgildə yaşamağını mən özüm müəyyənləşdirmişəm. Ora daha yaxşı mühafizə olunur. İstəsən orada həmişəlik qala bilərsən.

- Həmişəlik nə üçün? - Əliş bəy tez soruşdu.

- Bizim Anna ilə sənənin evlənməyini nəzərdə tuturam.

Əşitdiyi bu sözlərdən Əliş bəyin yanaqları qızardı. Amma özünü itirmədi.

- Bunu da siz müəyyənləşdirmisiniz? – kinayə ilə soruşdu.- Amma biz evlənərixsə hökmən Şirvana dönərik.

Böyük knyaz sanki bu söhbətə hazır idi.

- Orada – Şirvanda İslam dünyası bir pravoslav xristian qızını rahat qəbul edə bilərmi? Sə-nin üçün həm də ikinci arvadla Vətənə qayıtmaq böyük çətinliklər yaratmazmı? Bu barədə səyyahlar çox maraqlı əhvalatlar danışirlar.

- Müsəlman kişisininin xanımı da müsəlman olacaqdır! Bu halda bunun nə qəbahəti ola bilər ki?

- Annanı sənə kəbinsiz aparmağa icazə verərlərmə, möhtərəm Kreml? Sən bizim Dmitri Mixayloviçin necə sərt xarakterli olduğunu bilmərsən. Lap siz türklər kimidir. Sizin kəbininiz əvvəlcə burada kəsilməlidir. Deməli, dinini dəyişmək işi sənə düşər.

- Bizdə kişi evlənir, ərə getmir. Deməli,...

Böyük knyaz ona fikrini tamamlamağa imkan vermədi.

- Bu barədə qərar verməyə tələsməyək!- dedi.

Əliş bəy bu məqamda özünün Annaya bildirdiyi qərarını təkrar etdi.

- Əlbəttə, böyük knyaz, Moskva qalası tikilib tamamlanmayınca bu barədə düşünməyə dəy-məz!- dedi.

Bu söhbətdən sonra Əliş bəy axşamlar evə daha gec dönməyə və bu heç ürəyicə olmasa da, Annadan bir qədər uzaqlaşmağa çalışdı. İşin çoxluğu da onu bir ayrı nəşə düşünməyə macal vermirdi. Qafur bəy hərdən ona Rusiyanın ictimai-siyasi vəziyyəti barədə məlumatlar verirdi. Onu ruslara çox da inanmamağa çağırır, böyük knyazın mitropolitlə birləşərək törətdiyi bəzi əməllərdən danışdı. Bunların heç biri onun üçün maraqlı deyildi. Onun bütün varlığı tikinti işlərinə bağlanmışdı. Buralarda qalib yaşamayacaqdı. Müxtəlif məmləkətlərdə həyata keçirtməli o qədər sifarişləri vardı ki! Özünə və məsləkinə aid olmayan işlərə qurşanardısa, bu onun əsas işinə də təsir edərdi. Ona görə də Qafur bəyə belə söhbətləri qadağan etdi.

Tikintiyə başlanılan bir ilin tamamında artıq bürcü qala divarları, beş qüllə və onların altında beş darvaza hazır olmuşdu. Belə sürətli nəticəni heç özü də gözləməirdi. Rus ustaları və fəhlələr çox böyük həvəslə və əzmkarlıqla çalışır, yorulmaq nə olduğunu bilmirdilər. Hətta tez-tez ona İslam dini barəsində suallar verirdilər. Sanki müsəlman olmağa hazırlaşmışdılar. Əliş bəy bəzən heç ürəyicə olmasa da hamıya hörmət, ehtiram, hətta artıq iltifat göstərməyə çalışdı. Bu nəzakət və görmüş olduğu işin möhtəşəmliyi və gözəlliyi qarşısında bütün boyarlar Əliş bəy Kərəmliyə baş əyir, gülümsəyir, qarşılıqlı ehtiram göstərməyə çalışdılar.

–Sənə bir qədər kobud, sərt olmaq, söyüş söymək lazımdır. Yoxsa ki, rus kişilərindən çox fərqlənirsən. Onlar bunu xoşlamazlar.

Belə deyən Qafur bəyi o yaxşı başa düşürdü. Amma kimlərə görə öz xarakterini dəyişə bilməzdi. Həm də Moskva qalasının tikinti işlərinə kimsənin acıqlanıb mane olmasını istəməirdi. Qafur bəyin, çox vaxt isə Boyar Baratinskiyin vasitəsilə knyazlar, boyarlar, xüsusilə də onların xanımları tez-tez şərqli memar Əliş bəy Kərəmlini öz evlərinə qonaq dəvət edirdilər. Əliş bəy üçün bu dəvətləri rədd etməyə çoxlu bəhanə vardı. Amma onlar inciməsin, özlərini təhqir olunmuş hesab etməsinlər deyən bütün dəvətləri yalnız tikinti başa çatdıqdan sonra qəbul edə biləcəyini bildirirdi. Onun bütün günü işləmək enerjisi də hamını valeh etmişdi və onlar buna görə onun imtinalarından inciyə bilmirdilər. Bir dəfə boyarına Yelizavetanın qoluzorlu qulluqçuları xəlvəti məqamda onun başına torba keçirdib, öz xanımlarının yatağına aparmaq istədilər. Bu zaman onun iki qoluzorlunu necə yüngül tullanıqlarla, ayaq və əl zərbələri ilə vurub sıradan çıxartdığını görən mühafizəçi Yeqor Bulıç bu məharətə mat-mətl durub baxmış, köməyə yetişməyi də unutmuşdu. Onsuz da Yeqora verdiyi əsas tapşırıq daim onu izləməsi və kənardan mühafizə etməsi idi. Sonra Yeqor ondan bu döyüş növünü ona öyrətməyi xahiş edirdi. Ona da tikinti başa çatdıqdan sonra qalacaq vaxta vəd verdi.

Əliş bəy Kərəmlinin işdən başqa heç nəyə vaxtı yox idi, o cümlədən məhəbbətə də.

Anna isə onu dəlicəsinə sevirdi və öz məhəbbəti uğrunda hər şeydən keçməyə hazır idi. Bir gecə yatağına uzanarkən Əliş bəy diksinib cəld ayağa qalxdı. Anna tamam soyunub onun yatağına girmişdi. Nə onu oyadıb buradan qova, nə tamam çılpaq bədənində nəşə geyindirə, nə də gedib başqa yerdə yata bilmədi.

Qış aylarının şaxtası fəhlələrə əvvəlki sürətlə işləməyə mane olurdu. Amma hamı əvvəlki kimi böyük coşğu ilə işləməyə çalışdı. Bu gedişlə işləri üç ilə tamamlaya biləcəkdə. Üçüncü ilin tamamında artıq qala divarlarının ümumi uzunluğu 3,4 kilometr oldu. Divarların hündürlüyü 5, bəzi yerlərdə 18 metrə, eni isə arşın yarım və 3 arşına bərabər idi. Qırmızı qala divarlarında döyüş mağzalları, lap üstündə isə dirsəkvari dişliklər qurulmuşdu. Suvağa qatılan çiy yumurta ağının hesabına tikilinin möhkəmliyi üç qat gücə bərabər tutulurdu. Bunu isbata yetirmək üçün Əliş bəy ötən il başa çatmış qala divarının bir hissəsini hamının gözləri qarşısında top atəşinə tutdurdu. Top mərmiləri yalnız üst layın kərpiclərini oya bilmişdi. Tikinti zamanı Əliş bəy mahir döyüşçüləri dəvət etdi və onlar qala divarlarında sınaq döyüşləri keçirtməyə, bu zaman döyüş üçün tikilinin uyarlığını yoxlamağa başladılar. Hər şey yüksək səviyyədə idi. Bu qala arxasında nəinki Litva və Tver knyazlarını, hətta monqol-tatar Mamay xanı da bezdirib qalib gəlmək olardı. O beləcə bütün dünya şəhərlərini möhkəm qalalarla əhatəyə almağa hazır idi. Təki müharibələr olmasın, qan tökülməsin. Onun qırmızı, bir azca da qızılı rəngə çalan bu yeni qalası onsuz da qan rənginə boyanmışdı. Burada əlavə qan tökülməsinə ehtiyac yox idi. Belə qalalardan Vətəndə tikmək barədə də düşünürdü. Vətən barədə düşüncələrə dalması

üçün ən münasib və heç kəsin onu axtarmayacağı yeganə yer torpağa basdırılmış şiş uclu nizəni xatırladan beş bürcdən birinin sonuncu, ən uca guşəsi idi. Bir dəfə yenə də burada oturub, Yauza çayından o tərəflərdə uzanıb gedən ucsuz-bucaqsız Rusiya çöllərinə baxır və Şamaxıda qalmış ailəsi barəsində düşünürdü. Şirvanşah İbrahim Yasər onun ailəsinə tam maddi təminat və toxunulmazlıq hüququ vermişdi. Birdən arxasında kiminsə durduğunu hiss etdi. Amma bu kimsəsizlikdə heç də bədəni üşənmədi. Çevrilən kimi arxasında durmuş Annanı gördü. Anna özünün ağappaq geyimi ilə mələk, ruh, ilahə kimi görünürdü. Anna qüllənin açıq pəncərəsindən indicə pərvazlanıb uçacaq ağ göyərçinə oxşayırdı. Qeyri-ixtiyari olaraq qalxıb onu bağrına basdı. Annanın simasından xoşbəxtlik yağdı.

-Mənim burada olduğumu necə bildin?

-Sənin mühafizin Yeqor Bulıç göstərdi.

-Mən isə elə bilirdim ki, buraya sığındığımı həтта o da bilmir.

-Yəqin ki, bu qülləyə tez-tez gəldiyini gördüklərinə görədir ki, mənə "Bəy özünün qülləsindədir!" dedi və buranı işarə verdi.

-Hə, beşinci qüllənin şərqsayağı qurulmasına çalışdım. Özümü burada daha rahat hiss edirəm.

-Deməli, sən özünü şərqli olaraq daha xoşbəxt hiss edirsən. Mən də şərqli olmaq, sənin xoşbəxtliyini bölüşmək istəyirəm.

-O artıq bir dəfə bölünüb.

-Daha bir dəfə bölünməsinə də razıyam.

-Sənin üçün İslam şəriəti ilə yaşamaq asan olmaz.

-Mən bu barədə çox şeylər öyrənmişəm. Hamısının da hikməti var. Bu hikmətləri qəbul edən şərqli qadından özümü aciz hesab etmirəm.

-Şərqli qadın öz məhəbbəti yolunda ölümə də gedir.

Anna şiltaq qızcığaz işvəsi ilə güldü.

-Yox, buna söz vermirəm! Mən ölümə getməklə səni tək qoya bilərəm.

Əliş bəy Annanı yenidən bağrına basıb qucaqladı.

-Bu gün mənim anadan olduğum gündür! - Anna onun qolları arasından qopub kənara sıçradı. - Mənə nə hədiyyə verəcəksən?

O belə deyib qüllənin daxili dirəklərinin arası ilə qaçıb gizləndi. Əliş bəy bir anlığa sevinc və heyranlıq içərisində qaldı. Sonra isə:

- Sənə öz qəlbimi hədiyyə verəcəm!- deyib o da bir beton dirəyin axasına keçdi.

Anna gizləndiyi dirəyin arxasından çıxdı. İndi onun simasında təəccüb və qəzəb ifadəsi doluşırdı. O, acıqlı baxışları ilə Əliş bəyi axtardı.

- Deməli, sən öz qəlbini yalnız bu gün mənə verəcəksən?!- deyərək qışqırdı.-Deməli, sən məni bu günə kimi sevmirmişsən?!

Onun bu sözləri qarşısında Əliş bəy daha dirəyin arxasında durmadı. İndi onun əlində qurşağından açmış olduğu kiçik, gümüşü işləməli xəncər vardı. O bu xəncəri Annaya sarı uzatdı.

-Qafqazlılar xəncəri sevdikləri, həyatlarını bağladıkları qadına hədiyyə edirlər.

Anna xəncəri alıb öpdü və sinəsinə sıxdı.

-Biz nə vaxt Qafqaza gedirik?— deyərək soruşdu.

-Artıq işlərimiz tamamlanmaq üzrədir. Bu ilki "Blaqoveşaniye" günü qala tikintisinin açılış mərasimi olacaq. Açılışdan sonra mən bu barədə Böyük knyazla və atan Dmitri Mixayloviçlə danışaram.

-Onlar məni Qafqaza buraxmayacaqlar - bilirəm. Atam anamla xəlvətcə danışarkən eşitmişəm. Sən provaslavlığı, Aleksey Kremniy rus adını və ömürlük Moskvada yaşamağı qəbul edəcəyin halda bizim evliliyimizə razılıq verəcəklər.

Əliş bəyin qışları acıqla çatıldı.

-Bu mümkün deyil! Mən necə varamsa, o cür də qalmaq istəyirəm! Mənim Konstantinopolda, Məkkədə, Dehlidə tikəcəyim sarayların sifarişi var. Mən memaram!

-Sən burada da memarlıq edə bilərsən. Yeni qalanın içərisində knyazın yeni malikanəsi, bir neçə kilsə, kənd, saraylar tikiləcək. Birinci olaraq Blaqoveşensk kilsəsinin ucaldılmasını nəzərdə tuturlar. Bunu anama atam deyirdi.

Əliş bəy bir qolunu Annanın boynuna saldı və onunla birgə bayaq oturmuş olduğu oyuğun ağzında oturdular. Rusiya sanki ayaqları altında qalmışdı. Buradan lap aşağıda görünən yaşıl çəmənlikdə bir neçə zadəgan geyimli şəxs gəzişir, nəşə axtarır, nəşə müəyyənləşdirirdilər. Annaya barmağı ilə onları göstərdi.

- Görürsən, artıq burada memarlıq ənənəsi yaranıb. Mənsiz də hamı yeni binalar tikəcək, Moskva möhtəşəm, gözəl bir şəhər olacaq. Mən qalıb bir kilsə tikə bilərəm - "Müqəddəs Anna" kilsəsini. Bilirsen, Müqəddəs Məryəmin anasının adı Anna olub. Bizim peyğəmbərin anasının adı isə Aminə. Sən bu adların arasında bir oxşarlıq görürsənmi?

Anna diqqətlə aşağıdakı adamlara baxırdı.

-Mən bax, orada oxşarlıq görürəm, - dedi. - Oradakılardan biri atam Dmitri Mixayloviçə oxşayır. Görəsən çay qırağındakı o çəmənlikdə nə axtarırlar belə?

Əliş bəy aşağıda – səksən-doxsan metr aralıqda gəzişən kişilərdən birinin Annanın atası olduğunu bayaq görmüşdü.

- Mahir voyevoda üçün ərazi üç baxımdan əhəmiyyətli olur: müdafiə, hücum və ya yeyib - içmək məclisi üçün.

Anna onun zarafatını başa düşə bilmədi.

- Qaçaq buradan, Əliş bəy! Mən sənə üçün yaman qorxuram. Buradakılar heç sənə bənzəməz. Sən onları tanıyırsan.

- Qorxma, Annuşka, mən belələrini çox görmüşəm. Heratda tikdiyim sarayın zəhmət haqqını verməsin deyər xan məni öldürmək istəyirdi. Amma görürsən, sağ-sağlam varam.

Gənc Anna başını Əliş bəyin sinəsinə qoydu və özünün uzaqlara dikilən baxışları arxasında şirin xəyallara daldı.

Tikinti tamam başa çatdığı üçün qalanın böyük ərazisi tullantılardan təmizləndi. Ətraf təmizləndikcə qalanın içəri daha möhtəşəm və etibarlı görünürdü. Qalanın içərisindəki köhnə tikililər ona heç uyğun gəlmirdi. Bunu Qafur bəy də dedi. Artıq tikintini əhatəyə almış taxta hasarlar da sökülmüşdü. Günün böyük hissəsi ətrafda qələbəlik olur, adamlar dəstə-dəstə ətraf yerlərdən də gəlir, hamının "Kreml" adlandırdığı bu gözəl tikiliyə tamaşa etməkdən həzz alırdılar. Əyanların qonaqlara dediyinə görə isə gəyici ki buranı İtaliyadan gətirilmiş Aleksey Kremniy adlı rus əsilli bir memar tikmişdi.

Son günlər Dmitri İvanoviç daha Əliş bəyi özündən kənarlaşdırmır, onu qalanın içərisində tikiləcək binaların layihələri üzərində işləməyə sövq etmək istəyirdi. Əliş bəy onunla qalanın içərisində atla son gəzinti zamanı sarayın, kilsələrin, malikanələrin, monastrların, kəndAların, inzibati binaların bağın, küçələrin təxmini yerini müəyyənləşdirdi. Bu zaman burada olan köhnə monastr və kilsələrin heç birinin sökülməsindən söz açmadı. Çünki böyük knyaz o saat bu işi onun öz öhtəsinə qoymaq istəyəcəkdi. Bunsuz da o bu fikrindən daşınmırdı. Amma aralarında imzalanmış müqavilədə bu işlər olmadığı üçün Əliş bəy ona yeni layihələr üzərində işləmək barədə razılıq vermədi.

- Mənim digər çoxlu sifarişlərim var. Təkcə Qafur bəyin öz növbəsini güzəşt etməsi yetərli olmadı, mən onlardan da icazə alaraq Moskvaya gəldim, işləri də bir il tez bitirmişik. Əminəm ki, qalanın görkəmindən və davamlılığı haqda heç bir narazılığınız yoxdur.

Dmitri İvanoviç təbəssümlə:

-Əksinə, mən də bütün əyanlar da böyük razılığımızı bildiririk!- dedi.- Mən sənə nəzərdə tutulmuş əmək haqqından daha böyük məbləğin ödənilməsi barədə sərəncam vermişəm. Hədiyyələrimiz də olacaq. Biz onları sənə bir həftə sonra növbəti Blaqoveşeniya günündə təqdim etməyi nəzərdə tutmuşuq. Elə həmin gün də qalanın içərisində yeni bir kilsənin bünövrəsini qazdırmaq istəyirik.

-Xeyirli olsun! - Əliş bəy dedi.

– Xeyirli olması üçün bu işi də öz öhtənə götürməyini istərdim. Onsuz da bu qala el içində sənin soyadınla bağlıdır. Onun bütün işlərini sənin tamamlamağın çox yaxşı olardı.

Əliş bəy qaşlarını düyünlədi və acıqlı tərzdə:

– Mən indiyədək heç bir tikiliyə öz adımla verməmişəm. Allah təkəbbürlü olanları sevməz. Həm də buradakı bütün tikililərin eyni memar tərəfindən ərsəyə gətirilməsi qalada yeknəsəklik yaradar. Üstəlik, bütün işləri başa çatdırmağa onsuz da mənim ömrüm çatmaz.

Bu sözləri eşitməsi Dmitri İvanoviç çox qəzəbləndirdi. Əliş bəy Kərəmli onu indiyədək belə qəzəbli görməmişdi. Amma öz mövqeyindən dönmədi və onun bu qəzəbini görmürmüş kimi sakitcə atını sürməkdə davam etdi.

– Bəs sən Anna ilə evlənmək istəmirsənmi?

Əliş bəy böyük knyazın bu sualını gözləyirdi. Odur ki, heç tərəddüd etmədən:

– Anna məni olduğum kimi qəbul edib və mənim zövcəm olmağa razıdır! – dedi.

– Amma Anna zadəgan ailəyə mənsubdur, mənim bacım qızıdır, təkcə onun öz razılığı yetərli deyil, bizim razılığımız da olmalıdır.

– Siz bu izdivaca razı deyilsinizmi?

– Biz o halda razı ola bilərik ki, sən Annanın dinini və milli mənsubiyyətini özünə qəbul edəsən və Moskvada yaşamağa razı olasan.

Əliş bəyin qaşları çatıldı.

– Bəlkə elə bığlarımı da qırxım, bu çərkəzi geyimimi, adımla, soyadımı da dəyişim, sizin təbiriñizcə Aleksey Kremniy olum?

Dmitri İvanoviç məmnunluqla gülümsədi və:

– Bu çox gözəl olardı! – dedi. – Bizi bir sıra çətinliklərdən də qurtarardı.

Əliş bəy qəzəbləndi və bu zaman onun dodaqları titrəməyə başladı.

– Bizim aramızda belə bir müqavilə olmayıb, knyaz! Mən çox ölkələrdə işləmişəm. Əgər oralarda da hindli, əfqan, fars, ərəb olmağı qəbul edərdimsə, indi Moskvada olmazdım! Blaqoveşeniye bayramında qalanın açılışından həmin mən Şirvana dönəcəyəm! Xahiş edirəm bu barədə hazırlıq görülməsinə sərəncam verəsiniz!

Əliş bəy Kərəmli belə deyib, knyazdan icazə almadan, heç knyazın daha nəşə bildirməsini də gözləmədən atını mihmızladı və çapıb uzaqlaşdı. Onun arxasınca baxan Dmitri İvanoviçin qəzəbdən dodaqları və gözləri səyriyirdi.

Gecə Əliş bəy Anna ilə yataqda ikən ona növbəti gecə buralardan qaçmaq üçün hazırlaşmasını tapşırırdı və onu daha öz otağına qayıtmağa qoymadı. Hətta açılış günündə iştirak etmək və zəhmət haqqını almaq belə istəmədi.

Səhər nahar zamanı Dmitri Mixayloviç ona günün ikinci çağı yaxın dostları ilə birlikdə, onun tikintini başa çatdırması şərəfinə gözəl bir məclis quracaqlarını xəbər verdi. Əliş bəy bu dəfə imtina edə bilmədi və həm də həmin məclisdə ondan Anna ilə evlənməyə razılıq və özü ilə Qafqaza aparmaq barədə icazə almaq üçün son cəhdi göstərməyi düşündü. Bəlkə də bunun üçün münasib məqam yetişəcəkdi. Əks təqdirdə sonra özünü qınamaya bilərdi. Axı üç il onların evində yaşamışdı.

Ziyafət məclisi üçün yer dünən onun Anna ilə şərq qülləsindən baxarkən aşağıda görmüş olduğu həmin çəmənlilik imiş. Görünür bu məclisin daha yaxşı və onun əməyinin nəticəsi olan qalanın görünə biləcəyi bir yerdə keçirilməsini nəzərdə tutmuşlar. Mühafizəçi Yeqoru özü ilə götürmədi – buna ehtiyac yox idi. Təzə tər çəmənliliyin üzərinə böyük bir süfrə sərilmişdi. Süfrədə hər cür rus yeməkləri vardı. Onların xahişi ilə Əliş bəy əsil Qafqaz kababı bişirdi. Cəmi beş nəfər idilər. Süfrə arxasında, yerdə Annanın atası Bobrakovdan savayı boyar Baratinski və daha iki boyar oturmuşdu. Sonra hamı onun şərəfinə içki parçını qaldırır, Moskva üçün belə gözəl bir qala tikdiyinə görə ən xoş sözlərini deməyə çalışırdı. Bir neçə taxta parç içildikdən sonra hətta onu qucaqlayıb öpməyə başladılar. Sonra onlar tamam heysiz düşüb qaldılar. Təkcə Dmitri Mixayloviç az içirdi, çox narahat və həyəcanlı görünürdü. Belə vəziyyətdə ona Anna barəsində nəşə deməyə dəyməzdi. Amma bu barədə söhbəti o özü açdı.

– Sənin bizim Anna ilə sevişdiyini deyirlər ki. Amma özün bu barədə susursan. Blaqoveşeniye bayramından sonra isə öz vətəninə dönəcəyini bildirirlər. Bəs bizim Annanın taleyi necə olacaq? Qızın qəlbini oynatmısan ki.

– Mən Annanı özümlə aparmaq istəyirəm. – Əliş bəy astadan dedi.

– Onu sənə kim verir ki? Biz qızımızı yalnız pravoslav xristiana verə bilərik. Sən isə müsəlmanсан ki! Annanı istəyirsənsə xristianlığı qəbul etməlisən, özün də milliyətindən imtina edib rus olmalısan!

Bir anda Əliş bəyin üzü döndü. Xəncəri üstündə olardısı, o andaca əl atıb çıxardadı. Dmitri Mixayloviçdən bu sözləri eşitməsinə heç təəccüblənmirdi. Bunlar onu nə hesab edirdilər?! Bobrokov sanki məhz indi əslində olduğu adam idi.

–Müsəlman və türk olmaq qəbahətdirsə, onun tikmiş olduğu qalanı nədən bu qədər bəyə-nirsiniz? O axı bir müsəlman- türkün düşüncəsinin məhsuludur. Tarix durduqca bu qalanın da duracağına əmin ola bilərsiniz. Bəs onda gələcək nəsillərə nə cavab verəcəksiniz?

Dmitri Mixayloviç Bobrokov qəzəblə ayağa qalxdı, kinayə ilə gülərək süfrənin başına hərləndi. Onun qurşağından asılmış xəncərinin parıltısı Əliş bəyin əsəblərinə toxundu.

–Gələcək nəsillərə Moskva qalasının bir türk və müsəlman memarın tikmiş olduğunu kim bildirəcək ki? Artıq qalanın əsil memarının İtaliyadan gətirilmiş rus əsilli bir memar olduğu barədə danışılır. Elə bilirsən bir azdan səni kimsə xatırlayacaq? Məni heç bu da maraqlandırmır. Məni Annanın taleyi düşündürür.

Onun başı üstündə dayanıb durması Əliş bəyin heç xoşuna gəlmədi. Annanın atası olmasaydı indicə durub onu vurardı. Amma özünü ələ almağa çalışdı.

–Mən Annanı sevirəm, sizdən də onunla izdivacımıza razılıq verməyinizi xahiş edirəm!

–Buna görə və elə bu qalanın memarı olduğuna görə də sən öz milli kimliyindən imtina etməlisən!

–Yetər artıq! Bu mümkün deyil!

Elə bu zaman bir qüvvətli əl arxadan Əliş bəyin saçından yapışdı və o andaca iti bir şey onun boğazına çəkildi. Ağrı onu dəhşətə gətirdi. Eyni zamanda Bobrokovun “Elə sənin də daha yaşamağın mümkün deyil!” bağirtisi eşidildi. Əliş bəy öz boğazından süfrəyə fısqıran al qırmızı qanını gördü. Bir əli ilə Bobrokovun qolunu tutdu, digər əli ilə onun xəncərindən yapışmaq istədi. Amma xəncər onun boğazını doğrayaraq boyun fəqərələrinə kimi getdi və Əliş bəyin təqəti tamam kəsildi. Sonra Əliş bəyin həysiz bədənini süfrəyə, tamam üzülmüş başı isə bir kənara düşdü. Kənara atılan kəsilmiş başın üzü qalaya sarı qalmışdı. Burada onun gözlərinin son nuru Moskva qalasının şərq bürcünə sarı baxaraq söndü.

...Ağ paltarının ətkələrini qaldırmadan dəhliz boyu qaçan Anna iri qapını itələyib açdı və bu zaman otağın ortasında durmuş atası ilə dayısını gördü. Onun göz yaşları içərisində otağa daxil olması hər ikisini hövlanak ayağa durmağa məcbur etdi.

– Mən deyirdim ki, o mənsiz qaça bilməz! İndi məlum olur ki, siz onu öldürtmüsünüz! Siz qatilsiniz! Siz canisiniz!

Əvvəlcə hər iki Dmitri heyərlə bir-birlərinə baxdı. Sonra ata Dmitri çevrilib, qızını sakitləşdirmək istədi.

– Özünü ələ al, Annuşka! Bəli, onun öldürülməsi doğrudur. Biz də bu gün eşitmişik. Amma onu boyar qadınları ilə törətdiyi pozğunluqlara görə öldürüblər. Biz bunda nə edə bilərik ki?

– Yalan deyirsən, ata! Mən Əliş bəyi yaxşı tanıyırdım, onun əxlaqı buna yol verməzdi! Həm də buna görə burada kimsəni öldürmürlər! Yoxsa hamınız arvadsız və ya ərşiz qalardınız!

– Sən nə danışdığını anlamırsan, Annuşka! – dayı Dmitri dilləndi. – O rus deyildi. Onu buna görə sevmirdilər. Moskva Rusiyanın ürəyidir! Burada bir tatarın möhtəşəm qala ucaltması bizim qürurumuzu alçaldar.

Anna dəli bğirtilərle qışqırdı və ayaqlarını yerə döyəcədi.

– Mən sizə nifrət edirəm! Görüm sizin bu möhtəşəm qalanız rus hökmdar üzünə həsrət qalsın! Görüm həmişə burada qeyri-ruslar hökmdarlıq etsin! Siz Kərimli ilə birlikdə məni də öldürdünüz! Allah sizin bəlanızı versin! Mən sizi sabah bayram iştirakçıları qarşısında rüsvay

edəcəyəm! Qoy hamı bilsin ki, Kremlini siz qətlə yetirmisiniz. Çünki o sizlərdən biri deyildi! O əsil kişi idi!

Anna bayılıb yerə yıxıldı. Hər iki Dmitri Annaya sarı irəliyə atıldı.

Annanın çarpayısına pəncərədən günəş şüaları düşürdü. O, gözlərini açan kimi yanında atasını və dayısını gördü. Bir anlığa nəsə xatırlayıb, tez üzünü pəncərəyə sarı çevirdi. Orada isə Moskva qalasının şərq qülləsi görünürdü. Deyəsən yanındakılar da onun haraya baxdığını gördülər.

– Əzizim Anna, elə bilirsən biz Kremlini səndən az istəyirik? – dayısı Dmitri İvanoviçin nəvazişli səsi eşidildi. – Onun ölümü bizi də incidir. Mən onun salamatçılığı üçün Şirvan hökmdarına söz vermişəm! O çox böyük memar, çox gözəl insan idi. Amma biz daha nə edə bilərik? Mən qərara gəlmişdim ki, qalanın beş qülləsinin hər birinə müxtəlif dini adlar verim. Spaski, Troitsa, Nikola, Borovitsa... Amma ustaların şərq qülləsi adlandırdığı o qülləni indi memar Kremlinin şərəfinə adlandırmağı qərara almışam! Sabah bayram günü biz bunu xalqa da elan edəcəyik. Hamı onun şərəfinə şam yandıracaq, Müqəddəs Ruha dular oxuyacaq! Anuşka, onun şərəfinə sən daha nə istəyirsənsə mən həyata keçirdə bilərəm.

– Əks təqdirdə mənə də öldürmək məcburiyyətində qalacaqsınız, eləmi? – Anna üzünü onlara sarı çevirmədən belə dedi. – Narahat olmayın, mən sizi övlad qatili etmərəm. Siz indi onu qiymətləndirmək istəsəniz də - istəməsəniz də, hər cür ayrı adlar qoysanız da bu qala büsbütün “Kreml” adlanacaq. Amma daha heç nə Əliş bəyi dirildib mənə qaytara bilməyəcək. Bircə mən onun yanına gedə bilərəm... bircə mən...

Anna arxasını çevirdiyi doğma insanların səslərini tədricən çox uzaqdan eşidirdi. Onların nə danışdığının fərqləndirə bilmədi. Təkcə bir dəfə eşitdiyi “Yeqor Bulıç” adı azacıq diqqətini cəlb etdi. Amma Anna mühafizəçi Yeqor Bulıçın ona vermiş olduğu acı həqiqətin müqabilində ona pul vermiş və buralardan qaçıb, Qafqaza, Şirvanşahlar sarayına getməsinə tapşırmışdı. Ondan şübhələnsələr də daha onu tapa bilməzdilər. Ancaq Yeqor Bulıç ona Əliş bəyin cəsədindən götürdüyü kiçik ölçülü Quran kitabını çatdıracağına da söz vermişdi.

Bu dünyada daha onu yaşadacaq nə qalmışdı ki?

Moskva qalasının şərq qülləsinin pillələri ilə sanki bir ağ kabus qalxırdı.

Anna sonuncu mərtəbənin meydançasına daxil olduqda pəncərə oyuqları ilə üzbəüz qaldı. Buradan içeriyə dolan külək onun qızılı saçlarını yellətdi. O irəli gəlib, pəncərə oyuğunun ağzında ayaqlarını irəliyə uzadaraq oturdu. Aşağıda kilsə zəngləri çalır, hamı yeni qalanın içərisində keçiriləcək bayram ibadətinə tələsirdi. Anna Yauza çayından uzaqlarda görünən ucsuz-bucaqsız Rusiya çöllərinə sarı baxdı. Orada – üfünün ən uzaq, ən sonuncu nöqtəsində Şərq, Qafqaz, Əliş bəyin Vətəni Şirvan başlanırdı. İndi yəqin ki, Əliş bəyin ruhu öz Vətəninə, öz əzizlərinin ətrafında dolaşırdı. O da onun əzəzi deyildimi? Nə üçün ondan ayrı düşməli idi? İndicə ona qovuşacaqdı.

Düşüncələrinə uyğun olaraq, eyni zamanda yaxasından çıxartdığı gümüşü xəncəri qınından siyirdi və biləklərinə çəkdi. Onun baxışları uzaq üfüqlərdəki məchul nöqtələrdə dolaşarkən ağ libasının ətikləri damarlarından fışqıran qırmızı qana boyandı.

Aşağıda – Çudov Monastrın qarşısında toplaşmış çoxsaylı adamların arasında bir nəfər qarşıda düzülmüş mötərəm adamların içərisində baxışları ilə kimisə axtarırdı. O, başına boz rəngli xolop örtüyü örtəndə və əynində miskin kəndli paltarı vardısa da, baxışlarını dəyişə, gizlədə bilməmişdi. Bu, mərhum memar Əliş bəy Kərəmlinin ən sədaqətli mühafizəçisi və daim onu izləyən Yeqor Bulıç idi. Birdən onun nəzərləri şərq qülləsinin yuxarı pəncərə oyuqlarına sarı yönəldi. Bu andaca oradan sanki bir ağ göyərçin pərvazlanıb irəli uçdu. Amma sonra bu “ağ göyərçin” sürətlə üzəaşağı düşməyə başladı. Yeqor Bulıç heyrət içərisində içini çəkdi və əlləri ilə üzünü qapadı. Onun axtardığı və bir qiymətli əmanət çatdırmaq istədiyi şəxs daha həyatda yox idi. O, yuxarı yığılmış boz örtüyünü üzünə çəkdi və geriye çevrildi. Yeqor Bulıç əlini qoynunda gizlətdiyi Quran kitabının üstünə qoyaraq, adamların arasından çıxdı, hamını və hər şeyi lənətləyərək, buralardan uzaqlaşmağa çalışdı.

Cəsədi şərq qülləsinin divarları önündə ağaran Annanın da varlığından ətrafa lənət yağdı. Onun ruhu isə özünün arzuladığı yerdə idi – Əliş bəyin yanında.

Öz lənəti ilə göyləri lərzəyə gətirəcək eyni yaşda daha bir qız isə hələ doğulmamışdı. Onun Vətəni uzaq Fransa idi.

FRANSANIN ANLAMADIĞI JANNA DA"RK

(* 19- F.Haydn: "Cellikonzert- D dur Hob-Allecro" ovqat musiqi)

Hökmdarlar tarix səhnəsinə gəlsələr də, getsələr də təkcə zaman heç vaxt bitmir, tükənmir, uzanırdı. Lakin onun heç vaxt bitməyəcəyinə zəmanət yox idi.

İngiltərə ilə Fransa arasında gedən müharibə də artıq öz zaman çərçivəsindən çıxmışdı və əlli səkkiz ilə çatıb, buradan yüz ilə doğru gedirdi. Daha on yeddi il sonra – 1412- ci ildə Fransanın Şampani yaxınlığındakı Domremi kəndində, kasıblamış zadəgan Jak d"Arkın ailəsində bir qız dünyaya gəldi. Bu qızcığaz bütün zamanların qəhrəmanlıq simvolu olacaq Janna d"Ark idi.

İngiltərə kralı III Eduardın Fransa taxt-tacında haqqı olmasını iddia etməsi ilə başlanan müharibədə fransızlar bir neçə əsas döyüşdə məğlub olmuş, ölkənin şimal hissəsini itirmişdilər. Hətta ölkənin rəsmi kralı VI Karl olsa da, faktiki hakimiyyət uğrunda armanyak və burqunyon qruplaşmaları arasında mübarizə gedirdi və onu kral olaraq bir elə sayə da salmırdılar. 1415-ci ildə Fransa qoşunları Azenkur döyüşündə ingilislərə ağır məğlub oldu, Burqundiya hersoqu Qorxmaz İohann ingilislərlə saziş imzaladı və tezliklə o Parisi fransa kralı sarsaq VI Karlın arvadı İzabella Bavarskaya ilə birlikdə idarə etməyə başladı. Vəliəhd VII Karl isə möcüzə nəticəsində xilas olmuş və ölkənin cənubuna qaçmışdı. 1420-ci ildə vəliəhd VII Karl şahzadəlikdən rəsmən məhrum edildi. Rəsmən qərara alındı ki, VI Karlın ölümündən sonra onun qızı Yekatrina ilə evlənmiş ingiltərə kralı V Henrix, ondan sonra isə onun oğlu VI Henrix Fransa kralı olsun. Amma V Henrix qəflətən öldü, VI Henrix hələ doqquz aylıq körpə olsa da Fransa kralı elan edildi. İngilis hersoq Bedford isə ona qəyyum təyin olundu. İngilislər zəbt etdikləri şimali və cənubi Fransa torpaqlarını birləşdirmək və bu vəziyyətdə İngiltərəyə qatmaq istəyirdilər. Buna mane olan ən böyük amil Orlean şəhərinin ciddi müqaviməti idi. 1428-ci ildə Orlean şəhərinin ciddi müdafiəsinə baxmayaraq şəhər süquta uğradı. Fransa beləcə miskin vəziyyətə düşdü. Vəliəhd VII Karlın ətrafında olan qüvvələr də mütəmadi məğlubiyyətlərdən bezmiş, ruhdan düşmüşdülər. Daha bir qədər beləcə davam edərdisə Fransa Böyük Britaniyanın rəsmən yeni tərkib hissəsi olacaqdı. Janna d"Ark məhz belə bir dövrdə meydana atıldı. O qeyri-adi bir qız idi. Hələ on üç yaşında ikən o, mələk Mikayilla, sonra Yekatrina Aleksandriyskaya və digər müqəddəs ruhlarla danışmağa, hətta onlarla canlı ünsiyyətdə olmağa başlamışdı. Bir müddət sonra bu müqəddəslər Jannanın qarşısında bir sıra açıq-aydın dərk olunan konkret öhtəliklər durduğunu bildirdilər. Nəhayət o, Vakulyor şəhərinin kapitanı Rober de Bodrukurun yanına getdi.

– Orlean şəhərinin ingilislər tərəfindən mühasirəsini mən aradan qaldıracağam! Vəliəhd VII Karlı taxt-taca mən sahib edəcəyəm. Bu ingilis istilaçılarının Vətən torpaqlarından qovulmasına da mən səbəb olacağam!

Rober de Bodrikur və onun yanında olan zabitlər bir yeniyetmə qızcığazın bu sözlərinə uca-dan gülməyə başladılar. Belə olduqda Janna başını aşağı saldı və məyus halda kəndə qayıtdı. Amma qulağına gələn səslər və gözü qarşısında peyda olan görüntülər onu narahat edir, təkidlə mübarizəyə çağırırdı. Buna görə də o, VII Karla bir neçə məktub yazdı və bu məktublarda onu çox yaxından tanıdığını, onunla söhbətlər etdiyini və onun uğurlarına inandığını bildirdi. Bir il sonra Janna yenidən kapitan Bodrukurun yanına gəldi. Bu dəfə kapitan onun qətiyyəti qarşısında heyran qaldı, ona diqqət və ehtiram göstərdi. O, ciddi görkəm alaraq Jannanın dedikləri barədə bir müddət düşündü, düzgün qərar çıxartmağa çalışdı. Janna ona Orlean divarları qarşısında baş vermiş "Siyənək döyüşü"nü incəliklərinə kimi xatırlatdıqda isə o və ətrafındakılar bərk heyrləndilər. Hər hey onun danışdığı kimi olmuşdu. Onu kralın yanına aparmaq

üçün adam qoşulması qərara alındı. Yolda Jannanın sədaqətli dostları cəngavər Jan de Meç və Bertran de Pulanji də onlara qoşuldu. Onlar Şinon qəsrinə qədər on bir gün yol getdilər. Bu zaman onların yolu ingilispərəst Burqundiyadan keçirdi. Bələdçilər bir neçə dəfə geriye qayıtmağı təklif etsələr də Jannanın ısrarlı təkidləri qarşısında təslim oldular. Onun hərdən bir nöqtəyə baxaraq fikrə getməsi çox qəribə idi. Bu zaman öz baxışları, üzünün mimikaları və ifadəsi ilə o sanki kimlərlə danışdı. Onun qeyri-adilikləri barədə xəbərlər kral qəsrinə özündən daha tez çatmışdı. Buna görə də gənc VII Karl onu sınağa qərara aldı. Bu qız öz məktublarında onu gör-düyünü və tanıdığını yazmışdı. Karl tərəfdaşlarından birinə öz qiyafəsini geyindirib, başdakı taxtda oturtdu, özü isə onu qarşılayan cəngavərlərlə bir sırada durdu. Janna qəsrə daxil olduqda heç də taxtda oturmuş “vəliəhd” sarı deyil, cəngavərlər arasında durmuş VII Karla tərəf getdi və onun qarşısında təzim elədi.

– Əlahəzrət, mən Fransaya göylər tərəfindən, onu xilas etməyə göndərilmişəm. Siz mənə inanmalı, etibar etməlisiniz. Onsuz da başqa heç bir çıxış yolunuz yoxdur. Nə qədər istəyirsinizsə sınayın, yoxlayın, amma sonda mənə qoşun verin! Mən Orleanı xilas edəcəyəm! Məni adi əyalət qızığı hesab etməyin! Mən sizin istənilən zabitinizlə yarışa da bilərəm.

Toplaşanlar onun bu cəsarəti və qətiyyəti qarşısında mətəl qaldılar. Amma onu sınaqdan da imtina etmədilər. Həyətdə Janna dörd müşkətçilə qarşılaşdı. Karl ona sarı öz qılıncını tulladı. Janna bu qılıncı göydə tutub, inamla döyüşə atıldı. Müşkətçilər ona qarşı ölümcül döyüşlərə də, Janna onların dördünün də qılıncını əlindən saldı, təkliklə vurub yerə yıxdı. Onun döyüş zamanı dəyişib tamam başqa bir adam olması Karlın və əyanlarının nəzərindən yayınmadı. Sonra o nizə tullamaqda, at çapmaqda, ox və güllə atmaqda da hünərini göstərdi. Karlın ətrafında olan hersoq və qraflar heyranlıq içərisində, ağzıaçıla vəziyyətdə durub baxırdılar. VII Karlın şəxsi katibi Alen Şartye:

– Bu heç də adi çöl qızığı deyil!– dedi.– O, mahir ustad yanında təlim və dərslər almış bir qızıdır!

Karl qəti qərar verməkdə çətinlik çəkirdi. O, öz ətrafındakı tanınmış cəngavərlərə sarı gözücü nəzər saldı. Orleanın mühasirəsinin yarılmasını bu sərkərdələrdən heç biri mümkün hesab etmirdi. İndi də başlarını buladılar və bu qızığı ordu etibar edilməsini qeyri-ciddi hal kimi dəyərləndirmiş oldular. Amma Jannanın sözləri ilə şəxsi keyfiyyətləri bir-birini tamamlayırdı. Bu qız qeyri-adi birisi idi.

–Janna,.. Sənin soyadın necə oldu?– Vəliəhd Karl soruşdu.

–Məsum Janna!– Janna d”Ark dedi.

–Məsum ...Janna, məni düzgün başa düş, bu məsələdə kilsə də öz sözünü deməlidir. Səni Puatyeyə aparsınlar və orada ruhanilərə də öz məsumluğunu isbata yetir. Razi ola bilmərəm ki, əks nəticə alındıqda kilsə məni lənətləsin.

Janna vəliəhd Karla baş əyib təzim etdi və:

–İstəsəniz bizim yerlərə də sorğu göndərə bilərsiniz. Bizim nəsildən ingilis cəsusları çıxa bilməz. Bu nə qədər tez olarsa, Fransa da bir o qədər tez xilas olacaq.

Vəliəhd VII Karl ona baxaraq bir qədər fikirləşdi, sonra:

–Bəlkə sənin mənə demək istədiyin daha nəse var?– deyərək soruşdu.– Varsa, buyur, yola çıxmazdan əvvəl bizə bildir. Hər şeyin düzünü birinci mən bilməliyəm!

Janna d”Ark ona diqqətlə baxdı və tam qətiyyətlə:

–Tezliklə Siz Fransa kralı olacaqsınız! – dedi.– Baxmayaraq ki, yaxınlarınız Sizə qarşı bu qədər laqeyid və ögey münasibət bəsləyirlər, amma Siz VI Karlın həqiqi oğlu və həqiqi varisiniz! Kralıq tacını Siz öz başınıza mənim də yaxından iştirakımla qoyacaqsınız!

Karl və ətrafındakılar bu sözlərdən məmnun oldular.

Janna Puatye şəhərində ruhanilər qarşısında sorğudan keçməyə yollandıqdan sonra Şinon qəsrində vəliəhd VII Karl və hersoq Alansonski bir neçə gün gərgin müzakirələrdə Jannaya inamı isbata yetirməyə çalışdılar.

– Onda qeyri-adi cəsarət, qətiyyət, şücaət, böyük qüvvə var!

–Bu qız bizim ən mahir əskərdən daha bacarıqlı görünür.

–Məncə bizim zabitlərdən, hətta sərkərdələrdən də mahirdir deyə bilərik.

–Xeyr, Əlahəzrət! Biz onu La Gir və Poton de Sentrayl kimi sərkərdəmizlə müqayisə edə bilmərik! O südəmər qızçıqazdır!

Son sözləri deyən qraf Dyunya idi. Onun bu sözləri vəliəhd Karlı acıqlandırdı.

–Məni kimin daha üstün olması deyil, kimin Fransanı xilas edəcəyi maraqlandırır. Bizim sərkərdələrimiz özlərini doğrultmadılar! Mən Jannaya... Janna...

–...Janna d"Arka!– deyən qraf Dyunya belə əlavə edərək onun sözünü tamamlamaq istədi.

Vəliəhd Karl onu gözücu süzdü və:

– Xeyr, Məsum Jannaya!– dedi.– Mən Məsum Jannaya inanıram!

Bu zaman seremonyestr çaparı gəldiyini və Puatyedən xəbər gətirdiyini bildirdi. Vəliəhd çaparı daxil olmasına əlinin işarəsi ilə icazə verdi. Çapar içəriyə daxil olub təzim etdi və gətirdiyi bir məktubu vəliəhdə uzatdı. Karl məktubu açıb oxudu. Oxuduqca onun sifətində razılıq ifadəsi və təbəssüm göründü.

–Buyurun, bu da kilsənin münasibəti! Kilsə Jannanın məsum olduğunu, ruhi cəhətdən sağlamlığını və əsil xristian olmasını təsdiq edir. Hətta ona kişi paltarı geyniməyə də icazə verilir. Kilsə ona üzərində İsanın təsviri olan bayraqlar tutmasını da məqbul hesab etmişdir! Buyurun baxın!

Məclisə toplaşanlar bir-bir məktubu alıb baxdılar və öz heyratlarını gizlətmədilər. Sonra isə hamı təslim olduğunu baxışlarını aşağı dikməklə ifadə etdi. Təkcə qraf Alansonski məmnun təbəssümlə gülümsəyirdi. Vəliəhd VII Karl üzünü şəxsi katibi Alen Şartyeyə tutdu.

–Bu gündən etibarən mən, Məsum Jannanı fransız qoşunlarının komandanı təyin edirəm! Bütün sərkərdələr, qoşun rəhbərləri, komandirlər, zabitlər, əskərlər Jannanın tabeliyinə keçir! Məndən başqa kimsə onun işlərinə qarışa bilməz! Mən də qarışmayacağam! Qraf Alansonski isə onun ştabının rəisi təyin olunur!

Vəliəhdin bu əmrini hamı fərağat vəziyyətdə dinlədi və yenə də baş əyərək qəbul etmələrinə işarə vermiş oldular. Janna d"Arkın yaşadığı əyalətdən də onun özünün və nəslinin barəsində ən gözəl məlumatlar alındı. Onun üçün silah müəyyənləşdirilərkən Janna Sent-Katrin-de Fyerbua kilsəsində saxlanılan və Böyük Karla məxsus olduğu bilinən bir böyük və ağır qılıncı seçdi. Artıq ölkəni Fransa ordusuna Allahın göndərmiş olduğu bir şəxsin komandanı təyin edilməsi barəsində xəbərlər dolaşırdı. Bu isə həm mövcud ordunun fəallığını və nikbinliyini, həm də xalqın arasından könüllülərin müraciətlərini artırmışdı. Janna qoşunun formalaşmasında şəxsən iştirak etdi.

Həmin ilin 29 aprelində Janna d"Ark kiçik hissələrlə Orleana daxil oldu. Artıq may ayının 4-də Sen-Lu bastionunun tutulması ilə ilk qələbə qazanıldı. Sonra bu qələbələr bir-birini sıraladı. May ayının 8-də ingilislər daha duruş gətirə bilmədilər və Orlean fransızların parlaq qələbələri ilə tam azad olundu. Bu xəbər Şinon qəsridə böyük coşqu ilə qarşılandı. VII Karl uşaq kimi sevinirdi. Digər saray əyanları, xüsusən də din xadimlərinin dodaqları təəccüblə büzülmüşdü. Vəliəhd bunu dəqiq sezsə də yenə bir incə həqiqəti başa düşmədi. Heç demə kilsə Jannanı ona görə qəbul etmişdi ki, vəliəhdin bir gənc qıza möhtac olduğunu və onun hökmən məğlub olacağı təqdirdə isə vəliəhdin son nüfuzunu da itirəcəyini düşünürdü. Amma Janna d"Ark ardıcıl qələbələr qazanırdı. Onun şəxsi döyüş şücaətləri barədə məlumat verən çapar da öz aşkar heyranlığını gizlədə bilmirdi.

– Orlean qızı bir əlində din bayrağı tutaraq hər iki əlində silah olan ingilislərdən daha mətanətlə vuruşur!

Jannanın sonrakı qələbələri iyun ayının 18-ə kimi davam etdi və bu döyüşlərdə o Lüar-Jarjonu, Men-sür-Lüarı, Bojansi azad etdi. Sonuncu döyüş Pate şəhəri yaxınlığında ingilislərin məşhur sərkərdələri Talbot və Fastolfun başçılıq etdiyi orduya qarşı keçirildi. Burada ingilislər tamamilə darmadağın edildilər, Fastolf döyüş meydanından qaçdı, Talbot isə əsir düşdü. Bu qələbə artıq hamının nəzərində Jannanın İlahi göndəriş olmasını tamamilə təsdiq edirdi. Bütün Fransa ayaq üstündə idi və hamı qələbəyə tam inamla, əzmlə, cəsarətlə döyüşürdü. Bu ordu ilə daha Avropanın istənilən ölkəsini, hətta İngiltərəni öz torpağında diz çökdürmək olardı. Janna

Vəliəhdin yanına gəldi və onu kralların ənənəvi tacqoyma mərasimlərinin keçirildiyi Reymsdə tacqoyma mərasimi keçirtməsinin vaxtı çatdığını bildirdi. VII Karl bundan imtina edə bilməzdi. Bu onun ən böyük arzusu idi. O bu arzuya məhs Jannanın sayəsində çatırdı.

Adətən tacqoyma ayini zamanı kilsə yeni krala “miro” adlı valehedici ətirli maddə sürtürdü. Jannadan isə təbiətən bu ətir duyulurdu. Bunsuz da Fransa Janna d’arka valeh olmuşdu. Ona görə şəhərlər bir-bir qapılarını VII Karlın üzünə açır, ona biyət gətirirdi. İyul ayının 17-də Janna d’Arkın iştirakı ilə VII Karlın Reymsdə təntənəli tacqoyma mərasimi keçirildi. Mərasimdən sonra Janna Karlı indi də Parisə daxil olmağın vacibliyinə inandırıldı. Karl buna da razılıq verdi. Amma sonra tərəddüdlər, şübhələr, müxtəlif məkrli niyyətlər onu yolundan azdırdı və o qoşunun geriye qayıtması və buraxılması barədə əmr verdi. Guya ki, qoşunun yorulması, yenidən komplektləşdirilməsinə ehtiyac yaranmışdı. Janna öz səmimiyyəti ilə heyrət edir, bu kimi qərarların mahiyyətini və əhəmiyyətini anlamırdı. Bu qətiyyətsizliyin digər səbəbləri də vardı. Xalq Jannanın İlahi göndəriş olduğuna tam inanmışdı və onun nüfuzu ölkədə kraldan da, kilsədən də daha artıq idi. Bu isə həm də kilsəni çox narahat etməyə başlamışdı.

– Paris azad edildikdən sonra Janna üçün krallığı ələ keçirtmək bir ələ çətin olmayacaq. – Sənəndən qızılı xaç asılmış, qara papaqlı qoca yepiskop Karla astaca belə dedi. – Daha qoşunda yüksək döyüş əhval-ruhiyyəsi var. Siz özünüz bu qoşunla nəinki Parisi, hətta Londonu tuta bilərsiniz. Ona görə də bu fürsəti əldən verməməlisiniz. Janna d’Ark daha öz işini başa çatdırmışdır. İndi ondan can qurtarmaq məqamıdır. Parisi Siz özünüz azad etsəniz daha ləyaqətli olar.

Kral VII Karl bu sözlərdə böyük həqiqət olmasına inamla ona etiraz etmədi.

Döyüşlər 1430-cu ilin yazında bərpa olundu. Lakin döyüşlər çox ləng gedir, qoşuna kömək olunmur, saraydan göndərilən bivec əmrlər, əks göstərişlər Jannanı özündən çıxardırdı. Mayın 23-də ona Kompenyu qalasının burqundiyalılar tərəfindən mühasirəyə alınması barədə məlumat verildi və Janna oraya təcili kömək üçün göndərildi. Lakin bu qabaqcadan qurulmuş bir oyun idi. Jannanın kiçik hərbi hissəsi burqundların böyük qoşunu qarşısında şəhərə tərəf geri çəkilərkən birdən arxadakı körpü qaldırıldı. Tamamilə tək və köməksiz qalan Janna burqundlar tərəfindən əsir alındı. Kral VII Karl onun azad edilməsinə heç bir cəhd göstərmədi. Halbuki, o hər şeyə görə yalnız Jannaya borclu idi. Burqundlar Janna d’Arkı on min qızıl livrə ingilislərə satdılar. İngilislər isə onu birbaşa öldürmək istəmədilər. Çünki Jannanın xalq arasında böyük nüfuzu vardı. Özlərinin məğlubiyyətlərini sığortalamaq üçün Jannanı təmiz olmayan qüvvələrlə əlaqədə günahlandırmaq və beləliklə də fransız xalqını yenidən ruhdan salmaq lazım idi. Buna görə də onu əsir kimi və hərbi qanunlarla deyil, mülki şəxs və cadugər olaraq, kilsə tərəfindən ittiham etməyə başladılar. İttiham prosesi 21 fevral 1431-ci ildə başladı. Yepiskop Koşon bu prosesə rəhbərlik edirdi. O isə ingilispərəst din xadimi kimi tanınmışdı. Amma Jannanı cadugərlikdə və İblislə əlaqədə olmaqda ittiham etmək heç asan olmadı.

– Mən xristianam və İsa Məsihin zümr edəcəyinə inanıram! Sizi narahat edən mənim dini baxışlarım deyil, bizim qazandığımız qələbələrdir! Siz fransız xalqının parlaq qələbələrinə kölgə salmaq istəyirsiniz. Bu qələbələrin qazanılmasında mələklər də ona kömək etmişdir!

Yepiskoplar onun çıxışları qarşısında tutarlı nəşə deyə bilmirdilər.

– Sən kilsəyə etinasızlıq göstərmisən!

– Mən kilsəyə etinasızlıq göstərmiş olsaydım mələklər və bütün müqəddəslər bizimlə olmazdı. Mənə məhz onlar yol göstərirdilər.

– Sənin qulağına gələn səslər İblisə məxsusdur!

–İblisə? Siz bunu belə dəqiqliklə haradan bilirsiniz? Olmaya sizin özünüz üçün tanış vəziyyətlərə düşdüyümü zənn edirsiniz.

–Sənin kişi paltarı geyinməyin doğru deyildi!

–Məsələ qadın və ya kişi geyimi geyinməkdə deyil, kişilik göstərməkdədir! Elə bilirsiniz ki, sizlər də döyüşçü paltarı geyinirsinizsə qələbələr qazana bilərsiniz?

– Burada biz səni ittiham edirik! Sənin kilsə ilə belə danışmağa haqqın yoxdur!

– Siz kilsə deyil, ingilis nöqərlərisiniz! Mən sizinlə dörd incilin hər biri barədə səhifə-səhifə mükəllimə apara bilərəm. Buyurun, siz də əzbər söyləyin, mən də.

–Döyüş zamanı sənin birdən-birə sərt, qəddar, qüvvətli olduğun bildirilir. Bəs bunu nə ilə əlaqələndirirsən?

– Çox sadəcə, İsa Məsih özü mənə güc-qüvvət verir. Yəqin deməzsiniz ki, İsa Məsih hər yoldan ötənə də belə kömək edə bilər. Görünür mənim ona ehtiramımı çox yüksək dəyərləndirmişdir. Bəs görəsən sizləri nə üçün indiyənəcən heç bir möcüzə ilə mükafatlandırmayıb? Bəlkə mən sizlərə qələbə ibadət etməyin necəliyi barədə də danışım.

– Fransız xalqına təmiz qüvvələrin qələbəsi lazımdır. Yoxsa sonra sən kimi şəxslərin vasitəsilə Fransada hakimiyyətə cadugərlər, iblisin nöqərləri gələ bilər!

– Mənim cadugər olmadığımı siz daha yaxşı bilirsiniz. Çünki cadugərliklə qələbə qazanılması mümkün olsaydı flamandiyalılar çoxdan bütün Avropanı işğal etmişdilər.

–Sən cadugər olduğunu etiraf etsən cəzan çox kiçik bilər.

–Mən cadugər deyiləm!

Sonra Janna məhkəmə qarşısında “Halu-luyya!” deyə oxumağa başladı. Zalda olanlar da qalxıb ona qoşuldular.

Məhkəmə uzandıqca yepiskop Koşon özünün rüsvay olduğunu görürdü. Janna d”Ark əslində savadsız bir qız olsa da ona cadugər olması, İblislə əlaqəsi, dindən üz döndərməsi sübut oluna bilmirdi. Bunun isə aşkar sübuta ehtiyacı vardı. Gərək burqundiyalılar Jannanı ingilislərə satmayaydılar. İngilislər Jannanı heç nəyə yerə dini məhkəmə önünə çıxartmamışdılar. Ya Jannanın, ya da dinin təmizliyi isbata yetirilməli idi. Jannanın azad edilməsi çox asan idi, amma bu kralın mənafeyinə uyğun olmayacaqdı.

–Siz məni burada yubatmaqla Fransanın qələbələrini də bir qədər yubatmış olursunuz. Siz məni azad edin, bir həftə ərzində mən də Parisi azad edirəm. Siz əgər Fransanı sevirsinizsə, ayırd edin: sizin üçün hansı daha əhəmiyyətlidir: mən, yoxsa Paris?

Koşon və digər din hakimləri onun məntiqi qarşısında aciz qalmışdılar. Axşam o Jannanın saxlanıldığı kameraya gəldi. Kameranın qarşısında ingilis əskərləri keşik çəkirdi.

–Məsum Janna, mən sənə haqlı olduğuna əminəm. Amma din məhkəməsi bu qədər vaxtdan sonra indi daha sənə günahsızlığını etiraf edə bilməz. Bu sənə də qüvvət verdiyin xristianlığa çox böyük zərbə olar. Ona görə də sən bunu rəva görməməlisən. Sənə nə lazımdır, azad olmaq, biz hökm oxundandan sonra səni bağışlayacaq, sənə özünü təsdiq etmək üçün Parisi azad etməyi tapşıracağıq. Bu həm kilsəyə hörmət gətirəcək, həm ingilislər lal olacaq, həm də sənənin nüfuzun daha da artacaq! Sən Parisi azad edəcəksən! Nəticədə yenə də Məsum Janna olaraq qalacaqsan! Bu etiraf kağızına qol çək və biz bu məhkəməni bitirək!

Janna dəmir barmaqlıq arxasından ona sadələvh baxışlarla nəzər saldı.

– Deməli, kilsənin nüfuzu... Deməli tezliklə Parisi azad edəcəyəm?..

– Sənə bir xristian olaraq söz veririk!

Janna d”Ark yepiskop Koşonun uzatdığı kağızı və qələmi aldı, heç oxumadan altına imza qoydu. Oxusaydı da savadsızlığı ona nəşə anlamağa imkan verməyəcəkdi. Onun gözlərində sevinc parıltısı bərk vururdu. Ruane qülləsindən çıxan yepiskop Koşonun gözlərində isə İblis sarı tonqal alovlandırır, o istehza ilə gülümsəyirdi.

30 may 1431-ci ildə tribunal Janna d”Ark üçün diri -diri tonqalda yandırılmaqla ölüm hökmünü elan etdi. Janna d”Ark bu hökmü sakitcə qarşıladı və gülümsədi. Yepiskop Koşon da ona sarı başını arxayınçılıqla tərpətdi.

Ruanye şəhərinin Köhnə Bazar meydanında böyük tonqal qurulmuşdu. Amma Koşon Jannanın etirafına görə kilsə məhkəməsinin onu bağışladığı barədə heç nə demirdi. Koşon məğrur görkəmdə durmuşdu. Onlar göz-gözə qaldıqda Janna aldadıldığını başa düşdü. Onu yığılmış ağacların üstünə qaldırıb, ortadakı dirəyə bağladılar. Aşağıdan tonqal tüstülənməyə başladı. O buna inanmayıbmış kimi bir də yepiskop Koşona sarı baxdı. O isə üzünü ətrafda toplanmış minlərcə insana sarı tutdu və onlara xaç çevirməyə başladı.

– Siz nə edirsiniz?! Axı mən cadugər deyiləm! Yepiskop, mən sizin ucbatınızdan öldürülürəm! Allah sizin bəlanızı versin!

Cəllad tez onun başına kağız torba keçirtirdi. Torbanın üstündə “Cadugər! Dinini dəyişən! İblisə ibadət edən!” sözləri yazılmışdı. Cəllad tonqalın üstünə qətran tökdü. Tüstü və alov tonqalı bürüdü. Janna bu tüstü və alovun içərisində başını sağa-sola hərledib, kağız torbanı yerə saldı. Tüstü onu boğurdu. O özünü toplayıb “Mənə xaç verin!” deyər qışqırdı. Onun bu tələbini kimsə yerinə yetirmək fikrində deyildi. Camaat içərisindən bəziləri boyunlarından xaçı çıxardıb ona sarı tullamaq istədilər. Amma əskərlər onların qarşısını kəsdi. Cəllad iki nazik budağı çarpaz vəziyyətdə bağlayıb xaç düzəltdi və ona sarı uzatdı. Alov artıq Jannanı bürüməyə başlamışdı. Yanaraq o var gücü ilə “İsa!!!” deyər çağırırdı. Sonra daha ondan səs çıxmırdı. Bu mənzərə qarşısında camaat ağzı açılı vəziyyətdə mat qalmışdı. Sonra o tamam yanmış kül olana kimi camaat Orlean qızı üçün göz yaşları töküüb ağladı. Lakin daha bunun mənası və əhəmiyyəti yox idi.

Tonqaldan qopan qara tüstü göylərə ucalır, çox-çox yüksəkliklərə gedirdi.

Janna d”Ark fenomeni bununla bitmədi. Sonra hamı– Kral, kilsə məhkəməsi, sərkərdələr, sadə adamlar onun məsumluğunu, günahsızlığını və müqəddəsliyini qəbul etdilər. 1909-cu ildə Papa IX Piy tərəfindən Janna d”Arkin müqəddəsliyi elan olundu. 1920-ci ildə isə Papa XV Benedikt onu övliyalar sırasında rəsmən təsdiq elədi. Janna d”Ark İngiltərə ilə Fransa arasındakı 100 illik müharibəyə öz qələbələri ilə son qoydu. Onun sayəsində Fransa xilas oldu. Avropada yeni era başlandı.

Amma bu lənətlənmiş azadlıq idi. Xalqını, ölkəsini, dövlətini hər şeydən çox sevən Jannanın əzabları, iztirabları, sarsıntıları bu azadlığın halahatı saxladı mı? Bunu Fransanın sonrakı yüzilliklərdə, yeni minilliklərdə qarşılaşacağı aqibəti göstərəcəkdirdi. O, Fransanı xilas etdi, ucaltdı, qüdrətləndirdi, fransız həyatının düzənini dəyişdi, Fransa isə bunun müqabilində ona adicə inamı da çox gördü.

...Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının cyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellətməkdə idi.

FATEH SULTAN MƏHMƏDİN KONSTANTİNOPOLU FƏTH ETMƏSİ

(*20- S.Bax: “Tokkata D Minor” əsəri ovqat musiqi)

Dünyanın başqa bir yerində 1453-cü il davam edirdi.

Sultan Məhməd saray cyvanında durub qollarını sinəsində cütləmişdi və buradan uzaqlara – Bizans torpaqlarına sarı baxır və fikirləşirdi. Orada kiçik bir nöqtə boyda görünən Konstantinopol qalası onun düşüncəsində şirin duyğular oyadırdı. Cəmi iyirmi yaşın içində olan bu gəncin uzun boyu, dolu yanaqları, qartal dimdiyini xatırladan əyri burnu, enli kürəyi, uzun qolları vardı. Bir kənarda oturub onun nə deyəcəyini gözləyən müəllimi Ağşəmsəddinin nə düşüncəsindən asılı olmayaraq, nəzərləri ondan yayınmırdı.

– Ustad, mənə öyrətmədiyiniz daha nəşə qaldımı? – Gənc sultanın səsi eşidildi. – Əgər qaldısa, mən yenə hər cür məşəqqətlərə hazıram.

– Qalmaq demək olmaz, sultanım. – Ağşəmsəddin azacıq dikəldi. – Əli ibn Əbu-Talibin hər şeyə vəqif olduğunu bildirdikdə o həzrətin nə cavab verdiyini yəqin ki, xatırlayırsınız.

Sultan Mehmed üzünü ona sarı çevirdi və qollarını sinəsindən ayıraraq ona yaxın gəldi.

– Bəli, xatırlayıram: “Əgər mənim bilmədiklərimi ayaqlarımın altına yığsalar başım Ərşi-Ələyə toxunar!” Amma mən şeyə imamı deyiləm və olmaq ehtimalım da yoxdur. Mənim bir hökmdar olaraq yalnız Fateh olmağa ümidim var. Bundan ötrü Siz mənim bilgilərimi yetərli sanırsınız mı?

Ustad alim Ağşəmsəddin məmnun təbəssümlə gülümsədi.

– Məncə hazırkı dünyanın heç bir hökmdarı Sizin tək yeddi dil bilmir, cəbr, həndəsə, fəlsəfə, din, hərbi, inşaat bərsində elmlərdə də kamil deyildir.

– Bunlar fateh olmağa yetərlidirmi?

– Siz bilən məsləhətdir, sultanım.

– Mən yetərli hesab edirəm! Amma fəth etməyə dünyada yeni zirvələr qaldımı?

– Qaldı, hökmdarım, qaldı. Qarşıda Konstantinopol durur. Onun hər b yolu ilə fəth olunmasından ötrü iyirmi səkkiz dəfə cəht göstərilib. Amma bu heç kəsə müyəsər olmayıb. Həzrət Muhəmməd peyğəmbər salavatullah hələ səkkiz əsr əvvəl onun barəsində bilirsənmi nə deyib?

– Bilmək istərdim.

– “İstanbul əlbəttə fəth olunacaqdır! Nə gözəl sərkərdədir o sərkərdə və nə gözəl əskərlərdir o əskərlər!”

Sultan Məhməd bu sözlərdən vəcdə gəldi və dik ayağa qalxdı. Baxışları ani olaraq məchul nöqtələrdə dolaşdı, sonra yenidən gedib, pəncərə önündən çox-çox uzaqlarda kiçik bir nöqtə kimi görünən Konstantinopola sarı baxdı. İndi onun gözlərində alov parıldayırdı.

– İstanbul! İstanbul İslam qoşunu tərəfindən əlbəttə fəth olunmalıdır! Osmanlı imperatoru İslam xəlifəsidir. Bizim borcumuz İslamı bütün dünyaya çatdırmaqdır. Mənim əskərlərim əlbəttə, ən gözəl əskərlərdir!

Gənc sultanın baxışları indi bu uzaq məsafəni və bir ilə yaxın olan bir zamanı ildırım sürəti ilə yarıb keçdi və o, möhtəşəm bir qala ilə üzbəüz qaldı.

Konstantinopol (İstanbul) qalasının hündürlüyü 17 metrə yaxın olardı. Daş parçalarından hörülmüş bu divarların eni isə 4 metr idi. Qat-qat geriye doğru yüksələn bu divarların qarşısını təxminən 9 metr enlikdə və 18 metr dərinlikdə müdafiə xəndəyi kəsmişdi. Qala dəniz tərəfdən də güclü mühafizə olunurdu. Bu qalanı Sultan Məhmədin babası İldırım Bəyazid fəth edə bilməmiş, atası II Murad isə buna bir elə ciddi cəht göstərməmişdi. Onu “xristian dünyasının əzəməti” də adlandırırdılar. Amma o daha İslama xidmət etməli idi. Ancaq necə? Silahla fəth edə-rək, yoxsa əqiddə ilə?..

O artıq bu möhtəşəm qalanın silahla fəthinə doğru hərəkətə keçmişdi.

Sultan Məhməd bu qala önündən birbaşa yeni tikdirmiş olduğu Boğazkəsən qalasına gəldi.

O bu qalanı vaxtı ilə babası İldırım Bəyazidin tikdirmiş olduğu Gözəlcəhizar qalasının qarşısında – Bosfor boğazının əks tərəfində – Rumeli sahilində, dörd ay yarım müddətə tikdirmişdi. Tikinti zamanı Sultanın özü də, vəzirləri də işləyir, başqalarına nümunə göstərir, tikintinin tez və keyfiyyətlə tamamlanmasına çalışırdılar. Artıq bu qala tam hazır idi.

Sultan Məhməd qalada cəmi 400 əskər saxladı. Sonra isə o uzun müddət örtülü qapılar arxasında tədbirlər hazırladı. Onun nə düşündüyünü bilmək istəyən vəziri Sarıca paşaya qıyqacı və sət nəzərlərlə baxdı.

– Əgər mənim zəhnimdən nə keçdiyini saqqalımın bir tükü bilərsə, mən onu qopardar və yandıraram!– cavabını verdi.

Sultan Məhməd dövrün məşhur mühəndisləri olan Muslihiddinə, Sarıca Şəkbanə və macar əsilli Urbana ən böyük, ən ağır, uzaqvuran və böyük dağıdıcılıq qüvvəsinə malik bir top, mürmi atan qurğu və özühərəkət edən qüllələr yaratmalarını tapşırırdı.

Özünü Şərqi Roma İmperiyasının başçısı hesab edən Konstantin çoxdan idi ki, qala divarları üstündə gəzişərək Qərb tərəfə baxır və köks ötürürdü. Sultan Məhməd Konstantinopolu tutmaqda çox israrlı görünürdü. İmperiyanın heç bir ərazisinə Konstantinopol qədər böyük əhəmiyyət verməmiş, digər yerləri bu qədər ciddi mühafizə etməmişdilər. Hələ ki bu müqəddəs şəhərə müsəlman ayağı dəyməmişdi. Qala İslamın Avropaya doğru hərəkətinin qarşısında möhkəm istehkam kimi durmuşdu. Gənc sultan orada Rumeli hisarını (Boğazkəsən qalasını) tikməklə yəqin ki, Konstantinopola köməyə gələ biləcək dəniz qüvvələrinin qarşısını kəsməyi nəzərdə tuturdu. O da öz əyanlarına Xəliçlə Sarayburnu arasına qalın zəncirlər çəkilməsini və dəniz yolunu tamam bağlamağı tapşırırdı. Bu zəncirlər suyun içərisindəki dairəvi özüllərin üstündə otuzduruldu və Xəliçin su yolu tamam kəsildi. Eyni zamanda o, Roma Papasına kömək üçün müraciət və xristian dövlətlərini növbəti səlib yürüşünə çağırmasını xahiş etdi. Amma heç əmin deyildi ki, ortodoks xristianlar Konstantinopolda kardinal papağı görməkdən məmnun olsunlar. Konstantinopol qalasına uzun müddət üçün ərzaq toplanır, qala divarlarının müdafiə imkanları genişlənirdi. Qat-qat yüksələn qala divarlarının üstündə qurğuşun təbəqə ilə örtülmüş 30 qüllə vardı. Sarayburnu, Qız qülləsi və digər qüllələrə çoxlu toplar qoyulmuşdu. Qüllələrdə neft yağı, barıt və kükürdlə hazırlanmış “rum atəşi” yığılmışdı.

Xristian ölkələrindən fərqi qaydada gələn könüllülər də qalanın müdafiəsinə toplanmışdılar. Sultan Məhmədin döyüşlə belə bir qalanı tuta biləcəyi mümkün deyildi. Amma Roma kardinallarının köməyə yetişəcəkləri təqdirdə burada provoslav kilsəsinin tədrisən sıradan çıxarılacağı və ümumiyyətlə, provoslavlığın tədrisən ləğv olunacağı təhlükəsi də yaranırdı. Böyük Bizans imperiyasından – Şərqi Romadan indi cəmi Konstantinopol şəhərinin ərazisi böyük-lükdə bir dövlət qalmışdı. Bu dövlətin provoslav dini mərkəzi olması ilə yanaşı bir böyük üstünlüyü də Qara dəniz ticarət yolunun buradan keçməsi və gəmilərin boğazdan keçmək müqabilində böyük məbləğli rüsum əldə olunması idi. Bu gəlir dünyanın bir sıra böyük ölkələrinin illik gəlirlərindən daha çox olardı.

İmperator Konstantin dərindən köks ötürdü və qala bürcünə doğru getdi.

06 aprel 1453-cü ildə Sultan II Məhməd özünün 150 minlik qoşununa İstanbulun mühasirəsinə başlamaq əmrini verdi. Qoşunlar İstanbulun 800 metrliyinə qədər gəldilər. Sultan özünün vəziri Mahmud paşaya Bizans imperatoru ilə danışığa getmək əmrini verdi.

– Əlahəzrət imperator, sultanımız sizə salamlar göndərib.

– Siz Şərqi Roma İmperiyasının tarixi torpaqlarını zəbt edərək gəlib Konstantinopola dirənmişiniz! O qədər torpaqlarımız sizin sultana bəs etmirmi?

– Buralar tarixən heç də Roma torpaqları olmamışdır, əlahəzrət! – deyərək Mahmud paşa öz sultanına oxşar tərzdə təmkinlə imperator Konstantinə cavab verdi.

– Hər halda min ildən artıqdır biz buradayıq!

– Dünya isə heç də cəmi min il deyil mövcuddur.

– Nə istəyirsiniz? Sizinlə bizim ədavətimiz olmayıb. Müharibə üçün ən azı bir səbəb, bəhanə lazımdır. Siz isə... Sizin müsəlman sultanınız hər bə qanunlarını da bilmirmi?

– Bizim sultanımız hökmdar olmazdan əvvəl həm də alimdir. Onun nələr bildiyinə şahid olmağınızı heç istəməzdik. O ki, qaldı səbəbə... Roma İmperiyası və Papası yüz illərdir Şərqi və İslam dünyasını səlib yürüşləri ilə çapıb-talayanda, yüz minlərlə dinc müsəlmanı qətlə yetirəndə əsaslı səbəb göstərirdilərmə? Xeyr! Gec-tez bunun cavabı verilməlidir. Amma biz bunu da səbəb göstərmirik. Bizans imperatorları hər zaman bizim ölkəmizdə təfriqələr törətməkdə, siyasi qüvvələri qızıqdırmaqda, osmanlı şahzadələr arasında rəx-nə salmaqda fəal olublar. Baxın, bunlar çox böyük səbəblərdir. Hər bir dövlət sədaqətli qonşu arzulayar. Biz İslam ideyalarını bütün dünyaya yaymaqda maraqlı olduğumuz halda qonşuluqda daim dövlətimizin və dinimizin əleyhinə olan bir dövlətin varlığına nə üçün dözməliyik? Bundan daha böyük səbəb?..

– Yaxşı, əgər müsəlmanlar burada öz ölümlərini axtarırlarsa, bizim əskərlər onlara bələdçilik etməyə hazır olacaqlar.

– Sultan Məhməd mələk Əzrailin nə sizin, nə də bizim tərəfimizdə qonaq olmasını istəmir. Əgər təslim olarsınızsa, nə sizin, nə də sakinlərin canına və malına toxunulmayacaq. Hamı qalib əmin-amanlıqda və öz dini-imanı ilə sərbəst yaşaya bilər. Əks təqdirdə bizim hər mərmimin içərisində yüzlərlə Əzrailin oturduğuna tam əmin ola bilərsiniz.

– Biz döyüşə və qələbəyə hazırıq!

Mahmud paşa daha nəse deməyə ehtiyac bilməyib ayağa qalxdı və təzim edib, sarayan çıxdı. O getdikdən sonra imperator Konstantin vəziri Zukaş Notarası öz yanına çağırdı.

– Sizin venediklər nədən bu türk sultanını hələ də aradan götürə bilməmişdir?!

– Əlahəzrət, bizim venediklər çox sultanları, şahları, padşahları o dünyaya yola salmışdır. – Zukaş Notaras dedi. – Amma bu sultan çox ayıqdır.

İmperator Konstantinin dodaqlarında istehza ifadəsi göründü.

– Hər kəsin bir zəif yeri olur. Gənc qəhrəmanlar heç vaxt səhətlərinə ciddi əhəmiyyət vermirlər. Mənim həkimim İacohonu onun sarayına daxil edin. Mən onu tanıyıram, o gec-tez öz işini görəcəkdir. Yoxsa Avropanın və xristianlığın başı üstünü çox böyük fırtınalar alacaq. Üzbəüz döyüşdə qalib gəlməyin mümkün olmadığı rəqibi arxadan vururlar!

Sultan Məhməd imperator Konstantinin Mahmud paşaya verdiyi son cavabına əsla qəzəblənmədi, hətta məmnunluqla gülümsədi.

– Allah şahiddir ki, biz ona ən münasib yolu təklif etdik.

Sonra Sultanın əmri ilə ordu sağ, sol və mərkəz olmaqla üç hissəyə bölündü. Dənizdə 400-ə yaxın gəmi döyüş vəziyyətini aldı. “Şahı” adlanan ağır topların hər biri 50 cüt öküzün dartqısı ilə ön mövqeyə gətirildi. Bu ağır topları sağ və sol tərəfdən 200 əskər kəndirlə tutur və nizamını saxlayırdı. Topun dairəsi 3 metr, mərmisinin ağırlığı 1500 kiloqram idi. Əskərlər odlu silahla yanaşı qılınc, nizə və oxla da təchiz olunmuşdular. Aprelin 19-da ordu ilk hücumla keçdi. Eyni zamanda dənizdə gəmilər Xəliçə keçməyə, piyadalar isə qala divarlarına dırmanmağa çalışdılar. Bu hücumda türk əskəri böyük rəşadət göstərsə də, hətta Topqapı qala divarlarına qədər yaxınlaşsalar da, divarları dağıtmaq, içəriyə daxil olmaq, eləcə də gəmilərə zəncirləri qırmaq və dəf etmək müəssər olmadı. Üstəlik yüzlərlə mehmedcik əskər bizanslıların əlinə keçdi. Sultan Məhməd heç həvəsdən düşmədi. Onun əmri ilə gecə yarısı türk donanmasından 67 gəmi quruya çıxarıldı. Burada yerə düzülmüş şalbanlara zeytun, kərə yağı və donuz piyi sürüldü. Gəmilər bu yağlı şalbanların üstündə sürüşdürülərək gətirilib Xəliçə sularına salındı. Səhər bizanslılar Xəliçədəki zəncirlər öz yerində ikən arxalarında türk donanmasını görüb, çox heyrləndilər. Onlar bu gəmiləri yandırmaq üçün suyun üstünə sönməyən “rum atəşi” tökdülər. Amma türk donanması əsas təşkilatçı gəmini vurub partlatdıqda bizanslılar suda hücum cəhətdən çəkindilər. Əvəzində əsir götürülmüş 260 türk əskəri imperatorun əmri ilə qala üstünə çıxarıldı və osmanlıların gözü önündə bir-bir başları vuruldu. Dostlarının kəsilən başının qala divarlarının dibinə düşməsi türk əskərlərini sarsıtmadı, əksinə, düşməyə qarşı nifrətini və qələbə əzmini artırdı. Sultan Məhməd təkərli qüllələri işə saldı və bir qədər də qalaya yaxın məsafəyə gətirdi. Dənizdən türk donanmasının topları gurladı. Eyni zamanda qüllələrdə yerləşdirilmiş toplar atəş açdı. Bu qüllələr qala divarlarından hündür idi və oradan hər şey aydın görünürdü. Əskərlər bizanslıları aydın görür və dəqiq atəş açmağa bilirdilər. Bu təkərli qüllələrə doğru 600 metrlik qapalı yol uzanırdı. Onun içərisi ilə əskərlər rahatca hərəkət edirdilər. Artıq Topqapı divarlarının bir hissəsi dağıdılmışdı. 12 may tarixində baş verən üçüncü hücum çox kəskin şəkildə davam edir, hər iki tərəf mətinliklə döyüşürdü. Ulubatlı Həsənin dəstəsi qala divarlarının üstünə çıxmış və orada möhkəmlənmişdi. Sultan Məhməd onlara sarı baxıb fərəhlə köks ötürdü və:

– Əgər mən sultan olmasaydım, bu döyüşdə hökmən Ulubatlı Həsən olardım!– dedi.

Artıq türk qoşunu uçurulmuş qala divarlarından içəriyə soxulmaq üzrə idi. Dəniz qüvvələri Konstantinopolun həmin istiqamətdə mühafizəsini tam sarsıtmışdı. Amma döyüşlər uzanırdı. Bu zaman Macar imperatoru sultanın yanına öz elçilərini göndərdi və ondan qoşunlarını geri çəkməsini tələb etdi. Əks təqdirdə böyük xaçlı ordu ona doğru hərəkət edəcəkdi. Sultan Mehmed elçinin bu sözlərinə ağzını açıb nəsə deməyə ərindi, sadəcə, əsnəyərək, bir əli ilə də ağır toplarını göstərdi. O bu topların İstanbulu tamam darmadağın edəcəyini düşünüb, bizans imperatorunun yanına daha bir elçi göndərdi və ona xəzinəsini də götürüb getməyi və Mora adasında məskunlaşmasını təklif etdi. Konstantin isə elçiyə:

– Sultan Məhməd bizdən Konstantinopolun təslim olmasını deyil, yalnız vergi istəyə bilər!– dedi.

Sultan Məhməd bu cavabdan da əsla qəzəblənmədi. Mayın 29-da türk qoşunları həlledici döyüşə atıldılar. Əlli min əskər “Allah!Allah!” hayqırtısı altında qala divarlarına sarı hücumla keçdi. Divarlara iki mindən çox nərdivan dirənmişdi. Hücum dalğaları, həmlələr bir-birinin ardınca davam edirdi. Bizanslılar qala üstündən nərdivandakıların üzərinə daş, qaynar su, “rum atəşi”, ox, güllə yağdırırdılar. Amma artıq döyüşün taleyi həll olunmaqda idi. Bizans ordusunun yaralanmış sərkərdəsi çənəvizi Giustinian döyüş meydanını tərk etdi, onu gözləyən gəmiyə minib uzaqlaşdı. Bir azdan türk əskərləri qala divarlarını aşıb bütün müqavimət nöqtələrini susdurdular. Sonra onlar Ağsaray meydanında toplandılar və nizami addımlarla Aya-Sofiya məbədinə sarı irəlilədilər. Aya-Sofiyada 50 min bizanslı sakin gizlənmişdi. Sultan Mehmed ağ atın belində buraya gəldi. Bizanslılar qorxudan diz çöküb, başlarını aşağı dikmişdilər. Hamı öz ölümünü gözlədiyi bir anda Sultan Məhməd:

– Qalxın, mən Sultan Məhmədəm!– deyərək hayqırdı. – Həyatınıza görə qorxmayın, mən sizi əff edirəm!

Əslində bu səsin, bu sözlərin arxasında “Şərqi Roma İmperiyası sona yetdi!” ifadəsi vardı. Bunu hamı hiss elədi və hamı Fateh Sultana baş əydi.

Türk əskəri bir neçə saatdan sonra Konstantinopolu tamamilə fəth elədilər. Ertəsi gün sultanın bir sıra fərmanları oxundu. Bu fərmanlara əsasən əhalinin malının və canının təhlükəsizliyinə təminat verilir, din və məzhəb azadlıqlarına, milli adət və ənənələrin qorunmasına bir kimsənin qarışmayacağı elan olunurdu.

Sultan Məhməd İstanbulu paytaxt şəhərinə çevirmək barədə düşünmüşdü. O, dağılmış binaların təmiri və yenilərinin tikilməsi barədə tapşırıqlar verməyə başladı. Öldürülmüş imperator Konstantinin cəsədi onun əmri ilə tapıldı və ehtiramla dəfn edilməsindən ötrü öz Adamlarına verildi. İstanbulun fəthi ilə 1125 illik Şərqi Roma imperiyası, onunla birlikdə orta əsrlər də sona yetdi. Sonra Sultan Mehmed xristian dünyasını qabaqlayaraq İstanbulda provoslav-patriarxını seçdirdi. Yeni patriarx Gennadios Sultanın hüsurunda təntənəli mərasimlə qəbul olundu. Bu barədə xəbərlər qonşu dövlətləri heyrtləndirdi və onların xristian təəssübkeşliyinin qarşısını kəsdi.

İstanbulun fəthi hər iki tərəfə on minlərlə insanın ölümü hesabına başa gəldi. Atılan toplar torpaqda və havada özünün zəhərli izini saxlamışdı. Bu şəhərin astral xəritəsində narahat ruhlar dolaşır, göylərə insan əzablarının hələsi yüksəlirdi.

İstanbulun fəthi türk qoşunlarını Avropaya hücumə ruhlandırdı. Sonralar bu qoşunlar Serbistanı, Dunayı, bir sıra adaları, Enezi, Trabzonu, Bosniyanı, Krım xanlığını da fəth etdi. Sultan Məhməd özünün Fateh adını daha da şərəfləndirmək üçün daha böyük qələbələrə can atırdı. Amma o bu qələbələri yenə də yalnız silahla qazanmaq istəyirdi. Bundan ötrü o, 300 minlik yeni qoşun toplamağa başladı. Bu qoşunun daha haralara yürüş edəcəyini bir kimsə bilmirdi. Bilə bilməzdi. Amma duyur düşüncələr var idi. Bu ərzədə, yaşının 49-cu ilində özündə azacıq nasazlıq hiss elədi. Buna görə yəhudi həkimi ona bir dərman içirtti. Birdən sultanı dəhşətli daxili sancılar bürüdü. Onu zəhərləmişdilər. Zəhər bir andaca onun bütün vücuduna yayılmışdı. Onu xilas etmək mümkün deyildi. Beləcə, Fateh Sultan Məhmədin həyatı qəflətən sona çatdı. Qəzəblənmiş əskərlər venedikli yəhudi həkim Yaqub paşanı (İacohonu) tikə-tikə doğradılar.

Fateh Sultan Məhməd tarixən sui-qəsdlər nəticəsində öldürülən birinci və sonuncu türk və müsəlman hökmdar deyildi.

Dünyada sadəcə insanlar heç də belə incə hiylə və sui-qəsdlə qətlə yetirilmirdi. Əvvəllər onlar yalnız Avropa, Asiya və Afrikada idilər. XV əsrdə belə cəsur insanlar Amerikaya yol açdılar. Amma sonra gələnlər buranı yalnız silah və hiylə ilə fəth etməyə çalışdılar. Amerikada yaşayan yüzlərlə aborogen xalqa qarşı qətlə həyata keçirildi. Onların yeganə günahı yerli əhali olmaları idi.

XRİSTAFOR KOLUMB AMERİKANI 2-Cİ OLARAQ KƏŞF ETDİ

(“ 21- L.V.Bethoven: “9-cu simfoniya-1 hissə” ovqat musiqi)

Dünyada dördüncü qitənin mövcud olduğunu 1492-ci ildə, Avropada hələ bir kimsə bilmirdi. Avropa coğrafiyaşünaslarının və səyyahlarının düşüncəsinə yalnız Hindistana dəniz yolunun tapılması ideyası hakim kəsilmişdi. Bu sahədə İtaliya, İspaniya və Portuqaliya dənizçiləri uğur qazanmağa daha çox çalışırdılar. 1451-ci ildə İtaliyanın Genuya şəhərində annadan olmuş Xristofor Kolumb da elələrindən idi. Hələ 21 yaşında ikən bir sıra dəniz səyahətlərinə çıxmışdı. Amma səyahətlik üçün daha yaxşı şərait Portuqaliyada var idi. Ona görə də 25 yaşında o, Portuqaliyaya köçdü. Onun gəmisi İngiltərəyə, eləcə də Atlantik okeanındakı Madeyra adasına və Qvineya kəfəzinə üzdü, bir müddət Madeyra adasında yaşadı, ... Sonra o Portuqaliyaya qayıdıb, orada evləndi. Ancaq bunlar onun dəniz və yeni yaşayış yerləri kəşf etmək ehtirasını söndürmürdü. Kolumb öz elmi biliklərini artırmaq üzərində də işləyir, yerli tacirlərə uzaq və yaxın Şərq ölkələrindən müxtəlif elmi kitablar alıb gətirmələrini sifariş verirdi. Şərq alimləri elə yeni və elə maraqlı elmi sahələr kəşf edirdilər ki, bu barədə Avropada

çoxlarının anlayışı belə olmurdu. Buna görə o hətta ərəb dilini də öyrənmişdi. Az qala gəmiçilik sənətini atıb, elmlə məşğul olacaqdı. Bir gün Lissabona, onun yanına çoxdan görüşmədiyi, genuyalı tacir dostu Covanni gəldi. Özünün kiçik qardaşı ilə adaş idi. Bir qədər çaxır içdikdən sonra Covanni onun stol üstünə yığılmış qalaq-qalaq kitablarına nəzər saldı və gözlənilməz bir söhbətə başladı.

– İlk dəfə idi ki, Azərbaycan adlanan bir ölkəyə, onun Marağa şəhərinə getmişdim. Ticarətimiz yaxşı oldu. Kral kitabxanaları üçün yerli şairlərin, alimlərin kitablarını alıb gətirdim. Kitablari İtaliyada, İspaniyada çox baha qiymətə satdım. Alimlər seçib göturdülər. Amma bir neçə kitab da vardı ki, heç kəs baş açmadı. Coğrafiyaya aid olmadığına görə sənin üçün də gətirmədim.

– Nə barəsində idi?

– Bunun dəqiq hansı elm olduğunu bir kimsə ayırd edə bilmir. Orada riyaziyyat da, həndəsə də, astronomiyada, coğrafiya da eyni qədər yüksək səviyyədə ifadə olunub. Eyni zamanda bu elmləri yüksək səviyyədə bilən bir tərcüməçi və bir alim də görmədim. Çox qəliz olduğuna görə bəziləri onu cəfəngiyyat adlandırdı.

– O cəfəngiyyat adlandırılan kitabın müəllifi kimdir?

– Nəsirəddin Tusi!

– Adı tanış gəlmir. Amma mən onun cəfəngiyyatına nəzər salmaq istərdim.

– Bundan ötrü sən Nizaminin bir kitabını almalısən. Amma farscadır.

– Fars şairidir?

– Xeyr! Dedim axı, həmin yerlər Azərbaycan adlanır. Türkdür mənə.

– Azərbaycan şairi olan bir türk şair farsca nə üçün yazıb ki?

– Şərqdə şeiri farsca yazmaq qaydadır. Elm ərəbcə yazılır, hərbi iş isə türkcədir.

– Mən farsca bilmirəm, türkcə... həm də mən axı şair deyiləm.

Covanni güldü.

– Əzizim Xristofor, sən bu sadələvhliklə yeni dünyalar kəşf edə bilməzsən. Bir az ayıq olmaq lazımdır. O kitablari alanların əksəriyyəti nə fars, nə də ərəbcə bilmir. Onlar o kitablari pul verib tərcümə etdirir, sonra bir qədər əlavələrlə dəyişdirir və öz adlarına çap etdirirlər. Kimdir bundan xəbər tutan? Mən indi alim və ya şair kimi tanınan bir çox qraflara, hersoqlara həmin kitablardan satmışam. Mənə İncilə əl basdırıb, elə kitablari bir nüsxədə gətirdiyimə and içdirirlər. Sən də əmin ola bilərsən ki, o kitabdan cəmi bir nüsxə almışdım.

– Covanni, mənim şair və ya alim olmaq fikrim yoxdur. Xoşum gələrsə, məndə xoş əhval yaradarsa, həqiqi müəlliflərin adı ilə italyan, ispan, ya da portuqal dilində çap etdirə bilərəm. Mənə bu hərəkətim çox maraqlı olar, elə deyilmi?

Covanni bədəsinə çaxır süzdü və bu dəfə sərt tərzdə:

– Xeyr, elə deyil! – dedi və qabı başına çəkdi. – Buna sənin ixtiyarın yoxdur! Sən müsəlman türklərin Avropa mədəniyyətinə soxulmasını istəyirsən? Kral akademiyaları, xristian şair və yazıçılar ayağa qalxar və sənin barəndə kilsəyə müraciət edərlər. Roma Papası bunu bilsə sənin barəndə inkvizissiya məhkəməsi üçün material uydurulmasından ötrü özünün qarapapaq kardinallarına və ağpapaq yepiskoplarına xüsusi tapşırıq verdirər. Bax onda bilərsən... Nə isə, çoxdandır kilsə tonqallarında insan ətinin kababı bişirilmir.

Kolumb bu sözləri xoşlamadı və əli ilə də onun susmasına işarə verdi.

– İsa Məsih xatirinə sus! Mənim indi hansısa şairlə, kral akademiyası, ya da kilsə münaqişəsinə düşmək həvəsim yoxdur! Mən dünya səyahətinə çıxmaq, yeni torpaqlar kəşf etmək istəyirəm! Yaş keçir, mən isə...

Bu söhbətdən bir neçə gün sonra Covanni yenidən çaxır içməyə gəldi və özü ilə Nizaminin “Xəmsə” adlı kitabını gətirdi. Xristofor vərəqlədi və bir qədər oxudu. Tam anlamasa da Avropada hələ belə möhtəşəm əsərlər yazıldığını xatırlamadı. Covanninin dediyi qiymətin yarısını verib kitabı aldı. Yəqin ki, Hindistan belə şeir və elmi kitablari daha zəngin olacaqdı. Nəsirəddin Tusi adlı müəllifin həmin qəliz kitabını isə Covanni ona bağışlamış sayıldı.

Kolumb Tusinin kitabını diqqətlə oxudu, ancaq birinci dəfə nəşə bir şey anlaya bilmədi. Heç ikinci, üçüncü, dördüncü dəfə də dəqiq anlamadı. Paolo Toskanellinin tərtib etdiyi xəritələr daha asan və daha maraqlı idi. Onun xəritəsinə əsasən Yerin kürə şəklində olması tam aydın olurdu. Lakin hansısa bir ucqar şərqinin yazdığı kitabı anlaya bilməməsi sonra onun həsiyatına toxundu. Özünün coğrafi biliklərini yaxşı, astronomiyanı ortabab qiymətləndirirdi. Həndəsə və riyaziyyatı isə əsil elmi səviyyədə bilmirdi. Buna görə bir müddət Portuqaliya kralı II Juanın saray kitabxanasına getdi. Nə vaxtsa bu sarayda kralın qəbuluna gələcəyini və özünün Hindistana dəniz yolunun kəşfi ilə bağlı layihələrini təqdim edəcəyini düşünüb, dərindən köks ötürdü. Elə bir gün olacaqdımı? İndilikdə kitabxanada işləyən dostlarından riyaziyyat və həndəsə barədə əlavə bilgiler aldı. Yalnız üstündən bir il ötdükdən sonra Nəsirəddin Tusinin kitabını anlamağa başladı. Yenə də heç asan deyildi. Amma birdən birə onun üçün sirli bir pərdə götürülməyə başladı və Kolumb bu şərqli alimin elmi kəşflərinə “Min bir gecə” nağıllarına olduğu qədər aludə oldu. Müəllifin nəzəri bilgilərinə əsasən Yerdəki zəlzələlər, dənizdəki qabarmalar, fırtınalar, qasırğalar Ay dövrüdəndəki fəsadlarla bağlı idi. Eləcə də səmadakı ulduz yığınlarına, kəhkəşanlara və bürcələrə nəzərən Yerin müəyyən yerində su və ya quru ərazilərin mövcudluğunu müəyyən etmək olurdu. Kitabın bir səhifəsində xüsusi coğrafi hesablamalar cədvəli, daha birində isə maraqlı bir xəritə vardı. Xəritəni əslində nə ilk dəfə bu kitaba baxarkən, nə də sonralar görməmişdi. Bu işdə sanki sirli qüvvə vardı. Bu xəritə ilə tanışlıqdan sonra uzun müddət özünə gələ bilmədi. Çünki dünyanın tamam bir başqa tərəfində, okeanın o biri sahilində Avropadan daha böyük ərazilərin olduğu göstərilirdi. Bu barədə sirri biləcəkləri halda və əgər oraların əhalisi yox idisə və ya az idisə bütün Avropa dövlətləri oraya öz qoşunlarını yeritməyə çalışacaqdı. Deməli, bütün hökmdar, sərkərdə, admiral, əskər, dənizçi və tacirlərin dilində onun adı əzbər olacaqdı. Elə böyük ərazilərin böyük əhalisi və qüdrətli dövlətləri olarsa, onlar Avropanın yerini öyrənə və gəlib bu yerlərə çıxma bilməzdilərmə? Bu halda onun kəşfi hansı tərəfin xeyrinə olacaqdı? Hər halda onların daha qüdrətli olduğuna inana bilməzdi. Daha qüdrətli olsaydılar indiyə kimi çoxdan gəlib Avropanı kəşf edərdilər. Mahiyyət barədə düşünməyə bəslə deyildi. Susmaq isə heç asan olmayacaqdı. Gec-tez, kimsə bu böyük kəşfi həyata keçirəcəkdə. O şəxs nə üçün özü olmamalı idi? Amma bunu qabaqcadan bir kimsəyə elan etmək heç düzgün olmazdı. Bu insanlar üçün yalnız Hindistana dəniz yolunun kəşfi daha vacib idi. Yeni, qeyri-məlum, ərazisinin faydalılığı qeyri-müəyyən ərazilərin kəşf olunmasına bir kimsə böyük vəsait ayırmazdı. Səyyah üçün bunun əhəmiyyəti yox idi. Belə olduğu halda həmin yerləri Hindistan adı ilə kəşf etməkdən ayrı yol qalmırdı.

Kolumb qəti qərara gəldi və “Hindistana dəniz yolunun kəşfi ilə bağlı” xüsusi layihə hazırladı. Bu layihənin onu yeni torpaqlara aparacağına tam əmin idi. Oranın nə vaxtsa əsil Hindistan olmadığını kimsənin biləcəyinin daha əhəmiyyəti olmayacaqdı. Əsas olan bu kəşfin özü idi. Lap kralı aldatdığını tezliklə bilib onu öldürsəydilər də, belə kəşfə dəyərdi.

Xristofor əvvəlcə öz layihəsini Portuqaliya kralı II Juanaya təqdim etdi. Nə vaxtsa ürəyindən keçmiş bir arzusu beləcə gerçəkləşdi, amma kral bu layihəni rədd elədi. Belə olduqda Kolumb Portuqaliyanın rəqibi İspaniyaya köçdü. İspaniyada bir müddət yaşadıqdan, bu yerlərin qanun-qaydalarına bələd olduqdan sonra öz layihəsini kraliça İzabellaya təqdim etdi. İzabella layihəni çox bəyəndi, amma ona maliyyə vəsaiti ayırmaq istəmədi. Onu yaxşı tanımır, ona inanmırdılar. Halbuki, sonra onun kəşfləri hesabına çox böyük qazanc əldə edəcəkdilər. Kolumb öz səyahətinin səmərəsiz olub-olmayacağına tam əmin idi. Çünki mövcud xəritələrin əksəriyyətini yeni hesablamalarla yoxlamış, Afrika, Asiya və Avropanın əksər ölkələrinin xəritədəki vəziyyəti tam dəqiq təsbit olunmuşdu. Deməli, yeni torpaqlar da mövcud idi. Bəs görəsən şərqililər həmin əraziləri kəşf etmişdilərmi? Ancaq bu mümkün deyildi. Əgər dənizçilik sahəsində daha çox tərəqqi tapmış və daha çox imkanlı olan Avropa ölkələri bu layihəyə tələb olunan qədər vəsait ayıra bilmirdilərsə, şərq ölkələrində buna böyük vəsait ayıra bilən bir kimsə tapılmazdı. Onlar nəinki dünya səyahətinə, heç dünya ticarətinə də bir elə maraq göstərmirdilər. Bu işi onlar üçün avropalılar gerçəkləşdirirdi. Elə yeni torpaqları da onlar üçün avropalılar kəşf etməli olacaqdı.

Kolumb bu barədə çox düşündü, çox yollar axtardı. O yeni əsaslar, daha tutarlı fikirlər, daha çox maraq oyadacaq, şirnikləndirəcək şərtlər müəyyənləşdirdi. Onun yazdığı yeni müraciətdə uzaq Hindistanda xalqların büt-pərəstlikdən imtina, xristianlığı isə qəbul etmək istədikləri xüsusi vurğulanırdı. Bu müqəddəs vəzifəni isə yalnız adı qeyd olunan kral və ya kraliçə həyata keçirdə və tarixdə böyük iz saxlaya bilərdi. Nə qədər ki, bunu Roma Papası həyata keçirdə bilmirdi, Hindistan xalqı hətta şeytana və bütlərə sitayiş etməkdə davam edəcəkdi. Kolumb hökmdarları Hindistanı İslamın zəbt edəcəyi və oranın bütün sərvətlərinə malik olub, qüdrətlənib yenidən onların üstünə qoşun çəkəcəkləri ilə də qorxudurdu. İspaniyanın tən ortasına qədər gəlmiş mavlrlardan (müsəlmanlardan) krallıq yenidən qurtulmuşdu. Əgər Hindistanın Avropa ölkələri tərəfindən, çoxlu ölkələr adlayaraq, çox ölkələrlə müharibə apararaq fəth olunması çətin idisə, bu iş dəniz yolu ilə birbaşa mümkün olacaqdı. Bunu Avropa etməzdisə, müsəlmanlar quru yolu ilə asanca həyata keçirdəcəkdilər. Kolumb bu fikirlərlə Portuqaliya kralına daha bir dəfə müraciət etdi. Amma yenə də rədd cavabı aldı. Sonra bu barədə Fransaya üz tutdu. Kral akademiyasında onu diqqətlə dinlədilər, çoxlu sual verdilər, lakin inam bəsləmədilər. Çox qərribə idi: bir kimsə daha ciddi əks arqumentlər irəli sürə bilmirdi, layihəni inkar etməyi bacarmırdılar, amma heç cür razılaşmaq da istəmirdilər. Nə hikmət vardı bunda – anlamırdı. Beləcə düz on iki il maliyyə qaynağı aradı. Bircə Roma Papasına müraciət etməsi qalırdı. Onu inandırmaq isə daha çətin idi. Bu vaxt ərzində öz layihəsini daha da cilaladı. Hətta dənizdə qət edəcəyi hər mildən sonra hansı nəticələrin ola biləcəyinə kimi dəqiqləşdirdi. Amma bunu necə etdiyini və nədən istifadə elədiyini dilə gətirmir, layihənin elmi izahını açma bilmirdi. Bir türk-müsəlman alimin adını çəkərdisə onu heç dinləmək belə istəmədilər və o tamamilə nüfuzunu itirərdi. Amma bir gün Kolumb bunu heç ədalətli hesab etmədi və ilk imkan düşən kimi bu böyük alimi dünyaya tanıdacağı barədə düşündü. 1492-ci ilin elə həmin ayında tale Kolumbun üzünə güldü. İspaniya kraliçası İzabella ilk dəfədən xoşladığı bu layihəyə maliyyə vəsaiti ayırmağa söz verdi. Kraliça Xristofor Kolumba fəxri “don” titulu, dəniz və okeanların baş admiralı rütbəsini, kəşf edəcəyi bütün qitə və adaların İspaniya adından ömürlük hökmdarı və vitse-kral adını verdi. Bunlar çox böyük adlar idi. Kolumb təcili olaraq Palos şəhərinə yollandı. Buradakı limanda səyahət üçün gəmilər almaq, onları hazırlamaq lazım idi. Kraliça ilə aralarındakı razılaşmaya əsasən bütün xərclərin səkkizdə-bir hissəsini Kolumb özü qoymalı idi. Onun isə artıq bir quruşu da yox idi. Kömək etsinlər deyərək Martin Alonso Pinson və qardaşlarını da işə qoşdu. Onların “Pinta” adlı şəxsi gəmisi vardı və Kolumba bir gəmi də almaq üçün pul verdilər. Üçüncü gəmini isə xaç suyuna salınmış yerli yəhudilər təqdim etdilər. Gəmilər uzaq səfər üçün hər cür avadanlıq və ləvazimatlarla təchiz edilməklə yanaşı burada gəmi heyətləri də toplandı. Cəmi 90 nəfərlik heyətə daxil olmaqdan ötrü heç də gözlədiyi qədər böyük rəqabət görmədi. Bu səfərin uğuruna gəmiçilərdən çox az adam inanırdı. Bu zaman onun böyük səyahətə çıxacağı xəbərini eşidib, tacir dostu Covanni də Palosa gəldi. Covanni hətta müəyyən qədər yardım edəcəyini bildirsə də Kolumb onu heyətə daxil etmədi.

–Sən məni aldadıb Nizami adlı artıq buralarda çox yaxşı tanınan, məşhur bir şairin əsərini, həm də çox baha qiymətə satmısan. Əsərləri buralarda da yaxşı tanındığı halda o daha mənim nəyimə lazımdır ki? Üstəlik də mənə yeni elmi kitab adı ilə uzun müddət vaxtımı aparan çox cəfəng bir kitab bağışlamısan– Nəsirəddin Tusinin kitabını! Görünür sən çox etibarsız dostsan. Mən səni belə mühüm səfərin heyətinə daxil edə bilmərəm!

Kolumb “Santa-Mariya”, “Ninya” və “Pinta” adlı üç gəmini tam təchiz etdi. Digər gəmilərin kapitan vəzifəsinə də Pinson qardaşlarını təyin elədi. Kilsə münəcciminin rəyi ilə ən müna-sib bir günü seçdi və gəmilər 1492-ci ilin 03 avqust tarixində, günəşin çıxmasına yarım saat qall-mış Palos limanından hərəkətə gəldi. Xristofor Kolumb “Santa Mariya” gəmisinin göyər-təsin-də, gəmi burnunun lap ucunda durmuşdu, fərəhlə irəli baxır, qanad açıb irəliyə uçmaq istəyir-di. İrəliddə onu çox böyük uğurların gözlədiyinə tam əmin idi. O, yeni torpaqlar kəşf edəcəkdilə! Bu işdə ona ən sadıq yardımçı olan Nəsirəddin Tusinin, onun yeni elm sahəsinin, tərtib etdiyi

xəritəsinin çox böyük rolu olacaqdı. Amma onun adını hallandırmasına dəyərdimi? O halda kəşfin müəllifi kim sayılacaqdı?

Bu halda öz uğurlarını onun adı ilə bölüşdürəsi olacağını düşünüb bir qədər əvvəlki fikrindən imtina etdi.

Güclü sahil küləyinin altında əvvəlcə cənuba, sonra cənubi-şərqə – Kanar adalarına sarı istiqamət götürdülər və saat 8-ə kimi artıq 60 mil və ya 15 liq məsafə qət etdilər. Sonra hər gün ən azı 40 mil qətt olundu. Amma iki gün sonra “Pinta” gəmisinin sükanı sıradan çıxdı. Bu gəmiyə Martin Alonso Pinson kimi çox mahir dənizçi kapitan təyin olunmuşdu. Bu uğursuzluq heç gözlənilən deyildi. Sükan qaydasına qoyulduqdan bir neçə gün sonra yenidən sıradan çıxarıldı. Sonrakı günlərdə də onu tam qaydasına qoymaq mümkün olmadı və nəhayət Kanar adalarının birində – Homerdə durub, gəmini təmir etdirdilər. Homer sakinləri olan köhnə dənizçilərin barlarda müxtəlif söhbətlərini dinləmək məcburiyyətində idi. Bəzilərinin okeanın uzaq sularında ikən günəşin batdığı qərb istiqamətində torpaqlar olduğunu görmələri barədə müxtəlif söhbətlər eşitdi. Çoxları bu söhbətləri ilğim, xəyal, qarabasma adını verdilər və qəti etiraz etdilər. Amma bu söhbətlərə təkə admiral Kolumb heç bir münasibət bildirmədi və enli papağının altında özünü mürgüləyirmiş kimi göstərsə də, əslində məmnunluqla gülümsədi.

Bu yubanmalar heç ürəyicə deyildi. Kimsə onu qabaqlamazdımı? Onlar səfər üçün ərzaq və digər ehtiyaclarını tam bərpa edib, tələsik yola düşdülər. Bu zaman onlara xəbər gəldi ki, Portuqaliya krallığı onun bu səfərinin İspaniya tərəfindən gerçəkləşməsinə qısqanaraq onların qarşısını kəsməkdən və admiralı tutmaqdan ötrü arxalarıya üç gəmi yollayıb. Elə bircə bu çatışmırdı. Bu onların sürəti daha da artırmalarına səbəb oldu. Günlər bir-birini əvəz edir, onların gəmiləri sürətlərini azaltmadan hər gün 40-50 mil üzürdü. Sonra bu sürət azaldı. Matroslar yorulur, həvəsdən düşür, eyni işləri icra etməkdən və hər tərəfdə yalnız suları görməkdən bezir, psixoloji gərginlik artırdı. Bu zaman onlar kursun necə dəyişdirilməsinin də fərqlində olmurdular. Çox vaxt, xüsusən də gecələr aparıcı gəminin sükanı arxasında Kolumbun özü dururdu. Gecələr o, ulduzları da müşahidə edir, onların düzülüşünə uyğun vəziyyəti öz coğrafi cədvəlində yoxlayırdı. Onun nə vaxt yatdığını bir kimsə görə, duya bilmirdi. O bəzən o biri gəmilərə də keçir, oradakılara da ruh verir, tezliklə mənzil başına çatacaqlarına inandırır. Bəzən hətta özü dor ağacının üstünə çıxır, durbini gözündən ayırmadan torpaq görmək ümidilə uzaqlara baxırdı. Günlərlə Qərbə doğru üzmlərinə, hər gün ən azı 15-20 mil məsafə qət etmələrinə baxmayaraq hər tərəf okean sularından ibarət idi. Admiral tez-tez öz kayutuna girir, orada özünün sirli xəritəsinə baxır, sonra da ısrarla və tezliklə quru ilə üzləşəcəklərini bildirirdi. Bütün dünya büsbütün sudan ibarət ola bilməzdi. Qərbə doğru getdikləri qədər məsafəni indiyədək bir kimsə qətt etməmişdi. Beləcə bir aydan çox üzdülər. Sentyabrın 15-i tarixində kimsə qağayı gördüyünü dedi. Heç bir quş torpaqdan 5-6 mil uzaqlara uçmurdu. Bu artıq yaxın məsafədə torpaq olduğuna işarə idi. Lakin torpaq görünmürdü. Əvəzində suyun üzərində çəmən parçaları görməyə başladılar. Amma tufan hiss olunmurdu. Bu böyük dəniz tamamilə sakit idi və bəzən suyun altındakı balıqları da aydın görmək olurdu. Matroslar hər gün yaxınlıqda torpaq olduğunu zənn edir və Hindistana belə tez çatacaqlarına sevinirdilər. Amma bu ərazidə böyük torpaq deyil, adalar olmalı idi. Böyük torpaq bir qədər gec və uzaqda olacaqdı. Bu otlar, çəmənlər, mamırlar dalğaların qayalardan qopartmış olduğu şeylər idi. Sonra daha çox çəmən gördülər. Admiral Kolumb bunun çay otları olduğunu sezdi və gülümsədi. Hətta bir canlı xərçəng də görüb tutdu və onu xatirə saxladı. Tədricən suyun duzluluq dərəcəsi də aşağı düşürdü. Beləcə Saraqosova dənizi kəşf olundu. Daha 15-20 mildən sonra torpaq görünməli idi. Sentyabrın 19-da gəmiyə yelbəsər adlı dəniz quşu qondu. Axşam daha birini gördülər. Bu quş suda yatmır və qurudan çox uzaqlara uçmurdu. Hava küləksiz olsa da yağış yağırdı və Kolumb lap yaxınlıqda torpağın ətrini duyurdu. Artıq sirli xəritə də bu qədər məsafə qət etdikdən sonra yeni torpaqlara çatacağını bildirirdi. Yelbəsər quşları sonrakı günlərdə daha tez-tez görünməyə başladılar. Onlar gəmidən qalxdıqda şimali-qərb istiqamətinə uçurdular. Gəmilər də elə onların uçduğu istiqamətə kurs götürdülər. Hamı yaxın saatlarda Hindistana çatacaqlarının sevinci ilə yaşayırdı. Gerçəkdə gördükləri və bildikləri ilə, eləcə də məsafənin dəqiq rəqəmi ilə müqayisədə

admiralın gəmi gündəliyinə yazdıqlarının arasında çox böyük fərq vardı. Başqa cür mümkün deyildi. Sonra kral akademiyasında onun admiral gündəliyinin hər günü diqqətlə tədqiq olunacaqdı. O hər gün üzdukləri məsafənin dəqiq xəritəsini, coğrafi hesablamalarla qeyd edirdi. Bu yeni xəritə özündən sonrakılar üçün dəqiq, aydın səfər demək olacaqdı. Bütün fikirlər Hindistanın kəşf edildiyinə yönəlməli idi. Başqa hər nə olacaqdısa da, bunun qabaqcadan düşünülmüş şəkildə edildiyi sezilə bilməzdi. Bəlkə də bu gündəliklə gələcəyin yeni tarixi yazılırdı. Amma onun indicə real olaraq kəşf edəcəyi yeni torpaqları ondan çox-çox əvvəllər, XIII əsrdə bir şərqli, müsəlman, türk alimi nəzəri cəhətdən artıq kəşf etmişdi. Kolumb bu düşüncələrin sonunda əmin olurdu ki, bu məsələ ilə bağlı qanqaraldıcı bir hal olmayacaq. Əgər olardısı, bu vaxta qədər Şərqi alimlərinə məxsus minlərlə elmi kəşfi mənimsəyənlər üçün olardı. Amma arzu edilməz ola biləcək bir ayrı təhlükə vardı: ondan əvvəl kimsənin o yerlərə gəlib çıxması. Əgər buna əmin olardısı, onları məhv etməkdən başqa yolu qalmırdı.

Sentyabrın 21-də suda balinalar, delfinlər göründü. Bunlar da qurudan çox uzaqlarda yaşamırdılar. Dənizçiləri ən çox narahat edən o idi ki, bu ərazilərdə heç külək əsmirdi və bu nəhəng dəniz çox sakit idi. Küləksizliyə görə onlar yelkənli gəmilərlə geriye qayıtmalarının çox çətin ola biləcəyindən də narahat idilər. Amma çox keçmədi ki, güclü fırtınalar başladı və bəlkə də dənizçilik tarixində olmayacaq bir şey baş verdi – hamı bu tufana görə çox sevindi. Küləklərin əsməsi, daha çox quşların, hətta göyərçinin görünməsi yaxınlıqda çoxlu adaların olmasına dəlalət edirdi. Külək gəmini gah şimal-qərb, gah da cənub-qərb istiqamətinə çəkirdi. Lakin sonra yenə sulara tam sakitlik hakim kəsildi. Kolumb və onun tapşırığı ilə Pinson qardaşları gəmi heyətlərinə əslində hər gün qət etdiklərindən iki dəfə kiçik məsafə qət olunduğunu bildirirdilər. Çox böyük məsafə qət etdiklərini bilərdilərsə, bu onları hövülləndirər, dənizçilər psixoloji sarsıntı keçirdərdilər. Nəhayət sentyabrın 25-də və 26-da 5-6 mil uzaqda hamının gözüne torpaq göründü. Kolumbu yüngülcə titrəmə tutdu. Bunu biruzə verməmək üçün dişlərini sıxdı. Bir qədər gec olsa da, nəhayət ki, yeni torpaqlar kəşf olunurdu. Amma sonra bunun üfüqdəki bulud olması aydınlaşdı. Sonrakı günlər dolanıb həftələrə çevrildi. Lakin torpaq görünmürdü. Bu lap möcüzə idi. Sanki torpağın yanından ötüb keçmişdilər. Gəmilərin istiqaməti tez-tez dəyişdirilirdi, yenə də torpaq yox idi. Bundan sonra dənizçilər əsəbi, gərgin və yorğun günlər keçirtməyə başladılar. Kolumbun özü də hərdən əsəbləşir, bədbin fikirlərə düşürdü. Bu zaman onun düşüncəsindən çox qaranlıq, ağır fikirlər keçirdi. Admiral torpağı ilk görən dənizçi üçün mükafat təsis etdi. Torpaq görünən kimi həmin gəmidən top atılacaq və hamıya xəbər veriləcəkdə. Hətta bu hadisə hər an baş verə bilər deyər kiçik və köhnə toplara mərmə də qoyulmuşdu. Artıq oktyabr ayının ortalarına yaxınlaşmışdılar. Sanki torpağın bir neçə metrliyində idilər, amma onu görmürdülər. Ən naşı dənizçinin də yaxın liqlərdə qurunun olduğuna tam əmin ola biləcəyi bir vəziyyətdə vaxt keçir, onun gəmiləri iki yüz mil məsafədən çox suları qətt edir, amma quru görünmürdü ki, görünmürdü. Bu qədər vaxta və məsafəyə görə onlar yeni torpaqlara çatmalı və geriye – İspaniyaya, mənzil başına yetişməli idilər.

Kolumb bütün hesablamaları bir-bir yoxlayır, az qala sübhəcən yatmayıb, durbinlə uzaqlara göz gəzdirdirdi. Torpağın heç bir nişanəsinin olmaması daha yaxşı idi. Amma indi həm havada, həm suda bütün nişanələr olduğu halda yeni torpaqların görünməməsi sanki gizlənpaç oyununa oxşayırdı. Bu “oyunun” bu qədər uzanması tədricən onu qıcıqlandırır, əsəbləşirdi. Daha bir müddət keçdikdən sonra onun səbri qalmadı. O göyərtəyə çıxır, bağırmaq, qılıncını siyirib, qarşısına çıxan hər kəsi döğərmək istəyirdi. Bu ən sadə riyazi hesablamadan da sadə və aşkar bir həqiqət idi. Ancaq real vəziyyət bunu təsdiq etmirdi. Özünü güclə ələ alırdı. Daha nə digər, nə də özünün olduğu gəminin heyətində inam yarada bilmirdi. Əsəblərinə toxuna biləcək bircə əlavə təsir hər şeyi korlayar, o hirsindən “Hindistana” dəniz yolunu kəşf etməyin onlara qismət olmayacağını etiraf edərdi. Heç inanılası deyildi; axı hər şey gün kimi aydın idi! Bəs yeni torpaqlar nə üçün görünmürdü?!

Kolumb bu düşüncələrlə özünü tez öz kayutuna saldı və içəri girən kimi də hirsindən göz yaşları axıdıb ağladı. Burada Müqəddəs Məryəm ananın kiçik mehrab önündə vurulmuş barelyefi gözüne sataşdı və bu onu diz çökməyə və daha ucadan hönkürtü vurub ağlamağa məcbur

etdi. Ağladıqca içi boşalır, təskinlik tapırdı. Və birdən düşüncəsindən axan bir fikir onu tamam kirməyə məcbur etdi: bəlkə hər şey müsəlman şərqli alimin haqqının tapdanması səbəbindən imiş? Bu şərqlilərin möcüzəkar əməlləri barədə çox eşitmişdi. Nəsrəddin Tusi 1274-ci ildə ölmüşdü. Amma indi onun haqqının uzaq bir ölkədə mənimsənilməsi ilə barışmırdı? Ruhlar üçün ölkə, zaman, məsafə, millət, dil anlayışı varmı? Yeni torpağın beləcə sirli şəkildə görünməməsi yalnız bu şərqli alimin haqqını tapdalamasının cəzası ola bilər və heç zaman da o torpaqları görmək ona qismət olmazdı. Görünür onun ruhu halallıq tələb edirdi. Müsəlmanların halallıq adlı əsas prinsipi onları geri salırdısa da, görünür böyük həqiqət idi. Yeni torpağın belə sirli şəkildə görünməməsinə başqa heç bir səbəb yox idi və ola bilməzdi. Bu anlarda Kolumb Müqəddəs-Məryəmin kiçik baryefinə baxaraq İslam dini və Nəsirəddin Tusi barədə düşündü. Bəli, o çox böyük səhv və günah etmişdi. Bu anlarda Müqəddəs Mariyanın qarşısında diz çökmüşkən bütün müqəddəslərə söz verdi ki, Nəsirəddin Tusinin haqqını tapdalamayacaq, İspaniyaya qaliblər kimi dönüb, kral akademiyasındakı hesabatında əvvəlcə onun haqqını qeyd edəcək, ona şərəf diləyəcəkdi. Və o başqa halda bu torpaqları kəşf edə bilməyəcəklərinə tam arxayın oldu.

Kolumb bu barədə beləcə çox düşündü, çox dualar etdi; İsa Məsihdən, Müqəddəs Məryəmdən öz işinin uğurla başa çatması üçün kömək istədi. O, şərqli alimin ruhuna da dualar oxudu və onun haqqını dilə gətirəcəyinə söz verərək ondan hallallıq dilədi. Və birdən öz içində böyük inam, ecazkar qüvvə və tükənməz enerji hiss etdi.

Xristofor mehrabın qarşısından tam inamla qalxdı.

Həmin gün əvvəlcə suyun üzərində müxtəlif ot və qamış qalıqlarını, qırılmış giləmeyvə budağını, hər cür quru quşlarını və birdən isə uzaqlarda bir işığın yanib-söndüyünü gördülər. Və bunu təkcə o görmədi. Bu işıq sonra görünməsə də artıq ertəsi gün quruya çatacaqlarına şübhə qalmırdı. Bu müjdəni çatdıracaq matrosu böyük məbləğdə mükafat gözlədiyi üçün çoxlarının gözüne yuxu getmir, onlar dor ağacının üstünə, kəndir nərdivanlara dırmanıb irəliyə baxırdılar. “Pinta” gəmisi daha sürətli olduğuna görə və səbr göstərə bilmədikləri səbəbindən admiralın gəmisindən irəliyə çıxmışdı. Axşamçağı hər an torpağın görünəcəyi ümidilə üzürdülər. Oktyabrın 12-də, gecə saat 2-də, birdən “Pinta” gəmisindən yaylın atəşi açıldı. Admiral tez göyertəyə çıxdı. Uzaqlarda sabit işıq yanırdı. O, qeyri-ixtiyari olaraq əllərini göyə qaldırdı və matroslardan kimsənin başa düşə bilmədiyi bir sözü “Tu-si-i-i!” deyə bağırdı.

Hamı sevinir, qucaqlaşır, öpüşür, papaqlarını göyə atır, “Hindistan!” deyə qışqırırdılar. Matros Rodriqo de Triana daha çox xoşbəxt idi. O həm kralın, həm də Kolumbun xüsusi mükafatını alacaqdı; “Hindistan” torpaqlarını birinci o görmüşdü.

Buranın əslində Hindistan olmadığını isə təkcə Xristofor Kolumb bilirdi.

Səhər hamı sahilə sarı həsədlə baxırdı. Ən çox sevinən isə Kolumbun özü idi. O, mauzerini çıxardıb havaya bir atəş açmaqdan da qalmadı. Heç kəs başa düşmürdü ki, bu sevinc bütün dünyaya məlum olan Hindistan ölkəsinə ilk dəniz yolunun açılması ilə bağlı deyil. O tam yeni torpaqlar kəşf etmişdi!

...Sahildə durub dənizdəki gəmilərə və onlara sarı gələn qayıqlardakı adamlara baxan yerli aravaki xalqına məxsus sakinlərin qarşısında bir şaman durmuşdu. Şaman yarımçılpaq geyimdə idi, onun boynundan müxtəlif ölçülü heyvan dişləri asılmış, saçına quş lələklərindən tac hörülmüş, sifəti müxtəlif işarələrlə rənglənmişdi. Bura toplaşan digər adamların da əyni bir elə qalın geyimlərlə örtülü deyildi və hamının sifəti rənglərlə bəzədilmişdi. Onların qurşağında iti uclu qamış tikələri, bəzilərinin əlində isə iti uclu uzun qamış vardı. Bu anlarda hamını eyniləşdirən heç də onların kortəbii geyimi və əlbəsləri yox, sifətlərinin ifadəsi idi. Onların gözləri bərələ, ağzı açılı vəziyyətdə qalmış, hamının sifətinə heyrət ifadəsi hakim kəsilmişdi. Öndə duran şaman bir əlini gözlərinin üstünə aparıb daha diqqətlə baxırdı. Birdən o nə anladısa, heyrət və qəzəblə “Bunlar natəmiz qüvvədir!” deyə bağırdı.

“Santa-Mariya” gəmisinin göyertəsində durub durbini sahiləki adamlara sarı tuşlamış Xristofor Kolumb isə sonra xoşbəxt təbəssümlə gülümsəyirdi. Çünki bu sakinlərin nə əynində,

nə də silahında Avropa və ya Asiya mədəniyyətinin heç bir əlaməti yox idi. Onun nəşə dediyini zənn edən kapitan

– Mən– admiral Xristofor Dominiko Kolumb, bu torpaqları San-Salvador adlandırıram!

Gəminin üstündə, ətrafında uçuşan, dor ağaclarına və suyun üstünə qonan qağayılar da sanki heyrətlə, təəccüblə qışqırırsır, bir-birləri ilə suallaşırdılar.

...İspaniya kral akademiyasının dəyirmi zalı alimlər və saray adamları ilə dolmuşdu. Başlarına buruq tüklü pariklər keçirtmiş yaşlı alimlər və çevik hərəkətli, həssas baxışlı əyanlar öz aralarında nəşə danışır və heyranlıqla ön kürsüyə sarı baxırdılar. Xitabət kürsüsünə dirsəklənmiş admiral Xristofor Kolumbun başında zadəganlıq pariki, əynində zər-qumaşlı pencək vardı. Onun pencəyinin sinəsi müxtəlif ordenlərlə bəzədilmişdi. 225 günlük səyahətin yorğunluğu hələ onun baxışlarından çəkilməmişdi. Amma Kolumbu indi bir qədər tərəddüd içərisində durub baxmağa məcbur edən bir ayrı səbəb də vardı. Bu səbəb yalnız onun özünə məlum idi. Sonra o çox çətinliklə danışdı və:

– Sizin sorğuya cavab olaraq bildirirəm ki, səfər zamanı yalnız Paolo Toskanellinin tərtib etdiyi xəritə əsasında özümün müəyyənləşdirdiyim yeni xəritədən istifadə etmişəm,– dedi.

Onu diqqətlə dinləyən qocaman alimlərdən biri dikəldi, danışmaq üçün əlini qaldırdı.

– Admiral Xristofor Kolumb, sən Hindistana dəniz yolunu kəşf etməkdə çox böyük fədakarlıq göstərmisən. Ola bilməz ki, bu bir təsadüfün və korkoranə məsafə qət edilməsinin nəticəsində baş versin. Elə isə bu işdə bizim alimlərdən bir kimsəni zəhməti, rolu olmadığını?!

Kolumb əvvəlcə diqqətlə onun üzünə baxaraq qaldı, sonra baxışlarını aşağı dikərək, yenə də çox çətinliklə:

– Xeyr, olmadı! – dedi.

Bu zaman bir sualı da gənc alimlərdən kimsə verdi:

– Sizin zənninizcə biz Hindistana, orada yaşayan xalqlara xoşbəxtlik aparacağıq, yoxsa bədbəxtlik?

Kolumb bu suala da nəşə bir cavab verməyə çox çətinlik çəkdi və sonda “Bilmirəm” deməklə canını qurtardı. Daha sonra nələr soruşulduğunun, özünün nə cavab verdiyinin, nələr deyildiyinin heç fərqləndə olmadı.

O, küçəyə çıxanda əhvalı heç yaxşı deyildi. Ən böyük səfəri tamam başa çatmış, ancaq bununla bağlı məclisdə isə özünün ən böyük kəşfinin əsil mahiyyətini ifadə edə bilməmişdi. Onun bu əhvalına görə, ya nədənsə bir azdan göy guruldadı, şimşək çaxdı, amma... Amma yağış yağmadı. Şimşəklər çaxmaqda davam edirdisə də, nəticə dəyişmirdi.

Kolumb buna çox təəssüf edirdi ki, gələcəyin yeni tarixi heç də əsil həqiqət üzərində yazılmır. O yeni torpaqlar kəşf etdiyi halda bunu dilə gətirə bilmirdi. Nə vaxtsa, kimsə bu ədalətsizliyi aradan qaldıracaqdımı, onun layiq olduğu haqqını ona verəcəkdimi? Hərçənd ki, bunu aradan qaldıracaqdısa bir başqasının haqqı tapdanacaqdı – Xacə Nəsirəddin Tusinin haqqı.

Sonralar italyalı Ameriko Vespuçi tərəfindən 3-cü olaraq kəşf edilsə də, 1-ci sayılaraq onun şərəfinə Amerika adlanacaq bu qitənin həm əyani kəşfində, bu kəşfin mayasında oturduğuna görə, həm buradakı xalqlara, həm də digər dünya ölkələrinə qarşı münasibətdə haqsızlıqlar özünü heç gizlətmədi və gözlətmədi.

Dünyada fəlakətlər, qırğınlar, əzablar, üzüntü və haqsızlıqlar erası başlanırdı.

SƏFƏVİ VƏ OSMANLI MƏĞLUBİYYƏTİ

(* 22-F.Əmirov: “Nəsimi” baletindən “İşğal” parçası” ovqat musiqi)

1514-cü il, avqust ayının 26-ı da həmin eranın bir günü idi.

Səfəvilər dövlətinin banisi və başçısı Şah İsmayıl Xətayi atını qoşunun önündə sürərək Çaldıran kəndinin kənarındakı təpənin üstünə qalxdı. Buradan baxaraq aşağıdakı böyük düzənlikdə gördüyü mənzərədən azacıq duruxub qaldı. Kəşfiyatın gətirmiş olduğu xəbərlərin doğruluğunu indi öz gözləri ilə görürdü. Bu kiçik yüksəklikdən qarşı tərəfdə– bir neçə kilometrə yaxın məsafədə mövqə tutmuş düşərgədə qoşunun 200 min nəfəri, irəlidəki topların sayı-

nın isə 300-ü keçdiyinə elə ilk baxışla da inanmaq mümkün idi. Topların çoxu zənburəng toplar sayılırdı. O beləsinə almaq üçün Hind okeanındakı portuqallara çox müraciət etmişdi. Belə möhtəşəm qoşunla ya Romanı, ya da Hindistanı fəth etməyə yollanmaq olardı. Osmanlı sultanı I Səlim isə belə bir qoşunla özünün də daxil olduğu Oğuz türk qrupunun digər və ən əsas qolu sayılan Azərbaycan türklərinin üzərinə gəlmişdi. Bu böyük qüvvəni burada sərf etməklə o nə qazanacaqdı? Buradan sonra onun Qərbi Avropaya yürüş etməyə təqəti qalacaqdımı? Onu bu qardaş qırğınına təhrik edən Roma Papasının əsil məqsədi ona aydın deyildimi? Roma Papasının onu Səfəviləri sıradan çıxartdıqdan sonra Avropaya inamla, arxa tərəfdən arxayın daxil ola biləcəyinə və Avropanı tabe etdirməkdə ona kömək edəcəyinə inandırması çox gü-lünc, həm də ikrah doğurucu hal idi. Bu qədər odlu silahı da yəqin ki, ona papanın təhriki ilə ya romalılar, ya da genuyalılar vermişdi. Bəs sonra nə olacaqdı? Özlərinə qarşı gələcək bir or-dunu yenə də mərmə ilə təchiz edəcəkdilərmə? Özlərində daha qüdrətli yox idimi? Doğru-danmı bunu ona başa salmaq mümkün vünşdi?! Özü Sultan Səlimə qarşı cəmi 40 min qoşunla səfərə çıxmışdı.

O axı müharibə aparmağa gəlməmişdi.

Bu zaman Şah İsmayılın müridi Bayram bəy Qaramanlı atını onun yanına çapdı. Onun üzündə heyrət və narahatçılıq ifadəsi vardı.

– Şahım, biz bu kiçik qoşunla bu osmanlı sarsağına qarşı döyüşə bilərikmi?!

Şah İsmayıl Bayram bəyi qıyqacı süzdü. Atası Şeyx Heydər in də müridi olmuş və onunla 14 döyüşdə iştirak edib qələbə qazanmış Bayram bəy deyəsən qocalırdı.

– Bayram bəy, sən bizim on dörd il əvvəl cəmi yeddi min nəfərlik hazırlıqsız qoşunla ilk döyüşümüzü xatırlayırsanmı? O vaxt Şirvanşah Fərrux Yasarın iyirmi min süvarisi, altı min də piyada qoşunu vardı. Bizdən sayca üç qat artıq və qüvvətli bir qoşunu onların evinin içində darmadağın edə bildiyimiz halda indi öz torpağımız olan Çaldıran düzündə bu tərs sünnülərə qalib gələ bilməyəcəyikmi?

– Şahım, onda bizim qızılbaşlarda döyüş ruhu vardı. İndi isə hamımız bayram libası geyinmişik, heç kəs döyüşə inanmır.

– Çünki bizim nə döyüşmək, nə də qalib gəlmək fikrimiz yoxdur. Baxarsan, son anda da olsa Sultan Səlim öz səhvini anlayacaq. Bəlkə də bizim nə dərəcədə səmimi olduğumuzu sınayır. Ola bilər. Mənim göstərişim olmasa, son ana kimi heç kəs atəş açmasın, qılıncını belə siyirməsin.

– Osmanlılardan hər cür qeyri-adilik gözləmək olar. – Şahın sağ tərəfində durmuş Qara Piri bəy dedi. – Bunun babası Fəth Sultan Məhməd çox qapalı hökmdar olub. Son anacan məqsədini kimsə anlamayıb.

– Elə ona görə ölümünün əsl səbəbini də kimsə anlamadı.

Şah İsmayılın bu sözləri dediyi məqamda Məhəmməd bəy Ustacılı da çaparaq onlara yaxın gəldi.

– Şahım, nə əmr edəcəksiniz, döyüşə hazırlaşaq, yoxsa düşərgə quraq? – deyər soruşdu.

– Əlbəttə ki, düşərgə qurun!

Şah İsmayıl ona bu tapşırığı verdikdən sonra çevrilib arxasındakı İlyas bəy Xınıslıya:

– İlyas bəy, sən bir Sultan Səlimin yanına getməyə hazırlaş! – dedi. – Dənən ki, onun bütün ləyaqətli şərtlərini qəbul etməyə hazırıq. Başa sal ki, mən onun təhqiramiz sonuncu məktubuna görə buraya gəlmişəm. Döyüşmək fikrim yoxdur! Olsaydı, onları indiyə iki dəfə pusquya salmışdıq. Biz belə fikirləşirik ki, iki türk və iki müsəlmanın bir-birinə qılınc qaldırması ayıbdır! Bura qədər düşməni kimi gələsək də, əminəm ki, buradan dost-qardaş kimi ayrılacağıq. Əvvəl-axır bu ədavətə son qoyulmalıdır! Ana babam Uzun Həsən onun babası Fəth Sultan Məhmədə qarşı, o mənə, mənim gələcək oğlum onun oğluna qarşı,.. Axı arada nə baş verib? Məzhəb ayrılığı? Sünnülər özü dörd böyük məzhəbə ayrılıblar. Hənəfi, Şafeyi, Maliki, Hənəbəli. Bir bizim cəfəri məzhəbi onları nə üçün narahat edir? Cəfərilər onları qəbul edir, onlar da cəfəriləri qəbul etməlidirlər. Bizim babalarımız da vaxtı ilə hənəfi olublar. Bəlkə onlar da nə vaxtsa şiyyə olacaqlar. O zaman bu gün üçün xəcalət çəkməzlərmə? Səfəviyyə təriqətinə etiqad

edən qızılbaşlar məzhəbcə cəfəridir. Bunu ona başa sal. Olsun ki, əyanları onu çaşdırır. O öz qüvvəsini başqa istiqamətə sərf etsə yaxşıdır. Qərb onun, Yaxın və Uzaq Şərq isə bizim. Bizdən tam arxayın olsun.

– Şahım, arxayınçılıq üçün birdən o təminat istəsə...

Şah İsmayılın qaşları çatıldı.

– Bu kişi sözüdür! Qurana əl basarıq! Nə istədiyini özü desin.

Şah İsmayıl daha nəşə deməyib, atının üzünü çevirdi və arxa sıralarda gələn arabalara sarı getdi. Arabaların birində arvadları Tacılı və Bəhrüzə xanım gəlirdi.

Qoşun mövqə tutub düşərgə salmağa başladı.

Bir saatdan sonra İlyas bəy Xınıslı şahın çadırına gəldi. Qanı qara idi.

– Şahım, bu əzəvay məxluq arxayınçılıq üçün təminat olaraq sizin özünüzdən girov qalmanızı istəyir.

Bunu eşidən kimi həm Tacılı xanım, həm də Bəhrüzə xanım oturdurları yerdən cəld ayağa durdular və sözsüz zirehli paltarlarını geyinməyə başladılar. Şah İsmayıl da taxtından qalxdı.

– Bacarırsa özü gəlib girov tutsun! Deyəsən bu oğraş çox zəhlə aparacaq!

– Şahım, bu məlunlar artıq hücumə başlayıblar.

Elə bu zaman bir top mərmisi uğultu ilə uçub, bir qədər kənarda partladı. Sonra daha biri,... daha biri... Şah İsmayıl ağ ata sarı yüyürüb sıçrayışla onun belinə qalxdı. Qoşun öz yerini almışdı. Amma hamının qaşları çatılmış, üzlərə heyrət və qəzəb ifadəsi çökmüşdü. Daha bir mərmə qoşunun ortasına düşdü və partlayıb onlarca əskəri öldürdü. Qoşun indi əks tərəfə bir qədər əvvəlki təbəşüm, xoş niyyət və ümidlə baxmırdı. Baxışlardan qəzəb püskürür, nifrət yağırdı. Amma Şah İsmayıl üç tərəfə sərt baxışlarla nəzər salıb, əlinin işarəsi ilə hamıya yerindən tərpənməmək əmrini verdi. Özü lap önə çıxdı və osmanlı ordusu ilə üzbəüz qaldı. Aralarında bir kilometrə yaxın məsafə vardı. Qarşı tərəfdən qoşunun önünə kimsə çıxmırdı. Onların önündə topçu briqadalar qurulmuşdu. Böyük sıra ilə düzülmüş topların qarşısında səngərlər qazılmışdı. Süvari qüvvələr sol və sağ cinahlarda toplanmışdı. Çox güman ki, topçuları ön səngərlərdə gizlənmiş tufəngçilər, oxatanlar və buradan görünməyən süvarilər qoruyacaqdı. Bu heç də hücum tədbirinə oxşamırdı. Belə tezliklə döyüşə başlaması da Sultan Səlimin əsla təmiz niyyətdə olmamasından xəbər verirdi.

"Gərək onu bu məqama çatmağa qoymayaydım!" deyər fikirləşdi və müridlərin ona vermiş olduğu uzaq zamanın dərslərində rəqibə aman verməməyi, heç kəsə güzəşt etməməyi və siyasətdə qardaşların olmadığını xatırladı. "Nə vaxta qədər belə olacaq? Biz axı eyni dindən, eyni soykökdənlik!" Düşüncəsindən axıb keçən bu fikirlər ona bir qədər təskinlik verdi.

Şahın başının üstündən uğultu ilə uçub keçən növbəti mərmilər ondan arxaya və yəqin ki, yenə də qoşunun içərisinə düşdü. Partlayan hər mərmidən sonra ağ at diksinib şaha qalxırdı. Şah İsmayıl bu zaman təkcə atını deyil, həm də sağ əlini qaldıraraq qoşunu güclə sakitləşdirdi. Növbəti top mərmisinin partlayışından sonra o əlinin işarəsi ilə sərkərdələrdən birini – Qara Piri bəyi yanına çağırırdı və " Mərmilərin zərərsizləşdirilməsi üçün arxa cərgələrdə tədbirlər görür!" əmrini verdi. Bu o demək idi ki, Mərminin uğultusuna görə düşmə sahəsini dəqiqləşdirən süvarilər cəld atdan düşüb yerə uzanmalı və ya kənara çapmalı idilər. Bu hallarda yüz faiz əminlik olmasa da xilas olmağa ümid əlli faizdən çox olurdu. Bir vaxtlar sınıanmış bir ayrı qayda isə öndəki beş cərgədən arxadakı süvarilərin sol və sağ cinahlara paylanması idi. Osmanlı topları susmaq bilmirdi. Lüləsi qızmasın deyər müəyyən ardıcılıqla atəş açırdılar. Beləcə axşamca atəş açırdılar. Amma qızılbaşların sıralarında yüzlərlə əskər həlak oldusa da, yaralandısa da kimsə yerindən tərpənmədi. Yalnız xüsusi bir dəstə ölənləri, yaralananları və sahibsiz atları toplamaqla məşğul oldu.

Şah İsmayıl ağ atın belində dimdik oturub qarşı tərəfə baxmaqda davam edirdi. Hətta bir loxma yeməyini də at belində yedi, şərbətini qarşı tərəfə baxaraq içdi.

Qarşı tərəfdə isə yekə bədənli, uzun, eşmə bığlı, yaxalıqsız qırmızı qumaşlı parçadan çuxa geyinmiş, başına ağ dolaqlı, üstü taclı papaq qoymuş, qulaqları sırğalı Osmanlı hökmdarı Sultan I Səlim hirsli addımlarla, əyanların önündə var-gəl edirdi.

– O axı nə üçün yerindən tərpənmir?! Elə durub bizim nəyimizə mat-məətəl tamaşa edirlər?! Bu hərəkət nə deməkdir?! Söyüş verirlərmə bizə?! Bununla o nə demək istəyir?

– Sultanım, Şeyx İsmayıl bununla sizə döyüşmək istəmədiyini bildirməyə çalışır. O sizi öz sədaqətinə inandırmaq istəyir. İnanmayın onun bu hərəkətinə!

– Əcəb söz çərənləyirsən, Baltaçı oğlu! Biz axı onun qoşununu qırıq! Elə çıxır ki, hücum edib bütün əskərlərini qırsaq da susacaq?! Burada nəyə başqa səbəb var!

– Biz Anadoluda qırx min dinc şeyni qılıncdan keçirtdik, amma o dözdü, məmləkətindəki sünnüləri eyni cür qayda ilə qırmadı.

Bunu deyən yəniçəhr alayının komandanı Kılıc Arslan idi. Bir başqa əyan – divanbəyi Zorlu Həsən ona sarı baxmadan onun cavabını verməyə çalışdı.

– Əvəzində öz dərvişlərini bizim qoşunun arasına salıb zərərli təbliğatını yaydı. Dünənə kimi sən yəniçəhrlərinin bir çoxu salamlaşarkən bir-birinə "Şah!" deyərək onu xatırladı, ona rəğbət izhar edirdi. Bu yürüşə gəlməkdən imtina edən yəniçəhrləri unutmusan yoxsa? Əgər sultanımızın indiki bu yürüşü olmasaydı, bir azdan osmanlı bəsbütün yaşıl qurşaqlılar bürüyəcəkdə! Olmaya sən də öz qiyamçı yəniçəhrlərin kimi...

– Səsinizi kəsin görüm! Məni sizin bu qeybətləriniz maraqlandırmır! – Sultan Səlim bağırdı. – Zırramalar! Tədbir tökün! Əgər onlar bizim topların qarşısında sabah da daş kimi durub qalsalar, onunla sülh müqaviləsi bağlamağa məcbur olacağam. Onda, deməli, o türkçülüyə sədaqətində və bizə ehtiramında haqlıdır!

– Sultanım!

– Sultanım!

– Kəsin səsinizi! Sultanı da söydürərsiz indi mənə! Bir tədbir tökün!

– Bəlkə biz sabah qızılbaşlara doğru hücumla keçək, amma əlli-altıмыш metr qalmış atlılar geriye çapsınlar. Görək əsəbləri nə qədər möhkəmdir və nə dərəcədə səmimidir.

– Hə, bax bu bir az ağlabatandır! Daha nə etmək olar? Fikirləşin!

Şah İsmayılın çadırında isə bir başqa cür müzakirə gedirdi.

– Şahım, o zırramanın biridir! Onun qabiliyyəti, qanacağı olsaydı öz doğma atası Sultan II Bayəzidə qarşı qoşun çəkib vuruşmazdı. Oralarda bir dərə var, adına Oğraş dərəsi deyirlər. O dərədə övlad atasına əl qaldırıb. Öz atası II Bayəzidi də elə özü zəhərləyib öldürdü. Hakimiyyət ona çatmırdı. Buna görə iki qardaşını, onların oğullarını iplə boğub öldürdü! İndi elə bir nəcins övladdan, qatil qardaşdan, əmidən kişilik gözləyə bilmərik axı!

Şah İsmayıl Bayram bəy Qaramanlının bu sözlərini səbrlə dinlədi və təsdiq mənası ilə başını tərpətdi.

– Səni başa düşürəm, sən Bayram bəy olaraq belə düşünməkdə haqlısan. Amma şah olarsa bəlkə də belə düşünməzdin. Bu taxtdan hər şey belə sadə görünür. Qarşımızda təkcə bir şəxs deyil, həm də bizimlə eyni millət durub. Mən iki xalq arasında ədavət tərəfdarı deyiləm! Osmanlıdan gələnlər nələrlə danışır – unutmusunuzmu? Guya ki, biz onları kafir hesab edirik, onların qanını, malını, namusunu özümüzlə halal elan etmişik... Biz göstərməliyik ki, elə deyil!

– Durduğu yerdə bizim dörd yüzə yaxın əskərimiz şəhid oldu. Döyüşərdikse bu qədər əskər ən azı min nəfər düşməni sıradan çıxardardı.

– Düşməni? Sən onları düşmən adlandırırsan? Onların və bizim əvvəl-axır əsil dostumuz müəyyənleşməlidir, ya yox! Bu gün döyüşdük, bir-birimizin qanını tökdük, bəs sonra?.. Axı sonra bu döyüşün kimin qələbəsi ilə nəticələnməsindən asılı olmayaraq ədavət yenə davam edəcək. – Şah İsmayıl bu sözləri Əhməd bəy Sufi oğlu Ustacıya deyirdi. – Əvvəl-axır biz buna son qoymalıyıq! Böyük Turan yaratmaq bizim bir-birimizə etimadımızdan asılıdır. Bu olmazsa, nə osmanlılar Qərbə doğru irəliləyə biləcək, nə də biz Hindistana. Mən bütün bunları Səlimə necə başa salmalıyam! Bəlkə o bunları anlasa özündə təpər tapar.

– Şahım, siz çox doğru buyursunuz, amma əks tərəfdə Sultan Məhməd deyil ki anlasın! O sabah da qızılbaşları eyni cür atəşə tutacaqsa, sonra qızılbaşlar ölən-yaralananlara görə onları bağışlamayacaqlar. Biz bu gecənin qədrini bilməliyik. Bizim imkanımız var ki, bu gecə geriye

çəkilmək və onları bir neçə yerdə tələyə salıb sonuncu yanuçəhrinə, nə bilim məhmədciyinə qədər qıraq

– Yox, Hüseyn bəy! Onsuz da mənim adım vayqanlıdır. Sabah bütün ərəb və türk mənbələri, Asiya və Avropa səlnaməçiləri yazacaq ki, mən qüdrətli bir türk imperiyasını sıradan çıxartdım. Çünki mən əslən türk deyiləmmiş! Məni ya kürd, ya yunan adlandıracaqlar, gördüyümüz işlərə qara yaxmağa əllərində əlavə bəhanə olacaq. Xəbəriniz yoxmudur ki, farslar mənim adımdan qəzəllər yazırlar. Guya ki, mən Hürriyyə qəbrini açmışam və bu xətəyə görə Xətayi olmuşam. Amma kim bilməsə də siz bilirsiniz ki, mən hələ Lahicanda olarkən bu təxəllüslə şeirlər yazırdım. Bax, şah olsaydınız, tarixdəki adınız barəsində də düşünər və hər şeyin zorla həll olunmadığını başa düşərdiniz. Bu barədə müzakirəni bitirdik. Daha münasib yol bilirsinizsə, buyurun, təqdim edin.

Bu sözlərdən sonra Şah İsmayıl taxtından qalxıb, əllərini arxasında cütlədi və fikirli halda içəridə bir qədər var-gəl etməyə başladı. Hamı düşünür, nəşə bir yol axtarırdı. Təclı xanım və Bəhrüzə xanım, eləcə də şahın oxşarı olan Sultanəli Mirzə Əfşar da burada idi və onlar da düşündü. Amma ən münasib yolu da elə şah özü tapdı.

– Mən bu gecə sultan Səlimin çadırına daxil olub onunla görüşməliyəm!

– Necə?! Şahım!

– Şahım, Siz nə danışırırsınız?!

Yer-yerdən hamı həyəcanla dikəldi və onun bu fikrinə etiraz etməyə çalışdılar. Amma sonra bu etirazların əhəmiyyətsiz olduğunu hamı başa düşdü və susdu. Sonra Sultanəli Mirzə Əfşar:

– Şahım, bəlkə Səfəvi şahı kimi danışığa mən gedim, o bizi dəqiq tanımaz!– deyərək son cəhtini göstərdi.

– Mən elçi, ya nümayəndə kimi getməyəcəyəm ki, Sultanəli. Necə gedəcəyimi o ömrünün sonuna kimi unutmamalıdır. Nə isə, bu qərar artıq verildi! Onu da deyim ki, üç saat ərzində, mən gedib qayıdana kimi bir kimsə bu çadırdan çıxmayacaq! Əgər qoşunun içərisində xəfiyyə varsa, qoy elə düşünsün ki, biz hamımız buradayıq.

Şah İsmayıl başından qırmızı dilimli çalmasını çıxartdı, gətirib öz oxşarı Sultanəli Mirzə Əfşarın başına, onun bərkünü isə öz başına qoydu. Eləcə də qırmızı qumaşlı qızılı çuxasını Sultanəlinin əynindəki göy çuxa ilə dəyişdi. O, çadırın arxa hissəsində qalın keçəni xəncəri ilə kəsdi və hamının baxışları altında ehtiyatla və xəlvətcə bayıra çıxdı.

Bir ayrı yerdə və bir ayrı çadırın keçəsinə sancılan xəncərin ucu yavaşca aşağıya doğru sürüşdü və sürüşdükcə də bu xəlvət guşədə nazik-uzun bir yarıq saxladı. İçəridə əvvəlcə kimsə yox idi. Yarıqdan içəriyə baxan bir cüt baxışların sahibi sonra sakitcə içəriyə daxil oldu. Bu adi əyan qiyafəsində olan Səfəvi şahı İsmayıl idi. O, sərt və iti baxışlarla və diqqətlə çadırın içərisinə baxdı. Birdən addım səsləri eşidib, cəld sultan taxtının arxasına sıxıldı və öz ətəyini üstünə çəkərək orada tamamilə görünməz oldu. İçəriyə daxil olan iki nəfərdən biri sultan Səlim, o biri isə Baltaçı oğlu idi. Sultan Səlim fikirli halda gəlib, bir kənarda qoyulmuş böyük taxtına oturdu.

– Qoşunun vəziyyəti pis deyil, amma yanıçəhrlər sarıdan içimdə narahatçılıq dolanır.

Sultan Səlimin bu sözlərinə Baltaçı oğlunun səsi:

– Onsuz da bu döyüş səhərdən o yana keçməz!– cavabını verdi.

– Gözlərimdən yuxu tükülür! Bu günki, qədər heç yorulduğum olmamışdı.

– Sultanım, izn versəydiniz, yataq açılar, cariyələrdən biri yanınıza gətirilərdi.

– Yox-yox! Hər an hər şey ola bilər. İnanmıram ki, o dərviş balası nəşə bir tədbirsiz olsun. Mən elə taxtım da yata bilərəm. Mənim taxtım genişdir, burada oturmaq da, yatmaq da olar. Sən bir daha keşikçiləri yoxla, qızılbaşların düşərgəsini tam nəzarət altında saxlayın! Hər şey barəsində mənə o dəqiqə məlumat verin. Gedə bilərsiniz!

Baltaçı oğlu təzim edib getdikdən sonra Sultan Səlim qurşağındakı qızıl işləməli kiçik torbadan mərci boyda bir qara şey - tiryək çıxartdı və ağzına atdı. Sonra o qarşısındakı bardaqdan cama al qırmızı şərab süzüb içdi. Camı yerinə qoymaq üçün əyildi. Dikələrkən, birdən arxadan bir əl uzanıb onun ağzını qapadı, digər əl isə xəncərin iti ucunu onun boğazına dirədi.

Taxtın arxasındakı alaqaranlıqda Şah İsmayıl göründü. Onun üzünü görməsə də bu qəfil vəziyyətdən Sultan Səlimin rəngi ağardı, gözləri bərələ qaldı.

–Səsini çıxartma və sakit otur. Əks təqdirdə keşikçi içəriyə daxil olanacan sənin başın bədənindən üzləcə! Başa düşdünmü?

Sultan Səlim başını tərpətməklə razılığını bildirdi. Arxanın alaqaranlığında güclə sezilən Şah İsmayıl, onun ağzını buraxdı, xəncəri boğazından ayırdı, önə keçib, Sultan Səlimin yanında enli taxtın bir kənarına oturdu.

– Sən kimsən? - deyə Sultan Səlim ona diqqətlə baxaraq, amma ehtiyatla, qorxu içərisində soruşdu.

– Həmin o dərviş balasıyam – Şah İsmayıl Səfəvi!

–Necə?!

–Elə bu gecə!–Şah rişgəndlə dedi.– Göndərdiyin beşinci məktubunda məni nakışi adlandırmısan, başıma ləçək örtüb hərəmxanada qoçuluq etməyə qadir olduğumu bildirmisən. Budur, mən gəlmişəm! Nə sözün var? Eşidirəm.

Sultan Səlim elə çaşqın vəziyyətdə idi ki, heyrətdən ağzı açıla, gözləri bərələ qalmışdı. O sanki nəşə düşünməyə və nəşə cavab verməyə qadir deyildi. Bir gözü ilə şahın əlindəki xəncərə, gah da çadırın qapısına sarı indicə kiminsə içəri girəcəyi ümidilə baxırdı. Şah İsmayıl onun nəşə deyəcəyini gözlədi, eyni zamanda barmağındakı iri şahlıq üzüyünü ona göstərdi. Sultan Səlim bu böyük və gözəl üzüyə də ağzı açıla vəziyyətdə baxdı. Heyrətdən donub qalmışdı. İki şah yanaşı elə oturmuşdular ki, sanki bu taxt elə iki nəfərlik imiş.

–Mən səni çox asanlıqla öldürə bilərəm. Ləyaqətsiz hərəkətə, sözə görə bizlərdə adamın üzünə çapıq atırlar. Son məktubuna görə sənin üzünə çapıq da atmağa haqqım var. Heç olmasa o məktubları farsca yazdırmayıydın. Mən isə sənə hörmət qoyub, səni türk sanıb öz ana dilimizdə bir cavab verdim. Onda da səni təhqir etmədim. Elədimi?

Sultan Səlim ixtiyarsız halda başını tərpətdi, baxışlarını aşağı dikdi.

–Bura qədər gəlib çıxmışamsa, səni xar etmək üçün arvadlarından birini götürüb özümü aparmağım da mümkündür. Amma mən bunların heç birini etməyəcəm. Türk və müsəlman olmasaydın, bəlkə də edərdim. Biz həm də indi dünyanın ən qüdrətli iki türk dövlətinin hökmdarıyıq! Bir-birimizi alçaltmağımız daha çox ümumi düşmənlərimizin ürəycə olar. Bəlkə də sən bunu etməzsən, amma mən bir şəxs olaraq, şəxsən mənə qarşı etdiyin bütün yanlışlıqları sənə bağışlayıram. Ancaq səltənətim və imanım adına təhqirə yol versəydin, əvvəlcə bu yekə bığlarının bir tayını qırardım. Fikirləşmə ki, bütün bunları sənə demək üçün buraya gəlmişəm.

–Nə istəyirsən bəs? – Sultan Səlim bir gözü onun əlindəki xəncərdə ikən boğazından güclə çıxan xırıltı ilə soruşdu.

Şah İsmayıl əlindəki xəncəri ona uzatdı, onun ovcunu açıb, zorla ovcuna sıxdı.

– Əgər səni çəkindirən bu xəncədirsə, bax, indi bütün üstünlüklər sənin əlindədir. Təki kişi kimi danışaq! Sən mənim torpağıma hücum etmisən, Çaldıran kəndi də mənim ərazimdir. Ona görə də əvvəlcə sən denən nə istədiyini. Bəlkə sən dayın Dülqadir bəyin və dayın oğlanlarının intiqamını almaq üçün bu yürüşə çıxmısan? Elə isə məndən intiqamını al və qayıt geri. Hərçənd, sən bilməlisən ki, onların ölümü qərəzli olmayıb. Döyüşən tərəflərdən kiminsə qarşı tərəfi öldürməsi cinayət sayılmaz. Buyur, qərar sənindir!

Sultan Səlim əlinə zorla verilmiş xəncərə də hürkək nəzərlərlə baxdı və bu vəziyyətə inanmırmış kimi xəncəri onun özünə qaytardı və:

–Mən daha heç nə istəmirəm!– dedi.

Şah İsmayıl xəncəri alıb qurşağından asılmış qoburuna saldı.

– Amma mənim istədiklərim var. Birinci istədiyim odur ki, sən qızılbaşların heç zaman Osmanlıya arxadan hücum etməyəcəyinə inanasan. Əgər mənim sənə qarşı hər hansı bir qərəzim olarsa, indicə bu xəncəri dəstəyinə kimi sənin ürəyinə saplayaram və heç kəs də səni bu ölümdən qurtara bilməz. Sən olmayandan sonra bu qoşun da burada durmayacaq, hamı qaçib gedəcək. Biz isə rahatca gedib İstanbula girəcəyik. Bəlkə buna şübhə edirsən?

Onun bu sualına Şultan Səlim sanki yuxudan ayıldı.

–Xeyr-xeyr! Yəqin ki, sən haqlısan!

–Biz eləcə bu gecə sənə digər sərkərdələrini də başsız qoya bilərik. Əgər bunu etməyəcəyiksə, sən bir dəfəlik başa düşməlisən ki, hədəfimiz sən və sənə taxt-tacın deyil. Biz iki türk və iki müsəlman dövləti olaraq, bir-birimizə arxalanmalı və İslam ideyalarını bütün dünyaya arxayınçılıqla yaymalıyıq. Nə portəgiz, nə də ispan elçilər mənə yoldan azdırma bilmədilər. Siyasət işləmələrimin əvəzində onlar da mənə top satacaqlarından sonda imtina elədilər. Sənə isə görürəm çoxlu top satıblar. Sən o genuyalıları çox etibar etmə. Aramızda müharibə olsa, bu, bizim hər ikimizi zəiflədə bilər. Bunu qəbul edirsənmi?

Sultan Səlim tədricən özünə gəlməyə başlamışdı.

–Əgər sən indi mənə öldürüb, bu müharibədə qələbə qazana biləcəyin halda bunu etmərsənsə, mən sənə inanmaya bilmərəm. Amma mənə tamamilə başqa bir vəziyyəti anlatmışdılar. Guya ki, sən Vatikan başçısı ilə sövdələşmişən.

–Əsil həqiqət sənə gözlərin qarşısındadır. Sən romalıları inanma! Mənə dediklərini sənə də deyiblər. Nəticədə sən məndən çəkinirsən, mən də səndən. Bunun hansımıza faydası var? Əlbəttə, onlara, bizə yox! O Roma Papası özü bilir ki, dünyaya sonuncu və həmişəlik gələn din İslam dinidir. Bunu İsa Məsih də bildirirdi. Amma xristian din xadimlərinə bu həqiqəti etiraf etmək sərf eləmir. Onlar bizim daim münaqişədə və zəif halda yaşamağımızda maraqlıdırlar! Onları nəinki sənə və ya mənim mənafeyim, heç xristianlıq da düz-əməlli maraqlandırmır. Onları özlərinin dini hakimiyyəti maraqlandırır. Bu sənə aydındırmi?

–Aydındır! - deyən Sultan Səlim o andaca və qəti cavab verdi.

–Çox gözəl! Elə isə sabah biz üz-üzə qalmalı, sonra hər ikimiz atlarımızı irəli çapıb, qoşunların gözü qarşısında qucaqlaşmalıyıq. Sonra oturub sülh və qarşılıqlı yardım barəsində müqavilə imzalanmalıdır. Hə, əvvəlcə sən mənə bu gün top atəşi ilə öldürdüyün dörd yüz nəfər əskərim üçün təminat ödəməlisən. Bu olmalıdır ki, qızılbaşlar da səni bağışlaya bilsin. Ondan sonra buyur, sən Qərbə, mən isə Şərqə – Hindistana doğru İslam bayrağını aparaq. Sənə lazım olan zamanda mən öz dəstələrimi sənə yardımına göndərə bilərəm. Nəhayət ki, dünyanın bir Allahı olduğu kimi cəmi bir də dövləti olmalıdır. Biz buna yaxınıq! Bunu indi biz etməsək, sonra heç bir kimsə edə bilməyəcək! Dünya dövləti qurulduqdan sonra elə bir quruluş yaradırıq ki, nə orduya, nə müharibəyə, nə də şah-sultana ehtiyac qalmaz. Hətta İslamda bütün məzhəbləri aradan qaldırar, peyğəmbərdən sonrakı sıfır vəziyyətinə gələrik. Din xadimlərinin iştirakı və yekdil rəyi ilə cəmi bir ortaq yol fikirləşərik. Xəlifə isə bütün müsəlmanların razılığı ilə kimsə seçilər. Mənim xəlifə olmağa iddiam yoxdur. Sən özün bilərsən. Bütün bunlarla razısanmi?

Sultan Səlim o andaca tez:

–Razıyam!- dedi.

–Bir kişi, bir sultan, bir müsəlman kimi buna söz verirsənmi?

–Verirəm!

–Elə isə mən də səni öldürürəm. Sənə inanıram, sənə arxamca qoşunu ayağa qaldiramayacağına da əminəm və gəldiyim kimi də sakitcə çıxıb gedirəm. Mənə sözün, etirazın varmı?

–Xeyr! Xeyr! Xeyr! - Sultan Səlim tələsik dedi.

Bundan sonra Şah İsmayıl ayağa qalxıb ona əlini uzatdı. Sultan Səlim çətinliklə də olsa ayağa qalxdı və onun əlini ikiəlli sıxdı.

–Sabah Çaldıran düzündə də beləcə görüşənədək!

Şah İsmayıl Sultan Səlimin bu sözlərindən məmnunluqla gülümsədi, gedib qətran çiraqlarını söndürdü və qaranlıqda görünməz oldu. O gedən kimi Sultan Səlim dərindən nəfəs aldı, təqətsiz halda taxtına oturdu. Hətta başındakı papağını çıxarıb, əlinin üstü ilə alınının soyuq tərəfini də güclə sildi. Daha sonra isə o “Gözetçi!” deyən çağırmaq istədi. Səsi o qədər astadan və yenə elə xırıltı ilə çıxdı ki, bu onu acıqlandırdı. Yalnız üçüncü cəhddə onun səsi guruldadı. Hövlanak içəriyə daxil olan gözetçi aləqəranlıqda heç bir şey görməyib, tez geriye qayıtdı. Sultan Səlimin yenidən “Gözetçi!” deyən bağirtisi və ayağa qalxdı. Çadırın qapısı ağzında bu

dəfə iki gözətçi göründü. Hər ikisinin əlində yanar məşəl vardı. Sultan Səlim qəzəblə onlara doğru getdi, əl atıb birinin qılıncını çıxartdı və:

– Bəs bayaqdan harada ölmüsünüz?! – deyərək bu qılıncı zərblə birini başına çırpdı və cyni zamanda hərlədi, o birinin boğazına çəkdi.

Çaldıran düzündə üzbəüz iki qoşun durmuşdu. Bir tərəfdə öndə yanuçəhlər, arxada toplar, cinahlarda süvarilər, digər tərəfdə isə bayramsayağı bəzənmiş piyada və süvarilər düzülmüşdü. Osmanlıların başının üstündə ay-ulduzlu qırmızı, qızılbaşların əllərində isə üzərində üzərində ərəbcə “La İlahə İlləllah, Muhəmmədin rəsulullah, Əliyən Vəliyullah” yazılmış yaşıl bayraq dalğalanırdı. Şah İsmayıl Səfəvi yanındakı əllərini azacıq qaldırıb Allaha şükürlər edirdi. O, qarşı tərəfdəki qoşunun önündə Sultan Səlimin görünməsinə gözləyirdi. Sultan görünən kimi o, ələmdardan bayrağı alacaq və atını ona sarı irəli sürəcəkdə. Hələki sultan yu banırdı. O, üzünü azacıq sağ tərəfə tutdu və:

– Nəhayət ki, türk dövlətlərinin bir-birini qırmasına son qoyulacaq!– dedi.– Bir azdan tarixin köhnə səhifəsi sona yetəcək, tamam yeni bir səhifə başlanacaq! Bunu dünyada bütün müharibələrin sonuna aparacaq şərəfli gün də hesab edəcəklər. Aləmin bir Allahı olduğu kimi vaxt gələcək dünyanın da cəmi bir dövləti olacaq.

İlyas bəy Xınıslı dərindən köks ötürdü və başını yırğaladı.

– Nə qədər ki, insanların qəlbində dünya malına böyük məhəbbət var, Şahım, hakimiyyət iddiaları da olacaq, İblisin işi başından aşacaq!

– Eh, İlyas bəy, şeir yazmağı, incə sənətlərlə məşğul olmağı, böyük kitabxana açmağı, elm hövzəsi yaratmağı, adicə çini qablar toplamağı mən qılınc tutmaqdan, qan tökməkdən, hökm-lər verməkdən daha çox sevirəm! Vallahi! Düşüncəmdə bir “Olaydı” rədifli qəzəl dolaşır. Bu gün hər şey tamamlandıqdan sonra birinci onu yazacağam.

Bu zaman qarşı tərəfdə toplar guruldadı və birdən havada uçuşan mərmilərin uğultusu eşidildi. Bunun nə demək olduğunu anlamağa macal tapmamış birdən Səfəvi qoşununun içərisinə mərmilər düşməyə və partlamağa başladı. Partlayışlardan yer-göy titrədi, o andaca insan inilti-ləri, qışqırıqlar, at kişnərtiləri yüksəldi. Şah İsmayıl Səfəvi və ətrafındakı müridlər elə çaşmışdılar ki, nə baş verdiyini anlaya bilmirdilər. Mərmilər isə uçmaqda və qoşunun səfini pozmaqda idi. Bir anın içində bütün ümidlər beləcə partlayır, məhv olurdu. Şah İsmayılın dırnaqlarından saçına qədər yüksələn qəzəb onu var səsi ilə bağırmağa məcbur edirdi. O birdən ağzını göylərə tutub, öz qəzəbini vulkan kimi püskürdü. Sonrakı məqamda o əlini qılıncına atdı, siyirib başı üzərinə qaldırdı və “Allahu Əkbər!” deyərək qışqırdı. Ardıyca bütün qoşun “Allahu Əkbər!” deyərək kükrədi. Böyük şah başı üzərindən uçmaqda davam edən mərmilərin qopduğu yerə sarı nifrətlə atını irəli çapdı.

İki qoşun bir-birinə sarı şığımışdı. Onların bir-birinə çırpılması ilə sanki ildırım çaxdı. Şah İsmayıl bir əlində qılınc, o birində toppuz oynadaraq, hamıdan daha irəliddə və rəqib qoşunun əskərlərinin tam əhatəsində idi. Amma bir kimsə ona sarı qılınc çala bilmirdi. Şahın sürətli, çevik zərbələri nəticəsində yerə üzülmüş qollar, başlar, sinəsi, başı yarılmış əskərlər düşür, atlar yığılırdı. Yanıçəhlər tufənglərini ona sarı dəqiq tuşlamağa macal tapmırdılar. Onun hətta atı da döyüşür, hərdən şaha qalxır, qarşıdakı atları, əskərləri təpikləyirdi. Döyüş tədricən öz şiddətini artırırdı. Qızılbaşlar hamılıqla nifrət və qəzəblə döyüşürdülər. Toplar isə yenə də atmaqda, hamının başı üzərindən mərmilər uçmaqda idi. İndi yaralananların bağirtisi, qılıncların şaqqıltısı, qalxanlardan qopan küt səslər, əskərlərin bir-birlərini söyməsi, qışqırıqlar, hayqırıqlar bu səsləri batırmağa çalışırdı. Şah İsmayıl isə partlayan hər mərmimin səsinə dəqiq eşidir, bu onu daha da qəzəbləndirirdi. Onun gözü önündəki canlılar insan timsallı, deyil, qara siluet kimi görünür, o da əllərindəki işıqlı aləti onlara çırpıb, bu qaranlıqları yoxa çıxartmağa çalışırdı. Birdən öz qarşısında daha böyük və daha tünd bir qaraltı göründü. Ona sarı bir neçə zərbəsi yan keçdi.

– Ey dərviş, mənə Əli bəy Məlkük oğlu deyərlər!

Şah İsmayıl bu cəsur döyüşçünün şücaətləri barədə çox eşitmişdi. Amma indi onun gücü, qüvvəsi, məharəti şahın nəzərində öz dəyərini heçə endirdi, əksinə bu onu qəzəbləndirdi də.

Məlküq oğlu ona zərbə endirmək istəyərkən birdən şah var gücü ilə qılıncını onun təpəsinə endirdi. Zərbənin gücündən qılınc Məlküq oğlunun başındakı dəbilqəni də başını da iki para kimi yardı. Bunu görən osmanlılar dəhşət içərisində kənara qaçmağa başladılar. Şah İsmayıl heç nəyi vecinə almadan atını irəli sürməkdə, sağından, solundan qaçmağa çalışan düşmənləri doğramaqda davam etdi. Daha bir neçə nəfəri atdan saldıqdan sonra birdən topçu artilleriya ilə üzbəüz qaldı. İki qardaşı qan dənizinə salan da bu toplar idi. Onu görən topçular da dəhşət içərisində kənara qaçmağa çalışdılar. Şah İsmayıl “Sə-li-i-i-im!” deyə bağırdı və qılıncını zərbə qarşısına çıxan ilk topun lüləsinə çırpdı. Qılıncı topun lüləsinin toqquşmasından ətrafa qığılcımlar sıçradı. Sonra topun üzərində uzun bir yarıq izi qaldı.

Saatlar keçir, döyüş isə bitmirdi. Çox-çox aralıda, bir yüksəkliyin üstündə, at belinə qalxıb bu mənzərəni seyr edən Sultan Səlimin və əyanlarının qaşları çatılmışdı. Qızılbaşlar döyüşü açıq-aşkar udurdular. Onlar yorulmaq bilmədən döyüşür, çox az tələfat verərək irəliləyirdilər. Sultan Səlim qəzəblə yanındakı Baltaçı oğlunun üstünə bağırdı.

– Sən bu qızılbaş itlərin qarşısına canavar çıxartmısan, yoxsa çaqqal?!

Baltaçı oğlu nəsə deməyə macal tapmamış sultanın qüvvətli yumruğu onun qulağının dibinə dəydi və onu atdan yerə saldı. Bunu görən divanbəyi Zorlu Həsən tez:

– Sultanım, döyüşü bir az uzatmaq, sonra azan vermək lazımdır!– dedi.

– Azan nə üçün, sarsaq?!– Sultan Səlim təəccübdəndi və onun üstünə bağırdı.

Zorlu Həsən özünü itirmədi.

– Onlar qatı mömindirlər, azan səsinə eşidən kimi əlləri boşalacaq, döyüş səngiyəcək, yarımçıq qalacaq,.. Namaz qızılbaşlar üçün hər şeydən irəlidir.

Bu sözlər Sultan Səlimi bir anlıq düşünməyə məcbur etdi, sonra o razılıqla başını tərpətdi.

Şah İsmayıl atını rəqib düşərgənin çadırlarının arası ilə çapır, qarşısına çıxan yanıçəhlərə atəş açmağa macal vermirdi. O, gecənin qaranlığında dəqiq müəyyənləşdirdiyi həmin baş çadırı indi günün günorta çağı tapa bilmirdi. Bir neçə çadırın dirəyini və kəndirlərini doğrayıb aşırıdı. “Səlim!” deyə çağırışlarına bir kimsə cavab vermirdi. Birdən lap yaxınlıqda müəzzinin var səsi ilə azan verməsi ilə qarşılaşdı. Yuxarı qalxmış qılıncını o andaca aşağı saldı. Müəzzin bir taxtın üstündə durmuşdu. Onun ağız bərabərində nəfəslə kərrənay musiqi alətinə xatırladan, amma bir qədər qısa, ağzı daha geniş dairəli boru qurulmuşdu. O, ağzını bu boruya tutaraq azan verir, səs bu borudan daha gur çıxırdı. Sonra bir neçə tərəfdən müəzzinlər azan verdilər. İndi toplar susmuş, onların yerini müəzzinlərin azan səsləri tutmuşdu. Şah İsmayıl bir addımlığındakı müəzzinin qarşısında əl saxlamaqla sütləşdiyini hiss etdi. Sonra o durmayıb, atının üzünü geriə çevirdi və ayaqları ilə mihmızlayıb, qoşunların döyüş yerinə çapdı.

Bir azdan döyüş tədricən səngiməyə başladı. Hər iki tərəfdən xüsusi dəstələr şam namazına kimi ölən və yaralananları toplamaqla məşğul oldu. Osmanlılar sayca daha böyük itkilər vermişdilər.

Gecə Çaldıran düzündə bircə yaralı və meyit qalmamışdısa da döyüş meydanından ağlayan qoca, cavan, qadın, kişi, uşaq, körpə səsləri eşidilirdi. Gecənin bu vaxtı ətraf zülmət qaranlığa bürünmüşdü. Təkcə döyüş meydanı işıqlıq idi və sanki ağ dumanlığa bürünmüşdü. Bunsuz da Osmanlı mövqelərinin keşikçiləri çox sayıq durmuşdular. Sultan bu gecə öz çadırında yatmamışdı və hansı çadırdı olduğunu mühafizə xidmətinin rəisindən qeyri kimsə bilmirdi.

Bu sayıqlığa baxmayaraq o gecə bir çox çadırlar xəncərlə doğranmış, onlarca keşikçinin boğazı kəsilmişdi. Düşərgədə iki dəfə həyəcan şeypurları çalındı.

Şah İsmayıl indicə ulayacaq boz qurd kimi dimdik və üzünü göylərə tutaraq durmuşdu. Qaranlıq səmada sayrışan ulduzlara baxırdı. Onun gözlərinin kənarında və yanaqları boyu ulduzcuqlar düzülmüşdü və hərdən damla-damla sinəsinə süzülürdü.

Bir azdan Çaldıran düzü qanlı müharibənin üçüncü gününü yaşayacaqdı. Bu kənd bəşəriyyətə məşhur bir şəxsiyyət bəxş etməmişdi. Nə yazıq ki, bundan sonra verməyəcəkdisi də, adı tarixə düşürdü – bədnam duyğularla.

Şah İsmayıl son işarəsini vermək üçün arxaya çevrildi. Çevrilən kimi də arxa sıraların birindən ona baxan bir cüt məhrəm baxışlarla qarşılaşdı. O döyüşçünün bu isti baxışlarını o andaca

tanıdı: Tacılı xanım idi. Ona dodaqucu gülümsədi. Axtardığı o deyildi, öz oxşarı Sultanəli Mirzə Əfşarı görmək istəyirdi. Baxışları ilə Mirzəni yaxına çağırırdı və yanaşı döyüşəcəklərinə işarə verdi. Sonra onu qoruyacaq xüsusi qrupa da son hazırlıq nəzərləri ilə baxdı. Bu döyüşdə mütləq Sultan Səlimi tapmalı, hamının gözü qarşısında və kənar müdaxilə olmadan onunla təkbətək döyüşməli və bu müharibənin taleyini həll etməli idi. Rəqibdən sayca beş dəfə az olmaları, dünənki döyüşün yorğunluğu, artilleriyanın yoxluğu, tüfəngçilərin komandanı minbaşısı Fəttah bəyin ölümü, yardıma yeni qüvvələrin gəlib çıxması müəyyən çətinlik yaradırdı. Hər şeyi Sultan Səlimi şəxsən və göz önündə öldürməsi həll edə bilərdi.

Sultan Səlim də döyüş libasını geyinmiş və qoşuna ruh vermək üçün bu gün ön sırada olacağını elan etmişdi. Amma əslində ön sıraya çıxmaq fikri yox idi. Bir başqa ölkəyə hərbi yürüşə çıxmış qoşunda sərkərdənin şəxsi sücaət göstərmək istəyi çox təhlükəli sayılırdı. O, atını ön artilleriya briqadasının yanına sürdü.

– Hamınız yalnız qızılbaşların padşahını hədəfə almalısınız! Onu vursanız hamınızı ayrıca mükafatlandıracağam!

Qızılbaşlar isə bu zaman sağ əllərini mürşidlərinə sarı uzadıb xorla “Ey pirim, ey mürşidim, sənə mənim canım qurban!” deyərək son dualarını oxuyurdular. Nəhayət Şah İsmayıl Səfəvi qılıncını siyirdi və “Kafirlərə ölüm!” deyərək bağıraraq atını mahmızladı.

On minlərcə insanın bağirtısı və at ayaqlarının səsi altında Çaldıran düzü diksindi.

Səfəvi şahının atı öndə sürətlə şığıyırdı. Birdən yüzə yaxın top gurladı və ona doğru mərmilər uçmağa başladı. Ətrafından güllələr, oxlar ötüb keçirdi. O isə bu zaman Sultan Səlimin ön artilleriyanın arxasında durduğunu görmüşdü. Buna görə uçuşan mərmiləri, güllələri, qoşunundan çox irəli çıxdığı vecinə almırdı. Birdən sağında solunda, arxasında ardıcıl olaraq mərmilər partladı. Partlayış dalğasından at büdrədi və o atı ilə birlikdə yerə yıxıldı. Yüyəni buraxmış olardısı, irəliyə çırpılar və ya atın altında qalardı. Qalxmağa macal tapmamış bütün düşmənin süvarilərinin özünə sarı çapdığını gördü. At belində olmazdısa, onu asanlıqla nizələyə bilərdilər. Amma bu zaman sağ tərəfdə “Şah mənim, bura gəl!” deyərək gurlayan bir səs diqqətini cəlb etdi. Bu, özünün oxşarı və bir çox hallarda əvəzedicisi olan Sultanəli Mirzə Əfşarın səsi idi. Süvarilərin əksəriyyəti üzünü Mirzə Əfşara sarı çevirdi. Eyni zamanda onun önünə bir qızılbaş atıldı və lap irəlidə olan süvarilərin qarşısını kəsdi. Səfəvi şahı atı ilə birlikdə dikəldi və ilk zərbəsi ilə süvarilərdən birinin nizəsini vurub yerə saldı. Əks təqdirdə bu süvari az əvvəl onu qurtarmaq üçün irəli atılan qızılbaş döyüşçünün böyrünü deşəcəkdi. Həmin döyüşçü isə onun sevgili arvadı Tacılı xanım idi. Tacılıya arxaya çəkilmək üçün əmr vermək istədiyi məqamda birdən ətrafda daha çox mərmilər partladı. O, əvvəlcə güclü təkan və bir neçə yerdən bədəninə qızdıran istilik hiss etdi, sonra birdən gecə düşdü, aləm büsbütün qaranlığa və uğultuya büründü.

Şah İsmayıl üç gün sonra arxa dağlardakı xəlvəti mağaradan birində ayıldı. Yenə də aləm qaranlığa bürünmüşdü, gecə idi. Yanında müridlərindən bəzilərini gördü. Bədəninə bir neçə yerdən dəhşətli ağrı bürümüşdü. İnildəməmək üçün dişlərin sıxdı. Həkimbaşı onu başa düşərək ağrıkəsici məcun içirtti. Özünü toparlayan kimi başını azacıq qaldırdı və Bayram bəyi yanına çağırırdı. Son döyüşün aqibəti barədə ona məlumat verilməsini tələb etdi. Bu məlumatların nəticəsi ağır məğlubiyyət, Səfəvi xanədanının zəfər yürüşünün sonu demək oldu. Minlərcə qızılbaş öldürülmüş, yaralanmış, əsir götürülmüşdü. Həlak olan əzizlərinin sırasında Əmir Əbdülbaki Sədr, Əmir Sayyad Şərif, Məhəmməd Kamunə, Diyarbəkr hakimi Məhəmməd xan Ustaclı, Sarı Piri Qorçubaşı və çox istəkli Şamlu Hüseyn bəy Lələ də vardı. Onların hər biri üçün aylarla ağlamaq yetməzdi. Ən dəhşətli xəbər isə əsir düşənlər barəsində oldu. Əsir götürülən yaralılarından biri də sevgili arvadı Tacılı xanım idi! Elə özü də ağır yaralı halda əsir götürülmüş. Onu tanıyıb edam etmək istəyəndə digər əsir Sədrəddin Mirzə Əfşar irəli çıxıb özünün əsil şah, onun isə ona bənzəyən adi əskər olduğunu bildirib. Bunu Tacılı xanım da təsdiq edib. Hətta bir-birlərinə düşməni inandırma biləcək nəvaziş də göstəriblər. Əsil şahı digər yaralı əskərlərlə birlikdə azad etdikdən sonra Sultan Səlim Sədrəddin Mirzəni Şah İsmayıl sanıb, onun gözü önündə Tacılı xanımı zorlamaq istəyib. Bu zaman isə məlum olub ki, əsil şah o deyil, əsil şah artıq azadlıqdadır. Qəzəblənmiş Sultan Səlim cəlladın qılıncını alıb və Mirzə Əfşarı

şəxsən şaqqalayıb. Bütün bunlardan Şah İsmayıl xəbərsiz idi. Digər yaralı əskərlər onu çiyinlərində çıxartmış, qaçırtmışdılar. Eləcə də ona qılıncının, taxtının, atının, tacının düşmən əlinə keçməsi də bildirildi.

Bu onun ilk və çox böyük məğlubiyyəti idi.

Çox-çox sonralar cismani yaralarından daha ağır olsa da o, bütün itkilərə və əzablara dözə bilirdi, amma ordusunun zəfər yürüşünün qırılması, özünün məğlubedilməzliyi haqda mifin sınması, zümrətmiş 12-ci imam olması barədə məfkurənin sona yetməsi ilə barışa bilmirdi.

Gecə qaranlıq dağları bir qurd ulartısı bürümüşdü. Bu səsdə olan qəzəb, ağrı, nifrət Çaldıran düzündən göylərə yüksələn əzab, hüzn və kədərdən daha güclü deyildi. Əgər hər şeyin günlərin bir günü beləcə itiriləcəyini bilsəydi, müharibələr etməz, təbliğata, dualara və sakit şair həyatına üstünlük verərdi. Onun məğlub ediyi şahlar da belə əzablar çəkmişdimi? İnsanların xoşluqla qəbul etdiyi nə vardı? Təsədüfən qulaq verdiyi bir məclisdə xanəndənin onun qəzəllərini oxuduğunun şahidi oldu. Müharibələr aparmadan da könüllər fəth edə bilermiş.

Çaldıran düzündə qazandığı qələbə Sultan Səlimə də çox baha başa gəldi. O, Xoy, Mərənd, Təbriz şəhərlərinə daxil oldu. Çapdı, taladı, sənətkarları və alimləri əsir apardı, .. Amma bu Ralarda bir neçə gündən artıq duruş gətirə bilmədi. Aclıq, əhalinin amansız müqaviməti və Şah İsmayılın haralardasa sağ qalması onu geriye qayıtmağa məcbur edirdi. Gecələrin birində yenidən onun taxtının arxasından çıxacağını zənn edir və daim xoşluq gəzirdi. Gecələr onun üçün çox qorxulu keçirdi. Onun qoşununda daha Qərbi Avropaya yürüş edə biləcək təqət qalmamışdı. O yalnız Yaxın Şərq ölkələrini tuta və Misiri də zəbt edib xilafəti osmanlıların əlinə keçirdə bildi. Amma sonra bu onu tez bezdirdi.

Şah İsmayıl bütün beytlərinə kimi düşüncəsində hazır olan “Olaydı” rədifli qoşmanı sonra yaşadığı on il ərzində həyatını yalnız incəsənətə, elmə və ədəbiyyata həsr etsə də, heç vaxt qələmə ala bilmədi.

Səfəvi şahı daha nə bir müharibə apardı, nə ölkələr fəth etdi, nə də böyük yürüşlərə çıxdı. Paytaxt Təbriz şəhərinə və oradakı sarayına da bir daha daxil olmadı. Günlərini gah Qəzvinə, gah İsfahanda, gah da məmləkətin digər şəhərlərində keçirdi. Çünki Təbriz şəhəri həmişə onun zəfər dönüşlərinin şahidi olmuşdu.

Adi insanlar və hökmdarlar kimi paytaxt şəhərlərinin də öz taleyi olur. Paytaxt şəhərləri heç də həmişə firavan tarix keçirtmir. Ölkənin ən acı, ən ağır və ən ziddiyyətli məqamlarını paytaxt şəhərləri yaşayır. Elə şəhərlərdən biri də Avropanın ən qədim ölkələrindən biri olan İngiltərənin Oksford şəhəri idi. Bu şəhər öz tarixinin ən böyük yetirməsindən, onun haqqından məhrum olmuşdu.

QRAF EDUARD DEVERİN «UİLYAM ŞEKSPIR» TƏXƏLLÜSÜ

(* 23- V.Motsart: “26 sayılı konsert Allegretto” ovqat musiqi olaraq)

Oksford qraflığının XVII qrafı Eduard Dever şam işığının önündə özünün 66-cı sonetini yazıb qurtardı, sonra lələyin ucunu ceyran göbəyinin qanı sayılan müşkdən hazırlanmış xüsusi mürəkkəbə batırdı və ağ çin kağızının üzərinə son nöqtəni qoydu. O, Şərqdən gətirilmiş müşklə beləcə sonetlərini, balina qanı olan ənbərdən hazırlanmış mürəkkəblə isə məktub, vedovil və pyeslərini yazırdı. Daha çox faciəvi xarakter daşıyan pyeslərindən heç bir kimsə xəbər tutmur, sonetlərini isə onun özündən və gözəl Cülyettadan savayı bir kimsə oxumurdu. Hətta arvadı qrafın Gertrudanın da onun şairliyindən xəbəri yox idi. Yaxşı ki, yataq otaqları elə əvvəldən ayrı olmuşdu, yoxsa...

Qraf Dever öz arvadını xatırlayan kimi əhvalı pozuldu. O, stol arxasından qalxdı və yeni sonet kağızını da götürüb, qarşı tərəfdəki pəncərə oyuğunun qarşısına gəldi. Səhər səfəqləri indi axşamdan düşmüş dumanı tamam qovmuş, hər yan işıqlanmış, aydınlaşmışdı. Kağızın mürəkkəbi öz parlaqlığını itirməsin deyərək onu qurumaq üçün bayırdan içəriyə dolan havaya tutdu və eyni zamanda bu yeni sonetini gözü və səssizcə oxudu. Son misraları bir qədər gerçək səslə təkrar etdi.

*Hər tərəfdən rəzalət baxın, göyə yüksəlir,
Ancaq səni atmağa, əziz dost, heyfim gəlir.*

Öz sonetlərini hətta ucadan oxumağa də çəkinirdi. Kimsə bunu eşidə bilərdi. Elə təkcə arvadı Gertrudanın eşitməsi kifayət edirdi ki, sonra atası Çarlz və bütün Oksford bundan xəbər tutsun. Onun əleyhinə olan hər şey bu qadına zövq verirdi. Bir zadəganın şairlik etməsi ona əsla hörmət gətirməz, tamam nüfuzdan salardı. Bu iş komediantların, aktyorların, təlxəklərin adına yazılmışdı. O nə etsin ki, əslində bunların heç biri ona aid deyildi, amma oxuduqlarından, eşitdiklərindən heç də pis sonetlər yazmırdı. Bunu ona gözəl Cülyetta da deyirdi. O hətta bu sonetləri hamının dinləməli olduğunu da təkid edirdi. Düşüncəsində o qədər pyes mövzusu vardı ki! Gizli otağındakı rəflərə düzdüyü kitablar da onun oxuduğu bütün kitablar deyildi. “Meşəli qəsr”də onun daha böyük kitabxanası vardı. Gertrudanın oradan zəhləsi gedir, oralara ayaq basmırdı. Çünki ilk dəfə zorla orada olarkən meşədə onu ilan çalmış, amma ilan zəhərinin də ona təsiri olmamışdı. “Meşəli qəsr” adlandırdığı qəsrin qarşısında böyük meşə, göl, çöl və dağlıq ərazi vardı. Orada həm də maral ovuna, balıq tutmağa çıxar, əslində elə bu zaman da sonetlər yazır, pyeslər uydurardı. Orada hər şey yaxşı idi, təkcə Cülyettanın olmamasından savayı. Ədəbiyyatı, ya Cülyettanı daha çox sevdiyini düşünməmişdi. Onları cəniləşdirən çox cəhətlər vardı. O bəzən məhz Cülyettaya olan məhəbbətini ifadə edə bilmək və azacıq təskinlik tapmaq üçün nəsə yazırdı. Yazdıqca ədəbiyyata daha çox bağlanırdı. Poeziya gözəl Cülyetta qədər cazibədar idi. Onun qoynundan ayrılmaq Cülyettanın yatağından ayrılmaqdan heç asan deyildi. Ədəbiyyatın fərqli üstünlüyü o idi ki, o həmişə onunla idi. Hətta Cülyettanın qoynunda ikən hər anın söz ifadəsi düşüncəsindən sətir-sətir axıb keçir, bu eşqi daha da mənalanırdı. İndiki bu vəziyyətin özü də poeziya deyildimi?

Qraf Dever yazdığı sonetin mürəkkəbinin qurduğuna əmin olub vərəqi buraraq бүkdü, sonra içəridəki iri quş qəfəsinə yaxınlaşdı. Buradakı göyərçinlər Cülyettanın bədəni kimi tərtəmiz və ağappaq idi. Göyərçinin birini qəfəsdən çıxartdı, sonet yazılmış kiçik kağızı sapla onun ayağına bağladı. Bu göyərçinləri ona Cülyetta bağışlamışdı. Qoşa sevgililər kimi daim bir yerdə idilər. Hər hansı biri havaya qalxan kimi Cülyettanın yaşadığı məhəlləyə sarı uçur, onun pəncərəsi ağzına qonurdu. Amma sevgilisi burada qaldığı üçün göyərçin orada çox qərar tutmur, qrafın qəsrinə sarı tələsirdi. Qayıdarkən təkcə Cülyettanın məktubunu deyil, həm də ətrini gətirirdi. Qraf ağ göyərçini qoxuladıqca Cülyettanın da onu beləcə qoxuladığına, öpdüyünə əmin idi. Yoxsa ki, onun ətri bu göyərçinlərə beləcə bariz şəkildə hopa bilməzdi. O, əllərinin arasındakı ağ göyərçini açıq pəncərə oyuğundan havaya buraxdı. Göyərçin “pırıltı” ilə havaya qalxdı və uçub, Oksfordun əks tərəfinə sarı uçdu. Bundan sonra qraf şamdanı püləyib söndürdü, öz çarpayısına sarı getdi və paltarını soyunmadan yatağının üstünə uzandı. Gözlərini yuman kimi də gözəl Cülyettanı gördü. Cülyetta baxçada gəzir, hərdən ona sarı çevrilir və bu zaman güllər-çiçəklər arasında özü də bir gülə oxşayırdı. Həyatında bu qəddər lətafətli ikinci bir qadına rast gəlməmişdi. Kaş ki, onunla on il əvvəl rastlaşaydı. Onda Gertruda ilə evlənməmişdi, oğlu Romeo da yox idi. Onu bu izdivaca atası məcbur etdi. Onun Gertrudanın atası qraf Carlzla müştərək manifakturası vardı. Gertruda bir başqasına ərə gedərdisə, öz atasının yeganə varis kimi mülkiyyət hüququnun da tən yarısını özü ilə aparacaqdı. Carlzın xəstə vəziyyəti bu izdivacı tələsdirirdi. Anasının ölümündən sonra atası ona həm də analıq etmişdi. Amma toydan az sonra qaynatası xəstə Carlz deyil, öz atası öldü. Carlz isə hələ də sağ idi. Üstəlik, o, Gertrudanı heç cür sevmə bilməmişdi. Onda nə lətafət, nə də istiqanlıq vardı; hər sözü sərt, quru, ötkəm, hikkəli, acı səslənirdi, adam arasına çıxmağı xoşlamırdı, xidmətçiləri, tabeliyində olan kişiləri acılamağı xoşlayırdı. Deyəsən qraf onun şəxsində taleyin qarğışına tuş gəlmişdi. Cülyetta isə göylərdən yerə qonmuş mələk kimi idi. Onunla Londonda qraf Sauthamptonun qızının toy məclisində tanış oldular. Gertruda toya gəlmək istəməmişdi. Kaş ki, gələydi və o özü mavi gözlü Cülyetta ilə tanış ola bilməyəydi. Artıq üç il idi ki, onunla

gizlicə görüşürdülər və bu ikili həyat qrafı şipşirin zəhər kimi israf edirdi. Həmin toyda Ulyam Şekspir adlı bir aktyorun söylədiyi şeirdə olduğu kimi:

*Şipşirin bal dadır xoşbəxtlik tacı,
Bəzən bu xoşbəxtlik zəhərdən acı!*

Sonralar onu bədii yaradıcılığa, sonetlər yazmağa daha çox sövq edən bir səbəb də elə həmin o diribaş tacir və çox həvəsli aktyor Ulyam Şekspirdən eşitdiyi bir-birindən gözəl və mənalı sonetlər oldu. Şekspir qraf Sauthemptonun sevimli dostlarından idi. Hətta özünün yazmış olduğu sonetləri də onun kimi gözəl ifa edə bilməzdi.

Qraf Dever yuxudan göyərçin səsinə oyandı. Pəncərə oyğunun ağzına qonmuş dümağ "poçtalyon" qayıtmışdı və qəfəsdəki göyərçinə sarı narahat nəzərlərlə baxır və astadan "qurquldayırdı". Qraf çarpayıda dabanlarını irəli dartıb gərnəşərkən bu göyərçin deyəsən daha dözə bilmədi və "pırıltı" ilə uçub qəfəsin üstünə qondu. Onun ayağına yeni bir məktub bağlanmışdı. Amma bu məktubun sevinci iki göyərçinin bir-birinə qarşı can atmasının doğurduğu təəssüratdan daha güclü olmadı. Çox təsirli bir mənzərə yaranmışdı; iki aşiqin biri qəfəsdə, o biri isə bayırda vurnuxur, birlikdə olmağa çalışırdı. İki sevgili insan arasında "poçtalyonluq" etmiş bu göyərçin sanki "qurqultu" salaraq öz sevgilisinin pəncərəsi önündə serenada oxuyurdu. Bu anlarda qraf bu göyərçinlərin hər ikisini havaya uçurdub azad etmək istədi. Amma o andaca fikrindən daşındı. Çünki kimsə ikisini də tutub qanadlarını yolacaq və öz yuvasına basacaqdı. Buna görə də o qalxıb qəfəsin üstünə qonmuş göyərçini tutdu, ayağına bağlanmış məktubu açdı, göyərçini qoxuladı, sonra onu "sevgilisinin" yanına - qəfəsə saldı. Eyni zamanda onu da fikirləşdi ki, bayırdakı eyvanda bu quşlar üçün bir yuva düzəltə bilərsən və onları oraya köçürdüb, qapısını da açıq qoysun. Amma indi də Cülyettadan gələn məktubu oxumaq istəyi daha güclü oldu. Məktub çox qısa idi.

"Əzizim Edu, 66-cı soneti aldım. Sən dahisən! İki gün sonra Londonda olacağam. Sənin də çox xoşladığın aktyor Cems Berbesin "Yer kürəsi" adlı yeni teatr binasının açılışı olacaq. Səni də orada görmək istərdim. Temza çayında qayıqla qoşa gəzinti necə fikirdir? Bizimkilərin başı mənim üçün növbəti adaxlı axtarışı ilə qarışıq olacaq. Öpürəm və özümün əbədi adaxlımdan gərsək öpüşlər gözləyirəm.

Sənin Cüliyan".

Sanki bu sözləri Cülyetta isti nəfəsi ilə onun qulağına pıçıldayırdı. Bu hərarət qrafın bütün vücudunu təlatümə gətirirdi. O xəyallara qapılmaq istəmədi və qalxıb otağından çıxdı. Həyatə düşərkən pilləkan üstündə qulluqçu Baltazar ona günorta yeməyini qrafınyanın istəyi ilə bağdakı talvarın altına verildiyini bildirdi. Qrafınya Gertruda ilə birlikdə günorta yeməyinə oturmaq içini çirki axan yaraya baxaraq nəsə yeməyə bərabər idi. Bağda qarşısına balaca Romeo qaçdı. Yamyaşıl çəmənliyin üstü ilə uçan mələk timsallı idi. Romeonun gözlərinə baxa bilmirdi. Onun da gözlərinin içi məsmavi dəniz kimi idi.

Qrafınya Gertruda onun salamına dodaqucu cavab verdi. Hündür stuluna oturmuşdu, bir gözü əlindəki tarix kitabında idi, hərdən stola sarı çevrilib, çəngəlini nimçələrdən hansınasa sarı uzadır və nəsə götürüb ağzına aparırdı. Bütün günü manifakturaların maliyyə və təsərrüfat işləri ilə şəxsən məşğul olur, ya da müxtəlif ölkələrin tarixini oxuyurdu. Bir iş adamı kimi çox münasib idi. Amma qadın kimi heç bir öpüşlük ləyaqəti çatmırdı. Manifakturalara rəhbərliyi elə bilərəkdən ona həvalə etmişdi.

– Qraf, sən heç olmazsa Danimarka krallığının tarixini oxumusanmı? – deyərək Gertruda xidmətçiyə müraciət etirmiş kimi sərt, quru səs və ədə ilə soruşdu.

Qraf təkcə Danimarka krallığı barədə deyil, dünyanın əksər krallıqları barəsində dərc olunmuş ən nadir tarix kitablarını döənə-döənə oxumuşdu. Bir neçəsi barəsində qeydiyyat aparmış, onların əsasında, "VIII Henri", "Hamlet", "Otello", "Maqbet", "Kral Lir" faciələrinin ilkin variantını yazmışdı. Amma indi sualın müqabilində qısaca "Xeyr!" cavabını verdi. Çünki əks cavabın müqabilində müxtəlif suallar yaranar və o da öz əsərlərindən doğan cavabları dilinə gə-

tirə bilərdi. "Xeyr" cavabı hər cür təhlükənin qarşısını alırdı. Gertrudanın onu tənbel və fərsiz hesab etməsi işinə yarayırdı. Qrafinya həтта onun kitab aludəçiliyini də sonra növbəti deyimlərinə mövzu edər, söhbət onun atası Çarlzın masasına qədər gedib çıxardı. Bu qoca və xəstə qrafın öyüd-nəsihətlərindən tamam bezmişdi. Kaş ki, zamanında özünün sərt qərarını verəydi və atasının iradəsinin ziddinə olaraq hər şeydən imtina edib buralardan çıxıb gedəydi. İndi isə balaca Romeonu atıb getmək olmurdu. Eyni ilə Cülyettanı atmaq qədər çətin idi. Cülyettanı xatırlayan kimi tez:

– Mən sabah Londona gedirəm,– dedi.–Teatr tamaşasına.

– Mənim o qoca, daş şəhərdən, qapqara Temzadan, öz gözəlliyi ilə qürur duyan hersoqinya və qrafinyalardan, təlxək komediantlardan, sürtük aktyorlardan zəhləm gedir!

– Təbii ki, onların sizdən çox xoşu gəlirdi.

Qrafinya Gertrudanın öz cavabı çox münasib idi və buna görə ona minnətdar olmaq da olardı. Amma o da öz tikanını buraxmaqdan qalmadı. Balaca Romeo onun gözünün içinə özünün məsum nəzərləri ilə baxır, sanki onun London səfərinin əsas mahiyyətindən xəbərdar imiş kimi gülümsəyirdi. Nə vaxtsa Romeonun adına bir alovlu eşq əsəri yazacaqdı. Hələki ona layiq olan mövzu tapa bilmirdi. Amma sanki lap yaxınlıqda bu mövzunu görürdü. Şərqin "Leyla və Məcnun" məhəbbət rəvayəti ətrafında nəse yazmaq mümkün idi. Amma Şərqdə hər şey həddən artıq ilahiləşdirilmiş, real həyatdan təcrid edilmişdi. Onun məhəbbət dastanı isə əsil həyatdan götürülməli idi. Götürülərdisə nə fərqi olacaqdı? O bu əsərləri kim üçün yazırdı? Taleh ona səxavətli olduğu qədər sərt üzünü göstərirdi. Bir yandan qarşısına qraf Kapulettinin gözəl qızı gənc Cülyettanı çıxardır, digər tərəfdən aralıqda qalın sədlər hörürdü. Həm yaşı, həm də ailəli olması bu sədləri dağıtmağa imkan vermirdi. Yaradıcılıq istedadının ağzını da ictimai mövqeyi qapayırdı. Bir qrafın şairliyi onun qeyri-ciddiliyinin göstəricisi sayılırdı. Onun teatr tamaşaları üçün pyes yazmasından xəbər tutan zadəgan cəmiyyətləri bütün mərasimlər üçün üzünə qapıları bağlayacaq, onu real həyatdan təcrid edəcəkdə. İçində bir hiss hər şeyə tüpürüb getməyi, Cülyettanı da götürüb "Məşəli qəsə" sığınmağı sövq edirdi. Amma təəssüf ki, bu mümkün deyildi. Həm Cülyettanın ailəsi buna imkan verməz, həm də özü oğlu Romeonu görmədən bu gizlilikdə heç bir cəftə duruş gətirə bilməzdi.

Romeonun saçının, çənəsinin altının, yanaqlarının qəribə və ecəzkar ətri vardı. Onu yedizdirmək işini indi qulluqçu Baltazardan alıb, hərdən nümunə göstərmək məqsədi ilə özü də bir qədər xörək yedi. Romeonun necə böyəldiyini və nə vaxtsa Cülyetta kimi bir gözəl qızı necə sevcəyini təsəvvür etmək çox xoş idi.

Düşüncəsindən poetik duyğular axıb keçirdi.

İri, qara kareta London şəhərinə çatana qədər də qraf Eduard Dever sevgilisi gözəl Cülyetta və öz oğlu məsum Romeo barəsində düşündü. Bir-birini o Cülyettanı sevdiyi qədər dəli-cəsinə sevən iki gəncin məhəbbəti barəsində bir pyes yazmaq həvəsi artıq mənəvi ehtiyac səviyyəsinə qalxmışdı. Elə bir pyes yazmaq istəyirdi ki, bu əsərdə aşiqlərin qovuşması onunla Cülyettanın qovuşması qədər mürəkkəb, oğlu Romeodan ayrılmaq qədər ağır, sərvət və qraflığın böyük bir hissəsindən imtina etmək qədər çətin, amma sonda mümkün olsun. Min bir süjet qururdu, lakin ən münasib variantı tapa bilmirdi. Bu məsələnin bədii həllini tapmaqla öz məhəbbətinin aqibətinə, elə özünün durumuna da bir yol tapmış olacaqdı. Sanki bütün yolların sonunda qalın divar hörülmüşdü. Bu divarları dağıtmağa əlində heç külüng də yox idi.

London küçələrinə döşənmiş daşlara döyəcələnen at ayaqlarının nal səsi bəzən ahəngdar, bəzən də qarmaqarışıq səslənirdi. Dünyanın bütün işləri beləcə qarmaqarışıq idi. Bu qarışıqlığı quran da, açan da, min bir və ən münasib yollar tapan da O idi – Allah! Görünür onun yazışını da Allah bu cür yazmışdı.

Kareta bir yol kənarında durdu və o qapını açıb yaxınlıqdakı polisdən yeni teatr binasının yerini soruşdu. Şəhərə teatrın açılış saatlarında çatmışdılar. Polis nəfərinin göstərdiyi istiqamət boyu faytonlar, kareta, şux geyimli adamlar axışırdı. Zadəganlıq teatra, incəsənətə bu qədər böyük həvəs və maraq göstərir, aktyorları ayaq üstündə alqışlayır, amma həm də bu peşəyə həqarətlə yanaşırdı. Görəsən elə bir dövr olacaqdımı ki, cəmiyyətdə aktyorluq, şairlik, dramA-

turqluq ehtiramla qarşılansın? Axı sənət və sənətçi cəmiyyətin saflaşmasına xidmət edirdi! Bəlkə də olacaqdı. Amma onda da yəqin ki, əsil sənət və sənətçi deyil, fırıldaqçılar önə çıxacaq, cəmiyyəti bataqlığa sürükləyəcəkdilər. Bu da bir müəmma.

Dünyanı öyrənməklə qurtarmır, öz sirrini tam vermirdi.

Yeni teatr binasının möhtəşəmliyinə çox diqqət yetirə bilmədi. Ancaq içərinin gözəlliyi hamını heyran qoymuşdu. Baxışları həm də Cülyettanı axtardığı üçün bu gözəllikdən də zövq ala bilmədi. Cülyettanı tapa bilmirdi. Hətta ikinci mərtəbənin lojasında öz yerini rahatlayıb, kiçik binoklla tamaşaçılara bir-bir nəzər saldısa da onu görmədi. Birdən sanki qarşı tərəfdəki üstə lojaların hansındansa bir ağ göyərçin ayrıldı və aşağıya doğru uçdu. Bu onun diqqətini cəlb etdi və bunun bir ağ dəsmal olduğunu anladı. Lakin binoklu onun düşdüyü dördüncü mərtəbənin lojasına yönəldikdə orada mavi gözlü, gözəl Cülyettanı gördü və bu zaman ürəyi elə qopdu ki, az qala o da əlindən binoklu aşağıya salacaqdı. Cülyetta binoklun dairəsi önündə ona gülümsədi, əlini dodaqlarına apardı və onahava öpüşü göndərdi. Bundan sonra teatrın içərisi və qumaş pərdəsi daha da işıqlandı, gözəlləşdi, tamaşaçıların səsi kəsildi, onun qulaqlarında bir ağ göyərçinin astadan "qurqultu" səsləri dolaşdı.

Sonra birdən şeypurlar çalındı, barabanlar döyəcləndi, bir dəstə musiqiçi sol və sağ tərəflərdən səhnənin önünə çıxdı. Eyni zamanda qumaş pərdə aralandı, carçı göründü. O görünən kimi çalğı susdu. Carçı yeni "Yer kürəsi" adlı teatrın açılması, onun, məqsədi, məramı barədə xəbərləri car çəkdi. Yenidən şeypurlar gurladı, barabanlar döyəcləndi, carçı, şeypur və barabançalanlar səhnənin sağ və sol tərəflərinə yönəldilər. Bunlardan sonra səhnə pərdəsinin önündə məşhur aktyor Cems Berbes göründü. O obrazlı geyimdə və qrimli vəziyyətdə idi. Bu gün Çar Edip rolunu ifa edəcəkdə. Cems Berbes əvvəlcə Londonda yeni teatr binasının açılmasını böyük hadisə adlandırdı, barəsində gözəl sözlər dedi. Sonra yeni teatr binasının açılışına razılıq verdiyi üçün əlahəzrət kraliçaya minnətdarlıq etdi və yeni teatrın açılışını mədəniyyət bayramı adlandıraraq, hamını bu bayram münasibəti ilə təbrik elədi. Qraf Deverin qulaqlarında bu səslər, sözlər dolaşsa da, diqqəti əsasən Cülyettanın yanında idi. Cülyettadan ona doğru həyat enerjisi axırdı. Axı nə üçün onlar əbədi olaraq bir yerdə olmamalı idilər?!

Cems Berbesin çıxışından sonra səhnəyə daxil olan vokalçılar arqan və arfa alətlərinin müşahidəti ilə bir neçə romans oxudular. Bunlar da çox gözəl idi. Teatr sənəti buradakıların hamısını valeh etmişdi. Sanki səhnədəki Cülyetta idi və oradan yalnız qraf üçün oxuyurdu. Sonra aktyor Uilyam Şekspir səhnəyə dəvət olundu. Bu zaman Cülyetta əlinin işarəsi ilə onun diqqətini səhnəyə cəlb etmək istədi. Qraf Sauthamptonun evində onun ifa etdiyi sonetləri çox bəyənmişdi. İndi də çox şux, amma bir qədər də üzgün görünürdü. Yəqin ki, soneti daha dolğun söyləmək üçün obraza girmişdi. Heç demə Uilyam özü də sonetlər yazırmış və indi söyləyəcəyi "66-cı sonet" də o yazıbmış.

*Mən ölmək istəyirəm, yoxdur görməyə halət,
Dilənçilik eyləyir qapılarda ləyaqət.
Sadəliyə gülərək rişğənd eyləyir yalan,
Kütlük paltar geyinir min bəzəkdən, cəlalədan.*

Qraf Dever bu misraları eşitcək diksindi. Bu ki onun özünün yazdığı və yalnız Cülyettaya göndərmiş olduğu sonet idi! Heç anlamalı vəziyyət deyildi. Hətta növbəti bəndlər də eyni idi. Bu zaman Cülyettanın xəfivcə güldüyünü gördü. Deməli, bu soneti Uilyam Şekspirə Cülyetta vermişdi! Hər halda yaxşı ki, Uilyam bunu öz adı ilə təqdim edirdi.

*Hər tərəfdən rəzalət baxın göyə yüksəlir,
Ancaq sənə atmağa, əziz dost, heyfəm gəlir.*

Birdən zalı elə alqış sədaları bürüdü ki, sanki indicə tavan sökülüb yerə töküləcəkdə. Sonra alqışlar sürəkli xarakter aldı. Şekspirin özü də belə alqışı gözlənmirmiş kimi karıxıb qalmışdı. O

üzünü sağ tərəfdəki yuxarı lojalara sarı çevirdi və orada kimisə axtardı. Deyəsən Cülyettaya baxdı. Cülyettanın əlinin işarəsi ilə sonet bir də ifa olundu.

Daha sonra açılış mərasiminin birinci hissəsinə daxil edilmiş digər solo ifalar oldu. Qraf Dever fasiləni gözləmədən oturduğu yerdən qalxdı, lojanı tərk etdi. Buradan birbaşa qarşı tərəfin dördüncü mərtəbəsinə qalxdı. Fasilədən sonra Sofoklun "Çar Edip" tamaşası göstəriləcəkdi. Cülyetta da fasiləni gözləmədən dəhlizə çıxmışdı. Onlar üzbəüz qalan kimi bir-birlərinə doğru yüyürdülər və kimsənin görə biləcəyini də vecə almadan dəhlizdə qucaqlaşdı, öpüşdülər. Qraf Eduard Dever bir həftə idi ki, məhz bu isti öpüşdən ötrü bərk darıxmışdı. Sonra onlar pilləkən boyu aşağı tələsdilər. Nə üçün aşağıya tələsdiklərini də bilmirdilər. Valideynləri burada ikən Cülyettanı hara götürə biləcəkdi ki. Birdən haradansa bir əl uzandı və Cülyettanın qolundan yapışdı. Qraf indicə həmin əl doğru atılacaqdı ki, birdən donub qaldı. Bu o idi - aktyor Uilyam Şekspir! İndi qiyafəsi bir başqa cür idi.

– Lütfən buraya buyurun!

Onun üzünə təbəssüm hakim kəsilmişdi. Bu şəxsə etibar etmək olardı. Şekspir onları səhnə pədələrinin arası ilə aparıb, bir kiçik və işıqlı otağa gətirdi. Bura onun qrim otağı idi.

– Dostlar, mən bir azdan səhnəyə çıxacam, "Çar Edip"dəki Kreont rolunu mənə tapşırıblar. Siz burada özünüzü tam rahat hiss edə bilərsiniz. Yarım saat vaxtınız var.

Uilyam Şekspir belə deyib getmək istədi. Cülyetta ona:

– Uilyam, bu odur, qraf Eduard Dever, 66-cı sonetin müəllifi!- deyərək onları tanış etdi.

Şekspir qraf Deverə üzündə bir dünya təbəssümlə əl uzatdı.

– Məni bağışlayarsınız, qraf, özümü müəllif kimi təqdim etdim.

– Çox doğru etdiniz! – qraf Dever də onun əlini razılıqla sıxdı.- Bu çox münasib oldu.

– Buna görə Cülyettaya minnətdar olaq!

Qraf Dever Cülyettaya sarı çevrilən kimi Uilyam Şekspirin burada olduğunu unutdu. Sonra Cülyettanın bal dodaqlarından güclə ayrıldıqda Uilyam daha burada deyildi. O, qapını arxadan bağlayarkən Cülyetta:

– Uilyam mənim rəfiqəm qrafıya Ofelyanın sevgilisidir.- dedi.- İstədim ki, bu sonetlərin necə mükəmməl olduğuna özün də inanasan.

– Amma bunun nə demək olmasının fərqindəsənmi, əzizim?

– Uilyam sirr verməz! Ən azından özünün də məndə sirri var.

– Elə isə mən Uilyama dünya şöhrəti qazandıraram! Təkcə şair kimi yox, həm də bir çox pyeslərin müəllifi kimi!

– Nəhayət ki, sən öz ədəbiyyatını bəşəriyyətə çatdırmalı olduğunu qəbul etdin.

Daha nəse deməyə, nə barədəsə danışmağa ehtiyac və vaxt yox idi. Qraf Dever gözəl Cülyettanın cılpaq qolları, ağappaq sinəsi, isti bədəni ilə Yer cənnətinə qovuşdu.

Tamaşadan və günortadan sonra qraf Dever Temza çayının sahilində bir böyük qayıq ica-rələmişdi. Qayığın içi çox geniş və rahat idi. Cülyettadan ayrıldığı bu qısa vaxt ərzində sanki ortadan aylar, illər keçirdi. Tez-tez ayağa qalxır və sahilə yaxınlaşan karetalara baxırdı. O yenə də ağappaq göyərçin kimi gəldi və sahildə onu gözləyən qayığa qondu. Axşamacan birlikdə olacaqdılar. Dayəsinin nökrəri Ketrin Cülyettanı sahildə gözləyəcəkdi. Qayıqçının arxaya çevrilmək ixtiyarı da ondan satın alındı.

Cənnəti əvvəlcə sevgili qadının qolları arasında qazanmaq lazım imiş.

– Yenidən ayrılacağımızı düşünəndə, Cülya, mən özüm-özlüyümdə dəfə-dəfə ölürəm.

– Mən də sənsiz daha qala bilmirəm, Edu. Məndən ötrü hersoq Eskalın qardaşı oğlu Paris elçi düşüb. Atamla anam əvvəlcə özləri onu bəyənmək istədilər. Montekkinin oğlunu isə yaxşı ki, elə özləri rədd elədi. Arada nəsil ədavəti var. Mən hamı ilə aralıqda ədavət olmasını arzulaya bilmərəm ki! Qaçırt məni buralardan, Edu! Səninlə dünyanın o başına da gəlməyə hazıram!

Temzanın şıltaq suları qayığın divarlarına bərkdən toxunur, sanki onlar da bunun qeyri-mümkünlüyünü söyləyirdi.

– Sən də bunu yaxşı başa düşürsən ki, bizim tamam yox olmağımız mümkün deyil. Sonra heç aylarla, illərlə görüşə bilmərik.

– Onda sən özün bir yol düşün. Gözəl pyeslər düşünə bilirsən, özün üçün bir əsər yazı bilmirsən?

– Nə edim, hələ ki, bunu bacarmıram, Cülya.

– Bacarmırsansa, onda mənə qulaq as, mən yolunu tapmışam.

Qraf Dever gözəl Cülyettadan aralanıb, onun gözlərinin içinə baxdı.

– Edu, sən ən xəlvət bir yerdə qəsrimizi hazırla. “Meşəli qəsr” deyirdin, bax oranı! Biz orada yaşayacağıq. Sən istənilən vaxt oraya gələcəksən. Mən isə xüsusi hazırlanmış məcun içəcəm və hamı üçün öləcəyəm. Bir neçə gündən sonra sən məni bizim ailə məzarından götürüb apararsan. Mən hökmən ayılacağam! Hökmən!

– Yox, Cülya, bu çox təhlükəlidir! Birdən ayılmadın...

– Edu, mən hökmən ayılacam! Mən artıq bunu bir dəfə sınaqdan keçirtdim, alındı.

– Alınmasa mən sənsiz bircə gün də yaşamaram!

– Yol həmişə var, sadəcə, bunu getməyi bacarmaq lazımdır! Bax, bundan sonra sənın əsərlərin də işıq üzü görəcək, xalq sənın sonetlərini oxuya biləcək, tamaşalarına baxacaq,...

– Mənim, yoxsa Uilyam Şekspirin?

– Nə fərqi var ki? Sən də sağ ikən əslində həyatda olmamağı və Uilyam Şekspir kimi tanınmağı qəbul etməlisən. Əsas odur ki, bizim istədiklərimiz gerçəkləşə bilsin!

Sonra da ağıllı Cülyetta çox sözlər danışdı, az qala hər şeyi incəliyi ilə düşündüyünü nümayiş etdirdi. Qraf Deverin isə xəyalı tamam başqa bir məkanda idi. Orada zadəgan Montekkinin oğlu Romeo adlı bir gənc oğlanla Kapuletti ailəsindən olan gözəl qız Cülyetta arasında əsrin ən böyük məhəbbəti yaşanırdı. Onlar bir-birlərinə qatı düşmən olan ailələrə məxsus idilər. Üstəlik Romeo qarşıdurma zamanı təsadüfən vurub Cülyettanın əmisi oğlunu öldürür. Romeo şəhərdən sürgün olunur. Aşıqlərin görüşü daha da çətinləşir. Amma onlar ayrılıqda yaşaya biləzlər. Dostu Merkusio onlara kömək etmək istəyir. Rahib Lorensio da onların tərəfindədir. Nəhayət, Cülyetta xüsusi məcun içib, hamı üçün “ölür” və cəmiyyəti tərk edir. Lakin tədbirin baş tutması, onun ayılması çox yubanır. Ailə məzarının içərisində Cülyettanın ayılmasını gözləyən Romeo onun həmişəlik öldüyünü zənn edir və onunla o biri dünyada qovuşmaq üçün özünə qəsd etməli olur. Cülyetta ayıldıqda Romeonun öldüyünü görür və o da sevgilisinə qovuşmaq üçün zəhər içir.

Qraf Dever özünə gəldikdə Cülyettanın onun qolları arasında, başını sinəsinə qoyaraq yatdığını gördü. İndi yəqin ki, öz yuxusunda o özünün düşündüyü tədbirin gerçəkliyini yaşayırdı. Qraf isə hələ tam özünə gələ və öz əsərinin təsirindən qurtula bilməmişdi. İçində bir üzüntü dolaşırdı – “Romeo” və “Cülyettanın” aqibətinə görə. Amma dodaqları arasından:

– “Romeo və Cülyetta” adlı məhəbbət faciəsi artıq yazıldı! – sözləri qopdu.

Ertəsi gün yenidən Cülyetta ilə qraf Sauthemptonun evində görüşdülər. Qulluqçu Ketrin hər şeyi qaydasına qoymuş, hətta qrafınyanın müvəqqəti istirahəti üçün ayrılmasını istədiyi otaqda yataq da açdırmışdı. Ketrin qapını astadan döyüb onlara yataqdan qalxmaq zamanı olduğunu bildirdikdə onlar növbəti “cənnət həyatı”nı yaşayırdılar. Geyinərkən qraf Dever Cülyettaya “Romeo və Cülyetta” adlı yeni pyesi barədə danışmağa başladı. Bu o qədər maraqlı qarşılandı ki, sonra böyük salonda Cülyetta onunla yanaşı kresloların birində oturdu və elə hey bu əsərdəki hadisələr barədə suallar verdi. Uilyam Şekspir də burada idi. Onunla köhnə dostlar kimi görüşdülər. Hətta qraf əl uzadarkən ona özünü zarafatla “Uilyam Şekspir!” deyərək təqdim etdi. Sonra da rahatca dil tapdılar. Bu adam onun üçün çox münasib şəxs idi. Əvvəllər teatrda işə tamaşaçıların atlarına baxmaqdan başlamış, sonra suflyorluq və aktyorlar üçün rolların üzünü köçürmək işini icra etmişdi. İndi həm də aktyorluq edir, sonetlər, pyeslər yazırdı. Hamısı da uğursuz. Onun qələmində hər şeyin uğurlu alınmasına heyranlığını gizlətmirdi. Birdən o, Uilyama özünün adı ilə təqdim etməsi şərti ilə uğurlu pyeslər də verə biləcəyini bildirdi. Uilyam bunu haqsızlıq hesab etdi. Hərçənd ki, bunu uğurluq adlandırmaq da düzgün olmurdu. Bu barədə Cülyetta da Şekspiri yoldan çıxartmağa çalışdı və bu alındı.

Uilyam Şekspir bu barədə öz gündəliklərində əsil həqiqətləri yazıb saxlayacağına söz verdi – gələcək nəsillərin bilməsi və həqiqət naminə. Qrafa heç nə lazım deyildi. Əsas olan onun əsərlərinin insanlara çatdırılması idi. Əgər onun düşüncələri ictimai şüura çatdırılacaqdısa, deməli, bu fikri qəbul edənlər onun həmfikirləri sayılacaqdılar. Üzdə bilinməsə də, əslində onun nə qədər həmfikri, dostu yaranacaqdı. Bəlkə digər ölkələrdə də az olmayacaqdı. Öz adının Eduard və ya Uilyam olmasının nə fərqi və dı ki?

Qraf Sauthamptonun evindəki bu gecəyə bir çox məşhur aktyorlar dəvət edilmişdi. Hamı Uilyam Şekspiri tərifləyir, onun yeni sonetlərini çox böyük ustalıqla söyləməyə çalışırdılar. Bu zaman Uilyam Şekspir çox utanır qraf Eduard Deverə sarı baxmamağa çalışırdı. Qraf isə hərdən Cülyettaya sarı məmnun və xoşbəxt təbəssümlə baxırdı.

Üç aydan sonra “Yer kürəsi” teatrında qraf Deverin “Uilyam Şekspir” təxəllüsü ilə “VIII Henri” əsəri tamaşaya qoyuldu. Sonra “Tit Andronik” və “Romeo və Cülyetta” faciəsi tamaşalara təqdim olundu. “Romeo və Cülyetta” tamaşasına canlı Cülyettanın özü ilə birlikdə baxdılar. Zalda çoxları ağlayırdı, amma Cülyetta məmnun təbəssümlə ona sarı baxır və hərdən dərdli təbəssümlə və məmnunluqla gülümsəyirdi.

Tacir və aktyor Uilyam Şekspir şair və dramaturq kimi məşhurlaşdıqca qraf Dever və Cülyetta artıq “Meşəli qəsr”də həftələrcə birlikdə yaşayırdı; ova çıxır, balıq tutur, günün böyük hissəsini yataqdan qalxmırdılar. Qulluqçu Ketrin də “ölmüşdü” və başqa ad altında o da bu qəsrdə, öz xanımı “Rozetta” ilə birlikdə yaşayırdı. Hərdən Londona, Oksforda, Stratforda da birlikdə gedir, teatr tamaşalarına baxırdılar. “Yuli Sezar”, “Səhvlər komediyası”, “Şıltaq qızın yumşalması”, “İki veronalı əsilzadə”, sonralar “Hamlet”, “Otello”, “Kral Lir”, “Maqbet”, “Antoni və Kleopatra”, “Karolian”, daha sonralar “Simbelin”, “Qış nağılı” və onlarca digər pyesin və onlarca yeni-yeni sonetin müəllifi “Uilyam Şekspir” idi. Hər dəfə müəllifin adı təqdim olunduqda bunu eşidən qraf Dever dərinə köks ötürürdü. Həm Cülyetta, həm də qraf qərara almışdı ki, nə vaxtsa oğlu olsa, adını hökmən “Uilyam” qoyacaqlar. Amma onların heç qız uşağı da olmurdu. Olardısı, o qızın adı hökmən öz anasının əsil adı ilə eyni olacaqdı: Cülyetta! Aradan ötən illər ərzində qrafın arvadı qrafıya Gertruda manufakturada işçilərlə qəzəblənib yatağa düşdü və dünyasını dəyişdi. Bundan sonra qraf oğlu Romeonu da özü ilə “Meşəli qəsr”ə apardı. Onların birgə həyatı yalnız məcburiyyət yaranarkən və müvəqqəti olaraq, onda da bir neçə günlüyə qırılırdı. Bu zaman qraf ya yeni əsərini xəlvəti görüş yerində Uilyam Şekspirə vermək üçün gedir, ya da manifakturaların işi ilə bağlı olaraq şəhərdə görünürdü. Cülyettanın hamiləliyi çox gec baş tutdu. Artıq hər ikisi bir qədər yaşlanmışdı. Qraf “Rozalitta”-nı daha bircə dəqiqə də olsun özündən kənarda saxlamırdı. Amma “Fırtına” adlı növbəti əsərini Şekspirə vermək üçün Londona elə Cülyettanın öz təkidi ilə təkəcə gedəsi oldu. Lakin tələsik getdiyi üçün əsəri götürməyi unutmuşdu. Bu, Uilyam Şekspirə görüşərkən məlum oldu. Şekspirə tezliklə gələ bilməyəcəyini və onun özünün gəlməli olacağını bildirdi.

– Bizim meşələrdə istədiyən qədər maral da ovlaya bilərsən! Narahat olma, mən Tomas Lyuis deyiləm ki, buna görə səni cəzalandırım. Yolunu gözləyəcəyəm, tez gəl!

Qraf Dever Şekspirdən ayrılıb, geriye, Oksforda, “Meşəli qəsr”ə qayıtdı. Kareta həyatə daxil olarkən Ketrin onun qarşısına ağlayaraq qaçdı. Hətta Romeo da ağlayırdı. Dünyanın ən böyük faciəsi baş vermişdi: doğuş zamanı onun Cülyettası ölmüşdü. Onun dünyaya gətirdiyi Uilyam isə sağ idi.

Qraf Eduard Dever səhərəcən Cülyettanın tabutu önündə diz çöküb ağladı. Səhər içəriyə daxil olanların arasında sübh tezdən yeni əsər üçün buraya gəlmiş Uilyam Şekspir də vardı. Onlar tabutun qarşısında diz çökmüş qrafdan ayağa qalxmasını xahiş etdikdə ondan səs çıxmırdı. Bu zaman yerdəki zəhər şüşəsi Uilyam Şekspirin diqqətini cəlb etdi. O tez qrafın çiyninə toxundu. Qraf beləcə quruyub qalmış və çoxdan ölmüşdü. Şekspir onun barmaqları arasındakı kağızı güclə qopartdı. Orada bir cümlə yazılmışdı. “Məşhur şair və dramaturq Uilyam Şekspir mənəm – qraf Eduard Dever”.

Uilyam Şekspir bu kağızı bir kimsəyə göstərmədi. Buna kim inanacaqdı ki?

Bir dəfə Oksforda gəlib qrafın qəbrini ziyarət edərkən Uilyam Şekspir özü ilə bir lövhə də gətirmişdi. Bu lövhədə qraf Eduard Deverin 37 pyesinin adı və onun daha 154 sonetin əsil müəllifi olması yazılmışdı. İmza olaraq “Uilyam Şekspir” – qraf Eduard Dever” adı qoyulmuşdu. Lakin bir dəfə məzarlığı abadlaşdırmağa gələn qulluqçu Baltazar bu lövhəni götürdü, üstünü oxuya bilmədiyi üçün bir kənara tulladı.

Qraf Eduard Deverin ruhu onun əsərlərinin tamaşaya qoyulduğu bütün dünya teatrlarını gəzirdi. Daha çox da kədərli. Çünki heç yerdə onun öz adı müəllif olaraq səslənmir, tanınmır, yazılmırdı. Bu halda onun ruhunun şad olmasına çox az səbəb qalırdı.

Ədəbi tarixin bunca böyük haqsızlığı olmamışdı. Bu haqsızlıq göylərin qaranlığında qaraya bürünmüş və Yerə doğru asılmışdı.

...Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədir.

HAKİMİYYƏTƏ NECƏ GƏLƏRSƏNSƏ O CÜR DƏ GEDƏRSƏN

(*24- V.Mustafazadə: ”Düşüncə” musiqisi ovqat musiqi)

Şah İsmayıl Səfəvi 1524-cü ildə, Nuxa mahalında ovda ikən qəflətən xəstələndi. Çaldıran düzündəki acınacaqlı məğlubiyyətdən sonra hər dəfə bunu xatırladıqda qeyzlənir, sonra uzun müddət baş ağrısından əziyyət çəkirdi. Bu ağrılar onda qan təzyiqinin qalxmasından doğan fəsadlar idi. Nəhayət də, beyninə qan sızması ucbatından, 37 yaşında ikən vəfat etdi. Ondən sonra hakimiyyət başına 10 yaşlı oğlu I Təhmasib çıxdı. Şah I Təhmasib Səfəvilər sülaləsi arasında ən çox –53 il hakimiyyətdə oldu. O atası kimi müdrik və cəsarətli idi. Onun dövründə Səfəvi hakimiyyəti İran yaylası və Azərbaycan ərazisində öz möhtəşəmliyini, bütövlüyünü qoruyub saxladı, hətta əyər-əskikləri də düzəldib, qüdrətli mərkəzləşmiş hakimiyyətə çevrildi. Bütün bunlara o müharibələr aparmadan, siyasətlə nail olurdu. Hətta Osmanlı imperatoru Süleyman Qanuni dörd dəfə ona hücum etsə də, hər dəfə müdafiə və “yanar torpaq” siyasəti ilə onu məğlubiyyətə uğrattı və o da ata-babaları kimi zəifləyib Avropaya hücum edə bilmədi. Lakin o rüşvəti məmurların asılılıq və sədaqət siyasətinə çevirdi. Beləki onun dövründə məmurlar müntəzəm əməkhaqqı almır, buna görə də rüşvətə məcbur olurdular. Bu isə onları varlandırır, hökmdar hüsurunda hər birinin dilini qısa, gözünü qıpq edirdi. Ondən sonrakı Səfəvi şahları arasında daha çox fərqlənən və 46 illik hakimiyyət dövrü ilə uzun ömürlü sayılan I şah Abbas idi. Şah Abbas orduda və dövlət idarəetməsində özünün böyük islahatları ilə fərqləndi. Onun anası fars qızı idi. Buna görə də onun hakimiyyəti dövründə türk tayfaları, qızılbaşlar sıradan çıxarılmaya, onların yerinə fars mənşəli şəxslər qəbul edilməyə başladı və Səfəvi hakimiyyəti öz mahiyyətini qismən dəyişdi. Nə qədər qüdrətli sayılmasına baxmayaraq, əslində bu hal heç də əhalinin qüdrətli olduğuna dəlalət etmirdi. Rəiyyətin daha hakimiyyətə məhəbbəti yox idi və ölkədə tez-tez qiyam və üsyanlar baş verirdi. Sonrakı hakimiyyətlər bir elə fərqlənmir, Səfəvi şahları saray qovğaları, çevrilişlər, eşq-məhəbbət, əyləncə və ov işləri ilə ömür sürürdülər. Təkcə şah I Süleymanın oğlu şah Sultan Hüseyn bütün bunların bu minvalla davam etməsini əhali, sülalə və məmləkət üçün münasib hesab etmir, hər şeyin əsaslı şəkildə dəyişilməsinin vacibliyini duyurdu. Yoxsa hər şey iflasa doğru gedirdi. O, tarixə Şah İsmayıl, I Təhmasib və I Abbas kimi qüdrətli hökmdarlar bəxş etmiş bir sülalənin daha bir qüdrətli hökmdar yetişdirə biləcəyinə əmin idi. Bu şəxsin onun oğlu Təhmasib Mirzə olmasını çox arzulayırdı. Bu yöndə bacardığı qədər işlər görmüşdü. Amma daha nəşə edilməli və o bir vəliəhd olaraq, hakimiyyətə daha mükəmməl ləyaqət qazanmalı idi. Buna görə də özünün İsfahan sarayına məmləkətin ən möhtərəm alimlərini topladı.

Şah Sultan Hüseyn özünün İsfahan sarayındakı taxtında oturub, qarşısındakı qocaman alimləri səbrlə dinləyirdi. İlk düşündüyü bu oldu ki, yeniyetmə oğlu Təhmasib Mirzəni xüsusi mədrəsə təhsilindən sonra bu qocaların himayəsinə verərsə, onlar öz ağırlıqlı, astagəlliyi və dünya, həyat barəsində ifrat laqeyidliyi ilə gənci ya bezdirəcək, ya da vaxtından əvvəl qocaldacaqlar. Gələcəyin ədalətli, müdrik və işgüzar bir şahını formalaşdırmaq üçün bu qoca alim-

lərin biliyi, elmi, fərasəti yetərli olarsa da qocalığı tam münasib deyildi. Ancaq sonra danışdıqca, bəzi fikirlərin yeni və mükəmməl olduğunu da başa düşdü.

– Sizin dediklərinizdə böyük həqiqət var.– Nəhayət o sözə başladı.– Amma bu yeni bir Şah İsmayıl yetişdirməyə kifayət edərmi? Rəhmətlik Böyük Şah həm gözəl şair, rəssam, ifaçı, həm mahir çapar, döyüşçü, sərkərdə, həm də mömin müsəlman idi. Amma mənim zənnimcə bütün bunlar tam ədalətli, tam müdrik, ölkəni və səltənəti qüdrətli, azad, xoşbəxt edəcək, ona uzun ömür qazandıracaq, peyğəmbər xislətli şah olmaqdan ötrü yetərli olmadı. Mən Sizdən oğlum Təhmasibi Böyük şahdan daha qüdrətli bir şahzadə kimi yetişdirməyinizi xahiş edirəm. Siz isə mənə siyasətdən, ticari biliklərdən, dövlət aparatı qurulmasından danışsınız.

Alimbaşı, ağsaqqal müctəhid Hacı Adil Qoca ayağa qalxdı.

– Şah sağ olsun, müharibələr aparmadan da, şəxsi şücaətlər göstərmədən də, zülm və cəza dəyənəyini əldə hazır saxlamadan da qüdrətli dövlət yaratmaq və adil hökmdar sayılmaq mümkündür! Babalarınız Böyük Şah da, Təhmasib şah da buna qismən yaxın olub, amma onların buna mükəmməl ədaləti çatmayıb.

– Mükəmməl ədalət?! Sizin bu dedikləriniz Böyük Şahda yox idimi? Təkcə buna görə qüdrətli məmləkət qura bilmədikləri? Onlar Böyük səltənət yaratdılar!

– Böyük ölkə qüdrətli dövlət demək deyil!

– Bütün fars, Azərbaycan, Əfqan əyalətlərinin, Yaxın və Uzaq Şərqi, Orta Asiyanın baş əydiyi bir səltənət zəif idi?!

– Bəli, şahım, zəif idi. Ölkənin qüdrəti şahın gözəl qılınc çalması, ox atması, qələbələr qazanması ilə deyil ki! Olsaydı, özünüz dediyiniz kimi, xalqı firavan dolanar, özü həmişə xoşbəxt və uzunömrlü olardı. Bunu isə mükəmməl dövlət aparatı həyata keçirirdi.

Şah Sultan Hüseyn bu sözlərdəki məntiq qarşısında əvvəlcə deməyə bir söz tapmadı, amma sonra nə düşündüsə bunu qəbul etmədi.

– Bəs bunu bir kimsə bilmədimi? Məsələn, oğlumun adaşı I Təhmasib! O ki əlli üç il hakimiyyətdə oldu! Nədən bunu bilmədi?

Alimbaşı müctəhid Hacı Adil Qoca özünün səbrli danışq tərzini pozmadı.

– Möhtərəm Şeyximiz, rəhmətlik şahənşah İsmayıl Əvvəl də, Birinci Təhmasib də Birinci Şah Abbasda bunu yəqin ki, çox yaxşı bilmişdir. İsmayıl Əvvəlin həm qılınc, həm də qələm tutması heç təsadüfi ola bilməzdi. Amma çox güman ki, o dövrün vəziyyəti bunu qurmağa, qılınc və qələmin qızıl ortasını tapmağa imkan verməmiş, sonralar isə daha gec olmuşdur. Biz ölkənin qüdrətini fərdin azad, millətin azad və dövlətin azad olmasında görürük. Əgər fərdin çörəyi başqasından asılıdırsa, hər an onu itirmək təhlükəsi varsa, o lap maddi cəhətdən firavan yaşayırsa da azad deyil. Maddi cəhətdən azadlıq mənəvi cəhətdən də azadlığa dəlalət edir. Yalnız aparıcı zümərələri azad olan millət bütövlükdə azad hesab edilə bilər. Dövlət isə azad seçkilər nəticəsində azad sayılır. Əgər yüksək vəzifələrə şəxslər şahənşah tərəfindən təyin edilirsə, onda bu dövlətdə hər şey şahənşahdan asılıdır və o azad deyil. Dövlət vəzifələrinə şəxslər seçki yolu ilə müəyyən edildikdə, həmin məmurlar onu seçən xalqa hesabat verəsi olur və şahənşah təzyiqindən azad sayılır. Belə dövlətdə üzgörməlik, yaltaqlıq, oğurluq, talançılıq olmaz və deməli o çiçəklənər, inkişaf edər, qüdrətlənər! Əhali də hökmdardan yox, məmurndan narazı olar, hökmdarın yox, onun devrilməsini istəyər.

Şah Sultan Hüseyn dodaqlarını büzərək çox fikirləşdi. Bu fikirlərdə böyük həqiqət vardı. Daha bir neçə alim durub Adil Qocanın dediklərini şərh etməyə çalışdı. Sonra şah Sultan Hüseyn üzünü o biri alimlərə sarı tutdu.

– Çox maraqlı, çox mənalı və həm də çox əhəmiyyətli məsələyə oxşayır. Kimin başqa cür fikri var? – deyər soruşdu.

Dövrələmə oturan alimlər əvvəlcə baxışlarını aşağı dikdilər, sonra digərləri də bir-bir dikəlib, alimbəşinin fikirləri ilə razılaşdıqlarını bildirdilər.

– Elə isə, onda mən də razıyam! Buyurun, Təhmasib Mirzəni mükəmməl hazırlamaq sizlik oldu. Nə qədər ki, mən sağam, onun digər çətinliklər qarşısında başqa cür yetişməsinin qar-

şısını ala bilərəm. Məndən sonra isə... Unutmayın, bundan təkcə onun və ölkənin deyil, həm də sizlərin, eləcə də sizin ailələrinizin, gələcək nəsillərinizin taleyi asılı olacaq!

Bu söhbətin nəticəsi həm də Səfəvi xanədanının gələcəyini müəyyənləşdirirdi.

...Dağların arası ilə uzanan yol boyu köç irəliləyirdi. Bu kiçik köçün qarşısında və ətraflarında silahlı süvarilər gedirdi. Onlar hərdən dəstədəki adamlardan kimisə qırmanc ilə döyür, qışqırır, acıqlanırdılar. Öz qırmancını sonuncu çalan kobud, qıyıq gözlü özbək əskər də “Sizin gələcək taleyiniz bizdən asılıdır!” dedi və belə deməsindən lovğalandı. Onun daha bir dəfə qırmanc çalmasına səbəb əsirlər arasındakı bir yeniyetmə oğlanın qəfildən əyilib yerdən nəşə götürməsi oldu. Sonra oğlan ona sarı ovcunu açaraq yerdən yovşan otu qırdığını göstərdi və onu arxada gələn anasının yarasına sürtməyə başladı. Deyəsən iki qardaş idilər. Yolun bir yeri çox dar və təhlükəli idi. Bu dar yoldan əsirləri bir-bir buraxmaq lazım gəlirdi. Yoxsa nəzarətçilərin özlərinin də keçməsinə yer qalmayacaqdı. Aşağıda dibi güclə görünən dərin dəre, çay, xırda ağaclıq, kolluq vardı. Yolu keçərkən at üstündən aşağıya baxmaq olmurdu. Bayaq qəflətən əyilib yerdən nəşə götürən yeniyetmə oğlan indicə çox münasib bir məqamın yetişəcəyini duyurdu. Bu məqamı əldən vermək olmazdı. Birdən onun qəfildən tulladığı daş nəzarətçinin qaşlarının arasına dəydi və onu öz qışqırıq səsi ilə birlikdə geriye - atın belindən dəreyə sarı yıxdı. Daha bir daş isə bir azca arxada gələn süvari atının gicgahına dəydi. Zərbə onu da atın belindən saldı. Eyni zamanda yaralı qadın:

– Nadirqulu, İbrahim, tez qaçın, qurtulun! – deyə bağırdı.

Bu zaman həmin yeniyetmə oğlan və ondan bədənəcə kiçik olan daha birisi özünü yıxılan özbək əskərin arxasıya dəreyə atdı. Dərədən düşənlər kol- kosu qıraraq, daş-kəssəyə toxunaraq, aşaraq, yıxılaraq, fırlanaraq aşağıya doğru getdilər. Onların arxasınca yuxarıdan qışqırıqlar, söyüşlər, bağırtilar eşidildi, ox və nizələr atıldı. Dərənin dibinə çatana kimi uşaqlarda təqət qalmamışdı. Onlardan bir qədər kənarda isə iki özbək əskərin meyiti düşmüşdü. Nadirqulu adlı yeniyetmə oğlan az sonra özünə gəldi. O, üz-gözünün, ayaqlarının, qollarının siyirməsinə, qana bulaşmasına əhəmiyyət vermədən güclə dikəldi və dikələn kimi də birinci olaraq baxışları ilə İbrahim adlı oğlanı axtardı. O da sağ idi. Onlar güclə hərəkət etsələr də, ölmüş əskərlərin qılınca, bıçaq, toppuz və kamanını, ox dolu qabları götürdülər və qarşıdakı kiçik çayı keçib, əks tərəfdəki meşəyə sarı qaçdılar.

Yuxarıdan onlara sarı atılan oxlar dərənin dibinə çör-çöp kimi düşürdü.

... Saray kitabxanasının böyük otağında Səfəvi xanədanının ən seçmə alimləri şahzadə Təhmasib Mirzəyə dövlət quruculuğunu təlim edirdilər.

– Deməli, elə çıxır ki, bizim şahlıq idarə üsulumuz heç də mükəmməl dövlət quruluşu deyil! – o dedi.

– Əgər dövlət idarəetməsində xalqın iradəsi əsas götürülmürsə, əsas şahənşahın təyinatıdırsa, o məmləkətdə həmişə şahın keyfi kök, rəiyyətin isə bir qarnı ac, qəlbi şahlığa qarşı nifrətlə, düşüncəsi qiyam hissi ilə dolu olacaq.

Müctəhid Hacı Adil Qocanın bu sözlərini Təhmasib Mirzə razılıqla qarşıladı.

– Elədir. Başqalarının qarğış-naləsi, niyabəti, acı nəzərləri, paxıllığı, həsədi və nifrəti qarşısında həmişə keyfi-kök yaşamaq, həmişə uğur qazanmaq mümkün deyil. Ola bilməz ki, ölkədə kimsə daha istedadlı, ləyaqətli və iddialı olmasın. Həmin şəxs var ikən onun haqqını tapdamaq nə haqdandır, nə də ədalətdən! Xalqı dövlət idarəetməsindən tamamilə kənarda saxlamaq böyük ağıl nəticəsi deyil! Ağıllı o şəxs, o hökmdar və o hakimiyyətdir ki, öz başına yalnız ağıllıları və mərdləri yığır. Belələri əyanların və onların ailə üzvləri sırasında olduğu kimi xalqın arasında da ola bilər. Amma bizdə həmişə saray adamına üstünlük verilib. Məncə tox, imkanlı, varlı, harın ailədən çox hallarda tənbel, yaltaq, kütbeyin, bivec insanlar çıxar. Ac insanın məqsədi, məramı və bunlara doğru cəhdləri olur, buna görə baş işlədir və ağılı artır. Ölkədə hər cür adam ola bilər. Xanədan, Dövlət bütünlüklə həm də ölkəyə və xalqa məxsus olmalıdır.

– Afərin! – Həcətül-İslam-Vəl Müslimin Aslan Lənkərani şövqlə dilləndi. – Bəs elə isə dövlət idarəetməsi təkcə şahənşahın aqlının məhsulu, onun seçimi, onun təyinatı ilə olmalıdır?

– Xeyr! Özünün ən ali mərtəbəsində xalqın seçimi də rol oynamalıdır! Bu din deyil ki, peyğəmbəri və imam yalnız İlahi seçimlə olsun! Bu dövlətdir!

Alimlər bir-birlərinə baxdılar və razılıqla başlarını tərpətdilər.

– Dövləti hamı özününkü hesab etdikdə sevə bilər. Sevdikdə isə uğrunda ölümə getməsi də mümkündür! Ədalət olmayan yerdə rəzalət olar! Hamılıqla seçim daha ədalətlidir. Kim daha çox səs toplayacaqsas, o da həmin vəzifəyə layiq bilinəcək. Buna görə ölkə daxilində başqaları da onunla hesablaşacaqlar. Ona qarşı çıxdıqda isə bu başqalarının da nifrətini qazanacaq və seçilmiş seçənlər də öz seçdikləri şəxsin haqqını müdafiə edəcəklər.

Müctəhid Hacı Valeh Boladilinin bu izahı Təhmasib Mirzənin nəzərlərini məchul nöqtələrə dolaşdırdı.

– Deməli, elə çıxır ki, dövlət vəzifələrinə, məsələn, vəzir, vəkil, lap xan da, şah da xalq tərəfindən seçilməlidir!? Bəs bu seçim necə olmalıdır? Bunun yolu...

Bu sualın cavabını alimlərdən kimsə verməyə tələsmədi. Hamı alimbaşı müctəhid Hacı Adil Qocaya baxdı. Adil Qoca dünyagörmüş adam idi. O, şahzadə Təhmasib Mirzənin özünün də nəşə düşünə bilməsi üçün müəyyən qədər fasilə verdi, sonra:

– Məncə ən böyük seçim şahlıq vəzifəsinədir! – dedi. – Onu şahın övladları, bu olmadıqda ailəsinin digər üzvləri, əgər onların arasında iddiaçı olmazsa, saray adamları, bu da olmazsa, tayfa başçıları, ən nəhayət isə məmləkətin alimləri sırasından seçmək yaxşı olardı. Nəbada rəiyyətdən hakim seçilə. O hakimliyi nüfuzdan və dəyərdən salar və çox tez qudurar. Zadəgan və ziyalı ailədən çıxanların qudurmaq imkanı isə az olur. Din xadimlərini də qətiyyətlə hakimiyyət başına gətirmək olmaz. Çünki bu zaman hakimiyyətdən narazı olacaq şəxsə dinə-imana qarşı da narazılıq yarana bilər. Hakimiyyətdən isə hamı və həmişə razı qalmır! İddiyanın ən azı iki nəfər olması da mühüm məsələdir. Çünki bu zaman seçicinin müqayisə etmək və seçmək imkanı yaranır.

– Siz şahın ömürlük seçilməsini təklif edirsinizmi?

Təhmasib Mirzənin bu sualına cavab verməyə də tələsmədilər. Amma sonra onun Simasındakı səmimiyyətə arxayın oldular və bu zaman münəccimbaşı Kərbəlayi Kamil Marağayı dilləndi.

– Məncə bu müddət on iki ildən artıq olmamalıdır! Çünki on iki il bir ulduz ili hesab olunur. Seçilmiş şəxsiyyətin bütün keyfiyyətləri bu dövr ərzində üzə çıxacaq. Bundan az müddət kifayət etməyə bilər, çox isə şahı yorar və yolundan azdırar. Hərçənd ki, müddəti iki hissəyə bölmək də ziyan etməz.

– Bəs seçimi kimin etməsi daha faydalıdır? – Bu sualı Hacı Adil Qoca görünür qəsdən verdi.

Cavabı isə yenə də müctəhid Hacı Valeh Boladili verməyə çalışdı.

– Seçimi xalqın səsverməsi ilə müəyyən etmək yaxşıdır. Özü yıxılan ağlamaz! Yəni sonra xalq öz seçiminə qarşı qiyam, üsyan, xəyanət etməyəcək. Amma xalqın seçdiyi xüsusi Adamların seçməsi də pis olmaz. Çünki xalq səhv edə, çaşa, aldana bilər. Ancaq onun arasından seçilmişlərin səhv etmək imkanı aşağı olur. Məsələn hər kənddən və ya tayfadan bir-iki nəfər olmaq şərti ilə nümayəndə müəyyən etmək olar. Eyni ilə türk qurultayına olduğu kimi. Qurultay qaydası türk xalqlarının dədə-baba qaydasıdır. Yəni ümumxalq məsələlərini hamılıqla müzakirə etmək qaydası. Nədənsə biz bunu vəzifə seçimlərinə aid etmirik. Bəzi əcnəbi alimlər seçimi lehinə əl qaldırmaqla müəyyən etməyi təklif edir. Bir çox şərq alimləri isə seçmək səlahiyyəti olan ailə başçılarının hərəsinə bir qoz paylamaq, sonra isə hər namizəd üçün ayrıca kisə və ya qutu qoymağı təklif edirlər. Hansı namizədi üstün hesab edərsə, seçici öz əlindəki qozu onun kisəsinə salacaq. Sonda bu qozlar sayılır. Daha çox qoz toplayan namizəd qalib elan olunur!

– Bəs seçici namizədi necə dəyərləndirir? – Təhmasib Mirzə soruşdu. – Zəhiri görkəminə, əslinə -nəslinə, yoxsa qolunun zoruna görə?

– Sizin zənninizcə bu necə müəyyən edilməlidir?

– Məncə... Məncə... – Təhmasib Mirzə bir qədər düşündü. – Məncə namizədlərin fiziki keyfiyyətlərini ortaya qoymaq yaramaz! Xalqa, orduya, dövlətə başçılıq etmək iddiasında olan

şəxsin ağılı, düşüncəsi, arzuları, görəcəyi işlər, iradəsi, elmi, savadı, nitq qabiliyyəti və yaşadığı həyat tərzini, görmüş olduğu işlər, əməlləri əsas olmalıdır. Bu barədə o özü şəxsən və həm də onun vəkilləri xalqa, seçicilərə geniş məlumat verməlidir! Seçici yaxşı tanıdığı şəxsə, mənəcə... mənəcə həm də gizli səs verməlidir! Kimsə bunu görüb ədavət yaratmasın deyə! Seçiciyə əsla təzyiq göstərmək olmaz! Əks təqdirdə bu İlahi nəzərlərində seçim sayılmaz ki! Seçkiyə xələl gətirən hər kimsə böyük günah edər və həmin hakimiyyətin bərəkəti olmaz! Mənəcə, saray əyanlarını da beləcə seçmək lazımdır! Mən əminəm ki, belə dövlət çox qüdrətli olacaqdır! O hakimiyyət ki, ölkədə namılıqla seçilməyə və daha layiqli bir kimsə kənarda dura, elə hakimiyyət haramdır, sonu faciəli olacaq.

Onun bu sözlərindən sonra alimlər şövqlə dikəldilər və hamısı bir-bir gəlib növbəti günün mükaliməsindən razılıqla Təhmasib Mirzənin əlini sıxdılar, alnından öpüb, bağrlarına basdılar.

... Əyni nimdləş geyimli, iri cüsəli, əli çomaqlı kişi qarşısında at belində durmuş, cüsəli gənci görcək bir andaca ona olan nifrəti və qəzəbi itdi. Onun heç də barəsində danışılan qədər əzəy, yonulmamış və qanıqən birisi olmadığını hiss etdi. At belindəki gənc əsil cəngavərlər kimi dim-dik oturmuş, qılıncını hökmdarlar kimi qətiyyətlə tutmuşdu.

– Sən nə üçün mənə belə təbəssümlə baxırsan?!- deyə Nadirqulu əlindəki iti qılıncı da qarşısındakı dərviş geyimli yaşlı kişiye sarı tuşladı.– Tez ol, çıxart görüm xurcununda nə var!

– Dərvişin xurcununda qızıl-gümüş olmaz ki! –Bu kişi yenidən gülümsədi.– Nadir, sən bu cəsarətinlə, haqqında danışılan igidliklərlə indi hər keçib - gedəni soymağa çalışmağın bir-birinə heç yaraşmır.

– Məni özümdən çıxartma, baba, yoxsa indi səni doğrayaram! Sən kimsən mənimlə belə danışırsan?!

Nadirqulu indicə irəli şığıyıb qılıncını bu dərvişin başına endirəcəkdə.

– Mən, Əfşar tayfasının başçısı Babaəli xanam!

– Babaəli xan?! – Nadirqulu o andaca heyrtləndi, qılıncını aşağı saldı və təəccüblə ətrafındakı silahdaşlarına baxdı.

– Təəccüblənmə! Fəqiri-libas oldum ki, səni görə biləm və döyüşüb öldürəm. Amma indi fikrimi dəyişdim. Görürəm, çox istedadlı cavana oxşayırsan və sənə hayıfım gəlir. Belə getsə, sonra səndən sərkərdə çıxmaz! Gedək, səni və dostlarını öz yanımda qulluğa götürürəm. Bu ellərdə sən kimi bir igidin qaçaq-quldurluqla məşğul olması yaramaz. Mən səni daha böyük şöhrət və sərvət əldə etmək yoluna dəvət edirəm!

Nadir bu sözlərin qarşısında duruxub qalmışdı. Sonra o qılıncını qınına saldı və razılıqla gülümsədi. Bu onun məqamı idi, onu əldən buraxa bilməzdi.

... Səfəvi şahzadəsi Təhmasib Mirzə Şərqi tanınmış din və fəlsəfə alimlərindən fərdi dərslər alır, onların məclisində mütəmadi iştirak edir, Avropa və Şərq filosoflarının kitablarını mütaliə edir, öz elmini artırır, yeni və ədalətli bir hakimiyyət quruluşu müəyyənləşdirməyə çalışırdı. Artıq onun mükəmməl elmi səviyyəsi, güclü məntiqi və humanizmi barəsində ətraf ölkələrdə də danışırdılar. Atası şah Sultan Hüseyn onun fərasəti, məntiqi, bələğətli nitqi və hadisələri düzgün və çevik təhlil edə bilmək məharətini yaxşı görür, bundan xoşlanır, amma buna öz məmnunluğunu gizlədirdi. Bundan ən çox qorxanlar əfqan tayfaları idi. Onlar yüz illər əvvəl ilk Səfəvi şahının zərbələrini görmüşdülər. Daha birisini görmək istəmirdilər. Amma onlar heç təəssür etməzdilər ki, hakimiyyətə hazırlanan yeni Səfəvi şahı nə qılınc, nə hərbi, nə də zorla deyil, ağılı, siyasət və elmlə yeni sultanat qurmaq fikrindədir.

Əfşar igidi Nadirqulu isə əvvəlcə ticarət yollarında qaçaq-quldurluq edib tanındı, sonra da Kəlatə gəlib, Babaəli xanın yanında sədaqətli xidmət və uğurlu igidliklər göstərdi. Daha sonra onun qızı Sona xanım ilə evlənərək Nadir xan oldu. O, döyüşməyi və hərbi elmini sidqi-ürəklə sevməyə başlamışdı. Deyən olmasaydı, at belindən düşməz, elə yəhər üstündə yataardı. İlk dəfə Xorasan özbəklərini daşla vurub aşırmaqla başladığı döyüş bacarığına sonralar at çapmaq, qılınc çalmaq, ox və tufəng atmaq məharətləri də əlavə olunmuşdu. Ətraf tayfalar onun şücaətlərindən danışır, çəkinir, qorxurdular. Nadir xan hərbi sənətinə yiyələndikcə uzaqvuuran toplaqla tanış oldu və dəqiq top atmağı da öyrəndi. Sonra topçuluğa bağlandı və artilleriya

yaratmaq arzusuna düşdü. Səfəvi şahı Sultan Hüseyn Nadir xanın barəsində çox eşitdi və nəhayət onu öz yanına xidmətə dəvət etmək qərarına gəldi. Amma bu zaman əfqan xanı Mahmud Qəndaharlı onun məmləkətinə basqın etdi və baş qarışdı. İlk döyüşlərdə əfqanlar qalib gəldilər və İsfahana doğru yürüşə çıxdılar. Şah Sultan Hüseyn bunun müvəqqəti üstünlük olduğunu düşünüb, oğlu Təhmasib Mirzəni Fəthəli xanla birlikdə arxa cəbhəyə göndərdi. Fəthəli xanın məqsədi müəyyən zamana kimi vəlihəd II Təhmasibi qorumaq, onun şahzadə olmasından sui-istifadə etmək, ölkədə hər şey qaydasına düşdükdən sonra isə hakimiyyəti ələ almaq idi. Təhmasib Mirzə bunu çox tez başa düşdü. Hər hansı bir şəxsin qəlbindən nələ keçdiyini, əslində nələ düşündüyünü, məqsədini, məramını dəqiq anlamaq üçün ona bir azca söhbət kifayət edirdi. Təhmasib Mirzə getdikcə çox həqiqətləri dərk etməyə başlayırdı. Özünün azad və qüdrətli dövlət quruluşu modelinə bir əlavə də etdi: Güclü iqtisadi və hərbi qüdrətə malik olmaq! Yalnız güclü iqtisadi səviyyə və hərbi qüdrət sayəsində siyasi quruculuq işləri də uğur qazandıra bilərdi. Zəif dövlət tam ədalətli seçki ilə də nəyəsə nail ola bilməzdi. Onu daxili qüvvələr olmasa da xarici qüvvələr, qonşu ölkələr, yaxın-uzaq hərbi güclər gec-tez hücum edib devirəcək, dağıdacaq, süquta uğradacaqdılar. İndiki vəziyyətdə ona güclü ordu və peşəkar hərbiçilər lazım idi. Amma indiki məqamda və qısa vaxt ərzində onun qüdrətli ordu yaratma-sına imkanı yox idi. Həm də, hökmdar o deyil, atası idi. Görək bu barədə atası ilə danışaydı. Lakin bu zaman qırğın olmasın deyər atasının İsfahanı mühasirədə saxlayan Qəndaharlı Mahmud xanın xeyrinə hakimiyyətdən əl çəkməsi xəbərini eşitdi. Atası ilə aralarında gizli razılaşma vardı, belə hallarda hakimiyyət onun səlahiyyətinə keçəcəkdi və o məlumatın səhihliyinə əmin olduqdan sonra hərəkətə keçməli idi. Ancaq kaş ki, bu hakimiyyət onun əlinə daha beş ildən sonra keçəydi! O vaxta kimi ölkəni iqtisadi cəhətdən qüdrətləndirə və güclü ordu da yarada bilərdi. Bu düşüncələr zamanı Təhmasib Mirzə Əfşar xanı Nadiri xatırladı və onu öz yanına çağırmaq və ordu başçısı təyin etmək qərarına gəldi. Nadir xan bu onun dəvətini heç tərəddüd etmədən qəbul etdi. Bu onun məqamı ola bilərdi. O hər addımda həyatının yeni mərhələsini gözləyir, hər cür risklərə çox düşünmədən gedirdi. Nadir xan təpədən-dırnağa kimi hərbiçi, bütün hərbi sahələri üzrə mahir döyüşçü və çox iti ağılı olan sərkərdə idi. Deyəsən Təhmasib Mirzə əsil axtardığını tapmışdı. Ona hər cür səlahiyyət və müəyyən qədər qüvvə verib döyüşlərə səfərbər etdi. Nadir xan qısa vaxt ərzində İsfahanı azad elədi, ardınca 1729-cu ildə Şirazi, sonra Qəzvin, Zəncan, Həmədan, Xürrəməbad, Kirmanşah, Ardalan, Marağa kimi şəhərləri də tutdu. Bundan sonra atası şah Sultan Hüseynin hələ dəqiq ölüm xəbəri gəlməmişdisə də, Təhmasib Mirzə öz ətrafında toplanmış adamların, eləcə də Nadir xanın təkidi ilə, amma müvəqqəti olmaq şərti ilə şahlıq taxtına oturmağa məcbur oldu. Bunlar onun yeni dövlət quruluşuna tam müvafiq olmasa da, ən münasib olanı idi. Təhmasib şah hakimiyyətə seçki yolu ilə gəlmək istəyirdi. Lakin hazırkı vəziyyətdə ümumxalq seçkisi keçirilməsi, eləcə də məmləkəti müvəqqəti də olsa şahsız qoymaq mümkün deyildi. Əsl mütərəqqi hakimiyyətə doğru yolda Nadir xan kimi çox güclü bir namizədlə rəqib olmaq istərdi. Amma Nadir xanda ifrat hakimiyyət hərisliyi və təkəbbür hiss elədi və bunu xoşlamadı. Belə birisinə nə qalib gəlmək bəxtəfərlik idi, nə də məğlub olmaq. Ona qalib gələcəyi təqdirdə Nadir xanı ordu komandanı təyin edəcəkdi. Məğlub olacağı təqdirdə isə ölkəni quran və idarə edən baş vəzir seçilmək uğrunda yarışacaqdı. Ancaq görünür buna zaman və Nadiri ədalətli seçkiyə hazırlamaq lazım idi. Bu barədə onunla çox danışdı. Sonra ona vaxt və düşünmək üçün Kəlatə getməsinə icazə verdi. Hazırda onun xalq arasındakı nüfuzu da ədalətli seçki keçirilməsinə yol vermirdi.

Nadir azad, ədalətli, ümumxalq seçkisi və ya tayfa başçıların və görkəmli şəxsiyyətlərin iştirakı ilə qurultay yolu ilə hökmdar seçilmək imkanı barəsində eşitdikdə buna çox sevindi. Bir vaxtlar Babaəli xan onun çox böyük sərkərdə olacağını demişdi. İndi buna çox böyük fürsət yaranırdı. Əks təqdirdə II Təhmasibin bütün nəslə qırılmayınca onun ölkə şahı, hökmdar olmaq imkanı olmayacaqdı. Hər şey onun öz əlində ikən Təhmasib Mirzənin azad seçki fikrinə düşməsi çox axmaq bir qərar idi. Təhmasibin təklifi ilə gedib Kəlatda aylarla oruc tutmaq, ibadət etməkdənsə, yubanmadan hakimiyyəti ələ almağın bir ayrı yolu barəsində düşünməli, tədbir tökməli və hərəkətə keçməli idi. Kimsə Nadirə siyasətdə yalnız maraqlar olması və bu

marağa doğru bütün yolların məqbul hesab edilməsi barədə danışmışdı. Nadir xan fürsəti əldən buraxmadan işə başladı. O əvvəlcə Təhmasib şahın vəzirlərindən birini ələ almağı düşündü. Baş vəzir Hüşam nə qədər sədaqətli görünсə də yəqin ki, onun da zəif yerləri vardı. Vəkili, qorçubaşını, hərб rəislərini də şirnikləndirmək olardı. Nadir beləcə və bu kimi niyyətlərini həyata keçirtdikdən sonra onların əli ilə Təhmasib Mirzəni müharibələr etməyə sövq etdi. Təhmasib Mirzə isə hərб sahəsində müəyyin bilgiler və uğurlar qazanmaq və Nadir xanla bərabər nəticələr əldə etmək məqsədilə Təbrizə gəldi. O əvvəlcə Naxçıvanı tutdu, İrəvanı mühasirədə saxladı, sonra Bağdada və Osmanlıya sarı yürüş edəcəkdі. Amma birdən öz ordusunda döyüş əhval-ruhiyyəsinin aşağı olmasını və burada Nadir xanın güclü əks-təsirini hiss etdi. Zabitlər ona xəyanət edəcək və döyüşləri qəsdən uduzacaqdılar. Buna əmin olduqdan sonra Təhmasib şah qoşunlarını İrəvanın mühasirəsindən dərhal geriye çəkməyə başladı. Bu zaman İrəvan hakimi Əli paşa və Bağdad hakimi Əhməd paşa səltənətə doğru hücumla keçdilər. Təhmasib Mirzə əvvəlcə qəsdən Nadir xanın ardınca xəbər göndərrib onu köməyə çağırmadı. Amma hərbi uğursuzluqlar barədə xəbərлər yəqin ki, onun qulağına çatdırdı. Bu azmış kimi sonra rəsmən xəbər göndərsə də Nadir xan köməyə gəlib çıxmadı. Məqsədi aydın idi – onu nüfuzdan salmaq. Əhməd paşanın qüvvələri Kirmanşahı, Ardabanı tutdu, Həmədana sarı getdi. Əli paşanın qoşunları isə Salması, Marağanı, hətta Təbrizi də zəbt elədilər. 1732-ci ilin 10 yanvar tarixində şah II Təhmasiblə Bağdad hakimi Əhməd paşa arasında müqavilə imzalandı. Bu müqaviləyə əsasən Tiflis, İrəvan, Gəncə, Naxçıvan, gürcü çarlığı Kaxetiya və Kartli, Şirvanın və Dağıstanın bir hissəsi osmanlılara çatırdı. Eləcə də ruslarla sülh müqaviləsi imzalandı və Kür çayının şimal ərazilərində böyük bir hissə, o cümlədən Bakı ruslara qaldı. Bütün bunlar müvəqqəti xarakter daşıyırdı və Təhmasib Mirzə bu sırada əsil Azərbaycan torpaqlarını düşmənlərdən azad etməyi, qeyri əraziləri buraxmağı və yalnız Azərbaycanın tarixi ərazisi həcmində heç kəsin torpaq iddiasında ola bilməyəcəyi bir dövlət qurmağı və onu büsbütün qalaya çevirməyi düşünürdü. Hələlikсə vaxt qazanmaq lazım gəlirdi. Bu zaman Nadir xan öz qoşunu ilə gəlib çıxdı. İndi o öz iddiasını gizlətmirdi.

– Elə çıxır ki, mən torpaqları döyüşlə, qan-qada ilə tutacağam, siz isə onları saxlaya bilməyib, xoşluqla düşmən əlinə verəcəksiniz. Həmişə hər şeydə haqq-ədalət axtarırsınız, bəs bunu haqdan-ədalətdən hesab edirsinizmi?

II Təhmasib bir vaxtlar Nadiri öz yanında xidmətə dəvət etməsindən çox təəssüfləndi. Bu adam hökmdar olardısa, ən yaxşı halda özündən əvvəlki Səfəvi şahlarının yolu ilə gedə, zahirən güclü görünсə də daxilən ölkəni müharibələr altında zəiflədə bilərdi.

– Siz torpaqları azad və ya yenilərini istila edə bilərsiniz, amma təəssüf ki, belə gədirsə Sizdən ədalətli və qüdrətli hökmdar çıxmaz. Biz öz torpaqlarımızı çox yaxın vaxtlarda, uğurlu siyasətimizlə, indi bizə düşmən olan qonşuların öz əli ilə qaytaracağıq. Mən buna görə and içə və söz verə bilərəm. Yəni həmişə hər şey zorla, qanla, müharibələrlə həll olunmalıdır? Biz axı insanlarıq! Təəssüf ki, Siz mənə başa düşə bilmirsiniz. Kəlatə qayıda və bir Əfşar xanı olaraq qala bilərsiniz.

Nadir xan onun bu sözlərinə cavab vermədən, ancaq sarayı qəzəblə tərk etdi. İsfahandan çıxdıqdan sonra isə Təhmasib Mirzəyə qarşı açıq mübarizəyə başladı. O əvvəlcə İstambula, Topqapı sarayına məktub yazıb təcili olaraq Azərbaycanı tərk etmələrini tələb etdi. Sonra isə Bağdada, Əhməd paşaya onunla müharibəyə başlaması barədə xəbər göndərdi. Beləcə xarici siyasətdə qarışıqlıq yaradıb, II Təhmasibin deyil, özünün əsas söz sahibi olduğunu göstərdi. Daha sonra isə o, bütün tayfa başçılarına, əyalət hakimlərinə, şiye dini rəhbərlərinə məktub göndərrib, Osmanlı və Rusiya ilə bağlanmış müqavilələri tanımadığını, onlarda vətənpərvərlik və ifrat milli qürur hissələrini alovlandırıb, özünün düşmənlərlə müharibəyə və qalib gəlməyə tam hazır olduğunu bəyan etdi. Eləcə də yerlərə özünün sədiq adamlarını göndərirdi. Həmin adamlar əyalət və tayfa başçılarına, din xadimlərinə II Təhmasibin iradəsiz, zəif, aciz, qorxaq, şərəbxor və tiryəki olmasını, bu minvalla ölkəni hissə-hissə yadellilərə peşkəş edəcəyini anlatmalı, ondan xilas olmaq üçün hamını İsfahana, ümumtürk qurultayına dəvət etməli idilər. Bu kimi fikirlərdən sonra qurultayın hansı yönümdə müzakirələr aparaacağı və hansı qərarı

verəcəyi fikri isə hakim və başçıların öz dilindən səslənməli idi. Belə də oldu. Hər kimsə ki, bunun çevriliş və Səfəvi xanədanına qarşı günah olduğunu bildirdisə, həmin şəxs səhərə çıxmadı. Nadir xan özü isə Tehranı tutdu və oradan şah Təhmasib Mirzəyə bir ayrı cür xəbər göndərdi; onu müqəddəs Məşhəd şəhərinə və Osmanlıların əlində olan Bağdada qarşı birgə hərbi yürüşə çağırdı. Əgər Təhmasib şah buna razı olardısı, özünün təsdiq etmiş olduğu sülh müqaviləsinə bir neçə aydan sonra qarşı çıxan adam kimi dəmdəməki təəssüratı bağışlayacaq, həm də elə ilk döyüşdə, guya ki, düşmən, əslində isə öyrədilmiş şəxslər tərəfindən öldürüləcəkdə. Döyüşə gəlməkdən imtina edib, qurultaya sağ çıxması da onu xilas etməyəcəkdə. Bütün hallarda qurultay Təhmasib Mirzənin şahlığını bitirməli idi. Hakimiyyət bu qədər yaxın ikən onu əldən verə bilməzdi. Həmişə öz məqamının çatdığını duymuş, qətiyyətli addım atmış və öz istəyinə nail olmuşdu. İndi də belə olmalı idi.

Şah II Təhmasib Nadir xanın bu tədbirini o andaca anladı və heç bir təhsil görməmiş, savadsız bir sərkərdənin bu qədər mahir siyasət qurmasına heyran qaldı. Nadir xan çevriliş məramında idi, amma buna çevriliş adının verilməsini istəmirdi. Çünki çevriliş etmiş şəxsi heç də hamı qəbul etməyəcək, onunla xarici ölkələr hesablaşmayacaq, əyalətlər onun sərəncamlarına məhəl qoymayacaqdılar. Amma ona çox təəssüfləndi ki, belə böyük fitri-istedadla, çevik ağılda, dərin düşüncədə haqq-ədalətdən, halaldan, paklıqdan əsər-əlamət yox idi. Nadir xanın bu tədbirlərini asanca pozar və onu öldürdüyü bilirdi. Əyalətlərə təcili olaraq adamlar göndərər, hakimlərin ən zərif hissələrini tərpətməklə Səfəvi xanədanına və Vətənə qarşı sədaqətə çağırırdı. Amma bununla nə düzələcəkdi? Əksinə, qeyri-rəsmi də olsa əyalət başçılarının guya ki, təsadüfən bir araya gəlməsi və buna İsfahanda qurultay adı verməsi onun öz işinə yarayır. Övvəl-axır öz ətrafındakı şəxslərin, eləcə də bu məmləkətin say-seçmə şəxsiyyətlərinin əsil mənəvi səviyyəsini ayırd etməli və əvvəl-axır onların hamısına seçkili və əsil ədalətli hakimiyyət qurmaq tədbirləri barədə geniş məlumat verib, növbəti qurultaya kimi buna hazırlamağa başlamalı idi. Bunun üçün indiki qurultay lap yerinə düşürdü. Burada Nadir xanın hər hansı fikrini, düşüncəsini asanlıqla boşa çıxarda biləcəkdə. Ustadlar onu ən ağıllı və ən tərs adamları da öz məntiqli nitqi ilə ram edə bilmək səviyyəsinə qaldırmışdılar. Keçmişin bir çobanını, savadsız hərbcini axmaq və haqsız vəziyyətdə saxlamaq nə çətin iş idi ki!

Vəzir Hüsam xan ona qurultaya yol verməməyi və hakimiyyət məsələləri ilə təcrübə keçirtməməyi məsləhət gördü. O isə bu barədə vəzirə daha geniş məlumatlar vermədi. Bu adam təpədən dırnağa kimi dövlət məmuru idi. Onun ailəsi də, övladı da hakimiyyət mənafeyini ifadə edirdi.

Bu kimi düşüncələrinə görə şah II Təhmasib Nadir xanın Bağdada doğru hərbi yürüşə çıxmaq təklifini qəbul etmədi. Nadir xan isə buna görə öz qoşunu ilə 1732-ci ilin 25 avqust tarixində İsfahana gəldi. Amma şah sarayına getmədi. Onu qurultayın hazırlıq işləri maraqlandırır. Şah II Təhmasib qurultay deyil, adi səfərbərlik tədbiri keçirildiyi barədə xəbər göndərmişdi. Onun bütün hərəkətləri ikihakimiyyətlikdən xəbər verirdi. Çoxlu döyüşlər görmüş, yaralanmış, onlarca adam öldürmüş, müharibələrdə vəhşiləşmiş, harın, kobud, həyata az bağlı olan əzəvay qızılbaş əskərlər və zabitlər arasında onun böyük hörməti vardı. Artıq əyalət hakimləri, tayfa başçıları və bir sıra məşhur din xadimləri İsfahana gəlmişdilər. Qəribə idi ki, onlar sanki gizlənir, şahın qəbuluna gəlməkdən çəkinirdilər. Təhmasib Mirzə bunu onların yanlış təbliğata uyması və ya hazırkı ikihakimiyyətlikdən çəkinmələri kimi qəbul etdi və onların üstünə gəlmək istəmirdi. Nadir xan isə bir həftə dözüb gözlədikdən sonra nəhayət öz sarayına dəvət etdi və çox ehtiramla qarşıladı. Sanki heç sonuncu dəfə aralarında sərt söhbətləri olmamışdı. Hətta onu yemək süfrəsinə də dəvət elədi. Nadir xan özünü çox naqolay və şübhəli aparırdı. Ürəyinə başqa şey gəlməsin deyərək Təhmasib Mirzə özü üçün çəkilmiş yeməkdən daddı və sonra onu Nadir xanın qarşısına qoydu. Hətta onun üçün özünün içdiyi dadlı sərbətlərdən də süzdü. Əslən Uluf mahalından olan aşbazlar balıq, quş, ceyran və quzu ətindən elə dadlı yeməklər bişirmişdilər ki, ətri Nadir xanı valeh edirdi. Nadir xan yedikcə ləzzətdən başını yırğalamaqdan qalmırdı. Təhmasib Mirzə isə daha çox müxtəlif meyvə şirələrini üstünlük verirdi.

Onların geniş söhbəti yeməkdən sonraya qaldı. Şah Təhmasib Mirzə aradan pərdəni tamam götürməmək üçün əvvəlcə üstüörtülü danışdı.

–Nadir xan, sən bir azca tarixlə maraqlansan görərsən ki, dünyada indiyədək çox xaqanlar, şahlar, padşahlar müharibələr aparıb, böyük ərazilər tutub, amma sonra da hamısını itirib. Eləcə də dünya ədalətli başçı axtarışında həmişə əliboş qalıb. Çünki kimsə öz hakimiyyətini öz xoşluğu ilə vermək, xalqdan hallallıq alaraq vəzifəyə yiyələnmək istəməyib. Bax buna görə də min illərdir ki, xalq nağılları da, şairlərimizin şeirləri də ədalətli şah arzusuna aid olub. Bizim ölkənin indi buna imkanı yaranır. Mən əsil hakimiyyətə çata və əsil hakimiyyət yarada bilərəm deyə nağd hakimiyyətimi indi öz əlimlə verməyə hazıram. Biz özümüzün tarixi torpaqlarımızda əsil ədalətli hakimiyyət qura bilərik. Buna görə mən özüm hakimiyyətdən getmək və hər şeyi xalqın ixtiyarına vermək istəyirəm.

– Əgər mən köməyə gəlməsəydim siz Mahmud Qəndəharlının hücumu zamanı onsuz da hər şeyi itirəcəkdiniz. Necə ki, atanız rəhmətlik şah Sultan Hüseyn itirdi.

Nadir xanın bu köntöy cavabını Təhmasib şah təbəşümlə qarşıladı.

–Hörmətli Nadir xan, heç vaxt təkəbbürlü olmayın. Allah təkəbbürlüləri sevməz. Həm də ki, sən qüdrətin təkcə sən şəxsi nəaliyyətin və tam fərdi xüsusiyyətin deyil. Bu xalqın gücü, qüvvəsi, məharətidir ki, sən şəxsində üzə çıxıb. Sən də bu keyfiyyətləri xalq yolunda sərf etməyə borclusan. Mən və həm də Səfəvilər ailəsi bu xalqın üzvü deyilmi? Sən öz vətənpərvər borcunu vermisən. Bu borcu ləyaqətlə ödəyə bilməyində vasitəçi olduğumuz üçün yəqin ki, bizə də bir azca təşəkkür düşür. Amma mən bu təşəkkürdən imtina edirəm. Dünyadır, belə xırdalıqları qabartmağa dəyməz.

Nadir xan II Təhmasibin bu məntiqi qarşısında mat qaldı və bir müddət nə deyəcəyini bilmədi. Bu zaman onun diqqətini kiçik, dairəvi mizin üstünə düzülmüş şərbət qabları cəlb etdi. O, həm boğazını islatmaq, həm də vaxt udmaq və vəziyyətdən çıxmaq üçün özünə və şahın gümüş camına şüşə qabdan şərbət süzdü. Boğazını yaşıladıqdan az sonra o birbaşa aidiyyəti olmayan mövzuya keçdi.

– Mən məğlub olmağı sevmirəm, ona görə də sizin müqavilələrə biyət gətirə bilməzdim. Qılınclar qan tökən zaman söz yerim.

– Məğlubiyyətin acısını dərk etməyən kəs qələbənin əsl şirinliyini də duya bilməz. – Şah II Təhmasib belə deyib, əlini belinə qoydu və ağır addımlarla içəridə gəzişərək danışmağa davam etdi. – O ki qaldı bizim guya ki, ağır məğlubiyyətə uğramağımıza, mən axı demişəm, bunlar hamısı müvəqqətidir, zaman udmaqdan, sədaqətli zabitlərdən və əskərlərdən ibarət güclü ordu yaratmaqdan ötrüdür. Güclü iqtisadi və hərbi qüdrətimiz olarsa, düşmən bizimlə döyüşsüz də hesablaşacaq. Bu söhbəti çox xırdalamaq istəmirəm, çünki incəlikləri sənə daha yaxşı məlumdur. Döyüşlərim heç də şəxsən mənim yox, həm də sən məğlubiyyətlərindir. Amma sən hazırda daha çox təəssirləndirən başqa şeydir. Sən ölkə şahının vəzifə hərisi olmadığına əmin olub, hakimiyyəti hər hansı yollasa ələ keçirtmək imkanı olduğunu düşünürsən. Əslində mən bundan ötrü hər kəsə imkan yaratmış oluram. Eyb etməz, hər kimsənin ləyaqəti çatırsa, buyursun, növbəti qurultayda öz namizədliyini irəli sürsün. Hər halda daha çox sən və mənim buna ləyaqətim çatır. Mən sən üçün hakimiyyətə halal yollarla yiyələnmək imkanı yaratdım. Buna görə Allah mənim əcrimi verəcək inşaallah!

Yenə də danışmaq, bunun qarşılığında daha tutarlı nəşə demək Nadir xan üçün çox çətin oldu. O indi Təhmasib Mirzənin necə böyük ağıl və iradə sahibi olduğunu dərk edib, bir qədər ondan çəkinməyə, ehtiyatlanmağa başladı. Silahlı döyüşdə onu bir zərbə ilə yıxacağına tam əmin idi. Amma sabah onunla qurultayda beləcə ağıl döyüşünə çıxardısa, qalib gələ biləcəyinə inanmırdı. Hər nə cür olursa, olsun, elə bir yol tapmalı idi ki, Təhmasib Mirzə ağzını açıb danışsa, nəşə deyər, özünü müdafiə edə, öz fikirlərini qurultay iştirakçılarına çatdırmağa bilməsin. Çox güman ki, tədricən bütün möhtərəm vəzifələrin seçki yolu ilə müəyyənəlməsi fikrini hakimlər, xanlar, bəylər qəbul etməsin. Hansı axmaq nağdı buraxıb, nişyaya ümid edərdi ki? Elə yeganə birisi varda, o da yalnız Təhmasib Mirzə özü ola bilərdi. Axı bu onun nəyinə lazım idi? Əsas

olan hakimiyyət əldə etmək deyildimi? Qaliblə həmişə hamı hesablaşır, tarixdə qaliblər mü-hakimə olunmurdu.

Nadir xan Təhmasib Mirzənin hüsurunda daha çox qalmaq istəmədi. Onun təsiri altına düşəcəyini hiss edirdi. Yenə gümüşü camdan bir qurtum şərbət içdi.

– Mən bildiyim qədərə, möhtərəm şah, siyasətdə yalnız maraqlar olur. Bu maraqları həyata keçirtmək üçün bütün vasitələrdən istifadə etmək isə tam məqbuldur! – O belə deyib, ayağa durdu, şaha azacıq baş əyib təzim etdi və, – Ləzzətli yeməklərə görə sizə və aşbazınıza təşəkkür edirəm, – dedi. – Rüşxət versəydiniz mən gedərdim. Bilirsiniz də, bizim qızılbaş əskərləri çox öz-başına saxlamaq olmur. – Dairəvi mizin üstündəki şərbət qabına sarı gözücu baxaraq nəşə fikirləşdi. – Mən heç bilməzdim ki, İsfahanda ləzzətli təamlar hazırlayan aşbazlar olarmış. Bildiyiniz kimi, şəhərdə çoxlu qonaqlarım var. Böyük məclisimiz olacaq. Ordunu əskər qüvvəsi ilə çevik təchiz etmək məsələlərini, elə düşdüyümüz hazırkı hərbi-siyasi vəziyyəti müzakirə edəcəyik. Sizi də sabah şəhər üçün bu tədbirə dəvət edirəm. Aşbazlarınıza icazə verərdinizsə, mənim qonaqlarım üçün də sabah günortaya belə ləzzətli yeməklər hazırlayardılar.

Təhmasib Mirzə müdrik təbəssümlə gülümsədi.

– Aşbazlarım sənin üçün bir yox, bir neçə icazəli və ya icazəsiz qurultayın yeməyini hazırlay-ar, heç yoruldu deməz! – Nadir xanın "qurultay" ifadəsini eşitdikdə necə səksəndiyini sezi-b, başını yırğaladı. – Nadir xan, bir halda ki sabahkı tədbirdə bütün əyalətlərimizin hakimləri və tayfa başçıları iştirak edəcək, mən bunu xalq yığıncağı hesab edib ona qurultay səlahiyyəti ve-rilməsini təklif edəcəyəm. Buna qarşı bir təklifiniz yoxdur ki?

Nadir xanın daha burada durmağa cəsarəti çatmırdı. Bu necə kamil, ədalətli və mərd insan idi! İndicə şahın ayaqlarına yığılıb üzr istəyə bilərdi. Sabah bu insanı necə təslim edəcəkdə?!

Nadir xan pillələri tələsik düşdü. O, həyətdəki çarhovuzun sərin suyu ilə əl-üzünü yudu. Hətta bu sudan bir neçə qurtum içdi də. Sudan içərkən şah mətbəxinin aşbazlarını xatırladı. Deyəsən bir yol tapmışdı. O, atına doğru gedərkən burada mühafizəçilərlə birlikdə onu göz-ləyən qardaşı İbrahimi yanına çağırdı və ona astadan öz tapşırıqlarını verdi. Sonra bir göz qırpmında atın belinə qalxdı və çapıb darvazadan çıxdı. İsfahanın küçələrini də o sürətlə çaparaq keçdi. Şəhər kənarındakı Xəzərcəbir adlı böyük bağlıq əraziyə sarı – qurultayın ke-çirilməsi üçün qurulmuş çadırların vəziyyətini yoxlamaq üçün çapdı.

Ertəsi gün şah Təhmasib Mirzə sübh namazından sonra öz hücrəsinə çəkildi və qurultayda edəcəyi çıxış ətrafında hazırlığa başladı. Nökər onun adətən bu vaxtlar içdiyi səhəti-vücüd mə-cununu gətirdi. Bu məcundan içərək hazırlığına davam etdi. İçdiyi bu günkü məcun bir azca acı dadırdı. Ancaq əhvalına yaxşı təsir etdi. Səhər qəlyanaltısından sonra özünü çox şən, amma həm də süst, ölgün hiss etməyə başladı. Sonra bir mütəəkkəyə dirsəklənmək və doyunca mür-güləmək istədi. Amma böyük yığıncağa getməli idi. Özünü ələ almaq üçün soyuq su ilə çimdi, bir azca şərbət içdi və bir azca da gözəl ətirilər qoxuladı. Amma əhvalının hədsiz xoşhallığı azalmadı. Hər şeyə baxıb gülmək, hər şeye əylənmək istəyirdi. Toplantı zamanına yubandığına görə idi ki, Nadir xanın nümayəndələri onun arxasınca gəldilər. Görünür öz aqibətlərinin nə ilə nəticələncəyini təəvvür belə etmirdilər. Onları yola salıb, öz dəstəsi ilə şəhər kənarındakı Xəzərcəbir ərazisinə uollandı. Böyük ruh yüksəkliyi və özünə tam inamla çadıra sarı çapdı. Amma indi nə üçünsə at belində çətinliklə dururdu. Bu dünyada ürəyəyatımlı və gülünc bu qədər nəsnələrin olduğunu heç təəvvür etməzdi. Hər şey bu qədər məzəli ikən bu insanlar nədən bu qədər qəm-kədərə meyilli idilər?!

Bağlıq ərazidə qarşılaşdığı möhtəşəm mənzərələr də çox gülməli idi.

Şah Təhmasib mühafizə xidmətinin əskərlərini içəriyə buraxmadı. Təkcə vəziri Hüşam xanla çadıra daxil oldu. O içəriyə daxil olan kimi hamı ayağa durdu. Birinci olaraq Nadir xan onun üçün qoyulmuş taxtdan qalxıb, qarşısına gəldi, baş əyib əlindəki üzüyün qaşını öpdü. Xan eləcə çox böyük ehtiramla onu şahlıq taxtına qədər müşahidə elədi. Onun belə ağıllı görünməsi də gülünc idi. Bu taxt da çox gülünc biçimdə qurulmuşdu. Oturan kimi Nadir xana verilən qızılı xalatı o, çox ehtiramla gətirib şahın çiyinə saldı. II Təhmasibin burnuna kəşif şərab qoxusu dəydi. Taxtına yayxalanıb, çadır boyu düzülmüş yüzlərlə hakimi, xan və bəyləri,

yekə əmmaməli mollaları süzdü. Onların hamısının burnu uzanmış, çənələri irəli çıxmış, qulaqları dim-dik qalxmışdı. Bu adamlara sakitcə baxmaq heç mümkün deyildi. Ağzını tutub gülüşünü güclə boğmağa çalışdı. Sonra bu uzunqulaq, yekəburun, şişman adamlar bir-bir gəlib ona təzim etməyə və özlərini təqdim etməyə çalışdılar. Daha özünü ələ ala bilmədi və birdən qəhqəhə çəkib onlara ürəkdən gülməyə başladı. Bir məmləkətdə bu qədər əcaib-qəraib adamları Nadir xan haradan yığmışdı? Əgər bu hakimlər, xanlar, bəylər, hacılar, kərbəlayilər bu gündə idisə, onların rəiyyəti hansı kökdə olacaqdı? Təhmasib şah gülərək barmağını da onlara sarı tuşlayır, onları oxşadıqları heyvanların adı ilə çağırırdı. Onlar isə dodaqlarını büzüb, ağızlarını ətəkləri ilə tutur və başlarını yırğalayaraq kənara çəkildilər. Təhmasib şah məhz onların çaxır qoxusu verdiyini zənn edib "Ah sizi şərəbxorlar!" deyərək barmaq silkələdi və gülməyində davam etdi. Sonra bir sıra ədəbsiz hərəkətlərə də yol verdi. Özündən belə hərəkətlər gözləməirdi. Amma bu hərəkətləri də gülünc idi. Daha sonra gözləri xumarlanır, göz qapaqları yumulurdu. Bu zaman Nadir xan irəli çıxdı.

– Həzarat, görürsünüz də, bu gün şahımızın ya tiryəki, ya da şərabi çox tünd olub. Gəlin biz hələlik onu narahat etməyək, öz müzakirələrimizi başlayaq. Onsuz da o nə ilk söz deyəndir, nə də son söz.

Şah II Təhmasib Mirzə yalnız indi özü ilə nə baş verdiyini anlamağa başladı. Onun yeməyinə və ya şərbətinə tiryək və ya bihuşdarı qatılmışdı. O bunu anlayan kimi də gülüşünü kəsmək və dik ayağa qalxmaq istədi. Amma təqəti qalmamışdı. Üzünün ifadəsi və səsi daha öz ixtiyarında deyildi. Elə gülərək də təqətsiz halda taxta sığındı və qulağına dəyən müxtəlif səslərdən nəşə anlamaq istədi. Düşüncəsi hərdən özünə qayıdır və o ani də olsa hər şeyi dərk edirdi. Nadir xan xəyanət nəticəsində onun yeməyini və içkisini, eləcə də onun özünü sıradan çıxartmışdı. Kaş ki, onu öldürəydi. Bu hər ikisi üçün daha şərəfli olardı. Çiyinə atılan qızılı xalat və elə taxtına da tünd şərab tökülmüşdü. Nadir xan kimi cəsur bir döyüşçüdən hakimiyyət əldə etmək naminə bu qədər əclaflıq gözləməzdi. Bu necə müsəlmançılıq, türkçülük, şərqlilik idi?!

Böyük çadırın içərisində toplaşan adamların danışığı uğultu kimi səslənsə də hərdən aydınlaşır və o deyilənləri başa düşürdü. Amma cavab vermək əvəzinə onların üzünə gülümsəyir və öz taxtında mürgüləyirdi. Hərəkətlərində ixtiyarı özünə qaytmırdı. Ona cəmi beş dəqiqə vaxt kifayət idi ki, baş verənləri anlatsın və isbata yetirə bilsin. Amma daha özünü idarə edə bilmirdi və ət kimi düşüb qalmışdı. Təkcə düşüncəsi hər şeyə qalib gələ bilirdi. Toplaşanlar onu ittiham etməkdən yorulmurdular. Sonra bu yığıncaq qurultaya çevrildi. Qurultayda da hamı öz çıxışında şah Təhmasib Mirzənin fərsizliyindən, şərəbxor, tiryəki, zinakar, təqvasız olmasından danışır, hətta hakimiyyətdən kənarlaşdırılmasını təklif edirdilər. Bu insanlardan öz nəslinə, vəzifəsinə, dininə və imanına qarşı bu qədər vəfasızlıq, sayğısızlıq, xəyanət gözləməirdi. Yəqin ki, hamısı öz vəzifəsini qorumaqdan ötrü belə danışırdı. "Haram tikə şirin olur" demişdilər. Bu oturanlar öz vəzifələrinə haram yollarla yiyələndiklərinə görə idi ki, indi onu itirə biləcəklərindən belə qorxurdular.

Şah Təhmasib Mirzəyə sarı baxanlar onun əyyaş görkəmindən çox təəssüflənir, pozğun xəyallar içərisində üzdüyünü zənn edir və başlarını bulayırdılar. Amma heç kəs bilmirdi ki, indiki halında Təhmasib Mirzə düşdüyü bu qəddar xəyanətə görə öz içində ağlayır, təəssüf edirdi. Təəssüf edirdi ki, atası Sultan Hüseynin onun üzərindəki bütün ümidləri, ustadlarının zəhməti və özünün bütün elmi-nəzəri araşdırmaları məhv olur, ölkəsi böyük bir fürsəti əldən verirdi. Bu halına görə yalnız özünü qınayırdı. Xidmətə götürdüyü insanlara hədsiz inam və məhəbbəti sayəsində aldanmış, indi müdafiəsiz və təqətsiz halda gülünc vəziyyətə düşmüşdü. Heç vəziri Hüşam xanı da görmürdü. O da Nadir xana tərəf çıxmışdı mı?

Çox-çox sonra onun qoluna girib apardılar. Təhmasib Mirzə yalnız daha bir gündən sonra tamam ayıldı və onda da özünün və ailəsinin ev dustağı edildiyini başa düşdü. Verilən məlumatlara görə qurultay onu hakimiyyət başçısı kimi yararsız sanmış, oğlu III Abbasın xeyrinə taxtdan salmışdı. Şah elan olunan körpə Abbas böylənə kimi Nadir xan ona himayədar, qəyyum təyin olunurdu. Bu qərarla Səfəvi xanədanına müəyyən ehtiram vardı. Amma sülalənin qorunması naminə hakimiyyətin bir uşağa verilməsi heç də Nadirin ürəyincə ola

bilməzdi və bu yalnız ilk dövrlər üçün idi. Nadir xan hakimiyyəti tam öz inhisarına keçirtdikdən, bütün rəqiblərini sıradan çıxartdıqdan və bir neçə böyük qələbə qazandıqdan sonra Nadir xan ilk fürsətdə hamını, o cümlədən onu da, III Abbası da qətlə yetirəcək, rəsmən hakimiyyəti başına keçəcəkdi. Təhmasib Mirzə qaçmaq, hər şeyi yenidən başlamaq istədi. Əmin idi ki, əsil həqiqət dillərə düşərdisə, onu müdafiə edənlər tapılacaqdı. Amma saray qoşun qüvvələri ilə hər tərəfdən mühasirəyə alınmış, qapılar kilidlənmiş, ən başlıcası isə III Abbas ailəsindən götürülmüşdü. Deməli, hər hansı bir qaçış halında balaca Abbas öldürüləcəkdi. Ölüm kabusu onların başı üzərində hərlənməyə məhkum edilmişdi. İndi ən yaxşı tədbir səbr etmək, hadisələrin axarını gözləmək idi.

Bir neçə gündən sonra Nadir xan onun yanına gəldi. İndi daha bir həftə əvvəlki Nadir deyildi. Özünü qətiyyətli, inamlı, hər şeyə qadir və hökm sahibi kimi aparırdı. Təhmasib Mirzə ona təhqiramiz nəsə deməyə lüzum görmədi. Nadir xan isə heç çəkinmədən düz onun gözlərinin içinə baxırdı.

– Sevinməyə heç haqqın çatmır! – deyə Təhmasib Mirzə ona istehza ilə dedi. – Mən bunu sənin əsil qələbən hesab etmirəm. Döyüşdə mərdi-mərdanə qələbələr çalan bir əskərin bu qədər miskin fəndlərə əl atacağını heç güman etməzdim. Sənin bu qələbən büsbütün haramdan ibarətdir. Hakimiyyəti necə insafsız və ədalətsizcəsinə ələ alırsansa, səni də hakimiyyətdən eyni cür devirəcəklər. Mənim atam Sultan Hüseyn şah hələ sağ ikən mənə yalan söylədiniz və mən şah elan olundum. Eləcə də indi mən sağ ikən oğlum şah elan olunur.

– Hə, dünya borc dünyasıdır. – Nadir dedi. – Amma hər belə şeyə diqqət versək görək onda evimizdən bayıra çıxmayaq. Hakimiyyət elə yağlı kökədir ki, hamı ona tamah salır.

– Elədir, amma heç də hamının qəlbində oğurluq niyyətləri dolaşmır. Dünyada halal-haram anlayışları var. Əgər sən öz üzərində çalışdınsa və səndə mənəvi zənginlik hiss edərdimsə, inan Allaha ki, bir ildən sonra qurultay çağırıb, özüm də sənə səs verəcək, sənə vəzirlik etmək istəyəcəkdim. Amma daha sənin adil padşah olmağından keçdi. De görüm bizi nə vaxt öldürəcəksən, qoy işimizi bilək, ibadətimizi nizamla davam edək.

Nadir xan Təhmasib Mirzənin bu sözləri qarşısında özünü çox pis hiss etməyə başladı. Amma baxışlarını aşağı dikməməyə çalışdı.

– Mən səni öldürməyi nəzərdə tutmamışam! – dedi. – Qızılbaş şahını öldürən kəsi kimsə bağışlamaz. Sən artıq tamam bitmiş bir adamsan, kimsənin sənə etimadı yoxdur. Hamıya qarşı ki çıxıb bilməzsən! Sən özün ədalətli, ümumxalq seçkisindən danışırıdın. Bu da sənə ümumxalq seçkisi! Xalq sənə etimad göstərmədi. Daha nə istəyirsən?

– Eh, Nadir, özün də bilirsen ki, bu ümumxalq seçkisi deyildi. Çünki burada əsas namizədin əlləri, qolları, ağzı, gözləri bağlanmış vəziyyətdə idi, xalq onu dinləyə bilməmişdi. Həzrət Əlidən də Ömər zorla biyət aldı. Zorla biyət qəbul edilməz! Dünyada zora əsaslanan heç bir ədalət yoxdur!

– Sənin ədalətli seçkin bu xalqa lazım olmadı!

– Əgər həqiqətən də elə isə, onda bu xalq heç vaxt adil hökmdar görməyəcək, həmişə bəhbəhlə hakimiyyətə gətirdiyi şaha sonra çox keçməyəcək ki, müxalif olacaq, onun devriləcəyi günü arzulayacaq! Mən onda belə xalqa xeyir-dua vermərəm.

– Mənə xeyir-dua ver, halal elə ki, mən də sənə həyatınızı verim.

– Nə edirəm o miskin həyatı? Bunu ki, tiryək və ya bihuşdarı ilə ala bilməzsən. Sidqi-ürəklə deyirəm: Allah sənə xeyir verməsin!

Nadir xan bu sözlərdən çaşdı, sonra bir anda rəngi qızardı, qəzəbdən yumruqları sıxıldı. Əsəbi tərzdə fısıltı ilə bir qədər var-gəl etdi.

– Göndərəcəm sizi Məşhəd şəhərinə! Mənə xeyir-dua verməyincə balaca Abbas da gerçək hakimiyyət üzünü görməyəcək!

– Təəssüf ki, balaca Abbas onsuz da bunu görməyəcək! Elə sən də bu kimi əməllərinə görə kimsədən sədaqət görməyəcəksən. Siyasətə qurşanan sərkərdələrə döyüşdə ölmək şəərəfi nəşib olmur. Mənim bu sözlərimi də heç vaxt unutma: hakimiyyətə necə gəlirsənsə, o cür də yola salınırsan!

Nadir xan daha deməyə söz tapmadı, qapıya bir təpik vurub açdı və qəzəbli addımlarla çıxıb getdi. Onun bu tərzdə addımları sonra büsbütün Şərq ölkələrindən eşidildi. Əhalidən zorla topladığı və çox amansız təlimlər keçdiyi qoşunları Bəndər-Abbasi, Kirmanşahi, Həmədan və Ardalanı azad etdi. Bu zaman xəyanətdə azacıq güman olunan hər kimsə vardısı, ən azı gözləri çıxarıldı. Qarşıda bir əsas hədəf kimi Bağdad dururdu. Dəclə çayını keçdi, Samirəyə girdi, on minlərlə insanın qanı hesabına Nəcəf və Kərbəla şəhərlərini işğal elədi. Hər dəfə harada məscid gördüsə, azan səsi eşitdisə Təhmasib Mirzənin onu qarğıməsini və “Hakimiyyətə necə gəlirsənsə, o cür də yola salınırsan!” fikrini xatırladı. Buna görə də sədaqətsizlikdə şübhələndiyi hər kəsi şəxsən vurub öldürdü. Beləcə deyəsən nəhayət öz ətrafında sədaqət həlqəsi yarada bildi. Özünə vəzir götürmürdü. Ətrafında dolaşanlar da öz övladları, dopdoğmaca qardaşı İbrahim xan və onun oğlu Əliqulu xan idi. Nadir xan sonrakı illərdə Bağdadı mühasirədə saxladı, bir neçə dəfə osmanlı qoşunlarını darmadağın etdi. Amma bir neçə dəfə hərbi üstünlüklər onun tərəfində olsa da İstanbula doğru yürüşə çıxmadı. Qələbə çalacağına heç türklərin özü də şübhə etmirdi. İmtina etməsinə bir əsas səbəb də o idi ki, Avropanın qarşısını kəsmiş bir ayrı türk və müsəlman dövlətini sıradan çıxartmanın günahını daşımaq istəmədi. Elə bircə osmanlı türklərin də onu qınaması çatmırdı. Getdikcə Təhmasib Mirzənin sözləri ona daha çox təsir edirdi. Osmanlı türklərinə cəfəri məzhəbini İslamın daha bir sütünü kimi tanımalarını şərt qoydu. Sünnü osmanlılar İslamın 4 sütün məzhəbini qəbul etmişdilər. 4 də sünnü məzhəbi idi. Şiə cəfərilər onların bu inanclarını haqq məzhəb kimi qəbul etdikləri kimi onların da 1 şiə məzhəbini qəbul etməsi ilə eyni millət arasında bütün ayrı-seçkiliklər və ədavət aradan qalxırdı. Amma osmanlılar hər dəfə müxtəlif bəhanələrlə vaxt istədilər, vəziyyətləri düzəldikdən sonra isə imtina edib, şərtlərə xəyanət etmiş oldular. Əgər onlar cəfəri məzhəbini qəbul edərdilərsə, gələcək zamanda cəfəri məzhəbli hökmdar olaraq Ərəbistanı, İraq əməmini, Misiri və İstanbulu tutaraq İslam xəlifəsi rütbəsini də daşıya bilərdi. Nadir xan sonacan buna cəhd göstərdi. O, digər yerlərə hərbi yürüşlərindən də qalmırdı. Daim at belində idi. At belində yatır, durur, xörək yeyirdi. Buna görə də yeri-yerkən ayaqlarını çox aralı saxladığını və daha əyri yeridiyini özü də sezməmişdi. O, at belində Tiflisi, İrəvanı tutdu, Ərdəbilə girdi, siyasət naminə və qızılbaş əskərlərin xoşu gəlsin deyərək Təhmasib Mirzənin Səfəvi babalarının məzarlarını ziyarət elədi. Onun Bakıya, Dərbəndə, Şirvana yürüşləri də qələbə ilə nəticələndi. Qarsı tutdu, Kartli və Kaxetiyanı zəbt etdi. Qarşısında ala bilmədiyi daha bir qala qalmamışdı – bircəsindən başqa. Bu niyyətlə Xorasan vilayətinin Məşhəd şəhərinə çapar göndərdi və Təhmasib Mirzəyə halallıq verməli olduğunu xatırlatdı. Amma Təhmasib Mirzə çaparı daha kəskin qarğışlarla və yenə də “Hakimiyyətə necə gəlirsənsə, o cür də yola salınırsan!” deməklə və qarğışlarla yola saldı.

Nadir xan artıq tarixi vilayətlərin hamısını azad, üstəlik əlavə yerləri də zəbt etmişdi. Hamı onun qüdrətindən danışır, şəninə təriflər qoşurdu. Əlində hər cür imkan var ikən bir balaca oğlanın ikincisi olmaq və qəyyumu hesab olunmaq daha zəhləsini tökürdü. Ötən iki il ərzində Səfəvi mifini də qismən unutdurmuşdu. Başladığı işi başa çatdırmaq lazım gəlirdi. Yoxsa bir fəsadı çıxı bilərdi. Nəhayət, 1736-cı ildə oğlu Rzaquluya xüsusi tapşırıq verib, növbəti dəfə Məşhədə yola saldı. Bu dəfə məqsəd heç də Təhmasib Mirzədən biyət, xeyir-dua almaq və ya qanuni hökmdar III Şah Abbasi yoluxmaq deyildi. Təhmasib Mirzə artıq Məşhəddən Səbzivarə köçürülmüşdü və orada ciddi nəzarət altında, ev dustağı olaraq yaşayırdı. İndi onun əsas işi azad seçki yolu ilə xalqın halal hakimiyyət qurmasının Şərq qaydalarını yazmaq idi. Daha mühüm Şərq xüsusiyyətlərini nəzərə almadan seçki keçirilməsi və hakimiyyət halallığının alınması qaydasını müəyyənləşdirmək istəyində riskə yol veriyinə görə idi ki, Nadir xan hakimiyyəti qəsb edə bilməmişdi. Yeni qaydalara əsasən daha Nadir xan kimi biriləri heç bir vəcdlə hakimiyyət çevrilişi edə bilməyəcəkdilər. Kitabın əlyazması bitmək üzrə idi. Tammamlandıqdan sonra özü bir dəfə bütöv halında oxuyacaq, əlavə və düzəlişlər aparacaq, sonra isə kitab halına salınması üçün Dəməşqə göndərəcəkdə. Özü də olmasa, nəhayət ki, onun xalqı nə vaxtsa əsil seçki yolunu gedəcəkdə.

Rzaqulunun rəhbərliyi ilə Təhmasib Mirzənin malikanəsinə soxulan cəlladlar əvvəlcə sabiq şahın övladlarını, o cümlədən III şah Abbasi tapa bildilər və boğub quyuya atdılar. Təhmasib

Mirzə təsadüfən hər şeyi öz gözləri ilə gördü və dəhşətə gəldi. Sonra o öz otağına çəkildi, arvadlarını və özünü zəhərləyib, Rzaquluya bu xoşbəxtliyi nəsib etmədi. Ölüm anında o, Rzaqulu xanın üzünə nifrətlə baxaraq “Hakimiyyətə necə gəlirsinizsə, o cür də yola salınacaqsınız!” deməkdən qalmadı.

Rzaqulu xan onun evini ələk-vələk elədi, oğurluq görüntüsü yaratmaq üçün bir çox dəyərli şeyləri götürdü. Onun əlyazmalarını isə əvvəlcə cırdı, sonra həyətə töküüb yandırdı.

Səfəvi şahının “quldurlar” tərəfindən öldürülməsi xəbərini “eşidərkən” Nadir xan ölkədə matəm elan etdi. Onun əmri ilə Təhmasib Mirzəyə və ailəsinə çox təmtəraqlı matəm mərasimi qurdu, dəfn Məşhəddəki İmam Rza hərəmində keçirildi. Bundan sonra daha onun qarşısında heç bir maneə, eləcə də ondan halallıq almaq düşüncəsi qalmırdı. Həmin il o, Muğanın Kür və Araz çaylarının qovuşduqları ərazisində qurultay çağırırdı. Bütün əyalət hakimləri, tayfa başçıları, tanınmış tacirləri və din xadimlərini Suqovuşana topladı. Qurultay nümayəndələri ilə çox ciddi iş aparılmışdı. Hamının nəzərində özünün hakimiyyət deyil, ədalət və qeyrət qulu olduğunu sübut etmək niyyəti ilə vəzifəsindən əl götürdüyünü və daha istirahət etmək istədiyini bildirdi. Quraşdırılmış mərkəzə də bundan sonra başlandı. Hamı diz çöküb qarşısında yalvarmaqla ondan getməməyi, məmləkətin şahı olmağı xahiş elədi. O da hamıya minnət qoyaraq, guya ki, xalqın təkidli tələbləri ilə namizədliyinin verilməsinə razı oldu. Səsvərmə zamanı qurultay nümayəndələri onu yekdilliklə məmləkətin şahlıq kürsüsünə seçdilər. Seçimin xüsusi ləzzətinin olduğunu da məhz Muğandakı bu qurultayda hiss elədi. Bu zaman yenə də yadına Təhmasib Mirzə düşdü. Bu seçim tam onun ürəyicə olacaqdı. Çünki bu seçkidə hətta özünə bir qondarma rəqib də düzəlmişdi.

Nadir xan şah olduqdan sonra Kabulu, Heratı böyük qələbə bahasına zəbt etdi, sonra isə bütün şahların ən böyük arzusu olan Hindistana doğru yürüşə çıxdı. Bu zaman oğlu Rzaquluya xüsusi səlahiyyət verib öz yerində qoymuşdu. Qısa vaxt və çox böyük döyüşlər sayəsində Kəşmiri, Pişəvəri, Lahoru və nəhayət 1939-cu ilin 20 mart tarixində Dehlini işğal etdi. Bu döyüşlərdən sonra qızmış əskərlər kəsilmiş başlardan böyük təpələr düzəldirdilər. Dehliyə Məhəmməd şah ona döyüşsüz təslim oldu. Amma sonra bir neçə xəyanət baş verdi və o da buna görə Dehlinin əhalisinin az qala yarısını qılıncdan keçirdi. İstədiyinə nail olmuşdu və may ayında Dehliyə çıxıb geriye qayıtdı. Teymur Ləngdən sonra ötən 349 il ərzində toplanmış Hindistan sərvətlərini minlərlə, dəvəyə, filə və eşşəklərə yük elədi. Sonradan bu sərvəti müxtəlif hissələrə bölüb Məşhəddə, İsfahanda, Muğanda və Vətəni Kəlatda gizlətmək üçün yola saldı. Bu arada yenidən Təhmasib Mirzəni xatırlayası oldu. Onun halallıq verməməsi deyəsən öz fəsadını göstərirdi. Guya ki, onun ölüm xəbərini eşitdiyi üçün, oğlu Rzaqulu xan şahlığı öz əlinə keçirtməyə çalışmışdı. Üstəlik, onun düşüncəsindən Türkünə işğal etmək fikri də keçibmiş. Elə doğma qardaşı İbrahim xan da özbaşnalıq etmək fikrinə düşmüşdü. İbrahim xan Ərdəbil, Urmiyə, Miyanə, Marağa, Zəncan, Mərənd, Həmədan və Qəzvindən qoşun toplayıb, Dağıstana yürüşə çıxmaq, ləzgiləri qan dənizində boğmaq istəmişdi. Bu ərazilərdə yalnız üç ildən sonra əli qılınc tuta biləcək oğlanlar yetişə bilirdi. Çünki olan hər kim vardisa, Nadir xan özü toplamışdı. Çox güman ki, əyalətlərdə əsil kişi qıtlığı yaranmışdı. Buna görə də İbrahim xanın qoşunları elə ilk pusqudan çıxma bilmədi və ləzgilər onun başını kəsib, İstanbula göndərdilər. Qardaşının ölüm xəbəri Nadir şahı bərk qəzəbləndirdi. Amma qəzəbli halda Dağıstana sarı yürüşə çıxmaq istəmədi. Heç oğlu Rzaqulu xanı da qəzəbli ikən cəzalandırmaq fikrində olmadı. Heratda olarkən Rzaqulu xanı da Türkünə doğru yürüşə dəvət elədi. Rzaqulu xan öz qoşunu ilə onun görüşünə gəlib çıxdıqda isə onun qoşununu tərk -silah etdirdi və böyük bir qismini təkrar hərbi hazırlıqlara göndərdi. Öz qoşunu qarşısında beləcə təhqir olan Rzaqulu xan qəlbində atasının ölümünə qərar verdi. Ləyaqətli sui-qəsd ustası tapmaq çox çətin olmadı. 1740-cı ildə Nadir şah Buxaranı tutdu. Özbəklərə heç aman vermədi. Başını kəsdiyi hər bir özbək döyüşçü onun nəzərində yeniyetmə vaxtlarda onu, qardaşı İbrahimi və anasını əsir tutub aparan əfqan özbəklərinin qismində idi. Sonra onun səfəri Səmərqəndə sarı yönəldi. Səmərqənddə məşhur türk xaqanı Teymur Ləngin məzarını ziyarət elədi. Türbənin içərisində Teymur Ləng öz müəllimi Mir Seyid Bərkə ilə yanaşı dəfn olunmuşdu. Böyük xaqanın öz ailə

üzvlərindən kiminləsə deyil, bir müəllimlə yanaşı, hətta deyilənə görə əslində onun qəbrinin aşağı tərəfində dəfn olunmasını heç cür dərk və qəbul edə bilmədi. Türkünəstanı tamam zəbt edib taladıqdan sonra, 1741-ci ilin martında Nadir şah 150 minlik qoşun toplayıb, qardaşı İbrahim xanın intiqamını almaq üçün Şirvana sarı yürüşə çıxdı. Yürüş zamanı onun özünə qarşı sui-qəsd edildi. Yalnız bəxt onun üzünə güldüyü üçün sağ qaldı. Bu sui-qəsdin arxasında kimlərin durduğunu müəyyənləşdirmək üçün qəti və gizli qərar verdi. Hirsini isə ləzgilərin üstündə soyutmağa çalışdı. İbrahim xanın oğlu Əliqulu xan döyüşdə öz amansızlığı ilə fərqlənirdi. Hətta sonra qarşısına çıxan hər bir ləzgini də xətersiz buraxmır, şəxsən özü xəncərini siyirib qulağını, burnunu kəsir, gözlərini çıxardır.

Nadir şah növbəti dəfə Təhmasib Mirzəni xatırladıqda çox üzgün vəziyyətə düşmüşdü. Daha dünya-ələm onun nəzərində öz dəyərini itirmişdi. Çünki heç demə ona qarşı sui-qəsd tədbirinin başında dop-doğmaca oğlu Rzaqulu xan durmuş. O isə Rzaqulunu özünə varis təyin etmək istəyirdi. Onu necə cəzalandıracağını dəqiqləşdirə bilmirdi. Rzaqulu artıq onun üçün ölmüşdü. Amma ölüm bu xəyanətin mahiyyətini azaltmayacaqdı. Nəhayət, o öz oğlu Rzaqulunun gözlərini çıxartdırmaq və Məşhədə göndərmək qərarını verdi.

Təhmasib Mirzənin qarğışı onu qarabaqara izləyirdi.

Nadir şah sonra 375 min nəfərlik qoşun toplaya bildi və İraqın Kərkük və Mosul , Bəsrə şəhərlərini uğurlu döyüşlərlə tutdu, amma bu parlaq qələbələr də onun həyata bədbin münasibətini dəyişmədi. Nadir şah daim at belində olduğu üçün onun dəqiq paytaxt şəhəri, vəzirləri, sarayı yox idi. O isə artıq döyüşləri başa vurmaq və ölkənin idarəetməsi ilə məşğul olmaq istəyirdi. Lakin buna cəht göstərdisə də, səbri çatmadı və indi başa düşdü ki, o hakimiyyət üçün deyil, ordu üçün doğulmuşdur. Mütəmadi apardığı müharibələr ölkəni bərbad vəziyyətə salmışdı. Kişilərin hərbi cəlb olunması kənd təsərrüfatını sıradan çıxartmış, ölkədə əcnəbi məhsullar və tacirlər üstünlük qazanmışdılar. Onun əskərlərinin ağır müharibələrdə qarətlər hesabına, çətinliklə qazandığı var-dövlət çox asanlıqla bu əcnəbilərə qismət olurdu. Ölkənin ordu gücü nə qədər qüdrətli idisə də, daxildə vəziyyət bir o qədər acınacaqlı idi. Nadir şah oğlu Rzaqulu xanın ona qarşı uğursuz sui-qəsdindən sonra təcili olaraq gizli xidmət qüvvələri yaratdı. Bu xidmət sui-qəsdə Rzaqulu xanın rəhbərliyini sübut etməklə yanaşı, həm də xalq arasında Nadir şahə olan dəqiq münasibəti araşdırırdı. Ordu içərisində ona böyük rəğbət vardısı da, məlum oldu ki, əhali arasında qadınlar, qocalar və uşaqlar şahə nifrət edir. Nadir şah bu barədə çox düşündü. Axı İsfahandakı və Muğandakı qurultayda da nümayəndələr xalqın iradəsini ifadə etdiklərini və ona ümumxalq rəğbəti olduğunu bildirmişdilər. Ötən vaxt ərzində o axı daha böyük qələbələr əldə etmişdi! Yadına Təhmasib Mirzənin sözləri düşdü. Deyəsən onun haqlı olduğu üzə çıxırdı. Çox düşündükdən sonra bəzi mətləbləri başa düşə bildi, amma bunda da özünü birbaşə günahkar sanmadı. Övladlarını müharibələrdə itirən qocaları, eləcə də gənc yaşlarından ərindən ayrı və ya dul qalan qadınları başa düşə bilirdi, amma uşaqlarda özünə qarşı mövcud olan nifrətin əsil səbəbini heç anlaya bilmədi. Eləcə də övladı Rzaqulu xanın ona qarşı nifrətinin, hətta onu öldürmək həddinə çatmasının əsl səbəbini Nadir şah heç cür əsaslandırma, anlaya, oğluna iynə ucu qədər belə haqq qazandıra bilmirdi. Onu kor etdiyinə görə isə içi yanır və hətta özünə nifrət etmək istəyirdi. Gərək bu xəyanətini biruzə verməyə, sadəcə onu daim öz yanında və qatı nəzarət altında saxlayaydı. Bunu hakimiyyəti ələ almaqda tələsdiiyi üçün etmişdisə, bağışlamaq olardı. Elə özü də şah babanın övladı qismində sayılmırdımı? Amma o bu şah babanı - Təhmasib Mirzəni sıradan çıxartdı. Deməli, Rzaqulu xan yalnız öz niyyətində uğursuzluğa məruz qaldığı üçün cəzaya layiq idi. Bu halda çox böyük qəddarlıq etməmişdimi? Bu hakimiyyətlərin nə axmaq taleyi idi! Deyəsən Təhmasib Mirzədə məhz elə hakimiyyətlərin bu talehini həmişəlik olaraq aradan qaldırmağı düşünürdü. O necə də müdrik insan imiş! Kaş ki, onun sərkərdəsi, hərbi naziri və ya adi vəzirlərindən biri olaydı, vəssəlam. Amma daha gec idi. Özünə qarşı nifrət isə durmadan artırdı. Görünür bu hiss xalqı da bürümüşdü. 1743-cü ildə Dərbənddə və Tabasaran vilayətlərində xalq üsyan etdi. 1744-cü ildə isə Şirazda üsyan başladı. Üsyanları amansızlıqla, ağlasığmayan qəddarlıqla yatırdı. Rzaqulu yaşda olan əsir üsyançıların isə gözlərini çıxartdı. Şirazda gözləri

çıxartdıqdan sonra başlarını da vurdururdu. Sonra Astarabadda, Mazandaranda, Sistanda güclü üsyanlar baş verdi. Bunları da amansızlıqla yatırdı, hər yerdə çarhovuz dolusu göz bəbəyi topladı. Amma bunların hamısı Rzaqulunun bir gözünə bərabər olmadı, onun çıxarılmış gözlərini bərpa etmədi.

Ən dəhşətli xəyanət isə 1747-ci ildə qardaşı İbrahimin oğlu Əliqulu xandan gəldi. Özünə qarşı onun nifrətini anlamaq üçün günlərlə çadırından çıxmadı, dəlicəsinə bağırdı, qurd kimi uladı,... Kaş ki, Təhmasib Mirzə indi sağ olaydı! İndi məmuniyyətlə gedib ondan üzr istəyər, hakimiyyət başına çıxması üçün o istəyən qaydada seçki keçirdər, hətta onun xeyrinə namizədliyini geri götürərdi. Lakin artıq hər şey çox gec idi.

Nadir şah 16 minlik qoşun götürüb üsyan etmiş qardaşı oğlu Əliqulu xanı cəzalandırmağa getdi. Hər halda gözlərini çıxartmayacaq, sadəcə, boynunu vurduracaqdı. O, Xabuşan yaxınlığında, Fəttahabad adlı yerdə düşərgə saldı. Onun gəldiyini eşitcək, Əliqulu xan qaçıb Heratda gizləndi, qoşunu başsız qaldı. Başsız qalmış qoşunun əskərlərini başsız saxlamaq işi onun üçün qalmışdı. Ətrafında başı üzülməli adamlar çoxalmışdı. Gizli xidmət əməkdaşları orduda da xəyanətkar qrupların mövcudluğundan xəbər verirdi. Qoşunun axşam düzülüşündə o şəxsləri bir-bir irəliyə çıxartmaq, hamının qarşısında gözlərini çıxartdırmaq istədi. Amma son anda bu məqamı buraxdı və onların Əliqulu xanın pərakəndə qüvvələrinə qarşı təmizləmə əməliyyatlarında guya ki, döyüşdə həlak olduqları fikrini daha üstün hesab etdi. Orduda sədaqətlik mifinin dağılmasını istəmirdi. Yoxsa ki, bu da Təhmasib Mirzənin haqlı olmasını sübut edəcəkdə.

Gecəni əvvəlcə qadınlardan biri ilə keyfdə keçirtirdi, yaxşı tünd şərab içdi, rahat yata bilsin deyər, üstündən bir fındıq böyüklükdə qapqara tiryəki suda həll edib, başına çəkdi. Təhmasib Mirzə son vaxtlar ona yuxuda da rahatlıq vermirdi. Amma bu dəfə Təhmasib Mirzə yuxuda onu ittiham etmədi, "Qalx, ölümün mübarəkdir!" deyər onu oyatdı. O yatağından dik qalxdı. İlk dərk etdiyi məşuqəsinin qışqırıq səsləri oldu. Sonra qarşısında əli qılıncı iki nəfərin durduğunu gördü. Bunları o dəqiqə tanıdı: adları xəyanətdə, sui-qəsd tədbirlərində hallanan Saleh xan və Məhəmməd xan Qacar idi. Bağırıb mühafizəni çağırmaq istədiyi andaca Saleh xanın qılıncı onun köksünə sancıldı. Sonra Məhəmməd xan əlindəki qılıncın parıltısını onun ürəyindən girib, kürəyindən çıxana qədər içəriyə sapladı. Nadir şah qışqırıb onları lənətləmək istədi. Ancaq buna da macalı olmadı. Növbəti qılınc zərbələri onun qollarını, lap sonda isə boynunu üzdü.

Nadir şahın öldürüldüyü xəbərini eşidən kimi Əliqulu xan Heratdan Məşhədə qayıtdı. O, orduda rəhbərliyi öz əlinə aldı və Kəlatda 20 minlik qoşun göndərdi. Nadir şahın ailəsi və xüsusən də oğulları Kəlatda idi. Kəlatda kor edilmiş Rzaqulu xan və 15 qohumu edam olundu. Nadir şah qarşı olan nifrət və ölümü ilə hər şeyin bitdiyinə inam onun övladları Nəsrullah xan və İmanqulu xanın cəhtlərini boşa çıxardır, ətrafında kimsə birləşmirdi. Nəticədə, hər ikisi Məşhəddə tutuldu və edam olundu. Əliqulu xan hətta əmisinin Çingizxan və Məhəmməd-Allah xan adlı kiçik oğlanlarına da rəhm eləmədi. Nadir şahın bütün məşuqələri və arvadları da öldürüldü ki, kimsənin bətnində onun ardıcılı qalmasın. Əliqulu xan özünün qan qohumlarına, onu indiki səviyyəyə qaldıran əmisinin ailəsinə qarşı bu kimi qətiyyətli və amansız cəzalarla özülüyündə haqqı-ədaləti bərpa etdiyini düşünmək istəyirdi. Bu niyyətlə o Adil şah adı ilə bir il hökmranlıq etdi. Lakin onun özünün də doğma qardaşı gözlərini çıxardıb, hakimiyyətdən saldı. Sonra qardaşını da kor edib taxtdan devirdilər. Beləcə, əfşarlar lənətə məruz qalıbmışlar kimi özləri bir-birlərini qırıb sona çatdırdılar. Amma həm də öz ölkəsində yüz minlərlə insanın ölümünə, kor və şikəst olmasına, ailələrin dağılmasına, şəhərlərin viranə qalmasına, qıtlıq, aclıq, kasıbçılıq, rəzalətlərə və özlərindən sonra məmləkətdə vətəndaş müharibəsinin başlanmasına, ölkənin xanlıqlara parçalanmasına səbəb oldular.

Nadir şah öz əcəli ilə öləcəyi ərəfdə məhz Təhmasib Mirzənin məqbərəsində, onun qəbrinin aşağı tərəfində – ayaqları altında basdırılmasını vəsiyyət etməyi düşünmüşdü. Eyni ilə Teymur Ləng öz ustası Mir Seyid Bərkənin ayaqları altında dəfn edildiyi kimi. Amma bütün bu kimi şəxsiyyətlər, onların törətdikləri əməllər və peşimançılıqlarla qocalan tarixdə yaxşılığa doğru nə dəyişirdi ki?

AVROPANI QAN GÖLÜNDƏ, ÖZÜNÜ İSƏ MƏHƏBBƏT DƏNİZİNDƏ BOĞAN NAPOLEON BONAPART

(* 25-V.Motsart:"26 sayılı konsert-Allegro" əsəri ovqat musiqi)

Fransanın Aralıq dənizindəki Korsika adası ölkənin çox da məşhur və arzuolunan əyalətlərindən sayılmırdı. Korsika mənsubları heç əsil-nəcabətli fransız belə hesab olunmurdular. Amma 1769-cu ildə Fransanı bütün dünyada tanıda biləcək korsikalı oğlan dünyaya gəldi. Ailə başçısı Karlo Bonapart vicdanlı vəkil olduğu üçün həm də kasıblamış zadəgan idi. O, ikinci oğlu Napoleonun hərbiçi olub, böyük rütbələrə və halallıqla zəngin həyata nail olmasını istəyirdi. Napoleonun isə hərbiçi olmaq fikri yox idi. O daha çox poeziyanı sevirdi. Bir dəfə bağda gəzərkən səfil uşaqlar onu döymək və soymaq üçün qovdular. Qaçış onları elə bir yerə gətirdi ki, birdən hər iki tərəf köhnə qalanın yararsız divarları qarşısına çıxdılar. Bura çox təhlükəli yer olduğu üçün atası heç vaxt baxmağa gətirməmişdi. Balaca Napoleonun əlində cəmi bir yekə daş vardı. Bu daşla onların yalnız birini vura bilərdi. O, ani fürsətdən həmmən yararlandı və əlindəki daşı var gücü ilə onların başı üzərindən arxasındakı divara çırpdı. Səfillər üçün gözlənilməz bir hadisə baş verdi: divar uçub onların üstünə töküldü və hamısına xətər yetirdi. Napoleon isə onlar özlərinə gələndə kimi qaçıb aradan çıxmağı bildi. Onun bu şücaəti hansı yollarsa məhəlləyə yayılmışdı. Elə özü də o hadisədən sonra özündə qəribə istəklər hiss edirdi. Başqaları bunu daha dəqiq ifadə etdilər; onu "Topçu" adlandırmağa başladılar. Napoleon elə atasının iradəsinə də müvafiq olaraq, kral XVI Lüdovikin kasıblamış zadəganlar üçün açdığı məktəblərdən birinə daxil oldu. O burada 16 yaşına kimi hərbi təhsil aldı və artileriya üzrə biliklərə yiyələndi. Müdavimlərin sırasında heç də öndə deyildi. Amma sonunculardan da hesab olunmurdu. Amma topçu kimi az qala hamıdan daha mahir idi. Həmyaşıdlarını qızlar və şərəblər daha çox maraqlandırdığı halda, o artileriya sənətinin incəlikləri barədə düşünür, döyüş taktikaları müəyyənləşdirir, yaşlı topçuların təcrübəsi ilə tanış olur, hərbi kitablar oxuyurdu. Ölkədə siyasi vəziyyət çox gərgin və qarışıq idi. Şəhərlər siyasi hadisələrlə qaynayırdı. 1785-ci ildə o gənc zabıt kimi Korsikaya qayıtdı və Vətəninin azadlığı uğrunda ideyalara qoşulub qraf Saveyə məxsus Sardinyaya hücum döyüşlərində iştirak etdi. Lakin bu döyüşlər uğursuz alındı. Gənc Napoleon əsla həvəsdən düşmədi. 1793-cü ildə o artıq artileriya kapitani idi. Nəhayət onun döyüş taktikasına əsasən üsyançıların və ingilislərin qoşunları darmadağın edildi və liman qalası Tulon azad olundu. O hətta özü də topla sərrast atəş açdı. Bu o qədər parlaq və mühüm qələbə idi ki, 23 yaşlı kapitana dərhal briqada generalı rütbəsini verdilər. 1796-cı ildə Fransa ordusu Napoleon Bonapartın başçılığı ilə İtaliyaya qarşı hücumla keçdi. İtaliya Avstriyanın əsarətində idi. Onun komandanlığı ilə Lodi yaxınlığında Avstriya ordusu darmadağın edildi. 1797-ci ildə bağlanan sülh müqaviləsi sayəsində isə Reyn çayının sol sahilləri və Belçika Fransanın təbəçiliyinə keçdi. Bu qələbələr Napoleona böyük şöhrət qazandırdı. O növbəti qələbələrini qazanmaq üçün qoşunu İtaliyaya apardı və burada Avstriya ordusunu ardıcıl məğlubiyyətlərə uğradıb, İtaliyanı tam zəbt edə bildi. Bu isə onun Şərqi yolunu açdı. Eyni zamanda digər Avropa ölkələrinin Fransaya qarşı yaradılmış 1-ci koalisiyası dağıldı. Napoleon Bonapart elə böyük şöhrət qazandı ki, sadəcə fransızlar da onunla fəxr etməyə başladılar. Əksər zadəgan qadınları isə onun tərəfindən fəth olunmaq arzusunda idilər. Amma Napoleonun arzuları cəbhədə qələbələr qazanmaq və ölkələr fəth etməklə bağlı idi. 1798-ci ildə Napoleonun qoşunları Misirə daxil oldu. O cəmi 38 min nəfərlik qoşunla böyük qələbələr qazanaraq Misiri zəbt etdi. Sonra onun qoşunları Suriyaya soxuldu. Fransızların Misiri zəbt etməsi İngiltərənin Süveyş vasitəsilə Hindistana gedən yolunu bağladığı üçün həmin il Napoleonun donanması ingilislərlə qarşılaşdı. Bu döyüş ingilislərin qələbəsi ilə nəticələndi. Ölkədə çox böyük inqilabi-siyasi hadisələr yaşandığı bir zamanda özünün bu hadisələrdən kənara göndərilməsinin bir ayrı səbəbini çox yaxşı anlayırdı. Ölkəni idarə edən direktoriya onun nüfuzundan və məşhurluğundan çəkinirdi. Napoleon buna ram olmaq istəmədi və Parisə qayıtdı. Bu zaman direktoriya onu fərarilikdə ittiham və edam etmək

istədi. Amma buna cəsarətləri çatmadı. Az sonra ölkədə Napoleon Bonapartın başçılığı ilə dövlət çevrilişi baş verdi və hakimiyyət burjuaziyanın hərbi diktaturasının əlinə keçdi. Hakimiyyət başına 3 konsul təyin olunmuşdu. Napoleon birinci konsul idi. Onun əlində nazirləri, iri məmurları, səfirləri təyin etmək və ordunun ali baş komandanı səlahiyyətləri cəmlənmişdi. Napoleonun təyin etdiyi şəxslər özlərinin böyük fitri istedadı ilə fərqlənirdi. Ondan əvvəl təyin olunmuş məmurlar arasında ən parlaq sima Xarici İşlər naziri Toleyran idi. Ölkədə qanunvericilik də 3 hissəyə bölünürdü: Dövlət Şurası, tribunat və qanunverici korpus. Lakin ən böyük hakimiyyət Napoleonun əlində cəmləşirdi. Nəhayət o özünü ömürlük konsul təyin etdi. Artıq onun əlində prefekt təyin etmək səlahiyyəti də vardı. 1801-ci ildə Napoleon Roma papası VII Piyə müqavilə bağladı və katolik kilsəsi aparıcı mövqeyə çıxarıldı. Ona qədər ölkədə yalnız sex və manifakturalar üstünlük təşkil edirdi. Napoleonun sayəsində fabriklərin sayı artmağa başladı. Ölkənin inkişaf sürətini artırmaq üçün Napoleon “Mülki kodeksi”, “Ticarət kodeksi” və “Cinayət kodeksi”ni qəbul etdirdi. Mülki-vətəndaş kodeksinə görə ailələrdə qadınların özbaşınalıqlarına son qoyulurdu. Bu isə tez dağılan fransız ailələrinin xilas edilməsinə yönəlmişdi. İfrat sərbəstliyi ucbatından atılmış və ya boşanmış qadınlar hərbiçilər arasında daha məşhur idilər. Fahişəlik adı həyat normasına çevrilmişdi. Elə fahişələrin xidmətindən istifadə etmək məcburiyyətində qalanlardan biri də gənc Napoleon Bonapart idi. Amma bu onun üçün beşinci, onuncu dərəcəli əhəmiyyət daşıyırdı. Bir dəfə o, Jozefina adlı bir dul qadınla görüşdü. O andaca Jozefinaya vuruldu və elə məftun qaldı ki, yataqda tamam aciz və bivec vəziyyətə düşdü. Hələ kapitan olarkən öz məşhurluğu və cazibədarlığı ilə Paris qadınlarını heyran qoyan Napoleon onlardan yalnız qısa müddətli məşuqə kimi istifadə edərdi. Elələrinin sayı heç də az deyildi. Lakin onların heç biri Napoleonu məftun edə bilməmişdi. Onun qəlbinə, düşüncəsinə yalnız döyüşlər, hərbi taktikalar və hərbi təşkilatçılıq işləri hakim idi. Ölkələrin, ən məşhur sərkərdələrin və böyük orduların çəkindişi, qorxduğu, şücaətləri qarşısında aciz qaldığı bir şəxsin qəlbinə birdən birə iki uşaq anası, kubar cəmiyyətin əsas siması, dul və azad qadın Jozefina Boqarne hakim kəsildi. Napoleon ondan ayrıldığı növbəti saatda öz məhəbbətini izhar etmək üçün Jozefinaya eşq məktubları yazdı. Belə məktublar Jozefinaya çox vaxt gün ərzində bir neçə dəfə göndərilirdi. Napoleon Jozefinanın digər kişilərə iltifat və xidmət göstərməsinin qarşısını kəsmək iqtidarında deyildi. Buna onun vaxtı yox idi. Jozefina da ona məftun olmuşdu. O bəzən başqa kişinin yatağından qalxan kimidə ona alovlu sözlər, eşq məktubları yazırdı. Tədricən bu məhəbbət Napoleonu öz əsirinə çevirdi. Nəhayət o Jozefina ilə evlənməyi qərara aldı. Bu heç kəsin təsəvvür və dərk edə bilməyəcəyi bir qərar idi. Onun məşhurluğu Parisin ən zəngin ailəsindən çıxmış namuslu gözəllərlə evlənməyə imkan verirdi. Üstəlik, Jozefinanın 32, Napoleonun isə cəmi 26 yaşı vardı. Lakin o Jozefinaya aşiq idi. O çağlar birdən-birə Napoleon həbs olunmuş, sonra azad edilsə də çox kasıb vəziyyətə düşmüşdü. Onların toyu 1796-cı ildə, heç kilsədə də deyil, çox dar çərçivədə keçirildi. Napoleon o qədər ciddi cəhtlə hazırlaşdı ki, toya düz iki saat gecikdi. Bal ayından sonra onu birdən İtaliyadakı ordunun komandanı təyin etdilər. O, təcili İtaliyaya getməli oldu. Sonra Misirə və Suriyaya məlum hərbi yürüşlər sevgililəri ayrı saldı. Lakin bəzən ilk fürsətdəcə Napoleon özünü Jozefinaya yetirirdi. Misirdəki qoşunları Jozefina ilə birlikdə olmaq üçün atıb, Parisə qayıtmışdı. Napoleon tez-tez hərbi yürüşlərdə olur, Jozefina isə ordu həyatını xoşlamırdı. Ayrılıqda hər ikisi xəyant etsə də, bir-birlərini sevməkdə davam edirdilər.

Bir dəfə Napoleon rus çarı Aleksandrla birlikdə Sofoklun “Edip” pyesinin tamaşasına baxırdılar. Xəlvətcə Aleksandra göz qoydu, nəse görmək, götürmək istədi. Bu rus çarında zadəganlığa aid heç nə yox idi. Tamaşa ona təsir etmir, o nəse yeyirdi. Lap vəhşi ayı kimi idi. Həmin gecə Napoleon yuxuda bir vəhşi ayı ilə çarpışdığını, ayının onu məğlub edib ürəyini çıxartdığını və parçaladığını gördü. Bu dəhşətli yuxu onu uzun müddət narahat elədi və qəlbində Rusiyaya qarşı gizli nifrət yaranmasına səbəb oldu.

1804-cü ildə isə Napoleon özünü imperator elan etdi və beləcə Fransada yenidən monarxiya bərpa olundu. O təkcə Reyn çayına qədər uzanan Fransanın deyil, həm də Belçika, Hollandiya və İtaliyanın hökmdarı idi. Qardaşları Jozefi Neapolda, Luini Hollandiyada, Jeromu isə Vest-

faliyada kral təyin etdi. 1805-ci ildə Napoleonun imperiyasına qarşı Avropada ikinci koalisiya yarandı. Bu koalisiyaya İngiltərə, Rusiya və Avstriya daxil idi. İngilislər dənizdə bir böyük qələbə qazanmışdılar. Həmin ilin dekabrında Fransız qoşunları Vyananı tutdu və Austerlis yaxınlığında Rusiya və Avstriyanın koalisiya ordularını darmadağın etdi. Ardınca Almaniya da daxil oldu və Müqəddəs Roma İmperiyasını süquta uğratdı. 1806-cı ildə o, Prusiya ordusunu məğlub etdi. Berlinə daxil olduqdan sonra İngiltərəyə qarşı kontinental blokada yaratdığını elan elədi. Bu blokadaya əsasən onun tabeliyi altına düşmüş Qərbi Avropa ölkələri İngiltərə ilə ticarət edə bilməzdilər. Bu müqavilə onun dünya ağalığı iddialarını ortaya qoyurdu.

Bütün günü məşğul olan Napoleon gecələr də işləyirdi. Döyüş və qələbələr onun həyatının mənası idi. Amma bu həyatda ikihakimiyyətlik yaranmışdı. Ən gərgin vaxtlarında belə “Jozefina!” deyərək onu şəhəvət dolu harayla öz çadırına çağırırdı. “Jozefina, gözlə gəlirəm!” ismarıcı kifayət idi ki, Jozefina onu gecə keçənə kimi yatağında gözləsin. Bu zaman onun hətta çimməyə və ətirlənməyə ixtiyarı yox idi. Çünki Napoleon onu tam təbii və əslində olduğu kimi qəbul edir, onun bədəninin özünəməxsus ətrini qoxulamağı xoşlayırdı. O həm də bir eşq dahisi idi. Bəzən Jozefinaya olan məhəbbət alovu onu işindən ayırır və o, paltarqarışıq öz sevgili xanımının yatağına girəsi olurdu. Sonra o qalxıb, heç nə olmayıbmiş kimi digər sevgilisinə tərəf – üzərində hərbi əməliyyatlar hazırlanan stolun yanına gedir və ona doğru əylirdi. Böyük döyüşlər zamanı Jozefina onunla gəlmirdi. Jozefinanın bir böyük gözəlliyi də onun azadlığında, müstəqil düşüncə sahibi olmasında idi. Napoleon bununla barışırdı, amma Jozefinanın bunsuz dəyişəcəyini də qəbul etmək istəmirdi. Jozefinanın onun yanında olmaması imperatorun tez-tez qəzəblənməsinə və tabeliyində olan şəxslərin cəzalandırılmasına səbəb olurdu. Jozefina onun həyatının, hətta az qala bədənini tərkib hissəsi olmuşdu. Amma digər hissəsi imperatora və hərbiyə məxsus idi. Napoleon bacarıqlı əskər və zabıtlarını çox sevdi, hamısını adbaad tanıyırdı. Adı bir əskəri də öz adı ilə çağırması orduda ona böyük məhəbbət qazandırmışdı. Onun uğrunda və ya ona xatir qəhrəmanlıqlar göstərilməsi əskərlərdə çox vaxt vətənpərvərlik və ya qənimət əldə etmək hissindən daha güclü olurdu. Verdiyi tapşırıqların, əmrlərin, sərəncamların icrasını qəflətən yoxlayası olurdu. Artileriya onun əsas güc mənbəyi idi. Onu ağla sığmayan bütün yerlərdə – hadisələrin mərkəzində, əskər mübahisələrini müşahidə edərkən, topların lüləsi təmizlənərkən, kabaredə çaxır içərkən, tövlədə atları qaşovlayarkən, kazarmada əskərlərlə söhbət edərkən, yeməxana mətbəxində xörəklərin dadını yoxlayarkən, əskərlərə maaş verilirəkən, səngərdə gəzib-dolaşarkən görmək mümkün idi. Bütün hallarda o öz alicənablığı ilə seçilirdi. Qoşunun içində hər cür rəvayətlərin, şaiyələrin, hətta lətifələrin bir əsas qəhrəmanı o idi. Bir dəfə keşikdə yatmış əskəri oyatmadan onun silahını götürmüş və özü keşikdə durmuşdu. Əskəri dəyişməyə gələn karaul keşikçinin yatmaqda davam etməsi, imperatorun isə keşikdə durması ilə qarşılaşarkən heyratə gəlmişdi. Halbuki müharibə şəraitinin hərbi qanunlarına görə o, həmin keşikçini dərhal güllələyə bilərdi. Hərbi yürüşlər zamanı Napoleon şəxsi şücaətlər göstərməsi ilə də hörmət və ehtiram qazanır, orduya ruh verirdi. Təkbəşinə və tez-tez gecələr döyüş meydanını gəzir, müşahidə edir, hesablamalar aparırdı. Bir neçə dəfə düşmən kəşfiyatçıları ilə üzləşmişdi. Ona qarşı sui-qəsd tədbirləri də az olmurdu. Amma o hər dəfə sağ qalırdı. Sanki müqəddəs bir mələk onu qoruyurdu. Qulağının dibindən güllələr keçib getsə də onun qəddi əyilmir, diqqəti yayınmır, daldalanmır, gizlənmirdi. Bir dəfə fitilli bomba onun qarşısına düşdü. Lakin o bunu vecinə almadan döyüş meydanını diqqətlə müşahidə etməkdə davam etdi. Bomba partlayıb atın bağırıqlarını yerə töksə də imperator yaralanmamışdı. “Güllə ondan qorxmayandan qorxar” ifadəsi əskərlərin gözü qarşısında sübuta yetirdi. Eləcə də əskərlər mərdlik, şücaətlər, sədaqət göstərir və qələbə qazanırdılar. Onun hərbi şücaətləri təkcə Jozefinanı sevgili ərinə qarşı sədaqətə cəlb edə bilmirdi. Parisə qayıdarkən xəfiyələr Jozefinanın növbəti xəyanətlərinin siyahısını təqdim edirdilər. Aşnalar çox vaxt Napoleonun göstərişi olmadan da aradan götürülürdü. Amma Jozefinanın cazibəsi çox kişini asanlıqla yoldan çıxartmağa qadir idi. Sonra Jozefina Napoleonun qapısı ağzında saatlarla durub, bəzən səhərəcən oturub, imperatorun onu içəri buraxmasından ötrü yalvarırdı.

– Mən sənsiz yaşaya bilmirəm! Anri ilə də, Pyerlə də yalnız onlar sənə bənzədikləri üçün dostluq edirdim.

Bir dəfə isə Jozefina öz günahını tamam etiraf etdi.

– Mən səni təsəvvür edərək Viktorla yatmışam! Yalnız gözlərimi açandan sonra onu tanıdım və qovdum!

Qapı açıldı, Napoleon onu qamarlayıb, içəriyə, birbaşa yatağına saldı.

“Mülki kodeks”də qadınların ifrat sərbəstliyinin qarşısının alınması maddələri Jozefinanın hərəkətlərindən qaynaqlanırdı. Amma onu dəyişə və cəzalandıra bilmirdi. Bunu heç istəmirdi də. Çox vaxt Jozefinanın xəyanəti Napoleonu tamam hövsələdən çıxardır və onların mükəllimələri ən mahir filosof və ya psixoloq üçün də dərkedilməz olurdu. Bəzən isə Napoleon içəridəki qab-qacaqları və mebelləri sındırırdı. Bu zaman kimsənin müdaxilə etməyə cəsarəti çatmırdı. Saatlarla davam edən ittihamlardan, dava-dalaşdan sonra qəflətən gülüş sədaları eşidilir, qapı arxasında durmuş keşikçi və nəzarətçilərin heyətdən ağzı əylirdi. Bəzən isə bu dava-dalaşların sonunda birdən qapı ağzından alovlu şəhvət hənirtləri, çoxqun səslər, alovlu sözlər, pıçıltılar eşidilir, nəzarətçilər qımışıb, buradan uzaqlaşmağa məcbur olurdular. Bir neçə saatdan sonra isə imperator saçları tamam qarışıq vəziyyətdə və çox xoşbəxt görkəmdə eşiyə çıxırdı.

Jozefinanın əvvəlki ərindən iki övladı vardısı da imperatordan hamilə qalmırdı. İmperiyaya isə varis lazım idi. Lakin hələki bu da Napoleonun ona olan məhəbbətini sənətmirdi. Bunu ona xatırladanlara cavabı çox sərt olmuşdu. “Əgər mən taxtda olarkən lütfkarlığımı saxlaya bilmisəmsə, siz fransızlar buna görə Jozefinaya minnətdar olmalısınız! Onun incəliyi və nəvazişi mənim xasiyyətimi yumşaldaraq, dəliliyimi ram edir!” Napoleon Jozefinanın hər bir arzusunu həyata keçirtməyə çalışırdı. Yozefina zinət əşyalarını sevirdi. Tacqoyma mərasimi zamanı onun Jozefina üçün düzəltməyi dəfnə budaqları formasında olan duademaya 1040 brilyant yapışdırılmışdı. Amma Yozefina onun ən əsas bir istəyini – varis arzusunu həyata keçirdə bilmirdi. Napoleondan uşağının olmaması onların ayrılmasına yollar açdı. Nəhayət, o imperiyaya varis bəxş etmək naminə Jozefinadan ayrıldı. Bu zaman Toleyranın təqdimatı onun ürəyicə oldu. O, Avstriya imperatorunun qızı Mariya Luiza ilə evləndi. Mariya Luiza uşaqlıqdan ciddi təlimlər görmüş və dövlət maraqları üçün ev xanımı olaraq hazırlanmışdı. Bakirə və namuslu Mariya Luiza Napoleonu məftun etdi. Amma Jozefinayı unutmura bilmədi. Napoleon Jozefinadan görmüş olduğu xəyanətlərdən ehtiyatlanaraq Mariyanı çox ciddi nəzarət altında saxlayırdı. Eyni zamanda imperator Jozefinayı sevməkdə davam edirdi. İndi də o Mariya ilə yataraq Jozefinayı duymağa çalışırdı. Amma bu alınmırdı. Jozefina qeyri-adi cazibədarlığa və alovlu eşqə malik idi. Onlar boşandıqdan sonra Jozefinaya 3 böyük malikanə verilmiş, illik 3 milyon renta kəsilmişdi. Titulu, mühafizəsi və hörməti də saxlanılmışdı. Daha nə istəsəydi Napoleon ona verəcəkdə. Çünki o Jozefinayı çox sevirdi, evində son dərəcə namuslu sandığı arvadı olsa da, bu yaşlı və kübar qadını unuda bilmir, ona öz aralarında olmuş eşq məqamlarını bütün incəlikləri ilə xatırladan uzun məktublar yazmaqdan bezmirdi.

İmperatorun alovlu məhəbbəti Fransanın daxilindəki soyuq iqtisadi tənəzzül buzlarını qırmağa yetməmişdi. Mühəribələr ölkənin sənaye tələbatını artırır, təminat isə bunun müqabilində yüksəlmirdi.

1807-ci il iyununda Napoleon Fridland yaxınlığında Rus ordularını darmadağın etdi. Həmin ilin iyulunda Telziddə Rusiya ilə Fransa arasında Telzit sülh müqaviləsi imzalandı. Bu müqaviləyə əsasən Rusiya da İngiltərəyə qarşı kontinental blokadaya qoşulurdu. Sileziyadan başqa bütün Polşa torpaqları Varşava hersoqluğu səviyyəsində Fransanın tabeliyinə keçirdi. 1808-ci ildə Napoleon İspaniyanı kontinental blokadaya qoşmaq üçün ölkəyə hücum etdi. Lakin eyni zamanda İspaniyada azadlıq üsyanı qalxdı və fransız ordusu ispan xalqının yekdil mübarizəsi qarşısında aciz qaldı. Bir dəfə hətta fransız ordusu partizanlar tərəfindən əsir götürülmüşdü. Napoleon üçün İspaniya heç də əsas hədəf deyildi. Əsas hədəf İngiltərə, bir də Rusiya olaraq qalırdı. 1812-ci ildə Napoleon 600 minlik qoşunla Rusiyaya hücum etdi. İlk vaxtlar bir elə çətin döyüşlər baş vermədi. Onun ordusu hər şeyi dağıdır, məhv edirdi. Avropa bütövlükdə qan gölünə düşmüşdü. O, asanlıqla Moskvanı da tutdu və Rusiyanın “ürəyi” sayılan

bu şəhəri yandırdı. Amma həmin il sentyabrın 7-də Borodino çölündə rus feldmarşalı Kutuzovla döyüşdə ağır məğlubiyyətə uğradı və özünün ürəyi tamam yandırılmış oldu. Əslində bu ürək Jozefinanın məhəbbəti ilə hər gün, hər saat yanırdı. Bəzən döyüşün ən qızgın məqamında da qəlbən Jozefina ilə danışır, bəzən isə döyüş vəziyyətini ona izah etməklə həm də düşünürdü. Bəlkə də Jozefinanın xəyalı, onunla bağlı düşüncələr və xatirələr imperatoru daha çox məşğul etdiyi üçün hərbi uğursuzluqlara məruz qalmağa başlamışdı. Borodino məğlubiyyəti onun bir vaxtlar görmüş olduğu yuxunun da çin olmasına rəvac vermişdi. Rus ayısı onu parçalayıb ürəyini çıxartmışdı və indi ürəyini gəmirirdi. Rusiyada başlamış Vətən müharibəsi onun Rusiyanı sürətlə tərk etməyə məcbur edirdi. İspaniyada gözü qorxmışdu və o Vətən Müharibəsinin nə demək olduğunu yaxşı bilirdi. Görəsən Fransada da onun hakimiyyəti uğrunda Vətən Müharibəsi baş tuta bilərdimi? Hələ ki Fransa tək qalmışdı. Toleyranın ciddi cəhdlərinə baxmayaraq, 1813-cü ildə Fransanın əleyhinə yeni koalisiya yaradıldı. Bu koalisiyaya İngiltərə, Rusiya, İsveç, Prusiya, Avstriya daxil idi. Müttəfiqlər 1813-cü ilin oktyabrında, Leypsiq yaxınlığında Napoleonun qoşunlarını ağır məğlubiyyətə uğratdılar. Bu məğlubiyyət ordunun yenidən toparlanmasına imkan vermədi. Xarici qoşunlar Parisə daxil olduqda Fransada Vətən Müharibəsi başlamadı. Danışqlar nəticəsində Napoleon hakimiyyətdən salındı və Korsika yaxınlığındakı Elba adasına sürgün olundu. Toleyran öz məharətini göstərmişdi. Bu zaman Napoleonun fəvqəladə istedadına və sərkərdə kimi şəxsi ləyaqətinə ehtiram olaraq imperator adı saxlanılırdı. Onun öz qoşunu, saray əyanları və gəmiləri vardı. Təkcə sevimli arvadı, imperatriça, kraliça, hətta imperiyanın reqenti elan etdiyi Mariya Luiza onu tərk etmiş, öz oğlunu da götürüb Vyanaya qayıtmışdı. Napoleon Avstriya imperatoruna məktub yazıb, öz arvadı və oğlunun geri qayıtmasını istəyirdi. O, arvadı və uşağının zorla aparıldığını zənn edirdi. Amma... ölkələr fəth edən böyük imperator xəbərsiz idi ki, heç də öz sevimli və namuslu arvadının qəlbini fəth edə bilməyib və o artıq nigahdan kənar hamilədir.

Fransada yenidən Burbonlar sülaləsinin hakimiyyəti bərpa olunmuş, ölkə geriye bir addım atmışdı. Napoleon Bonapart məğlubiyyətin ağır mahiyyətini Elbada ötən günlər ərzində tam anlaya bildi. Bu zaman hakimiyyət başında gətirilən kral XVIII Lüdovik sabiq əskər və zabıtlərə qarşı represiyalara başlamışdı. Bu isə Napoleona öz ordusunu ayağa qaldırmağa, ölkədə Vətən Müharibəsini alovlandırmağa imkan verirdi. Nəhayət o min nəfər döyüşçü ilə geriye qayıtdı. Kimsə onun qoşununa müqavimət göstərmir, hamı ona tərəf keçirdi. Bu elə fransızsağa Vətən Müharibəsi idi. Orduda ona qarşı mövcud olmuş böyük məhəbbət öz rolunu oynayır. Napoleon bu dəfə hakimiyyəti asanlıqla əlinə aldı və 100 gün hakimiyyətdə qaldı. Lakin koalisiya qüvvələri onun hələ tam formalaşmamış yeni ordusunu 1815-ci ildə, Brüssel yaxınlığındakı Votterloo adlı yerdə yenidən darmadağın etdilər. Napoleon əsir alınıb, ingilis frigateyində Afrika sahillərində yerləşən Mükəddəs Yelena adasına sürgünə göndərildi.

Fransız qoşunları üzərində həlledici qələbədən sonra müttəfiqlər İngiltərə, Avstriya, Rusiya və Prusiyanın iştirakı ilə Vyana konqres keçirdilər. Bu ölkələrin bir məqsədi Napoleon tərəfindən devrilmiş monarxiyaları bərpa etmək, Avropanı öz aralarında bölüşdürmək və inqilabi hərəkətlərə qarşı birgə mübarizə aparmaq idi. Vyana konqresinə əsasən Polşanın bir hissəsi, Varşava və Finlandiya Rusiyaya verilir. Venesiya və Lambardiya Avstriyanın tərkibinə qaytarılırdı. Eləcə də Roma əyalətində Papanın Ruhani hakimiyyəti bərpa olundu. Konqres Alman dövlətlərindən ibarət Almaniya ittifaqı yaratdı, Reyn torpaqları və Vestfaliya Prusiyaya qaytarıldı. Ən başlıcası isə İngiltərə yenidən Avropa üzərində hegamonluğunu bərpa etmiş oldu. Konqresdə Fransanı 1795-ci ildən etibarən imperiyanın Xarici İşlər Naziri olmuş Toleyran təmsil edirdi. Onun siyasi məharəti nəticəsinə Fransız torpaqları tam qəsb edilə, məğlub edilmiş imperator Napoleon Bonapart barəsində edam hökmü verilə bilmədi.

Əslində Napoleon Bonapart daha yaşamaq istəmirdi. Çünki onun həyatı hərbi masası arxasında, döyüş meydanlarında və Jozefinanın yatağında keçmişdi. Hər tərəfdən okean suları ilə əhatə olunmuş bir adada məhbus həyatı yaşamaq onun üçün ölümə bərabər idi. Ona ən ağır zərbə isə qəlbindən vurulmuşdu. 1821-ci ildə ömrünün son günlərini ağır xəstəlik içərisində keçirən imperator Mariya Luizanı unutmurdu. Öldükdən sonra ürəyinin çıxarılıb Mariya-Lu-

izaya göndərilməsini vəsiyyət etmiş imperator son anına qədər əslində Jozefinani sevirdi. May ayının 5-də onun dodaqlarından qopan son kəlmə də məhz “Jozefina...” oldu.

Dünyanın ən böyük imperiyasını yaratmaq istəyən, dünya ağalığı iddiasında olan böyük bir sərkərdə, Fransa respublikasının ilk prezidenti Napoleon Bonapart yüz minlərlə insan qanının tökülməsinə, ölkələrin, yaşayış məskənlərinin dağılmasına bais olduğu halda bir qadın qəlbinin real və mütləq hakimi ola bilmədi.

İKİ NƏFƏR ÜÇÜN BİR AZADLIQ

(* 26 -Hans Zimmer və Liza Gerrardın musiqi parçaları ovqat musiqi)

Kiokora əlindəki dəyənəklə qarşısına çıxan tikanlı kolları, nazik ağac budaqlarını, enli yarpaqları, nion saçalarını qıraraq meşə boyu irəliləyirdi. Bəzən aşmış ağacların gövdəsi boyuca yeriir, sonra hoppanıb cığıra düşür, bəzən də sallanan budaqlarla yellənib quş kimi qarşı ağaca qonurdu. Son vaxtlar çəkisi çox artdığı üçün ayaqları altında cavan budaqlar davam gətirmirdi. Rastına çıxan meyvələrdən dərib həvəslə yeyir, puşunu meymunlara tullayırdı. Meşədə banandan tutmuş kokosa qədər hər cür meyvə vardı. Anasının qaynatdığı düyüdən yeməyə heç də həmişə ehtiyac olmurdu. Çox vaxt səhər evdən çıxır, bütün gününü meşədə keçirir, bir də hava qaraldıqdan sonra özlərinin qamışdan olan daxmasına qayıdırdı. Təkcə leysan yağış yağanda daxmanı tərk etmirdi. Uzanıb yağın yağışa tamaşa etmək ona ləzzət verirdi. Anası isə bu zaman onun atasını xatırlayıb ağlayırdı. Atası üç il əvvəl itmişdi. Əvvəlcə onu pələng parçaladığını və ya ilan çaldığını zənn etmişdilər. Sonra qonşu Basunun atası tapıldı və o xəbər verdi ki, Toronu da onun kimi ağ dərililər tutub zorla gəmiyə mindirib-mişlər. Basunun atası ilk fürsətdəcə dənizə atılıb qaçmışdı. Kim bilir indi atası harada idi. Hər halda Afrikanın hər hansı bir guşəsinə aparılmış olsaydı, indiyə çoxdan qaçıb gələrdi. Deməli, gəmi ilə çox uzaqlara aparılmışdı. Yadellilər bu ətrafda çox gəzib-dolaşır, deyilənə görə qızıl axtarırdılar. Lakin Kiokora da onların qəbilələrə hücum etdiklərini görmüşdü. Sakit qəbilələrə qəflətən hücum edib, gənc və orta yaşlıları əsir tuturdular. Onların Qamsavar adlı qəbiləsindən də çox kişilər, qadınlar itirdi. Qaçıb gələnlərdən kimsə deyirdi ki, bu ağ dərililər bu meşələrdən tutduqları adamları gəmi ilə uzaq ellərə aparır, başqalarına satır, ağır işlər gördürürlər. Kiokoranın atası Toro çox güclü idi. Dərisinin altından qol və baldır əzələləri şişir, oynayır, parıldayırdı. Görəsən indi uzaq ellərdə nə işlə məşğul idi? Sağ idimi? Meşədə yumruğu ilə ayını öldürmüşdü. İndi Kiokoro özü də atası kimi əzələlərini oynadır, hər gün ağır ağac gövdələrini qaldırır, bir dəyənək zərbəsi ilə yoğun budaqları qırır, anasının tapşırdığı bütün ağır işləri görür, sonra da meşəyə girib uzaq məsafələr qətt edirdi. Bu məsafənin sonunda tuba qəbiləsinin Çolo yaşayış məskəni yerləşirdi. Bu qəbilə çayın yuxarı sahilində yerləşirdi. Orada çoxlu daxma vardı. Kiokora çayın üstünə aşmış böyük ağacın gövdəsi boyu gedib daha bir neçə ağac adlayır, nəhayət onlardan birinin üst budaqları arasında gizlənib, aşağıdakı qəbilənin adamlarına tamaşa edirdi. Buradan hər şey çox maraqlı görünürdü. Adamlar qarışqa kimi bütün günü hərəkət edir, bir yerdə durmurdular. Məşğul olmağa hər cür iş tapırdılar. Orada bir gözəl qız vardı. Adını da eşidib öyrənmişdi: Zuzio. Bu qəbilədə Kiokoranın özünü görmüş bircə nəfər vardısı, o da elə Zuzio idi. Hündür boyu, iri gözləri, ağappaq dişləri, ətli dodaqları, dimdik döşləri, incə beli, enli baldırları vardı. Sinəsindən dəniz mərcanları asılmışdı. Yaraşıqlı ayaqlarının sonunu tiftikli möhkəm yarpaqdan hörülmüş parçalar qapamışdı. Son vaxtlar Zuzio döşlərini quru otlardan toxunmuş parça ilə örtürdü. Amma yaraşıqlı baldırları bayırda qalmışdı. Yoxsa o elə yeyin addımlaya, yüngül qaça, sanki quş tək uca bilməzdi. Çox vaxt ayaqları yalın olur, çiyindən həsir torba asırdı. Dəniz Çolo- tuba qəbiləsinin bir elə uzaqlığında deyildi. Amma Zuzio dənizə deyil, daha yaxınlıqdakı çaya gedir, əlindəki nazik qamışla çayda balıq vurur, bəzən də çimirdi. O çimərkən daha cazibədar idi. Su dənələri onun qara dərisinin üstündə puçurlanır, Günəş şüaları düşdükdə parıldayırdı. Kiokora bu zaman daha yaxın budaqlara enirdi. Bir neçə dəfə ağac budağından birbaşa çayın içərisinə tullanmaq, düz onun qarşısına düşmək istəmişdi. Əmin idi ki Zuzio onu qovmayacaq. Ancaq nədənsə çəkinir,

əlləri, ayaqları donub onun sözünə baxmırdı. Çolo-tuba qəbiləsindən kiminsə gələcəyindən, qəflətən kimləsə qarşılaşacağından, onunla vuruşacaqlarından çəkinmirdi. Qarşısına çıxan hər hansı bir kəsi bir yumruqla vurub yıxa bilirdi. Amma o bu qəbilədən kimisə vurmaq istəmirdi. Zuzionun yaxınları ola bilirdi. Kiokoranın həmişə əlində dəyənəyi olurdu. Bu dəyənəklə ilan da vurmuşdu, çaqqal da, vəhşi pişik də. O da nə vaxtsa ayı ilə rastlaşacaqdı və atası kimi yumruqla və ya dəyənəklə vurub ayını öldürəcəyinə əmin idi. Atasının sol çiynində ayı pəncəsindən yadigar qalan iri çapıq vardı. Bir də atasının sol qulağının üst hissəsi azacıq qopmuşdu. Atasından yadında qalan başqa nəsə xatırlamırdı. Dediynə görə anası atası ilə ilk dəfə bir-birlərini yağış altında görmüşdülər. Sonra daha bir dəfə leysan yağış altında qaçışarkən birdən üz-üzə gəlmiş və bu zaman güclü yağış hər ikisinin əynindəki örtükləri qopartmışdır. Onlar ələ tutub yağışdan daldalanmağa qaçmışlar. Həmin yağışdan çox-çox sonra isə onlar enli ağac koxasından çıxmış və özləri üçün daxma qurmağı qərara almışdılar. İndi Kiokora ağac budaqları arasından aşağıda gəzib dolaşan və hərdən də gözücu bu ağaca sarı boylanan Zuzioya tamaşa edir, indicə göy guruldamasını, leysan yağış yağmasını arzulayırdı. Zuzio hərdən aşağıda bir balaca və tamam lüt oğlan uşağı ilə də oynayırdı. Bu onun qardaşı Sanu idi. Əgər indicə yağış yağardısı, Sanu qaçıb daxmada gizlənəcək, Zuzio isə durub ona tamaşa edəcəkdi. Bu zaman onun bədəni büsbütün bərq vuracaqdı. Kiokora əmin idi ki, onda hökmən aşağı hoppanacaq və düz Zuzionun qarşısına düşəcək. O yağışın hər ikisini isladib həsir örtüklərini qopartmasını, sonra da qaçıb bir ağac koxasına girmələrini istəyirdi. Daha sonra Zuzionu götürüb öz qəbilələrinə – Qamsavara aparar, orada ağac budaqlarından, qamış və otlardan bir geniş koma düzəldərdi.

Birdən həqiqətən də göy guruldadı, şimşək çaxdı. Bu elə güclü səs oldu ki, Kiokora diksindi və az qala ağacdən yıxılacaqdı. Amma sonra bu gurultuların heç də yuxarıdan deyil, aşağıdan və müxtəlif yerlərdən səsləndiyinin fərqi oldu. Bu zaman o aşağıda hər tərəfdən ağ dərililərin Çolo-tuba qəbiləsinə sarı irəlilədiklərini gördü. Heç qızıl axtaranlara oxşamırdılar. Həyatı boyu üçüncü dəfə idi ki, ağdərili insan görürdü. Birinci dəfə gördüyü ağ dərililər onların qəbiləsinə soxulmuşdular. O vaxt qabaqcadan xəbər gəlmiş, hamı qaçıb gizlənmişdi. Onlar qəbi-ləyə soxulub hər yanı axtardılar, kimsə və nəsə tapmadıqda qəbilə komalarına od vurub yandırdılar. İkinci dəfə gördüyü ağ dərili ölmüşdü. Onu yəqin ki ilan çalmış, bədəni şişib göyərmişdi. Kiokora üfunət qoxulamasın deyə onu sürüyüb çay kənarına kətirdi, altına, üstünə qurumuş ağac budaqları yığıdı və ölünü öz qəbiləsinin qaydaları ilə yandırdı. Bir dəfə dənizdə ağ yelkənli böyük gəmilər də görmüşdü. Onda atası Toro ilə birlikdə idilər. Atası bunun ağ dərililərə məxsus olduğunu dedi və dənizə girmədən tez kiçik qayıqlarını çiynlərinə götürdülər və tələsik meşəyə doğru qaçdılar. İndi aşağıda gördüyü ağ dərililərin əllərində nizə, xəncər və od püskürüb, gurultu qoparan bir ağac parçası vardı. Onlar hər tərəfdən qəbilə adamlarını mühasirəyə almağa çalışırdılar. Aşağıda artıq qışqırıq səsləri eşidilir, Çolo-tuba qəbiləsinin adamları ətrafa qaçırdılar. Amma heç də hamısı qaçıb qurtula bilmir, ələ keçirdi. Zuzio və balaca qardaşı Sanu sürətlə meşənin dərinliyinə doğru qaçdı. Birdən ağ dərililərdən kiminsə əlindəki ağac parçasından alov çıxdı və daha bir gurultu qopdu. Elə o andaca Sanu qışqırıb ağzı üstə yerə yıxıldı. Zuzio çevrilib bunu gördü və heyrət içərisində ayaq saxladı. O, Sanuya sarı geriye qayıtdı və dəhşət içərisində ona doğru əyildi. Sanunun kürəyi qana bulaşmış, o heysiz düşüb qalmışdı. Zuzio "Öldürdülər!" deyə qışqırdı. Elə bu zaman üç nəfər ağ dərili Zuzionu əhatəyə aldı. Onların əllərindəki silahlar Zuzioya tuşlanmışdı. Onlar Zuziodan yapışdı, onu zorla ayağa qaldırmağa və qollarını bağlamağa çalışdılar. Zuzio bu zaman ağlayır, qışqırır, əl-qol atıb onların paltarını cırır, müqavimət göstərirdi. Kiokora daha ağacda dura bilməyib, budaqlarla aşağı sürüşdü, budaqdan-budağa, sallanqac budaqlarla digər ağaclara hoppanıb, onların yaxınlığına çatdı. Amma bu zaman öz əlindəki dəyənəyini yerə saldı. Dayanmağa, axtarıb tapmağa vaxt itirmək istəmədi. Orada - irəlidə Zuzio darda idi. Sürətlə qaçıb ağ dərililərə yetişdi. Ağ dərili birisi ona sarı çevrilən kimi Kiokora onun çənəsinə möhkəm bir yumruq ilişdirdi. Qüvvətli vurduğu növbəti yumruq digər ağ dərilini yerə yıxdı. Üçüncü ağ dərilinin ayaqlarının arasına təpiklə vurub aşırtdı. O tez Zuzionun qolundan tutub onu dikəltdi. Zuzio qarşısında onu

görməsindən daha çaşqın vəziyyətə düşmüşdü. Kiokora da çaşıb qalmış, nə edəcəni unutmuşdu. Birdən ondan arxada nə gördüyə Zuzio qışqırdı. Kiokora cəld geriye çevrildi və bu zaman arxadan daha dörd nəfər ağ dərilinin onları əhatəyə aldığını gördü. Digərləri yerdə inildəyir, hamısının üzündən nifrət və qəzəb yağdı. Aralarındakı bir kürən saqqallı o birilərə nə dedisə, onlar tufəng, xəncər və nizələri kənara qoydular. "Boks...boks" deyər kürən saqqallı əli ilə onu yaxına çağırdı. Kiokora onların yumruq davasına çıxmaq istədiklərini başa düşdü. Uzun qollarını uzadıb, əvvəl bu kürən saqqallının, sonra o birilərin çənəsinə, gicgına, alınına sürətli və ağır yumruqlar ilişdirdi. Zərbələri onları yıxır, al qana bürüyürdü. Birdən arxadan başına nəsə dəydi və Kiokora huşunu itirib yığıldı.

Kiokora özünə gələrkən əvvəlcə ləpələrin həzin səsinə eşitdi, sonra gözlərini açıb ağ, böyük yelkənlər gördü. Dikəlmək istədikdə başından ağrı qopdu. Qolları arxadan bağlanmış və o yerə uzadılmışdı. Döşəmənin taxta örtüyünə diqqət verdikdə özünün bir böyük, yelkənli gəmidə olduğunu başa düşdü. Azacıq dikəldi və ətrafına nəzər saldı. Ətrafda sıra ilə çoxlu adam oturmuş, hamısının qolları arxadan bağlanmışdı. Çolo-tuba qəbiləsinin adamları idi. Bu adamların arasını baxışları ilə axtardı və birdən lap yaxınlıqda Zuzionun da qolları arxadan bağlı halda oturduğunu gördü. Zuzio narahat nəzərlərlə ona baxırdı. Kiokora onu gördüyünə sevindi, amma elə o andaca qanı qaraldı. Deməli, onu da, Zuzionu da ağ dərililər əsir götürmüşdülər. Ağ dərililərdən yaxınlıqda kimsə yox idi. Qəbilənin qocaları və uşaqlar da görünmürdü. Yəqin onları ya öldürmüş, ya da gərəksiz sanıb qovmuşdular. Sanunun öldürülməsini xatırladı. Axı bu ağ dərililərə nə ədavətləri keçmişdi? Zavallı anası onu da itirirdi. O özü isə artıq hər şeyini itirmişdi. Təkcə onun təkcə Zuziosu vardı. Ona baxıb güclə gülümsəməyə çalışdı. Zuzio da dərddə təbəssümlə gülümsədi. Onu buradan xilas etmək lazım idi. Oturduğu yerdən astaca Zuzioya sarı süründü.

- Zuzi, mən indi sənin qollarını açaram, sən də qalxıb suya tullanarsan. Üzməyi bilirsənmi?
- Əlbəttə.– Zuzio ona sarı qayğılı nəzərlərlə baxdı.– Bəs sən?..
- Sən də mənim əllərimi açarsan, birlikdə üzüb çıxarıq.
- Sənin adın nədir?
- Kio.

Kiokora Zuzio ilə arxa-arxaya qaldı və onun əllərini açmağa çalışdı. Zuzionun əlinə toxunan kimi içindən gizilti axıb keçdi və boğazı qurudu. Sonra çətinliklə özünü ələ aldı və onun əllərini bağlamış kəndiri açmağa başladı. Elə bu zaman anlamadığı bir dildə bağırçı səsləri eşitdi. Bunlar ağ dərililər idi və qəzəblə düz onlara sarı gəlirdilər. Zuzionun əllərini daha tələsik açmağa çalışdı. Amma çatışmadı. İrəliddə gələn kürən saqqallı onlara yaxınlaşıb, onun böyrünə qüvvətli təpik zərbəsi vurdu və onu sol böyrü üstünə aşırı. Sonra Kiokora daha bir neçə təpik zərbəsinin ağrılarındı. Onu vuranlar bir neçə nəfər idi. Onlar ucadan gülür və nəsə deyirdilər. Bu yad sözlərin arasında təkcə "boksçu" sözünü ayırd edə bildi. Sonra bu ağ dərililər Zuzionu da təpiklə vurmaq istədilər. Kiokora özünü onların təpiyinin qarşısına tulladı və ona dəyəcək zərbələri də özünə qəbul etdi. Bu isə ağ dərililəri qəzəbləndirdi. Amma onlar nəsə deyib, Zuzionu vurmaqdan ayaq saxladılar. Birdən onlar yapışb Zuzionu yerdən qaldırdılar və irəli sürüdü. Kiokora onlara sarı nifrətlə "boks...boks" deyər bağırır və bununla sanki özünün döyülməsini təklif elədi. Onlar Zuzionu aparıb bir hündür və iri taxta parçasının üstünə uzatdılar. Zuzio müqavimət göstərdikdə onu bir neçə dəfə möhkəm vurdular. Kiokora bu zaman güclə dikələ bildi, amma bir neçə mühafizəçi yetişib onu yenidən vurmağa başladılar. Onların yumruq və təpik zərbələrini vecinə almırdı. Orada Zuzionun əllərini arxadan açıb yanlara, eləcə də ayaqlarını aralayaraq bağlamışdılar. Sonra kürən saqqallı onun örtüyünü qoparıb bir kənara tulladı, ayaqlarının arasına girib, Zuzionu zorlamağa başladı. Zuzio çırpınaraq qışqırır, Kiokora isə bağırır və uzandığı yerdə ağ dərililərə ayaqları ilə zərbələr endirərək müqavimət göstərirdi. Çolo-tuba qəbiləsinin adamları isə sızıldayıb, kimsə köməyə gəlmirdi. Onun ayaqlarını da iplə bağladılar. Kiokoronun gözləri önündə ağ dərililər bir-bir Zuzionu zorlayırdılar. Kiokora dəhşət içərisində gözlərini qapadı, üzünü çevirdi. Amma qulqlarını qapaya bilmir, Zuzionun qışqırıqlarını və ağlar səsinə eşidirdi.

Gəmi isə yellənərək onları sürətlə uzaqlara aparırdı.

Səhər mühafizəçilərdən biri göyərtəyə çıxdı və şalvarının qabağını açıb dənizə işəməyə başladı. Eyni zamanda göyərtədə uzanıb qalmış adamlara sarı da gözücu baxdı. Birdən o baş tərəfdə qoyulmuş iri taxta parçasını və Zuzionu gördü. Baxışlarını yayındırmadan bir qədər baxdı, sonra tələsik və həvəslə ona yaxınlaşdı. Zuzio orada tamam çılpaq vəziyyətdə uzadılmış, ayaqları və qolları kənara bağlanmışdı. Kiokora bütün gecəni ona sarı baxmış, öz içində ağlamışdı. Amma bircə kəlmə də danışa, Zuzioya nəşə deyə bilməmişdi. Boğazına sanki bir iri daş basılmışdı. Gələn ağ dərilili burada oturmuş yüzlərcə qara dərilili adamı vecinə almadan şalvarının qabağını açdı və Zuzionu zorlamaq istədi. Amma birdən nə duyduca, kənara çəkildi və onu tərpətməyə başladı. Zuzio heysiz, taqətsiz qalmışdı. Ağ dərilili tələsik gedib, gəminin ortasındakı qapalı kahaya girdi. Sonra oradan beş-altı nəfərlə birlikdə çıxdılar. Kürən saqqalı öndə gəlirdi. O da Zuzionu tərpətdi, biləngini tutdu, əyilib sinəsinə qulaq asdı, sonra isə sifətində təəssüf ifadəsi ilə başını buladı. Bundan sonra ağ dərililər Zuzionun qollarının və ayaqlarının ipini kəsdilər, əllərindən və ayaqlarından yapışib göyərtənin kənarına gətirdilər. Zuzio qupquru olmuşdu. Burada onlar ölmüş Zuzionu yellətdilər, daha sonra onu dənizə tulladılar. Kio bu gördüklərinin qarşısında sızıldayıb, için-için ağlayırdı. Kürən saqqalı onun yanından keçərkən ayaq saxladı, nəşə deyib, ona nifrətlə bir təpik vurdu. Kio onu söydü və vurmaq üçün çabaladı. Amma onun əlləri və ayaqları iplə möhkəm bağlanmışdı. Kürən saqqalı ona sarı yumruqlarını istehza ilə oynatdı, "Boks... boks" dedi və sonra da üzünə tüpürüb getdi.

Gəmi yellənir buludsuz səmadan günəş insafsızcasına göyərtədəkiləri qızdırırdı. Çox-çox günlər sonra dor ağaclarının üstü ilə qağayılar uçuşmağa başladı.

... Böyük salonda minlərcə tamaşaçı toplaşmış, ortada boks ringi qurulmuşdu. Ringin ortasında ağ geyimli referi, ağ dərilili bir boksçu, digər tərəfdə isə əyninə boksçu tumanı və iri əlcəklər geyinmiş bir qara dərilili boksçu durmuşdu. Bu, Kiokora idi. O indi daha çox böyəlmiş və kökəlmişdi. Referi hər iki boksçunu ringin ortasına dəvət etdi və burada əlini onların arasına uzadıb "Boks!" işarəsini verdi. Ağ dərilili boksçu sağa-sola tullanmağa və ona doğru yumruqlar atmağa başladı. Kiokora bu zərbələrdən məharətlə yayındı, bu ağ dərilili boksçuya nifrət etsə də, onunla bir azca əylənmək istədi. Həm də bununla özünə pul qoyuluşunu artırırdı. Bir qədərdən sonra ağ dərilili boksçu bircə zərbə də vura bilməməsindən əsəbləşdi və "İyrənc zənci!" deyərək ona öz nifrətini bildirdi. Bu sözlər bir andaca Kiokoranı qəzəbləndirdi. Sözə tutarlı cavab əvəzinə Kiokora irəli şığıdı və onun çənəsinə möhkəm bir yumruq zərbəsi ilişdirdi. Zərbə ağ dərilili boksçunun ayaqlarını yerdən üzdü və onu arxası üstə yerə çırpdı. Salona toplaşmış tamaşaçıların gurultulu alqışları və qışqırıq səsləri qopdu. Sonra referinin doqquza kimi sayması da kömək etmədi. Məşqçilər, daha sonra həkimlər ringə daxil oldular və ağ dərilili boksçunu ayılmağa çalışdılar.

Soyunub-geyinmə otağında məşqçiləri və sahibi Kiokoranın kürəyini şappıldadır, onu növbəti dəfə tərifləyirdilər.

– Bizim ringdə ardıcıl qırx qələbəni kimsə qazanmayıb! Hamısı da ağ dərilili boksçular üzərində və nokautla!

– Bu gün doxsan beşin beşə nisbət faizində sən qələbəyə pul qoyulmuşdu!

– Sənə çəkilən zəhmətə dəyir! Mən səni dünya boksçusu edəcəyəm!

– Kio, daha Çikaqoda ağ dərilili boksçu qalmadı, gərək Nyu-Yorka gedək. Bu nə pis adətdir səndə? Məgər qara dərililər boksçu deyil?! Zənci Teteroka dünyanın ən güclü boksçusu sayılır! O heç kəsə belə irqi nifrət bəsləmir, kim gəldi kətləkləyir! Bəs sənə nə olub? Teteroka da keçirtirdi doxsan doqquz döyüşün hamısında qalib gəlir! Yetmişə nokautla!

Bayaqdan heç bir sözə münasibət bildirməyən Kiokora özünün ağ dərilili, uzun nazik bıqlı sahibi Con Consondan eşitdiyi son sözlərə sarı çevrildi və qətiyyətlə:

– Coni, əl çək, mən afrikalıya yumruq vurmayacağam!– dedi.

Sahibi bu sözlərdən əsəbləşdi.

– Mən nə edim ki bütün güclü boksçular Afrikadandır? Başa düş, bura Amerikadır, bura azad ölkədir!

– Tüpürüm sizin ölkəniizə! Mən ki, azad deyiləm!– Kiokora ona sarı saymazyana dedi.– Qula hər şeyi məcbur edə bilərsən, özü istəməsə bircə qələbə qazanmaqdan savayı! Buralarda boksçu yoxdursa, onda gedək Nyu-Yorka!

Kionun baxışları məchul nöqtələrdə dolaşdı, bu nöqtələrdən birində ilişib qaldı. O nöqtədə yelkənli gəminin göyertəsindən ağ dərililər ölmüş Zuzionu dənizə atırdılar.

...Üzərində “At nights of New York” yazılmış pivəxananın içərisində qələbəlik idi. Stollar-dan birinin arxasında oturmuş dörd nəfərdən üçü ağ dərili, biri isə Kiokora idi. Onun əy-nindəki köynəyinin qollarını əzələləri qabartmışdı. Onlar iri bakallarda pivə içir və söhbət edir-dilər. Bunlardan biri Kiokoranın nazik, uzun bıqlı sahibi Con Conson, o birilər isə boks yarışlarının menecerləri idi.

– Kio, sonra mən səni bir də heç bir zənci boksçu ilə ringə çıxartmaram! Nyu Yorkda sənin qarşına çıxartmağa Teterokadan daha ləyaqətli boksçu tapılmadı. O isə Nyu Yorkun fəxridir. Bütün qoyuluşlar ona olur. Sən döyüşə razı olsan qoyuluş haqqı qalxacaq, biz sənin qələbəyə pul qoyub böyük məbləğ qazanacağıq. Ən azı bir milyon dollar!

– Bundan mənə nə? Pulu siz qazanacaqsınız, bəs mən nə qazanacağam? Heç nə! Üstəlik də, Coni, mən sənə demişəm axı, qara dəriliyə əl qaldırmayacağam!

Digər oturanlar da onu dilə tutmağa çalışdılar.

– Nyu Yorka gəlmək, döyüşmədən geriye qayıtmaq səni hörmətdən salar.

– Biz nə edək ki, heç bir ağ dərili boksçu sənin qarşına çıxmağa razılıq vermir. Bəlkə heç Teteroka da razılıq verməzdi. Amma biz ona qələbə müqabilində azadlıq vəd etmişik. Bir qul üçün bunun dəyərini anlayırsanmı?

Kiokora eşitdiyi son sözlərin cavabını verməsi üçün öz sahibi Con Consona baxdı. Amma Conson dillənmək fikrində deyildi.

– Teteroka azadlıq qazanacaq! Bəs mən də sənin qulun deyiləmmi, Con? Lənətə gələsən səni, bəs sən nə vaxt məni azad edəcəksən?!

Con Conson bu sözlərdən dilxor oldu və ona sarı qeyzlə:

– Sənin öz sahibinlə belə danışmağa haqqın çatmır, Kio!– dedi.– Unutma ki, məni acıqlandırsan dövlət səni cəzalandıra bilər! Mənim əmrimdən çıxmağa ixtiyarın yoxdur!

Kiokora əlini yellədi.

– Tüpürüm sənin quldar dövlətinə! Bu yeddi il ərzində bu sözləri mənə hər gün deyirsən! Qoy sənin dövlətin cəzalandırsın məni. Amma unutma ki, bu səni necə ziyana salacaq.

Con Conson nifrətlə bir kənara tüpürdü.

– Bircə səni ringdə vurub öldürsəydilər canım sənin bu zəhərli sözlərindən qurtarardı.

– Əzizim Con, bundansa sən də əvəzində onun azadlığını təklif et!– Qarşı tərəfin meneceri dilləndi.– Bizim Teteroka da bizi belə bezdirmişdi. Biz də qələbə müqabilində buna razılıq verdik. Onsuz da sonra döyüş üçün bizə yalvaracaq!

Con Conson nə düşündü, Kiokoraya acıqla baxdı.

– Yaxşı, mən də sənə azadlığını təklif edirəm, amma mən də yalnız qələbə müqabilində! Razısanmı?

Kiokora bu qəfil eşitdiyinə inanmayıbmış kimi ona sarı sadələvh təəccüblə baxdı.

– Deməli, mən istəsəm Afrikaya, Qamsavara da gedə bilərəm– eləmi?

– İstəsən gedə bilərsən, amma yenə əsir tutub qul kimi satacaqlar! Hələ o məlum deyil ki, yenidən bizim kimi nəcib insanlar səni alacaq, ya yox.

Kiokoranın üz ifadəsi nifrətlə büzüşdü.

– Sabah azadlığım barədə rəsmi sənədləri gətirərsən, mən də o Teteroka ilə döyüşə hazırla-şaram. Əmin olun, sonra sizə yalvarmayacağam!

Digər oturanlar pivə bakallarını götürüb sevinclə bir-birinə vurdular.

...Çox böyük bir tamaşa salonunda bir neçə min tamaşaçı toplaşmışdı. Hamısı ağdərililər idi. Xüsusi adamlar tamaşaçıların arası ilə gəzir, boksçulara əlavə pul qoyuluşu davam edirdi. Yalnız döyüşün başlamasına bir neçə dəqiqə qalmış pul qoyuluşunun hamılıqla Teterokaya aid olduğu məlum oldu. Burada hələ belə bir hal baş verməmiş, Kiokora kimi burada qətiyyə

tanınmayan bir boksçuya kimsə etimad göstərmək istəməmişdi. Təkcə Con Conson onun qələbəsinə böyük məbləğ yatırmışdı. Bunu eşitdikdə Kiokora acıqlandı.

– Qara dərili olmasaydı, mən onu elə birinci raunddaca sarsıdardım!

Con Conson xüsusi surquclu kağızı ona verdi və təəssüflə köks ötürdü.

Döyüş keçirilən salon səs-küy əlindən dağılırdı. Aparıcı rinqin ortasında ağzına rupor dayayıb Kiokoranın adını “Afrikalı Kio!” kimi ucadan elan etdi. Buna bənd imiş kimi salonu fit və qışqırıq səsləri bürüdü. Kio isə heç kəsi vecinə almadan, yol boyu sağa- sola ustufca tüpürərək gəlib rinqə çıxdı. Burada o nə tamaşaçılara, nə də yan tərəf hakimlərinə baş əymədi. Ağ dərili tamaşaçılar onu ələ salır, gülür, “Zənci!”, “Qul!”, “Afrikalı!” deyərək bağıraraq cıratmaq istəyirdilər. O isə buna əhəmiyyət vermədən, heç məşqçinin sözlərinə də qulaq asmadan özünü döyüşə hazırlamağa başladı. İlk dəfə idi ki, bir qara dərili həmvətəni ilə qarşılaşacaqdı. Zuzionun ruhuna and içib, həmişə yalnız ağdərililəri döyəcəyini qərar vermişdi. Amma indi azadlıq naminə bu döyüşə gedirdi. Azadlığı barədə sənədlər döyüşdən və qələbədən sonra qüvvəyə minəcəkdə. Müqaviləyə əsasən ona Afrikaya kimi gəmi ilə yol xərci də ödəniləcək, cib xərci də veriləcəkdə. Sonra isə... Sonra isə Kiokora Afrikada öz xalqının azadlığı uğrunda mücadilə aparacağına and içmişdi. Bu ağ dərililərə öz azadlığının nə demək olduğunu göstərəcəkdə!

Nəhayət rəqibi Teterokanın da adı elan olundu. “Qara bəbir Teteroka!” Bu zaman bütün tamaşaçılar sürəkli əl çaldılar və ayağa qalxaraq Teterokanı alqışlamağa başladılar. Kiokora ona sarı bir əl əhəmiyyət vermədi. Yalnız referi onu rinqin ortasına dəvət edərkən çevrilib ortaya gəldi və gözücu rəqibinə baxdı. Bu çox iri bədənli, zil qara dərili bir boksçu idi. İlk baxışdan sanki tanış siması vardı. İngilislərin “Bütün zəncilər bir-birlərinə oxşayır” fikrini xatırladı. Onda özünə oxşar nəşə görmək istədi. Hakimin qarşısında onlar bir dəqiqəlik göz-gözü qalmalı idilər. Göz-gözü qaldıqları andaca Kiokoronun içində sanki nəşə qırıldı. Bu kim idi belə?! Teteroka da ona qəzəblə deyil, sanki onu tanıyırmış kimi baxdı və qollarını yana salaraq, duruxub qaldı.

– Oğlan, sən haradansan?

Teterokanın bu qəfil sualına da Kiokora ingilissayağı:

–Bütün zəncilər Afrikadan olur! – dedi.

–Afrikada Qamsavar qəbiləsi varmı?

Bu sualı eşidən kimi Kionun bütün varlığı təlatümə gəldi. Elə bu zaman baxışları qeyri-ixtiyari olaraq Teterokanın sol çiyinə yönəldi. Onun sol çiyində enli çapıq vardı. Sol qulağının üst hissəsi isə qoparılmışdı.

– Toro?! Ata! Bu sən sən?!

–Oğlum, Kio, sən nə yaman böyəlmişən?!

Onlar birdən bir-birlərinə sarıldılar və bərk-bərk qucaqlaşdılar. Bu mənzərə qarşısında birdən salonun uğultusu kəsdi, hamı təəccüblə bu mənzərəyə baxıb qaldı. Rinqdəki boksçular bir-birini qucaqlayıb ağlayırdılar. Sonra salondan kimsə “Qara heyvanlar!” deyərək bağırırdı. Buna bənd imiş kimi yenidən içərini qışqırıq və fit səsləri bürüdü. Referinin də təəccüblə dodaqları büzülmüşdü. Qonq səsi eşidilən kimi o tez yaxınlaşıb, “Breq...breq” deyərək qışqıraraq əlləri ilə onları aralamağa çalışdı. Daha sonra referi əlini ortaya uzadaraq “Boks!” deyərək qışqırdı. Əvvəlcə hər ikisi rinqin ortasında karıxıb qaldı. Amma Teteroka (Koro) özünü tez ələ aldı və öz dillərində Kiokoraya “Biz hökmən döyüşməliyik, oğul” dedi. Bu sözlərdən sonra Kiokora rinqin ortasında hərəkət etməyə, guya ki, zərbə vurmaq üçün fürsət axtarmağa çalışdı. Amma eyni zamanda söhbətdən qalmadılar.

–Ata, sən öz adını nə üçün dəyişmişən?

–Bunlar belə istədilər, Kio. Mən sənə adını eşitdiyim üçün ürəyimdən bu adda boksçunu görmək istəyi keçirdi. Heç güman etməzdim ki... Anan sağdırmı, Kio?

– Yeddi il əvvəl sağ idi, ata. Bunlar sənə azadlıq barədə akt verəcəklərmi, ata?

– Bundan ötrü mən qalib gəlməliyəm, Kio.

– Elə mənə də qələbə müqabilində azadlıq veriləcək.

– İki nəfər üçün bir azadlıq!

- Bu azadlığı sən götürərsən, Kio!
- Yox, ata, sən ona daha çox layiqsən!
- Kio, sən Qamsavara azadlıq aparacaqsan!
- Mən bütün Afrikaya azadlıq qazandıracağam, ata!
- Ona görə də sən qalib gəlməlisən!

Bu zaman qonq çalındı və birinci raund başa çatdı. Heç biri bircə zərbə də vurmamış, hesab açılmamışdı. Məşqçilər hər iki tərəfi danlayır, durmadan və qeyzlə öz tapşırıqlarını verirdilər. İkinci raundda da əvvəlcə ringin ortasında bir qədər hərəkət etdilər. Sonra hakim oyunu saxlayıb, passiv döyüşə görə hər iki tərəfə xəbərdarlıq etdi. Bundan sonra Teteroka oğluna:

- Qollarımızı yumruqlaya bilərik, Kio. – dedi.

Onlar bir-birlərinin qoluna hərdən asta yumruqlar vurmağa, hərdən də qucaqlaşib ringin ortasında durmağa çalışdılar. Bunu adi oyun gedişi zənn edən referi onları bir-birindən güclə ayırır və ortaya “Boks!” deyərək qışqıraraq, fəal döyüşə dəvət edirdi. Üçüncü raund başlanarkən salon qışqırıq-bağırtı altında dağılırdı.

– Bunların bütün pul qoyuluşu mənədir!– Teteroka dedi.– Sən qalib gələrsənsə, bu alçaqların hamısı uduzmuş olacaq. Mənə bir yumruq vur, oyunu bitir!

- Yox, ata, əlim gəlmir! İndi sən azadlıq qazan, mən sonra da qazana bilərəm!

– Belə fürsət bir də ələ düşməz, Kio! Məni öz xoşumla təslim olmağa məcbur etmə! Mən görüşün ləğv ediləcəyindən çəkinirəm, yoxsa indiyə qoxdan...

- Ata əlim gəlmir!!!

– Axı boksda hökmən kimsə qalib gəlməlidir! Yoxsa bu azadlıq ikimizin də əlindən çıxar. Tez ol, yubatma!

- Bacarmıram, ata!!!

Kionun öz dilində səslənən bu bağirtısını tamaşaçılar onun əks tərəfi söyməsi kimi başa düşüb, yenidən qəzəblə qışqırıq və fit səslərinə başladılar. Bundan sonra ata boksçu oğul boksçuya bir neçə zərbə ilişdirdi. Kionun qüvvətli zərbələri isə onun qollarına və əlcəklərinə sarı idi. Tədrisən döyüş qızıqsırdı. Amma Kiokora yalnız atasının qollarını hədəfə almışdı. Növbəti belə zərbələrdən biri zamanı birdən Teteroka qollarını yana açdı və özünü yumruq zərbəsinin qarşısına verdi. Zərbə qəflətən onun çənəsinə dəydi və onu yerə yıxdı. Bu əl qəfil alındı ki, Kiokora donub qaldı, sonra qeyzlə kənara bağırtdı. Referi isə aramla sayır və sanki Teterokanın ayağa durmasına vaxt qazandırır. Teteroka güclə ayağa durmağa çalışdı, hərlənib, yenidən ringin ortasına sərildi.

Kiokora ringin ortasında nokouta düşmüş atasına baxaraq ağlayırdı. Sevimli boksçularının bu qəfil məğlubiyyətindən çəşmiş tamaşaçılar əks tərəfin bu göz yaşlarını sevinc yaşları hesab edir və ona nifrətlə baxırdılar.

Sonra referi Kiokoranın, Kiokora isə əl uzadıb atasının əlini yuxarı qaldırırdı.

Bu salonda və bu ringdə əsil qalib tərəf yox idi.

TAPDALANAN HÜQUQLAR ÜZƏRİNDƏ «AZADLIQ» HEYKƏLİ

(* 27 -İ.Bax: "Violinkonzert-A Moll BWV-1041 Allegro Assai" ovqat musiqi)

İlahi dəyərlərə istinad edilmədən dünyada nəinki ölkələr, dövlətlər, hətta materiklər istila olunur, yenidən və bir başqa cür qurulurdu.

1492-ci ildə Xristofor Kolumbun Amerika qitəsini ilk dəfə əyani şəkildə kəşf etməsindən sonra oranı 1499-1504-cü illərdəki səyahətləri zamanı italyan əsilli həmyerlisi Ameriqo Vespuççi də kəşf etdi. Bunu heç də Hindistana dəniz yolu kimi və Nəsirəddin Tusinin xəritəsinə əsasən deyil, sadəcə, Cənubi Amerikanın şimal sahillərini tədqiq edərkən kəşf etmiş və dəqiq xəritəsini çəkmişdi. O bu materiki “yeni dünya” adlandırmışdı. Avropada da bunu əvvəlcə elə bu cür qəbul etdilər və bu səyyahın şərafinə “Amerika” adlandırıdılar. Amma sonradan bunu Xristofor Kolumbun kəşf etməsi bilindikdə heç nə dəyişmədi – haqsızlıq öz işini görmüşdü. Əslində, hər ikisindən daha əvvəllər bu yerlərə vikinqlər mütəmadi səyahətlər və basqınlar

edərildilər. “Amerika” adı sonralar şimaldakı materikə də aid edildi. İtalyalı səyyahlar İspaniyanın və Portuqaliyanın vasitəsi ilə dünyaya yeni coğrafi kəşflər təqdim edirdilər. Ancaq bütün bunlardan bəhrələnməkdə ingilislər qabağa çıxdılar. Onlar 1607-ci ildə sonradan Verciniya adlanan ştatın ərazisində ilk yaşayış məskəni saldılar. Əvvəlcə buraya istilaçılıq məqsədi ilə hərbiçilər, sonra qızıl axtarışı niyyəti ilə müxtəlif dəstələr, ekspedisiyalar, maldarlıq və əkinçiliklə məşğul olmaq istəyən fermerlər, daha sonra isə cinayətkarlar gəldi. Bu zaman onların qarşısına çıxan yeganə qüvvə yerli əhali idi. Əslində onlar gəlmələrə mane olmurdular. Gəlmələr qızıl əldə etmək niyyəti ilə onların yaşadıkları ərazilərə soxulduqda, inanc yerlərinə etinasızlıq göstərdikdə, onları təhqir etdikdə və onlardan ucuz işçi qüvvəsi kimi istifadə edədikdə qarşıdurmalar, toqquşmalar yaranı, ziddiyətlər kəskinləşdi. Yerli əhalinin ictimai və iqtisadi vəziyyəti hələ qəbilə və tayfa birlikləri səviyyəsində olduğu üçün silahlı avropalılara ciddi müqavimət göstərmələri mümkün deyildi. Amma münaqişə səngimirdi. İngilislər hamılıqla hindu adlandırdıkları yerli xalqların ərazilərinə yiyələndikcə onları öldürür və düşməənə çevirirdilər. Daim təzyiqlər, ölüm və məhrumiyətlər altında yaşayan onlarca aborogen xalq ötən illər ərzində nəinki artmır, ilbəlil azalır, sıradan çıxır, kökü kəsilir və ya Alyaskaya sarı gedib, soyuq ərazilərdə və kiçik icmalar şəklində yaşamağa başlayırdı. Əvəzində Avropanın müxtəlif yerlərindən gəmilərlə hamı Amerikaya can atırdı. Daha Hindistan yaddan çıxmışdı. Ucsuz-bucaqsız münbit torpaqlarda, meşələrdə, çay və okean sahillərində yeni həyat qurmaq Avropanın gərgin rəqəbətli kiçik, amma böyük iddialı ölkələrində yaşamaqdan daha asan, maraqlı və sərfəli idi. Hələ möhkəm dövlət qanunları olmadığı üçün hər şey etmək olardı. Burada kimisə öldürmək qəbahət və ya cinayət hesab olunmurdu. Avropada risqlə olsa belə nəyəsə nail olmaq çox çətin idi. Amerikada isə risqlə çox şeyə nail olunurdu. Cənubi Amerikaya əsasən İspaniya, Portuqaliya mühacirləri toplaşsa da, Şimali Amerikaya daha çox İngiltərədən, Fransa, Hollandiya və İtaliyadan gəlirdilər. Lakin böyük əksəriyyət ingilislər idi. Tədricən onlar bu qitənin ən gözəl, ən münbit və ən əsas ərazilərində məskunlaşırdılar. Onlar burada azlıqda olsalar da arta bildikləri halda çoxluqda olan yerli xalqlara yaşamağa və artmağa, inkişaf etməyə, sivilizasiyaya qoşulmağa imkan verilmirdi. Tarixdə ilk dəfə idi ki, bütövlükdə qitələr işğal olunur, yerli əhaliyə qarşı mədəni qətləam aparılırdı. Cənubi, xüsusilə də Şimali Amerikada yerli əhali üçün insanlıq təbii əsaslarda inkişaf etdiyinə görə burada qızıl və digər qiymətli metalların bir elə böyük dəyəri yox idi. Mədəni səviyyə etibarı ilə onlar yüksəkdə durmasalar da özlərinin zəngin mənəvi dəyərləri formalaşmışdı və bu dəyərlər mərdlik, cəsarət, igidlik, düzlük və ədalət prinsiplərinə istinad edirdi. Gələn avropalıların, xüsusilə də ingilislərin böyük əksəriyyəti üçün maddi maraqlar daha üstün idi. Burada möhkəmləndikcə və dünyaya onların yeni nəsiləri gəldikcə, onlar daha İngiltərəni də tanımaq istəmədilər. İngiltərənin özündə kapitalist münasibətlərinin formalaşması və burjua inqilabının qələbə çalması inhisarı altında olan bütün ölkələrə, o cümlədən Şimali Amerikadakı müstəmləkələrində də sirayət etməyə başladı. Burada əvvəlcə fermer təsərrüfatları inkişaf etdi. XVII əsrin 2-ci yarısından etibarən isə kapitalist mənfakturaları yaranmağa başladı. Kapitalizm həm də fəhlə sinfinin sayəsində formalaşırdı. Ancaq Şimali Amerikadakı ingilis müstəmləkələrində ucuz qul əməyinə üstünlük verilirdi ki, bu da prosesi ləngidirdi. Daha əvvəllər Avropadan gələn mühacirlər, peşəkar canilər və siyasi fəaliyyət üstündə məhkum olunanlardan qul kimi daha çox istifadə edilirdi və onlar “ağ qullar” adlanırdı. Sonra bu “ağ qullar”ı Afrikadan gətirilən zəncilər – “qara qullar” əvəz etdi. Öz müstəmləkələrinə xammal mənbəyi və satış bazarı kimi baxan ingilis burjuaziyası əslində buralarda sənayenin inkişafını və bununla hər cür inkişafı ləngidir və özlərindən siyasi asılılıqda saxlamağa çalışırdılar. Lakin çox belə davam etmək mümkün deyildi. Tədricən müstəmləkələrdə metropoliyaya qarşı narazılıq, etiraz və kütləvi aksiyalar başlayırdı. Bütün bunlar həm də təbii və qanunauyğun bir hal idi. İngilislər yerli əhalini saya salmadan, əksinə, vurub sıradan çıxardaraq yeni cəmiyyət, yeni quruluş və dövlət yaratmaq istədikləri üçün təbii olaraq öz övladları öz üzələrinə qayıtmalı, onlar da İngiltərəni saya salmamağa başlamalı idilər. Əvvəlcə Şotlandiya, 1717-ci ildə isə İngiltərədə yaranmış mason təşkilatı üçün də dünya ağalığı iddiaların gerçəkləşdirməkdən ötrü geniş və xam məkan lazım idi. Onların təhriki ilə Şimali Amerikadakı

ingilis müstəmləkələrində İngiltərə əleyhinə və müstəqilliyə can atan siyasi təşkilatlar yarandı. 1775-83-cü illərdə Şimali Amerikada İstiqlaliyyət uğrunda müharibə başladı. Bu müharibə nəticəsində İngiltərənin hökmranlığına son qoyuldu və 1776-cı ildə Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) yarandı. 1783-cü ildə Versal sülh müqaviləsinə əsasən İngiltərə ABŞ-ı tanıdı. Bu müharibə nəticəsində həmçinin torpaq mülkiyyətindəki feodalizm ünsürləri ləğv edildi, hakimiyyət burjuazianın və torpaq sahiblərinin əlinə keçdi. 1787-ci ildə yeni konstitusiya qəbul olundu. Bu konstitusiya ABŞ-ı federal dövlət kimi rəsmiləşdirdi. 1789-cu ildə ABŞ-da ilk prezident seçkiləri keçirildi və mason lideri Corc Vaşinqton prezident seçildi. Ölkədə mütəmadi olaraq etirazlar, qiyamlar, üsyanlar baş qaldırırdı. Buna ən bariz nümunə 1786-87-ci illərdə yoxsul fermerlərin Şeys üsyanı göstərilə bilər. Üsyan silah gücünə, amansızlıqla yatırıldı. Gəlmələr indi də bir-birlərini qırmağa başlamışdılar. Corc Vaşinqtonun dövründə ölkə ərazisindəki bütün toponimlər ingilisləşir, yeni yaranan yaşayış məntəqələrinə ingilis mənşəli adlar qoyulurdu. Vaşinqton İstiqlal müharibəsi zamanı Kontinental Ordunun Baş komandanı olmuş, böyük rəşadət göstərmişdi. 1790-cı ildə o, Potomak çayı sahilində yeni paytaxt şəhərinin salınmasını qərara aldı. Yeni salınan bu şəhərə Vaşinqtonun öz soyadı verildi və 1800-cü ildə şəhər rəsmən ABŞ-ın paytaxtı elan olundu. Burada tikilən ilk binalardan biri Kapitol təpəsində ucaldılan Konqres binası idi. Bu şəhərdə qanunların hər şeydən uca olduğunu nəzərə çatdırmaq üçün bu binadan daha hündür bina tikilməsi qadağan edildi. Eləcə də bu şəhərdə prezident iqamətgahının tikilməsi üçün layihələrin müsabiqəsi keçirildi. İrland əsilli bir memarın layihəsinə əsasən 1792-ci ildə prezident binasının bünövrəsi qoyuldu və 8 ilə tikildi. O həm də prezidentin yaşayış evi kimi nəzərdə tutulmuşdu. 1800-cü ildə bu binanın ilk sakini prezident Con Adams və ailəsi oldu. Həmin il bu binaya bir adi şəhər qəzetində “Ağ ev” adı verildi. 1902-ci ildə prezident Teodor Ruzvelt bu binanı rəsmən “Ağ ev” adlandırdı. Bu iki binanı əlamətdar edən və tarixə salan ən mühüm cəhət buradan onların bütün dünyaya ağalığ etmək iddiası idi. Eləcə də Corc Vaşinqton yəhudi millətçiliyinin təməl daşını qoymuş olduğu gizli mason təşkilatını dünya miqyaslı hegemon mövqeyə ilk çıxardan prezident olaraq tarixə daxil oldu.

1791-ci ildə xalqın təzyiqi ilə konstitusiyaya demokratik azadlıqların təsbit edildiyi 10 yeni maddə əlavə olundu. Müstəqil ABŞ dövlətinin yaradılması Amerikada kapitalizmin inkişafına da çox kömək etdi. Amma ABŞ-da yaranmış İngiltərə meyilli Federallistlər partiyası hakimiyyətə gəldikdən sonra İngiltərə ilə suverenliyi alçaldan müqavilə bağlamağa məcbur oldu. Bütün demokratik qüvvələr Respublikaçılar partiyasının ətrafında cəmləşdikdə 1800-ci il prezident seçkilərində respublikaçılar qalib gəldi. Prezident Tomas Cefferson bütün mürtəce qanunları ləğv etdirdi və torpaq islahatı keçirdi. 1812-14-cü illərdəki İngiltərə - Amerika müharibəsi ABŞ-ın müstəqilliyini daha da qüvvətləndirdi. 1803-cü ildə ABŞ hökuməti Luiziananı Fransadan pul ilə aldı. 1819-cu ildə İspaniya Qərbi və Şərqi Floridanı ABŞ-a verdi, 1867-ci ildə isə Rusiya Alyaskanı ABŞ-a satdı. Eləcə də 1846-48-ci illərdə Meksika ilə müharibə nəticəsində ABŞ Meksikanın ərazisinin yarısını zəbt etdi. İlk buxar gəmisi, ilk dəmir yolu ABŞ-da sənayenin inkişafına böyük təkan verdi. Bu zaman Avropadan ABŞ-a insan köçü daha da artdı. Təkcə 1820-60-cı illərdə ABŞ-a Avropadan 5 milyon insan gəlmişdi. Və bunların arasında öz ölkəsində özünü təsdiq edə bilməyənlər çox idi. Bu insanlar ABŞ-ı inkişaf etdirdilər. 1886-cı ildə Çeronimonun tutulması ilə hindulara qarşı aparılan müharibəyə son qoyuldu. General Uilyam Henri Harrison şouni hindularını məhv etməyə başlayarkən digər tayfalar ölüm-dirim mübarizəsinə qalxdılar. İngilislər yerli xalqlarla bağlanmış bütün razılaşmalara xəyanət edir və onu pozaraq qırmızı dərililərə qarşı qətlə aparırdılar. Bu zaman bütün qəbilə və tayfaların şamanları ingilis hakimiyyətini lənətlədilər. Bu lənətə görə də hakimiyyət başına hər 20 il tamamilə gələn prezidentlərə qarşı sui-qəsdlər həyata keçirilir, onlar qətlə yetirilir, onların şəxsi və ya hakimiyyətinin taleyi uğurlu sonluqla bitmir, ölkəsi və dünya üçün heç də uğurlu prezident sayılmırdılar. Həmin prezidentlər sonu sıfırla bitən illərdə seçilirdilər. Qurbanlar isə az deyildi: Uilyam Henri Harisson (1840), Avraam Linkoln (1860), Ceyms Harfild (1880), Uilyam Makkinli (1900), Uerren Xardinq (1920), Franklin Ruzvelt (1940), Con Kennedi (1960), Ronald Reyqan (1980), Corc Buş (2000), Riçard Conson (2020), Əhməd Nur (2040) və digərləri.

Bu heç də mövhumat deyildi. Əgər bu prezidentlərin bəzisi sui-qəsd nəticəsində həyatlarını qeyb etmirdilərsə, əvəzində bəşəriyyət onların əməllərinin fəsadları ilə üzləşirdi. Məsələn, 1981-ci ilin 30 mart tarixində ruhi xəstə Con Xinklin Ronald Reyqana atəş açdı. Güllə limuzin maşının açıq pəncərəsindən xalqa əl yelləyən Reyqana dəydi, hətta onun ürəyinin bir neçə santimetrliyindən keçdi. Reyqan bu sui-qəsdən həlak olmadı. Əvəzində onun sosialist ölkələrinə qarşı başladığı mücadilə sonradan III Dünya müharibəsinin birinci mərhələsi kimi qiymətləndirildi. Bu mücadilə nəticəsində dünyanın üç qitəsində formalaşmış otuza yaxın sosialist xarakterli ölkədə qarşidurma, vətəndaş müharibəsi, milli, dini ədavət, aclıq, səfalət, işsizlik baş alıb getdi. Nəticədə, sosialist ölkələri, xüsusən də SSRİ adlı nəhəng bir imperiya dağıldı, yüz milyonlarca insan bunun acı fəsadlarını yaşadı, onun tərkibindəki xalqlar bir-birinə qarşı düşməne çevrildi. Halbuki, sosializm düşərgəsini böyük iqtisadi-siyasi islahatlar, paralel strukturların yaradılması, ictimai fəallığın artırılması çərçivəsində və tədricən aradan qaldırmaq lazım idi.

Core Buşun səkkiz illik iki hakimiyyəti dövründə ona sui-qəsd edilmədi. Elə buna görə də altını bütün dünya çəkdi. Əslində o, III Dünya müharibəsinin 2-ci mərhələsini başladı. Bu mərhələ 20 il davam etdi. Onun hakimiyyəti İslam Şərqinə qarşı müharibələr və qərəzli sanksiyalarla yadda qaldı. Dünyanı terror dalğası bürüdü. Üzdə bu terror zəif və aciz duruma gətirilmiş müsəlman xalqlarının cavab hərəkətləri idi. Əslində isə, bu terror əməllərini həyata keçirdən məhz elə ABŞ, onun prezidenti və xüsusi xidmət orqanları (Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi, Pentaqon, NASSA və digərləri) idi. Onun hakimiyyəti dövründə hətta Nyu-York şəhərinin 100 mərtəbədən hündür olan iki göydələn binası xüsusi partlayıcılarla partladıldı, üzdə isə guya ki, bunu Əfqanıstanda gizlənmiş Üsamə Bin Laden adlı bir İslam terrorçusu qaçırılmış təyyarələri bu binalara çırpmaqla dağıtdı. Buna görə isə ABŞ və NATO (Şimali Atlantika Hərbi Bloku) silahlı qüvvələri Əfqanıstana hücum edib, bu ölkəni istila etdi.

Bütün bunlar isə artıq bir ayrı cür formalaşmış, tərəqqipərvər, humanist və alicənab Amerika xalqına qarşı dünya ölkələrində mənfi rəy formalaşmasına səbəb olurdu. Əslində isə ABŞ-da dünya ağalığı siyasəti aparılır və bunun başında daha çox qeyri-ingilislər dururdu. Bu zaman ingilislərin özü də hədəfə çevrilmişdilər.

ABŞ-in yaradılmasının 100 illiyi münasibətilə Fransadan ona “Azadlıq” heykəl hədiyyə edilmişdi. Bu möhtəşəm heykəl Nyu-York şəhərindəki Ellis Aylend adasında quruldu. Amma bu heykəlin kimin azadlığını ifadə etməsi tam aydın deyildi. Çünki yerli xalqların heç biri azad olmamış, əksinə, onların azadlıq mücadiləsi qan dənizində boğulmuş və onlar qətlə məruz qalmışdılar. Bunu İngiltərənin istilasından azad olmanın simvolu kimi qəbul edənlər də naqolay vəziyyətdə idilər. Ölkə bütövlüklə ingilis dövləti deyildimi?

İblisin xeyir-duası ilə başlanan yeni tarix

* 28 - F.List: “Faust” simfoni - Mefistofel i finalny hor“ ovqat musiqi;

Böyük Britaniya dünyanın istənilən qitəsində müstəmləkələrə malik idi. Bu qədər müstəmləkəyə hərbi və iqtisadi cəhətdən rəhbərlik etmək nə qədər mühüm idisə, onlara siyasi-ideoloji cəhətdən hakim olmaq daha əhəmiyyətli hesab olunurdu. Yalnız bu sahədə uğurlu fəaliyyət göstərmək sayəsində xalq qiyam və üsyanların qarşısını qa-baqcadan almaq və kükrəyən etiraz enerjisini daha sakit məcraya və ya öz içərisinə yönəltmək mümkün idi. Bu müstəmləkələrdə siyasi, ideoloji və nəzarət işini gücləndirmək üçün ayrıca Müstəmləkələrə Nəzarət Nazirliyi yaradılmışdı. İşğal edilmiş əraziləri əldə saxlamaq və əldə edilə bilməyən yerləri işğal etmək nazirliyin əsas vəzifəsi olaraq öndə tutulur və ondan böyük nəticələr tələb olunurdu. Hindistan, Çin və Orta Şərq dövlətlərinə nazirliyin nəzarəti nisbətən zəif hesab edilirdi. Afrika və Amerika tam çökdürülmüş, tam söndürülmüş və bütövlüklə əsarətə alınmışdı. Nəzarətin zəif hesab edildiyi ölkələr həmin ərazilərdəki xalqların dini baxışları və milli-mənəvi dəyərləri ilə bağlı idi. Hindistan və Çində çoxsaylı xalqlar, millətlər və müxtəlif dinlər mövsud olduğuna, buddizm və konfucizm artıq ölü dinə çevrildiyinə görə əhalinin vətənpərvərlik hissləri tədricən zəifləyirdi. Ölkə hakimləri MNN-in xüsusi siyasəti ilə

rüşvətxorluğa və eys-ışrətə yoluxmuş, nəticədə dövlətlər çox zəifləmişdi. Belə bir zamanda onları tam ələ keçirtmək və əbədi olaraq əsarət altında saxlamaq üçün yaxşı fürsət yaranmışdı. Orta Şərq isə İslam ölkələri olduğu üçün burada fəaliyyət göstərmək və üstünlük əldə etmək çox çətin idi. Buralarda da rüşvətxorluq yayılmış və əslində dövlət rıçaqları çox zəifləmiş və sarsılmışdı. Lakin insanlar müsəlman olaraq xristianlardan daha qatı və imanlı dindar idilər. Bu isə onlara düşüncə və qəlb azadlığı vermişdi. Nazirlik xüsusən Osmanlı və Səfəvi imperiyalarının çökməsi üçün buradakı cəsuslarının vasitəsilə müntəzəm təfriqəçilik işləri aparır, öz tərəfinə çəkmiş olduğu adamların yüksək dövlət vəzifələri əldə etməsi üçün kifayət qədər rüşvət verirdi. Lakin xalqı ram etməkdən və parçalamaqdan ötrü bunlar az idi. Müsəlmanlar özlərini çox izzətli, məğrur və şərəfətli hesab edirdilər. Onları kölə etmək çox çətin olacaqdı.

Nazirlik İngiltərənin elmlı və bacarıqlı insanlarını müxtəlif vasitələrlə öz ətrafına toplayır və onların xidmətlərindən yararlanmağa çalışırdı. Elə insanlardan biri də Mister Hemfer oldu. Onun türk, ərəb və fars dillərini bilməsini nəzərə alıb əvvəlcə Şərqi Hindistan şirkətində işə götürdülər. Şirkətdəki fəaliyyəti onun Şərqi daha yaxından öyrənmək imkanlarını genişləndirdi. O, Hindistan, İran və Misir kimi ölkələri guya bir müsəlman tacir, səyyah və tüllab olaraq gəzib-dolaşdı, tarixi, mədəniyyəti və dini inancları daha diqqətlə öyrəndi. Burada onu daha çox heyrətləndirən müsəlmanların əqidə möhkəmliyi idi. Onlar özlərindən başqa digər bütün dinləri günah və həmin dinlərin ardıcılarını isə murdar hesab edirdilər. Bu isə onların arasında təfriqəçilik işləri aparmağa ciddi mane olurdu. Özünün daxilən onlardan çox fərqli olduğunu özü də hiss etsə də, bunu murdarlıq kimi qəbul etmək istəmədi. Bir dəfə Mister Hemfer:

– Axı xristianlar da Allaha, öz peyğəmbərlərinə və axirətə inanırlar!– deyərək buna qarşı gizli etiraz etməyə çalışdı.

– Xristianlar ilahi peyğəmbərlərə iftira yaxır, onların barəsində çox yaramaz sözlər danışirlar. Məsələn, deyirlər ki, İsa Məsih şərab içərdi, nə bilim o, Allahın oğludur!.. Bunlar peyğəmbər adına çox böyük günahlardır!

Mister Hemfer mübahisə açmağa çəkindi. Bununla özünü ələ verə bilər və bu insanların azacıq şübhələnməsi hər şeyi alt-üst edərdi. Xüsusilə İran şeyələri ilə danışmaq çox çətin, qorxulu və əhəmiyyətsiz idi. Çünki onlar öz imanları ilə İslama daha çox bağlı və öz dəlilləri ilə daha çox haqlı görünürdülər. Onların imanında həm də mərhəmət və məhəbbət vardı. Qəbul etdiyi Muhəmməd adı tədricən özünə də xoş təsir bağışlayırdı. Sonra təkliddə qalanda da bu barədə çox düşünürdü. Bir dəfə hətta Mister Hemfer həqiqətən İslamı qəbul etmək və qalib bu ölkələrin birində yaşamaq istədi. Axı onlar haqlı və doğru yolda idilər. Onlara xələl yetirmək günah deyildimi. Müqəddəs İncildə də İsa Məsihin ondan sonra Əhməd adlı bir şəxsin peyğəmbər olacağı bildirmiş, amma bu həqiqət İncildən çıxarılmışdı. Lakin mister Hemfer bu düşüncəsində qəti ola bilmədi. Axı onun valideynləri Londonda qalmışdı. Onun xristianlıqdan üz döndərməsinə görə ailəsi dəhşətli əzab və cəza çəkərdi. Həm də, cəsuslar gec-tez onu tapıb qətlə yetirərdilər. Bu ona lazım idimi? Allah məsləhət bilsəydi özü onu dünyaya müsəlman olaraq gətirərdi. Kaş ki, bu müsəlmanlar onun ölkəsinə və xalqına düşmən sayılmayırdılar. Müsəlman ölkələri və buradakı müsəlmanlar barəsində MNN-ə göndərdiyi məlumatlar hər dəfə heyərlə qarşılanır, orada bundan təəssüflənir və qəzəblənirdilər. Deyəsən onu rəngləri bir qədər tündləşdirməkdə ittiham etmək istəyirdilər. Sanki bu tərəddüdlərinə görə onu bir neçə dəfə mühüm toplantılara dəvət etdilər. Əgər nazirin ona xüsusi rəğbəti olmazdysa bu dəvətləri özünə qarşı inamsızlıq və əqidəsindən dönüklük kimi qiymətləndirəcəkdi. Bir sirri təkcə o bilirdi: o, Mister Ronaldın Mərakeşdə həlak olmuş oğlu Riçarda çox oxşayırdı. Dəvət olunduğu toplantıların ona həqiqətən böyük faydası oldu.

Toplantılardan birinə nazir Mister Ronald ilə yanaşı nüfuzlu yepiskoplar, Şərq üzrə tanınmış mütəxəssislər və MNN-in bir sıra məsul işçilərindən ibarət iyirmi nəfər cəlb edilmişdi. Burada həqiqi məlumatları dinlədikdən sonra hamının simasında qəzəb və qorxu ifadəsi dolaşırdı. Mister Hemfer az qala bu işdən vaz keçilməsi barədə qərar veriləcəyini düşündü. Bu zaman uca boylu yepiskop Katolikus qətiyyətlə danışdı.

– Biz bu vəhşi müsəlmanları gec-tez məhv etməsək onlar bizi məhv edəcəklər! Onların əqidəsi bizim xalqa yetişsə, düşünürsünüz ki, katoliklər bundan vaz keçəcəklər? Xeyr! İspaniyada da belə oldu. Yalnız qılınclar məsihçiliyin köməyinə çatdı. İndi Əndəluziya xristianlığa qayıdır. Biz yol verə bilmərik ki, İslam gəlib Londona çatsın. Çünki o zaman bizim bütün müstəmləkələrimiz də İslamı qəbul edəcək. Bu halda bizə kömək edən və onu geri qaytara bilən tapılmayacaq. Mən bunu təkcə kilsə və özümüzün gələcəyi naminə demirəm, övladlarımızın, gələcək nəsillərin aqibəti naminə deyirəm. Müsəlmanlar bizə kafir və murdar kimi baxırlar. Deməli, onların qoşunu bizim torpaqlara qədəm qoysa, heç kəsə rəhm etməyəcək, murdar sayıldığı üçün hamı qılıncdan keçiriləcək! Siz ata-babalarımızın şəstlə gəzdirdiyi torpaqlarda bədvi ərəblərin, dünya malından həzz almağı bacarmayan axmaq müsəlmanların hökmranlıq etməsinimi istəyirsiniz?! İslam sarsıdılmalıdır! Bir qədər gec olacaqsansa da, biz buna doğru səbrlə irəliləməliyik. Xristianlıq üç yüz il səbrlə gözləyib nəhayət Məsihin kəraməti ilə geniş və azad yayılmağa başladı. Şərqi hakim olmağımızdan ötrü lazım gələrsə, yenə də səbrlə, astaca irəliləməliyik! Biz İslama doğru getməsək, o bizə qarşı gələcək. Nəhayət ki, biz bütün dünyaya hakim olmalı və xristianlığı bu yolla bütün dünyaya yaymalıyıq. Biz etməsək, bunu onlar edəcək! Bu mübarizə elə bizim ən vacib ibadətimizdir!

Tamamilə haqlı fikirlər idi. Mister Hemfer bu məntiqin qarşısına çıxartmalı başqa həqiqət tapa bilmədi. Müsəlmanların gəlib onun gələcək övladlarını, nəvə-nəticələrini qılıncdan keçirtməsinə yol verməyə haqqı çatmırdı. Bəs bunu necə etmək lazım idi? Xristianlığı müsəlmanların arasında necə yaymaq olardı? Əslində İsa Məsihi onlar da peyğəmbər kimi tanıyırdılar. Nə fərqi vardı ki, Məhəmməd və ya İsa Məsih? İkiisi də peyğəmbər deyildimi? Onların düşüncələrinə şübhə toxumları səpmək və onları parçalamaq lazım idi. Bu halda İsa Məsihə də biyət gətirərdilər. Buna görə elə öz aralarından kimisə yetişdirmək daha münasib olmazdı? Bu böyük zaman tələb edirdi. Bəlkə elə daha bir üç yüz il. Amma başqa yol da yox idi.

Miladi təqvimlə 1710-cu ildə MNN bu barədə daha qətiyyətli qərar çıxartdı və müsəlmanları parçalamaq, yeni və daha incə məlumatlar toplamaq tapşırığı ilə Mister Hemferi Misir, İran, Hicaz və İstanbula göndərdi. Qoca nazir ona “Dövlətimizin gələcəyi sizin bacarığınızdan asılıdır. Bu yolda var gücünüzlə çalışmalısınız” dedi və əlini onun çiyninə qoydu. Bu anlarda deyəsən Mister Ronald yenə onu öz oğlu Riçard zənn etmişdi. Hemfer onun gözlərinin içini aydın görə bilməsə də səsinə öz şəxsiyyətinə qarşı böyük hörmət, ehtiram və onun bu vəzifənin öhtəsində uğurla gələcəyinə böyük inam hiss etdi. Bundan sonra onun işlərinə nazirliyin katibi Mister Adams birbaşa təhkim olunurdu. Mister Adams gözlərinə qara cəynək taxmış, kök və dazbaşı birisi idi. Onu müfəssəl təlimatlar və mükəmməl təlimlər verdi. Yəqin ki, əməlləri İngiltərə üçün çox çox faydalı və işıqlı sayılmışdı. O da belə olacaqdımı? Gələcək övladlarının və bütünlükdə xristian dünyasının uğurlu gələcəyi naminə hər cür vasitədən istifadə etməyə dəyərdi. Müsəlmanlar nə qədər haqlı olsalar da, o xristian idi və xristianlığın bütün dünyada hakim olmasından ötrü hər şeydən keçməyə borclu sayılırdı. Xüsusi hazırlıq məktəblərində aldığı tərbiyə də buna rəvac verirdi. Ayrıldığı gün birdən Mister Adams sanki onun düşüncəsindən xəbər tutdu.

– Qarşıdakı insanın qəlbinə nüfuz etmək və onu tanımaq üçün gözlərinin dərinliyinə baxmağı bacar, amma heç vaxt öz gözlərinin içini aşkar göstərmə.

Sonuncu görüşdə əmisi qızı Suzanın gözlərinin içinə nüfuz etməyə çalışdı. Suzan qəfildən onun qucağına atıldı, dodaqlarından öpdü və qaçıb gizləndi.

Mister Hemfer dəniz yolu ilə İslam xilafətinin və Osmanlı imperiyasının paytaxtı İstanbul şəhərinə gəldi. Bu təpəliklər üstündə salınmış çox böyük, həyətləri bağ-bağatlı, küçələri daş döşənmiş, dükən-bazarlı, səs-küylü bir şəhər idi. Londonun heç ən böyük bazarları da bunca sıx və səs-küylü olmazdı. Şəhər vaxtı ilə Şərqi Roma İmperiyasının, Bizansın və pravoslavlığın paytaxtı olmuşdu. Avropada bu qədər gözəl və bu qədər ziddiyətli digər bir şəhər olmadığını eşitmiş, oxumuşdu. Burada o, xilafətdə hakim sünni təriqətləri ilə yanaşı, türk dilini də daha dərinləndirən öyrənəcəkdi. Eyni zamanda sünnülərlə şiylər arasında ixtilaf sala bilməkdən ötrü ən

zərif və həssas məqamları axtarmaq planı vardı. İstanbulda o, Əhməd Əfəndi adlı yaşlı bir din alimlə tanış oldu. Əhməd Əfəndi çox mömin, səmimi, bilikli və ağıllı insana oxşayırdı. Əyni təmiz, gözlərinin içi şəffaf və parlaq idi. Mister Hemfer özünü ona Muhəmməd adlı, kimsəsiz, kasıb bir çərkəz kimi təqdim etdi. Deyəsən bu onu təsirləndirdi və daha artıq səmimiyyət və iltifat göstərməyə başladı. Müsəlmanların bir zəif cəhəti onların nəzərində zavallı görünmək və rəhim oyatmaq imiş. Onun vasitəsilə Mister Hemfer əvvəlcə İstanbulda özünə bir iş əldə etdi və eyni zamanda guya ki, buraya gəlişinin əsas səbəbi olaraq ondan Quranı öyrənməyə başladı. Düşmənin dilini və dinini mükəmməl öyrənmək məsləhət görülmüşdü. İslam dini sünnü və şeyəldərdən ibarət iki əsas məzhəbə bölünürdü. Müşahidələrinə əsasən şeyələr bir elə çox kitab oxumur, amma ibadətlərini sidqi-ürəklə edir və alimə böyük ehtiram göstərirdilər. Sünnülər isə bir elə güclü iman sahibi olmasalar da çox güclü mütaliəçi idilər. Dəstəmaz alarkən sünnülər aşağıdan yuxarı, başı, əl, qol, ayaqları tamam yuyur, şeyələr isə yuxarıdan aşağı, müəyyən yerlərin islanmasını şərtilə və bir ritual olaraq yuyunurdular. Dəstəmaz aldıqdan sonra o, Əhməd Əfəndi ilə oturub İslamın kökü, əsası, sütunu və qaymağı sayılan Quranı ayələr oxuyur, mənasını daha dərinləndirən əxz etməyə çalışırdı. İstanbulda o, Mərvan adlı bir məscid xidmətçisinin evində yaşadı. Mərvan çox əxlaqlı, ədəbli və insafli idi. Onun gözlərinin içində sanki günəş yanırdı. Evində kirayə qaldığı üçün ondan çox az məbləğdə kirayə haqqı alır, üstəlik onun qulluğunda da durur və yeməyini hazırlayırdı. Müsəlmanlar dini təhsil alanlara ehtiram göstərməkdən həzz alırdılar. Amma hamısı belə deyildi. Günortaya qədər yanında işlədiyi Xəlid adlı usta isə üzdə namaz qılıb ibadət etsə də çox əxlaqsız, qorxaq, tamahgir və imansızın biri idi. Beləsi Londonda saysız-hesabsız qədər çox olardı. Amma orada İslam olmadığı üçün London səfillərinə çox şeyi keçmək mümkün idi. Beləsi onun Muhəmməd adlı bir müsəlman deyil, lap Londonun mərkəzindən gəlmiş Mister Hemfer olduğunu bilərdisə də keyfini pozmaz, hətta ona pul müqabilində cəsusluq xidməti də göstərirdi. Amma beləsinə pul sərf etməyə dəyməzdi. Nazirliyin təlimatına əsasən ona güclü natiqlik məharətinə, dərin ağıla, cəsarətə, müxəlif düşüncə tərzinə və işgüzarlığa malik insanlar tapmaq lazım idi. Muhəmməd Əfəndi (Mister Hemfer) günorta vaxtı onun yanından qurtulub zöhr namazını qılmaq üçün məscidə gedir, əsr namazına kimi orada oturub dini kitablar oxuyur, sonra dərs almaq üçün Əhməd Əfəndinin evinə gəlirdi. İki il ərzində ondan Quranı mükəmməl öyrənməyi bildi. Onun guya ki, kimsəsiz və müsafir olması səbəbindən Əhməd Əfəndi sonda ona daha artıq qayğı və iltifat göstərirdi. Bir dəfə hətta ona subay qalmasını münasib hesab etmədi və onun öz qızı ilə evlənməsini təklif etdi. Gözlərinin içini və üzünü tamam açıq görə bilməmişdisə də Leylanın kifayət qədər yaraşıqlı və gözəl bir qız olduğuna əmin idi. Amma onunla evlənməyi bilməzdi. Bu halda ilişib buralarda qalacaq, yeni ailəsinə bağlanacaq, dünyaya gələcək övladlarının vətəninə və dininə qarşı gizli mübarizə apara bilməyəcəkdi. Həm də bu barədə Londonun razılığı olmalı idi. Məcbur olub ona özünün cinsi zəiflik problemi olmasını bəhanə gətirdi. Əhməd Əfəndi təkrar cəht göstərmədi. Xəlid usta isə onun sakitliyindən və sözə baxanlığından sui-istifadə edib ona çox dəhşətli bir təklif edir, israrla əl çəkmirdi. Guya ki, bu hər bir ustanın öz şeyirdindən istəyə biləcəyi adi bir şey idi. Xəlid usta onunla cinsi əlaqədə olmaq istəyirdi! Nə yaxşı ki, o məhz belə idi, yoxsa bu müsəlmanlara nifrət etməyə heç bir əsası qalmayacaqdı.

Londondan gələn xəbər onun evlənməsinə razılıq verməsə də, ümumi işin naminə Xəlidə ram olmasına razılıq verirdi. Bu çox murdar bir hərəkət idi. Sonralar az qala buna öyrəşəcək və bundan həzz alacaqdı, amma gizli vasitəçidən tezliklə İstanbulu tərk etmək əmrini qəbul etdi. Onsuz da hər ay Londona yeni-yeni xəbərlər və araşdırmalar göndərirdi. Amma daha geniş məlumat vermək üçün Londona qayıtmalı idi. Şərqi zəngin, rəngarəng və səs-küylü həyatından gəmi ilə ayrıldı və sonra gəmidə keçən günlər ərzində oturub hesabat verəcəyi bütün məlumatları bir daha və təfərrüatları ilə xatırlamağa, qələmə almağa çalışdı. Usta Xəlidə ram olduğu məqamları da geniş şərh etdi, ancaq sonra pozub, bir neçə cümlə saxladı.

Dumana bürünmüş Londonun qaralmış binaları, enli daş lövhələr döşənmiş küçələri, lal sulu Temza çayı, çətinliq qadın və kişilər bir sakitlik örtüyünə bürünmüşdü. Sanki bütünlüklə bu

şəhər fikrə dalıb Şərqi qarşısında nə etmək lazım gəlməsi barəsində düşünürdü. Onlar Şərqi yola salınarkən 9 nəfər idilər. Lakin dörd nəfər qayıtmamışdı. Onlardan biri vəba xəstəliyinə tutulub vəfat etmiş, biri Rusiyaya qaçmış, ikisi isə zəiflik göstərərək müsəlmançılığa ram olmuş və evlənib İslam torpaqlarında qalmışdı. Nə yaxşı ki o sınımamışdı. Bu fərqlilik onun mübarizə əzmini artırırdı. Ona verilmiş bütün tapşırıqların icrası eyni zamanda bu adamların göndərdiyi xəbərlərlə yoxlanılırdı. Nazirlikdə ona daha yüksək qiymət və mükafat verdilər. Mister Ronald onun əlini təbəssümlə sıxdı. Qoca nazirin gözlərində zəif bir qığılcım közəirdi. Katib Mister Adamsın isə yenə də gözlərinin içərisinə baxa bilmədi.

Sual yağışları Londonun yağışlı havasından daha uzun sürürdü.

Londona düz altı ay qaldı. Bu ərzədə öz millətinin və dininin bir gözəl nümayəndəsi – əmisi qızı Suzan ilə evləndi. Onun baxışlarındakı şəhvətə qarşı etinasız qala bilmədi. Evlilik həyatı çox gözəl və şirin təsir bağışlayırdı. Təkcə Su-zanın ehtiraslı tələbləri qarşısında müqafimət göstərmək çox çətin idi. Aldığı mükafat bütün xərclərini artıqlaması ilə ödəyirdi. Daha böyük mükafatlar onu qarşıya qoyulmuş növbəti mərhələnin həllində gözləyirdi. Hamilə qadınını bu vəziyyətdə qoyub yeni tapşırıq arxasıya yollanması heç ürəyicə deyildi. Lakin Vətən qarşısında mühüm borcu daha üstün oldu. Mister Ronaldın və Adamsın qarşısındakı tapşırıqları daha aydın və qəti idi: 1. Müsəlmanların zəif yerini dəqiqləşdirib, onları qarşı-qarşıya gətirəcək qruplara ayıra bilmək, bu işi görəcək insanları tapmaq və yetişdirmək; 2. Bunu mərhələ-mərhələ, tələsmədən həyata keçirtmək. O bu tapşırıq üçün kifayət qədər hazırlıqlı, sağlam və cavan idi. Onun cəmi iyirmi iki yaşı vardı. Bu iş ondan on illiklər tələb edirdi. Yenidən bir də həyata gələdisə, yenə də ömrünü İslamın parçalanmasına həsr edərdimi? O etməsəydi, bunu onun qədər məharətlə kim edə biləcəkdə? O bunu etməklə xristianlığı xilas etmiş olurdu. Vaxt gələcək Vatikan bunu biləcək və onun adını apostollar siyahısına daxil edərdi. Bir ömrün bundan daha uca bir dəyəri olardı? Şiyələrin nəzərində beş, sünnülərin nəzərində isə İslamın üç ideoloji əsası vardı – üsuliddin. Bunun da biri “Məad” sayılırdı. Məada əsasən o bir də yalnız Qiyamət günü diriləcəkdə. O zaman İsa Məsih deyil, şiyə müsəlmanların on ikinci imamı zümrə edərdi, yenə də həyatda İslamın deyil, yalnız xristianlığın hakim olmasına çalışdığına görə özünü haqsız sanmayacaqdı. Bu artıq onun peşə və həyat amalı idi. Kaş ki, İslam bədvi ərəblərin arasında deyil, mədəni İngiltərənin baş şəhəri Londonun kral sarayında yaranaydı. O zaman ötən min ildən çox zaman ərzində onlar çoxdan bütün dünyanı müxtəlif tədbirlərlə müsəlmanlaşdırardılar. Amma onların qismətinə xristianlıq düşmüşdü, deməli, hakim də o olmalı idi.

Mühəmməd Əfəndi (Mister Hemfer) Şərqi bu dəfəki səfərlə İraqın Bəsrə şəhərində məskunlaşdı. Bəsrə sünnü və şiyə müsəlmanların birlikdə və geniş anlaşma və sülh şəraitində yaşadığı bir şəhər idi. Burada xristianlar da vardı və onlar da əmin-amanlıq şəraitində yaşayırdılar. Kimsə “Şərqi çox incə məsələdir!” deməkdə çox haqlı idi. Bu müsəlmanları heç başa düşmək olmurdu. Onlar qeyri-müsəlmanları kafir və murdar hesab edir, amma hakim olduqları məmləkətdə həm də onlar ilə sülh şəraitində yaşaya bilirdilər. Heç vaxt xristian protestantlar və katoliklər, pravoslavlar və yevangelistlər bu qədər mehriban yaşamamışdılar. Xristian təriqətlər arasında əlavə nifaq salmağa ehtiyac qalmırdı, onlar quraqlıq, tufan, epidemiyə, qasırğa, böyük torpaqlar və hakimiyyət səbəbi ilə bir-birlərinə qarşı tez-tez vuruşur, özlərini əzib taqətdən salırdılar. Müsəlmanlar isə... Bu yəqin ki, onların məzhəb və təriqət fərqliliklərinin dərin zəkaya söykənməsindən qaynaqlanırdı. İslamın əksər təriqətləri əslində onu daha dərinə dərk etməyə xidmət edirdi, xristianlarda isə ayrılımlar dünya nemətlərinə hakimlik istəklərinə bağlı idi. Dünya malı bu qədər qüdrətli və şirin ikən nədən müsəlmanların hamısını və açıq-aşkar cəlb etmirdi? Hətta dünya malına malik olan müsəlman hakimləri də axirəti xatırlayıb, bir anda yumşala və qərarını dəyişə bilirdi. Onların illik xalis qazancın beşdə bir misində Xüms və onda bir mal gəliri məbləğində könüllü zəkat ödəməyə riayət etməsi dünyada kasıb müsəlman saxlamaz, məscidləri kilsələrdən daha artıq zənginləşdirər, din xadimlərini yepiskoplardan daha firavan dolandırardı. Dəməşqin, Qumun və Misirdəki Əl-Əhzar din hövzəsinin alimlərinin və tələbələrinin qarşısında hansı yepiskop və ya keşiş duruş gətirə

bilərdi? Xüsusən də şeyələr daha rəhmli və daha səmimi idilər. Məhv etmək lazım gələn zaman birinci elə şeyələrdən başlamaq vacib idi. Onların əxlaqı İslamı daha güclü təbliğ edir, qüvvətləndirirdi. Çingiz xanın, Batı xanın şimşəkdən daha kəsərli olan böyük ordularının məğlub etsə də məhv edə bilmədiyi İslam dünyasını qılıncla yox, öz içindən, elə müsəlmanların öz əli ilə parçalamaq, inkişafdan saxlamaq və məhv etmək daha doğru idi. Parçala, hökmranlıq et! MNN doğru düşünmüşdü. Amma necə? Bunların Xalid kimi əclafları qorxaq və rəzil, qətiyyətli, qüdrətli şəxsiyyətləri isə güclü iman sahibi idi. Hətta ac-yalavac dilənçilər də qürurlarını yalnız Allahın qarşısında əyirdilər. Onun qarşısında heç bir insanın görə bilməyəcəyi qədər çətin bir vəzifə qoyulmuşdu. O, İblis qədər tədbirli və bacarıqlı ola biləcəkdimi?

İblisi xatırlaması sonralar Mister Hemferin çox xoşuna gəldi və köməyinə çox yetişdi. Müsəlmanların ən çox qorxduğu da elə İblis idi. Tədricən o, İblisi özünün idealına çevirdi. Müsəlmanların qarşısında İblis qədər mahir aktyor, bilikli mömin və qəddar düşmən olmadan qələbə mümkün olmayacaqdı. Elə birisini tapa biləcəkdimi?

İblisin gözləri hansı rəngdə olurdu?

Bəsrədə yerləşdiyi məscidin hücrəsində çox qala bilmədi. Məscidin axundu sünnü və tərsin biri idi. Onun isə indi də şeyələrin arasında yaşaması və şeyəliyi daha dərinlən hiss etməsi lazım gəlirdi. Bu sünnü axund həm ona lazımsız idi, həm də daim ondan şübhələnir, yaqin ki, onun türk cəsusu olduğunu zənn edirdi. Tezliklə buradan çıxıb bir mehmanxanada qaldı. Mehmanxana sahibi isə çox şəkəkək və mövhumatçı idi. Bütün müsəfirlər kimi ondan da ifrat ibadət tələb edirdi. Bir gün isə özünün bütün uğursuzluqlarına onu bəis hesab etdi. Guya ki, buna səbəb onun subay olması imiş. Bu əbləhə Əhməd Əfəndiyə söylədiyi səbəbi bəhanə gətirə bilməyəsəkdi. Bu elə tərs və elə ədəbsizin birisi idi ki, hökmən soyundurub baxa və yoxlaya bilərdi. Ona görə də evlənmək üçün lazımı qədər pulunun olmadığını əsas gətirdi və rədd olsun deyərək ondan bərc pul verməsini xahiş elədi. O isə bundan çəkindi, amma həm də ramazan ayına kimi evlənməsini hökm etdi. Əks təqdirdə buranı tərk etməli idi. Bu müsəlmanlar bu qədər sadələvh ikən onların imanını sarsıda bilməməsi lap böyük acizlik olardı. Amma bir mehmanxana sahibinə baş qoşmaq onun üçün şücaət sayılmazdı. O öz gücünü və tədbirlərini daha əsas məqamlar üçün qorumalı idi. Buna görə də bir baqqal yanında iş və qalmağa guşə tapıb, mehmanxanayı tərk etdi. Çox uğurlu təsadüf olmuşdu: baqqal iranlı şeyə və milliyətə fars idi. İmanı da çox güclü və əxlaqlı sayırdı. Onun yanında fars dilini də mükəmməl öyrənəcəkdı. Baqqal Əbdürrizanın yanına tez-tez həmvətənləri olan farslar toplaşırdı. Onlar həm İran hökmdarı, həm də İstanbulda oturmuş xəlifədən narazılıq ifadə edirdilər. Nədənə bu narazılığı başqalarından çox gizlədirdilər. Görünür türk dilini mükəmməl bildiyi üçün onu azərbaycanlı zənn edir və etibar göstərirdilər. Baqqal dükənına gələn şəxslərdən biri də çox dəliqanlı bir tələbə idi. Adının Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab Nəcdi olduğunu öyrəndi. O, sünnü olsa da İstanbulda oturmuş xəlifəyə qarşı müxəlif olması onları birləşdirirdi. Londona səhih məlumat göndərmək naminə onu mükəmməl öyrənəsi oldu. Muhəmməd İbni Əbdül-Vəhhab miladi 1738-ci ildə, Nəcd şəhəri yaxınlığındakı Üzeynə yaşayış məntəqəsində anadan olmuşdu. Atası Əbdül-Vəhhab çox mömin bir kişi idi. Məhəmməd sünnü təriqətinə məxsus hənbəli məzhəbinin fiqh elmini Nəcdə öyrənib, sonra təhsilini artırmaq üçün Mədinəyə yollanmışdı. Mədinədə o, fiqh və hədis elminə yiyələnmişdi. Nitq mədəniyyəti və söhbət qurmaq bacarığı olduğu üçün ətrafındakıları asanlıqla öz təsiri altına sala bilirdi. O daha çox İbn Teymiyyənin təlimindən danışır, ona rəğbəti hiss olunurdu. İbn Teymiyyənin nəzəriyyəsinə əsasən məsumlardan şəfahət istənilməsi və övliyələrin qəbrinin ziyarət edilməsi şirk (günah), bu günaha tapınanlar isə müşrik adlandırılırdı. İbn Teymiyyə 661-ci hicri ilində, Şam yaxınlığındakı Hərranda kəndində dünyaya gəlmişdi. Məzhəb etibarı ilə o sünnü məzhəbinin Hənbəli təriqətinə mənsub idi. 42 yaşına kimi bir elə məşhur deyildi. Hərdən dediyi yanlış izahatlar möminləri qəzəbləndirir, eyni zamanda onu məşhurlaşdırırdı. Lakin bu ona sərvət və daha böyük uğurlar bəxş etmirdi. Özündən əvvəlkiləri radikal ifadələrlə tənqid etmək ona diqqəti artırırıdysa da bu az idi. Nəhayət bu küfrlərinə görə onu məhkəməyə verdilər. Bir ayənin şərhində o, Allah üçün göyün üzərində ərsə söykənən taxt yeri düzəldildiyini bildirirdi. Bu isə Allahın insana bənzədilməsi və

kiçildilməsi demək idi. Sonra onun yanlış şərhlərinin sayı artdı. Buna görə onu tutub Misirə sürgün etdilər. 7 il sonra o, Misirə qayıdıb öz şeytani nəzəriyyələrini yenidən yaymağa başladı. 9 il sonra yenidən həbs olundu və elə həbsdə ikən öldü. Ona da məhz elə belə birisi lazım idi. Çox maraqlı nəzəriyyə irəli sürürdü. Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab bu nəzəriyyəni müdafiə etsə də, bir qədər çılğın və əsəbi olması onu tam münasib etmirdi. Amma üzərində işləməyə dəyərdi. O, ərəb, fars, qismən də türk dilini bilirdi. Onun sünnü sayılması yəqin ki, şeyə olmamasına görə idi. Amma heç sünnü də deyildi. Peyğəmbərin vəfatından ötən yüz il sonra ortaya çıxmağa başlayan Əbu Hənifə, Əhməd ibn Həmbəl, Malik ibn Ənəs və Muhəmməd ibni İdris Əş-Şafei kimi məşhur sünnü alimlər öz araşdırma və təhlilləri ilə guya ki, Quranın tam şərhini bitirmişdilər. Xəlifələr də hökmən bu dörd alimdən birinə etiqad bəsləyirdilər. Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab özü sünnü- hənəbəli sayılsa da, şeyələr kimi təfsirin davam etməsinin tərəfdarı idi. Şeyələr ictihadın - şərhlərin bu dörd alimlə bitib-qurtarmasını qəbul etmir, onun bütün zamanlar üçün bərhəq və inkişafda olduğunu bildirirdilər. Şeyə alimləri ictihadı davam etdirir, yeni yaranan bütün suallara cavab tapır və bununla İslamı da inkişaf etdirirdilər. Muhəmməd Nəcdi xəlifələrə, əslində dörd sünnü təriqətinə və heç şeyə inanclarına da tam inam bəsləmir, hər şeyin əleyhinə ən kəskin şəkildə mövqe ifadə edirdi.

– Peyğəmbər özündən sonra Quranı və sünnəni vəsiyyə qoymuşdur, səhabə, xəlifə və ya alimləri deyil!

Şeyx Cavad adlı bir qumlu alim ona:

– Sən ki peyğəmbərin ən yaxın səhabəsi Həzrət Əlinin müctəhid, yəni ictihad aparmağa haqqı çatan şəxs qəbul edirsən, bəs nə üçün onun tərəfdarı olmursan?– dedi.

– Çünki Əlinin sözü höccət olsaydı, Peyğəmbər “Mən sizin aranızda Qur’anı, sünnəni və Əlini əmanət qoyub gedirəm” deyərdi.

Onun bu fikrinə Şeyx Cavad:

– Bir məşhur hədis kitabında peyğəmbər Quranı və Əhli-beyti – ailə üzvlərini əmanət qoyduğunu buyurur. – deyə cavab verdi.– Kimsə bunu tam inkar edə bilmir. Həzrət Əli peyğəmbərin əmisi oğlu, kürəkəni, yəni peyğəmbərliyə yetdikdən sonra dünyaya gəlmiş qızının əri olduğu üçün onun əhli-beyti – ailə üzvü deyilmi?

Muhəmməd ibni Əbdülvəhhab Nəcdi ram olmaq və susmaq istəmədi.

– Bəs elə isə bəs peyğəmbərin sünnəsi harada qaldı? – deyə soruşdu.

– Quran elə peyğəmbərdən əmanət qalan ən böyük sünnə deyilmi?

Bu cavab məsələyə qəti son qoydu və elə Mister Hemferin düşüncələrini də qəti cavablandırmış oldu. Amma İbn Əbdülvəhhab təslim olmaq istəmədi və öz inkarçılığını davam etdirdi.

– Əhli-beytin sözləri Quranın izahıdırsa, hədislərin izahına nə ehtiyac var?

– Həzrəti Peyğəmbər vəfat etdiyi zaman onun ümməti zamanın ehtiyaclarına cavab verəcək bir Quran təfsirinə ehtiyac duyacaqdı. Buna görə də, ümmətinə lazım olan əsl təfsiri verə biləcək qüvvə olaraq Əhli- beytə tabe olmağı əmr etdi. Ona irsi ilə, canı ilə, ruhu ilə və Allahın istəyi ilə ən yaxın olan varlıqlar təbii ki, onun ailəsi – Əhli-beyti idi. Allah yalnız peyğəmbərə layiq olanları onun ailə üzvü olmağa qərar verər. Bu şəxsiyyətlər həm də Allahın seçimi olduğu üçün şərəflənmişlər. Beləindən daha artığını harada tapmaq olar?!

Bu məntiq də susmağa tam əsas verirdi. Amma Muhəmməd Nəcdi bu yaşlı və savadlı din aliminin qarşısında yenə də susmadı, bir qədər sonra yenə də inkarçı fikirlərini irəli sürdü. Bu fikirlər tam mükəmməl olmasa da, əsas olan onun mövcudluğu və irəli sürülə bilinməsi idi. Bir haldakı bu inkarçılıq vardı, deməli, bu fikirlər hökmən bir çoxlarının da düşüncəsində dolaşa və ya oraya dolub, digər fikirlərin həqiqət olmasına mane ola bilərdi. Məhz bu keyfiyyətinə görə Muhəmməd Nəcdi Mister Hemferin daha çox xoşuna gəldi. Deyəsən bu elə onun axtardığı adam idi. Tarix, zaman həmişə fərdlərə ehtiyac duyub. Onu irəli aparan da, yerində saxlayan və ya məhv edən də yalnız fərdlər idi. Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab da elə birisi ola bilməzdimi? Onun bir qədər sarıya, bir azca da maviyə çalan gözlərinə nüfuz edərkən bədəni üşəndi. Amma sonra bu hal ona xoş təsir bağışladı. İslamın əsaslarına imanı güclü olmasa da

onun özünə inamı və iradəsi çox güclü idi. Kimisi ona məhvə doğru aparır, başqa bir fərd irəli çıxıb onu xilas etməyə, dirçəltməyə çalışır, bu minvalla həyat davam edir. Həyat elə bu deyilmi? İndi o özü irəli çıxır və Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab kimi birisini özündən də irəliyə buraxıb İslamı parçalamağa çalışır, lakin zaman gələcək ki, İslamın içindən də bir kimsə çıxıb onu xilas etməyə çalışacaq. Bu minvalla İslam da yaşayacaq, amma inkişaf edib bütün dünyanı tutmayacaq. Dağıdanın da arxasında mələk durur, quranın da. Hansı daha yaxşıdır, Allah bilər. Nə o, nə də İbn Əbdülvəhhab günah sahibi olmayacaqdılar. Həm də onlar adaş idilər. Özünə götürmüş olduğu bu əlavə müsəlman adı ilə onun seçdiyi bu gəncin eyni ad daşımada da bir qanuna uyğunluq yox idi? Digər çatışmazlıqları və maneləri düzəltmək də olardı. Əvvəl-axır bu xarabada onu içindən devirə biləcək birisi olmalı idi! Olmaya İblisin buralara hökmü və əli yetmirdi.

Mister Hemfer düşüncəsindən bu fikri keçirtdikdən az sonra sanki içində oturmuş bir ayrı varlıqdan qəti bir cavab gəldi: Muhəmməd ibn Əbdülvəhhabı seçmək olar, çünki o seçilmiş adamdır! Amma onu kimin seçdiyini düşünərkən tükləri biz-biz durdu. Allah peyğəmbəri, peyğəmbər də öz seçdiyini seçmişdi. İndi bunu seçən İblisdən qeyri kim ola bilərdi?! Amma... Amma elə İblis də Allahın yaratdığı mələk deyildimi?

Bəs İblisin gözləri hansı rəngdə olurdu?

Mister Hemfer Muhəmməd ibn Əbdülvəhhabı öyrəndikcə bəyəndi və öz nəzarəti altına aldı. Əvvəlcə ona bir qədər iltifat və xidmət göstərməyə çalışdı. Sonra hər dəfə oturub onun fikirlərinə çox diqqətlə qulaq asdı və hər dəfə də heyranlığını bildirdi. Bu heyranlıq adı yaltaqlıq deyildi. Ona müxtəlif incə suallar verir, yanlış fikir yürütdükdə belə onun fikirlərini əsaslı şəkildə müdafiə etməyə çalışır və onu dolğun fikirlərlə tərifləyirdi. Bir dəfə hətta “Sən öz biliyinlə Ömər və Əlidən daha böyüksən!” dedi, sonra da “Peyğəmbər sağ olsaydı, səni özünün canişini elan edərdi!” deyər əlavə etdi. Daha bir dəfə isə məqam tapıb “Əsl İslam bütün dünyaya yalnız sənin əlinlə yayılacaq!” hökmünü verdi. İbn Əbdülvəhhabdan heç bir asılılığının olmaması, əksinə ona bir sədaqət dost kimi kömək etmək cəhdləri də ciddi təsir göstərir və onu səmimiyyətə daha çox inandırır. Eyni zamanda özünün güclü dini biliyini də nümayiş etdirir və bununla onun düşüncəsinə yanlış ideyaların düşməsinə daha güclü təkan verirdi. Nəhayət bir dəfə birlikdə Quranın indiyədək yazılmış təfsirlərinə müxalif şərhini yazmaq ona təlqin etdi. Özünə çox inandığı və çox vaxt elə bu fikirlərlə yaşadığı üçün adaşı bu ideyanı o andaca qəbul elədi. O isə bu yolla onun düşüncələrini daha çox azdırma biləcəyini düşünürdü. İllərlə məhz buna hazırlaşmamışdımı? Hətta eyni zamanda onlarca belə birisini çaşdırmağa inamı, qətiyyəti, zehni gücü və məntiqi çatardı. Zənni onu aldatmadı və İbn Əbdülvəhhab bu tələyə asanlıqla düşdü. Təfsir yazmaq işinə həvəslə qoşuldular. Muxalif təfsir yazılışı zamanı heç bir halda son sözü özü bildirmir, yaranmasından ötrü bütün işləri görsə də qərarın onun tərəfindən verilməsinə çalışırdı. Hətta əvvəlcə bu qərara guya ki, bir qədər tərəddüd edir və düşüncəsinin daha dərinliklərinə sirayət etməsi üçün müxtəlif suallar yağdırırdı. Bir müddət sonra isə o artıq özü bu zəncirin digər həlqələrini tapır və daha ciddi yanlışlığa uğrayırdı. İbn Əbdülvəhhab daha digər dostları ilə yaxınlıq etmir, onları bəyənmir, özünə qarşı paxıllıqda qınayırdı. Amma onları tamamilə atması doğru deyildi, bu insanlar nə vaxtsa ona lazım olacaqdılar. Bu ərəfdə daha sürətlə irəliyə getmək üçün MNN-in bütün təlimatlarını xatırlamağı da unutmurdu. Bunlar strateji istiqamətlər idi. Bir dəfə yadına nazirin “Biz İspaniyanı müsəlmanlardan onları haram və zinakarlığa vadar etmək yolu ilə təmizlədik” deməsi düşdü. Muhəmməd Nəzdinin geriye heç bir yolu qalmasın və bu sahədə də ciddi əks arqumentlərə malik olsun deyər, onu zinakarlığa və haram qidalara sövq etməyə çalışdı.

- Mənim fikrimcə siğə İslamda qanunidir.
- Məncə haramdır, olmaz! – o əvvəlcə belə cavab verdi.
- Nisa surəsinin 24-cü ayəsində Allah-Taala "Onlardan faydalanacağınız halda, mehriyyələrini verin" buyurmuşdur. Deməli, haqqını verə biləcəksənsə, halaldır.
- Ömər peyğəmbərin zamanında olan bu kimi iki məsələni qadağan etdi.

– Ömər kimdir ki?! Sən onu özündən ağıllımı hesab edirsən? Bəlkə sən peyğəmbərin fikrini buraxıb, Ömərə itaət etmək istəyirsən? O özü çox işlərlə məşğul olmuş, hətta şərab da içmişdir. Əslində heç şərab içmək də haram deyil. Əgər şərab haram olsaydı, peyğəmbər Öməri cəzalandırardı.

– Ömər şərabın haram olduğunu bildirən ayənin gəlişinə kimi içmiş, sonra ondan əl çəkmişdir. – Belə deyib öz müxalifçiliyini sürdürmək istədi.

– Onda elə çıxır ki, Ömər həmin ayənin gəlişinə kimi əsil müsəlman olmamışdır? Yezid və Abbasi xəlifələrinin hamısı şərab içmiş, qadınlarla əylənmişdir. Olmaya onlar da bilərəkdən günah etmişlər? Şərab sərxoş etməyəcəyi halda haram deyil. İslamı tamamilə qadağalar dini kimi başa düşmək olmaz! O, insanlara daha çox azadlıq vermişdir. Sadəcə, bunu ifrat həddə çatdırmaq doğru sayılmır. Sonralar da Ömər şərab onun beynini dumanlandırmasın deyər ona bir qədər su qataraq içmişdir. Qadınlar da öz yerində. Qadınlar Allahın bir neməti deyilmi?!

Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab bu məntiqin qarşısında susdu, başını aşağı dikib düşündü. Onun cavan və subay olması da müəyyən rol oynayır və o daha çox qadın istəyirdi.

– Gəlsənə hələ bir siğə qadın tapa qadın və həyatdan həzz ala.

Muhəmməd Nəcdi Muhəmməd Əfəndinin (Mister Hemferin) bu fikrinə daha ciddi müqavimət göstərmədi. Onu bundan kimsənin duyuq düşməyəcəyinə də əmin etdi. O bir çox müsəlman şəhərlərində əxlaq pozğunluğu yaradılması üçün İngiltərədən xristian qadınlar göndərildiyini və belə qadınlardan Bəsrədə də az olmadığını yaxşı bilirdi. Bu qadınlara bir azca türk və ya fars dili öyrədilir, Avropa tacirlərinin vasitəsilə buralarda yerləşdirilir, konsulluq və ya ticarət mərkəzləri tərəfindən mühafizə olunurdu. Buralarda elə onun özü kimi çalışan çox adamlar yaşayırdı. Onların illərlə qadın üzünə həsrət qalması mümkün deyildi və bu öz ciddi fəsadlarını göstərə bilirdi. Elə qadınlar ilə Mister Hemfer öz keyfinin çox istədiyi vaxtlar həvəslə istifadə edirdi. Elələrindən biri ilə görüşdü və Nəcdi ilə müvəqqəti nigaha girməli olacağını tapşırırdı. Onun adını Səfiyyə qoydu. Sonrakı gündə Muhəmməd ibn Əbdülvəhhabı Səfiyyənin evinə gətirdi və onlar bir həftəlik müvəqqəti nigaha girdilər. Müvəqqəti nigahın üçüncü günü Səfiyyə Muhəmməd Nəcdiyə boluca şərab da içirdə bildi.

Sonralar o müəyyən qədər qızıl mehriyyə verməklə tez-tez Səfiyyənin yanına gedirdi. Hər gediş Səfiyyənin bir böyük uğuru sayıla bilirdi.

Növbəti addım olaraq onu oruc tutmaqdan, namaz qılmaqdan yayındırmaq lazım idi. Oruc barədə geniş söhbət əsnasında ona:

– "Oruc tutmanız sizin üçün daha xeyirlidir" yazılmışdır. Gördüyün kimi, Quranda oruc vacib edilməmişdir.

– Oruc tutmasaq bu artıq dinimizdən çıxmaq olar! – O bir qədər çəkindi.

– Din qəlbin təmizliyidir, gözlər isə qəlbin aynası. – Mister Hemfer yenə də onun gözlərinin dərinliklərinə nüfuz etməyə çalışdı. Onun gözləri gah mavi, daha çox da sarıya çalır, alovu xatırladırdı. – Qəlbin təmiz oldu, yetər! "Ölüm gəlib çatana kimi rəbbinə ibadət edənlərdən ol!" deyilmişdir. İbadəti Oruc tutmadan da, namaz qılmadan da, sadəcə Allahı zikrlə etməklə də həyata keçirtmək olar. Namaz, Oruc,.. Bunlar rəiyyət üçün və başqalarını İslama gətirməkdən ötrü nümunələr göstərmək üçün lazımdır. Kamil möminlərin daha namaz qılmasına, Oruc tutmasına nə həcət? Onların mövcudluğu da ibadət deyilmi? Elə bilirsen onlar evdə olarkən buna əməl edirlər? Bunu kim görür ki? Biz artıq o həddi aşmışıq. Belə bir söz var: "Biz deyilik rəiyyət, bizlərə nə şəriət!"

– Bəli, gecə-gündüz namaz qılmaq əvəzinə Allahı zikr etməklə kifayətlənən şəxsiyyətlər olmuşdur. "Bir gün elmlə məşğuliyyət yüz il ibadətdən daha əhəmiyyətlidir" hədisi də var. Deməli, alimlər ibadət etməsə də olar. Biz də İslam alimləri deyilikmi? Allah hər kəsin qəlbinə görür və qiymətləndirir. Əsas olan qəlbimizdir! Biz də İslamın saflığı üçün çalışırıq!

Onun nəhayət belə mükəmməl qərar verməsi Mister Hemferi məmnun etdi. Bu əslində onun İslamdan çıxıb münafiq həddinə çatmasının göstəricisi idi. O artıq çox dəyərlı bir münafiq olmuşdu. Sonrakı günlərdə də Mister Hemfer gecələr qəsdən onu çox söhbətə tutur, yorur, səbh çağı namaza dura bilməsini əngəlləyirdi. Daha sonralar isə o günün digər çağlarında da

gah namazı vaxtında qılır, gah qılmır, çox vaxt isə namazlarının qəzasını həyata keçirdirdi. Mister Hemfer onu nəzərdən buraxmırdı; işlərinin müşkülə düşməsinə, qəzəblənməsinə, uğursuzluğa uğramasına mane olur, bundan ötrü əlindən gələni heç əsirgəmirdi. Hətta tanıdığı və buralarda fəaliyyət göstərən digər həmyerlilərini də bəzən gizli yolla bu işə qoşurdu. Hamıya çörəyi, şəkəri, südü bir qiymətə satan həmin şəxslər ona qəsdən çox ucuz satır, digər biri onunla üzbəüz gələrkən heyranlıq nümayiş etdirir və ehtiramla baş əyir və ya guya ki, bir kor dərviş nəsə hiss edibmiş kimi onun qarşısında durur, əlini onun gözüne sürtməsini xahiş edir və birdən gözlərinə nur gəlirdi. Bütün bunlar Muhəmməd Nəcdinin özünə daxili inamını artırmaq üçün edilirdi. O isə günü-gündən püxtələşir, kamilləşirdi. Daha çılgınlığından və qəfil əsəbilikdən əsər-əlamət qalmamışdı. Onu qorumaq üçün lazım gələdisə qan axıtmaqdan çəkinməyəcəkdi. Buralarda gizli qətl hadisələri çox təsadüfi hallarda baş verdiyi üçün cinayətlərin açılması ilə məşğul olan xidmət orqanları yox idi. Müsəlmanlar yalnız namus məsələlərində qan axıda bilirdilər ki, bu da çox təsadüfi hallarda baş verirdi. İslam dini qadını şərəfləndirdiyi qədər də qoruyurdu. Bəsirə üçün mövcud olan yeganə cinayət halı oğurluq idi ki, bu da son dərəcə qəddarlıqla – əlin kəsilməsi ilə nəticələnirdi. Kimsənin Muhəmməddən nəsə oğurluq edəcəyi çətin məsələ idi; o kifayət qədər həssas, çevik və diqqətli davranır və guya ki, onun özünü bir dost kimi qoruyurdu. Nəhayət bir gün Nəcdi:

– Ya Şeyx, səninlə dostluq etməyə başlayan işlərim heç çətinliyə düşmə-mişdir. – deyər açıq etiraf etdi. – Hər şey çox uğurlu alınır. Sanki bir qüvvə məni qoruyur, mənə qulluq göstərir.

– Bu sənin – bizim haqlı olduğumuzun nişanəsidir, – deyər Mister Hemfer (Şeyx Muhəmməd Əfəndi) cavab verdi. – İnsanı yalnız mələklər qoruyar. Sən də haqlı olduğun üçün mələyin himayəsindəsən.

– Hansı mələyin? – o maraqla soruşdu.

– Nə fərqi var? Əsas odur ki, səni mələk qoruyur və deməli, sən uğura, qələbəyə, məşhurluğa məhkumsan! O mələk yaqın ki, bunu sənin təmiz qəlbinə, dərin düşüncənə və əsil müsəlman olmağına görə yerinə yetirir!

Mister Hemfer bu fikirləri elə şövqlə söyləyirdi ki, özü də təəsirlənir, qeyri-ixtiyari olaraq qürurlanırdı.

Onun Londona göndərdiyi növbəti məlumatlar daha yüksək qiymətləndirildi. Muhəmməd Nəcdini onlar da bəyənmişdilər. Onunla daha sıx dostluq və ona kömək etmək tapşırılırdı. Buna görə də onunla qardaşlaşmağı qərara aldı. Muhəmməd Nəcdi hər bir müsəlmanın onsuz da bir-birinə qardaş, səhabələrin isə daha yaxın qardaş olduğunu əsas gətirib onunla qardaşlaşdığına and içdi. Bu isə onların birlikdə daha çox olmasına və bir-birləri ilə daha sıx dostluq etməsinə yol açdı. Onu hətta öz səmimiyyəti ilə də şübhələndirə bilməzdi. Artıq onun düşüncələrini toplamaq və yeni, tam fərqli bir məzhəbin yaradılmasına başlamaq lazım idi. Bir dəfə o qəsdən, yuxudan hövlanak və guya ki, tər içində ayıldı. Bu hissəni özünün ən mahir aktyorluğu sayəsində ifa edirdi. Hətta guya ki, bədəni “uçundu”, üzünün rəngi ağardı, dili topuq vurdu. Muhəmməd Nəcdi onun bu vəziyyətindən çox həyəcanlandı, tez qalxıb su gətirdi. O bir müddət dəsmalı ilə onun alnının tərini sildi və nə baş verdiyini soruşdu. Şeyx Muhəmməd nəhayət guya ki, özünə gəldi və indicə çox böyük bir yuxu gördüyünü bildirdi. Bu yuxuda o, İslam peyğəmbərini bir uca kürsüdə oturmuş vəziyyətdə təsvir elədi. Bu təsvir peyğəmbərin ən məşhur və ən əsas təsviri ilə eyni idi. Peyğəmbərin ətrafında İslam alimləri oturmuşdu. Birdən içəriyə Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab daxil oldu. Onun üzündən nur yağırı. Peyğəmbər ayağa qalxıb, onu qarşıladı. Görüşüb, “Sən mənim elmimin varisisən, din və dünya işlərimdə vəkilsən” dedi və onun alnından öpdü. Muhəmməd Nəcdi guya ki, öz elmini insanlara açmaqdan qorxduğunu bildirdi. İslam peyğəmbəri “Sən dahisən, heç nədən qorxma!” dedikdə Muhəmməd Əfəndi daha sevincdən qərar tuta bilmədiyini və rıqqətə gəlməsi səbəbindən “yuxudan” ayıldığını dedi və guya ki, qəşş edib özündən getdi. Bu “yuxu” Muhəmməd Nəcdini elə inandırdı və elə təsirləndirdi ki, sonralar xatırladıqda gözləri yaşardı. Onun sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Həmin andan etibarən o özünün yeni məzhəb yaratmağa borclu olması barədə düşünməyə başlamışdı. Bu vəziyyət Mister Hemferin bütün fəaliyyəti

dövründə ən parlaq hiyləsi və ən ali aktyorluğu sayıla bilərdi. Lakin belə bir zamanda onun Nəcəf və Kərbəla şəhərlərinə səfər etməsi barədə Londondan xüsusi əmr gəldi. O bu əmrə tabe olub, Nəcədini müvəqqəti tərk etdi. Şiyələrin bu müqəddəs iki şəhərindən birində imam Əli ibn Əbutalib dəfn olunmuşdu. Onun xilafəti dövründə paytaxt Kufə idi. Əli qətlə yetirildikdə övladları onu Kufədən kənar bir yerdə dəfn etdilər. Həmin yer Nəcəf-Əsrəf kimi məşhurlaşdı. Vaxtı ilə kufəlilər Əlinin oğlu Hüseyni özlərinə xəlifə seçdiklərini bəyan edib Mədinədən çağırırdı. Amma sonra Dəməşqdə oturmuş Müaviyyə oğlu Yezidin tərəfinə keçmiş və Hüseynə qarşı döyüşmüşdülər. İmam Hüseyn öz haqqını və qarşı tərəfin İslama zidd mövqedə durduğunu isbata yetirmək üçün bu zalım çoxluqla döyüşmüş və yaxınları ilə birlikdə Kərbəla düzündə şəhid olmuşdu. İndi bu iki yerdə şiyələrin ən böyük elm hövzələri yerləşirdi. Xilafətin İstambulda oturan hazırkı başçısı sünnü olduğu üçün şiyələr ona nifrət edirdilər. Eyni zamanda zalıma qarşı mübarizənin savab olmasını əsas götürərək silahlanmışdılar. Onları xəlifəyə qarşı ayağa qaldırmaq lazım idi. Lakin Mister Hemfer buradakı şiyələrlə çox yaxınlıq etsə də, buna təhrik etməsi bəhrəsiz qaldı. O sonra Bağdada yollandı, burada da ciddi müşahidələr apardı. Müsəlmanları xilafətə qarşı yalnız ideya mübarizəsi daha qətiyyətlə ayağa qaldıra bilərdi. Təkcə köhnə təriqət ayrı-seçkilikləri üstündə ədavət səbəbi ilə qiyam tam təsirli olmaz və bəlkə də daha böyük nəticələrin qarşısını alardı. Məqsəd də bunu dəqiqləşdirmək idi. Onun yüzlərlə səhifəyə sığan müşahidələri Şərqi tanımaq və ram etmək üçün çox böyük dəyər kəsb edirdi. Kifayət qədər mühüm işlər görülmüş, təhlillər aparılmışdı. Üç il Şərqdə olması ailəsi sarıdan müəyyən narahatçılıq yaratmışdı. Dünyaya Rasputin adlı oğlu gəlmiş, o isə onun heç üzünü də görməmişdi. Özü buralarda müntəzəm olaraq qadınlarla əlaqədə olurdu. Yəqin ki, Suzan da bu neçə ili orada dinc durmamışdı. Onun buna haqqı çatdığını düşünürdü. Lakin arvadının bir başqasından hamilə qaldığını və ya daha bir uşaq doğduğunu bilərdisə, onu bağışlaya bilməz, nəticədə oğlunu da itirərdi. Şərqlilər belə halda xəncərə əl atar, qadını doğrayardılar. O isə minlərlə müsəlmanın qanını axıda bilərdisə də, öz sevgili arvadının qanını tökə bilməyəcəkdi. Buna görə də MNN-dən ona Londona qayıtmaq üçün müvəqqəti icazə verməsini xahiş etdi. Amma o eyni zamanda Muhəmməd Nəcədidən də çox nigaran idi. Sonuncu söhbətləri çox mühüm və həlledici olmuşdu. Mister Hemfer ciddi əsas göstərmişdi.

– İslam büt-pərəstliyi ifşa və ləğv etdi, təkəllahlığı qəbul elədi, amma indi bir çox müsəlmanlar qəbirləri ziyarət edir, qəbrə sitayiş göstərir, ölmüş insanları müqəddəs hesab edib, ondan kömək diləyirlər! Bu hal tovhidə zidd deyilmi?

Muhəmməd Nəcədi bu barədə çox düşünmüş bir şəxs kimi tez:

– Məzara baş əymək, qəbir daşına əl sürüb ondan mətləb istəmək, mərhumun adını zikr edib onu köməyə çağırmaq əqlbətə ki, əsil İslama ziddir, şirkdir! – dedi.

– Bəs nə üçün heç bir məzhəb, təriqət qəti şəkildə bunun əleyhinə çıxmır?! – Mister Hemfer sanki ürək ağrısı ilə soruşdu. – Bəlkə bu səndən başqa bir kimsənin ağlına girmir! Başqalarının başına girmirsə, bu həqiqət bir İlahi vergi deyilmi?

– Haqlısınız, ya Şeyx! Bezmişəm daha! Mən nəse etməliyəm! Peyğəmbər rəsuli-əkrəm də yuxuda mənim seçilmiş olduğumu bildirmişdi. Bunu mən özüm də hiss edirəm. İcimdə bir güclü səs bunu daim qulaqlarıma püləyir!

– Peyğəmbər Rəsuli-Əkrəm səni görcək yerindən ayağa qalxmışdı! – Mister Hemfer (Şeyx Muhəmməd) şövqlə, bir qədər də qeyzlə dilləndi. – Sən onun buyruğuna əməl etmək barədə heç düşünmürsənmi? Müsəlmanlar tədricən İslamdan kənarlaşır, sən isə susursan! Mən qəribəm, burada məni düzgün anlamazlar, türklüyüm mənə mane olur!.. Bəs sən?! Bəs sən nə qədər susacaq, dözəcəksən?!

– Mən əzab çəkirəm, ya Şeyx! Müsəlmanlar peyğəmbərin öz məzarını da bütələsdirirlər. Məgər hər şeyi verən təkcə Allah deyilmi? Peyğəmbər özü buna yol verərdimi? İmam Əli, övladları Həsən, Hüseyn kiminsə məzarına səcdə qılmışdırımı? Xeyr! Bunlar isə nəinki onların, hətta nəvə-nəticələrinin məzarından da mətləb istəyirlər! Bu kafirlikdir! Bu artıq əsil İslam deyil! Mən hümmətin gözünü açmalıyam!

Mister Hemfer onun bu fikirlərindən tamam məmnun idi.

– İmam Hüseyin İslamın təmizliyi uğrunda şəhid oldu, indi min ildən çoxdur ki, onu hörmətlə yad edirlər. Elə onun zamanında da insanlar indiki kimi yoldan azmışdılar. Müsəlmanların onun özünə sitayiş etməsi əslində elə onun əleyhinə olmaq deyilmi? Bu halda bu müsəlmanların, bu şeyələrin Yeziddən nə fərqi oldu ki? Nəcəfə, Kərbəlaya, Dəməşqə, Məşhədə ziyarətə gedənlər nə etdiklərinin fərqindədirlərmi?

– Bəs nə etməli? – Nəhayət o özünün gətirdiyi sual qarşısında ilişib qaldı.

– Bu yolu səndən başqa kim tapacaq ki? İslamı səndən qeyri kim xilas edə bilər?!

Bu sualların yarı cavabını Muhəmməd Nəcdi ertəsi gün səhər qətiyyətlə verdi.

– Başqalarına da pis nümunə olmasınlar deyə bu yeni büt-pərəstləri qılıncdan keçirtmək, onların bəzəyib baş əydikləri ziyarətgahları isə dağıtmaq lazımdır! Heç Məkkəyə gedib Kəbə divarındakı Həcərül-Əsvata əlini sürtənlər də haqlı deyillər! Elə birinci Kəbəni dağıdardım! Amma bunu birbaşa etmək mümkün olmayacaq, müsəlmanlar bunun əsil səbəbini anlamayacaqlar! Bundan ötrü başqalarını da ayağa qaldırmaq lazımdır. Bundan ötrü isə dərin və incə tədbirlər tökmək lazımdır!

Belə mükəmməl qərarın onun dilindən səslənməsi çox yaxşı idi. Bu anlarda onun baxışlarında sanki sapsarı alov yanır, amma bu alov həm də maviyə çalıb özündən buz kimi soyuq saçır.

– Amma bu çox təhlükəlidir! – Mister Hemfer dedi. – Sənin bu yolda şəhid olmağın İmam Hüseyini təkrarlamaq demək olar və heç kəsin diqqətini cəlb etməz. Mən səni itirmək istəmirəm. Sən çox böyük alim və İlahinin seçdiyi xüsusi bəndəsisən. Bu müsəlmanlar onsuz da öz xeyirlərini anlamayacaqlar, sən isə qısa vaxt ərzində tələf olacaqsan. Heç Allah da bunu rəva bilməz. Sən belə tezliklə həlak olmaqdan ötrü seçilməmişən ki! Bəli, daha münasib yol seçmək lazımdır! İslam dini gözünü sənə dikmişdir!

Bu çox təsirli, əhəmiyyətli və yarımçıq bir söhbət idi. Onu belə tezliklə bitirmək də doğru olmayacaqdı. Hər şey beləcə, tədricən və mərhələ-mərhələ yetişməli idi. Tam dəqiq və doğru cavabı müəyyənləşdirənə kimi bir başqa ilə fikir mübadiləsi etməsi də doğru olmazdı. Zəhmətinin hədəf getməsindən, onun yenidən sünnü əqidəsinə qayıdacağından da ehtiyatlanırdı. Buna görə də onun İstambula getməsinə əsla razı olmadı. Orada onun özünü belə əqidəsinə duyub öldürə bilicəkləri ilə qorxutdu. Şiraza və ya İsfahana getməsi daha məqbul olardı. Şeylər rəhimli və bir qədər də savadsız idilər, ona diqqət verməz, əks mövqeyini heç cür anlamaz, kafir olduğunu başa düşməz və onu öldürməzdilər. Mister Hemfer Farsiyəyə getməsindən ötrü ona bir at aldı və dolanması üçün bir qədər də pul verdi. Onda ayrılarkən yenidən Bəsrədə görüşməyi qərara aldılar. Londona dönəcəyi halda yenidən görüşmələri heç tezliklə baş tutmayacaqdı. Bu zaman ərzində təkliyin ona ya güclü faydası olacaq, ya da ziyanı baş verəcəkdə – eyni cür qalması mümkün deyildi. Rəisq etməyə dəyərdi.

Mister Hemfer Londona çatıb, ilk olaraq MNN-ə yollandı. Bu onun peşə borcu idi. Nazir Mister Ronald onu ayrıca qəbul etdi və indi daha ona məftunluğunu heç cür gizlədə bilmirdi. Qocanın simasında tanış bir ifadə vardı. Muhəmməd Nəcdi üzərində işlərini çox yüksək qiymətləndirməyə başladığıda Mister Hemfer bu oxşarlığın səbəbini anladı. İndi Mister Ronaldın gözlərinin içi sapsarıya çalırdı. Həmişə olduğu kimi, bu üç il ərzində də onun özünü izləmiş və qorumuşdular. Bəsrədə “Səfiyyə” adını qoyduğu cəsus da Muhəmməd Nəcdi barəsində çox böyük fikirlər yazmışdı. Bu isə onun məlumatlarını tam təsdiq edirdi. Nazirin soyuq baxışları arxasında yeganə hərarətli fikir də Muhəmməd ibni Əbdülvəhhaba aid oldu.

– Muhəmməd Nəcdi nazirliyimizin müsəlmanların kürəyinə sancmaq üçün düşündüyü ən kəsərli silahdır!

Bu “silah” Mister Hemfer Londonda, arvadı Suzanın qolları arasında uyuduğu halda İsfahanda Asiya adlı bir qadınla da müvəqqəti nigahda olmuş, onunla xoşbəxt günlər yaşamışdı. Mister Hemfer bu məlumatı Londonda ikən aldı. Onun Suzanı ilk görüşləri zamanı heç də üç il kişi hərarəti dadmamış qadın kimi təsirlənmədi. Amma sonralar Muhəmməd Nəcdi Asiya ilə əlaqələrini nəql edərkən də təsirlənir, dərinlənir, köks ötürürdü. Lakin Asiya adlı o qadın əslində Şiraz yəhudisi və MNN-in cəsusları idi. Həm Asiya, həm də əslində İsfahan

xristianı olsa da özünü Şeyx Muhəmmədin (Mister Hemferin) qardaşı kimi qələmə vermiş Əbdülkərim adlı bir şəxs onun əqidəsini ondan çəkib öyrənmiş və çox da təqdir edə bilməşdilər. Bu doğru addımı olmasa da onun özünə inam hissini ölməməsinə, əksinə daha da üvvətlənməsinə rəvac verdiyi üçün əhəmiyyətli idi.

Ailəsi ilə yaşadığı on günlük xoşbəxtlik bitdikdən sonra onu yenidən MNN-ə çağırdılar. Burada ona ən mühüm iki dövlət sirri açılacaqdı. Bu isə çox böyük etimad idi. Mister Hemfer bunu heç gözləməirdi. Yəqin ki, daha bir neçə ildən sonra onu ən mühüm dövlət vəzifəsinə təyin edəcəkdilər. Bəlkə də birbaşa MNN-in naziri olacaqdı. Katib Mister Adams onu böyük ehtiramla qarşılayıb, gözlərini bağladı və əlindən tutub apardı. Yolboyu bircə bunu eşitdi. "Bu sirri bir neçə nəfərdən başqa kimsə bilmir". Onu bir otağa gətirdilər və burada gözlərinə bağlanmış qara örpəyi açdılar. İçəridə son dərəcə qəribə və maraqlı bir mənzərə vardı. Burada bir böyük masa qoyulmuş, arxasında on nəfər oturmuşdu. Başa düşdüyü qədər onlardan biri Osmanlı sultanının qiyafəsində idi. Sonra Mister Adams köməkçi məlumatlar verməyə başladı. "Osmanlı sultanı" türk və ingilis dillərini mükəmməl bilirdi. İkinci şəxs İstanbuldakı Şeyxül İslamın oxşarı idi. Üçüncüsünün eyni ilə İran şahı, dördüncü şəxsin İran şahının vəziri, beşinci qiyafəli adamın isə Nəcəfdəki müctəhid olduğu bildirildi. Onların ingilis olduğuna heç cür inanmaq olmazdı. Onların yanında isə şəxsi katibləri oturmuşdu. Məlum oldu ki, bu şəxslər bir peşəkar məmur olaraq hər gün özlərinin bu mühüm və gizli rollarını oynayırlar. Onları tapmaq və hazırlamaq çox çətin olmuşdu. Bu şəxslər hazırda Osmanlı imperiyasında yaşayan oxşarları kimi danışır, onların şəraitində, xüsusi qurulmuş Topqapı sarayında yaşayır, onlar kimi geyinir, yeyir, gəzir, ölkədəki gündəlik məlumatları alır, onlara təzim edilir və nəticədə həm də onlar kimi düşünülür. Əsas məsələ də bu idi – onların eyni cür düşünə bilməsi. Bu qayda ilə Osmanlı imperiyasında hansı qərarlar çıxarıla biləcəyini Londonda qabaqcadan və daha dəqiq təxmin edirdilər. Sabah həmin ölkələrdə sui-qəsd törədib, bu adamları həmin vəzifələrə yerləşdirərdilərsə, heç doğmaca anaları da böyük fərq hiss etməyəcəkdi. Bunu hazırlamaq işində isə yüzlərlə, minlərlə cəsusun bilgisindən istifadə olunmuşdu və olunurdu. Mister Hemfer bu sirri bilməklə öz dövlətinin qüdrətini və öz vəzifəsinin əhəmiyyətini bir daha hiss etdi. Sonra Mister Hemfer Mister Adamsın xahişi ilə bu adamlara İslamın hökmləri ilə bağlı onlarca qəliz suallar verdi. Aldığı cavablar heyranəmiz dərəcədə inandırıcı, İsfahan, İstanbul və Tehrandakı əsil şəxslərdən alınmış kimi dəqiq idi. İslamı mükəmməl bildiyi üçün o şəxslərin məhz bu cür cavablar verəcəyinə tam əmin oldu. Hətta jest və mimikaları da tam inandırıcı idi. Bu artıq aktyor məharəti yox, öz oxşarı olan şəxsi öz həyatında eyni ilə yaşamaq anlamını verirdi. Onların fikirləri hər dəfə yetmiş faiz doğru çıxır və qabaqcadan hazırlıq və tədqiqat işləri ilə bağlı mühüm köməklik göstərirdi. Böyük məharətlə düşünülmüş və qurulmuşdu. Belə dövlətin öz məqsədinə çatacağına zərrəcən şübhə ola bilməzdi. Mister Hemfer bu insanları saatlarla imtahana çəkdi. Sonra az qala onların həqiqi olacağına özü də tam inanacaqdı.

Mister Adamsın məlumatına görə Böyük Britaniyanın işğal etdiyi və edəcəyi ölkələrin əksəriyyəti ilə bağlı bu kimi maketlər vardı və olacaqdı. Bu isə bir dövlətin qüdrətinin işarəsi idi. MNN katibi sonra Mister Hemferə min səhifəlik "İslamı necə yıxa bilərik" adlı bir kitab təqdim etdi. Bu kitabda siyasi, maarif, hərbi, maliyyə və dini sahələr ilə bağlı aparılan tədqiqat və planlar toplanmışdı. Mister Hemfer daha sonrakı günlər evində keçirdiyi vaxt ərzində bu kitabı diqqətlə öyrəndi. Buradakı məlumatlar onilliklərlə aparılan gərgin tədqiqatların nəticəsi idi. Belə gərgin zəhməti çəkən özü kimi minlərlə cəsusun əziyyətini hiss edirdi. Şərq ölkələrinin heç birində Qərb dövlətlərinə və xristianlığa qarşı bu qədər gizli və həssas iş aparılmamışdı. Bütün bunlar boşuna ötüb keçə bilməz, hökmən öz uğurlu nəticəsini verəcəkdi. Bu kitabda müsəlmanların ən zəif və ən üstün cəhətləri tam dəqiqliklə verilir. Onlar xristian-Qərb ölkələrini bunun heç on faizi qədər də tanımır, amma ona qalib gələcəklərini düşünürdülər. Bu baş tutan arzu deyildi. Bu kitabda müsəlmanları daim zəif vəziyyətdə, dünyanın elmi-mədəni axarından geridə, zəlalətdə saxlamağın bütün yolları aydın qeyd edilmişdi. Bu sırada dövlət məmurlarının rüşvətxorluğa sövq etmək, fitnə-fəsada səbəb olacaq

əmirllərə şirnikləndirmək; spirtli içkilərə, qumara, eyş-işrət və arvadbazlığa aludə etdirmək kimi incə məqamlar da vardı. Kitabda Quranın qoyduğu qanunların pozulmasına aparıb çıxaracaq zinakarlıq, sələmçilik, haram tikə, böhtan, qeybət, hərislik kimi şirin, amma acı nəticələr doğura biləcək yüzlərlə incə məqam toplanmışdı. Onları parçalayacaq ərəb-türk, ərəb-fars, ərəb-əcəm, türk-fars və digər milli qarşıdurmalar yaratmaq tövsiyyə olunurdu. Müsəlmanların hətta ailədə qadınları, övladları ilə bağlı münasibətlərindəki üstün və naqis hesab olunma biləcək cəhətlər də burada qeyd edilmişdi. Bunların əksəriyyəti barədə onun da hesabatlari, təhlilləri olmuşdu. Onları əsrlər, bəlkə də əbədi olaraq zəlalətdə saxlayacaq ən böyük amil dini inanclarını sarsıtmaq, üzde müsəlman sayılsalar da əslində İslamdan ayırmaq, kafir, münafiq halına salmaq idi. İslamsız onlar kim idilər ki? Başıpozuq, vəhşi və nadan bir toplum! Heyvan səviyyəsinə enmişləri ram etməyə nə vardı ki! Bu işi məhz o həyata keçirirdi və artıq həlledici addımın atılması ərəfəsində idi. Belə bir məqamda onun yeri orada – Şərqdə, Muhəmməd Nəcdinin yanında idi. O isə Londonun nəm küçələrində veyillənir, arvadının isti arxasını qucaqlayıb yatırdı. Orada – Şərqdə daha isti, gur küçələr, daha ehtirash qadınlar və silahdan daha kəsərli insanlar onu gözləyirdi. Suzan üçün də bir kişi qucağı tapılacaqdı, bəlkə də o artıq öz ehtiyatını tutmuşdu. Amma onun yerini Bağdadda, İsfahanda, Kərbəlada, Tehranda dolduracaq bir başqası yox idi. Həlledicə addım atılmaq ərəfəsinə gəlmişdi. Bunu öz içində bir ayrı qüvvə də ona təkidlə bildirirdi. Bu qüvvə onu qəhrəmanlığa doğru aparırdı. Müsəlmanların yəhudi və xristianları aid kəskin fikirlərini və beləcə, onların imanını sarsıtmaqdan ötrü peyğəmbərin yəhudi və xristian arvadlarının olması, guya ki, onun və səhabələrin kilsələr tikdirməsi, hər bir dinin öz-özlüyündə haqlı, çoxarvadlığın səhv və müsəlmanların azuşaqlı olması, eləcə də Quranda qadınların çarşabla örtülməsi barəsində heç bir hökmün olmaması barəsində minlərlə hədis uydurmaq və yaymaq lazım idi. Alim və üləmaların xümsü mənim-sədikləri barəsində şayiələr yaymaq, onlara qəflətən, ən qəliz suallar verib, hörmətdən salmaq, barələrində hədyan iftiralar uydurmaq bir elə çətin deyildi. Quranın milli dildə oxunması və ayinlərin, vacibətin milli dildə icrası da İslamın qüdrətinə xələl gətirəcəkdi. Dünyasını dəyişmiş böyük din alimlərinin adından bu barədə mükəmməl kitablar yazmaq və pulsuz paylamaq nəzərdə tutulurdu. Onların terrorçu, gerizəkəli, elmsiz imicini yaratmaq da mümkün idi. Lakin bu və qadınlarına cəmiyyətdə tam bərabərlik vermək adı altında onları cəmiyyətin önünə çıxartmaq, geyimlərində şəhvət doğurmaq, ailə möhkəmliyini sarsıtmaq və bu kimi halları gerçəkləşdirmək heç asan deyildi. Ən çətin olan bu böyük işə başlamaq idi. Başlayacaqdısa və bir neçə uğur qazanılacaqdısa, bir azca hakimiyyət və sərvət əldə olunacaqdısa, sonra bunun səhv olduğu bilinsə də liderlərin müsəlman qüruru bu səhvdən geri qayıtmağa imkan verməyəcək, onları küfrə doğru daha da irəliləyəcəkdi.

Mister Hemfer bu kitabı tam mükəmməl oxuyub-öyrəndikdən sonra içində ona təqdim olunacaq ikinci dövlət sirrini bilməyə çox böyük ehtiyac hiss etdi. Yəqin ki, o sirr də minlərlə insanın zəhmətinin məhsulu və çox əhəmiyyətli olacaqdı. Lakin özünü ikinci sirrə böyük maraq göstərmiş kimi göstərə bilməzdi. Bəlkə onu sınaırdılar? Səbr edib bir gün yenidən MNN-ə çağırılmasını gözlədi. Sanki onun düşüncələrini oxumuşdular. Mister Adams onun arxasınca qara kareta göndərmişdi. Həmin gün qarşılaşdığı ikinci mühüm sirr onu daha çox heyran qoydu. Bu sirr İslamı bir əsr ərzində tamam silmək və unutturmaq barədə nazirliyin hazırladığı on dörd maddədən ibarət, əlli səhifəlik çox möhtəşəm bir plandan ibarət idi. Bu planı oxuduqca heyran qaldı və bəzi məqamları təkrar edərək yaddaşının daha dərinliklərinə həkk etməyə çalışdı. Osmanlı və İran hökumətləri arasında yeni ixtilaflar yaratmaq, milli və məzhəb ayrılıqlarını qabartmaq, kəskinləşdirmək, tarixi İslam torpaqlarında digər dinlərin nümayəndələri və qeyri-millətləri geniş şəkildə məskunlaşdırmaq, onlar üçün yeni tarix düzəltmək, onların vasitəsilə zinakarlığı, homoseksualizmi, şərəbxorluğu yaymaq, İslam adı altında qondarma məzhəb və təriqətlər yaratmaq və qüvvətləndirmək, Quranın saxta və qədim nüsxələrini yazmaq, oraya ziddiyyətli ayələr daxil etmək, ləyaqətsiz, zalım, savadsız insanların Şərq dövlətlərində hakimiyyət kürsülərinə gətirmək, dövlət adamlarını rüşvətə şirnikləndirmək, onların ətrafında cəsuslar yerləşdirmək, cəmiyyətdə qəbahət hesab olunacaq əməl-

lərini siyahıya almaq və lazım gəldikdə bundan təsir vasitəsi kimi istifadə etmək, doğru, təmiz şəxsləri onların əxlaq pozğunluğu barədə şayələr və böhtanlarla ləkələmək, gənclərin tarixi keçmişi ittiham etmələrinə rəvac vermək, milli köklərə bağlı olmayan adamların firavan həyat yaşamasına və məşhurluğuna çalışmaq, ailələrdə hər bir üzvün hüququnu qabartmaq, ailə başçısı olaraq kişiləri arxa plana keçirtmək, həkim, tacir, usta qismində missionerlik şəbəkəsini İslam ölkələrinə yerləşdirmək, gəncləri yüngül həyata və əxlaqsızlığa təhrik etmək, narkotik maddələri və spirtli içkiləri yaymaq və aludəçiliyini formalaşdırmaq. Bu siyahı çox uzun və çox mühüm idi. Bu kitabda bunların həyata keçirilməsinin min bir metodu qeyd olunmuş, yollar göstərilmişdi. Bu artıq dəqiq əməli iş planı idi. Mister Hemfer daha Londonda qərar tuta bilmirdi. Yaxşı ki, həmin gün axşamüstü həyət darvazasının ağzında yenə də qara kareta durdu. Onu MNN-də gözləyirdilər. Katib Mister Adamsı az qala tanımayacaqdı. Çünki indi onun gözündə qara eynəyi yox idi. Osmanlıdan yeni xəbərlər gəlmişdi və o çox sevincək görünürdü. Onunla göz-gözü qaldığı anda Mister Hemferin gördüyü sapsarı, soyuq alov dilimləri bütün vücudunu üşəndirdi.

– Mister Hemfer – Şeyx Muhəmməd, Siz təcili olaraq oraya qayıtmalısınız! – o belə dedi və onun diqqətini yayındırdı. – Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab Nəcdi ilə görüşmək, konkret işlərə keçmək, kəskin addımlar atmaq lazımdır! Qarşıya onun rəhbərliyi ilə güclü bir təriqət yaratmaq, onu İslamın dağıdılmasına yönəltmək vəzifəsi qoyulur. Bundan ötrü həqiqi, əməli-saleh, xalqı arxasınca apara bilən, çoxlarının inandığı din xadimlərini müxtəlif gizli yollarla öldürmək, rəqibləri satın almaq, bu alınmadıqda qətlə yetirmək, müqəddəs yerləri murdarlamaq, Məkkədəki Kəbə ziyarətgahını büt adlandırmaq və eləcə də Kərbəla, Nəcəf, Dəməşq, Məşhəd və Mədinədəki ziyarətgahları da küfr ocağı elan edib yandırtmaq, dağıtdırmaq, tayfaları, şəhərləri kafir adlandırıb, qanını, malını, namusunu halal elan etmək, həcc ziyarətinə gələnləri yollarda soymaq, təhqir etmək, zorlamaq, öldürmək...öldürmək və nəhayət xalqı Osmanla xəlifəsinə qarşı qiyamlara qaldırmaq lazımdır! Bundan daha münasib zaman bir də ələ düşməyəcək! Lazım gələcəyi zaman biz ona odlu silahlar, hətta ərəb libasında ingilis əskəri də verə bilərik...verəcəyik də. Təki sən onu möhkəm qoruya və qüdrətləndirə biləsən!

Sonra Mister Adams peyğəmbəri, səhabələrini, bütün xəlifələri və imamları məsxərəyə qoyan, ələ salan lətifələr uydurub yaymaq, əcaib şəkillərini çəkdirib şəhərlərin müxtəlif yerlərində asdırmaq tapşırığını verirdi. Bu artıq Şərqə – İslama qarşı hücum planı demək idi. Planın icraçıları müsəlmanların özü olmalı və bununla da xilafət tamam zəiflədilməli, çökdürülməli idi. Ayrılkən Mister Adamsın gözlərində yenə də qara eynəyi taxılmışdı. Mister Hemfer bir neçə addım atdıqdan sonra dayandı və geriye çevrildi.

– Mister Adams, lütfən deyin, İblisin... mələk İblisin gözləri nə ilə fərqlənir? – deyər maraqla soruşdu.

Mister Adams yəqin ki belə qeyri-adi sual gözləmədiyi üçün bir müddət susub qaldı və ona qara eynək arxasından baxaraq dodaqlarını təəccüblə büzdü. Sonra:

– İblisin gözlərində sapsarı alov yanar, amma hərarəti olmaz!– dedi.– Lakin bu alov aləmi yandırır yaxmağa yetər!

Mister Hemfer onun qara eynəyinin arxasında yenə də sapsarı alov yandığına əmin oldu. Nə yaxşı ki öz gözləri belə deyildi! İblis də bir mələk sayılırdı. Amma İblis sayılmağı kimsə istəməzdi. Nə yaxşı ki, o özü heç vaxt İblis sayılmayacaqdı! Ən azı bunu ona nazirliyin paxıl məmurlarından kimsə sözarası bildirərdi.

Mister Hemfer – “Şeyx Muhəmməd”-ində öz təmizliyinə əminlik, sevinc və qarşıdakı böyük qələbəyə inamla Londonun daş küçələri boyuca bir qədər addımladı, sonra evinə döndü. MNN-dən aldığı pulun bir miqdarını Suzana verib, onunla tələsik vidalaşdı.

Suzan artıq buna öyrəncəli imiş kimi çox da ağlayıb-sızlamadı.

Londondan çıxan ilk gəmi onun baxışlarının arxasınca dumana bürünən məchul bir şəhər saxlayırdı. Bu dəfə içində bir hissə ona bu qədim şəhərə növbəti dəfə yalnız qaliblər kimi dönəcəyinə böyük inam yaradırdı. Bu qələbə bəşəriyyətin aqibətini dəyişəcək qədər əhəmiyyətli idi. Gəmidə keçən günlər ərzində Muhəmməd Nəcdi ilə yeni işləri necə quracağı

barəsində düşünür, bunun planlarını hazırlayırdı. Bəsrədə əvvəlcə baqqal Əbdülrizanın evinə yollandı. Əbdülriza onu görcək çox sevindi. Xəlifə sarayında nifaq artmış, bir sıra din xadimləri qəflətən ölmüş, bir neçə böyük sünnü məscidi yanmışdı, ələvilərlə türklər arasında qanlı məzhəb qarşıdurması başlanmışdı. O bunların hamısını Allahın hikmətinə bağlayırdı. Mister Hemfer isə öz baxışlarındakı bir ayrı düşüncəni biruzə verməmək üçün gözlərini yayındırırdı. İbn Əbdülvəhhabın öz doğma şəhəri Nəcdə getdiyi məlum oldu. Oturub nə vaxt gələcəyini gözləyə bilməzdi. O tələsik Nəcdə getdi. Orada Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab Nəcdini görəndə kimi tanımadı. Onun qarşısına çıxan şəxsin saqqalı nizamsız şəkildə artmış, bığ tükləri azaldılmış, başı daz qırılmışdı. Əynindəki əbası və qəbası kasıb gəncin yeniyetməlik dövründən qalmış gödək və qısa libası xatırladırdı. Bu nə isə yeni bir hal idi.

– Ya Şeyx, mən qərarımda qətiyəm! Mən Tovhidilik məzhəbini yaradıram! – O qətiyyətlə bildirdi. – Ardıcıllarım isə sələfi adlanacaq! Hər şey İslamın təməlinə qayıtmalıdır! Peyğəmbər Muhəmməd, mən Muhəmməd – nə fərqi var?! O, İslamı yaratdı, mən İslamı təmizləyəcək və yaşadacağam! Biz onun yeganə və tam haqlı sələfləriyik!

Sonra o elə fikirlər söylədi ki, sanki MNN-in qoca katibindən yenidən təlimat almışdı. Görünür, aralarındakı müvəqqəti ayrılıq ona inanılmaz dərəcədə böyük fayda gətirmişdi. Bu artıq bütün İngiltərənin arzulaya biləcəyi Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab idi. Onu yoxlamaq üçün bir neçə sual verdi və sanki onu bu qəti fikirlərdən daşındırmaq istədi. Amma Muhəmməd Nəcdi qətiyyətlə danışırdı. Son sual çox mətləbləri aqah edirdi:

– Ya Muhəmməd, sən bu barədə dəqiq nə kimi əməli fikirlərin var?

– Mənim?.. Mən hər şeyi düşünmüşəm! Buranın hakimi Osman ibn Məmmərdən icazə alıb öz məzhəbimi yaratmaqla məşğul olmaq istəyirəm. Öz doğma yerlərimi tarix üçün şərəfləndirmək nəminə! Əgər burada uğurlu alınmasa Muhəmməd ibn Səudun hakimlik etdiyi Diriyyə şəhərinə gedəcəyəm. Ali Səud sülaləsi bəsbütün Ərəbistan yarımadasında hökmranlıq etmək uğrunda mübarizə aparır. Ona yeni bir məzhəbdən daha güclü nə kömək edə bilər ki? Ona dünyəvi, mənə isə mənəvi hakimiyyət lazımdır. İslamın ürəyi sayılan Məkkə və Mədinəni ələ keçirtmək lazımdır!

Mister Hemfer bu eşitdiklərindən şaşırmaq üçün əlinin içini dişləyib, baxışlarını daha da gizləməyə çalışdı. Ağlasığmaz uğur idi. Mister Adams da görünür məhz bundan xəbərdar olub sevinirmiş. Az qala özünün belə bir möhtəşəm uğurun əsil ustası olduğuna inanmayacaqdı.

– Bu çox maraqlı, çox ağıllı və çox mükəmməl plandır! Müsəlmanlar belə mükəmməl əqidə ilə çox inkişaf edərlər! Yaxşı, bir başqası sən bu niyyətindən xəbərdardırmı?

Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab Nəcdi dərindən köks ötürdü.

– Mən bu barədə fikirlərimi atam Əbdülvəhhaba və qardaşım Süleymana bildirdim. Amma o məlunlar mənə biyət gətirmədilər. Din alimi sayılan kafirlər! Onlara başa sala bilmədim ki, hətta Muhəmməd peyğəmbərə salavat göndərilməsi də günahdır! Şəxsiyyətin bütün hallarda dəyərləndirilməsi ona sitayiş anlamındadır. Kim olmasından asılı olmayaraq, insanı müqəddəsləşdirmək yaramaz! Mələklərdən, peyğəmbərlərdən və övliyalardan şəfaət istəməklə özünün Allaha yaxınlaşdığını düşünən şəxslərin qanı halal, qətlə yetirilməsi vacibdir! Bu həqiqət mənim içimi dağdır! Mən onu püskürmək istəyirəm! Bu yolda bəs sən necə, sən mənə biyət gətirirsənmi?

Bu fikirlərin çoxlu əks cavabları vardısı da, İbn Əbdülvəhhabın dilindən tam mükəmməl səslənirdi. Mister Hemfer az qala sevincindən ağlayacaqdı. İllərlə elə bunu, belə birini tapmağı və ya yetişdirməyi arzulamamışdımı? O ayağa qalxdı, gəlib Muhəmməd ibn Əbdülvəhhabın qarşısında diz çökdü, onun əlini tutdu, üzünü opüb, alnını onun əlinin üstünə qoydu və astadan “Mən bütün varlığım ilə sənə şəxsən ardıcılıq və bir əbdülvəhhabi oluram!” dedi. İbn Əbdülvəhhab onun çiyinlərini tutub ayağa qaldırdı. O da çox sevinirdi. Birdən Mister Hemfer ehtiyatı əldən buraxdı və onunla göz-gözü qaldı. Dəhşətli mənzərə idi. Bu gözlərin içərisindən sapsarı- bumbuz alov çıxırdı – eyni ilə Mister Adamsın gözlərinin içərisindən çıxan alov kimi. Deməli, əsil İblis bu insanın da içinə soxula bilmişdi. Bundan sonrası daha onun yox, İblisin işi

idi. Nə yaxşı ki, öz gözləri təmiz, öz əməli qəhrəmanlıq, Vətəninə ləyaqətli xidmət idi, özü İblis deyildi və hər şeyə görə özü cavabdehlik daşımayacaqdı.

Amma birdən heç gözləmədiyi sözlər eşitdi.

– Sənin gözlərimdə sapsarı alov var, ya Şeyx! – deyə İbn Əbdülvahhab ona heyranlıqla dedi. – Bu alov bu qədər soyuq ikən bütün kafirləri yandırmağa yetəcəkmi, ya Şeyx? – o soruşdu. Sonra savab gözləmədən, – Bəs sən bu yolda mənə xeyir-dua vermək istəmirsənmi, ya Şeyx? – deyə daha bir sual verdi.

Mister Hemfer bu sözlərdən elə çəşmişdi ki, bir müddət nə deyəcəyini bilmədi. Onun qarşısındakı bu lopasaqqal, ütük bıqlı, başıqırıxıq, ovurdları batmış, arıq, çiyinləri çıxmış eybəcər ərəbin özü əsil İblis idi, amma ki... Bu andan etibarən onun yaratdığı yeni məzhəb minlərlə, yüzminlərlə, milyonlarca müsəlmanın qətlinə, kafirliyinə, dağıntılara, əzablara bais olacaq, Şərqi yüz illərcə qarışdıracaq, İslama ən ağır zərbə vuracaqdı. Bəşəriyyətin buna ehtiyacı varmı? O haqlı idimi? Bircə kəlmə xeyir-dua ilə o bu işi irəli apara və ya əks danışib onu həvəsdən sala, fikrini heçə çıxardıb, bu yoldan dayandıra bilərdi. Onlar bu əməl ilə yəqin ki, bütünlüklə bəşəriyyəti irəliyə və xoş gələcəyə doğru aparmayacaqdılar! Bu böyük bir günah deyildimi?!

Amma birdən onun içində bir qüvvə cuşa gəldi və qətiyyətlə:

– Yolun açıq olsun, İbn Əbdülvəhhab! – dedi.

Yeni bir tarix bir mələyin xeyir-duası ilə başlanırdı. Bu mələk eyni zamanda çox qəlblərə hakim kəsilmişdi.

“SOFİ,.. SOFİ,.. LAURANIN XƏTRİNƏ YAŞA, SOFİ!”

(“28 -İ.Bethoven: “Furelliss” əsəri ovqat musiqi)

Avstriya– Macarıstan taxt-tacının imperatoru Frans İosifin qardaşı ershersox Karl Lüdviqin atasından yaxşı var-dövləti qalmışdı. O taxt-tacın varisi hesab olunurdu. Onun oğlu Frans Ferdinand hərbiçi idi. Frans 1863-cü ildə Avstriyanın Qraç şəhərində anadan olmuşdu. Taxt-tacın əsl vəliəhd Frans İosifin oğlu Rudolf sayılırdı. Amma 1896-cı ildə Frans Ferdinandın atası Karl Lüdviq öldü, sonra isə kralın oğlu Rudolf özünü öldürdü. Buna görə də Frans Ferdinand əvvəlcə rəsmən varis, sonra isə vəliəhd elan olundu. Qoca imperatorun artıq 84 yaşı vardı və onun səlahiyyətlərinin bir qismi, o cümlədən ordu işlərini təftiş etmək səlahiyyəti vəliəhd Frans Ferdinandı verildi. O öz yeni səlahiyyətlərinə çox tez alışdı və fəallıq göstərməyə başladı. Bu işlərdən ötrü tez-tez hərbi hissələrdə olurdu. Hərbi təhsilinə rəğmən ershersox çox dindar adam idi. Hələ 1895-ci ildə o, Çexiyanın Praqa şəhərindəki ballardan birində gözəl bir çex qızı görmüş və ona dəlicəsinə aşıq olmuşdu. Sofiya Mariya Jozefina Albina heç də sıradan biri deyil, Vaqnin və Xotek qraflığının qrafınyası idi. Amma o kral ailəsinə mənsub deyildi və Fransın Sofiya ilə evlənməsi yolverilməz sayılırdı. Çünki onların övladlarında təmiz kral qanı olmayacaq, buna görə də onların övladı varislikdən məhrum ediləcəkdə. Amma Frans Sofiyanı çox sevirdi və bütün bunları vecinə almadan 1900-cü ildə onunla evləndi. Sofiyaya Hohenberq knyazlığına nəzərən knyagina Hohenberq titulu verildi. Onların övladları da yalnız bu knyazlıq üzrə varislik ala bilərdi. Bu səbəbdən də Fransın ölümündən sonra vəliəhd onun 1906-cı ildə ölmüş kiçik qardaşı Ottonun oğlu ershersox Karl oldu. 1916-cı ildə Frans İosif 86 yaşında öldü və Karl Avstriya-Macarıstan imperiyasının imperatoru elan edildi. Amma o əslində həm də keçmiş Müqəddəs Roma imperiyası taxt-tacının sonuncu imperator kimi tarixə düşdü.

Hələ 1908-ci ildə ershersox, vəliəhd Frans Ferdinandın təşəbbüsü ilə Bosniya və Hersoqovina İstanbulun zəifləməsindən sui-istifadə olunaraq, ondan stol arxasındaca, müharibəsiz alınmış və imperiyanın ərazisinə qatılmışdı. Bosniya və Hersoqovinada Bosniyanın əhalisi müsəlman boşnyaklardan, Hersoqovinada isə xristian xorvatlardan ibarət idi. Burada kiçik, əsasən də Serbiya ilə sərhəd ərazilərdə az miqdarda serblər yaşayırdı. Bosniya və Hersoqovina üçün Sarayabosna, serblərin nəzərində isə Sarayevo adlanan şəhər paytaxt sayılırdı. Serbiya bu za-

man çox çətinliklə öz müstəqilliyini qoruya bilmişdi. Buna baxmayaraq onun müstəqil dövlət kimi mövcudluğu çox kövrək idi. Bosniya və Hersoqovinanın da müstəqil olması onlara əlavə üstünlük verərdi. Amma Frans Ferdinand hakimiyyətə gələcəyi vaxt monarxiyada yalnız Çexiyaya 3-cü subyekt hüququ verərək Macar zadəganlarının gücünü neytrallaşdırmağı, eləcə də bir sıra etniklərə dövlət subyekti statusu verərək, imperiyanı federasiya halına salmağı düşünürdü. Frans vəliəhd elan edildikdən və bir sıra mühüm səlahiyyətlər daşdıqdan sonra hətta özünü II Frans kimi hakimiyyətə hazırlayırdı. O hələlik ailəsi ilə Çexiyanın Konopişte qəsridə yaşayırdı. Amma Vyanada olarkən onun Belveder sarayına qraf Çernin, feldmarşal Konrad fon Hetsendorf kimi görkəmli və məşhur şəxslər toplaşır, yeni hakimiyyət hazırlanırdı. Frans çexiyanın kürəkəni kimi Sofiyanın Vətənidə çox böyük rəğbət qazanmışdı. Buna görə də 1902-ci ildə onu Praqa akademiyasına sədr seçdilər. O isə bu akademiyanın üzvlüyünə təqdim olunan namizədlərin sırasında məşhur rus yazıçısı qraf Lev Tolstoyun adını pozdu. Çoxları bilməsə də əsas səbəb özünün katolik dindarlığı, Lev Tolstoyun isə İslam dinini qəbul etməsi idi.

Çox humanist, bitkilərə qulluq etməyə, bağ salınmasına və gününü ovda keçirtməyə meyilli bir insan olsa da Frans Ferdinandın siyasi və dini baxışları Avstriya və Çexiyadan savayı heç bir yerdə rəğbətlə qarşılanmırdı. Xüsusən Serbiyada və Bosniya-Hersoqovinada ona münasibət hamılıqla birmənalı deyildi. Bosniya və Hersoqovinada bütün səlahiyyətlər və ordu Avstriya-Macaristana məxsus idi. İdarəetmənin başında Avstriya-Macaristanın təyin etdiyi qubernator, ordu generalı Oskar Potiorek dururdu. Bütün bunlar bosniyanın və Serbiyanın serb millətçiləri tərəfindən bağışlanılmırdı. Xüsusən Serbiyadakı "Qara əl" adlı gizli təşkilat çox fəallıq göstərir, işğalçı qoşunların zabitlərinə qarşı terror aksiyaları həyata keçirir, gənclərə millətçilik ruhunu aşılayırdı. Onun Praqada "Həyat və ölüm" adlı gizli təşkilatı vardı. Bu təşkilata polkovnik Draqutin Dimitrieviç rəhbərlik edirdi. Təşkilatın serb gənclər arasında böyük nüfuzu vardı. Üzvlər arasında 19 yaşlı Qavrıl Prinsip, 18 yaşlı Nedelko Qabrinoviç və Trifko Qrabeç öz radikallığı ilə seçilirdi. Bu ərəfədə Saraybosnada qoşunların hərbi təlimlərinin keçirilməsi nəzərdə tutuldu. Təlimlərə tamaşa etmək üçün, bu kimi işlərə səlahiyyətli olan vəliəhd Frans Ferdinand Saraybosnaya dəvət edildi.

Serbiyanın baş naziri bu məlumatı "Qara Əl" təşkilatına, onlar isə "Həyat və ölüm" təşkilatına çatdırdılar. O, Avstriya-Macaristanın müxtəlif terror hərəkətlərindən bezərək, nəhayət, Bosniya və Hersoqovinanın azad-müstəqil buraxacağını düşünürdü. Eyni zamanda o, Vyanada olarkən iz azdırmaq məqsədi ilə Frans Ferdinandın özünə də onun barəsində terror planı hazırlandığını bildirdi. Ona məlum idi ki, ershersoq belə xəbərdarlıqlara əhəmiyyət verməyəcək, qətl şəhərinə gedəcək, amma sonra onların üzərinə heç bir şübhə yönəlməyəcək. "Həyat və ölüm" təşkilatından Dimitrieviç 5 nəfərlik terrorçu qrup ayırdı. Bu adamların 3-ü hədsiz radikal olmaları ilə yanaşı həm də ağır vəziyyətdə vərəm xəstəsi idilər və çox qısa ömürləri qaldığını özləri də yaxşı bilirdilər. Buna görə də onlar vəliəhd Frans Ferdinandı sui-qəsd etməyi tarixə düşmək şansı hesab etmişdilər. Bunlar Qavrilo Prinsip, Nedelko Qabrinoviç və Trifko Qrabeç idi. Sonra ələ keçməsinlər deyərək özlərini öldürməli idilər. Onlara tapança və kalium-sionid zəhəri verilmişdi. Amma əsas aksiya qumbara atılması ilə icra olunacaqdı.

Axşam Frans Ferdinand sevgili arvadı Sofiyaya sabah Sarayevoya getməli olduğunu xatırladıqda o, nə duydusa duruxdu, çevrilib onun üzünə dərdli təbəssümlə baxdı və:

– Bəlkə getməsən yaxşıdır,– dedi.

Frans bunu adi qadın narahatlığı kimi dəyərləndirdi və güldü.

– Narahat olma, qadın məclisi olmayacaq. Yalnız hərbcilər, top, güllə səsləri, əskər çəkmələrinin krem qoxusu,...

Sonra uşaqları yataq otağına yola salarkən Sofiya bir də geriye çevrilib Fransa baxdı və dərdli təbəssümlə gülümsədi. Frans da onun bu narahatlığına təbəssümlə başını yellətdi. Amma bu qərribə təbəssümün səbəbini anlamaq məqsədilə uşaqların yataq otağına qayıtdı. Qızı Sofiya, oğlanları Maksimilian və Ernst yataqlarında uzanmış vəziyyətdə analarına nəsə deyirdilər. Sofiyanın 13, Maksimilianın 12, Ernstin 10 yaşı vardı. Frans otağa girib bu gecəki söhbətin iştirakçısına çevrildi. Nədənə bu gecə uşaqları ölüm mövzusu maraqlandırmışdı. Bunları

heç vaxt öz yaşlarına müvafiq mövzular maraqlandırmırdı. Qrafinya Sofiyanın isə mükəmməl bilmədiyi mövzu yox idi. O, Fransı heyran qoyan mülayim səsi ilə ölümü övladlarının nəzərində adiləşdirməyə, üzərində qorxu kabusu saxlamamağa çalışırdı.

– Ölüm bir dünyada missiyanın başa çatması, digərində isə başlaması deməkdir. Bu dünya bir kimsə üçün əbədi olmamışdır. Əgər Allah bunu mümkün və düzgün bir hal hesab edərdisə, onda yəqin ki, ən sevimli peyğəmbərlərini onların istəyi ilə bu dünyada saxlayardı. Amma İsa Məsih özü dünya əzablarından xilaskar olsa da, Allah onun özünü ölümdən xilas etmədi. Deməli, ölüm heç də pis, əzablı və ya qorxulu deyildi. Olardısı Allah bunu öz oğlu İsa Məsihə rəva bilməzdi. Hər şey qalanların nəzərində ağır, qorxulu və əzablıdır. Hər kimsə bunun əsil mahiyyətini dərk edərsə, o özünün və əzizlərinin ölümünü ləyaqətlə, səbrlə, təmkinlə qarşılaya bilər. Hər birimiz hər zaman özümüzün və əzizlərimizin ölümünə hazır olmalıyıq. Amma bunu əsas amil hesab edib, yalnız onun təsiri ilə yaşamaq, dünya işlərinə laqeyid qalmaq, pessimizmlə ömür sürmək – bunlar yolverilməzdir! Allah bunu sevməz!

Birdən balaca Sofiya ana Sofiyaya sual dolu nəzərlərlə baxdı.

– Ana, sən bizim və atamızın nə vaxt öləcəyini bilirsənmi?

Qrafinya duruxdu, kövrəldi, çənəsi əsdi, Fransa məlul və yenə də dərdli nəzərlərlə baxdı, sonra ayağa qalxıb:

– Uşaqlar, ananız İsa Məsih deyil!– dedi, eyni zamanda dikələn Fransa yaxınlaşıb, onun qoluna girdi və, – Gecəniz xeyrə qalsın!– deyərək qapıya sarı yönəldi.

Dəhliz boyu ikilikdə addımlayarkən Sofiya Fransa sığınmış, bir əlini onun belinə dolamışdı. Bu gecə Sofiya özünün yataq otağına getməyib, ərinin yataq otağına gəlmişdi. Yataqda başını onun sinəsinə qoymuş, baxışları isə məchul nöqtələrdə donmuşdu. Yuxuya getmək ərəfəsində o:

– Frans, əzizim, sabah mən də sənə Sarayevoya gedəcəm!– dedi.

Qatarda da Sofiya əri, ershersəq Frans Ferdinanda sığınmışdı. Frans səfər proqramına qabaqcadan onun adının da salındığını, amma bunu sonacan onun ixtiyarına saxladığını bildirdi.

– Düşündüm ki, əgər sən özün bu səfərə çıxmaq istədiyini bildirsən, onda bil ki, öluncə birlikdə olacağıq və bizi heç bir qüvvə ayıra bilməyəcək! Uşaqlara axşam möizənə etirazım yoxdur, ancaq mən sənsiz bircə saat da yaşaya bilmərəm!

Bu sözlərinə görə Sofiya onun əllərini gənclik illərində olduğu kimi məhəbbətlə ovucları içərisinə aldı və sinəsinə sıxdı. Bir qədər sonra isə onun üzündə incə təbəssüm göründü.

– Bax, buna görə də mənim sənə bir sürpriz xəbər verməyimin zamanı çatmışdır. – Vəliəhd onun üzünə maraqla baxarkən, – Mən hamiləyəm!– xəbərini verdi.

Xəbər vəliəhdə dik ayağa qaldırdı. O sevinc içərisində öz xanımının qarşısında baş əydi, onun əlini tutub məhəbbətlə öpdü. Amma birdən nə xatırladısa simasında narahatçılıq ifadəsi dolaşdı.

– Axı, Sofi, sonuncu dəfə körpəmiz ölü doğularkən həkimlər yenidən hamilə qalmağı sənə qadağan etmişdilər!

– Artıq bunun üstündən altı il keçmişdir və daha heç bir qorxusu yoxdur! Mən bu barədə həkimlərlə də söhbət etmişəm.

– Onlar nə deyir?

– Onlar deyir ki, Sofiyanın bir bacısı olacaq! Bəs sən nə deyirsən?

– Mən deyirəm ki...Mən deyirəm ki, onun adı Laura olacaq!

Bu sözlərlə hər ikisi gülüşdü və qucaqlaşdı. Frans xanımının çiyləyi xatırladan dodaqlarına sarı əyildi.

Axşamüstü Sarayevonun yaxınlığındakı İlitse şəhərinə çatdılar. Vağzalda onları qubernator Oskar Potiorek böyük təntənə ilə qarşıladı. Gecəni “Bosniya” mehmanxanasında keçirtdilər. Frans bu gecəni həyatının ən romantik gecəsi adlandırdı. O, sevgili xanımını əzizləyib öpməkdən doymurdu. Tez-tez əlini onun qarnına sürtür və “Lauraya” nəvaziş göstərməyə çalışırdı. Şəhər onların arxasınca 6 maşından ibarət xüsusi kortej gəlmişdi. Maşınlar Milyačka çayı boyu asta sürətlə gedirdi. Qarşı oturacaqda, sürücünün yanında qubernator oturmuşdu. Üstüaçıq “Graf & Stift” markalı maşında bu səyahət çox gözəl idi. Adamlar onları qarşılamaq üçün kü-

çələri çıxmışdılar. Hamı onlara əl yellədir, gül-çiçək atırdı. Bir çoxları Avstriya bayrağını tutmuşdu.

Adamların arasında tamaşa edənlərdən biri də Nedelko Kabrinoviç idi. O, sadələvh maraqla vəliəhdin hansı maşında olduğunu soruşdu. Polis ikinci maşını işarə verdi. Elə bu zaman Kabrinoviç əlindəki qumbaranı vəliəhdin oturduğu maşına sarı atdı. Bunu görən sürücü tez sükanı sağa-sola oynatdı və yayındı. Buna görə də qumbara onun altında deyil, arxada gələn maşının altında partladı. Güclü və qəfil partlayış nəticəsində maşının içərisindəki bir neçə nəfər öldü, ətrafdakı adamların çoxu yaralandı. Bir andaca aləm qarışdı. Kabrinoviç kalium-sionid zəhərini içib özünü Milyaçka çayına atdı. Ancaq nə üçünsə zəhər təsir etmədi və o, ələ keçdi. Adamlar bu yaramaz gənci hamılıqla və qəzəblə döyürdülər. Polis camaatın qarşısını güclə ala bildi.

Kortej isə yoluna davam edirdi. Sofiya qorxmış, Frans Ferdinand isə bərk həyəcanlanmışdı. O, Sofiyanı sakitləşdirməyə çalışdı, sonra əlini onun qarnına qoydu və oraya işarə edərək “Lauraya həyəcanlanmaq olmaz!” dedi. Özünün isə artıq həyəcandan əlləri əsirdi. Buradan birbaşa bələdiyyə binasına gedirdilər. Yolboyu adamlar nə baş verdiyini bilmədən onlara əl yelləyir, vəliəhd və qrafınyanın narahat simasını, onlara əhəmiyyət verməməsini görüb, dodaqlarını büzürdülər.

Bələdiyyə binasının qarşısına çatan kimi hamı, xüsusən də qarşıdakı avtomobildə oturmış cangüdəni polkovnik-leytenant qraf Frans fon Arras narahatçılıqla onlara sarı yüyürdü. Bələdiyyə başqanı nə baş verdiyindən xəbərsiz halda və sevinc içərisində irəliyə çıxdı. Amma əzbərlədiyi mətni məruzə etməyə macal tapmadı. Ershersoq onunla görüşdüsə də, üzünü yanındakı qubernator Oskar Potiorekə sarı çevirdi və:

– Bura şəhər yox, döyüş bölgəsi imiş!– dedi.– Heç olmasa qabaqcadan bildirəydiniz, mən də döyüşə tək gələydim!

Bələdiyyə başqanı nə baş verdiyini nə soruşa bildi, nə də özü nəşə anladı. Gələnlər qapı ağzında dayanmadan, heç burada sıra ilə düzülmüş şəhər bələdiyyəsinin üzvləri və qubernatorluğun rəhbərliyi ilə də görüşməyib, tələsik içəriyə daxil oldular. Nəfəsli orkestrin çaldığı tən-tənəli marşa belə sonacan qulaq asılmadı. Bələdiyyənin möhtəşəm qəbul zalı bayramsayağı bəzədilmiş və banket stolları açılmışdı. Möhtərəm qonaqları onlar üçün nəzərdə tutulmuş kressloları sarı gətirdilər. Burada general-qubernator cəld irəli çıxdı və bu kresslolarda əvvəlcə özü oturdu, sonra qalxıb, etibarlı olduğunu şəxsən yoxladığı üçün arxayın tərzdə və yəqin ki, bu anlarda dili tutulduğu üçün oturmaqdan ötrü əllərini uzadaraq onlara yer göstərdi. Vəliəhd indi həm də bir az əsəbi görünürdü. Bir qədərdən sonra cangüdəni polkovnik-leytenant qraf Frans fon Arras gəldi, arxadan ershersoqa yaxınlaşdı və onun qulağına nəşə deməyə başladı. Bu zaman bələdiyyə başqanı giriş nitqini söyləyirdi.

– Cənab ershersoq, cənab qubernator və əziz qrafınyə həzrətləri! İcazə verin sizə xoş gəlmişiniz deyək və bu gəlişinizdən necə məmnun qaldığımızı bildirək!

Vəliəhd onun daha nəşə deməsinə imkan vermədi.

– Mən anlaya bilmirəm,...Mən Sarayevoya sizin görüşünüzdə gəldim, siz isə məni bomba ilə qarşıladınız. Çox qəribədir, yəqin ölmədiyim üçün indi mənə xoş gəlmişsiniz deyirsiniz! Amma haraya xoş gəlmişəm? Zəhmət olmasa bunu da deyin! Cəhənnəmə, yoxsa... İndicə mənə məlumat verdilər ki, mənə atılan bomba bir neçə nəfəri öldürüb, iyirmiye yaxın günahsız insanı isə yaralayıb. O insanlar indi xəstəxanada, öz canlarını xilas etmək üçün mücadilə aparır, biz isə burada şadyanalıq etmək istəyirik! Belə riyakarlıq yolverilməzdir! Mən bu dəqiqə o yaralıları baş çəkmək istəyirəm!

Bələdiyyə başqanı ağzı açıla vəziyyətdə donub qalmışdı və nə baş vermiş olduğunu yalnız indi anlayır, üzünün rəngi ağarırdı. Qubernator Oskar Potiorek ayağa qalxdı və tez:

– Cənab kral,.. vəliəhd, məsləhətdir ki, bu gün daha harasa getməyəsınız!– dedi.– Şəhər çox qorxulu vəziyyətdədir! İzn verin biz hər şeyi qaydasına qoyaq, sonra...

– Mən sizin bu şəhəri qaydasına qoyacağınıza heç inanmıram! Amma orada insanlar mənə görə, mənə ünvanlanmış bombaya görə əziyyət çəkir! Buyurun, bizi müşahidət edin!– Sonra o yemək stollarının arxasında oturmuş adamlara sarı,– Lütfən bizi bağışlayın, cənablar!– dedi.

Vəliəhd Frans Ferdinand və xanımı Sofiya Xotek əlini onun qoluna salaraq salonu tələsik tərk etdilər. Cangüdəni polkovnik-leytenant qraf Frans fon Arras da ershersəyə indi xəstəxanaya getməsinin çox təhlükəli olduğunu bildirdi. Vəliəhd isə ona acıqlı baxışlarla cavab verdi. Uzun ağ mərmər pillələri düşərkən Frans qolu arasında Sofiyanın əlini sıgalladı və ona dodaq-ucu təbəssümlə “Lauradan muğayət olmaq lazımdır” deyib, gülümsəməyə çalışdı. Aşağıda orkestr üzvləri alətlərini yığışdırmaq və dağılışmaq üzrə idilər. Amma möhtərəm qonaqları və general qubernatoru görən kimi drijorun hövlanak əmri ilə düzlənməyə və alətlərinin müştüklərini dodaqlarına yaxınlaşdırmağa tələsdilər. Onlar təntənəli marş musiqisini çalmağa başladıqda qonaqları və mühafizəçiləri aparan maşın karvanı artıq yola düşmüşdü. Musiqi səsinə üstü açıq maşından vəliəhdin xanımı onlara sarı çevrildi və zorla gülümsədi.

Maşınlar sürətlə uzaqlaşdılar. Nəfəsli orkestr isə öz ifasını drijorun əllərini yana salıb üzünü çevirməsinə uyğun olaraq tədricən saxladı. Bu zaman bələdiyyə binasının qapısından hövlanak iki zabıt çıxdı. Onlar daha bir maşına minərkən zabıtlərdən biri o birinə “Görəsən onlar xəstəxanaya aparan yolu çaşmayacaqlar ki?” deyə soruşdu.

Sui-qəsd qrupunun digər üzvü, tələbə Qavriilo Prinsip planın baş tutmaması xəbərini eşitmiş və bərk dilxor olmuşdu. O, növbəti küçəyə burularkən nabeləd adamın adəti üzrə gözücu divar üstündəki ad lövhəsinə baxdı. Orada Avstriya-Macaristan imperatorunun şərəfinə “Frans İosif” adı yazılmışdı. Bu ad lövhəsinə sarı nifrətlə tüpürdü. Onun tüpürçəyi küçənin daş örtüyünün üstündə daha çox bir tikə qan kimi qaldı. Sonra onun gözü küçənin qarşı tərəfindəki böyük mağazaya sataşdı. Əvvəlcə mağazanın üzərindəki “Moriç Şiller delikatessen” sözlərini, sonra isə onun qarşısındakı yay qəhvəxanasına gördü. Şəhər çox erkən durub əməliyyat yerinə tələmiş və bir şey yeməyə macal tapmamışdı. Qəhvəxanaya girib buterbrod və bir fincan qəhvə aldı. Oturub buterbrodunu yeyərkən küçədə dolaşan polisləri gördü. Əlini şalvarının cibinə salıb brauning tapançasını yoxladı. Fikirləşdi ki, o polislər onu qəflətən saxlayıb axtarmaq istəsələr, o dəqiqə çıxardıb üçünü də güllələyəcək. Avstriya-Macaristan vəliəhdinin acığını kimdənsə çıxmalı idi. Sonra o, şalvarının o biri cibinə də əlini soxub, oradakı zəhər kapsulasını yoxladı.

Vəliəhdi və xanımını aparan maşın karvanı deyəsən yolu azmışdı. Bunu birinci olaraq öndəki maşının mühafizə rəhbəri başa düşdü və “Frans İosif” küçəsinə çatdıqda sürücüyə maşını saxlayıb, bir qədər əvvəl yanından ötdükləri küçəyə dönməyi əmr etdi. Sürücü maşının sürətini tədricən azaltmışdı. Çevrilib arxadakı maşınlar geriye qayıtmaq işarəsini verdilər. Bu zaman yolda qısamüddətli tıxac yarandı.

Qavriilo əlindəki loxmanın son tikəsini çeynədikdən sonra fincandakı qəhvənin qalığını içməyə və küçəyə sarı baxmağa başladı. Birdən onun gözü önündə altı maşından ibarət kortej göründü və bu kortej gəlib lap onun yaxınlığında durdu. Bu zaman o ikinci maşında oturmuş və sivrim uclu bıqları olan vəliəhd Frans Ferdinandı, eləcə də yanındakı gözəl qadını gördü. Daha qəhvəni uda bilmədi və öskürüb irəliyə püskürdü. Sonra o tələsik fincanı nəlbəkiyə qoyub, ayağa qalxdı və irəliyə atıldı.

Maşınlar qəflətən dayanarkən Sofiya oturduğu yerdə əlini Fransın qolu arasına saldı və yenə də onun bu səfərə qədər əvvəllər heç vaxt görmədiyi dərdli təbəssümlə gülümsədi. Frans ona təsəlli vermək və nəhayət ki, indi bu halın səbəbini soruşmaq istədikdə birdən qarşı tərəfdəki qəhvəxanadan onlara sarı bir gəncin qaçdığını gördü. Qubernatorun sürücünün yanında oturmasına özü razılıq verməmiş, cangüdəni isə qarşıdakı maşına minmişdi. Ona görə də bu cavan və arıq oğlanı daha aydın görə bilirdi. Özünün hərbi kursantlıq dövrünü xatırladı. Onlara sarı qaçan bu cavan oğlan bəlkə də onlara məktub vermək, öz probleminə əlac istəmək fikrində idi. Amma o birdən cibindən bir tapança çıxartdı və hoppanıb maşının üstünə çıxdı. Sonra Frans onun əlindəki tapançanın lüləsində kiçik və özünə sarı axan ani bir alov gördü.

Qavrilonun düşüncəsinə küt bir uğultu hakim kəsilmişdi. Gözləri önündə də yalnız bir şey görünürdü: qarşıdakı üstüaçıq “Graf & Stift” markalı balaca maşın. O tullanıb bu maşının

kapotu üstünə çıxan kimi əvvəlcə tapançanın üzünü sivrim uclu bığları olan vəliəhdin başına sarı tutub tətii sıxdı. Sonrakı atəşlərdən biri də onun baxışları dəhşət ifadə edən gözəl xanımına sarı ünvanlandı. Daha sonra o, cəld əlini şalvarının digər cibinə saldı və kalium sionidi kapsulasını çıxardıb ağzına qoydu. Maşının üstündən yerə tullanıb bir neçə addım qaçmaq istədi. Ətrafı qışqırıq sədaları bürümüşdü. Bu zaman onun ürəyi bulandı, əyilib ögüdü və qusmağa başladı. Əlindəki tapançası diqqətini cəlb edən kimi dikəlib, lüləsini gicgahına dayamaq istədi. Elə bu zaman qüvvətli bir zərbə onu yerə sərdi. Yalnız bunun bir polis olduğunu görə bildi. Sonra daha bir, daha bir ağır zərbələr endirildi.

Qraf Frans fon Arras özünü yetirdikdə Frans Ferdinand tamam qana bulaşmış və heysiz halda düşüb qalmışdı. Sonra vəliəhd özünü güclə toparladı və üzünü Sofiyaya sarı çevirdi. Sofiyanın ağ libası öz rəngini dəyişmişdi. Onun zarıdığını gördü və ona güclə “Sofi... Sofi... Ləuranın xətrinə yaşa, Sofi!” deməyə başladı. Sofiya göz qapaqlarını açdı və yenidən ona dərdli təbəssümlə gülümsədi. Frans yalnız indi bu təbəssümün hansı duyğudan xəbər verdiyini anladı.

Cangüdən polkovnik-leytenant qraf Frans fon Arras baxışlarını onlardan çəkmirdi. Amma gözələrindən qeyri-ixtiyari olaraq yaş süzülürdü.

Maşının yaralıları sürətlə qubernatorun malikanəsinə çatdırmaq cəhtinə rəğmən, 10 dəqiqədən sonra sevgili ər və arvadın hər ikisi yoldaca keçindi.

Qavrilo Prinsipi mühafizəçilər və polislər tutmuşdular. Onlar möhkəm döydükdən sonra əhali arasından qaçıb gələnlər də onu nifrətlə təpiklədilər. Bu zaman o qədər döyüldü ki, sonra onu xəstəxanada çətinliklə ayılda bildilər. Bir qolu tamam sıradan çıxdığı üçün onu kəsib atdılar.

Bu terror aksiyasının xəbəri sürətlə Saraybosnaya, sonra büsbütün Avropaya yayıldı.

Sui-qəsdə iştirakına görə Saraybosna polisi 25 nəfəri həbs etdi. Bunlardan əsas əməliyyat qrupunun bütün üzvlərinə ölüm hökmü verildi. Amma sonra əsas icraçıların yaşının hələ heç 20 olmadığı qanunla nəzərə alınib, cəza 20 illik katorqa hökmü ilə əvəzləndi. Lakin onlar heç 1915-ci ilin fevralından o yana çıxa bilmədilər, vərəm xəstəliyindən həbsxanadaca vəfat etdilər. Təkcə Qavrilo Prinsip 1918-ci ilə kimi yaşadı. Bir həftə çəkən məhkəmə bu terror aksiyasında Serbiya hökumətinin də əli olduğunu sübuta yetirdi. Bu isə I Dünya müharibəsinin başlanmasına rəvac verirdi. Sui-qəsd baş tutmasaydı, bəlkə də aradan ötən zaman I Dünya müharibəsini əngəlləyər və qarşısını kəsərdi. Amma bu sui-qəsd alındı və bəlkə də bir böyük eşqə vurulan zərbənin bir dünya müharibəsi doğura biləcək qədər böyük günah olduğunu bəşəriyyətə başa salmaq üçün baş tutdu.

BOLŞEVİZM VƏ ONUN VİRUS DAŞIYICISI VLADİMİR LENİN

(* 29 -Stravinski: “Dance Sacrale” əsəri ovqat musiqi)

Rusiyanın soyuq iqlimi kimi siyasi aləmində də sərt şaxtalar düşmüşdü. XX əsrin əvvəllərində Qərbi Avropa ölkələrinin əksəriyyətində kapitalizm aparıcı mövqeyə çıxsə da, burjua inqilabları baş versə də, hətta bir çoxunda monarxiya ləğv olunsə da, əksər ölkələrdə bu inqilabi proses ya hələ başlamamış, ya da yenidən özünün inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdu. İnkişafdan qalan burjua münasibətləri Rusiyanı da çalxalayır. Rusiyada kapitalist münasibətləri yarıncə və formalaşdıqca yeni düşüncə tərzi də doğurmaqda idi. Amma hələ ölkənin 90%-i feodal iqtisadi münasibətlərindən asılı qalmışdı. Baxmayaraq ki, Rusiyanın böyük şəhərlərinin əksəriyyətində zavodlar, fabriklər, sexlər işləyir, bir sıra əyalətlərdə daş kömür, dəmir filizi, qızıl və neft mədənləri fəaliyyət göstərirdi, amma bu çox az idi və hələ də ölkə iqtisadiyyatı iri feodalların diqtəsi və təsiri altında qalmışdı. Yaranmaqda olan burjuaziya isə inkişaf etmək və ölkəni büsbütün öz təsiri altına almaq istəyirdi. Bu hal yeni yaranmaqda olan ziyalı təbəqəsinin də ürəyicə idi. Buna görə də ölkədə bir sıra siyasi təşkilatlar, ictimai birliklər, siyasi dərnekələr, hətta terrorçu qruplar yaranmışdı. Onlardan ən aparıcı mövqeyə sosial-demokrat yönümlü fəhlə birlikləri çıxırdı. Vladimir İliç Ulyanov onlardan birinin liderinə çevriləcəkdi.

Vladimir Ulyanov 1870-ci ildə Rusiyanın Simbirsk şəhərində, ziyalı ailəsində anadan olmuşdu. Soy kökündə rusdan savayı, az qala hər cür millətin – çuvaş, kalmık, yəhudi, alman, isveç izləri vardı. Ata tərəfindən babası Nikolay Vasilyeviç Ulyanov özünün rus adına rəğmən çuvaş (türk etnosu) idi. Onun Ulyanov soyadı türkcədə “ulayan” sözündən götürülmüşdü və çox guman ki, qədim türk totemi olan ulayan boz qurda işarə idi. Nikolay Vasilyeviçin atası milliyətcə kalmık (türk etnosu) olan Anna Alekseyevna Smirnova ilə evlənmişdi. İki türkün övladı olan İlya Ulyanov (Leninin atası) 1869-cu ildən etibarən Simbirsk quberniyasında xalq məktəbinin inspektoru və direktoru işləmişdi. Leninin ana tərəfdən babası isə yəhudi İzrail Moiseyeviç Blank idi ki, sonradan xristianlığı qəbul etmiş və Aleksandr Dimitryeviç Blank olmuşdu. O, hərbi həkim idi. Leninin anası Mariya Aleksandrovna Blank xalasının himayəsində böyümüş, musiqi və xarici dil təhsili almışdı. Lakin Sovet hakimiyyəti devrilənə kimi Lenin əsil rus kimi təqdim edilirdi.

Volodya ailədə 6 uşaqdan ikincisi idi. Anadan olarkən mamaça normal doğulmayan və eybəcər görkəmə malik çağaya baxıb başını buladı.

– O ya həddən artıq ağıllı olacaq, ya da həddən artıq axmaq!

Mamaçanın bu sözləri ilk vaxtlar özünü axmaqlıq mənasında doğruldu. Volodyanın başı çox böyük idi. Azacıq yıxılan kimi başı da hökmən yərə dəyirdi. Ailədə hədsiz ağlağanlığı və haray-qışqırığı ilə fərqlənirdi. Ailə başçısı İlya Nikolayeviç onu heç sevmirdi. Əslində bunun bir ayrı səbəbi də vardı. Bu da ondan ibarət idi ki, İlya Nikolayeviç oğlunun ondan deyil, ailə həkimi İvan Sidoroviç Pokrovskidən olduğuna əmin olmuşdu. İvan Sidoroviçin onun arvadı Mariya Aleksandrovna Blank məftun olduğunu görməmək mümkün deyildi. Eləcə də Mariya Aleksandrovna İvan Sidoroviçə qarşı məhəbbətini gizlədə bilmirdi. Lakin onlar bunu sadəcə, mədəni insanların dostluğu kimi göstərmək istəyirdilər. İlya Nikolayeviç çox vaxt evdə olmur, günlərlə rayon təhsil şöbələrini təftiş etməyə gedirdi. Bu zaman İvan Sidoroviç onların evini gecə də tərk etmirdi. Bacısı Anna yataq otağının qapısı arxasından anasının ehtiras dolu hənirtilərini eşidir və bic-bic qımışb öz otağına qaçırdı. İvan Sidoroviçlə Mariya şəhərə sevgililər kimi çıxır, hətta bağda qol-qola gəzirdilər. Bəlkə də bununla bağlı cəkdili əzablara görə İlya Nikolayeviç həyatı çox tez tərk etdi. Volodya əsil atasının kimliyini sonralar biləcək, hətta hissiyata qapılıb, Sankt-Peterburq İmperator Universitetini bitirməsi barədə diplomda da əsil atasının adı göstərilməklə Vladimir İvanoviç Ulyanov yazılacaqdı. Lakin belə bir bioqrafiya proletariatin dahi rəhbəri hesab olunan bir liderin tərcümeyi-halı üçün heç münasib deyildi və sonralar bu səbəbdən elə özü də adının İlyanın oğlu – “İliç” kimi göstərilməsini məqsədəmüvafiq bilmişdi. Uşaqlıq dövrü axmaqlıqlarla dolu olsa da Volodya gimnaziyada tədrisən dəyişdi, mamaça qadının güman etdiyi ikinci cəhəti – hədsiz ağıllı bir insan olması üzə çıxdı. O, Simbirsk gimnaziyasını qızıl medalla bitirib, Kazan Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil oldu. Həmin il ailə bir ağır xəbər aldı. Onun böyük qardaşı çar III Aleksandra qumbara atdığı üçün həbs olunmuş və güllələnmişdi. Bu hadisə Volodyanın həyatında əsaslı dəyişikliyə səbəb oldu. Bəlkə də məhz qardaşının bu terrorçuluq hərəkəti və öldürülməsi onun düşüncəsində çara qarşı nifrətin yaranmasına rəvac verdi. Amma o “Başqa cür hərəkət etmək lazımdır” deyərək başqa bir yol seçdi. O başa düşürdü ki, çarı öldürməklə heç nə dəyişməyəcək, çünki yerinə bir başqa çar gələcək. Ən yaxşısı üsyanla, qiyamla və ya inqilabi-siyasi çevrilişlə hakimiyyətə gəlmək, hakimiyyəti ələ almaq idi. Bundan sonra nəinki çarı divara söykəyib güllələmək, hətta bütün nəslini qırmaq, kökünü kəsmək olardı. Bu qərarına əsasən o siyasi fəaliyyətlə məşğul olmağa başladı. Qardaşına görə nəzarət altına düşdüyü üçün onun tələbə hərəkətində fəal iştirak etməsi çox sərt cəzalandı – Volodya cəmi üç aylıq tələbə həyatından sonra universitetdən xaric edildi. Atası bir il əvvəl ölmüş, ailənin maddi durumu çox ağırlaşmışdı. Bir yandan da onun boş-bekar qalması heç yaxşı deyildi. Amma o ruhdan düşmür, öz siyasi hərəkətini və ya inqilabçı partiyasını yaratmaq barəsində düşünürdü. Hələ ki, bunu kiminlə edəcəyini dəqiqləşdirməmişdi. Rusiyada inqilabi çevrilişə daha çox ehtiyacı olan qüvvələri tapmaq lazım gəlirdi. Bu isə ziyalı zadəganlar deyildi. Çünki Volodya özü zadəgan olmadığı üçün onlar onu qəbul etməyəcəkdilər. “Atası” İlya Nikolayeviçin zadəganlığı vardısı da, bu xidmətlərinə görə verilmişdi

və irsi deyil, şəxsi xarakter daşıyırdı. Burjuaziyanın isə yalnız özünün iqtisadi maraqları vardı və o bu maraqların sırasında özünün hakimiyyət əldə edəcəyini də dərk etmirdi. Bir il sonra Volodya yenidən Kazana gəldi və burada Fedoseyevin rəhbərliyi ilə marksist dərnyəə üzv yazıldı. İlk dəfə burada Marksın və Engelsin əsərləri ilə tanış oldu. Və Volodya birdən inqilabın əsas hərəkətverici qüvvəsini tapdı: bu fəhlə və kəndlilər ola bilərdi – proletariat. Yalnız onların inqilabi maraqları daha böyük idi və onun hakimiyyət maraqlarına mane ola bilməzdi. Çarı devirdikdən sonra onlara nəşə vermək, ağızlarını yummaq da mümkün idi. Hələlik isə onları ayılmaq, hazırlamaq və ayağa qaldırmaq lazım gəlirdi.

Bu zamanlar o bacısı Annanın rəfiqəsi Appolinariya Yakubova ilə görüşür, onu incə məhəbbətlə sevirdi.

–Səni çox sevirəm, amma sevdiyimə görə də təəssüflənirəm.

– Niyə?

–Çünki sən rahat və xoşbəxt həyata layiqsən.

Volodyanın bu kimi fikirləri Appolina sadəcə, məhəbbətin etirafı kimi qəbul edirdi. Ancaq bu təkə məhəbbətin etirafı deyildi. Sonralar Volodya həbsxanada olarkən də Appolina ondan ayrılmır, həbsxananın pəncərəsi altında keşik çəkirdi. Və beləcə keşik çəkməyə özünün rəfiqəsi Nadejda Krupskaya ilə birlikdə gəlirdi.

1889-cu ildə Valodya-Vladimir Sankt-Peterburq İmperator Universitetinə imtahan verdi və qəbul olundu. Bu ali məktəbi bitirdikdən sonra o proletariatın hüquqlarını qoruyan vəkil kimi fəaliyyət göstərməyə başladı. Amma bununla nə tezliklə məşhurlaşmaq, nə də yaşamaq olmazdı. Fəhlə və kəndlidə savad haradan idi ki, özünün də nədəsə hüququ olmasını anlasın və ya pulu haradan idi ki, öz hüququnun qorunmasına çalışsın. Bu zaman Lenin onu maliyələndirə biləcək kapital sahiblərini axtardı və tapdı. Yaxşı pul var ikən xaricə də getmək, siyasi fəaliyyəti daha dərinədən öyrənmək olardı. Beləcə, Lenin İsveçrədə, Almaniya, Fransada bir müddət gəzdi, oxudu, yaşadı, filosof və siyasətçilərlə yaxınlıq etdi. 1894-cü ildə o marksist dərnyəyində Nadejda Krupskaya ilə dostluğa başladı. Nadejda onun əski sevgilisinin rəfiqəsi olmaqla yanaşı, həm də yaşca ondan bir il böyük idi. Appolina ilə vidalaşdıqdan sonra Volodya üçün qəlbində daha böyük məhəbbətə yer və ehtiyac yox idi. Siyasi mübarizə məhrumiyyətlər doğuracaqdı. Ailə, qadın onun ən zəif yerinə çevrilə bilərdi. Buna görə də Appolina deyil, bu yolda ona Nadejda daha sərfəli idi. Bir gənc kişi olaraq qadına tələbatını da inkar edə bilmirdi. Yaxından tanımadığı qadınlarla təsadüfi cinsi əlaqələr isə onun siflis xəstəliyinə tutulması ilə nəticələnirdi. Bu da onun gələcəkdə öz övladı ola biləcəyinin qarşısını kəsdi. Elə ona da bu lazım idi. Lakin çox sonralar bu xəstəliyin fəsadları onu cinsi aktivlikdən saxladı. 1895-ci ildə o, yəhudi Çederbaumun rəhbərliyi ilə “İşçi sinifin Azadlığı uğrunda Mübarizə İttifaqı” adlı cəmiyyət yaratdı. Əsas işləri fəhlələrə öz hüquqlarını izah etmək və onlarda inqilabi-siyasi ruhu formalaşdırmaq idi. Bu məqsədlə 70-dən çox vərəqə buraxmışdılar. Həmin ilin dekabrında Lenin həbs edildi və Yenisen quberniyasının Şuşenskoye kəndinə 3 il müddətinə sürgün olundu. Şuşenskoye sanki dünyanın axırı idi. Burada yenidən siflis xəstəliyinə tutula bilərdi. Bir il sonra Nadejda Konstantinovna Krupskaya onun yanına gəldi. Əslində elə onu da həbs etmiş, amma Nadejda Volodyaya olan məhəbbəti və onun məktublar yazıb yanına çağırması səbəbindən həbsi sürgünlə əvəzləmiş, müxtəlif vasitələrlə məhz Şuşenskoye kəndinə göndərilmişdi. Onlar burada evləndilər. Bu izdivac toysuz, sadəcə kilsədə və uryadnikin yanında qeydiyyatdan alınmaqdan ibarət bir ziyafət oldu. 1898-ci ildə O, Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasını yaratdı və ilk qurultayını keçirdi. 1900-cü ildə onların hər ikisinin sürgün müddəti başa çatdı və Vladimir arvadı ilə birlikdə dərhal Rusiyanı tərk elədi. Parisdə yaşayarkən Vladimir 5 uşaq anası və dul qadın olan İnessa Armand adlı yarı fransız, yarı ingilis olan bir qadınla eşq yaşamağa qurşandı. Hətta bunu Krupskaya da bilirdi. Lakin onlar bunu bir-birlərinə İnessanın onun üçün tərcümələr etməsi kimi əlaqələndirməyə çalışırdılar. Həm Vladimir, həm də Nadejda tez-tez qonşuluqda yaşayan bu qadının evinə gedir, onun uşaqları ilə əylənirdilər. Mühacirətdə ikən Vladimir “İskra” qəzetini buraxmağa və ilk dəfə 1901-ci ildə bu qəzetdə Lenin soy adı ilə məqalələr yazmağa başladı. Əvvəllər o V. İlyin, K.Tulin, İ.Petrov, V.Frey adları ilə siyasi

məqalələr yazırdı. Son soy adı ilə bağlı Sovet tədqiqatçıların araşdırmalarına görə bu ifadənin Lena gülləbaranına aid olduğu bildirilsə də əslində rus dilindəki “len” – “torpaq mülk” anlayışını verirdi. Bunun mənası yox, sadəcə, deyiləndə xoş səslənməsi də əsas götürülə bilərdi. Nədəjda bu zaman qəzetin və Leninin katibi vəzifəsini icra edirdi. Bu ərzədə RSDFP-nin I qurultayının digər bütün nümayəndələri həbs olunmuş, Lenin tək qalmışdı. I qurultay Minsk şəhərində Leninin rəhbərlik etdiyi “Fəhlə Sinifinin azadlığı uğrunda mübarizə ittifaqı”nın təşəbbüsü ilə çağırılmış və gizlin keçirilmişdi. Əsasən Peterburq, Kiyev, Moskva, Yekaterinoslav şəhərlərindən olan cəmi 9 nəfərin iştirakı ilə keçirilən bu qurultayda əsas məsələ fəhlə dərəcələrinin və sosial-demokrat qruplarının Sosial-demokrat Fəhlə Partiyası adı ilə birləşməsi ideyasının təsdiqi olmuşdu. I qurultayın irəli sürdüyü qərarlar icra olunmamışdı. Bu zaman II qurultayın çağırılmasına və Leninin təkbaşına hazırladığı bütün qərarların təsdiqinə ehtiyac vardı. Lenin partiyanın nizamnamə və məramnaməsini yazmış və qurultayın proqramını hazırlamışdı. Plexanovun iştirakı ilə Lenin partiyanın fəaliyyət proqramını da yazmışdı. Bu proqram əsasən partiyanın yaxın gələcəkdə əsas məqsədləri müəyyənləşirdi. Buraya çarizmin devrilməsi, demokratik respublikanın qurulması, kənddə təhkimliyin aradan qaldırılması və kəndliyə torpaqların verilməsi, 8 saatlıq iş rejiminin, millətlərin bərabərliyinin, son məqsəd olaraq sosializm cəmiyyətinin yaradılması dururdu. Buna nail olmaqdan ötrü sosialist inqilabının həyata keçirilməsi və proletariat diktaturasının qurulması vacib idi. Georgi Valentinoviç Plexanovun yəhudi mənşəyi tam ciddiylə qəbul olunmurdusa da əsil rus olmadığı soyadındakı “ple-xan” sözündən məlum olurdu. Onun da ata tərəfindən Lenin kimi türk etnosuna mənsubluğu danılmaz idi. Amma qeyri-rəsmi olaraq, Volodya əsil atasının oğlu olmadığı üçün onun türk mənsubluğunu qabartmağa dəyməzdi. Sonralar da o özünün heç vaxt türk qanına rəğbət ifadə etməmişdi. Bu mənada onu rus və yəhudi hibridi hesab edənlər tam haqlı idilər. Plexanov öz dövrünün çox böyük filosofu, sosial-demokratı, inqilabçı-publisisti idi. O, Marks və Engelsin bir sıra əsərlərini, o cümlədən “Kommunist partiyasının manifesti” əsərini rus dilinə tərcümə etmişdi. Rus marksistlərinin böyük bir nəslə, o cümlədən Lenin də ondan çox şeylər öyrənmişdilər. Plexanov Marksizmin rus təfəkkürünə uyğun tərzdə analizini verə, onu orta səviyyəli siyasətçilərə də sevdirə bilmişdi. RSDFP-nin II qurultayında Leninin fikirlərini müdafiə etsə də az sonra Plexanov öz səhvini anlamış və menşevizmə keçmişdi. I Dünya müharibəsi zamanı rus şovinist millətçiliyinə uymuş, siyasətdə liberal dəyərlərə üstünlük vermişdi. Fevral burjua inqilabından sonra isə Plexanov bolşeviklərin oktyabr silahlı çevrilişini qəbul etməmişdi. Amma əleyhinə də çıxmırdı. Buna baxmayaraq 1918-ci ilin mayında “təcili” qaydada vəfat etdi. Onun sağlığı Leninin nüfuzuna mənfi təsir edirdi. Hələlik II qurultay 1903-cü ilin 17 iyulundan 10 avqust tarixinə kimi Avropanın Cenevrə, Brüssel və London şəhərlərində keçirilirdi. II qurultayda 26 partiya təşkilatından 51 səsə malik 43 nümayəndə və məşvərətçi səsə 14 nəfər iştirak edirdi. Gündəlikdə 20 məsələ vardı. Qurultayın 3 şəhərdə keçirilməsi üzə koonseparasiya və həbslərdən yayınmaq naminə olsa da, əslində həm də bu partiyanın və tərəfdarlarının maddi imkanlarının yüksək olmasından və onların arxasında böyük qüvvələrin dayanmasından xəbər verirdi. Bu qüvvələrin Rusiyaya düşmən ölkələr və yerli burjuaziyanın bir qrup inqilab tərəfdarları olduğu deyilsə də, sonralar bu sırada beynəlxalq mason təşkilatının olduğu da məlum oldu. Qurultay partiyada müəyyən ziddiyyətlər, kəskin fikir müxtəlifliyi olduğunu üzə çıxartdı. Belə ki, Martinovun başçılıq etdiyi kiçik bir qrup proletariat-diktaturasının yaradılmasını qeyri-sivil hesab edirdi. Çünki proletariat dövləti idarə edə bilməzdi. Üzdə demokratiyanın: fikir və söz azadlığının, demokratik prinsiplərlə respublika qurulmasının tərəfdarı kimi görünərsə də, əməldə Lenin öz təkliflərinin əleyhinə heç bir fikir qəbul etmək istəmədi və rəqiblərinə qarşı kəskin hücumla keçdi. Bu hücumda o çoxluğun dəstəyini alaraq qalib gəldi və bununla partiyayı özünün rəhbərliyi ilə “bolşevik” və Martinovun rəhbərliyi ilə “menşevik” adlanan iki fraksiyaya bölmüş oldu. Sonralar bolşevizm qalib gəlsə də tarix daha sonralar menşeviklərin haqlı olmasını sübut etdi.

1905-07-ci illərdə I Rus inqilabı baş verdi. Bu zaman Lenin RSDFP-nin III qurultayını keçirtmək üçün İsveçrə və Londonda idi. Onun təkliflərini yenə də çoxları bəyəndi və Rusiyada

mütləqiyyəti, təhkimçiliyi ləğv etməyin əsas forması kimi tətillərin, nümayişlərin və silahlı üsyanın hazırlanması qərara alındı. Əsas məqsəd nəyin bahasına olursa-olsun hakimiyyəti ələ almaq idi. Bu zaman nəhaq qanlar axıdılacağı, mal-mülk sahiblərinin haqqının tapdalanacağı, hansısa əməlin günah və haram sayılacağı onun heç vecinə deyildi. Demokratik prinsiplərə arxayın olmaq, cəmiyyəti buna hazırlamaq, hər şeyin tam ədalətlə baş tutmasına ümid etmək bir neçə ömür tələb edirdi. O bunu istəmirdi. Menşeviklər isə bu yolun bir qədər gec də olsa daha uzun ömürlü və əbədi olacağını iddia edərək bolşeviklərin təkliflərini tənqid edirdilər. Partiyayı silahlı üsyana hazırlamaq üçün Lenin gizlincə və başqa ad altında Peterburqa gəldi. Bu illərdə o "Demokratik inqilabda sosial-demokratiyanın iki taktikası" kitabını yazırdı. Kitabda proletariyatın hegamonluğundan və açıq aşkar silahlı üsyanından bəhs edirdi. Bu mübarizədə kəndliləri də öz tərəfinə verməsi və önə çıxartması lazım gəlirdi. Ona görə də o "Kənd kasıblarına" adlı bir nazik və sadə dildə braşura yazdı. Bu braşura kəndlilər arasında geniş yayıldı və təbliğ olundu. Bu da öz bəhrəsini verdi, kəndlilər arasında partiya üzvlərinin sayı kütləvi şəkildə artdı. Çar hökumətinin agentura şəbəkəsi bütün bu inqilabi dirçəlişin arxasında Leninin durmasından xəbər tutmuşdu və həbs etmək üçün hər yerdə onu axtarırdı. 1906-cı ildə dekabr silahlı üsyan cəhdinin qarşısı alındığı üçün Lenin Finlandiyaya qaçdı, orada da vəziyyətin təhlükəli olmasını hiss edib Avropaya keçdi. Bu illərdə Nadejda Konstantinovna onun üçün bir elə problem yaratmır, bəzən Lenin onun varlığını tamamilə unudurdu. Amma harada olmasına baxmayaraq, Nadejda da əslən türk kökündən olan sədaqətli bir arvad kimi gəlib onu tapır, kömək və ona katiblik edirdi. Lakin Lenin heç bir cəhəti ilə onun əri ola bilmirdi. Üstəlik, onun qomoseksualist olması kimi bir yeni biabırçılığı da üzə çıxmışdı. Siyasi fəaliyyəti ilə şəxsi həyatı arasında çox böyük ziddiyyətlərin yaşanması daha çox Nadejdaya məlum idi və Lenin bu dözümlü və hər cür sirləri saxlamağı bacaran qadını seçməkdə yanılmamışdı. Onun siyasi fəaliyyətində tərəfdaş axtarışı da hansısa dini və ya əxlaqi normalara sığmırdı. Rusiyada hər cür qaçaq-quldur, oğru, qatı cinayətkar vardısı, Lenin onları partiyaya keçirdir, hakimiyyəti ələ alacaqları zaman təminat və vəzifələr təklif edirdi. Bu isə onlardan ötrü də gələcəyə inam pəncərəsi idi. 1912-ci ildə Lenin xaricdə ikən ilk bolşevik "Pravda" ("Həqiqət") adlı qəzeti buraxmağa başladı. Qəzetin demək olar ki, bütün mətnlərini o təkbəşinə yazırdı. Həmin ilin sonundan etibarən Lenin Avstriya-Macaristan imperiyasının tərkibindəki İsveçrəyə köçdü və "arvadı" ilə burada yaşamağa, inqilabi məqalələr yazıb, qəzet çıxardıb, Rusiyaya göndərməyə başladı. Bütün bunları heç də gizlində və havayı etmək mümkün deyildi. I Dünya müharibəsi başlayarkən o, Rusiyada yox, ona düşmən ölkədə idi. Onu çar Rusiyasına şpionluqda qınayıb həbs etdilər. Amma burada ölkənin siyasi xadimləri onunla hesablaşsı, onun təkliflərini qəbul edəsi və onunla əməkdaşlığa razılıq bildirəsi oldular. Çünki əməkdaşlıq təklifi təkcə Leninin və rus bolşevizminin deyil, həm də Rusiyanı nəyin bahasına olursa-olsun təslim etmək istəyən rəqiblərinin mənafeyinə uyğun idi. Amma Lenin Rusiyanı çökdürməyin vaxtını və məqamını özü müəyyənləşdirmək istəyirdi. Çünki Rusiyada artıq böyük ziyalı potensialı yaranmış, burjuaziya ətrafında birləşmişdi. Rusiyanın indiki halında heç bir qüvvə ölkəni böhrandan çıxarda bilməz, israf olunub gedərdi. 1917-ci ildə Rusiya xaricdə uğursuz müharibə, daxildə isə siyasi mübarizə məngənəsində sıxılırdı. Fəhlə, kəndli və əskərləri öz ətrafında birləşdirməyə çalışan bolşeviklər bu zaman inqilaba hazır deyildilər. Sonradan məlum olacaqdı ki, onlar Rusiyanın hazırkı acınacaqlı vəziyyətində inqilab etməyi həm də ona görə məqbul hesab etmirdilər ki, onlara burjua inqilabçıları israf vermək, onları da nüfuzdan salmaq və ən əsas rəqiblərini sıradan çıxartmaq lazım idi. Beləliklə də, 1917-ci ilin fevralında Rusiyada burjuademokratik inqilabı baş verdi. Bunun nəticəsində mütləqiyyət – Romanovlar sülaləsi süquta uğradı. Hakimiyyət başına gələn Müvəqqəti hökumət isə müharibəni davam etdirməyi qərara aldı. Bu isə bolşeviklərə onları nüfuzdan salmaq üçün əsaslı iş aparmaq imkanı verirdi. Leninə daha xaricdə durmağa imkan vermirdilər. Lenin özü də başa düşürdü ki, bir az da keçərsə, Kerenskinin rəhbərliyi ilə Müvəqqəti hökumət bir neçə uğurlu qərar, qanun və sərəncam verə, ölkədə rəğbət qazana, sonra isə daimi hökumətə çevrilə bilərdi. Buna görə də Almaniya Lenini böyük ümidlərlə Rusiyaya ötürdü. Ölkədə cövlan edən iqtisadi tənəzzül də durmadan artırdı.

Müvəqqəti hökumətin Cənub-Qərb cəbhəsində iyunda başladığı hücum məhz bolşeviklərin ücbatından iflasa uğradı. Müvəqqəti hökumət ölkəni və ordunu qarışdıran bolşeviklərə qarşı həlledici sərt addımını atmalı idi. Lakin onlar Vətəndaş müharibəsinin başlanacağından ehtiyat edib, gözləmə mövqeyi tutdular. Bolşeviklərin əks -təbliğatı isə onsuz da həmişə bir qarnı ac olmuş sırayı insanları şirin xəyallara sövq edirdi. Bir yandan da yerlərdə qaçaq-quldur hərəkətləri alovlandırılır, onlara kömək edilir, reabilitasiya və hakimiyyət vəd olunurdu. Orduya gedən silahlar oğurlanır, xüsusi qruplar arasında paylanırdı. Şəhərlərdə hər gün tətil, piket, mitinq və yürüşlər, terror aksiyaları, hətta milli münaqişələr baş verirdi. Petroqradda iyulun 5-7-də dinc nümayiş keçirilməsi və vəziyyətə uyğun olaraq nümayişləri birdən silahlı üsyana çevirmək planlaşdırılmışdı. Lakin Müvəqqəti hökumət bu plandan xəbər tutdu və nümayişçiləri hərəkətə keçməyə imkan vermədən gülləbaran elədi. İyulun 20-də Müvəqqəti Hökumət Leninin təcili həbs edilməsi barədə əmr verdi. Lenin avqustun 21-ə kimi Petroqraddan bir az aralıda – Razliv gölü ətrafındakı bataqlıqda koma qurub gizləndi. Əslində bu daha çox istirahət və əyləncə xarakteri daşıyırdı və o orada tək deyildi. Burada o, Zinovyevlə birlikdə balıq tutur, məqalələr yazır, qomoseksual həyat yaşayırdı. Zinovyevin ona siyasi müstəvidə müəyyən iradları olurdu – sa da və razılaşmadıqları bir çox məqamlar vardısa da, cinsəl əlaqədə Lenin əsil onun arzuladığı kimi müti idi. Bir dəfə Cenevrədə hətta Nadejda onları ikilikdə tutmuş və dəhşət içərisində:

– Mənə bunun nə demək olduğunu anlatmağınızı tələb edirəm! – deyər bağırırdı.

Əvvəlcə bunu bekarçılıq əlaməti, əyləncə və ya gənclik məşğuliyyəti kimi sırımaq istədilər. Amma sonra Lenin ona aktiv impotentə çevrildiyini etiraf etdi.

–Mən bütün varlığımı inqilabın yolunda qoymuşam, sən bunu bilirsən. Həbs olunarkən polislər xoşlarına gələn hər kəsi zorlayır, müqavimət göstərdikdə isə ölümcül döyürlər. Səncə mən hansını seçməli idim? Bizim üçün əsas olan başladığımız yolun qələbə ilə bitməsi deyilmi? Ona görə də... Bir də ayılırsan ki, artıq sənə buna tələbatın var.

Nadejda başladığıları və çoxlu enerji sərf etdikləri inqilabi mübarizə naminə bu sirri örtbasdır etməyə çalışdı. Lakin Stalin Leninin hətta Trotski ilə də belə “həyat” yaşadığından xəbərdar idi. Onun əlinə Zinovyevin Leninə ünvanladığı “eşq” məktublar keçmişdi.

1917-ci ilin oktyabr ayının əvvəllərində axtarış daha ciddi şəkildə aldığı üçün Lenin Zinovyevlə Finlandiyaya keçdi. Lakin oktyabrın 24-də Lenin Petroqrada gəlib, Smolnıda Petroqrada şurasının sədri L. D. Trotski ilə birlikdə birbaşa inqilaba rəhbərlik etməyə başladı. Bu zaman Almaniya cəbhənin Petroqrada nahiyyəsində güclü hücumla keçdi. Şəhərdəki bütün hərbi qüvvələr cəbhəyə göndərildi. Belə bir məqamda silahlı fəhlə, əskər və matros birlikləri ayağa qaldırıldı. Bundan xəbər tutan bolşeviklər gecə ikən hökumətin yerləşdiyi Romanovların "Qış sarayı"na doğru hücumla keçdilər. Gecə Neva çayı sahillərində durmuş "Avrora" kreysərindən hamıya xəbərdarlıq atəşi açıldı. Müvəqqəti hökumətin başçısı Kerenski aldadılaraq qaçırıldı. Oktyabrın 26-da Lenin Müvəqqəti hökumətin devrilməsi barədə dünya ölkələrinə və xalqlarına müraciət göndərdi. Sovetlərin II Ümumrusiya qurultayı çağırıldı və burada onun sülh, torpaq və fəhlə-kəndli-əskərlərin başçılığı ilə inqilabın qələbə ilə nəticələnməsi, Leninin başçılığı ilə Xalq Komissarları Soveti adlı hökumətin yaradıldığı barədə dikret yayıldı. 1918-ci il yanvar ayının 05-də Müəssisələr Məclisi çağırıldı. Burada çoxluq esərlərin əlinə keçmişdi. Amma Lenin onlarla demokratik prinsiplərlə deyil, zor dili ilə danışdı və onlardan Sovet hökumətini tanımağı və onun dekretlərini qəbul etməyi tələb elədi. Əks təqdirdə MM özünü buraxmalı idi. Müəssisələr Məclisi bütün bunları qeyri- demokratik hesab edib özünü buraxdı. Lakin hökumətin Petroqradda fəaliyyət göstərməsi müxtəlif çətinliklər yaradırdı. Ən başlıcası, bu şəhərin inqilabi ruhu burada hər şeyin elə bolşeviklərin özlərinin qoyduğu inqilabi, etirazçı, müxalif ənənələr üzrə davam etməsini təkid edirdi. Bu isə daha bolşeviklərə sərf etmirdi. Leninin onları aldatdığını anlayan Vətənpərvər qüvvələr martın 03-də təslimçi Brest sülh müqaviləsini imzaladığı üçün onu devirməyə çalışdılar. Bolşeviklərin xəyanət yolu ilə Sovet hakimiyyəti qurması heç də sakitliklə başa gəlmədi və yerlərdə buna qarşı kəskin etirazlar başladı. Ukraynadakı burjua-millətçi Rada ataman Dutovun rəhbərliyi ilə ilk qiyama başladı. Bu isə ölkədə Vətəndaş müharibəsinin başlamasına rəvac verdi. Buna xarici ölkələr də

müdaxilə etdi. 1918-ci ilin yanvarında Rumıniya Bessarabiyanı ələ keçirdi. Fevral-aprel aylarında Avstriya- Almaniya qoşunları Finlandiyanı, Pribaltikanı, Belarusiyanı, Ukraynanı və Zaqafqaziyanın bir hissəsini tutdu. Türk qoşunları Zaqafqaziyaya girdi. Mart ayında isə ingilislər Rusiyanın Antantaya xəyanətinə görə və ölkəni sahipsiz görərək Murmanskı, apreldə yaponlar isə Vladivostoku işğal etdilər. Çex korpusu və ağqvardiyaçılar Sibiri və Uzaq Şərqi tutdular. İyulun 31-də Bakı komunası süqut etdi, ingilislər Bakıda Sentrokaspi respublikası yaratdılar. Avqustda Birləşmiş Ştatların desantı Arxangelskə daxil oldu. Yayın sonuna kimi Rusiyanın 4/3 hissəsi xarici müdaxiləçi və əksinqilabi qüvvələrin əlində idi. Ermənilər Azərbaycan türklərinə qarşı genosid siyasətini həyata keçirtməyə başladılar. Bakıda, Şamaxıda, Qarabağda, Naxçıvanda, Lənkəranda, Gəncəbasarda on minlərlə günahsız insan vəhşicəsinə, xüsusi qəddarlıqla öldürüldü. Sentyabrın 15-də türk qoşunları Bakıya girib Sentrokaspi dövlətini qovdular və Azərbaycanlıları tamamilə qətləmdən xilas etdilər. Bu zaman Zaqafqaziyada Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan adlı üç yeni respublika yarandı. 1918-ci ildə I Dünya Müharibəsində Almanıyanın məğlubiyyəti bolşevikləri acınacaqlı vəziyyətdən çıxartdı. Alman, Avstriya qoşunları təcili olaraq geriye çəkilməyə başladı. Sovet hökumətinin təcili yaratdığı Qızıl Ordu da bu zaman onların daha sürətlə və itkilər verərək qovulmasına çalışırdı. Zəbt olunmuş ərazilərin bir qismi azad olunmağa başlamışdı. Bunun başqa səbəbləri də vardı. Lenin “qırmızı terror” taktikasını həyata keçirtməyə çalışırdı. O heç çəkinmədən “ Daha çox adam qırmaq və əksinqilabçıların gözünü qorxutmaq lazımdır!” deyirdi. Bir dəfə əslən Polşa yəhudisi Felks Edmundoviç Dzerjinski bir milyona yaxın kazakın əsir götürüldüyünü yazmışdı. Lenin o dəqiqə məktuba “Hamısını bir nəfər kimi güllələmək!” dərkənarını qoymuşdu. Onun məktublarının birində “Din və keşişlərin axırına mümkün qədər daha tez çıxmaq lazımdır! Keşişləri kontrinqilabçılar kimi həbs etmək və hər yerdə qəddarcasına güllələmək lazımdır! Kilsələri bağlayıb, məbədləri anbarlara çevirmək yaxşı olardı” fikirləri yazılmışdı. Kəndliyə torpaq, fəhləyə zavod-fabrik vəd edən hökumətin bu kimi əməlləri kasıb və aşağı zümrənin ürəyicə idi. Bu isə cəbhədəki qələbələrə də müəyyən təsir göstərirdi. 1919-cu ilin əvələrində ABŞ və Fransa Sovet Rusiyasına daha ağır zərbə vurmaq üçün Şərq cəbhəsindən Kolçakın 400 min nəfərlik qoşununu önə verdi. Cənubdan Denikin, Şimal-qərbdən Yudenin və şimaldan general Millerin hücumu başlandı. Bu isə Avropadan ərazi baxımdan iki dəfədən çox böyük bir ərazidə müharibə aparılması demək idi. Belə bir müharibədə əsasən qardaş qanı axıdılır, millətlərin içərisində ədavət yaradır və şiddətləndirirdi. Ölkəni tamamilə aclıq, səfalət, tez-tez dəyişən hakimiyyətlər ucbatından ləyaqətsizlik, pozğunluq, talançılıq bürümüşdü. Bütün bunlara səbəb isə Leninin başçılığı həyata keçirilmiş oktyabr dövlət çevrilişi və hakimiyyəti ələ aldıqdan sonrakı zorakı əməlləri idi. Ağqvardiyaçılar daha çox Ukrayna ərazisində vuruşurdular. Xalqın ziyalı və ziyalılığı təqdir edən təbəqəsi, zadəganlar, çar qulluqçuları ağqvardiyaçıları, kasıb fəhlə və kəndlilər isə bolşevikləri müdafiə edirdilər. Bu zaman təkcə qoşunlar deyil, sakinlər arasında da ziddiyyətlər formalaşır, ədavət və qırğınlar şiddətlənirdi. Yalnız 1920 -ci ildən etibarən Sovet hökuməti özünə gəlməyə və cəbhədə qələbələr qazanmağa başladı. Lakin həmin il də şimaldan Vranglerin qoşunları ciddi qələbələr qazanmağa başlamışdı. Vətəndaş müharibəsi illərinə Qızıl Ordu döyüşərək formalaşır və kasıb əhali daha da kasıblaşdığı üçün kasıbların hökuməti zənn edib onun tərəfinə keçirdi. Nəhayət 1922-ci ildə Uzaq Şərqdə işğalçıların qovulması ilə Vətəndaş müharibəsi Sovet hökumətinin qələbəsi ilə başa çatdı. Bu zaman fürsət düşmüşkən Qızıl Ordu Zaqafqaziyanı, Orta Asiyanı, Ukraynanı, Uzaq Şərqi bütövlüklə zəbt edib öz ərazisinə qatdı. Nəticədə böyük bir imperiya yarandı – Sovet İmperiyası. Bu imperiyanı sonradan 15 respublikaya bölüb ona Sovet Sosialist Respublikalar İttifaqı – SSRİ adını qoydular. Bütün bunlara görə hələ 1918-ci il martın 11-dən etibarən paytaxt və hökumət Petroqraddan Moskvaya köçürüldü. Lakin Lenin onu gözləyən cəzadan avqustun 30-u tarixində heç də yayına bilmədi. Mexelson zavodunda fəhlələr qarşısında çıxışdan sonra eser qadın Kaplan onu güllə ilə ölümcül yaraladı. Bir müddət xəstə yatdıqdan sonra yenidən öz fəaliyyətini bərpa edən Lenin Sovet hökumətini dalana dirədiyini anladı. Yaradılmış proletariat diktaturası böyük fəsadlar törədirdi. Hər şey öz qanuni sahiblərinin əlindən alınır, hökumət tərəfindən müsadirə

edilir, əski sahibləri müqavimət göstərdikdə yerindəcə güllələnirdi. Zavod-fabriklərlə yanaşı torpaqlar da öz tarixi sahiblərindən alınıb kəndlilərə paylanırdı. Amma dövlət və hökumət vəzifələrinə təyin olunan savadsız fəhlə, əskər və matroslar nə dövləti, nə də zavod, fabrik, hərbi hissə, bank, məktəb, rayon və şəhərləri idarə edə bilmirdilər. Bütün rəqiblər inqilabi terror vasitəsilə öldürülür, kilsələr soyulur, savadlı insanlar çarizmin və burjuaziyanın nümayəndələri hesab edilib mərkəzdən uzaq Sibirə sürgün olunurdu. Bir çox zəka sahibləri ölkəni tərk etməyə məcbur oldular. Bu arada Leninin çar ailəsinə olan intiqam hissi də yaddan çıxartmamışdı. İstefa vermiş çar II Nikolay və ailəsi onun göstərişi ilə güllələnib meyidi daş kömür şaxtasına töküldü. Vətəndaş müharibəsi illərində Rusiya zavallı cocuqlar kimi inildədi, özünün yüz minlərlə insanı itirdi. Ölkədə proletarizm ideyaları bolşevikləri o həddə qədər pozmuşdu ki, onlar əski hakimiyyətlə, çarizmlə bağlı olan hər şeyi məhv edir, hətta çarın dövründə çəkilmiş dəmir yollarını da, guya ki, “çarın çəkmiş olduğu yolla getməyi” qəbahət sanaraq sökürdülər. Lakin Lenin nəhayət başa düşdü ki, menşeviklər haqlıdır və ölkə mal-mülk sahibləri dəyişməklə və haram yollarla deyil, islahatlar və mütərəqqi qanunlarla inkişaf etməli, yalnız peşəkarlar tərəfindən idarə olunmalıdır. Buna görə o, 1921-ci ildə Rusiya Kommunist (bolşevik) Partiyasının 10-cu qurultayında “hərbi kommunizm” siyasətindən “Yeni İqtisadi Siyasət”ə keçməyi qərara aldı. O eyni ifadənin rusca obveturası “NEP” adlanan siyasət ilə zavod və fabrikləri öz əvvəlki sahiblərinə qaytarmağa başladı. Bu öz effektini verdi və ölkə iqtisadi böhrandan çıxdı. Bu vaxt ərzində yeni mütəxəssislər hazırlandı. Lakin Leninin ölümündən sonra bu “yeni İqtisadi Siyasət” ləğv edildi və bütün kapitalistlər güllələndi. Lenin Rusiyaya allahsızlığın ən idbar forması olan ateizmi gətirdi. Ateizm insanları əqidəsizləşdirdi. Eləcə də beynəlmiləçilik siyasəti altında xalqların bir sıra milli mədəni dəyərləri təhqir olundu, aradan qaldırıldı. Leninin həyata keçirdiyi hər cür yenilik əslində bəşəriyyətin sonrakı inkişafına böyük əngəllər törətdi. O eləcə də dünyada ilk təkpartiyalı sistemin əsasını qoydu. Tarixdə onun qədər riyakar, öz qəbahətlərini ustalıqla pərdələməyi bacaran, qəddar, amansız, çoxlu insan qanına bais olmuş inqilabçı olmamışdı. Leninin torpağı kəndliyə paylamasında da riyakarlıq vardı və o bu torpaqları kəndlidə saxlamaq fikrində deyildi. Beləliklə, də torpaq kəndliyə paylandıqdan sonra kəndlinin onu əkib-becərə bilməməsi bəhanəsi ilə onların əlindən alındı və dövlətin nəzarəti altında olan kolxozlarda birləşdi. Hərçənd ki, kəndlilər hamılıqla bunu bacarardılarsa da buna uyğun bir başqa plan həyata keçiriləcəkdə. Aldadıldığını görən fəhlə və kəndlilər buna qarşı ayağa qalxdıqda əksinqilabçı, qolçomaq, Almaniya və digər ölkələrin agenti adı ilə həbs olunub sürgünə və ya ölümə göndərildi. Ömrünün son illərində Leninin səhəti 1918-ci ildə ona vurulmuş zəhərli güllələrin və cinsi pozğunluğu ucbatından tamamilə sıradan çıxmış və o Moskva kənarındakı Qorki şəhərinə təxsis olunmuşdu. Bu zaman o nəhayət ki, partiyanın başına Trotskinin layiq olduğunu başa düşdü və Sovet hökumətinin inqilabi-bolşevik çərçivədən ayrılıb, iqtisadi-siyasi və demokratik prinsiplər əsasında inkişaf etməli olduğunu anladı. Ancaq artıq gec idi. Çar hakimiyyəti illərində məşhur oğru olması ilə tanınan İosif Stalin hakimiyyət zirvəsindəki bütün siyasi rəqiblərini böhtan, terror və digər quraşdırılmış yollarla sıradan çıxartmış, Trotskini tamam müdafiəsiz saxlamışdı. Stalinin əlində həm də Trotskinin Leninlə qomoseksual əlaqələri barəsində biabırçı faktlar vardı. Digərləri barəsində də Stalin qara faktlar toplamaqdan çəkinməmiş, olmadıqda naşicasına quraşdırmışdı. Rusiyanın Zinoviyev, Buxarin və Kamenev kimi ağıllı alim, ziyalı, filosof inqilabçıları, yəhudi millətinə mənsub bu və digər intellektualların arasında Stalin kimi adi gürcü yəhudisi çox eybəcər və savadsız görünür, bunu hətta özü də hiss edirdi. Ona görə də o özünün partiya rəhbərliyindəki ilk illərdəcə əsil ziyalı təbəqəsini xüsusi amansızlıqla məhv edirdi. Hakimiyyət isə nə qədər qərribə olsa da, partiyanın idarəetməsi altında idi. Trotski əksər inqilabçılardan fərqli olaraq çox güclü natiq idi. Buna görə o bir müddət sovet imperiyasının xarici siyasət işlərinə, 1918-25-ci illərdə hərbi məsələlərinə rəhbərlik etmişdi. Hakimiyyət uğrunda sivil mübarizədə silahlı qaraguruhi məğlub etdikdən sonra 1927-ci ildə Stalin onu partiya sıralarından çıxarıb Alma-Ataya göndərdi. Lakin sonra – 1929-cu ildə vətəndaşlığı əlindən alınıb ölkə sərhədlərindən qovuldu. Ancaq Trotski Stalini ifşa edən mübarizəsini xaricdə olarkən də

davam etdirirdi. Nəhayət 1940-cı ildə Stalinin cəsusları onu Meksikanın Koyyakan şəhərində tapıb, ispan mənşəli cəsus Merkader tərəfindən balta ilə öldürtdülər. Hədsiz amansızlığına qarşı çıxış edib ona öz iradəni bildirən Nadejda Krupskayanın sifətinə Stalin “Heç olmasa siz danışmayın!” deyərək güclü bir sille çəkməkdən də çəkinməmişdi. Buna qarşı qətiyyət göstərmək istəyən Lenini isə o hədələyib, ölümünü tezləşdirəcəyi, arvadını ləkələyəcəyi və ölümündən sonra bütün eyiblərini xalqa çatdıracağı ilə hədələdi, cinsəl pozğunluğu ilə şantaj etdi. Ona rəsmən etimad göstərəcəyi halda isə Leninə bütün imtiyazlar və ölümündən sonra abidələr, daha böyük şöhrət vəd olunurdu. Lenin susmaqla ikincini seçdi və artıq Kommunist Partiyası adlanan partiyanın Mərkəzi Komitəsinə məktub ünvanlayıb, partiyanın mərkəzi komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə Stalinin namizədliyini təklif etdi. Stalin də bir qafqazlı kimi ona vəd verdiklərinə tam əməl elədi. Bu ona siyasət və hakimiyyəti öz əlində cəmləmək üçün də çox lazım idi. Həyatının son illərində Lenin tez-tez ağlını itirirdi. Doğuluşunda mamaçanın ehtimalları hər iki cəhətdən özünü təsdiq edirdi: o həm çox ağıllı olmuşdu, həm də sonda dəli olmaq səfiyyəsinə enmişdi. Hərdən elə hərəkətlər edirdi ki, cəmiyyətin bundan xəbər tutması inqilabı tamamilə gözədən salar, partiya və ümumiyyətlə, Sovet hökuməti üçün güclü əks təbliğat xarakteri daşıyardı. Halbuki yazıçı və şairlərə, incəsənət xadimlərinə onun ideal obrazını yaratmaq tapşırılmışdı. Əgər o ateist olmasaydı müqəddəsləşdirməkdən də qalmazdılar. Bir dəfə ingilis fotoqraflar onun şəklini çəkmək istədikdə birdən yenə də Leninin vəziyyəti dəyişmiş, o dördəyahlı vəziyyət almış və onlara dilini göstərmişdi. Nitqi tamam tutulduğu üçün nə demək istədiyi də çox vaxt məlum olmurdu. O çətinliklə də olsa fikrini yazı ilə bildirirdi. Bunu Partiyanın Mərkəzi Komitəsində də yaxşı bilirdilər. Mərkəzi Komitə Kremlə yerləşirdi. Bir neçə il əvvəl Lenin də Kremlə yaşayırdı və işləyirdi. Burada işləyən qadınları kabinetinə çağıraraq onlarla macaqlaşmaqdan, müxtəlif pereparatlar və Trotskinin aktiv müdaxiləsindən sonra cinsi əlaqəyə girməkdən qalmırdı. Az qala Kreml büsbütün onun məşuqələri və aşnalarına çevriləcəkdi. Məşuqələri barəsində bir dəfə Nadejda Krupskaya Mərkəzi Komitəyə şikayət etmişdi. Kreml-dəki kabinetində qoyulmuş böyük seyfə kilsələrdən, çarın iqamətgahlarından, muzeylərdən, böyük zadəganların imarətlərindən müsadirə edilmiş ləl-cəvahirat inciləri toplanmışdı. Bunu nə üçün topladığı, nəyə sərf edəcəyi özünə də aydın deyildi. Hətta qəfil iflic bunu ona unutdurmuşdu da. Amma şəxsi köməkçisi bundan xəbər tutan kimi bu sərvəti unuda bilmədi və oğurlayıb xaricə qaçdı. Lenin isə bunu xatırladıqda və oğurluq sərvətin qeyb olmasından xəbər tutduqdan sonra nitqini və ağlını tamam itirdi. Ömrünün son günlərində gecələr bu gizli malikanənin mühafizəçiləri içəridən çaqqal ulamasının səsinə eşidib qorxurdular. Malikanə çox ciddi qorunur, Stalindən başqa hər kəsdən mühafizə edilirdi. Mühafizəçilərin özü də mühafizə altında idi. Burada gördükləri, eşitdikləri barədə nəsə başqa bir şey düşünmək və ya bu barədə danışmaq olmazdı, həmin şəxs o dəqiqəcə güllələnəcəkdi. Sovet Rusiyasının hər bir məmuru-nun başı üzərində hər zaman bir ölüm kabusu dolaşırdı. Bu həmin kabus idi – Karl Marksın “Kommunist Partiyasının Manifesti” əsərində yazaraq Avropanın başı üzərində dolaşdığını zənn etdiyi kommunizm kabusu. Leninin ölümü heç də düşdüyü iflic xəstəliyinə görə baş vermədi. Onun tez-tez ağlını itirməsi, biabırçı hərəkətləri, ona bəzən öz məktubları ilə mane olması və sadəcə, varlığı Stalini çox əndişələndirirdi. Nəhayət o bundan qurtulmanın yolunu tapdı. Həyatının sonuncu günü Lenin şəxsi həkimini çağıraraq xəlvətə ona bir kağız parçası verdi. Orada onu zəhərlədiklərini yazmış, bu sirri hamıya çatdırmağı xahiş etmişdi. Lakin şəxsi həkimi Qavril Volkovu həbs etdilər, sonra da güllələdilər. Bu işlərin başında isə bir nəfər dururdu – Stalin! 1924-cü ilin 21 yanvar tarixində səhər çağı Lenin vəfat etdi. Onun meyidini yalnız 16 saat sonra yardılar. Bütün daxili orqanları salamat idi. Təkcə mədəsi parça-parça olmuşdu. Stalin şübhələri özündən yayındırmaq üçün Leninin meyidini Moskvaya gətirib, böyük siyasi şou- kampaniya qurdu. 5 gün əhalinin onunla vidalaşmasına şərait yaradıldı. Sonra Leninin cəsədi mumyalanıb, movzaleydə saxlanıldı. Qış çox sərt keçdiyindən kremlin divarları önündə yeri qazmaq böyük çətinlik törətdi. Yeni, möhtəşəm mövzeley inşaa olunana kimi Leninin nəşi taxta mövzeleydə saxlanıldı. Yazda torpaq qızmağa başlayarkən, Moskva şəhərinin sıradan çıxmış kanalizasiya sistemi özünün bütün üfunətli, çirkab sularını həmin bu

taxta movzeləyin içərisində qazılmış guşəyə buraxdı. Proletariatın özünə ideal və böyük rəhbər hesab etdiyi Vladimir İliç Lenin öz əməllərinin həqiqi, layiqli qiymətini ölümündən sonra belə təbii yolla almış olurdu.

Sonralar Stalin özü də eyni aqibəti yaşadı: o isə Beriya tərəfindən zəhərlənmişdi.

Leninin ətrafına yığıldığı bütün sovet siyasi liderləri hansı milləti, ölkəni təmsil etməsindən asılı olmayaraq, əsasən yəhudilər idi. Beynəlmiləlçilikdən dəm vuran bir siyasətçi əslində millətçiliyə yuvarlanmışdı. Özünün ana tərəfdən yəhudi mənşəyi və yəhudilərdə isə ana tərəfin daha əsas götürülməsi öz təsirini gizlətməmişdi. Böyük Oktyabr Sosialist İnqilabı adını almış hərəkət əslində ölkənin müharibə apardığı düşmən dövlətlə separat danışıqlara getməkdən və birgə əməliyyat nəticəsində xəyanətdən, hakimiyyətin silahlı hücumla ələ alınması kimi dövlət çevrilişindən ibarət böyük bir aksiya idi. Onu yəhudi təfəkkürünün russayağı icrası kimi də başa düşmək olardı. Bu çevrilişin rəhbərliyində durmuş, sonradan da Sovet hökumətinin rəhbəri olacaq aparıcı şəxslərini 33 nəfəri yəhudi idi. Ortada əzilən uduzan və bu oyunların fəsadlarını birbaşa yaşayan isə sadə ruslar və onların qol-qanadı altına pərçim edilmiş digər xalqlar idi.

Hamının 70 il çox sevdiyi, goruna and içdiyi, Movzeleyinə girmək və onun nəşinə baxmaqdan ötrü saatlarla növbədə qaldığı, pioner, komsomol, partiyasının üzvü olmağı şəraf bildiyi, hətta bundan ötrü rüşvət verdiyi, barəsində romanlar, poemalar, ən gözəl şeirlər yazdığı, SSRİ adlı dövlətin bütün şəhər və kəndlərində heykəlini qoyduğu, adına kənd, şəhər, sovxoz, zavod, gəmi, stadion, meydan, küçə verdiyi, ordenlər təsis etdiyi bu “dahi” şəxsiyyətə münasibət əslində özünün cəmiyyətə, insanlara, ölkəyə münasibəti kimi saxta idi. Buna görə də 1991-ci ildən sonra, SSRİ dağılan kimi hər yerdən adı və abidələri götürüldü, partiya biletləri yandırıldı, Lenin lağ və nifrət hədəfinə çevrildi.

...Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi.

SONUNCU RUS ÇARI II NİKOLAY VƏ ONUN GÜNAHSIZ AİLƏSİ

(*30 -F.Şopen: “Nokturn-2, 10-Do-diez Minor” əsəri ovqat musiqi)

Gül-çiçəkli böyük bağın bir tərəfində qoyulmuş ağ kurjeva örtüklü stolun arxasında əyninə zər-baftalı zabıt mundiri geyinmiş Rusiya çarı III Aleksandr xanımı Mariya Fyodorovna ilə birlikdə oturub çay içirdi. Bir qədər kənarda uşaqları oynayır, uzaq bir kənarda isə qulluqçular samovarın ətrafında vurnuxurdular. Bayaقدan öz uşaqlarına baxaraq fikrə getmiş çar dərinə köks ötürdü.

– Saniç, heç özünə oxşamadın.– Mariya Fyodorovna ərinin belə dərinə köks ötürməsinə öz təbəssümünü və təəccübünü ifadə etdi.

– Mən bu uşaqlardan ötrü çox narahatam, Mariya.– Çar astadan dilləndi.– Zaman çox pisləşir. Avropadan isti küləklər əsir. İsti külək isə özü ilə həmişə xəstəliklər gətirir. Mənim övladlarım bu zamana, bu xəstəliklərə sinə görə biləcəkmiki?

– Allah şahiddir ki, sən bütün diqqətin onların üstündədir.

– Mən onların adı dibçək gülləri kimi formalaşmasını istəmirəm. Amma... Bu xalq bəzən çox sədaqətli, bəzən isə etibarsız və azğın olur. Mənim oğlanlarım isə...

– San Saniç, elə isə övladlarımızla yanaşı rus xalqının da formalaşmasına çalış.

– Eh Mariya, sən lap narodovolçular kimi danışırısan. Məgər bu iş əlli ilin, yüz ilin işidir? Buna əsrlər lazımdır! Biz daim türk, isveç, fransız, alman qanını yaxına buraxırıq, onlardan yaxşı cəhətləri xalqın əxz etməsinə çalışırıq, ancaq avropalılar, xüsusən də yəhudilər bizlərə ağıl göstərilərsə də sədaqət göstərmirlər. Mən çox incə mətləblərə baş vurmuşam, odur ki, öz uşaqlarımın taleyinə narahat oluram. Onların aqibəti necə olacaq?..

– Haqlısan, Saniç, bəzən tale daha çox şeyləri həll edir.

Çar bu zaman uzaqda böyük oğlu Nikolayın əlində qılın əvəzinə dəyənəklə necə vuruşduğunu görüb gülümsədi. Uşaqlar hamılıqla onun üstünə tökülüşüb dəyənəyini aldılar və

onu kötəkləməyə başladılar. Bu vəziyyətə çar ürəkdən gülməyə başladı, sonra da bunun nə ilə nəticələnəcəyini bilmək marağı ilə diqqətini cəmlədi.

– Gələcəyin imperatoru həyatın hər üzünü görməli, bərkindən-boşundan çıxaraq onu dərk etməlidir! Əgər indi Nikolay gəlib şikayət və ya xəbərçilik eləsə, mən onu daha möhkəm kötəkləyəcəyəm! – deyər əlavə etdi.

– Sən nə yaman sərtsən, Sanıç!

– Mənə billur uşaqlar deyil, normal rus balası lazımdır! – çar qətiyyətlə bildirdi.

Bu zaman bağın baş tərəfində Nikolay qalxıb heç də onlara sarı şikayətə gəlmədi, əllərini qaldırıb bir kənara çəkildi və təslimçiliyini etiraf etdi. Çar III Aleksandr bu vəziyyətə görə əvvəlcə sevindisə də sonra qaşları çatıldı, dodaqları büzüldü.

Nikolay Aleksandroviç Romanov 26 may 1868-ci ildə Çarskoye Selo şəhərciyində anadan olmuşdu. Gələcək imperatorun təhsil dövrü ailədə, 13 il davam etdi. 8 il ona siyasi tarix, rus ədəbiyyatı, alman, fransız, ingilis dilləri, 5 il isə hərbi, hüquqi və iqtisadi elmlər öyrədildi. Bunu öyrədənlər isə Rusiyanın ən yaxşı alimləri idi. Övladının hərbi sənətini təkcə nəzəri cəhətdən deyil, həm də əyani olaraq görməsi və bilməsi üçün atası onu iki il hərbi hissələrdən birinə kiçik zabit kimi xidmətə, sonra qusar polkunda eskadron komandiri, daha sonra isə artilleriya sıralarında xidmətə göndərirdi. Onun dövlət xadimi kimi formalaşması üçün Dövlət Şurasının və Nazirlər kabinetinin iclaslarına da buraxdırırdı. Eləcə də o atası ilə birlikdə ölkənin əyalətlərinə səfərlər edirdi. Nəhayət ki, onun formalaşması üçün dənizçilik işləri də nəzərdə tutuldu. Öhtəsinə verilmiş kreyserlə Nikolay 9 ay ərzində Uzaq Şərqə səyahətə çıxdı. Eləcə də o Yunanıstan, Misir, Hindistan, Çin, Yaponiya kimi ölkələrə səyahət etdi. Xarakterindəki cəsurluq bir kimsədən və heç nədən çəkinməyə rəvac vermirdi. Yaponiyada olarkən nindzalarla döyüşə girməkdən çəkinməmiş və qılıncla ağır yaralanmışdı. 23 yaşına çatarkən Nikolay Romanov artıq kifayət qədər yüksək təhsilli, dünya görmüş, ağıllı, elmlə və bacarıqlı bir gənc idi. O dini də yaxşı bilən mömin provaslov kimi formalaşmışdı. Dövlət işlərinə alışa bilsin deyər atası onu Trans-Sibir dəmiryolunun tikintisinin Komitə sədri vəzifəsinə təyin etmişdi. 1884-cü ildə Nikolay alman prinsessası Alissa Qesenski ilə tanış oldu və ona vuruldu. Bu məhəbbət ona dinclik vermədikdə isə 1889-cu ildə onunla evlənməsi üçün atasından xeyir-dua istədi. Amma atası bu izdivacın ona xeyir gətirməyəcəyini əsas gətirərək buna icazə vermədi. Atası daha çox fransız şahzadəsi Yelena Orleanskaya ilə evlənməsini daha münasib sanırdı. Əks halda onun övladları taxt-tacın varisi olmaqdan məhrum ola bilərdi. Lakin gənc Alissa da Nikolayı sevdiyi üçün ona xatir katoliklikdən və öz adından imtina edib provaslovluq belə qəbul etməyə razılıq verdi və yalnız bundan sonra onların nigahı baş tutdu. Nikolayın on il sürən məhəbbətinə qahmar çıxması, sonacan dönməməsi onun bir şəxsiyyət olaraq da möhkəm əqidəyə sahib olmasının göstəricisi idi. Ömrünün sonuna kimi o bu qadına tam sadıq qalmış, əlində hər cür eşq məcaralarına imkan olduğu halda bu qadına xəyanət etməmişdi. Nigahdan sonra Alissa dəyişib provoslav dindar Aleksandra Fyodorovnaya çevrildi. Onların toyu 1894-cü ilin 14 noyabr tarixində baş tutdu. Bu cütlüyün bir il sonra qızı Olqa, sonra Tatyana, Mariya, Anastasiya və 1904-cü ildə yeganə oğlu Aleksey dünyaya gəldi. Aleksandra öz ailəsini, ərinə və uşaqlarını çox sevirdi. Onun üçün ailəsindən kənar heç bir şey yox idi və heç nə onu maraqlandırmırdı. Gənc Nikolay da vaxtını əsasən ailəsində, sevgili arvadı və istəkli övladları ilə keçirirdi. Tez-tez səyahətə çıxır, qəzetləri, ədəbiyyatı, bəzən də ağır tarixi əsərləri oxuyur, rəsmlər çəkir, gündəlik yazırdı. Onun 50-dən çox qalın dəftər-gündəliyi vardı. Atası Aleksandr Nikolayda ona təhsillə verilə bilməyən Vətən məhəbbəti aşılamışdı. Nikolay Rusiyanı böyük məhəbbətlə sevirdi, onun taleyi üçün narahat olur və məsuliyyət daşıyırdı. Hətta lazım gələcəyi halda Vətəninə ötrü o canından da keçməyə, taxt-tacdən də imtina etməyə hazır idi və sonrakı dövrlərdə bunu sübut elədi.

1894-cü ildə çar III Aleksandr vəfat etdi. Vəliəhd olaraq Nikolay Aleksandroviç (II Nikolay) taxta çıxdı. Onun tacqoyma mərasimi 1896-cı ildə gerçəkləşdi. Bundan sonra o Avropaya səfərə çıxdı, bir sıra yeni təyinatlar verdi, ölkənin iqtisadi və siyasi işləri ilə daha yaxından məşğul olmağa başladı. 1897-ci ildə o, uğurla Ümumrusiya Əhalinin siyahıya alınma kom-

paniyasını keçirdi, ölkə əhalisinin milli, dini, savad və mənəvi vəziyyətini öyrəndi. 125 milyon nəfərlik bir ölkənin demoqrafik göstəriciləri onu çox da qane etmirdi. Sonra o, pul reformasını həyata keçirdi, bununla rublun qızıl məzənnəsini müəyyənləşdirdi. Eləcə də ölkədə əmək saatını 11,5, şənbə günü 10 saata endirdi, istirahət və bayram günlərini dəqiqləşdirdi. Polşalı torpaq sahiblərinə tədbiq olunan xüsusi vergi və Sibirə sürgün cəzaları ləğv olundu. II Nikolayın çarlığı dövründə qəbul edilmiş əmək qanunvericiliyi mütərəqqi olması ilə çox əhəmiyyətli idi. Əməkçilər öz aralarından başçı seçə bilir, istehsalat qəzaları zamanı bunun dəyəri ödənilir, əməkçilər xəstəlikdən məcburi sığortalanırdı, əlilliyə və yaşa görə təqaüd ödənilirdi. Buna görə də onun hakimiyyəti illərində ölkədə sənaye məhsulunun istehsalı illik 5% həddinə qədər qalxdı və kənd təsərrüfatı göstəricisini iki dəfə üstələdi. Daş kömür, neft, qızıl və digər yeraltı sərvətlərin çıxarılmasına, eləcə də dəmir yolu xətlərinin çəkilməsinə görə Rusiya dünya üzrə əksər dövlətləri geridə buraxdı. Gənc Çarın ədəbiyyat, elm və incəsənətə böyük diqqət və qayğısı vardı. Rus ədəbiyyatı, incəsənəti və elmi onun dövründə bütün əvvəlki dövrlərdə olduğundan daha məhsuldar, daha keyfiyyətli idi. 1898-ci ildə II Nikolay bütün Avropa dövlətlərinə Ümumdünya sülhünün qorunması barədə saziş imzalamağı və silahlanmanı nəzarətdə saxlamağı təklif etdi. Onun təklifi ilə Ümumdünya Sülh Konfransı keçirildi və ümumdünya sülhünün formalaşdırılması mexanizmi müzakirə edildi. Məhz onun təklifi ilə Haaqada ilk və daimi Beynəlxalq Arbitraj məhkəməsi yaradıldı. II Nikolay Uzaq Şərqi inkişafına, xüsusən də Mançujuriyanın dirçəlişinə xüsusi diqqət yetirirdi. O, Çin-Şərq dəmiryolunun çəkilməsinə göstəriş verdi, Port-Arturda dəniz donanma bazasını yaratdı. 1900-cü ildə onun göstərişi ilə “Aurora” hərbi krayseri inşa olundu. Həç demə bu gəmidən açılan son yayım atəşi Rusiyanın bolşevizm tərəfindən zəbt olunmasının simvoluna çevriləcəkdi.

Nikolay sülhpərvər insan idi. Yalnız yapon hərbi gəmiləri rus gəmilərinə hücumlar etdikdən və Mançujuriyaya iddialar irəli sürdükdən sonra Yaponiya ilə müharibəyə başladı. Lakin bu müharibə həm də Rusiya mərkəzindən çox-çox uzaqlarda getdiyi səbəbindən məğlubiyyətlə nəticələndi. 1905-07-ci illər inqilabının amansızlığıyla yatırılması, xüsusən də çar ailəsinin sevimli olan Rasputinə qarşı müxalifətin güclü əks-təbliğatı Nikolayın ziyalılar arasında hörmətini azaltmışdı. Amma II Nikolay bir qədər sərt addımları məhz imperiyanın mənafeyi nəminə atmışdı. Bolşeviklərin, burjuaziyanın və xarici ölkə maraqlarının Rusiyada artan təzyiqləri bir qədər sərtlik tələb edirdi. Çar ölkədə qüvvələri xarici təzyiqə qarşı mübarizədə birləşməyə çağırmış, buna görə bir qədər liberal qərarlar vermişdi. Lakin bolşeviklər bundan çarın öz əleyhinə sui-istifadə etdilər. Ölkədə terror qızışdı. Moskvada terrorçuların atdığı bomba ilə onun qardaşı, böyük knyaz Sergey Aleksandroviç həlak oldu. Kurlyandiyada “Meşə qardaşları” terrorçu qrupu alman sahibkarları doğramağa, Qafqazda ermənilər müsəlman Azərbaycan türklərinə qarşı qətliam aparmağa, qaçaq-quldur hərəkəti genişlənməyə başladı. Nəhayət bir sıra iqtisadi tələblər adı altında yanvarın 09-da Qış Sarayına doğru nümayiş keçirildi. Bu nümayişin silahlı çevrilişə keçid üçün təcrübə xarakteri daşıyacağı və ya baş tutarsa çevriliş ediləcəyi məlum oldu. Bu nümayişi həyata keçirdən qüvvələr önə günahsız və məlumatsız insanları buraxmışdılar. Jandarm qüvvələri ilə qarşılaşmada onlara silahlı təzyiq göstərildi. Nəticədə, Qış Sarayının yaxınlığında baş verən bu hərəkət nümayişin gülləyə tutulması ilə nəticələndi. 200-ə yaxın adam öldürüldü. Bu hadisə tarixə “Qanlı yanvar” adı ilə daxil oldu. Əslində bu qanlı hadisədən çar sonralar xəbərdar olmuş, dəhşətə gəlmiş və günahkarları sərt cəzalandırmışdı. Bolşeviklər əks təqdirdə bunun elə bu cür qanlı olaylarla bitməsinə istəyirdilər. Yalnız bu təqdirdə xalqın çara olan bütün inamı sarsıla və xalq ona düşmən münasibəti bəsləyə bilərdi. Hələ 1905-ci ilin yayında İngiltərədən gələn “Con Qrafton” gəmisi Baltik dənizində tutulmuş, onun anbarlarından fin separatçıları və bolşevik inqilabçılar üçün minlərlə tüfəng müsadirə edilmişdi. Eləcə də eser və anarxist terrorçu qrupları tərəfindən minlərcə məmur, polis və zabıt öldürülmüşdü. Təkcə 1906-cı ildə terror qurbanlarının sayı 768 nəfər idi. Orta, ali, hətta ruhani məktəblərinə də siyasət sıradılmış, ölkə anarxiyaya yuvarlanmışdı. Buna görə 100-ə yaxın məktəb bağlandı, ləğv edildi. Bir sıra məktəblər qapalı sistemə keçirildi. Lakin burjuva inqilabçılarından fərqli olaraq bolşeviklər bütün vasitələrdən istifadə edərək ölkədə pozuculuq işləri aparır, buna nail

də olurdular. Buna baxmayaraq Nikolay öz humanizmini göstərir, ölkəni siyasi böhrandan çıxartmağa çalışırdı. Onun ən böyük səhvi o idi ki, müxalif qüvvələrin heç vaxt islah olmayacağını, ölkənin inkişafına deyil, dağılmasına, ağır vəziyyətə düşməsinə və hakimiyyətin onların əlinə keçməsinə maraqlı olduqlarını bilmirdi. Ona görə də o, 06 avqustda Duma yaradılması və ona seçkilər keçirilməsi haqda manifesti verildi. Lakin siyasi qüvvələr buna cavab olaraq Ümumrusiya etiraz tətiləri keçirtildilər. Oktyabrın 17-də isə Nikolay xalqa şəxsiyyətin toxunulmazlığı, söz, mətbuat, vicdan, sərbəst toplanış, yığıncaqlar keçirtmək və birliklər yaratmaq azadlığı verən manifest imzaladı. Bu artıq ən yüksək həddə demokratik hüquqlar demək idi. Bu manifestdən 3 həftə sonra terrorçulardan başqa bütün siyasi məhbuslara amnistiya verildi, senzura da ləğv olundu.

Nikolay Romanovun xalq tərəfindən seçkilərlə yaratmaq istədiyi ilk iki дума uğursuz oldu. Çünki burada siyasi rəqabət və ədavət hər hansı bir bitkin qanun layihəsinin ortaya çıxmasına imkan vermirdi. Üstəlik dumanın bir çox üzvləri parlament rolunu oynayan Dövlət Şurasının buraxılmasını tələb etməyə başlamışdılar. Yalnız 104 nəfərdən ibarət “Əmək qrupu” torpaq islahatı ilə bağlı reforma layihəsi təqdim etdilər. Lakin bu layihəyə əsasən bütün mülkədarların və kilsələrin əlindən onlara məxsus torpaqlar müsadirə edilirdi ki, bu da yolverilməz idi və əslində onları da çara qarşı qaldırmağa xidmət edirdi. Bu zaman çar Stolipini Daxili İşlər Naziri təyin etdi. Stolipin vəziyyəti dəqiq öyrənən kimi eyni gündə I Dumanı buraxdı və eyni gündə də Baş nazir təyin olundu. Stolipinin aqrar siyasəti, pozuculuqla məşğul olan inqilabçılara qarşı amansızlığı və güclü, məntiqli nitqləri onu II Dumanın tarixində ən parlaq simaya çevirdi. Lakin burada sosial-demokratların və eserlərin böyük çəkisi vardı və onlar heç vəcdlə Rusiyanın inkişafına çalışmaq istəmirdilər. Ona görə tezliklə II Duma da buraxıldı. Stolipinin adı ilə bağlı olan Aqrar islahat əslində təkcə onun deyil, böyük bir elmi qrupun zəhməti idi. Bu siyasətlə kəndlinin üzərindən təhkimçilik boyunduruğu götürülürdü. Çar Nikolay hərbi sahədə də islahatlar keçirdir, yeni qoşun növləri yaradırdı. O, kilsə ilə Dövlətin münasibətlərində də yeniliklər tərəfdarı idi və Sinodun inkişafı ilə əlaqədar müəyyən qərarlar verirdi. Lakin bütün bunların müqabilində 1917-ci ilin fevralında o, taxtı -təcdan əl çəkərkən Sinod yeni Müvəqqəti Hökuməti tanıması və müdafiə etməsi barədə nankor qərar qəbul etmişdi.

1913-cü ildə II Nikolay Romanovlar sülaləsinin hakimiyyət başına gəlməsinin 300 illiyi münasibətilə böyük təntənələr keçirtdi, hətta bu şərəfə gümüş pul da buraxdırdı. Çar Nikolay təntənələrə Romanovlar sülaləsinin bünövrəsini qoymuş birinci çar Mixail Romanovun keçdiyi yerləri ziyarət etməklə başladı. Mixailin taxt-taca sahib olduğu Kostromaya getdi. Nəhayət Moskvada Qızıl Meydanda at belində atlı kazak qoşunlarının önündə nümayişə çıxdı. Sonra ailəsi ilə birlikdə xalqın önündən keçdi. Bu zaman əhali bu böyük sülaləni çox böyük təntənə ilə alqışlayır, onları gül-çiçək yağışına tuturdu. Onlar kremlə daxil oldular və Uspenski məbəbində sülalə və xalq üçün dualar oxudular. Amma heç demə bu qüdrətli imperiyanın xalqdan aldığı bu möhtəşəm sevginin cəmi 4 il ömrü qalbmış.

Çar II Nikolay hakimiyyətin idarə edilməsində kollektivçiliyin tərəfdarı idi və xüsusi istedadı olan şəxslərə üstünlük verməyə, irəli çəkməyə çalışırdı. 1914-cü ildə I Dünya müharibəsi başlanarkən o ali baş komandan vəzifəsini belə daha istedadlı hesab olunan böyük knyaz Nikolay Nikolayeviçin üzərinə qoydu. Amma özü də mütəmadi döyüş bölgələrinə, ştab toplanmalarına, hərbi müzakirələrə gedir, Almaniya ilə bu müharibədə qələbə qazanılmasına çalışırdı. Məhz onun təklifləri əsasında nəhayət ki, İngiltərə və Fransa Almaniya ilə qarşı “Antanta” hərbi blokunu yaratdı. Lakin müharibədə tərəflər razılaşdırılmış hərbi siyasət aparmadıqlarına, yalnız öz mənafeələrini düşündüklərinə görə Rusiyanı böyük düşmənlə tək saxlayırdılar. Buna görə də cəbhədə ardıcıl məğlubiyyətlər yaşanır, düşmən Rusiyanın ərazilərinə soxulurdu. Nikolay bunun qarşısının alınmasından ötrü müxtəlif sərəncamlar verir, ölkənin bütün strukturlarını müharibənin fəvqəladə vəziyyətinə uyğunlaşdırırdı. Lakin bolşeviklər hətta ölkənin bu müharibədə məğlub olmasına da razı idilər, təki hakimiyyəti ələ ala bilsinlər. Əskərlər arasında aparılan əks-təbliğat işləri ordunu içəridən sarsıdırdı. Ölkəni böhrandan və müharibədən

çıxartmaq üçün çar qətiyyətli addımlar atır, məmurların səhvlərini onlar hətta qohumları və ya dostları olduqda belə bağışlamaq istəmirdi. Təkcə 1916-cı ildə o, Nazirlər Şurasına 4 dəfə sədr təyin etmiş, 4 Daxili İşlər Naziri, 3 Xarici İşlər naziri, 2 hərbi nazir, 3 Ədliyyə naziri dəyişmişdi. 1917-ci ilin 01 yanvar tarixində Dövlət Şurasında dəyişiklik apardı və 17 üzvü çıxardıb, yerinə yenisini təyin elədi. Yanvarın 06-da Petroqrada Antantanın nümayəndə heyəti təşrif gətirdi. Burada çox böyük bir konfrans keçirildi. Lakin gələn nümayəndələr Dumada müxalifətlə görüşüb, müharibədə qələbə məsələlərini deyil, çarın devrilməsi planlarını müzakirə etdilər. Halbuki, 1914-cü ildə Rusiya Almaniyanın Şərqiində ona qarşı böyük bir cəbhə açmasaydı mühasirəyə düşən Paris və sonra da Böyük Britaniya çökəcəkdə. Lakin sonrakı ildə onlar vəsait toplamaq adı ilə müdafiəyə oturmaqla Rusiyanı tək saxladılar və Almaniya Rusiyaya qarşı böyük təzyiqlə hücumlara keçərkən onun arxasından ikinci cəbhəni açmadılar. İndi isə onun əleyhinə separat danışıqlar aparılırdı. Çar bütün bu xəyanətlərə acı təbəssümlə münasibət bildirir, kişilik göstərməklə onları utandırmaq və kişilik görmək istəyirdi. 1916-cı ilin sonlarında cəbhədə vəziyyət nisbətən sabitləşmişdi. Amma dövlət strukturlarının fərsizliyi, anarxiya, kəndlilərin təsərrüfatlarda çalışmağa maraqsız olması, hamının şəhərlərə axışması, bolşevizmin bütün çirkin variantlardan istifadə edərək imperiyanı çökdürməyə çalışması 1917-ci ildə ölkəni aclıqla üzbəüz qoydu.

– Bunlar başa düşür ki, gəmini kapitanın acığına deşmək olmaz. Amma onlar özləri məhv ola biləcəkləri halda da buna razıdırlar ki, təki gəmi batsın! Mən bu xalqın işini nə edim?

Nikolay anası Mariya Fyodrovna belə deyərkən anası nə xatırladısa acı təbəssümlə gülümsədi və dərinlən köks ötürdü.

O haqlı idi: hər cür islahatlara gedirdisə də rus xalqının özündə ziyalılıq tərəri çatmırdı ki, bütün görülmüş işlərin öz bəhrəsini verməsini gözləsin və yəhudi mənşəli inqilabçıların pozuculuq fəaliyyətinə uymasın. Çarın özü və ailəsi barəsində çıxarılan hər cür hədyan şayiələr çox böyük həvəslə və sürətlə yayılırdı. Rus xalqı öz rəhbərinin yüksək dəyərini görmək belə istəmirdi. Təkcə Rasputinlə bağlı çıxarılmış şayiələr böyük bir sülalənin axmaq imicinin formalaşdırılmasına kifayət edirdi. Lakin Rasputin heç də deyildiyi qədər fırıldaqçı deyildi. O hamının maskasını yırtdığı, əsil simasını çara və çariçaya göstərdiyi, imperatora akkultik yollarla kömək etmək istədiyi üçün bağışlanılmırdı. O dövrlərdə çarın oğlu Aleksey qemoviliya kimi çox ağır bir xəstəliyə məruz qalmışdı. Azacıq zədələnmə, qanaxma onu ölüm həddinə gətirib çıxardardı. Təbabət və həkimlər gücsüz və aciz idi. Bu zaman Rasputin saraya gəldi və özünün qeyri-adi vergisi ilə vəliəhdi sağaltdı. Təbii ki, buna görə ailənin sevimlisi olacaqdı və oldu da. Belə birisinə hər bir valideynin inamı, etibar, özünü onun qarşısında borclu zənn etməsi təbii idi. Onlar Rasputini sarayda saxlayır, firavan yaşamasına çalışırdılar. Lakin bolşeviklərin və burjuazianın əlində olan qəzetlərdə Rasputinin çariçaya ilə biabırçı məhəbbət yaşadığı, çarı öz möcüzələri ilə sıradan çıxartması, guya ki, bütün işləri onun əvəzinə özünün görməsi barəsində əhvalatlar uydurulurdu. Halbuki çariçaya öz ərinə və uşaqlarına sədaqətli bir qadın idi. Belə şayiələrin yayılmasında məqsəd çarın fərsizliyini göstərmək və hamını onun üstünə qaldırmaq idi. Nəticədə çoxları buna inanmağa başlamışdı. Yüksək rütbəli məmurlar vəzifədə qalmaqdan ötrü öz arvadlarını və qızlarını Rasputinə hədiyyə edirdilər. Lakin Rasputin bu “təhvilərdən” məmuniyyətlə istifadə edirdisə də, yenə onların iç üzünü açmaqdan qalmırdı. Bu isə onları çox əsəbləşdirirdi. Rasputin onları xüsusi hipnoz halına salıb, bütün düşüncələrini, qəlblərində olanları çarın qarşısında öz dilləri ilə ifşa edirdi. Bu zaman Lenin İblisin aşağı zümrələr arasında səlahiyyətli nümayəndəsi sayılırdısa, Rasputini zadəganlar və yuxarı dövlət məmurları arasında İblisin qarışdırıcı barmağı hesab edirdilər. Ölkə uçuruma məhkum edilmişdi. Aşınma halı təkcə cəmiyyətin aşağı və orta təbəqələrini deyil, dövlət aparatını da bürümüşdü. İmperiya hər saat geriye, uçuruma, sona doğru gedir, mane olanları qurban verirdi. Belə qurbanlardan biri də onu öz möcüzələri də xilas etməyə çalışan Rasputin oldu. Onu öldürüb Nevaya atdılar. Bu isə çarın oğlu Alekseyin səhətinə çox pis təsir etdi. Çünki vəliəhdi Rasputinin gündəlik seansları yaxşılaşdırır, gümrəh hala gətirirdi. Fevralın 23-də Petroqradda güclü mitinqlər başladı. 200 mindən çox insan mitinqlərə çıxmışdı. Üç gündən sonra bu mitinqlərə etirazçı əskərlər

də qoşuldu. Moskvada da eyni hadisələr cərəyan edirdi. Dövlət Dumasının sədri hər saat vəziyyətin ağır olması barədə çara teleqramlar vururdu. Şəhərdə özbaşınalıq, talançılıq, anarxiya baş alıb gedirdi. İnsanlar çörək tələb edirdilər. Polis onlara sarı atəş açmaqdan başqa əlac tapa bilmirdi. Çar Petroqradda vəziyyəti qaydasına qoymaq üçün təcili olaraq general Xabalova göstəriş verdi. Lakin orduda baş alıb gedən anarxiya şəhərdə hökm sürən anarxiyanı yatırtmağa qadir deyildi. Hətta çar II Nikolay özü də Çarskoye Selodan çıxıb və şəhəri qaydasına sala bilmirdi. Dumanın sədri Rodzyenko yeni bir hökumət yaradılmasını, bu hökumətin çara deyil, Dövlət Dumasına tabe olmasını, yalnız nazirlərin təyin edilməsində çarla məsləhətləşmələri təklif edirdi. Amma çarın buna cavabını gözləmədən Dumada elə bir hökuməti yaradıldı. Bu isə tarixə “Müvəqqəti hökumət” kimi daxil oldu. Lakin bununla da kifayətlənmədilər. II Nikolayın hakimiyyətdən əl çəkməsi, bir başqa Romanov olarsa, vəziyyətin düzələcəyi barəsində fikirlər hamının inanmağa başladığı yeganə həqiqətə çevrildi. Nəhayət buna çarın özü də inanmaq istədi və Rusiyanın mənafeyi naminə istefa qərarını qəbul etdi. 1917-ci ilin 26 fevral tarixində çar II Nikolay öz oğlu Alekseyin xeyrinə və böyük knyaz Mixail Aleksandroviçin qəyyumluğu, ölkənin idarəsini öz üzərinə götürmək şərti ilə taxt-tacdan imtina etdi və bu barədə xüsusi manifest imzaladı. Bu manifest rəsmən yüksək çinli dövlət rəsmilərinə təqdim olunmazdan əvvəl Çar bununla bağlı Ordu rəhbərliyinin münasibətini bilmək istədi. O ordunun cəbhəni tərk etməsini, ölkənin düşmən qarşısında müdafiəsiz qalmasını istəmirdi. Bütün ordu rəhbərləri, hətta dop-doğmaca əmisi Qafqaz ordusunun komandanı Nikolay Nikolayeviç də bu qərarı bəyəndiyini və Dumanın təklifi ilə razılaşdığını bildirdi. Təkcə Qara Dəniz Donanmasının admiralı Kolçaq bu barədə razılıq teleqramı vurmaqdan imtina etdi. Ordu rəhbərliyindən və qohumlarından özünə qarşı bu xəyanət çarı sarsıtdı. O, ailənin şəxsi həkimi professor Fyodorovu yanına çağırırdı.

– Professor, Siz əminsiniz ki, mənim oğlum Alekseyin xəstəliyini sağaltmaq mümkün deyil?

– Bəli, hökmdar, tam əminəm. Amma ola bilər ki, müəyyən yaşdan sonra bu problem qismən aradan qalxсын, lakin onda da onun dərmanlardan asılılığı qalacaq. Çünki xəstəlik hər an və qəflətdən qayıda bilər.

– Aleksandra Fyodrovna da belə deyir. Çox arzu edirdim ki, mənim oğlum Vətəninə xidmət etsin. İndi bu vəziyyətə çox təəssüf edirəm. Elə isə mən onu da özümə aparacağam. Daha onun hakimiyyət iddiası olmayacaq.

Martın 01-dən 02-ə keçən gecə onun gözüne yuxu getmirdi. O axı ölkəsinə, dövlətinə və xalqına xəyanət etməmiş, həmişə qüdrətlənməsinə çalışmışdı. Bir halda ki, Ordu rəhbərliyi də onu müdafiə etmədisə, onun əmrlərini daha kimi həyata keçirəcəkdik?

Şəhər Nikolay Aleksandroviç manifesti qətiyyətlə Dumaya göndərdi.

Lakin martın 03-də kiçik qardaşı Mixail 8 saat 10 dəqiqə çar olduğdan sonra bu vəzifədən imtina etməsi barəsində akt imzaladı. Nikolay Aleksandroviç bu xəbəri eşitcək çox pərişan oldu. 304 il əvvəl 19 yaşlı gənc Mixail Romanov bu taxt-taca qalxmış və ona uzun ömür qazandırmışdı. Lakin indi 39 yaşlı Mixail Romanov onu 8 saatdan sonra təhvil verir və nəticədə Romanovlar sülaləsinə son qoyulurdu. Əgər onun imtina edəcəyini bilərdisə, bəlkə də özü istefa verməzdi.

Ali rəhbərlikdən xəyanət görsə də Nikolay Aleksandroviç uzun illər xidmət etdiyi və komandanı olduğu rus ordusu ilə vidalaşmadan getməyi mərdanəlik hesab etmədi və Moqilyova gəlib baş ştabda yüksək çinli zabitlərlə vidalaşdı.

Çar özünü Rusiyanın azad bir vətəndaşı kimi hiss edir və yaşayacağı yeri dəqiqləşdirməyə çalışırdı. Lakin Dumanın rəhbərliyindən ona xəbər çatdırıldı ki, o özünü həbsdə olan şəxs kimi hiss etməlidir. Martın 09-dan avqustun 14-ə kimi Nikolay Aleksandroviç öz ailəsi ilə birlikdə Çarskoye Seloda həbs vəziyyətində yaşadı. Lakin siyasi vəziyyətin çox ağır olması səbəbindən Müvəqqəti hökumət onun və ailəsinin xətər görməmsi üçün ölkənin dərinliklərinə göndərilməsini və nəzarət altında saxlanılmasını qərara aldı. Bundan ötrü Tobolsk şəhəri müəyyənləşdirildi. Onlara Saraydan vacib sənədləri istənilən mebel və qab-qacaqları, şəxsi yüklərini, əşyalarını və xidmətçilərdən istədikləri adamları seçib götürmələri təklif olundu. Yola düşmə

ərəfəsində Müvəqqəti Hökumətin sədri Kerenski sabiq çara atdığı addıma, göstərdiyi alicənablığa görə minnətdarlıq etməyə və onunla vidalaşmağa gəldi. Onunla birlikdə sabiq çarın qardaşı Mixail Aleksandroviç də gəlmişdi. Sonra Mixail Perm şəhərinə göndərilmiş, 1918-ci ildə orada bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdi. Onları Çarskoye Selodan çıxardan qatarda olduqları vaqonun üzərinə “Qızıl Xaçın Yaponiya nümayəndəliyi” yazıldı. Digər vaqonda 337 əskər və 7 zabıt onların mühafizəsi məqsədilə gedirdi. Çarın ailəsi avqustun 17-də Tümenə çatdı. Buradan bütün heyəti üç gəmi ilə Tobolska daşıdılar. Romanovların yaşaması üçün sabiq qubernatorun evi təmir edilmişdi. Burada ailəyə küçəyə və bulvara çıxmaq və kilsəyə getmək üçün icazə verilirdi. Mühafizə bir elə sərt deyildi. Nəhayət ki, Nikolay Aleksandroviç öz ailəsi və qohumları ilə birlikdə sərbəst və rahat yaşamağa başlamışdı. Amma 1918-ci ilin aprelində Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Rəyasət heyətindən çarın məhkəmə qarşısında durması üçün Moskvaya gətirilməsi barədə razılıq alındı. Ölkəni Vətəndaş müharibəsi bürümüşdü. Lakin çar onsuz da siyasi proseslərə qarışmırdı. Heç onun gedəcəyi təqdirdə hər şeyin düzəlməməsi də onu narahat etmirdi. Amma Rusiyanın mövcud vəziyyəti onu çox incidirdi. Harada, nədə səhv etdiyini araşdırır, amma bir elə böyük nəticə əldə etmirdi.

– Sanya, mən hər şeydən keçməyə hazıram, hətta canımı belə verərəm, təki Rusiya məhv olmasın! Əminəm ki, bütün şər qüvvələr Rusiyanı çökdürməklə məşğuldur! Bu bolşeviklər Rusiyanı yüz illərcə dala salacaqlar. Sonra hər şeyi sıfırdan başlamaq lazım gələcək! Mən bu insanların nadanlığına heyrət edirəm! Onlar ağıllı yox, axmaq adamların sorağındadırlar!

Nikolay Aleksandroviç arvadı Aleksandriya ilə söhbətlərində çox belə sözlər pıçıldayırdı. Aleksandra hərdən onun saqqalını sığallayır və sevgili ərinə təskinlik verməyə çalışırdı. Lakin uşaqların suallarını cavablandırmaq çox çətin idi.

– Ana, məgər biz rus deyilik? Nə üçün bizi öz Vətənimizdə, silahlı nəzarət altında, dustaqlar kimi saxlayırlar?!

– Biz Vətənimiz üçün hər axşam dualar oxuyuruq, Məsihi köməyə çağırırıq, amma Vətənimiz bizi sevmir, görmək istəmir! Axı niyə?!

– Ana, bizim axırıımız necə olacaq?

Nikolay Aleksandroviç yerli hakimiyyət nümayəndələrinə heç bir sual vermirdi. Əmin idi ki, onlar hər hansı bir sualı cavablandırma bilməyəcəklər. Bircə kərə məhkəmə qarşısında durmaq və hər şeyə aydınlıq gətirmək, bütün xəyanətkarların iç üzünü açmaq istəyirdi. Təki tarix hər şeydən agah olsun, həqiqət gizlədilməsin. Nəhayət Romanovları böyük mühafizə altında Tobolskdan Tümenə, ordan isə Yekaterinburqa gətirdilər. Burada onları dağ-mədən mühəndisi İpatyevin evində yerləşdirildi. Nikolay tezliklə hər şeyin aydınlaşacağına, yenidən onu imperiyanın başına dəvət edəcəklərinə inanırdı. Tarixdə belə hallar çox olmuşdu. Bunu İngiltərə və Fransa tarixindən bilirdi. Əgər Rusiyanın ziyalılığı çatardısı, bunu etməli idi. Heç ola bilməzdi ki, tarixin dərslərindən bir kimsə ibrət götürmək istəməsin.

İpatyevin malikanəsində onlar ilə birgə 5 nəfər xidmətçi: həkim, aşbaz, köməkçi, xidmətçi və arabaçı yaşayırdı. Çar özü odun doğrayır, samovar qalayırdı. Bəzən həyətdə oturub Türkiyə sultanının onun üçün hər il göndərdiyi tütündən siqaret çəkirdi. Bu zaman əskərləri də qonaq edir, onları söhbətə çəkib ailə vəziyyəti, xidməti, taleyi, cəbhədə vəziyyət və yeni xəbərlər barəsində nəşə öyrənmək istəyirdi. Amma onlar tütünü alırdılarsa da, ən adi suallara cavab verməyə çəkinirdilər. Nikolay onların simasında özünə qarşı nifrət hiss etmədiyinə görə məmnun idi.

1918-ci ilin iyulun əvvəlində Uralın Hərbi komissarı İsay Qoloşekin bu ailənin gələcək aqibətini dəqiqləşdirməkdən ötrü Moskvaya yollandı. Amma Mos kvadan heç kəsin ürəyicə olmayan bir xəbərlə qayıtdı. Leninin rəhbərliyi ilə Xalq Komissarları Soveti çarın və ailəsinin edam edilməsi barədə qərar çıxartmışdı. Gətirilən xəbər əsasında Ural Soveti iyulun 12-də iclas keçirdi və çar ailəsinin edam edilməsi barədə rəsmi hökm çıxartdı. Lakin onlar Moskvadan bu barədə yazılı, rəsmi sənəd tələb etdilər. Sənəd təcili olaraq göndərildi.

Bu da son. Gecə saat 23-30 da sabiq çar ailəsinin yaşadığı malikanəyə iki nəfər xüsusi səlahiyyətli şəxs gəldi. Onlar mühafizənin komandiri Yermakova və evin komendantı Yuriyevskiyə

rəsmi qərarı verib, təcili olaraq icra edilməsini tələb etdilər. Səbiq Rusiya imperatoru Nikolay Aleksandroviç Romanov, onun xanımı Aleksandra Fyodorovna, onların 5 uşağı, həkim Botkin və daha 3 xidmətçi qəflətdən yuxudan oyadıldı və guya ki, ağqvardiyaçıların hücumu ilə əlaqədar evin atəş altında qalacağından ehtiyat edərək, onları zirzəmi otağına gətirdilər. Kimsə əslində nə baş verdiyini anlamırdı. Onları otağın divarı boyu düzüb, gözləmələrini xahiş etdilər. Nikolay Aleksandroviç ağqvardiyaçıların hücumundan ehtiyatlanma bəhanəsinə inanmasa da gözləyir, Alekçandra Fyodorovna isə uşaqları sakitləşdirirdi. Birdən içəriyə əyninə meşin gödək-çə geyinmiş evin komendantı Yuriyevski, mühafizənin rəisi Yermakov, bir neçə silahlı əskər və tanımadığı şəxs daxil oldu. Hamı spirt qoxuyurdu. Yermakov baxışlarını gizlətməyə çalışırdı. Yuriyevskinin uzunboğaz çəkmələri ciddi cəhətlə silinərək işıldayırdı. Sonra Yuriyevski qoltuğundan bir parça kağız çıxartdı və Ural Sovetinin qərarını oxumağa başladı. Sonda səslənən hökm ildırım kimi çaxdı. Nikolay Aleksandroviç hökmə etiraz etməyə macal tapmadı. O andaca Yuriyevski tapançasını çıxardıb, heç gözlərini də qırpmadan atəş açdı. Sonra digər atəş səsləri eşidildi. Köksünə və başına dəyən isti zərbələr onu yerə yıxdı. Atəş kəsən kimi Nikolay Aleksandroviç həkim Botkinin onları necə lənətlədiyini eşitdi, bir də oğlu Alekseyin inilti səsləri gəlirdi. Hər şey uzaqlaşır, qurtarır, bitirdi. “Bu da son?” deyər düşündü. Görə bildiyi son şeylər parıltılı uzunboğaz çəkmələr, eşidə bildiyi isə daha bir atəş səsi oldu. Hər şey söndü, qapandı.

Çar və ailəsi beləcə güllələnib öldürüldü. Amma bu da onların sonu olmadı. 8 gündən sonra Yekaterinburq ağqvardiyaçıların əlinə keçdi. Zabitlər təcili olaraq çar ailəsinin saxlanıldığı malikanəni tapdılar. Ev tamam kimsəsiz idi. Burada səliqəsizlik hökm sürürdü. Mühafizənin yaşadığı otaqda ayaqlar altına ikonalar atılmışdı. Çar ailəsindən kimsənin paltarı və ya zinyət əşyaları belə yox idi. Yeganə aparılmadan qalan kitablar idi. Bunlar da yəqin ki, səbiq çara məxsus olmuşdu. Evin digər otaqlarında divarları və döşəməni dəşən güllə izləri, möhkəm yuyulub təmizlənmişdisə də, müxtəlif yerlərdə qan izləri tapıldı. Bu isə burada çoxlu adamın öldürüldüyündən xəbər verirdi. Sonra malikanənin həyəti, quyu, qəbristanlıq ciddi cəhətlə axtarıldı. Çar ailəsinin cəsədlərinə heç yanda rast gəlmədilər. Rusiyanın Ali hakimi elan olunmuş admiral Kolçakin göstərişi ilə çar ailəsinin axtarışı üçün mühüm işlər üzrə müstəntiq Nikolay Alekseyeviç Sokolova tapşırıq verildi. Bu şəxs də ciddi cəhətlərlə tədqiqata başladı. Hətta Kolçak öldürüldükdən, Uralda Sovet hakimiyyəti yenidən qalib gəldikdən sonra da o öz tədqiqatlarını davam etdirirdi. Və məhz onun böyük zəhməti hesabına əldə edilən məlumatlara əsasən çar ailəsinə qarşı qətləmin bütün incəlikləri çox-çox sonralar məlum oldu. Çar ailəsi gülləbaran edildikdən sonra içəridə atəş tüstüsündən və qazdan nəfəs almaq olmurdu. Hamı tez bayıra çıxdı. Sonra pəncərəni və qapını açıq qoydular. İçərinin tüstüsü və boğucu atəş qazları çəkildikdən sonra meyidləri xərəklə bayıra daşıdılar. Həyətdə onları yük maşını gözləyirdi. Birdən çar qızı Olqa ayıldı və qışqırıb gözlərini qapadı. Məlum oldu ki, digər uşaqlara da əskərlər səthi güllə atıblar. Amma indi bayırda ikən onlara atəş açmaq olmazdı. Bu zaman Yermakov və Yurevski əskər tüfənglərinin nizəsi ilə yaralıların ürəklərini dəşməyə başladılar. Meyidlər yüklənmiş maşın şəhərdən çıxdı və Yuxarı İsetski zavoduna sarı istqamət götürdü. Orada meyidləri boşaldarkən Tatyana, Olqa və Anastasiyanın bədənində qızıl brasetlər olması aşkarlandı. Buna görə də bütün meyidləri soyundurmaq istədilər. Lakin sonra bunu meyidləri basdırarkən etməyi qərara aldılar. Meyidlər Yermakovun buralarda müəyyən etdiyi qapalı quyuya tökülməli idi. Amma gecənin bu vaxtı quyunun yerini tapa bilmirdilər. Tədricən hava işıqlanırdı. Nəhayət yaxınlıqdakı Koptyakovski meşəsinin içərisində çox da dərin olmayan bir quyu tapıldı. Quyuda bir azca su vardı. Meyidlərin hamısını soyundurduqda onların bədənlərinə bağlanmış brasetlərdə çoxlu brilyant olduğu aşkar edildi və götürüldü. Sonra meyidlər quyuya töküldü. Onları arxasınca bir qumbara da atdıqdan sonra quyunun ağzını bağladılar. Lakin ertəsi gün Yermakov buraya gəldi, meyidləri çıxardıb üzərinə sulfat turşusu səpdi. Onları beləcə tanınmaz hala salmaqla rahat olmayıb, ağ neft də səpib, odun yığdı və meyidləri yandırdı. Bütün bunlar barəsində Moskvaya – bolşevik rəhbərlərindən biri olan Sverdlova teleqram vuruldu. O isə tələsik Leninə məlumat verdi. Bundan sonrakı

günlərdə sabiq çarın bütün qohumları və onların ailə üzvləri tapılıb güllələndi. Çar nəslindən kimsə sağ qalmadı.

Lakin bu tamam son deyildi.

Üstündən 80 il keçdikdən sonra çar ailəsinin qalıqları tapılıb, Petropavlovsk kilsəsində çox böyük şərəflə, ümumxalq ehtiramı ilə dəfn ediləcəkdə. Bunlar o insanlar idi ki, ata- babaları çara qarşı qiyam etmiş, qətlini gerçəkləşdirmişdi. Amma bu da son deyildi.

1928-ci ildə çar və onun ailəsi Sərdabə kilsəsi tərəfindən müqəddəslər siyahısına salındı. 1981-ci ildə çar II Nikolay və ailəsi Rusiyanın Mühacirət Kilsəsi tərəfindən şərəfləndirildi. 20 avqust 2000-ci ildə isə Rusiya Pravoslav Kilsəsi tərəfindən çar II Nikolayın, onun arvadı çariça Aleksandra Fyodorovnanın, vəliəhd Alekseyin və çar qızları Olqa, Tatyana, Mariya və Anastasiyanın adları Rusiyanın əzabkeş və tovbəkar müqəddəsləri sırasına daxil edildi. Həmin gün bütün Rusiya onlar üçün kilsədə şam yandırır. Əsil son belə idi.

BƏŞƏRİYYƏTİ İFŞA EDƏN I DÜNYA MÜHARİBƏSİ

(*31 -P.Çaykovski: "Macar rəqsi" ovqat musiqi)

XX əsrin əvvəllərinə kimi qoca dünya çox müharibələr görmüşdü. Bu müharibələrin hamısında bir tərəf hansısa ölkə və ya ölkələri istila etmək uğrunda döyüşlər aparmış, qarşı tərəf isə müdafiə olunmağa çalışmışdı. Lakin yeni əsrin əvvəllərinə kimi dünyada bir sıra dövlətlər önə çıxmış, öz əlində müəyyən qədər müstəmləkələri cəmləmişdi. Dünyanın əsas xammal mənbələri, satış bazarları onların ixtiyarında idi. Onlar digər xalqları da öz əsarəti altına salmaq istəyirdilər. Bu zaman dünyada iki koolisiya yarandı. Bunların hər biri daha çox ölkəni əsarət altına almaq və dünyanı öz nəzərlərinə əsasən ədalətlə bölmək uğrunda siyasi gərginlik yaradırdılar. Onların qeyri-bərabər iqtisadi inkişafı və dünyanı bürüməkdə olan inqilabi hərəkatlar bu koolisiyaları daha da qüvvətləndirdi. Ən böyük ziddiyyət alman kapitalizmi ilə ingilis kapitalizmi arasında idi. Elzas və Lotaringiya üstündə Fransa ilə Almaniya arasında münasibətlər korlanmışdı. Almaniya ilə Rusiya arasındakı münasibətlər də normal həddini aşmışdı. Çünki Rusiyanın nəzarətində olan Qafqaz, xüsusən də Bakı neftini ona bağışlamaq istəmirdilər. Əslində yalnız Allahın nəzarəti altında olan Yer dünyasına bu cür ağalıq iddiası Qərbi Avropa ölkələrini tamam bir-birinə düşmən hala gətirmişdi. İlk dəfə idi ki konkret hansısa ölkə və ya hökmdar deyil, dünyanın bir qrup ölkəsi eyni iddiaya düşmüşdü. Həmişə 2-ci və ya 3-cü dərəcəli ölkələri zəbt etmək istəyən Qərbi Avropa ölkələri nəhayət ki, bir-birlərinə də düşmən kəsilməyə başlamışdılar. Almaniya Avstriya- Macarıstan və İtaliya ilə ittifaq yaratmışdı. Bu isə əslində Rusiya və Fransaya qarşı çevrilmişdi. Buna cavab olaraq Rusiya ilə Fransa da müqavilə bağladı. Bu zaman tək qalacağından ehtiyat edən İngiltərə heç zaman sevmədiyi Fransa ilə saziş imzaladı və nəticədə bu üçlüyün ittifaqı "Antanta" adını aldı. Müharibə zamanı İtaliya da Antantaya qoşuldu. Beləliklə də, artıq 1914-cü ildə Avropada bir-birinə qarşı qatı düşmən mövqeyində olan iki hərbi güc mərkəzi vardı. Hər hansı bir fəlakət və ya izdivac bu qarşıdurmanı həll edə və ya alovlandıra bilərdi. Təəssüf ki, ikinci hal baş tutdu. Serb millətçisi Bosniya-Hersoqovinanın paytaxtı Saraybosnada Avstriya-Macarıstanın vəliəhdi erşersox Frans Ferdinandı və xanımını öldürdü. Qatillər həbs edildi. Məhkəmə bir çox məsələlərin üstünü açdı. Əsas məsələ o idi ki, bu terror aksiyasında Serbiya hökumətinin əli olduğu sübut olunmuşdu. Almanıyanın təzyiqi ilə Avstriya Macarıstan Serbiyaya ultimatum verdi. Amma Serbiya bunu qəbul etmədi. Bundan sonra ona müharibə elan olundu. Serbiya ilə slavyan və pravoslav həmrəyliyinə görə dost olan Rusiyada hərbi səfərbərlik elan edildi. İyulun 19-da Almaniya, sonra isə Avstriya-Macarıstan Rusiyaya müharibə elan etdilər. Almaniya Fransa və Belçikaya müharibə elan etdikdən sonra Böyük Britaniya da Almaniya qarşı müharibə elan etməyə məcbur oldu. Bu müharibədə əvvəlcə 8 Avropa ölkəsi iştirak edirdi. Sonra Almaniya tərəfdən 4, Antanta tərəfdən isə müharibəyə 35 ölkə qoşuldu. O cümlədən Böyük Britaniyanın 4 dominionu və müstəmləkəsi olan Hindistan da bu müharibənin iştirakçısına çevrildi. Almanıyanın müstəmləkələri bütün dünyada olduğuna görə müharibə eyni zamanda Asiyani,

Afrikanı, bütün okeanları və dənizləri bürüdü. Əsas quru döyüşləri isə Fransa və Rusiya istiqamətində aparıldı. İkinci İnternasional adlanan və dünya fəhlələrinin, sosialist-bolşevik yönümlü partiyaların beynəlxalq birliyi hesab olunan qrupun liderləri vətənpərvərlik hissindən çıxış edərək öz dövlətlərinin tərəfinə keçdilər. Lakin təkcə Rusiya fəhlə hərəkatının və bolşeviklərin lideri Vladimir İliç Lenin əks mövqedə durdu və üzde guya ki, imperalizmi ittiham edərək, əslində isə özünün siyasi maraqları naminə müharibə aparan Vətəninə qarşı xəyanət etdi. I Dünya müharibəsi cərəyan etdiyi 5 ilə yaxın vaxt ərzində 5 hərbi kompaniya kimi tarixə düşdü. Hərbi əməliyyatlar alman qoşunlarının Lüksemburqa, sonra isə Belçikaya hücumu ilə başladı. Türk qoşunları dekabrda Zaqafqaziyaya hücum etdilər. Amma Sarıqamış əməliyyatında rusların Qafqaz ordusu tərəfindən ağır məğlubiyyətə uğradılar. Yaponiya bu fürsətdən yararlanmaq, Almaniyanı Çindən çıxartmaq üçün müharibəyə qoşuldu. Almaniya iki cəbhədə döyüşdüüyü üçün müharibəni uzatmaq və rəqiblərini yorma qərarına gəldi. 1915-ci il kompaniyası başlandıqda Fransa və İngiltərə maddi vəsait yığımı və ehtiyat hazırlığı məqsədilə strateji müdafiəyə keçməyi qərara aldı. Bu zaman bütün ağırlıq Rusiyanın üzərinə düşdü. Rusiyanı daxildəki inqilabçı bolşeviklərin əks-təbliğatı sarsıdırdı. Əskərlər arasında aparılan təbliğat işi onları şücaətlər göstərməkdən saxlayır, hətta əks tərəfdəkilərin də onlar kimi düşündüklərini zənn edib onlara güllə atmaqdan belə çəkindirirdilər. 3-cü – 1917-ci il kompaniyası zamanı bütün müharibə aparan tərəflərdə inqilabi hərəkat güclənmişdi. Daha acınacaqlı vəziyyət Rusiyada baş verirdi. Bir yandan burjuazianın siyasi qüvvələri, digər tərəfdən isə bolşeviklər ölkə daxilində tam xaos yaratmışdılar. Burjuazianın rıçaqları sarayın, hökumətin və ordunun yuxarı dairələrini əhatə etdiyi, eləcə də ziyalı təbəqəsinin dəstəyini qazandığı üçün daha böyük təsir gücünə malik idi. Fevral ayında onların burjua-demokratik inqilabı nəticəsində üç yüz illik Romanovlar sülaləsi devrildi. Yaradılan Müvəqqəti Hökumət müharibəni davam etdirmək və xalq arasında nüfuz qazanmaq istəyirdi. Almaniya bu zaman İsveçrədə yaşayan rus inqilabçısı, bolşevik partiyasının lideri Vladimir Leninə Rusiyaya qayıtmaq üçün öz ərazisindən, guya ki, plomblu vaqonda keçərək getməyə icazə verdi. Əslində vaqonun plomblu olması barədə məlumatlar insanları aldatmaq, Leninin alman kəşfiyyatı ilə heç bir əlaqədə olmadığını sübut etmək üçün idi. Onunla danışıqlar hələ İsveçrədə ikən aparılmış, Rusiyanı içəridən dağıda biləcək bu şəxsə hər cür köməklik ediləcəyinə söz verilmişdi. Müvəqqəti hökumət bu faktoru və orduda sadələvh əskərlər və dəlisov matroslar arasında bolşeviklərin təbliğatının daha da gücləndiyini nəzərə almadı və buna görə də iyun hücumu iflasa uğradı. Almaniya ilə Lenin arasında aparılan gizli sövdələşməyə əsasən oktyabr ayının 25-də silahlı çevriliş etdilər. Bu çevriliş zamanı cəmi bir nəfər öldü. O da Qış sarayına doğru gedən darvazaya dırmaşmış matros idi ki, yığılaraq dünyasını dəyişmişdi. Müvəqqəti hökumətin başçısı Kerenski Vətəndaş qırğınına getməyərək hakimiyyətdən əl çəkdi. Bolşeviklərin ən böyük bir üstünlüyü də o oldu ki, paytaxtda olan kiçik hərbi qüvvələr təkcə havaya güllə atmaqla kifayətləndilər. Beləcə, bolşeviklər milli xəyanət və çevriliş yolu ilə hakimiyyəti öz əllərinə aldılar. Oktyabrın 26-da İkinci Sovetlər qurultayında sülh haqqında dekret qəbul edildi. Bolşeviklər üzde döyüşən tərəflərə ilhaqsız və təzminatlı sülh və müharibəni dayandırmağı təklif edirdilər. Antanta bunu qəbul etmədi. Sovet hökuməti dekabr ayında alman koalisiyası ilə barışıq imzaladı. Bu isə Almaniyanın canını 2-ci cəbhədən qurtarmış oldu. Amma bu zaman ABŞ rəhbərliyinin ingilis təəssübkeşliyi mühüm rol oynadı və o da Almaniya qarşı müharibəyə başladı. Lakin nə Fransa, nə də İtaliya qoşunları bu zaman "Nivel qırğını" və Kaporetto məğlubiyyətlərindən xilas olmadı. Almaniyanın sualtı qayıqlarının bütün dünya sularında Antanta dövlətlərinə məxsus ticarət və sərnişin gəmilərini batırması dünyadakı iqtisadi çətinlikləri daha da artırdı. 1918-ci il kampaniyası ərəfəsində tərəflərin daxili vəziyyəti pisləyib və böhrana doğru dəyişmişdi. Rusiyanın müharibədən çıxması və Brest sülhünü imzalaması Almaniyanın imkanlarını xeyli yaxşılaşdırmışdı. Sülh danışıqları zamanı Almaniya Rusiyadan işğal etmiş olduğu 150 min kv2 ərazini istəyirdi. Rəqiblərinin məlumatına əsasən Lenin bunu Almaniya ilə separat danışıqlara əsasən verməli idi. Çünki bunun əvəzində Almaniya hələ oktyabr ayında Peterburq istiqamətində cəbhədə təzyiqləri artırmış, bu zaman Müvəqqəti

hökumət şəhərdəki bütün qüvvələri cəbhəyə göndərmiş, nəticədə bolşeviklərin çevriliş edə bilməsi üçün şərait yaratmışdı. Sonra isə Almaniya bolşevik hökumətinin qüvvətlənməsi üçün şərait yaradırdı. Lakin vəd verilsə də bunu həyata keçirtmək heç də asan deyildi, Rusiyada digər siyasi partiyalar da, xüsusən eserlər və menşeviklər qızgın fəaliyyət göstərirdi. Bu məsələ müzakirə edilərkən Lenin guya ki, sovet hökumətini qüvvətləndirmək naminə hər cür şərtə razılaşmalı olduqlarını bildirirdi. Xalq Komissarları Sovetinin sədri təyin olunan Lenin Trotskiyə Almaniya ultimatum verəcəyi təqdirdə həmin torpaqların verilməsinə razılığını verməyi tapşırırmışdı. Lakin sülh danışıqları zamanı Trotski bu xəyanətə qol çəkmə bilmədi, müharibəni dayandırdıqlarını, hətta etimad naminə ordunu da buraxdıqlarını bildirdi, lakin məğlubiyyətli sülh müqaviləsi imzalamağa razı olmadıqlarını bəyan etdi. Təbii ki, Almaniya da ultimatum verdi. Ancaq Trotski bəyanatını geri götürmədi. Nəticədə, Almaniya rus ordusunun buraxıldığını bilib, bütün cəbhə boyu hücum keçdi. Beləcə Almaniya asanlıqla Ukrayna, Belarusiya və Pribaltikanı işğal etdi. Lenin tez Almaniya hökumətinə teleqram vurdu və müqaviləni imzalamağa razı olduqlarını bildirdi. Bu zaman Almaniya daha ağır şərtlər qoydu. Bu ağır şərtlər qəbul edildi. Sovet hökuməti çar Rusiyasının qoşunlarını saxlamaq istəmirdi, çünki onların çevriliş edə biləcəyindən qorxurdu. Müharibəni davam etdirərdisə onun hakimiyyətə gəlişinə rəvac vermiş xarici qüvvələr gedişinə də rəvac verəcəkdi. Buna görə də martın 03-də Brest -Litovskdə müqavilə imzalandı. Bu alçaldıcı müqaviləyə əsasən Rusiya Polşa, Litva, Latviya və Estoniyanı, Belorusiyanın bir hissəsini Almaniya verirdi. Qars, Batum, Ərdahan isə Türkiyəyə çatırdı. Üstəlik Sovet qoşunları Ukrayna və Finlandiyadan çıxmalı, bütün ordu, donanma, o cümlədən Qızıl Ordu tərxis olunmalı idi. Elə birçə Sovet Rusiyasının başında alman hökmdarın durması çatışmırdı. 1918-ci ilin avqust ayında imzalanmış maliyyə sazişinə görə Sovet Rusiyası 6 milyard marka təminat verməyi də öz öhtəsinə götürürdü. Bir cəbhədə müharibə aparmaq imkanı qazandığı üçün bundan sonra Almaniya digər rəqiblərinə qarşı 4 böyük hücum əməliyyatını həyata keçirdi. Ancaq müəyyən üstünlüklər və qələbələr olsa da, əsaslı qələbə qazanmağa gücü çatmadı. İngilis-fransız qoşunları isə həlledici hücum keçdilər və yorulmuş alman qoşunlarını məğlubiyyətə uğratdılar. Sentyabrda Antanta qüvvələri bütün cəbhə boyu hücum keçdi və Bolqarıstanı, Türkiyəni müharibədən çıxartdı. Məğlub edilən Avstriya-Macaristan bir sıra ayrı-ayrı dövlətlərə parçalandı. Almaniya Rusiyanı hansı vasitə ilə sıradan çıxartmışdısa, müttəfiqlər onun özünü də daxildə etiraz hərəkatı, inqilab və çevriliş cəhdləri ilə sarsıtmağı nəzərdə tutdular. Nəticədə, Almaniyaadakı əskər, matros və fəhlələrin üsyanı monarxiyanı devirdi. Almaniya Kompeyn barışığını imzalamağa məcbur oldu. Bu barışığa əsasən Almaniya bütün hərbi əməliyyatları dayandırır, Qərbdə işğal etdiyi ərazilərdən çıxır, silahlarının bir qismi qalib dövlətlərə verirdi. Beləliklə də I Dünya müharibəsi Almaniya və müttəfiqlərinin məğlubiyyəti ilə nəticələndi. Bu bəşəriyyət tarixində o vaxta kimi ən ağır müharibə sayılırdı. O, 4 il 3 ay 10 gün davam etdi və 1,5 milyarddan çox əhali yaşayan ölkələri əhatə elədi. 70 milyon kişi silahlı qüvvələrə səfərbər olunmuşdu. Müharibəyə cəlb olunmuş ölkələrin kişi əhalisinin 50-60%-i ev-əsiyindən və təsərrüfatlardan uzaqlaşmışdı. Müharibə dünya iqtisadiyyatına 360 milyard dollara başa gəldi. Belə böyük məbləglə dünyanın əksər problemlərini həll etmək, ən ağır xəstəliklərin əlacını tapmaq, elmi böyük sürətlə irəli aparmaq, aclığı və kasıblığı aradan qaldırmaq olardı. Amma bu məbləğ boş yerə və insanlığın əleyhinə sərf olundu. Müharibə bəşəriyyəti sonradan daha bariz şəkildə öz fəsadlarını üzə çıxaracaq məhrumiyyət və izzətlərə məruz qoydu, ölkələrə aclıq, səfalət gətirdi. Bu məsələdə birbaşa da olmasa, dolayısı yolla əli və fitnəsi olan V.İ. Lenin sonradan öz əsərlərinin 24-cü cildində yazırdı: " I Dünya müharibəsi bəşəriyyəti uçurum kənarına gətirib çıxartmışdı, bütün mədəniyyəti, yenə də saysız-hesabsız milyonlarla insanı vəhşiləşmək və məhv olmaq təhlükəsi qarşısında qoymuşdu." Müharibədən sonra onun acı nəticələri müəyyənləşdirilərkən 9,5 milyon insanın həlak, 20 milyon nəfərin isə yaralandığı məlum oldu. Yaralananların 3,5 milyon nəfəri şikəst olmuşdu. Ancaq bu sıraya zorlanmış, təhqir olunmuş, alçalmış, mənəvi əzab və məhrumiyyətlərə məruz qalmış insanlar da əlavə edilərdisə iştirakçı ölkələrin 1, 5 milyard nəfərlik əhalisindən daha çox olardı. I Dünya müharibəsinin ən böyük xeyri hərbi sənayesinə

dəydəi. Belə ki, yeni model tanklar, gəmilər, aviasiya, kimyəvi silahlar, güclü artilleriya, ölüm saçan digər cihaz və qurğular icad olundu. Bunların isə hamısı bəşəriyyətin məhvinə köklənmişdi. Ən dəhşətli cəhət o idi ki, 4 il 3 ay ərzində dünya büsbütün qara bio-enerjiyə, mənvi cərəyanlara, fəlakət cazibəsinə bürünmüşdü.

Dünyada hər kəsin eşidə bilməyəcəyi bir musiqi dolaşırdı. Bu musiqi bədbin notlar ifadə edirdi.

1915-Sİ İLDƏ ERMƏNİ, YOXSA TÜRK QƏTLİAMİ

(*32 -Hans Zimmer və Liza Gerrard:"The Caravan in The Desent" əsəri ovqat musiqi)

1877-78-ci illərdəki Rusiya - Türkiyə müharibəsi Türkiyənin Şərq ərazilərini ağır döyüş bölgələrinə çevirmişdi. 1878-ci ilin 03 mart tarixli San-Stefano müqaviləsinə əsasən Qars, Ərdəhan və Batum əyalətləri hərbi təminat əvəzinə Rusiyaya verilmişdi. Həmin ilin dekabrında bu əyalətlərdən ibarət olan və Qafqaz canişinliyinə tabe edilən Qars vilayəti yaradıldı. Hələ 1801-ci ildə Rus qoşunları Cənubi Qafqazı, Gəncə, İrəvan, Gürcüstan ərazilərini işğal etməyə başladıqda oralarda yaşayan Azərbaycan türkləri kafir rusların təbəçiliy altında qalması münasib nəsab etmədən müsəlman Qars paşalığının ərazisinə köçmüş və burada sığınacaq tapmışdılar. Qafqaz canişinliyinə tabe edilən Qars vilayətində 1879-cu ildən etibarən Rusiya bu ərazinin demoqrafik tərkibini xristianlaşdırmağa başladı. Nəticədə bu əraziyə 110 min erməni, 27 min yezidi kürd, 19 min molokan rusu və yunan yerləşdirildi. Amma vilayətdə 150 mindən çox təkcə Azərbaycan türki və daha artıq sayda Anadolu türkü yaşayırdı. Lakin Rusiya Şərqi Anadoluda daha böyük ərazilər işğal etmək istəyirdi. O və onun müttəfiqləri bu ərazidə bir "erməni muxtariyyəti" yaratmağı və onun vasitəsilə Fars körfəzinə qədər gedib-çıxmağı düşünürdülər. Buna görə də Rusiya Türkiyə ilə yeni müharibəyə hazırlaşdı. Erməni dövləti əldə ediləcəyi ümidlə Rusiya tərəfdə yaşayan ermənilər də buna görə fəallaşdılar. Xüsusən "Daşnaqsutyun" partiyası öz təbliğatı ilə erməni xalqının milli hisslərini qıcıqlandırır, sanki onları dövlətçilikdən məhrum edibmişlər kimi türklərə qarşı ədavətə qaldırırdı. Tarixən Balkanlardan gəlmiş qədim zox tayfalarının bir qisminin sonradan qəbul etdikləri erməni adı da (türkcədə "ər" kişi deməkdir) özlərinə deyil ermən türk tayfasına məxsus idi. Tarixən həmin ərazilərin Urartu, Erməniyyə və Arçax dövlətləri də qədim türk mənşəli, türk xarakterli olmuşdu. Onlar özlərini hay tayfası adlandırırsalar da Hayastan deyil Erməniyyə və ya Ermənistan yaratmaq iddialarına düşmüşdülər. Çünki bu yerlərdə Hayastan dövləti heç zaman olmamışdı. Mövcud Erməniyyə və erməni adını isə mənimsəmək mümkün idi. Hay tayfaları nəhayət ki, qaraçı kimi köçəri həyatdan bezmiş və dövlət yaratmaq sevdasına düşmüşdülər. Tarixən Livan və İraq ərazilərinin kəsişməsində kiçik ərazilər zəbt etmişdilsə də tarixi proseslər nəticəsində iri dövlətlərin tapdığı altında qalmış və o yerləri qismən tərk etmişdilər. İndi isə bunu tarixən onlara yaşamaq üçün yer vermiş Osmanlı türklərinin hesabına həyata keçirtmək istəyirdilər. Avropa, xüsusən də xristianlar müsəlman türkləri sevmirdilər. Türklər Şərqi Roma İmperiyasının paytaxtı İstanbulu fəth edərək, pravoslavları və xüsusən də pravoslav rusları həmişə qıcıqlandırmışdılar. Ermənilər də məhz özlərinin xristian olmalarını qabardaraq bundan sui-istifadə etməyə çalışırdılar. Bu niyyətlə onlar 1872-ci ildə "Böyük Ermənistanı doğru", "Gənc Ermənistan", "İttihad və hamas" cəmiyyətləri, 1980-ci ildə "Qara xaç" cəmiyyəti, 1887-ci ildə "Hıncaq", 1890-cı ildə isə Daşnaksutyun Partiyasını yaratdılar. Avropa dövlətlərindən daha çox Rusiyaya Azərbaycan və Anadolu türklərinin arasına bir qeyri dil, din və millətdən ibarət bufer zona yaratmaq lazım idi. Bu məsələdə ermənilər onların işinə yarayırdı. Osmanlı imperiyasını məhv etmək istəyən elə Qərbi Avropa dövlətləri də təkidlə şərqə Anadoluda "erməni vilayəti" yaradılmasını istəyirdilər. Bunu hətta San-Stefano müqaviləsinə də saldırmışdılar. Türkiyənin müxtəlif yerlərində cəmi 1,3 milyona qədər erməni olsa da, Şərq ərazilərində ermənilərin sayı həddən artıq az idi. Bu səbəbdən həmin planı gerçəkləşdirmək mümkün olmurdu. Onları buraya Rusiya ərazilərindən köçürmək lazım gəlirdi. Belə bir məqamda Almaniya I Dünya müharibəsinə başladı. Osmanlının əsas rəqibləri olan İngiltərə, Fransa,

Rusiya birləşib “Antanta” yaratdıqda Türkiyə də məcburən onların rəqibi Almaniya ilə müttəfiq oldu. Almaniya isə müqavilə imzalanmasının ertəsi günü Türkiyəni Rusiya ilə müharibə etməyə məcbur elədi. Qafqaz ordusunda rusların 250 min nəfərlik qoşunu cəmlənmişdi. Bunun da 10 min nəfəri ermənilərdən ibarət 4 drujinada toplanmışdı. Ruslar Şərqi Anadoluda cəmlənmiş ermənilərə də silahlanmaq və əlverişli məqam yetişən kimi türklərə arxadan zərbə vurmaq tapşırığını, çoxlu silah və pul vermişdilər. Əvvəlcə Rusiya Qafqazdan Türkiyəyə qarşı Oltu, Sarıqamış və Qazığman istiqamətlərində hücum keçdi. Ruslar hücum keçsələr də noyabrın 10-da Körpüköy istiqamətində ağır məğlubiyyətə uğradılar. Nəticədə, köhnə türk əyalətləri olan Qars mahalı azad olundu. Türkiyə bu ərazilərdə səfərbərlik keçirib, qoşununu könüllülər hesabına möhkəmləndirdi. Lakin qışın sərt keçməsinə nəzərə almadan Sarıqamış tərəfdən hücumu davam etdirdi. Qar, şaxta, çovğun və qarlı aşırımlarda 25 gün çəkən ağır döyüşlərdə 100 minlik türk qoşunundan cəmi 15 min nəfər sağ qaldı. Türk qoşunları Ərzuruma sarı geri çəkildikdə Qarsda, Ərdahan, İğdır minlərlə türk kəndi müdafiəsiz qaldı. Türkiyədə ermənilərə qeyri-yerli millət olaraq həmişə böyük imtiyazlar var idi. Məsələn, onlardan bir sıra vergilər alınmır, hətta onlar əskəriyə cəlb olunmurdular. I Dünya müharibəsi başladıqda Sultan Mehmed Rəşad Xanın əmri ilə bütün türk kişiləri məcburi əskəriyə cəlb olunsaydı da ermənilər öz iş-güclərində qaldılar. Üstəlik sultanın erməni köməkçisinin təhriki ilə türk əhalidən bütün odlu silahlar cəbhə üçün yığıldı. Bunun nəticəsində əyalətlərdə yetkin kişilərin hamısı cəbhəyə getmiş, silahlar da yığıldığı üçün əyalətlər tamamilə müdafiəsiz qalmışdı. Belə bir vaxtda türklərin Sarıqamışdakı məğlubiyyəti Şərqi Anadoluda yaşayan erməniləri hərəkətə gətirdi və onlar türk kəndlərinə basqınlara başladılar. Rus-erməni hərbi birləşmələri 1915-ci ilin yanvarında əks hücum keçərkən artıq əyalətlər türklərdən təmizlənmişdi. Ermənilər yanvar-aprel ayları ərzində Qars, Ərdəhan, Qazıman, Oltu, İğdır və digər əyalətlərdə qarşılarına çıxan dinc əhalini – bütün türkləri ucdantutma qırırdılar. Onlar bu əraziləri türklərdən tamamilə təmizləmək niyyətində idilər. Çar hökuməti Ərzurumu da tutandan sonra onu yeni yaradılacaq erməni dövlətinin tərkibinə qatmağı vəd vermişdi. Lakin bu elə vəd olaraq da qaldı. Arada yüz minlərlə türk və erməni qətlə yetirildi.

Qarslı bəna Abdulla Balçı hökumətin səfərbərlik elan etməsinə ilk könüllü cavab verənlərdən idi. Yenidən rusların nəzarəti altında yaşamaq və ya ermənilərin rəhbərliyinə dözmək istəmirdi. Amma ürəyi yeddi yaşlı qızı Səmrənin, iki yaşlı oğlu Nihadın, həyat yoldaşı Cahanın və qoca atası Mustafanın yanında qalmışdı. Fikirləşəndə ki, elə onların uğrunda döyüşür, onlara görə güllə qabağına gedir, soyuq səngərdə yaş torpağa sığınıb yata bilir, şaxtılı havada qarlı aşırımı keçir, ağır topu dartır, süngü döyüşünə çıxır, atəş açır, o zaman ailəsini, qohumlarını, qonşuları qorumaqdan qürur duyur və bir az təskinlik tapırdı. Buna görə sanki əzab-əziyyət də azalırdı. Atasını Mustafa kişi nə qədər qoca olsa da, ailənin başında, nəvələrinin yanında idi. Bundan əlavə qonşuları da həmişə yaxşı olmuşdular. Nə olsun ki, erməni idilər, amma qabiliyyətdə, mərifətdə, qonşucanlıqda elə müsəlmana dəyərdilər. Vaxtı ilə Qarsa erməni köçü gələrkən atası Mustafa kişi onlara iş, çörək, yaşamağa ev vermiş, ucuz qiymətə tikintisini aparmışdı. Sonra özləri hər şeyin-çəmini-çümünü tapdılar. Çox zirək və işgüzar adam idilər və Mustafa kişinin yaxşılığını da heç unutmurdular. Nə yaxşı ki, hökumət erməniləri də hərbiyə çağırırmıydı, yoxsa indi Qars şəhəri bütövlüklə kişisiz qalacaqdı.

Abdulla Balçı Sarıqamışda çox əziyyətlər çəkdi. İstər ruslarla döyüş zamanı, istərsə də qarlı-şaxtılı səngərlərdə dönüb ölən on minlərlə əskərdən biri də o ola bilərdi. Amma o geriye çəkilməyə də sağ qaldı və qoşunun qalıqları gəlib Ərzurumda cəmləndi.

Əri Abdulla hərbiyə çağırıldıqdan sonra Cahan evin bütün ağırlıqlarına sinə gərməyə çalışırdı. Amma qoca qaynatası onu çox da tərk buraxmırdı. Bütün küçə-bayır işlərini, quyudan su çəkmək, erməni Ovanesin dükanından ət-yağ, şəkər, çörək almaq, odun doğramaq, ocaq qalamaq, evi qızdırmaq, uşaqlara nəzarət etmək və onlarla oynamaq onun üçün yazılmamış iş qaydalarından idi və o yaşının çoxluğuna baxmayaraq, bu qaydaların öhtəsindən uğurla gəlirdi.

Mustafa kişi hər gün gəlininin cəbhə xəbərləri ilə bağlı suallarına düzgün cavab verə bilmək üçün dəqiq məlumat toplamağı da özünün vacib işlərindən hesab edirdi. Gəlinə yalan deyə bilməzdi, çünki namaz qılan adam idi, qıldığı namazlar batil olardı. Gəlin də deyəsən buna görə hər gün onu çox sorğu-suala tuturdu. Son günlər isə Mustafa kişi cəbhədən çox ağır xəbərlər eşidirdi. Bir yandan da şəhərdəki ermənilərin davranışı heç xoşuna gəlmirdi. Onların silahlı dəstələr yaratdığını eşitmişdi və artıq öz gözləri ilə görməyə başlayırdı. Bu onların nəyinə lazım idi? Ruslara müqavimət göstərən olsaydılar, səfərbərlik zamanı könüllü yazılardılar. Ermənilər ona və digər türklərə qarşı çox hörmətsiz, hətta kobud davranmağa başlamışdılar. Dükənçi Pişik ləğəbli Ovanesin də dili çıxmışdı. Rəfdə kəllə qənd olduğu halda bildirdi ki, qənd yoxdur. O, rəfdəki qəndi göstərdikdə Ovanes onun alındığını, pulunun verildiyini dedi. Amma üç gün idi ki, o qənd yerində idi. Axır məcbur olub qonşu Karapetə pul verdi və onun qənd almasını tapşırırdı. Qənd gəlmədi, üstəlik pul da getdi.

– Ara, san tamam xariflamısan-a! Mana pul vermişən?! Balka mani bir oğru da tutasan? Na hayasız adamlarsız siz turklar!

Mustafa kişi heç vaxt gözləmədiyi bu sözlərdən elə çaşdı ki, ona kəsərli nə cavab verəcəyini bilmədi. Çünki nəyi-nəyi, bu Karapetin birdən-birə belə quduracağını heç təsəvvür də etmird və gözləmədi. Təkcə:

– Haram olsun sənə, Karapet!– deyə bildi.

Karapet isə daha da qudurdu.

– San daha hər şeyi çaş-baş salırsan, Mustafa, daha çola-bayıra san çıxma, qoy Cahan yenə çıxsın. O hər işdə daha ağıllıdır! Ona çox şeyi başa salmaq olar.

Karapetin belə danışması Mustafa kişini elə əsəbləşdirdi ki, qəzəblə əlini qurşağına atdı. Amma orada nə xəncər vardı, nə də nağan. Mustafa kişi nifrətlə bir kənara tüpürüb getdi. Eyb etməzdi, oğlu Abdulla qayıtdıqdan sonra bu söhbəti təzələyə bilərdi. Karapet isə onun arxasınca həyasızcasına gülməkdən və “Siz hər gün bir kilo qənd yesəniz də diliniz elə türk bibarı kimi acı olacaq!” deməkdən də qalmadı. “Bu adamlarla nə baş verir?” deyə Mustafa kişi evəcn həm qəzəb, həm də təəccüblə fikirləşdi. Həyatın ortasında da bir qədər karıxıb qaldı və nə edəcəyi barədə düşündü. Quyudan təzə su çəkib, əl-üzünü sərin su ilə yudu. Qudurmuş insan qudurmuş köpəkdən betər olurdu. Əlinin çörəyi ilə adam olmuş birisi bu gün bu dərəcədə həyasızlıq edirdisə, sabah daha betər addım atmazdımı? Həm də o nə cürətlə gəlini Cahanın adını çəkirdi? O tərəf-bu tərəfə baxaraq nə edəcəyi barədə fikirləşərkən birdən gözü divar dibindəki iri boş çəlləyə, sonra isə evin zirzəmisinin yerdən azacıq görünən kiçik nəfəsliyinə sataşdı. Oğlu Abdulla yay aylarında o çəlləyə quyu suyu doldurar, gün altında saxlayardı. Axşam işdən yorğun-argın gəlib bu iri çəlləyə girər, qollarını və başını çəlləyin qırağına keçirdər və günün qızdırdığı suda uzanıb qalardı. Bu üsulu rus fəhlələrindən öyrənmişdi. O nəfəslik isə təkcə oğlunun uşaqlığından deyil, həm də öz uşaqlığından xatirə ilə dolu idi. Öz uşaq çağlarında o nəfəslikdən sürüşüb zirzəminin içərisinə düşə bilirdi. İndi isə yəqin ki, həm evin oturması, həm də torpağın şişməsi səbəbindən bu nəfəslik güclə görünürdü. Yadına orada bir köhnə xəncərinin olması da düşdü və zirzəmiyə baş çəkməyi qərara aldı. Zirzəmiyə yol evin içərisindən idi. Burada döşəmənin taxta qapağını qaldırıb, oradakı nərdivanla zirzəmiyə düşdü. Aşağı düşərkən gözünə divara vurulmuş kiçik xalçanın üstündəki təzə xəncəri gördü. Onu Abdulla dünyaya gələrkən, onun adına almışdı. Xəncər təkcə silah deyil, həm də namus yarağı idi. İndi Abdulla cəbhədə ikən namusu bir onun ümidinə qalmışdı. Gərək o xəncəri divardan götürüb Cahana verəydi. Zamanə deyəsən tamam dəyişirdi. Belə oğraş zamanədə ehtiyatlı olmaq lazım gəlirdi. Cahan təkcə onun gəlini, nəvələrinin anası deyil, həm də bir mehmətçik namusu idi.

Zirzəmidən yalnız köhnə əşya anbaritək deyil, həm də azuqə saxlancı kimi istifadə edirdilər. İçəriyə düşən kimi nərdivana yaxın yerdə, yeşik üstünə qoyulmuş neft lampasının pilotəsini alışırdı. Dirəklərdən soğan, kartof, sarmısaq, qax kisələri, balqabaq və digər şeylər asılmışdı. Divar dibində içərisinə mürəbbə və şorabalar doldurulmuş şüşə qablar, ət qaxıcları olan iri küplər və yağ bəstiləri qoyulmuşdu. Nəhayət o baxışları ilə özünə lazım olanı tapdı. Bu köhnə

xəncər bir qədər qaralsa da, kütləşsə də xalça üstündəkindən daha uzun idi və öz yaraşğını itirməmişdi. Xəncərlə yanaşı bülöv daşını da əlinə götürdü. Nəfəslik pəncərədən içəriyə bir elə işıq düşmürdü. Lampa işığında xəncər itiləməyə dəyməzdi. Nərdivanla geriye qayıdarkən otağın ortasında gəlini Cahanın və nəvələrinin durub ona təəcüblə baxdığını gördü.

– Dədə, o köhnə xəncəri nə edirsən? – Cahan sadələvh maraqla soruşdu.

Nəvəsi Səmrə isə heç nə soruşmadan ona sarı qaçdı və gəlib çeçələ barmağından tutdu. Mustafa kişi nəsə deyib xof yaratmaq istəmirdi, amma divardakı bir qədər kiçik və nəfis xəncəri xalçanın üstündəki ilmədən açıb, Cahana uzatdı.

– Qızım, vəziyyət çox xarab olub. Sarıqamışda bizimkilər məğlub olublar. Kimin sağ, kiminin öldüyü bilinmir. Bu yandan da ermənilər qudurub baş qaldırıblar. Küçəyə-bayıra qətiyyənlə çıxmaq olmaz. Ehtiyat üçün bu xəncər həmişə üstündə olsun. Allah iradə eləsin, vəziyyət çox pis olanda sən onunla nə edildiyini yəqin ki, bilirsən.

Sonra Mustafa kişi nəvəsi Səmrənin əlindən tutub, xəncəri itiləmək üçün həyəət düşdü. Səmrə çox dəcəl, şirin və istəklili uşaq idi. Ona öz rəhmətlik həyat yoldaşının adını qoymuşdu. Oğlu Abdulla onu “Annəm”, gəlini Cahan “qızım”, Mustafa özü isə sadəcə, “Səmrə xanım” deyər çağırırdı. Üst dodağı ilə sol tərəf yanağının aralığında yaraşlıqlı xalı vardı – eyni ilə atasında olduğu kimi. Yatarkən onun barmağından tutub yuxuya gedərdi. Hər şey barəsində o qədər sual verirdi ki, Mustafa kişi bu sualların bəzilərinin cavabını heç özü də bilmirdi. İndi də Səmrə xəncər barəsində suallarını yağdırmağa başlamışdı. Mustafa kişi həyətin köhnə təndir başında bülöv daşını xəncərə sürtüb onu parıldadaraq, bu suallara cavab verməyə çalışdı. Əmin idi ki, bəzi cavablarını Səmrə heç başa da düşmür. Amma təki bu suallar və cavablar olsun.

– Bəs atam nə vaxt gələcək?

Uşağın qəfil verdiyi bu suala Mustafa kişi cavab tapa bilmədi. Heç Abdullanın sağ qaldığını və ya şəhid olduğunu da bilmirdi. Hər nə cür cavab verərdisə, sonra uşağın yanında yalançı çıxma bilərdi. Desəydi tezliklə gələcək, sonra heç vaxt gələ bilməyəcəyi aydınlaşanda uşağın gözüne necə baxardı. Əksini deməyə həm dili gəlmir, həm də bu fikri yaxına buraxmırdı. Yenidən üzünü Səmrə xanıma sarı çevirib, ona sözün düzünü “Bilmirəm” kimi ifadə etmək istəyirdi. Bu zaman gəlini Cahanın da burada durmuş olduğunu gördü. Onun simasındakı narahatlıqdan hər şeyi başa düşdü.

– Mən bir şəhərə çıxım, görüm daha dəqiq nə xəbər öyrənə bilərəm. – dedi, bülöv daşını və ağardılmış, itilənmiş xəncəri köhnə təndir üstündə saxlayıb, həyəət qapısına sarı getdi.

Hasar çox hündür olduğu üçün həyəət darvazası və qapısı nisbətən uzunsov düşmüşdü. Elə Mustafa kişi özü də uca boylu idi. Hətta qocalıq da onun uca boyuna və dik qamətinə xələl gətirə bilməmişdi. Küçə boyu bir qədər getmişdi ki, birdən qulağına güllə səsi dəydi. İçində nəsə qırıldı. “Olmaya ruslar şəhərə giriblər?” Düşüncəsindən axıb keçən bu sual onu ayaq saxlamağa məcbur etdi. Amma sonra fikirləşdi ki, lap əgər giriblərsə də, bir kimsə onlara müqavimət göstərməz, çünki müqavimət göstərməyə türklərdə silah və əli silah tuta bilən adam qalmamış, hamını cəbhəyə aparmışdılar. Şəhərdə olan ermənilərin onlara müqavimət göstərəcəyinə isə heç inanmırdı. Eşitdiyi atəş səslərinə tədricən insan qışqırıqları, çığırtılar, vəhşi qəhqəhələr qarışırdı. Sonra erməni dilində söyüş səslərini eşitdi. Qadın, uşaq səsləri elə vahiməli idi ki, sanki kiminsə ətinə kəsirdilər. Bu heç də əzizinin cəbhədən qara xəbərini almış ailənin fəryadına oxşamırdı. Ən acığı gələn bir şey də elə şəhid üçün ah-nalə qopartmaq idi. Onsuz da oğlunu cəbhəyə göndərəndə onu şəhidliyə göndərdiyini qətt etmişdi. Əgər Abdulla geri qayıdarsa, onda ağlamayacağına əmin deyildi. Mustafa kişi bu fikirdə ikən və burulduğu növbəti küçəni qalxmaq istərkən küçənin başında bir dəstə adam gördü və tez özünü divar dibinə verdi. Xəlvətcə həmin tərəfə baxanda bunların erməni yaraqlıları olduğunu başa düşdü. Onların əhatəsində bir cavan qadın fəryad qoparıb qaçmağa çalışır, amma hər tərəfdən əl atıb onun paltarını cırırdılar. Mustafa kişi o gəlini də tanıdı, yaraqlıların arasındakı qonşu Karpəti də. Divara söykənib, alnının soyuq tərini sildi. İrəli çıxıb bu qadını müdafiə edə bilməməsinə görə içi göynədi. Elə bu zaman həmin tərəfdən daha ucadan qadın çığırtısını eşitdi. Bu səs xırıldayıb kəsildi. Mustafa kişi geriye çevrilib, yeyin addımlarla öz evinə sarı tələsdi. Artıq hər yandan

güllə və fəryad səsləri ucalırdı. Bir neçə yeniyetmə uşaq onun qarşısından qaçıb keçdi və keçərkən də “Baba, ermənilər hamını öldürür!” deyər bildirdi. Mustafa kişi öz həyət qapısını hövlanak döydü. Qapını gəlini Cahan açdı. Mustafa kişi həyət qapısını bərk-bərk bağladı və ilk dəfə olaraq, gəlininin üstünə “Tez olun, evə girin!” deyər qışqırdı. Onun bu həyəcanı gəlinə də təsir etmişdi.

– Dədə, şəhərdə bu nə hay-küydür?

– Qızım, deyəsən ermənilər üsyan qaldırıblar. Adamları öldürür, kəsir, doğrayırlar, binamusluq edirlər! Təcili gizlənməyiniz lazımdır!

Mustafa kişi onları evin içinə saldı. Burada o, zirzəmiyə düşən taxta qapağı qaldırdı.

– Tez olun, girin ora! Cinqiriniz də çıxmasın! Mən gəlib sizi çıxartmayınca, özünüz çıxmayın! Qızım, Abdullaman balalarını və namusunu möhkəm qoru!

– Dədə, bəs sən?

Mustafa kişi ona heç bir cavab vermədi, Nihadı Cahandan alıb öpdü, Səmrani isə qaldırıb bağrına basdı.

Onları zirzəmiyə saldıqdan sonra qapağı arxalarıyla örtüdü, çəkib döşəmədəki kilimi onun üstünə sərdi. Sonra gətirib iri stolu da qapağın üstünə qoydu və bundan sonra həyətdə düşmək istədi. Bu zaman nəvələrinə və gəlinə aid hər nə gördüysə, iri səbətə yığdı və stolu kənara çəkib yenidən qapağı qaldırdı. O, bu iri səbəti də zirzəminin içərisinə salladı. Orada gəlin artıq lampanı yandırmışdı. Mustafa kişi tələsik həyətdə düşdü. Burada gözüne ilk sataşan boş çəllək oldu. Çəlləyi bir qədər itələyib, zirzəminin nəfəsliyinin qarşısını kəsdi. Sonra köhnə təndirin üstündə parıldayan köhnə xəncəri gördü. Ona sarı addımladı. Və elə bu zaman həyət qapısı təpik, yumruqla bərkdən döyülməyə başladı. Gah xəncərə, gah da qapıya sarı addım atdı, sonra birbaşa köhnə təndirə sarı getdi və xəncəri götürüb, qurşağının altına keçirdi. Həyət qapısı daha bərkdən döyülsə də gedib açmaq istəmədi. O tərəfdə ermənicə biabırçı söyüşlər verilirdi. İndicə qapını yerindən çıxardacaqdılar. Mustafa kişi xəncəri siyirib qapının on- on beş addımlığında döyüşə hazır vəziyyət aldı. Elə bu zaman qapı qırılıb yerindən çıxdı və qarşıya aşdı. İçəriyə bir dəstə erməni yaraqlısı doluşdu. Mustafa kişi xəncəri qarşısına ilk çıxan adamın qarnına soxacaqdı.

Cahan zirzəmidə lampanı yandırdıqdan sonra səbəti də bir kənara qoydu, əski sərib, Səmrani yeşiyin üstündə oturdu. Uşaq çox narahat idi və “Babamı istəyirəm” deyirdi. Tələskənlikdə Nihadın əmziyini götürməmişdi. Onu iri səbətin içərisinə uzatdı. Nihad hələ rahat yeriməyi bacarmır, “dəd-də”, “bab-ba” və “məm-mə” kəlmələrindən artıq nəşə danışa bilmirdi. Ağlamağa başlasaydı, onu sakitləşdirmək çox çətin olacaqdı. Abdullanın xəncərini də yuxarıda saxladığını xatırladı. Bağlı nəfəslikdən günəş şüaları süzülürdü. O bu nəfəsliyə doğru dikəldi. Buradan həyət aydın görünürdü. Amma qaynatası Mustafa kişi boş çəlləyi sürüşdürüb nəfəsliyin ağzına qoydu və hər şeyi rahatca görmək bir qədər çətinləşdi. Bu zaman oğlu Nihad qığıldadı və Cahan səsə sarı çevrilməyə məcbur oldu. Gəlib Nihadı götürdü və döşünü çıxardıb, onu bir qədər əmizdirdi. Elə bu zaman həyət darvazasının qopub aşmasını, sonra isə güllə səsini eşitdi. Nihadı yenidən səbətin içərisinə qoyub, nəfəsliyə sarı yüyürdü. Bir qədər çətin olsa da, orada dəhşətli bir mənzərə görünürdü. Bir dəstə sinəsi patrondaşlı, başı şişpa-paqlı, əli tufəngli yaraqlı həyətin ortasında hərlənirdi. Həyətin ortasında isə Mustafa kişi yıxılıb təqətsiz qalmışdı. Onun üzü də nəfəsliyə sarı idi və donuq baxışları düz çəlləyə zillənmişdi. Mustafa kişinin xəncəri ovcunda qalmış, köynəyinin sinəsi və saqqalı al qana bürünmüşdü. Cahan bu mənzərəni dərk etdiyi anda az qala qışqıracaqdı. Əlini öz ağzına basdı. Həyətdə əmin-ərxayın hərlənib hər yerə burnunu soxan yaraqlıların ermənilər olduğunu başa düşdü. Çoxunu sifətdən tanıdı. Bunlar quduz olmuşdular sanki. Axı Mustafa kişini nə üçün güllə ilə vurmuşdular?! Bu zaman həyətdəki ermənilərdən biri Mustafa kişinin ovcundan xəncərini qopartmaq istədi. Onu da tanıdı: qonşu Karapet idi. Elə bu zaman Mustafa kişi birdən gözlerini açdı və əlindəki xəncəri Karapetin ürəyinə soxdu. Karapet bağırmaq istədi, amma səsi güclə və qərribə xırıltı ilə çıxdı. Sonra o dikələ də bilmədən Mustafa kişinin ayaqlarına sarı yığıldı. Bundan sonra həyətdəki o biri ermənilər bağıraraq Mustafa kişinin üstünə düşdülər;

kimi ona atəş açdı, kimi də tufənginin ucuna keçirilmiş süngü ilə onun bədənini deşdi. Cahan bu xəlvət yerdə dəhşət içərisində quruyub qalmışdı. Sonra qaynatası üçün biixtiyar göz yaşları axıtdı. Eyni zamanda qorxudan bədəni üşəndi. Onu və uşaqlarını burada tapardılarsa, nələrlə baş verə bilərdi?! Nəfəsliyin qarşısından çəkilən kimi Səmrənin suallarına tuş gəldi.

– Babam hara getdi? Biz niyə buradayıq? Sən orada nəyə baxırdın? Niyə ağlamısan?

Cahan bu sualların heç birinə düzgün cavab verə bilməzdi. Hələ özünə gələ bilmirdi. Əlləri də əsir, dişləri bir-birinə toxunurdu. Ağlına gələn ilk fikri deməklə sanki özünü də ələ almağa çalışdı.

– Orada pis adamlar var, qızım. Babam onlarla vuruşur.

– Bəs biz niyə vuruşuruq?

– Bizim silahımız yoxdu, qızım.

– Bəs babam verən iri bıçaq hamı?

– Çarpayıda, balıncın altında qaldı.

– Niyə gətirmirsən ki?

Bu sualdan sonra Cahan nərdivana qalxmaq istədi. Amma elə bu zaman yuxarıdan addım səsləri eşidildi. Ermənilər evin içərisinə soxulmuşdular. Onlar acıqlı səslə nəsə danışır, ermənicə söyüş söyür, nələrisə salıb sındırır, dağıdırdılar. Bu zaman Nihadın gözləri bu səs-küydən bə-rələ qalmışdı. Səmrə isə daha bir sual verəcəkdi. Cahan barmağını dodaqlarına aparıb ona susmaq işarəsini verdi. Nihad isə ehtiyatla qucağına götürdü. Yuxarıdan eşidilən ermənicə sözlərdən onların zinət əşyaları və adam axtardıqlarını başa düşdü. Sonra o biri otaqlardan qarışıq səslər gəldi. Bir qədərdən sonra isə bu səs-küylər kəsdi və həyətdə eşidilməyə başladı. Cahan tamam girinc vəziyyətdə qalmışdı. Kaş ki, müharibə başlanarkən onların qoşa lüləli silahını və Mustafa kişinin gümüşü işləməli nağanını gəlib aparmayırdılar. Yoxsa indi Səmrə onun necə atəş açdıyını görərdi. Bunlar axı nə üçün belə vəhşiləşmişdilər? Birdən-birə insan bu qədər necə qəddar ola bilərdi? Deməli, əslində həmişə belə olmuşdular. Qurban və Ramazan bayramlarında qaynatasının qonşudakı erməniləri də süfrə başına dəvət etməsini xatırladı. İndi isə onlar onu qətlə yetirmişdilər. Nə yaxşı ki, Mustafa kişi o heyvan Karapeti öldürə bildi!

Bu fikirlərdən sonra Cahan yenidən Nihadı səbətin içərisinə qoydu və qalxıb nəfəslikdən boylandı. Ermənilərin sındırılmış həyət qapısından çıxdıqlarını gördü. Amma nə Mustafa kişinin, nə də onun ayaqları altına düşüb qalmış Karapetin meyidi bayaqkı yerində yox idi. Bu zaman Nihad qığıldadı. Cahan ona sarı çevrilərkən onun “Məm-mə” deyərək ağzı ilə nəsə axtardığını gördü. Bircə ağlamayırdı; əmizdirməyə südü də yox idi.

Daha ermənilər getmişdi. Cahan nərdivana qalxdı, taxta qapağı qaldırıb, nazik palazı kənara çəkdi. Amma uşaqlar tək qalıb qorxmasınlar deyərək Səmrəni yuxarı dardtı və:

– Qızım, sən gəl yuxarı qalx, Nihadın əmziyini, bir də xəncəri tap gətir.–dedi.

Səmrə pişik kimi nərdivanın pillələrini dırmandı, sonra da anasının köməkliyi ilə otağa keçdi. Bu zaman aşağıda Nihad ağlamağa başladı. Cahan zirzəminin qapağını buraxdı və tez aşağı düşdü. Nihad ki ağlamağa başladı, onu sakitləşdirmək çətin olurdu. Səmrənin dəcəlliyi tutanda onu yenə qonşu Karapetgilin zəncirli, yekə körpəyi ilə qorxutmaq mümkün idi, amma Nihad nə əmizdirilmək, nə də əmizlə kimirdi. Körpəni qucağına götürüb, ovundurmağa çalışdı. O çığıraraq ağlamasın deyərək döşünü onun ağzına verdi. Uşaq ac idi. Nə yaxşı ki, indi bununla qane oldu. Amma heç ağı kəsmirdi ki, indi onu doyura bilsin. Səhərdən nəsə yediyini xatırlamırdı. Birdən Səmrənin yubanmasının fərqi oldu. Nihadı sinəsindən ayıraraq nərdivana sarı getmək istədi. Amma körpə yenidən ağlamağa başladı. Elə bu zaman həyətdən səs-küy eşidildi. Tez körpəsini əmizdirdi və elə bu vəziyyətdə nəfəslik önünə gəldi, dikəlib həyətdə baxdı. Orada yenə bir dəstə yaraqlı vardı. Bunlar bayaqkıları deyildi. Yəqin həyəti qapısız görüb, içəriyə soxulmuşdular. Geriyə çəkilib nərdivana sarı yüyürdü. Körpəsi ilə birlikdə nərdivanı qalxıb, taxta qapağı öz başı ilə qaldırmaq istədi. Elə bu zaman içəridən ayaq və ermənicə danışmaq səsləri eşitdi. Eyni zamanda Nihad da qığıldadı. Döşündə süd olmadığını görə idi. Bu anda ağlamasın deyərək onun ağzını öz sinəsinə sıxdı. Səmrənin yuxarıda, ermənilərin əlinə keçməsinə düşündükdə az qala nərdivandan yığılacıqdı. İçəridən nə Səmrənin səsi gəlir,

nə də ermənilərin onu görməsi və ya tutması hiss olunmurdu. Yəqin ki, çarpayının altına girib gizlənmişdi. Amma bu ermənilərin çıxıb getməsi çox çəkdi. Onların addım və söyüş səsləri kəsildikdən sonra Cahan nərdivan pillələrini ehtiyatla düşüb, nəfəslikdən həyəətə boylandı. Daha orada da bir kimsə yox idi. Tələsik çevrilib, Nihadın ağzını sinəsindən ayırdı və körpəni səbətin içərisinə qoyub, nərdivana qalxdı. Əvvəlcə qapağın arasından içəriyə göz gəzdirdi. Səməra görünmürdü. Sonra palazı tamam kənara verib, zirzəmidən çıxdı. Otağın bütün əşyaları döşəməyə səpilmişdi. Cahan bunu vecinə almadı və “Səməra...Səməra, qızım” deyə astadan çağırmağa və axtarmağa başladı. Səməranı nəinki otaqların heç birində, heç mətbəxdə də, eyvanda da görmədi. Daha heç nəyi vecinə almadan həyəətə çıxdı və burada da Səməranı çağıraraq axtardı. Təndirxanaya, hamama, anbara, sol tərəfdəki eyvan döşəməsinin altına, sonra həyətin sol tərəfindəki kiçik bağa diqqətlə baxdı. Uşaq sanki qeyb olmuşdu. Tələsik küçəyə sarı qaçdı. Orada başı lovlı, haray-qışqırıqla qaçan qadın və uşaqlardan başqa heç nə görmədi. Bədəni üşənir və əsirdi. Geriyə qayıdıb, çətinliklə həyəət qapısını qaldırdı və yerinə söykədi. Yenidən həyəətə qayıdarkən diqqətini həyətdəki qan gölməçələri cəlb elədi. Burada bir köhnə xəncər atılıb qalmışdı. Qaynatası Mustafa kişini xatırladı, içi çəkildi. Bağı çatlamağa qalır. Daha özünü ələ ala bilməyib “Səməra!” deyə qışqırdı və həyətin ortasında oturub, höknürtü ilə ağlamamağa başladı. Uşaq bir andaca yox olmuşdu. Birdən Cahanın yadına Nihadı zirzəmidə saxlaması düşdü və ağlayaraq da tez evə sarı qaçdı.

Az sonra Cahanın uzaqdan dəhşət içərisində qışqırıq səsləri eşidildi.

Ağlamasın deyə bayaq Nihadın ağzını döşünə sıxarkən körpə boğulub ölmüşdü.

Qars şəhəri dəhşət, ah-nalə, fəryad, zülm və haqsızlıq içində dağılırdı.

Balaca Səməra düşmənlərlə vuruşda babasına kömək etsin deyə həyəətə düşmüş, burada babasını görməyib, qırıq qapıdan küçəyə çıxmışdı. Küçədə isə bir-bir evlərə, həyətlərə girib talançılıq və qətlər törədən erməni yaraqlılarına rast gəlmişdi. Ermənilər onu tutub əvvəlcə böyük həvəslə və cücə boğazını üzürmüşlər kimi başını kəsmiş, sonra bədənini süngüyə keçirib küçələri dolaşmışdılar.

Küçələrdə, türk həyəət və evlərində, meydanlarda ermənilər türklərə qarşı ağıllarına gələn hər cür vəhşilikləri törədirdilər. Bir neçə gün əvvəl onlar Qarsda özlərinin bütün həyətlərinə, divarlara təbəşirlə xaç işarəsi çəkmişdilər. Bu isə qabaqcadan düşünülmüş basqın zamanı həmin həyətlərə daxil olmağı qadağan edirdi. Digər həyətlərdə, evlərdə isə hər şey etmək olardı. Onlar qocaların başına iri mismar vurur və ya süngüləyir, alına, sinəsinə xaç nişanları çəkərək öldürürdülər. Bir çox həyətlərdə əvvəlcə ev sahibi olan türk qadın və qocalardan ağ-neft tələb etmişdilər. Onların bununla əl çəkəcəyini zənn edib tələsik ağ-neft gətirilirdi. Ermənilər isə bu ağ-nefti qoca qadın və kişilərin, bəzən isə yanaraq necə qaçmasına tamaşa edib həzz almaqdan ötrü uşaqların üzərinə tökür və kibrit çalır dılar. Gənc qadınları qaynata və ya babalarının gözləri önündə hamılıqla soyundurur, zorlayır, sonra isə qılıncla doğrayırdılar. Ruslarla birinci müharibənin qəhrəmanlarından olan Sadıq Elcanı çarmıxa çəkirmişlər kimi öz həyətinin taxta darvazasına mıxlamışdılar. 105 yaşlı İldırım Göydələnin ağ saqqalını yandırmış, sonra onu həyətdəki ağaca bağlayıb, kimin daha sərrast balta atmasını müəyyən etməkdən ötrü başını nişan almağa çalışmışdılar. Cəbhədə olan Gəncəli Teymurun hamilə qadınının qarnına xəncəri soxub, çağanı çıxartmış, sonra tonqalda qızardıb ətinə nənəsinə yedirtməyə çalışmışdılar. Nənəsi isə onacan artıq bağı çatlayıb ölmüşdü. Molla Burhanı namaz üstündə haqlamış, elə o vəziyyətdəcə saqqalamışdılar. Müfti Ömər əfəndini isə xaçı öpməyə məcbur etmiş, sonra da çarmıxa çəkmişdilər. Erməni dəstələri küçələrdə xilas olmaq üçün qaçan yeniyetmə oğlan və qızların bəzilərini tutub məscidə doldurdular. Sonra isə məscidə dörd bir yandan od vurub yandırdılar. Haradansa tapşırıq alıbmışlar kimi sonra ermənilər küçələrdə qalmış və həyətlərdəki meyitləri məhəllə quyularına doldurub üstünü torpaqladılar. Beləcə, elə türk quyusu qalmamışdı ki, içərisinə meyitlər atılmamış olsun. Bəzi meyitləri isə meydanda qalaq-qalaq yığdılar və külə dönənə qədər qətran səpip yandırdılar. Qana bulaşmış dik küçələri qalxmaq sonra heç ermənilərin özü üçün də mümkün olmurdu. Onlar sürüşüb yıxılır və buna görə də türkləri söyürdülər. Küçələrdə kəsilmiş insan qolu, ayağı, əli, başı, qadın döşü, barmaqqlar tökülüb

qalmışdı. Vəhşi küçə itləri bu qalıqları həvəslə gəmirir, buna görə bir-birlərinə diş qıcadırdılar. Qaçıb canını qurtara bilən türklər qarlı meşələrdə, şaxtılı dərələrdə, mağaralarda gizlənməyə çalışırdılar. Erməni drujinaları Şərqi Anadoluda türklərin şəhərləri, kəndləri atıb qaçmalarına da şərait yaradır, özlərini çox yormaq və ya təhlükəyə atmaq istəmirdilər. Kəndlər də bu qətlə-
amdan kənar qalmamışdı. Ermənilər silahlı adam ola biləcəyindən şübhələndikləri türk kəndlərinə soxulmaqdan və silahlı müqavimət gördükləri kəndlərdən çəkinirdilər. Bir çox kəndləri sonuncu adamına qədər qırıb, xəlvəti yerlərdəki iri çalalarda basdırır və iz azdırmaq istəyirdilər. Qars vilayətinin Ərdəhan dairəsində 110, Qağızman dairəsində 75, Oltu dairəsində 90, Qars dairəsində isə 130 kəndin türk əhalisi tamamilə qırılmış, kəndlər boş qalmışdı. Ermənilərə də elə bu lazım idi: Şərqi Anadolunun türk kəndlərini boşaltmaq, əhalini buradan perikdirmək, yerinə digər yerlərdən erməniləri gətirib doldurmaq və mütləq əhali üstünlüyünə nail olmaq. Təkcə Qars vilayətində 150 min türk milli və dini mənsubiyyətinə görə qətlə yetirilmiş – qətləmə məruz qalmışdı. Bu şaxtılı qış günlərində çöllərdə, düzlərdə, meşələrdə əyni yalın on minlərcə türk çocuğu sərgərdan gəzib-dolaşır, yaşlı adam və silahlılardan qorxub qaçır, gizlənir, ot, ağac qabığı, cır meşə meyvələri ilə qidalanırdılar. Ermənilərin Qağızman, Qars, Ərdəhan, Oltu dairələrində törətdikləri qırğının sorağı ildırım sürəti ilə Osmanlı imperiyasının bütün yerlərinə yayılırdı. Xalq hiddətlənib ayağa qalxır, erməni tufəng, pulyamyot və toplarına qarşı adicə balta, yaba, xəncər, köhnə tufəng, kəmənd, sapandla yaraqlanıb, Şərqi Anadoluya köməyə gəlməyə çalışırdılar. Daha böyük qırğınlar törənməsin deyər, türk ordu birləşmələri yollarda keşik çəkir və belə könüllü dəstələrini zorla geri qaytarırdı. Ermənilər çox azlıqda olduqları əyalətlərdə türklərə basqın edə bilmir, sadəcə nifrət və qəzəblərini ifadə etməklə kifayətlənirdilər. Digər yerlərdə isə gecə ikən qaçıb rusların işğalı altına düşmüş ərəzilərə sığınırırdılar. Orada qəsdən türklərin onlara qarşı amansızlıqlarından danışmaqla özlərinə bəraət qazandırmaq istəyirdilər. Ermənilərin müharibə aparan ölkənin içərisində ikinci bir cəbhə açıb ona içəridən ağır zərbələr vurmağı tədricən Türkiyənin digər əyalətlərinə də sirayət edirdi. Bir çox erməni icmalarına və xarici ölkələrə törədilmiş qətləmlərin foto-şəkilləri göndərilir və bunların guya ki ermənilər olması bildirilirdi. Məqsəd kömək istəmək və ya Türkiyədən ayrılmaq arzularının ifadə olunması idi. Lakin onlar bəzi hallarda tələsib elə şəkillər göndərmişdilər ki, bu şəkillərdə meyitlərin antropoloji sifət quruluşu etibarlı ilə türklərə məxsus olması ifşa olunmuşdu. Bir çıpaq oğlan çocuğunun meyidində isə onun sünnət edilməsini rus general-qubernatoruna göstərən Bakı milyonçusu, Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin sədri Hacı Zeynalabidin Tağıyev onu sarsılmağa məcbur etdi.

– Cənab qubernator, siz də yaxşı bilirsiniz ki, erməni deyil, müsəlmanlar sünnət olunur. Orada bizim qan qardaşlarımız bu faciəni yaşayarkən biz necə rahat ola bilərik?!

Bundan sonra Hacı özünün Anadoluya yardım göndərməsinə icazə aldı. Bu işdə qubernatorun sonsuz qadını ilə onun isti münasibəti də mühüm rol oynadı. Bir ildən sonra qubernatorun eksiz övladları dünyaya gəldi. Uşaqların əsil atası isə...

Erməni drujinalarının, bir çox yerlərdə çaşdırılmış rus hərbi hissələrindən də istifadə edərək törətdikləri qırğınlar İslam dünyasını da lərzəyə gətirmişdi. Qətləmədən xilas olmuş qaçqın dəstələrini digər türk köylərində öz soydaşları qəbul edir, məhəllələrdə toplaşır, bu adamların verdikləri məlumatlara ürək ağrısı ilə qulaq asırdılar. Türklərin başına gətirilən bu vəhşiliklərdən qəzəblənmiş Qafqazın türk milyonçuları və xeyriyyə cəmiyyətləri öz nümayəndələrini göndərərək böyük yardımlar edirdilər. Onlar on minlərlə sahipsiz çocuğu toplayıb Tiflis və Bakı yetimxanalarında yerləşdirir, evlərə paylayırdılar. Qəzetlərdə bu barədə yazılan məlumatları oxuduqca hamı qəzəblənirdi. Amma Şərqi Qafqazda – Bakıda hələ bilmirdilər ki, bir neçə ildən sonra erməni və rus birləşmələri belə müsibətləri Bakıda, Şamaxıda, Qubada, Xaçmazda, Salyanda, Naxçıvanda, Lənkəranda, Gəncədə, Qarabağda və digər yerlərdə onların öz başına da gətirəcəklər.

Erməni hərbi birləşmələrinin, drujinaların, fərdi qaydada ermənilərin türklərə qarşı Türkiyə ərazisində belə amansızlıqla və növbəti dəfə qətlər törətməsi və bunların cavabsız qalması Osmanlı dövlətində xalqı öz dövlətinə qarşı itaətsizliyə cəzb edirdi. Hələ ötən əsrin

əvvəllərindən etibarən erməni qiyamları baş qaldırmışdı. Lakin zaman-zaman türk köylərindən də qaçaq-quldurlar yetişirdi. Onların məqsədi basqınlar, qarətlər törətmək, kimdənsə intiqam almaq və ya özünü tanıtmək xarakteri daşımışdı. Bəziləri həbsdən qaçdığı üçün öz başına müvafiq adamları toplamağa və qaçaqçılıq etməyə məcbur idi. Onlar üçün soyduqları, öldür-dükləri adamların erməni, yunan, bolqar, xorvat və ya türk olmasının heç bir əhəmiyyəti yox idi. Belə dəstələrdə ermənilər də az olmurdu. Ancaq erməni qaçaq dəstələrinin əksəriyyətində birçə nəfər də olsun türk-müsəlman yox idi və onların hədəfi yalnız türk kəndləri, qəsəbələri, milyonçuları, məmur və qaymakanları idi. Bu dəstələr erməni-qriqoryan kilsə başçıların və erməni milyonçularının yaxın himayəsini hiss edirdilər. Onlardan hər kimsə ilişirdisə aradan çıxmasına şərait yaradılırdı. Osmanlı dövlətinin qaçaq və quldurlara qarşı mübarizəsi çox kəskin idi. Çünki onlara qarşı daim düşmən mövqedə olan Avropanın qarşısında çətinliklə sinə görə bildiyi halda içəridən də zərbələr alması imperiyanı sarsıda bilərdi. Bu zaman qaçaq-quldur dəstələri amansızlıqla məhv edilir, onlara yardımçı olmuş ermənilər də cəzadan qurtula bilmirdilər. Buna görə də bəzən 30-40 nəfərlik bir dəstə ilə yanaşı onlara himayədarlıq etmiş yüzlərlə erməni də həbs olunur və ya öldürülürdü. Bütün bunlara qarşı türklər də dinc durmur, hər bir zülmün, haqsızlığın, qətlin, soyğunçuluğun cavbını artıqlaması ilə verməyə çalışırdılar. Nəticədə, orta və yuxarı dairələrdə türklərin ermənilərə inamı itmişdi. Buna görə də ermənilər ayrıca icmalar və məhəllələr halında yaşamağa başlamışdılar. Qan intiqamı hər bir türk ailəsinin yazılmamış qanunları sırasında öndə dururdu. Boynunda qan intiqamı qalmış erkəyi kişi hesab etmirdilər. Bu səbəbdən də onların əksəriyyətinin evində odlu və soyuq silahı olurdu. Amma... İntiqam hissi ordu hissələrindəki şərqli və silahlı əskərləri sakit buraxmırdı. Onlar yayılan xəbərləri eşidir, ailələrindən çox nigaran qaldıqlarına görə, heç bir məlumatları olmaması səbəbindən fərariliyə başlayır, silahlarını da götürüb öz evlərinə qayıdırdılar. Belə olduqda Qars vilayətindən səfərbər edilmiş bir neçə yüz əskərə Ərzurumdan öz ailələrinə baş çəkmələri və tezliklə geri qayıtmaları üçün qeyri-rəsmi icazə verildi. Komandanlıq bunun sonra orduda əskərlərin daha rəşadətlə vuruşmasına səbəb olacağını düşünmüşdü. Əskərlərə bu icazə verilməsəydi orduda qiyam da baş verə bilər, fərarilik bütünlüklə ordunu bürüyərdi. Amma Qars şəhəri rus-erməni qoşunlarının nəzarəti altında idi. Buna görə də əskərlər mülki geyimdə və tüfəngləri alınaraq buraxılırdı. Özlərini müdafiə edə bilsinlər deyə onların əksəriyyəti nağan əldə edə bilmişdi.

Bu əskərlərdən biri də Abdulla Balçı idi.

Abdulla Qarsa çox çətinliklə gəlib çatdı. Yollarda bir neçə dəfə rus-erməni əskərləri ilə qarşılaşdı, amma atışmadan yayına bildi. Ancaq yol boyu qaçqın türklərlə çox qarşılaşırdı. Onların arasında qarşılar da az deyildi. Öz arvadı Cahanın, qızı Səmranın, oğlu Nihadın və qoca atası Mustafanın da bu adamlar kimi indi çöllərə düşməsini, qaçqına çevrilməsini düşündükdə qəzəbdən boğazı quruyurdu. Bəzən sərkərdən gəzən didərgin uşaqlara da rast gəlirdi. Ona yaxın gəlmirdilər ki, bir şey soruşub öyrənə bilsin. Qırx ildən artıq idi ki, Qars camaatı Osmanlıdan alınmış, rus və ermənilərin əsarəti altına düşmüşdü. Heç o vaxtlar bu qədər amansızlıqlar baş verməmişdi.

Abdulla Balçı Qarsa şəhərə yaxın daxil oldu və alaqaranlıqda çox çətinliklə gəlib öz evinə çatdı. Adətən bu vaxtlar müsəlmanlar səhər namazı qılmaq üçün məscidə tələsərdilər, ancaq indi küçələr yalnız vəhşi itlərlə dolu idi. Həyət qapısını döyüb evdəkiləri narahat etmək, qorxutmaq istəmədi. Amma qapını azacıq itələyən kimi qapı gurultu ilə əks tərəfə aşdı və böyük səsküy yaratdı. Həyətə qəribə xof hakim kəsilmişdi. Sanki burada xoşagəlməz hadisələr baş vermişdi və hər an onlarla qarşılaşa bilərdi. Haradansa qulağına inilti səsi dəyirdi. Bunun haradan eşidildiyini ayırd edə bilmədi. Evin qapısını bağlamazdılar. Çünki nə vaxtsa bir kimsənin oğurluğa gələcəyi heç ağıllarına da gəlməzdi. Amma indi qapı bağlı idi. Eyvana qalxıb əvvəlcə astadan, sonra narahat olub evin qapısını bərkdən döyməyə başladı. Pəncərədən içəriyə boy-lansa da içəridə canlı bir kimsəni görmədi. Amma bir halda ki qapı içəridən bağlanmışdı, deməli, içəridə kimsə vardı. Qapını güc verib itələməyə başladı və bu zaman tədricən aralamağa müyəssər oldu. Görünür arxadan qapıya nəsə dayamışdılar. Daha bir qədər güc verdikdən

sonra arxasındakı dirəyi aşırıtdı və içəriyə daxil oldu. Çaxmağını çalmaqla çırağın yerini tapdı və onu yandırıb, içəriyə rahatlıqla göz gəzdirdi. Kimsə yox idi. Sonra o biri otaqlara da göz gəzdirdi. Kimsəni görmədi. Dəhşət içərisində başını tutub kətilin üstünə çökdü. Deməli, onun ailəsi də qaçqına çevrilmişdi! Sonra buna da razı oldu, təki salamatçılıq olaydı. Ancaq daha sonra qızı Səmranın ayaqyalın, başıaçıq çöllərdə dolaşan uşaqlardan biri kimi olması ilə barışmaq istəmədi. Dik ayağa qalxdı və şəhərə çıxıb ailəsini axtarmaq istədi. Bu zaman aclıq da hiss elədi və yeməyə bir şey götürmək məqsədilə mətbəxə keçdi. Yeməyə heç nə yox idi. Geri qayıdarkən evin yeganə stolunun əvvəlki yerində olmadığını sezdi. O nahiyyədə zirzəmi qapısı var idi. İndi o taxta qapının üstünə palaz sərilmiş, stol qoyulmuşdu. Buna təəccübləndi. Zirzəmidəki iri bəstilərdə ət qaxıncı olurdu. Özünə yol azuqəsi düzəltməli və təcili axtarışa başlamalı idi. Stolu kənara çəkdi, palazı götürdü, taxta qapağı qaldırdı və içəriyə düşdü. Birinci olaraq içəridən neft yanığının qoxusunu hiss elədi və bir tərəfdə qoyulmuş lampanın hələ tamamilə sönmədiyini gördü. Elə bu zaman özünə sarı zərblə gələn bir əli və xəncəri görüb, nərdivan üstündən kənara hoppandı. Neft lampasına sarı düşdüyü üçün tez lampanın pilotəsini qaldırdı və qarşısında durmuş adamı gördü. Bu onun arvadı Cahan idi. Cahan da onu o andaca tanıdı. Əvvəlcə güclə “Abdulla?” deyə bildi, sonra xəncəri əlindən saldı. Ona sarı atılmaq istədikdə isə təqəti çəkildi və ona doğru bir addım atıb, irəli gələn Abdullanın qolları arasına düşdü.

Eyvandan həyətdə düşən taxta pilləkanın üstündə oturub qalmışdılar. Cahan hər şeyi ona danışmışdı və indi hər ikisi için-için ağlayırdı. Sonra Abdulla gedib evin sol tərəfindəki kiçik bağda basdırılmış balaca Nihadın qəbri üstündə də bir qədər ağladı. Birdən Cahanın vahimə içərisində “Səmra!” deyə qışqırmasını eşitdi. Abdulla cəld evin qarşısına qaçdı. Burada gördüyü mənzərədən sarsıldı. Cahan pilləkan üstündə oturmuş vəziyyətdə bayılıb özündən getdi. Onun baxdığı istiqamətdə, həyət qapısının ağzında bir yekə it durmuşdu. Qonşu Karapetin iti idi. İtin ağzında bir uşaq başı vardı. Bu Səmranın kəsilmiş başı idi. Sanki göy sökülüb yerə töküldü və bütün səs-küyü Abdullanın başına doldu. Gördüyü mənzərəni dərk etdikcə sanki bütün varlığı zərrə-zərrə partlayıb dağılırdı. Abdulla qışqıra da bilmirdi. Özünə gəldiyi ilk andaca əlini qurşağındakı nağana atdı. Amma nağanı ona sarı tuşlasa da, itə atəş açə bilmədi. Güllə Səmranın kəsilmiş başına dəyə bilərdi. Karapetin yekə köpəyi uşağın başını buraxmadan, çevrilib, geri qayıtdı. Abdulla cəld onun arxasınca yüyürdü. Sonra küçə boyu it qaçır, Abdulla da əlində nağanı onu qovurdu. Nə it Səmranın kəsilmiş başını buraxır, nə də Abdulla dayanırdı. Amma Abdullanın nəfəsi kəsilməyə qalmışdı. Daha bir qərdərdən sonra o yığıla, it qaçıb tamamilə uzaqlaşə bilərdi. Yalnız bu zaman Abdulla bir atəş açdı. Güllə itə dəydi və o ağzındakı uşaq başını buraxdı, ancaq axsayaraq da olsa, qaçıb canını ikinci atəşdən qurtara bildi.

Abdulla dünyalarca sevdiyi balaca qızının kəsilmiş başına sarı gedib çatanacan min dəfə ölüb-dirildi, sızıldadı, için-için göynədi, onun qarşısında isə ayaqlarının təqəti tamamilə çəkildi və o dizi üstə aşağı çökdü. Səmranın göz qapaqları azaçıq yumulmuş, üzünün rəngi tamamilə saralmış, arıqlamış, cızılmış, saçları bulaşib pırtlaşıq hala düşmüşdü. Boynunun qırılmış sümükləri, boğazının didilmiş dərisi quruyub qaralmış qan içində idi. Təkcə üst dodağı ilə sol tərəf yanağının aralığındakı yaraşılıq xalı olduğu kimi qalmışdı.

Abdullanın əlləri titrəyirdi. Qucağına aldığı kəsilmiş başın saçlarına “Annəm,...qızım, Səmram!” deyərək sığal verir, ağlayır və küçəni güclə yeri yirdi. Həyət qapısı ağzında isə daha uca-dan hönkürtü vurub ağlamağa başladı. Bu qapıdan qızını nə vaxtsa gəlin köçürdə biləcəyi halda, indi kəsilmiş başını içəriyə gətirirdi. Qapının ağzında bütün bunlara özü günahkar kimi durub ağlayır, başını qaldırıb Cahanə sarı baxə bilmirdi. Çox-çox sonra onun səssizliyinin fər-qində oldu və başını qaldırıb eyvan pilləkanına sarı baxdı. Cahan orada bayaqdan oturduğu yerdə təqətsiz düşüb qalmışdı. Tələsik ona sarı qaçdı. Hətta ayağı nəyəsə ilişdi və az qala yı-xılıb, Səmranın başını da əlindən yerə salacaqdı. Cahanın rəngi tamamilə çəkilmişdi və baxışlarında da həyat əlaməti yox idi. Onun biləngini tutdu və buraxdı.

Səmranın kəsilmiş başını köpəyinin ağzında görən andaca Cahanın ürəyi partlamışdı.

Abdulla kiçik bağda bir iri və bir kiçik qəbir qazdı. Cahanı qolları üstünə alıb, paltarqarışıq qəbrə qoydu. Səmra üçün qazdığı qəbirdə isə onun başını bir qədər torpaqla örtdu. Lakin qəbri

tamam doldurmadı. İçində küt və ağır bir şey asılmışdı. Allahdan özünə ölüm arzulayır, daha yaşamasının heç bir mənasını görmürdü. Özü üçün əziz olan hər kəsi itirmişdi. Ancaq sonra Səmranın bədənini və atasının meyidini tapanacan özünə ömür arzuladı. Dairəvi rıçağı və zəncirli ilməyi olan quyunun vedrəsini içəriyə buraxdı, sonra da dəmir halqanı hərəkətlə zənciri dairəvi rıçağa dolamağa və vedrəni yuxarı dartmağa başladı. Bütün bunları sanki o deyil, bir özgəsi edirdi. O, vedrənin soyuq suyu ilə əl üzünü yudu. Sudan bir azca isməklə istədikdə çox qərribə və kəsif qoxu hiss etdi. Gedib quyuya boylandı. Aşağıda, quyunun suyu üstündə bir meyid uzanıb qalmışdı. Uşaq meyidinə oxşamırdı. Suçəkən qurğunun zəncirindən yapışib, quyunun içərisinə düşdü. Atasını Mustafanın meyidi idi. Meyid şişmiş və ağırlaşmışdı. Onu çiyininə ataraq, göz yaşları içərisində, belini quyunun divarına söykəyib, ayaqları və bir əli ilə çox çətinliklə dartıb bayıra çıxartdı. Sonra bir ağac tapdı, ucuna mismar vurub əydi və bir də quyuya enəsi oldu. Ağacla suyun içərisini çox axtardı. Burada daha bir meyid – Səmranın bədənini yox idi. Onu da tapardısı, dəfn etdikdən sonra nağanın bir gülləsini öz gicgahına sıxacaqdı.

Atasını da dəfn etdikdən sonra gedib evdən Qurani-Kərim kitabını gətirdi və vaxtı ilə atasının ona əzbərlətdiyi “Yasin” surəsini avazla və ağlayaraq oxudu. Oxuduqca da sanki bir qədər təskinləşdi, göz yaşları qurudu, içindəki küt ağrı kəsdi.

Daha sonra Abdulla Balçı atasının köhnə xəncərini götürüb, Qarsın küçələrini gəzib dolaşmağa və qızı Səmranın başsız bədənini axtarmağa başladı. Əvvəlcə qarşılaşdığı mənzərələr gözələrinin qarşısını örtmüş süst-dumanlıq arxasında bir elə görünürdü. Sonra o, insan cəsədləri, kəsilmiş başlar, qol, qıç, əl, ayaq, qulaq, dil, burun gördü və bütün bunları insanların etməsinə inana bilmədi. Sanki İblis Qarsda olmuş ermənilərin qəlbinə hakim kəsilmişdi. Hansısa ədavətə və ya müharibəyə görə, lap torpaq uğrunda, müstəqil dövlət qazanmaq naminə bir belə əmanatsızlıq, vəhşilik etmək heç ağlasığan deyildi. Özü kimi dərddə adamları gördükcə sanki təskinlik tapırdı. Bu adamların çoxunu tanıyırdı və onlarla birlikdə döyüşmüşdülər. Onların özü Rusiyanın əlində olan və ermənilərin yaşadığı ərazilərə girərkən bircə belə hərəkət etməməmişdilər. Təkcə bir dəfə İsmayıl Qılınc adlı çavuş erməni qızı ilə yatdığı üçün onun şikayətinə görə mühakimə olunmuş və həbs edilmişdi. Halbuki, o da, İsmayılın bildirməsinə görə erməni qızının öz razılığı və istəyi ilə baş vermişdi. İsmayılı həbs etdirmiş Calal paşanın da əslisi Qarsdan idi. Görəsən Calal paşanın ailəsinə qarşı da təcavüz olmuşdumu? Qarşısına çıxan adamlardan kimin erməni, kimin türk olmasını yalnız diqqətlə baxmaqla ayırd edə bilərdi. Qarşılaşdıqları arasında tənəli baxışlar da vardı, hürkək nəzərlər də. İndi əsas məqsədi yalnız Səmranın cəsədini tapmaq və dəfn etmək idi. Ətrafda uşaq cəsədləri də görürdü. Ancaq onlar bədəncə ya çox böyük, ya da çox kiçik idi və bəzilərinin başı bədəninin üstündə öldürülmüşdü. O cocuqların sinəsi deşilmiş, qol-qıçı kəsilmiş, sifəti kəsilib-doğranmışdı. Bəzi cəsədləri yəqin ki, küçə itləri didib dağıtmışdılar.

İndi mülki geyimli olan tanış əskər Səlahəddin öz ailəsindən heç bir kəsin nə ölüsünü, nə də dirisini tapa bilmirdi.

– Qarsın orus valisi Ziboviç Sarıqamış qaymaqamlığına əmr edib ki, meşələrdəki meyitləri yığıb basdırsınlar. Gedək, bəlkə bizimkilər də oradadır. Şaxtadan donublar, qurd-quşa yem olublar. Ah zavallı yavrularım!

Abdulla Səlahəddinə öz yavrusunun başsız cəsədini axtardığını deyə bilmədi. İçini didən qəhər boğazında ilişib qalmışdı, amma daha ağlaya da bilmirdi. Birdən qarşılarına çıxan üç nəfər kişi xeylağının onlara sarı hürkək nəzərləri Abdullanın diqqətindən yayınmadı. Çağıraraq onları saxladı.

– Ara, hayes, turkes? – deyərək onların erməni, yoxsa türk olduğunu soruşdu.

Bunlar onları erməni sandılar və tez “Hayes-hayes!” deyib sevinc içərisində gülümsədilər. Abdulla nağanına əl atmağa macal tapmamış, üç atəş açıldı və bu ermənilərin üçü də yerə sərildi. Yerdə əzab içində qovrularkən Abdulla onların qurşağında silahları olduğunu gördü və hərəsinin alnına daha bir gülləni də o sıxdı. Kənardan bunu görən iki nəfər onlara sarı yüyürdü və qəzəblə ermənilərin meyidini təpiklədi. Ermənilərdən götürülən tapançaların ikisini bunlara verdilər. Dörd nəfərlikdə bir saat ərzində küçələrdə erməni axtardılar. Deyəsən öldürdükə

içinə rahatlıq dolurdu. Üç küçə keçdikdən sonra onların dəstə üzvləri on iki nəfərə çatmışdı. Öldürdükləri otuza yaxın erməninin arasında isə boynundakı qızıl xaça görə faş olan bir qadın da vardı. Bir küçədə qarşılarına atlı çıxdı. Əlində siyrilmiş qılınc tutmuşdu. Əvvəlcə az qala da onu vurub öldürəcəkdilər. Sonra bunun Calal paşa olduğunu tanıdılar. Paşanın gözlərinin içi qan qoymuşdu.

– Bizimkilərin hamısını doğrayıb quyuya töküblər! – o dedi.

Hərə öz dərini dilə gətirdi. Calal paşanın qılıncından qan damırdı.

– Biz Vətənin müdafiəsinə qalxdıq, Vətən isə bizim ailələrimizi qoruya bilmədi, paşam! İndi biz nəyin uğrunda vuruşmalıyıq? Nə ailəmiz var, nə də cocuqlarımız!

– Bizim yenə də Vətənimiz var! – Calal paşa at belində gurladı. – Bu Vətəni erməni tapdağından təmizləməliyik! Ermənilər onun havasını da zəhərləyir! Harada erməni gördünüz, sorğu-sualsız öldürün, qocalara, cocuqlara rəhm etməyin! Türkiyədə daha erməni kəlməsi eşidilməməlidir! Bunu sizə əmr edirəm! Tələt paşa da əmr edir! Amma... Təkcə təhqir etməyin!

Calal paşa belə dedi və atını çapıb getdi. Hava qaralana kimi onların kiçik dəstəsi daha da böyəlib, bir neçə yerə bölündü. Onlar divarlarına təbaşirlə xaç işarəsi çəkilmiş həyətlərə girməyə və sorğu sualsız, xəncəri, qılıncı çəkib evlərdəki erməniləri doğramağa başladılar. Yarasıqlı bəzi erməni qadınları hətta qarşılarına çılpaq çıxırdısa da ehtiras, həvəs oyada bilmirdilər. Gülləyə qənaət etmək üçün yalnız xəncər və qılıncı işə düşürdü. Gözlərinə uşaq dəymirdi və axtarmaq da istəmirdilər. Bir küçədə silahlı ermənilərlə rastlaşdılar. Birbaşa onların üstünə və qəzəblə bağıraraq şığıdılar. Ermənilər sayca çox olsalar da qorxub qaçdılar. Amma atılan atəşlərin biri də yan keçmədi. Yaralı və ölmüş erməniləri elə onların öz süngüsü ilə dəlmə-deşik etdilər. Sonra Abdulla onları doğramağa başladı. O birilər də ona qoşuldular. Nə qədər öldürürdüsə, doğrayırdısa və içi bir azca rahat olurdusa da, yenə tam təskinlik tapa bilmir, bir gündə dəfn etdiyi üç əzizini - atasını, oğlu Nihadı, arvadını və qızı Səmranın kəsilmiş başını xatırladıqda var səsi ilə bağırır, qəzəbini göylərə yağdırırdı. Öldürdüyü ermənilərdən birinin qılıncını götürmüşdü. İndi bir əlində xəncər, o birində qılınc gəzirdi. Yalnız dögrədiqda içi azacıq rahatlanır, bu olmadıqda yenidən qəzəb beynini dağıdırdı. Bir ailədə ermənilər onları çaşdıracaqlarını düşünüb tərtəmiz türkcə danışdılar və erməniləri lənətlədilər. Ancaq onların ailəsində kimsə ölməmişdi və dəhşət görmüş adama da oxşamırdılar.

– Deyin fındıq!

Bunların heç biri “fındıq” deyə bilmədi. Söylədkləri “pındıq” kəlməsi Səlahəddin üçün ölüm hökmünün icrasına yetərli idi. Abdulla Səlahəddinə mane olmamaq üçün həyəətə çıxdı.

Qars indi də erməni qətlamını yaşayırdı.

Sarıqamış məşəliyinə səpilmiş türk cocuq və ixtiyarlarının meyidinə çox diqqət verə bilmədi. Əmin idi ki, Səmranın cəsədini ilk baxışdaca tanıyacaq. Buradan 12 minə yaxın türk meyidini topladılar və dərin çolalar qazıb, artıq çürüməkdə olan bu meyitləri üst-üstə yığaraq basdırdılar. İri qəbrlərin üstünə sancılmış bircə ağac parçasının üzərinə yalnız bu qəbirdəkilərin sayını qeyd etmək mümkün idi. Burada Abdulla başa düşdü ki, Səmranın meyidini Qarsdan kənarda tapa bilməyəcək. Bir türk cocuğunun başsız meyidini buralara gətirmək kimsənin marağında olmazdı: nə türkün, nə də erməninin. Yəqin ki, ya onu içərisinə türk meyidləri doldurulan hansısa quyuya atmış, ya da hansısa meydanda yandırmışdılar. Bu barədə sakitcə düşünmək də onu yandırır, özünü günahkar sanırdı. Məşədən bütün meyidlərin toplanmasına qalmadı. Burada ikən rus əskərləri də gəlib çıxdı, lakin onları görcək yaxın gəlmədilər, çəkilib getdilər. Məşədən qaytdıqdan sonra şəhərin küçələrində qarşılarına çıxan hər kimsəni ağlar vəziyyətdə görürdü. Onlara “Erməni öldürün ki, təskinlik tapasınız” deyirdi. Özünün öldürdüklərinin sayı yəqin ki, yüzü keçmişdi. Ancaq arasında bircə erməni uşağı da yox idi. Öz evinə getmək həvəsi çatmırdı. Bu vəziyyətinə görə özünə nə qəhrəman deyə bilirdi, nə də məzlum. Sanki o heç insan da deyildi, canlı müqəvva idi yeri yirdi. Abdulla öz küçələrinə çatdıqda onun diqqətini bir neçə ay əvvəl mehriban qonşu olduqları Karapetin hündür imarəti cəlb etdi. Həyəət darvazası bağlı idi. Hoppanıb hasara dırmandı, oradan həyəətə düşdü. Bu hasarı özü tikmiş, qonşuluq xatirinə bir qara dinar da almamışdı. Amma indi Karapet onun atasına əl qaldırmış-

dı?! Səmranın bildirməsinə görə atası onu öldürmüşdü, yoxsa özü indi onu şaqqalasaydı da hirsli soyumayacaqdı.

Evin qapılarını təpiyi ilə vurub qırırdı. Yalnız bir otaqda hamının qorxu içərisində bir yerə yığılıb qaldığını gördü. Nifrətlə tüpürdü və heç uf demədən hərəyə bir xəncər və bir qılınc zərbəsi vurdu. Nəhayət, sonda bir qız uşağı ilə üzbəüz qaldı. Bir anlığa əlləri havadaca quruyub qaldı. Karapetin qızı idi. O, dəhşət içərisində və ağzı açılı vəziyyətdə duruxub qalmışdı. Onun Səmrası da beləcə mat-mətlə baxmış, amma onun başını kəsmişdilər. Gözünü yumub, qılıncını uşağın boğazına çəkdi. Bu anda qopan uşaq qışqırığı sanki onu silkələyib ayıltı. Amma o ayılıb gözlərini yumdu. İki tappıltı səsi eşitdi. Bunlardan biri yəqin ki, uşağın üzülmüş başı idi. Eyni ilə Səmranın başı da beləcə üzülmüşdü?

Abdulla Balçı heç gözünü açmadan geriye çevrildi və donub qaldı. Qılıncının ucundan qan damırdı. Əvvəlcə əllərindən qılıncı və xəncəri yerə düşdü. O, kimi öldürmüşdü?! Bəlkə öz qızı Səmranın başını kəsmişdi?! O bir uşaq öldürmüşdü?!

Sonra o, nağanı öz gicgahına dayadı və tətiyi çəkdi.

Bir andaca aləm zülmət qaranlığa büründü.

Qarsın hər bir bucağında sanki qəfil atəş açılmışdı.

Ermənilərin kütləvi cəzalanması halları bütün Türkiyəyə yayıldı. Çünki türklərə qarşı ermənilərin törətdiyi xəyanət və qətlamlar Türkiyənin hər yerini bürümüşdü. Ordu xain erməni dəstələrini qətlə yetirir, dinc erməni əhalisini isə qorumağa çalışırdı. Əks təqdirdə ölkə anarxiyaya məruz qalar, dövlətçilik sıradan çıxardı. 1915-ci ilin 24 aprel tarixində türk sultanı Mehmed Rəşad xan ölkənin erməni əsilli əhalisinin mühafizə edilməsi məqsədi ilə xüsusi sərəncam verdi. Bu sərəncama əsasən qarşılıqlı qətlər törənmiş ərazilərdə yaşayan ermənilər ölkənin dinclik olan, nisbətən sakit ərazilərinə köçürülürdü. Osmanlı Türkiyəsinin 1914-cü ilə olan rəsmi statistikasına əsasən ölkədə 1.221.850 nəfər erməni yaşayırdı. 1915-ci il qətlamlarından sonra heç bir şeyə nail ola, ərazi və dövlət müstəqilliyi ala bilməyən ermənilər daha türklərlə birlikdə yaşamağın münasib olmadığını başa düşdülər və özləri Türkiyəni tərk etməyə başladılar. I Dünya müharibəsindən sonra Lozanna konfransına erməni Qabrial Lorandungiyanın təqdim etdiyi statistikaya əsasən bu hadisələrdən sonra Qafqaza 400 min, Suriyaya 140 min, Yunanıstana 120 min, Bolqarıstana 40 min, İrana 50 min erməni köçmüşdü. Sonra Riçard Hovanesyan adlı birisinin əlavə etməsinə görə daha 50 min erməni Livana, 40 min Misirə, 35 min Fransa və ABŞ-a, 25 min İraqa və 10 min də İndoneziyaya köçməyə məcbur olmuşdu. Bu iki siyahının cəmi 855 min nəfərə bərabər idi. Yerdə cəmi 366 min 850 erməni qalmalı idi. Lakin müharibədən çox-çox illər sonra ermənilər 1914-15-ci illərdə Türkiyədə 1,5 milyon erməninin qətlə yetdiyini bildirirdilər. Bu qədər isə o vaxt heç Türkiyədə erməni yaşamırdı. Əgər yaşasaydı və həqiqətən də hamısı qətlə yetirilmiş olsaydı, onda xarici ölkələrə birçə nəfər də erməni köçüb gedə bilməzdi. 855 min köçkünün siyahısını isə ermənilərin özü təqdim etmişdi. Türkiyə tərəfi 1914- 15-ci illər hadisələri zamanı günahlı və ya günahsız ermənilərin onların tabeliyində olmayan ərazilərdə qətlə yetirilməsini inkar etmirdi. Amma bu sıraya Qafqazdan və Rusiyanın digər yerlərindən Osmanlı ərazilərinə basqın edərək burada öldürülmüş, qiyam, üsyan və hərbi xəyanətlərə görə cəzalanmış ermənilərin sayını da əlavə edərək rəqəmin 200 mindən artıq olmadığını bildirirdi.

Lap əgər birçə nəfər də erməni qətlə yetirilmişdisə və bu şəxs dinc sakin və ya hərbi, quldur, terrorçu idisə də yenə bəşəriyyət qarşısında cinayət idi. Ən böyük cinayəti erməni cocuğunu öldürmüş Abdulla Balçı törətmişdi.

I Dünya müharibəsi zamanı Osmanlı Türkiyəsi 2,2 milyon türkü itirdi. Ona düşmən ölkələrin döyüş sənəmlərində heç bunun yarısı qədər də türk əskərinin həlak olması göstərilməmişdi. Çünki bu itkinin böyük hissəsi məhz ermənilərin törətdiyi qətlamların qurbanları idi. Onların arasında isə bir yox, on minlərlə səmra kimi cocuqlar vardı.

MUSABOYLUNUN KOBAYA VERDİYİ DƏQİQ QİYMƏT

(*33 -İ.Bax: "Fugue" əsəri ovqat musiqi)

Xəzər dənizinin sakit sularında "pıffıltı" səsləri qopararaq üzən teplaxod göydə sapsarı işıq saçan bədrələnmiş ayın nəzərləri altında aramla irəliləyirdi. Teplaxodun suları yararaq irəliləyən burun nahiyyəsində kiril hərfləri ilə "Kalantar" yazılmışdı. Böyük salonda asılmış iki fənərlə yanaşı içəriyə göydəki ayın bəyaz nuru da işıq saçırdı. Salonun içərisində ağız-ağıza sıra ilə düzülmüş skamyalarda çoxlu sənişin oturmuşdu. Geyimlərinə əsasən bunlar əyalət adamları idi. Hamı ucadan danışır, gülür, kimi nəşə yeyir, kimi də yatırırdı. Bir kuncdə qoyulmuş qarşı skamyaların birində üç nəfər oturmuşdu. Başlarındakı furajkaya nəzərən onlar şəhərli mühəndisə və ya müəllimə oxşayırdılar. Onların qarşısındakı skamyada oturmuş bir kişi isə bu teplaxodun istiqamət götürdüyü cənub bölgəsinin bəstəboy, qaraşın, ayağı çarıqlı, başına qırmızı-güllü araqçın qoymuş, sadələvh sakinlərindən idi. Belə görkəmdə olan hər kəsə Bakı şəhərində ucdantutma talış deyilirdi. Şəhər küçələrində iri zənbillərlə dolaşar, yayda xiyar, pamidor, tərəvəz, qış aylarında isə balıq və quş satardılar. Alverdə heç də iranlılar kimi sərt və hiyləgər deyildilər. Dil-ağız açanlara nə istəsəydi dəyər-dəyməzinə satacaqdılar. Bir təbəssümə ram olurdular, bir qışqırığa isə ayaqları əsirdi. İndi qarşı tərəfdə oturmuş bu cənublu kişi qucağındakı boxcanı qucaqlayaraq büzüşmüş, başını sinəsinə salaraq sakitcə yatırırdı. Şəhərliyə oxşayan sənişinlər öz aralarında gah rus, gah da Azərbaycan türkcəsində xısın-xısın nəşə danışır, bəzən elə astaca da gülüşürdülər. Onların arasında bıqlı-saqqalı, qırğı burunlu birisinin ətrafı dolaşan nəzərləri birdən qarşı skamyada oturmuş bu cənubluya sataşdı. Onu diqqətlə süzdü. Sonra onu yoldaşlarına da göstərdi.

- Bico, kaş biz də onun kimi dərdsiz-fikirsiz belə rahat yata biləydik!

Qarşılarındakı skamyada oturmuş bu kişiye baxan sənişinlərdən biri onu tanıyırmış kimi məhrəmanə gülümsədi.

- Talışın hər şeyi qurtarsa da, iş-gücü,dərdi, bir də qayğısı qurtarmaz!

Birinci adam maraqla dodaqlarını büzdü.

- Niyə belə deyirsən, Gülağa?

-Çünki talışın ən azı on uşağı olur, bütün ömrünü onları firavan dolandırmağa, sonra ailə sahibi etməyə, daha sonra isə nəvələri üçün çalışmağa sərf edir. Gecə-gündüz qarışqa kimi işləyir, çalışır,...

Bu zaman yatmış sənişin diksinib yuxudan ayıldı və öz dilində hövlanak nəşə deməyə başladı.

- Nə deyir o belə, bico?

- Koba, onun dəqiq nə dediyini tərcümə edə bilmərəm. Təxminən anladığım odur ki, yuxusunu çox qarışıq görüb, indi İslam müqəddəslərinə dua edir ki, onun balasına, ya... ya da deyəsən qardaşına kömək olsunlar.

Oturanlar bu talış kişiye baxaraq gülümsədilər. Talış kişi də onların bu gülümsə baxışları qarşısında borclu qalmadı, sadələvh təbəssümlə gülümsədi, sonra nə xatırladısa, əlini iri çuxasının cibinə saldı və oradan dörd alma çıxardıb, hərəsini birinə uzatdı.

-Bəhənən! ("Yeyin!"-talışca) - deyərək birini də özü dişinə çəkdi.

-Mamu("Əmi"), bunlar talış deyil ki.- Gülağa dedi.- Sən türkcə danış. Bunlar səni çox xoşlayıblar. Yatmağın maraqlı görşənirdi.

Şəhərdən gələn bu sənişinlər alma yeyərək indi də bu kişi ilə söhbətə başladılar. Əvvəlcə adını öyrəndilər. Sonra yuxuda nə görməsi ilə maraqlandılar, daha sonra isə suallar onun yuxuda görmüş olduğu böyük qardaşına aid oldu. Musaboylunun qardaşı qəza bankının keşikçisi imiş. Yuxuda onun rus ordusuna aparıldığını və iranlılarla döyüşdə öldürüldüyünü görürmüş. Deyəsən, qardaşı Qəzənfərin keşikçi olması onların çox xoşuna gəlmişdi. O qədər sual verdilər ki, axırda Musaboylu:

- Dədə bolasi, heç elçilər qızı bu qədər soruşmurlar-el!- dedi və güldü.

Candərdi olaraq bu üç nəfər də güldü. Sonra, öz aralarında Koba adlanan, qırğı burunlu kişi Gülağaya bir neçə kəlmə, o isə Musaboyluya onun dediyi bu bir neçə kəlmədən daha artıq sözlər izah etməyə başladı.

- Mamu, bax bu iki kişi Lənkəranda qonaq olacaq. Gəliblər ki, talışların necə qonaqpərvər olmalarına şahid olsunlar. Tanış ol: Koba Cuqaşvili, Kamo Ter-Petrosyan! Tədqiqat aparırlar. Onların da bir qardaşı elə bank keşikçisidir. Əsas niyyətləri odur ki, bütün kasıblar varlı olsun, hamı firavan dolansın, balaları xoşbəxt olsun,.. Bax, sən hansı sənətlə məşğulsan?

- Dədə bolasi, mən hər nəynən məşğulam da! Yazda sübh çağı balıqçılıq, ya da ovçuluqla, sora hova qoralana kimi torpaqla əlləşirəm. Oxşam diləylərimi hazırıyıram, sora da boşimi otub doş kimi yotıram. Yoyda isə meyvə-tərəvəzimi, mer-meyvəmi sotıram, hərdən Bokiye də aparıram.

Koba adlı qonaq heyratla dodaqlarını büzdü və qəribə ləhcə ilə:

-Ay kişi, sən özünü istisimar edirsən ki! Bəs qəzet-kitab oxumursan?

-Məni bəşdi gubu ("Əmi qurban"), gəzet nədi? - Musaboylu təəccüblə soruşdu. Cavab gözləmədən, -Yəni kito-o-o-b? Kitob övdə vor də - Quran!- dedi.- Oni də hüzürdə-zoddə molla oxuyir, biz də qulağ asırıy.

Koba təsəffüf hissi ilə başını yırğaladı.

-Deməli, sizin ağa, bəy, xan qəzet oxuyur, kitab oxuyur, musiqiyə qulaq asır, kinoya baxır, yeyib-içir, dünyanı gəzir, sizlər isə bir dənə kitab tanıyırsınız, o da Quran! Bəs istəmirsiniz ki, siz də qəşəng geyinəsiniz, işləməyəsiniz, rahatca, hündür evlərdə yaşayasınız, yeyib-içəsiniz, iyirmi nəfər uşağınız olsun?

Musaboylu araqçınıni götürüb, bir qədər başını qaşdı, fikirləşdi.

-Niyə istəmirəm, dədə bolasi? Ommə, bəs onda oğə nə edəcəy?

-Ağa?...Onda, ağa sizin əvəzinizə yer şumlayacaq, dənizə çıxıb balıq tutacaq, quş ovlayacaq, bazarda pamidor-xiyar satacaq...

- Heh, onda bəs oğə kim olacaq? - Musaboylu təəccüblə soruşdu.

- Ağa olacaqsan sən, o qardaşın Qəzənfər! Ağa olacaq sənin balaların!

Musaboydu kişi bu eşitdiklərinə görə yuxudan tamam ayıldı, gözlərini də ovuşduraraq Kobaya maraqla baxdı. Bir qədər fikirləşdikdən sonra tədricən onun tüküli sifətinin qırıqları açıldı, üzü sevincə güldü.

- Hi, oğə olməy!..Mənim bolələrım oğə?! Buni kim düzəldəcəy-e?

- Bax, elə bir cəmiyyəti biz düzəldəcəyik, biz quracağıq! Amma sənin kimi proletarların, yəni zəhmətkeş adamların, bir də sənin o qardaşın kimi kişilərin köməyi ilə. Allah nə deyib? Deyib: səndən hərəkət, ondan bərəkət! Bu işdə gərək hər bir kasıb xidmət göstərsin.

Musaboylu elə sevincək olmuşdu ki, nə deyəcəyini bilmədən və sevinc içərisində Kobaya və o biri iki nəfərə baxdı. Sonra nə xatırladısa:

- H-ə-ə, köməy? – soruşdu.– Ədə, Kobə, əl tutmay Həzrət Əlidən qolub-e! Belə işlərdə mən də, böy qordəşim Qəzi də sizün nökrizüy!

Bundan sonra bayaqdan onları dinləyən üçüncü sərnişin dilləndi.

- Musaboylu kişi, sən bizi əvvəlcə o qardaşın Qəzənfərin evinə apar, tanış elə. Görürük mömin kişisən, iki-üç gün onun evində Allah qonağı olaq, sonra baxaq görək bir-birimizə nə köməklik edirik.

- Heh, dədə, sizə övlər qurbandı-ye! - Musaboylu şövqlə dilləndi.- Gedəriy bizə! Allahın özünə də qurban, qonağına da! Bə Xıdo işdəne gıbon, bəce qonağıyən! ("Allahın özünə də qurban, qonağına da"- talışcadan)

Künc tərəfdəki skamyada oturmış bu sərnişinlər həvəslə gülüşdülər və razılıqla Musaboylunun əlini sıxdılar.

"Kalantar" teplaşodu iki dəfə qısa, bir dəfə uzun fit verdi və bununla da Rusiyanın Bakı Quberniyası Lənkəran qəza limanına yaxınlaşdığını bildirdi.

... Otağın içərisində on beş nəfərə yaxın adam toplaşmışdı. Musaboylu da yerdə oturanların arasında idi. Ön tərəfdə Koba ayaq üstündə durub danışır, Gülağa və Kamo isə kətil üstündə oturub gah ona, gah da adamlara baxaraq başlarını təsdiq ifadəsi ilə tərpədirdilər. Eyni tərzdə Musaboylu da hərdən yanındakı kişini dümsükləyərək ona fəxrlə bu çıxış edəni göstərirdi.

- Qəzi, qulağ as! Əntiqədi-ye bular!

- Yoldaşlar, bütün bu dediklərimə görə deməli, biz hökmən qalib gələcəyik! - Koba qətiyyətlə yumruğunu sıxdı.- Çar Nikolay özü də bolşeviklərdən qorxur. Biz hökmən hakimiyyəti ondan, onun adamlarından alıb sizə verəcəyik! Bu qədər muzdurluq elədiniz yetər, qoy bir az da ağalar nökrə olsun, siz isə ağa. Əlbəttə, bu sadə məsələ deyil! İnqilabi mübarizə böyük çətinliklər tələb edir. Bu yolda bizim dostlarımız on illərdir evdən-çşıkdən olublar. Bolşeviklər dünyanın hər yerinə səpələniblər. Lenin haqqında eşitmisiniz? - Oturanlar başlarını inkar tərzi ilə yellədilər.- Bax, həmin o Leninin qardaşını bu yolda öldürüblər. Amma o öz yolundan dönmür. Bu haqq yoludur. Adamlarımız öz canlarını da üf demədən verir. Hamı oxuyur, öyrənir, inqilabi mübarizədə bərkiyir. Həbsxanalar onların əlindən bezib. Hər yerdə xalq onlara yardım, kömək edir. Hətta həbsxanada nadzorlar da onların xətrini istəyir. Hər kəs bu yolda öz xidmətini qoyur ki, sonra halallıq olsun. Bu, azadlıq yoludur! Sizin hamınıza azadlıq uğrunda biz ölümə də hazırıq! Yaşasın azadlıq, xoşbəxtlik!

Əvvəlcə Gülağa və Kamo, sonra isə yerdə oturanlar əl çaldılar. Bundan sonra hamı gəlib bir-bir qonaqlarla görüşdü, ona dua elədilər, sağollaşıb getdilər. Musaboyle və bədənə ondan kök uzun bıqlı birisi də durub qonaqlara yaxınlaşdı.

- Ədə Kobə, box, biz də özümüə görə bir kişiyü! Hamı sizə köməy edir, savab qazanır, biz sizə nə köməy edəy? Qardaşım Qəzi də bunu istiyir.

- Eh, Musaboyle əmi, siz bizə nə köməklik edə bilərsiniz ki? - Gülağa dedi.- Özünüz güclə dolanırsınız. Bizə kömək üçün küllü miqdarda pul lazımdır, o isə sizlərdə yoxdur. Görəsən harada var ki!

Qəzənfər adlı uzun bıqlı kök kişi boynunun arxasını ovuşdurdu.

-Pul bizim Lənkəran bankında! - dedi.-Bacararsınızsa, gəlin nə qədər istəyirsiniz götürün!

Koba sanki elə bunu gözləyirmiş kimi tez sevindi. Kamo isə köks ötürdü.

-Ara,bu axı çox çətin məsələdir!- dedi.- Amma başqa nə etmək olar? Lənkəran kimi qonaqpərvər diyardan əli boş qayıda bilmərik ki! Bakıda, Petroqradda, Moskvada pul gözləyən yoldaşlar sonra bu diyar barəsində nə fikirləşər!

-Heh, zuvə, işti... Dədəlimo, sən hələ bizi tonımırsan-e!

-Elə isə, gəlin yubanmayaq, bir tədbir görək, elə plan quraq ki, sonra heç kəsin başı ağrımasın, barmağı da qanlamasın!

Son sözləri Koba dedi və əlinin işarəsi ilə hamını oturmağa dəvət etdi.

... İçəridə üç nəfər keşikçi kitəllərini soyunub, stol arxasında ağ köynəkdə oturmuşdu və həvəslə nərd oynayır, papiros çəkirdilər. Onlardan biri də Qəzənfər idi. Qəzənfər dəmir çaydandan özünə çay süzüb içir, hərdən gözücu açıq qapıya sarı baxırdı. Bu otağın bir neçə dəmir qapısı və hər qapı üzərində dəmir barmaqlığı vardı. Yeganə bir açıq qapıdan dəhliz görünürdü. Dəhliz boyu da bir neçə qapı, baş tərəfdə, yerdən bir qədər hündürdə isə bir neçə pəncərə vardı. Bu pəncərələrdən birinin cəftəsi vurulmamışdı. Birdən bu pəncərə arxa tərəfdən yavaşca qaldırılmağa başladı. Sonra bir əl pəncərənin qarşısındakı dəmir barmaqlığın arasından içəriyə uzandı. Bu əl dəmir barmaqlığın ilməsinə tapdı və aşağı dartmaqla onu açdı. Dəmir barmaqlıq qaldırıldıqda içəriyə bir, sonra daha iki nəfər daxil oldu. Onlar başlarına göz yerləri kəsilmiş balaca torba keçirmişdilər, əllərində isə nağan var idi. Gələnlər barmaqlarının ucunda və ehtiyatla açıq qapıya sarı irəlilədilər. Digər keşikçilər nərd oynamaqda, Qəzənfər isə iri dəmir parçın çayından qurtulducaq, həm də narahatçılıqla qapıya sarı baxmaqda idi. Elə bu zaman birdən içəriyə üç nəfər silahlı adam soxuldu. Soxulan kimi də birisi " Səsinizi çıxartmayın, bu basqındır!" dedi. Oturanlar qımıldanmağa macal tapmamış, hərəsinin başına bir nağan dirəndi. Gələnlər əl atıb keşikçilərin nağanlarını qurşaq qoburundan çıxartdılar. Keşikçilər dəhşət içərisində zarıdıqları zaman:

- Tez olun seylərin qapısını açın, yoxsa beyninizi dağıdırıq!- əmri eşidildi.

Bu zaman Qəzənfər coşub ayağa qalxdı və:

- Siz kimsiniz ki bizə əmr edirsiniz?! - deyə süni qəzəblə bağırıldı.

Basqınçılardan biri keşikçilərdən birinin başına dirənmiş əlindəki nağanı kənara tutub tətiiyə çəkdi. Buna uyğun olaraq qəfil güllə səsi eşidildi. Bu səsa keşikçilər dəhşət içərisində qışqırıdılar.

- İndi gördün biz kimik?! Zırrama, tez ol seylərin qapılarını aç!

Bir qəddərdən sonra hər üç keşikçinin qolları arxadan bağlanmış, başlarına torba keçirilmiş, otağın divarları boyu olan iri dəmir qapılar açıq qalmışdı. İçəridəkilər isə Koba, Gülağa və Kamo idi. Onlar pul dolu torbaları daşıyıb keşikçi otağına, oradan isə dəhlizə çıxarıb, bayaq gəldikləri pəncərə önünə gətirdilər. Bütün pul torbalarını pəncərədən Kamoya verildikdən sonra içəridə Koba və Gülağa qaldı.

-Bu iri pulları gərək bədənimizə bağlayaq, sonra Ləkər körpüsünə tələsək.

Gülağa belə deyib pəncərəyə dırmanarkən Koba nə fikirləşdisə dayandı, birdən çevrilib, tələsik keşikçi otağına sarı getdi. Onun arxasınca Gülağa astadan "Hara gedirsən?" deyər soruşdu. Koba ona bir cavab vermədən keşikçi otağına girdi. Sonra oradan güllə səsi eşidildi. Koba yüyürək qayıtdı. Gülağa pəncərə arasındaca quruyub qalmışdı.

- Koba, sən kimi vurdun ki?- deyər o heyrtlə soruşdu.

-Musaboyle kişinin qardaşını! Satqın adama oxşayır. Bir az incidən kimi hamımızı satacaq! Gülağa qaşlarını düyləyib, gözlərini yumdu.

- Off! Biz axı sənənlə danışmışdıq ki, ölüm-itim olmasın. Sən isə gör kimi vurdun! Axı... Off! Allah sənə evinin yıxsın, mən daha Lənkərana qayıda bilmərəm!

...Bakı neft mədənlərinin arası ilə hər iki əlində dolu zənbil tutmuş, əyni çuxalı, başı qırmızı araçqınlı, bir bəstəboy kişi ağır addımlarla irəliləyirdi. Bu, Musaboyle kişi idi. Taxtadan qurulmuş bir neft buruğunun yanında üst-başı bulaşq bir fəhlə ona sarı əlini qaldırdı.

- Ay kişi, nə satırsan?

Musaboyle ayaq saxladı və:

- Şit balıq, quru balıq, hisə verilmiş balıq, içi ləvəngili bişmiş balıq! - deyər ona sarı səsinə uzatdı.

- Allah bazar versin, sən o tərəfə get, fəhlələrin hamısı oraya yığış.

Musaboyle bu kişinin göstərdiyi tərəfə baxdı və orada bir yığın adam gördü. Nəsa xatırlayıb, dərindən köks ötürdü, sonra həmin istiqamətə addımladı. Burada yüzə yaxın üst-başı, əlləri, hətta sifəti də mazuta bulaşmış fəhlələr irəlində ucadan nitq söyləyən kiməsə ümidlə və təbəssümlə baxırdılar. İrəli tərəfdən qulağına dəyən səs Musaboyleyə tanış gəldi. Amma boyu qısa olduğu üçün irələn görə bilmədi. O, adamların içərisinə girib, bir qəddər sağa-sola müştəri gözü ilə baxdı, sonra zənbillərini yerə qoyub birinin ağzını açdı.

-Şit balıq, quru balıq, içi ləvəngili bişmiş balıq...- deyər astadan dilləndi.

Geriyə çevrilən fəhlələrdən bir neçə nəfəri ona sarı gəldi. Musaboyle onların bulaşq əllərinə nəzərən "Ommə əl vurməy olmaz-a!" deyər xəbərdarlıq elədi. Sonra o səsinə bir qəddər də qaldıraraq, ətrafdakılar üçün də "Şit balıq, quru balıq, içi ləvəngili bişmiş balıq satıram !" deyər səsləndi. Bu zaman irəlindəkilər də eşidib ona sarı çevrildilər və o, ön tərəfdə, yeşik üstünə çıxıb var səsi ilə bağıraraq nitq söyləyən səsin sahibini gördü. Gördü və tanıdı. Bu Koba idi. Bir andaca qəzəb və nifrət Musaboylelunun yumruqlarını düylələdi. O, zənbillərini atıb irəliyə şığıdı.

- Sıpa kütlə ("İt oğlu"), mənim qardaşım Qəzini zən öldürmüşən!

Musaboylelunun bu bağirtisinə uyğun olaraq irəlində durmuş bütün fəhlələr təəccüblə geriye çevrildilər və ona yol verdilər. O daha irəliyə çıxıb Koba ilə üzbəüz qaldı. Koba nitqini kəsib ona heyrtlə baxdı. Ağzından elə bir cə kəlmə "Musaboyle kişi, sənənlə!?" kəlmələri çıxdı. Musaboyle yaşına və boyuna yaraşmayan çevikliklə yuxarı tullandı və var gücü ilə ona sarı bir yumruq atdı. Yumruq Kobanın boğazına ilişdi və zərbə onu yeşiyin üstündən tırşab arxaya çırpdı. Ətrafı səs-küy bürüdü, toplaşanlar irəli şığıdılar və Musaboyle kişini zorla tutub, kənara çəkildilər. Bir qəddərdən sonra bayaqki taxta yeşiyin üstünə Musaboylelunun özünü çıxartmışdılar. Musaboyle büzüşüb qalmışdı. O nə deyəcəyini bilmədən ağlayır, əlinin içi ilə gözünü silirdi. Sonra o danışdı və hər şeyi anlatmağa çalışdı. Son sözləri toplaşanları daha da təsirləndirmişdi.

- Dədələr, siz bulara inanmıyun! Oları kasıb-kusubun halı yox, öz halı maraqlandırır. Bularnan sizin xozeynlərin arasında heç fərq yoxdı. Əllərinə fürsət düşsə olardan da betər olacaylar. İndi mən Qəzinin də yetimlərini saxlamalıyam. Qəzi buna nə pisliy edirdi ki?

Musaboğlu yeşiyin üstündən düşdü, başını aşağı salaraq, bir kənarda qalmış zənbillərinə sarı getdi. Fəhlələrin səs-küyü yenidən ucaldı. Kobanı itələyib ortaya gətirdilər.

- Alə, bico, bizə biclik gəlmək istəyirdün?! - deyə yekəpər bir fəhlə qışqırdı.

- Mən sizə deyirdim axı, bizə başqalarından nə hay verən çıxacaq, nə də pay verən!

- A kişilər, heç oğrudan da doğru çıxar?

- Hacı Zeynalabdin ağa qayğımıza hamıdan çox qalır, bunlar bizi ondan da edəcəklər. Gərək belələrini propoqanda aparmağa buraxmayaq!

-Nə buraxmaq?! Onu buradan buraxmaq olmaz! - İrəlində danışılan sözləri düzgün anlamayan birisi arxadan qəzəblə bağırırdı.- O talışın qardaşının intiqamı alınmalıdır! Buraxaq bunu köhnə quyulardan birinin içinə! Qoy o birilərə də dərs olsun!

- Ağa gəlir, ağa!

Toplaşanlar çevrildilər və yaxınlaşan faytonu gördülər. Fayton onlara lap yaxınlaşıb dayandı. Amma faytondan düşən şəxs mədənin sahibi Hacı Zeynalabidin Tağıyev deyildi. Kimsə astadan:

- Müsavatçı Məhəmmədəmin Rəsulzadədir! - deyə təqdim elədi.

Gələn şəxs ortaya gəlib, əvvəlcə ucadan hamı ilə salamlaşdı, sonra Kobaya əl uzatdı, görüşdü. Bir azdan o da məsələdən hali oldu, qanı qaraldı.

- Fəhlə qardaşlar, siz məni tanıyırsınız! Mən sizə xəyanət etməmişəm ki? İcazə verin qonağımızı aparım. Nə qələt edibse biz cəzasını özümüz verərik.

Fəhlələrin qasları qəzəblə düyünlənmişdi, hamı indi Kobaya nifrətlə baxırdı.

- Məhəmmədəmin, sən kimi kişilərə canımız qurban! Amma sən də icazə ver ki, belə nədürüstü öz qaydalarımızla cəzalandıraq! Ataq neft quyusuna, vəssəlam! Adamın o kişiye lap yazığı gəlir!

- Qardaşlar, mən sizi başa düşürəm.-Məhəmmədəmin Rəsulzadə dedi.- Amma siz də qəbul edin ki, onu neft quyusuna atmağınızla heç nə geri qayıtmayacaq. Nə Tiflisdə, nə Petroqradda, nə də Moskvada bizi düzgün anlamayacaqlar. Sizə söz verirəm ki, biz onu tezliklə Petroqrada yola salacağıq. Qoymarıq buralarda qalsın. Qoy daha sərt cəzasını orada versinlər. Bizim adımız onsuz da vayqanlıdır!

Müsavat partiyasının lideri Məhəmmədəmin Rəsulzadənin bu sözlərinə kimsə daha tərs cavab qaytarmadı. Buna görə Rəsulzadə hamıya baş əyərək minnətdarlığını bildirdi. Sonra o, Kobanı, daha iki nəfəri faytona mindirdi və faytonçunun kürəyinə toxunub tərpənməsinə işarə verdi.

Fəhlələr uzaqlaşan faytonun arxasınca bir qədər baxdılar, sonra hərə öz işlədiyi neft buruğuna sarı getdi. Musaboğlu kişi isə başını aşağı dikib və zənbillərini dartaraq uzaqlaşır, ağlayır, hərdən dodağı altında "Baxarsuz o sizün başuza nə oyun açacaq! Siz onu tanımırsız-e!" deyərək özünə təskinlik verməyə çalışırdı.

Koba Cuqaşvili adlı həmin şəxs sonralar bolşeviklərin liderlərindən biri və Sovet hökumətinin ən ali rəhbəri olacaq İosif Vissarionoviç Stalin idi. Və həqiqətən də o, ölkəni xalqlar həbsxanasına çevirəcək, milyonlarca insanı, o cümlədən öz silahdaşlarını da ölümə, represiyalara məruz qoyacaqdı. Elə Məhəmmədəmin Rəsulzadənin ailəsini də.

ALLAH TƏKCƏ SƏMANIN BİTDİYİ YERDƏDİRMİ?

(*34 -Mussorqski: "Byudlo Promenado" əsəri ovqat musiqi)

General-leytenant lyuftvafe Reynar Ştaqel Alman qoşunlarının nəzarəti altında olan Varşava şəhərinin komendantı vəzifəsinə təyin edildikdə rahat nəfəs aldı. Bədənindəki bütün xəstəliklərdən tədricən qurtulacağını zənn edirdi. Çünki burada başqa iqlim, bir qədər rahat iş şəraiti, həm də bol vaxtı olacaqdı. Amma tərslikdən burada hər şey daha da ağırlaşdı. Gah

öskürək ona imkan vermirdi, gah havası çatışmırdı, gah ürəyi sıxılır, gah da böyrəklərindən sızılırlar, sancılar qopurdu. Daha tez-tez baş gicəllənmələr, ürəyində küt sancılar və dəhşətli mədə ağrıları baş qaldırırdı. Praqada yatağa düşərkən bir həftədən tez qalxa bilmir, iynə yerləri növbəti dəfəyə qədər sızıldayırdı. İki il idi ki, gün ərzində xərəkdən daha çox dərman yeyirdi. Praqa şəhərində xidmətdə olarkən ona polyak xalq təbiblərinin məharətindən çox danışmışdılar, o da elə ilk fürsətdə xidmət yerini Polşanın paytaxtı Varşavaya saldırdı. Şəhərdə yerləşən hərbi hissələrin komandirləri yaşca ondan cavan zabitlər idi. Bircə köhnə dostu gestapo ştabartenfürer Hans Küntərlə həmyaşıd və həmyerli idilər. İki ay əvvəl buraya gələndə tabeliyində olan zabitlər ona müxtəlif qızıl əşyalar hədiyyə gətirmişdilər. Hərbi qənimətlərdən idi. Özünün bir qutu daha zəngin, əntiq zinyət şeyləri vardı. Berlinə göndərmirdi. Bilirdi ki, arvadı orada öz aşnalarına verəcək. Onun hərəkətlərinə bu vaxtacan necə dözmüşdüsə, sonra da dözəcəkdi. Görək belə vəziyyəti reyxsfürerin qızı ilə evlənərkən nəzərə alaydı. Ona görə də öz sərvətini özü ilə gəzdirməsi daha yaxşı olardı. Tabeliyində olmayan yüzlərlə zabitdən rütbəcə daha aşağı olanlar, bəlkə lap yefreytorlar da frau Martaya “qulluq” göstərirdilər. Buradakı zabitlər isə çox qabiliyyətli idilər. Ona günün istənilən vaxtı ən ləzzətli yeməklərlə təminat işlərini öz öhtələrinə götürmüşdülər. Amma ondan xəbərsiz bir öhtəlik də götürüblərmiş – yataq qadını ilə təchizatı. İnsafən, yaxşı zövqləri var idi. Hər gecə yatağına əlində həftəlik həkim nəzarətindən keçirilməsi barədə sənədi olan cavan və yaraşıqlı qadınlar göndərilirdi. Sülh şəraitində olardısı, bu gözəl polyak qızları bəlkə də heç ən dəyərli hədiyyə hesabına da onun qarşısında soyunmazdılar. Amma indi onun özünü də soyundurur, ehtirasa gəlməsi üçün min bir oyundan çıxırdılar. Bəzən canındakı hər hansı bir problem baş qaldırır və bu yaraşıqlı qadınlardan ala biləcəyi həzdən daha artıq əzablar oyanıb onu mağmun edirdi. Nəhayət, o hərbi hissə komandirlərinə ərk edib öz sirrini dedi və bu yerlərin ən yaxşı xalq təbibini tapmağı tapşırırdı.

– Buralarda nə qədər elə fırıldaqçı vardısı biz üzünü divara çevirdik.

Ancaq ona sağ qalmış bir professoru təqdim etdilər: pan Lodzinski. O isə əvvəlcə bu professordan imtina elədi. Xəstəliklər başlayandan sonra iki il Praqada əlinin altında ən yaxşı tibb professorları olmuş, bir çoxu da əsir yatmışdı. Digər alman həkimləri də bir yana. Onun xəstəliklərinə heç kəs daha dəqiq diaqnoz qoya və onu düzgün müalicə edə bilmirdi. Buna cəhət göstərən adi həkimdən tutmuş tibb professoruna qədər bir çoxlarını şəxsən özü güllələmişdi. Ştabartenfürer Hans Küntərlə arxayınçılıqla dedi ki, bu professorun özü həm də çox güclü xalq təbibidir. Onun baş açmadığı və sağaltmadığı xəstə olmur. Bir xəstədən ki, o imtina etdi, deməli, o xəstənin həqiqətən də sağalmaq ehtimalı yoxdur. Amma xahiş etdi ki, pan Lodzinski bəyənməyəcəksə, güllələməsin, çünki onun və dostlarının çox etibarlı həkimidir. General Ştaqelin yalnız bu sözlərdən sonra professoru inamı yarandı və pan Lodzinskiyə təcili tapılıb gətirilməsini əmr etdi.

Pan Lodzinski bığlarını qırxdırıb, çənəsində saqqal saxlamış, dairəvi çəsmək taxan, yaşlı birisi idi. Qaynatasını xatırlatdığı üçün Ştaqel beləsini heç xoşlamırdı;

– Məni aldatmamalı, çəkinmədən hər şeyi düzgün deməli, nəticə olacağı təqdirdə müalicəyə başlamalısınız! Nəticəsiz müalicələrinə görə bir çox həkimlərə zəhmət haqqı əvəzinə açılmış güllə hədiyyə etmişəm. Mənə vaxt və ümid görə deyil!

Professor pan Lodzinski onun bu sözlərinə dodaq büzdü.

– Mən sağalacağıma tam inanmadığım xəstələri onsuz da müalicə etmirəm, cənab general. Amma əvvəlcə diaqnozlarınızı dəqiqləşdirməliyəm.

Pan Lodzinski onun köynəyini soyundurub lanqedoskopla ciyərlərinə qulaq asdı, təzyiqini ölçdü, ağzını açıdırıb boğazına, dilinə baxdı, bədəninin müəyyən yerlərini əli ilə yoxladı, bu vaxta kimi aparılmış bütün müayinə kağızlarına nəzər saldı, sonra isə sidik, qan və nəcis analizlərini götүzdürüb, hospitalın müayinəsinə verdirdi. Ertəsi gün onların görüşü çox qısa və general üçün çox qanqaraldıcı oldu.

– Cənab general, mən təcrübəmdə sizin kimi xəstəyə rast gəlməmişəm. Sizə dəqiq diaqnoz qoyulub və çox gözəl dərmanlarla müalicə almısınız. Amma çox qəribədir ki, heç bir təsiri ol-

mamış, vəziyyətiniz bir qədər də pisləşmişdir. Belə xəstəlik daşıyıcıları ilə intim əlaqədə olmamısınız ki?– o sonda belə soruşdu.

–Xeyr! Mən Dahauda da işləmişəm, ancaq əsir qadınlardan həmişə iyirənmişəm. Onlar mənim üçün qadın yox, adicə iylənmiş ət parçaları olmuşlar. Əsirlər həmişə müxtəlif xəstəliklərin daşıyıcıları olur. Mən heç əsir kişilərlə də yaxın təmasda olmuram. Praqaya təyin olunduğum ilk vaxtlar həbsxanaları gəzirdim. Orada pis adət yaranmasın deyə, onlardan kimsə xəstəliyi ilə bağlı müraciət etdisə, mən tapançanı onun həmin yerinə söykəyib atəş açardım. Kiminin böyrəyinə, kiminin qara ciyərinə, mədəsinə, gözüne, ürəyinə,.. Yaxşı effekt verdi; sonra daha kimsə xəstəliyi ilə bağlı həbsxana rəhbərliyinə müraciət etmədi. Amma özüm elə bu yerlərdən xəstələnməyə başladım. Axı bu xəstəliklər yolxucu da sayılır!

–Doğrudur, təkcə ağ ciyər xəstəliyi olan vərəmdən başqa, digərlərinin yolxuculuq xarakteri olmur. Nə böyrək, nə göz, nə ürək, nə də qara ciyər bir elə yolxucu xəstəlik tutmur. Amma siz məhz elə bu yerlərdən xəstələnmişsiniz. Onu deyim ki, əgər siz ilk dəfə mənə müraciət edərdinizsə, elə mən də bu cür diaqnoz qoyar, bu dərmanları yazardım.

General Reynar Ştaqel əsəbləşdi.

–Pan professor, bəxt sizin tərəfdə olub ki, mənim ilk həkimim olmamısınız. Çünki bundan ötrü Praqa həbsxanalarının məhbusu olmalı idiniz. Mənim üçün siz heç professor da yox, xalq təbibi olmalısınız! Siz məni xalq təbabəti ilə müalicə etməyə çalışın! Mənim yeganə ümidim ona qalır!

Pan Lodzinski bir qədər tərəddüd etdikdən sonra qətiyyətlə danışmağa çalışdı.

–Cənab general, Siz papiros çəkmirsiniz, şərəbxorluq etmirsiniz, qadınlardan uzaqsınız, əvvəllər, heç uşaqlıq zamanı da heç bir ağır xəstəlik keçirtməmişsiniz, həmişə də pəhriz saxlamısınız, özünü qorumusunuz, amma... Bu çox qəribədir! Sizə açıq bildirməliyəm ki, sizin böyrəyiniz, ağ və qara ciyəriniz, ürəyiniz, eləcə də bir gözlünüz daha heç bir müalicəyə yararlı vəziyyətdə deyil! Mənim bildiyim ən incə üsullu xalq təbabəti də Sizin xəstəliklərinizin qarşısında acizdir!

–Sən nə danışırısan, qoca əbləh?! Demək istəyirsən ki, mən uzanıb öz ölümümü gözləməliyəm?!

Pan Lodzinski dairəvi gözlüyünü çıxartdı və məlul səslə:

–Siz mənim də alnıma tapançanı dirəyib atəş açə bilərsiniz, amma mən sizi aldada bilmərəm!– dedi.– Sizin bu orqanlarınız çox kiçik faizdə işləyir, bir növ artıq ölmüşdür.

–Necə yəni ölmüşdür?! Mən özüm hələ sağ ikən mənim bəzi orqanlarım ölmüşdür?!

–Siz çox ağır vəziyyətdəsiniz, cənab general. Bu dəfə qəflətən yatağa düşə bilərsiniz, bəlkə elə həmin gün həyatınızı itirərsiniz. Mən öz sözlərimin doğruluğuna görə həyatım üstünə cavabdehəm. Bunu təkcə mən yox, bütün cihazlar, analizlər də deyir. İnanmırsınızsa, özünü Berlində də yoxlatdırə bilərsiniz.

General-leytenant Reynar Ştaqel əlli ilik ömrü boyu həyatında çox çətinliklərə düşmüşdü, amma indiki qədər ağır məqamı olmamışdı. O, nə edəcəyini bilmədən kabinetində bir qədər var-gəl etdi. Amma sonra gəzmək də onun üçün ağır oldu və o, ağrı altında üz-gözlünü büzüb, əlinin üstü ilə professor Lodzinskinin getməsinə işarə verdi. Axşamdan keçənə qədər heç telefonlara da cavab vermədən çox fikirləşdi. Dəqiq qərar çıxarda bilmirdi; tapançasının gicgahına dirəsin, ya yox! Martanı öz yatağında adyutanti ilə tutarkən də birdən-birə çətin vəziyyətə düşmüşdü. Onu görərdilərsə Martaya qarşı nəşə etməli olacaq bu işə daha pis cavab şəklində özünə qayıdacaqdı. Onun atası reyxs-fürer idi. Heç bir şey etməyəcəyi təqdirdə sonra Marta öz aşnalarını lap onun gözü önündə içəriyə dartacaqdı. Tez geriye çəkilsə və özünü görməməzliyə qoya bildi. Sonra nə bunu dilinə gətirdi, nə də tapançanı gicgahına dayamaq barədə düşündü. Kimsə keyf edəcək, bunun müqabilində o öləcəkdi? O tam ağıllı addım atdığına hər zaman əmin idi. İndi işə sanki beyni də sıradan çıxmışdı. Yeganə ümid yeri bilərək ştandartenfürer Hans Künlerin yanına getdi. Həmyaşlı idilər deyə onu düzgün başa düşərdi.

Gümanında yanılmamışdı.

– Bir halda ki, sənin daxili orqanların bir-bir ölür, onda biz də onları bir-bir dəyişdirərik. Orqan implantasiyası. Bizim alman həkimləri bu sahəni çox gözəl bilirlər.

– Mən səni başa düşmədim, Hans! Sən nə demək istəyirsən?!

– Sən ki, Praqadan əvvəl Dahau konslagerində rəis olmusan! Özünü sadələşməyə qoyma! Əgər sənin yerində mən olsaydım, hər yerimi dəyişərdim, xüsusən qurşaqları! Təkcə ürəyimi dəyişməzdim – əsil alman ürəyini!

General Reynar Ştaqel məyus görkəm aldı.

– Mənim isə ürəyim də pis vəziyyətdədir. Professorun deməsinə görə hər an vəziyyət dəyişə bilər və daha heç vaxt düzəlməz. Bilsəydim ki, kiminsə iç-içalatına möhtac olacağam, heç Dahaudan Praqaya getməzdim. Orada xüsusi briqadanın həkimi sağlam gənclərin daxili orqanlarını toplayır, Berlinə göndərirdi.

Hans Künter gülümsədi və əlini onun çiyinə qoydu:

– Narahat olma, yaxınlıqda Osventsim həbs düşərgəsi var. Rəisi mənim şəxsi dostumdur! Gedərik, bir sağlam əsir seçib götürərsən. İstəsən beş-onunu da götürmək olar. Orada hər gün boş-boşuna minlərlə əsiri yandırırırlar. Seç, sonra da...

– Axı orada daha çox sovet və digər ölkələrin əsirləri, ən çox da yəhudilər olur. Mənə yəhudi ürəyi qoyulsunmu?! Mən o əclaflara nifrət edirəm!

Hans Künter bir qədər üz-gözünü ovuşdurdu, nəse fikirləşdi, sonra:

– Narahat olma, Reynar, sənin üçün bir müsəlman ürəyi taparıq! – dedi.

– Yox, mən oxumuşam ki, müsəlman ürəyi yumuşaq olur. Mənə alman ürəyi lazımdır!

Hans Künterin siması ciddiləşdi və acıqlı tərzdə:

– Dostum, bezməmişəm ki alman ürəyindən? Bu müharibədə mən bezdim. – dedi, amma birdən nə deməsinin fərqi oldu və tez də sifətinin ifadəsi dəyişdi. – Yəni başqaları bir öz dərini çəkmədiyi halda bizim ürəyimiz bütün dünyanın dərini çəkir! Həm də bizim konslagerdə alman tapmağımız çox çətin olar. Üstəlik, mənim hələ yadıma gəlmir ki, bizim zabıtlardan kimsə ürəyini dəyişdirmiş olsun. Mən biləni eksperiment olaraq Dahau həbs düşərgəsinin baş həkimi professor Karl Klaus Şilling əsirlər üzərində elə bir təcrübə aparıb, amma... Məncə sən həyat və ölüm məsələlərində vasvası olmamalısan. Nə fərqi var ki? Əsas odur ömrün uzun olsun, canın sağlam. Kimdir sənin ürəyini görən?

Bu mövzunu çox genişləndirmədilər. Başqa yol yox idi. General Reynar Ştaqel öz xəstə orqanlarının dəyişdirilməsini qəti etdi. Bir haldakı bu mümkün idi və başqa yolu qalmamışdı, tərəddüd etməklə öz ölümündən savayı heç nəyə nail olmayacaqdı. Bu axşam qəflətən ağrıdan bayıla və ölə bilərdi. Topladığı sərvət sonra gedib evinə çatacaqdımı? Çatmasının nə əhəmiyyəti olacaqdı ki? Daha bezmişdi. Birdən birə, iki ilin içində belə miskin dərddə düşəcəyini heç təsəvvür etməzdi: diri ikən, daxilən hissə-hissə ölmək.

General bu haqda düşündükcə elə əsəbləşirdi ki, tapançasının lüləsini öz böyrəyinə, qara ciyərinə, mədəsinə, ürəyinə sıxmaq istəyirdi. Axı niyə belə olmuşdu? Səbəbini anlamırdı.

Berlinə –SS Konslager İdarəsinin rəisi Osvald Pola zəng vurub Dahau düşərgəsinin baş həkimi professor Karl Klaus Şillingi təcili Varşavaya göndərməsini xahiş etdi. Osvald onun sözündən çıxma bilməzdi, çünki o vəziyyətə yüksəlməsində Reynarın öz qaynatasından xahiş etməsi də az rol oynamamışdı. Sonra öz komandanlığına zəng vurub təcili tibbi əməliyyat üçün icazə istədi. Əgər reyxs-fürerin kürəkəni olmazdysa, çətin ki, bu dəfə də ona icazə verəydilər.

Bir gün sonra aerodromda professor Karl Klaus Şillingi qarşıladılar. Çox qıvrıq və işgüzar görkəmi vardı. Onun səhəti ilə bağlı bütün kağızlara elə məşində nəzər saldı və onun qəti qərarını ən münasib yol hesab etdi. Sonra isə ona sağ qalmasından ötrü Allahın əvəzinə də təminat verdi. Osventsimə Hans Künterlə birlikdə, iki maşında yollandılar. Professoru öz maşınına oturtdu. Hər şey ola bilərdi. Ona görə də topladığı bir iri qutu dolusu zinət əşyalarını da seyfindən götürüb iri meşin portfelinə soxdu və özünü ilə götürdü. Yolda az qala Sovet təyyarələrinin diqqətinə tuş gələcəkdilər. Yaxşı ki, haradasa alman topları gurladı və qırıq təyyarələr hərlənib onların maşınlarına sarı geriye dönmədi.

Osventsım əsir düşərgəsi Dahaudan da, Buxenvalddan da ərazi cəhətdən çox böyük idi. Buxenvaldda nəzarət ekspedisiyası ilə getmişdi. Orada bir dəfəlik üçün yüz mindən artıq əsir və məhbus olmurdu. Osventsımdə hər gün ən azı beş yüz əsirin krematoriya sobalarında odun kimi yandırılmasına baxmayaraq, ən azı bir və ya iki milyon nəfər tutumu vardı. Havadan kəsif qoxu gəlirdi. Ətrafda əsirlər asta addımlarla, başlarını aşağı dikərək addımlayır, iri qara qarışqa kimi görünürdülər. Başqa vaxt olsaydı, belələrini ayaqlayıb başını əzməkdən həzz alardı. Ancaq indi buna təqəti və həvəsi yox idi. Osventsım həbs düşərgəsinin rəisi oberföhrer Rudolf Qesslə çoxdanın tanışları idilər. Əvvəllər birlikdə bir çox toplantılarda olmuşdular. Amma Hansla münasibətləri daha yaxın, daha açıq idi. Qess pəncərədən onlara həyətdə düzülmüş yüz minlərcə əsiri göstərdi və:

– Ovcunuzu salın, nə qədər istəyirsiniz götürün, tökün cibinizə!– dedi.

Lakin professor Karl Klaus Şilling bundansa bircə nəfər tam sağlam əsiri seçməyi münasib hesab etdi. Bir neçə orqanı implant olunacağı üçün onların hormonal fəaliyyətini tənzimləmək nəzərə alınmalı və bunun eyni adam olmasına üstünlük verilməli idi. Rudolf Qess professoru böyük ehtiram göstərdi və o andaca onun fikrinə öz ehtiramını ifadə etməyə çalışdı.

– Bizim Osventsım- ikidə, yəni Birkenauda çox gözəl əməliyyat otaqlarımız, laboratoriyalarımız var. Gəlmişkən, Reynarı əməliyyat etdikdən sonra, imkan düşəndə məni də müayinədən keçirtməyinizi rica edərdim. Ehtiyac olsa məndə bəzi yerləri dəyişdirərdim.

Rudolf Qessin öz səhətinə qarşı bu diqqəti Reynar Ştaqeli daha da həvəsləndirdi. Düşərgənin eksperimental müalicə laboratoriyasının baş cərrahı Erik Foks ilə danışmağı daha münasib hesab etdilər. O, gün ərzində onlarca cərrahiyyə eksperimenti keçirirdi, hamısı da uğurlu idi. Foks ona daha yaxşı məsləhət verə və professoru əməliyyat zamanı yaxşı asistentlik edə bilirdi. O gələcə qədər ikinci mərtəbənin pəncərə ağzından həyətdə bir müddət tamaşa etdilər. Həyətin uzaq bir tərəfində boz rəngli binalar, hündür borular görünür, borulardan ağ tüstü yüksəlirdi. Foks içəridəki snayperlə buradan atəş açaraq həyətdəki əsirlərin istənilən birisini vurub yerə yıxdı. Bu ləzzəti onlar ilə də paylaşırdı. İçində bir küt ağrı dolarsa da və bu ağrı onu bükülməyə məcbur edərdisə Reynar bu təklifdən imtina etmədi və addımlayan bir sıranın ən sonundakı əsirin başını nişan aldı. Fikirləşdi ki, əgər onu vura bilərsə, deməli, əməliyyat da uğurlu bitəcək. Açdığı atəşin gülləsi həmin əsirin başına dəydi və zərbəsi onu sıradan kənara çırpıb yıxdı.

Havadan dəhşətli üfunət qoxusu gəlir, Reynarın ürəyini bulandırır.

Erik Foks da professor Şillingə böyük ehtiram göstərdi. İmplant məsələləri üzrə o da Birkenauda bir çox təcrübələr aparmış, cəbhədə yaralanmış yüksək rütbəli zabitlərin bir çoxunu əməliyyat etmiş, daha çox böyrək və qara ciyər dəyişmişdi. Ancaq özünün verdiyi məlumatlara əsasən hələ ki, heç bir alman zabitinin ürəyini dəyişməyi sınaqdan keçirtməmişdi. Çünki buna risk edən olmamışdı. Foks onlara ən sağlam bir əsiri göstərəcəyini bildirdi və ona çox böyük üstünlük verdiyini dedi. Amma Şilling qaslarını düydünlədi və seçimi özünün müəyyənləşdirəcəyini söylədi. Erik Foksun əlavə bircə kəlmə deməyə də cəsarəti çatmadı. Bir qapalı otağa girdilər. Onlar burada hündür taxta stulda oturub gözləyərkən komendant Rudolf Qess əvvəlcə Foksun təqdim etmək istədiyi əsirin adını və məhbus nömrəsini xüsusi jurnala baxaraq tapdı, oradakıları əlavə bir kağıza yazıb, əsiri gətirmək üçün nəzarətçi zabidlərə verdi. Həm dostu Hans Küntər, həm Rudolf Qess, həm də Karl Klaus Şilling generala ürək-dirək verir, onu qətiyyətli və cəsur olmaqda tərifləyirdilər. Eləcə də onun iki ay ərzində və iki əməliyyat nəticəsində dörd orqanını rahatca dəyişəcəyini və özünü donorun cavan yaşında imiş kimi hiss edəcəyini bildirir, generalı daha da həvəsləndirirdilər. Təkcə ürəyinin dəyişdirilməsi bir qədər risk tələb edəcəkdi. Şütləmə əməliyyatı keçirilməsini də pis fikir hesab etmədilər. Amma general-leytenant Reynar Ştiqel öz fikrində qətiyyətini pozmadı. Hər şeyin yaxşı olacağına əmin idi.

İçəriyə daxil olan sovet əsiri əvvəlcə başındakı dairəvi, mahud papağı çıxarıb baş əydi, sonra başını qaldırmasa da qaşının üstündən onların üzünə baxaraq gözləməyə başladı. Konslagerin rəisi Rudolf Qess əlindəki qovluğa baxaraq onun barəsində bəzi məlumatlar verməyə başladı. Qafqazda, Bakı şəhərində anadan olmuşdu. Digər əlavə məlumatlara bir elə ehtiyac yox idi. Əsir donor kifayət qədər sağlam, möhkəm bədənli, qaraşın və yaraşıqlı bir kişi idi. Ru-

dolf Qess onun adının Mirməhəmməd Əliyev olduğunu oxudu. Bu adamın müsəlman olduğu adından da bilinirdi. Amma simaca yəhudilərə oxşayırdı. Bir andaca ona qarşı özündə isti münasibət hiss etməyə başladı. Bir neçə gündən sonra öz içində bu adamın daxili orqanlarını gəzdirəcəkdə. Həkim Erik Foksun ona rus dilində verdiyi əmrə əsasən əsir tamam soyundu. Onun çıpaq bədənini daha cazibədar idi. Kaş ki, başını, qollarını və ayaqlarını da onunla dəyişə biləydi. Amma birdən bu əsirin sünnət olunmuş cinsi orqanını da gördü və təəccübləndi. Onun sünnətinə işarə elədi:

– Bu ki, yəhudidir!– deyərək nifrətlə bildirdi.

– Narahatçılığa əsas yoxdur, müsəlmanlar da yəhudilər kimi sünnət olunurlar! Bu əsil müsəlman türkdür!

– Qess, Türkiyə bizim müttəfiqimiz deyilmi?

– Bu adam qafqaz türküdür, cənab general, Sovet Azərbaycanından!

Reynar Ştaqel bu vaxta kimi Qafqaz və oradakı sovet respublikaları barəsində çox az şeylər bilirdi. Təkcə Bakı şəhərinin adını və onun Sovet İttifaqını neftlə təchiz etdiyini eşitmişdi. Əlavə sual verməklə özünün savadsız sayıla biləcəyindən çəkirdi. Qalxıb əsirə yaxınlaşdı. İlk dəfə idi ki, əlini bir əsirin böyrəklərinə, sinəsinə, ürəyinə, kürəyinə sürtürdü. Onun içində özünə məxsus çox dəyərli sərvət vardı.

Professor Şilling onu özünəməxsus üsullarla müayinə etdi. O əlini hara toxundurdusa Foks həmin nahiyənin fiziki göstəriciləri barəsində məlumatları əzbər söylədi.

– Əslində onu mən özüm üçün ehtiyat bəsləyirdim, sizə qismət imiş!

Konslagerin rəisi Rudolf Qess Mirməhəmməd Əliyev adlanan bu Sovet əsirinə əlinin işarəsi ilə, Hans Küntər isə ona təmiz rus dilində geyinməsindən ötrü icazə verdi və sonra da onunla nə barədəsə danışmağa başladı. Onların anlamadığını görüb, öz dediklərini alman dilinə tərcümə elədi.

– Mən ondan soruşuram ki, yaxın günlərin birində diri-diri krematoriya sobasında yandırılmaqla ölməyi, bir ovuc külə çevrilməyi seçir, yoxsa heç olmasa daxili orqanlarının bir alman generalını içində yaşayacağı şərti ilə ölməyi. O isə dedi ki, yaşamaq istəyir. Deyir ki, onu yaradan biz deyilik, biz də öldürə bilmərik, əgər ki yaradanın buna razılığı olmasa!

Eşidənlər ucadan gülüşdülər, sonra isə təəccüblə dodaqlarını büzdülər.

– Sovet adamından Allaha belə inam?– deyərək general Renar Ştaqel təəccübünü dilə gətirdi.

– Bəli! Üstəlik bu adam nə papiros çəkib, nə də rus araqı içib! Ciyərləri və mədəsi şüşə kimidir!

General Reynar Ştaqel dərindən köks ötürdü.

– Eh, mən də nə siqaret çəkirdim, nə də şnabs içirdim. Amma gör ki, qısa vaxt ərzində necə dəhşətli xəstəliklər tapdım: iç-içalatım özümdən əvvəl ölməyə başlayıb!

– Görünür günahların çox olub, əzizim Reynar! – Hans gülərək əlini onun kürəyinə çırpdı.– Eyb etməz, iki-üç aydan sonra bu əskər kimi belə sağlam olacaqsan, daha heç bir qadın da sənin yanından tər-təmiz geri qayıtmayacaq!

Onlar getmək üçün ayağa durdular. Rudolf Qess əsirə sarı işarə edərək nəzarətçiyə:

– Bunu qonaqların maşınının yük yerinə basın!– əmrini verdi.

– Rudolf, onu incitmək olmaz, onun üstündə mənə aid çox şeylər var!

Bunu isə sonda Reynar Ştaqelin özü dedi və yenidən gülüşdülər.

Sovet əsiri Mirməhəmməd Əliyevi Reynarın xahişi ilə yaxşıca çimisdirdilər, təmiz paltar geyindirdilər, bir azca da yedirdikdən sonra onu Reynarın maşınına oturdular.

– Professor və bizim Foks mənim maşınımda gedər. Çalışmalıyıq ki, sovet təyyarələrinin diqqətini cəlb etməyə! Bir də,..Bir də, bu sovet yaramazının qarnını yarmazdan əvvəl ona xatırladın ki, Allah da Führenin tərəfindədir! Hayl Hitler!

Üç maşın asta sürətlə konslagerin həyətidən yola düşdü. Rudolf Qessin maşını həm də yola bələdçilik etmək məqsədilə irəliyə çıxdı. Buradan birbaşa Birkenauya gədirdilər. Deyilənə görə aralıqda bir elə böyük məsafə yox idi. Dəstə ilə klimatoriya sobalarına sarı aparılan əsirlər maşında, yüksək çimli alman zabitlərinin ortasında oturmuş öz əsir yoldaşlarına həsədlə

baxırdılar. General Reynar Ştaqelin içində indi həmişəki ağrılardan daha çox, bir narahatçılıq və qorxu dolaşırdı. Özünü çox böyük risk altında hiss edirdi. Bu yoldan sağ qayıtmaya da bilərdi. Amma getməzdisə də sağ qalacağına heç bir ümid yox idi. Artıq ayaqları da titrəməyə başlamış və o da dizlərini ayaqları arasına qoyulmuş iri portfelə sıxmışdı. Onun şəxsi sərvəti bu portfelin içərisindəki iri qutuda idi. Həmişə əlini üstünə qoyarkən içində hərarət dolardı. İndi heç dizlərini də qızdırmadı. Yanındakı əsirin üzündə isə heç bir şeyin narahatçılığı hiss olunmurdu. Onu belə saxlayan içindəki hansı inam idi elə? Təkcə Allaha inammı?

Əsirdən sol tərəfdə oturmuş ştandartenfürer Hans Künlerin isə keyfi həmişəki kimi kök idi və indi həvəslə özünün Stalinə aid edilən hansısa yeni lətifəsini danışdı. Konslagerin ərazisini çoxdan keçmişdilər. General Ştaqel çevrilib baxması üçün arxada gələn mühafizə maşını imkan vermirdi. Çevrilərkən yenə də öz yanındakı sovet əsirinin təbəssümlə dərin düşüncələrə daldığını gördü. Ölümqabağı bu adam görəsən nə barədə belə dərindən, həm də təbəssümlə düşünürdü? Bu sual onu çox maraqlandırdı və Hans Künlerden bunu öyrənməsini xahiş etdi. Hans rus dilində az-maz bilirdi. Ölümə doğru gedən bir əsirin cavabı generalı həm acıqlandırdı, həm düşündürdü.

– Deyir ki, Allahın işinə bax, bu gün səhərəcən faşistlərin adi əskəri də onu adam yerinə qoymadığı halda, indi iki generalı əzizləyib, öz aralarında gəzdirir. Fikirləşir ki, bütün bunlara qadir olan Allah görəsən göylərdədir, yoxsa yerdə?

– Bunun harası gülməlidir ki? Onu güldürən daha hansı səbəb var ki?

Hans ondan rus dilində nəşə soruşdu, onun cavabını isə:

– Deyir ki, həqiqətən də elə bir səbəb var, amma biz onu heç vaxt bilməyəcəyik!– dedi, sonra da öz təəccübünü ifadə etdi:– Bu müsəlman türklər rus dilində nə yaman rəvan danışır!

Reynar Ştaqel onun fikirlərinə əhəmiyyət vermədi, əsirin dediyi fikrə bənzər düşüncələrə daldı; həqiqətən də, heyvan yerinə saymadığı və bir həşərat qədər dəyəri olmayan bir əsirə indi möhtac olması çox qərribə deyildimi? Sonralar içində müsəlman türklərə qarşı xüsusi rəğbəti olmayacaqdımı? Birdən olardısı... Birdən onun ürəyi ilə yaşayıb, böyük alman millətinə, furerə, faşizmə nifrət bəsləməyə başlardısı... Sonra buna peşiman olmazdımı? Ölmək yaxşı idi, yoxsa sağ qalıb peşimançılıq hiss etmək? Əgər bir müsəlman türkünün daxili orqanları, xüsusən ürəyi əks düşüncələrə qadir olardısı, peşimançılıq hissində çətin ki qadir olaydı. Ancaq bu haqda daha dərindən düşünə bilmədi. Əvvəlcə mədəsində yenə küt ağrılar dolaşdı, sonra ürəyi də, ciyərləri də eyni zamanda cancmağa başladı. Sonra böyrəklərinin ağrısı bunlara qarışdı. Nəhayət başında da ağrılar qopdu. “Bircə tez çataydıq, lap imkan olardısı başımı da dəyişdirərdim!” O cibindən dərmanlarını çıxarıb, bir-bir ağzına atdı. İrəlində oturmuş mühafizəçi ober-leytenant şü şüşəsinin ağzını açıb bir fincana süzdü və ona doğru arxaya uzatdı. General həb və kapsulların üstündən su içdikcə birdən bu uğultunun göydən eşidildiyini və təyyarə uğultusu olduğunu başa düşdü. Pəncərədən boylanıb səmada sürətlə uçub onların başı üstündən keçən təyyarələri gördü. Qanadlarının altında xaç işarəsi deyil, qırmızı beşguşəli ulduzu gördü. Sovet qırıcları idi. Səslərinə görə onların bombardımançı deyil, qırıcı olduğunu ayırd etdi. Stalinqrad vuruşmasından sonra ruslar çox qudurmuş, Leninqradı, Minski, Kiyevi azad etmişdilər, indi də Rumıniyadakı, Polşadakı hərbi obyektləri bombalayır, hərdən hətta qırıcları da irəli göndərirdilər. Hans da acıqlı tərzdə pəncərədən yuxarı baxdı və elə rusca söydü. Reynar bu təyyarələrin geriye qayıtmamasını arzuladı. İndi onların heç yeri deyildi. Amma onlar bir qədər ucub, sonra böyük bir dairə götürdülər və geriye qayıtmağa başladılar. Qarşıda oturmuş mühafizəçi maşını meşəyə sarı ağaclığa verib saxlamağı və gizlənməyi məsləhət bildi. General buna razılıq verəcəkdə, amma bu zaman sovet əsirinin sevinc içərisində güldüyünü gördü və buna görə də mühafizəçinin başına qışqıraraq “Sürəti daha da artırın, əbləhlər!” deyərək bağırdı. Maşın sürətini artırırdıqda əsir keyf içində nəşə dedi və daha ucadan güldü. Reynar qəzəblə əlini tapançasına atdı, amma elə o andaca bu adamın öz içində onun üçün sağlam orqanlar daşdığını xatırladı. Hans isə onun dediklərini acıqlı tərzdə “Bu əbləh indi qət edib ki, Allah heç demə göylərdə imiş!” deyərək tərcümə elədi. Ona nəşə cavab vermək həvəsində olmadı. Ancaq bir andaca bədəninin bütün ağrıları çəkilib itdi. Bu zaman təyyarələr

onlara yaxınlaşır və daha aşağıdan uçurdular Birdən onların pulemyotlarından yol boyu iri çaplı güllələr səpilməyə başladı. Güllələr qarşıdakı maşından yan keçdi. Sürücü maşını yoldan kənara çəkməyə macal tapmamış saysız hesabsız iri çaplı güllələr onların maşınını tutdu. Maşın sola burulub, bir qədər getdi və bir küknar ağacına çırpılıb dayandı.

Güllələr isə yağmaqda davam edirdi.

Çox-çox sonra küknar ağacına çırpılmış maşının qapısı zərblə açıldı. Əvvəlcə oradan bir alman zabiti itələnib yerə salındı. Güllələr bu zabitin qoluna və sinəsinə dəyib onu al qana bürümüşdü. Bu, general-leytenant Reynar Ştaqel idi. Yəqin ki, ölmüşdü. Sonra maşından sovet əsiri Mirməhəmməd Əliyev düşdü. Azacıq əzgin və həyəcanlı vəziyyətdə görünəndə yaralanmamışdı. O, bir əli ilə maşının qapısına söykənib, içəridəkilərə baxdı. Onların hamısı ölmüşdü. Bu zaman gözüne ayaqlıq üstündə qalmış meşin portfel sataşdı. İrəlidə gedən maşın gözdən itmişdi. Arxadakı maşına sarı baxdı. O maşın da çevrilmişdi və indi alışıb yanırdı. Mirməhəmməd hansı tərəfə getməli olduğunu müəyyən etmək üçün cəld sağa-sola baxdı. Nə irəliyə, nə də geriye getmək mümkün deyildi. Arxada Yer cəhənnəmi olan Osventsim, irəlidə isə onun filialı sayılan Birkenau həbs düşərgəsi idi. Səmaya baxdı. Daha təyyarə görünmürdü. Yeganə çıxış yolu sol tərəfdəki meşə idi. O, meşəyə tərəf bir neçə addım atdı. Amma birdən nə düşündüsə, ayaq saxlayıb geriye qayıtdı. Burada o ayaqlıq üstündə qalmış meşin portfeli götürüb sinəsinə sıxdı. Burada lazımı hərbi sənədlər olduğunu güman etmişdi. Yerdə öz qanına boyanmış general-leytenant Reynar Ştaqelin meyidinə sarı istehza ilə baxdı.

–Əbləh, mən müsəlman yox, əsil yəhudiyəm! Ariel Tsimerman! Öz içində yəhudi ürəyi gəzdirib biləcəkdin yəhudi olmaq nə deməkdir!

Ariel Tsimerman ona sarı nifrətlə tüpürdü, sonra isə meşənin dərinliklərinə sarı yüyürdü. O qaçdıqca hərdən çevrilib, arxaya da baxırdı. Sonra o hündür ağacların arasından görünən mavi səmaya sarı baxmağa başladı. “Görəsən Allah haradadır – burada, yoxsa səmanın bitdiyi yerdə?” deyərək düşündü.

Səma məsmavi rəngə bürünmüşdü və yüksəklərə ucaldıqca bu rəng daha da tündləşirdi.

HOLAOKOST – İNSANLIĞIN O BİRİ ÜZÜ VƏ GİZLİ MASON

(*35 -Mussorqski: “Katakomben” əsəri ovqat musiqi)

II Dünya müharibəsi dünyanın 3 qitəsini əsil savaş meydanına çevirmiş, amma digər qitələrdən də yan keçməmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin əhalisinin sayı 1,7 milyard, orduya çağırılanların sayı isə 110 milyon nəfər idi. Həlak olmuş 50 milyon nəfərin heç də hamısı döyüşçü deyildi. Bu sırada dinc sakinlər böyük əksəriyyət təşkil edirdi. Həlak olanların 20 milyon nəfəri SSRİ-nin, 6 milyon Polşanın, 1,7 milyon Yuqoslaviyanın payına düşürdü. ABŞ-in 400 min, İngiltərənin 370 min nəfər vətəndaşı həlak olmuşdu. Almaniyının özündən 13,6 milyon, müttəfiqlərindən 1,5 milyon insan məhv edilmişdi. Müttəfiqlərin sırasında 19, əks cəbhədə 14 və daha 7 tərəfsiz dövlət iştirak edirdi. Müharibə aparan bu tərəflər arasında yəhudi xalqının və İzrail dövlətinin adı çəkilmirdi. Çünki II Dünya müharibəsi ərəfəsində heç İzrail dövləti də yox idi. Buna baxmayaraq, yəhudilər təkcə konslagerlərdə müharibə aparan dövlətlərin əksəriyyətindən daha böyük itki vermişdilər: 6 milyon nəfər! Bu heç də yəhudilərin zaman-zaman bütün dünyaya səpilməsinə görə deyildi. Avropanın, Asiyanın elə dövləti yox idi ki, orada yəhudilər aparıcı mövqedə olmasın. Ümumiyyətlə isə dünyanın bütün dövlətlərində yəhudi xalqının nümayəndələri vardı. Onlar özlərinin əl və ayaqlarından daha çox başı hesabına işləməyə, təşkilatlanmağa və hər yerdə tam fəravan dolanmağa üstünlük verirdilər. Avropada onlar özlərinin çox məxvi və qüdrətli mason təşkilatını yaratmışdılar. Bunun tarixi çox uzaqlara gedirdi. I Səlib yürüşündən (1095-ci il) sonra Qüdsdə qalan cəngavərlər fərqlənmək və öz üstünlüyünü qorumaq üçün “Məbəd cəngavərləri” ordenini yaratmışdılar. Bu ordenin ideologiyası yəhudilərin Tövratdan əvvəlki müqəddəs kitabı olan Kabalaya və Misir kahinlərinin sirli ayinlərinə əsaslanırdı. Bu cəngavərlər Roma Papasının onları İsanın tezliklə zümr edəcəyi bəhanəsi ilə Səlib yürüşünə göndərməsini əslində xristianlığın iflası kimi qəbul

edirdilər. Bu isə onları daha cazibədar olan yəhudiliyə bağlayır və eyni zamanda onun tərkibində yəhudilərin çəkisini artırır. Gizli təşkilatçılıq yəhudi kralı və peyğəmbəri Süleymanın müqəddəs sarayının tikintisindən başlanırdı. Sarayı inşa edən usta Hiram Abif tikinti işçiləri arasında 3 pilləli təbəqələşmə (usta, köməkçi, şagird) yaratmış, bununla müəyyən sirr və mistika formalaşdırmışdı. Tikintidə istifadə olunan pərgar, şaqul, üçbucaq, mala mistik anlayışlar əxz edibmiş kimi təqdim olunur və yaradıcılıq, quruculuq xassəli qüvvəyə malik olduğu bildirilirdi. Sonralar bu alətlər masonçuluğun əsas simvollarına çevriləcəkdə. Əslində bu hal sarayın tikintisini çox yüksək dəyərləndirmək və mistik mənalara qazandırmaq üçün idi. Eyni zamanda təbəqələşmə də insanlar arasında ilk sirli ayrışma toxumları səpirdi. Orden bu kimi ideyalarla formalaşdığı zaman Səlcuq hökmdarı Səlahəddin Əyyubi səlibçiləri məğlub etdi. Səlahəddin bütün gəlmələri Qüdsdən xoşluqla çıxıb getməyə məcbur etdikdən sonra “Məbəddə cəngavərləri” Avropaya qayıtdılar. Onlar öz yeni təriqəti ilə yanaşı çoxlu ləl-cəvahirat da gətirmişdilər. Burada mamilə ilə borc verməyə və banklar yaratmağa başladılar. Tezliklə onlar çox varlandılar. Kəsiblamış Avropada hətta qraflar, knyazlar və krallar da onlara borclu qalmağa başladı. Bu isə onların hakim mövqeyini artırır, əsil hakimiyyəti xəcil edirdi. Fransa kralı IV Filip buna əncam çəkilməsi üçün Roma Papası V Klimentə müraciət elədi. Bu məsələ Papanı da narahat edirdi. Çünki Tempililər adlanan bu gəlmələr kilsəyə məhəl qoymur, ibadətə gəlmir, ianə vermirdilər. Nəhayət Vatikanın hökmü Fransa kralına 1312-ci ildə templilər təriqətini bağlaması üçün yaxşı bəhanə verdi. Qısa vaxt ərzində minlərlə təriqət üzvü həbs olundu. Onların dindirilməsi və tədqiqat işləri ilə yeriskoplar məşğul oldular. İsgəncələr təriqətin başçısı Jak de Moleyi də danışdırdı. Yepiskoplar eşitdiklərinə heyran edirdilər. Təriqət xristianlıqdan tamam uzaqlaşmışdı! Onun ayinlərinə əsasən üzvlüyə qəbul olan şəxs İsanı söyməli, xaçə tūpūrməli, özündən yuxarıda duran təriqət üzvünün qasığını və arxasını öpməli idi. Onlar magiya və sehrbazlığa, həm də qomoseksualizmə üstünlük verir, Bafomet adlı keçi başlı, insan bədənini və qanadları olan təsvirə - İblisə ibadət edirdilər. Bütün bu etirafəlara görə Məbəddə cəngavərləri təriqəti bütün Avropada qadağan olundu, onun başçısı tonqalda yandırıldı və bir çox liderləri başı kəsilməklə qətlə yetirildi. Amma təbii ki, gizlilik prinsipi ucbatından onların hamısını həbs etmək mümkün olmadı. “Məbəddə Cəngavərləri” təriqətinin üzvləri Avropanın bir sıra ucqar və provoslav ölkələrinə dağıldılar. İsveçrədə məskunlaşmaları sonralar bu ölkədə dünya şöhrətli bankların qurulması ilə nəticələndi. Tempililərin daha böyük bir hissəsi xəlvətcə Şotlandiyaya getdi. Şotland kralı Roma Papasına etiqad bəsləmirdi. Onun acığına olaraq təriqət üzvlərini həvəslə qəbul etdi və onlara müxtəlif peşə təşkilatları yaratmalarına şərait yaratdı. Bu zaman yaradılan təşkilatlardan biri də şotland bənnalarının “freemason” - “azad bənnə” adlı həmkarlar təşkilatı oldu. Xristianlığın geniş qəbul olunduğu və incəsənətdə ifadə olunmağa başladığı orta əsrlərdə masonların ayağı İtaliyaya, İngiltərəyə, Almaniyaya və Fransaya açıldı. Burada ən yaxşı kilsələri onlar tikməyə başladılar. Masonun ideologiyasındakı yəhudilik elementləri bütün yəhudiləri onun ətrafına toplayır, onların hakimiyyətini artırır. Bu birlik yəhudiləri dirçəltdi, qüdrətləndirdi, Avropanın hər yerinə yaydı və burada dövlət içində gizli bir dövlətə çevirdi. Belə daha yaxşı idi. Çünki bu halda onlar gözlə görülmür və hədəfə çevrilmirdilər. Tədricən mason təkcə usta və şagirdləri birləşdrən gizli sənətkar birliyi deyil, bütünlüklə yəhudi icması funksiyalarını daşımağa başladı. Belə olduğu üçün onun sıralarında digər peşə sahibləri də göründü. Beləliklə, mason digər sahələrdə (elm, siyasət, hüquq, ədəbiyyat, incəsənət, hərbi və sair) məşğul olan yəhudi mənsublarına da yardım etməyə, dayaq durmağa, kömək etməyə və öz sıralarını qüdrətləndirməyə başladı. Tədricən bu təşkilatın gizli strukturları formalaşdı. Təşkilat tam yəhudi mənafeyinə köklənsə də tədricən beynəlxalq xarakter almaqda idi. Onun tərkibinə digər millətlərdən olanların da daxil ola bilməsi təşkilatın qatı millətçi xarakter almasının və eyni zamanda ona alternativ digər gizli təşkilatların yaranmasının qarşısını alardı. Buna görə də mason üzvləri üzdə konkret heç bir dinə sitayiş etmədilər və dünyanın istənilən yerindən, millətindən olan istedadlı şəxsləri cəlb etdilər. Onun ölkələrdə lojalrı yaradıldı. Hər lojanın 33 dərəcəsi formalaşdırıldı. 33-dən sonra Beynəlxalq mason başlanır, onun başında isə Ali Patriarxlıq dururdu. 33 dərəcəli, müxtəlif lojalrı

strukturda bir lojanın üzvlərinin digərləri ilə heç bir tanışlığı olmur, hər dərəcədə bir nəfər özündən yuxarı lojadakı bir nəfərlə əlaqə saxlayırdı. Beləcə, dünyanın əksər dövlətlərini əhatə etmiş böyük bir gizli imperiya yarandı. Masonun ən parlaq nümayəndələri arasında İngiltərə, Fransa, Almaniya, İtaliya, İspaniya və digər ölkələrdən çıxmış ən məşhur alimlərin, bəstəkarların və rəssamların, siyasi xadimlərin, dövlət başçıların adı çəkilirdi. Sonralar bu sırada dünyanın ən məşhur şəxslərinin adı daxil oldu. C.Vaşinqton, H. Trumen, T.Rüzvelt, F.Ruzvelt- ABŞ prezidentləri; I Pyotr və I Pavel- rus imperatorları; V.A. Motsart- Avstriya bəstəkarı; İ.S.- Bax - alman bəstəkarı; İ.V.Höte - Alman şair- filosofu; Fridrix Şiller- alman dramaturqu; Mark Tven- ABŞ yazıçısı; Oskar Uayld- İrland şairi; Qustav Eyfel- Eyfel qülləsinin müəllifi; Volter -Fransız yazıçı-filosofu; Trotski, Kerenski, Buxarin, Zinovyev - rus inqilabçıları; V.Lenin - rus bolşevizm lideri; A.S.Puşkin - rus şairi; N.M.Karamzin -rus tarixçisi, şair; Artur Konan Doyl- ingilis dedektiv yazıçısı;Uiston Çörçil- ingilis siyasi xadimi ; Frans List- macar bəstəkarı; Simon Bolivar- Latın Amerikasında azadlıq hərəkatının rəhbəri; Ənvər Sədat -Misirin keçmiş prezidenti; Kral Hüseyin Ben Telal- İordaniya kralı; Süleyman Dəmirəl - Türkiyə prezidenti. Eləcə də Didro, Bayron, Qriboyedov, Harribaldi və çoxlu digər məşhur şəxsiyyətlərinin adı masonçuluqda hallandı. Masonun öz mifini formalaşdırması üçün ictimai şüura buraxdığı dezinformasiyalar da az rol oynamırdı. Kommünizm ideologiyasının banisi olan Morduxay Levi - Karl Marks da yəhudi və mason lideri idi. XX əsrin sonlarında artıq yəhudi qarışığı olmayan və ya masonun münasib hesab etmədiyi bir kimsənin ümumdünya şöhrəti qazanması, öz dövlətində ali kürsülər əldə etməsi mümkün deyildi. Bu minvalla XXX əsrdə də, XXXVIII əsrdə də belə olacaqdı. XX əsrin Almaniyaşında yəhudi təsiri və mifi öz həddini aşmışdı və alman milləti tədricən öz ölkəsində 2-ci növə çevrilirdi. Yəhudi qanı olmayan bir kimsə imkanlı deyildi, mühüm vəzifələr daşımırdı. Bundan xilas olmanın yeganə yolu kimi alman millətçiliyi – nasizm ideyası irəli sürüldü. Hitler də alman millətini yalnız nasizmlə xilas etməyin mümkünlüyünü qəbul etdi və onun fanatikinə çevrildi. Almaniya Nasionalist Sosial-demokrat Faşist Partiyası 1933-cü ildə seçkilərdə onun rəhbərliyi ilə reyxskanslər vəzifəsini ələ keçirdi. Sonra prezident Hindenburg öldükdən sonra Hitler onun səlahiyyətlərini də öz əlinə aldı. Lakin Hitler özü də bilmədən bir sıra məsələlərdə masonun dünyada oynadığı oyunun köməkçisinə, bəlkə də işə düşmüş böyük bir mexanizmin vintciyinə çevrildi. Bu oyun yəhudi qövminin öz tarixi torpaqlarında toplaşmasına və dünyada bir yəhudi dövləti yaradılmasına hesablanmışdı. Bu ölkəni təbliğatla, zorla, aldatmalarla bərpa etmək mümkün deyildi. Yəhudini aldatmaq çox çətin məsələ olardı. Amma yəhudini qorxudub və məcbur edərək bir araya gətirmək mümkün hesab edildi. Bundan ötrü “yəhudi qətləmi” faktını ortaya qoymaq lazım idi. Bir neçə min yəhudinin öldürülməsi sonra bunu bir neçə milyon nəfər kimi bütün dünyaya sıırmaq üçün kifayət edirdi. Holokost baş tutduqdan sonra Fələstinin torpaqları hesabına İzrail dövlətini yaratmaq da mümkün olacaqdı, bu dövlətə bütün dünyadan təzminatlar yönəltmək də. Dünyanın inkişaf etmiş əksər ölkələrinin iqtisadi rıçaqları yəhudilərin əlində cəmlənmişdi. Qalanı təbliğat və şou problemləri idi. Hitlerin antisemit düşüncələri masonun bu ideyasının həyata keçirilməsinə tam müvafiq gəlirdi. Nasist partiyasının seçkilərdə qalib gəlməsində də Almaniya milyonlarının xidmətləri heç təadüfi deyildi. Müharibə başlanana qədər İngiltərə, Fransa və ABŞ Almaniyanın qüdrətlənməsinə və SSRİ-yə sarı yönəldilməsinə çalışmışdı. Faşist Almaniyaşının Şərqdə çoxlu ölkələr zəbt edərək gedib SSRİ kimi bir nəhəngi də yarımcan edə bildiyi halda yaxınlıqdakı Böyük Britaniyaya qoşun yeritməməsi də heç təsadüfi sayılmamalıdır. Alman faşistləri nəzərdə tutulduğundan da yaxşı icraçılara çevrilmişdilər və hətta ifrata varırdılar. Nəticədə, bir neçə min və ya on-on beş min əvəzinə bir neçə milyon yəhudi xüsusi amansızlıqla öldürülürək yandırıldı, məhv edildi. Sonra “Holokost”(yunancadan “hamısı yandırılanlar”, ibrancadan “yəhudi fəlakəti”) anlayışı gündəmi zəbt etdi. Əslində faşist Almaniyaşının müharibəyə sürüklənməsi də təkcə pangermanist ideyaların həyata keçirilməsi məqsədinə xidmət etmirdi. II Dünya müharibəsi mason tərəfindən yetişdirilirdi. Faşist Almaniyaşısı bu zaman ən yaxşı vasitə və ya rıçaq idi. Əsl mahiyyəti dərk etməkdən ötrü II Dünya müharibəsi adlanan böyük oyunun nəticəsinə də nəzər salmaq lazımdır. Almaniyanı

belə böyük müharibəyə sürükləmək mümkün olduğu kimi, digər dövlətlərin qarşılıqlı ziddiyyətlərindən və maraqlarından sui-istifadə edərək onları da cəlb etmək mümkün idi. Nəticədə çox böyük bir müharibə alındı və bu müharibə nəzərdə tutulduğundan daha böyük fəsadlar törətdi. Sonda alınan iki mühüm nəticə çox şeyi ifadə edirdi: 1) İmperialist dövlətlərin gələcəkdə həmişə öz istiləçilik siyasətinə don geyindirməsindən ötrü BMT kimi əslində bir oyuncaq və ədalətsiz təşkilatın yaradılması; 2) Bütün dünya yəhudilərinin sərmayəsini, maliyyə vəsaitini və siyasətini yönəldib İslam dövlətləri üçün jandarm rolunu oynaya biləcək İzrail dövlətinin yaradılması. Bu məsələdə yəhudinin yəhudini güdaza verməsi heç də emosional hadisə deyildi. Çünki yəhudilərin liderləri, ən varlıları və mason üzvləri ABŞ-a toplaşmış, müharibəni oradan izləyirdilər. Ölənlər isə kasıb yəhudilər idi. Müharibədə siyasi maraqlarla yanaşı yəhudi milyонерlərinin iqtisadi maraqları da müəyyən rol oynayırdı. Məsələn, Rokfeller, Rotşild, Kahn, Varburq kimi böyük maqnatların II Dünya müharibəsinin törənməsində iqtisadi maraqları az rol oynamırdı və onlar da mason üzvləri idilər.

Adolf Hitler yəhudi soyqırımına hələ 1933-cü ildən başlamışdı. Nasistlərin yəhudilərə qarşı düşmən münasibətini mərhələlərə də bölmək olar: 1) Yəhudilərin yüksək vəzifələrdən çıxarılması və hüquqlarının əllərindən alınması; 2) Yəhudilərin mal-mülklərinin müsadirə edilməsi, getolarda (xüsusi düşərgələrdə) yaşamağa məcbur edilməsi; 3) Ölüm kameralarına göndərilməsi, oralarda cəzəyanla, zəhərli qazla öldürülməsi və krematoriyalarda yandırılıb külə çevrilməsi. Birinci mərhələni həyat keçirtmək nasistlərin öz əlində olduğu üçün 1933-cü ildə onu asanlıqla gerçəkləşdirdilər. İkinci mərhələdə alman xalqının iştirakı vacib idi. Buna görə də xalqın milli hisslərini qıcıqlandıraraq, almanları yəhudi dükanları boykot etməyə çağırırdılar. Bunun nəticəsində yəhudilərin mağazalarında ticarət dayandı, malları xarab olmağa, sonra isə talan edilməyə və ya yandırılmağa başladı. 1935-ci ildə yəhudilərə həkimlik, əczaçılıq, əskərlik və digər bir sıra işlər qadağan edildi. Həmin il “Nürenberq qanunları” qəbul olundu. Bu qanuna əsasən ari irqinə mənsub olmayanlar alt sinif hesab edilir, arilərin onlar ilə evlənməsi qadağan olunurdu. 1938-ci ildə verilən qanuna əsasən isə yəhudilər tipik yəhudi soyadı daşımalı idilər. Onların üzərində yəhudi olmalarını bildirən yəhudi svostikası – “Davudun qalxanı” olan 6 güşəli ulduz əksi gəzdirməli idi. Yəhudi olan şəxs dövlətdən heç bir sosial yardım, yəhudi uşaqlar və gənclər isə alman həmyaşıdları ilə eyni yerdə təhsil ala bilməzdi. Tədrisən onları insan belə hesab etmirdilər. Buna görə yəhudilərin bir qismi ölkəni tərk etməyə müvəffəq oldu. 1940-cı ildə yəhudiləri toplayıb artıq işğal olunmuş Polşadakı ketolara göndərdilər. Polşa yəhudilərin ən çox toplaşdıqları ölkə idi. Qısa vaxt ərzində Polşada çoxlu ketto yaradıldı. Bu kettolarda adamlar 4-5 mərtəbəli taxta rəflərə, yanbayan uzanaraq daxil ola bilərdilər. Buralarda onlar xəstəlikdən, soyuqdan, səpmə yatalaqdan qırılırdılar. Ketolarda onlardan havayı işçi qüvvəsi kimi istifadə olunurdu. Siyasi yönümlü yəhudiləri Almanıyanın özündəki Dahau, Buxenvald, digər hər cür məhbusları, o cümlədən sadə yəhudiləri isə sonralar Polşa ərazisində yaradılan Osventsim, Maydanek, eləcə də Zaksenhauzend, Ravensbryuq, Treblinka, Mauthausen konslagerlərinə daşıyırdılar. Buralarda öldürülən yəhudilərin qızıl dişləri çıxarılıb dövlət bankına ödənilir, onların daxili orqanları çıxardılıb insan implantı üçün ayrılır, saçından yataq döşəyi və ya balıq hazırlanır, piyindən sabun bişirilirdi. Çox hallarda isə onlar qaz kameralarında boğulur və ya kameralarda cəzəyanla öldürülür, sonra krematoriyalarda yandırılır, küllündən bostançılıqda gübrə kimi istifadə olunurdu. Bütün bunların başında duran SS reyxsfüreri Himmler əskərlər qarşısında çıxış edərkən bütün yəhudilərin məhv edilməsinin Hitlerin əmri ilə olduğunu elan edərək onları öz əməllərinə görə ruhlandırmağa çalışmışdı. Faşist konslagerlərinə dünyanın hər yerindən əsirlər və məhbuslarla yanaşı, sadəcə, yəhudi olması səbəbindən tutulanlar da gətirilirdi. Avropanın bir sıra ölkələrində də faşistlər insanları təkcə yəhudi olmasına görə güllələyir, asır, diri-diri basdırırdılar. Bu qətlər işğal olunan Polşa ilə yanaşı, Ukrayna, Belarusiya, Albaniya və digər ərazilərdə də baş verirdi. Təkcə Polşada müharibədən əvvəl yaşamış 3,3 milyon yəhudinin 3 milyonu, Ukraynadakı 1,5 milyonun 900 min, Macarıstandakı 650 minin 450 min, Rumıniyadakı 600 minin 300 min, Almaniya və Avstriyadakı 240 minin 210 min və bu minvalla 6 milyona qədər yəhudi amansızlıqla öldürülmüşdü.

Bütün bunlar bir millətə qarşı, ona milli-dini mənsubiyyətinə görə törədilən xüsusi qətl tədbirləri idi ki, bunun da bir adı vardı – qətlə! Yəhudi xalqına qarşı törədilmiş bu böyük tarixi cinayət hadisəsi hansı siyasi və ya iqtisadi maraqlardan yaranmasından asılı olmayaraq insanlıq qarşısında bəşəriyyətin ən böyük cinayətləri sırasında öndə dururdu. Belə böyük cinayət hadisəsindən kainata yayılan ağrı-acının, fəryadın, mənfi enerjisi isə əks təsirsiz ötüşə bilməzdi.

Bu təsir uzun müddət Yerin başı üstündə fəlakət qılıncı kimi asılıb qaldı.

İNSAN ÇƏKƏN “ƏT MAŞINI” – II DÜNYA MÜHARİBƏSİ

(*36 -Vaqner: “Der Ring des Nibelungen Die Walkure- Walkur” ovqat musiqi)

İkinci Dünya müharibəsi əslində I Dünya müharibəsi nəticəsində həll olunmamış ziddiyyətlərin ucbatından, Dünyanın yenidən bölüşdürülməsi istəklərindən və ölkələri sosialist inqilabları təhlükəsindən xilas etmək məqsədlərindən doğmuşdu. Müharibəni yenə Almaniyaya başlaması da bunu sübut edirdi. Çoxlu digər kiçik səbəblər də vardı. I Dünya müharibəsindən sonra İtaliyada keçmiş cəbhəçilərin millətçi yarımhərbi dəstələri meydana gəlmişdi ki, onlar özlərinə “birlik”, “dəstə” anlayışını verən “faşist” adını götürmüşdülər. Onlar qatı millətçilik, irqçilik, ayrı-seçkilik və işğalçılıq siyasəti, pangermanizm ideyaları yayırdılar. Faşizm nəzəriyyəsini formalaşdıran Benito Mussolini oxuduğu Qobino, Çemberlen, Nitshe, Şpenqler və digər filosofların millətçi, antisemit, dünya ağalığı ideyalarından bəhrələnmişdi. 1922-ci ildə onlar Romada hərbi çevriliş cəht göstərərək nəhayət ki, öz başçıları (“duçe”) Mussolinini baş nazir təyin etməyə nail oldular. Almaniya isə Adolf Hitler Nasionalist Sosial-demokrat Faşist partiyasının qurucularından idi. Belə adlanmasına baxmayaraq onun şovinist millətçi, pangermanist və dünya ağalığı ideyaları faşizmdən heç nə ilə fərqlənmirdi. Uzun və qanlı mübarizələrdən sonra Almaniya faşistlərinin lideri Hitler də 1933-cü ildə reyxskansler vəzifəsini ələ keçirdi. Sonra prezident Hindenburg ölümə cəddi kömək edildikdən sonra Hitler onun səlahiyyətlərini də öz əlinə aldı. Bu iki faşist dövləti Avropanı və dünyanı yeni müharibəyə sürüklədi. Əsas fərq ondan ibarət idi ki, indi tərəflərin heyətində müəyyən dəyişiklik yaranmışdı. Məsələn, faşist İtaliyası indi Antantanın tərəfində deyil, Almaniya ilə birgə idi. Avstriya-Macaristan dağılmış, yerində mövcud olan dövlətlər isə müstəqil siyasət yürütməyə başlamışdılar. Eləcə də Yaponiya indi Almaniyanın müttəfiqi idi. Digər dövlətləri ümumi düşməne qarşı birləşdirən Antanta kimi hansısa bir blok yaradılmasa da, onlar da daha əvvəlki qədər zəif deyildilər. Elə təkcə SSRİ bir neçə Antantaya bərabər gücdə idi. Bu müharibə ümumiyyətdə, dünyanın ən böyük hərbi müharibəsi hesab olunacaqdı və olundu da. II Dünya müharibəsi iki kapitalist koalisiyası arasında başlasa da, buna 61 dövlət və Yer kürəsi əhalisinin 80%-indən çoxu cəlb olundu. Hərbi əməliyyatlar 40 dövlətin ərazisində və çoxlu sayda dəniz və okeanlarda aparıldı. Müharibə geniş miqyas almazdan əvvəl İtaliya İspaniyaya soxulmuşdu. Faşist İtaliyası 1935-ci ildə Efiopiyaya hücum etdi. Faşist Almaniyası isə 1938-ci ildə Avstriyanı tutdu. Yaponlar Sovet İttifaqına qarşı uğurlu əməliyyatlar aparmaq üçün Şimali-Şərqi Çin ərazisini işğal etdilər. İngiltərə və Fransaın Çexoslovakiya ilə müqaviləsi vardı. Amma onlar Almaniyanın Çexoslovakiyanın Sudet vilayətini işğal etməsinə göz yumdular. Çünki məqsədləri Almaniyanın yolunu Sovet İttifaqına sarı açmaq, onun başının Sovet İttifaqı ilə qarışmasını təmin etmək idi. Tərəflər qarşılaşdıqdan sonra bir-birlərini zəiflədəcəkdilər. O halda onların hər ikisini asanca sıradan çıxartmaq olardı. 1938-ci ilin payızında Almaniya Çexoslovakiyanın bir hissəsini, 1939-cu ildə isə bütünlüklə ölkəni işğal etdi. Həmin il Sovet- İngiltərə -Fransa danışıqları başladı və Sovet hökuməti Almaniya qarşı kollektiv təhlükəsizlik sistemi yaratmaq və faşizmin qarşısını birlikdə almaq təklifini irəli sürdü. Lakin İngiltərə dünyanı SSRİ-ni də ortaya qoymaq şərti ilə bölmək fikrinə düşərək Almaniya ilə separat danışıqlara getdi. Buna görə SSRİ də Almaniya ilə hücum etməmək haqqında müqavilə imzaladı. Almaniya müxtəlif müqavilələr bağlasa da əslində dünyanı işğal etmək məqsədilə 90 milyard markadan çox vəsait toplamış, 4,6 milyon nəfərlik ordu yaratmışdı. Aparacağı müharibənin əsas taktikası “İldırım sürətli müharibə” idi. II Dünya Müharibəsinin I dövrü 01 sentyabr 1939-cu ildə faşist Alma-

niyasının Polşaya hücumu ilə başlandı və il yarım ərzində Avropanın bir sıra dövlətlərinin zəbt olunması ilə nəticələndi. II Dünya Müharibəsinin II dövrü 22 iyun 1941-ci ildə faşist Almaniya-ni-yasının SSRİ-yə hücumu ilə başladı. Faşizmin ardıcıl qələbələri dünyanın digər ölkələrini ona qarşı birlik yaratmaq barədə düşünməyə məcbur etmişdi. Beləliklə də 1941-ci ilin 12 iyul tarixində Böyük Britaniya ilə SSRİ, avqustun 02-də isə ABŞ-lə SSRİ arasında faşist Almaniya-sına qarşı hərbi-iqtisadi əməkdaşlıq və birgə mübarizə haqda sazişlər imzalandı. Avqustun 14-də Böyük Britaniyanın baş naziri Uiston Çörçill və ABŞ prezidenti Fraklin Ruzvelt Atlantik xartiyasını elan etdilər. Sentyabrın 24-də SSRİ də bu xartiyaya qoşuldu. Bu sazişin ilk birgə işi olaraq, ingilis və Sovet qoşunları İrana daxil oldular, bununla da Almaniyanın İrana daxil olmasının qarşısı alındı. Faşist Almaniya-sı özünün "Barbarossa" ("ıldırım sürətli") döyüş planına əsasən SSRİ-yə qarşı müharibəni tezliklə başa çatdırmağı planlaşdırırdı. Lakin 1941 və 1942-ci illərin qışı, xüsusən də Moskva ətrafında döyüşlərdə ağır məğlubiyyətə düçar olması Almaniyanın planını pozdu və onu sarsıtdı. Dekabr ayında Yaponiya ABŞ-in Sakit okeandakı bir hərbi bazasına hava zərbələri endirməklə ona qarşı müharibəyə başladı. Buna görə də Atlantik xartiyasına daxil olan və digər ölkələr Yaponiyaya müharibə elan etdilər. Eləcə də Almaniya ABŞ-a qarşı müharibəyə başladığını bildirdi. Sovet İttifaqının ərazisində partizan hərəkətinin yaradılması da müharibəyə öz mühüm təsirini göstərdi və tədricən işğal altında olan digər sovet respublikalarına və avropa ölkələrinə də yayıldı. Avropa ölkələrində partizan hərəkəti təbii qaydada yaranmışdısa, Sovet İttifaqında bu süni yollarla formalaşdırıldı. Sovet represiyalarından və bolşeviklərin nadanlığından bezmiş xalq kütlələri çox yerdə alman qoşunlarını gül-çiçəklə qarşılayır, onlara heç bir müqavimət göstərmirdi. Hətta hərbi hissələrin bütünlüklə almanlara tərəf keçməsi halları baş alıb gedirdi. Buna görə alman qoşunları Sovetlərin paytaxtı Moskvaya qədər irəliləyə bilmişdi. Bu zaman sovet dövlətinin lideri İosif Stalinin gizli tapşırığı ilə almanların vəhşi, amansız, qəddar, qaniçən obrazını yaratmağa başladılar. Yəhudi xalqına qarşı hər cür amansızlığa yol vermələrinə rəğmən, faşistlər işğal etdikləri Sovet torpaqlarında özlərini qismən mədəni aparmağa çalışır, özlərini "Xilaskar ordu" adlandırırdılar. Hətta işğal olunmuş şəhər və kəndlərdə yerli əhalinin içərisindən çıxan, amma kommunist olmayan şəxsləri mühüm vəzifələrə təyin edilirdi. Bu zaman bolşeviklər alman əskərlərinin mundiri geyindirilmiş sovet xüsusi xidmət əskərlərini düşmən əlində olan ərazilərə desant göndərdi. Həmin bu qondarma "faşistlər"ə göndərildikləri ərazinin əhalisinin bolşevizm prinsiplərinə xəyanət etdiyi bildirilmişdi. Kommunizm fanatları ideoloji rəqiblərinə qarşı çox qəddar olurdular. Belə dəstələr sovet vətəndaşlarına qarşı böyük vəhşiliklər törətməyə başladılar. Kəndlərin əhalisi sıraya düzülüb güllələnir, anbar və ya kilsələrə doldurulub, diridiri yandırılır, xəbər yaysın deyər qəsdən bir neçə nəfərin qaçmasına şərait yaradılırdı. Bu kimi xəbərlər geniş təbliğ olunmaqla daha da sürətlə yayılır, faşistlərə qarşı ümumxalq nifrətini yaradırdı. Nəticədə insanlar hər yerdə partizan hərəkətinə başladılar, əskərlər isə düşməne qarşı daha rəşadətlə döyüşdülər. Ümumiyyətlə, sovet təbliğat maşını II Dünya müharibəsində çox böyük xidmətlər göstərdi və qələbədə mühüm pay sahibi oldu. 1942-ci ilin iyulunda II Dünya müharibəsinin ən böyük döyüşü olan Stalinqrad vuruşması başlandı. Bu vuruşmada Almaniya özünün 6-cı ordusunu feldmarşal Paulsun rəhbərliyi ilə çıxartmışdı. Alman ordusu bütün say göstəricilərinə görə Sovet qoşunlarını üstələyirdi. Burada döyüşlər müharibənin taleyini həll edirmiş kimi çox amansızlıqla gedirdi. Əsas döyüşləri artilleriya və tank qoşunları aparırdı. Bu vuruşmada insan atılmamış bir güllə qədər dəyərli, meyidlər isə atılmış boş patron kimi gərəksiz idi. Sonra tarixçilər bu vuruşmanı "ət maşını" adlandıracaqdılar. Stalinqrad vuruşması zamanı insan həyatının heç bir dəyəri qalmamışdı. Tərəflərin yüz minlərlə insan itikisi hesabına başa gələn bu vuruşmasının dünya tarixində anoloqu yox idi. Sentyabr ayının sonunda faşistlər Stalinqrada girmişdilər və şəhərdə şiddətli küçə döyüşləri gedirdi. Burada hər bir ev, zavod, fabrik, küçə, bağ uğrunda qanlı döyüşlər aparılırdı. Sovet əskərləri geriye çəkilmək barədə düşünmürdülər. İki yol vardı: müqavimət göstərmək və ya ölmək. Buna görə də sonuncu patrona qədər döyüşür, amma təslim olmurdular. Şəhər tamam darmadağın olmuşdu. Divarları aşmamış yeganə bina yanmış şəhər dəyirmanına məxsus idi. II Dünya Müha-

ribəsinin III dövrü də məhz Stalinqradda başladı. Noyabrın 20-ə kimi çəkən aramsız döyüşlərdə alman qüvvələri əldən düşdü. Yalnız bundan sonra Sovet qoşunları həlledici hücumla keçidilər. Ardı-arası kəsilməyən top və güllə yağışı, snayperlərin atəşi, tankların zərbəsi, sovet əskərlərinin rəşadəti bu vuruşmanı qeyri-adi səviyyəyə qaldırmışdı. Gah bu, gah o biri tərəf azacıq irəliləyir, sonra geriye oturdulurdu. Amma nəhayət ki, noyabrın 23-də Sovet qoşunları faşist qoşunlarının arxasında birləşdi və nəticədə almanların 22 diviziyası, 330 min əskər və zabıt mühasirəyə düşdü. Alman qoşunları nə qədər ciddi cəht göstərsələr də mühasirəni yara bilmədilər. Sovet qoşunları hücumla keçərək alman qüvvələrini 220 km geriye otuzdurdu. Hücum zamanı 140 min nəfər faşist əskər-zabiti məhv edildi, 90 min nəfər əsir götürüldü. 200 gün davam edən vuruşmada faşistlər tərəfdən ölən, yaralanan, əsir və itkin düşənlərin sayı 1,5 milyon nəfər oldu. Sovet ordusu da bunun yarısı bərabərində itki vermişdi. Stalinqrad vuruşmasında Sovet tərəfinin qazandığı qələbə müharibədə dönüşün başlanğıcı, faşizmin sonuna ilk addım rolunu oynadı. Bunun siyasi və psixoloji əhəmiyyəti də böyük idi. Qələbə bütün digər cəbhələr boyu müttəfiqlərin qələbə əzmini artırdı. Artıq 1944-cü ilin yayında elə bir şərait yaranmışdı ki, Sovet qoşunları bütünlüklə Avropanı azad edəcəkdi. Buna görə də müttəfiqlər məcbur olub La-Manş boğazını keçidilər və Avropaya çıxdılar. Beləliklə, Avropanın əksər əraziləri azad edildi. Sonra Almanıyanın öz ərazisində döyüşlər getməyə başladı. Bu zaman Yaltada müttəfiqlərin Kırım konfransı çağırıldı. Bundan sonra müttəfiqlər razılaşdırılmış və müştərək əməliyyatlar keçirtməyi qərara aldılar. Sovet qoşunları tərəfindən Almanıyanın əraziləri sürətlə tutulur, alman qüvvələri darmadağın edilirdi. Sovetlər düşmənin Berlin qruplaşmasını məğlub edib amerikan hərbi hissələri ilə birləşdilər. Mayın əvvəllərində Berlin uğrunda gedən döyüşlər Sovet Ordusunun qələbəsi ilə nəticələndi. Sovet əskərləri Reyxstaqın üzərindən qırmızı sovet bayrağını asdılar. Lakin mayın 07-də alman komandanlığı Eyzenhaue- rin qərərgahına gedib, məhz onlara təslim oldular və bu barədə akt imzaladılar. Sovet komandanlığı bunu eşitcək qəti etiraz etdi. Belə olduğu üçün mayın 08-də alman komandanlığı adından Keytelin rəhbərliyi ilə nümayəndə heyəti Almanıya silahlı qüvvələrinin qeyri-şərtsiz təslim olmasını bəyan etdi və bununla əlaqədar müttəfiqlərin hamısının iştirakı ilə təslim aktı imzalandı. Mayın 09-da Moskvada böyük Qələbə paradi keçirildi, böyük təntənə ilə Qələbə bayramı qeyd olundu. Lakin bu zaman təkcə Yaponıya müharibəni davam etdirirdi və müttəfiqlik şərtlərinə əsasən Sovet ordusu özünü onlara da göstərmək məcburiyyətində idi. Potsdam konfransının qərarlarına əsasən Yaponıyaya qoşunlarını geri çəkmək və təslim olmaq təklif olunmuş, onlar isə bunu rədd etmişdilər. Belə olduğu üçün SSRİ avqustun 08-də Yaponıyaya müharibə elan etdi və hücumla düşmən qüvvələri Çindən çıxarıldı. Bu zaman ABŞ heç ehtiyac olmadığı halda Yaponıyanın Xirosima və Naqasaki şəhərlərinə 468 min nəfərin həlak olması ilə nəticələnən iki atom bombası atdı. Sentyabrın 02-də Yaponıya sarsıldı və təslim oldu.

İkinci dünya müharibəsi başa çatmaqla Dünyanın bir çox yerlərində ölkələrin müstəqilliyi bərpa olundu, bəşəriyyətə ziyanlı olan faşizm ideyaları məhv edildi. Bu müharibənin bitməsi həm də sosializm düşərgəsini genişləndirdi. Sovet qoşunlarının iştirakı ilə azad edilmiş Rumıniya, Polşa, Macarıstan, Bolqarıstan, Yuqoslaviya, Çexoslovakiya kimi ölkələrdə sosializm qurulmağa başladı. II Dünya müharibəsinin bütün statistik göstəriciləri heyrət doğururdu. Müharibə 2194 gün sürmüşdü. Bu zaman hərbi silah-sürsat istehsalı özünün ən böyük həddinə çatmış, həyatın digər sahələrində hər şey sıradan çıxdığı halda ən yeni hərbi texnikalar icad olunmuşdu. Təkcə Avropa ölkələrinə 260 milyard dollar ziyan dəymişdi. Ən dəhşətli fakt isə o idi ki, II Dünya müharibəsində 50 milyon insan həlak olmuşdu. Alman faşizmi yəhudi xalqına qarşı qətlə törətmiş, milyonlarca insan yalnız yəhudi millətinə mənsub olduğu üçün klematoriya sobalarında yandırılmışdı. Çox vaxt müsəlmanlar da qarasaç və sünnət olunmaları ucbatından yəhudi hesab edilərək eyni aqibəti yaşayırdı. Dünya ağılığı iddiasına düşmüş alman xalqı II Dünya müharibəsindən sonra heç öz ölkəsinin belə ağası olmadı. Almanıya Demokratik və Federativ adlarla iki hissəyə bölündü. Alman xalqını dəhşətli müharibəyə sürükləmiş faşist liderlərinin üzərində Nürenberq məhkəməsi quruldu. Bütün müharibə məhbüs-

larının aqibəti ən ağır cəzalarla sonuclandı. Adolf Hitler müəmmalı şəkildə qeyb olmuşdu. Sovet siyasətçiləri onun özünü zəhərləyib öldürməsi, sonra isə meyidinin yandırılması versiyasını geniş təbliğ etsələr də müttəfiqlərin ölkələrində bu barədə deletantlığa yol verilmirdi. Çoxları onun ölümünə inanmır, bəzi tarixçilər onun da Napoleon Bonapart kimi məğlubiyyətdən sonra gizli bir adaya sürgün edildiyini bildirirdilər. Elə bir hal müharibə qanunlarına tam müvafiq olsa da xalqlar tərəfindən tam layiqli cəza kimi qəbul edilməyəcəkdi. Bu səbəbdən də onun intihar etməsi təbliğ olundu. II Dünya müharibəsi ilə ötən 6 il ərzində dünyada həyat o qədər ağırlaşmışdı ki, dünya gündüzlər də qaranlıq örtük altında qalmışdı. Bu dövr ərzində həyatın musiqisi notsuz və drijorsuz çalınan qeyri-müəyyən bir əsərin musiqi səslərindən ibarət idi. Belə bir əsərin müəllifi də, ifaçısı da insanlığın özü olmuşdu.

II Dünya müharibəsi dünya tarixi boyu bəşəriyyətə qarşı törənmiş ən dəhşətli cinayət sayılırdı. Bu cinayəti törədən də, onun qurbanı da məhz insanlıq idi.

III DÜNYA MÜHARİBƏSİ SOSİALİZMİ SONA YETİRDİ

(*37 -P.Çaykovski: "2 Marş" ovqat musiqi)

XX əsrin 80-ci illərinə kimi dünya iki əks qütbə bölünmüşdü. Bir tərəfində SSRİ, Asiyanın və Şərqi Avropanın sosialist ölkələri, digər tərəfində isə ABŞ və Qərbi Avropanın inkişaf etmiş kapitalist dövlətləri durmuşdu. 1985-ci ilə kimi hər ikisi bir-birinə nəzərən iqtisadi və hərbi cəhətdən inkişaf edir, geri qalmaq istəmir və öz əhatə dairəsini genişləndirirdi. Müqayisə etdikdə sosialist düşərgəsinə daxil olan ölkələrin əhalisi əsasən ortabab həyat yaşayır, lakin heç kəs yoxsulluqdan və aclıqdan əziyyət çəkmirdi. Kapitalizm dünyasında isə kiçik bir qisim həddən artıq varlı, bir qədər artıq hissə ortabab, böyük əksəriyyət isə kasıb və miskin vəziyyətdə yaşayırdı. Sosializmin üstünlükləri kapitalist ölkələrinin fəhlə və kəndlilərini – aşağı təbəqəni qıcıqlandırır, həvəsləndirir, inqilabi ruhda yetişdirirdi. Bu isə kapitalistlər tərəfindən onlara zaman-zaman əlavə güzəştlər, imtiyazlar verilməsinə səbəb olurdu. Sosializmin təbliğat maşınına uduzan Qərb ölkələri hər il əks-təbliğata on milyardlarca dollar vəsait sərf edirdi. Bu isə əks cəbhəni tədqiq edən, onun qüsurlarını üzə çıxardan, ifşa etməyə çalışan çoxlu qəzet, jurnal, kitab, radio və televiziyanın maliyələndirilməsi demək idi. Nəticə isə çox aşağı, hətta yox səviyyəsində olurdu. Amma həm kapitalizmin üstün, həm də sosializmin qüsurlu cəhətləri az deyildi. İnhisarçılığın olmadığı hallarda kapitalizm cəmiyyəti insanlara özünün üstün cəhətlərini və fərdi keyfiyyətlərini üzə çıxartmaqda, rəsmi ideologiyadan kənar ideyaların araşdırılmasında, təbliğində, yeni fəlsəfi baxışların, dini həqiqətlərin şərh və qəbul olunmasında, insanların həddən artıq yaxşı yaşamaq arzularını gerçəkləşdirməsində hər cür şərait yaradırdı. Bu ictimai-siyasi -iqtisadi formasiya fərdlərin inkişafına yönəlmişdi. Sosializmdə isə hər şey cəmiyyətin inkişafına xidmət edirdi, fərdin özü də ictimaiyyətin tərkib hissəsi idi. Burada din və azad düşüncəyə qadağa qoyulmuşdu. Hamı yalnız kommunizm quruculuğu ideyaları ətrafında, Marksist-Leninçi fəlsəfi baxışlar daxilində düşünə və elmi əsərlər yazı bilərdi. Ədəbiyyat və incəsənət partiyalı idi. Burada sosializm-realizminə uyuşmayan heç bir əsər senzura tərəfindən qəbul olunmurdu. Mütəfəkkirlər bəsit düşüncələrə tabe olur və ona xidmət göstərirdilər. Hər şey mücərrəd kommunizm cəmiyyətinin qurulmasına bağlı idi. Qəliblərə sığmayan azad fikir sahibləri həbs olunur, azad sözün qarşısı kəsilir, bədii və incəsənət kütlə səviyyəsinə enirdi. Yaradıcı insanların dünya ilə birbaşa əlaqəsinin kəsilməsi onları inkişafdan saxlayırdı. Kommunist partiyasının üzvü və coşqun leninçi olmayanlar kapitalist ölkəsinə buraxılmaz və ya yalnız bir neçə xarici sosialist ölkəsində olmuş bir şəxsin turist putyovkası ilə kapitalist ölkələrinə getməsinə icazə verilirdi. Bu zaman turist qruppasının tən yarısı qədər də xüsusi xidmət əməkdaşı gedir, insanların hər addımı izləyirdi. İnsanlar yalnız əməkdə xarüqələr yaradaraq ortabab yaşayır, daha firavan həyat nə üçünsə qəbahətli hesab olunurdu. Buna baxmayaraq, hamı işləyir, kimsə işsiz qalmır, nə qədər az əmək haqqı alsa da, hamı dolanırdı. Müəssisələrin istehsal etdiyi məhsulun satış bazarını axtarmağa ehtiyac qalmırdı. Ölkədə bolluq və ucuzluq hökm sürürdü. Özündə 15 respublikanı birləşdirən SSRİ hökuməti bu respub-

likalar arasında iqtisadi və siyasi asılılıq yaratmışdı. Konkret bir böyük və mürəkkəb istehsal məhsulunu ərsəyə çatdırmaq üçün onun komponentlərinin hərəsi müəyyən bir respublikada istehsal olunur və beləliklə də əksər mühüm məhsulların istehsalında bütün 15 respublikanın əməyi əks olunurdu.

SSRİ-yə aşağıdakı respublikalar daxil idi:

1. Rusiya Sovet Federativ Sosialist Respublikası, paytaxtı Moskva şəhəri;
2. Ukrayna Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Kiyev şəhəri;
3. Belarusiya Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Minsk şəhəri;
4. Qazaxstan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Alma-Ata şəhəri;
5. Özbəkistan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Daşkənd şəhəri;
6. Türkmənistan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Aşqabad şəhəri;
7. Qırğızistan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Frunze şəhəri;
8. Tacikistan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Düşənbə şəhəri;
9. Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Bakı şəhəri;
10. Gürcüstan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Tibilisi şəhəri;
11. Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Yerevan şəhəri;
12. Moldaviya Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Kişinyov şəhəri;
13. Litva Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Vilnus şəhəri;
14. Latviya Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Riqa şəhəri;
15. Estoniya Sovet Sosialist Respublikası, paytaxtı Tallin şəhəri.

Bu respublikaların arasında sərhəd və gömrük xidmətləri yox idi. Sovet vətəndaşı istənilən vaxt bu respublikaların hər hansı birinə sərbəst gedə, oralarda yaşaya, işləyə, oxuya, evlənə, rəhbər vəzifələrə yüksələ bilərdi. Ölkədə vahid sərhəd, vahid pul və qiymət məzənnəsi hökm sürürdü. Hər respublikanın öz himni, gerbi, bayrağı, paytaxtı, respublika rəhbərliyi vardı. Ancaq hamısının başında SSRİ-nin himni, gerbi, bayrağı, paytaxtı, ölkə rəhbərliyi dururdu. SSRİ-nin paytaxtı həm də Rusiyanın paytaxtı olan Moskva şəhəri idi. Bu, Rusiyanın ərazi və əhalicə hamıdan daha böyük olmasına görə deyildi. Rəsmən bütün xalqlar nə qədər bərabər olsa da, Rusiya və rus xalqı əslində SSRİ-nin hakim xalqı və aparıcı respublikası idi. Ölkənin mövcud olduğu 70 il ərzində bütün ali rəhbərlik yalnız rus millətinin nümayəndəsi seçilə və təyin oluna bilərdi. Digər xalqların müəyyən həddə qədər gəlmək imkanı vardı. Ölkənin icraedici hakimiyyəti SSRİ Nazirlər Kabineti, qanunverici hakimiyyət SSRİ Ali soveti sayılsa da, əsas və real hakimiyyət Sov. İKP. MK-nın, onun Baş katibinin və Siyasi Büronun əlində idi. Sov. İKP MK-nın plenumunda və ya partiyanın qurultaylarında qəbul edilməyən qərarlar SSRİ Ali Sovetinin sessiyalarında müzakirə və qəbul edilə bilməzdi. Bütün hakimiyyət əslində Kommunist Partiyasına məxsus idi. Respublikalarda da onun respublikalar üzrə odevkat strukturları eyni səlahiyyətləri icra edirdi. Ən nəhayət, rayonlarda partiya Komitəsinin birinci katibi hegamonluq edir, müəssisələrdə və hərbi hissələrdə isə partkomlar direktorla və ya komandirlə yanaşı rəhbər funk siya daşıyırdı. Bütün bu kimi anormallıqla yanaşı digər bir anormallıq da o idi ki, ölkədə çox şey, o cümlədən təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və idman xidmətləri pulsuz idi. Fəhlə və kolxozçunun övladı da oxuyub, özünü göstərüb, prokuror, rəis, direktor, müdir vəzifələrindən tutmuş raykom, nazir və respublikanın 1-ci katibi vəzifələrinə qədər yüksələ bilərdi. Ölkədə fərdi olan yalnız vətəndaşın mənzili və ailəsi idi. O da beynəlmiləlçi, yəni qarışıq nigahlardan olardısı, daha üstün tutulurdu. Hər şey dövlətə məxsus və dövlət mülkiyyətində idi. Torpaqdan tutmuş yola, çaya, meşəyə, dağlara, yeraltı və yerüstü sərvətlərə, ictimai və çoxmənzilli binalara, idarə və müəssisələrə qədər hər şeyə respublika və İttifaq dövləti sahib dururdu. Hər sahədə dövlət təminatı və təchizatı vardı. Ölkəni onun respublikalarının digər ölkələrlə aralığında vahid sərhəd və vahid Sovet Ordusu müdafiə edirdi. SSRİ Şərqi Avropadan tutmuş Asiyanın Qərbinə, Sakit okeana qədər uzanan çox böyük bir ərazidə yerləşirdi. Onun bir tərəfində Günəş çıxarkən digər tərəfində batırdı. Dünyanın idman arenalarında ölkəni müttəfiq respublikaların ən yaxşılarından seçilmiş SSRİ yığması təmsil edirdi. Bu möhtəşəm ölkə kosmosda da öz hegamonluğunu sürdürməyə çalışır və buna qismən nail olurdu.

Yerdə bütün sosialist ölkələrinin dayağı, hamisi və himayədarı SSRİ idi. Avropada Polşa Xalq Respublikası, Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqarıstan Xalq Respublikası, Rumıniya Xalq Respublikası, Macarıstan Xalq Respublikası, Çexoslovakiya Sosialist Respublikası, Yuqoslaviya Sosialist Federativ Respublikası, Asiyada Vyetnam Sosialist Respublikası, Çin Xalq Respublikası, Koreya Xalq Demokratik Respublikası, Monqolustan Xalq Respublikası, Amerika qitəsində isə Kuba Respublikası sosialist düşərgəsinə daxil idi. Bunlardan əlavə olaraq Afrikanın, Asiyanın və Amerikanın adı “Demokratik” və “Xalq” əlavəsi ilə tanınan ölkələri SSRİ-nin ətrafında və nəzarəti altında idi. Sosialist düşərgəsinə daxil olan ölkələr hakimiyyət baxımından rəsmən müstəqil olsalar da, əslində SSRİ-dən asılı idilər. Kapitalizm dünyasının təhriki ilə öz müstəqilliyini ifadə etmək və 1956-cı ildə bu birlikdən qopmaq istəyən Macarıstanın, 1968-ci ildə isə eyni səbəbə görə Çexoslovakiyanın paytaxtına o saatdaca Sovet tankları daxil olmuş və milli hərəkəti qan dənizində boğmuşdu. Hərbi sahədə onlara Varşava Müqaviləsi ölkələrinin vahid hərbi mərkəzi rəhbərlik və onları müdafiə edirdi. Varşava Müqaviləsi ölkələrinin hərbi potensialı Şimali Atlantika Blokuna (NATO) qarşı çıxmaqla yeganə hərbi güc idi. Onun yerin üstündə, altında, okean sularında, hətta kosmosda da hərbi bazaları vardı. SSRİ və ABŞ adlı iki dövlətin rəqabəti əslində həm də onların inkişafına səbəb olurdu. Eyni zamanda onların digər dövlətlərə münasibəti də hörmət-əhtiram səviyyəsində inkişaf edirdi. Bu böyük güclərdən hər hansı biri hansısa başqa dövlətin xətrinə dəyən hərəkətlərə və hegamonluğa yol verməməyə çalışırdı. İki rəqib ölkənin bu rəqabəti hesabına dünyada qismən sakitlik və əmin-amanlıq hökm sürürdü. SSRİ kasıb, zəif dövlətlərə qarşı daha həssas idi. Oralardan gəncləri yığıb gətirir, onlara pulsuz ali təhsil verirdi. Amma bu heç də havayı olmurdu, həmin gəncləri ya “işıdırıb” öünün xüsusi xidmətlərindən asılı edir, ya da kommunist partiyası sıralarına keçirib, öz ölkəsi üçün inqilabçı yetişdirirdi. Belə davam edərdisə SSRİ tədricən dünya ölkələrinin əksəriyyətini sosialist düşərgəsinə qoşacaqdı. Onunla açıq müharibə aparmaq əks tərəfə qələbə qazandırmayacaqdı və həm də bu III Dünya müharibəsinin başlanmasına səbəb olardı. Bu isə nüvə müharibəsinin başlanması demək idi. Mövcud vəziyyətdə silahlı müharibə yalnız kiçik dövlətlərə yaraşır. Əks-təbliğət yolu da yetərli deyildi, çünki Sovet təbliğatı daha güclü idi. Hər iki tərəf bir-birinə silahlı güc hesabına bata bilməyəcəyini başa düşür və yeni mübarizə yolları axtarırdı. ABŞ-in Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsində (MKİ) nəhayət ki, bunun yolu tapıldı. Bunu gerçəkləşdirmək və gizli, yeni formalı III Dünya müharibəsinə başlamaq üçün ABŞ rəhbərliyindən böyük siyasi iradə və məharət tələb olunurdu. Bu iradəni ortaya ABŞ-ın 1981-ci ildə yeni prezidenti seçiləcək Ronald Reyqan ortaya qoyacaqdı. Buna qədər isə 20 il gərgin əmək sərf olunmuşdu. Bundan ötrü SSRİ-də yaşayan bir sıra istedadlı gənclərlə gizli iş aparılmışdı. Belələrini tapmaq, onların düşüncəsini dəyişmək və öz dövlətinə qarşı çevirmək heç asan deyildi, amma mümkün idi. Elələri SSRİ-də yaşayan agentlərin, xüsusən də yəhudi mənsublarının vasitəsilə tapdılar, tədricən və özlərinin də xəbəri olmadan yetişdirdilər. Bir çoxları heç sonacan əslində haraya və nəyə xidmət etdiyini bilmədi. Əvvəlcə bu gənclərin komsomol fəali olması üçün çalışdılar, sonra isə ali məktəbdə qarşılarına çıxan hər bir maneəni dəf edərək irəliləməsinə, yüksəlməsinə kömək etdilər. Sonra Kommunist partiyası sıralarına daxil olması üçün şərait yaradıldı. Gizli əl onların qarşısında rəqib ola biləcək şəxsləri bir-bir sıradan çıxardı. Bu şəxsləri partiya-sovet və təsərrüfat sahələrində ən yaxşı mütəxəssis kimi inkişaf etdirirdilər. Bu şəxslər özlərinin bu irəliləyişində öz hünəri və istedadı olmasını qabartdıqları halda bunun belə olmadığını onlara başa salmaq lazım gəlirdi. Bu zaman elələri planlaşdırılmış kritik məqamlara salırdılar. Yalnız öz səhvini anlayan şəxsləri yenidən irəli aparır, yüksəldilirdi. Anlamayanlar və ya etibarsızlar üçün təsadüfi avtomobil qəzası, ağır xəstəlik, psixi pozğunluq, qəfil ölüm planları hər zaman hazır idi. Bir-birlərindən xəbərsiz olaraq hakimiyyət olimpinə doğru irəliləyən bu adamlar bir-birlərindən və əslində çox şeydən, o cümlədən yüksək vəzifələr əldə etməkdə agentura şəbəkəsinin istəyi və əli olmasından xəbərsiz idilər. Amma ən yaxşısı onların bunu dərk etmədən, qələbə, öz düşüncəsi etibarlı ilə etməsi və demokratik ruhlu şəxslər kimi görünməsi idi. Belələri isə heç də az yetişmədi. Dildə Marksizm-Leninizm ideyalarını, sosializmi, kommunizm quruculuğunu təbliğ etsə də, qələbə

bu adamlar başqa düşüncə daşıyırdılar və özləri də hiss etmədən tədricən bunu biruzə verir və cəmiyyəti tədricən sosializmə əks olan ideyalara hazırlayırdılar. Amma zətən təmiz demokratlar da vardı. ABŞ tərəfindən sosializm cəmiyyətinin aşınması üçün müəyyən digər tədbirlər də həyata keçirilirdi. Sovet cəmiyyətinə saxtakarlıq, məddahlıq, şəxsiyyətə pərəstiş, rüşvətxorluq və korrupsiya sirayət olunurdu. İnsanların daha yaxşı yaşamaq ehtiyacları onların imkan var ikən rüşvət almasına rəvac verirdi. Əvvəl verilən rüşvəti güclə alanlar sonra bu rüşvəti tələb etməkdən çəkinmirdilər. Rüşvət daha çox ali məktəblərin qəbul prosesinə sirayət olunmuşdu. Böyük məbləğdə rüşvət verərək ali məktəbə qəbul oluna bilən tələbə sonra yenə mütəmadi pul verərək qiymət alırdı. Böyük məbləğdə rüşvət verərək ali məktəb bitirmiş hüquqşünas, həkim, partiya ideoloqu, mühəndis və sair mütəxəssislər sonra işləyəcəyi hər hansı bir yerdə, yüksək vəzifələrdə olarkən verilmiş bu rüşvəti çıxartmağa çalışacaqdı. Təhsillə yanaşı daha böyük rüşvət hüquq-mühafizə orqanları arasında yayılmışdı. Bu isə rüşvət hesabına cinayətkarların buraxılmasına səbəb olurdu. Nəticədə, cəmiyyətdə sərbəst gəzən cinayətkarların sayı artırdı. Hətta kommunist partiyası sıralarına üzvlüyə qəbul olunmaq da rüşvət hesabına başa gəlirdi. Rüşvət hesabına Kommunist Partiyası sıralarına daxil olmuş gəncin gələcəkdə əsil kommunist olmayacağı aydın idi. Elə kommunistlərdən biri də 1931-ci ilin 02 mart tarixində, Stavropol vilayətinin kəndli ailəsində dünyaya gəlmiş Mixail Sergeyeviç Qorbaçov oldu. Onu hələ 21 yaşında ikən Kommunist Partiyasının sıralarına keçirtmişdilər. 1955-ci ildə o, Sovet İttifaqının ən nüfuzlu M.V. Lomonosov adına MDU-nin hüquq fakültəsini, 1967-ci ildə isə Stavropol Kənd -təssərüffatı İnstitutunu aqronom-iqtisadçı ixtisası üzrə bitirdi. Onu yetişdirib əvvəlcə Ümumittifaq Lenin Kommunist Gənclər İttifaqının Stavropol Vilayət Komitəsində təbliğat-təşviqat işləri üzrə müavin, sonra şəhər Komsomol idarəsinin, qısa vaxtdan sonra isə Vilayət Komsomol Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə yüksəldilər. Mixailin fəvqəladə fədakarlığı yox idi. Özündən xəbərsiz olaraq siyasi rəqibləri sıradan çıxardılır, ixtiyar sahibləri rüşvətlə satın alınır. 1962-ci ildə o, Sov.İKP MK Stavropol vilayət Komitəsində partiya təşkilatçısı, bir neçə il sonra isə Stavropol şəhər partiya Komitəsinin birinci katibi “seçildi”. Daha bir neçə ildən sonra isə o artıq Sov.İKP MK Stavropol Vilayət Komitəsinin birinci katibi idi. Ali məktəbi bitirdikdən sonra cəmi 15 il ərzində və 39 yaşda ikən bu qədər yüksək vəzifələrə nail olmaq hər hansı bir SSRİ vətəndaşının heç yuxusuna da girməzdi. Eyni zamanda Sov.İKP MK-da ona rəqib ola biləcək şəxslər ləkələnir, xəstəliklər və ya qəfil ölümə sıradan çıxardılırdı. Nəhayət 1978-ci ildə Qorbaçov Sov.İKP MK-nın katibi vəzifəsinə yüksəldi. Bir il sonra o, Siyasi Büroya üzvlüyə namizəd, sonra üzv seçildi. 1982-ci ildə Sov.İKP MK-nın 20 ilə yaxın Baş katibi olmuş Leonid İliç Brejnev vəfat etdi. Onun yerinə seçilən Andropov ölkəyə cəmi iki ilə yaxın rəhbərlik edə bildi. O guya ki, vəfat etdi, əslində isə öldürüldü. Ondan sonra seçilən Çernenko cəmi bir il – 1985-ci ilin martına kimi, çox qısa müddət ərzində Baş katib postuna yiyələndi. Bu qoca partiya bosları çox təəccüblü şəkildə bir-bir sıradan çıxardılırdı. Sanki mələk Əzrail Kremlin dəhlizlərində dolaşır, yalnız Mixail Qorbaçovun qarşısını açmaqla məşğul olurdu. Bu illərdə hətta Müdafiə Nazirliyinin, Ali Baş Komandanlığın ordu generalları, hətta marşallar da adi təsadüflər, sui-qəsdlər, mübahisələr qurbanı olaraq öldürülürdü. Nəhayət ki, 1985-ci ildə Mixail Serqeyeviç Qorbaçov Sov.İKP MK-nın Baş katibi vəzifəsinə seçildi (təyin edildi). Bununla da III Dünya Müharibəsi yeni və hucum mərhələsinə keçirdi. Daha bir neçə il ötdükdən sonra M.Qorbaçov SSRİ Ali Sovetinin sədri, 1990-cı ilin mart ayında SSRİ-nin prezidenti, SSRİ Müdafiə Şurasının sədri, daha sonra isə Hərbi Qüvvələrin Ali Baş Komandanı oldu. Onun Sovet hökumətində zəbt edə biləcəyi daha bir ali vəzifə qalmamışdı. Bunların hamısı daha böyük vəzifəyə – SSRİ-nin dağıdılmasına xidmət edirdi. O, ali hakimiyyət başına gəldikdən sonra əvvəlcə abutruyent hazırlayan repetitorlara, gül alverçilərinə, çörək bişirib satanlara, taksi xidməti göstərən fərdi sürücülərə qarşı mübarizə kompaniyasına başladı. Bunun bir nəticə verəcəyini gözləmədən o, alkoqollu içkilərin satışına qarşı mübarizə kompaniyasını işə saldı. Həyatı içkidən ayrı olmayan “rus İvanının” birdən-birə əlindən içkisinin alınması əslində onun qıcıqlanması və ayağa qalxması üçün çox böyük stimül idi. Bu zaman sürətlə spirtli içkilərin qiyməti qalxdı, üzümlüklər dağıdıldı, tütün və şəkər qıtlığı

yarandı və birdən birə ölkədə narkotika geniş yayıldı. Narkotikanın gənc nəslə sıradan çıxartmaq üçün yayıldığı sonralar məlum olacaqdı. Bu illərdə Sov. İKP MK-nın Baş katibi Mixail Qorbaçovla ABŞ prezidenti Ronald Reyqan arasında yaxınlaşdırıcı hansısa səbəbin ola biləcəyi heç ağla sığan deyildi. Amma 1986-cı ildə birdən-birə bu iki şəxsin görüşü keçirildi. Buna tanışlıq və “Soyuq müharibənin” ləğvi istiqamətində mühüm addım” adını qoydular. Reyqanı ABŞ-da həm də bir aktyor kimi tanıyırdılar. Buna görə də o kifayət qədər ciddi, doğrucu və əslində olduğu kimi görünməyə çalışdı. M.Qorbaçovu isə SSRİ-də aktyor kimi tanımırdılar. Buna görə də o hər addımında artistlik etməyə çalışır, insanların gözünün içinə dimdik açıq yalanlar söyləməkdən çəkinmirdi. Bəlkə də Reyqandan daha mahir aktyor olmağa çalışırdı. İki artist arasında bir neçə “tanışlıq” görüşündən sonra onlar 1987-ci ildə Vaşinqtonda “Yaxın və orta mənzilli raketlərin ləğv olunması barədə” birgə sənəd imzaladılar. ABŞ-ın bu öhtəliyə necə əməl etdiyi məlum olmasa da, SSRİ-də sonradan da bu kimi sənədlərin icrası yubadılmır, dərhal həyata keçirilir və TV kanalları vasitəsilə geniş yayımlanırdı. Bu görüşlərin çox gizli tərəfləri vardı. Bunlar isə özünü SSRİ-də baş verən yeni-yeni dəyişikliklərdə göstərirdi. 1988-ci ildə R.Reyqan Moskvaya gəldi. Bunu “Yenidənqurma” adlı “filmin” ssenarisinin yazılmasında yaradıcılıq ezamiyyəti kimi də başa düşmək olardı. Ölkə “Yenidənqurma” adı altında məharətlə sona doğru istiqamətləndirildi. Birdən birə KİV-də senzura götürüldü, ölkədə “Aşkarlıq” adı altında böyük və əslində anti-sovet təbliğatına rəvac verildi. Hər şey barədə açıq-aşkar danışmaq, yazmaq imkanı qazanan şəxslər Kommunist Partiyasının sabiq liderləri, o cümlədən onun qurucusu V.İ.Lenin barədə hər cür məxvi məlumatları, gizli arxiv sənədlərini, daha çox da böhtan, yalan, iftiraları önə çıxartdılar. Bu zaman sanki bütün bunları etməyə hazır olan yeni nəsil gənc alimlər, publisistlər, xüsusən tarixçilər, hüquqşünaslar, yazıçı və şairlər ortaya atıldı. Guya ki bu onların hamısının içindən gələn müstəqil qərar idi. 1989-cu ildə SSRİ prezidenti ilə ABŞ prezidenti növbəti dəfə görüşdülər. Amma bu görüş son dərəcə qeyri-adi bir məkanda baş verdi. Onlar Aralıq dənizindəki Malta adası yaxınlığında, dənizin dibində, sualtı qayıqda görüşdülər! Görüşün bu dərəcədə məxviliyi hər hansı bir izləmə və dinləmə qurğularından ehtiyatlanmanı göstərirdi. Üçüncü bir super gücün mövcud olmadığı bir zamanda onlar kimdən belə çəkinirdilər? Hətta tərcüməçilərin də sonrakı taleyi qaranlıq qaldı. İki rəqib prezidentin bu dərəcədə məxvi görüş keçirtməsi böyük şübhələrdən xəbər verirdi. Qəzetlərdə, TV ekranlarında, Ali Sovet sessiyalarında hər şey barəsində hər nə gəldi danışılması, partiya liderlərinin, tanınmış şəxslərin, hörmətli adamların ittiham olunması, hörmətdən salınması əslində insanların bütün siyasi inanclarını sıradan çıxartmağa xidmət edirdi. Daha onların Sov.İKP-ə inamı qalmamışdı. Sovet xalqları arasında qızıqdırılan milli-etnik ədavət əhalini özbaşınalılara, mitinqlərə, yürüslərə, silahlı, silahsız qarşıdurmalara sürükləyirdi. İlk münaqişə 1986-cı ildə, Qazaxstanda alovlandı. Uzun illər Qazaxstanın partiya rəhbəri olmuş Dinmuhəmməd Kunayev vəzifəsindən çıxarıldı, yerinə rus mənşəli Kolbin birinci katib təyin edildi. Qazaxstanın millətçi qüvvələri Alma-Ata şəhərində iğtişaşlar törədərək buna öz etirazlarını bildirdilər. Sonra Özbəkistanın Fərqanə, Qırğızıstanın Oş və digər şəhərlərində milli zəmində iğtişaşlar düşdü. 1937-53-cü illərdə Stalin-Beriya cütlüyünün fərfəsi ilə buraya sürgün olunmuş azərbaycanlılara, əcir və məşəti türklərinə qarşı öz türk soydaşları tərəfindən amansız qətləmlər törədildi. Bunlar çox anlaşıq hadisələr idi. Xüsusən də Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində yaşayan ermənilərin birdən birə azərbaycanlılara qarşı amansız mübarizəyə qalxması, dəhşətli qətləmlər törətməsi, məntiqə sığmayan iddialar yürütməsi heç adi hal sayıla bilməzdi. Azərbaycanın tarixi Zəngəzur mahalında – Ermənistanın tabeliyinə verilmiş bu ərazilərdə yaşayan yerli azərbaycanlılara qarşı deportasiya siyasəti nə adi insanlığa, nə də Sovet qanunlarına müvafiq deyildi. Buna qarşı 1988-ci ildə Sumqayıtda dəhşətli cavab aksiyaları keçirildi. 1989-cu ilin aprelində Tibilisində mitinqçilərin minə əleyhinə bellə dağıdılması artıq SSRİ-nin sona doğru aparın qısa yola çıxdığını sübuta yetirdi. 1990-cı ildə Bakıda, 1991-ci ildə Pribaltika şəhərlərində qanlı qarşıdurmalar baş verdi. 1989-cu ildən etibarən dükan və mağazalarda ərzaq qıtlığı yaranmağa başlamışdı. Sanki SSRİ bütün dünyanı yedizdirməyə hazır olan və 15-20 illik ehtiyat fondlarına malik böyük bir ölkə deyildi. Bütün

öncəgörənlərin proqnozları 2000-ci ildə yeni Dünya müharibəsinin başlanacağını bildirirdi. Əslində bu kütləvi hipnoz və əhalini anarxiyaya hazırlamaq xarakteri daşıyırdı. Amma olan olmuş və həqiqətən də III Dünya müharibəsi başlanmışdı. Baş verənlərin hamısı III Dünya müharibəsinin I mərhələsinin təzahürləri idi. Müharibənin nəticəsi olaraq SSRİ-nin əldə etdiyi bütün torpaqlar xalq inqilabları, mitinq, yürüş, qiyam və çevrilişlərlə tədricən süquta uğrayır, yeni nəsil siyasi qüvvələr birdən-birə demokrat kimi ortaya atılıb hər şeyi devirməyə, dağıtmağa və bu dağıntıların üstündə hakimiyyətə gəlməyə çalışırdılar. Dünyanın böyük bir hissəsi iğtişaşlar və qan içərisində çabalayırdı. Yüz minlərlə, milyonlarca insan milli mənsubiyyətinə görə əsir götürülür, vəhşiliklə qətlə yetirilir, evindən-əşiyindən, yurdundan didərgin salınırdı. Sovet iqtisadiyyatı tamam sıradan çıxarılmaqda idi. Amma hələ ki, ölkədə Sov.İKP MK-nın hakimiyyəti qalmışdı. Buna görə əvvəlcə konstitusiyaya dəyişiklik edildi və bir partiyalı sistem ləğv olundu. 1989-cu ildə SSRİ-nin Əfqanıstandakı müharibəsi dayandırıldı və qoşunlar çıxarıldı. 1990-cı ildə ADR ilə AFR adlı iki Almaniya birləşdi və bir qədər əvvəlin iki Almaniyası tarixə qovuşdu. Almaniya, sonra digər Varşava müqaviləsi ölkələrindən Sovet qoşunlarının çıxarılması yüz minlərlə hərbiçinin də işsiz və evsizlərin sırasına qoşulmasına səbəb oldu. Ölkədə daha böyük narazı qüvvələr yarandı. Dünyada sənaye məhsulu və enerji istehlakçısı kimi tanınan bir böyük ölkədə birdən birə çörək də, benzin də, elektrik enerjisi də “tükəndi”. 1985-ci ildən sonra kommunizmə qovuşacağı iddia edilən Sovet İttifaqı və Sovet xalqı birdən-birə fəlakətə qovuşdu. İnsanlar dəhşətli qıtlıq və aclıq içərisində idilər. Səhərdən çörək növbələri yaranır, bütün qida məhsulları talon vasitəsilə satışa buraxılırdı. Bütün bunların necə gülünc, eyni zamanda necə böyük ədalətsizliklərin nəticəsi olması bir neçə ildən sonra hamıya aydın olacaqdı. Qoca tarix öz hakimiyyətini bir ayrı dövlətin iqtisadi və hərbi maraqları naminə əldən verən, dağıdan, öz xalqına qarşı böyük xəyanət və amansızlıq göstərən, üzvü olduğu xalqı, partiyayı hamının nəzərində düşməyə çevirən bir ayrı hökmdar tanınamışdı. Əslində Mixail Qorbaçov “Xalqlar düşərgəsi” adlanan Sovet İmperiyasına daxil olan respublikalara, xalqlara müstəqilliyin daha sivil yollarla verilməsini təmin edə bilirdi. Bunun necə mümkün olduğunu Çexoslovakiya prezidenti Vatslav Qavel göstərdi. Qorbaçov bunu daha rahatca edə bilirdi, lakin bu halda imperialist qərb dövlətlərinin marağına uyğun olmayacaqdı. Çünki bu zaman bu yeni və müstəqil dövlətlər arasında iqtisadi-siyasi, təsərrüfat bağlantıları qalacaq, onları iqtisadi cəhətdən çökdürmək mümkün olmayacaqdı. Bunsuz Qərb ölkələri onları əl açmağa və yardımçı axtarmağa məcbur və öz diqtəsini qəbul etdirə bilməyəcəkdi. Onlara isə bu lazım deyildi. Yeni dövlətlərin sıfırdan başlanmalı olan iqtisadiyyatın xarici investorlar, bazarlarını isə xarici məhsullar zəbt etmək istəyirdi. Demək olar ki, SSRİ sonun bir addım-lığında durmuşdu. Buna qarşı çıxan kommunistlər, hərbiçilər, siyasi qüvvələr az deyildi. Onların ayağa qalxması hər şeyin qarşısını ala bilirdi. Ona görə də 1991-ci ildə bu işi SSRİ-nin vitse-prezidenti olan Qennadi Yanayevin rəhbərliyi ilə qurulmuş tamaşa ilə başa vurmağı qərara aldılar. Guya ki, Yanayev, SSRİ Ali Sovetinin sədri Lukyanov, müdafiə naziri Yazov və daha digər dövlət rəhbərlərinin iştirakı ilə Dövlət çevrilişi baş verdi və bu zaman Farosda istirahət edən Mixail Qorbaçov öz ailəsi ilə birlikdə guya ki həbs edildi. Lakin bir neçə gündən sonra RSFSR Ali Sovetinin sədri Boris Yeltsinin rəhbərliyi ilə bu “çevriliş” yatırıldı və Qorbaçov “azad” olundu. 1991-ci ilin avqustunda baş verən bu fəvqəladə vəziyyətin nəticəsi olaraq Boris Yeltsin önə çıxarıldı. Bu zaman SSRİ-yə daxil olan müttəfiq respublikalar bir-bir özlərinin müstəqilliklərini elan etməyə başladılar. M. Qorbaçov ölkə başçısı postunda beləcə müqəvva rolunu oynayarkən 1991-ci ilin dekabrın 08-də Rusiya (Yeltsin), Ukrayna (Kravçuk) və Belorusiya (Şuşkeviç) respublikalarının prezidentləri Belorusiyanın Belovejsk meşəsindəki bir iqamətgahda toplaşdı, SSRİ-dən çıxdıklarını və Müstəqil Dövlətlər Birliyi adlı bir yeni İttifaq yaratdıklarını elan etdilər. Dekabrın 25-də M. Qorbaçov artıq mövcud olmayan SSRİ-nin prezidenti vəzifəsini öz üzərindən götürdüyünü elan etdi, bununla da rəsmən SSRİ süquta uğradı. Haram yollar və ədalətsizliklər, on minlərlə insanın qətl, represiyalar, Vətəndaş müharibəsi üzərində qurulan Sovet hökumətinin eyni cür aqibətlə üzləşməsi heç təsadüfi deyildi. Onun çarizmi devirdiyi kimi də devriləcəyi böyük hikmətlərdən xəbər verirdi. Bu həqiqəti ABŞ-in də

anlaması lazım idi. Dünya borc dünyası deyildimi? Ancaq onların bu böyük və adi həqiqəti anlaması üçün yüz illər lazım gəldi. SSRİ-nin və bütün sosialist düşərgəsi ölkələrinin dağılması Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin uğurla planlaşdırdığı, lakin bədii özfəaliyyət səviyyəsində həyat keçirtməyi tamaşanın birinci pərdəsi idi və bu pərdə sona yetdi. Bu hissədə aparıcı rol oynayan Mixail Qorbaçov Ronald Reyqanın rejissorluğu altında öz rolunun öhtəsindən gəlsə də, bu heç də yüksək peşəkarlıqla olmadı. Bəlkə də buna görə o, 1993-cü ildə “Bu uzaqdır, elə yaxındır” filmində özü öz rolunu oynamağa çalışdı. Mixail Qorbaçov tarixə xəyanətkar rus-sovet çarı kimi düşsə də, Ronald Reyqan qədər həm də mahir aktyor kimi düşə bilmədi. Onun hansı dərəcədə mahir aktyor olduğunu Rusiya prezidentliyinə seçkilər zamanı öz namizədliyini irəli sürərkən xalqdan aldığı cəmi 1% səs də sübut edirdi. Amma Qərb dünyası Qorbaçova onun bu böyük qəhrəmanlığına görə çox böyük dəyər verdi. Qorbaçovu bir sıra ABŞ universitetlərinin fəxri doktoru seçdikdən sonra Nobel sülh mükafatı ilə də təltif etdilər. Amma bu mükafatın öz xalqı qarşısında hansı xidmətlərinə görə olması kimsəyə aydın olmadı.

ABŞ-da R.Reyqan ikinci hakimiyyət müddətini öz dövləti üçün şərəflə başa vurdu. Ondan sonra bu postu Corc Buş tutdu. O ikinci müddətə prezident seçimində Bill Klintonu uduzdu. Bill Klinton ikinci prezidentlik müddətini 2001-ci ildə başa vurduqdan sonra bu postu oğul Corc Buş tutdu. Hər üç prezident MİK-in hazırladığı, Reyqanın başladığı III Dünya müharibəsini uğurla davam etdirdi.

III Dünya Müharibəsinin üçüncü mərhələsi SSRİ-nin dağılmasından və sosialist düşərgəsinin süqutundan sonra başladı. Bu dövrdə iqtisadi rıçaqların ələ keçirilməsi, bazarların zəbt edilməsi və dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi prosesi ilə xarakterizə olundu. Səbiq SSRİ-nin varisi olan Rusiya SSRİ-nin borclarını və ona olan borcları öz üzərinə götürdü. Hər bir şey istehsal edən böyük bir ölkə heç bir şey istehsal edə bilməyəcək vəziyyətə salınmışdı. Qərb ölkələri əvvəlcə müvafiq yerli adamlara biznes qurmaqdan ötrü siyasi və iqtisadi dəstək verdilər. Rusiyada belə adamların əksəriyyəti yəhudi mənşəlilər, anası, əri, arvadı, kürəkəni və ya gəlini yəhudi olanlar idi. Qısa müddət ərzində onlar Rusiyanın milyarderlərinə çevrildilər. Aralarında kimlər yox idi? Qusinski, Berezovski, Yavlinski, Abramoviç, Çubays, Primakov, Jirinovski, Sobçak və onlarca başqaları. Onlar Rusiyanın əsas enerji resurslarını, Dövlət əmlakının böyük hissəsini, bir sıra sənaye sahələrini, böyük kapitalla malik bankları və siyasi sferanı öz inhisarına aldılar. Bu zaman Sovet Xüsusi xidmət orqanlarının əməkdaşlarının, rus-sovet generalitetinin də ağzı yumuldu, onlara İttifaqın miraslarını dəyər-dəyməzinə özəlləşdirməkdə və uğurlu biznes şəbəkəsi yaratmaqda şərait yaradıldı. Həmin şəxslər isə dünyanın heç bir yerində, yüz illərin milyonlərinin malik olmadıqları qədər böyük kapitalla malik oldular. Hətta ölkədə adi məişət və iaşə xidməti şəbəkəsi də xarici kapitalın inhisarına keçmişdi. Sanki bunu bacarmaq üçün də xüsusi kapital və şəxsi istedad lazım imiş. Dünyanın bütün ölkələrində son 50 il ərzində həyata keçirilmiş və iflasa uğramış hər cür iqtisadi fırıldaqclar vardisa, səbiq sovet respublikalarında uğurla tətbiq olundu. Yerli istehsalın qarşısını almaq və bazarları öz əlinə keçirtmək üçün xarici iş adamları buraya öz məhsullarını gətirib, yerli məhsuldan daha ucuz qiymətə satmaqla, onu iflasa uğradırdılar. Təbii ki, əhali daha keyfiyyətli və ucuz import mallarını qoyub, bir sıra komponentlərinə görə ondan geridə qalan yerli mallara üstünlük verməyəcəkdi. Yerli məhsulların mühafizəsini təmin etməli olan vergi və gömrük xidmətləri, onların aksiz markaları və nəzarət şəbəkəsi tam korrupsiyalanıb, yerli istehsalı daha ağır zərbələr vurdu. Ölkədə ən varlı, ən nüfuzlu və ən məşhur sahə bir vaxtlar kimsənin tanımadığı gömrük, vergi, eləcə də tamam yeni olan Dövlət Əmlakının Özəlləşdirilməsi Komitəsi idi. Yalnız xırda biznes yerli iş adamlarının ixtiyarına saxlanılmışdı. Xalq az qala bütövlən xırda alverə möhtac olmuşdu. Yeni yaranan iqtisadi münasibətlərdə və bazar iqtisadiyyatının formalaşmasında ayrı-ayrı tüfeyli dəstələr, əvvəllər sovet cəmiyyətinin qəbul etmədiyi ünsürlər fəal rol oynayır, süni şəkildə varlanma baş verirdi. Kiçik bir qisim həddən artıq varlanır, böyük bir qisim isə ərzağı talonlarla alırdı. Ziyalı təbəqəsi müharibənin bu mərhələsində ağır zərbələr aldı və qismən sıradan çıxarıldı. Ziyalı donu geyinmiş şəxslərin böyük əksəriyyəti siyasi iqtidarın nöqərləri idi. Onlar özlərinin şəxsi rifahı naminə satılmış, bəzən

hətta özlərini havayı bağışlatmışdılar. Bir qismi Qeyri Hökumət Təşkilatı yaradaraq xarici qrant hesabına guya ki, fəaliyyət göstərir, guya ki, nə ilə məşğul olurdu. Əslində onlar qrant verən donor təşkilatlarını aldatmır, öz ölkələrini və özlərini aldadır, özlərini satırdılar. Bu qrantların böyük əksəriyyəti müxalif yönümlü şəxslərə qismət olurdu. Çünki əslində bu kiçik məbləğdə olan qrant maliyyəsi onların susmaq, özü üçün firavan yaşamaq və daha çox isə donor təşkilatlarının təmsil etdikləri dövlətlərin marağının ilməyinə düşmək üçün lazım idi. Bu mərhələdə ən böyük saxtakarlıqlar dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi prosesində həyata keçirilirdi. Ən dəyərli müəssisələr tamam müflis vəziyyətə salınır, dağıdılır, sonra guya ki, xalq arasında hərraca çıxardılaraq, əslində isə imkanlı şəxslərdən rüşvət alınaraq, xalqın– müəssisə kollektivinin və digər fərdlərin inanaraq qoymuş olduğu çeklərə qarşılıq daha böyük məbləğdə çek “qoyaraq”, böyük rüşvət hesabına ayrı-ayrı adamlara satırdılar. Əslində bu zaman hərrac aparən Əmlak (Özəlləşdirmə) Komitəsi rəhbərliyi bu qədər sayda özəlləşmə çeki qoymurdu. Hər şey kağız üzərində idi. Sonra da guya ki, yandırılan bu çeklərin əslində qoyulmadığını, mövcud olmadığını kim sübut edə bilərdi ki? Sonradan məlum olacaqdı ki, ölkələrdə milyonlar, sonra isə milyardların yetişdirilməsi də III Dünya müharibəsinin III mərhələsinin qanunlarına müvafiq olaraq baş vermiş. Bu mərhələdə bir elə böyük siyasi gərginliklər, münaqişələr, qarşıdurmalar baş vermədi. Hamının, daha çox da aşağı zümrələrin aktiv siyasətlə məşğul olduğu bir zamanda ölkələrdə ciddi iqtisadi və demokratik dəyişikliklər həyata keçirtmək mümkün deyildi. İkinci mərhələnin sonunda siyasi hakimiyyəti ələ almış, hakimiyyət zirvəsinə qaldırılmış xalq cəbhəsi liderləri, mitinq qəhrəmanları, populyar deputatlar artıq varlandıqları və verdikləri vədlərin yalan çıxması səbəbindən bitmiş, israf olunmuşdular. Buna görə də tədricən onların tutduqları vəzifələrdən uzaqlaşdırılması, yeni bir siyasi dalğanın təsiri ilə devrilməsi, hətta həbs olunması halları başladı. Yeni siyasi dalğanın başında köhnə kommunist bosları durmuşdu. Onların enerjisi cəmiyyətdə tamam sönməmişdi və onları da hakimiyyətə gətirib israf etmək lazım idi. Köhnə sosialist düşərgəsi ölkələrini və MDB-ni iqtisadi cəhətdən dirçəltmək onların dövrü üçün nəzərdə tutulmamışdı. III mərhələdə bu şəxslər müxtəlif vasitələrlə hakimiyyətə gətirildi. Lakin xalqa anladıldı ki, dövlətdən daha nəse gözləməyə, sosial rifah halının özü-özünə yaxşılaşacağına inanmağa dəyməz. Xalq xarici investisiyalara ümid etməli, əcnəbilərin gəlişinə həvəs, maraq, tələbat duymalıdır. Əks təqdirdə, bu ölkələrin iqtisadiyyatına daxil olmaq və hegamonluğu ələ almaq xalqları qıcıqlandıra bilərdi. III Mərhələdə bu işlər daha incə yollarla və uğurla həyata keçirildi. Qərb dövlətləri sosialist düşərgəsi ölkələri hesabına böyük iqtisadi dirçəlişə nail oldular. Axı onlar böyük istehsal və satış bazarları əldə etmişdilər.

III Dünya müharibəsinin III mərhələsi 2000-ci ildən etibarən geniş vüsət aldı. Əvvəllər bir-birinə zidd olan iki antoqonist cəmiyyət vardı. Bu iki quruluş üzbəüz durduğu üçün bir-birindən çəkinir, bir-birini nəzərə alaraq inkişaf edir və başqalarına qarşı hər hansı münasibət formalaşdırarkən əks tərəfin də mövqeyini nəzərə alırdı. 2000-ci ilə kimi onlardan biri – sosialist düşərgəsi tamam məhv olduğu üçün indi bir qütblü dünya yaranmışdı. Bu qütbün başında ABŞ, ətrafında isə Qərbi Avropanın katolik xristian dövlətləri durmuşdu. Onlar əks qütbü sıradan çıxartmalarının bəhrəsini görməkdə və hədsiz varlanmaqda idilər. Daha onların çəkinəcəkləri bir qüvvə qalmamışdı. Buna görə də 2001-ci ildə ABŞ özünün Nyu York şəhərindəki dünyanın ən hündür, iki göydələn binasını bir ucuz oyunbazlıq nəticəsində partlatdı, guya ki, bunu Əfqanıstanda gizlənmiş Üsamə Bin Laden adlı ərəb mənşəli terrorçu edib deyərək Əfqanıstana silahlı basqın edib, ölkənin altını üstünə çevirdi. Amma ABŞ sonra da Əfqanıstanı tərk etmədi, oranı özünün narkotika plantasiyasına çevirdi. Sosialist düşərgəsinin, SSRİ-nin mövcudluğu şəraitində bunu edə bilməzdi. Eləcə də guya ki, orada kimyəvi silah istehsal olunur deyərək 2003-cü ildə İraqa basqın edib, oranı da işğal etdi. Orada isə iddia etdiyi kimyəvi silahları tapa bilmədi. Amma bu ölkədən də yüz ilə yaxın müddətdə çıxmadı. Əvvəllər əks cəbhənin başında durmuş SSRİ-nin varisi olan Rusiya bunlara qarşı təpki göstərə bilmirdi. O nə vaxtsa dirçələ, milli əsaslarda və yenidən ön mövqeyə qalxa bilməsin deyərək onun dövlət strukturu da dəyişdirilmişdi. Dövlət ABŞ modelinə uyğunlaşdırılmış və zaman-zaman

yetiştirilən agentlər və ya agent olmasını özü də bilmədən amerikapərəst əqidə təqdim edən yeni nəsil təhsilli intellektuallar hesabına zənginləşdirilmişdi. Bu şəxslər bir-birlərini tanımır, amma bir-birlərindən xəbərsiz hamı demokratikləşməyə xidmət adı altında, eyni məqsədə xidmət edirdi. Rusiya tərkibindəki muxtar respublikaların hər biri istənilən vaxt onun başına bəla ola biləcək həddə qədər müstəqilləşmiş, tam sərbəstləşmişdi. Bu yaxşı hal idisə nədən ABŞ-in öz ştatları, Qərbi Avropa ölkələrinin yerli xalqları, vilayət və federasiyaları eyni qədər müstəqil və sərbəst deyildi. “Xalqın hakimiyyəti” anlamını verən “demokratiya” ifadəsi ifrat həddə qədər inkişaf etdirilmiş və artıq insanların ailəsinə soxulmuşdu. Bu isə onların ailə təməlçiliyini sıradan çıxartmağa başlamışdı. Ailələrdə yaranan sərbəstlik onsuz da bir elə möhkəm olmayan xristian ailələrinə sarsıdıcı zərbələr vururdu. Eyni bir ailədə olan üç və ya dörd nəfərin hərəsi bir partiyaya xidmət edir və nəticədə ailələr dağılır və ya ailə anlayışı şərti xarakter daşıyırdı. Orta Asiya və Qafqaz ailələri möhkəm dayanmışdı. İfrat sərbəstlik, özbaşınalıq, hərci-mərclik kimi deşifrə olunan demokratiya anlayışını onlar öz ailələrinə yaxın buraxmırdılar. Amma cəmiyyətin digər sahələrində “Demokratikləşmə” önə verilirdi. İlk vaxtlar buna ciddi müqavimət göstərmək mümkün deyildi. Çünki Qərb cəmiyyətlərinin sosial-rifah halını, həyat tərzinin firavanlığını görən yeni nəsil bir qeyri ideologiya olmadığı üçün də ona bağlanmağa məhkum olmuşdu. Demokratiya adı altında milli-mənəvi dəyərlər sıradan çıxarılmaya, mentalitet nəaliyyətləri güclü təzyiqə məruz qalmağa, Qərb dünyasının həyat təzi geniş təbliğ olunmağa və insanlara hər cür azadlıq, sərbəstlik, müstəqillik verilməsi tələb olunmağa başladı. Nəticədə, sosialist cəmiyyətləri əvvəlcə qapalı anarxiyaya yoluxdu. Bunun aqibəti olaraq, milli dəyərlər qismən deformasiyaya uğradı. Hər yerdə ingilis dili hakim mövqeyə qaldırıldı. Köhnə kommunistlər, yaşlı nəsil siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırıldı. Onların yerini narıncı inqilablar vasitəsilə yeni nəsil siyasətçilər, Qərb ölkələrinə tam sədaqətli gənc qüvvələr gətirildi. Bəziləri hətta qərbli xanımlarla ailə qurmuşdu. Ukrayna, Qırğızıstan, Gürcüstan kimi respublikalarda məhz belə oldu. Bu işlərdə yəhudi əsilli, macarıstanlı milyarder Corc Sorosun böyük xidmətləri vardı. Onun maliyyə dəstəyi ilə demokratikləşmə çox sürətlə irəliləyirdi. Ancaq belə demokratikləşmənin mahiyyətində sosializmin son itxekamlarını da dağıtmaq məqsədləri dururdu. Soros köhnə sosialist ölkələrində bank sektorunu öz əlinə almaqla yanaşı həm də siyasi sektoru inhisara alırdı. Öz yetirmələrini o, yerli parlamentlərə üzv, sonra isə prezident və nazir səviyyəsində ali dövlət rəhbərliyinə irəli çəkirdi. Bir gün onları sıxışdırıb, ortadan zorla çıxartmasın deyər, Qərb əlindəki iqtisadi rıçaqları tədricən yerli iş adamları ilə paylaşdırırdı. Onsuz da onların çoxu öz yetirmələri idi. Bir çoxları hətta pravoslavlıqdan, müsəlmançılıqdan üz döndərmiş, onların ölkəsinə köçmüş, onların həyat tərzinə adaptasiya olunmuşdu. Bu zaman milli ideologiyaları formalaşdırmalı olan provoslav xristianlıq və İslam dini, milli ədəbiyyat və milli fəlsəfə bir küncə sıxışdırılmış vəziyyətdə idi. Lakin tədricən ciddi müqavimət göstərən də elə onlar oldu. Əgər onlar olmasaydı, Qərb dünyası Şərqli və əsil slavyan mentalitetini tamamilə silib məhv edəcək, inkubator cücələrini xatırladan bəsit insanlar toplumu yaradacaqdı. Bu cəhətdən din daha mühüm rol oynayırdı. Məhz onun sayəsində milli özünüdərk hissindən uzaqlaşma tendensiyası çox tezliklə dayandırıldı və millətçiliyə çevrilməyə başladı. Millətçilik xalqları özünü tamamilə itirməkdən xilas edirdi. Bu mərhələdə kompüter, mobil rabitə, rəqəmsal- peyk tele-məkanı da geniş vüsət aldı. Ən maraqlısı o idi ki, virtual dünya yarada bilən internet adlı bir şəbəkə formalaşdı. Bu da gəncliyin başını qatdı, çoxlarını özünə aludə etdi, öz qılafına soxdı. İnternetdə fərdi sayt, daha böyük həcmli portal yaradaraq özünün gizli siyasi baxışlarını yayımlayan şəxslər, birliklər, cəmiyyətlər peyda oldu. Qəzetlər xalqın enerjisini çıxartmaq üçün müxalifət missiyasını ələ aldılar. Onların böyük əksəriyyəti öz iqtidarı və xarici ölkələr tərəfindən maliyyələndirilirdi. Əvvəllər ölkələrin tele-məkanını təmin edə bilən bir neçə telekanalın sırasına onlarca, hətta hər bir şəhər üzrə bir neçə yeni telekanal yaradılaraq daxil edildi. Bu yeni telekanallar isə millətçilik önündə güclü sipər oldu və əsasən milli-mənəvi dəyərləri aşınmaya məruz qoymağa yönəldildi. Bu mübarizə on illiklər, yüzilliklər boyu davam etdi. Gah bu, gah digər tərəf önə çıxdı. Daha çox itirən tərəf milli -mənəvi dəyərlər oldu.

III Dünya müharibəsinin başlanması açıq-aşkar hiss olunmadığı kimi bitməsi də qəflətən və ya hansısa sülh müqavilələri ilə təsbit olunmadı. Çoxları hətta dünyada gedən bu prosesin yeni formada müharibə olmasından xəbər belə tutmadı. Bu müharibədə dünya dövlətlərinin bir-birinin üstünə silah çəkmədiyini, milyonlarca insanın həlak olmadığını əsas gətirib müharibə hesab etməyənlər əslində bunun nə olduğunu da dəqiqləşdirə bilmədilər. Bəlkə də bu müharibənin yeganə müsbət cəhəti o idi ki, I və II Dünya müharibələrinə oxşamadı. Əks təqdirdə tərəflər atom və neytron bombalarından istifadə edərdi və dünya üçüncü minilliyə keçməzdi. Bütün toplar guruldamadı, bütün raketlər atılmadı, ancaq qarşı-qarşıya durmuş iki qütbdən biri məğlub olub sıradan çıxdı. Bu müharibənin əsas silahı siyasi monevrlər, daxili xəyanətlər, ideoloji əməliyyatlar, iqtisadi baykot, sabotaj və reformalar, milli, etnik münaqişələr, söz və nitq, mitinq və yürüşlər, üsyan və qiyamlar idi. Hamısının əsas ağırlığı, ağrısı, acısı, əzabı insanların üzərinə düşmüşdü. İnsanlar bu yolu aclıqla, qıtlıqla, dağıntılarla, ədavətlə, düşmənçiliklə, ölümə keçirdilər. Yüz minlərlə insan odlu və soyuq silahlarla və ya aclıq, qıtlıq, məhrumyyətlərlə, qaçqın, didərgin kimi həyatını çox tez və xəstəliklərlə başa vururdu.

Dünyanı bürümüş ağırlıqdan az qala kainat sökülüb töküləcəkdə.

III Dünya müharibəsi nəticəsində təkcə Dünya xəritəsi deyil, insanların həyata, bir-birlərinə və Allaha münasibətləri dəyişdi! Daha çox və yeni formada deformasiyaya uğradı.

...Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi.

İBLİS BALKANLARA HAKİM KƏSİLƏNDƏ ...

(*38 - Vaqner: "Der Ring des Nibelungen -Götterdämmerung" əsəri ovqat musiqi)

Balkan yarımadasının böyük hissəsini 1918-ci ildən 1945-ci ilə kimi Yuqoslaviya krallığı tutmuşdu. Sonra bu ölkədə sosializm qurulduğundan ölkə başqa istiqamtdə inkişaf etməyə başladı. Onun tərkibi Bosniya və Herseqovina, Xorvatiya, Makedoniya, Çernoqoriya, Serbiya, Sloveniya və Kosovodan ibarət idi. Federasiya subyektlərinin mərkəzdən qaçma və ayrılma prosesi burada eyni vaxtda başlandı. Digər sosialist ölkələri kimi bu ölkəni də ABŞ eyni ssenari ilə parçalayırdı - xalqlar arasında öz müqəddəratını sərbəst həll etmək ideyalarını yaymaqla. Qərbi Avropa ölkələri Avropa Birliyi yaradaraq, əslində iqtisadi və siyasi cəhətdən birləşdiyi halda sosialist xarakterli ölkələr milli mənsubiyyət əsas götürülərək parçalanırdı. Ayrılma, parçalanma, müstəqillik buna iqtisadi, siyasi və mədəni cəhətdən hazır olmayan ölkələr və xalqlar arasında əslində böyük rəqiblər qarşısında tərki silah olunma siyasəti demək idi. Bu ayrılma prosesini isə qərblə himayədarlar milli ədavət salmadan mümkün hesab etmirdilər. Onları bu xalqların milli müqəddəratları deyil, özünün iqtisadi və siyasi maraqları düşündürürdü. Bu yolla əldə olunan nəəliyyətlərin haram hesab edildiyini isə kimsə qəbul etmirdi. İblis xalqlar arasında öz atını məharətlə çapırdı. Çoxları düşünmürdü ki, dünyanı ölkələrin tərkibində olan xalqların sayı qədər dövlətlərə bölmək yaramaz və milli müqəddəratın həll olunması heç də ayrıca dövlətlərə malik olmaqdan ibarət deyil. Qərb dövlətləri öz aralarında qloballaşma ideyalarını yaydığı və buna uyğun olaraq, birləşib Avropa Birliyi kimi nəhəng bir dövlət quruculuğuna başladığı halda digər dövlətləri dövlətciklərə parçalamaqla məşğul idilər. Bunun arxasında isə təmiz və bəşəri məqsədlər dayanmırdı. Təkcə Çexoslovakiya prezidenti Vadslav Qavel bu tələyə düşmədi. Çexiya və Slovakiya kimi iki subyektdən ibarət olan bu ölkə onun prezident olduğu vaxt sakitcə və heç bir ədavətə yol vermədən iki dövlətə ayrıldı. Onlardan birinin prezidenti seçilən bu böyük şəxsiyyət sonra da mənsəb uğrunda xalqını ədavətə sürükləmədi və çəkilib öz yazıçılığını davam etdirdi. Digər sosialist ölkələrinin on illərcə öndə getmiş beynəlmiləçilik siyasəti isə bir andaca milli ədavət siyasətinə çevrildi və yüz illərcə dostluq və qardaşlıq şəraitində, bir-birinin içində yaşamış xalqlar bir-birlərinə qəsbkar, ədalətsiz, zalım, xain, düşmən nəzərləri ilə baxdılar. Bu isə onların hələ bir xalq olaraq da mükəmməl formalaşmadığının göstəricisi idi. Sonra bu yeni və hələ çox zəif olan və tək

qalmış müstəqil ölkələri özünküləşdirmək, siyasi və hərbi inhisara almaq Qərb dövlətləri üçün, başda ABŞ olmaqla, çox asan olacaqdı. Bu tələyə çoxları düşdü. Biri də Yuqoslaviya idi. Yuqoslaviya 1992-ci ildən müstəqil subyektlərə parçalandı.

1992-ci ilin fevralında Bosniya və Hersoqovina özünün müstəqilliyini elan etdi. Aprel ayının 07 tarixindən etibarən o müstəqil dövlət kimi tanındı, mayda isə BMT üzvlüyə qəbul olundu. Lakin yazda Bosniyada döyüşlər başladı. Bosniyanın şimalını hədəf alan serblərin bu hücumlarda məqsədi buralardan bosniyalıları və xorvatları çıxartmaq və Serb dövlətini qurmaq idi. Şovinst serb millətçisi Slobodan Miloşeviçin başçılıq etdiyi serb döyüşçülər Bosniyanı bombalayır, obyektləri partladır, snayperlər müəyyən yerlərdə gizlənib, görünən hər hansı bosniyalını vururdu. Döyüşlərin ilk aylarında müsəlman Bosniyanın bir sıra şəhərləri serblər tərəfindən tutuldu. Lakin ətrafındakı hündür təpələr vasitəsilə müdafiə olunan Serebrenizka şəhəri hələ duruş gətirə bilirdi. Eyni ilə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ermənilərin əhatəsində qalmış Xocalı şəhərini xatırladırdı. 1993-cü ildə BMT bu ərazilərdə 6 məskunlaşma vahidi yaratdı ki, bunlardan biri də Serebrenizka idi. Lakin ermənilər Dağlıq Qarabağda rus-sovet əskərləri ilə gizli əməkdaşlığa girdikləri kimi serblər də BMT-nin sülhməramlılarından istifadə edərək döyüşləri davam etdirir və irəliləyirdilər. Hətta gəlib Saraybosnanı da tutmaq istəyirdilər. Serblərin pravoslav dini mənsubluğu və Rusiya tərəfindən müdafiə olunması katolik Şimali Atlantika hərbi blokuna (NATO) daxil olan dövlətləri müsəlman Bosniyaya kömək etməyə sövq edirdi. Bununla həm də xristianların sonuncu yüzillikdə müsəlmanlara qarşı ifrat ədavətini pərdələmək olardı. Bu kimi səbəblərə görə nəhayət NATO-ya məxsus hava qüvvələri serbləri bombalamağa başladı. Serblər isə bunun hayıfını 6 etibarlı müdafiə bölgəsini bombalamaqla çıxdılar. 1995-ci ilin iyulunda serb generalı Mladic Serebrenizkadakı Hollandiyaya məxsus Birləşmiş Millətlər güclərini təsirsiz vəziyyətə gətirərək şəhərə qarşı həlledici hücumu keçdi.

Hər tərəfdə qəddarlıq və İblisə xidmət edən naşı siyasətçilərin hegamonluğu hökm sürdüüyü halda sadə serblər və bosniyalılar bir-birlərindən düşmənlər kimi ayrılmışdılar və daha çox serblər öz düşmənçiliklərini sürdürməkdən həzz alırdılar. Bu zaman gənc Mariyamla İzzətin məhəbbəti heç kimin vecinə deyildi. Amma Mariyam da bütün bu nahaq ədavəti, valideynlərinin etirazını və öz qardaşı Qavril Qabrinoviçin serb silahlı dəstələrindəki aparıcı zabitlərdən biri olmasını vecinə almadan, qaçıb Serebrenizkaya, Belqradda tələbə ikən tanış olduğu və sevdiyi İzzətin şəhərinə, onun yanına gəldi. Tələbəlik həyatını başa vura bilmədikləri kimi məhəbbətləri də nakam qalmışdı. Son vaxtlar məktublaşma və telefon əlaqələri də kəsilmişdi. Cəbhə bölgəsini keçərkən Mariyam iki dəfə az qala serb döyüşçülərin əlinə keçəcəkdi. Onu tutsaydılar, heç qardaşının tanınmış millətçi olduğunu da nəzərə almadan zorlayacaq və öldürəcəkdilər. Onlar öldürməzdisə, tərs və höcətin biri olan qardaşı Qavril hökmən onu öldürərdi. Amma Mariyam arxasıya atılan güllələrdən, müxtəlif yerlərə basdırılmış minalardan uğurla qaçıb qurtula bildi. Mina sahəsini bildirən lövhəni oradan çıxıb Serebrenizka tərəfə keçdikdən sonra gördü və bədəni üşəndi. Burada yeni təhlükə bosniyalıların snayperləri idi. Hər iki tərəf üçün hədəf olduğu halda təkcə məhəbbətinin gücü ilə irəliləyirdi. Bosniya snayperləri onun saçına keçirtiyi yığıcı ağ “kəpənəyi” vurub sındırdılar. Amma o, Serebrenizkaya daxil olarkən özünü tam təhlükəsiz hiss etməyə başladı. Çünki bura İzzətin şəhəri idi. Ancaq bu daha əvvəlki şəhər deyildi. Evlərin bir çoxu raket atəşlərindən deşilmiş, uçulmuş, bombalar altında dağılmış, yanmış, qaralmışdı. Küçələrin çoxu isə uçqun altında tutulmuşdu. Hər yanda sınımış pəncərə şüşələri, zir-zibil ayağa dolaşırdı. Özünün üst-başı da bulaşmışdı. Küçələrdə çox az adam vardı və hamı harasa tələsirdi. Bu şəhərdə 4 il əvvəl olmuşdu. Onda milli ədavət yenidən alovlanmağa başlamışdı. İzzətin valideynləri onu öz övladlarının qoluna girmiş vəziyyətdə görərkən əvvəlcə çox sevindilər. Amma sonra serb olduğunu bildikdə üzləri döndü. Buna baxmayaraq sonra İzzətin anası Sema xanım və atası İsmayıl bəy onu ehtiramla öz otaqlarına apardılar və bu sevginin onlara xoşbəxtlik gətirməyəcəyindən danışdılar. Çünki onlar Belqrada elçiliyə gedə bilməyəcək, lap övladlarının xoşbəxtliyi və ata-baba adətlərinə uyğun olaraq gedərdilərsə də, valideynləri onu müsəlman olan İzzətə verməyəcəkdilər. Onlar haqlı idi. Həm

atası, həm də anası onsuz da Mariyamın İzzəti sevməsinin əleyhinə idilər. Qardaşı Qavril hətta onların bosniyalı olduğunu bilincə elçilərin ikisini də öldürərdi. Miloşeviçin fanatına çevrildikdən sonra tamam aqlını itirmişdi.

Gecə Sema xanım hələ kəbini olmayan gənc qızla oğlanın bir otaqda yatmasını günah hesab edərək onu öz otağında yatırırdı. Amma o bilmədi ki, onun oğlu ilə bir yataqda yatmışdısa da, İzzət onun bəkarətinə toxunmamışdı. Mariyam onu sevdiyi andan özünü İzzətin arvadı kimi hiss edirdi və hər zaman ona tabe olmağa hazır idi. İndi daha geriye qayıtmağa yolu yox idi və onu yola salmaq istəsəydilər də getməyəcəkdi. Çünki İzzətdən ayrı qala bilmirdi. Hər an yalnız onu düşünür, onunla birlikdə olduğu günlərin xatirəsi ilə yaşayırdı.

İzzətgilin məhəlləsi də bombardımana məruz qalmışdı. Onların yaşadığı binanı gördükdə diksindi və əllərini də ağzına aparıb durdu. Qarşısındakı binaya bomba düşmüş və yarıdan çoxu dağılmışdı. Bir qədər durub baxdı. Amma geriye qayıtmadı və İzzətin sağ olmasına inamla binanın həyətinə girdi. Burada diqqətini ilk cəlb edən İsmayıl bəyin köhnə “Mercades” maşını oldu. Maşın həyətin bir tərəfində saf-sadiq durub qalmışdı. Təkcə onun qabaq kapotu açılmışdı. Birdən lap yaxından “Mariyam!” deyən həyəcanlı çığırtını eşitdi. Çevrilən kimi ona sarı yüyürən İzzəti gördü. Özünü onun qolları arasına atdı və gözlərini yumdu. İzzət onu beləcə qolları arasına alıb apardı. Binanın pilləkənləri dağılmamışdı və onlar bir-birlərini öpüb-oxşuyaraq ikinci mərtəbəyə nə vaxt çatdıqlarını bilmədilər. Amma İzzətgilin qapısından içəri girən kimi gördüyü mənzərə Mariyamı dəhşətə gətirdi. Mənzilə düşmüş raket onun böyük hissəsini darmadağın etmişdi. İzzət onu qolları üstündən yerə qoydu və indi daha alovlu ehtirasla öpməyə başladı. Heç doyunca danışmağa, bir-birlərindən nəsə soruşmağa da ehtiyac bilmədilər. Əsas o idi ki, İzzət sağ idi. İzzət indi əvvəlki vaxtlardan daha ehtiraslı idi və indi sanki daha milli adət-ənənələr bir elə vecinə gəlmirdi. Onu elə ayaq üstündəcə soyundurur və özü də soyunaraq paltarlarını kənara atırdı. Yataq otağının qapısı ağzına çatarkən artıq əyinlərində cəmi bircə geyim əşyası qalmışdı. Lakin yataq otağının örtülmüş qapısı qarşısında birdən İzzət nə xatırladısa, dayanıb durdu və baxışlarını aşağı dikdi. Bir andaca onun rəngi ağardı, əlləri soyudu. Mariyam bir şey anlamadı. Bir neçə dəfə “İzai, sənə nə oldu?” deyərək soruşdu. Sonra özü itələyib, otağın qapısını açdı. Açıq kimi də iri çarpayının üstündə ağa bükülü iki varlıq diqqətini cəlb etdi. Bunlar iki meyit idi. Heyrət içində İzzətin üzünə baxdı.

– Anamla atam dünən serblərin bombardımanı zamanı həlak oldu.

Mariyam İzzətin sinəsinə sıxıldı və sanki onun valideynlərinin ölümündə özü günahkar imiş kimi xəcalət çəkdi. Səma xanımın və İsmayıl bəyin müdrik siması gözləri önündə canlandı. Bəlkə də bu evə düşən raketi onun doğmaca qardaşı Qavril atmışdı.

– İzai, bağışla...

– Sizinkilər sağdır mı?

– NATO bombaları bizim məhəlləyə düşməyib.

– Bəs sən necə gəlib çıxdın?

– Mən daha kimdənsə icazə almağa ehtiyac bilmədim.

– Bizimkiləri dəfn etməyə hazırlaşırıdım. Dünəndən maşınla əlləşirəm. İndicə qurtarmışdım.

Gedək onları dəfn edək.

İzzətin bu sözlərindən sonra onlar geriye döndülər və yerə səpdikləri paltarları yığaraq geyindilər.

– Daha səni buraxmayacam! – İzzət dedi.

– Daha buradan kimdir ki gedən? – Mariyam dabelə deyib güldü.

İzzət Mariyamı yenidən bərk-bərk qucaqladı və öpdü. Onun burada olmasına inana bilmirdi. İndi özünü dünyanın xoşbəxti hiss edə bilərdi. Amma bu anda nə xatırladısa göz qapaqlarını qaldırdı və qarşı otağın qapısına sarı baxdı.

Meyitləri ikilikdə həyəətə saldılar və maşının arxa oturacağına uzatdılar. İzzət bel də götürüb içəriyə qoydu və maşını işə saldı. Onlar xaraba vəziyyətə salınmış Serebrezkanın küçələrinə çıxdılar. Yolboyu heç biri danışmırdı. İzzət hərdən yəqin ki, valideynlərini xatırladığı üçün çənəsi titrəyir, dəridən köks ötürürdü. Təkcə bir dəfə:

– Anam da, atam da səninlə evlənməyimə razı olmuşdular, hətta ara sakitləşən kimi mənə sənə arxanıza Belqradada göndərəcəkdilər,– dedi.

Qəbristanlıq şəhər kənarında, meşəliyə oxşayan bir ərazidə idi və bura təhlükəli zona sayılırdı. Uzaqdan top atəşinin səsləri eşidilir, hərdən haradasa avtomatlar şaqqıldayırdı. İzzət valideynləri üçün bir geniş qəbir qazdı. Mariyama belə verməsə də, Mariyam boş dayanmır, öz yaylığı ilə onun alnının və üzünün tərəfini silirdi. Ötən dövr ərzində İzzət bir qədər dəyişmiş, üz əzələləri bərkimiş, indi bir azca saqqal saxlamışdı. Bu onun həyatının kişisi idi və bu gecə hökmən onun qadını olacaqdı.

İzzət valideynlərini maşından bir-bir və öz qolları üstündə gətirdi və bir qəbrin içərisində, yanaşı basdırdı. Qəbri torpaqladıqdan sonra o, cibindən bir balaca kitabça çıxartdı və çömbəlib oxumağa başladı. Mariyam sonra geriye qayıdarkən biləcəkdiki ki, müsəlmanların dəfn ayininə görə onların müqəddəs Quran kitabından “Yasin” adlı bir surə oxunurmuş. Onda Mariyam İzzətə özünün İslam dinini qəbul etmək istədiyini deyəcəkdiki. Hələlikse İzzət qərribə yanğı və avazla “Yasin” oxuyurdu. Birdən Mariyam başları üstündən bir neçə raket uçduğunu hiss elədi və qorxub büzüldü. İzzət isə bunu vecinə almadan oxumaqda davam edirdi. Raketlər haradasa yaxın ərazilərə düşdü. Sonra daha bir raket uçdu və onlardan iki-üç yüz metr aralıqda, hündür ağaclıqdan o yanda partladı. Partlayışın səsi Mariyamı daha çox qorxutdu. Deyəsən qəbristanlığın girəcəkdir tərəfinə düşmüşdü. İzzət yəqin ki, belə partlayışlara öyrəşdiyi üçün yenə tərzini pozmadı. “Yasin”i bitirdikdən sonra isə İzzət sağ əlini sifətinə çəkdi və dodaqları altında daha nəse dedi. Baş daşı əvəzinə o, belə tərsinə çevirib, qəbirlərin baş hissəsinə sancdı.

Qəbristanlıqdan çıxarkən gözlərinə inana bilmədilər. Raket düz onların qara “Mercades” maşınının üstünə düşmüşdü. Maşın yanır və tütülənirdi.

– Bəs indi biz nə edəcəyik? – Mariyam həyəcanlandı.

İzzət şalvar cibindən bir tapança çıxartdı, onun rıçağını çəkib, atəş üçün hazır vəziyyətə gətirdi və yenə də soyuqqanlıqla:

– Lazım gəlsə döyüşəcəyik,– dedi.– Sən atəş aç bilirsənmi?– deyər soruşdu.

– Atıcılıq üzrə universitet çempionu hər halda mən olmuşam.

Mariyam belə deməklə bir azca da İzzətin keyfini durultmaq istədi. İzzət gülümsədi və tapançanı onun ovcuna qoydu.

– Onda qoy bu səndə qalsın, mənim bir snayper tüfəngim də var. Bilirsən, çox vaxt dama çıxıb, serb təyyarələrini yanacaq bakını nişan alırdım. Çox çətin idi, amma indiyədək birini vura bilmişəm.

Sonra piyada yol boyu onlar çox şeylər, o cümlədən bosniyalıların mənsub olduğu İslam dini barədə danışdılar. Daha çox da yarımçıq tələbəlik illərini xatırladılar. Universiteti bitirsəydilər hər ikisi memar olacaqdı. İndi şəhərlər dağılmışdı, hər yan xarabazara çevrilmişdi. Mühəribədən sonra onlara böyük ehtiyac duyulacaqdı.

Haradasa toplar atılır, mərmilər partlayır, güllələr uçuşurdu.

Magistral yola çıxarkən gözlərinə inanmadılar. On minlərcə insan əks istiqamətə – Potocari şəhərinə sarı yüyürürdü. Aralarında qoca, cavan, uşaq, qadın, qız vardı. Çox müdhiş bir mənzərə idi. Onları sanki ölüm kabusu qovurdu.

– Serblər Serebrenizkaya girdilər! Hamını öldürür, hər yanı dağıdırılar!

Bu sözləri hövlanak halda İzzətə deyən bir tanış Mariyama sarı heç baxmadı da. Görünür onun kimliyini tanımışdı. İzzət əvvəl şəhərə tərəf yönəldi. Amma sonra o, Mariyamın əlindən tutdu və bir gözü arxada qalaraq bu köçə qoşuldu. Potocari yaxınlıqda idi və orada hollandiyalı BMT qüvvələrinin mühafizəsində böyük bir düşərgə vardı. Potocari də Serebrenizka kimi BMT-nin etibarlı bölgəsi sayılırdı. Onlar irəli yüyürürkən bir neçə dəfə yolun kənar ərazilərinə top mərmisi düşüb partladı və yol kənarındakı adamları yaraladı. İnsanlar magistrallardan çıxıb yoldan çıxmağa və bu partlayışlardan sonra bir az da yeyin getməyə, qaçmağa çalışırdılar. Əmin idilər ki, serblər yolu bombalamayacaqlar, çünki bu yol onların maşın və hərbi texnikasına da lazım ola bilərdi. Mariyam indi çox həyəcanlı idi. Sanki böyük bir cəbhə ərazisini xəlvətcə və ölüm təhlükəsi altında keçən o deyildi. Serblərin onları izlədiyi xəbəri arxadan

sürətlə irəliyə axıb getdi. İrəlidə isə Potaçarinin Holland düşərgəsi görünürdü. İzzət ona dayanmadan irəli qaçmasını, onu irəlidə gözləməsini tapşırırdı, özü isə qocalara kömək etməyə başladı. Sonra Mariyam daha İzzəti görmədi. Holland əskərlər irəlidə gələnləri çox sorğu-suala tutmadan düşərgəyə buraxdılar. Ən sonuncu daxil olan Mariyam idi. Bundan sonra düşərgənin darvazaları bağlandı və buranın 5 mindən artıq adam tuta bilməyəcəyini bəhanə gətirərək geridə qalan 20 mindən çox qaçqının qarşısını kəsdilər. Dəhşətli mənzərə yaranmışdı. Hamı qışqırır, yalvarır, düşərgəyə soxulmaq istəyir, amma holland əskərlər atəş açıb camaatı geriye çəkilməyə məcbur edirdilər. İçəridəkilər dəhşət içərisində özlərinin əzizlərini haraylayırdılar. Mariyam ləhcəsindən serb olduğunun bilinəcəyindən çəkinir, amma ətrafa qaçaraq, baxışları ilə İzzəti axtarırdı. Bütün bunlar sanki bir acı yuxu idi və Mariyam hərdən bu vəziyyətə inana bilmirdi. Birdən İzzətin düşərgədən kənarda qaldığını gördü. Görən kimi donub qaldı. Onlar göz-gözü qaldıqda İzzət ona sarı dərdli təbəssümlə gülümsədi və əlini çiyni bərabərinə qaldırıb, barmaqlarının ucu ilə əl yellədi. Bu zaman serb qoşunları artıq çatmış, çöldə qalmış bosniyalıların mühasirəyə almışdılar. Hər iki tərəfdə durmuş bosniyalılar, kömək diləyir, əzizlərini görüb dəhşət içərisində bağırırdılar. Amma hamının gözlədiyinin əksinə olaraq serblər adamları buradaca gülləyə tutmadılar. Onların nümayəndələri holland zabitlərlə nəsə danışdılar. Bu zaman Mariyam onların arasında öz qardaşı Qavrilə də gördü. O andaca əvvəlcə onu çağırmaq və yalvarıb İzzətə üçün kömək diləmək istədi. Amma bu zaman vaxtı ilə onların əlbəyaxa vuruşduqlarını xatırladı. Qavril Mariyamın özünə də İzzətlə görüşməyi qadağan etmişdi. Amma onlar görüşürdülər. Bir-birlərini Qavrilin istəyinə əsasən sevməmişdilər və indi onun istəyinə görə də imtina edəsi deyildilər. Serb əskərlərin sir-sifətindən Amansızlıq, qəddarlıq, vəhşilik yağdı. Heç Qavril də əvvəlki adama, onun doğma qardaşına oxşamırdı. Onların heç kəsə toxunmaması insanları bir qədər sakitləşdirmişdi və hamı dəhşət içərisində nə baş verəcəyini gözləyirdi. Bu zaman serblər qadın, qoca və uşaqları bir kənara yığdılar, aralarından gənc oğlan və qızları, orta yaşlı kişiləri seçib ayırdılar və bir avtobuslara doldurdular. İkiqat tikanlı hasarın arxasında qalmış Mariyam buradan həyəcan içərisində baxaraq İzzətin də seçildiyini gördü. Onu seçib çıxardan isə Mariyamın öz qardaşı Qavril idi. Onlar üz-üzə qalmışdılar. Qavril əlindəki avtomatı İzzətin sinəsinə dayamışdı və nəsə deyirdi. Kaş ki, onun tapançasını almayaydı. Yoxsa bu dəqiqə İzzət də onun sinəsinə öz tapançasını dayayıb danışardı. İndicə vuruşacaqlarını gözləyirdi. Amma bu baş vermədi. Bəlkə də İzzət Qavrilə onun içəridə olduğunu demiş, kömək istəmiş, Qavrilin isə vicdanı dilə gəlmişdi. Amma İzzətin aman diləyəcəyinə heç inanmırdı. Çox güman ki, İzzəti buraxacaqdı. Lakin Qavril onu buraxdırmadı, İzzəti də avtobusa mindirdi, özü isə maşına minib, Serebrenizkaya sarı geri qayıdan bu avtobusların arxasınca getdi. Mariyam tez nəzarətçi qülləsinin nərdivanına dırmanıb baxdı. Avtobuslar təxminən 600-700 metr uzaqlaşdı, sonra dayanıb durdu. Birdən avtobusdakılar düşürdülüb, yol kənarında düzüldü və düşərgədəkilərin və düşərgə kənarındakıların gözü qarşısında atəş açılaraq güllələnməyə başlandı. Bu andaca on minlərlə insanın qışqırığı və fəryad səsləri uçaldı. Mariyam da dəhşət içərisində, qışqırır, bağırır, özünü yerə çırpır, fəryad diləyirdi. Onun İzzətinə onun qardaşı Qavril güllələnmişdi! O, ağlayır, bağırmaqca bağırır, ayaqlarını yerə döyür “İzai!” deyə çağırırdı. Adamlar daha heç kəsə inanmır, diz çöküb Allaha yavarırdılar. Holland əskərlərinin silahları isə hər iki tərəfdəki bosniyalılara sarı tuşlanmışdı. Bir neçə nəfər qapıları qırmaq üçün onlara sarı şığıdı, amma açılan atəş onları yerə sərdi. Avtobuslar geriye qayıdırdılar. Yəqin yeni dəstəni güllələmək üçün aparacaqdılar. Mariyam dəli bağırışlarla qapıya sarı qaçdı. Burada ona sarı tuşlanan silahlara sarı əllərini qaldırdı. Holland zabiti ingilis dilində özünün serb olmasını, buraya səhvən düşdüyünü və serb zabitlər arasında doğma qardaşının olduğunu bildirdi. Bu zaman Qavrilə gördü və onu holland zabiti göstərdi. Zabit həmin istiqamətə çevrilərkən o buradan Qavrilə səsleməyə başladı. Bu qədər səslərin içərisində Qavril onun səsini eşitdi və çevrilib heyrətlə ona sarı baxdı. Onlar bir qədər baxışdılar, sonra Qavril bir əlində hazır tutduğu avtomatını yelləyərkən və qəzəblə düşərgənin darvazasına sarı gəldi. Holland zabiti bunu görüb, onun dediklərinə inandı və Mariyamı darvazadan bayıra buraxdı. Bu səhnəni görənlərin çoxu kənara çəkildi və səsini kəsib onlara tərəf təəccüblə baxdı. Qavril qəzəblə do-

daqlarını çeynəyirdi. Mariyam isə ona sarı qaşlarının üstündən və nifrətlə baxaraq addımlayırdı. Yaxınlaşdıqca hər ikisinin sifət ifadəsi gərilirdi. Qavril ilə aralarında 15-20 addım qalarkən birdən Mariyam yubkasının cibində gizlətdiyi tapançanı çıxartdı və “Gəbər İblis!” deyərək tətiiyi çəkdi. Açılan güllələr bir andaca Qavrilin ayaqlarını yerdən üzdü və onu arxaya çırpdı. Mariyam isə atəş açmaqda davam edərək ona sarı irəliləyir və “Görüm sizi lənətə gələsiniz!” deyərək bağırırdı. Daha bir gülləni öz ürəyinə sıxacaqdı. Amma bu zaman yerdə çabalayan Qavril son nəfəsində ikən avtomatın tətiiyini çəkə bildi və açılan bütün güllələr bacısı Mariyamın sinəsinə saplandı.

Bu mənzərəni müşahidə edənlər əslində nə baş verdiyini anlaya bilmir və mat-mətl durub baxırdılar.

Yolun ortasında qarşı-qarşıya iki meyit sərilmişdi: bacı ilə qardaşın, əks əqidəli iki düşmənin meyiti. Onları qarşı-qarşıya gətirmiş qüvvələr isə buralardan çox-çox uzaqlarda viski içir, dünyanın yeni xəritəsini cızırdılar. Qan ilə çəkilən xəritələr bəşəriyyətə xoş gün bağışlayacaqdımı?

II HİSSƏ: DÜNYANIN AQİBƏTİ

“Hər şey Onun vasitəsilə yarandı və olmuş olan şeylərdən heç biri Onsuz olmadı”

İncil. Yəhyanın müjdəsi, I fəsil

NİBURİ PLANETİNDƏN GƏLƏNLƏRİN SON SƏFƏRİ

(* 39 - C.Michel Jarre: Woolloomooloo” əsəri ovqat musiqi;)

Səmanın qaranlıq dərinliyində ulduzlar xəfiv hərəkətlə titrəyir, gümüşü parıltı ilə sayrışır, kəhkəşanda planetlər öz oxu ətrafında hərlənir, göyün birinci qatı öz üzərində daha altı qatın ağırlığını hiss edibmiş kimi ifadəyə sığmayan bir ağır səslə inildəyirdi. Bütün bunların arasında saysız-hesabsız, yaxın-uzaq, işıqlı-ışıqsız, səsli-səssiz meteorlar, astroitlər, kometlər və buralara atılmış kosmik gəmi qalıqları üzürdü. Ulduzlardan hansısa tədricən böyəlir və daha aşkar sürətlə hərəkət edirdi. O, dairəvi və rəngli bir işıq lövhəsi olaraq uçurdu. Bu lövhə ağzına qapaq qoyulmuş boşqaba bənzəyirdi. Bu uçan naməlum bir obyekt idi. Onun uçuş dairəsi qarşılaşdığı maneələrə görə tez-tez dəyişir, kəskin hərəkətlə sağ-sol istiqamətlərə çevrilirdi. Həcmi ilk baxışdan yüz kvadrat-metrə bərabər olardı. Gəminin çox uzaq məsafələrə uzanan yeddi rəngdə işıqları sayrışırdı. Bu işıqlardan yuxarıda kiçik illüminatorlar düzülmüşdü. Onların da sayı yeddi idi. Bu illüminatorlardan daha böyük birisinin arxasından - gəminin içərisindən sarı işıq süzülürdü. İçəridə quruluş etibarı ilə insanabənzər, ancaq yaşıl rəngli və açıq narıncı kombinzon geyinmiş yeddi canlı varlıq oturmuşdu. Onlar gah qarşılarındakı böyük və kiçik pultlara, monitorlara, gah da illüminator arxasındakı kosmosa diqqət kəsilmişdilər. Onların iri gözləri, kiçik və dodaqsız ağzı, uzun qolları və dörd barmaqlı iri əlləri vardı. Sifətlərində burun əvəzinə təkcə deşikləri görünürdü. Bu varlıqların qulaqları kiçik reproduktora bənzəyirdi. Onların başı tüksüz və böyük, gözləri qaşsız və kipriksiz, alnı enli, çənəsi kiçik, boğazı nazik idi. Ortadakı varlıq bir qədər böyük ölçüsü ilə fərqlənsə də, onlar bir-birlərinin eyni qədər çox oxşar idilər. Yer adamına oxşamasadığı üçün onların hamısını Yer dünyasında humanoid adlandırırdılar. Amma burada hər birinin öz adı vardı: Raid, Haim, Sefail, Arqun, Asfail, Arnas, Reqail. Gəminin bir qədər enli olan ön pəncərəsinin qarşısında böyük idarəetmə lövhəsi qurulmuşdu. Bu lövhədə enli və yastı monitor, düymələr, rıçaqlar və hamar lövhəciklər düzülmüşdü. İçəridə asta “jujultu” səsləri eşidilirdi. Monitorlardan hansısa biri həm də kainatın daha çox küt uğultudan ibarət olan səslərini ifadə edirdi. Ortada oturmuş humanoidin – Huma Reqailin baxışları qarşısındakı pəncərəyə dikilmişdi. Onun barmaqları lövhəciyin üzərində

müxtəlif işarələr cızırdı. Digər humanoidlər hərdən bu illüminator arxasında görünən kainata nəzər salırdılarsa da, kipriklərini də qırpmadan öz qarşılarındakı monitorları daha diqqətlə izləyirdilər. Tədricən bütün monitorlar Günəş sisteminin uzaq və kiçik formasını əks etdirirdi. Kosmik gəmi bu uzaq məsafəni çox böyük sürətlə qət edir və qarşıdakı Günəş sisteminə daxil olurdu. Arqun baxışlarını monitorlardan qopan samit səslərə sarı çevrildi və mənzil başına çatdıqlarını ifadə edən bu səslərə razılıqla başını tərpətdi. Kənarlarda oturmuş humanoidlərin qarşısındakı monitorda Günəş sisteminin planetləri görünməyə başlamışdı. Onlar da bundan məmnunluqla başlarını tərpətdilər. Sonra bu monitorlarda müxtəlif sxem və cizgilər, eləcə də yəqin ki, hər bir planetin fiziki və digər göstəricilərini ifadə edən rəqəmlər qeyd olunurdu. Bu tamam başqa cür rəqəmlər və hərflər idi. Bunlar müxtəlif heroqlifləri xatırladırdı. Tədricən ortadakı parlaq ulduza – Günəşə yaxınlaşmaqda idilər. Böyük pəncərənin arxasındakı kainatda planetlərin yalnız Günəşə tərəf olan hissəsi işıqlanmışdı. Bu planetlərin bəzisi qaranlıq və ya çox parlaq görünürdü. Nəhayət monitorlardan və ön pəncərədən çox-çox uzaqlarda qövsvari formada işıqlanmış bir planet diqqəti cəlb etdi. Onun işıqlı səthi özünün göy və yaşıl rəngləri ilə fərqlənirdi. Öndə oturmuş Huma Reqail sağ tərəfindəki humanoidə – Huma Asfailə sarı çevrildi və dodaqlarını tərpətməklə “z”, “j”, “ı”, və “u” səslərini çıxardaraq nəsə dedi. Buna uyğun olaraq həmin humanoid ağzını açıb “a”, “o”, “u”, “m” səslərini və bir qədər uzadaraq, “a-o-u-m” kimi ifadə etdi. Bu onların Yer planetinə verdikləri ad idi. Yerə yaxınlaşdıqca planet ön pəncərə arxasında daha aydın görünür, kainatın səsləri də dəyişir, daha çox “m” səsini xatırladırdı. Yer kürəsinin tamam fərqli görünüşü ona həm də gözəllik verirdi. Humanoidlər bu gözəlliyin qarşısında gözlərini yığdılar, susub onu diqqətlə izlədilər. Sonra onlar kosmik gəmini “Aoum” planetinin ətrafında dolandıraraq, onun qaranlıqda qalmış hissələrinə də tamaşa etdilər. Yaxınlaşdıqca bu qaranlıq hissələr də aydın görünürdü. Monitorlarda rəqəm və hərflər dəyişir, planet barədə müxtəlif həqiqətləri ifadə edirdi. Yerin kənarında ondan kiçik, sarı bir cisim üzürdü. Bu onun Ay peyki idi. Birdən bütün cihazların göstərici rəqəmləri sürətlə geriye getməyə və kiçilməyə başladı. Bu, humanoidlərin diqqətindən yayınmadı. Rəqəmlər əks tərəfə dəyişdikcə birdən həyəcan signalı eşidildi. Humanoidlər monitorlara və illüminatorlara, gah da bir-birlərinə baxdılar. Onların üzünə yenə də heç bir ifadə bildirmirdi. Lakin bu halda onların gözlərini azacıq büzməsi təəccübləndiklərini ifadə edə bilərdi. Bu göstəricilər onları qane etməsə də kosmik gəmi Yer atmosferinə daxil oldu və kainatın bir nöqtəsində durdu. Gəmi sahibləri Yer planetinin bir sıra xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün müxtəlif cihazları işə saldılar. Onların kiçik lövhəciklərin üzərində cızdığı barmaq izlərinə müvafiq olaraq monitorlar Yer kürəsinin müxtəlif hissələrini önə çəkməyə və barəsində daha geniş məlumatlar əks etdirməyə başladı. Humanoidlər bunları diqqətlə izləyir, qısa samit və sait səslər çıxardaraq danışır, müzakirə edirdilər. Bu “danışqlar” Yer dillərinə bu cür ifadə olunurdu:

– “Huma Arqun, qətt etdiyimiz məsafə bir neçə Yer əsri qədər uzundur.”

– “Bizim Niburi planeti üçün isə bu zaman cəmi bir neçə aya bərabərdir.”

– “Huma Asfail, Aoum planeti bizim Niburi planeti tərəfindən çox zamanlar əvvəl geniş tədqiq olunmuşdur”. – Bunu ön illüminator önündə oturmuş Huma Reqail idi. – “Amma sonralar aparılmış tədqiqatlar səthi xarakter daşımışdır.”

– “Burada bütün göstəricilər yalnız mənfi yüklüdür, cənab başçı!”

– “Belə gözəl planetdən kainata nə üçün bu qədər mənfi enerji yüksəlməlidir?”

– “Huma Haim, biz elə bu halı öyrənməli və qarşısını almağa çalışmalıyıq. Bizim missiyamız yalnız bundan ibarətdir.” – Huma Reqail bildirdi.

– “Əvvəlcə güclü müsbət enerji mənbələrini aşkar etməliyik”.

– “Aoum planeti büsbütün mənfi enerjiyə bürünmüşdür!”

– “Huma Arnas, biz yalnız müsbət enerji ocağına enə bilərik!” – Huma Reqail dedi.

– “Sanki burada elə bir yer yoxdur!” – Huma Sefail bildirdi.

– “Cihazlar heç belə yüksək gərginlikli mənfi enerji qeyd etməmişdi!”

Kosmik gəminin monitorları işləyir, rəqəmlər və heroqliflər sürətlə dəyişirdi.

– “Təkcə iki yerdən qismən müsbət enerji yüksəlir”.

Huma Raid adlanan humanoid barmağını monitorun əks etdirdiyi bir yarımadaanın üzərinə qoydu və digərlərinə sarı çevrildi.

– “Cihazlar oranı aoumluların Ərəbistan yarımadası adlandırdığını bildirir.”

– “Onlar özlərini Yer sakini adlandırır. Bəlkə biz də elə adlandırıraq.”

– “Huma Raid, Sizin qeyd etdiyiniz məkan Yerin mərkəzi hesab olunur. Orada insanlar daha çox toplanır, Böyük yaradana ibadət edirlər”.

– “İbadət?! İbadət edilən bir dünyada bu qədər mənfi enerji yükü olarmı?”

– “Bizə gəmini saxlamaq üçün sakit, tədqiqat aparmaq üçün isə mənfiliklərin daha çox yer aldığı məkanlar lazımdır! Yerin elektromaqnit sahəsi onun daxili xassəsinin hesabına formalaşır. Bir halda ki bu dəyişmişdir, deməli Yerdə, onun təbiətində ciddi dəyişikliklər baş vermişdir.” – Huma Reqail bildirdi.

– “Bizi Yerin fiziki xüsusiyyətləri maraqlandırır. Bu mənfi enerji yalnız fiziki proseslərin təzahürü ola bilər.”

– “Bizim Homo qallaktikasından gəlmiş Anunnaklar uzun zamanlar Yerdən qiymətli metallar çıxardıb, öz planetlərinə göndərirlər. Bəlkə də Yerin boşalmasının təsiridir.”

– “Yerin fiziki xassəsi ona daim öz tərkibini zənginləşdirmək imkanı verir. Sizcə buna səbəb tamam başqa vəziyyət deyilmi?”

– “Biz elə bunu aydınlaşdırmağa göndərildik, Huma Raid.”

Humanoidlər beləcə öz qarşılarındakı düymələri basaraq və monitorun göstəricilərini tədqiq edərək danışır, alınan məlumatları və nəticələri bir-birlərinə çatdırırdılar.

– “Huma Arqun, baxın, bu yerdən də müsbət enerji yüksəlir! Cihazlar Aoum planetində buranın Himalay dağları olduğu qeyd edir”.

– “İndi bizə daha yaxın olan və daha müsbət enerji saçan bu məkan Tibetdir.”

– “Alınan məlumatlara görə Yerdə Hiperborei sivilizasiyası varlıqlarının alimləri sonuncu su daşqınından sonra Tibetə köçüb və özlərində çox böyük sirləri qoruyub saxlayıblar. Amma bu sirləri üzə çıxarda bilmirlər. Onlar ilə əməkdaşlığa deyər!”

– “Elə isə Tibetə qonmağa razıyıq! Cihazlar da burada havanın elektromaqnit sahəsinin cəmi 150 kb gərginlikdə olduğunu göstərir.”

– “Buralar meşəli dağlardır. Belə bir məkan münasib görünürmü?”

– “Huma Arnas, arxada şiş uclu sıldırım dağlar da görünür. Hər halda torpaq dağlar da münasib sayıla bilər. Yaxınlıqda böyük yaşayış məntəqəsi var.”

– “Məntəqənin adı barədə Yerin informasiyası mərkəzlərindən alınan məlumatlar çox zəngindir. – Bir qədər sonra Huma Raid qarşısındakı monitora baxaraq dilləndi. – Lahosa şəhəri!”

– “Bəli, bu şəhər barəsində bizə xüsusi bilgi verilmişdir” – Huma Reqail dedi.

Kosmik gəmi üst-üstə yığılmış böyük qayalıqları xatırladan şişuclu dağların üzəri ilə çox astadan ucdu və cihazlar daha diqqətlə tədqiqat apardı.

– “Şişuclu bu dağlardan birinin zirvəsi əslində bir vulkan krateri deyilmi? Həm də çox dərin və qaranlıq krater. Yerlilər buna mağara da deyirlər!”

– “Oralar gəmini uzun müddət gizlətmək üçün çox münasib olardı.”

– “Biz Yerə qısa müddət üçün gəlməmişik. Bizim gəmi də mükəmməldir və uzun zamanlara hesablanmışdır.”

Son fikri Huma Reqail bildirdi. Bundan sonra naməlum uçan obyekt Yerə daha da yaxınlaşdı, aşağıdakı dağların, meşələrin, yamyaşıl düzlərin üzəri ilə ləngər vuraraq uçdu. Yaxınlıqdakı yaşayış məntəqəsində hələ şəhər açılmamışdı. Bir azdan günəş şüaları bu ərazilərin sərhədlərinə gəlib çatacaqdı. Hələlik orada insan adlanan yer varlıqlar görünmürdü. Gəminin aşağı illüminatorları açıldı və böyük, güclü binokllara çevrildi. Bundan sonra idarəetmə pultu arxasındakı böyük monitorda Yer canlıları görünməyə başladı. Amma onların hamısı şaquli vəziyyətdə idilər. Bu barədə əlavə informasiyalar alındı. Yerlilər bu pozanı yatmaq və yuxu görmək adlandırırdılar. Əslində bu vəziyyət yenilənmə xarakteri daşıyırdı. Sonra alınan informasiyalar klaviaturanın müəyyən düymələri vasitəsilə verilən tapşırıqlar əsasında işləndi. Son

nəticə buradan mənfi enerji hasil olmasına əsas vermirdi. Daha çox müsbət enerji göstəricisi hasil olunan bir yerdə yatmış bir canlının üzərinə açıq narıncı örtük salınmışdı. Bu rəng humanoidlərin öz geyiminə müvafiq idi. Buna görə onların diqqətini cəlb etdi. Kosmik gəmi yatmış bu varlığın bütün fizioloji göstəricilərini köçürtdü. Alınan cavablar onun Yer in ən ali varlığı olması barədə məlumat hasil edirdi.

Ərazini daha bir qədər müşahidə etdikdən sonra binokllar yığıldı. Humanoidlər üz-üzə çevrildilər və bir-birləri ilə göz-gözü qaldılar. Bu onların məşvərət məclisi idi.

– "Real tədqiqatlar aparmaq üçün Yerə əhəmiyyətli və yer varlığına çevrilmək lazımdır."

– "Aşağıda yatmış o insana oxşamaq yaxşı olardı. O müsbət enerji saçır."

– "Özümüz barədə ona məlumat verməliyik. Yoxsa üzərimizdə haqqı qalar."

– "Biz onun yuxusuna girsək daha münasib olar."

– "Göstəricilərinə görə o, Yer üzünün ən müdrik şəxslərindən biri sayılır!"

– "Biz onunla şəüur əlaqəsi yarada bilərik."

– "Biz onu seçməyə qərar verdik!"

– "Onunla onun üçün açıq olmayan məlumat əlaqəsini qərara alırıq."

– "Bu şəxsin modelini qəbul etdik!"

– "Biz Yerə qonuruq! Bizim Homo qalaktikasına, Niburi planetinə bu barədə məlumat ötürülsün!"

– "Tədqiqatlarımız mənfi enerji mənbələri üzrə aparılmalıdır."

– "Biz buradan digər yaşayış məntəqələrinə keçəcəyik."

– "Proqram əsasən son qərarı Huma Reqail verəcək."

İndi arxası ön illüminatora sarı olan Huma Reqail bayaqdan digərlərini dinləyirdi. Huma Sefailin bu fikrindən sonra bütün baxışlar ona yönəldi. O əvvəlcə bir qədər diqqətlə öz öndündəki məchul nöqtələrə baxdı, sonra işarət barmaqlarını gigahlarına qoydu və iri gözlərini yumdu. Onun gözlərinin arasında, alınının qaş nahiyəsində tədricən bir işıq yanmağa başladı. Əvvəlcə bu qırmızı, sonra narıncı, daha sonra sarı, yaşıl, mavi, göy və bənövşəyi rəngli işıq saçdı. Nəhayət Huma Reqail gözlərini açdı.

– "Qərar belədir: Huma Arnas gəmidə qalır, biz Yer in altı istiqamətinə yeddi sal məsafə və yeddi Yer günü zaman qət edəcəyik. Yeddi Yer həftəsi ilkin tədqiqat aparılacaq. Son bir həftə həmin məkandan ən güclü mənfi enerji xassəli bir insanı tapmalı, son həftəni isə geriye qayıtmağa sərf etməliyik. Düz yetmiş Yer günündən sonra gəmiyə dönəcəyik. Yeni və əsas qərar o zaman veriləcək."

Huma Reqailin humanoid dilində dediyi bu sözlərə içəridəkilər baş əyməklə razılıq bildirdilər. Bu qərardan sonra humanoidlər çevrildilər və onlara məxsus tədqiqat pultuna sarı yönəldilər. Kosmik gəmi şişuclu dağlara sarı uçdu. Orada, havada bir qədər ləngər vurdu, sonra isə aşağıdakı kraterə doğru enməyə başladı.

Bir qədər sonra çılpaq qayalıqların arasından əyinlərində narıncı rəngli uzun geyim olan və bir-birindən zahirən də heç nə ilə fərqlənməyən altı kişi çıxdı. Onlar insan forması almış humanoidlər idi. Yamyaşıl təpənin üstünə qədər dinməzəcə addımladılar. Aralarında bir qədər hündür olan kişi – Huma Reqail buradan ətrafı diqqətlə süzdü, sonra:

– Yetmiş gecə və gündüzdən sonra burada görüşənədək! – dedi və qarşıda görünən yamyaşıl düzənliyə doğru irəliyə və aşağıya addımladı.

Narıncı geyimli digər kişilər də müxtəlif istiqamətlərə yönəldilər. Bir qədər sonra onlar uzaqlaşdı, tamam gözdən itdilər. Arxada qalmış şişuclu hündür qayalıqların arasında narıncı geyimli bir kişi isə əlini qaşlarının üstünə qoyub onların arxasınca baxırdı. O Huma Arnas idi.

Keçilməz sıldırım qayalıqlar çox böyük ərazini əhatə etmişdi. Burada torpaq sahələr, daşlığa bürünmüş yamyaşıl cəmənlilər, ətrafa qol-budaq atmış müxtəlif ağaclar, neonlar, sıx kollar və bir neçə kiçik göl vardı. Bunların arxasında daha hündür dağlar başlanır, çox-çox arxada isə Himalay dağlarının qarlı zirvəsi görünürdü. Huma Arnas indi bir qayanın üstündə oturmuşdu və diqqətlə bu mənzərəni seyr edirdi. Sonra o yerindən qalxdı və qarşısındakı bu gözəlliyə doğru düşdü. Əyilib yaşıl otlardan bir qədər qırdı və burnuna yaxınlaşdırıb qoxuladı.

Çəmən ətrinin rahiyyəsinə uyğun olaraq onun üzü güldü, gözləri xumarlandı. Yer üzünün belə sirli gözəlliyi və xoş ətri varmış. Aralıqda müxtəlif rəngli çiçəklər, güllər baş qaldırmışdı. Buralar büsbütün yaşıllığa və bu çiçəklərə bürünərdisə, daha gözəl olardı. O belə fikirləşib, çəmənliyin içərisində görünən qara daşlara sarı getdi. Bu daşlardan daha böyüyü onun boyu bərabərində idi. O, əllərini daşlardan birinə sarı uzatdı, daşa toxunmadan onu tərپətdi, yerindən qopartdı, eləcə də ona toxunmadan torpağdan ayırdı və havaya qaldırdı. Baxışları ilə iri daşı qayalığa sarı göndərdi. Təxminən 2,5 ton ağırlıqda olan bu iri daş yerə də yavaşca düşdü. Bir qədər sonra digər ağır daşlar da qayalığı sarı uçdu. Huma Arnas beləcə bir müddət çəmənliyi daşlardan təmizlədi. Sonrakı gündüzlərdə o kolları qopartdı, ağac budaqlarını qırdı, qırdığı budaqları və gülləri sıra ilə əkdə, gölə tökülən bulaqların çeşməsinə təmizlədi, gəmidən burğular gətirib, iki gölün arasında böyük bir çala qazdı. Sonra aralıqdakı torpaq sədlərini də götürməklə iki gölü birləşdirdi. Bu əraziyə Günəş şüalarının daha çox düşməsi üçün şərq və qərb tərəfdə sıldırım qayalıqları cihazların şüaları ilə dağıtdı. Gəminin içərisində günün radiaktiv, elektromaqnit və bioloji tədqiqatlarını başa çatdırdıqdan sonra vaxt var ikən digər işlər də görmək olardı. Buna görə o qoyulmuş qaydaların ziddinə olaraq yaxınlıqdakı meşəyə, yaşayış məntəqəsinə xəlvəti səfərlər etdi, oradan müxtəlif ağaclar, gül kolları və digər şeylər gətirdi. Gətirdiyi ağaclar meyvəli idi. Güllər isə daha xoş ətir saçırdı. Yer dünyası elə təkcə florasına görə də çox gözəl idi. Dağlar qoynunda yaratdığı böyük bağda bu gözəlliyin hər bir əlamətini toplamaq istəyirdi. Tədricən buraya müxtəlif quşlar və heyvanlar gəlməyə başladı. İri və iti dişli heyvanlar kiçik və acizləri ovlamağa başladıqda Huma Arnas vəhşi heyvanlar üçün bağın sınırları xaricinə təhlükə şüaları ilə əlavə sədd çəkdi. Bundan sonra daha canavar, çaqqal və pələnglər bu əraziyə daxil ola bilmədi. Amma içəridə cəmi yetmiş yeddi formada bitki, quş, balıq, heyvan və həşərat növü cəmləndi. Müxtəlif rənglərdə balıqların burada peyda olmasının sirrini öyrənə bilmədi. Eləcə də bu ətrafdakı dağların hamısının sirrini açmağa vaxtı çatmadı. Çoxunun altında müxtəlif növdə metal filizinin yataqları vardı. Bəzi qayalar sanki büsbütün dəmirdən, gümüşdən və ya qızıldan tökülmüşdü. Dağların altında qurğuların vasitəsilə bir çox işlər gördü; iri oyuqlar, yollar açdı, qapalı mağaralar, qapılar, pillələr düzəltdi. Gəminin saxlanıldığı böyük mağara ilə bu kiçik mağaralar arasında yollar yaratdı, gözəllik bağına qapı açdı. Bu işlər onu məşğul etdi və boş dayanmağa macal vermədi. Amma sonra daha digər işlərə macal tapmadı. Artıq yetmiş gün tamam olmuşdu. Yer günləri çox sürətlə keçirdi. Dağların içi ilə başlanan, qayalıqların arasına açılan bir yol onu aparıb kiçik bir əraziyə çıxardırdı. O aləmin yaxın bir yerində yamyasıl bir təpə vardı. Yoldaşları məhz o təpənin üstündə ayrılmışdılar. Bu sonuncu gün qayalıq üstündə oturub o tərəfə baxaraq öz yoldaşlarını gözlədi. Burada oturub fikirləşərkən Huma Reqaülün bir başçı olaraq gəmidə qalmalı olması, özünün isə qrupla getməsi fikrinə düşdü.

Günün sonunda onları yenidən o təpənin üstündə görərkən çox sevindi. Bir qədər tez və ya gec olmaqla hamı qayıdıb gəlirdi. Amma indi tamam başqa geyimdə idilər. Elə zahirən də çox dəyişmişdilər; başlarını və sifətlərini tük basmışdı. Huma Arnas onlara təbiət gözəlliyi göstərməklə heyrətləndirmək istədi. Lakin onlar dağlar qoynundakı gözəl baği görərkən çox da təəccüblənmədilər. Təkcə üzlərində sifət dərisi və əzələləri yığılıb-açılaraq müxtəlif vəziyyətlər aldı. Bunun adına təbəssüm deyildiyini öyrəndi. Onlar da bunu ən ali Yer varlığı sayılan insanlardan öyrənmişdilər. İnsan cildinə keçdikdən sonra onlarda çox şey dəyişmiş, insaniləşmişdi. Təkcə Huma Reqaül çox az dəyişikliyə məruz qalmışdı. O dağlar qoynundakı bu gözəl bağda, gömgöy, dupduru suyunda rəngli balıqların üzduyü gölün kənarında oturub məclis keçirdi.

– Yer üzünün çox məkanları belə təbiət gözəlliyinə bürünmüşdü! – deyə o əvvəlcə Huma Arnasın bu bağ barəsində gözlədiyi münasibətə fikrini bildirdi. – Amma təəssüf ki, bu gözəllik böyük fəlakət qarşısındadır. Biz qısa vaxt ərzində bu fəlakətin əsas mahiyyətini öyrənə bilmədik. Ancaq bu fəlakət heç də Yerin təbiətindən irəli gəlmirdi.

Huma Reqaül 70 günlük Yer həyatının təsiri altında olaraq indi insan dilində danışır. Onun bu fikirlərindən sonra digər humanoidlər də müxtəlif insan səsləri ilə danışmağa və öz təəssüatlarını bölüşdürməyə çalışdılar.

– Bildirək ki, qarşıya qoyulan tapşırıq icra olunmadı; biz Yer üzünün altı istiqamətində, ən yüksək təzyiqli mənfi enerji məkanlarını tam müəyyənləşdirə və özümüzə aparmaq üçün daha çox mənfi enerji xassəli bir insan tapa bilmədik. – Huma Sefail dedi. – Özünə münasibətdə insanların əməl və düşüncələri müsbət xarakter alır, başqalarının maraqlarına münasibətdə isə mənfi enerji daha çox yüksəlirdi. Buna səbəb nə idi? Nə üçün insan hər zaman yalnız müsbət xarakter daşıya bilmirdi? Bəs müsbət enerji cəzb etmək xüsusiyyəti və istəyi yüksək olduğu hallarda özü nə üçün eyni qədər yüksək təzyiqlə müsbət enerji ixrac etmirdi? Daim yaxşılıqdan danışan və onu çox bəyənən insan özü nə üçün tam yaxşı ola bilmirdi? İnsanlar birmənalı varlıqlar deyildilər! Təəssüf ki, bütün bunların mahiyyətini öyrənməyə vaxt kifayət etmədi. Burada vaxt çox sürətlə keçir.

Huma Arnas bir şey anlamadan dodaqlarını büzdü.

– Yer təbiətində hər bir canlının Yerin bioloji enerji xassəsinin bir ifadəsi olduğunu müəyyənləşdirdik. – Huma Asfail bildirdi. – Hər növ heyvan da, bitki də, quş da, həşərat da, eləcə insan da Yerin bir növ enerji ifadəsidir. Bütün bu canlılar birlikdə Yerin enerji xarakterini tam olaraq ifadə edir. Böyük yaradan Yerə bu xassəni vermişdir. Bu eyni zamanda kainatın bir zərrəsinin xüsusiyyətidir. Amma biz bu enerjinin sarsıldığını müşahidə etdik. Onun dəyişməsi kainata da təsirsiz ötürşür. Elə buna görə də biz Yeri öyrənməyə və ona təsir etməyə göndəril-dik. Bizim hər birimiz kainatın yeddi qatının bir ifadəsiyik. Bu təsir bizdən də yan keçmir. Kainat öz tarazlığını itirməməlidir. İnsan bu tarazlığı öz əməlləri ilə pozur.

– İnsan Yer zamanı ilə üç min il, iki min il, hətta min il əvvəl təbiətdə mövcud olmuş yüz-lərcə, minlərcə canlıyı məhv etmişdir. – Huma Haim əlavə etdi. – İnsandan başqa bütün canlılar bir-birinin artımını tənzimləyir. İnsanın artımını isə Böyük Yaradan hər bir fərd üçün ayırdığı taleh və ömür payı ilə tənzimləmişdir.

– Bir vaxtlar dünyada cəmi 4426 adda həşərat, 8684 adda quş növü olmuşdu. İnsan təkcə Yer tarixinin miladi təqviminə kimi, cəmi son üç-dörd yüz il ərzində 130 adda həşərat və quş növünü tamam məhv edib. 500 növü isə qırıb, sayını tamam məhv olmaq həddinə çatdırıb. Bu qədər növ həm də milyonlarca ədəd deməkdir. Təbiətə bu qədər böyük zərbə vurulması onun bu qədər enerji ifadəsindən məhrumiyyəti deməkdir. Bu öz təsirini göstərmə idi! Nəticə olaraq dünyanın enerji siması zəifləməklə burada yaşayış ağırlaşmış, canlıların forması deformasiyaya uğramış, cırlamış, insan ömrü qısalmışdır.

Bunlar çox ciddi məlumatlar idi. Huma Arnas bunun səbəbini anlamadan çiyinlərini çəkdi.

– Biz bu sırada insanların heyvanlara qarşı aparmış olduğu anlaşılmaz mübarizəni də əlavə etməliyik. – Huma Arqun dedi. – Öyrəndik ki, 1809 Yer ili əvvəl təbiətin şimal qütb ərazisində boğazlıq inək növü mövcud olmuşdur. Onun uzunluğu 9 metr, ağırlığı 7 tona yaxın imiş. Bu inəyin südü insanlığın təminatını tam ödəyə bilirdi. Bunun vasitəsilə bir çox Yer xəstəlikləri müalicə olunurdu. Lakin insanlar onu kəşf edən kimi artımına çalışmadılar, yalnız kütləvi şəkildə qırmağa başladılar. Yer təbiətinin həmin inəkdə ifadə olunan enerjisi hazırda boşluqdadır. Bu da tarazlığa çox mənfi təsir göstərir. Bəs bu inək növünün yaradılması ilə onun varlığının üzərinə qoyulmuş missiya?..

– Qəribədir, insanlar Yer dünyasını daha dərinləndən tanımağa başladığıca onu daha dərinləndən məhv etməyə başlamışlar. – Huma Raid bildirdi. – Onlar Amerika adlandırdıqları qitəyə gələr-kən burada eni 40, uzunluğu 80 kilometr olan bizon sürüləri vardı. Onların sayının 75 milyon baş olduğu təxmin edilirdi. Avropa adlanan qitədən gəlmə insanlar yerlilərin bu bizon sürüləri ilə qidalandığını bildikdə, onları qidasız saxlamaqla məhv etmək və ya bu ərazilərdən uzaqlaşdırmaq istədilər. Buna görə də qatar adlanan dəmir miniklə ov səfərləri təşkil edir, sənişinləri bu bizonları qatar pəncərələrdən atəş açaraq öldürməyə həvəsləndirdilər. Nəticədə 150 il ərzində bu möhtəşəm sürü tamam məhv edildi! Biz yetmiş beş milyon rəqəmini hər bizonun enerji gücünə vurduqda çox böyük bir rəqəm ala bilərik. Yer üzünün belə böyük enerjiden məhrum edilməsi Yerə öz fəsadını göstərməli idi!

– Bu sıraya Avstraliya qitəsində kenquruların, qoyunların, şirlərin, Hindistan adlanan yerdə on minlərcə filin, gərgədanın, Afrika qitəsində timsahın, pələngin, bəbirin və digər

heyvanların məhv edilməsini də əlavə edə bilərik. Sonradan onların adını “Qırmızı kitab” adlanan bir siyahıya saldılar. Bu isə onların yalnız bir növ olaraq mövcudluğunu xilas etməyə xidmət etdi. Bəs onların Böyük Yaradan tərəfindən yaranışla təbiətdə missiyası və ifadə etdiyi dünya enerji vahidi?..

Huma Arnas tamam heyvət içində idi.

– İnsan Yer üzünün yeganə şüurlu canlısı sayılır! Bəs o bu cür əməlləri nə üçün törədir? Enerji ifadəsi olan canlıların məhvi Yer in enerji tarazlığının pozummu?

Huma Arnasın sonda bu təəccübünə humanoidlər birbaşa cavab vermək istəmədilər. Dupduru, mavi sulu gölün sahilində bardaş qurub oturmuş humanoidlərin hər birinin simasına başqa sualların ifadəsi hakim kəsilmişdi.

– Apardığımız müşahidələr göstərdi ki, insanlar təkcə Yer canlılarını deyil, hətta Yer in torpaq qatını da məhv edirlər.– deyə Huma Reqail söhbətə növbəti istiqamət verdi.– Yer in üst qatı litosfer, onun münbit lap üst hissəsi qumos adlanır. Bu isə bitkilərin məhsuldarlığı üçün münbit qat deməkdir. Qumos əsasən bitki çürüntülərinin torpağı münbitləşdirməsi nəticəsində yaranır. Bir santimetr qalınlıqda qumosun yaranması üçün altı-səkkiz əsr zaman tələb olunur. Buna isə birinci növbədə ağaclar və otlar kömək edir. Onlar həm torpağın qumosunu artırır, həm də onu möhkəmləndirərək qoruyur. Avropa qitəsinin sakinləri qeyd etdiyiniz Amerikaya ilk gəldikləri zaman meşələri qırır, məhv edir, torpağı əkinçilik üçün hazırlayırdılar. Lakin hər iki tərəfdən okean əhatəsində olduğu üçün sonrakı dövrlərdə hər dəfə tufan qalxarkən külək torpağın müdafiəsiz qalmış bu münbit üst qatını sovurub toz şəklində göyə qaldırır, aparıb Atlantik okeanına tökürdü. Bu hesabla təkcə 1934-cü miladi ilində tufan 300 milyon ton məhsuldar torpaq qatını okeana tökmüş və torpağın münbitliyi məhv olmuşdu. Eləcə də Asiyada, Afrikada çox belə hallar olubmuş. Məkanı, maddəni və təbiəti öyrənmədən ona qarşı addımlar atmaq əslində şüursuz və anlaşılmaz addımdır. Lakin insan yeganə şüurlu varlıq hesab olunurdu. Bəs bu nə demək idi?

– Anlaşılmaz əməllər təkcə heyvanlara və torpağa qarşı idimi?..–Huma Sefail təəccüblə davam etdi.– İnsanlar həm də Yer in maye örtüyü olan hidrosferə qarşı da çox amansız davranmışlar. Xatırladım ki, hidrosfer bizim Niburi planeti ilə müayisədə Yer planetinin ən nazik qatıdır. Yerlilər onu daha çox su kimi tanıyırlar. Su 11,11% hidrogenin 88,89% oksigenlə birləşməsidir. Bizim maye ilə müqayisədə Yer suyu bir qədər qatı və ağırdır. Burada su əmələ gələndə oksigenin bir atomu hidrogenin iki atomu ilə birləşir. Yer sularının 70%-i okean və dənizlərə məxsusdur. Bu isə onun daha qatı, ağır və öz duzluluğuna görə quru canlıları üçün istifadəyə yararsızdır. Cəmi 3% su çay və bulaqların payına düşür. Amma insanlar zavod və fabrik tullantılarını çaylara axıtmaqla özünü içməli sudan, dənizlərə axıtmaqla buradakı min bir növdə balıqdan məhrum edir. Üstəlik həmin tullantılar sonradan buxarlanır və yağış şəklində yenidən torpağa qayır. Bu isə həm içməli suyun keyfiyyətini xarab edir, həm də torpağı sıradan çıxardır.

Huma Arnas bu eşitdiklərinə yenə də təəccüblə qulaq asır, amma nəşə anlama bilmirdi. Huma Raid də əldə etdiyi bilgiləri sanki onun bu təəccübünü daha da qüvvətləndirmək üçün təqdim edirdi.

– Biz insanın həm də atmosferi məhv etdiyinə şahidi olduq. İnformasiya mərkəzlərinin yaddaşından götürdüyümüz bilgilərə əsasən məlumat veririk ki, partladılan nüvə bombaları, raketlər atmosferi arezol məhsullarla, metan, etil qazları ilə çirkləndirir, bu zaman atmosferin elektrik xüsusiyyətləri pozulur, radiasiya tərkibi dəyişir. Buna görə atmosferin Yerə yapışmış troposfer qatında insanın özünün yaşamaq üçün istifadə etdiyi– udduğu hava, eləcə də təsiri altında olduğu iqlim dəyişir. Yer üçün ən böyük enerji mənbəyi Günəşdir. Günəş bütün canlıları özündə birləşdirən biosferadakı təbii proseslər üçün yeganə enerji mənbəyidir. Bu yoxdursa, biosferada mövcudluq prosesləri də yoxdur. Atmosferin təbii tərkibi pozulduqda onun Günəş radiasiyası qarşısındakı funksiya da pozulur. Xüsusən ozon qatı nazikləşir, bu qatda hətta dəliklər yaranır. Bu dəliklər isə radiasiyanı birbaşa Yerə buraxır.

– Onsuz da Yerin çox böyük hissəsi su qatından ibarət idi. Amma torpaq çox böyük funksiyalar daşıyır. Torpaq kosmik enerjini təbii enerjiyə çevririr. Kosmik enerji lazımı dozadan artıq daxil olduqda isə torpağı eroziyaya uğradır və deməli, onun təbii enerji doğurmaq xassəsini də məhv edir! Bu isə Yerin fiziki ölümünə aparır. Yer fiziki cəhətdən ölürsə, onun bütün biosferası da ölümə məhkumdur. Bu prosesin başında isə insan durur!

– Axı insan bütün bunları nə üçün edir?! – deyə Huma Arnas heyranlqla soruşdu. – Bu onun elə özü-özünü məhv etməsi deyilmi?!

Huma Haimin üzündə görünən ifadə də Huma Arnas üçün yeni idi və o bunun istehza olduğunu anlamadı.

– İnsanlar müxtəlif müharibələr törətməklə elə birbaşa özlərini məhv etmişlər. Kiçik müharibələrin acı nəticələri barədə statistikanı geniş təbliğ etməsələr də, dünya miqyaslı müharibələrin hər biri yüz milyon nəfərə yaxın insanı ya öldürmüş, ya da sıradan çıxartmışdır. Hər bir insan da enerjidir. Bu qədər enerjinin qeyri-təbii yolla və qısa zaman ərzində itirilməsi, yerinin dolmaması Yer üçün böyük fəlakət deyilmi? İkinci Dünya müharibəsinin sonunda Amerika Birləşmiş Ştatları adlı dövlətin Yaponiya adlı dövlətə atdığı atom bombaları nəticəsində yüz minlərlə insan bir anın içərisində məhv edildi! Yer enerjisinin qəflətən belə böyük həcmdə itirilməsi kainata da təsirsiz ötüşmədi. Nəticə isə tarazlıqlı pozur. Bunu hətta göyün digər qatları da, ikinci qatda yer almış bizim Homo qalaktikası və bizim Niburi planeti də hiss etməli idi. Edir də.

Huma Arnasın qasları çatıldı. Huma Asfail isə çox qərribə səslə danışdı.

– Əvvəllər insan qırğınını dünya ağalığı, dünya sərvətlərinə malik olmaq, dünyada hakimiyyət əldə etmək üçün törədən insanlar 1970-ci ildə bunun yeni səbəbini irəli sürdülər. – Hamı bu sözlərə görə üzünü Huma Asfailə sarı çevirdi. – Bu insanlar dünya dövlətlərini xəlvətə idarə edən qara qüvvələr idi. Yerin bəzi İnformasiya mərkəzlərində adını “Mason” təşkilatı kimi qeyd etmişlər. Mən bu təşkilatın arxasında başqa aləmlərdən Yərə təsir edən qüvvələrin durduğu qənaətinəyəm. Qüdrətləndikcə onlar dövlətlərə öz istədikləri şəxsləri başçı qoyur, dünyada gedən bütün siyasi prosesləri törədir və idarə edirdilər. Sonra hətta insanlığın artımını da öz nəzarətləri altına almağa çalışdılar. Bu niyyətin nəticəsində onların “Üç yüzlər” gizli planı yarandı. Bu plana görə onlar tədricən Yer kürəsində qida və enerji mənbələrinin azalacağını, yalnız bir milyard insana çatacağını nəticəsini hasil etmişdilər. İyirmi birinci əsrdə sayı yeddi milyarda yaxınlaşan insanlıq otuzuncu əsrdə on beş milyarda çatacaqdı. Bu hal bizim nəzərimizcə Yer enerjisinin daha da artması və kainata yüksək dərəcəli enerji təsiri göstərməsi kimi qiymətləndirilsə, görünür hansısa aləmlər üçün heç də məqbul hesab olunmur. Məncə biz sonra bunu mənfəətlə göy cisimlərində axtarmalıyıq. Bu məkan Ay da ola bilər. Əgər Aydırsa, oradakı qara enerji artıb Ayın özünü də fəlakətə məruz qoyacaq. Çünki Yerin təbii peyki olduğu üçün Ayın enerji tutumu müstəqil deyil və yalnız Yerin hesabına arta bilər. İnsanlığın azalması tarazlığın pozulması deməkdir. Yerin müsbət yüklü enerjisini artması isə elə Ayın da Yer tarazlığı daxilində qüdrətlənməsi olar. Görünür Ayın peyk olaraq qalması və asılılığı onların xislətinə müvafiq gəlir. Böyük Yaradanın qurduğu nizamı yalnız İblis pozmaq iddiasında ola bilər. İnsan ki İblis deyildi!

– Siz Ayın İblisin təsiri altına düşdüyünü iddia edirsiniz? – Huma Arnas soruşdu.

– Bu çox ciddi dəqiqləşmələr tələb edir. Buna isə vaxt olmadı.

– Siz Mason təşkilatının ifşa etdiyiniz planı barədə geniş danışmadınız.

Bunu deyən isə Huma Reqail idi.

– Bu planı tam ifşa etmək üçün də böyük zaman lazımdır. Masonun gizli iddiasına görə yüz il sonra Yer üzündə qida, su və hava qıtlığı yarandıqda artıq onu idarə etmək mümkün olmayacaq. Bu kütləvi aclıq, xəstəlik və qiyamlarla nəticələnə bilər. Buna görə də onlar vaxt var ikən insanların sayını kütləvi şəkildə azaltmaq siyasətini qüvvəyə mindiriblərmiş. Yüz il ərzində altı milyard insan məhv edilməli, insan artımının qarşısı alınmalı, yalnız üç yüz ailənin azad artım və dünyanın ağaları kimi yaşamaq hüququ tanınmalı imiş. Onların bunu həyata

keçirtməyə qüdrəti çatırdı. Bu məqsədlə də ən adi forması QİÇS olan müxtəlif xəstəliklər, epidemiyalar icad olundu. O zaman Yer kürəsinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Kanada və Qərbi Avropa ölkələrinə bir milyard insan formulunda əsas yer ayrıldı. Digər xalqlar-millətlər isə yarıtmaz və aşağı təbəqə hesab olunub israf və məhv edilmə üçün nəzərdə tutuldu. İyirmi birinci əsrin sonunda artıq ağır xəstəliklər, müharibələr, qadağanlar və aclıqla məhv edilən insanların sayı iki milyardı keçdi. Lakin artımın qarşısını almaq mümkün olmadığı üçün Yer əhalisi 12 milyarda çatdı. Buna görə müxtəlif yollarla Asiya və Afrika bütünlüklə narkomana və alkoqolikə çevrildi. Sonrakı əsrlərdə onlar artıq bivec durumunda idilər. Süni forma və metodlarla yaradılan qida vasitələri insan ömrünü daha pis qısaldır, xəstəliklər və sonsuzluq yaradırdı. Onlar vaxtı ilə bəsirətli adam kimi tanınmış Mişel Nastradamus adlı bir alimin adına özlərinin düşündükləri proqramları əlavə edir və Nastradamusa inamdan sui-istifadə edərək insanlığı bu proqramın icrasının labüdlüyünə kökləyirdilər. Bu isə həm də dünya dövlətlərinin aqibəti ilə bağlı idi. Bu siyasətdən duyulmuş düşən və ona qarşı mübarizə aparan insanlar vahid bir cəbhədə birləşə bilmədiyi üçün cəhdləri tam təsir doğura və onlarca proqramdan biri olan “Üç yüzlər” proqramını tam iflasa uğrada bilmirdi. Onların mübarizəsi yalnız bu prosesi bir qədər yubatmağa çatdı. XXV əsrə kimi Yer əhalisinin say artımı dayandı və kütləvi azalma başlandı. İndi Yerin cəmi bir milyard əhalisi var. Onun da bir hissəsi homo-kompo adlı kibernetik varlıqlardır. Canlı insanın orta ömrü 40, uzun ömür 50 yaşıdır. Ölüm hadisələri doğum hallarından 90 faiz çoxdur. Masonun insanlığa sıradığı dəblərin, xüsusən də narkomanlığın və alkoqolizmin təsiri Şimali Amerikadan və Qərbi Avropadan da yan ötürmədi; narkomanlıq, əxlaqsızlıq, ailəsizlik onlara daha pis təsir göstərdi. Qloballaşma adı altında xalqların, dövlətlərin bir-birinə qarışdırılması və əridilməsi prosesi də əks reaksiya verdi. İndi dövlətlər parçalanmış daha çox və kiçik dövlətlər yaranmışdır. Nəticədə, dünya xəritəsi böyük dəyişikliklərə məruz qaldı və Masonun nəzarəti altından çıxdı. Daha insanları məhv etməkdən ötrü xəstəliklər və müharibələrə ehtiyac qalmamışdır. Əldə etdiyimiz məlumata görə Mason son əsrlər dünyaya ağalığı məqsədilə yeni din yaratmağa çalışır.

Huma Asfaylin bu kəskin məlumatı bir müddət hamını susmağa məcbur etdi. Sonra sükutu Huma Arnasın verdiyi növbəti sual pozdu:

– Yerdə insanlar artdıqca Yer bu sıxlığa hazır idimi?

– Yer təbiətinin insanı doğura biləcək enerji vahidi nə qədər artarsa, o qədər insan doğula bilər və bu heç də Yer ərazisində sıxlıq və ərzaq qıtlığı yaratmaz. Bu xüsusiyyət Böyük Yaradanın Yer təbiətinə bəxş etdiyi əsas prinsipdir. Burada yüz milyardlarca insanın rahat yaşaması və qidalanması mümkündür. Bunu tənzimləyən İlahi prinsiplər var. Biri də insana bəxş olunmuş konkret ömür və ölüm amilidir. Yalnız bunun mövcud olmadığı halda Yer dünyasında müəyyən tarazlığın pozulması təhlükəsi yarana bilər. Amma bu amillər var və inkaredilməzdir. Belə olduğu halda insanlığın bu prinsipi pozması absurddur! Bu da ümum-kainat prinsiplərinin pozulmasına rəvac verir.

– Mən Yerdə baş vermiş bütün bunların mahiyyətini dərk edə bilmirəm! – Huma Arnas yenə də heyranlığını bildirdi. – Bu çox geniş analizlər tələb edir. İndi elə bir vəziyyət var ikən biz konkret nə etməliyik?

O belə deyib Huma Reqailə baxdı. Dəgər humanoidlər də baxışlarını diqqətlə Huma Reqailə sarı yönəltəndikdə onun baxışları yenə də öz qarşısındakı məchul nöqtələrdə dolaşdı, sonra o işarət barmaqlarını gicgahlarına qoyub, gözlərini yumdu. Az sonra onun qışların arasındakı yeddi rəngin işığını saçdı. Daha bir qədərdən sonra Huma Reqail hamı üçün göndərilmiş qərarı səsləndirməyə başladı.

– Yerdə baş verən fizioloji prosesləri tam dərk etmək üçün Yer dünyasını onun bir sakini olaraq yaşamaq lazımdır. Bu isə Yerdə daha uzun müddət qalmaq deməkdir. Biz insanlar kimi həyat sürməli, qidalanmalı, əks cinslə evlənməli, ailə qurmalı, dünyaya övlad gətirməliyik. Burada insanların artım xüsusiyyətləri bizim Homo qalaktikasında, Niburi planetində olduğu kimi deyil. Biz əks cinsə qarşı yaka dərəcəsinə müsbət enerji hiss etdikdə və bu münasibət qarşılıqlı olduqda yeni enerji vahidi hasil edirik. Yeni huma bu yolla yaranır. Onlarda isə mə-

həbbət anlayışı var. Biz insanlığı tam anlamaq üçün insan olmağa çalışmalıyıq. Bunu bacarıyıqsa, insanlığın problemlərini də dərk edə biləcəyik. Biz insanlıqda yalan, qəzəb, nifrət, paxıllıq, həsəd, qəm, kədər anlayışlarını gördük, amma anlamadıq. Biz insanlarda heyranlıq, sevgi, sevinc, ülfət, rıqqət, mərhəmət anlayışlarını gördük, yenə tam anlamadıq, onu yaşaya bilmədik. Bu kimi anlayışları dərk etmək üçün insan həyatını bir müddət yaşamaq vacibdir. Yoxsa bizim missiyamız tarixin təkərini geriye fırlatmaq qədər çətin və qeyri-mümkün olacaq və hər şey yalnız Böyük yaradanın və insanlığın öz öhtəsinə qalacaq.

– İnsan həyatını yaşamaq üçün insan ömrünə malik olmaq lazımdır.–Huma Raid dedi.– Yer dünyasında ömür anlayışı var. O bizə də şamil olacaqsam, belə qısa ömür ərzində biz bunu dərk edə biləcəyikmi?

– Biz bunu bilməyə çatışmayacağıqsa, bunu bizim övladlarımız Yer dünyasının ən böyük alimləri kimi davam etdirəcək və nəhayət ki, anlayacaqlar! Yeri daha onun ən ali varlığı olan insanlıq deyil, yalnız Yerdən kənar canlı qüvvə olaraq biz və davamçılarımız xilas edə bilər! Çünki onu bu kökə də elə insanlıq salmışdır.

– Deməli, Siz yenidən insan cəmiyyətinə qayıtmaq təklifini aldınız. Bəs bu dəfə bu neçə gecə və gündüz davam edəcək?– deyən Huma Arnas soruşdu.

Huma Rəqail bir müddət düşündü və sonra:

– Bu çox uzun müddətə olacaq.– dedi.

– Elə isə o müddətdə mənə də bəşəriyyətin içərisinə ezam edin.– Huma Arnas qətiyyətlə bildirdi.– Məncə gəmini yalnız Sizin rəhbərliyinizə buraxmaq daha düzgün olar.

– Bu barədə qərar elə bu cürdür.

Huma Rəqail Huma Arnasa baxaraq gülümsədi. Huma Arnas isə onun üzündəki ifadəyə nəzərən tez:

– Baxın, bu dəqiqə Sizin üzünüz yeni, maraqlı, gözəl mənalara ifadə edir!– dedi.– Bu da bir insani ifadədir. Bəli, bunu dərk etmək üçün biz hökmən insan cəmiyyətində yaşamalıyıq. Əslində mən elə Sizin də cəmiyyətə gəlməyinizi istədim.

Huma Rəqail yenə də gülümsədi və bu dəfə onun üzündəki bu təbəssüm tamam fərqli münasibət ifadə etdi.

– Burada qalmağım vəziyyətə ümumi nəzarət funksiyasını daşıyacaq. Gördüyümüz o Tibet kahini ilə daim ruhani təmasda olacağam. Digər Yer alimlərinin də dühasına daxil olacaq, onlara kömək edəcəyəm. Elə siz də insan cəmiyyətində bu cür yaşayacaqsınız. Bundan ötrü ən uzun müddət kimi iki Niburi ilinə bərabər olan , iki yüz Yer ili zamanı nəzərdə tutulur. Yeri xilas etmədən bizim Niburiyə geri dönməyimiz mümkün deyil. Həmin müddətə kimi siz olmasanız da sizin davamçılarınız hökmən gəlib bu məkanı və gəmini tapacaqlar. Mən həyatımın son anında gəmiyə ən uzaq müddət olaraq 3750-ci Yer ilinə kimi davam edə biləcək xüsusi kod daxil edəcəyəm. Bizim varislərimiz önə çıxıb bilməsələr belə o vaxta kimi bizim gəmi öz sirrini açmayacaq, özü ucub Homo qallaktikasına gedəcək.

Bu qərar barəsində düşünərək və bir müddət hafizəsinə həkk edərək hamı susdu. Onlar belə qərarlara hər zaman hazır idilər. Təəccüblü olan insanlığın əməlləri idi. Onlar qərara razılıq bildirərək baş əydilər və ayağa qalxdılar.

Sıldırım qayalıqlar arasından çıxan altı kişi yenidən qarşıdakı yaşıl təpəyə doğru addımlayırdı. Burada onlar bir dəqiqəlik ayaq saxlayıb, sonra dünyanın altı qitəsinə doğru istiqamət götürdülər. Heç kəs çevrilib geriye baxmadı.

Sıldırım qayalıqlar arasında dimdik durmuş bir nəfər isə onların arxasınca baxır və astaca başını yırğalayaraq düşünürdü. Gedənləri çox ağır bir tapşırıq gözləyirdi. Bu gedənləri bir də görə biləcəkdimi? Bəlkə də 200 il sonra. Niburi planetini bir də görmək mümkün olacaqdımı? Bəlkə elə onu da 200 il sonra... Bəs onlar öhtələrinə qoyulmuş bu böyük tapşırığı isra etməyi bacaracaqdılarmı? Təkcə buna dəqiq cavab tapa bilmirdi. Özünü öldürmək istəyən insanı özündən başqa və daha yaxşı kim xilas edə bilərdi? Elə isə, onların bu səfəri heç bir nəticə verməyəcəkdi. Bu onların mövcudluğunun ziddinə olardı. Deməli, bu son səfər idi. İçində bir səs

bunu təsdiq edirdi. İçində bir-birini inkar edən iki hissənin, iki qüvvənin birliyi yeni bir məna qazanırdı. Bu məna müsbət xarakterli idi. Onun uğrunda yaşamağa və ölməyə dəyərdi.

Huma Rəqail bunu anlayan andaca onun gözlərindən yanaqları boyunca su damcılarını süzəlməyə başladı. O əlini üzünə aparıb bu yaş damcılarını sildi və barmağının ucunda parıldayan göz yaşlarına onun nə demək olduğunu anlamaq üçün təəccüblə baxdı. Deyəsən insan həyatının nə demək olduğunu anlamağa başlayırdı.

Bu çox çətin, çox ağır, bəlkə həm də çox gözəl bir həyat olacaqdı.

BÖYÜKLƏRİN BÖYÜK DƏRDİ

(*40-V. Motsart: "Rondo D major-Allegretto" ovqat musiqi)

Miladi təqvimin III və IV minilliyi İblisin insan qəlbi üzərində hakimiyyətinin təntənəsi ilə əlamətdar oldu. Bəşəriyyət yıxıldığı vəziyyətin acı fəsadlarını yaşayırdı. Bu acınacaqlı vəziyyətin başqa cür aqibəti ola bilməzdi. Hər şeyin günahı dünyanın aparıcı dövlətlərində idi. Elə bütün bunların ən acı nəticəsini də onların özü yaşadı. Daha cəmiyyətdə heç şeyin qarşısını almaq olmur, hər şey zəncirvari reaksiya ilə fəlakətlərə aparırdı. Onlar bunun qarşısını XXI əsrin sonuna kimi ala bilərdilər. Lakin ümumbəşəri ideyalar millət və dövlət maraqlarından daha uca tutula bilmədi. XXV əsrdə başlayan və XXXV əsrdə başa çatan IV Dünya müharibəsinə qədər hər şey yalnız bəşəriyyətin min illər boyu zərrə-zərrə qazandıqlarını külli miqdarla israf və məhv etməklə nəticələndi. Dünya xəritəsində çox ölkələr ləğv olundu, dağıldı, çox xalqlar bir-birinin daxilində, çox dillər ingilis, rus, çin, türk və ərəb dillərinin içində əridi, qarışdı, ləğv oldu. Xəritədə yeni ölkə və şəhər adları göründü. Dünyanın ən böyük ölkə və ən məşhur şəhərlərinin adı tamam və ya qismən dəyişdi. Tehranın adı "Tiran", Bakının adı "Baku", Moskvanın adı "Moskou", Londonun adı "Londo", İranın bir hissəsinin adı Persiya, İtaliyanın adı "Roma", Almanıyanın adı "Prusiya", Ermənistanın adı "Hayastan" və sair oldu. Urbanizasiya əyalətlərin inkişafına və milli-mənəvi dəyərlərə ciddi zərbələr vururdu. Eləcə də böyük və aparıcı ölkələrin daxilindəki federasiya subyektləri, say tərkibinə görə ikinci etnos sayılan xalqlar və kiçik etnik qruplar ifrat azadlıqdan sui istifadə edərək ayrılmaq, yeni dövlət yaratmaq iddialarını ortaya qoyurdular. Əslində IV Dünya müharibəsi təkcə nəhəng dövlətlər arasında işğalçılıq, parçalamaq və ya istila xarakteri deyil, həm də daxilindəki dövlət subyektləri arasında bütün ziddiyyətlərin partlaması ucbatından və həm də Vətəndaş müharibəsi xarakterini də daşıyırdı. Bu isə heç nəhaq deyildi. XX- XXI əsrlərdə nəhəng dövlətlərin başqalarına qarşı yürütdüyü parçalama siyasəti bumeranq kimi geriye qayıtmış və öz başlarına dəymişdi. Bu əsrlərdə ən populyar siyasi termin "demokratiya" idi. O bütün dünya ölkələrinə həmin ölkələrin milli-mənəvi xüsusiyyətləri, təbii coğrafi keyfiyyətləri və dini dəyərləri nəzərə alınmadan zorla qəbul etdirilirdi. Halbuki o müxtəlif ölkələrdə milliləşdirilə və bundan sonra münasib sayıldığı təqdirdə qəbul edilə bilirdi. Belə olmadığı üçün XXII əsrin əvvəllərində demokratiya anlayışı istiqanlı, müsəlman Şərq ölkələri üçün arzu edilməz, yad ideya kimi qəti rədd edildi. Lakin artıq gec idi. Xristian Qərb dövlətlərində isə demokratiya çox inkişaf edib anarxiya, ya da ibtidai icma azadlığı həddinə enmişdi. Azadlıq anlayışı siyasətdə daha çox azsaylı xalqlara və etnik qruplara aid edilirdi. Onların azadlıq ideyaları isə yalnız milli-müstəqillik əldə etməklə ifadələnirdi. Bu isə etnikləri millətçilik hissləri ilə coşdurur, kiçiklər bərabərlik və ya böyüklük iddiası ilə çıxış edirdilər. Ailədə böyük-kiçiklik prinsipi pozulduqda həmin ailə dağıldığı kimi ölkələrdə də hər bir xalq öz yerini bilməli idi. Bu mərazə daha çox ermənilər, çeçenlər, kürdlər və digərləri düşmüşdü. Ermənilər Qafqazda buraxdıqları səhvləri Rusiyada buraxmadılar və bu ölkənin rəhbərliyini yəhudilərlə bölüşmək səviyyəsinə qədər orada siyasi yüksəliş əldə edə bildilər.

Xalqların ağıllı və ya müdrik olması onların çətin vəziyyətdən necə məharətlə çıxıb bilmələri ilə deyil, ümumiyyətlə, acınacaqlı vəziyyətlərə düşməmələri, başqalarının əlində alətə çevrilməmələri ilə ölçülməli idi.

Ötən minilliklər ərzində bir sıra aparıcı, nəhəng dövlətlər öz əxlaqsız və qeyri-bəşəri siyasəti ucbatından çox acınacaqlı vəziyyətlərə düşdü. Amma ədalətli və birmənalı siyasət sayəsində uğur qazanan kiçik dövlətlər də az olmadı.

Amerika Birləşmiş Ştatları:

Amerika Birləşmiş Ştatları III Dünya müharibəsinin III mərhələsindən sonra həddindən artıq qüdrətlənmiş və öz qüdrətinin kulminasiya nöqtəsinə çatmışdı. Naməlum uçan obyektlərlə əlaqə, canlı ünsiyyət və onların elmi nəticələrindən bəhrələnməsi ABŞ-ı çox inkişaf etdirmişdi. Naməlum varlıqlar onlara kompüter texnologiyası barədə bir sıra mühüm köməklik göstərdilər. Artıq dünyanın əksər dövlətlərində ABŞ-in diqtəsi qəbul olunurdu. Konqresin hər iki palatasında və Dövlət departamentində dünyanın bütün regionları üzrə şöbələr yaradılmışdı və bu şöbələr dünya ölkələrinə ABŞ -in maraq və mənafeyinə uyğun olaraq və öz ağılları kəsən qaydada hökmlər diqtə etməyə, onların fəaliyyətini istiqamətləndirməyə və xüsusi nəzarət altında saxlamağa çalışırdı. Hətta bu ölkələrin prezidentliyə əsas namizədləri də ABŞ-a çağırılır, orada aparılan söhbətlər əsasında kimin daha münasib olduğu müəyyənləşdirilirdi. Əslində bu namizədlərin əksəriyyəti ABŞ Dövlət Departamentinin maliyyə dəstəyi ilə siyasətçi olmuş və fəal siyasətdə formalaşmışdılar. Müxtəlif ölkələrdəki səfirliklər ABŞ-in bu siyasətinin icrasına əməli nəzarətçi funksiyasını daşıyırdı. ABŞ-ın özünə də bütövlükdə nəzarət edən gizli qüvvələr vardı. Lakin bu vəziyyət çox davam etmədi. İqtisadi-siyasi cəhətdən nə qədər qüdrətlənsə də, sonra əvvəlcə ABŞ-da mənəvi böhran başladı və özünün pik həddinə çatdı. “Amerika həyat tərz” buranın əhalisini tamam harın, qayğısız və tənbəl hala salmışdı. Demokratiya amerikalının ailəsinə də sirayət etmiş və ailə təməlciliyi dağılmışdı. Ailə üzvləri arasındakı demokratiya ailəni başsız qoyur, hər kəs özü üçün, öz keyfinə görə yaşayırdı. Qadın və hətta uşaq hüquqlarının qabardılması da ailə başçısının səlahiyyətlərinə kobud müdaxilə idi. Nəticədə daha heç bir əxlaq norması tanınmır, bütün milli-mənəvi dəyərlər sıradan çıxarılır, unudulurdu. Bu isə ölkəni içindən yeyir, dağıdır, uçuruma aparırdı. Ölkəyə digər ölkələrdən yığılıb cəlb olunan istedadlar tam aşınma prosesinə çox mane olsalar da qarşısını tamam kəsə bilmədilər. III Dünya müharibəsi nəticəsində dağılmış SSRİ-nin varisi sayılan Rusiya iqtisadi cəhətdən dirçələn kimi ABŞ-in diqtəsini rədd etdi. Sonra onun siyasi nüfuz dairəsinə düşən və salınan ölkələr də bir-bir ABŞ-in siyasi və iqtisadi inhisarından xilas oldular. ABŞ özünün Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı – NATO adlı hərbi blokunu Şərqə doğru genişləndirməyə çalışdıqda da birinci olaraq Rusiya onun qarşısını kəsdi. Ziddiyyətlər soyuq müharibə həddinə çatdı. Lakin ABŞ hərbi resursları işə sala bilmədi. Bu onun və dünyanın tezliklə dağılmasına səbəb olardı. Rusiya və əski sovetlər birliyi respublikaları, eləcə də Avropa Birliyi dövlətləri qüdrətləndikcə ABŞ-i iqtisadi böhran bürüməyə başladı. Xüsusən əski Sovetlər Birliyi respublikalarının iqtisadiyyatı yüksəldikcə ABŞ-dan asılılıqdan qurtulurdular. Buna görə ABŞ-in müvafiq istehsal sahələrinin satış və istehsal gücü zəifləyir, nəticədə ölkədə inflyasiya başlanırdı. Üzdə ABŞ-in siyasi qardaşları sayılan Avropa Birliyi dövlətləri də ABŞ-in iqtisadi asılılığından qurtulmaq üçün müəyyən tədbirlər həyata keçirir, xüsusən özünün pul vasitəsi olan avronun qüdrətlənməsinə çalışırdılar. Bu isə ABŞ iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərirdi. Bəzi versiyalara görə SSRİ dağılarkən rus millətçiləri də elə bu planı düşünürmüşlər. Onlar rəqib ABŞ iqtisadiyyatının istehsal gücünü tamamilə İttifaq respublikalarının tələbatına bağlamaq, sonra isə bu respublikaların qüdrətlənməsinə nail olub, nəticədə ABŞ-da adekvat istehsalı dondurmaqla böyük böhrana salmağı düşünübmüşlər. Əfqanıstan və İraqda davam edən işğalçılıq siyasəti hər gün ABŞ büdcəsinə böyük itkilər bahasına başa gəlirdi. Özünü inkişaf etməkdə olan dövlətlərin hamısı kimi aparması da heç havayı ötüşmürdü. ABŞ hər il dünyanın onlarca dövlətinə demokratiya adlı bir ideoloji-siyasi tələnin inkişafı, yeni iqtisadi siyasətə keçid, müəyyən humanitar layihələrin gerçəkləşməsi və digər adlar altında milyardlarca dollar yardım edirdi. Bununla da ölkə özünün siyasi hegamonluq və dünya ağalığı iddiasının əsirinə çevrilirdi. Buna görə də XXI əsrin ortalarında o özünün Əfqanıstan və İraqdakı qoşunlarını çıxartmağa məcbur oldu. Amma bu heç də vəziyyəti düzəltmədi. Çünki əldə olunan gəlir bu ölkələrdəki bazarları itirməsi və iqtisadiyyatın zəifləməsi nəticəsində

itirdiyi vergilərdən elə də çox deyildi. Əslində ABŞ-da təkcə iqtisadiyyat deyil, elm, incəsənət, idman və digər sahələr də dünyanın digər dövlətlərinə bağlı idi. ABŞ digər dövlətlərdəki istedadları hələ məktəbli ikən seçir, öz qoynunda bəsləyir, öz dilini, mədəniyyətini onun təfəkkürünə yeridir, hətta öz həyat tərzinin şirinliyini ona göstərib, dadızdırıb sonra da onun formalaşması ilə məşğul olurdu. Zamanı çatdıqda isə o bu insanları öz ölkəsinə cəlb edirdi. Beləcə ABŞ XXII əsrə kimi həm də dünya dövlətlərinin zəka məhsullarını, istedadlarını sovurub özünə çəkməklə duruş gətirə bildi. Rusiya dövləti özündə və köhnə ittifaq ölkələrində ABŞ ekspansiyasının qarşısını aldıqda bir boşluq yarandı. Tədricən dövlətlər öz ölkələrinin zəka mühafizəsi ilə də məşğul oldular. ABŞ-in özündə yeni nəsil tənbel, harın, fəaliyyətsiz, qomoseksualist, ifrat azad və sərbəst böyüdüüyü üçün dövlətə yeni qanın, təmiz nəfəsin gəlişi prosesi daxili resurslardan məhrum vəziyyətə düşdü. Bu vəziyyət ABŞ-ı yüz illərcə böhranlar, siyasi qovğalar içərisində çabalamağa məcbur etdi. O hətta bir vaxtlar satın almış olduğu Alyaska ştatını Rusiyaya geri satması oldu. Bu zaman ölkədə siyasi mübarizələr də çox kəskinləşmiş, yeni siyasi partiyalar yaranmışdı. Bu partiyaların ölkəni xilas etmək iddiaları çox kəskin qoyulur, amma nəticə olmurdu. Yeni seçilən prezidentə bir ildən artıq vaxt verilmir, ondan böyük nəticələr gözlənilirdi. Buna görə də nəhayət ki, XXIII əsrdə ölkədə prezidentlik müddəti 4 ildən 2 ilə endirildi və iqtisadi dirçəlişə nail ola bilməmiş prezident ikinci dəfə namizədliyini vermək imkanından məhrum edildi. XXV əsrdə ABŞ-da mərkəzdən qaçma prosesi qüvvələndi və ştatlar daha artıq müstəqillik tələb etdilər. Bu işdə Rusiya Xüsusi Xidmət orqanlarının xidmətləri çox böyük idi. Bir vaxtlar SSRİ-nin dağıdılması üçün istifadə olunan metodlar onun öz üzərində təkrar olunurdu. 50 ştatın bir neçəsinin hüquqları artırıldıqdan sonra bunu digərləri də tələb etdi, sonra bu tələblər artaraq suveren ştat tələbi səviyyəsinə qalxdı. Əski SSRİ və onun severen respublikalarının formasına düşən ABŞ-in adı da nəhayət dəyişib Amerika Suveren Ştatları (ASS) formasını aldı. XXVI əsrdə bu ştatların bəzilərinin daxilində milli münaqişələr başladı. Kaliforniya ştatının Los-Anceles şəhərində ermənilər, San-Fransiskoda çinlilər, Texas və Nyu Meksika ştatlarında meksikalılar, Alyaskada hindular, aleutlar, eskimoslar, eləcə də Puerto-Riko, Haylend, Şimali Marian və Virgin adalarında yaşayan yerli etnoslar birləşərək müstəqillik uğrunda mübarizəyə qalxdılar. Bu hal vətəndaş müharibəsi həddinə çatdı. Amma böyük qırğınlar bahasına da olsa münaqişə yatırıldı, ASS bütün bu proseslərin arxasında Rusiyanın dayandığını bilirdi. Ona görə də azacıq dirçəliş tapan kimi XXVII əsrdə o da Rusiyanın parçalanması siyasətini qüvvələndirməyə başladı. Eləcə də işğalçılıq müharibələrinin ölkə iqtisadiyyatını dirçəldəcəyi fikirləri irəli sürüldü. XXXIV əsrin sonunda ASS vəziyyətdən qurtuluş yolu kimi yeni müharibələrə başladı. Ucuz başa gəlsin və burada Rusiya qarşısını kəsməyəcək deyərək onun hədəfi Mərkəzi Amerika dövlətləri oldu. Əvvəlcə Qvatemalanı, sonra San-Salvadoru, Hondurası, Nikaraquanı, Kosta-Rikanı, Panamanı, daha sonra kiçik Yamayka, Haiti və Dominikan Respublikasını işğal etdi. Lakin bu müharibələr onun iqtisadiyyatına sağlamlıq gətirmədi. Buna görə o, Latin Amerikasını da işğal etməyi qərara aldı. Nəhayət ki, bəşəriyyət Amerika dedikdə onu “Şimali...” və ya “Latin...” Amerikası kimi yox, tam şəkildə tanımalı idi. Bunu həyata keçirtmiş prezident ASS tarixində Corc Vaşinqtondan da böyük şöhrət sahibi olacaqdı. Bu məqsədlə ASS qoşunları Kolumbiyaya soxuldu. Sonra Venesuela, Qayana, Surinam, Qvana, Trinidad və Taboqo və Çili işğal olundu. Bu vaxta kimi susan və ya ASS-nin uydurma bəhanələrinə görə ona yarınan Meksika, Kuba, Braziliya, Argentina kimi dövlətlər hər şeyi başa düşdülər və təcili olaraq hərbi ittifaq yaratdılar. Bu ittifaq bütün xüsusi xidmət əməkdaşlarına tapşırıqlar verib ASS-a göndərdi. ASS da əslində onları mühasirəyə salır və ən sonda bu dövlətləri işğal etməyi düşünürdü. Müqavimət göstərən ölkələrin paytaxt şəhərləri, ölkə başçısının iqamətgahı kosmosdan şüa ilə vurulub sıradan çıxarılırdı. ASS qoşunları növbəti olaraq Boliviya girmək istədikdə Vaşinqton, Nyu-York, Boston və digər şəhərləri eyni gündə saysız-hesabsız partlayışlara, terror aktlarına məruz qaldı. Üç günün içərisində ASS-nin əksər şəhərləri partlayışlardan lərzəyə gəldi. Hamı hər an hər obyektə qarşı diversiya törədiləcəyini gözləyir və bunlar baş verirdi. Ölkə əhalisi bunun səbəbini başa düşdü və müharibədə qazanan uğurlara sevinməyi

kənara atıb, hökumətə qarşı ayağa qalxdı və ölkəni mitinq, yürüş, qiyamlar bürüdü. Vətəndaş itaətsizliyinin bir addımlığında ikən ASŞ təcili olaraq qoşunlarını bütün işğal olunmuş ərazilərdən çıxartmağa başladı. Lakin bu müharibələr ASŞ iqtisadiyyatını tamam çökdürdü. Qlobal istiləşmə nəticəsində Şimal Buzlu okeanın əriyən buzları və aramsız yağışlar nəticəsində ölkənin sahilələri əraziləri və böyük şəhərləri okean sularının altında qalaraq itirilirdi. Ölkədə kiborqlar, homokompolar, İblisə aşkar xidmət göstərən ləşkar hegamonluq etməyə başlamışdılar. Mason burada tam iflasa uğradığı üçün mərkəzi iqamətgahını Səudiyyə Ərəbistanına köçürdü

Rusiya Federasiyası:

Rus çarları İvan Qroznı və I Pyotrun, eləcə də Sovet hakimiyyətinin böyük cəhdlərlə torpaqlar işğal edib böyəltdiyi, 17,1 milyon kvadrat kilometrlik ərazisi olan nəhəng bir dövlətə çevirdiyi Rusiya zaman-zaman öz nəhəngliyinin əsirinə çevrildi. SSRİ dağıldıqdan sonra onun varisliyini öz üzərinə götürmüş bir dövlət olaraq sabiq ölkənin borclarına da sahib çıxmışdı. Ölkədə 16 muxtar respublika, 5 muxtar vilayət, 49 vilayət, 10 muxtar mahal var idi. Eyni zamanda gecə və gündüzü yaşaya bilən bir ölkənin hər diyarı, hər mahalı heç də eyni qədər münbit, faydalı, gəlirli və yaşayış üçün münasib deyildi. Nəhəngliyinə rəğmən ölkənin 4 \ 2 hissəsi böyük dərəcədə şaxtalı Sibir meşələri və Tundradan ibarət idi. Bu ərazilərdə olan böyük hərbi bazalar dövlətin cibini sökməklə məşğul idi. Təkcə meşə ağacları heç də böyük gəlirli sahə hesab olunmurdu. Təkcə neft və digər mineral mədənlərin hesabına bu xərcləri bağlamaq yetərli sayılmırdı. Ehtimallara görə bu ərazilər böyük buzlaşma dövrünə qədər nisbətən isti və ən münasib yaşayış məskəni olmuşdu. Lakin buzlaşma dövrü və min illər ərzində təbiətdə baş verən iqlim dəyişikliyi ərazinin yaşayış üçün faydalılıq əmsalını tamam aşağı salmışdı. XXI əsrdən etibarən dünyada gedən qlobal istiləşmə Şimal Buzlu Okeanın minillik buz qatlarını parçalayır, şimal dənizlərində nəhəng aysberqlər üzürdü. Bir neçə yerdə bu aysberqlər Arxangelsk və Murmansk ərazilərində quruya soxulmuşdu. Torpağın və havanın istiliyi onları əritdikcə bu buz dağları cənuba doğru irəliləyərək sürüşür, qarşısına çıxan hər şeyi əzib məhv edirdi. Rusiya hökuməti onların qarşısını lazer şüaları hesabına parçalayaraq çox çətinliklə ala bildi. Amma həmin ərazilərin böyük hissəsi həm dağıntı, həm də sel suları altında sıradan çıxdı. Yeni aysberq hücumunu quruda dəf edəsi olmasın deyərək sonradan Rusiyanın sualtı və suüstü gəmiləri onları suda ikən məhv etməyə çalışırdılar. Buna baxmayaraq, buzların əriməsi suyun qalxmasına səbəb olmuş, Taymir Muxtar Vilayətinin, Yamal-Nen, Nen və Çukotka Muxtar mahallarının, Yakutiya Muxtar Respublikasının, Arxangelsk vilayətinin, Kola yarımadasının şimal əraziləri on kilometrlik məsafə boyu suyun altında qalmışdı. Novaya Zemlya, Böyük Lyaxov, Vrankel adası, Frans-İosif Torpağı, Severnaya Zemlya, Novosibir, Akmu adaları su altında qalıb, büsbütün xəritədən silinmişdi. Mərkəzləşmiş dövlət idarəetməsi muxtar respublikalarda çox qıcıq doğurur, onların daha böyük sürətlə inkişafına mane olurdu. Xüsusilə Tataristan, Çeçenistan, İnquşetiya, Osetiya, Dağıstan, Buryat, Başqırdıstan muxtar respublikaları tam müstəqil dövlət siyasəti yürütməyə çalışır, buna görə ərazilərdə milli-azadlıq hərəkatları zaman-zaman baş qaldırırdı. XXI, XXII, XXIV, XXV əsrlərdə Çeçenistanda, Tataristanda və Dağıstanda bu hərəkat dövlət müstəqilliyinin elan olunması ilə nəticələndi. Amma çox keçmədi ki, Rus hərbi texnikasının yaratdığı qan dənizində boğuldu. Bu hadisələrin bir çoxunun arxasında ABŞ-in (sonra isə ASŞ) xüsusi xidmət orqanlarının xidmətləri böyük idi. Muxtar vilayət və mahalların bir çoxunda milli heysiyyət tamami ilə ruslaşmaya məruz qalmışdı. Oralarda yerli əhalinin dili ucqar kəndlərdə və ekzotik vəziyyətdə düşmüşdü. Rusiya iqtisadiyyatı tez-tez düşdüüyü böhranlardan xammal ehtiyatları hesabına çıxırdı. Əhali sayının azlığı da böhranların çox ciddi həddə çatmasına imkan vermirdi. Rusiyada əhali sayı özünün 170 milyonluq ən yüksək həddinə yalnız XXI əsrin əvvəllərində çatdı. Sonra əhalinin mənəvi aşınmaya məruz qalması, spirtli içkilərə, əxlaq pozğunluğuna, narkotikaya aludəçilik ailə təməlçiliyini tamam sıradan çıxartdı və buna görə də əhalinin sayı sürətlə aşağı düşməyə başladı. XXV əsrdə bu nəhəng dövlətdə cəmi 100 milyon insan yaşayırdı ki, bunun da yarısı qeyri-rus millətlərinə məxsus idi. Ölkənin idarəetməsi çoxdan qeyri rusların əlinə keçmişdi.

Yəhudilər və ermənilər dövlət idarəetməsində, elmdə və səhiyyədə, azərbaycanlılar iqtisadiyyatda və ticarətdə, ukraynalılar sənayedə və hərbidə, orta asiyalıqlar kənd təsərrüfatında, belaruslar təhsil və mədəniyyətdə əksəriyyət təşkil edirdilər. Ruslar daha çox musiqi, idman, reket hərəkəti, cinayət aləmi və bütün sahələrin orta və aşağı pillələrində çalışırdılar. Demografik artımı yüksəltmək üçün dövlətin keçirdiyi bütün islahatlardan yalnız müsəlman-türk mənsubları geniş istifadə edə bilirdi. XXI əsrin əvvəllərində Rusiya prezidenti V.Putin qanunla ardıcıl 3-cü dəfə prezident seçilə bilmədiyi üçün bu vəzifəyə öz yetirməsi olan D. Medvedyevi seçdirdi, özü isə ölkənin baş naziri oldu. Medvedyev prezidentlik müddətini iki dəfə başa vurduqdan sonra yenidən V.Putin prezident, D.Medvedyev isə baş nazir oldu. Bu yerdəyişmə daha bir dəfə təkrar olunduqdan sonra Putin ixtiyarsız qocaya çevrildiyi üçün onu baş nazir olaraq Aleksandr İvanov adlı birisi əvəz etdi. Onunla, sonra onun D.Medvedyevi dəyişdirərək, yeni və bir yəhudi qarışıqlı şəxsi hakimiyyət başına gətirməsi ilə “dövlət karuseli” bir əsrə yaxın beləcə fırlandı. Daha sonra isə rus kimi təqdim olunan yəhudi mənsubları Rusiyanın dövlət idarəetməsini tam olaraq öz əllərinə aldılar. III Dünya müharibəsinin III mərhələsindən sonra Rusiya Saxalin adası və Kuril adalarını Yaponiyaya satmışdı. ABŞ-in qazandığı siyasi və iqtisadi üstünlük çətinliklə də olsa dəf edildikdən sonra isə ölkə XXII əsrin əvvəllərinə kimi bütün sahələrdə öz müvazinətini düzəltdi, dirçəldi, ABŞ iqtisadiyyatında asılılığı sıfıra endirib, onun özünü böhrana saldı. ABŞ-dakı siyasi qarışıqlıq zamanı Rusiya yeni SSRİ modeli olan Avro-Asiya Dövlətlər Birliyini (AADB) yaratdı. AADB-ə əski sosialist düşərgəsi dövlətlərinin əksəriyyəti, o cümlədən Hind-Çin yarımadası ölkələri daxil edildi. Saxalin adası və Kuril adaları Yaponiyadan, o cümlədən çar Rusiyasının satmış olduğu Alyaska isə ABŞ-dan geriyyə alındı. XXIV əsrdə Rusiyanın yaratmış olduğu AADB dağıldı. XXVII əsrdə Amerika Suveren Ştatları xüsusi xidmət orqanlarının ardıcıl və gərgin fəaliyyəti sayəsində Yəhudi Muxtar Vilayətinə Muxtar Respublika statusu verildi. Sonra digər 4 muxtar vilayət və Altay, Krasnodar, Krasnoyarsk, Primorye, Stavropol və Xabarovsk da muxtar respublika statusunu ala bildi. ASŞ ilə ziddiyyətlər Rusiya federasiyasını XXXV əsrdə IV Dünya müharibəsinə gətirib çıxartdı. Bu müharibənin nəticəsi olaraq Rusiyanın 27 muxtar respublikasından 17-i müstəqillik əldə etdi. Amma sonra 7-si yenidən onun tərkibinə qayıtdı. Altay və Tuva muxtar respublikaları Çindən qopmuş Uyğur respublikasına birləşdi və Kiçik Turan Respublikası yarandı. Amur, Xabarovsk və Primorye muxtar respublikalarının əhalisinin artıq böyük əksəriyyəti çinlilərdən ibarət olduğu üçün onlar müstəqillik əldə edən kimi Çinə birləşdilər.

IV minilliyin ikinci yarısında Rusiya əhalisinin sayı cəmi 50 milyon nəfərə enmişdi.

Böyük Britaniya:

XX əsrə kimi həmişə dünyanın müxtəlif qitələrindəki müstəmləkələrinə malik olan yeraltı-yerüstü sərvətlərdən faydalanmış bu ölkə sonra dünyanın digər ölkələrini faydalandırmağa başladı. Çünki Afrika ölkələrinin hamısı iqtisadi və sosial cəhətdən inkişaf etmiş, azadlıq və müstəqillik hərəkətləri onların xalqlarını xeyli bərkitmişdi. XXI əsrin ortalarına kimi Afrikadan qara dərililər və əski sosialist düşərgəsi ölkələrindən cinayət, siyasət, biznes adamları və böyük maliyyə imkanları əldə etmiş mafioz qurumlar Böyük Britaniyada (BB) məharətlə kök sala bildilər. Onları bu ölkəyə İngiltərənin, Londonun əsrlər boyu qazandığı firavanlıq, sakitlik, sərbəstlik, təhlükəsizlik imici cəzb edirdi. Hətta ölkə parlamentinin mütəmadi çıxartdığı qadağalar da əcnəbi axınını saxlaya bilmədi. Onlar əslində özləri ilə yeni qan, yeni nəfəs və sürət gətirmişdilər. Bu isə Böyük Britaniyanın qüdrətini bir neçə əsr saxlamağa kifayət etdi. Ölkə incəsənəti, idmanı, iqtisadiyyatı, sənayesi onların əlinə keçdikcə öz mənafeləri naminə ölkəni də böhranlardan xilas etməyə çalışırdılar. Əvəzində ingilis mentalitetini tədricən dəyişməyə qadir oldular. XV əsrdən etibarən dünyanın bütün qitələrində ölkələr işğal etsə də XXI əsrin sonuna kimi Böyük Britaniya bütün müstəmləkələrindən məhrum oldu. Əvvəllər Böyük Britaniya imperiyası adlansa da sonra öz müstəmləkələrini Millətlər Birliyində(MB) birləşdirirdi və kral (kraliça) onların hər birinin dövlət başçısı hesab olundu. II Dünya Müharibəsindən sonra MB özünün monarxiya xarakterini itirdi. Monarxiya onların BB-a asılılığını məhdudlaşdırırdı. Hətta Avstraliya, Keniya, Şri-Lanka, CAR, Kanada və digər do-

minionları da daha onunla hesablaşmaq istəmir, tam müstəqil xarici siyasət yürüdükdülər. III Dünya müharibəsi onları BB-dən tamamilə ayırmasa da, 43 üzvü olan MB-nin mövcudluğu artıq şərti xarakter daşıyırdı. BB ərazisi vaxtı ilə Avropaya birləşmiş, miladi təqvimdən 5 min il əvvəl isə qitədən ayrılmışdı. Miladdan əvvəlki 8-7-ci əsrlərdə buraya kelt tayfaları köçmüş, sonradan ərazi bunların "brit" tayfasının adı ilə Britaniya adlanmışdı. Eranın V-VII əsrlərində german tayfaları (anqlar, sakslar, yutlar, frizlər) Britaniyanı işğal edərək burada bir sıra dövlətlər yaratdılar. Ölkənin böyük bir hissəsini təşkil edən İngiltərə (England) da german tayfası olan anqların adı ilə bağlıdır. Sonralar buralara norman tayfaları da çox hücumlar etdilər və ingilis genefondunun müəyyənəlməsində mühüm rol oynadılar. İngiltərə 1653-cü ildə İrlandiyanı, 1651-də Şotlandiyanı işğal etdi. 1707-ci ildəki təkrar müharibədə Şotlandiyanın İngiltərəyə birləşməsi tamam başa çatdı və ölkə rəsmən Böyük Britaniya adlandı. XIX əsrdə BB yeni işğalçılıq müharibələrinə başladı və təsir dairəsini genişləndirdi. O, iqtisadi və hərbi qüdrətinə görə hətta özündən on dəfələrlə böyük olan dövlətləri də işğal edə bilirdi. Bu işğalçılıq ingilisləri bütün dünyaya yaymaqla yanaşı həm də çox varlandırırdı. Sonra müstəmləkələr əldən çıxsa da bu var-dövlət dünyanın bir çox böyük banklarının, şirkətlərinin, sindikatlarının formalaşmasına və onlara nəsillicə böyük gəlir gətirməyə başladı. Əsrlər boyu ata-babalarının müstəmləkə ölkələrindən sümürdüyü və ya digər yollarla qazandığı və yığılıb qalmış milyonları onların varisləri müxtəlif müəssisələrin səhm paketlərinə qoymuşdular. Bu səhmlər onlara böyük məbləğdə dividend qazandırır, sadəcə ingilis böyük cəht və stimül tələb edən heç bir ciddi işlə məşğul olmadan rahat və fərvan yaşayırdı. Nəticədə, onlar tənəbbəlsiz, həyat eşqi sönmürdü. Ömrünün sonuna kimi konkret bir kişi və ya qadınla ailə həyatı yaşantılarının problemlərindən qaçaraq, onlar tez-tez ayrılır, qocalana kimi 20-30 həyat yoldaşı ilə yaşamış olurdular. Sonradan bəzən heç bir ailə də qurmurdular. Hər cür çətinlikdən, problemdən, qayğıdan qaçmaq, azad və öz hisslərinin əsirinə çevrilərək yalnız özü üçün yaşamaq amalı natamam ailə təməlciliyi formalaşdırırdı ki, bu da onları dünyaya övlad gətirmək və onun qayğıları ilə yaşamaq hisslərindən qaçmağa sövq edirdi. Cütlər hətta rəsmən on dəfələrlə ailə qururdularsa da dünyaya övlad gətirmək istəmirdilər. Çünki əsaslı dini və mənəvi tərbiyə almadan, özünün hər istədiyini həyata keçirtməkdə azad olması, qanunla buna hətta valideynlərinin də qarışmasına, qadağalar qoyulması gənc qızların erkən yaşlardan, hər xoşladığı kişi ilə, hətta qısa tanışlıq ərzində belə, heç bir fiziki və mənəvi qaydaya əməl etmədən cinsi əlaqələrə girməsi onların ülvə məhəbbət hissini öldürür, erkən yaşlardan tez-tez abort etmələri isə onları analıq hissindən məhrum edirdi. Erkəklərin də heç bir mənəvi normalara sığmayan, cinsəl əlaqə azadlığı, nəticədə tutulduqları zöhrəvi xəstəliklər, potensiyaya qarşı erkən yaşlardan qəbul etdikləri müxtəlif pəreparatlar onların cinsi potensiallarını sıradan çıxardır, tez korşalaşdırır və onlar övlad istədikdə belə daha buna qadir olmurdular. Ailə təməlciliyinin beləcə sıradan çıxması, əhalisinin durmadan azalması, etnik tərkibinin sürətlə dəyişməsi Böyük Britaniyanın ən böyük problemi sayılırdı. Ölkənin bir böyük problemi də onun öz tərkibindəki 4 tarixi-coğrafi ərazisi arasındakı ziddiyyətlərin artması idi. İngiltərə, Uels, Şotlandiya və Şimali İrlandiyadan ibarət olan BB-da Şimali İrlandiya və Şotlandiya müttəmadi olaraq ayrılmaq uğrunda dini və milli-azadlıq hərəkatına qalxırdı. Uelslilər isə özlərini Britaniyanın daha qədim sakinləri sayılan britlərin varisləri olaraq daha ali hesab edirdilər. BB-nin tərkibində böyük əksəriyyət anqlıkan kilsəsinə mənsub olsa da Şimal ərazilərdəki katoliklərlə aralarındakı dini münaqişələr səngimirdi. Sonralar onlar bu münaqişələrə o qədər öyrəşmişdilər ki, qan yaddaşlarına hopmuşdu və dini prinsipləri qabartmadan da bir-birlərini xoşlamır, qəti inkar edirdilər. Bu məsələdə Fransa, Rusiya və İtaliyanın rolu da az deyildi. IV Dünya Müharibəsi nəticəsində həm Millətlər Birliyi, həm də Böyük Britaniyanın özü parçalandı, dağıldı, müstəqil dövlətlərə ayrıldı. Millətlər Birliyinin dağılması çox da qanlı müharibələrə səbəb olmadı, çünki onların bu birlikdən çıxmaqda azad olmaları əsasnamədə təsbit olunmuşdu. Təkcə Şimali İrlandiya özünün tarixi tamı olan İrlandiyaya birləşdi və bu heç də ciddi döyüşlərsiz, qaçqın-köçkünlərsiz ötüşmədi. Ölkədə krallıq tamam ləğv olundu. Artıq kral taxtına oturası varis də qalmamışdı. Sabiq krallığın coğrafi ərazisi çox dəyişmiş, kiçilmişdi.

Belə ki, İngiltərənin şərq sahilləri, Şotlandiyanın isə üç istiqamətdən sahil torpaqları Atlantik okeanı və Şimal dənizinin artan suları altında qalmışdı. Şimali Şotlandiyanın şərqindəki Mari-Fert körfəzi qərbdəki Fert of-Lori körfəzinə qədər genişlənmiş, şimal ərazisini sabiq Böyük Britaniyadan aralamış, boğaz formasını almışdı. Bu hissədəki Hebrid, Orkney və Şotland adalarının böyük əksəriyyəti su altında qalmışdı, bəzilərinin yalnız dağ zirvələri ucalırdı. Böyük Britaniya sanki ümumdünya qarğıışı altına düşmüşdü və tədricən kiçilir, sanki üzülürdü. Özünün bir vaxtlar kiçik dövlətlərə qarşı apardığı idbar siyasət onların terror hərəkətləri kimi özünə qayıdır və aciz vəziyyətə salırdı.

Fransa :

Bir vaxtlar Qərbi Avropanı işğal edərək, onu böyük Frank imperiyası adı altında Böyük Karl birləşdirdi. Onun nəvələri Birinci Lotar, Alman II Lüdovik və Daz II Karl isə imperiyanı parçalayıb tərkibindən Fransa, İtaliya və Almanıyanın əsasını qoydu. Eləcə də bütün Avropanı, Misiri və Rusiyanı qanlı vuruşmalar nəticəsində istila edən imperator Napoleon Bonapart da fransız idi. Sonralar dünyanın ən uzaq nöqtələrində yerləşən Çinin, Hindi-Çinin, Hindistanın, Şimali Amerikanın müəyyən hissələrini və şimali Afrika ölkələrini istila edən, eləcə Səlib yürüşlərində fəallıq göstərən də fransız qoşunları oldu. Amma fransız xalqı bu amansız və işğalçı müharibələrin, insan qanı axıdılmasının, zülm və talanların əsil insani yol olmadığını hamıdan daha əvvəl – XX əsrin ortalarından etibarən yaxşı anladı və istilalar hesabına böyülmək, başqalarını istisimar edərək varlanmaq, zorla xoşbəxt həyat qurmaq əməllərindən əl çəkdi. Sonra o bütün diqqətini ədəbiyyatın, incəsənətin, estetikanın inkişafına yönəltdi. Təbii ki Allah hər xalqı hansı ərəzidə, hansı şəraitdə, hansı imkanlar çərçivəsində yaratdığını çox yaxşı bilirdi. Fransızlar bunu anladılar, bununla qane oldular və öz xoşbəxtliklərini öz ölkələrində aramağa başladılar. Tədricən fransızların həyat amalı təbiət və insan gözəlliyinə, humanizmə və sosial rifah halının yaxşılaşdırılmasına yönəldi. Qərbi Avropanın qərbində yerləşən bu ölkə sonra dünyaya mədəniyyət və dəb (moda) yaymaqla məşhurlaşdı. Moda fransız sözü olaraq ölçü, nümunə, norma mənasını verirdi. Hər hansı bir ölkənin təqdim etdiyi saç düzümü, geyim forması, yeriş, manera və pozalar ən yüksək səviyyədə belə bütün dünyaya yayıla bilməzdi. Fransadan çıxmış və bundan daha adi, primitiv, zövqsüz moda isə asanlıqla bütün dünya tərəfindən şövqlə qəbul olunurdu. Çünki Fransanın buna inanmağa sövq edən tarixi ənənələri mövcud idi. Burada bəşəriyyəti daim yeniliyə çağıran, yeni nəşə yaratmağa, göstərməyə sövq edən yenilik aurası formalaşmışdı. Fransız dilinin incəliyi, zərifliyi, hər bir fransızın ətrafda baş verənlərə sakit, xoş münasibəti, insanlara diqqət göstərməsi, bunları və ən xoş sözləri yaltaqlığa əsla oxşamayan tərzdə ifadə edə bilməsi, sifətinə incə, səmimi təbəssümü onlar barədə əsil mədəni, zadəgan bir xalq təəssüratını formalaşdırmışdı. Onlardan daim yenilik gözləyirdilər. Fransız ədəbiyyatçıları XX əsrə kimi dünyada yazıla biləsi ən gözəl şeirləri, hekayələri, novellaları, romanları yazdılar və bununla da dünyanın digər ölkələrindəki ədəbiyyat xadimlərini öz dövrlərində və sonralar çox çətin vəziyyətdə qoydular. Yeni forma və metodlarla oxucunu maraqlandırmaq və cəzb etmək lazım idi. Bu isə onlardan sonra heç asan deyildi. Eləcə də incəsənətdə fransız sənətkarlarının təqdim etdiyi modernizm hamını riqqətə gətirirdi. Modernizm incəsənətdə və ədəbiyyatda bir bədii cərəyan olaraq özündən əvvəlkiləri inkar üstündə yeni, müasir forma və metodların təqdimatı idi. Modernizm I Dünya müharibəsi ərəfəsində yarandı, özünü incəsənətin, ədəbiyyatın əksər sahələrində təsdiq etdi və inkişafına böyük təkan verdi. Hər şeyin yenisi bu hətta milli-mənəvi dəyərləri alt-üst edirdisə də maraqlı və cazibədar idi. Xüsusən insanın geyim mədəniyyətində modernizm cərəyanı rəngarəng, parlaq və mürəkkəb klassik formalardan daha sadə, amma bədəni cazibədar göstərən formaları təqdim edirdi. Qadın və kişi kostyumları, mini və maksi paltarlar, qalstuk və önlüklər, sinə köynəkləri və dar yubkalar XX əsrdə dəbə mindi. II Dünya müharibəsindən sonra artıq modernizm də öz ömrünü başa vurmuşdu. İnsanları isə yeni forma və metodlar, ölçü və tərzlə heyrləndirmək, dəyişdirmək lazım gəlirdi. Bu zaman postmodernizm yarandı. Bu isə modernizmi inkar edən və onun üzərində ən yeni forma və metodların təqdimatı idi. Lakin postmodernizm heç də asanlıqla qəbul edilmədi. Çünki bu üsul hər şeyi

inkarını və heç də asanlıqla qəbul edilməyən yeni tərzini təqdim edirdi. Şeirdən, nəşirdən, incəsənətdən fərqli olaraq geyimdə və siyasətdə postmodernizm özünün xoşagəlməz formalarını yaradırdı. Qadınlar yarımçılpaq hala düşmüş və ya onlar üçün kişi geyimlərinə, qısa saç düzümünü üstünlük verilmişdi. III Dünya müharibəsindən sonra postmodernizm darıxdırıcı təəssürat bağışladı. Bundan sonra XXIII əsrə kimi xəlvətdə post-postmodernizm cərəyanı fəaliyyət göstərdi. Bu isə qadınların 90, bəzən lap 100% çılpaq gəzməsinə, klyonka “əncir yarpaqlarından” istifadə olunmasına, ibtidai İcma quruluşunda olan formaya qayıdış xarakteri daşıyırdı. Bu dövrdən isə əvvəlcə müğənnilər, sonra gənclik istifadə etməyə başladı. Amma çox da geniş yayılmadı. Fransızlar tədricən geriye qayıdıb klassikaya üstünlük verdilər. Hər şey yenidən təkrar olundu. Amma onlar daha abırlı geyim dəblərinin improvizə edilməsi əvəzinə daim yeni formalar axtarışında idilər. İfrat humanizm onların qarşısında heç bir sədd, norma, qadağa saxlamır, onlar geyim dəblərini də buna uyğun tərzdə açıq-saçıqlıqla inkişaf etdirirdilər. Kişi geyimlərinə qadınlıq ünsürlərinin əlavə olunması da adamların istəklərinə görə idi. Onsuz da daha cəmiyyətdə cinslərarası qadın və kişi fərqliliyi qalmamışdı. Əksinə, qadın və kişi funksiyaları bir-birinə qarışmış, tamam fərqli keyfiyyətlər almışdı. Qadınlar qadınla, kişilər isə kişi ilə evlənməyə üstünlük verirdilər. Bu təkcə onların cinsəl xarakterli zöhrəvi xəstəliklərdən qorxmasından irəli gəlmirdi. Bu, cəmiyyətin mənəvi aşınmasının təzahürü idi. Sonra onlar bunu qanunla təsbit etdirdilər və ölkə qanunları eyni cinslərin evlənməsinə icazə verdi. Fransızların ən böyük qüsuru bu qədər humanist duyğularla yaşadıkları halda dini ibadət yolunu önə verməməkləri idi. Məhz buna görə onların xarakteri tədricən boşaldı, mübariz keyfiyyətlər qismən itirildi, yeni və maraq doğuracaq həyat və yaşam tərzində sapınmalara yol açıldı. Bu isə Fransada türklərin və ərəblərin yerli xalqdan daha üstün mövqeyə qalxmasına səbəb oldu. Almanlar kimi fransızlar da yerli xalqın hər hansı bir digər millətlə qan qohumluğuna girməsi və bununla sağlamlaşması barədə düşündülər və onlar XXV əsrdə üstünlüyü müsəlman ərəblərə verdilər. Ərəblər isə asimlyasiya olunmadı, əksinə, fransızların özünü asimlyasiya etdi. XXX əsrdə ölkə əhalisinin 35%-i müsəlman ərəblər, 20%-i türklər, 15%-i ermənilər, 10%-i də ispanlar idi. Hətta sonuncu prezident seçkisi də ərəblərin, türklərin və ispanların namizədləri arasında getdi, ərəb mənşəli Əbdül Muhəmməd yeni ölkə başçısı seçildi. Fransanın Baş naziri isə türk Ənvər Kılıç idi. Lakin artıq çox şey yubanmış, gecikmişdi. Çünki həm milli dəyərlərə doğru çox körpülər yandırılmış, həm də ərəb və türklərin özü də qismən dəyişmişdi. Ölkədə sağlam işçi qüvvəsi və rəhbər şəxs çatışmazlığı vardı. Kompüter klounlaşmasının məhsulu olan ən mükəmməl kiborqlar isə kritik məqamlarda əsil insani qərarlar çıxarda bilmirdilər. Ermənilər Fransanın tərkibində əvvəlcə muxtar, sonra isə müstəqil Frayermeniya dövləti yaratdılar. Frank imperiyasının varisi sayılan Fransa XXXV əsrdə on üç yerə parçalanmışdı.

Almaniya:

Alman xalqının əsasını german tayfaları təşkil edirdi. German tayfa birliyində isə aleman, bavar, şərq frank, saks və friz tayfaları iştirak etmişdi. Germanlar Xalqların böyük köçü zamanı Qərbi Roma İmperiyasının ərazisini tutdular. Franklar VI-VIII əsrlərdə bütün Almaniya ərazisini zəbt etdilər və özləri ilə xristianlığı gətirdilər. Verden müqaviləsinə əsasən Frank imperiyası üç hissəyə bölünərkən Alman II Lüdovikin payına düşən şərq ərazilərində Almaniya dövlətinin formalaşması başlandı. Bu dövlətin əsasını Saksoniya, Frankoniya, Alemaniya və Bavariya tayfa hersoqluğu təşkil etdi. Sakslar həm də İngiltərə və Fransanın etnogenezində, franklar Fransanın, bavarlar digər german mənşəli xalqların formalaşmasında yaxından iştirak etdiyi üçün alman, fransız və ingilis xalqlarının tarixən qardaş olduğunu düşünmək mümkün idi. Lakin hər üçü bir-birinə qarşı həmişə ədavət bəsləmiş, müharibələrə, talançılığa və həqarətlərə məruz qoymuşdular. Daha çox Almaniya İngiltərə və Fransaya qarşı işğalçılıq müharibələri aparmışdı. I və II Dünya müharibəsinin başlanması və bunun ən çox insan qətlinə, dağıntılara, genosidə səbəb olması alman xalqının adına şərəf gətirmirdi. Almanlar bu müharibələrdə İblisə məxsus ola biləcək ən qəddar üsullarla və kütləvi şəkildə (qaz kameralarında boğmaq, krematoriyalarda meyidini yandıraraq külə – gübrəyə çevirmək, aclıqla

nəfəsini kəsmək, canlı cərrahiyyə, orqan inplontasiyası, milli mənsubiyyətə görə edam, yandırma, şaxtalı suya salma, boğma, təyyarədən diri vəziyyətdə tullama və sair üsullarla) fərdləri və xalqları qətlə yetirmişdilər. Yəqin ki, məhz elə buna və dünya ağalığına görə hər iki dünya müharibəsini onlar başlasalar da, elə özləri məğlub olmuşdular. Amma III Dünya müharibəsini onlar başlamadığı və siyasi yollara üstünlük verdikləri üçün qaliblər sırasında oldular. II Dünya müharibəsi zamanı Almaniya Demokratik və Federativ olmaqla iki hissəyə parçalanmışdı. III Dünya müharibəsinin II mərhələsinin əvvəlində SSRİ-ə 7 milyard dollar təminat ödəməklə ADR-i – Demokratik Almaniyayı satın aldılar. Amma onların bütün sferalar üzrə integrasiya olunması, birləşməsi on illiklər boyu davam etdi. Alman xalqı zərəkərcə mübariz, davakar, cəsarətli olsa da qanlı müharibələrin onlara heç bir şey qazandırmayacağını XXI əsrdə başa düşdülər. Həddindən artıq dəqiq, məsuliyyətli, səliqəli, zadəgan, zəkali, zəhmətkeş bir xalq olaraq almanlar sonra yalnız insan rifahının yaxşılaşdırılmasına xidmət etməyə başladılar. Bütün ictimai, sosial və elmi sahələr üzrə onlar XXI-XXII əsrlər boyu böyük uğurlar qazandılar. Ancaq onlar da dini ideologiyayı nəzərdən qaçırdıb, ideologiyasız cəmiyyət qurdular. Və nəticədə maddi cəhətdən nə qədər inkişaf etsələr də mənəvi cəhətdən iki qat qədər geri qaldılar və ya aşınmalara uğradılar. Fransa və Böyük Britaniyanı bürümüş mənəvi aşınmalar Almaniyadan da yan ötməmişdi. Burada çox az sayda körpələr doğulurdusa da çox qüsurlu olur, nə valideynlərinə, nə də cəmiyyətə sevinc gətirmirdi. Ölkəyə yeni, sağlam nəslin gətirilməsi vacib idi. Bundan ötrü isə alman xalqının daha sağlam hesab olunan bir millətlə qohumluğunu formalaşdırmaq lazım gəldi. Bu seçimdə türklərdən daha münasibi tapılmadı. Həm də qədim bavarların etnogenezində qədim türk qanının olması əsas gətirildi. Buna görə də XX əsrdə Almaniya Türkiyə vətəndaşlarına emiqrasiya azadlığı verdi, sonra isə vizasız rejim siyasətini tətbiq etdi. İlk baxışdan bu böyük uğur qazandırdı. Türklər qısa vaxt ərzində Almaniyaya doluşdular. Onların alman qızları ilə ailə quracağı, türk gözəllərinin isə alman erkəklərini ehtizaza gətirəcəyi güman olunurdu. Amma alman gəncləri türk gözəllərinin diqqətini cəlb etmədi. Əksinə, onların laqeyid, sönük, bivec durumu türk qızlarında ikrah doğurdu. Türk erkəkləri də özünküləri qoyub heç bir əxlaq və norma tanımayan alman qızlarına ciddi diqqət göstərmədilər. Alman qızları ilə ailə qurduqları halda belə onları adlarına və dini mənsubiyyətlərinə qədər türkləşdirdilər, müsəlmanlaşdırdılar. XXV əsrdə Almaniya əhalisinin 60, daha bir əsrdən sonra 70%-i türklərdən ibarət idi. Ölkəni qoruyub saxlayan da elə bu amil oldu. Türk amili təkcə Almaniya və Fransada deyil, eləcə də Avstriyada, İsveçrə, Yunanıstan, Danimarkada, İtaliyanın, Hollandiya və Belçikanın sular altında qalmamış ərazilərində böyük üstünlüyə malik idi. Bir çox ölkələrin prezidentləri, baş nazirləri və əksər dövlət məmurları türklər, qafqazlılar, iranlı, hindli, pakistanlı, çinli və ərəb mənşəli şəxslər idi. Lakin onlar da dünyanın sonunu yaxınlaşdıran amilləri aradan qaldırmağa qadir deyildilər. Gəlmələr aşınma prosesini nə qədər yubatsalar da ölkənin artıq sıradan çıxarılmış astral enerji yaddaşını tam dəyişə və xilas edə bilmirdilər.

Türkiyə:

Asiyanın qərbindən şərqinə, şərqindən qərbinə, Avropaya, Amerikaya, oradan da geriyyə hərəkət edə bilmiş Böyük türk xalqının qüdrətli dövlət şəklində bir məskəni də Kiçik Asiya oldu. Başqalarına qarşı mübarizədə həmişə cəsarəti, qətiyyəti, qəddarlığı və sərtliyi ilə fərqlənən türklər burada onunla yanaşı yaşayan aborogenlərlə və ya bura köç edib gələn azsaylı xalqlarla və etnik qruplarla həmişə çox səmimi və mehriban olmağa çalışmışdılar. Bu isə heç vaxt ləyaqətlə qəbul olunmadı və həmişə tarixin həlledici məqamlarında, türklərin düşdüyü çətin vəziyyətlərdə və dünyadakı qarışıq durumlarda ona arxadan zərbə vurmaqla, xəyanət edilməklə, separatizmlə cavablandırıldı. Türklərlə yanaşı və firavan yaşayan, onların sayəsində mühafizə olunan, bütün üstün durumlarından məharətlə bəhrələnən yunanlar, kürdlər, ermənilər və lazlar hər dəfə müvafiq məqam yetişdikdə ona qarşı qalxmaqla yadda qaldılar və çox ağır cəzalandırılırdılar. Digərləri isə türklərlə sədaqət və dostluq şəraitində yaşadı. Yunanlar daha tez türkləşməyə məcbur oldular. Ermənilər isə qismən Türkiyəni tərk etməyə üstünlük verdilər. Müsəlman olduqları üçün hər dəfə ən az cəzalandıran etnik kürdlər idi. Amma yenidən məqam

yetişdikdə ermənilər və kürdlər öz qəfil zərbələrini endirməkdən qalmırdılar. Ermənilərin istəyi Qarsı, Ərdahanı Ermənistanı birləşdirmək, dənizdən dənizə uzanan Böyük Ermənistan, kürdlərin amalı isə müstəqil Kürdüstan respublikası yaratmaq idi. Kürdlər bunu konkret bir ərazidə gerçəkləşdirmək istəkləri ilə kifayətlənmirdilər, eyni zamanda həm İraqdan, Suriyadan, Livandan, həm də Türkiyədən ərazi iddiaları ilə qanlı terror əməlləri törədirdilər. Bölgədə qaçaq-quldurçuluqla məşğul olanlar da əsasən yezidi kürdlər idi. Qəddarlıq yezidi kürdlərin siyasi mübarizə metodlarından biri idi. Xüsusi amansızlıqla törədilən cinayət əməlləri xof, mif yaradır, ailələri həmişə təhlükədə saxlayır və nəhayət terrorun güclü olduğu cənub bölgələrindən ailələr baş götürüb köçürdülər. Nəticədə, həmin yerlərə kürd ailələri gəlir, burada artır, çoxalırdı. Əsrlər ötdükcə kürdlərdən bir çox ölkələr Türkiyə əleyhinə sui-istifadə edirdi. Bu zaman hər iki tərəf əzilirdi. XXI əsrdə kürd millətçiləri Türkiyə üçün baş ağrısı olaraq yetişdirilmiş, formalaşdırılmış, onlara siyasi, maliyyə və hərbi dəstək verilmişdi. Bunu əvvəlcə SSRİ həyata keçirdi və Kürd Fəhlə Partiyası adlı “PKK” terrorçu təşkilatını yaratdı. İlk iki mərhələdə kürdpərəstlik siyasəti aparsalar da, üçüncü mərhələdə buna ifrat türk millətçiliyi təbliğatı aparmaqla nail oldular. İfrat millətçilik daha güclü əks-reaksiya doğurmalı idi. XXI əsrdə Türkiyənin ən məşhur türkpərəst siyasətçiləri əslində kürd mənşəlilər idi. Onlar türkpərəstlik təbliğatı ilə türk millətçiliyini öz əllərinə alır, zəif cəhətlərini öyrənib, sonra həmin cəhətlərə gizli zərbələr endirməklə onu urvatdan salır, gülünc səviyyəyə endirir və sıradan çıxardırdılar. Qafqazda da türkçülük təbliğatını aparan əslində irandilli kürdlər, tatlar və talışlar idi. Elələri özlərini ən qədim türk mənşəli şəxslər kimi qələmə verir, əsil türkü yaxına buraxmırdılar. Çünki əsil türklər təəssübkeşliyə başladıqda onların qarşısını almaq mümkün deyildi. Bu zaman digər etnoslar da mübarizəyə cəlb olunurdu. Lazlar, çərkəzlər daha ehtiyatlı və gizli fəaliyyətə üstünlük verirdilər. Bu insanlar Türkiyədə İslam faktorundan istifadə edərək və qondarma “millətçi və islamçı” olaraq XXI əsrdə siyasi hakimiyyətə yiyələndilər; baş nazir və prezident oldular. Bundan sonra isə onlar daha çox etnikləri aparıcı vəzifələrə irəli çəkildilər. Böyük əksəriyyətinin bu vəzifələrə səriştəsi və ləyaqəti çatmırdı. Onlar siyasi-iqtisadi və hərbi rıçaqları ələ keçirdikcə də özlərinin etnik mənşəyini gizli saxlayırdılar. Dövlət başına türk adı altında kürd və laz mənşəlilər gətirilir, Türkiyənin ən seçmə və əsil millətçi qüvvələri, siyasi təşkilatları, hətta dərin dövlət qurumları terrorçu adı ilə sıradan çıxarıldı. Onlar üzə kürd separatizminə qarşı mübarizə apardıqları halda əslində bu mübarizəni çox zəif və acizane apararaq hörmətdən salır, kürdlərin qorxunc və basılmaz mifini yaratmış olurdular. Siyasi və hərbi oyunbazlıqların qurbanı olan türk mehmetçilikləri evlərə hüzzür, kədər, yas daşıyırdılar. Türklər Avropa ölkələrinə yayıldıqları və ya orada yaşamaq üçün getdikləri bir vaxtda Türkiyəyə İraqdan kürdlər gətirilirdi. Beləcə, XXI əsrin sonuna kimi Türkiyənin ən zəngin insanları yalnız kürdlər oldu. Ölkənin ən məşhur müğənniləri, yazıçıları, alimləri, hərbiçiləri, iş adamları da artıq mənşəcə kürdlər idi. Hər şey birdən üzə çıxır, məlum olurdu. Ölkənin suyu tilsimlənir, ona xüsusi bio-kimyəvi maddələr qatılırdı. Hətta məcburi peyvənd bəhanəsilə milliyətə türklərə xüsusi və məcburi iynələr vurulurdu. Bütün bunlar isə milləti keyəldir, ətalətə duçar edir - zombiləşdirirdi. Belə vəziyyətdə millətin torpağını da vermək olardı, dinini də əlindən almaq mümkün idi. Nəhayət XXI əsrin sonunda Türkiyə və İraq ərazisində Kürdüstan dövləti yaradıldı. Bu işin başında ABŞ və anqlo-saks masonlar gedirdi. İcraçılar isə Türkiyə etnikləri olmuşdu. Məqsəd Avropanı bürüyəcək türk hökmranlığının qarşısını almaq idi. ABŞ XX əsrdə kürdlərə vədlər verib İraqı çökdürdüyü kimi, Türkiyədə də kürdləri israf edərək ölkəni çökdürmək və parçalamaq istəyirdi. Türkiyə daha bir neçə hissəyə parçalandıqdan və ölkə rəsmən xristianlığı qəbul etdikdən sonra XXI əsrin sonunda Avropa Birliyinə qəbul edildi. Amma xristianlıq ölkədə geniş vüsət almadı, zorla, şirnikləndirilərək və ya aldadı-laraq dinini dəyişdirənlər çox tez islama döndülər. Bu zaman yatmış türk millətçiliyi oyandı, əsil türklər bezib, ayağa qalxdılar, əsil türk millətçiliyini alovlandırıdılar, siyasi hakimiyyəti ələ almağa başladılar. Onda əvvəlcə ölkədəki bütün kürdlər Kürdüstan dövlətinə qovuldu. Kürdlər birlikdə olduqda onların arasında siyasi gərginlik artdı, bir-birlərini sıradan çıxartmağa və zəifləməyə düçar oldular. Əvvəllər türklərlə bərabər şəraitdə yaşadıkları halda XXV əsrin son-

larında onların başının üstündə çoxlu ağalar peyda olmuşdu. Bunlar onları türklərə qarşı mübarizəyə qaldıran qüvvələr idi. Kürdüstanın strateji mövqeyi də ona sərbəst və müstəqil yaşamağa imkan vermir, onu qonşulardan asılı edirdi. Lakin qonşular daha kürdlərə etibar bəsləmir, əməkdaşlıqda maraq göstərmirdilər. Türklərin taleyi çoxlarına dərs olmuşdu. Türkiyə və İraq torpaqları hesabına yaradılmış Kürdüstan dövləti nəhayət özünün apardığı şovinist millətçiliyin qurbanı oldu və dağıldı. Dağılma ərəfəsində sabiq ərazi tərkibi Türkiyəyə birləşməyə möhtac qaldı. Onda da türklər onları qəbul etmək istəmirdi. Bu zaman yalnız müsəlman mənsubiyyətlilərə üstünlük verildi. Belə vəziyyət digər dövlətlərdə də baş verdi. XXX əsrə kimi Türkiyəyə qonşuluqdakı bir çox dövlətlər də birləşdi. Daha sonra isə Ümumtürk birliyi yaradıldı. Bu birlik Orta Asiyaya, Çinə kimi uzandı, Turan Birliyi formalaşdı. Yanacaq resurslarına malik olan Turan Birliyi böyük yanacaq resurslarına malik olduğu üçün Avropa Birliyini özündən asılı duruma saldı. Turan Birliyi yaratdıqdan sonra Türkiyə Avropa Birliyindən çıxdı.

IV Dünya müharibəsi ərəfəsində Avropa əhalisinin 60%-i türklərdən ibarət idi.

Hindistan:

Hindistan XXI əsrdə əhalisinin sayı bir milyardı keçmiş 2-ci ölkə idi. Tarixən həmişə çox böyük və qarışıq dini inancları, həm də böyük sərvət məskəni olmuşdu. Burada çox zəngin bəzədilmiş büt-pərəst məbədləri, müqəddəsləşdirilən racaların imarətləri Avropalı tacirləri heyran qoyur və onlar Hindistanı öz ölkələrində ikiqat artığı ilə vəsf edib hökmdarların ağzını sulandırır-dılar. Hindistan o qədər böyük maraq kəşb edirdi ki, ona doğru dəniz yolunun kəşf olunması Avropa ölkələrinin ən şirin yuxularına çevrilmişdi. Məhz elə Hindistan sevdası ilə Amerika kəşf olundu. Hələ miladi təqviminin başlamasından çox əsrlər əvvəl Avropada Hindistana yürüş və onu qəsb etmək barədə düşünürdülər. Ərazidə eradan əvvəlki IV əsrdə yaranmış ilk quldar dövləti Maqadha oldu ki, bu da qüdrətli imperiyaya çevrildi. Quru vasitəsilə Hindistana çatana qədər Avropa və Asiyanın bir çox qüdrətli ölkələri ilə müharibə aparmaq lazım gəlir, bu isə qoşunu xeyli yorur, bezdirir, zəiflədirdi. Eradan əvvəl IV əsrdə Makedoniyalı İskəndər bu aqibətlə üzləşdi və nəticədə böyük bir yol gəlib, böyük müharibələr apardı, Hindistana çatanda isə zəifləməsi ucbatından Maqadhaya məğlub oldu. Amma sonra daxili ziddiyyətlər və toqquşmalar ucbatından zəifləmiş dövləti Bəlx yunanları da məğlub etdilər. XII əsrdə burada çoxlu və zəif feodal dövlətləri yaranmışdı. XI əsrdə Hindistana müsəlman dövlətləri basqın etdi və Dehli sultanlığı yarandı. Teymur Ləngin işğalçı yürüşü onu süquta uğratdı. XV ərin sonlarında bura ilk Avropa işğalçıları - portuqallar gəldi. XVII əsrdə İngiltərə və Fransaya məxsus Ost-Hind şirkəti yarandı. Babur burada Böyük Moğollar imperiyası yaratdıqda avropalılara qarşı müqavimət gücləndi. 1739-cu ildə Nadir şah Hindistanı işğal elədi və çəkilib getdi. Fransa ilə İngiltərə isə Hindistan üstündə öz aralarında rəqabətə girmişdilər. Nəticədə ingilis siyasəti qalib gəldi. Bununla da İngiltərənin Hindistanı zəbt etməsi prosesi başladı. Bu isə ölkədə güclü sipahi üsyanlarına səbəb oldu. 1859-cu ildə Ost-Hind şirkəti ləğv olundu və Hindistan Böyük Britaniyanın hakimiyyəti altına keçdi. Buna qarşı mübarizəyə qalxan hind xalqı Milli Konqres yaratdı. İngilislər mübarizənin yönümünü dini- icma əlamətləri ilə parçalayıb, bir-birlərinə qarşı qoydular. Onlar 1906-cı ildə Müsəlman cəmiyyəti yaratdılar, eyni zamanda ona qarşı duran və millətçi siyasi təşkilat olan "Hindu maxasabxa"-nı təşkil elədilər. Bir tanınmış müsəlmanı öldürüb hindu məhəlləsinə atır, bununla da günahı onlara sarı yönəldirdilər. Buna görə ayağa qalxan müsəlmanlar da hindulardan intiqam alır, ortada ədavət qızıışırdı. Bir müddət sonra isə ingilislər bir tanınmış hindlini öldürüb, müsəlman məhəlləsinə atırdılar. Bu iki dini icmanın birləşməməsi üçün hər cür addımlar atılırdı. I Dünya müharibəsi bu iki dini icma arasında və müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizəni bir qədər səngitsə də 1918-ci ildən etibarən mübarizə yenidən qızıışdı. Lakin amansız və hiyləgər ingilis müstəmləkəsinə qarşı mübarizədə İngiltərədə təhsil almış gənc Mahatma Qandi ifrat dinc mübarizə yollarını önə verdi. Bu isə amansızlıqla yatırıldı. Çox vaxt müsəlman və hindu icmalar günahkarı öz aralarında axtarırdılar. II Dünya müharibəsindən sonra milli-azadlıq hərəkatı İngiltərəni Hindistana dominion hüququ verməyə məcbur elədi. Cavahirləl Nerunun

başçılığı ilə müvəqqəti hökumət yaradıldı. Amma 1947-ci ildə dini əlamətlərə görə ölkə müsəlman Pakistan və hindus Hindistan olmaqla iki müstəqil dövlətə (dominiona) bölündü. Lakin bu zaman bölgü düzgün aparılmadı və bir çox müsəlman əyalətləri Hindistanın ərazisində qaldı. Bu isə qəsdən edilmişdi və gələcək münaqişələr üçün səbəb toxumları idi. Hindistan Böyük Britaniyanın öz müstəmləkələrini topladığı Millətlər Birliyinin üzvü olaraq qaldı. Lakin ingilis barmağı Hindistandan əl çəkmədi. 1962-ci ildə Çin, 1965-ci ildə isə Pakistan Hindistana qarşı ərazi iddiaları ilə hücum etdi. Lakin SSRİ-nin maraqları 1966-cı ildə Daşkənd bəyənnaməsini imzalamağa və silahlı münaqişəni aradan qaldırmağa rəvac verdi. Amma milli və dini ədavət bununla bitmədi. Şimalda Kəşmir ştatının müsəlmanları, eləcə də Pəncabda siqh separatçıları Hindistandan ayrılmaq tələblərini irəli sürürdülər. Terror Hindistanda həmişə dəbdə olan mübarizə vasitəsinə çevrilmişdi. Bundan ən çox siyasi aponentlərə qarşı istifadə olunurdu. 1980-ci ildə İndira Qandinin HMK partiyası növbəti dəfə seçkilərdə qələbə qazandı, amma 1984-cü ildə Pəncabda sui-qəsd nəticəsində İ.Qandi öldürüldü. Onun yerinə oğlu Raciv Qandi seçildi və Hindistanın baş naziri oldu. Lakin o da sui-qəsd qurbanı oldu. Cammu və Kəşmirdə insanlar partlayışlara o qədər alışmışdılar ki, bunu adi həyat norması hesab etməyə başlamışdılar. Bütün bunların ən böyük səbəbi burada həmişə mövcud olmuş kasta ayrı seçkiliyi, dini mənsubiyyətinə görə alçaldıcı məhrumiyyətlər və milli adət-ənənələr idi. İnduzmin bütün qanadları ən gözəl bəşəri keyfiyyətlər təlqin etsə də, hətta mal-heyvan ətindən qida kimi istifadə olunmasını həmin canlının öldürülməsi kimi qəbul və bunu günah hesab edib, əsasən vegeterian qidalanmasına (bitki mənşəli qidalara) üstünlük versə də, digər dinlərin mənsublarına həqarət bəsləyir, onları öldürməkdən belə çəkinmirdilər. Bunun isə cavabını vermək zamanı gələcəkdi. Və artıq gəlmişdi. Hətta hindus dini mənsublarının özü də bir neçə qrupa krişnaitlər, vişnuçular, buddaçılar və sair hissələrə bölünürdü. Əslində Hindistan adı ölkənin şimal ərazisindəki bir neçə ştata daha çox müvafiq idi. Amma bu ad altında ölkə yaradılmışdı. Amma bu böyük ərazidə və bu qədər böyük dini və milli fərqliliklər əsasında dövlət yaradılmasının özü də sanki onların daim qovğa, gərginlik və problem içərisində yaşamasının görə imiş. Çin və Pakistan kimi qüdrətli qonşu ölkələr tərəfindən istila edilməsinə deyə 1974-cü ildə Hindistan nüvə dövlətinə çevrildi. Hindistan özünü nə qədər müstəqil hesab etsə də orada həmişə ingilis siyasəti rəhbər olmuşdu. İngilis dili sanki ölkəni birləşdirən bir dil qədər mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. III Dünya müharibəsi ölkəni parçalamasa da dinlər və etnoslar arasında uçurumu çox dərinləşdirdi, ədavəti qüvvətləndirdi. IV Dünya müharibəsində isə Çin və Pakistan Hindistana, Hindistan da onların hər ikisinə atom bombası atdı. Bunun təsirini qonşu dövlətlər də yaşadı və əgər onlar olmasaydı hər üç dövlət bütün nüvə bombalarını işə salacaq və Asiyayı tamam sıradan çıxardacaqdılar.

IV Dünya Müharibəsi nəticəsində Hindistan Millətlər Birliyindən çıxdı, 6 yerə bölündü və bu ərazidə 6 yeni, müstəqil dövlət yarandı.

Azərbaycan:

Bu ölkənin dövləti əvvəllər çox müxtəlif cür, daha çox da onu idarə etmiş türk-azərbaycanlı mənşəyə malik hökmdarların sülaləsinin adı ilə, sonralar isə həm də İran (Arian) adlanırdı. Qədim zamanlarda Manna, Midiya, Atropatena və digər adları da olmuşdu. Şərq, Qərb və Şimalda yerləşən dövlətlər onu öz siyasi maraqlarına və ya dil xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq müxtəlif cür adlandırırdılar. XX əsrin yazılı mənbələrində daha çox İran adı ilə tanınırdı. Azərbaycan adlanan bu coğrafi məkanda yaşayanların böyük əksəriyyəti oğuz türkləri idi. XIX əsrin əvvəllərində Rusiya ilə apardığı müharibənin nəticəsi olaraq 1813-cü ildə "Gülüstən" sülh müqaviləsi imzalandı və bu müqaviləyə əsasən Azərbaycanın 6 / 1 hissəsi Rusiyanın nəzarəti altına keçdi. Sonra iki dövlət arasındakı növbəti müharibə də 1828-ci ildə imzalanan "Türkmənçay" sülh müqaviləsi ilə məhz Azərbaycanın bu bölgüsünü daha yeni torpaq itkisi ilə təsbit edildi. Şimal ərazi çar Rusiyasının, cənub isə Fars rejiminin hakimiyyəti ələ aldığı İran dövlətinin nəzarəti altında qaldı. Rusiyanın, sonra isə SSRİ-nin tərkibində olan Şimali Azərbaycan dünyada gedən bütün siyasi proseslərdə daha çox aktivlik göstərirdi. Buna görə də 1918-ci ildə şimali Azərbaycanda ADR adlı müstəqil dövlət quruldu. 1920-ci ildə bu dövlət

bolşevizm tərəfindən istila olundu və SSRİ tərkibində bir respublikaya çevrildi. Lakin 1991-ci ildə Şimali Azərbaycan yenidən müstəqil dövlət qura bildi. Lakin həm Rusiya, həm də İran onun qüdrətlənməsinə çox mane oldu. Çünki qüdrətlənib cənubdakı ərazi ilə birləşəcəyindən və böyük bir dövlətə çevriləcəyindən ehtiyat edirdilər. Əvvəlcə onun ərazisində separatçılıq ideyaları alovlandırıldı və Dağlıq Qarabağ ərazisində yaşayan kiçik bir qrup erməni bu mahalın müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə qaldırıldı. Ona bütün xristian dünyası siyasi, hərbi və iqtisadi dəstək verirdi. Ölkəni hətta 1993-cü ildə tamam parçalayıb, qonşu dövlətlər arasında paylaşdırmaq istəyirdilər. Lakin həmin il Azərbaycan xalqının görkəmli oğlu, SSRİ rəhbərliyində böyük dövlətçilik və idarəçilik təcrübəsinə malik Heydər Əliyev hakimiyyətə gətirildi və bununla da qonşu dövlətlərin planları alt-üst oldu. Şimali Azərbaycan qısa vaxt ərzində qüdrətlənib, bölgənin lider dövlətinə çevrildi. O, Azərbaycan neft və qazını dünyanın enerji bazarına daxil etdi. XXI əsrin birinci yarısında şimali Azərbaycan özünün itirilmiş Qarabağ torpaqlarını hərbi-siyasi-iqtisadi yollarla azad etdi. Eyni zamanda İran ərazisində qalmış cənubi Azərbaycanda da milli-azadlıq hərəkatı qızışmaqda idi. XXI əsrin ikinci yarısında cənubi Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı və İran tərkibindəki müvafiq ostanları birləşdirərək muxtariyyət əldə etdi. Sonra bu muxtariyyət daha da inkişaf edib, XXI əsrin sonunda İranın tamam parçalanması nəticəsində dövlət müstəqilliyinə çevrildi. Bundan sonra ötən çox qısa vaxt ərzində həm quzeydə, həm də Güney Azərbaycanda bir millətin yanaşı və adaş kimi mövcud olan bu iki dövləti ümumxalq referendumu keçirib birləşdi - bütöv Azərbaycan ölkəsi və dövləti yarandı. Bu dövlətin Şimalı Qafqazın tən ortasında Rusiyaya və Gürcüstana, qərb hissəsi Xəzər dənizinə, Persiya, Gilək və Əfqanıstana, cənubu isə Fars körfəzinə açılırdı. XXII əsrdə bu dövlət böyük məbləğdə rüşvət, təzminat və ödənc verərək Rusiyadan özünün qədim Dərbənd, Gürcüstandan Borçalı, Ermənistandan Zəngəzur, İraqdan isə Kərkük mahallarını satın aldı. Nəticədə, Azərbaycan federativ dövlət olaraq 12 vilayət və 11 muxtar respublika kimi bölgədə ən qüdrətli dövlətə çevrildi. Bu illərdə Azərbaycan Türkmənistanla Xəzər dənizi üstündə müharibəyə başlamağa məcbur oldu. Nəticədə, Türkmənistan məğlub olub Xəzər dənizində bütün səlahiyyətlərini, o cümlədən dənizdə neft hasil etmək və hərbi donanma saxlamaq səlahiyyətlərini də itirdi. Bundan sonra Azərbaycanla Rusiya arasında uzun illər soyuq və odlu müharibələr baş verdi. Bu müharibələr nəticəsində Azərbaycan müxtəlif əsrlərdə Rusiyanın əlindən Qafqazın bir sıra türk muxtar respublikalarını azad edib, onlara müstəqillik verdi. Həm Rusiya, həm Persiya, həm də onunla heç bir sərhədi olmayan, lakin iqtisadi və hərbi qüdrətini qısqanan ASS burada etnik separatizm alovlandırmaqla məşğul oldu. Lakin bu zaman dəyənək roluna seçdikləri ləzgi, kürd və talış xalqları tam israf edilmədən bu yoldan çəkildilər. Onları ayırıb özlərinin zəbt edəcəyi aydın idi. Tarixən də həmişə belə olmuşdu. XXVII əsrin ortalarında Azərbaycan etnik separatizm vasitəsilə daxilə zəiflədilməklə Rusiyaya məğlub oldu. Ölkə özünün Şimali Qafqaz ərazilərini itirdi. Lakin yad əllərə düşən etnik qruplar öz səhvlərini anladılar və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşdilər. XXVIII əsrdə Azərbaycan Persiya, Gilan və Əfqanıstanla müharibələrə başladı. Bu müharibələr nəticəsində bu dövlətlərin ölkədə təsir rıçaqları tamam məhv edildi. Ən böyük müharibə isə XXX əsrin əvvəllərində Amerika Suveren Ştatları adlanan dövlətlə baş verdi. Bu dövlət Azərbaycanda pozulmuş iqtisadi maraqlarını bəhanə gətirərək hücumla keçdi və onu məğlub elədi və bir neçə yerə parçaladı. Azərbaycanın yenidən birləşməsi və Amerika Süveren Ştatlarına qarşı mübarizə aparması XXX əsrin sonlarında baş verdi. IV Dünya müharibəsinin nəticəsində isə yenidən qüdrətli və Böyük Azərbaycan yarandı. Lakin o dünyanın tərkib hissəsi olaraq burada baş verən ekoloji və mənəvi sapınmalardan kənarda deyildi.

Çin Xalq Respublikası:

XXI əsrdə Çin öz ərazisinə görə dünyanın Avstraliyadan sonra 3-cü, əhalisinin sayına görə isə Hindistandan əvvəl və 1-ci ölkəsi sayılırdı. Ən qədim insan məskənlərindən biri də Çində olmuşdu. Hələ eradan əvvəlki XIV əsrdə Xuanxe çayının orta axarında erkən quldar dövləti yaradılmışdı. Eradan əvvəlki III əsrdə isə burada mərkəzləşmiş Sin imperiyası yarandı. Onu Xan sülaləsinin hakimiyyəti əvəz etdi. Bu hakimiyyət iki yüz ildən çox sürdü. Sonralar bir neçə

dəfə devrilsə də və yenidən hakimiyyəti ələ alsə da çinlilər özünü xan və ya xansi adlandırırdı. Dünyanın əksər yerlərində ölkənin “Çin” adlanması Sin sülaləsinin adı ilə bağlı idi. Sonralar müxtəlif imperiyaların, o cümlədən Sin imperiyasının hakimiyyəti altına düşsə də ölkənin xarakteri dəyişməz qalırdı. Bu isə müdrikliyə istinad edilərək, daim zəhmətə qatılmaqdan ibarət idi. Məhz elə bu xüsusiyyət onlara bütün zülm və xarici istilalara dözərək tarixi fəth etmək taleyini qismət etdi. Dünyanın heç bir yerində kubar, tənbel, harın çinli tapmaq olmazdı. Çin imperatorlarının çox zəngin geyimindən fərqli olaraq adi çinlinin libası yalnız öz sadəliyi ilə fərqlənmişdi. Bəstəboylu, qıyıqgözlü, qara-şümal saçlı çinlinin zahirən oxşar xüsusiyyətləri sırasına həm də eyni cür sadə, xaki rəngli paltar geyinmək tərzində əlavə olunduğu üçün onların bir-birlərindən seçilməsinə çox çətinlik yaradırdı. Sadə həyat tərzini, yüngül yeməklərlə qidalanması onlara uzunömürlük bəxş edirdi. Çinlilər ən çox düyü yeməklərinə, buna görə də çəltikçiliyə üstünlük verirdilər. Amma onların mətbəxində digər xalqların xoşlanmadığı digər qidalar da az deyildi. Ən hörmətli qonağa da yağda bişirilmiş qurbağa, ilan, soxulcan, ilbiz təklif edirdilər. Bu sıraya müxtəlif həşəratları, böcəkləri, hətta it ətinə də əlavə etmək olardı. Özlərindən savayı kimsə bu cür qidalara üstünlük verməz və bu zaman hər iki tərəf bir-birinə təbəssümlə baxardı. Amma hər iki tərəf belə qidaya görə özlüyündə haqlı imiş kimi başını yırğalamaqdan qalmazdı. Çinlilər belə gözəl qidadan imtina edənləri başa düşə bilmirdilər. Əslində onların uzunömürlü, çevik, sağlam, böyük artıma malik olmalarının bir sirri də elə qeyri-ənənəvi qidalanmaları ilə bağlı idi. Öz hakimləri tərəfindən istisamar edilmələri, sadə həyat tərzini yaşamaları və aqrar ölkə olmaları orta əsrlərdə çinlilərin hərbi qüdrətini zəiflədirdi. Buna görə idi ki, bu zaman portuqaliyalılar, almanlar, fransızlar, yaponlar, ruslar və ingilislər əvvəlcə Çin bazarlarını, sonra isə hakimiyyət üzərində ağalığı rahatca zəbt edə bildilər. Çin ölkəsi həmişə daha çox monqolların, türk mənşəli digər xalqların basqınlarına məruz qalırdı. Qədim Çin səddinin çəkilməsi də bu basqınlardan, istilalardan bezmənin nəticəsi idi. Çinlilərə bir xalq olaraq sayca çox artmağa və inkişaf etməyə imkan verən bir böyük amil də onların monqollardan fərqli olaraq, böyük hərbi yürüşlərə çıxmamaları, dünyaya səpilməmələri, döyüşlərdə qırılmamaları, oturaq həyat keçirtmələri olmuşdu. Amma onlar sonra bu artımı düzgün nizamlaya bilmədilər. Nəticədə əhəlinin sayı öz həddini aşdı. XX əsrdə yeni ailə quruluşları üçün uşaq normativləri müəyyənləşdirilsə də, qadağalar qoyulsa da, bu artımın qarşısını almaq mümkün deyildi. XXI əsrin əvvəllərində Çinin əhali sayı 1 milyard 500 milyon nəfəri keçmişdi. Məşhur Çin filosoflarının elmi nəzəriyyələri üstündə dövlətçilik quran Çin dövləti özünün müdrik sələflərinə istinadən əhali çoxluğunu nizamlaya bilərdi, lakin zamanında ölkə müxtəlif istilacı dövlətlərin nəzarəti altında olduğu üçün demografik artım qərb və şərq işğalçıları üçün sərfəli idi – ucuz işçi bolluğu əldə edə bilsinlər deyər. Çində Sovet hökumətinin təhriki, siyasi və maliyyə dəstəyi ilə 1931-ci ildə Çin sovet respublikası, II Dünya müharibəsindən sonra isə 1949-cu ildə Çin Xalq Respublikası yaranmışdı. Onu ilk tanıyan da Sovet İttifaqı oldu. Amma Rusiya ilə aralıqda olan torpaq iddialarını davam etdirən Çin rəhbərliyi 1956-cı ildən sonra SSRİ-yə və bütün sosialist düşərgəsi ölkələrinə qarşı ədavət siyasətini yürütməyə başladı. Çin Xalq Respublikasının sədri Mao Tzedun kommunalar şəklində kommunizm qurulması ideyasını irəli sürürdü. Sonra isə o sıçrayışla kommunizmə keçid planını irəli sürdü. Bütün bunlar isə heç də qədim Çin filosoflarının varislərinə yaraşan addımlar deyildi. Çinin Sovet hökuməti ilə münasibətləri də kamil əsaslara söykənmirdi. Onlar böyük miqdarda əhəlinin yerləşdirmək üçün hər ikisi kommunizm qurucusu və sosializm sakinləridirlər deyər Sovet hökumətindən Uzaq Şərqi, Sibirin böyük ərazilərini yaşamaq üçün istəyirdilər. Sovet hökuməti isə özünün böyük ərazilərini bir ayrı millətə verə bilməzdi. Vaxt gələcək onlar ərazi iddialarına düşəcəkdilər. Buna görə də onların münasibəti tamamilə korlandı və 1969-cu ildə Çin Sovet sərhədinə basqın etdi. Bununla da o özünün ən yaxın bir müttəfiqini, özünün dövlət qurucusunu itirmiş oldu. 1974-cü ildə isə Çin Vyetnam Sosialist Respublikasına basqın elədi. Çin Uzaq Şərqdə Sovet hökumətinin ərazisinə işğalçılıq niyyəti ilə basqın edərkən sovet texnikası böyük miqdarda çinli əskəri lazer silahının şüası ilə külə çevirdi. Əhali sayının nizamlanması problemini Çin dövləti XXI-XXV əsrlərdə bütün ölkələrə öz sərhədlərini açmaqla tənzimlədi.

Xırda biznes adı ilə 700 milyon nəfərə yaxın gənc çinli dünya ölkələrinə yayıldı. Onlar həmin ölkələrdə məskunlaşmağa çalışdılar. Bu isə ölkə əhalisinin 10-15 il ərzində artımdan məhrum olması demək idi. Yaşlılar həyatdan köçür, ölüm hadisələri doğum hallarını on dəfələrcə üstələyirdi. İşçi qüvvəsi çatışmayan ərəb, Avropa və Amerika ölkələri rəsmən öz qucaqlarını çinlilər üçün açmağa məcbur olduqda problem asanlaşdı. Yalnız XXX əsrdə Çinin əhalisi demoqrafik balansda müsbət saldoğa malik oldu. Onda isə əhali sayı artıq 600 milyon nəfərə enmişdi.

Hələ Sin imperiyasının dövründə çinlilər Sintsyan (Uyğur) və Tibet ərazilərini işğal etmişdilər. Bu xalqların milli-azadlıq hərəkatını zaman-zaman qan dənizində boğmağa çalışsalar da proses bitmir, daha da şiddətlənirdi. Nəhayət ki, XXVI əsrdə uyğur xalqının çoxəsirlik mücadiləsi öz nəticəsini verdi və Müstəqil Uyğur respublikası yarandı. XXVII əsrdə Altay və Tuva muxtar respublikaları Rusiya Federasiyasından qopdular, referendum keçirdib Uyğur respublikasına birləşdilər və Şərqi Turan Respublikası yarandı. Tibet isə bütünlüklə azad, müstəqil respublika oldu. Amur, Xabarovsk və Primorye muxtar respublikalarının əhalisinin böyük əksəriyyəti çinlilərdən ibarət olduğu üçün IV Dünya müharibəsi zamanı onlar da müstəqillik əldə etdilər, az sonra isə Çinə birləşdilər.

IV Dünya müharibəsi nəticəsində Çinin tərkibindən daha bir neçə vilayət qopdu və müstəqilliyini elan etdi.

III və IV minilliklərdə dünyanın bütün ölkələri böyük dəyişikliklərə məruz qaldı. Bu ölkələrin heç də hamısı oxşar talelər yaşamırdı. Amma hamı sürətlə eyni bir yolu gedirdi – dünyanın sonuna doğru aparan yolu. XXXVI əsrin ortalarında artıq bu yolun sonunu Tibetdə daha aydın görür və başa düşürdülər.

Təkcə başa düşməklə nəşə düzəlirdimi?

MƏNƏVİ VƏ EKALOJİ FƏLAKƏTLƏR GİRDABINDA

(*41 -J.Michel Jarr: "Chronologia Part 7" ovqat musiqi)

Dünya bütün canlıları ilə birlikdə biosferanı - ana təbiəti təşkil edirdi. İnsan təbiətin ən kamil canlısı sayılırdı. Təbiətdə cansız bir şey yox idi və torpaqdan tutmuş daşadək hər şey canlı idi. Əgər torpağın tərkibində bütün kimyəvi maddələr və hətta insanların öyrənə bilmədiyi daha çox şeylər vardısı və bunların hamısı dəyişmək, inkişaf etmək, böyümək, hərəkət etmək xassəsinə malik idisə, onu canlı hesab etməmək olmazdı. Qum dənələri yüz illər ərzində suda qaldıqda, xüsusən çay kənarında həm su, hava, həm də günəş istisi qəbul edərək şişirdisə, böyölirdisə, iri daşa çevrilirdisə deməli, o da canlı idi. Torpağın kimyəvi tərkibini onun üzərində bitən ağaclar ifadə edirdi. Meyvənin tərkibindəki vitaminlər və digər maddələr torpağın hansı elementlərlə zəngin olmasının, onun su, hava və günəş istisi ilə birlikdə reaksiyaya girdikdə hansı maddəni yarada bilməsinin göstəricisi idi. Hər torpaq yalnız özünə münasib meyvələr yetirə bilirdisə, demək, hər yerdə torpağın tərkibi eyni deyildi. İnsan yeganə canlı idi ki, onun tərkibində torpağın bütün elementləri cəmlənmişdi. Onun varlığında hətta torpaqda, havada, suda və Günəş şüalarında olmayan daha nəşə vardı. Bu, insan bədənindəki bütün elementləri bir yerdə saxlaya bilən, onları əks reaksiyalardan çəkindirən, başda yerləşən beyin vasitəsilə fiziki bədənə ümumi məqsədlərinə istiqamətləndirən, sərf edən, qoruyan və gözlə görünməyən nəticələr (hissiyat, duyğu, düşüncə, ideya) hasil edən bir element idi. Bu elementin tərkibi yer-torpaq xassəli deyildi. O, gözlə görülə bilməzdi. Amma onu inkişaf etdirmək mümkün idi. Yalnız kamilliyə qovuşmuş insanlar o elementin vasitəsi ilə astral aləmlə əlaqəyə girə (orada görə, danışa, eşidə) və vahid kosmik mərkəzə bağlana bilərdi. Həmin element insana ana bətnində 4 aylıq ikən verilirdi. Bundan sonra çağa canlanır, anasının deyil, öz elementinin vasitəsilə mövcudluğa başlayırdı. Məhz bu element insana hərəkət, danışmaq, eşitmək, görmək və sair digər canlı keyfiyyətlər bəxş edirdi. Onun bir qram qədər çəkisi yox idi. Ancaq onun çıxması ilə bədən, sifət tamam dəyişikliyə məruz qalırdı. Element çox parlaq verilməyə də bilərdi. Bu zaman insanın hansısa keyfiyyətləri (görmək, eşitmək, düşünmək və sair) naqis formalaşacaqdı. Bəs bu elementin mənbəyi, mərkəzi və onu bəxş edən qüvvə nə idi

və ya kim idi? Bu halda yalnız Allah yada düşürdü! İlahinin hər bir insana bəxş etdiyi o sirli element İlahi Nur adlanırdı. Bu Nurun mərkəzi insanın qəlbində yerləşirdi. Fiziki bədənin ürəyi olduğu kimi, insanı hər tərəfdən incə və həssas tor kimi bürümüş ruhun da qəlbi vardı və o, insanın iki tərəfdən yarımqövs halında olan qabırğalarının üst nöqtəsində, tən ortada, döş qəfəsinin altında yerləşirdi. Fiziki ürək bütün bədənə qan qovduğu kimi, qəlb də ruhun köynəyi boyuca nur saçır, bu ruhu canlandırırdı. Bir nöqtə həcmində olan qəlbəki Nur insanın savab əməlləri ilə artdıqca, böyeldikcə daha da qüvvətlənir, hətta insanın bütün vücudu gümüşü-zərrin ziya saçırdı. Belə insanlara ziyalı deyilirdi. Onların ziyası bütün mənəvi qaranlıqları işıqlandırmağa yetərdi. Bu nuru artırmaq üçün insan öz ruhunu düzgün qidalandıрмаğı bacarmalı idi. Fiziki canı qidalandırmaq vacib olduğu qədər də ruhun qidalanması mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Ruh isə yalnız nurlu əməllərlə qidalandırmaq mümkün idi. Bu sırada hamı üçün faydalı olan və bəşəriyyəti irəliyə aparan əməllər - ibadət, yaxşılıq, yardım, sülh, barış, dualar və digər pak əməllər vardı. Bu yolla insan öz qəlbindəki nuru daha da cilalamış, daha parlaq və daha qüdrətli hala gətirmiş olurdu. Əks təqdirdə isə bu nur azalacaq, közərəcək, təsir gücünü itirəcək, insanın fiziki bədəni ilə vəhdətdən ayrılacaq, onu daha tez tərk edəcəkdə. İnsan qəlbi tamam qaranlığa qərq olduqda ruhu da işıqlana bilmir və insan büsbütün qaranlığa qərq olurdu. Belə insan canlı ikən də ölmüş sayıla bilərdi. İnsan qəlbinin Nuru sönmə anında bir ulduz kimi qopub, öz vahid mərkəzinə qayıdırdı. Bu zaman insanın daha yaşam enerjisi qalmır və fiziki təqdədən düşür, ruhu sönür və o ölürdü. Allah beləcə, öz zərəsindən bütün canlılara bəxş etdiyi üçün bir canlının təbiətdə olan digər canlıları məhv etməsi əsla məqbul deyildi. Hansından qida və ya digər məqsədlər üçün istifadə edilməsinə icazəni Allah özünün insanlar üçün göndərmiş olduğu səmavi kitablarında müəyyən etmişdi. Əslində bütün canlılar bir enerji idi. Hər canlı hansısa enerjini fiziki formada ifadə edirdi: insan, ayı, canavar, dovşan, kütüm balığı, balina, delfin, pişik, it, toyuq, siçovul, qartal, qaranquş, sərçə, ilan və sair. Ruh canlı enerjinin nüvəsi xarakterini daşıyırdı. Yalnız insanda İlahi ruh vardı. İnsanın canı ruh, ruhun canı isə bu Nur idi. Nüvə qopduqda yerdə qalan enerji bir neçə dəqiqədən artıq mövcud olmur, sönür və canlı ölürdü. Bunun ən acınacaqlı forması hərəkətdə olan canlılarda (insan, heyvan, quş, balıq, həşərat) baş verir və ölüm başlanırdı. Bir bədəndə qorunan və əks reaksiyalardan mühafizə olunan və vahid mərkəzə xidmət edən minlərlə kimyəvi element bu zaman bir-birinə qarışır, kəskin reaksiyalar yaranır, parçalanmalar baş verir, hər şey canlının bədəninin daha tez çürüməsinə səbəb olurdu. Bəşəriyyət bu prosesin adına ölüm deyirdi.

İnsan öz taleyini daha da yaxşılaşdırma və ya pisləşdirə bilərdi. Bu mənada insan öz düşüncəsində və əməllərində azad yaradılmışdı. O yalnız öz qəlbindəki Nurla canlı ünsiyyətdə, vəhdətdə yaşaya bildiyi halda əsil insan hesab olunurdu. Əks halda bu ikiyaxlı varlıq adı adam hesab olunmalı idi. "İnsan" ifadəsi heç nəhaq yerə "ünsiyyət" anlayışını ehtifa etmirdi. Burada ünsiyyət ifadəsi əvvəlcə insanın öz varlığı ilə, öz cismindəki İlahi nurla əlaqəsinə aid idi. Özünə daha yaxın olanla canlı ünsiyyət qura bilməyən insanın kənarda özünə dost axtarması yalnız dünyəvi maraq xarakteri daşıya bilərdi. Yalnız bu ünsiyyət kamil olduqda onu digər insanlara da aid etmək yarayırdı. Əks təqdirdə bu insaniyyət və ünsiyyət baş tutmur, pozulur və ya dəhşətli fəsadlar törədirdi. Məhz insanlıq sonradan beləcə daha heç də kamil formalaşmadığı, öz xəttindən, amalından qopduğu, başqa istiqamət götürdüyü üçün İlahi kamilliyə deyil, nadanlıq qovuşdu. Nadanlıq isə adamları səmimi ünsiyyətə, məhəbbətə, birliyə, ittifaqa, dost, yoldaş və mehriban birgəyaşayışa deyil, qətlərə, cinayətlərə, müharibələrə, partlatmaq, dağıtmaq, məhv etməyə sövq edirdi. Çünki onun qəlbindəki nurun üstü qapanmışdı və o daha ziya deyil, qaranlıq saçırdı. Qaranlıqlar qaranlıqlara qovuşar. İblis işığın qaranlığı, qaranlığın ruhu idi. Qara qüvvə və mənfi enerji sayılan İblis nursuz insanın qəlbində özünə yer tapır. Bütün pisliliklər də bundan sonra başlanırdı.

Nursuz adamların elmi və əqli nəaliyyətləri təbiətin bütün üzvlərinə bəla və fəlakətlər gətirirdi. İnsanı kamilliyə aparan birinci yol din, iman, Allaha inam, sitayiş və ibadətdən keçirdi. Amma zaman keçdikcə insan öz nəaliyyətləri ilə qürrələnməyə, Tanrıdan, dindən, imandan

uzaqlaşmağa, ibadəti acizlik sanmağa, mədəni hal hesab etməməyə başladı. O, Allaha inamdan və ibadətdən uzaqlaşdıqca onun mühafizəsindən, bərəkətindən və ruzisindən də uzaqlaşdı. Əsil insanın ruzusu öz əlinin zəhmətində, öz beyninin zəkasında və torpaqda cəmlənmişdi. Torpaq, hava, su və od əsas həyat ünsürləri idi. Lakin insan tədricən torpağı da, havanı da, suyu da, odu da qapamağa, zəhərləməyə, dağıtmağa, bulaşdırmağa çalışdı. Nə qədər ki insanlar təbiətin öz içində, kənddə, meşədə, çöldə, düzdə yaşayırdılar onlar daha çox təbii və səmimi idilər. Şəhərsalma, şəhərləşmə insanları yaxın ünsiyyətdən uzaqlaşdırdı. Ətraf yerlərdən toplanan müxtəlif, kənar, yad adamların birliyi təbii əsaslarla deyil, şəxsi və digər tayfa maraqları əsasında formalaşdı. Buna görə adamlar arasında ünsiyyət də tamam başqa və təbiilikdən kənar mənalar qazandı. Bu zaman onların İlahi inanclara daha çox ehtiyacı vardı. Ona görə də Tanrı bütün peyğəmbərləri şəhər əhli arasından seçdi. Amma daha çox məhz elə şəhər əhli peyğəmbərlərə asi oldu, iman gətirmədi. İnsanlar imansızlaşdıqca bu özünü təbiətə qarşı amansız münasibətdə də göstərdi. İlk əvvəl torpağın təbii landşaftı süni yaradılan qondarma təbii mənzərələrlə əvəzləndi. Bu adamların bir-birinə qarşı olan süni münasibətinin təzahürü idi. Dünyada şəhərlər miladdan əvvəlki III minillikdən etibarən yaranmışdı. Əsasən qala-şəhərlər kimi tanınan bu yaşayış məntəqələrinin ərazisi və əhalisi bir elə çox olmurdu. Burada hökmdar, saray əyanları, zadəganlar və tacirlər üçün yaşayış binaları, hərbi kazarma və məbəəd yerləşirdi. Belə şəhərlərdə hər yan daş tikililərdən ibarət olur, hətta yollara da daş döşənirdi. Ətraf aləmin sərt materiallardan, daşdan-kəssəkdən ibarət olması insanların xarakterinə də sirayət edir və onlar da sərt, amansız, qəddar olmağa başlayırdılar. Bu xüsusiyyətlər isə həm özlərinə, həm də ətraf mühitə – təbiətə qayıdırdı. Sərt qəlblərin nuru çox zəif olduğu üçün İblis insanın qəlbinə və bütün varlığına daha rahatca hakim kəsilirdi. Bundan doğan fəsadları isə ətraf aləm yaşayırdı. Ətraf nə qədər canlı təbiətlə əhatələnirdisə, bu fəsadların təsiri də az olur, sanki ana təbiət hər cür qara və mənfi enerjini udurdu. Şəhərlərdə isə canlı təbiət daha az idi. Şəhərləşmə – urbanizasiya daha çox XIX əsrdən etibarən inkişaf etdi və çox böyük vüsət aldı. Bu isə təbiətin mühafizə imunitetinə – ekalogiyaya ciddi zərbələr dövrünün başlanması sayılırdı. Bu dövrdən etibarən küçələrin daş örtüyü daha betər olan asfaltla əvəzləndi, daş binalara beton, dəmir, şüşə konstruksiyalar əlavə olundu. Bunların əhatəsində yaşayan insanın odevkat xarakter əxz edəcəyi təbii idi. Amma insanı bu düşündürmür, maraqlandırmır, narahat etmirdi. Qəlbinə yol tapmış İblis hər şeyin ziyanlı, zərərli, fəsadlı olanını ona məharətlə xoşlada, sevdire bilirdi. Qadağan olunan adi meyvə də halal yolla alınan meyvədən daha dadlı təsir bağışlayırdı. Mənəvi cəhətdən aşınmaya məruz qalması az imiş kimi, şəhərlərdə tikilən sənaye müəssisələri (zavod, fabriklər, sexlər), süni nəqliyyat vasitələri (maşınlar, avtomobillər, tramvaylar, trolleybuslar, qatarlar, metrolar, təyyarələr) fiziki aləmi, ətraf mühiti çirklənməyə, aşınmaya məruz qoyurdu. Bu ağır şərait yeni və kamil insan yetişdirilməsini daha da çətinləşdirirdi. Lakin bundan çox az insan vaxtında bezib, belə həyatı tərk edə bildi. Böyük əksəriyyət şəhər həyatına can atır, onun bəzi rahatlıqlarına aldanaraq, özünü düşünülmiş şəkildə bəlalara salırdı. 2100-cü ildə şəhər əhalisinin sayı 5 milyarddan artıq idi. Bu isə dünya əhalisinin 40%-ə qədər həddi idi. Meksiko və San-Paulu şəhərləri öz ölkələrinin əhalisinin yarısına çatmışdı. Dünyanın bunlardan əlavə Nyu York, Tokio, Moskva, Şanxay, Bombey, Tehran, İstanbul, London, Qahirə, Honkonq kimi əhalisi yüz milyona çatmış nəhəng oqlemerat şəhərləri formalaşmışdı. Daha böyük şəhər daha böyük ekoloji fəlakət mənbəyi idi. İnsanlar bunun necə böyük dəhşətlərə səbəb olduğunun yalnız XX əsrdə anlamağa başladılar. Ekalogiya haqda bu əsrdə çox danışlsa, yazılsa, bəzi cüzi tədbirlər həyata keçirilsə də əsaslı və global tədbirlər görülmə bilmədi. Çünki bundan ötrü insanlardan özünü dəyişmək, özünü mənəvi cəhətdən cilalamaq, saflaşdırmaq, kamilləşdirmək lazım idi. Ekoloji fəlakət əslində insanın mənəvi fəlakətə uğramasından başlamışdı. Getdikcə insanlıq hətta ən elementar ekoloji mədəniyyəti də itirirdi. Şəhərlər hər gün, hər bir adam tərəfindən zibilliyə, tullantı sularına və kimyəvi reaksiyalara məruz qalırdı. Daha böyük şəhər və daha çox insan əslində həm də daha çox tullantı demək idi. Planetin ən qədim şəhərləri sayılan Babilon və Qüdsdə ətraf mühitin qorunması üçün ciddi qanunlar mövcud olmuşdu. Ustad sənətkarlar mükəmməl konstruksiyaya malik olan su təchizatını təmin

edən sistem, hətta özünəməxsus zibilaparan borular tikmişdilər. Təqribən həmin zamanlar təbiətin mühafizəsinə dair ilk qanunlar meydana çıxmışdı. Beləki, ən zəhərli sahə sayılan dəri istehsalı məhdudlaşdırılır, havanı zəhərlənməmək məqsədi ilə dəmirçilərə və dulusçulara yalnız şəhərkənarında emalatxana tikmələrinə icazə verilirdi. Lakin yüz illiklər, minilliklər bir-birini əvəz etdikcə bu sahədə daha sərt tədbirlər qəbul edilməsi əvəzinə müqavimət zəiflədi. Çünki hər kəs yalnız özünün şəxsi mənafeyini, varidat qazanmasını daha vacib sandı, böyük məbləğli rüşvət hər cür qanun və qadağaların qarşısını kəsdi, sənayenin inkişafı, daş kömürlə işləyən buxar maşınlarından istifadə edilməsi, sonra neftdən benzin alınması, elektrik, barıt, atom, nüvə enerjisi böyük şəhərləri daha çox çirkləndirdi, bütövlükdə təbiətə amansız zərbə vurdu.

Şəhərlərin və əhalinin sayının yüksək sürətlə artması digər mürəkkəb problemlər də üzə çıxardırdı. Avtomobillərin, sənaye müəssisələrinin və kimyəvi istehlak məhsullarının artımı atmosfer havasını, torpağı və su hövzələrini çirkləndirir, səs küyün səviyyəsini yüksəldir, nəticədə şəhər sakinlərinin həyat tərzini daha da çətinləşir, ağırlaşır, ömrü qısaldır. Daş, dəmir, beton, şüşə konstruksiyalı, kimyəvi üzlüklü çoxmərtəbəli binaların yaratdığı əlavə səslər ilk baxışdan hiss olunmasa da, əslində insan beyni tərəfindən tutulur, insanın psixikasına əks təsir göstərirdi. Şəhər səs-küyü insanlara ciddi narahatçılıq verir, təkcə eşitmə aparatına deyil, həm də mərkəzi sinir sisteminin pozulmasına, qan təzyiqinin qalxmasına, orqanizmdə maddələr mübadiləsinin sıradan çıxmasına, tənəffüs orqanlarına, nəbzə və s. təsir edirdi. Havada zəhərli qazların böyük həddə çatması, azot və kislorodun azalmasına səbəb olmuşdu. Göydə binalar günəş şüalarının qarşısını alır, onun radiasiya fonunu artırır. Tranzit, sənişindəşıyan və yük nəqliyyatının keçməsi üçün, şəhərlərin və qəsəbələrin ətrafından ötən dairəvi və dolay yollar salmaqla, eləcə də şəhərlərin üzərindən keçən hava yollarını ləğv etməklə, küçələrdə ağaclar əkib, yaşıllıqlar, hər küçədə bağlar, parklar, şəhərkənarı meşə qurşağı, göllər salmaqla səs-küyü 20 %, havanın tozla çirklənməsini isə 40 % azaltmaq mümkün idi. Lakin insanlar bu barədə düşünsələr və çox danışıqlar da, həmin yerlərdə binalar tikilməsi daha əhəmiyyətli və maddi cəhətdən sərfəli sayılırdı. Ətraf mühitin sağlamlaşdırılması üçün qoruyucu və ya yaşıl zona adlanan meşə qurşağı salınmalı idi. Qoruyucu yaşıl zonalar əhalinin istirahətinin təşkil edilməsi və şəhərlərin mikroiqliminin yaxşılaşdırılması, onların hava hövzəsinin normal vəziyyətdə saxlanılması üçün çox əlverişli mənbə ola bilərdi. Böyük şəhərlərin əhalisinin bir nəfərinə 200 m², kiçik şəhərlərdə isə 50 m²-dən az olmayan yaşıllıq sahəsi düşməli idi. Lakin insanlar bunun azalmasına meyl göstərirdilər. Hətta əyalətlərdə, kəndlərdə də insanlar səkilərə və özlərinə məxsus həyətyanı əraziyə süni sement pilitələr düzməklə guya ki, səliqəyə, təmizliyə, gözəlliyə riayət edir, əslində isə daha çox ekoloji tarazlığın pozulmasına xidmət göstərirdilər. Çünki torpağın nəfəs alması insan üçün də əlavə nəfəs mənbəyi yaradılması demək idi.

Təkcə torpaq daim müsbət enerji hasil etməkdə idi.

Floranın süni sürətlə azaldılması biomüxtəlifliyin kəsibləşməsi ilə nəticələnirdi. Planetin biomüxtəlifliyinin kəsibləşməsi də yeni fəlakətlərə yol açdı. XIX əsrin sonlarından etibarən nəhayət ki, bir sıra dövlətlərdə təbiətin mühafizəsi ilə bağlı dövlət komitələri, cəmiyyət, təşkilat və birlikləri yaradıldı. Bu strukturlar torpağın, su ehtiyatlarının, havanın sənaye tullantıları və zəhərləyici kimyəvi maddələrlə çirklənməsi, meşə və otların mühafizəsi, nadir tapılan və nəslə kəsilməkdə olan faydalı bitki və heyvanların mühafizəsi, təbii sərvətlərdən düzgün istifadə edilməsi, təbii abidələrin qeydiyyatı, mühafizəsi və bərpası, balneoloji və iqlim ehtiyatlarından maksimum istifadə olunması, termal və mineral mənbələrin və ümumən təbiətin mühafizəsi işlərinin aydınlaşdırılması və əhali arasında geniş təbliği işləri ilə məşğul olmalı idi. Bu qədər mühüm işlərin hər biri üzrə ən azı 25%-lik işlər görülmüş olsaydısa, ana təbiəti əsla sıradan çıxmazdı. Amma heç demə bütün bunlar dövlətlərin təbiəti inhisara alması, kütləvi istisimardan təcrid edib dövlət və mafioz qurumların fərdi istifadəsinə və inhisarına verilməsi xarakterini daşıyırmış. Bütün ölkələrin əlaqədar strukturlarında çalışan şəxslər qısa vaxt ərzində kifayət qədər böyük maliyyə imkanlarına malik olurdular. Çünki rüşvət verib meşənin ən qiymətli ağaclarını qırmaq, dünyanın minlərcə qoruqlarında adı hətta "Qırmızı kitab"a da

salınmış hər cür balığı, quşu, heyvanı ovlamaq, su hövzələrindən şəxsi və biznes maraqları üçün geniş istifadə etmək adi hala çevrilirdi. Bir ağac budağının kəsilməsinə görə sadə fərdləri böyük məbləğdə cərimə etdirən təşkilatlar meşələri qıran, talaları yandıran, zəmilərə od vuran təşkilatların əməllərini görmür və ya buna müxtəlif cür siyasi-iqtisadi don geyindirməyə çalışırdılar. Eləcə də super-dövlətlərin öz zəhərli tullantılarını çay və dənizlərə axıtmasına, müharibələr aparmasına, torpaqda, yerin və suyun altında, atmosferdə partlayışlar törətməsinə, zəlzələlər, fırtınalar, tufanlar yaratmasına qarşı ciddi tədbir görülməsində bu orqanlar çox zəif və gücsüz idilər. Bütün bunlar isə təbiət üçün çox ciddi fəsadlara səbəb olurdu. İnsan özü də təbiətin bir üzvü olduğu üçün bu fəsadlardan qaça bilmirdi. Əsrlər, minilliklər ötdükcə insanların sayı artır, insanlığın təbiətə ehtiyacı çoxalırdı. Təbiət – meşə, dəniz, çay, göl, bağ və parklar isə artmırdı. Bu halda onların qorunması da kifayət edərdi. Lakin insanlıq özünün fərdi mənafeyi, fərdi təsərrüfatı və ailəsi barədə düşündüyünün 100 \ 1-i qədər ümumi təbiət barədə narahat olmurdu. Nəhayət, XX əsrin sonlarından etibarən leksikonda ekologiya ifadəsi populyarlaşmağa başladı. Ekologiya orqanizm səviyyəsindən yuxarıdakı sistemlərin quruluşunu, fəaliyyətini, daha çox da orqanizmlər arasında və orqanizm ilə ətraf mühiti, insanla biosfer arasındakı qarşılıqlı münasibətləri öyrənən elm idi. Ekologiyanın ən mühüm sahəsi insan ekologiyası idi. Ətraf mühitin radio-aktiv çirklənməsi təhlükəsinin artması biosferdə radio-aktiv izotopların keçmə yollarını və radio-aktivliyin ekosistemə təsirinin öyrənilməsi də çox vacib sahə sayılırdı. Belə sahələr onlarca idi. Təkcə bir sahə üzrə ekoloji sistem yaradılmırdı: mənəviyyat ekologiyası üzrə. Bəlkə də mənəvi ekosistem sahəsində uğursuzluqlar və buna bir elmi sahə kimi yanaşılmaması digər sahələrin elmi nəaliyyətlərinin həyata keçirilməsinə mane olurdu. Ekologiya təbii ehtiyatlardan istifadə, onları mühafizə etmək və insanların rahat yaşaması üçün münasib, əlverişli vəziyyətdə saxlamaq tədbirləri ilə ardıcıl məşğul olmalı idi. Hələ XIX əsrdə alimlər təbii müvazinətin məhz insanlar tərəfindən pozulmasını kəşf etdilər. Onlar bunun ağır fəsadlar yetirəcəyini sübut etməyə və bunun qarşısının alınması proqramlarını işləyib hazırlamağa başladılar. Lakin bütün bunlar kapital və biznes maraqlarına uyğun gəlmədiyi üçün elə proqram olaraq da qalır, həyata keçirilmirdi. Amma elə bir vaxt gəldi, kapital və biznes ekologiyaya istənilən diqqəti yönəltməyə hazır oldu. Ancaq daha çox gec idi. Vaxtında alimlər sosial ekologiya barədə də danışmağa başlamışdılar. Bu elmi sahə şəhərlərin məkanca mütəşəkkilliyyətinin və müxtəlif sosial qrupların şəhərlərdə məskunlaşmasının iqtisadi rəqabətdən asılılığını göstərirdi. Sosial ekologiya təkcə ətraf mühiti sistemli öyrənmədi, həm də insan cəmiyyəti ilə ətraf mühitin qarşılıqlı əlaqəsinin sosial mexanizmlərini araşdırdı. Məqsəd ekologiyanın qarşısında mane ola biləcək bütün səbəbləri aradan qaldırmaq idi. Onlar insan və təbiət arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin idarə edilməsi və rəssionallaşdırılması barədə məsələlər hazırlayırdılar. Ekoloqların böyük bir qismi ekoloji böhranın ilkin səbəbini elmi-texniki tərəqqidə görməyə başladı. Digər bir qisim isə elmi-texnologiyanın ləğv olunmasını deyil, onu yenidən qurmağı, ətraf mühiti çirkləndirməyə gətirib çıxaran texnoloji səhvləri etməməyi, yeni nəqliyyat, energetika və sair sistemlər yaratmağı irəli sürdü. Onlar Yer in atmosferində istilik yaradan amillərin tarazlığının pozulduğunu bildirir və həlli yollarını göstərirdilər. Əslində yer istixana sistemi ilə qızdırılırdı. Belə ki, Günəşdən gələn şüalar birbaşa, maneəsiz gəlib yerə çatdıqda burada -20 dərəcədən artıq hərarət yarada bilmirdi. Amma yerdən 25 kilometr yüksəklikdə su buxarı, karbon, metan, ozon və s. qazlardan ibarət xüsusi ozon təbəqəsi öz tərkibinə görə bu məsələdə mühüm rol oynayır və hərarəti artırır. Yerdən əks olunan şüaları ozon təbəqəsi bir də Yerə qaytarır və bu zaman Yerdə hərarət +39 dərəcə selsiyə yüksəlirdi. Əgər ozon təbəqəsi olmazdysa Yerdə də Marsda olduğu kimi daim buz və şaxta yaranar, su maye halında düşməzdi. Qlobal istiləşməyə əsas səbəb istixana effekti yaradan bu atmosfer qatında karbon qazının və metanın miqdarının artması idi. Çünki bu zaman ozon qatı nazılmış vəziyyətə düşürdü. Bunun qarşısını almaqdan ötrü isə insanlıq daha az karbon yarada biləcək istehsala və istehlaka üstünlük verməli idi. Amma bu ictimai və bəşəri əhəmiyyət daşıyan bir məsələ olduğu üçün kimsəni öz şəxsi məsələsi qədər narahat etmədi. Bu barədə hətta 1400 il əvvəl, hələ bu fəlakət olmadan və insanlar onun nə demək olduğunu bilmə-

dikləri zamanda, Quranın “Əl-Ənbiya” surəsinin 30-cu ayəsində belə qeyd olunmuşdu: "Məgər kafir olanlar göylə Yer bitişik ikən Bizim onları ayırdığımızı, hər bir canlıyı sudan yaratdığımızı bilmirlərmi?! Yenə də iman gətirməzlər? (Göylər ilk yaradılışda bir - birinə bitişik bir təbəqə olduğu halda, onların arası hava ilə açılıb, yeddi təbəqəyə ayrılıb, Yerdə bir təbəqə ikən sonra yeddi təbəqəyə bölünmüşdür. Bu, Allahın qüdrət və əzəmətinə sübut edən ən tutarlı dəlillərdəndir)" Bir başqa – “Ər-Rum” surəsinin 41-ci ayəsində isə insanların bu İlahi düzülüşə xələl gətirəcəyi barədə xəbərdarlıq olunurdu: "İnsanların öz əlləri ilə etdikləri üzündən, quruda və suda fəsad, pozuntu əmələ gələr (bəzi yerlərdə quraqlıq, qıtlıq olar, bəzilərinə zərərli yağışlar yağar, zəlzələ baş verər, dənizlərdə gəmilər batar) ki, Allah (bununla) onlara etdiklərini bəzi günahların cəzasını daddırsın və bəlkə onlar (tövbə edib pis yoldan) qayıtsınlar". Amma ekalogiyanı fəlakət həddinə sürükləyən insanlıq hər cür təbii fəlakətlərlə üzləşsə də bu ona dərs olmadı və bu pis yoldan qayıtmadı. Nəticədə, vəziyyət fəlakət həddinə çatdı. Ozon qatının bəzi yerlərdə nazilməsi bəzi hallarda onundeşilməsi kimi ifadə olundu. Buna ən böyük səbəb dünyada benzin yandıran avtomobillərin, təyyarələrin, raketlərin çoxalması, kimyəvi istehsalın artması, karbon və metan ixrac edən texnikanın inkişafı, kondisionerlərin və soyuducuların gücünün, çeşidinin yüksəlməsi, enerji istehsal edən motorların buraxdığı qazlar, sənaye zavodlarında sobaların tüstüsü, eləcə də vulkanların püskürməsi, istilik istehsal edən bütün cisimlər və yanğınlar idi. Bu sırada Fluorchlorkohlenwasserstoffe istehsalı, deodorant, sprej və soyuducularda geniş istifadə olunan freon (xloroflorokarbon) maddəsi daha böyük fəsad mənbəyi sayılırdı. Amma insanlar soyuducular üçün yeni maddə tapmaq əvəzinə freondan daha çox istifadə edirdilər. Soyuducu və kondisionerlər bir tərəfdən sərinlik verdiyi halda digər tərəfdən qlobal istilik törədiciyinə çevrilirdi. Ozon təbəqəsi Günəşdən gələn zərərli ultrabənövşəyi şüaların qarşısını kəsir, onları geri qaytarırdı. Onun nazilməsi təbəqənin zəifləməsi demək idi. Zəif olduğu halda isə o bu şüaların böyük miqdarını Yerə buraxırdı. Bunun nəticəsində yerdə göz, ürək, xərçəng xəstəliklərinin sayı artırdı. Bu eyni zamanda bədənin imunitetini azaldır, nəsil artımını zəiflədirdi. Ozonun sıradan çıxması Yer kürəsini böyük fəlakətlərlə üzbəüz qoya bilirdi. Nəhayət, XXI əsrdə Yer kürəsində qlobal istiləşmə baş verdi. Havanın illik temperaturu əvvəlcə normadan +05 dərəcə artdı. İnsanlar yay aylarını çox çətinliklə keçirməyə, istidən və maqnit şüalanmasından ölməyə başladılar. Lakin XXI əsrin əvvəllərində ABŞ prezidenti olmuş Corc Buşa qlobal istiləşmə barədə xəbərdarlıq edildikdə o “Hava çox istiləşərsə kondisionerimi işə salaram!” demişdi. Dünyanın aparıcı dövlət xadimləri düşünmürdülər ki, istilik normasının yüksəlməsi həm də Şimal Buzlu okeanındakı min illik buzlaqların parçalanmasına, əriməsinə və okean sularının artmasına səbəb olacaq. Bu hal reallığa çevrildikdən sonra qarşısını almaq isə çox çətinləşdi. İri buz aysberqləri gəmiçiliyə ciddi ziyanlar vurdu, sonra isə bir sıra yerlərdə sürüşüb torpağa çıxdı. Burada bu iri buz dağları əridikcə ekvatora sarı cənuba sürüşməyə və qarşısına çıxan şəhərləri, kəndləri, meşələri dağıtmağa başladı. Yalnız bundan sonra dövlət başçıları bütün bunlara qarşı cavabın elm tərəfindən verilməsini istədilər. XXI və XXII əsrlərdə ekoloji sahədə müəyyən işlər görüldü və təhlükə nisbətən səngidi. Tədricən yerdən neft çıxarılması zəiflədi, XXXII əsrdə neft ölkələrində quyuların əksəriyyətində neft tükəndi. Buna uyğun olaraq qazçıxartma da tənəzzülə düçar oldu. Neftin nəhayət ki tükənməsi ondan alınan çox məhsulları, o cümlədən benzini də hədsiz məbləğdə bahalaşdırdı və tükəndirdi. Bu zaman dünya fizikləri istehsalat atom enerjisini təklif etdilər. Maşınların çoxu tədricən atom enerjisindən istifadə etməyə başladı. Lakin atomun kütləvi istehsalı ondan gündəlik istifadə edən şəxsləri, xüsusən də maşın sahiblərini, sürücüləri eybəcər görkəmə saldı. Belə ki, bu istifadəçilərin saçı, qası tökülməyə, sifət dərisi hədsiz qırıqlanmaya məruz qaldı. Yeni yaranan xəstəliklər əksər köhnə xəstəlikləri unutturdu. Yalnız bunun nədən qaynaqlandığı aydın olduğdan sonra atom batareyalarının daha artıq izolə olunması qərara alındı. Əslində bu da mühüm xarakter daşımadı. Bundan sonra alimlər okean sularına istinad edən bir sıra ixtiralar etdilər. Bu ixtiralara əsasən duzlu sudan güclü xammal kimi istifadə olundu. Mahiyyət etibarı ilə buxar elementləri olsa da, bu yeni enerjinin yaranması heç də okean sularının azalmasına təsir etmədi. Bu güclü enerjiden

istifadə edərək hidromobillər yaradıldı. Bu enerji ekoloji baxımdan da nisbətən təmiz idi. Amma bu kimi işlər ardıcıl və global səviyyədə aparılmadı. Hakimiyyətlər üçün siyasi və hərbi maraqlar bütün bunlardan daha üstün oldu. Hərbi sahəyə ən böyük töhvələri ABŞ, Rusiya, İngiltərə alimləri verirdi. Lakin ekologiyaya ən böyük zərbəni vuran da elə bu dövlətlər idi. Çünki on illərcə aparılan tədqiqatlar, beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş qanunlar, qadağalar, əldə edilən müəyyən müsbət nəticələr yerin altında, üstündə və ya okean dibində keçirilən birçə nüvə sınağı ilə alt-üst olur, hər şey boşə çıxırdı. Üstəlik, təbiətə daha böyük zərbələr dəyirdi. Bu dövlətlərin dünyanın müxtəlif yerlərində mütəmadi olaraq apardığı kiçik müharibələr, bomba, raket partlayışları, kimyəvi eksperimentlər, hərbi sınaqlar, təlimlər həm də ekoloji fəlakətlərin formalaşmasına aparıb çıxarırdı. Bu, konkret bir ölkəyə deyil, bütövlükdə dünyaya mənfi təsir edirdi. Yer kürəsi fırlandığı üçün onun bir yerində baş verən hər hansı bir kimyəvi bomba partlayışının, havaya həddindən artıq sənaye qazları buraxmasının, xəstəliklərin, epidemiyaların, eləcə də astral aləmə yüksələn insan fəryadlarının atmosferdə və aurada qara izləri qalır və bu digər ölkələrə də yayılır, təsir edirdi. Bu səbəbdən ekologiya bütün dünya dövlətlərinin prioritet əməli sahəsi olmalı idi. Amma belə olmadı. Nəticədə, ekologiya elmi və əməli cəhətdən yerində sayır, mövcud fəsadlar gələcək üçün daha böyük bəlalər hazırlayırdı. Üçüncü minilliyini sonunda bunun ucbatından peyda olmuş bir sıra yeni xəstəliklər, epidemiyalar yüz milyonlarca insanın məhvinə səbəb oldu. Bundan sonra böyük dövlətlər bu bəlalərin aradan qaldırılması üçün yenidən çalışdılar və böyük maddi və maliyyə itkiləri ilə üzləşdilər. Bu xəstəliklər çox çətinliklə və qismən dəf edilsə də tamam aradan qalxmıdı. Daha dəhşətli bəlalərin profilaktikası ilə də kimsə ciddi məşğul olmadı. Bunlar isə yeni-yeni ekoloji fəsadlar törədəcəkdı.

XX əsrdə icad olunmağa başlayan televizor, atom enerjisi, peyk rabitəsi, video-texnika, XXI əsrdə kütləvi istehsalə çıxarılan mobil rabitə, kompüter, internet şəbəkəsi və digər texniki vasitələr insan həyatına nə qədər rahatlıq, əyləncə, sürət gətirdisə, özünün elektro-mağnit şüalanması və radiasiya fonunun yüksəkliyi ilə qat-qat böyük fəsadlar da verdi. Gün ərzində evdə, işdə, cəmiyyətdə daim şüalanmaya məruz qalan insan bədəni bir çox başəri keyfiyyətlərini itirir, humanist duyğular korşalaşır, insanı hissiyatsız maşına, mexaniki varlığa çevirirdi. Çünki onun zəifləmiş bətnində daha İlahi Nur deyil, qaranlıqlar hakim idi.

HUMANOİDLƏ ƏMƏKDAŞLIQ

(*42 - C.Michel:"Transcengenic" ovqat musiqi)

3550-ci il. Tibet. Takser şəhəri.

Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının eyvanında oturub meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi. Onun gözləri yumulmuş, bədəni tam boşalıb heysiz vəziyyətdə gövdəsi boyu yığılmış, ayaqları bir-birinə çarpaz keçirilmiş, baş barmağı orta barmağı ilə birləşmiş vəziyyətdə dizləri üstündə qalmışdı. Ətraf soyuq, boz rənglərə və sükuta bürünmüşdü. Bura Lhasa şəhərinin baş tibet monastrı idi. Arxada böyük ibadət meydanı, qarşı tərəfdə böyük məbəd var idi. Rahibin qarşısında isə Buddanın iri, daş abidəsi qoyulmuşdu. Heykəlin arxasındakı məbəddən çox-çox uzaqlarda sıldırım dağlar düzülmüşdü. Meditasyada olan XXXII Dalay Lamanın simasında minilliklərin əzabları dolaşırdı. Onun kipriklərinin arasından göz yaşları qopdu və yanağı boyunca aşağı süzüldü. Sonra bu damlalar onun yanağından yaxalığına düşürdü. Yalnız bu göz yaşları onu meditasiyadan və keçmiş zamanlara bəsirət səyahətindən ayırdı. O bir qədər ətrafı süzdü, sonra əlinin içi ilə yanağını sildi, oturmuş olduğu vəziyyətdən çıxdı və ayağa qalxdı. Günün bu vaxtı nə məbədin içinə, nə də monastra sarı getməkdən çəkindi. İçindəki nisgili, ağrını, acını, sarsıntını özü ilə oralara aparıb, içərinin aurasını korlamaq istəmədi. Dalay Lama üstü açıq böyük daş eyvandan ibarət olan ibadət meydanı boyu ahəstə və yumuşaq addımlarla gedib, aşağı uzanan pilləkənin üst artırmasına çatdı. Burada nəfəsini dərdi. Sonra bağda gəzişmək üçün aşağı düşmək istədi. Birdən diqqətini günəşin yenicə qalxmaqda olan şuaları ilə həmahəng gözəl bir mənzərə yaradan uzaq dağlar cəlb etdi. O uzaq dağların yaxın

bir məkanında Amdo vilayəti və Takser şəhəri yerləşirdi. Buralardan oraya hidromobillə yarım saatlıq yol olardı. Son günlər oralar onu çox çəkirdi. XXV Dalay Lama Thupten Taktser sıra dağlar qoynunda başı şiş uclu bir gizli qəsrlə salmışdı. Həmişə ən ağır məqamlarda Takser məbədi lamalar üçün həm etibarlı sığınacaq, həm də ən ağır meditasiyalar üçün münasib məkan rolunu oynamışdı. Oradakı qəsrin içindəki daş mağaralar sükutun ən dərin qatlarını ifadə edirdi. Elə sükutun içərisində bir saat duruş gətirmək hər kəs, hətta hər bir rahib üçün də heç asan məsələ deyildi. Orada dərin meditasiyaya dalmaq isə yalnız lamalar üçün mümkün idi. Sükutun ən dərin qatlarına tab gətirmək üçün təkcə fiziki deyil, daha çox mənəvi kamillik tələb olunurdu. Tibetin ən ağır məqamlarında lamalar o sirli qayalıqlara tapınmışdılar. Amma artıq doqquz il olardı ki, şəxsən özü daha oralara gedə bilmirdi. Buna həm siyasi vəziyyət ehtiyac yaratmırdı, həm buradakı böyük monastrın aurasından çıxma bilmirdi, həm səhəri yol vermirdi, həm də son aylar yuxularında ona rahatlıq verməyən naməlum şəxslər orada baş tutacaq gerçək görüşdən çəkinirdi. Bu sanki onun özünə oxşayan bir nurani qoca idi. Amma özünün göyün ikinci qatında yerləşən Homo qallaktikasından, Niburi adlanan planetdən gəldiyini bildirirdi. Yadplanetliyə oxşamasa da onun anlatdıqlarının çoxu Yer həqiqətlərinə heç uyğun gəlmirdi. İçində bunun İblis olacağına xəfif bir inam da vardı və onu bu görüşdən çəkindirən də bu incə şübhə idi. Amma onun bildirdiklərində təhrik deyil, böyük həqiqətlərin təsviri vardı və çox fikirləri üst-üstə düşürdü. Əvvəl-axır bu əyani görüş baş tutmalı və bütün şübhələrə son qoyulmalı idi. İblisin qarşısında aciz qalacaq, onun sehrinə düşəcək, bu yaşda ona tabe olacaqdısa, etdiyi bunca ibadətlər ona haram idi. Öz xislətinə etibar etmədisə, dalaylama missiyasını daşımaya dəyməzdi. Bu hissiyat bəlkə də qoca lamaların onu sınımaları üçün düşündükləri yeni bir forma idi. Amma heç oxşamırdı da. Bu gün cümə olaraq yaxşı gün sayılırdı və bu gün o görüşə getməsi münasib idi. Bunsuz da oralara baş çəkmək pis olmazdı. O getməmişdisə, bu qədər vaxt ərzində digər lamalar da getməmişdi. Qəsrin giriş sirləri yalnız ona məlum idi. Orada gizli bir şəhər üçün bulaq suyundan, əkin yerindən, faydalı otlarlardan tutmuş isti mağaralara kimi hər şey vardı. Sanki oralar Buddanın lütfündən yaranmışdı.

Dalay Lama indi Buddanın və ya böyük quru Babacionun ruhu ilə ünsiyyət qurmağa da içində çox böyük ehtiyac hiss edirdi. Lakin indi onu o məkana daha çox çəkən öz oxşarı olan həmin naməlum qoca oldu. Yadplanetli qoca yuxularda o qəsrin içərisində oturmuşdu və Yer dünyasının aqibəti barədə bildirdiklərinin gerçək həqiqət olduğunu isbat etmək və bu məqsədlə ona Yerə gəldikləri Naməlum Uçan Obyekti- UNO-nu göstərmək üçün son vaxtlar bu görüşə səsləyirdi. Əgər o UNO-nu göstərməyəcəkdisə də gerçəkdə yuxuda gördüyü kimi var idisə, həm bu, həm də o naməlum qəsr barədə məlumatlı olmasının və içərisinə yol tapmasının özü elə bir möcüzə olacaqdı. Möcüzələri heç xoşlamırdı.

Həyətdə onun qarşısına gələn gənc lamaya:

– Hazırlaş, bu gün Amdo vilayətinin Takser şəhərinə uçacağıq,– dedi.

Dünya özünün gözəl rəngləri ilə Dalay Lamanın könlünü oxşayırdı.

Bir qədər sonra hidromobil artıq Himalay dağlarının aşağı zirvələrinin üstü ilə uçurdu. Dalay Lama salonun yastı kreslosuna yayxalanmışdı və uzaqlarda ağaran qarlı zirvələrə baxırdı. Bütün bunların axırı necə olacaqdı? Gələcəkdə bəşəriyyəti nə gözləyirdi? Bu minvalla insanlıq daha nə qədər davam edə bilərdi? Bu cür gedişatın bir sonu olmalı idi. Həmin son insanlığın və dünyanın xeyrinə idimi? Yuxularda gördüyü yadplanetli qoca da bu haqda danışır, bunun insanlıq üçün faydalı olmayacağını bildirirdi. Xilas etmə yollarını gerçəkləşdirməkdən ötrü isə oxşarı olan o qoca ondan yardım istəyirdi. Əslində burada heç bir qəbahət də yox idi. Nəyisə dərk etmədisə, bu hələ heç də onun mümkün olmadığı demək deyildi. Hansısa Şərq filosofu “Dərk etmədiyini tərk etmə!” demişdi. Onun dərk etmədiyi isə insanlığın özünün yox, yadplanetlilərin bu dünya üçün nədən bu qədər narahat olmasının səbəbi ilə bağlı idi. Əgər o özü bu barədə narahat idisə heç ola bilməzdi ki, bu dünyada bundan xəbərdar olan daha kimlərsə olmasın. O həmişə bəşəriyyətin gələcəyi barədə fikirləşmişdi. Dalay-lama rütbəsinə seçildiyi andan etibarən onun çiynlərinə təkcə bütün Budda əşiqələrinə ruhani rəhbərlik deyil, həm də dünyanın taleyi barədə böyük missiyalar qoyulmuşdu. Dünyada gedən bütün ictimai-siyasi-iq-

tisadi məsələlərlə bağlı onun dünya ölkələri başçalarına dinindən və millətindən asılı olmayaraq çox gizli məktubları, tövsiyələri olmuşdu. Əksəriyyəti onu hörmətlə qəbul etmişdi. Amma əməl edən yox idi. Son illər daha kiməsə müraciət etmirdi. Çünki törənəcək yeni fəsadlar və bunların qarşısının alınması yolları ona məlum deyildi. Hər şey çox qəlizləşmişdi. İndi dünya daha böyük fəsadlar astanasında idi. Bu fəsadların konkret nədən ibarət olacağını bilmək istəyirdi. Bunu bilmədən həlli yollarını yazıb göndərə bilməzdi. Əslində daha kiməsə tövsiyyə yazmağa da dəyməzdi. Onun əvvəlki tövsiyələrinə əməl olunmamışdısa, bundan sonrakılara da əməl edilməyəcəkdi. Deməli, bir ayrı yol tapmalı, ya da hər şeyi lamalarla birlikdə özü həyata keçirtməli idi. Amma nəyi və necə? Bu çox böyük məsələ və çox çətin missiya idi. Bir halda ki, bu missiya onun çiyinə qoyulmuşdu, o bunu həyata keçirtməyə borclu və qadir idi.

Pəncərədən Takser şəhərinin damları görünürdü.

Dağlara daha yaxın bir ərazidə hidromobil astaca yerə endi və bir talada çəmənliyin üstünə qondu.

Dalay Lama narıncı paltarının uzun ətəklərini dartıb qolları üstünə atmışdı və indi ağır addımlarla və tək-tənha şiş uclu qayalıqlara doğru gedirdi. Əvvəllər bu yolu tez-tez gedər, bəzən burada günlərcə tək qalardı. Bu onun kamilləşməsində çox mühüm rol oynamışdı. İndi onun yaşı və dini rütbəsi üçün monastr ibadətləri və meditasiyaları da yetərli idi. Doqquz il idi ki, o hər həftənin cümə günü səhər dualarından sonra qoca tarixin 3540 il əvvəldən başlayan gizli və aşkar məqamlarının, hadisələrinin və əsil həqiqətlərin meditasiyasına dalırdı. Daha çox da uzaq məmləkətləri öyrənmək istəmişdi. Yaxın Çində, Hindistanda, Yaponiyada səhih bilmədiyini çox az şey vardı və dünyanın əsas ağırlıqları heç də Şərqi Asiyanın üzərinə düşmürdü. Qərbi Avropa və Amerika indi dünyanın mərkəzi rolunu oynayır, hər cür yaxşı və pis təzahürlər də orada cərəyan edirdi. Məqsədi heç də dünya tarixinin böyük kəşflərini, uğurlarını, qələbələrini bəşirtmə "görmək" və "yaşamaqdan" ibarət deyildi. Dünyanın mənəvi tənəzzülü, artan təbii və ekoloji fəlakətlər, kataklizmlər, anomaliyalar ondan bütün bunların səbəbini, dünyanın bu vəziyyətə doğru yolunu araşdırmağı, öyrənməyi, şəxsən "görməyi", tanımağı və bundan sonra nicat yollarını axtarmağı tələb edirdi. Doqquz il ərzində ötüb keçən cümə meditasiyaları ərzində o çox şeyləri – dünyanın çox böyük haqsızlıqlarını, faciələrini, müəmmallarını, fəsadlarını "gördü". Bir çox şeylər bunsuz da aydın idi. Bütün səbəblər insan əməllərinin təsirindən qaynaqlanırdı. İnsanlıq bəşəriyyəti açıq-aşkar məhvə sürükləyirdi. Bu qədər günahlar, haqsızlıqlar, haram əməllər, nankorluq və xəyanətlər yaşamış bəşəriyyət çoxdan sıradan çıxmalı, dünya çoxdan dağılmalı idi. Onu mövcud zamana kimi saxlayan yəqin ki, yalnız müqəddəs şəxslərin pak və savab əməlləri, lamaların duaları, Buddanın nurlu nəzərləri ola bilərdi. Bəs sonra necə olacaqdı? Beləcə nə qədər davam edəcəkdi? Sonuncu dəfə nə vaxt kövrəldiyini və ağladığını xatırlamırdı. Bir qəlbin dözmədiyini haqsızlıqlara bu yer, bu göy necə dözürdü? Bütün bunların qarşısı hökmən alınmalı idi. Dünyada adi fərdlərin bütün yaxşı əməlləri özünün yaxşı cavabını aldığı kimi heç ola bilməzdi ki, kütləvi pisliliklər, ədalətsizliklər, qətlər, xəyanətlər, zülm və haram əməllər də öz cavabını almamış olsun. Həyat bu məntiqdən kənar xüsusiyyətlər daşıyırdı. Yoxsa Budda ədalətsiz sayılırdı. Hər cavabın bir tezi və gecikməsi vardı. Bəs cavabı verilməmiş naqisliklərin son günü nə vaxt idi? Ondan qaçmaq, onu yüngülləşdirmək mümkün idimi?

Dalay-lama bu düşüncələrlə və qayalıqların arası ilə gedib bir neçə yüksəkliyə qalxdı və bundan sonra ucu şiş uclu yüksək qayalıqlar silsiləsinə çatdı. Burada ucaldılmış sirli qəsr digər qayalıqdan seçilmirdi. Dalay-lama soldan və sağdan 7 sıldırım qayalıq saydı və tən ortadakı şiş uclu qayanın qəsr olduğunu dəqiqləşdirdi. Qəsrin qapısı görünmürdü. O yaxın gəlib bir iri qaya parçasının qarşısında durdu. Baxışları ilə axtarıb bir kənarda kiçik oyuğu tapdı. Sağ əlinin içini oyuğa sarı tutdu və gözlərini yumdu. Ovcunun içindən oyuğa sarı gümüşü enerji axdı. Bu zaman oyuğun içərisindən bir uzun gürzə ilanı boylanıb çıxdı və şahə qalxdı. Amma ilan Dalay-lamanın ovcundan süzülən enerji qarşısında başını aşağı dikdi, sürüşüb qayadan düşdü və sürünüb bir kənarda dimdik durdu. Buna uyğun olaraq qaya parçası aramla bir kənara çəkildi. Onun arxasında qayalığın rəngindən bir elə fərqlənməyən enli, dəmir qapı göründü.

Qapının tən ortasında üçbucaqlı çərçivə qurulmuş, içərisinə müxtəlif fiqurlu metal parçalar yerləşdirmişdi. Dalay-lama irəli gedib qapı üzərindəki çərçivəyə diqqətlə baxdı. Metal lövhələr labirint formasında görünən dərin yarıqların içinə pərçimlənmişdi. Dalay-lama bu metal fiqurları yarıqların içərisi ilə hərəkət etdirib, labirintin müvafiq yolları boyunca gözdirdi. Çərçivənin tən ortasında dörd istiqamətə qanad açmış görünən bir nişan alındı. Əslində bu Günəş sisteminin və qalaktikanın ziqzaqvarı işarəsi idi. Vaxtı ilə faşist partiyasının ideoloqları bu nişanı özünküləşdirmiş və urvatdan salmışdılar. İndi qəsrin qapısı üzərində yığılan bu nişan modelinin sayəsində qapı geriye çəkilib öz arxasında qaranlıq bir boşluğa yol açdı. Dalay-lama bu qaranlıq dəhlizə daxil oldu. O sağ əlinin içərisini irəliyə tutaraq indi də öz qarşısına beləcə işıq saldı. Burada o, 12 addım atdıqdan sonra qarşısına daha bir qapı çıxdı. Bu qapının üzərinə iki əlinin ovcunu qoyaraq itələdi. Lakin qapı açılmadı. Nəsə xatırlayıb, geriye çevrildi. Sonra qayıdıb, arxasında açıq saxlamış olduğu qapını örtüdü. Bundan sonra o bu qapını hər iki ovcu ilə itələyib, asanlıqla açdı. Bayırda iri qaya parçası geriye çəkilib dəmir qapının qarşısını tutdu, iri gümrə ilan da geriye sürünüb onun üzərindəki yuvasına girdi. Dalay-lamanın daxil olduğu böyük salon yuxarılardan düşən nazik, amma iri linzalar vasitəsilə genişlənən şüalar tərəfindən işıqlandırılmışdı. Divarlar sarımtıl rənglənmiş və müxtəlif naxışlarla bəzədilmişdi. Divarların önündə 31 iri, lamanın fiquru qoyulmuşdu. Lap öndə isə Buddanın oturmuş vəziyyətdə və başı tavana qədər uzanan böyük heykəli vardı. Dalay-lama onların arası ilə və asta addımlarla getdi. Bu fiqurların qarşısından keçərkən onların hər birinin üzünə diqqətlə baxır, astadan adını çəkir və "Sənə salamlar olsun!" deyirdi. Gəlib Buddanın qarşısında diz çökdü və dualar oxumağa başladı. İçində bir həyəcan və narahatlıq dolaşırdı. Naməlum qoca indicə onun qarşısında peyda ola bilərdi. Bu vəziyyətdə Buddha ilə meditasiya halına da düşə bilməzdi. Qalxıb qəsrin içərisini gəzməklə bir qədər vaxt qazanmaq və sakitləşmək istədi. Amma burada gördükləri ona çox təəccübləndirdi və heyrləndirdi. İndi buralar çox genişlənmişdi. Alaqqaranlıq dəhliz boyu bir qədər addımlayıb, buraları nə vaxt belə genişləndirdiklərini xatırlamaq istədi. Burada hər şey və elə bu dəhliz də yeni idi. Sağ və sol tərəflərdə müxtəlif hücrələr, böyük, amma boş otaqlar vardı. Qarşısına çıxan pilləkənin daşları da sanki lazerlə və dümdüz kəsilmişdi. Deyəsən naməlum qocanın yuxuları tam gerçəklik idi. O bu pilləkən boyu yuxarı qalxdı və birdən çox böyük bir salona gəlib çıxdı. O qədər böyük idi ki, ilk anda onun hududlarını dəqiqləşdirə bilmədi. Tən ortada nəsə böyük bir şey vardı. İçəriyə yuxarıdan daha gur işıq süzülürdü. Bunu bir böyük mağara və ya vulkan krateri də zənn etmək olardı. Ortadakı naməlum varlığa böyük maraqla baxaraq irəliyə addımladı. Bu iç-içə qoyulmuş nəhəng boşqabı xatırladan, konsvarı formalı, gümüşü rəngli, Naməlum Uçan Obyekt idi. Beləsini şəkillərdə, tele-kanallarda və həmin o yadplanetli nurani qocanın gəldiyi yuxularında görmüşdü. Dalay Lama eyni zamanda ətrafa da gözücü nəzər saldı. Bura çox geniş bir ərazi idi. Döşəmə və divarlar qaya çıxıntılarından hamar yonulmuşdu. Dalay Lama Naməlum Obyektə yaxınlaşdı, onun qarşısında durub, qollarını da qoynunda cütlədi və baxaraq bir müddət fikirlərə qərq oldu. Deməli, o qoca və UNO bir gerçək həqiqət idi. UNO-nun yuxarı nahiyəsində dairəvi illüminator-pəncərələri vardı. Amma onlar həm çox hündürdə idi, həm də o şüşənin arxası qaranlığa bürünmüşdü. Naməlum Obyektdən üç yerdə dirəklər uzanıb döşəmə üzərinə dirənmiş və obyekt yerdən bir qədər hündürdə və dimdik saxlamışdı. Divarları boyu xırda oyuqlar şəffaf maddələrlə tutulmuşdu. Bunlar yəqin ki, onun işıqları idi. Konus formasının bir yerində isə qapı cızığı vardı. Dalay-lama bu qapının bir addımlığında durdu. Bu iri gümüşü dəmir qurğu sanki öz sirrini qapamış bir bağlı sandığa oxşayırdı. Heç ola bilməzdi ki, nə vaxtsa, Yer üzündə kimsə bu Naməlum Obyektə tədqiq edə, öyrənə, sirrini açdı bilməsin. Bu hökmən, nə vaxtsa mümkün olacaqdı.

Yadplanetli naməlum nurani qoca hələ də gözə görünmürdü. Görünür o bunların görülməsi ilə hələlik özünü təsdiq edirdi.

Dalay Lama tam sükuta qərq olunmuş daş dəhlizlər boyu addımladıqca məstlərinin döşəməyə yumuşaq toxunuşunun səsi də eşidilirdi. Buralar yəqin ki, artıq ətrafdakı digər dağların altı idi. Yadplanetlilər burada çox işlər görmüşdülər. Salonların işıqlandırılması heç də

projektorlar vasitəsilə deyil, təbii yollarla və Günəş işığının linzalar vasitəsilə ötürülməsi yolu ilə qurulmuşdu. Yəqin ki, buralar çox böyük məqsədlər üçün hazırlanmışdı. Lakin içəridə heç bir mebel və texniki sihaz yox idi. Bir yerdə onun diqqətini divardan bir elə seçilməyən qapı cəlb elədi. O, örtülü qifilləri qaldırdı və ağır qapını dartıb açdı. Qapını açan kimi içəriyə gur işıq seli doldu. Əlini gözünə aparıb bu işıqdan qorunmağa çalışdı. Burada durub baxdığı aləm tamam başqa bir məkan idi. Dağlar qoynunda, çox böyük bir ərazidə yamyaşıl düzənlik, güllər və ağaclıq görünürdü. Bura çox böyük və gözəl bir bağ idi. Dalay Lama daş pillələri düşüb bu çəmənlik boyu gəzdi. Bura onlara da məlum olan həmin böyük ərazi idi. Lakin indi onu zövqlə qurmuşdular. Ətraf iri daşlardan təmizlənmiş, lüzumsuz təpəciklər dağıdılmış, kolluqlar qırılmışdı. Müxtəlif növdə meyvə və çiçək ağacları, gül kolları cərgə ilə əkilmiş, ustalıqla budaqlanmışdı. Budaqlardan müxtəlif meyvələr sallanır, bu gözəlliyə əlavə rəng qatırdı. Çəmənlik qırıxılıbmış kimi dümdüz və yamyaşıl idi. Ətrafdan yovşan ətri gəlirdi. Otların arasında xırda çöl gülləri də çiçək açmışdı. Otların üstü ilə bal arılarının uçuşduğunu, sonra bir kənarda düzülmüş arı yuvalarını gördü. Deməli, buralar kimsəsiz deyildi. Bəs o qoca harada idi? Dalay-lama bu fikirlərlə daha bir qədər irəliyə gedib dumduru sulu böyük bir göllə qarşılaşdı. Əvvəllər bu da yox idi. Görünür kiçik göllərin arasını götürüb birləşdirmişdilər. Bunları etmək üçün çoxlu işçi qüvvəsi lazım olar, amma o halda Cənnəti xatırladan bu bağın sirri çoxlarına verilmiş sayılırdı. Amma yadplanetlinin buna yol verəcəyinə inanmadı. Gölün dibində rəngli balıqların necə üzməsi də aydın görünürdü. Dalay-lama bu gölə axan bulaqlardan birinin yanına gəldi, əyilib bir neçə ovuc bulaq suyu içdi. Bir ovuc suyu da üzünə vurdu. Sonra isə gölün kənarında, çəmənliyin üstündə bardaş qurub oturdı və bütün bunların mahiyyətini dərk etməyə çalışdı. Gölün gömgöy suyunun üzərində çən sıxlaşır, oksigen dumanlığı yaranırdı. Birdən Dalay Lama bu dumanlığın içərisində bir varlığın gerçəkləşdiyini sezdi. Sonra bunun elə özü olduğunu zənn etdi. Amma bu onun özü ola bilməzdi. Öz varlığını göl kənarında, oturduğu bu yerdə aydınca hiss edirdi. Bu zaman onun kimliyini tanıdı: bu o idi – yuxularında gördüyü nurani qoca. Onun büründüyü narıncı parça da onunku ilə eyni idi. Yuxularına girməmiş olardısı, onu həyatdan köçmüş əvvəlki dalay-lamaların hansınısa inkarnasiyası da hesab edə bilərdi. Dərin meditasiyalar zamanı əvvəlki dalay-lamaların bir neçəsi, xüsusən də XXV Dalay-lama ilə çox ünsiyyəti çox olmuşdu. Amma bu onlardan deyildi. Onun bütün vücudu parlaq və zərrin şəfəq saçır, simasından aşkar nur süzülürdü. Varlığı o qədər şəffaf idi ki, arxasında göl dumanlıq içində imiş kimi görünürdü. O suyun üzəri ilə yeriyərək ona sarı gəldi.

– Sizə salamlar olsun! – Dalay Lamanın daxilindən bir səs qopdu.

Onun bu iltifatını naməlum qoca təbəssümlə cavablandırdı və gəlib sahildə onunla üzbəüz yerdə oturdı. Əvvəlcə o danışdı.

– Mənim Niburi planetində adım Huma Reqaildir! Əyani tanışlığımıza şadam!

– Siz məndən nə istəyirsiniz? Sizə nə köməklik edə bilərəm?

– Sən indi mənim gerçək varlıq olduğumu gördünmü? Bizim uçan obyektlə də artıq tanışsan. Bu halda yəqin ki, mənim bildirəcəklərimi ciddi qəbul edə biləcəksən. Bizim məqsədimiz və missiyamız yalnız siz insanlara kömək göstərmək və Yer planetini xilas etməkdir. Sizin bizim köməliyə böyük ehtiyacınız var, bizim isə qismən sizin vasitəçiliyinizə.

– Yer planetini fəlakətmi gözləyir? – Dalay Lama sadəlövh tərzdə maraqla soruşdu. – Konkret hansı fəlakət?

– Bu çox böyük od fəlakəti olacaq! – Yad planetli astaca cavab verdi. Çox sərt cavab olsa da, onun səsi sərin meh kimi Dalay Lamanın ruhunu oxşadı. – Bu vəziyyətə səbəb bizlər deyilik. – O davam etdi. – Bunu siz törədəcəksiniz, deməli, özünüz də aradan qaldırmalısınız.

– Biz bunun yollarını aramaqdayıq.

– Zamanında ruhanilər lüzumsuz səbr göstərdilər. İnsanlıq öz yolundan azıb, tamam başqa bir istiqamətə yönələrkən sizlər özünüzü qurban verməli və bəşəriyyəti yanlış yoldan saxlamalı idiniz. Siz bunu etmədiniz. İndi sizlərin özünü qurban verməsi də nəyisə dəyişməz.

Dalay Lama eşitdiyi bu böyük həqiqətin qarşısında bir qədər susdu. Sonra:

- İnsanları bəşəriyyətin sonuna inandırmaq olmur.- dedi.- Digər dinlərin xadimləri hər şeyi Böyük Yaradanın öhtəsinə buraxırlar, bəşəriyyətin sonuna rəva veriləcəyinə isə inanmırlar!

-Onların inamı və ya şübhələri çox şeyi həll edir! Bunu siz aradan qaldırmalısınız. Amma siz özünüz də hələ buna tam inana bilmirsiniz. Bundan ötrü sizə gələcəyə səyahət etmək lazımdır. Ən uzaq iki yüz ilə qədər gələcək zamanı izləsəniz yetər! Sonra daha Yer planeti olmayacaq!

- İki yüz ilə qədər gələcək zamanı?!-Dalay-lama maraqla soruşdu.

- Bəli, ən uzaq iki yüz ildən xəbər tutsanız buna əmin ola bilərsiniz. Amma əsas xilas yollarını nə siz, nə də digərləri müəyyən etməyəcək. Bununla başqaları məşğuldur. Onlar altı nəfərdirlər və Niburi planetindən ezam olunmuşlar. Onlara insanlığı mükəmməl öyrənmək, onun hansı məqamda yolunu azdığı müəyyən etmək və fəsadlar aradan qaldırılmaq tapşırığı verilib. Başqa aləmlərdə Yeri daha insanlara etibar etmirlər.

Dalay-lama onun bu dediklərini diqqətlə dinləyir və dərk etməyə çalışırdı.

- Konkret xilas yolları sizə məlum deyilmi?

-Bizə çox şeyin məlum olması heç də hər şeyi həll etmir. Yerin sakinləri sizsiniz, siz də bizə kömək etməlisiniz! Bəşəriyyətin tale məsələsini həll etmək üçün düzgün təhlil aparmaq lazımdır. Bundan ötrü isə əvvəlcə bəşər tarixini üç zaman daxilində öyrənmək lazımdır: keçmiş, indi və gələcək. Sən gələcəyə də səyahətə çıx, sonra keçmiş və gələcəyin ümumi nəticəsini indiki zamanla birləşdir. Ən dəqiq cavabı yalnız bundan sonra tapacaqsan. Biz yeni insanı yaradacaq və ona öz elmimizdən verəcəyik. Lakin o insanın dünyanı xilas etməsi üçün iqamətgahı olmalıdır. Bu iqamətgah siyasi deyil, sırf elmi xarakter daşımalıdır. Adını Ali Elmi Məkan da qoya bilərsiniz. Bizim planetdə belə adlanır. Bizim altı humanın yaradacağı yeni insanlar dünyanı yalnız elmin gücünə xilas edə biləcəklər. O elm isə mükəmməl olmalıdır. Bizim Niburi planetinin rəhbərləri ölkənin daxili işlərinə enerji sərf etmirlər. Bizim cəmiyyət elə qurulmuşdur ki, onun daxili işlərinə qarışmağa ehtiyac qalmır. Hər şey özünü təbii yollarla yaşadır. Amma planetin rəhbərliyi daim onu qorumaq işləri ilə məşğuldur. Sizdə də belədirmi?

- Bu çox böyük iş oldu.- Dalay-lama heyrətləndi.- Dünya üzrə Ali Elmi Məkan qurmaq və onu idarə etmək!

-Həm də son dərəcə məxvi bir təşkilat! Məxvi olmazsa, o çox tez dağılar. Mən bunun yollarını tədricən sizə anladacağam. Onun həqiqi sakinlərini cəlb etmək üçün isə böyük zaman tələb olunacaq.

- Buna bizim ömrümüz çatacaq mı?

-Bizim ömrümüz çatmayacağısa, övladlarımızın çatacağı! Əsas odur ki, dünyanı gələcəkdə hər zaman yad təzahürlərdən qoruya biləcək bir güclü və məxvi təşkilat mövcuddur. Sonra onlar da həyatdan köçəcək və öz yerini öz övladlarına verəcəklər. Elə bir elmi qüvvə yaranmalıdır. Amma o elm Yer dünyasının elminə tam bələd olmalı, onu öyrənməli, sonra onun hansı məqamda təbii yolundan sapındığını müəyyən etməli və yeni, amma əsil təbii istiqamət almalıdır. Tarix və fəlsəfi bilgələri onların elmi bazası üçün siz miras saxlaya bilərsiniz. Bunun da öz metodları və sirləri var. Eləcə də bazanın bütün texniki təchizat işlərində yardımçı ola bilərsiniz.

- Biz bu barədə geniş düşünməliyik. Bizə bir ay vaxt lazımdır

Huma Reqail adlı yadplanetli Dalay-lamanın bir ay vaxt istəyinə etiraz etmədi.

- Onsuz da siz insanlar gələcəyi öz gözlərinizlə görməyincə bu həqiqətə inanmayacaqsınız. Bir aya çox həqiqətlər məlum olacaq.

Sonra Huma Reqail digər həqiqətlər barəsində də söz açdı. Dalay-lama isə bu fikirlərin məntiqini müəyyənləşdirir və təbəssümlə qəbul edirdi.

-Dünyanın xilas bəlkə də insanlığın sonra edəcəyi fəvqəladə yaxşılıqlardan asılı olacaq.- Dalay-lama dedi.- Amma ola bilsin ki, insanlıq buna qadir olmasın.

-Bu sizə çoxmu lazımdır?-Dalay-lama nəhayət düşüncəsində dolaşan bu sualı da verdi.- Yəni bir maraq olaraq bilmək istərdim.

- Yer təkcə sizin yox, bütün kainatın, bütün aləmlərindir! - Huma Reqail acı təbəssümlə gülümsədi. - Kainatda tarazlığın pozulması bütün aləmlərə təsir göstərə bilər. Bütün yaradılanlar

bir Yaradanın iradəsinin məhsulu olduğu üçün qardaşdılar. Bizləri birləşdirən bir böyük qüvvə var. O qüvvə bizim yadlığımızı doğmalaşdırır. Bu gün biz Yerin xilasını naminə yaxınlaşırıq, sabah bir başqa səbəbin.

Onların bu söhbəti hava qaralana kimi davam etdi. Bu söhbətdən əxz etdiyi bilgilərin çoxluğundan və ağırlığından Dalay Lama yolu çox çətinliklə geri qayıdırdı. Sonra hidromobilin pəncərəsindən aşağı baxarkən o bütün bunların da bir yuxu olmasını düşünmək istədi. Amma bunlar bir gerçəklik idi. Onun bundan sonrakı həyatı və fəaliyyəti saatlarla Buddanın abidəsi önündə diz çöküb dualar oxumaqdan daha çox konkret əməllərdən ibarət olacaqdı. Buna öz içində böyük inam vardı. Onlar çox böyük bir iş üçün seçilmişdilər!

Lamalar hələlik hər şeyi bilməməli, istəyəcəkləri təqdirdə onun düşüncələrindən oxumalı idilər. Onlar da buna hazırlanmalı idi.

Lhasa şəhərinin ali məbədinə toplaşmış yeddi qoca lama indi XXXII Dalay-lamanı diqqətlə dinləyirdi.

-Mən Yer dünyasının gələcəyi naminə yerdənkənar qüvvələrlə işbirliyinə razı oldum. Bu bizim hamımızın xilasını naminə vacib oldu. Passiv fəaliyyətdən aktiv əməllərə keçmək zamanı gəldi. İndi əvvəlcə gələcəyi tədqiq etməliyik. Sonra biz özümüz də bir xilas yolu təqdim etməliyik. Ola bilməz ki, bizim barəməzdə kənardakılar daha mükəmməl qərar çıxartmış olsunlar.

Onun bu sözləri qoca lamaların qəddini düzəldir, gözlərində şəffaf parıltı artırdı. O, Ali Elmi Məkan barədə də hələlik heç bir məlumat vermədi. Buna tələbatı lamalar öz düşüncələrində hiss etməli idilər.

DALAY LAMANIN XİLASKAR MISSİYASI

(*43- Tibet musiqi səsləri)

3550-ci il. Tibet. Bir ay sonra.Lhasa şəhəri.

Himalay dağları tərəfdən əsən sərin meh buddist monastrının böyük daş eyvanında oturub yenə meditasiyaya dalmış narıncı geyimli qoca rahibin əynindəki enli köynəyin yaxalığını yellədirdi. Onun gözləri yumulmuş, bədəni tam boşalıb heysiz vəziyyətdə gövdəsi boyu yığılmış, ayaqları bir-birinə çarpaz keçirilmiş, baş barmağı orta barmağı ilə birləşmiş vəziyyətdə dizləri üstündə qalmışdı. Ətraf soyuq, boz rənglərə və sükuta bürünmüşdü. Bura tibet monastrının ibadət meydanı idi. Qarşıda Buddanın iri, daş abidəsi qoyulmuşdu. Buddanın böyük heykəlidən arxada məbəd, çox-çox uzaqlarda isə sıra dağlar düzülmüşdü. Monastrın ön tərəfi də dağlarla əhatələnmişdi. Dağlar tərəfdən bu monastr çox möhtəşəm və gözəl görüntüyə malik idi. Qoca rahib oradan narıncı nöqtə kimi görünürdü. Monastr ikiqat qala divarları ilə əhatələnmişdi. Sübhün bu çağında hava aləqaranlıq idi. Bir saatdan sonra günəş çıxacaq və hər şey tam aydın görünəcəkdi. Ayaqlarını qatlayıb, bir-birinin üzərinə çarpaz vəziyyətdə qoyaraq "nilufər gülü" pozasında oturmuş qoca rahib üçün gerçək dünyada zaman dayanmışdı. Tibet buddistlərinin lamaizm cərəyanının ali dini ruhanisi XXXII Dalay Lama bir ay idi ki, yenə də hər gecə saat 5-də yuxudan oyanar, məbədin qarşısındakı abidə və mehrabın önündə ibadətdən sonra beləcə oturub, Günəş dağlar arxasından görünənə qədər meditasiyaya daldardı. Bu vəziyyətdə o doğan günəşi qarşılayardı. Son bir ayda onun meditasiyası gələcəyə istiqamətlənmişdi. Hər gün 5-10 il irəli getməklə o artıq 200 il irəliddə idi. Onun fiziki gözləri yumulsa da qasları arasındakı bəsirət gözü açılmışdı və o indi dünyanın 3750-ci ilinin oktyabr ayını seyr edirdi. Gördüyü bu tarix özünün son həddinə çatmışdı. Huma Reqaillə unsiyətdən əvvəl o yalnız keçmiş zamanlara səyahət edər, bəşəriyyətin xilasını naminə keçmiş öyrənərdi. Məqsəd mövcud acınacaqlı cəhətin yaranma səbəblərini daha dərinləndirən öyrənmək idi. Artıq hər şey aydın olmuşdu. Onda bu səyahət İsa Məsihin mövludundan IV Dünya Müharibəsinin bitdiyi tarixə qədər və bir qədər də sonrakı dövrlərə kimi davam etdi. Son bir ayda isə 200 illik gələcəyi yaşayırdı. Bəşəriyyət həтта öz günahlarını, haqsızlıqları bundan sonra davam etdirməsəydi belə, ötən 3550 illik dövrün günahlarının cavabını verməli idi. Üstəlik, onun bəd əməlləri daha 200 il davam edəcəkdi. Nə qədər ki, bu cavab

tapılmamışdı, insanları ən yaxşı halda ya həddən artıq süst və humanist, pis halda isə hədsiz dərəcədə vəhşi və amansız hisslər, ideyalar, düşüncələr idarə edirdi. Adətən belə məqamlarda yeni peyğəmbərlər peyda olur, yeni din yaranırdı. Ancaq xristianlıq sonuncu peyğəmbərin göndəriləcəyini, İslam isə bu peyğəmbərin artıq gəldiyini təsdiq etmişdi; yeni bir din olmayacaqdı. Bu zaman yeni din olmasa da, yeni və böyük ideologiyanın yaranmasına böyük ümid qalırdı. Belə ideologiyanı dəqiq müəyyənləşdirmək üçün isə o artıq həm uzaq keçmişə, həm də artıq yaxın gələcəyə səyahət etmişdi. O, bəşər tarixinin hər cür sosioloji və psixoloji məqamlarını aydın şəkildə duymuşdu. İndi yalnız yubanmadan xilasetmə strategiyasını müəyyənləşdirmək qalırdı. Amma bu strategiyanın Huma Reqailin təqdim etdiyindən fərqli variantını müəyyənləşdirə bilməmişdi. İndi gələcəyə səyahətin tamam bitməsindən sonra onun xilasetmə yolunu sözsüz qəbul etməli idi. Hər halda yerdən kənar aləmdən və bir ayrı planetdən gəlmiş canlının onların dünyasını xilas etməsinə cəht göstərməsi, onların isə naəlac durumunu bir Yer insanı olaraq özünə sığışdırma bilməmişdi. Pompey şəhərinin İlahi qüvvələr tərəfindən darmadağın edilməsinə qədər olan tarixə də bir vaxtlar çox səyahət etmiş, həmin müdhiş gecə barəsində də kifayət qədər məlumat oxumuşdu. Hər şey aydın idi, insanlar şər qüvvələrin təsiri altında nə qədər ləziz, həzz doğurucu, əyləncəli günlər yaşayırdılsa, sonra bəşəriyyət bir o qədər zülmə, amansızlığa, qəddarlığa düşər olur, daha sonra bunun cəzasını hamılıqla çəkirdi. Dünya müharibələrinin başlanma səbəblərinin arxasında bir ayrı hikmətlər də vardı. Cəza verilərkən həmin eldə-obada yaşayan təmiz, düz, pak, mömin insanlar da bunun təsirinə məruz qalırdı. Bu isə yəqin ki, onların yalnız özlərini düşünməsi, ictimai həyata təsir etməkdə maraqlı olmadıqlarının əvəzi idi. İnsan təkcə özü üçün yaşamamalı imiş. Digər cavablar da vardı. Bu məsələni lamaların ali toplantısında çox araşdırmış, çox cavablar müəyyənləşdirmişdilər. Bir cavab da elə onun Pompeylə bağlı uğursuz meditasiyalarından sonra tapılmışdı: Pompey şəhəri öz sakinlərinin zavalına məruz qalmışdı. İndi bütün dünya bu zavalın astanasında idi. 3550-ci ili yaşasa da o, meditasiya ilə 200 il irəliyə çatmışdı. 3750-ci ilin oktyabr ayında dünya böyük fəlakətlə üzləşəcəkdi. Pompeyin aqibəti o zaman üçün bütün dünyanı gözləyirdi. Dünən o daha bir gün sonra hər şeyin məhv olacağını duymuş və "görmüşdü". Hər şey tam aydın idi və bu gün şəhər yeməyindən sonra başlanacaq lamaların növbəti ali toplantısında son qərar verilməli idi. Hər gün özünün sübh meditasiyaları zamanı gördüklərini lamaların toplantısında nəql edir, bu barədə şərhlər başlanırdı. Daha bir və gələcəyə son səyahətdən, son şərhlərdən sonra yekun qərar daha mükəmməl ola bilərdi. Özü artıq Niburi planetindən gəlmiş Huma Reqail adlı varlığın təklif etdiyi nicat yolunu öz düşüncəsində daha məqbul hesab etməyə başlamışdı. Sona kimi meditasiyaya daldırsa bəlkə də düşdüyü məkan və məqamdan sağ çıxmayacaqdı. Lakin həqiqəti tam görə və hiss edə bilmək üçün bundan imtina edə bilmədi.

XXXII Dalay Lama bu gün 3750-ci ilin oktyabr ayındakı son günün meditasiyasına dalmışdı.

Onun qıyıq gözləri azacıq yumulmuş, bəsirət gözünün qarşısında başqa bir aləm açılmışdı. Orada hər şey axşamüstü və qəflətən başladı. Əvvəlcə zəlzələ yeri-göyü lərzəyə gətirdi. Sonra göydən dəhşətli partlayış səsləri qopdu, hər yan işıqlandı, daha sonra isə göydən od-alov yağdı. Göydən nəhəng alov parçaları yağır, dünyanı məhv edirdi. Bir azdan dünyanı büsbütün od fəlakəti bürüdü. Belə bir təsviri o məhz "Pompeyin son günü" tablosunda görmüşdü. Tarix təkrar olunurdu. O zaman Vizuvi dağı püskürmüş, şəhər alov və kül altında qalmışdı. İnsanlara bir şəhərin timsalında verilmiş ağır cəzadan nəticə çıxartmadığına görə idi ki, daha dəhşətli cəza 3750-ci ildə bütünlüklə bəşəriyyətə verilir.

Dalay Lama bu dəhşəti dərk etməkdə çətinlik çəkirdi. Bunlar illyuziya və ya ən pis yuxu da ola bilməzdi; hər şey gerçəklik idi. Ayrı-ayrı zamanlarda, ayrı-ayrı şəhərlər, kəndlər, tayfalar, şəxslər öz əməllərinə görə böyük fəlakətlərə layiq bilinmişdi. Bu gördüyü mənzərələr bütün cinayətlərin cəzalanacağı gün idimi? Dünya bir neçə dəfə su fəlakəti ilə cəzalanmışdı. Sonuncu dəfə bu xristian və müsəlmanların Nuh peyğəmbər zamanında baş vermişdi. Onda Yer üzünü büsbütün aramsız yağışlar və su örtüyü altında qalmış, su fəlakəti baş vermişdi. Su fəlakətinin

sonu vardı; su çəkiləcək, buxarlanacaq, quruyacaqdı. Od fəlakətinin sonu ola biləcəkdimi? Bu elə dünyanın büsbütün süqutunun başlanğıcı idi. Od bir fiziki hadisə olduğu üçün onu bir qeyri fiziki hadisə ilə söndürmək mümkün idimi? Qeyri-fiziki təsirin material aləmdə hər şeyə gücü çatırdı. Hətta 5 ton çəkisi olan Misir ehramlarının ağır daşlarını da bio-dalğalar vasitəsilə qaldırmaq, hərəkət etdirmək çətin deyildi. Müsəlmanların Cərcis peyğəmbər adlandırdığı Böyük kahini hökmdar tikə-tikə doğrətmiş, lakin o yenidən birləşə bilmişdi. Onu oda atıb yandırmaq istəmiş, Cərcis odun içərisindən saf-sadiq çıxmışdı. Amma dünya büsbütün od fəlakətinə büründüyü halda insanlıq Cərcis peyğəmbər kimi bu alovdan qurtula biləcəkdimi? Cərcis qədər pak insanlar varmı? Odu bu zaman göydən yağan yağışlar söndürə bilərdi. Amma göylərdən həm od, həm də yağış yağardımı? Yer altından qəflətən böyük sel suları da qopub çıxı bilməzdi. Yeganə xilas yolu bu fəlakəti doğuracaq səbəbləri aradan qaldırmaq ola bilərdi. Buna görə astronomiya, fizika, soğrafiya və digər dəqiq elmlər düşünməli idi. Amma dünyanı məhvə doğru aparan bir qüvvə də elə dünya elminin materialist kəşfləri, qeyri-təbii ixtiraları, yenilikləri olmamışdı? Metafizikanı isə heç kəs ciddi qəbul etmirdi.

Dalay Lama öz meditasiyasında daha bir qədər irəliyə getdi və özünü bir insan olaraq həmin məkanda hiss etməyə çalışdı. Dünyanın bu qədər dəhşətli cəzaya layiq olmasını qəbul etmək də həqarətli idi. Bu bəlkə də meditasiyadan kənar təzahürlərin təfəkkürdə oyatdığı təsirlərdən doğurdu. Hərçənd ki, heç vaxt belə olmamış, meditasiya zamanı həmişə maddi dünya və öz fiziki bədəni ilə əlaqəsi kəsilmişdi. Həmin məkana düşən kimi bunun həm də bir gerçəklik olduğunu anladı. Burada hər yanı qışqırıq, uğultu, dağıntı, partlayış, alov səsləri ilə yanaşı həm də böyük hərarət bürümüşdü. Hərərətdən hər yan əriyib tökülür, insanlar və heyvanlar alovdan qurtula bilmir, tüstüdən boğulur, yıxılıb qalır, alışıb yanırdılar. Kəsif tük və ət yanıqı ətrafın digər qoxularına qarışmışdı. Nə bu alovdan, nə də tüstüdən qaçmaq mümkün deyildi. Bunlar azmış kimi dağlarda vulkanlar baş qaldırır püskürür, hər yana lava seli axırdı. Dalay-lama istini və tüstünü aşkar hiss edir, özü də bundan yayınmağa çalışırdı. Birdən özünə doğru gələn böyük alov parçasını gördü. Əgər bircə an da yubansaydı bu yanar lövhə onun üstünə düşəcəkdı. O, cəld kənara çəkildi. Amma bu böyük yanar kütlə sağ tərəfə düşən kimi ətrafa səpildi və bir parçası da Dalay Lamanın sağ qoluna toxundu. Alov parçası onun qoluna toxunan kimi köynəyinin qolu yandı, o alovun hərarətini və qolunun ağrısını hiss etdi. Hiss etdiyi andaca Dalay-lama meditasiyadan ayıldı. İlk olaraq sağ qoluna baxdı. Köynəyinin qolu yanmamışdı. Amma ağrını hiss edirdi. Özünə təlqin edərək ağrını keyəltdi və hiss edilməz hala gətirdi. Ancaq bu zaman köynəyinin tədricən qana bulaşdığını gördü.

Dalay Lama bu gerçəkliyə təəssüf hissi ilə gülümsədi və ayağa qalxdı. Hər şey beləcə gerçək idi.

Hava işıqlanmış, günəş dağlar arxasından boylanmağa başlamışdı.

Dalay Lama monastrın daş döşənmiş dar dəhlizini keçərək tibb otağına sarı tələsdi. Bu anlarda o, qolundakı ağrını özündən uzaqlaşdırmış, sinir hüceyrələrinə tam sakitlik təlqin etmişdi. Onun ayaqlarındakı yumuşaq məstləri daş döşəmədən səs qopartmasa da bir-bir qapılar açılır, narıncı örtüyə bürünmüş, daz başlı qoca lamalar həyəcan içərisində eşiyə çıxıb ona və irəli uzatdığı sağ qoluna baxırdılar. Onlar öz istinadgahlarını daim nəzarətdə saxlayır, ona meditasiya edərək, onu duyur, həm də qoruyurdular. Tibb otağında Dalay Lamanın özünün köynəyini çıxartmasına ehtiyac qalmadı. O, səndəl ağacından hazırlanmış oturacağın üstünə çökən kimi lamaladan ikisi yaxınlaşıb onun köynəyini ehtiyatla əynindən çıxartdılar. Dalay Lama yanmış sağ qolunu irəliyə uzatdı. Yanıq çox böyük idi; əti ağarmış, üstü qasmaq bağlamışdı. Qolunun altından yanıq suyu damcılayırdı. İçəriyə daxil olmuş lamaların daha ikisi irəli gəldi və onunla üzbəüz qaldı. Onlar qollarını ətrafa açaraq, aləmin enerjisini topladılar, sağ əlini yaralı qola sarı uzadıb, sağ ovucalarını yaraya sarı tutdular. Onların ovundan yaraya sarı gümüşü zərrələr süzüldü. Bir azdan hamının gözləri önündəcə yanıq yarası tədricən sağalmağa, yaranın yeri tamamilə itməyə və tam sağlam vəziyyətə almağa başladı.

İçəri daxil olan daha bir lamanın əlində onun üçün gətirdiyi narıncı rəngli təmiz köynək vardı.

Bir ayrı salonda yanan böyük şamların işığı içərini işıqlandırır, mehrabda yanan ətirli otların tüstüsü içəriyə xoş rayihə yayırdı. Divarlar müxtəlif rəngli şüşələrdən hazırlanmış mozaika ilə bəzədilmişdi. Bəzi yerlərdən müxtəlif ölçülü otuz bir tanka – ikona asılmışdı. İkonalarda dünyasını dəyişmiş dalay-lamaların təsviri əks olunmuşdu. Salonun bir neçə yerində bəstəboylu lama fiqurları düzülmüşdü. Döşəməyə gömgöy örtük sərilmiş, divar boyu sıra ilə narıncı geyimli, daz başlı, yaşlı və canlı yeddi lama dizləri üstə oturmuşdu. Hamının baxışlarını yönəltdiyi yerdə oturmuş şəxs XXXII Dalay Lama idi. O sözünə bir anlıq fasilə verib, dərindən köks ötürdü.

– Hər şey tam gerçək idi. – o sözünə davam edərək əvvəlcə belə dedi. – Sizlərin bəziləri mənim qolumun necə yanmış olduğunu da gördünüz. Çox dəhşətli mənzərə idi. Onu sizlər üçün bir daha təsvir etmək istəmirəm. Bildirməliyəm ki, düz üç min yeddi yüz əllinci ildə, oktyabr ayının otuz birində dünya od fəlakətinə uğrayacaq və hər şey məhv olacaq. Düz on il idi ki, biz keçmiş zamanları öyrənirdik. Mənim gördüklərimi siz də mənim vasitəmlə, mənim gözlərimlə görürdünüz. İnsanlığın necə ağır cinayətlər, böyük günahlar törətdiyinə əmin olduq. Səyahət etdiyimiz iki yüz illik gələcək zamanda isə bəşəriyyətin üç min yeddi yüz əlli il ərzində törətmiş olduğu günahların dəhşətlərini gördüm, bu vəziyyətin cəzasının veriləcəyinə bir daha əmin oldum. İndi son qərar verilməlidir. Unutmayaq ki, bu qərar məhz bəşəriyyətin xilas edilməsi üçündür. Qarşımızda düz iki yüz il vaxt qalır. Biz məbədimizin bütün vəsaitini bu yolun texniki təchizatına və təşkilati işlərinə sərf etmək üçün qərar verməliyik.

İçəriyə sükut hakim kəsildi. Lamaların baxışları bir nöqtədə dondu. Sanki düşüncələr yenidən bəşəriyyətin miladi təqvimlə 3550 illik tarixini dolaşırdı. Sonra sözə başlamaq üçün öndə oturmuş lamaların biri başını qaldırıb, Dalay Lamaya baxdı. Dalay Lama başını tərpətməklə ona danışmaq üçün icazə verdi.

– Eşə Norbu Tenizin Qyamtsxo! – deyə o əvvəlcə Dalay Lamaya verilmiş bu şərəfli adları səsləndirdi. – Sizə hər şey daha yaxşı məlumdur, möhtərəm Kundun! Keçmişə və gələcəyə səyahət etmək, canlı tədqiqat aparmaq səlahiyyəti Sizə verilmişdir. Bu məqamları siz şəxsən görmüsünüz, yaşamısınız və yəqin ki, nəticə də çıxartmışınız. Yadplanetlinin fikirləri özünü təsdiq edir. Təklif etdiyiniz qərar bizim müqəddəs Kancur və Tancur qanunlarına da uyğundur – hər şey insanlıq naminə!

Dalay Lama başını razılıqla tərpətdi. Sonra daha bir lama sağ əlini danışmaq üçün qaldırdı.

– Möhtərəm Triçjanq Rinpoçxe çox doğru buyurur. Siz böyük müdriklik dənizi – Dalay Lamasınız! Ötən son toplantılarda Siz dünyanın bu aqibəti yaşamasına görə dünyəvi elmləri qınayırdınız. İndi də bu fikirdəsinizsə, öz nəticənizi elan edə bilərsiniz.

Yenidən salonu sükut bürüdü.

– Min illərdir ki, lamalar bəşəriyyətə daha güclü xidmət göstərə bilsinlər deyə tərkə dünya olub və bir rahib olaraq özlərini dünya nemətlərindən məhrum edərək, səhərin sübh çağından gecədən keçənə kimi bütün dünyaya yaxşılıq, xeyirxahlıq, səmimiyyət, humanizm duyğuları yayıblar. Bu olmasaydı, dünya daha tez dağılmazdı? Siz onsuz da hər zaman dünyanı xilas etmişiniz. Qiyamların, üsyanların, tufənglərin, güllələrin, siyasətçilərin, dünya ölkələrinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, sonra Suveren Dövlətlər Birliyinin, hətta bir vaxtlar dünyada ağalıq edən Amerika Birləşmiş Ştatlarının, eləcə mənim indi ruhunu öz cismimdə yaşatdığım və adaşım olmuş On dördüncü Dalay Lamanın da həyata keçirdə bilmədiyi sülh işini sizlərin sələflərinizin duaları qələbə ilə bitirdi! Məhz lamaların bio-enerji dalğalarının qarşısında Çin dövləti sarsıldı, Tibetin müstəqilliyini tanıdı, qoşunlarını geri çəkdi. İndi sizlər bu müşkül işi də yaxşı bacararsınız.

– Çjetsun Çjampel! Siz On dördüncü deyil, otuz birinci Dalay Lamanın reinkarnatsiyasıdır, məhz onun ruhu Sizin cisminizdə yaşayır. Bunu dəqiq təsbit etməsəniz onun ruhu Sizə düzgün qərar çıxartmağa mane olar.

Dalay Lama bu sözləri deyən lamaya sarı başını təbəssümlə tərpətdi.

– Siz haqlı deyilsiniz, Çoykion Tserinq! Bunu Siz də bilirsiniz ki, reinkarnatsiya bəzən heç də ardıcılıqla sıralanmır. Məndən əvvəlki Otuz birinci Dalay-lamada da Otuzuncu deyil, İyirmi beşinci Dalay-lamanın ruhu təzahür etmişdi. Biz bunu birlikdə dəqiqləşdirdik. Mən axı On dördüncü Dalay-lamaya bağlı olan keçmiş hadisələri hər zaman parlaq yuxular kimi görürəm. Sonuncu dəfə mən onu nilufər gülünə tamaşa edərkən gördüm. Gülün ləçəkləri böyüdü və böyük bir salona çevrildi. Mən o salonda idim. Orada mənə – On dördüncü Dalay Lama Tenizin Qyamtsxoya Sülh uğrunda Beynəlxalq Nobel mükafatı təqdim olunurdu. Hətta onun çıxışını da mən söyləyirdim. Bu heç də xəyal, yaxud da illyuziya deyildi. Sonra kompüterlərin tarix qovluqlarını araşdırdım. Həqiqətən də bizim tarixin min doqquz yüz səksən doqquzuncu ilində elə bir hadisə olmuşdu. Mükafat alarkən edilmiş çıxış da həmin çıxış idi!

Onun bu sözlərindən sonra yenə bir müddət kimsə danışmadı. Sonra lamaların sırasında ən qocası sayıla biləcək Lhamo Norbu başını qaldırdı.

– Son vaxtlar mən İyirmi beşinci Dalay Lama Thupten Taktserin tikdirdiyi, indi boş qalmış möhtəşəm məbədi yuxularımda görürəm.

– O məbədi mən də öz yuxularımda görürəm! – deyər Dalay Lama Tenizin Qyamtsxo dilləndi və sifətində təbəssüm dolaşdı. – Thupten Taktser hər dəfə məni qınayır da. Sizi də qınayırmı, möhtərəm Lhamo Norbu?

Qoca kahin Lhamo Norbu təbəssümlə başını tərpətdi. Sonra daha bir neçə lama təbəssümlə və astadan başlarını yırğaladılar.

– Deməli, bu yuxu təkcə məni narahat etmirmiş. Biz bəzən yuxularımıza laqeyid qalırıq. Huma Reqail də əvvəlcə yuxuya gəlirdi. Amma sonra çox böyük həqiqəti üzə çıxartdı. Elə isə bu yuxu deyil, gerçəklik qəbul olunmalıdır. Biz ona xüsusi diqqət verməliyik. O möhtəşəm məbədin yeri heç nəhaq yerə və təsadüfən seçilməyib. Yadplanetlilər də oranı seçdilər, daha da böyөldilər. Oranın halallığını mənə iyirmi beşinci Dalay Lama Thupten Taktserin ruhu da verir!

– Siz, ey Müdriklik dənizi, mənə də!

– Elə mənə də!

– Biz dünyanın ən möhtəşəm və böyük istedad sahibi olan alimlərini həmin məbədə toplamalı, onlara lazım olan hər şeyi verməli və onlardan dünyanın bütün həqiqi elmi sirlərinə cavab istəməliyik! Ən münasib nicat yolu budur!

Bunu deyən qoca Lhamo Norbu idi və o əsil Dalay Lamanın istədiyi təklifi verirdi.

– Deməli, biz möhtəşəm, elmi və gizli bir təşkilat yaratmalıyıq!

Ancaq bu zaman:

– Dünyanın sirləri də çoxdur, açarları da! – deyər başqa bir lama dilləndi. – Bizdən çox-çox illər əvvəl bu sirləri beynəlxalq mason təşkilatı toplamağa başlayıb. Artıq onların çox pilləli, geniş əhatəli bir təşkilatı var. Onların əli hər yerə çatır. Onlar dünyanın ən böyük şəxsiyyətlərini, alimlərini, müdrikləri öz lojalarına cəlb edir, özlərinə xidmətə yönəldirlər.

Səslənən bu fikirlər buddist lamaların baxışlarını dondurdu.

– Elə buna görə də dünya süquta doğru gedir! – Lhamo Norbu dedi. – Onların cəlb etdiyi alimlər elmi laboratoriyalarda yalnız üstünlük, ağalıq, hegamonluq verən partlayıcı, dağıdıcı, öldürücü, izləyici, zombiləşdirici cihazlar, preparatlar, vasitələr icad edirlər. Onların bəşəriyyətə bəxş etdiyi elmi nəaliyyətlər dünya ağalığına xidmət edir və ekalogiyanı dağıdır!

– Mən möhtərəm Lhamo Norbu ilə razılaşırım. – Dalay Lama Tenizin Qyamtsxo dedi. – Bizim yaradacağımız təşkilat bəşəriyyətin xilasını naminə Ali Elmi Məkan olmalıdır! O dünya elminin yalnız bəşəriyyəti irəli aparacaq nəaliyyətlərini toplamaqla, inkişaf etdirməklə, həqiqi bəşər elminin istiqamətini müəyyənləşdirmək və inkişaf etdirməklə məşğul olmalıdır! Məncə bizim bəşəriyyətə bundan daha böyük xidmətimiz ola bilməz! Bu yola bizim məbədin milyardları halaldır!

Danışmaq üçün əlini qaldırmış başqa qoca lama dodaqlarını büzmüşdü və o narazı tərzdə başını yırğalayır.

– Ey Müdriklik dənizi – Dalay Lama! Xatırlayaq ki, bir vaxtlar bizim əcdadlarımız insan klonlaşması ilə bağlı elmi eksperimentlərə, əgər o konkret fərdin xoşbəxtliyinə hesablanacaqsa

razılıq verdi. Amma nə yarandı? Bizim münasibətimizi əldə bayraq tutub bu işə başladılar və tədricən kütləvi klonlaşma yayıldı. Sonra bizim monastr kompüter vasitəsilə şüurun yaradılmasını məqsədəmüvafiq hesab etdi. Çünki biz bunun əqli cəhətdən qüsurlu, psixoloji cəhətdən xəstə insanlara kömək olacağını düşünmüşdük. Amma yenə nəticəsi nə oldu? Bundan sui-istifadə edib kütləvi zombiləşməyə başladılar. Yenidən insanların ixtiyarına nəşə vermək olarmı? Ehtiyat etmirsinizmi ki, bu Ali Elmi Məkana toplaşan alimlər sonradan dünya ağalığı iddiasına düşə bilərlər!? Axı insan xisləti tərifi və şöhrətə meyillidir.

Toplaşanlar bu məntiqi məqbul hesab etdilər və ona sarı başlarını razılıqla tərpətdilər.

– Siz, ey Lxamo Pinpoçe, belə düşünməkdə tamamilə haqlısınız! – Dalay Lama dedi. – Bu barədə artıq düşünülmüşdür. Biz bəşəriyyətə təklifi verməyəcək, buna özümüz əməl edəcəyik! Burada –Tibetdə! Ali Elmi Məkan bizim yanımızda, bizim nəzarətimiz altında formalaşdırılacaq! Onun sonuncu - yeddinci mərhələsinin ilk sakinləri zənn yadplanetli övladlar olacaq. Siz bunu bir neçə ilin işi zənn edirsinizmi? Buna çox illər, tam məxvilik və çox incə araşdırmalar lazım olacaq.

– Elə isə bu çox maraqlı olardı, – Lxamo Pinpoçe razılıqla gülümsədi.

– Bizim yaradacağımız Ali Elmi Məkanda yalnız bəşəriyyəti xilas edə biləcək təmiz sirlərin açarı tapılmalıdır! Və bu məkan yeddi pillədən ibarət olmalıdır! Biz bunu yaratmalı, özümüzdən sonrakı lamalara ötürməli və sonradan özünü bizzat da idarə edə biləcək son dərəcədə möhtəşəm bir təşkilata çevirməliyik!

– Şahzadə Qautama dünyanın bir çox sirlərinə yiyələndikdən sonra ziyalandı və Buddaya çevrildi. Bizim üçün buddanı sevindirməkdən ötrü bu çox gözəl fürsət olardı!

Çoykion Tserinqin dediyi bu sözlərdən sonra hamı başını razılıqla tərpətdi.

– Bəs biz onları hansı meyarla seçəcəyik?

– Təkcə hansısa elmə malik olmaq yetərli olacaqmı?

– Bunun icrasını necə düşünürsünüz?

Bu suallar yer-yerdən səsləndi.

– Onlar birinci pilləyə layiq ikən bizim nəzarətimizə düşəcəklər. – Dalay Lama izah etməyə başladı. – Dünyanın hər hansı bir yerində doğulmasından, hər hansı bir millətə və dinə malik olmasından asılı olmayaraq, bizim nəzarətimiz altında dirçələcək və pillələr boyu qalxacaqlar. Əcdadı müdrik Huma Reqailin gəldiyi planetdən olanlar çox tez üzə çıxacaq və əminəm ki, Ali Elmi Məkanın yeddinci pilləsi sayılacaq Ali məclisə düşə biləcəklər! Onları biz tapacaq və tam yetişdirəcəyik. Ali Elmi Məkanın ilk yeddilisi bizim nəzarətimiz altında formalaşacaq.

– Onlar bunu mason təşkilatı zənn etməzmi?

– Kimlərsə belə zənn etməsi əslində diqqəti masona yönəldər və nəticədə həm onları, həm də Ali Elmi Məkanı daim hifz edər!

– Bu onların milli və dini inanclarına mənfi təsir etməzmi?

– Onların dəqiq milli və dini inancları olmayacaq! Axı zənn Yeri planetli deyillər. Eyni zamanda onlar bütün dinləri gözəl biləcəklər! Biz onlara bütün dinləri mükəmməl öyrətməklə yanaşı həm də Tibet məntiqini, xalq təbabətini, musiqini, fəlsəfəni, metafizikanı, dünyanın aparıcı dillərini və astroloqiyanı öyrətməliyik! Bundan sonra onlar bizlərin qarşısında, amma bizi görmədən və bütün bu elmlər üzrə cəmi bir günün içərisində xüsusi imtahan verməli olacaqlar. Ən ali qiymət aldıqdan, Qeşa -Xlaramba elmi səviyyəsinə qalxdıqdan sonra həmin şəxsi yeddinci pilləyə çatdırmaq olar. Düşünürsünüz ki, indi hansısa Yer insanı buna qadir ola bilər? Son otuz ildə burada yeni bir lama yaranıbmı? Xeyr! O da elə!

– Bir dünyəvi elm adamının bütün bunlara nail olması üçün ömrü çatarmı?

– Biz onlara ölümsüzlüyün sirrini də verəcəyik! Onlara magiya öyrədəcəyik. Amma onlar onsuz da maddi dünya və bütün qohumları üçün ölmüş sayılacaqlar! Əsil rahib həyatı! Onların nəzərində çox şey dəyişməli, dünyanın maddi nemətlərinə doğru həvəs olmamalıdır! Bu çox çətin, amma çox şərəfli bir missiyadır! Möhtərəm lamalar, bundan sonra bizim müqəddəs monastrın əsas fəaliyyəti yalnız bu istiqamətə yönəlməlidir!

– Onlar da lama hesab olunacaqmı?

– Xeyr, onlar lama hesab edilməməlidir! Çünki onlar teologiya ilə deyil, dünya elmləri ilə və ən mükəmməl formada məşğul olacaqlar. Bəlkə də lap elm Allahının – müqəddəs Buddanın müridləri hesab ediləcəklər!

Arada bir qədər sükut dolaşdı. Divarlardan asılmış tankalardan baxan mərhum dalay-lamaların təsvirləri canlanır, onlar da başını razılıqla tərpətdirdilər.

– Siz bu barədə hər şeyi ölçüb-biçmişiniz, ey Müdriklik dənizi!

– Bu barədə elə sizlər də çox düşünmüşünüz. Mən sadəcə, bütün bunları cəmləşdirmişəm. Bu bizim hamımızın məhsuludur!

– Nə düşünürsünüz, lamalar, biz buna qadirikmi?

– Qadirik!

– Biz Ali məbədin bütünlüklə bu işə sərf olunmasına razıyıqmı?

– Razıyıq!!!

XXXII Dalay Lama razılıqla gülümsədi.

– Elə isə bu mövzunu incələyək! Dünyanı süquta aparan da elm, onu xilas edəcək qüvvə də elm olacaq! Bəşəriyyətin xilas edilməsi işinə başlanmalıdır!

Bayırda Himalay dağlarından əsən sərin mehə indi parlaq günəş şuaları da əlavə olunmuşdu. Günəş çıxmış, növbəti gün öz sürətini götürmüşdü. Dünyanın təkcə bir yerində - qala divarları ilə əhatələnmiş bu monastrda bəşəriyyətin gələcək günləri artıq nəzəri cəhətdən yazılmağa və yaşanmağa başlanmışdı.

DÜNYANIN NİCATI NAMİNƏ ALİ ELMİ MƏKAN

(*44 -Stravinski: “Cercles Myusterieux Des Adolescentes” əsəri ovqat musiqi)

Lamalar öz qərarlarının icrasına cavanlıq enerjisi ilə başladılar. Onlar bəşəriyyətin elmi hövzələrini və ən istedadlı gənc alimlərini axtardıqca eyni zamanda onların nəzarəti və certyojları əsasında xüsusi ustalar Ali Elmi Məkanın gizli mərkəzini və laboratoriya yerlərini cilalamaqla məşğul oldular. Quraşdırma işlərinin çoxunu Huma Reqaılın özü icra edirdi. İşləri başa çatdıqca ustaların hafizəsində son illərin yaddaşı silinir və onlar bundan sonra tikinti işlərindən cəmiyyətə mürəxəss edilirdilər. Tikinti-quraşdırma, tam təchizat və elmi pillələrə üzvlərin müəyyənəlmə işləri 75 il vaxt apardı. Bu illərdə XXXII Dalay-lama və Huma Reqaıl başqaları üçün dörd qat hesab oluna biləcək insan həyatını başa vurdular. Yeni dalay-lamalar da gizli planı davam etdirdilər. Bu vaxt ərzində mərkəzi baza tam modern qurğularla təchiz olundu, oradakı torpaq ərazi Cənnət bağına və qapalı pavilyona çevrildi. Bütün bunlar lamaizm cərəyanının bütün maliyyə vəsaitini israf etdi. Bu yubanmaların ən böyük bir səbəbi heç də maliyyə çatışmazlıqları ilə yox, məxviliyin tam qorunması ilə bağlı idi. Buranın ən son model kompüterlər və ən mütərəqqi proqramlarla təchiz olunması işi də az vaxt aparmadı. Bunların bir qismi heç də bütün dünyaya məlum olan aparatlar deyildi. Xüsusi sifarişlərlə də bir sıra qurğular yaradıldı. Dünyanın ən məşhur proqramçıları qeyb olur, 5-6 ildən sonra peyda olduqda heç nə xatırlamırdılar. Ali Elmi Məkanın 6-cı mərhələsinə layiq bilinmiş şəxsləri yalnız Dalay Lama özü tanıyırdı. Bu artıq XXXVI Dalay Lama idi. Onun rəhbərliyi ilə bu şəxsləri 7-ci pilləyə layiq səviyyəyə qaldırmaqdan ötrü çox az - cəmi on il vaxt sərf olundu. Yalnız onun müəyyən etdiyi və yalnız onun tanıdığı bu şəxsləri başqaları sadə rahib kimi tanıyırdı. Onlara bütün elmləri və dinləri mükəmməl aşılamaqla yanaşı ayrı-ayrılıqda həm də Tibet məntiqini, xalq təbabətini, musiqini, fəlsəfəni, metafizikanı, dünyanın aparıcı dillərini və astroloqiyanı öyrətdilər. XXXVI Dalay Lama 150 yaşında və artıq 6-ci pillənin müdriklərinin arasında ikən vəfat etdi. XXXVII Dalay Lama isə bu vaxta kimi sağ qalmış və ömrünün son günlərini yaşayan daha 5 lamanın qarşısında, 6-cı pilləyə layiq görülmüş alimlərin son imtahanını təşkil etdi. Bütün elmlər üzrə hər biri cəmi bir günün içərisində olmaqla xüsusi imtahan verdilər. Dünya elmləri üzrə ən mükəmməl şəxsiyyət də bir gün ərzində bu qədər geniş və fərqli sahələr üzrə imtahan verə bilməz və ya ilk imtahandan sonra beyni tormozlanır, ya da elə ilk imtahandan kafidən daha yüksək qiymət ala bilməzdi. Onların isə yəqin ki, əcdadları yadpla-

netlilər olduğu üçün ən ali qiymət alıb Qeşa -Xlaramba elmi səviyyəsinə layiq görüldülər. Həmin gün onların yeni lama seçildiyini zənn edib, xoşbəxtlikdən iki lama dünyasını dəyişdi. Məhz bu adamlar 7-ci pilləyə layiq görüldü. Sonrakı aylarda digər pillələrdə duranlar da xüsusi və gizli testlərdən keçirilib bir pillə yüksəldilər. Ali Elmi Məkanın adı məxvilik pərdəsinə büründü və həm də qısa olsun deyə “AEM” kimi şifrələndi.

Altıncı pillədə duranlar özlərini sonuncu pillə zənn edir, onlardan yuxarıda Dalay-lamanın dördüğünü guman edirdilər. Sonra Dalay Lama vəfat etmişdisə də, bunu kimsə bilmir, onun tək və Babacio kimi laməkan olduğunu zənn edirdilər. Bu isə Elder Ariya adlı müdrik idi. Digər lamarın 7-ci mərhələdəkiləri tanımağa ixtiyarı çatmırdı, ümumiyyətlə, onun varlığından xəbərsiz idilər. Onların hər biri 5-ci pilləyə seçilmiş şəxslərin yalnız birini tanıyır və onun lama kimi və əslində isə 6-cı pillə üçün hazırlanmasına çalışırdı. Onlar monastrda yaşayırdılar. Bunların hansı pilləyə layiq bilinəcəyini müəyyən edəcək sistemin son rıçağı Dalay Lamanın özünə məxsus idi. Eləcə də AEM-in pillələri arasında gələcək əlaqə sistemi də tam qapalı qurulmuşdu. Belə ki, hər pillədə bir nəfər özündən sonrakı, bir nəfər də özündən əvvəlki pillədə cəmi bir nəfəri tanıyır və onunla əlaqə səlahiyyətinə malik olurdu. Bu halda ələ keçən müdrik istədiyi halda belə bir nəfərdən artıq şəxsin sirrini fəş edə bilməzdi. Onda isə həmin şəxsin mövcud olduğu məkanın dəqiq kordinatları yox idi. Bütün 7 mərhələnin 49 nəfərlik üzvünün gizli məkanlarının sirrini də yalnız Dalay Lama bilirdi. Ondan sonra isə bu sirr 7-ci mərhələnin bütün üzvlərinə mərhəm idi. Yeddinci mərhələdə hamı bərabər idi və aralarında sirr saxlanılmırdı. Burada hamı bir-birinə doğma sayılırdı. Öz doğmalarını isə onlar çoxdan unutmuş, onlar üçün ölmüşdülər. Bu insanlar cəmiyyət üçün guya ki, müxtəlif avto və avia-qəzalara düşərək və ya cismi bir ayrı mərhumla dəyişdirilərək vəfat edir, qalıqları dəfn olunurdu. Cəmiyyətdəki əzizləri daha onları görərdisə də tanıya bilməzdilər. Onlara öz doğmaları ilə bütün əlaqələr qadağan olunurdu. İndi onların doğmaları da yalnız Ali Elmi Məkanın Ali məclisindəki - mərkəzi bazadakı müdrik qardaşları idi. Bu insanların bütün bunlara hazırlanması prosesi hətta onların özündən də xəbərsiz və tədricən aparılmışdı. Seçim zamanı hər hansı bir millətə və dinə və ya aparıcı millətlərin və dinlərin təmsilçiliyinə qəsdən üstünlük verilmədi. Burada əsas meyar elm, zəka və insani keyfiyyətlər idi. Ona görə də 7 müdrikin arasında yapon, alman, yəhudi və ingilis millətindən olanların seçilməsi tam təsadüf idi. Bu böyük şəxsiyyətlər üçün onsuz da dil, din və millət anlayışı öndə deyildi. Çox keçmədi ki, onlar özlərində qalmış azacıq milli və dini xüsusiyyətləri də itirib, tam bəşəri xarakter aldılar.

Tibetin qoynunda bu insanların insani tələbatlarını təmin edəcək hər bir şərait yaradılmışdı. İstədiyi vaxt gerçək dünyanın hər bir həzzini qəbul edə bilərdilər. Amma onlar daha qeyri müdrikanə şeylər istəməyə qadir deyildilər. Buna müdrikin mənəvi səviyyəsi heç vaxt imkan verməzdi. Buradakı böyük bağa dünyanın ən gözəl flora və fauna inciləri toplanmışdı. Adını “Cənnət bağı” qoydular. Burada yaradılmış təbiət gözəllikləri Cənnət adlanan məkanın təsvirlərinin ifadə edilməsinə köklənmiş və incəliklə hazırlanmışdı. Onun təmiz hava, istilik və günəş şüaları ilə təchizat işləri təkcə texniki qurğulara deyil, həm də təbii əsaslara uyğunlaşdırılmışdı. Bu bağ təbii və elektromaqnit dalğaları vasitəsilə ələ gizlədilmişdi ki, hətta helikopterlə Tibetin bu hissəsində səyahət edən bir kəs də aşağı baxaraq onun əvəzinə qayalıqlar görərdi. Eyni qurğu və metodlar vasitəsilə Ali Elmi Məkanın əsas qəsrələri də gizlədilirdi.

Beləliklə, 3700-cü ildə Tibetin sonuncu Ali ruhanisi XXXVII Dalay Lama XXXII Dalay Lama tərəfindən başlanılmış mühüm işi 160 illik böyük zəhmət və əziyyətdən sonra tam başa çatdırdı. O artıq dünyanın ən böyük, ən müdrik alimlərini yenidən bir araya gətirərək, Ali Elmi Məkanın ən yüksək zirvəsi sayılan 7-ci mərhələsini toplaya və özünün də iştirakı ilə 5 illik birgə fəaliyyət nəticəsində formalaşdırmağa bildi. Bütün dinlər insanı Allaha ibadət etməyə çağırırmışdı. Təkcə Tibet buddizmi öz fəaliyyətini daha Buddaya da deyil, bəşəriyyətin xilas edilməsinə yönəldə bilmiş və bu sahədə mühüm bir işi başa çatdırmışdı. Qalan hər şey ac insanın öz qarşısına qoyulmuş yeməyi özünün qəbul etməsi qədər sadə və vacib idi. Ən müdrik sayılan bu alimlər bunu bacaracaqdılar! Dalay Lama onları lama, həvari, şeyx və ya mürid adlandırmaq istədi. Amma artıq Tibetdə buddizm dininin lamaizm cərəyanının ali ruhani məbədi həyata yeni

Dalay-lama gətirə bilmədiyi üçün tamam dağılmaq üzrə idi. XXXVII Dalay Lamadan sonra Ali Elmi Məkanı kənar kimsə tanımır və onları hər nə cürsə adlandıran bu ali mərtəbədən yuxarıda kimsə durmurdu. Buna görə nə özünə, nə də bir kimsəyə onları hər hansı cür adlandırmaq nəsib olmayacaqdı. Ancaq dünyəvi adlarının təsir gücü qalmasın deyərək hər bir müdrikə onun xarakterik keyfiyyətinə əsasən və ingiliscə mənalar daşıyan yeni adlar verildi: Qreysful (“Lütfükar”) İsusə, Elder (“Böyük”) Ariya, Honrebl (“Möhtərəm”) Canata, Kaynd (“Mərhəmətli”) Adama, Holiy (“Müqəddəs”) Mehita, Deliyver (“Xilaskar”) Cuna və Pöfekt (“Müdrik”) Aza.

AEM-in müdrikləri ilk vaxtlar bütün elmlər üzrə yalnız informasiya bankı toplamaqla məşğul oldular. Sonralar uzun illər bu informasiyalar çeşidləndi, cilalandı, nəticələr çıxarıldı və Dünya İnformasiya Mərkəzi yaradıldı. Daha sonralar müdriklərin əsas enerjisi həm də Ali Elmi Məkanın tam quruculuq işlərinə, eləcə də fizika, riyaziyyat, biologiya, kimya elmləri üzrə xüsusi laboratoriyalar yaradılmasına, bu elmlərin tam öyrənilməsinə, səhiyyə və kosmik tədqiqatlara yönəldi. Buna görə fəlsəfi təhlillər və onların cəmiyyətə birbaşa tətbiqi işləri, psixologiya və sosialologiya bir qədər nəzərdən yayınmışdı. 3750-ci ildə onlar artıq bəşər elminin hansı məqamda öz təbii yolundan sapındığını dəqiq müəyyənləşdirərək bilmişdilər və qeyri-bəşəri hesab olunan bütün nəaliyyətləri seçib qara siyahıya saldılar. Daha çox fizika, kimya və fəlsəfə öz yolundan azmışdı. Nə vaxtsa yadplanetlilərlə birbaşa əlaqəyə girərək biləcəkləri zaman bəlkə onların dünyası üçün də əsil elmin müəyyənləşməsində əhəmiyyətli ola bilər deyərək bunları heç də silmədən saxladılar. Belə möhtəşəm elm mərkəzi dünyanın ən böyük akademiyalarından daha qüdrətli və mükəmməl idi.

İnduizm dininin və buddizmin ardıcılıqları Krişna adlandırdıqları əsas allah və ya Budda ilə ünsiyyət qurmaqdan ötrü öz diqqətlərini onun obrazına sadiq-ürəklə və tam olaraq əl yönəldərək bildirdilər ki, bu zaman həqiqətən də onunla ünsiyyət alınır. Buna meditasiya deyilirdi. Bu ünsiyyət konkret formaya aid olduğu üçün diqqət mərkəzində Krişna deyil, hər hansı bir ayrı müqəddəs şəxsiyyətin də konkret obrazı ola bilər və bu zaman məhz onun ruhu ilə əlaqə yaranardı. Buddistlər bütün varlığı ilə Buddanın obrazına tapına bildirdilər. Çünki bu zaman onlar diqqətlərini öz varlıqlarını unuda biləcək qədər özlərindən kənarlaşdırmağı bacarırdılar. Əsil meditasiyaya dalmaqdan ötrü müdriklər cisimlərini və düşüncələrini təmizləməli və dünya ağırları və problemlərindən xilas olmağı bacarmalı idilər. Buna “yama” və “neyama” üsulları ilə çatırdılar. Eləcə də bundan ötrü onlar xatxa-yoqadan istifadə edirdilər. Bu müəyyən pozalarda donmuş, amma onun psixologiyası yaşanan bədən hərəkətləri idi. Onlar pronoyama (düzgün nəfəslə birgə təbiətdən enerji almaq məharəti) üsullarını da mənimsəyir, ətsiz – vegeterian yeməkləri ilə qidalanırdılar. Sonra öz mətbəxlərini qurdular və hamılıqla qidalar hazırlamağı öyrəndilər. Mətbəxdə hər biri növbədə olur və yeməklər hazırlaya bilirdi. Bu onların işini xeyli asanlaşdırdı. Yoqlar təkcə öz inanc obyektlərinə deyil, istənilən qeyri-adi qabiliyyətlərə də çatırdılar. Pöfekt Aza və digər müdriklər uzunömürlüyün və sağlamlığın bir neçə əsas üsulunu hind yoqlarından öyrənmişdilər. Pöfekt Aza havadan asılmaq, gölün suyunun üstü ilə yerimək, öncəgörmə, bəsinət gözüni açmaq məharətlərinə, qarşı tərəfin düşüncəsini duymağa və tərəf müqabilinə sözsüz fikir ötürmək qabiliyyətinə daha çox yoqa təmrinləri vasitəsilə nail olmuşdular. Sonra bunu hamı mükəmməl öyrəndi. Parapsixologiyanın birbaşa elm kimi çatdırmaq istədiklərini yoqa daha rahat üsullarla və din olaraq çatdırırdı. Amma müdriklər heç bir dini mütləq olaraq qəbul etmədikləri kimi induizmə də tam varmadılar. Onların əqidəsi Allahın göndərdiyi bütün dinlərə istinad edə bilirdi. Ən çətin başa gələn Ali Elmi Məkanın aşağı pillələrini də mükəmməl formalaşdırmaq işləri idi. Sonuncu lamalar bunu qismən qura bilmişdilər. Ancaq tam formalaşdırma işi müdriklərə düşdü. 6-cı və 5-ci mərhələləri müvafiq aşağı pillədəki üzvlər hesabına formalaşdırmaq qismən mümkün oldusa da, 4-cü, 3-cü, 2-ci və 1-ci mərhələləri yetərincə cilalamaq alınmırdı və bunu zamanın ixtiyarına buraxdılar. Əsas o idi ki, Ali Elmi Məkan dünyanın bütün Elmlər akademiya-larından daha mükəmməl idi və daha global elmi nəaliyyətlər qazanırdı. Lakin bu nəaliyyətlərin heç də hamısını 4-cü və 3-cü pillədə yerləşdirilmiş alimlərə etibar edə bilmirdilər.

6-cı və 5-ci mərhələdəki üzvlərə məlum edilən, amma sanki onların özü kəşf edibmiş kimi görünən nəqliyyatların da hamısı bütün dünyaya açıq bildirilə bilməzdi. Bəşəriyyət öz yolundan elə çıxmışdı ki, bunları qəbul edə bilməyəcəkdi.

Tibet dağlarının altında yaradılmış mərkəzi baza üzdən sıldırım qayalıqlara bənzəyirdisə də, altı ilə bir-birlərini birləşdirən geniş yollar, dəhlizlər vardı. Orada əsas aparıcı elm sahələri üzrə laboratoriyalar fəaliyyət göstərirdi. 6-cı və 5-ci pillədə durmuş üzvlər çox vaxt özləri də bilmədən əslində Ali Elmi Məkanın təchizat işlərinə xidmət edirdilər. Təchizat işləri də mühüm məsələ idi. Sonra uzunmüddətli ehtiyat fondları və bazalar yaradıldı. Buraya qida təchizatı da daxil idi. Bundan sonra 6-cı pillədəki yeganə əlaqələndirici Dalay Lamanın vəfat etməsi səbəbi ilə əlaqənin bitdiyini və özlərinin üst pillə olduğunu güman etdi. Ehtiyac yarandığı zaman olan elmi əlaqələr meditasiya və ruhi əlaqə vasitəsilə gerçəkləşəcəkdi. Çoxdan idi ki, bu da baş ver-mirdi.

AEM-in varlığından sonralar yalnız xüsusi xidmət dairələri qismən xəbər tutdular. Lakin onda da çox gec idi və artıq struktur tam yaradılmışdı. Bunu uzun müddət Mason təşkilatı zənn edib çox da dərinlən maraqlana bilməmişdilər. Böyük dövlətlərin ən ali və ən məxvi təşkilatları da sonacan Mason zənn edərək onun izinə düşməyə çəkinmişdi. Mason təşkilatı ilə maraqlanan xidmət strukturlarının məhv edilməsi barədə məlumatlar çox idi. Ancaq Masonun özü də bununla maraqlanmağa başladıqda vəziyyət dəyişdi. Onları “Ağlibaşlılar” adlandıraraq bütün xidmət orqanlarına məlumat verdilər. Bu xidmət orqanları isə bundan sonra əslində onların izinə düşmək fikrindən tamamilə daşında. Bir halda ki, “Ağlibaşlılar”dan Mason da çəkinirdi, deməli ona yaxın durmağa dəyməzdi. Mövcudluğunun bütün dövrü ərzində 3-cü və 4-cü pillələrə daxil edilən üzvlərdən yalnız bir neçə nəfəri ələ keçirtmişdilər. Lakin bu sübuta yetməsə də onlardan birisi daim öz üstündə saxladıqları kalsi-sioniddən istifadə etdi. Digər birini Londonda tutmuşdular. O özünü zəhərləyə bilməmişdi. Skotland-Yard onun təcili azad edilməsi ilə bağlı onların tələblərinə əhəmiyyət vermək istəmədi. Buna görə bir həftə London aeroportlarını cəzalandıracaqlarını bildirdilər və birçə təyyarə də havaya qalxa bilmədi. Bu zaman bütün sihazlar səhv işləyir, motor xarab olur, qeyri-adi çatışmazlıq baş verir, aeroport şimşək zərbələrinə məruz qalırdı. Bunların əsil mahiyyətini geniş ictimaiyyətə bildirməsələr də “Ağlibaşlıların” qüdrətinə bələd oldular. Nəhayət məcbur olub tutulmanı azad etdilər. Lakin o həmin gün özünü zəhərlədi. Sonra AEM bir müddət özünü tamam unutdurmağa çalışdı. Kənar qüvvələrlə mübarizə aparmaq onların mövcudluq amalı deyildi. Cəmi bir dəfə üzvlərdən kimsə yolundan azmaq istədi. Onda isə ondan yuxarı pillədə duranlar onun “xilas edilməsinin” iştirakçısı oldular.

Ali Elmi Məkana yalnız giriş qapısı vardı. Bu qapı içəridən bayıra açılmırdı.

XXXVII Dalay Lama özünün uzun ömrünü elə AEM-in dağlar altındakı gizli məbədində meditasiya olarkən başa vurdu. Onun ruhu bədəninə qayıtmağa çalışırdısa da, daha bədəni onu qəbul edə bilmirdi. Müdriklər vaxtında xəbər tutarıdılarsa, buna köməkçi olacaqdılar. Lakin XXXVII Dalay Lamanın özü də bunu istəmədi və özünü bir müddət onların düşüncəsindən uzaqlaşdırdı. Sonra onlar ölüm həqiqəti barədə xəbərdar olarkən artıq çox gec idi. Dalay Lama onların meditasiya məqamında görüşə gəldi, vəsiyyətini edib astral aləmin layiq olduğu müvafiq pilləsinə qayıtdı. Bu itki bir müddət onlar üçün ədavət çətinliklər yaratdı.

Nə qədər kamil olsalar da Ali Elmi Məkandakı müdriklər üçün bilmədikləri çox həqiqətlər vardı. Onlar qeyri Yer mənşəli olduqlarını da heç vaxt bilmədilər.

Bəşəriyyətin böyük Elmi Bankını tam yaratmaq çox vaxt apardı. Bu zaman ərzində isə Yer, dünya, bəşəriyyət özünün sonuna daha çox yaxınlaşdı. 6-cı pillədə olanların elmi zəkası iti olsa da, hələ dünyaya bağlı idilər. Sonra 6-cı, həm də digər pillələrə layiq bilinmiş alimlərin bəziləri həyatdan köçdü. Onların yerinə yenilərini cəlb etmək işi çox çətin oldu. Ləyaqətlilər yox idi—ona görə.

«DAHA YAXIN OLANDAN QORX»

(*45 -P.Çaykovski: “Pas de caractere” əsəri ovqat musiqi)

Zaman-zaman öncəgörənlər, bəsirətli adamlar və astroloqlar dünyanın süqutu, həyatın sonu, Yerin məhvi, hər şeyin bitəcəyi barədə sensassion xəbərlər verirdilər. Bu barədə məlumatlara diqqət göstərilməsi qeyri-adi deyildi. Bu dünyada hər şeyin bir əvvəli olduğu kimi sonu da olmalı idi. Bir gün doğulan əgər hər hansı qəzavü-qədər baş verməzdisə də, ən nəhayət tamam heysiz, ixtiyarsız qocaya çevrilir və ölürdü. Yerdən qalxan bitki də, ot da elə idi; hər şeyin bir sonu vardı. Eləcə Yer, dünya, həyat, bəşəriyyət də bu aqibəti yaşamağa məhkum olmalı idi. Onların bu əbədi qanundan kənar mövcudluğu ağla sığmırdı. Amma bütün münəccimlərin, bəsirətli adamların – Mişel Nostradamusun, Vanqa nənənin, Volf Messinqin və digərlərinin Yerdə həyatın sonu barədə vermiş olduğu fikirlərin heç biri özünü doğrultmurdu. Buna görə gah 1999-cu ilin 16, gah 31 dekabr tarixini, gah 2009, gah da 2010, 2012, 3797-ci illəri göstərirdilər. Amma sonuncudan başqa bütün həmin tarixlər gəlib keçir, Yer mövcud olaraq qalmaqda davam edirdi. Yerdə həyatın sonunu hamı Yerin məhv olacağı ilə əlaqələndirirdi. Halbuki Yer mövcud olaraq da həyat süquta uğraya bilərdi. Buna nümunə olaraq indiyədək Yerdə 4 sivilizasiyanın mövcudluğu barədə danışıldılar. Adına “Qızıl dövr”, “Gümüş...”, “Bürünc...” və “Mis dövr” deyilirdi. Hər dövrdən on min, yüz min il zaman ötmüşdü. Ən sonuncusu “Dəmir dövr” adlanırdı. XX əsrin ortalarında Çin adlı ölkədə yerin altından tapılan metal qurğu qalığını əldə etmək üçün 6 min dərəcə istilik yarada biləcək domna peçinə ehtiyac duyulmuşdu. Nə o vaxt, nə də ondan çox-çox əsrlər sonra da müasir insanlar elə domna peçləri yarada bilməmişdilər. Bəs həmin metal necə əldə olunmuşdu? Bəzi qitələrdə əvvəlki mədəniyyətlərə məxsus bir çox möcüzəli məkanlar mövcud idi. Onları şərh edə bilmədikdə bəzilərinə “Dünyanın möcüzəsi” və ya Yerdən kənar planetlərdən gətirilmə olması fikrini önə verirdilər. Amma hamı bunu çox yaxşı başa düşürdü ki, kənar planetlərdən gəlmə varlıqlar Yərə belə böyük və ağır həcmli maddələr gətirə bilməzdi və heç bunun əhəmiyyəti də yox idi. Təkcə Nuh peyğəmbərin rəvayətini xatırlamaq kifayət edirdi. Onun zamanında Yer üzü aramsız yağışlar hesabına tamam suyun altında qaldı. O zaman bütün canlılar məhv oldu. Amma Yer kürəsi məhv olmadı. Təkcə Nuhun gəmisində qorunan canlılar sağ qalmışdılar. Nuhun gəmisini qoşa dağların zirvəsinə ilişib durdu və çox-çox illər sonra həmin yerdən su çəkildikcə Nuh və insanlar gəmidən bayıra çıxmağa başladı. Yerin adını “Nuhçıxan” qoydular. Sonralar bu ad yüngülcə dəyişib “Naxçıvan” oldu. Hər dəfə insanlar özündən əvvəlkindən və sonra gələcək məqamlardan qorxurdular. Gələcəyin həm də qorxu mənbəyi olmasının bir əsası vardı. Bütün hallarda Yerin və insanlığın sonunu Yerdən kənar maddələrə bağlayırdılar. Gah Yərə komet “yağışı” yağır, gah nəhəng asteroidlə toqquşma baş verir, gah da günəş sistemindəki planetlərin bir sıra ilə düzülüb, toqquşacağından danışıldılar. Halbuki bunların heç biri mümkün ola bilməzdi. Çünki heç bir asteroid Yerin təbii peyki olan Aydan daha böyük deyildi. Asteroidlər əsasən Marsla Yupiterin orbitləri arasında dövr edirdilər. Onları ən kiçik planet də zənn etmək olardı. Amma atmosferi və özünün planetlərə xas digər heç bir spesifik xüsusiyyəti olmadığı, hətta konkret hansısa planetin əhatəsində, onun ətrafına dolanmadığı üçün bu böyük və cansız göy cismləri heç peyk də hesab edilmirdi. Elmə 2 minə yaxın asteroid məlum idi. Ən böyük asteroid Serera adlanırdı. Onun diametri cəmi 780 km.-ə bərabər olduğu üçün hətta Yərə çırpılacağı təqdirdə belə onu öz oxundan çıxarda və ya parçalaya bilməzdi. Bütün asteroidlərin ümumi kütləsi cəmi 0,1 Yer kütləsi həcminə uyğun gəlirdi. Yərə ən yaxın olan göy cismi isə Ay idi. Yerdən kütlə etibarlı ilə 81 dəfə, diametrinə görə 4 dəfə kiçik olmasına baxmayaraq o da cəm halında bütün asteroidlərdən dəfələrlə ağır idi. Buna baxmayaraq, o Yerin ətrafında, eyni məsafə və orbit üzrə dolanır, amma Yərə düşmür, dəymir, toxunmurdu. Buna imkan verməyən Yerin maqnit qüvvəsi, “Yerin tacı”, atmosfer sıxlığı və digər amillər idi. Belə olduğu halda hansısa asteroid yerlə toqquşa bilməzdi. Zaman-zaman Yərə düşməkdə olan kometlər isə onun atmosferində təzyiqdən parçalanır, yanır, kiçik qara kütləyə çevrilirdi. Planetlərin öz orbitini dəyişəcəyi halda da onların arasındakı məsafə o qədər böyük idi ki, bu qədər məsafəni dəf etməsindən ötrü onun maqnit sahəsi və atmosferi tamam sıradan çıxmalı idi. Günəş sisteminin bütün planetlərində eyni zamanda bu cür halın baş verməsi hətta günəşin

sönəcəyi halda da mümkün deyildi. Hər şey İlahi nizamla dəqiq düzülmüşdü. Bu nizamı poza biləcək qüvvə hər hansı formada təzahür edəcək başqa bir enerji ola bilərdi. Ən böyük enerji istehsalı Günəşə və Yerə məxsus idi. Amma Günəş daha çox fiziki, Yer isə elektromaqnit şüalanması ilə yanaşı həm də bioloji enerji istehsal edirdi. Günəşin kütləsi Yerinkindən 333 min dəfə çox idi. O, elektromaqnit dalğalarının spektrinin bütün hissələrində, rentgen və ultra-bənövşəyi şüalardan radiodalğalarımədək hər şeyi daima işıqlandıran ən güclü enerji mənbəyi sayılırdı. Yer in enerji istehsal qabiliyyəti də birbaşa Günəşdən asılı idi. Günəş ona Yer üzərində həyat üçün ən zəruri olan istilik və işıq verirdi. Günəşin mərkəzində qazın sıxlığı 150 q/sm³ (qurğuşundan 13 dəfə çox), təzyiq 2 min milyard atmosfer, temperatur isə 15 000 000 0 K-ə bərabər idi. Günəş sönə bilməzdi. Onun enerjisi tükənmir, bitib-tükənməyən partlayışlar yeni partlayışlar doğurur, ixrac olunan enerji bitmir, yeni enerjiyə çevrilirdi. Günəşin planetlərə gedib çatan istilik enerjisi də əslində enerjinin işığından yaranan reaksiyanın ardıcıl davamı, ötürülməsi və yayılması sayəsində mümkün olurdu. Bunu mükəmməl bilən bir Şərq alimi hələ XIX əsrdə İran adlı ölkənin Həmədan şəhərində bir yanar şamla böyük bir hamamı qızdırı bilmişdi. Bu şam yanaraq da bitmir, tükənmirdi. Bəs Yer in süqutu hansı halda mövcud olacaqdı? Kənar qüvvələrin müdaxiləsi İlahi nizam altında olduğu üçün yalnız onun iradəsindən asılı idi. O isə Yeri heç də dağıtmaq üçün yaratmamışdı. Buna yalnız Yer in öz daxili potensialı yol verə bilərdi. Bu isə daha çox onun bio-enerji istehsalçısı olması ilə səciyyələnirdi. Yerdə mövcud olan hər bir canlı hansısa enerjinin ifadəsi idi. Min bir növdə ağaclar, otlar, güllər, yüzlərcə növdə heyvan, balıq, quş, həşərat və mikroblar, eləcə də, bir-birinə nə zahirən, nə də xaraktercə oxşamayan, fərqli tale yaşayan hər bir insan hansısa enerjini ifadə edirdi. Yer təbiətində gərəksiz yaranan bir nəsnə yox idi. Hətta tamam şikəst və ya psixi pozğun tuya məruz qalmış bir insanın da öz yaranış və mövcudluq səbəbi vardı. Yer in canlı varlıqları iki cür enerji daşıyıcısı və ixracatçı funksiyasını daşıyırdı: müsbət və mənfi. Bu funksiyanın formalaşdırılmasının ixtiyarı yalnız insana xas idi. İnsanın təkə mövcudluğu zamanında deyil, onun həyatı bitdikdən sonra da enerjisi həyatda qala və əməllərinin təzahürü kimi mövcud ola bilərdi. İnsanda həm daxili proseslərin, həm də xarici təsirin nəticəsində enerji yaranırdı. Xarici təsir çox hallarda təəssürat, təəssürat isə bioenerji doğururdu. Hüceyrənin səthinə xoş təsir olduqda bu zaman daxilinə natrium daxil olur, o membranı keçib nüvəyə çatır və elə bu zaman nüvədən geriə kalium ixrac olur ki, bu da müsbət bioenerjinin yaranması və ixracı deməkdir. Pis təsir zamanı isə hüceyrəyə xlor daxil olur, membranı keçib nüvəyə təsir göstərir, geriə qayıdarkən kalium mənfi enerjinin yaranmasına səbəb olur. Yeri yaşadan məhz müsbət enerji idi. Yer in fiziki varlığı mənfi xarakterli olduğu üçün kosmosdan alınan müsbət enerji bu mənfiyə dirənərək elektrik cərəyanı yaradırdı. Kosmosdan heç bir xassəli bioenerji daxil olmadığı üçün insanlığın yaratdığı mənfi və müsbət bioenerji öz axınını insanlıq arasında tapır və biocərəyan yaradırdı. Mənfi həddən artıq çox, müsbət isə həddən artıq az olduqda insanlığın bu enerjisi boş qalır və kainata yüksəlirdi. Hər iki vəziyyət həyat hadisələrində özünü göstərirdi. İfrat mənfi enerji təbiət tərəfindən qəbul edilmirdi. Heç onun ömrü də uzun deyildi. Ən böyük faciə, ən böyük cinayət, ən böyük haqsızlıq, ağrı, əzab da əz sonra unudulur, öz təsirini itirirdi. Amma maddə kimi onun enerji forması itmir, yalnız öz formasını dəyişirdi. Yerdə öz təsirini göstərə bilməyən və ya zamanı bitən mənfi enerji kainata, burada yaxın olan Aya yönəlirdi. Ay həmişə Yer in xofunu almış, temperatur və enerji balanslayıcısı funksiyasını daşımışdı.

Bütün canlılar öz mövcud formasının sonuna doğru gedirdi. Bir qismi daha gözəl, daha parlaq formaya keçir, enerji gücünü də artırmış olurdu. Bu müsbət enerji idi. Bəs həyat öz sonuna doğru getməli idimi? İslam dini həyatın sonunu Məhşər günü kimi qeyd edirdi. Məhşər günündə hamı öz əməllərinə görə layiqli qiymətini alacaq və həyat özünü Cənnət və cəhənnəm formasında davam etdirəcəkdə. O zamana kimi həyatdan köçmüş olan milyardlarca insanın cəsədi torpağa qarışdığı halda ruhu Bərzəx adlanan astral qatda dolaşırdı. Astral aləmin 7 qatı vardı. Bunu isbata yetirən fəlsəfi cərəyanlar Astral aləmin 7-ci qatını haqlı olaraq yalnız peyğəmbərlərə, 1-ci qatını isə ən aşağı səviyyəli (əxlaqsız, cinayətkar, mürdar, şeytani, xəbis, rəzil,..) insanların ruhuna ayrıldığını qeyd edirdilər. Bu heç də göyün 7 qatı ilə eyni deyildi.

Onlar bütövlükdə kainatın 7 qatı mənasında idi. Hər qatın özünün də astral və atmosfer qatları ola bilərdi. İnsanın həyata ölümdən uzun illər sonra yenidən qayıdışı barədə həqiqətlər də buna istinad edirdi. Amma əvvəlki həyatı barədə bilgiləri qalmırdı. Qalardısı, bu qaydanın mənası itər, insan yeni aləmdə öz həyatını qura bilməzdi. Bir ehtimallara görə hər insana 12 dəfə yaşam, 12 dəfə də sonluq şansı verilirdi. 12-dən sonra daha bir də o Yer həyatına qaytarılmayacaqdı. Bütün inanclara rəğmən Yerin və burada insani həyatının da büsbütün sonuna maraq tükənmirdi. Bu olacaqdısa, neçənci son sayılacaqdı? Sonra başlanğıc olacaqdımı? Buna diqqət özünü iki yüz il əvvəl – 3550-ci ildə daha güclü göstərməyə başlamışdı. Beləcə, Yerin yalnız od fəlakətinə bürünməklə məhv olacağı tam aydın oldu. Amma onda bəşəriyyət bunu da növbəti sensasiya hesab edib, ciddi əhəmiyyət vermədi. İnsanlığı nə qədər aldatmaq olardı? Bəzi Yer alimləri bunun vulkan püskürmələri nəticəsində baş verə biləcəyi ehtimalı üzərində çox çalışdılar. Lakin Yer kürəsinin büsbütün vulkan püskürmələri, təbii partlayışlar, zəlzələlər, meşə yanğınları, global istiləşmə nəticəsində alova qərq olub, od fəlakətinə düşəcəyi ehtimalı özünü doğrultmadı. Bunun gücü zəif idi və Yerin özündə bunun qarşısını alan çay, dəniz, okean, yağış amili vardı. Atom nüvə partlayışları da tam od fəlakəti doğura və Yeri öz orbitindən çıxarda bilməzdi. Yalnız bir sıra ali ruhanilərə və Tibetin buddist kahinlərinə od fəlakətinin mənbəyi tam aydın olmuşdu. Səbəb insanlığın özü – onun bəd, qara, günah əməlləri – ixrac etdiyi mənfi enerji idi. Həyatdakı təkcə maddi deyil, eləcə qeyri-maddi nəsnələr də itmir, yalnız öz formasını dəyişirdi. Materiyanın dəyişmiş forması da bir materiya olduğu kimi, qeyri-maddi varlıqların, məsələn, hansısa pis və ya yaxşı əməlin – duanın, qarğışın, əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlərin, cinayət və ya yaxşılıqların icrasından da nəşə qalmalı idi. Bu qalacaq şeyin yalnız mənfi və ya müsbət enerji olacağı əvvəlcə metafiziklərə - ekstrasenslərə, parapsixoloqlara məlum oldu. Amma insan azadlıqlarına mane olur, onları idarə edir deyə zaman-zaman belə şəxsləri öldürməyə, məhv etməyə başladılar. Bu mənfi və müsbət bioenerjinin harada toplandığı da ciddi suallar doğururdu. Müdriklər cavab müəyyən etdilər ki, bunun bir qismi dünya üzündə, insanların arasında dolaşır, digər böyük qismi isə göylərə çəkilir, gələcək zamanlarda əvəzi veriləcək deyə qorunur. Göylərə çəkilən müsbət enerji yüksəlib Günəşə qədər axırdı. Günəş müsbət enerjili idi. Mənfi enerjini isə Yerin təbii peyki olan Ayda hədsiz dərəcədə artması səbəbindən müsəlman möminlər Aya dimdik baxa bilmirdilər. Bu zaman onların təmiz vücuduna Aydan mənfi enerji axırdı. Buna görə onlar sağ əllərini sifətlərinə çəkərək salavat çevirirdilər. Ayda mənfi enerjinin çoxluğu ucbatından İblis daim orada idi. Mənfi enerji tədricən Ayın matrisini də sıradan çıxartmışdı. Bu zaman Ayın cazibəsi ilə Yerin cazibəsi üst-üstə düşmüşdü. Beləcə həcmcə Yer daha böyük olduğu üçün Ayı çəkməyə başlamışdı. Ay Yərə yaxınlaşdıqca Yerin maqnit sahəsi sayəsində sıxılır, deformasiyaya uğrayırdı. Amma daha Yer də Ayı müəyyən 384 min kilometrlik məsafədə saxlaya bilmirdi. Ekoloji fəsadlar Yer atmosferinin bir sıra, daha çox da yuxarı qatlarındakı qazları seyrəkləşdirmiş, atmosferi zəiflətmişdi. Bu zaman onların bir-birinə doğru yaxınlaşması aradakı orta sıxlığı böhran həddindən artırmışdı. Həm də buna görə bu iki kosmik kütlənin bir-birinə doğru mərkəzəqaçma meyli artmışdı. Ayın fiziki xassəsi də onun çox yaxına cəzb olunmaqla təzyiqdən partlama, dağılma aqibətini təsdiq edirdi. Partlayışdan qopan ay parçaları Yer atmosferindən keçərək alışı, yanaraq Yer səthinə tökülə və bu zaman onu alova qərq edə bilərdi. Yərə çırpılan yanar ay parçaları burada bütün vulkanları oyadacağı, onların püskürəcəyi, Yerin təkindəki qazı və digər yanar mayeləri üzə çıxardacağı istisna deyildi. Bu isə fəlakət idi!

Ayın bir tərəfi özünün Yer planetinə tərəf yönəlmişdi. Onların ulduz dövrü öz planetlərinin ətrafına dolanma dövrünə bərabər olduğu üçün planetdən Ayın əks tərəfini görmək mümkün deyildi. Onun həm Yərə, həm də Günəşə nisbətə dolanma fərqlilikləri Ayda gündüzün və gecənin uzunluğunu iki həftəyə qədər uzadırdı. Ayın öz oxu ətrafında da fırlanması səbəbindən Yer planetindən baxdıqda onun arxa hissəsi tədricən önə çıxır və bu zaman Ay yarımçıq görünməyə başlayırdı. Daha çox yarımçıq göründükcə Ay kiçilir və tamam görünməz olurdu. Sonra isə o yenidən nazik formada görünür və yenidən bədrələnmiş hala gəlirdi. Onun gipgirdə bədrələnmiş forması daha təhlükəli idi. Bu zaman o daha çox cəzb edir, cəzb olunurdu. Cəzb

olunma prosesi Yerdə hava qaraldıqdan sonra yüksək həddə çatırdı. Ay həm də insan orqanizminə və Yerdə təbiətə birbaşa təsir etmək xassəsinə malik idi. O, Yer kimi sıx nüvəyə malik deyildi. Eləcə də onun atmosferi və orada su buxarları yox idi. Buna görə orada bulud, duman, göy qurşağı, aydınlıq və şəfəq olmurdu. Bütün bunlar havadan keçirdi. Ayda hava olmadığı üçün səs də yox idi. Ay büsbütün sükuta bürünmüşdü. Onun səthində və daxi-lində hər hansı proses baş vermirdi. Aya Günəş şüaları düşərkən hərarət +1200C istiliyə, əks tərəfdəki yarıkürədə isə soyuq - 170 0C çatırdı. Tamam müdafiəsiz – qalxansız olduğu üçün hər hansı bir meteorit ondan yan keçmir, səthinə düşürdü. Ayın üzündəki tünd ləkələrə dəniz adı verilmişdi. Lakin bu “dənizlərdə” su yox idi. Ayda hündürlüyü 9 km olan dağlar vardı. Bu dağlar dairəvi formada uzanırdı. Belə dağların arasındakı dairənin diametri 200 km-ə qədər olurdu. Daha kiçiklərə krater deyilirdi. Bunlar komet və asteroid düşmələri nəticəsində yaranmış çökəkliklər idi. Bu dağların heç biri Ayın daxilində gedən vulkanik proseslərdən və ya litosfer suxurlarının bir-birlərini sıxmasından yaranmamışdı. Buradakı kraterlərə məşhur şəxslərin adları verilmişdi. Ayın fiziki keyfiyyətləri onun həcminə müvafiq deyildi. Tamam atmosfersiz olması onu təkcə kənar cisimlər üçün yox, həm də Yerdə insanların bəd əməllərindən yüksələn qara, mənfi enerjinin toplanmış məntəqəsinə çevirirdi. Bu isə... Ay Yerin hesabına daha da ağırlaşır, sanki qara dona, qara işığa bürünürdü. Yerin fəlakət qorxusu da məhz ona ən yaxın olan Aydan idi.

BƏŞƏRİYYƏTƏ FAYDA VERƏCƏK YEGANƏ İNQİLAB

(*46- F.Haydn: “Celllokonzer-C-dur Hob. Allegro-Molto” ovqat musiqi)

3750-ci il mart ayının 25-i idi. Tibetin Amdo vilayətindəki Takser şəhərciyinə yaz gəlmişdi. Miladi təqvimlə yeni ilin üçüncü ayı sona yetmək üzrə idi. Yaz fəslə təbiətin yeni ilini sanki özünün son mürəkkəbi ilə və zorla yazmağa çalışır, Günəş Yer aləmini son atəşi ilə və son dəfə işıqlandırarmış kimi səmada közərir. Ətraf aləm indicə nəşə olacaqmış kimi lal sükuta qərq olmuşdu. Hər şey özünün əvvəlki mənə və dəyər çalarını itirirdi. Üfünün qarşısını kəsibmiş kimi durmuş uca Himalay dağları tarixin bu qoca, günün isə bu erkən çağına rəğmən alaqaranlığa bürünmüşdü. Silsilə dağların qarlı zirvələri indi toz və çən dumanı arxasında gizlənmiş və görünməz olmuşdu. Göylərin büsbütün ulduz zərrələrinə bürünməsinə hələ çox qalmışdı. Günün ikinci çağı yenidən başladığı bir vaxtda havadakı bu alaqaranlıq təbiətin son payız günlərinə bənzər idi. Sanki havanın özündə işıqlı zərrələr sönmüşdü. Qarşıdakı kiçik şəhərdə həyat donmuş, dayanmış, susmuş və ölmüş kimi görünürdü. Nə bir yerdən tüstü və ya alov dilimləri qalxır, nə gur işıq seli görünür, nə də böyük səs-küy sədaları eşidilirdi. Ön dağların dimdik ucalan bəzi zirvələri köhnə qəsir damları kimi sivri uclu idi. Bu dağlardan irəlində həqiqətən bir köhnə və möhtəşəm qəsir ucalırdı. O sanki yonulub, ön dağlara yapışdırılmış və onun bir hissəsinə çevrilmişdi. Bəzən havanın axan, itən boşluğunda görünməz olur, illüziyalar arxasında diqqətdən yayınırdı. Bir vaxtlar Tibetin ali kahini XXV Dalay Lama Thupten Taktserə məxsus olmuş bu möhtəşəm, indi isə kimsəsiz, sakit qəsri görə biləcək adi nəzərlər üçün orada həyat əlaməti yox idi. Hələ Tibet kahinlərinin hamısı ölməmişdi və onlar əvvəlki yüzilliklərə qədər mövcud olmuş böyük məbədə malik deyildilərsə də və ona layiq səviyyədə olmasalar da tamam tükənmişdilər. Lakin lamaların bəşəriyyət üçün qoymuş olduqları böyük sirrə vaqif deyildilər. Daha bircə lama da yaşamırdı. Qalanlar çox az miqdarda rahiblər idilər. Onların yeganə bildikləri bu qaranlıq qəsirlərin içərisində böyük lamaların ruhlarının yaşaması idi. Bir kimsə o möhtəşəm qəsirə yaxınlaşa bilməzdi. Bunu arzulamaq da mümkün deyildi. Ona sarı yaxınlaşmaq ölümə doğru getməyə bərabər idi. Əslində orada heç də həyatdan köçmüş dalay-lamaların və ya adi lamaların ruhu yaşamırdı. Amma buna ehtiyac yarandıqda ruhları hər zaman orada dolaşırdı. İndi yaşayan hər hansı Tibet kahininin ali nəzərləri bu qəsirə, onun pəncərə rolunu oynayan qaranlıq oyuqlarına yaxınlaşa bilərdisə, oradan çox-çox içərilərdə işığa bürünmüş bir canlı aləmlə qarşılaşa bilərdi. Orada təkcə astral deyil, canlı, real bir dünya yaşanırdı. Qəsirin içərisi sütunlu, geniş meydanlar, dar dəhlizlər, zal və salonlardan ibarət idi. Buralarda kimyəvi, fiziki, bioloji lobaratoriya, sınaq meydançaları, məşvərət və

ali idarəetmə kabinaları fəaliyyət göstərirdi. Orada nəhəng qurğular, kompüterlər, aparatlar, kameralar və kiçik ölçülü müxtəlif cihazlar işləyirdi. Eləcə də hər tərəfdə monitorlar, televizor ekranları işıqlanır, özündə müxtəlif təsvirləri, dioqram, cədvəl və riyazi-həndəsi cizgiləri əks etdirirdi. Divar boyu havadan asılıbmış kimi səf-səf duran, həcmcə bir kvadratmetrdən kiçik olmayan televizor ekranlarının qarşısında ağ libaslı, ağ saçlı, dik qamətli bir nəfər durmuşdu. Saç-saqqalı da tamam ağarmış bu şəxs qaşlarının üstündən və çox diqqətlə monitorları izləyirdi. O, bu qəsrin içərisində diqqəti cəlb edən yeganə insan idi. Ağ, uzun saçları başının arxasında yığılıb bir hörük halına gəlmişdi. Onun əynində ruhani əbasını xatırladan uzun, ağ libası, üzündə qısa, ağ saqqalı vardı. Büsbütün ağ rəngə boyanmasına rəğmən şax qaməti, dimdik duruşu və iti baxışları onun yaşı barəsində dəqiq nəticə hasil etmirdi. Lakin istər sifət cizgiləri, istərsə də qollarının sinəsində cütələnməsi onun heç də məmnun durumda olmadığını bildirirdi. Onun qarşısındakı tele-ekranların ardıcıl düzülmüş beşində müxtəlif şəhər və məkan təsvirləri əks olunurdu. Bu ekranlardan birinin üst nahiyyəsində “New-York”, o birilərdə “London”, “Pekin”, “Kair” və “Sidney” şəhərlərinin adları yazılmışdı. Nə ekranlardan, nə də ətrafdan heç bir uca səs eşidilmirdi. İçərinin tam sükutunu yalnız havatəmizləyicilərin və cihazların çox asta səsi pozurdu. Amma birdən haradansa asta signal səsləri də eşidildi və buna uyğun olaraq bu şəxsin baxışları iri tele-ekranlardan kənarlaşdı, qolları sinəsindən ayrıldı və sol qolunu büküb, biləngində görünən saatına baxdı. Saatin bir düyməsini basan kimi sferblat kiçik ekrana çevrildi. Orada eyni cür libasa bürünmüş və oxşar görkəmə malik bir ağsaqqal başını tərpətməklə ona təzim etdi. Gerçək məkanda durmuş ağsaqqal baxışlarını saatin ekranından çəkdi və sağ əlinin barmaqları ilə sağ tərəfdə, havada müəyyən cizgilər çızdı. O andaca yuxarı nahiyyədən bir şüşə lövhə endi və bu lövhə tele-ekrana çevrildi. Ekrandakı saat siferblatının içərisindəki təsvirlər və həmin şəxs göründü. Bu ağsaqqal şəxs də ona sarı başını tərpətməklə təzim etdi. Ekrandakı ağsaqqalın arxasında böyük bir zal, zəlin ortasında dairəvi, bir qədər üçbucaq formalı, böyük naməlum obyekt vardı. Onun simasında sevinc ifadəsi dolaşırdı.

– Sizi salamlayıram, Elder Ariya!– o dedi,– Sənin səksən, mənim isə yetmiş il sürən tədqiqatlarımız bu gün nəhayət ki, öz bəhrəsini verir. Naməlum obyekt öz sirrini çox səxavətlə açmağa başlayır!

“Elder” (böyük) Ariya adlanan ağsaqqalın dodaqları qaçdı, ancaq bu xəfiv təbəssüm tezəcə də çəkildi.

– Mən buna həm sevinir, həm də təəccüblənirəm, Möhtərəm Canata! Sizə elə gəlmirmi ki, bizim uzun illərdir tədqiq etdiyimiz, amma heç bir böyük nəticə əldə olunmayan UNO bu gün məhz özü öz sirrini açmağa başlayır? Naməlum Uçan Obyekt nədən məhz indi– Dünyanın bu qaranlıq çağında Məlum Uçan Obyektə çevrilir? Möhtərəm– Honrebl Canata, Siz bunun fərqindəsinizmi?

“Honrebl Canata” adlanan ağsaqqal kişi başını razılıqla tərpətdi.

– Elədir, Böyük Ariya. Bu cihaz insanlığın əlində böyük zamandır dururdu. Sanki Yer dünyasına atılmış bir daş kimi idi. İndi mənə elə gəlir ki, bu heç də təsadüfi olmayıb və ona dəqiq proqram verilib.

Elder Ariyanın üzündən nisgilli sevinc ifadəsi axıb keçdi.

– Bəlkə də onda bəşəriyyətin mənəvi səviyyəsini ölçə bilən xüsusi cihazlar quraşdırılıb. O cihazlar yəqin ki, indi çox dəhşətli nəticələr hasil edir. Amma, necə? Buralar axı heç də dünyanın adi həyat məkanı deyil, Ali Elmi Məkandır!

– Mən Sizinlə razılaşıram, Böyük Ariya.– Honrebl Canata gülümsədi.– Əgər həqiqətən də elədirsə, deməli, bu Naməlum Uçan Obyekt bizim cihazların nəticələrindən bəhrələnir. Axı bizim cihazlar hər gün Yer üzünün qitələrindən, hətta ayrı-ayrı böyük şəhərlərindən nə qədər müsbət və nə qədər mənfi bio-enerji yüksəldiyini dəqiq ölçməyə qadirdir.

– Bu çox maraqlıdır, Möhtərəm Canata!– Elder Ariya dodaqlarını büzüb, başını tərpətdi.– Kim kimi tədqiq edir? Məncə, o “uçan boşqab” olaraq artıq bizim masamıza verilmişdir və içərisində ən ləziz yeməklər olan gerçək boşqaba çevrilməkdədir! Deməli, bizim bu həftəsonu keçiriləcək Məclisimiz həm də buna görə çox maraqlı mövzuları araşdıracaq.

– Ötən Ali Məkan Məclisi də çox mühüm mərhələyə start verdi.

Elder Ariyanın gözləri yol aldı və o məchul nöqtələrə baxaraq köks ötürdü.

– İndi dünyamız özünün həlledici anlarını yaşamaqdadır, Möhtərəm Canata. Bu günlərdə olacaq hər şey heç də təsadüfi sayıla bilməz. O da heç təsadüfi deyil ki, bizim müdriklər indi daha laboratoriyalarda tədqiqat deyil, dünyamızın beş qitəsində axtarış aparırlar. Əsil insan axtarışı! Dünyanı bu hala salan insan olduğu kimi, əminəm ki, onu qurtaran da məhz insan övladı olacaq.

– Ali Məkan Məclisi Sizin təklifinizi qəbul etdi. Ancaq... Xilaskar Cuna kimi əslində mən də elə düşünürdüm ki, inqilablar həmişə ölkələri, xalqları geriye çəkib, bəşəriyyətin inkişafına xələl gətirib. Amma indi yekdil qərarımızdan sonra mən ona da əminəm ki, bəşəriyyətin yeganə xilas yolu kimi yalnız daha bir inqilaba ehtiyac var – mənəviyyat inqilabına!

– Bəli, Möhtərəm Canata! Bu inqilab dünyanın beş aparıcı qitəsində baş tutarsa, hər şey insanlığın öz istəyi və öz iradəsi altında dağılıb yenidən qurularsa daha yaxşı olar! Bu inqilaba rəhbərlik edəcək ali insanları tezliklə seçməli, biz onları hazırlamalı, onlara kömək etməliyik. Sonra gec olacağından çox narahatam.

Ekrandan ona baxan nurani qoca dərinə köks ötürdü.

– Mən də bunun baş tutacağına səs vermişəm. Həmişə fikirləşərdim ki, bəşəriyyəti yalnız xristianların İsa Məsihi, müsəlmanların isə Mehti Əleyhüssəlamı xilas edəcək. Ancaq daha onlara kimsənin inamı qalmayıb. Ona görə indi ümid bizə və insanların özünədir.

– Biz əsil xristianları, əsil müsəlman, yəhudi və buddistləri tapmalı, mənəviyyat inqilabını onların əli ilə həyata keçirtməliyik, Möhtərəm Canata! Din mənəviyyat dünyasının dövləti, hökuməti təmsilindədir. Mən Sizə uğurlar diləyirəm!

– Sizə də uğurlar olsun, Böyük Ariya!

Elder Ariya ekrandakı şəxsə – Honrebl Canataya başını əyərək təzim etdi və bundan sonra ekran söndü. O yenidən sağ əlini qaldırdı və barmaqları ilə havada müəyyən ştrixlər cızdı. Bu zaman konkret ölçülü şüşə lövhə yuxarı qalxıb görünməz oldu. Elder Ariya üzünü qarşı tərəfdə düzülmüş böyük tele- ekranlara sarı tutdu. O, yenidən qollarını sinəsində cütlədi, məlul ifadə ilə başını yırğaladı. Onun dodaqları arasından astaca “Mənəviyyat inqilabı!” kəlmələri çıxdı.

Qarşı tərəfdəki bir ekranın yuxarı hissəsində “New-York” yazılmışdı.

NYU- YORK – AZADLIĞIN SON ŞƏHƏRİ.

(*47 -Vaqner: “Tanhauzer- Ouverture” əsəri ovqat musiqi)

01 aprel, 3750-ci il.

Dünyanın paytaxtı sayılan Nyu-York ştatı və onun bir-birinin içində, birləşmiş kimi mövcud olan məşhur şəhərləri öz mövcudluğunun tam yeni və son mərhələsini yaşamaqda idi. Buralara ilk avropalıların ayağı 1524-cü ildə dəymişdi. Bu florensiyalı dənizçi Covanni de Veratsiono idi. 1609-cu ildə Şərqi-Hind kompaniyasında xidmətdə olan ingilis Henri Qudzon bu yerləri daha dəqiqliklə öyrəndi. Gələcək Nyu-Yorkun əsası sayılan ilk qəsəbənin salınma tarixi tam dəqiq deyildi. Amma 1624-cü ildə əvvəlcə hollandiyalıların Qavernors adasında məskunlaşması və mal-heyvan otarmağa başlaması daha qədim sayılır. Daha bir il sonra onlar artıq Manhetten adası ərazisinə keçmişdilər. 1626-cı ildə Manhetten adası ilk general-direktor Peter Minuit təəffindən yerli leni-lenapi qəbiləsindən satın alındı. Burada isə Yeni Amsterdam şəhəri salınmağa başlandı. Bura artıq qala divarları ilə əhatələnmiş tipik holland şəhərinə oxşayırdı. 1664-cü ildə ingilis ordusu ərazini işğal etdi və şəhərin ilk sahibi Yakov Yorkski oldu. Onun şərəfinə bu şəhər Nyu-York (“Yeni York”) adlanmağa başladı. Sonralar şəhər hollandlar tərəfindən geriye alınsa da və adı dəyişdirilsə də bu uzun sürmədi, yenidən ingilislər hakimiyyəti öz əllərinə keçirtildilər və şəhərin adı da geri qaytarıldı. Onların hakimiyyəti dəyişməz, şəhər isə ağlasığmaz dərəcədə böyələrək dəyişər xarakter aldı. Bataqlıq ərazilər çox çətinliklə qurudulur, bu zaman bəndlər qurularaq şəhər irəliləyirdi. Sonralar Rusiyanın Şimal ərazisindəki Neva çayının sahillərində cəyni qaydada Sank-Peterburq şəhəri salınacaqdı. hər

ikisinin bataqlıq üzərində salınması onların sonralar oxşar tale yaşamasına da səbəb olmuşdu. Ancaq Nyu-York daha çox inkişaf edərək, əhalisinin sayı 25 milyona çatan ən möhtəşəm, “Dünyanın paytaxtı” adına qədər yüksələn və dünyada 150 mərtəbəli ən hündür binalara malik ən böyük şəhər ola bilmişdi. Bu, şəhərdən daha çox böyük bir ölkəyə bənzəyirdi. Məhz ona aqləmerat - “şəhərlər toplumu” adını verdilər. Hər cür fərdi və kollektiv məhsul istehsalçılarının sənaye, ticarət, dənizçilik və mədəniyyət şəhəri olmaqla yanaşı, Nyu-York həm də hər cür yeniliklərin şəhəri idi. Bu da belə böyük şəhərdə insanların özünü təsdiq etmək hissindən doğurdu. Bu şəhərdə özünü tanıda bilmiş, onu fəth etmiş şəxslər həm də bütün dünyanı fəth etmiş sayılırdılar. 1790-cı ildə Potomak çayı sahilində yeni şəhəri salındı və 1800-ci ildə ölkə paytaxtı buraya köçüb, ilk mason prezident Corc Vaşinqtonun şəərəfinə adlandı. Amma Nyu-York ondan daha böyük və daha aparıcı funksiyalara malik idi. Lakin 38-ci əsrin ortasına kimi onun möhtəşəmliyindən çox az şeylər qalmışdı. Qlobal istiləşmənin ən yüksək həddə çatması, Şimal buzlu okeanında və Atlantidada buzların parçalanıb əriməsinə, okean suları, o cümlədən Atlantik okeanı qalxıb Nyu-Yorkun içərisinə – Manhettenə soxulmuşdu. 38-ci əsrin ortalarında bu şəhərin bir hissəsi okean sularının altında qalmışdı. Ştatın möhtəşəm Bruklin, Kuins, Bronks, Stad Ayland və tən mərkəzdəki Olbani şəhərlərinin də bir hissəsi indi okean ərazisinə çevrilmişdi. Hudzon çayının mənsəbi okean suları altında bilinməz olmuşdu. Əvvəlki minilliklərdə öz rütubətli iqlimi ilə fərqlənən bu ştatda illik yağıntı həcmi iki min millimetərə, temperatur isə qışda -10, yayda +45 dərəcə selsiyə çatmışdı. Nyu-York aqləmeratının dəqiq və möhkəm toxunmuş balıqçı torunu xatırladan strit və avenyu düzümü də öz dəqiqliyini və möhtəşəmliyini itirmişdi. Manhetteni uzununa dolaşıb, Bronks şəhərini keçən və Nyu-Yorkun paytaxtı sayılan Olbaniyə çatmış məşhur Brodvey prospekti yüz bir yerdə su altında qalaraq qırılmış, tam istifadəyə yararsız hala düşmüşdü. Manhettenin tən mərkəzi xiyabanı hesab edilən 5-ci avenyu, eləcə də Ey, Bi, Si, Di avenyuları sanki vəhşi balıqların dişləri altında parçalanmış balıqçı toruna çevrilmişdi. Burada çayla okean suları tamam bir-birinə qarışmışdı. 57 mərtəbə hündürlüyündə binaya bərabər olan “Azadlıq” heykəlinin yerləşdiyi kiçik Elis Ayland adası daha yox idi və bu möhtəşəm abidə büsbütün suyun ortasında bir ağ qaya parçası kimi dimdik ucalırdı. Bir vaxtlar Hudzon çayının mənsəbində və cəmi beş adada yerləşən nəhəng aqləmerat indi saysız-hesabsız qədər kiçik ada-şəhərlərə bölünmüşdü. Manhettenin aşağı nahiyyəsi sayılan Dauntaunun cənub hissəsindəki göydələnlər də su içərisində kiçik adalar kimi görünürdü. Dountaunun beş-altı mərtəbə hündürlüyündə binalardan ibarət olan şimal hissəsi bir vaxtlar ən varlı şəxslərin malikanələri, villaları ilə məşhur olsa da, indi “Injured heart” (“Yaralı ürək”) adını almışdı və hamının nəzərində şor suların gəmirib yararsız hala saldığı yaralı ərazi hesab olunurdu. Bir vaxtlar bütün dünya əhalisinin böyük coşqu ilə görməyə çalışdığı məşhur “Qrin-Park”dan və Bruklində yerin altında qurulmuş nəhəng akvariumlardan əsər-əlamət qalmamışdı. Min beş yüz il əvvəl torpaq altında okean hesab olunan bu akvariumlar sanki daha da böyəlmiş və Nyu-Yorkun özünü büsbütün akvariuma salmışdı. Burada bir sıra göydələnlər dim-dik baş qaldırılmış və sudan xilas olmağa çalışmış kimi görsənirdi. “Tribyun-bildinq”, “Vulvort-bildinq”, “Rokfeller mərkəzi” və BMT-nin binası suyun ortasında kömək diləyirmiş kimi qalmışdı. Qugenheyim muzeyi, “Vivian Bomont” teatrı, C.Kennedi adına aereport, “Metropolitan opera”, Nyu-York flarmoniyası, min ildən çox zaman keçirtmiş digər məşhur tarixi abidə, muzey, yetmişdən artıq teatr, qırxa yaxın kollec, böyük elmi idarələr suların altında boğulubmuş kimi görünməz olmuş və ya üst mərtəbələri ilə havadan ekskursiya obyektinə çevrilmişdi. Nyu-York Elmlər Akademiyası və Siyasi Elmlər Akademiyası suların əhatəsində qalıb, qismən istifadəsiz və qismən də yararsız hala düşmüşdü. Bu yerlərlə əlaqə vasitəsi kimi havada kiçik helikopterlər, hidromobil və hidrofillər uçurdu. Şəhərin okean səviyyəsindən aşağı nahiyyələrində yerləşmiş katolik kilsələri, sinaqoqlar və bir neçə məscid suyun qalxması nəticəsində çoxdan idi ki, uçulmuş, dağılmış və ya şoraba qoyulubmuş kimi şor sular altına qərq olmuşdu. Bu şəhərin bəzi yerlərində hətta on-on beş mərtəbəli yaşayış binaları da sanki boğulub su üstündə tərpənməz qalmışdı. Bir vaxtlar bu şəhərin ayrı-ayrı nəhəng parçalarını bir-biri ilə birləşdirmiş 3 böyük asma körpüdən biri –

Brooklyn korpüsünün hər iki tərəfi suyun əhatəsində olduğu üçün indi suyun ortasında dik qoyulmuş və bir-birinə bağlanmış iki “H” hərfini xatırladırdı. Lonqaydn korpüsünün birinci mərtəbəsini okean suları yuyurdu. Təkcə Manhattan korpüsü son on illiklərin su zərbələrinə sinə gərməkdə davam edirdi. Bir vaxtlar Nyu-Yorkun bütün kommunikasiya sistemi şəhərin altı ilə keçirdi. Şəhər altında bir texniki şəhər salınmışdı. Yeraltı şəhərdə elektrik, su, kanalizasiya, istilik və rabitə xətləri yerləşdirilmişdi və burada on minlərlə insan çalışırdı. Lakin daha həmin şəhər də yox idi. Onun daşdığı funksiya bir sıra yerlərdə icra olunmur, bəzi yerlərdə isə səyyari və hava sistemi ilə həyata keçirilirdi. Artıq 100 ilə yaxın idi ki, daha Nyu-York böyəlmir, artmır, inkişaf etmir, əksinə, sürətlə sıradan çıxırdı.

Uca “Marrioti Marquis” mehmanxanasının ən son mərtəbəsinin barında, hərlənən kreslodə oturmuş ağ libaslı, ağ saqqalı bir kişi pəncərə arxasından aşağıda və su içərisində qalmış bu şəhərə baxırdı. O əvvəlcə təəssüf hissi ilə başını yırğalamış və dərindən köks ötürmüşdü. Barın içəri dağınıq və tör-töküntü vəziyyətində idi. Burada bu ağsaqqal kişidən başqa daha kimsə görünmürdü. Barın boş qalmış rəflərində sınımış butulka tikələri, güllə izləri və bir neçə boş şüşə vardı. Ətrafda görünən bir neçə stol və stullar aşmış, əksəriyyəti qırılmışdı. Yerdə zibillik, bulaşlıq hökm sürür, iri siçovullar qaçırdı. Barın qapısı sındırılmış, amma bir layı yerindən azacıq qopsa da düşməmişdi və indi astadan yellənirdi. Buranın yeganə “müşərisi” ona xidmət göstərəcək bir kimsənin və bir şeyin olmadığına rəğmən sakitcə və tərpənməz halda oturub gözləyirdi. Enli alının altından irəliyə dikilmiş baxışları tədricən Nyu-York şəhərinin başı üzərindəki məchulluğa və oradakı bir zərrəyə doğru yönəlirdi. Həmin zərrə birdən böyük bir aləm qədər böyeldi, sonra açıldı və işıqlı salona çevrildi. Salonun ortasında dəyirmi stol qoyulmuş, üstündə büllur çilçiray yandırılmış, arxasında ağ libaslı, ağ saqqalı yeddi kişi oturmuşdu. İçəri XIX əsrin klassik mebel nümunələri ilə bəzədilmişdi. Bir divar boyu iri və çox nəfis bəzədilmiş guzələr, dibçəklər, sol tərəfdəkində bir neçə heykəl, sağ tərəfdə iri kitab şkafları qoyulmuş, ön divarın iki yerində isə iki iri tablo asılmışdı. Uzaq Nyu-Yorkdan buraya qayıtmış baxışlar qarşı divardan asılmış bu tabloları dikilmişdi. Bu tabloların birində Lev Bryllov adlı rəssamın “Pompeyin son günü” rəsmi, digərində isə XX əsrin dahi rəssamı Salvadore Dalinin “Yeni insanın doğulmasını müşahidə edən geopolitik körpə” surrealist əsəri əks olunmuşdu. Qədim Pompey şəhəri göylərdən yağan alov içərisində od fəlakətinə məruz qalmışdı. Binalar dağılır, heykəllər aşır, harınlamış insanlar daşlar və alov dilimləri altında qalıb həlak olurdu. Çox dəhşətli mənzərə idi. Digər əsərdə isə qadın obrazının əli və işarət barmağı yumurtaya oxşayan Yer kürəsini yararaq içərisindən çıxmağa çalışan yeni insanın Yer kürəsinin hansı nahiyyəsində doğulacağını göstərmiş kimi uzanmışdı. Həmin Yer nahiyyəsini dəqiqləşdirmək olardı. Amma yeni insan doğulacaqdımı? Bu necə olacaqdı?

Bu portretin bir bucağından içəriyə qayıdan nəzərlər burada sükuta qərq olaraq fikrə getmiş ağsaqqal müdriklərin üzrində dolaşdı. Onlar çox mühüm bir hadisənin müzakirəsinə toplanmışdılar.

– Müdriklər, biz adi alim zəkasının qəbul edə biləcəyindən bir neçə dəfə artıq qədər elmə yiyələndik.– deyə bu ağsaqqallardan biri– ortada oturmuş cüsəli, daha şux görünən ağ saçlı Eldər Ariya astadan sözə başladı.– Biz artıq çox şeyə nail olmuşuq, hətta qismən də ölümsüzlüyə qovuşmuş bəşər övladlarıyıq. Mərhum Tibet kahinlərinin zəhməti hədəfə getməmişdir– Ali Elmi Məkan çoxdan yaranmışdır. Lakin indi bəşəriyyət tamam təhlükə qarşısındadır. İnsanlıq öz məcrasından çıxmış, başqa istiqamətdə inkişaf edərək, əslində gəlib hər şeyin son pilləsinə çatmışdır. Hər kəs öz işi ilə məşğul ikən, biz də zamanında elmlə çox məşğul olduq. Nəticədə, dünya, cəmiyyət və insanlıq elə bizim öz tərəfimizdən də unuduldu. Biz dünyanın altı qitəsindən buraya cəm olub, Tibetdə öz dünyamızı– Ali Elmi Məkanı yaratmışuq. Lakin Ali məkanın özü də Yer dünyasının bir zərrəsi olduğu üçün indi o da təhlükə altındadır. İki yüz il əvvəl bu məkanın bünövrəsini qoyanlar məhz bu məqamı nəzərdə tutmuşdular. Amma biz çox yubandıq. Bəşəriyyətin bütün elmi nəaliyyətlərini toplamaq və bunun cəmini əxz edərək bu dünyanı, həyatı tanımaq, ona bələd olmaq və barəsində mükəmməl qərar çıxarda bilmək heç də asan deyildi. Amma artıq dünyada çox şeylər öz həlli yollarını tamam itirib, geriye bütün

körpülər yandırılıb. Hətta səmadakı Ay da peyki olduğu Yer planetində baş alıb gedən bu pozğunlulardan, aşınmalardan, bio-enerji fəlakətindən təsirlənmiş və sıradan çıxmış durumdadır. Bilirsiniz ki, Ay həmişə Yerin enerji xofunu çəkmiş, enerji balanslaşdırıcısı funksiyasını daşımışdır. Amma Yerdə baş verən hədsiz haqsızlıqlar, böyük günahlar, ağla sığmayan cinayətlər, misilsiz ədalətsizlik, həddi-hüdudu olmayan əxlaqsızlıq, insani və ekoloji fəlakətlər ötən minilliklər ərzində özündən ixrac etdiyi yüksək dozalı mənfi enerji ucbatından Ayda toplanaraq onu da sıradan çıxartmış, dağılmaq həddinə gətirmişdir. Yerin matrisi sıradan çıxmışdır, cənablar!

Bu sözlərdən sonra bir müddət kimsə danışmadı. Hamı dərin və əzablı düşüncələrə daldı.

– Yer dünyasının nəhayət tamam məhv olacağı təqdirdə bizim elmi nəaliyyətlərimiz kimə və nəyə lazım olacaq ki?– Bir ayrı ağsaqqal dedi.– Böyük Ariya doğru buyurur, artıq insanlıq öz yolundan ayrılıb və tamam başqa bir istiqamətə yönəlmişdir. Bu istiqamət İblisə məxsus olduğu üçün onun sonu hər şeyin məhvi deməkdir.

“Marrioti Marquis” mehmanxanasının barında, hərlənən kresloda oturmuş ağ libaslı, ağ saqqalı həmin kişi burada baxışlarını divarlardakı tablolardan ayırdı və:

– Bəli, Mərhəmətli Adama, Siz haqlısınız, insanlıq öz yolunu tamam azmış, nəticədə Yerin matrisini də sıradan çıxartmışdır.– dedi. – Hər şey maqnit burulğanına düşmüş kompasa əqrəbi kimi hərlənir. Biz indi bütün diqqətimizi bəşəriyyətə, onun və dünyanın xilasına yönəltməliyik!

– Biz Yeri heç vaxt unutmadıq, cənab Cuna! Həyatımız və fəaliyyətimiz daha çox Yerin – insanlığın elmi nəaliyyətlərini toplamağa, yuvarlaq və daha mükəmməl hala salmağa sərf olundu. İndi biz onun barəsində mükəmməl qərar çıxartmaq iqtidarındayıq. Bu bilgiler Yeri tədqiq edən hər hansı kənar planetin alimlərini minillər irəliyə aparar. Bunlar çox dəyərlidir! Yerdə daha öyrənməli nəşə qaldımı?

– Elədir, cənab Adama. Biz daha çox elmi baza yaratmaq, ən mükəmməl elmi kəşflər etməklə məşğul olduq. Kosmosu – uzaq ulduz sistemlərini, qalaktikaları da öyrəndik. Lakin üzərində durduğumuz Yerin taleyini untduq. Dünyanın aparıcı dövlətlərini Dünya İnformasiya Mərkəzində nəzarət altına salmağımız da yalnız elmi nəaliyyətlərdən xəbərdar olmaq və AEM-in aşağı lojaları ilə əlaqə saxlaya bilmək üçündür. Yer bizim üçün yalnız sadə laboratoriya oldu. Biz ona birbaşa təsir etmək işlərilə məşğul olmadıq.

–Bir qədər gec olsa da, cənablar, biz indi yalnız Yer kürəsinin, dünyanın, bəşəriyyətin xilas olması barədə düşünməliyik! – Kaynd Adama dedi.– Bunca tədqiqatlar, elmi bilik bazası toplamaq, dünyanın kompüterləşməsi, nə bilim... Daha yetər! AEM bəşəriyyəti uğurla idarə etmək, istiqamətləndirmək, yanlışlıqlardan, fəlakətlərdən çəkəndirmək üçün yarandı. Nəhayət, biz buna başlaya bilərik.

–Bəli, biz indi yalnız Yer barəsində düşünməli, onun xilas edilməsi üçün təcili və əsaslı tədbirlər görməliyik. Amma necə? Bu işdə böyük ideyalar mühüm rol oynayır. Dindən daha böyük ideya ola bilməz. Bəlkə insanlığın yeni bir peyğəmbərə ehtiyacı var! Bəlkə dünyaya yeni bir peyğəmbər gətirilsin və biz də görünməyən qüvvələr kimi ona kömək və onu mühafizə edək. Bizim buna hər cür imkanımız çatır.

Kaynd (“Mərhəmətli”) Adama ona razılıqla başını tərpətdi. Amma digərləri yenə də bir müddət susdu. Sonra danışmağa başlayan şəxs hamıdan daha uca, şux qamətli və böyük bədənli Elder Ariya idi. O üzünü sonuncu danışana çevirdi.

– Xilaskar Cuna, o peyğəmbəri bu dünyaya yəqin ki, biz gətirməli olacağıq. Ancaq bu peyğəmbər insanlıq tərəfindən qəbul ediləcəkmi? Məncə mövcud dinsizlik, imansızlıq, ateizm halında bu insanlığın daha bir peyğəmbərə inamı olmayacaq. Həm də peyğəmbərlik limiti çoxdan sona çatmışdır.

Kaynd Adama üzündə razılıq ifadəsi ilə Elder Ariyaya baxdı.

–Siz doğru buyurursunuz, Böyük Ariya! Ancaq Peyğəmbər Allahın elçisi deməkdir. Biz isə Allah deyilik, olsa-olsa onun yalnız seçilmiş müridləriyik! Həm də Allah sonuncu peyğəmbərini miladi beş yüz yetmişinci ildə göndərmişdir. Muhəmməd peyğəmbəri! Əlbəttə, nə xristianlar, nə

də müsəlmanlar bizim göndərəcəyimiz yeni peyğəmbəri qəbul etməyəcəklər. Üstəlik, biz də günah iş tutmuş olacağıq. Allah müridinin günah iş tutmağa ixtiyarı və düşüncəsi çatmaz! Biz bir ayrı yol axtarmalıyıq.

Xilaskar (“Deliver”) Cuna etiraz etdi.

– Öldə etdiyimiz nəticələr belə düşünməyə əsas verir ki, artıq Yer dünyasında nə bir elə əsil mömin xristian qalıb, nə də əsil mömin müsəlman! Ona görə bəlkə də heç kimsə bizim elçimizin dini nöqtəyi nəzərlə əsil peyğəmbər olmadığını iddia etməyəcək? Elə deyilmi, Lütfükar İsusə?

Lütfükar (“Greysful”) İsusə başını buladı.

– Yer dünyasında nə əsil müsəlman, nə əsil xristian, yəhudi, indus, buddist olmadığı bir zamanda deməli, insanların heç nəyə inamı qalmamışdır. Bu halda peyğəmbəri kim qəbul edəcək, ona kim inanacaq və bu insanlıq üçün o nə edə biləcək? Sadəlovh və avam insana nəhayət ki, nəyisə başa salmaq bəlkə də mümkün olar. Lakin heç də sadəlovh və avam deyil, əslində imansız olan və İblisə sitayiş edən müasir çoxluğa nəyisə anlatmaq mümkün olmayacaq! Bu uzun bir zamanın işidir. Zamanımız varmı?

Yenə də bir müddət hamı susdu, düşüncələrdə yollar arandı.

– Kamil Aza, bəs Siz nə təklif edərdiniz? – Deliver Cuna soruşdu.

Kamil (“Pöfekt”) Aza sağ əlini çənəsinin altına söykəyib, bayaqdan fikrə getmişdi.

– Deməzdim ki, Yer üzündə daha bircə nəfər də imanlı insan qalmayıb. Xatırlayaq ki, məhz sonuncu iman sahibinin sonuncu ibadətindən və son inamından sonra dini kitablara əsasən gözlənilən məşhər günü başlayacaq. Hələ ki, bu başlamayıb, deməli, hələ ki, həm müsəlman, həm xristian və digərləri qalıblar. Düşünürəm ki, bəşəriyyəti yalnız təmiz, pak insanların vasitəsilə xilas etmək olar. Bu barədə növbəti həftəsonuna kimi düşünməli, sonra yenidən toplanmalıyıq.

– Hər gün insanlığın əleyhinə işləyir. – Greysful İsusə dedi. – Yer kürəsi kainata mənfi enerji göndərməklə kainatı qarışdırır. Ay fəlakət həddindədir! Milyon illər ərzində Yerə məftun imiş kimi onun başına dolanan Ay indi sanki öz sevgilisi Yerə tamam qovuşmaq ərafəsindədir. Ancaq ki bu “vüsal” təkcə pərvanənin şama yapışib yanması yox, həm də şamın sönməsi - hər ikisinin sonu deməkdir.

– Ayı ayrıca xilas etmənin başqa yolu yoxdurmu? – Pöfekt Aza soruşdu. Sonra da, – Bəlkə biz əvvəlcə Ayın xilas edilməsi barədə düşünək.

– Cənab Kamil Aza, biz Yerdə olduğumuz üçün onun xilas işləri daha real və asan ola bilər. Ay Yerin bir təbii peyki olmazdysa, onun cazibəsindən kənar olardysa, bəlkə də bu barədə düşünmək olardı. Ammaonları ayrı-ayrılıqda xilas etmək mümkün deyil.

– Adama çox gülünc görünür: ətrafı – kainatı görə bildiyimiz halda, ən uzaq qalaktikalarda gedən prosesləri izlədiyimiz halda özümüzü – Yeri unutduq və görə bilmədik. Bu yəqin ki, insanın xislətindən gəlir; özünü görə bilməmək. Amma heç inanmaq olmur ki, Yer üzündə daha iman sahibləri qalmamış olsun.

– Sizinlə razılaşmaq olar. Ən azı biz varıq. Deməli, Məşhər günü bizdən sonra ola bilər. Biz isə tam ölümsüzlük astanasındayıq.

– Unutmayaq ki, biz fəvqəlbəşəri! – Kaynd Adama dedi. – Məşhər günü isə daha çox adi bəşər övladına aiddir. Bu barədə Müqəddəs Mehitanın fərqli düşüncələri varmı?

– Məncə, Böyük Ariyanın təklifini təcili qəbul etməliyik. – deyə bayaqdan susaraq düşünən digər ağsaqqal müdrik – Müqəddəs (“Holiy”) Mehita astadan bildirdi. – Əgər təqdim olunan variant heç bir effekt verməyəcəksə, onda yeni yollar aramaq olar. Hələlik olan variantımız budur. Möhtərəm Canatanın da bu barədə fikirləri fərqlidirmi?

– Böyük Ariya öz variantını tam təqdim etmədi ki. – Möhtərəm (“Henrebl”) Canata dedi. – Biz bu variantın yekun formasını dinləyək, sonra müzakirə edək.

Nəzərlər Elder Ariyanın üzərinə cəm oldu. Elder Ariya başını razılıqla tərpətdi.

– Müdriklər, bu barədə Sizlərin bəziləri ilə fikir mübadiləsi etmişdik. Düşünürəm ki, bu variantı sınaqdan keçirtməyə, yəni Yer üzünün beş qitəsində mənəviyyat inqilabı edilməsinə dəyər. Qeyd olundu ki, Yer üzünü heç də tamamilə imansızlaşmayıb. Hər qitədə bəlkə də onlarca

günahsız, pak, təmiz və imanlı insanlar müəyyən etmək olar. Bizə onlardan biri də kifayət edər. Lakin hər şeyi təbii axarın ümidinə buraxırıqsa, bu halda inqilabın dünyanı bürüməsi böyük zaman aparacaq. Buna isə vaxt yoxdur. Bu beş nəfəri öz məkanımıza gətirib, ayrı-ayrılıqda formalaşdırmalı, sonra onları öz qitələrinə qaytarmalıyıq. Onsuz da bizim hər birimiz bir qitə üzrə tədqiqatlara məsuluq. Bunun özü ən böyük, bəlkə də sonuncu tədqiqatımız olacaq. Hər şey bu adamların vaxtında və düzgün müəyyənləşməsindən, mükəmməl hazırlanmasından və güclü fəaliyyətindən asılı olacaq. Onlar bizim görünməz nəzarətimiz və köməkliyimiz altında fəaliyyət göstərməli, hamıya obyektiv, real və diqiq nümunə olmalı, insanları doğru yola təşviq etməli və beləcə mənəviyyat və ekalogiya inqilabı gerçəkləşdirməlidirlər. Bu bilirsinizmi nə deməkdir?! İnsanların müəyyən bir hissəsi əsil həqiqəti dərk etdikdən sonra cəmiyyət çalxalana- caq, insanlar daha indiki kimi yaşaya bilməyəcək, ayağa qalxacaqlar! Təkcə dünya elmi yox, elə yaşam tərzində də öz yolundan çıxmış, başqa istiqamət götürmüşdür. Bizim vasitəmizlə irəliyə çıxacaq həmin şəxs bütün bunlara qarşı qiyam, üsyan, inqilab edəcək! Bəs əsil ziyalı nə deməkdir?! Bu inqilab nəticəsində nəhayət ki, insanlıq öz ali zatına qayıtmağa məcbur ola bilər. Belə mənəvi inqilabdan sonra insanlıq bəşəriyyətin xilas olunmasının təməlini qoyar. Seçəcəyimiz şəxslər elə bir növ peyğəmbər missiyasını yerinə yetirəcəklər.

– Amma biz onu insanlığa yeni din və peyğəmbər kimi təqdim edə bilmərik. – Kaynd Adama etiraz etdi. – Bu məhz onların sırasından biri olmalıdır ki, onların özü tərəfindən qəbul edilsin. Bəli, peyğəmbərlik erası bitmişdir. İnsanlıq ona göndərilmiş peyğəmbərlərə inamını bərpa edə- disə, bu elə kifayət edərdi. Amma daha bundan keçib. Hər şey tam səmimi, real və inandırıcı olmalıdır. İnsanlar dünyanı özləri necə dağıdıblarsa, özləri də eləcə qurmalıdırlar. Biz isə bu işdə fərqlənənləri İblisdən və onun nöqərləri olan gizli təşkilatlardan qorumağa çalışmalıyıq.

– Bəlkə özümüz insanların arasına qayıdaq? – Holiy Mehita dedi.

– Yox, Müqəddəs Mehita, özümüz insanların arasına qayıdırıqsa, bu çox böyük vaxt aparar və risk tələb edər. Bizim fəvqəladə müdaxilələrimiz seçilmiş şəxslərin haqlı olmasını sübut etməlidir, onları qorumaq lazımdır! Bu çox böyük və çox həssas məsələdir. Bəşəriyyət daha nə ibtidai icma quruluşunda olduğu qədər sadələvh, nə də orta əsrlərdə olduğu qədər inanclı deyil! Amma bəşəriyyət hakimiyyət uğrunda deyil, dünyanın xilasını naminə inqilaba, hər şeyi nəhayət ki, dəyişib atmağa hamilədir! Bu hissi onda oyatmaq lazımdır. Ola bilsin ki, daha hər şey gec olsun, daha heç nə alınmasın və biz bir ayrı yol seçək... ola bilər. Hər halda indi mən də bundan daha münasib yol düşünürəm. İnqilablar həmişə köhnənin dağılmasına, yeni nəşə qurulmasına xidmət edib. Bu yeniliklər çox vaxt köhnədən daha betər olsa da, daha indiki vəziyyətdən betər nəşə ola bilməz. Ona görə də indi də nəhayət bütün bu vəziyyətə qarşı inqilab – mənəviyyat inqilabı gerçəkləşdirmək vacibdir. Əlbəttə, əgər buna yubanmamışıqsa.

Honrebl Canata başını məmnunluqla tərpətdi.

– XIX əsrdə alman filosofu Fridrix Engels özünün "Təbiətin dialektikası" əsərində XVI əsr intibah dövrünü belə səciyyələndirmişdi: " Bu, bəşəriyyətin o vaxta qədər gördüyü bütün çevrilişlər içərisində ən böyük müdaxilə qatnağı idi, dahilərə ehtiyac olan, öz təfəkkürü, ehtirası və xasiyyəti, kamilliyi və alimliliyi cəhətdən dahilər yetirən bir dövr idi." Cənablar, indi də elə bir dövrə böyük ehtiyac var. Bəli, biz də hər qitədə belə dahi, eyni zamanda pak, təmiz əxlaq və mənəviyyat insanların tapılması, onların əli ilə yeni intibah dövrünün yaşanması, müdaxilə qatnağı həyata keçirdib, yəni dünyanın hər yerini eyni bir zamanda ayağa qaldıraraq, dünyanın yeni istiqamətə yönəlməsi təklifini irəli sürməli və həyata keçirtməliyik. Necə ki, XVI-XVII əsrlərdə Avropa intibahı dünyanı xeyli qabağa apardı. Amma təəssüf ki, o zaman bir sıra elm sahələri təbiətin İlahi qanunlarını nəzərə almadan inkişaf yolunu tutdular. Bu isə... Bu da aqibəti. İndi bizim düşündüyümüz bu inqilab dünyanı öz təbii yoluna qaytarmalı və mövcud bələdən xilas edərək irəli aparmalıdır.

Elder Ariya söhbətin fəlsəfi mükəllimə xarakteri almasına imkan vermədi.

– Biz nədən daha konkret ola bilmirik?! AEM yaranarkən qarşımızda qoyulmuş ən ali bir məsələ dünya elmini qorumaq, gələcək nəsillərə çatdırmaq, eyni zamanda həm də dünyanın qarşısına çıxacaq fəlakətlərdən onu mükəmməl qərarlar sayəsində qorumaqdır. Biz dünya

elminin düzgün inkişaf strategiyasını hazırlamış, amma indi həyatın özünün düzgün inkişaf strategiyasını da təqdim etməliyik. Bu çox da çətin olmayacaq. Çətin olan onun kim və kimlər tərəfindən bəşəriyyətə təqdim edilməsidir. Bu biz ola bilmərik, deməli başqa insanlar olmalıdır! Humanoidlər və ya pteylər olmayacaq ki. Dünyanı qarşıdakı böyük fəlakətdən xilas etməliyik! Yalnız mütləq çevrilişlərlə və dünyada yeni intibah dövrü oyatmaqla onu xilas etmək, sonrakı dövrü üçün tədricən yeni strategiyayı həyata keçirtmək mümkündür. Dünya qısa vaxt ərzində xilas edilməsə, heç bu strategiyaya da ehtiyac qalmayacaq.

Elder Ariyanın bu sözlərindən sonra bir müddət yenə də içəridə tam sükut dolaşdı. Ağsaq-qallar stolun ortasındakı məchulluğa baxaraq fikrə getmişdilər. Sonra birinci Holiy Mehita dilləndi və:

– Bu təklifi bir qədər cilalamaq olar!– dedi.– Ancaq çox fikirləşməkdənsə bu gün bu işi bitirməli, səhərdən hamılıqla əməli fəaliyyətə başlamalıyıq! Biz çox yubanırıq. Bu alınmazsa, digər tədbirlərə əl atırıq.

– Biz Ali məkanı hamılıqla tərk edə bilmərik.– Qreysful İsusə dedi.– Ən azı Böyük Ariya Ali məkanda qalmalı, biz isə təcili olaraq qitələrə uçmalıyıq.

– Möhtərəm Canata da Ali məkanda qalmalıdır!– Pöfekt Aza dedi.– Naməlum Uçan Obyekt üzrə tədqiqatları birçə gün də saxlamaq, yubatmaq olmaz.

– Biz əvvəlcə bu təklifi qəbul etməli, sonra cilalamalıyıq.– Kaynd Adama dedi.– Qərar yektiliklə qəbul edilməsə, qüvvədə sayılmayacaq. Kim bu təklifin lehinədir?

Stol üstünə qoyulmuş əllər bir-bir yuxarı qalxdı. Ən sonuncu qalxan isə Deliyver Cunanın əli oldu. Amma onun nəzərləri stolun tən ortasındakı billur çırağın üstündəki məchul nöqtələrdən ayrılmamışdı. Nəzərləri tədricən bu nöqtələrdən uzaqlaşır, məkan və zaman sədlərini aşır, gələcək zamana doğru gedirdi. Gələcək zaman isə qısa vaxt məsafəsində idi. Onun indiki zaman halında bu şəffav zərrolərin arxasında bir nəfər görünürdü. Bu, “Marrioti Marquis” mehmanxanasının barında, hərlənən kreslodə oturmuş ağ libaslı, ağ saqqalı Deliyver Cunanın özü idi.

Ortada təkcə zaman deyil, həm də hava fərqi vardı. Burada hava çox bulaşlıq və qara dumanlı görünürdü. Sanki hər şey öz rəngini itirmiş, ağ-qara çalar almışdı. Bu dünyanın musiqisi monoton “uşşultu” səsinə ibarət idi.

Deliyver Cuna oturduğu kreslodən qalxıb əllərini öz qoynunda cütlədi və barın pəncərələri boyuca addımlayaraq aşağıda, duman-çən içərisində qalmış Nyu- York şəhərinə daha diqqətlə baxmağa başladı. Orada - bir ünvanda onun görməli olduğu mühüm işlər vardı. Amma o ünvan hara idi. Dünya İnformasiya Mərkəzi bunu dəqiqləşdirməli idi. Birdən o nə hiss etdisə sağ əlini qulağına toxundurdu və bu zaman diqqətini barın qaralmış tavanında dolaşdıraraq, kimisə, nəyisə dinlədi və nəhayət hansısa bir nöqtəyə sarı astadan “Aydındır – on üç rəqəmi altında!” dedi. Daha sonra isə o özünün uzun, ağ əbasının sağ ətəyini sola yığdı, azacıq büküldü və o andaca durduğu yerdə görünməz oldu.

Deliyver Cuna daha bir neçə saat irəliyə – gələcəyə doğru uçdu.

...Nyu-Yorkun metal və şüşə örtüklü soyuq binaları indi həm də okeanda çimibmiş kimi tamam yaş idi. Su içərisində olan binaların aşağı nahiyyəsini yaşıl mamır və ya qəhvəyi rəngli pas tutmuşdu. Ətraf binalardan birinin damında yerləşdirilmiş möhtəşəm “Çey Manhattan bank” sözünün bəzi hərfləri sınıb yarıtmaz hala düşmüşdü. Bu hərflər aşağıdan göründüyündən daha çox, oradan aşağıdakı şəhər daha aydın görünürdü. Şəhərdə diqqəti cəlb edən cəhət onun köhnəliyi, solğun, bulaşlıq, dağınıq və tör-töküntülü görkəmi idi. Şüşə-dəmir rekonstruksiyalı bəzi binalar su üzərində durmuş sıldırım qayalara bənzəyirdi. Bu binaların bəzilərinin pəncərələri qırılmış, ayrı-ayrı nahiyyələri dağılmış, sökülmüş, uçqun vəziyyətinə düşmüşdü. Daha hündür binaların üst mərtəbələri öz görkəmini çox da dəyişməmişdi və oralarda bəzi pəncərələrdə işıqlar yanır, az da olsa yaşayış əlaməti hiss olunurdu. Sapsarı işıqları yanan, pəncərə ağzında, balkon və ya otaqlarında sakinləri görünən, tam fəaliyyətdə olan binalar da az deyildi. Bir çox binaların aralığını bürümüş bulanıq sular keçmiş zamanlarda qalmış bəzi strit və avenyuların asfalt örtüyü rolunu oynayır. Lakin bu “küçələrdə” daha avtomobillər şütü-

mürdü. Əvəzində, hərdən kiçik ölçülü reaktiv qayıqlar, hidrofillər, iki nəfərlik helikopderlər, hidromobillər bu suları yaraq sürətlə irəliləyir, bir-birini ötüb keçir və ya müəyyən məntəqələrdə dayanır, su içərisində qalan bəzi binaların pəncərə oyuqlarından içəriyə daxil olur və ya buralarda qurulmuş kiçik tərsanələrə yan alırdılar. Şəhərin şərq hissəsindəki Bruklin rayonunun küçələrində bir çox binalar okean dalgalarının təzyiqi altında tamam bərbad vəziyyətə düşmüşdü. Bir neçə bina on illiklər əvvəl uçulmuş və eləcə su içərisində xarabalıq kimi qalmışdı. Məşhur Nyu-York gəmi limanı daha yox idi. Həmin nahiyədə lövbər salıb durmuş və ya bir tərəfi üstə əyilmiş iri gəmilər qalmışdı. Ağzı üstə suya çevrilərək alt nahiyəsi yuxarıda qalmış kiçik gəmilər və dəmir karkazı görünən yük kranları da az deyildi. Bu gəmilərin altı pas atmış, köhnəliyin və faciənin sarı və qəhvəyi rənginə bürünmüşdü. Havada iri və kiçik helikopterlər uçuşurdu. Onlar daha çox Nyu-Yorkun şimal-qərb hissəsindəki Manhettendən gəlir və o istiqamətə yönəlirdi.

Aqlameratın Manhattan şəhərinə okean sularından nisbətən az ziyan dəydiyi üçün burada bir çox küçələr qaralır, binalar saf-sadıq ucalır, həyat daha gür davam edirdi. Manhattanın hələ sular altında qalmamış əksər küçələrindəki səkillərin zir-zibil tullantıları onların arası ilə irəliləyən insan ayaqlarına aşağı nəzər rakursunda çox əcaib və bu zibilliyin bir atributu kimi görünürdü. Təkcə səkillərin daş üzlüklərinin üstü ilə deyil, küçələrin maşınlar üçün nəzərdə tutulmuş asfalt-beton örtüyü üzərində də insanlar gəzir, həm də avtomobillər, avtobuslar, motosikletlər şütüyür, havada isə hidrofillər, helikopterlər, hidromobil və riveromobillər uçurdu. Amma burada da insanlar min il əvvəl olduğundan daha az idi. Ətrafda özünün dağınıq, yanmış, uçulmuş görkəmi ilə diqqəti cəlb edən binalar da vardı. Şəhərdə yeni və ya tikilməkdə olan bina görünmürdü. Səki kənarlarında bircə oturacaq və bircə ağac belə qalmamışdı. Onların əksəriyyəti kəsilmiş, doğranmış, bağlarda, parklarda bütün palmalar və bambuklar elə oradaca yandırılmışdı. Bəzi yerlərdə yanmış ağacların kösövləri tüstüləyir və ya qaralırdı. Xəlvət küçələrdə bütün reklam lövhələri sındırılmış, dağıdılmış, bəzilərinin üzərində üfürülən rənglər vasitəsilə və qarma-qarışıq şriftlərlə "To destroy gives pleasure" ("Dağıtmaq zövq verir"), "Free seks, free life!" ("Azad seks—azad həyat"), "God has died long ago!" ("Allah çoxdan ölmüşdür!"), "Avakalipsis", "Luçifer", "Everything for me!" ("Hər şey mənim üçün!"), "Long live anarchy!" ("Yaşasın anarxiya!") və "I have slept by president!" ("Mən prezidentlə yatmışam!") kimi sözlər yazılmışdı. Bir sıra divar, şüşə və lövhələrdə müxtəlif mövzulu primitiv və vulqar yazılarla yanaşı, qadın və kişi cinsiyyət orqanlarının siluetləri cızılmışdı. Bunlar yoldan ötənlərin diqqətini cəlb edirdisə də, heç bir reaksiya doğurmurdu. Hətta piyadaların əynindəki köynəklərin sinəsində və ya kürəkliyində çəkilmiş lüt qadın və ya kişi şəkilləri, cinsiyyət orqanlarının əksi və "I blue" ("Mən maviyəm!"), "To my this telephone" ("Mənim bu telefonuma zəng vur"), "Man meat is very sweet!" ("İnsan əti çox şirindir!"), "I love satan!" ("Şeytani sevirəm!"), "My husband is Luçifer" ("Mənim ərim İblisdir") kimi sözlər və Giram adlı şeytani xatırladan iri "G" hərfi də yoldan ötənlərin nəzərində adılşmışdı. Yalnız bəzi adamlar qadın və kişilərin köynəyinin kürəkliyinə və ya yan hissəsində şalvarına yazılmış telefon nömrələrini öz mobil telefonlarına yazırdılar. Mərkəzi stritlərin saf qalmış bəzi şüşə reklam panolarında da çılpaq qadın və kişi şəkilləri, onların cinsi əlaqə pozaları təsvir olunmuşdu. Bəzi küçə panolarını bəzəyən qanuni şuarlar da insanların diqqətini çəkmir, onları rıqqətə gətirmirdi. "I'm habbu with cyborg" ("Mən kiborqla xoşbəxtəm!"), "Cloinq will take humanitu ahead!" ("Klounlaşma bəşəriyyəti irəliyə aparacaq"), "Everybody is president" ("Hər kəs bir prezidentdir!"), "Death to laws!" ("Qanunlara ölüm!") kimi şuarların rəngi də köhnəlmişdi. Miniklə və ya piyada halda sola-sağa irəliləyən insanlar daha çox öz qayğıları, hissləri, əyləncələri ilə məşğul idilər. Bu insanların geyimində, hərəkətlərində, ünsiyyət vasitələrində tam sərbəstlik vardı. Xüsusən qadın və kişi geyimləri öz nimdaşlığı, tör-töküntüsü, bulaşıqlığı, cırılmış və ya bədənin əksər hissələrini bayırda saxlamış vəziyyəti ilə seçilirdi. Əynində qurşaqdan yuxarı çılpaq vəziyyətdə, yalnız adicə tumanı və ya qurşaqdan aşağı lüt olub, təkcə uzun maykası olanlar da az deyildi. Qadınların bəzilərinin əynində sinə köynəyi olsa da, əksəriyyəti bunsuz gəzirdi. Bu şəhərdə qadınlar daha çox və daha fəal idilər. Sakinlərin çoxu

cavanlar və yeniyetmələr idi. Hansı məhəllələrin daha çılgın olması bina və mağazaların vitrinlərindən, divar yazılarından bilinirdi. Bir sıra mağazalar dağıdılmış, talan edilmiş, yandırılmışdı. Rok musiqisinin bağırçı və çığırçı səsləri, qulaqbatıran ritmlər hər şeyin üzərində kabus kimi dolaşırdı. Bəzi evlərin pəncərə və zirzəmilərindən, dalanlardakı kanalizasiya lyuklarından və səfillərin daldalandığı daxmaların bacalarından tüstü və ya buxar dilimləri qalxırdı. İşləyən mağazalar çox az idi. Hamısının qapısı ağzında əli silahlı mühafizəçilər durmuşdu. Onların bəzilərində satıcılarla alıcılar arasında əlbəyaxa və ya silahlı vuruşma səhnələri yaşanırdı. Bir super-marketin ad lövhəsində “Every kind of narcotic” (“Hər cür narkotika”), “For man and women” (“Kişi və qadınlar üçün”), “Bafomet”, “Blue-sex” (“Mavi -şəhvət”) adları öz cəlbediciliyi ilə fərqlənirdi. Şüşə vitrinində “Weapons” (“Silahlar”) sözü yazılmış mağazada bir gənc alıcı sol tərəf nahiyyədə qurulmuş nişangaha atəş açırdı. Satıcı onu qıyqacı süzürdü. Onun alnında iki yerdə yaşıl sarğı yapışdırılmışdı. Müştəri birdən cəld silahın üzünü çevirdi və sağ tərəfində durmuş satıcının alnına atəş açdı. Satıcı atəşin zərbəsi altında arxadakı rəflərə çırpıldı. Alıcı üzünü çevirib qapıya sarı qaçmaq istəyərkən yuxarı nahiyyədən bir silah lüləsi aşağıya endi və ona üzəüzə tuşlanıb aramsız atəş açmağa başladı. İri çaplı güllələr basqınçının başını və sinəsini darmadağın edərək onu arxası üstə yerə sərdi. Döşəmə sarı, göy, yaşıl, qara və qırmızı rənglərə bulaşdı. Əks tərəfdə qapı açıldı və əyni bronijetli, şişman əzələli, iki nəfər silahlı kişi göründü. Onlar yaxın gəlib, əvvəlcə yerdə müxtəlif rənglərə boyanmış basqınçıya nəzər saldılar. Onlardan biri aşağı əyildi, meyitin boyun hissəsində köynəyi aralayıb baxdı. Orada qırmızı damğa işarəsi vardı.

– Daha birisi! Hara baxırsan çinlilərin istehsal etdiyi bu süni klounlarla rastlaşırsan! Bizim klounlar daha keyfiyyətli deyilmi?

– Hə, Kris, bizimkilər insandan çox az fərqlənir, hətta doğub-törəyə də bilir. Bunlar isə enerjini spirtdən alır. – O biri silahlı kişi belə deyərək piştaxta arxasına keçdi və əyilib yerdəki satıcını qaldırdı. Satıcının alın hissəsindəki güllə dəliyi tədricən birləşir və o öz gözlərini açmağa başlayırdı. Amma yara tamam birləşmədi. Silahlı şəxs dilxor tərzdə başını yırğaladı. – Belə getsə bu əclaflar bizim bütün kiborqlarımızı korlayacaqlar. – dedi.

Sonra o cibindən çıxartdığı yaşıl sarqı dəstindən cırıb, onun alnına daha bir parça yapışdırdı və alnındakı güllə deşiyini qapadı. Eyni zamanda səkidən səs-küylə ötürüb keçən gənclər burada baş verən bu hadisə ilə maraqlanmadılar və heç bu tərəfə nəzər də salmadılar. Onlar öndə gedən qara dərilili gəncin ovcunun içində tutmuş olduğu kiçik maqnitafonun gur səsinə uyğun olaraq “De-mok-ra-ti-ya!” deyərək gülərək oxuyur, qışqırır, rəqs edir, nizamsız addımlar atır, özlərinin tam sərbəst və ifrat azadlığını yaşayb bundan həzz alırdılar. Aralarında bəziləri ağzına xüsusi nəfəslik taxmış, kəmərinə kiçik kondisioner keçirtmişdi və bu yolla təmiz hava udurdu. Başına şarvari şəffaf şilem keçirtmiş adamlar da gözə dəyirdi.

Küçədə asfalt üstündən müxtəlif avtomaşınlar, yuxarıhidrofillər keçirdi. Arada bir və ya ikimərtəbəli avtobinalar da görünürdü. Bu “binaların” sakinləri pəncərələrə dirsəklənib mürgü döyür, siqaret çəkir, öpüşür və ya birbaşa küçəyə tüpürür, müxtəlif zir-zibil tökürdülər.

Narkotika satılan marketdə satıcı tam silahlanmış vəziyyətdə idi. Gözlərinin ətrafı qızarmış, tuluqlanmış, sifəti saralmış, üzü tüklü, başı şlyapalı, orta yaşlı bir kişi satıcıya güclə “Maykl, bu dəfə haqqını ödəyə bilməyəcəm!” dedi. O andaca satıcının sifəti büzüşdü və o, boğazlı çək-məsinə keçirtmiş olduğu qırmançı çıxartdı və “Rədd ol buradan, Frenk!” deyərək onu vurdu. Bir kənarda durmuş nəzarətçi robot sərt addımlarla bu alıcıya sarı irəlilədi, bu səfil narkomanın qolundan tutub, onu qapıya sarı dartdı. Narkoman çırpındı, onun əlindən qurtulmağa çalışdı və “Maykl, əclaf, mənə narkotika ver!” deyərək qışqırdı. Robot isə bütün bunlara məhəl qoymadan narkomanı qapı önünə gətirdi, kənara çəkilərək açılan qapıdan bayıra çıxartdı. Bayırda o bu səfil narkomanın boynuna elektro-tok buraxaraq, onu bir neçə metr kənara tulladı, sonra əlini-əlinə çırparaq, sanki əllərinin tozunu çırpdı və sərt dönüşlə geriye qanrılıb, içəriyə daxil oldu. İçəridə digər müştərilər rahat kreslolarda yayxalanıb oturmuş və ya uzanmış, narkotikanın təsiri altında uyumuşdular. Aralarında burnu ilə geroïn sümürən, qol damarına iynə vuran və nəşə çəkənlər az deyildi. Və bunların da əksəriyyəti qadın və gənc qızlar idi.

11-ci avenyu ilə 86-cı stritin birləşdiyi yerdə işıqforlar yanmırdı. Sürətlə şütüyən maşınlar bir-birlərini gözləmədən əks istiqamətlərə irəliləyirdilər. Bir yol ayrıcında irəlidə gedən maşınlar bir-birlərinə çarpılırdı. Arxadan gələn maşınlar bu vəziyyətdən yan keçə bilmədi və onlar qəzaya uğramış bu maşınlarla və bir-birləri ilə toqquşdular. Medisson avenyu qəza törətmiş maşınlar tərəfindən tamam bağlanmış, hərəkət dayanmışdı. Ucu-bucağı görünməyən tıxacın bir yerində sürücülər kütləvi şəkildə əlbəyaxa vuruşa başlamışdılar və bu onlara zövq verirmiş kimi ucadan qəhqəhə çəkməkdən də qalmırdılar. Səkidən keçənlərin də bəziləri bu mənzərələrə həvəslə baxır, onlara sarı müxtəlif əşyalar tullayır, hətta dözə bilməyib, şövqlə bu vuruşmalara qoşulurdular. Belə döyüş səhnələrinə əhəmiyyət vermədən bir kənarda qucaqlaşib öpüşən, küçədə, səkidə, aftomaşın kapotunun üstündə cinsi əlaqədə, oral və ya anal sekslə məşğul olan yarımçıpaq cütlər vardı. Sakinlərin arasında ağ saçlı qocalar görünmürdü. Bir neçə yerdə öldürülmüş, qan və ya müxtəlif rəngli qatı maye içərisində insan cəsədləri atılıb qalmışdı. Bir hasarın dibində əlini ürəyinin üstünə qoyub hərəkətsiz qalanlar, park və xiyabanlardakı skamyalarda uzanıb, donuq baxışları bir nöqtəyə ilişib qalmış meyitlər də vardı. Kimsə onlara əhəmiyyət vermir, meyitlərin üstündən adlayıb keçir və ya onların ayağına ilişdiyi üçün meyiti təpikləyirdilər. Üzərində “Dead body” (“Meyitdaşıyan”) yazılmış bir maşının içərisi dolduğu üçün işçilər ayaqlar altından götürdükləri daha iki meyiti maşının üstündəki yük yerinə qoymağa məcbur oldular. Daha bir meyit isə səki kənarında qaldı. Küçələrdə polis nəfərləri görünmürdü. Təkcə bir dalan küçədə əlləri, ayaqları və ağzı parça və məftillə bağlanmış vəziyyətdə və əlləri ilə işıq fənərindən asılmış mündirli bir şəxsin kürəyində “polis” sözü yazılmışdı. Bu polis danışa bilməsə də gözlərinin bərəldərək və müxtəlif səslər çıxardaraq özünü yellədir, aşağıda bir neçə sərxoş polis isə onu oradan düşürmək üçün vurnuxurdu.

Amerika qitəsinin bir vaxtlar iyirmi beş milyon nəfər əhalisi olmuş bu möhtəşəm Nyu-York şəhərinin digər bir çox strit və avenyularında nə avtomobil nə də sakin sarıdan indi bir elə sıxlıq deyildi. Əvəzində hər yerdə zibil qalıqları, havada uçuşan polietilən torbacıqlar, kağız parçaları, toz və digər zibil qırıntıları diqqəti daha çox cəlb edirdi. Küçə kənarlarına qoyulmuş böyük zibilqabları aylarla təmizlənmədiyinə görə idi ki, zibillik şişib-daşmış, ətrafı basmışdı. Burada itlər dəstə ilə dolaşır, hürüşür, cütləşir, hərdən isə səkidən ötüb keçənlərin üstünə cumurdu. Bir yerdə iki gənc kənarda durub, əllərindəki kiçik, səssiz silahla zibillik itlərini nişan alıb atəş açırdı. Qəflətən güllə zərbəsi alan itlərin vurnuxmasına, çobalamasına, bir kənara atılmasına baxaraq bununla əylənirdilər. Yol kənarındakı avtobus dayanacaqlarının bir neçəsinin üst və yan örtükləri qoparılmış, digərlərinin dəmir lövhələrinə üfürücü rənglərlə müxtəlif adlar, qadın siluətləri və İblisin təsvirləri çəkilmişdi. Bəzi yerlərdə dayanacaqlar dirəklərə vurulmuş adi lövhəciklərdən ibarət idi. W-Hyuston stritdəki bu kimi dayanacaqların birində, səki kənarında oturmuş, üzü tükü, başında əzik, bulaşmış şlyapa olan bir səfil kişi kürəyini işıq dirəyinə söykəmiş, büzüşmüş və gözlərini yummuşdu. Yaxınlıqda qoyulmuş və içərisi dolmuş kiçik zibilqabıda bir qara pişik eşələnirdi. Səfilin damağındakı siqaret sönmüş və aşağıya doğru əyilmişdi. Aldığı nəfəsə uyğun olaraq siqaret kötüyü astaca tərpənirdi. Bu “Hər cür narkotika” super-marketində robot tərəfindən eşiyə atılmış səfil narkoman Frenk idi. Onun sifətində ağrı-əzab ifadəsi gəzişirdi. Kürəyini söykədiyi dirəyin yuxarı hissəsinə “New- striptiz”, “Kloun çentrium”, “Marlboro” və “Parking” lövhəcikləri vurulmuşdu. Hər lövhəcikdəki yazıya uyğun işarələr çəkilmiş, məsafə göstərilmişdi. “Parking” sözünün altında isə bu dayanacaqda duracaq avtobusların nömrələri yazılmışdı. Orada sonuncu avtobusun nömrəsi pozuntu ucbatından “0” kimi qalmışdı. Dirəyin bu lövhəciklərdən aşağı hissəsində telefon aparatı qurulmuşdu. Köhnə, çirkli, sınıq telefon aparatının üzərindəki “13” rəqəmi aydın oxunurdu.

Səfil Frenk ağrının təsiri altında üz-gözünü büzdü, əllərini qarnına sıxıb bir azca da büzüldü və bu zaman onun damağındakı siqaret kötüyü yerə düşdü. Vəziyyətin azacıq dəyişməsi ilə bu zaman zibilqabıdan hoppanıb çıxan qara pişik əvvəlcə hürkək nəzərlərlə ətrafa, sonra isə Frenki görüb ona sarı baxdı və narazı səslə miyoldadı. Bu qara pişik özünü bir neçə dəfə yalayib təmizləməyə çalışdı. Daha sonra gəlib Frenkin yanında durdu və özünü bu səfil narkomanın dirsəyinə sürtdü. Frenk göz qapaqlarını azacıq aralayıb, öz qarşısındakı məchulluğa

baxdı və yenə də üz-gözünü əzab ifadəsi ilə büzüb, kipriklərini qapadı. Bu zaman dirəyə vurulmuş telefon aparatının zəngi səsləndi. Qara pişik bu səsə sarı da narazı nəzərlərlə baxdı və miyoldadı. Zəng bir neçə dəfə təkrar olduqdan sonra susdu. Elə bu zaman bir başqa zəng səsi də eşidildi. Bu zəng dayanacağa çatıb, qapılarını açan, üzərində “13” rəqəmi yazılmış uzun və içərisində sərnəşinlər olmayan, boş bir avtobusa məxsus idi. O andaca yenidən telefon zəngləri səsləndi. Qara pişiyin baxışları dirəyə vurulmuş telefon aparatına sarı yönəlmişdi, sonra isə buna əhəmiyyət vermədən qarşıdakı məchulluğa dikildi. Birdən pişiyin gözləri bərələ qaldı. Orada avtobusun pillələrinin önündə hava isti hərarət altında imiş tək titrədi, zərrəciklər səyrirdi və tədricən havanın içərisindən kənara bir ağ varlıq çıxmağa başladı. Qara pişik qorxu içərisində miyoldayıb bir kənara sıçradı. Avtobus qapılarını örtüb yerdən tərpendi. Havanı yararaq çıxan ağ varlıq isə tədricən aydınlaşdı və ağ saqqalı, ağ əbəli bir kişiylə çevrildi. Bu həmin “Marrioti Marquis” mehmanxanasının barında oturub Nyu-Yorkun miskin görkəmini ürək ağrısı ilə seyr edən çəvik qoca – Deliyver Cuna idi. O, səki kənarında oturmuş səfilə ötəri nəzər saldı və çəvik addımlarla gəlib səkiyə qalxdı və dirəkdəki telefon aparatının qarşısında durdu. O, əlini aparatın jeton dəliyinə sürtdü və daha bir zəng səsinə sonra dəstəyi qaldırdı. Ağ bığ və saqqalla əhatələnmiş dodaqları dartıldı.

– Əməliyyata başlayıram, Böyük Ariya. Lütfən kosmik qurğular mənim kodumu xüsusi nəzarətdə saxlasın! – o dedi və dəstəyi qulağından aralayıb telefonun üstünə qaytardı.

Deliyver Cunanın baxışları səkinin əks tərəfindəki binanın qapısı üstünə yönəldi. Orada da üzərində “13” rəqəmi yazılmış kiçik lövhə vurulmuşdu. Binanın giriş qapısının bir kənarında görünən ad lövhəsinin üstündə isə “Factoru” (Fabrika) yazılmışdı. Deliyver Cuna qəti addımlarla bu qapıya sarı getdi. Bir neçə addım atmışdı ki, nəşə fikirləşdi, ayaq saxlayıb geriylə çevrildi. Onun nəzərlərinin yönəldiyi yerdə səfil narkoman Frenk büzüşüb qalmışdı. O, diqqətlə və qaşlarının üstündən baxaraq, əlinin içərisini bu səfil varlığa sarı tutdu. Buna uyğun olaraq Frenk tərpendi, başını qaldırdı, dikəldi, çevrilib geriylə baxdı və qeyri-ixtiyari olaraq ayağa qalxdı. Hətta çəvik və qıvraq addımlarla ona sarı yüyürdü və gəlib onun qarşısında dinməz-söyləməz, hər cür əmrə hazır tərzdə dayanıb durdu. Xilaskar Cuna sol əlini onun qarın və sinə nahiyyəsinə, alnına sürtdü və əlini bir kənara çırpdı, sonra elə buradaca sağ əlinin içini onun alnına qoyub, öz pasientinə gülümsədi.

– Adın nədir? – soruşdu.

Pasient alnını dartaraq göz qapaqlarını daha geniş açmağa çalışdı və:

– Frenk Maqdonalds, – dedi.

– Soyadın çox tanış gəlir. Frenk, sən hansı peşə ilə məşğul olmusan?

– Partlayıcıların qurulması və ya zərərsizləşdirilməsi üzrə xüsusi mütəxəssislikdən tutmuş, takso-mobil sürücülüyyə qədər hər işlə, cənab.

– Partlayıcıların zərərsizləşdirilməsi işi cəsurlara xas peşədir, Frenk. Elə peşə sahibinin də nə üçünsə azması, səfalətə uğraması fəlakətdir. Bir sabiq takso-mobil sürücüsü kimi sən bizim əməliyyata yaraya bilərsən. Əvəzində biz səni bu vəziyyətdən xilas edərək.

– Mən Nyu-York merinin iki dəfə xüsusi mükafatını və “Cəsurluğa görə” ordenini almışam, cənab!

– Hansı xidmətlərə görə, Frenk?

– Ordeni İranla doqquzuncu müharibədə iştirak edərkən. Mükafatı isə “Azadlıq” heykəlini iki dəfə partlayıcılardan uğurla təmizlədiyim üçün. – Nə xatırladısa sifətinə məyusluq əlaməti çökdü. – Amma öz evimi partlayıcıdan təmizləyə bilmədim və istefa verdim. Beş il əvvəl takso-mobil sürücüsü idim, cənab. Cizə hər cür xidmət göstərə bilərəm. Amma... lütfən, əvvəlcə mənə bir azca paroin, ya da heç olmazsa geroïn verə bilərsinizmi?

Deliyver Cuna işarət barmağını uzadıb onun qaşlarının arasını ovuşdurdu və:

– Frenk Maqdonalds, çalışaram ki, sən daha narkotika istəməyəsən. – dedi.

Frenk Maqdonalds ona heyvətlə baxdı, sonra üzündə məmnunluq ifadəsi göründü.

– Mən artıq narkotika istəmirəm, cənab, – deyə o andaca bildirdi.

– Elə isə tanışlığımıza şadam! Arxamca gəl, takso-mobil sürücüsü və cənab Frenk Maqdonalds! Sənin bu soy adın mənə nə üçün tanış gəlir bilmirəm.

Delhyver Cuna düşüncəli tərzdə dodaqlarını büzərək irəlilədi və nəsə xatırlamaq istədi. Onlar fabrikanın qapısını itələyib açdılar, vestibülə daxil oldular. Burada bir kimsəni görmədilər.

– Vaxtı ilə bura Nyu-Yorkun ən məşhur doğum xəstəxanası olub!

Frenk Maqdonalds belə dedi. İndi onun əhvalı çox yaxşı idi və o fəallıq göstərüb, burada bir kimsənin olub-olmadığını öyrənmək üçün ətrafa göz gəzdirdi. Eşitdiyi hənirti səsinə sarı yaxın gəlib ağ artırmanın qarşısında durdu. Buradan baxıb, sağ tərəfdəki plastik örtüklü hücrənin arxasında oral sekslə məşğul olan qırmızı xalatlı bir qadın və mülki geyimli bir kişini gördü və tez üzünü çevirdi. Delhyver Cuna isə bu zaman onun qarşısına çıxan qırmızı xalatlı, iri, dik döşləri diqqəti cəlb edən başqa bir qadınla üzbəüz qalmışdı.

– Xoş gördük, cənablar! Hansı xidməti sifariş verəcəksiniz? – deyə o, şövqlə soruşdu və eyni zamanda Frenk Maqdonaldsı maraqla süzdü. – Narkotika inqolyatsiyası, seksual tələbatın ödənilməsi, orqan inplontasiyası, kloun körpə yaradılması,...

– Fabrikanın rəhbərliyi ilə görüşəcəyəm. – Delhyver Cuna onun daha nəsə deməsinə imkan vermədi. – Məni ya onun yanına, ya da kompüter mərkəzinə aparmalısan.

– Bu mümkün deyil, cənab! Hər cür sifariş yalnız burada qəbul olunur.

Delhyver Cuna sağ əlini qaldıraraq, işarət barmağını onun qaşlarının arasına tuşladı. Qırmızı xalatlı qadının simasında o andaca təbəssüm göründü və o “Baş üstə, cənablar!” deyib irəli keçdi.

Göstərici lövhədə “13” rəqəmi işıqlandıqda və lift durdu.

Delhyver Cunanın əli səfil Frenk Maqdonaldsın sinəsində idi. O astadan “Sənin heç bir ağrın yoxdur, Frenk” deyirdi. Liftin qapısı açıldı. Qırmızı xalatlı qadın ixtiyarsız addımlarla liftdən dəhlizə çıxdı. Burada onun arxasınca gələn Delhyver Cuna bu zaman yalnız irəliyə baxır, səfil Frenk Maqdonalds isə indi keyfi kök halda ətrafa nəzər salaraq, hətta geriye qanrılaraq, hər şeyi maraqla və şən ovqatla süzürdü. Bir kimsə gözü dəymirdi. Qırmızı xalatlı qadın bir qapının ağzında durub, cibindən kart çıxartdı, onu qapının nəzarət cihazına salıb gözlədi. Qapı kənarındakı kiçik lövhədə “Management centre, Mr. Yehut Gusman” (“İdarəetmə Mərkəzi, mister Yehut Qusman”) sözləri yazılmışdı. Delhyver Cuna bir qədər irəlilədi, divar önündə qoyulmuş oturmağa sarı baxdı. Bu zaman kart cihazdan bayıra buraxıldı və eyni zamanda qapı açıldı. Delhyver Cuna əlini qarşıdakı oturmağa sarı uzatdı. Buna uyğun olaraq qırmızı xalatlı qadın oturmağa sarı getdi və ixtiyarsız olaraq orada oturub, qarşıdakı divara baxmağa başladı. Frenk Maqdonalds əvvəlcə bu qadına sarı bir addım atdı və əlini onun iri sinəsinə sarı uzatdı. Amma sonra cəld geriye çevrildi və Delhyver Cunanın arxasınca qapıya sarı yönəldi.

İçəriyə daxil olan kimi müxtəlif monitorlar, cihazlar və elektron qurğularla üzbəüz qaldılar. Delhyver Cuna hər şeyə ötəri nəzər saldı. Bu zaman monitorların arxasında oturmuş, qırmızı xalatlı, qara kostyumlu kişiler çevrilib onlara baxdılar və cəld ayağa qalxıb irəli çıxdılar. Çənəsində qısa saqqalı olan ortadakı kişinin yaşca və səlahiyyət etibarını ilə o birilərdən daha böyük olduğu görünürdü. Sağ və sol tərəfdə duranların əlində dəmir çubuq vardı.

– Siz kimsiniz, cənablar? – ortadakı kişi acıqlı tərzdə soruşdu.

– Partlayıcıların zərərsizləşməsi üzrə xüsusi müfəttiş Frenk Maqdonalds!

– Siz buraya daxil ola bilməzsiz!

– Amma artıq daxil olmuşuq! – deyə şən və çevik əda ilə yenə də Frenk Maqdonalds diləndi.

Qarşıda durmuş qırmızı xalatlılar əllərindəki dəmir çubuğu onlara sarı tuşlamaq istədilər. Amma Xilaskar Cuna cəld əlini qaldırdı və havada Frenk Maqdonaldsla öz ətrafına dairə çəkdi. Elə bu zaman dəmir çubuqlardan yayılan göy cərəyan onların qarşısındakı görünməz dairəyə toxunaraq ətrafa qığılcımlar yaydı. Sonra bu göy cərəyan geriye qayıdaraq, onların hər ikisini arxaya çırpdı.

–Oy-yes!!! – deyə Frenk Maqdonalds bu vəziyyətə heyranlıqla və sevinc içərisində bir neçə əl-qol jesti elədi və – Bax belə! Biz zarafat xoşlamırıq, cənab!– deyə ortadakı kişiye sarı ötkəm səslə bağırdı.

Ortakı saqqalı kişi bu zaman həyəcan içərisində geriye çəkildi.

– Sizə nə lazımdır, cənablar?

Deliyver Cuna yerdə yığılıb tərpənməz qalmış iki nəfərə gözücu baxdı. Sonra Frenk Maqdonaldsa:

– Frenk, onların geyimi sənin ölçülərinə tam müvafiqdir, – dedi,– Sən özünü səliqəyə sal.– Üzünü saqqallı kişiye sarı çevirdi.– Bizə Sizin köməkliyiniz lazımdır, cənab Yehut Qusman. Siz mənə Nyu-Yorkun klassik meyarlara müvafiq ən təmiz, pak, məsum varlıqlarını tapmaqda kömək etməlisiniz.

– Təmiz, pak, məsum?.. – Yehut Qusman heyətlə soruşdu.– Bunlar çox ekzotik anlayışlardır. İndi otuz səkkizinci əsrdir cənablar! Bu sizin nəyinizə lazımdır?!

– Əgər bu bizə lazımdırsa, deməli, sizi maraqlandırmamalıdır!

– Tanış fikirlərdir. Sizdən əvvəl bu arzu ilə “İblisin dostları”, “Şeytan kilsəsi”, “Sonuncu günün şahidləri” cəmiyyətinin liderləri də müraciətlər etmişdilər. Deyəsən mason lojalasından da müraciət olmuşdu.

– Siz onlara kömək edə bildinizmi?!– Deliyver Cuna ona zənd ilə baxdı.

– Bəli, cənab!

– Elə isə bizə də kömək göstərə bilərsiniz.

– Biz hər cür xüsusi xidmətlə məşğul oluruq. Amma xidmət ödənişlidir. Hesabımıza bir azca pul ödəmək yetərlidir.

– Yüz milyon dollar! – Deliyver Cuna dedi.

– Bu məbləğə indi nə almaq olar ki, cənab?

Deliyver Cuna istehza ilə gülümsədi.

– Pulsuz olaraq can almaq da mümkündür!

– Mən Sizi başa düşdüm, cənab!– Yehut Qusman əllərini təslimçilik ifadəsi ilə sinəsi bərabərinə qaldırdı.– Sizin tapşırıqlarınızı pulsuz yerinə yetirməyə hazırıq!

– Vaxtı ilə bura doğum xəstəxanası olub, cənab Yehut Qusman.

– Doğum?! Hə-ə, on il beş il əvvələ qədər belə idi. Amma daha... Düz on yeddi ildir ki, bu xəstəxananın doğum sektorunda bir kimsə dünyaya gəlmir. Daha insanlar həkimlərin müdaxiləsi olmadan hamilə qala bilmirlər. Bu lənətə gəlmiş ekolojiya, bədəndəki mikroblar, konsentratlar,.. Həm də ki, buna ehtiyac varmı? Biz insanlara onların sifarişinə uyğun hazır klounlar təklif edirik. Həm də istənilən görkəmdə, yaşda və onun genetik xüsusiyyətlərinin əsil daşıyıcısı olaraq. Bizim fabrika bu sahədə Nyu-Yorkun ən məşhur, ən etibarlı insan fabriki hesab olunur!

– Aydınır. Elə mənə də məhz bu xəstəxanada sonuncu doğulmuş insanların siyahısını verməlisiniz. Dediniz ki, bu on yeddi il əvvəl olub.

– Bu mümkündür. Amma bu nəyi həll edir ki?

– Bizim zənnimizcə çox şeyi. Onların sırasında qeyri-adi doğuşla dünyaya gələnləri ayırd etməliyik.

– Elə satanistlər də bunu istəyirdi. Ancaq mən gərək əvvəlcə kompüter mərkəzinə baxam.

– Satanistlər bunu əldə edə bildimi?

– Bəli.

– Satanistlər? Siz onların İblisin xidmətçiləri olduğuna nə üçün əminsiz?

– İndi hamı onlara xidmət edir, cənab. Başqa kimsə qalıbmı?

– Deməli, elə siz də.

– Elə Siz də, cənab. Yəqin ki, ayrı-ayrı qruplarsınız. Kimisi Giram şeytana, kimisi Bafometə sitayiş edir. Amma hamının başında onlar durmurmu?! Onlar!

– Onlar dedikdə konkret kimləri nəzərdə tutduğunu bilmək belə istəmirəm! Bu barədə danışmağa dəyməz, biz təcili kompüter mərkəzinə qoşulmalıyıq.

Yehut Qusman əlini qaldıraraq onunla razılaşıdı və eyni cür təbəssümlə əlini sağa yönəldib onu bir monitorun qarşısına dəvət etdi. Frenk Maqdonalds bu zaman yerdə heysiz qalmış kişilərin geyimini çıxardır, öz əyninə tutuşdurur-du.

– Buyurun, cənab, burada oturun, biz masona həmişə xidmətdə varıq!– Yehut Qusman Deliyver Cuna oturmaq üçün yer göstərdi və özü də oturub qarşısındakı kompüterə sarı əlinin içini tutdu:– Mən Yehut Qusman! – dedi. –Mənə ən son qadın doğuşu ilə bağlı nəticəni verin! Ən sonuncu ayın nəticələri olsun. Qeyri-adi doğuşları fərqləndirin!

Buna cavab olaraq monitorda bir robotal qadın əksi göründü.

– Bizdə ən son doğum hadisəsi on yeddi il əvvələ məxsusdur, cənab Qusman!

– Nəticəni yazılı təqdim edin!–Yehut Qusmanın ötkəm tərzdə bildirdi.

Bundan sonra əvvəlcə ekranda insan adlarının siyahısı və barələrində məlumatlar göründü. Deliyver Cuna ötəri baxışla digər monitorlara nəzər saldı. Monitorlardan biri dikinə qoyulmuş şüşə sarkofakları əks etdirirdi. Bu sarkofakların içərisində göyümtül maye və bu mayenin içində isə müxtəlif böyüklükdə uşaqlar görünürdü. Onların ağızlarına, burun və qulaq deşiklərinə nazik borucuqlar birləşdirilmiş vəziyyətdə dik qalmışdılar. Deliyver Cunanın sifəti azacıq büzüşdü və o təəssüf hissi ilə başını yırğaladı.

– Bu bir elə böyük siyahı deyil: cəmi altmış altı nəfər. – Yehut Qusmanın səsi eşidildi və o öz qarşısındakı monitora işarə etdi.

– Min beş yüz il əvvəl hər gün minlərlə doğum halını gerçəkləşdirən bir klinikanın acı aqibətinə baxın!– deyərək Deliyver Cuna yenidən başını yırğaladı.

– Bu böyük nəaliyyətdir, cənab! Nyu-Yorkda hələ də bizə həsəd apan klinikalar var. Onlarda ay ərzində bir-iki doğum halı baş vermir. Ancaq onlar bizim kimi... Mən xatırlayıram, insanlar doğum vaxtı necə əzab çəkirdilər. Daha bunlar yoxdur! Bu böyük elmi nəaliyyəti deyilmi!?

– Onu siz elə düşünürsünüz. Belə elm, belə inkişaf və Allaha məxsus missiyalara yiyələnmək istəkləri bəşəriyyəti məhvə aparır. Bəs daha on yeddi ildən sonra Yer üzünü kimlər idarə edəcək?

– Mən istərdim ki, ölkəni seksual əcdadlarımızın klounları idarə etsin.

– İnsan klounlaşması! Allahın yaratmadıqları varlıqlarmı?!

– Allah insanı yaratmışdır, cənab! Bu da insanın bətnində yox, ağlında, elmində yaratdıqlarıdır. Deməli, dolayısı da olsa, bu yaranışda Allahın rolu var. Elə deyilmi?

– Xeyr! Bu kimi məsələlərdə yalnız İblisin rolu var. İnsan insanı kimyəvi reaksiyaların nəticəsi kimi yaratmamalıdır. Onu sevərək, bütün hüceyrələrindən, bütün varlığından nəsə ayıraraq, ana bətnində yaratmalıdır, sizin bu xüsusi laboratoriyalarda, şüşə sarkofaklarda, kompüterlər vasitəsilə deyil!

– Siz yaşınızdan daha köhnə fikirləşirsiniz, cənab. Axı indi heç də hər kəsin seksual imkanları buna yol vermir. Gənclərin əksəriyyəti iyirmi yaşından sonra impotensiyaya uğrayır. Cəmiyyət onların övlad sahibi olmaq istəklərini nəzərə almalıdır.

– Cəmiyyət hər bir xəstəliyin deyil, sağlamlığın keşiyində durmalıdır. Azın, kiçiyin hüquqlarını çox qabartmaqla böyüyün hüquqları tapdanmırmı? Böyük olmaq qürur yeridir, yoxsa qüsurlu yer? Bir vaxtlar bu ideya ilə dünyada azsaylı xalqların hüquqları çox qabardıldı, nəticədə ölkələr parçalandı, yeni-yeni cırıtdan dövlətlər yarandı. Amma elə bu cırıtdan dövlətlər sonradan həm bir-birlərinin, həm Avropa, həm də Amerikanın axırına çıxdılar. Parçalanma zəncirvari reaksiya yaradır, nəticəsi ən ağır neytron və hidrogen bombalarından daha betər dağıntı törədir. İndi ABŞ-in cəmi beş ştatı var. Lakin vaxtı ilə əlli beş ştatı olduğunu bilirsinizmi?

– Bunlar siyasətdir, cənab. Bizim cəmiyyətdə siyasət fahişəlik hesab olunur.

–Fahişəlik?! Dünyanı bu kökə qoyanlar və indi başında duranlar elə fahişələr deyilmi? Nə isə!– Deliyver Cuna qaşlarını düyünlədi.– Sizinlə ictimai mövzularda danışmağa dəyməz. Bizim missiyamız tamamilə ayrıdır. Mənim buna vaxtım və həvəsim yoxdur. Olsa da siz nəyisə qəbul etməyəcəksiniz. Siz yaxşısı budur bu siyahıda olan şəxslərin indi sağ qalanlarının və qeyri-adi

doğulanlarının siyahısını, ünvanını və digər bütün əlaqə vasitələrini müəyyən edin! Hər şey tam dəqiq olsun! Mənim polisdən əlavə məlumat almağıma ehtiyac qalmasın.

– Bu tam mümkün olmayacaq, cənab. Bu şəxslər artıq on yeddi yaşdadırlar. Onların yaşayış ünvanı dəyişmiş də ola bilər. Siz hökmən polisə baş çəkin. Narahat olmayın, oradakıların da əksəriyyəti İblisin əskərləridir.

– Mən buna heç şübhə etmirəm!

Deliyver Cuna ona daha nəşə demədi. Monitordakı siyahı isə az sonra azaldı və orada cəmi on üç nəfərin adı qaldı və hər biri üçün əlavə məlumatlar qeyd edildi. Sonra monitorun sol tərəfindən bir kağız vərəq xaric olundu. Yehud Qusman bu vərəqi götürüb, ayağa durdu və onu ehtiramla Deliyver Cunaya təqdim etdi.

– Buyurun, cənab! Bunlar altı yaşına kimi sağ qalanların siyahısıdır. Digərləri müxtəlif xəstəliklərdən ölmüşdür. Təbii yolla dünyaya gəlişin başqa nəticəsi ola bilməzdi. Bizim fabrikin istehsalı olan uşaqlar isə güclü anti-virus xassəsinə malikdir, onlara heç bir xəstəlik güc gələ bilmir. Biz onlara təminat veririk!

– Reklama ehtiyac yoxdur! Bunların doğum və inkişaf epizodlarını da verin.

– Burada hər şey göstərilib, cənab! Məncə qeyri-adi bir hadisə baş verməyib. Yoxsa burada qeyd olunardı. Bu siyahı çox dəqiq və mükəmməldir. Təkcə birində anormallıq qeydiyyata alınıb. Baxın, bu qızı deyirəm. – O barmağını siyahıdakı bir adın üzərinə qoydu. – Psixi pozğunluq! Yəni dəlilik!

Deliyver Cuna vərəqi alıb siyahıdakı adlara ötürü nəzər saldı. Dəli olduğu bildirilən Mariya Edmond Paolo adlı qızın göstəricilərinə bir elə diqqət vermədi. Bir dəli qızcağız bəşəriyyəti necə xilas edə bilərdi ki! O əvvəlcə özünün ruhuna dinclik verməyi bacarmalı idi. İntellekt göstəricilərinə görə də siyahıda o ən axırıncı göstərilmişdi.

Bu zaman onun diqqətini qarşısında tamamilə başqa bir geyimdə görünən Frenk Maqdonalds cəlb elədi. Qara kostyum ona çox yaraşırdı. Frenkin əlində iki dəmir çubuq vardı və o öz vəziyyətindən razılıqla gülümsəyirdi. Bir qədər əvvəl küçədə, səki qırağında oturmuş Frenkdən indi əsər-əlamət yox idi. Deliyver Cuna da gülümsədi, amma birdən onun diqqətini nə cəlb etdisə sifət ifadəsi dondu və o cəld çevrilib qapıya sarı baxdı. Baxışlarını bu tərəfdən çəkmədən sağ əlini Yehud Qusmana sarı uzatdı. Onun işarət barmağı narazılıq ifadəsi ilə yırğalandı.

– Siz məni öz cəfəng söhbətinizlə yubatmaq istəyirmişsiniz, cənab Yehud Qusman!

Dəhlizdə əyni qırmızı xalatl, əlində dəmir çubuq tutmuş yekəpər adamlar ön qapıya sarı toplaşırdılar. Sonra onlar diqqətlə və qəzəblə qapıya sarı baxırdılar. İçəridə Deliyver Cunanın irəli uzanmış işarət barmağından qopan mavi qığılcımlar Yehut Qusmana sarı axırdı. Bu qığılcımlar onu keyəltirdi, heysiz halda kresloya çökdürdü. Sonra Deliyver Cuna özünün ağ xalatını açıb, Frenk Maqdonaldsı öz qoynuna aldı və o andaca hər ikisi görünməz oldu. Daha sonra yerə iki dəmir çubuq düşdü.

Bayırdakı qırmızı geyimlilər qapını açıb tələsik içəriyə soxulduqda əvvəlcə yerdə uzanmış iki nəfər yarıçılpaq kişini, sonra isə iki dəmir çubuğu gördülər.

...Polis məntəqəsində hamı sanki qurumuş, hər kəs hansısa bir vəziyyətdə donub qalmışdı. Bunlardan bir çoxu qara örtüyə bürünmüş əcaib məxluqlar idi. Qolları qandallı bir yeniyetmə cinayətkarı apardıqları yerdə həm komvoylar, həm də bu cinayətkar dəhlizdə tərpənməz vəziyyətə düşmüşdü. Təkcə yekəpər bir polis zabiti rəisin kabinetinin qarşısında gözlərini döyərək, heyətdən lal-mat vəziyyətdə durub, çıxış qapısına sarı baxırdı. Orada iki nəfər çıxış qapısına yaxınlaşırdı. İrəlidə gedən uzun ağ libashlı, ağ saçları yığılıb hörük kimi düyünlənmiş kişi arxasına nəzər salmadan, qətiyyət və inamla addımlayırdı. Onun arxasınca gələn orta yaşlı birisi isə nə qədər hürkək və ehtiyatla, sağa-sola, geriye baxaraq gedirdisə də, hərdən divar dibində donub qalan polislərə sarı şığıyır və bir andaca əlini onların cibinə soxurdu. Bu, Frenk Maqdonalds idi.

Küçəyə əvvəlcə Deliyver Cuna, sonra onun arxasınca Frenk Maqdonalds çıxdı. İndi onun üzünə təmiz qırxılmış, saçları səliqə ilə darlanmışdı.

– Frenk, ciblərinə nə varsa, burada boşalda bilərsən!– Delhyver Cuna astadan, amma ötkəm səslə dedi.– Sən daha oğru deyilsən!

O belə deyib küçədə durmuş ağ “Mercedes” maşınına sarı getdi.

–Oğurluq nə deməkdir, cənab? Bu bizdə həyat normasıdır! Kimin imkanı varsa görək...

Frenk Maqdonalds onun arxasınca bir qədər tərəddüdlə baxdı, sonra astadan: “Bəli, cənab, mən daha öz müştərilərini soyan taksi-mobil sürücüsü deyiləm!” deyərək, pencəyinin cibində hər nə varsa çıxardıb yerə tökdü. Bunlar polis vəsiqəsi, bankomat, kağız pul, siqaret dolu iki qutu, alışqan və bir yığın açar idi.

–Cənab, bu maşın haradan peyda oldu? – Sükan arxasına keçən kimi Frenk Maqdonaldsın birinci sualı bu oldu.

– Frenk, əgər sən bu modeli bəyənmirsənsə, mən bu andaca onu dəyişdirə bilərəm.

– Yox-yox, cənab, lazım deyil! – Frenk tez dilləndi.– Beş il əvvəl mən elə bu model maşında işləyirdim!

Delhyver Cuna əlindəki kağıza baxaraq:

–Elə isə, Frenk, sən yubanma, yolumuz Convent avenyudakı parka olacaq,– dedi.– Polisin verdiyi məlumata görə bizim Denis Skinner evdən qaçıb və indi özünün naturalist dostları ilə bu parkda yaşayır. Qatı cinayətkar Filip Mişelin adını isə pozaq! Ona ümid etməyə dəyməz! Bəlkə bu naturalistdə nəşə var.

O, barmaq işarəsilə kağızdakı adlardan birinin qarşısında işarə qoydu.

–Cənab, Sizə elə gəlmirmi ki, Siz samanlıqda iynə axtarırsınız.

– Ən əsas odur ki, biz iynənin məhz bu samanlıqda olduğuna əminik! Yoxsa ki, nə çox samanlıq. Təəssüf ki, bizim adamlar bu şəhərdə bundan artığına nail ola bilməyiblər. Belə məlumatlar onlara həyatları bahasına başa gəlir!

Frenk Maqdonalds bir şey anlamadan dodaqlarını büzdü və sonra maşının idarəetmə pul-tunun düyməsini basdı.

Səkinin kənarındakı “Mercades” markalı ağ rəngli maşın yerindən tərpəndi. Bu andaca polis şöbəsinin içərisində də canlanma başladı; donmuş vəziyyətdə olanlar hərəkətə gəldi, içərini səs-küy bürüdü. Rəisin kabinetinin qapısı ağzında gözlərini döyən şişman polis zabiti nəşə anlamağa çalışaraq ətrafa əsəbi nəzərlərlə baxdı və bir kənarda, qolları qandalı bir yeniyetmənin yanında durmuş konvoyları gördü. Onlara sarı:

– Nə durmusunuz, tərpənin!– deyə bağırdı.– İndi də öz oxuduğu məktəbi partlatmış bu sarsaq Filip Mişeli birbaşa karsərə atın!

Convent avenyu ilə şütüyən ağ “Mercedes”in içərisinə küt ritmlər hakim idi. Buna uyğun olaraq Frenk Maqdonalds özünü sağa-sola əyərək rəqs etməyə çalışır, bəzən buna görə maşın da yolda sağa-sola xətlər cızır. Arxa oturacaqda oturmış Delhyver Cuna hərdən ətrafda görünən partladılmış binalara, uçulmuş körpülərə, yol kənarında atılmış, yanmış maşınlarla baxır və başını yırğalayaraq dodaqlarını büzdürdü. Bir yeməxananın içərisində müştərilər qarşılarındakı yemək qablarını bir-birlərinin sifətinə çırpır, qarşı tərəflərə tullayır, bundan həzz alaraq gülür, əylənirdilər. Atılan qablar vitrin şüşələrinə dəyib onları sındırır, küçəyə düşürdü. Delhyver Cuna bu mənzərəyə gözucu nəzər saldı. Sonra onun diqqəti qolundakı saata yönəldi. Saatın bir yerində yaşıl nöqtə işıqlanır, nazik, lakin diqqəti cəlb edəcək qədər zil bir “uşultu” səsi eşidilirdi. Delhyver Cuna əvvəlcə barmağını uzadıb maqnitafonu susdurdu, sonra isə Frenk Maqdonaldsın qulağına toxundu. İçəriyə tam sükut hakim kəsildi. Delhyver Cuna daha sonra qolundakı saatın bir düyməsini sıxdı və sferblata baxdı. O andaca sferblat bir kiçik ekrana çevrildi. Ekranda görünən ağ saçlı, ağ saqqalı qoca Elder Ariya idi. Əvvəlcə onun “Səni salamlayıram, Xilaskar Cuna!” səsi eşidildi.

– Eşq olsun Sizə, Böyük Ariya! – Delhyver Cuna ona baş əyərək təzim etdi.

Sferblatdakı ekrandan ona baxan Elder Ariyanın üzündə məyusluq ifadəsi vardı.

– Siz bu dəqiqə tam kosmik nəzarət altındasınız. Maşınınız Convent avenyu ilə şütüyür. İyirmi birinci kilometrə yolu su basmışdır. 18-ci kilometrə sol tərəfə dönməyiniz məsləhət olardı. Mümkünsə oradakı real vəziyyət barədə məlumat verin.

– Frenk, sən on səkkizinci kilometrə maşını sola döndər, yolu o tərəfdən ara.

Deliver Cuna sürücü Frenkə belə dedi və bir əlindəki kağıza nəzər salaraq qolundakı saata baxdı.

– Burada cəmi on üç namizəd müəyyənləşib. Bunların yarısını sıradan çıxmış hesab etmək olar; cinayətkarlar, narkomanlar, zöhrəvi xəstəlik daşıyıcılarıdır. Qalanları üzrə tədqiqata başlamışam. Təəssüf ki, bizim alt lojalarımız çox da mükəmməl fəaliyyət göstərə bilməmişdir. Yoxsa ki, burada çox vaxt itirəsi olmazdıq. Digər müridlərdən nə xəbər var?– deyərək sonra maraqla soruşdu.

– Xəbərlər... Avropanın paytaxtı Londondan alınan xəbər heç yaxşı deyil!– Elder Ariya məyus səslə bildirdi.– Lütükar İsusə artıq Ali məkana qayıtmışdır.

– Bu necə olmuşdur, Böyük Ariya?– Deliver Cuna da məyus səslə soruşdu.

– Lütükar İsusə Londondakı Qrinviç sarayını xilas edə bilmədi. Dünyanın ən dəqiq işləyən saati məhv edildi. Londonda seçilmiş nümayəndəni manyaklar çarmıxa çəktilər, sonra Qrinviç saatının mexanizmləri arasına atıb əzdilər. Daha sonra isə hər şey partladıldı. Bi-Bi-Si telekanalı terrorçuların təqdim etdiyi süjeti yayınladı. Özlərini “London cəngavərləri” kimi təqdim edən terrorçu qrup bütün dünyaya müharibə elan etdiyini bildirdi. Bu gün eyni zamanda onların Roma üzrə qrupu yeni tikilmiş Vatikanda terror törədib. Bu dəfə Papa Otuz üçüncü Benedikti müsəlman yox, xristian öldürüb. Qoca Avropa yenə də dizləri üstünə çökdü!

Deliver Cunanın gözləri qarşısındakı kiçik ekranda terrorçuların yayınladığı süjetlər canlandı. Burada onlar əyni uzun, ağ libash gözəl, nurlu bir gənc oğlanı yerə yıxıb çarmıxa çəkirdilər. Terrorçular onun əllərini, ayaqlarını ağaca mıxlayarkən o sakitcə qarşısındakı məchulluğa baxır və hamının eşidə biləcəyi səslə “İsa Məsih ölməmişdir!” deyirdi. Terrorçular ona uca-dan güldülər. Sonra çarmıx ağacının dörd bir yanından tutub, artırmanın ağzına gətirdilər. Buradan aşağıda iri dəmir mexanizmlər işləyirdi “Qoy İsa səni xilas etsin!” deyərək onu ağacla birlikdə aşağıya tulladılar. İri çarxların dişləri bir andaca çarmıx ağacını və ağ geyimli oğlanı sıxıb əzdi.

Deliver Cunanın gözlərindən yaş süzülürdü.

– Düzdür, Lütükar İsusə bütün terrorçuları külə çevirdi. – Kiçik ekranda yenidən görünən Elder Ariya belə dedi.– Amma hər şey çox gec idi.

– Bəli, Bəşəriyyəti bu günə gətirən məqamlar çox uzaq keçmişlərdən başlanır. Bəlkə də on altıncı əsrdən.

– Biz bunu müzakirə edəcəyik, Xilaskar Cuna! Əsas olan indi Sizin uğur qazanmağınızdır.

Deliver Cuna göz yaşlarını sildi, dərinə köks ötürdü, sonra qolundakı saat-ekrana:

– Manhettendə axtarışlar davam edir,– dedi.– Biz əvvəlcə xilaskarın özünü bu vəhşi cəmiyyətdən xilas etməliyik, sonra... İcazənizlə Sizinlə xudahifzləşirəm.

Saatın içərisindən baxan ağsaqqal da eyni cür cavab verdikdən sonra Deliver Cuna saatın bir düyməsini basdı və o andaca ekran yenidən saat sferblatına çevrildi. Tədricən ətrafdan insan çığırtıları eşidilirdi. O, üzünü kənara çevirib baxdı. Yolun sağ tərəfindəki düzənlikdə çoxlu adam toplaşmışdı. Onlardan o tərəfdə meşəlik zolağı və müxtəlif tikililər görünürdü. Toplaşanların arxası yola tərəf olsa da nəse tələb etdikləri, dedikləri, qışqırdıqları eşidilir, görünürdü. Deliver Cuna işarət barmağını uzadıb Frenk Maqdonaldsın qulağına toxundu. O andaca Frenk Maqdonaldsın baxışları salon güzgüsünə yönəldi.

– Cənab biz artıq həmin parka çatmışıq.

– Frenk, maşını saxla, burada nə baş verdiyini öyrən.

Frenk Maqdonaldsın arxasınca Deliver Cuna da maşından düşdü. Onun baxdığı istiqamətdə mindən çox adam toplaşmışdı. Hamı var səsi ilə “Freedom!” (“Azadlıq!”) deyərək bağırırdı. Deliver Cuna nəzərlərini ətrafda dolaşdırdı və birdən nə hiss etdisə sərt hərəkətlə yenidən parkda toplaşanlara sarı çevrildi. Onun baxışları qıyıldı, nəyisə dəqiqləşdirmək istədi. Birdən o yerdən qopub yuxarı qalxdı və “Mercedes” maşının üstünə qondu. Buradan toplaşanlara sarı baxdıqda onların çoxu bir andaca qara örtük arxasında qaldı. Deliver Cuna maşının üstündə ikən nəzərlərini onlara sarı göndərdi, nəzərlərini dolandırıb, ön tərəfdən onlarla üzbəüz qaldı.

İndi qarşı tərəfdən baxdıqda onların çoxu şeytan qismində görünürdü. Əcaib görkəmli bu varlıqlar öz baxışları ilə aralarında olan gənclərin üzərinə qırmızı qığılçılar səpirdilər. Hamının qarşısında, uca bir yerdə durmuş, daha əcaib birisinin quyruğu, buynuzları, uzun dişləri, yekə qulaqları, donuzu xatırladan enli burnu vardı. O anlaşılmaz səsə nəsə bağırır, ətrafa daha gur qığılçılar saçırdı. Onun təkcə “Gi-ram!” ifadəsi anlaşıqlı idi.

Delhyver Cunanın nəzərləri ətrafı daha bir qədər hərlənib yenidən ağ “Mercedesin” üstü bərabərinə qayıtdı. O, başını aşağı dikdi və qaşları üstündən baxaraq, əllərini irəli uzatdı. Bu zaman onun barmaqları arasından mavi qığılçılar, sonra isə gömgöy alov dilimləri qopdu və toplaşanların üzərinə axdı. Bu mavi qığılçılar altında qalan qara örtüklü varlıqlar qovuc kimi bir-bir partladı, yox olmağa başladı. Hamının qarşısına çıxıb, öndə nitq söyləyən varlıq isə mavi qığılçılar qarşısında bir qədər duruş gətirdi, amma sonunda şişdi, kükrədi və birdən daha uca partlayışla dağılıb, ətrafa qırmızı tüstü kimi yayıldı. Ancaq daha sonra bu qırmızı tüstü qapqara bulud kimi göründü və yox oldu.

Frenk Maqdonalds özünü yüyürək halda maşına yetirərkən Delhyver Cuna arxa oturmaqda oturmuşdu və məmnun təbəssümlə gülümsəyirdi.

– Cənab, burada etiraz mitinqi keçirilir! Mindən çox etirazçı Corc Buşmen adlı birisinin həbsdən azad edilməsini tələb edir.

– Frenk, kimdir bu Corc Buşmen? Öyrənə bildinmi?

– Cənab, bu Corc Buşmen Ştatlarda Ali məhkəmənin sədri olub. Amma sonra canı olduğu aydınlaşıb, altıмыш altı nəfərin ölümündə günahlandırılır. İnsan əti yeyirmiş! Ömürlük həbs cəzası veriblər.

– Deməli, bu toplaşanlar elə birisinə azadlıq tələb edir!

– Bəli, cənab! İnsan öldürmək, adam əti yemək, cinayət törətmək onun da azad haqqıdır! Hər bir insanın fərdi haqları qorunmalı, müdafiə edilməlidir!

– Əsil insanlar ölümü, müharibəni, dağıntını, fəlakəti müdafiə edə bilməzlər, Frenk! Heç kəsin haqqı bir başqasının haqqının tapdalanması üzərində qəbul edilməz! – Delhyver Cuna əli ilə toplantı yerini göstərdi. – Daha onlar azadlıq düşməninə “Azadlıq” tələb etməyəcəklər!

Frenk Maqdonalds çevrildi və indi orada cəmi iyirmi-otuz nəfərin qaldığını gördü və heyrləndi.

– Cənab, o qədər adam haraya qeyb oldu?!

– Frenk, orada adam elə bu qədər idi. Sadəcə, onların iddiası populyar olduğu üçün sayı da sənə daha çox görünürdü. – Nəsə fikirləşdi və, – Yaxşı, çox yubana bilmərik. Sən parkı axtar, Denis Skinneri tapıb buraya gətir.

Parkdakı gənclər dodaqlarını büzərək, ətrafa dağılışırdılar. Frenk parkın dərinliklərinə doğru getdi. Bir yerdə bir dəstə gəncin çəmənlərdə oturub, damarına iynə vurduğunu gördü. Çəmənlərdə istirahət edən digər qızlar və oğlanlar öz həmcinsləri ilə qucaqlaşmışdılar. Onların köynəyinin ön və ya arxa hissəsində iri “G” hərfi, müxtəlif üçbucaq və göz təsvirləri diqqəti cəlb edirdi. Frenk Maqdonalds onlardan birinin geroin sümürdüyünü gördükdə duruxub qaldı, bir andaca üzünün şuxluğu çəkildi, qaməti boşaldı, bədəni gicikdi və o:

– Uşaqlar, mənə də bir azca verərsinizmi? – deyə yalvarış dolu səsle soruşdu.

– Rədd ol, sarsaq...sənin ananı...

– Burada heç şey havayı deyil! Soyunarsanmı mənimçün?

Bir ayrı yeniyetmə dikəldi, içərisi qan salmış gözlərini onun gözlərinə zillədi.

– Bizim ayınlərdə qara pişikdən daha yaxşı ola bilərsənmi? Sənin qanın nə dadır görəsən?

Qorxudan Frenk Maqdonaldsın rəngi ağardı və o bir neçə dəfə udqundu.

– Uşaqlar, siz Denis Skinneri tanıyırsınızmi? – deyə tez üzünü kənara çevirdi və tənha oturmuş bir yeniyetmə oğlana sarı tutdu.

– Denis?! Denis Skinner mənə xəyanət edib, mən o əclafı görmək belə istəmirəm! – Bu yeniyetmə oğlan nifrətlə kənara tüpürdü, sonra əlinin üstünə səpilmiş ağ tozu bir nəfəsə burnuna çəkdi.

– Güzəl oğlan, bəs sənin xəyanətkar sevgilin Denis indi haradadır?

– Orada yeni tanış Çarlzla sevişir.

Frenk Maqdonalds onun göstərdiyi istiqamətə tələsdi. Amma gedərək də bir neçə dəfə çevrilib, ehtiyatla arxasınca – onlara sarı baxdı. Nəsə anlamaq istəyirdi.

Göyün üzündəki buludlar qırmızıya bürünür, haradasa uzaqlarda bir göydələn bina od tutub yanırdı. Delhyver Cuna arxa oturacağa yayxalanmışdı və qol saatındakı monitorda günün informasiya blokuna baxırdı. Ekranda böyük alov dilimləri, partlayan və gur alov içərisində yanan bir zavod görünürdü. Aparıcı xəbər başlıqlarını səsləndirirdi: “Bu gün məşhur Ford korporassiyasının maşınqayırma zavodu partladıldı. Alınan ilkini məlumatlara görə bunu zavodun sahibi, Berhard Kristofer Ford özü törətmişdir. Mütəxəssislər onun bununla tarixdə dərin iz buraxmaq istəyinin qeyd edirlər. “Ey-Bi-Es” tele-kanalı son yüz illikdə bunun anoloqu olmadığını deyir. Çox güman ki, sahibkar bu hərəkəti ilə Londonun məşhur “Möcüzələr kitabı”na daxil ediləcək. Bu münasibətlə cənab Berhard Fordu təbrik edirik!”

Gələnlər maşına çatdıqda Delhyver Cuna saatın televizorunu söndürdü və onlara sarı diqqətlə nəzər saldı. Sonra başını narazılıqla tərpətdi. Onlardan birisi Frenk Maqdonalds, o birisi isə bir yeniyetmə oğlan idi.

– Cənab, bu da bizim Denis Skinnerdir! Yaraşılıq qey, tanınmış qomoseksualist!

Delhyver Cuna Denis adlanan bu oğlana çox diqqətlə baxmaq istəmədi, qaşlarını düyünləyib, astadan:

– Frenk, o daha bizim Denis deyil!– dedi və üzünü çevirdi.

Enli magistrat yol qollarını açıb gələn maşınları öz qoynuna çəkirdi.

Frenk Maqdonaldsın əhvalı yenə də çox yaxşı idi. O indi maqnitafondan eşidilən ritmik musiqi səsinə yamsılayaraq oxuyur, müxtəlif cür əl-qol hərəkətləri ilə şənlənir və maşını sürürdü. Arxa oturacaqda oturmuş Delhyver Cuna isə əlindəki kağıza baxırdı. Bu kağızda olan siyahıdakı on üç nəfərdən artıq on adın qarşısında işarə qoyulmuşdu. Frenk Maqdonalds əlini uzadıb maşının sandıqçasını açdı və nəsə axtarmağa başladı. Tapdığı siqaret qutusundan həvəslə bir siqaret götürdü və damağına qoydu. Amma nə öz kostyumunun cibində, nə də sandıqçada alışqan tapa bilmədi.

– Cənab, Sizdə alışqan varmı?– deyə o maqnitafonun səsinə azaldı və salonun güzgüsündən arxaya baxaraq, Delhyver Cunanı soruşdu.

– Frenk, sən daha siqaret çəkmirsən!

Delhyver Cunanın ona baxmadan və astadan dediyi bu sözlərdən az sonra Frenk Maqdonalds başını razılıqla tərpətdi və:

– Bəli, cənab, mən daha siqaret çəkmirəm!– dedi.– Onsuz da içəridə nəfəs almaq olmur.– Belə deyib, o, damağından siqareti, sonra yan oturacağın üstündən siqaret qutusunu da götürdü və maşından bayıra tulladı. Daha bir qədər susaraq o irəliyə– qarşıdan gələn yola baxdı.– Cənab, polis Sizdən bu yeniyetmələri niyə axtardığınızı soruşdumu?– deyə soruşdu. Cavab eşitmədikdə,– Bəs Siz nə cavab verdiniz? Öldürmək istəyirsiniz, eləmi? Bəs niyə məhz onları?– Bu dəfə cavab üçün salonun güzgüsünə baxdı, yenə cavab almadığı üçün nəzərlərini yenidən yola sarı çevirdi.– Yəqin ki, onlardan ən sağlam olanın daxili orqanlarını istəyirsiniz. Transplantasiya! Aydınır. Ax, Siz qocalar, daha çox yaşamaq istəyirsiniz! Nə var axı bu dünyada?! Versəniz mən öldürərəm o yeniyetmələri. İndiyənədək bircə nəfər də olsa əsil insan öldürmədim. Tapmadım çünki. Öldürdüklerim kiborqlar oldu.– Salonun güzgüsündən arxa oturacaqdakı sərnəşinə yenidən nəzər saldı. Delhyver Cuna onu eşitmirmiş kimi dərin düşüncələrə dalmışdı.– İnsan öldürmək çox ləzzətli olarmış!– deyə əlavə etdi.– Deyirlər, onların boyun damarlarını kəsmək daha gözəldir. Qan fışqırır qıpqırmızı!

– Frenk, boşla bu söhbətləri, sən insan öldürməməlisən! – Delhyver Cunanın sakit və təmkinli səsi eşidildi.– Bu günahdır!

Bir an sonra Frenk Maqdonalds təslimçi səslə:

– Bəli, mən insan öldürmək istəmirəm, cənab!– dedi.– Çünki bu günahdır. – Daha bir qəddərdən sonra isə o maraqla,– Cənab, bəs günah nə deməkdir?– deyə soruşdu.

– Günah? – Deliyver Cuna başını qaldırıb salon güzgüsündən ona dikilmiş gözlərə təəccüblə baxdı. – Allahın buyruqlarının ziddinə hərəkət etmək deməkdir.

– Allah?! O kimdir? Hə-ə,.. mif, keçmiş zamanlardan qalma fikirlər. Bəs deyirlər Allah çoxdan ölüb! – Frenk Maqdonalds təəccübləndi. – Siz bunu bilmirsiniz?!

Deliyver Cuna öz düşüncələrindən tamam ayrılmıq və ona cavab vermək istəmədi. – Onu da deyirlər ki, Allahı dördüncü dünya müharibəsi zamanı İblis öldürüb!

– Frenk, sən mənim diqqətimi yayındırırsan. – Deliyver Cunanın narazı səsi eşidildi. – Bizi başqa məsələlər düşündürməlidir. Biz bu üç nəfəri hökmən tapmalıyıq. Tapacağımız təqdirdə mən səni bu dünyanın naqisliklərindən tamam xilas edəcəyimin vədini verirəm. İndi isə sən sus və verilən tapşırıqları yerinə yetir.

Frenk Maqdonalds güldü.

– Cənab, mən danışmasam ölərəm. Elə çox danışmayım deyə üçüncü arvadım mənə narkotika dadızdırdı.

– Səni bunsuz da susdurmaq mümkündür – lal-mat, amma...

Bu zaman Frenk Maqdonalds qarşıda nə gördü, maşının sürətini azaltmağa başladı və:

– Cənab, biz çatmışıq, – dedi. – Polisin verdiyi məlumata əsasən Mariyanın valideynləri bu binada yaşayır.

Maşın səki kənarında dayanıb durdu. Deliyver Cuna qapını açıb bayıra çıxdı. O əvvəlcə qarşısındakı çoxmərtəbəli binaya və bu məhəllənin bir-birinə yapışmış kimi görünən digər binalarına nəzər saldı. Küçə boyu uzanan çoxmərtəbələr buralara günəş şüalarının düşməsinə mane olurdu. Frenk Maqdonalds havadan duyulan rezin qoxusunu xoşlamadığı üçün bir kənara tüpürdü.

– Küçədə heç nəfəs almaq olmur. Frenk, sən get oksigen balonu al, maşının kondisionerləri işləmir, salonun havası çox ağırdır, onları təmir elə.

Sonra Deliyver Cuna çevrilib binaya sarı addımlıdı. Lakin Frenk Maqdonaldsın gözləri qarşısındaca birdən görünməz oldu. Frenk nəse anlamaq üçün başını silkələdi, dodaqlarını büzdü və çevrilib getdi.

Bir kompüterin ekranında “MICROSOFT demands company” (“MICROSOFT şirkəti tələb edir!”) sözləri yazıldı. Sonra böyük bir zalda gedən mətbuat konfransı nümayiş edilməyə başladı. Bu kompüterin arxasında kresloya yayxalanmış, orta yaşlı, şişman qadın qulaqlıq və mikrafon taxmışdı. Onun qarşısındakı bu ekranda nümayiş olunan mətbuat konfransındı çıxış edən şəxsin qabağında, stol üstünə qoyulmuş kiçik lövhədə “President MICROSOFT company Mr. Edqar Qeys” (“Microsoft şirkətin prezidenti cənab Edqar Qeys”) sözləri yazılmışdı. Kreslodə oturmuş qadın diqqətlə onun çıxışına qulaq asırdı. “Biz Senatdan tələb edirik ki, Şirkətimizin yaratdığı virtual dünyada ailə qurulmasını təsbit edən yeni qanunu təsdiq etsin! Qanun artıq Konqresdə qəbul edilmişdir. Amma Senat nə üçünsə bu məsələni çox yubadır. Bizim müştərilərimiz arasında virtual sevgililər yüz minlərlədir. Onlar hər gün virtual sekslə məşğul olurlar. Artıq onlarca qadın müştərimiz xüsusi pereparatlar qəbul edərək virtual əlaqə zamanı hamilə olmuşdur. Bu mühüm nəticədir. Bu yolla insanlar zöhrəvi xəstəliklərdən mühafizə olunur. Həm də dünyaya yeni insan növü gəlir. Mən açıq danışacağam: Buna yaşıl işıq yandırılmasa, iyirmi beş-otuz ildən sonra dünya büsbütün kiborq və ya kloun-insanların hakimiyyəti altına keçəcək! Senat bununla həm də dünyanı xilas etmiş olur! Biz bu barədə qanun layihəsini xanım prezidentə də təqdim etmişik! Əminik ki, o bu qanunu təsdiq edəcəkdir. İndi söz Senatındır. Əmin ola bilərəm ki, onun heç bir sualı cavabsız qalmayacaqdır. Bunlar barədə Ali İnformasiya Vasitələrinin də suallarını cavablandırma bilərik. Buyurun.” Müxbirlərdən biri söz aldı: “Cənab Qeys, sizin əcdadlarınız ən məşhur komputer proqramlarının müəllifi olublar. Amma biz oxumuşuq ki, bir vaxtlar həyata keçirdə bilmədikləri müxtəlif layihələr də olub. Virtual ailə modeli də həmin sırada olan layihələrdən biridirmi?”

Bu zaman gerçək dünyada qapı zənginin səsi eşidildi. Eyni zamanda monitorun “panel” hissəsində qırmızı işıq yanıb-söndü. Qarşısındakı monitora baxan orta yaşlı qadın bunu gördü

və kursoru paneldəki qırmızı işığın yanındakı düyməyə “Qapını qoş!” tapşırığını verdi. Ekranda mənzil qapısının ağzı və orada durmuş, ağ libaslı, ağ saqqalı bir kişi göründü.

Deliyver Cunanın gözləri qarşısında mənzil qapısının bir tərəfində kiçik ekran işıqlandı. Orada qulaqlıq və mikrafon taxmış, kresloya yayxalanmış bir şişman qadın göründü.

– Sənə nə lazımdır, qoca?– deyə o ötkəm səsle soruşdu.

– Mariya Edmond Paolo! – Deliyver Cuna ekrana cavab verdi. – O buradamı yaşayır?

– Mariya Paulo?.. Biz Mariyanı hələ yeddi il bundan əvvəl psixiatriya xəstəxanasına təhvil verdik.

– Sağdırmı?– Deliyver Cuna baxışlarını qaldırmadan soruşdu.

– Məncə yox. Mariya mənim bacımın qızıdır. Anası öləndən sonra mən gəlib onun yanında yaşadım. O xəstələndi. Mariya gecələr İsa Məsihlə danışdı. Sonralar öyrəndim ki, o, xəstəxanadan qaçıbmış.

– Haraya?

– Brodveydəki Müqəddəs Mariya kilsəsinə. Ötən il mən o kilsəyə getdim. Mülkiyyət məsələsi vardı. Bildirdilər ki, Mariya özünü kilsənin damından yerə atıb.

Deliyver Cuna ekrandakı hədyan görkəmli qadının gözlərinin içinə diqqətlə baxdı.

– Siz buna əminsinizmi?

– Xidmətçi keşiş... Adını unutmuşam. Vorfolomey, ya da Promotey idi... Onun kilsə qəbristanlığında dəfn edildiyini bildirdi.

– Siz Mariya Paulonun qəbri üstündə dua oxudunuzmu?

– Dua oxumaq? Bunun nə mənası var ki, qoca? O ölmüşdür, vəssəlam! Sən də açıl başımdan, vaxtımı aparma!

Bu sözlərdən sonra ekran söndü. Deliyver Cuna bir qədər dinməzçə fikirləşdi, sonra çevrilib liftin qapısına tərəf getdi. Amma burada da geriye çevrilib qapı kənarındakı sönmüş ekrana sarı zənd ilə baxdı. Oradan aldığı cavab heç xoşuna gəlməmişdi. İçəridə qapılar qovuşan kimi lift hərəkətə gəldi. Deliyver Cunanın baxışları bu qapıların üstündə növbə ilə sola doğru bir-bir yanan ağ işıqlara dikildi. Bu ağ işıqların üzərində mərtəbələri bildirən rəqəmlər yazılmışdı. Sonra bu ağ işıqlardan biri böyəlib göz önünü tutdu.

...Orada -dağların arasındakı yaşıl vadidə ağ əbəli, ağ saç-saqqalı iki kişi addımlayırdı. Bunlardan biri Deliyver Cuna, o biri Pöfekt Aza idi. Pöfekt Aza əyilib çəmənlərin arasından bir kiçik, ağ çiçək dərdi və onu Deliyver Cunaya göstərdi.

– Təsəvvür et ki, daha bu çiçəklər də olmayacaq, hər şey yanib külə çevriləcək.

– Müdrik Aza, biz buna mane olmaqdan ötrü hər şeyi etməliyik!– Deliyver Cuna dedi. – Bütün təkliflər sınaqdan keçməlidir! Biz daha dünyanı öz ixtiyarına buraxa bilmərik.

Pöfekt Aza başını razılıqla tərpətdi.

– Əgər bəşəriyyəti məənəviyyət uğrunda inqilaba qaldıra bilməsək hər şey çox çətin olacaq. İndi hadisələri zamanın ixtiyarına buraxmaq olmaz.

– Mən bəşəriyyəti xilas etməyin daha bir yolu kimi birbaşa İblisin özü ilə savaş açmağı düşünürəm. Amma nə etmək olar ki, ona qarşı ən böyük mübarizə insanların qəlbindən keçir. İnsan qəlbinin qapıları isə yüz illərdir ki, möhürlənib.

– Belə aqibətə sarı bəşəriyyət min illərdir yol gəlir. Bu da son.

– Hər an Yer dünyasından kainata milyonlarca meqavat gücündə mənfi bio-enerji yüksəlir, cənab! Təsəvvür edirsənmi?! Bu isə kainatı təlatümə gətirir. Kiçik astroitlər, kometlər öz traektoriyasından çıxır. Apofis astroitin yaxın gəlməsi də bunun nəticəsidir. Yerdən yüksələn mənfi bio-enerji Apofisi cəlb etdi, indi də özü onun təsiri altına düşüb. İblisin nöqərləri buna çox sevinir. Yaxın günlərdə onlar Suveren Ştatlarda ən böyük ayinlərini həyata keçirəcəklər. Alt lojalardan çatan məlumatlara görə Nyu-Yorkdakı “Azadlıq” heykəlinin içi bu ayin üçün ən münasib yer seçilib. Abidənin sonuncu mərtəbəsində qurban veriləcək. Manhettenin ən pak, ən təmiz, həm də imanlı bir sakini qurban kəsiləcək. Tədqiqatlar göstərdi ki, o yeniyetmə bir şəxsdir. Məhz onu tapmaq, onu xilas etmək və Ali məkana gətirmək lazımdır.

– Şimali Amerika qitəsi sənin nəzarətin altındadır. Əvvəllər sən yalnız xüsusi istedadlı alimləri lojalarımıza, elmi nəticələri isə mərkəzi bazaya toplamaqla məsul idin. İndi isə, buyur, Xilaskar Cuna olaraq bu vəzifəni də gerçəkləşdir.

– Bu çox çətin bir işdir, Müdrik Aza. İnsanlar cəmiyyət həyatını və əxlaq normalarını yüz illərdir ayaqlar altına salıblar. Belə bir zamanda pak əxlaqlı, günahsız birisini tapmaq işi okeanda üzən konkret bir balığı tapmaq və tutmaq qədər çətinidir. Amma mümkündür. Ən azı ona görə ki, heç olmazsa bunun hansı okean olduğu dəqiq məlumdur.

Deliver Cuna belə deyib gülümsədi.

...Lift dayanıb durdu. Qovuşmuş qapı layları kənara çəkildi. Buna uyğun olaraq Deliver Cunanın diqqəti qapı üstündəki ağ işıqların üzərindəki məchulluqdan ayrıldı.

Frenk Maqdonalds maşının kondisionerinə kiçik frion balonlarını qoşmaqla məşğul idi. Başını qaldırıqda salon güzgüsündə nə gördü, təəccüblə cəld arxaya çevrildi. Deliver Cuna arxa oturmaqda oturmuşdu və yenə də əlindəki kağıza baxaraq fikirləşirdi. O, baxışlarını bu kağızdan ayırmadan:

–Frenk, indi Dabulyu yüz qırx beş saylı stritə çıxmalı, oradan Amsterdam avenyuya sarı sürməlisən,– dedi. – Axtardığımız növbəti gəncin –Korolina Sançesin sonuncu ünvanı oradakı birinci binadır. Oradan Brodveyə bir elə uzaq deyil. Kerri Uaytın son ünvanı isə oraldadır – Brodveyə az qalmış.

Frenk Maqdonalds əvvəlcə irəliyə baxaraq nəşə anlamağa çalışdı. Nə üçünsə çox şey ona qarabasma kimi görünməyə başlamışdı. Matoru işə salarkən:

– Təki oralar su altında qalmamış olsun, cənab. – dedi, sonra isə,– Mariya Paolonu da silmək lazım gəldimi?– deyər soruşdu.

Deliver Cuna məchul nöqtələrə zənd ilə baxaraq, ona cavab vermək istəmədi.

Maşın yola düşəndən bir qədər sonra Frenk Maqdonalds maqnitafonun düyməsini basdı və onun tam səsini verdi. Deliver Cuna sanki bu gur səsi eşitmədi və buna əhəmiyyət vermədi. Frenk onun etinasız qaldığını görüb, bir qədər gah yola, gah da salon güzgüsündən arxaya baxdı. Sonra o, musiqiyə uyğun olaraq tədricən züm-zümə etməyə başladı. Daha sonra isə var səsi ilə qadın müğənninin çığırtılarına qoşuldu. Yalnız bundan sonra Deliver Cuna baxışlarını əlindəki kağızdan ayırdı, barmağını maqnitafona sarı uzatdı. Onun barmaq işarəsi ilə maqnitafonun səsi azaldı.

–Frenk, sən mənə mane olmağa başlayırsan. Bu qədər səs-küy olmaz axı!

–Cənab, mən sükut içərisində duruş gətirə bilmirəm ki! O saat əhvalım narkotika tələb edir. Səs-küy isə... Səs-küy içərisində düşünmək də rahatdır. Ritm, qışqırıq, çığırtı, adamın bütün hissələrini oyadır. Sükut mənə darıxdırır.

Bu zaman ətrafdan insan çığırtıları və atəş səsləri eşidildi. Deliver Cuna pəncərə arxasından geriye qaçıran insanları gözücü süzdü. Səkidə silahlı döyüş gədirdi.

–Bu da sənə səs-küy! İstirahət elə.

Frank Maqdonalds gah irəliyə, gah da maraqla bu döyüş səhnəsinə baxmağa və nəyisə dəqiqləşdirməyə çalışdı.

– Cənab, bizim 1erli klounlarla Çin istehsalı olan gəlmə klounlar arasında Brodveyə hakimlik uğrunda döyüş gedir. Köhnə məsələdir! Mən belə döyüşləri çox görmüşəm. Hər ikisi silahlı seçkilərin tərəfdarıdır. Hələ də kimin qalib gəldiyi məlum deyil! Mən klounların qalib gəlməsini istəyirəm.

– Dünyaya atasız və anasız gələn adamların? Onlar axı adi savod məhsuludur!

– Nə olsun ki, nə əsil ataları olur, nə də anaları. Əsas odur ki, bizim klounları yola gətirmək mümkündür, necə də olsa damarlarında qırmızı qan axır. Onların isə... Ax bu homo-kompolar! Eləsi ilə heç yatmaq da olmur! Soyuqdurlar lap meyit kimi.

– Frenk, sən bəlkə kiborqlara üstünlük verəsən. – Deliver Cuna istehza ilə gülümsədi. – Onlara hər cür proqram yükləmək, istənilən kimi idarə etmək mümkündür.

– Kiborqlara proqramdan kənar nəşə qandırmaq çox çətindir, cənab. Dəmir və rezin parçaları!.. Onlara nə yumruq, nə də güllə kar etmir. Yalnız gözlərini vurmaqla sıradan çıxartmaq olar. Kiborqların hakimiyyəti elə yaponların hakimiyyəti demək olmazmı?

– Hər şeyin sonu yaxınlaşdığı, sonun başlandığı bir zamanda hakimiyyət uğrunda mübarizənin nə əhəmiyyəti var, Frenk?

– Prezident belə demir! O hər cür mübarizədə seksuallıq olduğunu deyir. O- yes!!! – Frenk Maqdonalds coşqu ilə əl-qol jestləri etdi, sonra maqnitafona işarə elədi. – Görürsünüz, xanım prezident necə seksual oxuyur!? O bizim fəxrimizdir!

Frenk Maqdonalds bu zaman yol kənarında, bir divara vurulmuş iri panoda əks olunan çılpaq qadın şəklinə sarı işarə etdi.

– Necə də gözəldir! Bizim prezident dünyanı öz gözəlliyi ilə təslim edir!

Deliyver Cuna divara vurulmuş iri panoya gözücu baxaraq təəssüf hissi ilə başını yırğaladı.

– Pozğun bir müğənni - ölkə başçısı! Elə birisi az qala dünya ölkələrinin rəhbəri olanda ölkənin və dünyanın da aqibəti elə bu cür olar!

– Siz inanmırsınız, cənab, bir yataq qadını kimi vaxtı ilə mən də onun dadına baxmışam! Onun oturmuş olduğu stula partlayıcı qoulmuşdu. Mən partlayıcıyı zərərsizləşdirərkən aşağıdan onun yubkası altında hər şeyi aydın görürdüm. Az qala partlayıcıyı da unudacaqdım. O isə qorxurdu. Məndən diqqətimi partlayıcıya yönəltməyi, onu xilas etməyimi xahiş etdi. Əvəzində mənimlə yatmağa söz verdi. Verdiyi sözün üstündə ikiqat durdu. Hələ də o ayları unuda bilmirəm! Yadıma düşəndə indi də bədənim qızır! O pasteldə çox mahir idi!

– Deməli, bir çox insanlar ona səs verərkən öz idrakına deyil, şəhvətinə əsaslandı.

– İnsanlıq elə bu şəhvətin nəticəsi deyilmi, cənab?

– Bəşəriyyət İlahi idrak və hərəkətin nəticəsidir! Əks təqdirdə şəhvət soyuduqda öz mənasını itirməzdi. İdrak isə heç vaxt dəyərdən düşmür. Xüsusən də əgər bu idrak kosmik şüura bağlıdırsa. İnsanlar bunu unudub İblisə tapındılar!

– İnsanlar Allah adlanan o mifik varlığa tapınmaqdan bezdilər, cənab! İndi Allaha inam qeyri-müəyyənliyə inam qədər mənasız görünür. İnsan zəkasını daha heç bir peyğəmbər daha hansısa qeyri-müəyyənliyə təslim edə bilməz! Qəbul edilməli hər şey real və göz qarşısında olandır. Görülməyən dərk edilə bilməz! Biz insan olaraq real varlıqlarıq.

– Allah da tam real varlıqdır, Frenk! Amma onu dərk edə bilənlər üçün! İnsanlıq mənəvi aşınmaya məruz qaldıqca, Allahdan uzaq düşəcək, onu dərk edə biləcək ağıl kütləşəcək, bəsirət gözü qapanacaq! İnsanlığın mənəviyyat inqilabları yapma zamanı çatmışdır!

– İnciməyin, cənab, belə sözləri, vaxtı ilə şair adlanan xüsusi sarsaqlar danışarmış. Nəhayət şairləri tonqalda yandırdılar, bununla da bəşəriyyətin sarsaq yaşama və ifadə tərzindən, uydurma gözəlliklərdən, yalan və miflərdən canı qurtardı.

– Eh, Frenk, poeziya real həyatda olan İlahi gözəllikləri görə bilmək, ifadə və dərk etmək məharətidir. Bu bir istedad məsələsidir. İnsanlar poeziyanı ləğv etməklə nəyə nail oldular ki! Buna görə onları qəlbi və düşüncəsi bərkidi, onlar üçün həyat yalnız iki rəngdən ibarət oldu: ağ və qara. Poeziyasız həyat sərtləşdi, mənasızlaşdı. Həyat dərk olunmaq üçün həm də sözə çevrilməlidir. Şairlik həm də söz sənəti idi. Söz və incəsənət həyatı romantikləşdirir, obrazlaşdırır,...

– Bunlar özünü aldatmaq deyilmi? Yox bir məhəbbət, romantika!..

– İnsan bununla özünü aldatmır, o öz həyatını mənalandırır, bəzəyir, gözəlləşdirir! İnsan həyatını ifrat azadlıqlar yox, mübhəmlik, obrazlılıq mənalandırır.

– Cənab, Siz sanki keçmiş zamanlardan gəlmisiniz! Daha özümüzü aldatmağa ehtiyac yoxdur! Göz önündə var olan hər şey realdır, biz də yalnız onu qəbul etməliyik! Gözlə görülməyən hər bir yaxşı və pis olanlar illyuziyadır, xəyaldır. Gerçəkliyi dəyərləndirmək lazımdır. Lap bu maşın kimi! Bu maşın real olmazdysa biz bayaqdan on nəfəri axtara bilərdikmi? – O əsəbi tərzdə üz-gözünü büzdü, bir əli ilə qolunu və sifətini ovuşdurdu. – Bir azca geroïn olarsa, mən lap səhərcən maşın sürməyə hazıram, cənab! Bax, o olar əsil reallıq!

Deliyver Cuna sağ əlini arxadan onun başına yaxınlaşdırdı.

– Sənin orqanizmin narkotika tələb etmir, Frenk Maqdonalds! – astadan pıçıldadı.

Bundan sonra Frenk Maqdonaldsın sifət ifadəsi dəyişməyə başladı və o mağmun təbəssümü:

– Hə, daha mənim orqanizmin kənar heç bir şey istəmir, sənab. – dedi.

Deliyver Cuna gülümsədi.

– Bəs deyirdin gözlə görülməyən heç nə real deyil, hər şey ilyuziyadır, xəyalpərəstlikdir. Görürsənmi, sən gözlə görülməyən bir şeyi hətta canında, qanında belə hiss edə bildin? Deməli, o baxır ki, ideyalar kimlər tərəfindən təbliğ olunur! Məhz ləyaqəti çatmayan, pozğun, əxlaqsız, şəərəfsiz şəxslərin təmiz əxlaqdan, düzlükdən, ləyaqətdən dəm vurması, bu barədə şeirlər, romanlar, yazması, mahnılar oxuması, kumirə çevrilməsi, imansız keşişlərin dini təbliğat aparması, xalqa örnək olması, qaniçən, cəllad, zalım ölkə başçılarından, demokratiyadan, həmrəylikdən danışması nəhayət xalqı o kökə salmalı idi ki, insanların rəğbəti yalnız idmançılara, artistlərə, müğənnilərə olsun. O da oldu. Axı siyasət incəsənət deyil. Siyasətçilər öz məharətini incəsənətdə göstərdikdə bu nə qədər qeyri-təbii olursa, incəsənət və idman xadimlərinin mahir siyasətçi kimi görünməsi də elədir.

– İnanın, bu çox maraqlıdır, çox gözəldir, cənab! Müğənnilər, artistlər, idmançılar hamıdan daha yaxşılar deyilmi?!

– Eh, Frenk, sənəin tamam başqa cür və sağlam düşünmə bilməyindən ötrü məhz düşüncələrdə inqilab olmalıdır! İndiki məqamda əlbəttə ki, Suveren Ştatlarda əksər məmurların yatağına girmiş bir müğənni daha çox seviləcək və ölkə prezidenti olacaq! Prezident ölkənin bir nömrəli adamı deməkdir. O həm də bir əxlaq mücəssəməsi olmalıdır, əxlaqsızlıq yox. – Deliyver Cuna'nın dodaqlarında istehza ifadəsi dolaşdı. – Tarixdə bir dəfə belə bir şey olub. Rusiya tarixində. Pozğun qadın Marta imperator Yekaterinaya çevrilmişdi. Nəticəsi çox acı oldu; Rusiyanın təməl prinsipləri sıradan çıxdı, milli mentalitet erroziyaya uğradı. İndi də Suveren Ştatlar... İşə bax, əvvəllər onu yatağa çəkərdilər, amma indi yeddi ildir ki, o hər xoşladığı kişini harada gəldi özünə ram edir.

– Bu çox gözəldir! Oy-yes!!!

Bundan sonra Deliyver Cuna arxadan sağ əlini Frenk Maqdonaldsın başına yaxınlaşdırdı və astadan:

– Bütün bunlar çox pisdir, Frenk. – dedi. – Sən bunu təqdir etməməlisən. İnsanı heyvandan fərqləndirən təkə fizioloji görüntü deyil. İnsan həm də bir əxlaq toplusudur. Heç bir əxlaq toplusuna əsaslanmayan insan heyvandan fərqlənməz.

Buna uyğun olaraq, bir andaca Frenk Maqdonaldsın sifət ifadəsi dəyişdi, yumşaldı, üzündə təbəssüm ifadəsi göründü və o astadan:

– Bəli, bütün bunlar çox pisdir, cənab, – dedi. – Bizim ölkəni bu kimi hallar məhvə yaxınlaşdırır. Biz onlara “yox” deməyi bacarmalıyıq. İnsan bütün cəhətləri ilə heyvanilikdən uzaq durmağı bacarmalıdır.

Deliyver Cuna razılıq hissi ilə gülümsədi.

– Əhsən Frenk! Sən ümid verirsən. Təəssüf ki, biz bütün insanlarla beləcə fərdi işləyə bilmədik. İndi hətta hər qitədən bircə nəfər pak insana da möhtacıq.

– Niyə, cənab?

Deliyver Cuna dərinə köks ötürdü.

– Düşünürük ki, bəlkə onlar hər qitədə bəşəriyyətin xilas uğrunda mənəviyyat inqilabına rəhbərlik edə bildilər. Hər kəs öz qəbahətini təmizləməyə özü məhkumdur. Bəşəriyyətin bəlası onun öz əməllərinin nəticəsidir. Hər şey bir inqilab qədər bütün bu vəziyyəti dağıtmalı, yenidən qurmalıdır.

– İnqilab nə deməkdir? Bəşəriyyət öz inkişafının son həddinə çatmayıbmı, cənab?

Deliyver Cuna yenidən əlini arxadan onun başına toxundurdu və:

– Xeyr, Frenk, o öz məhvinin son həddinə çatıb! – dedi. – Bundan o yana yol yoxdur! Əgər bəşəriyyət öz inkişafının süqutuna deyil, inkişafına çatıbsa, bəs sən nədən xilas olmaq istəyirsən? Mən bəs səni nədən xilas etməliyəm? Doğrudanmı sən öz vəziyyətinlə razısan? Elə isə bu gün səhərki vəziyyətinə qayıda bilərsən. Bəlkə elə deyil, Frenk!?

– Siz haqlısınız cənab.

Deliyver Cuna sağ əlini geriyə çəkdi və yenidən sol əlindəki siyahıya nəzər saldı. Frenk Maqdonalds isə salonun güzgüsündən ona hürkək nəzərlərlə baxdı.

– Cənab, mən Sizə nə kömək edə bilərəm?

Deliyver Cuna dərindən köks ötürdü.

– Daha iki ünvana baş çəkmək lazımdır, Frenk. Təəssüf ki, o birilər ya öldürülmüşdülər, ya da valideynləri məlum olmayan narkomanlar, fahişələr, qomoseksualistlər idi. Yəqin ki, bu qalan iki nəfərdən biri elə deyil. Onlardan bizə lazım olacaq birini tapmalıyıq – otuz səkkizinci əsrin Janna-Darkını!

– Janna Daark kimdir? – Frenk Maqdonalds təəccüblə soruşdu.

Deliyver Cuna gülümsədi, başını təəssüf hissi ilə yırğaladı, amma cavab vermək istəmədi. Nə düşündüsə maşının pəncərəsindən bayıra baxdı.

– Nyu York çox dəyişib, Frenk! – dedi. – Onu heç tanımaq olmur! Ona çoxdandır ekran arxasından, nümayəndələrimizin, operatorların, tele-kanallarını, internet saytlarının gözü ilə baxmışıq. Sonuncu dəfə mən burada əlli il əvvəl olmuşam.

– Əlli il?! Cənab, Sizin neçə yaşınız var ki?!

– Doxsan deyim, yoxsa yüz?

– Necə?! Bu qədər və belə çevik?! Belə yaşamağın nə mənası var axı, cənab?!

– Eh, Frenk, sən əgər bu həyatın əsil mənasını başa düşsən ölməyə heç tələsməzsən! Amma sən indi ünvana tələməyi unutma. Səbiq taksi sürücüsü kimi bu yerləri sən daha yaxşı tanıyarsan.

– Cənab, icazə versəniz mən içməyə bir şey alardım. – Frenk dedi. – Kostyumun qoltuq cibində kifayət qədər pulumuz da var. Siz nə içəcəksiniz?

– Sən spirtli içkilər qəbul etmirsən, Frenk! Elə deyilmi?

Frenk Maqdonalds bir anlıq duruxdu, sonra:

– Bəli, Frenk Maqdonalds daha spirtli içki qəbul etmir! – dedi.

– Elə isə bu pulu al və bu puldan istifadə elə. – Deliyver Cuna cibindən çıxartdığı pulu ona uzatdı. – Bax, mən haram tikədən istifadə edərdimsə bu qədər yaşaya bilməzdim, Frenk Maqdonalds!

Maşın qarşıdakı super-marketin yanında dayandı. Frenk Maqdonalds maşından düşüb super-marketə sarı getdi. Bu zaman super-marketin qarşısında durmuş yarıçılpaq, yeniyetmə bir qız ədalı yerislə maşına sarı gəldi və başını sürücünün qapı pəncərəsindən içəriyə soxub, sırtıq əda ilə Deliyver Cunanın üzünə gülümsədi.

– Qocalar seksual xidmət arzulayırmı?

Deliyver Cuna ona baxaraq acı təbəssümlə gülümsədi.

– Bəşəriyyəti sona gətirən ilk və ən qədim peşə! – Sonra nə düşündüsə, – Sən Korolina Sançesi tanıyırsanmı? – deyər soruşdu.

Bu yarıçılpaq yeniyetmə qız təəccüb və sevinc içərisində gülərək:

– Karolina Sançes elə mən özüməm ki! – dedi.

– Sən “Dabulyu yüz qırx beş” stritdən Amsterdam avenyuya dönən kimi ilk binada yaşayırsan – eləmi?

Yeniyetmə qız yenə təəccüblə və sevinc içərisində güldü.

– Ora mənim əvvəlki ünvanımdır! Mən indi buralarda yaşayıram. Hər gün Amsterdam avenyu ilə o tərəfə - bu tərəfə. Təkrar üstündə iş və həyat. – Nə düşündüsə birdən, – Siz Hollivud-dansınızmı?! – deyər soruşdu.

Deliyver Cuna oturacaq üstündən kağızı götürdü, barmağının işarəsi ilə oradakı Karolina Sançes adının qarşısında işarə qoydu. Sonra başını qaldırıb pəncərədən içəriyə baxan Karolina Sançesə:

– Daha səni axtarası olmadıq! – dedi.

Bu zaman Frenk Maqdonalds əlində su dolu qablarla özünü yetirdi. O qapı ağzındakı bu yeniyetmə qızın arxasına yüngülcə bir şapalaq ilişdirdi, qolundan tutub kənara çəkdi.

– Xanım, bu takso-mobil sənişin qəbul etmir!

Maşına oturan kimi o su qablarının birini arxaya, Delyver Cunağa uzatdı. Bu zaman Delyver Cuna ona:

– Yolumuz Brodveyədir, Frenk! Karolina Sançesi axtarmağa ehtiyac qalmadı. Ümidimiz təkcə Kerri Uaytadır.

Maşın magistral yolda tam sürətlə irəliləməyə başladı. Frenk Maqdonalds su qabını başına çəkərək bir qədər içdi.

– Cənab, Kerri Uayt Sizin axtardığınız sonuncu adamdır. Deməli, biz onu hökmən tapmalıyıq. Amma Brodveyin müəyyən yerləri su altında ola bilər. Adamların çoxu su içində olan binalarda yaşayır. Bəs onda biz suda bu avtomaşınla necə üzəcəyik? Çoxdandır mən də oralar da olmamışam. Oraya biz bu avtomaşınla həm gedə bilmərik, getsək də çox yubanırıq. Görək maşınımızı dəyişək. Baxın, o gələn hidrofil okean suyu ilə işləyir, həm sürətlə gedir, həm uçar, həm də yaxşı üzür.

Delyver Cuna qarşıdakı binaların arası ilə uçaraq gələn qurğuya nəzər saldı və o andaca işarət barmağını ona sarı tuşladı. Bu qurğu yoldan üç-dörd metr hündürlükdən uçaraq, gəlib onların üstündən keçdi və az sonra arxada dayanıb, durdu.

– Frenk, bu da sənə hidrofil! Geriyə qayıt, o maşına keçək.

Frenk Maqdonalds avtomaşını saxladı və geriye hərəkət etdirməyə başladı. Onlar bu maşından düşüb, hidrofelə yaxınlaşdılar. Bu zaman hidrofelin təkərləri açıldı və o aşağıya çökdü. Salondan çıxan sürücü heysiz və ixtiyarsız vəziyyətdə idi. O müti nəzərlərlə baxırdı. Delyver Cuna ona barmağının işarəsi ilə Frenk Maqdonaldsı göstərdi. Hidrofilin sahibi əlindəki kiçik mikrocipləri Frenk Maqdonaldsa uzatdı.

– Mənim “Mercedes-1500” modelim sənə bu arabandan heç də ucuz deyil. Həm də atomla işləyir. Qarşılaşsaq hökmən geri alacağam!

Sürücülər bir-birlərinə mikro-çipləri uzatdılar. Əvvəlcə Delyver Cuna, sonra dodaqlarını büzərək Frenk Maqdonalds hidrofilə daxil oldu. O heyranlıqla:

– Siz hər şeyi bacarırsınız! Siz yəqin ki, Böyük İblisə ən yaxın adamlarındansınız, cənab! İblisin klounu deyilsiniz ki?

Frenk Maqdonaldsın bu sualına Delyver Cuna əvvəlcə acı təbəssümlə cavab verdi. Bir anlığa üzünün ifadəsi sərtləşdi.

– Frenk, bir də belə sərsəm sözlər danışsan, sənə nitq aparatını söndürərəm!

– Üzr istəyirəm, cənab.– deyərək Frenkin də sifət ifadəsi dəyişdi, bir qədər sonra isə o astadan danışmağa başladı.– Cənab, mənim də atam-anam olub. Atamın hər bazar günü bizi gəzintiyə aparmasını indi də xatırlayıram. Amma mən onları tez itirdim. Ailəmi də. Hamısı partlayışda həlak oldu. Bilirsiniz, bizim ulu əcdadımız min ildən çox zaman ərzində dünyanı yedizdirən ən məşhur bir firmanın sahibi olublar. Restoranlar şəbəkəsi! Dünyanın hər yerində “Maqdonalds!”

– Hə, Frenk, indi sənə soyadını haradan xatırladığımı məlum oldu. Min il əvvəl insanlar “Maqdonalds” restoranında xüsusi buterbrodlar yeyirdilər.

– Buterbrod nədir, cənab? Hım, insanlar müxtəlif şeylər yeyirmiş.

– Sizinkilər sonralar qida həbləri buraxmağa başladılar. Təbii qidalar konsentratlarla əvəzləndi. Onunla da iflasa uğradılar.

– Siz hər şeydən xəbərdarsınız, cənab! Axı bunlar ən azı min il əvvəl olub!

– Tarix heç nəyi, heç kəsi unutmur. Nə uğurları, nə də səhvləri. İnsanların süni qidalanmaya keçməsi təkcə onun fiziki görkəminə, ömrünə deyil, onun düşüncəsinə də çox dəhşətli zərbələr vurdu. Adicə dovşanın dişləri nəse yeməkdən, nəse kəsməkdən, gəmirməkdən durduqda böyəlir və nəhayət onun ağzının həmişə açıq qalmasına və ölümünə səbəb olur. Bilirsənmi? İndiki zamanədə insanların bunca iri dişli, qısa ömürlü olmasının bir səbəbi də təbii qidalardan imtinası və çox az istifadəsidir.

–Məncə həblər daha yaxşıdır. Adam əziyyətə düşmür. Müxtəlif şeylər al, yemək hazırla, bişir, düşür,.. Nyu-Yorkda yalnız aşağı təbəqə xörək bişirir. Bu mədəniyyətsizlikdir axı. İlk insanlar xörək bişiribmi?

– Ona görə də onlar ibtidai insanlar olublar, sivil deyil.

Frenk Maqdonalds daha nəşə demədi, cibindən bir neçə həb çıxartdı, ona göstərdi və ağzına atdı. Sonra o əlindəki kiçik həcmli cipi hidrofilin xüsusi qurğusuna daxil etdi. Hidrofilin sükan yerində qurulmuş ekran işıqlandı və orada bir robotal kişi göründü.

– Cənab, Siz hansı şəhərə, küçəyə, hansı binaya getmək istəyirsiniz?

– Ey, cansızın biri, ünvanımız Brodveyə sarıdır. Əlli mərtəbəli şüşə binanın qarşısında duracaqsan! Başa düşdün?

Frenk Maqdonalds ekrana belə əmr etdi və oturacağı yayxalandı. Əvvəlcə ekranda bir xəritə göründü. Bu xəritədə yaşıl xətt boyu marşrut müəyyənləşdi. Bundan sonra ekranda səsi eşidilən robotal kişi “Tapşırıq qəbul edilmişdir, biz yola düşürük!” dedi. Hidrofil havaya qalxdı, təkərlərini yığdı, sonra çoxmərtəbəli binaların arasından sürətlə irəlilədi. Buna uyğun olaraq ekrandakı yaşıl xəttin üzəri ilə qırmızı işıq da xəritədəki küçələr boyu irəlilədi. Bu halda sürücüyə ehtiyac yox idi. O, başını atıb yatdı. Deliyver Cuna qarşı oturacağın arxasına yerləşdirilmiş tele-ekranı işə saldı. Ekran işıqlanan kimi ölkə informasiya xəbərlərinin başladığını bildirdi. Ətrafın yeknəsək binalarını seyr etməkdənsə dünya xəbərləri ilə tanış olmağa üstünlük verdi. Burada “London cəngavərləri” terrorçu təşkilatının Londondakı Qrinviç sarayını, onun Roma təşkilatının isə son Vatikan kilsəsini partlatması, Papa XXXIII Benediktin öldürülməsi, Ford korporasiyasının sahibinin tarixə düşmək naminə öz maşınqayırma zavodunu dağıtması, “Microsoft” Şirkətinin virtual dünyanı gerçək həyatla uzlaşdırmaq niyyətləri barədə informasiyalar verildi. O bunların çoxundan artıq xəbərdar idi. Deliyver Cuna bir neçə dəfə hidrofilin pəncərəsindən bayıra da nəzər saldı. Aşağıda, bir neçə yerdə yolları su basmışdı. Lakin Brodveydəki əlli mərtəbəli şüşə bina okean sularının əhatəsində deyildi.

Deliyver Cuna Kerri Uaytı görəcəyinə tam əminliklə liftin düyməsini basdı. Lift işləmirdi. O, pilləkənə sarı getdi. Binanın pilləkənləri zibillik içində idi. Divarlara müxtəlif rənglərlə ad, söz, söyüş yazılmış, bəzi yerlərdə suvağı tökülmüşdü. Sanki buralarda kimsə yaşamırdı, hamı çıxıb getmişdi. Amma mənzillərdən musiqi və kompüter atəş səsləri, qadın və kişilərin çığırması eşidilirdi. Bir mərtəbədə səfil bir qoca pilləkən artırmasında özünə kardon tikələrindən yuva qurmuş və oradaca yatmışdı. Onun qarşısında kiçik tonqal tüstülənirdi. Bir yerdə isə iki gənc oğlan qucaqlaşmış öpüşürdü. Deliyver Cuna onlara sarı gözücu nəzər saldı, sonra barmağının işarəsi ilə onlar ayrıldılar, aralanan kimi də bir-birlərinin üzünə bu əməldən nifrətlə sille çəkdilər.

Əllinci mərtəbədə bir mənzilin çağırış qurğusunun düyməsi basıldı. Buradakı kiçik ekranın işığı yanmadı. Deliyver Cuna cibindən çıxartdığı kiçik şüşə lövhəni bu qapıya yapışdırdı. Şüşə lövhə mavi rəng aldı və sonra bu lövhədə mənzilin içi aydınca görünməyə başladı. Orada bir kimsə yox idi. Deliyver Cuna şüşəni cibinə qaytardı. Amma liftə sarı bir addım atıb dayandı. Nə düşündü, burada da gözləri zənd ilə qıyıldı və o sağ əlini gicgahına aparıb, nəyisə dinləməyə çalışdı. Sonra o birdən baxışları ilə yuxarı nahiyələrdə nəşə axtardı. Yuxarıya qalxan pilləkənləri gördü və tez həmin istiqamətə yönəldi. Pilləkənləri sürətlə qalxdı. Qarşısına çıxan dəmir qapının üzərində üfürücü qırmızı rənglə “I love devil” (“İblis, mən səni sevirəm!”) yazılmışdı. O, ayağı ilə itələyib qapını açdı və binanın damına çıxdı. Əvvəlcə burada dəmir konstruksiyalı artırma və arakəsmələr göründü. Bir qədər irəliləyərək addımladı və birdən gördüklərinə duruxub qaldı. Qarşıdakı dəmir arakəsmədən sonra açılan böyük meydanda müdhiş bir mənzərə vardı. Dəmir borulara keçirilmiş kəndirlərdə qolları arxadan bağlanmış altı yeniyetmənin boğazı kəndirdən asılı qalmışdı. Əsən külək onları astaca yellədir. Deliyver Cuna onları xilas etmək üçün cəld irəliləyib yüyürdü. Bunların beşi qız idi. Artıq hamısının boğazı sinəsinə əyilmiş, gözləri bərəlmiş, dili bayıra çıxmışdı. Gec idi. Yerdə isə bir stul və qırılmış kəndir tikələri vardı. Ətrafdakı divar və lövhələrə üfürücü qırmızı boya ilə “We will join to devil!” (“İblisə qovuşacağıq!”), “You are my love!” (“Sən mənim eşqimsən!”) və “Ask to taste blood the most

beautiful” (“Ən gözəli qan dadıdır!”) sözləri yazılmış, iri balta, dar ağacı, tonqal siluetləri çəkilmişdi. Onun gözünə daha bir nəfər sataşdı. Bu bir yeniyetmə oğlan idi və sərsəm hövsələsizliklə vurnuxurdu. Deliyver Cunanı görən kimi sevincək irəli gəldi.

– Cənab,..cənab, Siz məni asarsınız mı?

– Bu sənə nə üçün lazımdır, səfil?– Deliyver Cuna acıqla soruşdu.

– İblisə...İblisə qovuşmaq üçün, cənab! – O sevinc içərisində bildirdi.– Böyük İblis bizi səsləyir! Mən onları asdım, amma özüm... Cənab, dostlarım artıq onun yanındadır!

– Kerri Uayt da buradadırmı?– Deliyver Cuna astadan soruşdu.

– Budur Kerri Uayt! – Sərsəm gənc asılmış bir meyiti həvəslə göstərdi.– Xoşbəxt Kerri! O, İblisin ən gözəl sevgilisi idi! İndi o İblisin qoynundadır!

Deliyver Cuna asılmış yeniyetmə qızın dəhşət ifadə edən sifətinə baxdı. Sərsəm gənc bu zaman yerdən götürdüyü kəndirdən halqa düzəltdi, öz boğazına keçirdib, bir ucunu Deliyver Cunaya sarı uzatdı.

– Cənab, məni asmağınızı xahiş edirəm! Lütfən...

Deliyver Cuna asılmış Kerri Uayta baxaraq, işarət barmağını sərsəm gəncə sarı tuşladı. O andaca gəncin göz qapaqları yuxu altında yumuldu və o yerə sərilib qaldı.

Frenk Maqdonalds süşə binanın giriş qapısının qarşısında var-gəl edirdi. Deliyver Cunanın birdən peyda olduğuna sevindi, amma elə o andaca sifətində məyusluq əlaməti göründü.

– Bəs Kerri Uayt haradadır, cənab?! Siz onu tapmadınız?

Deliyver Cuna da məyus halda dodaqlarını büzdü.

– Kerri Uayt artıq yoxdur, Frenk!

– Necə?! Cənab, bəs deyirdiniz ki, bu yaşda son doğulan bir Manhetten sakini Sizə lazım olan adamdır. Siyahıda daha bir kimsə qalmadı ki!

– Bu çox müəmmalıdır. Bizim hesablamalarımız səhv olmamalı idi.

– Cənab, o adam Sizə nə üçün lazımdır axı?!

Deliyver Cuna Frenk Maqdonaldsa cavab əvəzinə qeyri-müəyyənliyə sarı çevrildi.

–Burada nəse bir anlaşılmazlıq var. Bəlkə... bəlkə məhz elə gözlə görmədiyim yeniyetmələrdən hansısa birisə axtardığım şəxsdir?

– Biz yalnız həbsxanada olanları, bir də ölənləri görmədik. Gördüklərimiz də belə.

– Deməli, ya kimsə həbsxanada deyil, ya da kimsə həqiqətən ölməmişdir. Frenk, sənə bunun hansıdır?

– Məncə kimsə həqiqətən də ölməmişdir.

– Sən haqlı görünürsən, Frenk! Elə isə biz əvvəlcə Brodveydəki kilsəyə baş çəkməliyik! Müqəddəs Mariya kilsəsinə! Mariya Edmond Paolodan arxayın olmaq üçün. Ora həm də daha yaxın olanıdır.Mən əminəm ki, o şəxsi tapacağıq! Hökmən tapacağıq! Bu bəlkə də Mariyadır. Amma o həqiqətən də ölmüşdür mü?

Hidrofil indi bəzən suların, bəzən düzənliyin üstü, bəzən də hündür mərtəbəli binaların arası ilə irəliləyirdi. Daha nə maqnitafonun, nə də Frank Maqdonaldsın səsi gəlmirdi. Frenk yenidən yatmamışdı və nə barədəsə diqqətlə fikirləşirdi. Ekrandakı xəritədə qırmızı işıq yaşıl xətt üzrə irəliləməkdə idi. Bir yerdə binalar su içərisində adalar kimi durmuşdular. Binaların suya yaxın pəncərələri önündə durmuş birisi əlindəki qalın elektrik naqilini suya saldı. O pəncərə önündən çəkildikdən az sonra suyun üzərində qısa-qapanma baş verdi. Daha bir qədər sonra suyun üzərində ölmüş balıqlar göründü.

Müqəddəs Mariya kilsəsinin qarşısında hidrofilin robotal sürücüsü ekranda “Biz ünvana çatmışıq!” dedi və gülümsədi. Frenk Maqdonalds baxışlarını salon güzgüsünə sarı yönəltdi. Arxa oturacaqda kimsə görünmürdü. O çevrilib heyrətlə geriye baxdı.

– Frenk, özünü ələ al.– Deliyver Cunanın səsi eşidildi.– Məncə burada mənim gözlə görünməməyim daha münasib olar. Gerçək axtarışı sən aparacaqsan. Sən axı bizə kömək etmək istəyirdin. Narahat olma, istədiyin vaxt mən sənin yanında olacağam. Haydı, Frenk, iş dalınca! Mariya Paolonu dəqiq axtarmaq lazımdır.

– Cənab, bir az narkotika lap yerinə düşərdi.

- Frenk, sən axı daha narkotika qəbul etmirsən.
- Elədir, cənab, mən daha narkotika qəbul etmirəm.

Frenk Maqdonalds hidrofildən düşdü. Əvvəlcə qismən yararsız halda olan köhnə kilsəyə qıyqacı nəzərlərlə baxdı. Sonra o ətrafa göz gəzdirdi və bu zaman gözüne arxasında xaç lövhələr basdırılmış qəbristanlıq darvazası və yaxınlığında kiçik bir kontor sataşdı. Havadan kəsif qoxu gəlirdi. Yəqin ki, haradasa ya heyvan cəsədi, ya da sür-sümük yandırılırdı. O, yeyin addımlarla kontora sarı getdi. İçəridə bir kimsəni görmədi. Bu balaca otaqdakı stolun üstünə kompüter, içki şüşələri, qarşısında iki stul, bir küncdə isə kiçik çarpayı qoyulmuşdu. Çarpayıda bir şişman kişi paltarqarışıq uzanmışdı və fisilti ilə yatırdı. Frenk Maqdonalds ona sarı bir addım atdı və əyilib, onu silkələmək və oyatmaq istədi. Amma burnuna dolan spirt qoxusuna üz-gözünü büzdü və geriye çəkilib onun çarpayından sallanan ayağını təpiklədi.

– Ey, ölmüsən?

Şişman kişi nəriltili ilə xoruldadı və güclə “Mariya, bu sənsən?” deyərək bildi. Frenk Maqdonalds ona əhəmiyyət vermədi, kompüterin arxasına keçib, kiçik rıçağı oynatdı. Buna uyğun olaraq nazik monitor işıqlandı və orada başı ağ bağlamalı, qara geyimli, rahibəyə oxşayan bir robotal qadın göründü.

– Sizə nə lazımdır, cənab? – Robotal qadın soruşdu.

Frenk Maqdonalds bir qədər tərəddüdlə ağız-burnunu büzdü, sonra:

– Mariya Edmond Paolonun qəbrini axtarıram, – dedi.

– Elə isə, lütfən bankomatınızı qeydiyyatdan keçirdin və min dollar xidmət haqqı ödəyin.

Frenk Maqdonalds dodağı altında nəsə donquldanaraq, ciblərini axtardı və qoltuq cibində bankomat tapıb çıxartdı. Yaxşı ki, onun üzərində bankomatın xüsusi kod nömrəsi əl xətti ilə əlavə olunmuşdu. Xidmət haqqı ödənildikdən sonra robotal rahibə gülümsədi, təşəkkür etdi və “Bu dəqiqə” deyib, yox oldu. Ekranı qəbristanlığın xəritəsi göründü. Bura az qala bir kənd böyüklükdə ərazi idi. Frenk Maqdonalds bu qəbristanlığın qəbir xaçları üzərində yazılmış nömrələrə və sürətlə axıb keçən ad-familyalara nəzərən burada göründüyündən daha çox sayda mərhumun dəfn olunduğunu başa düşdü. Birdən cursor bir qəbirin üstündə dayandı. Orada əvvəlcə 100.000 rəqəmi göründü, sonra isə “Mariya Edmond Paolo” sözləri yazıldı. Robotal rahibə ekrandan gülümsədi.

– Mariya Edmond Paolo! Üç min yeddi yüz qırx üçüncü ildə vəfat etmişdir. Həmin qəbrin doqquzuncu mərtəbəsində dəfn olunmuşdur. Bu qəbri tapmaq üçün bələdçi xəritəmizi götürə bilərsiniz.

Frenk Maqdonalds monitorun sol tərəfindən çıxan kağızı götürdü. Bu zaman onun qulağında Deliyver Cunanın səsi “Frenk, xidmətçidən bir şey soruş” dedi.

– Cənab, onu oyatmaq mümkün deyil ki! – deyərək Frenk Maqdonalds başının arxasına sarı qeyri-müəyyənliyə belə dedi. – Daha onun köməyinə ehtiyacımız qalmır.

Qalxıb bayıra çıxarkən sərxoş xidmətçinin ayağına yenidən bir təpik ilişdirdi. O bu dəfə də inildədi və bu dəfə də mırıldayırmış kimi, güclə anlaşılan səslə “Sarsaq Mariya, əl çək məndən!” dedi.

Qəbristanlığın onlarca yerində dəfn prosesi gedirdi. Frenk Maqdonaldsın qarşısında durduğu ağ rəngli kiçik xaçın qarşısında qoyulmuş daşın üzərində 16 nəfərin adı yazılmışdı. O, “Mariya Edmond Paolo” sözlərini oxudu. Özü-özünə “Bunun ölümü həqiqət oldu” dedi. Bu zaman qulağında bir səs: “Frenk, qəbrin doqquzuncu mərtəbəsində bir kimsə dəfn olunmayıb, tabut boşdur” cavabını verdi.

– Necə?! – Frenk Maqdonald hərlənərək öz ətrafından heyrlənlə soruşdu. – Bəs meyit harada dəfn olunub?

– Frenk, sadələhv olma, burada şübhəli nəsə var. Tədqiqat apar. Axı qəbir boşdur!

Frenk Maqdonald ətrafına izləyici nəzərlərlə baxdı. Diqqətini yalnız uzaqda qalmış köhnə kilsə cəlb elədi. Buna bir elə həvəsi olmasa da o bu kilsəyə sarı addımladı.

Bir görünməz nəzərlər bu kilsəyə ondan daha sürətlə yaxınlaşırdı.

Kilsənin içərişi bacadan düşən günəş şəfəqləri və yanan bir neçə şamın şöləsi ilə işıqlanırdı. Ön tərəfdə, altarın üstündə divara İsa Məsihin çarmıxa çəkilmiş kiçik barelyefi vurulmuş, onun qarşısında, bir qədər aşağıda Müqəddəs Mariyanın boyanmış heykəli qoyulmuşdu. Altarın qarşısında diz çökmüş, başına ağ örpək salınmış bir yeniyetmə qız əllərini sinəsində cüt-ləmiş, baxışlarını aşağı dikmişdi. O, dodaqları altında dua edir, hərdən başını azacıq qaldırıb, qaşları üstündən Müqəddəs Mariyanın heykəlinə və ondan yuxarıda vurulmuş baralyefə baxır, xaç çəkirdi.

Kilsənin içərisinə doğru yuxarı eyvanda qara libaslı, nazik bıığı və çənəsinədək uzanan nazik saqqalı olan birisi durmuşdu və oradan oğrun nəzərlərlə bu qıza göz qoyurdu. Kilsənin ibadət zalına tədricən bir səs hakim kəsilməyə başlayırdı. Bu həmin qızın duaları idi.

– Müqəddəs İsa, sən mənə kömək et, daha bu təhqirlərə dözə bilmirəm! İnsanları anlamaq olmur. Onlar hər addımda sənə ziddinə olmağa çalışır, səndən uzaqlaşır. Məni dəli hesab edirlər. Əsil özləri dəli deyilmi? Bu necə bir dünya, necə bir zaman? Mənə insanları bu yalnız yoldan xilas etməyin yollarını göstər. Mən insanlığı xilas etmək istəyirəm! Mənə kömək et, ey Məsih. İnsanlar özlərini də, dünyanı da məhv edirlər. Bu dünya xilas edilməyəcəkmi? Sən axı buna söz vermişdin. Ata, Oğul və müqəddəs Ruh naminə! Əvvəllər sən hər zaman mənə güc vermişən, mənimlə danışmışan, mənə yol göstərmişən,.. Nədən daha mənimlə danışmışan? Öz evimizdə hər şey çox yaxşı idi. Altı ildir sən mənimlə görüşə gəlmirsən. Mən isə səni gözləməkdən bezmirəm. Yenidən səni eşidəcəyəm elə çox ehtiyacım var ki... Buna elə sevinəcəyəm ki! Müqəddəs ata Varfolomey nəhayət bu gecə əsil möminlərin toplanacağını, sənə zümrə edəcəyini, onların qarşısında danışacağını, hamıya nıcat verəcəyini bildirib. Onun sözlərini mənim üçün sadəcə bir ümid yerinə çevirmə. Məni bu görüşə müvəffəq et, ulu Tanrı! Ata, Oğul və müqəddəs Ruh naminə!

Yuxarı eyvandakı qara libaslı şəxsin dodaqlarında istehza ifadəsi göründü. O çevrilib dəhlizə çıxdı. Burada o sol əlini yuxarı qaldıraraq, barmağındakı iri, qara qaşlı üzünü ağzına yaxınlaşdırdı və danışmağa başladı.

– Bəli, bu mənəm –Varfolomey ata Sizi eşidir!– O astaca belə dedi, sonra üzünü qulağına yaxınlaşdırıb nəyəsə qulaq asdı.– Mariya bizim İblisin şərəfinə verəcəyimiz ən ləyaqətli qurbanımız olacaq!– deyərək danışmaqda davam etdi.– Elə sadə, elə məsum, elə təmiz, elə gözəldir ki! O mənim indiyədək bizim pritonlara təqdim etdiyim yüzə yaxın gözəl qızın hamısından daha cazibədardır. İsa Məsih aşıqı, sarsaq bir gözəl! Hətta öz bakirəliyini də İsa yolunda qurban verməkdən çəkinməz! Bu şəhərdə Giram İblisin könlünü tam oxşaya biləcək yeganə təmiz qandır! Altı ildir içim ona qovuşmaqla yanır! Amma mən onu burada Giram üçün qoruyuram! Bafomet görür! Nəhayət ki, bu şəhərdə daha pak bir kimsə qalmayacaq!

Sonra o yenə də üzünü qulağına dayadı və nəsə eşidərək və başını razılıq ifadəsi ilə tərpədənək addımladı, bir qapını açıb içəriyə daxil oldu. Bu otağın içərisinə tavandan asılmış kiçik bir fənər işıq salırdı. Otağın ortasında qırmızı döşənmiş bir tabut qoyulmuşdu. Tabutun ətrafına beşguşəli ulduz formasında yanar şamlar düzülmüşdü. Fənərin işığı tabutun divarları boyuca içində yığılmış partlayıcıları işıqlandırır.

– Mən otuz üçüncü dərəcəli Ronald Morqanın tapşırıqlarına həmişə itaət etmişəm.– Keşis Varfolomey barmağındakı qara qaşlı iri üzünə baxaraq yenə danışmağa başladı.– Tabuta Mariyanın öz ağırlığında trotil qoyulmuşdur. Arxayın ola bilərsiniz, gecə saat iyirmi üç otuzda Mariya sabiq Elis Aylend adasına gətiriləcək. Saat iyirmi üç tamamdan etibarən biz hamımız orada olacağıq. Min nəfərdən çox qardaşımız da oraya toplaşacaq! “Azadlıq” heykəlinin içərişi bu ayın üçün ən münasib yerdir, cənab yepiskop. Hər il orada bizim qruplar uğurlu ayınlar keçirib. Qurban kəsilmə ayını bitdikdən sonra biz heykəli tərk edəcəyik. Partlayış “Azadlıq” heykəlinin əlindəki böyük məşəli büsbütün dağıdacaq! Bafomet naminə! Sonra biz dünyaya yeni dinin gəldiyini bəyan edəcəyik! Dünyanın mərkəzi ya müsəlmanların Məkkə şəhəridir, ya da bizim Nyu-York!

Sonra o, mobil üzük vasitəsilə apardığı danışığı bitirdi və ağır addımlarla tabuta yaxınlaşdı. Bir kənarda tabutun qırmızı parçadan içliyi və qapağı qoyulmuşdu. O, aşağı əyilib tabutun

içərisinə partlayıcı saat mexanizmini yerləşdirdi. Amma mexanizmi qoşmadı. Daha sonra keşiş Varfolomey bir kənardakı içliyi götürdü və tabutun içərisinə qoydu. Daha partlayıcılar görünürdü. İndi bu tabut özünün ilk və son sahibini gözləyirmiş kimi gözəl və səliqəli görkəm almışdı.

Frenk Maqdonalds bu zaman kilsənin birinci mərtəbəsindəki yardımçı otaqlarına baxırdı. Buralarda bir kimsə yox idi. O, kilsənin əsas ibadət zalına daxil olarkən də burada bir kimsəni görmədi. Onun içəriyə daxil olması ilə göyərçinlər pərvazlanıb yuxarı hücrələrə sarı uçdular. Frenk Maqdonalds altarın qarşısına qədər gəldi. Altarın şamları sönmüş, içəri bacadan proyektor işığı kimi düşən günəş şüasının xəfiv işığına bürünmüşdü. Frenk Maqdonalds barmağını sönmüş şama toxundurdu. Şamın parafini çox yumşaq idi. Sonra o, barmağını Müqəddəs Mariyanın boyağı tökülmüş heykəlinə sürtdü. Heykəl bərk və köhnə idi. Frenk Maqdonalds ona istehza ilə baxdı. İsa Məsihin bərelyefinə sarı isə istehza ilə xaç çevirdi. Daha sonra o hətta altarın arxasına da nəzər saldı. Buralar toz basmış və hörümçək toruna bürünmüşdü.

Kilsənin bayaqkı qapalı otağında əynində uzun, qara əbası, çənəsinə qədər uzun saqqallı keşiş Varfolomey belini kreslonun kürəkliyinə söykəmişdi. O öz qarşısında durub, baxışlarını aşağı dikmiş bayaqkı yeniyetmə qızı oğrun baxışlarla süzürdü. Yeniyetmə qızın başına indi qırmızı örpək salınmışdı.

– Mariya, mənim gözəl qızım, sən bilsən mən səni nə qədər çox istəyirəm! Çünki sən bütün varlığınla İsa Məsihə inanan və ona qəlbən ibadət etməyi bacaran yeganə varlıqsan. Sən ən böyük hörmətə, ehtirama layıqsən, mənim qızım!

– Müqəddəs Varfolomey ata, Siz mənim etibar etdiyim yeganə insansınız. Ən böyük hörmətə, ehtirama da Siz layıqsınız!

– Sən necə də gözəlsən, Mariya! İsa Məsih özü sənə aşiqdir! Nəhayət bu gün sən öz rəbbinə qovuşacaqsan! Mən sənə qibtə edirəm, Mariya! Bu gecə sənə zəfər günüdür! Sən artıq seçilmişən. Yəqin ki, dünyaya yeni Məsihi sən gətirəcəksən! Biz böyük bir günün astanasındayıq! Mən sənə üçün çox sevinirəm! Daha bir kimsə sənə həyatına qarışa bilməyəcək! İsa Məsih Allahın oğludur, sənə oğluna isə müqəddəs İsa özü ata olacaq!

– Mən onunla görüşü çox arzulayıram. Amma indi içimdə utancaqlıq var.

– Bu hiss sənə xislətdən gəlir, Mariya! Mən də bu saat ikili hisslər yaşayıram: sənə İlahi məkanda gələn olacağına sevinirəm, həm də bu gün səndən ayrılacağıma kədərlənirəm. Yəqin ki, bu bizim sənə son görüşümüz, son söhbətimizdir. Sən öz həyatının bu çağında nəyə tam əmin oldun, Mariya? Oxuduğun qədim kilsə kitablarından ən əsas nələri öyrəndin? Öz düşüncələrini sonuncu dəfə mənimlə bölüşə bilərsənmi, mənim balam!?

Mariya əllərini sinəsində cütlədi və onun qarşısında diz çökdü.

– Varfolomey ata, Sizdən ayrılmaq mənə də çox ağırdır. İcazə versəydiniz ürəyimdəki bu fikirləri deyib, Sizi və özümü üzməzdim. Yəqin ki, mən o ali məkanda daha gumrah görünməliyəm. Lütfən, Siz də istirahət edin.

Keşiş Varfolomey öz kreslosunda qurcalandı.

– Sən nə danışırısan, Mariya, nə yorulmaq? Mən sənə qulaq asarkən əhvalım durulur, özüm mü gumrah, rahat hiss edirəm. Mənimlə öz sirlərini son dəfə bölüşmək istəmirsənmi? Mən hər zaman səni dinləməyə hazıram.

Mariya məlul baxışlarla ona baxdı, sonra baxışlarını aşağı dikdi.

– Mənim Sizə heç vaxt bildirmədiyim fikirlər də var, müqəddəs ata. Bu sirdən utanıram da bir az. Amma indi nəhayət ki, hər şeyi Sizə bildirmək istəyirəm. Bu sirrin imanımı pozacağından çekinirəm yaman.

Keşiş Varfolomey ehtiyatla və maraqla:

– Buyur, mənim qızım, söylə, için rahat olsun, – dedi.

– Bu çox çətin, müqəddəs ata. Hamı məni dəli hesab edib əl-qolumu sinəmdə qandalladığı bir vaxtda Siz mənə həyan oldunuz, məni o müdhiş xəstəxanadan buraya gətirdiniz. Burada kimsə mənim ibadətimə mane olmadı. Bu yaxşılığın əvəzini Sizə qaytara bilməyəcəyəm.

Amma... amma son vaxtlar mənə elə gəlir ki, Siz bunları İsa Məsih xatirinə deyil, nəşə bir ayrı məqsədlə edirsiniz. Buna görə Sizdən üzr istəyirəm, ancaq bu şübhələr məni narahat edir.

Keşiş Varfolomey duruxub qaldı, bir anlıq nəşə deyəcəyini bilmədi. Sonra üzünə təbəssüm ifadəsi verdi.

– Narahat olma, mənim balam, səni İblis narahat edir. Sən onun vəsvəsinə uyma!

Mariyanın gözləri yaşardı.

– Mən bu dünyada nə qadınları, nə də kişiləri anlamadım! Hamı hər an İblisə uyur, Rəbbimə qarşı qiyam edir! İndi mən də İblisə uyub Sizdən şübhələnməyimə görə çox üzgünəm. Amma mən öz Rəbbimə qarşı qiyam etmirəm. Bunlar maddi dünyanın xislətindən gələn duyğular deyilmi? Mən bunu anlaya bilmirəm! Bu maddi dünyadan ayrılmaq, öz Rəbbimə qovuşmaq mənim üçün böyük səadətdir!

– Sən haqlısan, mənim balam!

– Mənim dərk etdiyim bu həqiqətlər Sizdən başqa daha kimə lazımdır ki? İnsanlar özlərini rəbbilərinə təslim edib, nəticədə fəvqəlbəşər ilahi keyfiyyətlərə qovuşmaq və bu dünyada ikən cənnət həzzini bir azca da olsa dadmaq əvəzinə hakimiyyət, mənəb, var-dövlət iddialarına düşürlər, başqalarının üzərində ağalığın müvəqqəti şirinliyinə meyl edirlər! Axı niyə? Hətta özünü Allah hesab edənlər də oldu.

– Elədir, mənim balam! Hərçənd ki, özlərini Allah hesab edənlər bu həyatda çox şeyə nail oldular, amma hər şeyə hakim ola bilmədilər. Hətta onların öz ömürlərinə də hakim ola bilmək qədər qüdrəti çatmadı. Dünyanın ən böyük tiranları – Makedoniyalı Aleksandr, Çingiz xan, Napoleon Bonapart, Adolf Hitler, İosif Stalin, Lari Çançanetta, Viktor Kallorazi öz ömrünün ağası ola bildimi?

– Hamısı son dərəcə aciz insanlar! Bircəsi də ölümsüzlüyə nail olmadı. Tam mənasında özünü, öz həyatını idarə etməyi bacarmayanlar bütün dünyanın idarə olunmasına iddia etdilər. Onlar İblisin dostları deyilmi?

– Bəli, mənim balam! İnsan bu həyatda mövcudluğunun əsas mahiyyətini anlamaq istəmir və əvvəldən istəmədi.

– Çünki bu çox çətin və çox uzun bir yol idi, müqəddəs ata! Adına ömür deyilir. Əbədiyyətə, əbədi gözəlliyə, böyük haqqa, mənəvi həzzə, bitməyən xoşhallığa nail olmaq asan və qısa yoldan keçməz ki! Ən azı onun şərəfəti olmaz! İnsan ömrü ona bunun üçün verilir. Lakin o bu ömrü bu yola həsr edirmi? Axı o nə üçün yaşayır? Bu yaşayışın məqsədi, məramı harayadır? Hər kəs bunu bilirmi? Halbuki, nələri bilməsə də, bunların cavabını hökmən bilməlidir. İnsanlıq gözləri yumulu halda gedir. Nədən o gözlərini açmaq istəmir! Axı qarşıda uçurum da ola bilər!

– Bilənlər də anlamır, hamı ona əməl edə bilmir!

– Müqəddəs ata, Siz öyrətdiniz ki, yalnız İblisə uyanlar üçün bu mümkün deyil! İblis insana onun bədəncə böyük və ya kiçik, qüdrətli və ya aciz olduğuna görə yox, imansız olduğuna görə qalib gəlir. Buna ilk səbəb Həvvə ananın İblisə uyması oldu. İblis insanın səbrini əlindən aldı və onu öz nəfsinə qurban etdi. Sonra gələn bir çox insanlar bunun səhv olduğunu başa düşdülər və xoşbəxt oldular. Kim ki, bunu anlamadı, özünü və sonra gələn nəslini də bədbəxt elədi. Buna görə də insanlıq milyon ildir tez başa gələn, gözlə görünən, maddi duyumlu, ani ləzzət bəxş edən nəaliyyətlərə can atır. Peyğəmbərlər insanlığı doğru yola hidayət edir, amma insanlıq İblisə aldanıb, əyri yolun qısalığına və daha tez başa yetməsinə uyur. Axı niyə, nə üçün?!

– Həqiqət sənin dediyin kimidir, mənim balam!

– İnsan cəmiyyəti öz yaranışı ilə Allaha toplum halında daha möhtəşəm ibadət etməyə, kainatı olunan duaların xoş rayihəsinə bürüməyə, bəşəriyyəti daha da paklaşdırmağa, mələklərlə rahat ünsiyyətə çatdırmağa borclu ikən bunun əksinə xidmət etdi. Çünki insan cəmiyyətinin formalaşma dövründə təəssüf ki, ona daha adil və daha imanlı şəxslər deyil, qoluzorlular rəhbərlik etdilər. Onlar sayca daha çox, fiziki cəhətdən daha qüdrətli idilər. Ona görə də insan cəmiyyəti formalaşma dövründə ağla, zəkaya və imana deyil, çoxluğun azlıq üzərində təsirinə əsaslandı. Lap meşə qanunları kimi. İnsan təbiətin bir hissəsi olsa da meşə qanunları ona aid

olmamalı idi! Kütlənin gəldiyi nəticəyə, onun seçiminə tabe olan cəmiyyətdən nə gözləmək olar ki?!

– Sən haqlısan, mənim balam!

– Dünyada bir kərə halallığın itməsi, haqqın tapdalanması, ədalətin pozulması illərdən illərə zəncirvari keçir– reaksiya kimi. Nəticədə bu haqsızlıq, ədalətsizlik, haramlıq artıb, dünyanı bürüyür.

– Sən yenə də haqlısan, mənim balam! Sənin bu fikirlərin məni heyrləndirir. Sən bu fikirləri harada öyrəndin, haradan oxudun, kimdən eşitdin?

– Mən bunları öz düşüncələrimdən oxudum, müqəddəs ata!

– Necə?! Ah, Mariya, sən müqəddəs ruhlarla ünsiyyətdəmi oldun? Bəlkə sən dünyanın indiki həddə çatmasında ən çox kimləri günahkar olduğunu da bilirsen.

Mariyanın nəzərləri məchul nöqtələrə dikildi.

– Ən böyük günah sahibləri?.. Bəlkə deməyim?

– Mən belə görürəm, səni daima müqəddəslər şərəfləndirir, mənim balam. Sən öz ildiyini söyləməkdən çəkinmə.

– Kaş ki, hamı Sizin kimi olaydı, müqəddəs ata! Məncə ən böyük günahkarlar əsil həqiqətləri başqalarından daha çox, daha dəqiq bilən, amma ona əməl etməyən din xadimləridir!

Keşiş Varfolomeyin gözləri bərəldi və o çətinliklə udqundu. Mariya onun üzünə baxmır, sanki bir kənarda məchul nöqtələrlə danışdı.

– Sonra ifritələr günahkardır! Dünya qadınların məkrinə bürünmüşdür, müqəddəs ata! Bəşəriyyətə yeni və pak insan verməli ikən qadınlar özlərini bu müqəddəs missiyadan azad etdilər. Əsil Ana olmağı bacarmayan qadınların kişi nəzərində nə qədər dəyəri var ki! Əvəzində onlar kişilər üçün həyat yoldaşı deyil, yalnız həzz və əyləncə mənbəyinə çevrildilər. Əsil ana olmadıqda, əsil ata da olmur! Daha nə əsil kişi var, nə də əsil qadın!

Keşiş Varfolomey köynəyinin üst düyməsini açdı, alnının tərini sildi.

– Bəşəriyyətin bu günü üçün bütün yalançı şairləri və xalqı daha məharətlə aldadaraq onun başına keçən siyasətçiləri lənətləmək lazımdır!

Keşiş Varfolomey onu tərəddüdlə və zənd ilə süzdü.

– Mən səninlə razıyam, mənim qızım. Amma daha vaxtdır. – O, ayağa qalxdı. – Sən bütün bunları İsa Məsihə danışmağı unutmayasan. Bu gecə yarısı o səni Ellis Aylend adasında ucalan “Azadlıq” heykəlinin ən uca nöqtəsində gözləyəcək.

Mariyanın gözləri yenidən yaşardı.

– Mən bu xoşbəxtliyə inana bilmirəm, müqəddəs ata!

Keşiş Varfolomey ayağa qalxdı, gedib stol üstündə içərisinə qara maye süzülmüş bir mis camı götürdü və Mariyanın qarşısına gəldi.

– Sən o İlahi məqama öz gerçək duyğularınla çata bilməzsən, mənim balam. İsa Məsihin nuru qarşısında duruş gətirə bilmək üçün sənə yatmaq lazımdır. Adi insan gözləri o nurun qarşısında kor ola bilər. Sən yuxuda ikən o sənin bəsirət gözlərini açacaq və səninlə kəbin kəsdirmək üçün əllərindən tutub, Allahın dərgahına aparacaq! Al bu şərbəti iç və bu tabuta uzan, mənim qızım!

Mariyanın göz yaşları yanaqlarını islatmışdı. O, həyəcədən titrəyən əllərini irəli uzadıb keşiş Varfolomeyin əlindən mis camı almaq istədi. Bu zaman baxışları bir kənarda beşguşəli ulduz formasında düzülüb yanan şamlara və ortada qırmızıya boyanmış açıq tabuta sarı yönəldi və o tez əllərini geriye çəkdi.

– Müqəddəs ata, bu tabut nədən qırmızıya bürünmüşdür? – deyərək heyrlə soruşdu. – Mən yuxularımda öz tabutumu həmişə mavi rəngdə görmüşəm!

Keşiş Varfolomey bu sözlərdən çaşdı, dodaqlarını çeynəyərək bir qədər nə deyəcəyini bilmədi. Bu zaman Mariya ayağa qalxdı və qapıya sarı yönəldi. Yalnız bundan sonra keşiş Varfolomey tez irəli keçib, onun qarşısını kəsdi.

– Mariya, mənim qızım, bu ki, ölüm tabutu deyil!– dedi.– Bu sənin toy tabutundur, ona görə də qırmızı boyanmışdır! Sən ilk bəşər övladısan ki, üç min yeddi yüz əlli ildən sonra İsa Məsihin zühür etdiyi gün, onun xanımı olmaq şərəfinə nail olursan!

Mariyanın əlləri heyranlıq və məsumluq coşqusu ilə sinəsində cütləndi, baxışları aşağı məculluqda dolaşdı.

– Müqəddəs ata, mən bəşəriyyətin anası olmaq şərəfinə layiqəmmi? Bu çox çətin deyilmi? İsa Məsihə layiq olmaq! İçimdə bir şübhə dolaşdı. İzn verin bir daha ibadət edim. Deyəsən imanımda kamil olmadım.

Keşiş Varfolomeyin qaşları qəzəblə yığıldı, gözləri parıldadı, dodaqları səyrirdi, amma son anda o özünü ələ alıb gülümsədi.

– Buyur, mənim qızım,– dedi və əli ilə qapını göstərdi.– İmanında zərrəcən ləkə olmamalıdır. Amma çalış ki, yubanmayasan. Biz uzun bir yola çıxmalıyıq.

Mariya otaqdan tələsik çıxdı. Dəhlizdən onun başmaqlarının uzaqlaşan səsləri eşidildi. Keşiş Varfolomey əlindəki camı nifrətlə şamlara sarı yerə çırpmaq istədi. Amma yenə də son anda özünü ələ ala bildi və gətirib stolun üstünə qoydu. Geriyə çevrilərkən birdən o nə gördü, diksindi, “Vah!” deyərək qışqırıb, geriye tullandı və əllərinin üstü ilə gözlərini tutmağa çalışdı. Onun qarşısındakı aləqəranlıqda, havanı yararaq ağ libaslı, ağ saqqalı, ucaboşlu bir kişi irəli çıxırdı.

– Sən kimsən?! Giram? Işıq qaranlığı! Qaranlığın ruhu! Mən axı səni görmüşəm! Yox, bu sən deyilsən! Get burdan! Dəf ol! Dəf ol!

Bu görünən ağlibaşlı şəxs Deliyver Cuna idi. Onun qaşları düylənmişdi.

– Keşiş Varfolomey, sən cəhənnəm odunda yanacaqsan! -dedi.- İlahi dərgahında mən hər şeyə şahidlik edəcəyəm. İndi o şərbəti sən iç ki, mənim divanımda duruş gətirə biləsən.

Qorxudan keşiş Varfolomeyin bədənini və göz qapaqlarını örtən əlləri əsirdi.

– Kış! Kış! Sən məndən nə istəyirsən!? Sən kimsən? Yox, Giram deyilsən!

– Boş ver öz Giram İblisinə! Mariya Edmond Paolo İblisə qurban verilməyəcək! - Deliyver Cuna astaca dedi.– Biz Mariyanı tapdıq, seçdik, özümüzə aparacağıq! O bizim himayəmizdədir.

– Sən İsa Məsihsən?! İsa Məsih!!! Qoymaram canımı sən alasan!

Keşiş Varfolomey gözlərini açmadan, dəhşət içində qışqırdı, sonra bir əlini uzadıb, stol üstündəki mis camı götürdü və hövlanak başına çəkib, sonadək içdi.

Deliyver Cunanın dodaqlarında təbəssüm göründü.

– İndi öz tabutuna uzana bilərsən, İblisin nökrəri keşiş Varfolomey!Get işığın qaranlığına, qaranlığın ruhuna sarı!

Keşiş Varfolomey səntirlədi, amma Deliyver Cunanın əlinin işarəsi ilə sanki bir qüvvə onun əlindən tutub, yıxılmasına imkan vermədi, onu görünməz qollar üstünə alıb, havada uçuraraq tabuta yaxınlaşdırdı. Keşiş Varfolomey daha özündə deyildi. Görünməz qüvvə onu astaca bu qırmızı tabutun içərisinə uzatdı. Sonra Deliyver Cunanın baxışları altında tabutun qapağı qalxdı və onu qapadı. Eyni zamanda ətrafdakı bütün şamlar söndü.

Aşağıda - altların qarşısında diz üstünə çökmüş Mariya Edmond Paolonun başında yenə ağ örtük vardı və o “İsa Məsih, sən məni dünyamızı xilas etməyə müvəffəq et!” deyərək dua edirdi.

Kilsə tavanının üst pəncərələrində oturmuş iki göyərçin başını yana əyərək aşağıya baxmağa çalışır, astadan qurquldıyırdı. Haradansa bir ağ göyərçin uçaraq aşağıya, Mariyaya sarı endi.Aşağıya endikcə o ağ libaslı bir qocaya çevrilirdi.

Bir azdan binaların arası ilə bir hidrofil havada ahəstə sürətlə uçuş, gur işığı qarşıya çıxan hündürmərtəbəli binaları işıqlandırırırdı. Onun damına qırmızı rəngli tabut qoyulmuş, hər tərəfdən kəndirlə möhkəm bağlanmışdı.

Frenk Maqdonalds sükan arxasında oturub indi daha artıq sevinc içərisində və ucadan oxuyur, uçarkən buna ehtiyac olmasa da sükanı sağa-sola hərledirdi. Arxa oturacaqda indi iki nəfər oturmuşdu. Onlardan biri əllərini sinəsində cütləyib, durmadan dua edən Mariya Ed-

mond Paolo idi. Deliyver Cuna isə xoşbəxt təbəssümlə gülümsəyirdi. Arada bir dəfə o salonun tavanına işarə edərək:

– Frenk, əgər sən bilsən biz bu saat üstümüzdə “Azadlıq” heykəlinə sarı əslində nə aparırıq, heç bu qədər bəxtəvər oxumazsan!– dedi.

Yaxınlıqda görünən hündürmərtəbəli binalardan birinin dam artırmasında bir nəfər oturub, ayağını aşağı sallamışdı və bu əlaqaranlıqda saksafon çalırdı. Deliyver Cuna bu mənzərəyə baxması üçün ustufca Mariya Paoloya işarə etdi. Mariya Paolo bu mənzərəyə dərdli təbəssümlə baxdı və dərindən köks ötürdü.

– Mən daha kimə inanmalı olduğumu bilmirəm, cənab!– dedi.– Hamının məni dəli hesab etdiyi bir vaxtda Varfalomey ata məni başa düşdü, xəstəxanadan qaçırdı, öz yanında qorudu,..Amma... Hərdən bəzi şübhələr məni narahat edirdi, ancaq heç təsəvvür etməzdim ki... Axı o bunu nə üçün edirdi?

Deliyver Cuna üzündə xəfiv təbəssümlə onun başına sığal çəkdi.

– Mariya Edmond Paolo. Onu cəlb edən sənin təmiz qəlbi, pak əqidəli, dini imanlı olmağın idi. Onlar beləcə çox gənci sonradan İblisə qurban veriblər. Bir vaxtlar şatrlarda mövcud olan minlərlə kilsədən indi yalnız bir neçəsi qalıb, onlar da qəbristanlıq kilsəsi kimi fəaliyyət göstərir. Qalanları ya dağıdılıb, ləğv olunub, ya da pritona çevrilib. Keşislərin isə çoxu ya müxtəlif əxlaqsız xidmətlərə, cinayətkar qruplara, ya da İblisə xidmət edir. Onlar təmiz, pak insanları adətən elə yeniyetmə dövründəcə məhv edirlər. Sənin kimi unudulanları və daha imanlı olanları isə Böyük İblisə qurban verirlər. Bu bir reallıqdır! Ancaq bu reallıq bizim Frenkin düşündüyü reallıqlardan heç nə ilə fərqlənmir. Sən ki tabutun içərisindəki partlayıcıları gördün.

Mariya Paolonun gözləri yol aldı.

– Xatırlayıram, hərdən onun yanına şübhəli adamlar gəlirdi. Bir dəfə yuxudan ayıldım və onları öz qarşımda dairəvi halda oturub nəsə bir ayin icra etdiklərini gördüm. Yerdə beşguşəli ulduz rəsmi çəkilmiş, yanar şamlar düzülmüşdü. Varfolomey ata bunun mənim sağlamlığımı üçün vacib olduğunu bildirdi. Bəd ruhları qovduqlarını dedi. Sonra uzun müddət özümü əzgin, yorğun, xəstə hiss elədim.

– Onlar sənin daxili enerjini çəkməklə məşğul olublar. Yeniyetmə oğlan və bakirə qızlarda bu enerji daha çox olur. Vampirlər üçün bu heç də hər zaman ələ düşməz.

– Heç onları görmədən də bu hal məndə tez-tez baş verir.

– Deməli, ən böyük vampir elə keşiş Varfolomeyin özü imiş. Hər gün səninlə söhbətlər zamanı o səndən saf enerji çəkirmiş. Əksər insanlar indi zahirən insan kimi görünsə də, daxilən şeytandan bətərdir. Sən ki bunları onunla son söhbətində aydın ifadə edirdin.

– Siz bunu eşidirdiniz?

– Biz səni və insanlığı çox böyük təhlükədən qorumağa çalışırıq. Ona görə də bəzən fəvqəlbəşər keyfiyyətlərdən də istifadə etmək lazım gəlir. Çalış ki, daha heç nəyə təəccüb etməyəsən. Sənin üzərinə, Mariya, çox böyük vəzifə düşür. Sən və biz buna nail ola biləriksə, insanlıq borcumuzu yerinə yetirmiş olarıq. Sən bunun fərqindəsənmi? Bu barədə yaxşıca düşünməyin lazımdır. Bir azdan özün çox şeyin şahidi olacaqsan.

– Odur! – Birdən Mariya Paolo hövlanak halda səsini qaldırdı, barmağını irəliyə tuşladı və hidrofilin işıq saldıdığı möhtəşəm heykəli göstərdi.– “Azadlıq” heykəli!

Deliyver Cuna diqqətlə irəliyə baxdı. Frenk Maqdonalds da səsini kəsib, təxminən bir kilometrlik məsafədə uçan möhtəşəm heykələ sarı gözlərini yığib diqqət yönəltdi. “Azadlıq” abidəsi indi həm möhtəşəm, həm də qorxunc görünürdü. Hidrofil ona yaxınlaşdıqca abidənin divarları mamır basmış postamenti daha yaxından görünürdü. Postamentin bir hissəsi su altında qalmışdı. Bəzi yerlərdə suyun içərisindən qalxan müxtəlif tikili parçaları, okean sularının, hündür dalğaların dağıtdığı qədim abidələrin dam qalıqları və hündür ağacların qaralan çörçöpləri diqqəti cəlb edirdi. Abidənin giriş qapıları sular altında qaldığından indi yəqin ki, bu funksiyaları sulara yaxın böyük pəncərələr əvəz edirdi. Bir pəncərənin ağzında kiçik tərsanə qurulmuşdu. Lap yuxarı pəncərələrin hansındasa işıqlar görünür, itir, qığılcıma çevrilirdi.

– Uşaq vaxtı atam məni bir neçə dəfə oraya aparmışdı. – Frenk Maqdonaldsın qəmgin səsi eşidildi. – Mən o vaxt heykəlin içərisində olarkən heç ağıma gəlməzdi ki, sonralar iki dəfə onu terrorçuların partlayıcılarından qoruyacağam.

Hidrofil abidəyə tam yaxınlaşmadan, havadaca onun ətrafına dolandı.

– İyirmi birinci əsrin əvvəlində “Azadlıq” və “demokratiya” anlayışlarının indiki bu aqibətini də kimsə ağına gətirməzdi. – Delhyver Cuna dedi. – İndi onun içərisi şeytan və İblisin nöqərləri ilə tutulub. Məntiqi nəticə deyilmi?

Mariya Paolo məyus halda baxırdı.

– Azadlıq abidəsi! Axı nə üçün qadın obrazında? Mən bu heykəldən qorxuram! – o dedi və Delhyver Cunanın qoluna sıxıldı. – Bəlkə geriye qayıdaq?

Delhyver Cuna qol saatına baxaraq gülümsədi.

– Darıxma, hələ saat iyirmi üç otuz dəqiqəyə çox var. Həm də hamının toplaşmasını gözləsək yaxşıdır.

– Mən onları görmək istəmirəm, – Mariya dedi. – Onlar məni tanıya bilər.

– Bundan narahat olma, Mariya. Onlar səni tabutun içində biləcəklər.

– Cənab, olarmı tabutu onlara mən təhvil verim? – Frenk Maqdonalds dilləndi.

– Frenk, sən hələlik hidrofilə bu damlardan birinə qonmasını tapşır.

Delhyver Cunanın bu əmrinə uyğun olaraq Frenk Maqdonalds hidrofilin monitoruna müvafiq tapşırıq verdi. Mariya Paolo geriye çevrildi və indi hidrofilin pəncərəsindən arxada qalan “Azadlıq” heykəlinə hürkək nəzərlərlə baxdı. Qaranlıq sularda ucalan bu möhtəşəm abidə indi həm də çox miskin görünürdü.

– İblisin qulluqçuları, şeytanlar, vampirlər, bəd ruhlar hamısı bir azdan oraya toplaşacaq.

– Narahat olma, Mariya, hətta İblisin özü də gələrsə, səni məndən ala bilməz! Onların çoxu yəqin artıq oradadır. Siz heykəlin yuxarılarında gözərən qılgınlara diqqət vermədinizmi?

– Mən bir vaxtlar “Azadlıq” heykəlinin içərisini partlayıcılardan təmizləyərkən onu yaxşı müşahidə etmişdim. – Frenk Maqdonalds dərinə köks ötürdü. – Heykəlin içərisi ilə lift işləyirdi, pilləkənlər qalxırdı, orada mərtəbələr, meydanlar vardı.

– İndi o mərtəbələrdən, meydanlardan biri İblis ayını üçün hazırlanıb.

– Cənab, mən oraları Sizdən yaxşı tanıyıram. Orada bir də və sonuncu dəfə olmaq istərdim. Sonuncu müsafir olaraq. Narahat olmayın, tabutu verib qayıdaram.

– Frenk, buna ehtiyac yoxdur. İçəriyə girsən səni sağ buraxmazlar.

Hidrofil bir damın üstünə çatdıqda robotal sürücü “Aşağıda quru ərazi görünür” məlumatını verdi. Frenk Maqdonalds ona “Ehtiyatla aşağıya en!” tapşırığını verdi. Hidrofil təkərlərini açdı, sonuncu mərtəbəsi sudan qıraqda qalmış bir binanın düz-hamar damına qondu. Onlar hamılıqla hidrofilədən düşdülər. Mariya Paolo bu xəlvət və aləqəranlıq dama və ətrafa hürkək nəzərlərlə baxdı. Delhyver Cuna qollarını sinəsində cütleyib nə barədəsə düşünür, Frenk isə damın arakəsmələrinə göz qoyurdu. Bura çox yaxşı daldalanacaq idi. Damın kənarları boyunca və təxminən bir metr-yarım hündürlükdə artırma ucalır, buraları gizlədirdi. Təkcə göydəki ulduzlar onları rahat görə bilərdi. Bu zaman səmada nə gördüsə, Mariya qorxudan Delhyver Cunanın qoluna sığındı. Delhyver Cuna baxışlarını onun baxdığı istiqamətə yönəltdi. Göyün üzündə sarı-qırmızımtıl rəngdə yepyekə Ay və ona yaxın görüntüdə quyruqlu ulduz – Apofis astroiti durmuşdu.

– Quyruqlu ulduz məni ürpədir. Siz Ayın nə qədər böyəldiyini görürsünüzmü? – Mariya Paolo astadan soruşdu.

– Bəli, Mariya! Biz onu təkcə görmürük, həm də hiss edirik. Bu çox böyük təhlükədən xəbər verir. Ayın öz yerinə qayıtması da sənə kimi insanların gələcək fəaliyyətindən asılı olacaq.

Bu zaman sol tərəfdən bir neçə sürət qayığının, vele-motorun, hidrofilin, rivero-mobilin səsi və irəliyə tuşlanmış işıqları göründü. Onlar “Azadlıq” heykəlinə yaxınlaşırdılar. Frank Maqdonalds nifrətlə bir kənara tüpürdü.

– Lazer şuası ilə onları rahatca partlatmaq olardı!

– Bu hər şeyi həll etməz. Bu yolla İblisin özünü və əshabələrini bütünlüklə bir yərə toplamaq mümkün deyil. Onlar artıq hər yerdə var. Onlara qarşı insanlıq ayağa qalxmalıdır.

– Amma indi, cənab, onları cəzasız buraxmayaq.

– Öz murdar ayinlərini icra etdikdən sonra onlar heykəlin məşəl hissəsini büsbütün partlatmaq, “Azadlıq” adlı bu qadın abidəsinin əlini boş saxlamaq istəyirlər. Bu isə yəqin ki, insanlığa çox sərt bir mesaj olacaq.

– O qədər partlayıcı ilə, cənab, hətta “Azadlıq” heykəlini büsbütün darmadağın etmək yetər. İcazə verin partlayıcıyı hazırlayım.

Frenk Maqdonalds hidrofilin üstündəki tabuta sarı işarə etdi. Deliyver Cuna başını tərpətməklə ona öz razılığını bildirdi. Frenk Maqdonalds əvvəlcə tabutu bərkidən kəndirləri açdı, sonra hidrofilin üstünə qalxdı. Tabutun içərisində heysiz düşüb qalmış və astadan fısıltı ilə yatan keşiş Varfolomeyi və eyni zamanda tabutun içliyini bir azca qaldırmaq lazım gəlirdi. Frenk Maqdonalds bunun öhtəsindən gəldi və peşəkar çevikliklə partlayıcıları qoşdu. Sonra o sual dolu nəzərlərlə Deliyver Cunaya baxdı. Deliyver Cuna isə məlum suala cavab almaq üçün Mariya Paoloya sarı çevrildi.

– Mariya, bu artıq sənin haqqındır. Partlayış üçün hansı saati istədin?

Mariya Paolo hürkək baxışlarını “Azadlıq” heykəlindən ayırmırdı.

– Mən nəyinsə dağılmasına, kimlərsə ölməsinə rəvac verən heç bir saati tanımıram.

– Elə isə biz partlayış üçün “00:00” rəqəmini qoşarıq. – Deliyver Cuna ona gülümsədi.

Frenk Maqdonalds bu eşitdiklərinə müvafiq rəqəmi, sonra isə mövcud saati qurdu. Burada artıq saat 23-25 dəqiqəni göstərdirdi. Daha sonra Frenk Maqdonalds hidrofilin üstündən yerə düşüb, tabutu bu dəfə cəmi birçə kəndirlə bağlayarkən Deliyver Cuna Mariya Paoloya yaxınlaşdı. Frenk Maqdonalds isə onlara sarı başını tərpədərək hidrofilə minməyə icazə istədi.

– Frenk, sən içəriyə daxil olmağa çalışmayasan. Artıq partlayıcı mexanizm işə düşmüşdür! Tabutu ver və geriye qayıt.

Frenk Maqdonalds buna arxayınçılıqla əlini qaldırdı və hidrofilə mindi. Hidrofil sakit tərzdə yerindən tərpəndi. O əvvəlcə havaya qalxdı, təkərlərini yıxdı, sonra isə kənara çəkilib, aramla suya düşdü. Bundan sonra o işıqlarını da yandırmadan uzaqda görünən abidəyə sarı üzdü. Mariya Paolo bu zaman “Azadlıq” heykəlinə sarı hürkək nəzərlərlə baxmaqda idi.

– Azadlıq məhz qadın obrazında möhtəşəm abidəyə çevrilirsə, nəhayət bir gün partlamalıdır! – o dedi.

– Sən qadınlara münasibətdə bu qədər sərt olma, Mariya! Cənnət anaların ayaqları altındadır! Sonuncu peyğəmbər belə buyurmuşdur.

– Doğrudur, amma əsil anaların! – Mariya Paolo incik və ötkəm səslə cavab verdi. – Amma ilk öncə həyata Adəm gəlmişdir, Həvva deyil! Nə üçün daha çox kişilik şərəfləndirilməsin! Mənim rəbbim qadın obrazında deyil! Mən həyatımda o qədər idbar qadın gördüm ki! Məni dünyaya gətirən qadın atıb getdi,

sonra gəldi, tez də həyatdan köçdü. Xalam qəsdən mənim dəli olduğumu bildirdi, bizim mənzilə yiyələndi. Xəstəxananın həkimləri və başçısı qadın idi. Orada xəstələr döyülür, onlara təcavüz olunurdu.

– Mariya, səninlə razılaşmaq olar. Bəli, qadınlar xanımlıq üçün yaranmışlar.

Onların tam azadlığı, tam sərbəstlik deməkdir. Tam sərbəst qadın isə ana ola bilməz. Çünki bu zaman o bir şəxsə deyil, çox şəxsə mənsub olur. Bizim müridlərdən biri, Müdrik Aza bir dəfə “Cəmiyyət yarandıqda azadlıqlar məhdudlaşır” demişdi. Azadlıq cəmiyyətə doğru olmalıdır. Cəmiyyətin içində fərdlərin mütləq azadlığı baş verdikdə bu elə birinci olaraq cəmiyyətin özünün dağılmasına səbəb olacaq. Hamı azad olduqda hansı qanunlar işləyəcək ki? İnsanlar isə öz azadlıqlarını ona verməklə cəmiyyət yaratdılar. Azadlıq bəlkə də kişi təmsalında anlaşıqlıdır. Amma qadın obrazında verilməklə o öz zatında hər cür təcavüzə meyillik əlamətini doğurur. Adətən qadına daha çox təcavüz olunur axı. Azadlıq barədə pafoslu sözlərin aqibətini bəşər cəmiyyəti gördü.

Bu zaman uzaqda hidrofil öz işığını yandırmışdı və artıq abidəyə yaxınlaşırdı. Buna uyğun olaraq hər ikisi susub diqqətlə irəliyə baxdı. Deliyver Cuna arada qolundakı saata da nəzər saldı.

Frenk Maqdonalds hidrofil abidənin başına hərləlib, qarşısında kiçik tərsənə qurulmuş giriş pəncərəsini tapdı. Onu qarşılamağa çıxmış şəxslər qara örtüyə bürünmüşdülər. Tabutu onlarla birlikdə hidrofilin üstündən düşürtdülər. Frenk Maqdonalds onların nəzakətli davranışından ürəkləndi.

– Sizdə narkotika olarmı?– deyər soruşdu.

Qara örtüklülərdən biri ona istehza ilə nəzər saldı, amma əvvəlcə yanındakına Frenk Maqdonaldsın eşidə bilməyəcəyi səslə astadan:

– Qara pişik kəsməkdən bezdim artıq!– dedi,– Mən bu adamı bu gün bir dəfə görmüşəm. Bəlkə fürsəti qaçırtmayaq? – Sonra cavab gözləmədən və Frenk Maqdonaldsa sarı təbəssümlə,– Var, əlbəttə var,– deyər bildirdi.– Həm də nə qədər istəsən var! Bizə kömək et, Bakirə Mariyanı yuxarı qaldıra, narkotika da elə yuxarıdadır. Haydı, əl yetir!

Frank Maqdonalds buna sevindi, bir gözü arxasındakı uzaq məchulluğa yönəlsə də, içəriyə addım atmaqdan çəkinmədi.

Uzaq məchulluq əslində göründüyü qədər qaranlıq deyildi. Mariya Paolo sevinc göz yaşlarını silərək Deliyver Cunaya:

– Mən uşaqlıqdan həmişə İsa Məsihlə danışardım.– dedi.– O mənə həmişə insanlığın mənimlə davam edəcəyini deyərdi. İndi bunlar gerçəkləşirmi? Mən özümü xoşbəxt zənn edə bilərəmmi?

Deliyver Cuna gülümsədi, əlini onun saçına çəkdi. Sonra elə həmin qolundakı saatın sferblatına yenidən nəzər salıb:

– Frank Maqdonalds niyə yubandı?– deyər narahat nəzərlərlə uzaqdan nəhəng qaraltı kimi görünən “Azadlıq” heykəlinə sarı baxdı.– O indiye burada olmalı idi!

Mariya Paola yenidən “Azadlıq” heykəlinə sarı baxdı.

– Azadlıq adı altında çox insanların azadlığı məhdudlaşdı. Məncə həyatda elə şeylər var ki, onlar müqəddəsdir, onlara abidə qoyula bilməz. Allaha, Adəmə, İsa Məsihə, Azadlığa, Xoşbəxtliyə,.. Onlara nə qədər möhtəşəm abidə qoyulsa da, yenə kiçikdir. Ən böyük abidə insanın qəlbində və düşüncəsində qurulmalıdır.

– Səninlə razılaşmamaq mümkün deyil, Mariya. Təki bu abidə sonunda daha bir insanın həyatını əlindən almayaydı - Frenk Maqdonaldsın!

Onlar səbirsizliklə gözləyərkən və nəzərlər həyəcan içərisində “Azadlıq” heykəlinə dikilərkən birdən abidənin tən ortasından alov qalxdı və eyni zamanda yer-göyü lərzəyə gətirən çox böyük partlayış qopdu. Partlayışın dalğası həтта onlara qədər gəlib çatdı və hər ikisini bir qədər səntirləməyə məcbur elədi. Partlayış o qədər güclü oldu ki, səsi bir müddət kəsilmədən davam etdi. Onun təsirindən suyun səviyyəsi qalxdı, sular böyük dalğa halında onların damında durduğu bnaya çırpıldı və artırmanı aşıb, damın üstünə töküldü. Daha sonra göydən suların üstünə daş-kəssək tikələri yağdı və ətraf toz-duman örtüyünə büründü. Bu duman eşidilən partlayış səsinə çox gec çəkildi və bundan sonra onlar qeyri-adi bir mənzərə ilə qarşılaşdılar. Nəhəng “Azadlıq” abidəsi partlayışın təsiri altında tən ortadan parçalanmış, dağılmışdı. Yuxarı qalxmış nəhəng qol və məşəl daha yox idi. Üst nahiyyəsinin bir hissəsi dağılsa da, tamam ayrılmadığı üçün üzəaşağı və postamentdən sallana vəziyyətdə qalmışdı. Sanki bu abidə həm də möhtəşəm konstruksiyalı böyük və möhkəm qurğu deyil, adi sabun qovuğu idi və belə asanca dağılması da təbii idi.

Mariya Edmond Paolo Deliyver Cunaya bir neçə dəfə və sual dolu nəzərlərlə baxdı. Sonra o düşüncəsində dolaşan sualı daha gizlətmədi və:

-Bütün bunlar nə vaxt başlanmışdı?- deyər soruşdu.

Deliyver Cuna bu sualı bütün varlığından, düşüncəsindən keçirtirdi və:

- Sənin üçün, yoxsa bizim üçün? - sualı ilə öz cavabını dəqiqləşdirmək istədi. Mariya Paolo isə suala təbəssümlə cavab verdi.- Demək istəyirsən ki, fərqi yoxdur. Amma böyük fərqi var.

Hər şey çox uzaqlardan başlandı. Dəqiq ilini, ayını, gününü bəlkə də bir kimsə bilməz. Amma bizim üçün ona qarşı nəşə etmək arzusu iki yüz il əvvəl, Tibetdən başlandı. Onda hələ heç biz yox idik.

Sonra o bu barədə daha nəşə demədi. Daha bir qəddərdən sonra isə onlar qarşılarındakı mənzərənin təsirindən qurtulmuşdular və bir-birlərinə baxırdılar. Eyni zamanda hər ikisi razılıqla gülümsədi. Sonra Deliyver Cuna öz qarşısındakı məchulluqda müvafiq bir zərrəni tapıb, onu əlləri və nəzərləri ilə dartdı, şişirdi və yardı. Buradan həmin o məchul zərrəninə içərisinə əvvəlcə özü, ardınca Mariya Paolo girdi və tamam görünməz oldular.

DAĞLAR QOYNUNDA “CƏNNƏT”.

(*48 - Təsvirli zastavka ovqat musiqi və görüntü üçün)

Kainatın intəhasız böyüklüyü vahimə və möhtəşəmlik ifadə edən xəfiv uğultu səslərinə bürünmüşdü. Bu ən möhtəşəm və ən gözəl simfoniya qədər mükəmməl idi. Bu ecazkar musiqidə hər bir qallaqtikanın, hər ulduzun, planetin, kometin, meteoritin, astrpoitin səsi vardı. Spiral formalı bir kəhkəşanın mərkəzində durmuş yanar Günəş öz daimi partlayışları altında bərq vururdu. Merkuri, Venera, Yer və Mars planetindən sonra qallaktikada saysız hesabsız qədər irili-xırdalı asteroitlərin, komet və meteoritlərin üzdüyü meteor qurşağı başlanırdı. Daha sonra isə böyük ölçülü Yupiter, Saturn, Uran, Neptun və Pluton yerləşmişdi. Bu planetlərin hər birinin öz ətrafına dolanan iki, beş, on, on iki peyki vardı. Yeganə bir peykə malik olan Yer planeti idi. Günəşdən uzaqlaşdıqca bu planetlər və peyklər böyəlir, hərəkət sürəti artırdı. Kainatdakı bütün varlıqlar həm öz ətrafında, həm də öz qallaktikası boyu hərəkət edirdi. Bu hərəkət isə dəqiq treaktoriyaya, nizamlı sürətə, çəkiyə, təsirə, cazibəyə və təzyiqə malik idi. Burada hər şey zərgər dəqiqliyi ilə qurulmuşdu. Yerlə Günəş arasındakı məsafə qış fəslinə doğru qısalıb 147 milyon kilometrə düşür, üzü yaya doğru getdikcə isə artıb 152 milyon kilometrə çatırdı. Eləcə də bu məsafə yayda çoxaldıqca cazibə qüvvəsi azalır, qışda məsafə azaldıqca cazibə artırdı. Digər planet, komet, meteoritlərlə əlaqə də elə bu cür dəqiqliklə qurulmuşdu. On min il, yüz min il, milyon il idi ki, bu belə idi. Amma indi burada müəyyən dəyişiklik başlanmış, cisimlərin bir-birinə təzyiqi artmış, cazibə qüvvəsi dəyişmişdi. Yer kürəsinin həm materiya, həm də astral casibə və təzyiq qüvvəsi daha böyük dəyişikliyə məruz qalmışdı. Yer in astral qatında baş verən mənfi dəyişikliklər kainata çox yüksək təzyiqdə mənfi bio-enerji dalğasının yüksəlməsi ilə ifadə olunurdu. Bu mənfi enerji Yer in ümumi maqnit qüvvəsinə də təsir göstərir, onun cazibə qüvvəsini artırır. Bu təzyiqlərə daha çox məruz qalan göy cismi Yerdən əvvəllər həmişə 384 min kilometr məsafədə onun başına dolanmış Ay idi. Yerdə baş verməkdə olan fiziki və mənəvi ekaloji pozuntular fəlakət həddinə çatmışdı. Bunun nəticəsində 3 min kilometr yuxarı sərhədi olan atmosferin troposfer, strotosfer, mezosfer, termosfer, ekzosfer qatlarının tərkibi dəyişmiş, 1%-lik arqon, karbon, toz və zəhərli qazların faiz tərkibi 15%-ə yüksəlmişdi. Əvəzində azot faizi 65-ə, oksigen isə 18 %-ə enmişdi. Bir çox böyük sənaye şəhərlərində bu azalma daha qorxunc həddə idi. Buna görə də qış həddən artıq soyuq, yay həddən artıq isti keçirdi. Yaz və payız fəsillərinin müddəti çox qısalmışdı. Atmosferin 80%-ni təşkil edən troposfer qatı daha böyük dəyişikliklərə uğramışdı. Bütün tərkib dəyişənliyi daha çox bu təbəqəyə aid idi. Fiziki ekaloji fəlakətin ucbatından yer torpağının üst qatı olan litosferə və atmosferin alt qatı olan troposferə dəyən zərbənin mənfi təsiri özünü digər atmosfer qatlarında da göstərirdi. Nəticədə, təbəqələr arası məsafə qısalmış, sanki sıxılmış, büzülmüşdü. Bu büzüşmənin xarakteri Yer in maqnit, bioloji və astral cazibəsinin artmasından irəli gəlirdi. Ancaq əsas səbəb Yer təbiətinin canlı üzvü olan insanların əməl və düşüncələrinə məxsus idi. Belə ki, həm ekaloji, həm də astral fəlakətlər yalnız insana məxsus olan zəkanın hər hansı formada təzahürlərinin ucbatından yaranmışdı. Sənaye müəssisələrinin tullantıları, kosmik raketlərin atmosferdə açdığı dəliklər, partladılan raketlər, atom, neytron, hidrogen, atmosfer və taktonik bombalar, eləcə də insanların qeyri-əxlaqi düşüncələri, günahlar, mənfi əməllərinin astral qatda buraxdığı izlər, fəryad, qarğış, lənət

nidaları təsirsiz ötürməmişdi və artıq təbiəti ciddi zədələrə məruz qoyurdu. Bu zədələrdən ixrac olunan mənfi dalğalar və bu səbəbdən qısalma, büzülmə cazibəsi Yerlə Ay arasında olan məsafənin də azalmasına səbəb olmuşdu. Yerin təzyiqi nəticəsində Ay sıxılmaqda və öz quruluşunu itirməkdə idi. Artıq kainatı Aydan qopan yeni, amma xaric səslər bürüməyə başlamışdı. Radio-mağnit qurğuların rahatca tuta bildiyi bu dalğalar çox qorxunc səslərdən ibarət idi. Sanki Ayın içərisində nəşə sınır, parçalanır, dağılırdı.

Elder Ariya elektron teleskopu Aya tuşlamışdı və indi kompüterin monitorunda Ayda gedən fiziki prosesləri tədqiq edirdi. Bədrələnmiş Ay öz üzərindəki müxtəlif kraterlərin Yerə doğru görünüşü ilə tarixən sanki heyrət, bir azca da rişgənd ifadə edən adam sifətini xatırladırdı. İndi isə onun tele-ekranda görünən təsvirinin ortasında böyük bir ləkə yaranmışdı və bu daha çox hədəf lövhəsinin tən ortasındakı almalığa bənzəyirdi. Elder Ariya məsafə göstəricisini dəqiqləşdirdi və birdən monitorda “381 min kilometr” rəqəmi göründü. O, bunu görəcək, heyrətlə və dik ayağa qalxdı. Heç gözlənilən rəqəm deyildi! Ay qısa vaxt ərzində Yerə doğru üç min kilometr yaxınlaşmışdı. O, əllərini arxasında cütləyib, rəsədxanada dilxor addımlarla bir qədər var-gəl etdi, monitordakı rəqəmə və tele-ekrandakı Ay görüntüsünə baxdı, sonra qapıya sarı yönəldi. Onun gəlişi ilə qapı yana çəkildi və o, enli, uzun dəhlizə çıxdı. Dəhlizdə də bir qədər var-gəl etdi və alnını ovuşduraraq nələr barəsində düşündü. Anlaya bildiyi nəticə heç ürəkaçıcı deyildi və bu onu həyəcanlandırırdı. Dəhlizin sağ tərəf baş hissəsində divar qurtarır, aşağıya doğru yönəlirdi. Elder Ariya özündə bir qədər istirahətə ehtiyac yarandığını hiss etdi. O dərin düşüncələr içərisində qarşıdakı pilləkənə doğru addımlayarkən birdən diqqətini sağ tərəfdə görünən iri yaşıl bir yarpaq cəlb etdi. Düşüncəsində dolaşan mövzulardan daha önəmli olmadığı üçün bu yarpaq əvvəlcə onu özünə cəlb etmədi. Bir neçə addımdan sonra isə o nə fikirləşdisə, geriye qayıtdı. Bu yaşıl iri yarpağın foto-genez sahəsinə daxil olan kimi yarpaq yuxarıya çəkildi və onun qarşısında bir başqa aləm açıldı. Bura təbiət gözəlliklərindən ibarət böyük və yamyaşıl bir bağın girişi idi. Əvvəlki rəsədxana və dəhlizdən tamam fərqlənən, bir ayrı aləmlə üzbəüz qalmışdı. O andaca üzünə təbəssüm çökdü və o qeyri-ixtiyari olaraq içəriyə daxil oldu. Əslində onu həyət, park və ya meşə də hesab etmək olardı. Burada Yer dünyasının hər növ təbiət gözəllikləri; miniatür ağaclar, ionlar, çiçəklər, güllər, sitrus bitkiləri, bəzək kolları, meyvəli ağaclar, çəmənlər vardı. Üstəlik, bülbüllər oxuyur, tutuquşular, şana-pipiklər, göyərçinlər budaqdan budağa uçuşurdu. Burada bulaqlar, çaylar, kiçik şəlalə, bir neçə göl, hətta bir çox heyvanlar da vardı. Elder Ariya “Cənnət” adlanan bu bağı gəzərək düşüncələrinə ağırlıq vermiş fikirlərdən qurtulmağa çalışdı. Burada hər şey baxımlı idi. O, göldə üzən müxtəlif rəngli balıqlara da nəzər saldı. Gölün suyu dumduru idi. Ağacların arasında gəzişən, hərdən ona sarı nəzər salan heyvan cütləri də sanki daranmış, bəzənmiş, gözəlləşmişdi. Yalnız yuxarı baxmaqla buraların şüşə örtük altında qurulmuş böyük pavilyon olduğunu bilmək olardı. Elder Ariya təbiət gözəlliklərinə tamaşa edərək ruhuna dinclik verməyə çalışdı. İçərinin havası son dərəcə təmiz, sərin və ətirli idi. Beş mindən çox gül-çiçək, kol və ağac növündən qalxan rahiyyə içəridə əsrarəngiz xoş ovqat təəssüratı yayırdı. Elder Ariya bir yerdə çəmənləyin üstünə oturdu, kürəyini ağaca dayadı və gözlərini yumdu. Bu zaman həmin ağacın yoğun budaqlarının birində uzanmış sarımtıl kürklü bəbir dikəldi və ehtiyatla ona sarı yerə düşməyə başladı. Yerə düşdükdə isə bəbir elə onun yanındaca yerə oturdu və qulaqlarını şəkləyərək, irəli baxdı. Elder Ariya göz qapaqlarını açmadan əlini ona sarı uzatdı və bəbirin başını, çənəsinin altını və qulaqlarının arxasını ovxalamağa başladı. Bəbirin gözləri xumarlandı. Elder Ariya gözlərini açıb, indi onu bir qədər dərdli baxışlarla süzdü və dərinlən köks ötürdü.

– Eh, dostum, on ildən çoxdur ki, bir yerdəyik. Heç vaxt sənin insan olmadığına acıمامışam. Amma indi sənin qarşında insanlığın ünvanına xəcalət çəkirəm. Çox keçməz ki, Yer üzündə hər şey dağılar, məhv olar. Elə bu Cənnət bağı da. O vəziyyətə səbəb nə sən, nə də təbiətin anomal hadisələri səbəb olmayacaq, ona səbəb yalnız biz insanlar olacağıq. Artıq göydəki Ayla Yerin arasındakı məsafə kəskin şəkildə azalmağa başlayır. Atmosfer qatı çox seyrəldiyi, mənfi enerji də artdığı üçün onsuz da həmişə poeziyada mənfi ünsür kimi qəbul olunan göydəki

Ay cismi indi Yerə düşmək üzrədir. Bizim Yerin cazibəsi Ayı sıxıb məhv edəcək. Ayın parçalanması bilirsənmi nədir? Onun nəhəng tikələri kosmosa çəkilməyəcək ki! Bu parçalar çox yaxınlıqda olacağı üçün Yerə töküləcək. Nəticədə bilirsən nə baş verəcək? Ay həmişə xofunu aldığı, termostat rolunu oynadığı Yer kürəsini məhv edəcək. Sən bunun nə demək olduğunu anlaya bilirsənmi? Anlasan nə edə biləcəksən ki? Əsas odur ki, bunu anlaya bilən insanlar buna qarşı etinasızdılar. Apokalipsis qapını döyür, kimsə eşitmir. Sənə hər eybini, qüsurluğunu bağışlamaq olar. Heç günah anlayışı da sənin üçün deyil. Bəs insanlar nədən bunu anlamadılar? Axı buna görə Tanrı peyğəmbərlər göndərdi, müqəddəs kitablar göndərdi! Ancaq hər cür əxlaqsızlıq, mənəviyyatsızlıq, İlahi qaydalara zidd davranışlar, zülm, ədalətsizlik, mənəm-mənəmlik, hakimiyyət və şəhvet hərisliyi o nəticəyə çıxartdı ki, bu dünya nəhayət ki, öz sonunun bir addımlığına yetişdi. Dünyanın ən son məqamı başlandı. Daha bizim cəhətlərimiz də faydasız görünür. Böyük bir qitədə, onun seçmə insanların yaşamalığı olduğu Sidney kimi bir gözəl şəhərdə Kaynd Adama bircə nəfər də olsun əsil pak insan tapa bilmədi. Yeganə namizəd özünü körpüdən atıb bu dünyadan imtina etdi. Sən bunun əslində necə bir faciə olduğunu anlaya bilirsənmi? Təəssüf ki, anlamalı olan varlıqlar da tam anlaya bilmirlər. Məncə daha nə mənəviyyat inqilabları, nə peyğəmbərlər, nə də möcüzələr bu dünyanı xilas etməyəcək. Məncə daha Allah da öz əlini bu dünyanın üstündən götürüb. Uzağı bir neçə həftəyə, lap gecə bir aya dünya od fəlakətinə bürünəcək. Bax, dostum, bütün bunlara görə səndən bütün insanlıq adına üzr istəyirəm. Amma...amma indi mənim, ya da bütün insanlığın heyvanat qarşısında üzr istəməsi nəyi qaytaracaq, nəyi düzəldəcək ki? Bəlkə də bütün insanlıq bir-birindən üzr istəyərsə bu fəlakəti bir qədər yubada bilər. Gör hansı həddə gəldik.

Elder Ariya bəbirə sığal verərək, baxışlarını yuxarı qaldırdı və bədbin fikirlərə dalmaqda davam etdi. Daha bu “Cənnət bağı” da əvvəlki qədər xoş ovqat oyatmaqda aciz idi. Amma bu da olmazdısı psixoloji gərginliyi təbii yollarla azalda bilməkdə çətinlik çəkəcəkdilər. Heç buraya daxil olmadan da onu görmək, hiss etmək üçün virtual görüntüsünü yaratmaq lazım idi. Hər dəfə burada saatlarca vaxt itirmələrinin qarşısını alardı. Bir də ki, heç bilmək olmazdı, böyük fəlakətdən bu “Cənnət bağı” salamat çıxacaqdımı? Proqramlaşdırılırdısa, istənilən vaxt onun virtual variantına daxil olmaq mümkün idi. Kiçik bir diskə sığacaq böyük bir gözəllik, zaman, məkan, hətta onun xoş rəhiyyəsi, canlı qoxusu, sərin havası, hər şey canlı olduğu qədər real olacaqdı. Yer dünyasının belə gözəlliklərə malik olduğunu digər aləmlərə, ulduz sistemlərinə, qalaktikalara da göndərmək və ya göstərmək olardı. Görəsən digər aləmlər də Yer qədər gözəl idimi?

Quşlar qayğısız halda uçuşur, cikkildəşir, sular aramsız axır, bütün canlılardan bir cüt toplanmış bu süni cənnətdə flora və fauna üçün əsil cənnət yaşanırdı. Elder Ariya bu “Cənnət”dən baxışlarını ayırıb səmaya qaldırdı, oradan dağların üstü ilə dolaşırdı, gerçək dünyanın böyüklüyündən və gözəlliyindən həzz aldı. Bir yerdə bir dağın dairəvi və qaranlıq zirvəsi onu cəlb etdi. Oradan bu qaranlığa daxil oldu. İçəridə mağara divarları, rəvan kəsilmiş qaya parçaları buranı əhatəyə almışdı. Lap yuxarıda dairəvi boşluq, ondan o yanda isə mavi səma görünürdü. Bura vulkan formasını almış bir dağın içi idi və bu nəhəng meydanın üst bacası çox böyük həcmdə və dairəvi formada açıq qalmışdı. Onu nəhəng ankar və yeraltı laboratoriya da hesab etmək olardı. Bu nəhəng ankar və ya laboratoriyanın tən ortasında üçbucaq formalı böyük bir Naməlum Uçan Obyekt durmuşdu. İçəri divarlar dəmir konstruksiyalar vasitəsilə bərkidilmiş, yuxarıda və aşağıda saysız hesabsız texniki qurğular, projektorlar yerləşdirilmişdi. Ətrafda müxtəlif cihazlar, monitorlar, balonlar, rezervuarlar, stol-stul, kreslo, dəmir şkaflar görünürdü. Bir kənarda hətta iki helikopter və qanadları bükülmüş, bir kiçik təyyarə də vardı. Zal çox işıqlı və çox geniş idi. Ortadakı böyük meydanda durmuş Naməlum Uçan Obyektin sağ tərəfindən indi kənara bir dəmir pilləkən uzanmışdı. Bu pilləkənin bir ucu meydana toxunmuşdusa, o biri ucu obyektin açıq qalmış qapısına qədər uzanırdı. Buradan içərinin mavi işığı apaydın görünürdü. İçəridə kimsə vardı. Zaman keçir, ətrafa hakim kəsilmiş sükut və kimsəsizlik pozulmurdu. Birdən zəlin sükutunu asta və nazik bir “uşultu” səsi pozdu. Sanki arı vızıldadı. Bu səs Naməlum Obyektə aid idi. Sonra Naməlum Obyektin aşağı nahiyyəsində mavi

alov göründü, eyni zamanda onun bütün dairəsi boyu müxtəlif rəngli işıqlar yanmağa, sayrışmağa başladı. Daha sonra isə pilləkən içəriyə doğru yığıldı, qapı örtüldü və obyekt yerindən tərpəndi. O, birbaşa havaya qalxdı. Eyni zamanda onun üç tərəfə açılmış dayaq dirəkləri də ayaq kimi içəriyə büküldü. Naməlum Obyekt düz treaktoriya üzrə on beş - iyirmi metr yqxarıya qalxdı. Havada sağa -sola bir qədər səntirlədi. Bundan sonra hərəkətini nizamladı və içəridə aramla uçmağa, sanki nəhəng quş kimi hər şeyin üstü ilə süzməyə başladı. Daha sonra isə yuxarılara qalxdı. Buranın dairəvi oyuğu xatırladan üst bacasının diametri ilə münasibətdə o çox kiçik görünürdü. Oradan rahatca bayıra çıxdı və səmaya yüksəldi. Naməlum Uçan Obyekt açıq səmada gah böyük, gah kiçik sürətlə uçdu, bir anda gözdən itdi, hətta buludları da keçdi, amma elə bir andaca əvvəlki məkana qayıtdı. Kənardan bir kimsə görərdisə, UNO-nun içəridən humanoidlər, piteylər və ya lampadlar tərəfindən məharətlə idarə olunduğunu zənn edərdi. Lakin onun ön ilüminatorunun arxasında, idarəetmə pultunun qarşısında cəmi birçə nəfər oturmuşdu və bu şəxs Honrebl Canata idi. İndi bu yaşlı və müdrik kişinin simasında bir uşaq sevinci dolaşırdı. O, uçan obyektə havada daha bir qədər idarə etdikdən sonra onu aşağı endirdi və gəmini uca dağın vulkan kraterini xatırladan böyük oyugundan içəriyə saldı. Burada obyekt hər şeyin, o cümlədən helikopterlərin və kiçik təyyarənin üzəri ilə yenə bir neçə dairə vurdu və gəlib tən ortaya – əvvəl durduğu yerə qondu. Birinci olaraq dayaq dirəklər açıldı, sonra alt bucaqdan yayılan mavi alov kəsildi. Daha sonra sayrışan, rəngli işıqlar söndü. Bunlardan sonra qapı yana çəkildi, pilləkən aşağıya doğru açıldı. Sanki heç bir qədər əvvəl havada cövlan edən bu gəmi deyildi. Honrebl Canata bayıra çıxıb, pilləkəndən düşdü, çevrilib Uçan Naməlum obyektə təbəssümlə süzdü. Bu zaman o bir uşaq sevinci və şəövqlə ilə yumruğunu irəli uzatdı və “Alındı!” deyə qışqırdı.

Sonra o bütün bu uğurlara sanki inana bilmədən çiyinlərini təəccüblə çəkdi, boynunu azacıq əydi, dodaqlarını maraqla büzdü.

Naməlum Uçan Obyekt məhz bu gün artıq özü-özbaşına olaraq bütün sirlərini açmışdı.

“LUMINOUS FACE “ “NURLU SİMA” DEMƏKDİR.

(*49 - C.Beal: “Pompeyin ölümü” əsəri ovqat musiqi)

Misirin paytaxtı Qahirə şəhərində 3750-ci ilin 02 aprel tarixi yaşanırdı. Bir neçə gün əvvələ kimi Tibetdə Ali Elmi Məkanın müxtəlif elmi laboratoriyalarında, zəngin kitabxanasında və İnformasiya mərkəzində çalışan ağsaçlı, şux qamətli Pöfekt (Kamil) Aza indi Misirin Nil çayı sahilində durub, bir azca təmiz hava qəbul etməyə çalışırdı. Amma zəndi onu aldatmışdı; şəhərin bütün tullantıları bu çaya axıdıldığına görə suyu üfunət qoxusu saçırdı. Ekoloji fəlakət bu çayı içməli su mənbəyi olaraq tamam sıradan çıxartmışdı. Bu qədim, məşhur və möhtəşəm Nil çayını zibilləyib yararsız hala salan da insanlar idi, bunun acı nəticəsi ilə üzbəüz qalanlar da. Tarixən də bu çay dağlardan sel gətiribmiş kimi bol və lil sulu olmuşdu. Adının Nil olması da onun lilli-nilli olmasına işarə idi. Ancaq tarixən insanlar həmişə onun suyundan kənd təsərrüfatında və məişətdə geniş istifadə etmişdilər. İndi isə az qala kimyəvi turşu imiş kimi təsərrüfatlarda ağacları, bitkiləri, otları qurudur, sənayedə avadanlıqları sıradan çıxardır, məişətdə içmək üçün heyvanlara da məsləhət görülmürdü. Daha bu suyu heç bir vasitə ilə durtmaq, təmizləmək, saflaşdırmaq mümkün deyildi. Çayın dibində o qədər kimyəvi maddələr toplanmışdı ki, Nil öz mənbəyindən və dağlar qoynundan 10-15 kilometr aralandıqdan sonra hətta daha ona kimyəvi tullantılar buraxılmayacağı halda da bu çöküntülərin ucbatından uzun illər istifadəyə yararsız olacaqdı. Burada gündüzlər dəhşətli istilər olduğuna görə saat on bir tamamdən on yeddi tamama kimi müəssisələrin bir çoxu işləmirdi. Axşam çağı adamlar bir azca sərin hava almaq ümidi ilə Nilin üstündəki “26 iyul”, “Qasir əl-Nil”, “6 oktyabr” və digər körpülərinin üstünə çıxırdılar. Bir qədər pis qoxulu olsa da bu zaman həqiqətən də sərinlənmək mümkün idi. İndi ətrafda gəzişənlərin çoxu yəqin ki, yerli adamlar olduğuna görə bu qoxunu və bu çayın heç bir romantik çalar və gözəllik ifadə etmədiyini görmür, hiss etmirdilər. Zavod və fabriklərin kimyəvi tullantıları xüsusi tikilən yeraltı anbarlara yox, daha ucuz başa gəlir deyə

Nil çayına axıdılmaqda idi. Pöfekt Aza bir neçə yerdə bununla qarşılaşdı və insanların bu qədər amansızlığına heyrətlə oradan uzaqlaşdı. Buna görə idi ki, indi çayın ənənəvi flora və faunası çoxdan və tamam sıradan çıxmış, biologiya elminə hələ tam aydın olmayan yeni bitki və balıq növləri yaranmışdı. Bu balıqlar bədənəndən çirkin qan sovurmuş zəli qədər iyrənc və təhlükəli idi; ondan qida kimi istifadə edən hər bir canlının zəhərləyəcəyi, məhv edəcəyi bilirdi. Pöfekt Aza Misir səfərini reallaşdırmazdan əvvəl bu bilgiləri İnformasiya mərkəzində götürmüş, ölkə barədə bütün məlumatlarını təzələmişdi. Amma hətta çay sahilində də havanın bu qədər fəlakət həddində olmasını təəvvür etməzdi. Havada azot çatışmazlığı vardı. Cibindən çıxartdığı kiçik aparatın düyməsini basıb havanın təzyiqini və kimyəvi tərkibini bilmək istədi. Səhv etməmişdi; dünyanın artıq hər yerində havanın oxşar, yaxın və insan üçün istifadəyə qismən yararsız tərkibi formalaşmışdı. İndi yəqin ki, yalnız dağlıq ərazilərdəki dərin mağaraların içərisində qismən təmiz hava tapmaq mümkün olardı. İbtidai icma quruluşunu mağaralarda keçirtmiş insanlıq deyəsən oraya qayıtmalı olacaqdı. Qidasız 17 gün yaşaya bilən insan havasız 17 dəqiqə yaşaya bilməzdi. Buna baxmayaraq, o ən böyük zərbəni də havaya vurmuşdu. Bir vaxtlar ən axmaq adamın axmaqlıq göstəricisi kimi “Özünün çıxdığı budağı kəsən” təşbehindən istifadə edərdilər. Bunu başqalarına nəzərən deyən insanlığın özü atmosferi zavod-fabrik tüstüsü, müxtəlif partlayışlar və hər cür kimyəvi tullantılarla çirkləndirməklə elə çıxdığı bütün “budaqlarını” kəsmiş durumda idi. Ali Elmi Məkanə həm dağların, həm də kondisionerlərin yaratdığı ən təmiz hava ilə nəfəs aldıqdan sonra Qahirənin bu isti və tozlu havasına öyrəşmək çox çətin idi. Pöfekt Aza yaddaşının müəyyən yerinə nəzəri səyahət etdi və bu şəhər barədə öz hafizəsinə altmış il əvvəl daxil etdiyi bilgiləri xatırladı. Qahirə Misirin paytaxtı olsa da, ən qədim şəhəri deyildi. Şəhərin bünövrəsi eradan əvvəl, ikinci əsrdə romalıları Vavilon qalasını tikdikləri zaman qoyulmuşdu. Ərəblər sərkərdə Əmir-əl-Asın başçılığı ilə Misiri işğal edərkən Vavilon qalasının yanında möhtəşəm hərbi düşərgələr salmışdılar. Sonralar bu düşərgələr yaşayış məntəqələrinə çevrildi. Əmir Əl-As Məkkə şəhərində anadan olmuş, ilk vaxtlar yeni dinin qatı əleyhdarı kimi tanınmışdı. Amma sonradan İslam dininin Misirdə yayılmasında müstəsna xidmətlər göstərmişdi. Ərəblərin burada saldıqları kiçik şəhərlərdən biri kimi Qahirə öz tarixini 969-cu ildən başlayırdı. Onun bir şəhər olaraq yaradılması o vaxt bu yerlərə hakimlik etmiş Fatimilər sülaləsinin sərkərdəsi Cövhər əl-Səqabinin adına bağlanırdı. Bu isə 2781 il əvvələ təsadüf edirdi. İndi Füstəat adlı köhnə hissədən başlanan yeni şəhərə “Əl-Qahirə” – “Qalib Misir” adı verilmişdi. Amma ondan daha qədim, hələ eradan əvvəl 322-ci ildə Makedoniyalı İskəndər tərəfindən əsas qoyulmuş İskəndəriyyə şəhəri vardı və o uzun müddət Misirin paytaxtı olmuşdu. Makedoniyalı İskəndər şəhərinin planını çəkərkən əlinin altında təbəşir olmamış və o, xətləri arpa-buğda səpməklə çəkmişdi. Dən yemək istəyən ac quşlar buraya toplaşmış, hətta onun ayağının altından dən götürmək cəhdi qədər cəsarət göstərmişdilər. Münəccimlər isə bunu quşların da İskəndərin ayağına gəlməsi, ona təslim olması, biyət gətirməsi kimi yozmuşdular. Aradan böyük zaman keçməsinə baxmayaraq İskəndəriyyə indi də çoxlarını dolayısı yolla yedizdirməklə məşğul idi. Belə ki, dünyanın bir sıra limanları su altında qaldığından İskəndəriyyə limanına ehtiyac artmışdı. Avropa və Afrika ölkələrinə buradan taxıl və digər qida məhsulları daşınırdı.

Pöfekt Aza Qahirənin hündür palma və xurma ağaclarından ibarət olan park və küçələrini keçərək, gözüne taxdığı qara cəynək arxasından hər şeyə diqqətlə nəzər salırdı. Onu buralara gətirmiş məsələ isə bir an da yadından çıxmırdı. O, Misirdə Şərqi ən pak və təmiz imanlı insanı tapmalı idi. İndiki halında onun şəxsinə bir neçə adamın zəkası fəaliyyət göstərirdi. Qabaqcadan müəyyənlanmış plana əsasən o günortayadək Əl-Əzhar məscidində olmalı, həmin şəxsi orada axtarmalı idi. Burada olmazdysa, o zaman şam namazı əsnasında Məhəmməd Əli məscidinə gedəcəkdə. İçindəki bir hissə ona həmin şəxsi məhz elə Əl-Əzhar məscidində tapacağını deyirdi. Ali Elmi Məkanın 5-ci və 6-cı lojalarından gizli İnformasiya bankına daxil olan məlumatlara görə ən müvafiq gələn şəxs Əl-Əzhar məscidində dini təhsil alan bir tələbə idi. Kod adını qeyd etmişdi, lakin onu fəhmlə tapmağa çalışacaqdı. Elektron informasiyalar gizli təşkilatların nəzarəti altına düşə biləcəyi halda o şəxsi xüsusi nəzarətə götürə, sıradan çıxarda və

ya oğurlaya bilərdilər. Son illər bu işlə mason lojaları məşğul olurdu. Bu yolla onlar dünyada özlərindən daha ağıllı kimsənin olmasına yol vermirdilər.

Pöfekt Aza Nil çayı sahilindəki Camal Əbdül Nasir küçəsində bir takso-mobil saxlatdırdı və bu arıq, qarayanız sürücüyə Əl-Əzhar məscidinə sürməsinə tapşırdı. Sürücünün ona “Bə-çəşm, ağa!” (“Baş üstə, cənab!”) deməsindən onun əslən fars olduğunu başa düşdü.

Qahirə şəhəri “Fustat” adlı köhnə və “Əl-Qahirə” adlanan müasir hissələrə bölünürdü. Nil çayı şəhərin tən ortasından keçir, o da bu şəhəri iki hissəyə ayırırdı. Çayın üzərindən ən böyük “6 oktyabr” və “26 iyul” adlı körpülər keçirdi. Bu körpülər əslində qurunun çox dərinliklərindən başlanır və gəlib, Nilin tən ortasındakı, Pöfekt Azanın indi adını ötəri olaraq unutduğu bir böyük adanın və təkrarən yenə də Nilin üzərindən keçərək şəhəri şərti olaraq daha yeni-yeni hissələrə bölürdü. Bu körpülərin uzunluğu 25-30 kilometrə bərabər idi. Onların altından yollar keçir, əksər hallarda sol və sağ tərəflərdən ona doğru yarım-körpülərlə qalxan yeni küçələr birləşirdi. Bu körpülər şəhərin mərkəzi hissəsindəki ən böyük küçələri də cəmləyərək az qala Qahirəni büsbütün dolaşmağa şərait yaradırdı. Nil çayı sahilindəki oteller özünün klassik və postmodern memarlıq üslubu ilə fərqlənirdi. “Şeferd”, “Semiramis”, “Hilton- Nil”, “Nyu-Amerika”, “De-Franse” kimi həm klassik, həm də eyni adda tam yeni mehmanxanalar ucalırdı. Şəhərin ən qədim memarlıq nümunələri Füstat hissəsində cəmlənmişdi. Mövcud eradan əvvəl IV əsr Roma və IV-VII əsr Bizans dövrünə aid tikililər üçüncü minilliyin əvvəlinə qədər qorunmuşdu. Sonra isə müxtəlif terror təşkilatları özünü tanıتما obyektini kimi bir-bir partladılıb, darmadağın edilmişdi. Məşhur Misir ehramları Qahirə yaxınlığındakı Gizza səhrasında yerləşirdi. Ehramlar eradan əvvəlki III minilliyə aid idi. Bu ehramlar vaxtı ilə dünyanın 7 möcüzəsindən biri hesab olunurdu. Pöfekt Aza oraları dəfələrlə görmüş, onun sirlərini çox tədqiq etmişdi. Bir-birindən bir neçə kilometr aralı olan 7 ehramdan üçü qismən bütöv olsa da, dördü indi əsasən dağılmış vəziyyətdə idi. Məkiçilər sərvət tapmaq məqsədi ilə ərəzidə dəfələrlə partlayışlar, lazer kəsimləri, gizli qazıntılar aparmış, bu da ehramları zamanın təsirindən daha pis vəziyyətə qoymuşdu. Yüz qırx altı metr yarım hündürlükdə olmuş Xeops ehramının üst daşları yüz il əvvəl baş vermiş güclü zəlzələ nəticəsində uçulmuşdu. Nəticədə bu möhtəşəm ehram təxminən otuz metr qısalmışdı. Pöfekt Aza insan başlı, pələng bədənli böyük Sfinks heykəlinin və Xefren ehramının tikinti sirlərini də geniş araşdırmış və əvvəllər belə nəticəyə gəlmişdi ki, hər biri 5 ton olan kvadrat daşlardan qurulmuş bütün ehramların tikintisində kosmik enerjiden və ya yad planetlilərin texniki imkanlarından istifadə olunmuşdur. Çünki üstündən beş-altı min il keçdikdən sonra da ən yeni texniki nəaliyyətlərin, ən ağır tonajlı helikopterlərin vasitəsilə də belə ağır daşlardan istifadə edərək elə hündür tikili yaratmaq mümkün deyildi. Bunu altı min il əvvəl elmi cəhətdən daha aciz insanları heç bacarmazdı. Həm də bu ehramlar əvvəldən heç də firoonların məqbərəsi və ya qəbri rolunu oynamamışdı. Bu ehramlar insanlar onlardan belə məqsədlərlə istifadə etməzdən çox-çox əvvəllər mövcud olmuş və yad planetlilərin tədqiqat obyektini rolunu oynamışdı. Pöfekt Aza bir vaxtlar bu ehramların hansısa Yer fəlakətindən sonra atılıb qalması, üzərindən çox illər keçdikdən sonra firoonların diqqətini cəlb etməsi və dəfn üçün istifadə edilməsi ideyasını irəli sürmüş və bunu sübut etmişdi. Amma son illər daha bir ideya yaranmışdı: insanlar bu ağır daşları bioenerji vasitəsilə də qaldıra bilərdilər.

Pöfekt Azanın səfəri şəhərin Əl-Qahirə adlı yeni hissəsindən başlanıb, Füstat adlı köhnə hissəsinə yönəlirdi. Çünki bütün mədrəsə və ən möhtəşəm ibadətgahlar bu hissədə yerləşirdi. O, imkan olardısı, buradan ehramlar olan Gizza səhrasına da baş çəkə bilərdi. Ancaq müdriklərin həyat prinsipində xatirələrə uymaq kimi sentimental cəhətlər olmadığına görə bu barədə nas-tolji hisslər ona güc gələ bilmədi. Qahirənin indiki vəziyyətinin onun düşüncəsində doğurmuş olduğu nəticə ehramlar barədə xoşagəlimli nə iləsə qarşılaşacağına inam doğurmurdu.

Pöfekt Aza takso-mobilin pəncərəsindən şəhərin miskin, dağınıq, köhnə və zir-zibil içərisində qalmış mənzərələrinə nəzər salaraq, bir neçə dəfə dərinlən köks ötürdü. Bəşəriyyət belə davam edə bilməzdi. Hər şey tam məhvə doğru gedirdi. Elder Ariya ayrı-ayrı qitələrdə və eyni zamanda mədəniyyət və ekoloji inqilab ideyasını qoymaqda tam haqlı idi. Əgər bu inqilab baş

verməyəcəkdisə, insanlıq adı qaydada, öz gedışı ilə və tədricən heç nəyi dəyişə, tarixin təkərinə yeni istiqamətə döndərə bilməyəcəkdi. Üç min ildən çox yaşı olan elə bu Qahirə şəhərinin təmsalında hər şey tam məhvə doğru gedirdi. Daha yüz ildən sonra bu şəhərin yer üzündə qalacağı heç inandırıcı görünmürdü.

Maşın Camal Əbdül Nasir küçəsindəki körpü ilə qalxıb böyük “26 iyul” magistral körpüsünə daxil oldu. İndi bu hündürlükdən hər şey daha aydın göründü. Amma buradan baxaraq Qahirənin hansısa zavod və ya fabrikinin işlədiyini görə bilmədi. İranlı sürücü maşını məharətlə idarə edir və bircə kəlmə də danışmırdı. Bu yaxşı idi. Amma onu özü danışdırdı və ondan farsca bu körpünün uzunluğunu soruşdu və bununla da öz bildiklərini dəqiqləşdirmək istədi. Hafizəsi onu aldatmamışdı, bu körpü təxminən iyirmi beş kilometr uzunluqda idi. Bu məsafə Nil çayının üzərindən keçərək, çayın ortasındakı böyük və çoxlu binaları olan və adını yenə də heç xatırlamadığı bir adaya daxil oldu və burada da hər şeydən hündürlükdə, sanki hava ilə keçərək adanı və çayın daha bir hissəsini adladı. Çox-çox sonra “26 iyul” magistral körpüsü başa çatdı və maşın “Əl- Əzbakiyə” parkının yanından dolanıb, “Cumhuriyyət” küçəsinə keçdi. Buradan isə “Əl-Əzhar” tunel-körpüsü ilə böyük məsafə qət edib “Əl-Mənsuriyyə” küçəsinə gəldi. Möhtəşəm Əl-Əzhar məscidi buradan daha aydın görünürdü. Günorta namazının vaxtına hələ bir saat qalmışdı. Pöfekt Aza iranlı sürücüyə onun istədiyindən bir qədər çox – beş min dollar verib, takso-mobildən düşdü, qalan məsafəni piyada gəzmək və şəhəri daha yaxından hiss etmək istədi.

Bu şəhər artıq özünün tarixi və bəşəri missiyasını itirmiş kimi görünürdü. Şəhərin əhalisi azalmış, bir vaxtlar yüksəlmiş iyirmi milyon həddindən indi cəmi bir milyon nəfərə enmişdi. Minlərlə minarəsi ilə məşhur olmuş və tarixən “Böyük İslam şəhəri” epitetini qazanmış bu şəhər indi artıq sanki yorulmuş, hər şeydən əli soyumuşdu və “Sönən İslam şəhəri” kimi görünürdü. Şəhərdə böyük hərəkət sürəti hiss olunmurdu. Bəzi yerlərdə görünən məscid minarələrinin üstündə səsgücləndirici qurğular yox idi. Bu isə o demək idi ki, daha oralardan azan səsləndirilmirdi. Əgər ən aktiv İslam dini özünün böyük şəhərlərindən birində bu vəziyyətdə idisə, xristian kilsələrinin zəngsiz və keşişsiz qalması anlaşıqlı idi. İnsanlar küçələrdə nimdəş və çox az şeyi ifadə edən geyimlər ilə gəzişir, sanki nə etdiklərini, nə istədiklərini özləri də bilmirdilər. Əlində bir böyük loxmanı gəmirərək gedən bir yekəpər ərəbin əynindəki uzun ağ köynəyi o qədər nazik idi ki, altında bədəninin tumansız olması aşkarca bilinirdi. O bu loxmanı ağız dolusu dişləyərək yeyir, yanından keçən qadınlara maraqla, şəhvət dolu baxışlarla, hətta arxalarıyla çevrilərək baxırdı. Yekə dodaqları və iri döşləri ilə fərqlənən bir çox ərəb qadınlarının əynindəki paltarları da bədənə çox az yerlərinin ayıbını örtürdü. Buna görə də onların çılpıq və ya geyimli olmasını dəqiqləşdirmək çətin idi. Şəhərdə qadın və qızların çoxluğu ucbatından kişilər güclə sezilirdi. Burada qadınlar, eləcə də kişilər XX-XXI əsrlərdə olduğundan fərqli olaraq, qısa, dar, dekolte və açıq-saçıq geyimlərə deyil, şəffaf parçalara üstünlük verir, ilk baxışda geniş və qapalı geyimdə görünən insanlar qarşılaşdıqda, günəşin düşmə bucağına əsasən bir-birlərinin bədənini rahatca və tam çılpıq görə bilirdilər. Amma bu hal nə qadınları, nə də kişiləri bir elə ehtizaza gətirmirdi. Çoxları çox şeyi görür, amma heç nəyə təpəri çatmırdı. Havanın istisi də bir yandan heysizlik yaradırdı. Ağız dolusu və ağır-ağır nəsə danışarkən bir-birlərinin üzünə deyil, bədən əzalarına diqqət yönəldən bu insanların rəngi ağ, qara və ya qəhvəyi olsa da baxışları eyni qədər ölgün idi. Bədənələrindən qopan kəsif tər qoxusunu Pöfekt Aza bir neçə metrədən aşkar duyurdu. Bir vaxtlar günorta saatlarından axşam düşənə kimi küçələrində yaranan tıxaclardan sıxılıb qalan bu şəhərdə indi bir elə çox maşın da yox idi. Bunsuz da Pöfekt Aza böyük meydanın əks tərəfində görünən möhtəşəm Əl-Əzhar məscidinə sarı vaxt var ikən piyada getmək istəmişdi. Xatırlamaları ona bir vaxtlar bu məsciddə Qahirə İslam Universitetinin yerləşdiyini bildirirdi. İndi burada daha əvvəlki qədər möhtəşəm bir universitet fəaliyyət göstərmirdi. O təxminən beş yüz il əvvəl tələbə hərəkətinə, qiyam və üsyanlara rəvac verdiyi üçün bağlanmış, sonradan yalnız əcnəbi tələbələr üçün açılmışdı. Onsuz da burada təhsil almaq marağında olan gənclərin sayı kəskin qədər az idi. Dünyada cövlan edən demoqrafik fəlakət dalğası min il əvvəl də, indi də bu şəhərdən yan keçməmişdi.

Şəhər küçələrində bir elə çox yeniyetmə və gənclər görünmürdü. Kontingent çatışmazlığı ucbatından digər ali və orta məktəblər çoxdan ləğv olunmuşdu. Əl-Əzhar məscidi indi daha çox muzey və ibadət yeri kimi fəaliyyət göstərirdi. Ancaq burada ayrı-ayrı ruhanilər fərdi tədris verməklə də məşğul idilər. Oxumağa qəbul olunanlar isə əsasən Asiya və Qafqazdan gələn gənclər idi. Eys-ışrətə, qumara, narkotikaya, hər cür əyləncələrə, eləcə də insan ovuna aludə olmuş yerli gənclərlə müqayisədə bu tələbələr o saat tanımaq olurdur. Pöfekt Aza bu informasiyanın da tam dəqiqliyinə əmin oldu. İndilərdə günorta namazı üçün azan veriləcəkdi. Günün bu vaxtı Əl-Əzhar məscidinə sarı gedən gənclərin əksəriyyəti məhz elələri idi. Müsəlmanlar günorta çağ 4 rükətdən, yəni 4 hissədən, 4 səcdədən ibarət olan “zöhr”, bir qədər sonra isə eyni cür, amma başlamazdan əvvəl edilən niyyət zamanı adına “əsr” deyilən daha 4 rükət namaz qılırdılar. Namazların sonu müqəddəs ruhları salamlamaqdan və dualardan ibarət idi. İnsanların diqqətinin gün ərzində bir neçə saat dünyəvi işlərdən yayınması onlara daxili sakitlik verə bilərdi. Üstəlik, namaz zamanı Allaha baş əyər və səcdə edə bilən insanlarda ambissiya, mənamlik, ifrat qürurluq ola bilməzdi. Hansısa İslam filosofu... Deyəsən Xəlifə Əli ibn Əbu-talib demişdi: “Qorxmayın o kişilərdən ki, onlar Allahdan qorxur, qorxun o kişilərdən ki, onlar Allahdan qorxmur”. Allaha inam və onun göndərmiş olduğu hər hansı dinə etiqad yaxşı idi, əlbəttə, əgər xürafat yaxın buraxılmıyacaqdısa. Pöfekt Aza Ali Elmi Məkanə cəm olmuş 7 müdrikin hər biri kimi bütün dinləri, onun tarixini, ibadət qaydalarını, ayinlərini, əsas kitablarını çox yaxşı bilir, müqəddəs şəxslərini tanıyır, mərasimlərinin dəqiq icrasından mükəmməl baş açırdı. Səfər ərəfəsində bu bilgiləri təzələmişdi. O, özü əsasən tarix və fəlsəfə üzrə mütəxəssis idi. Ancaq müəyyən məqamlar istisna olmaqla, müdriklərin heç biri, o cümlədən də o, mütəmadi ibadətlə məşğul olmurdu. Buna səbəb olan ən əsas maneə vaxt məhdudluğu idi. İslam peyğəmbəri Muhəmməd salavatullah haqlı olaraq “Bir saat elmlə məşğul olmaq yetmiş ilin ibadətindən daha şərəflidir” demişdi. Onlar isə hər gün, hər saat, bəzən lap yuxuda da elmlə məşğul idilər. Yenə də İslam peyğəmbəri “Allah yanında alimin mürəkkəbi şəhidinin qanından daha üstündür!” söyləmişdi. Onlar İslam dini, Vətən, İslam dövlətinin torpaqları və qeyrət -namus uğrunda döyüşüb həlak olanlara “şəhid” deyirdilər. Pöfekt Aza “qeyrət”, “namus” ifadələrini və bundakı məntiqi, hikməti tam dəqiqliyi ilə dərk edə və anlaya bilməsə də “şəhidlik” ifadəsini tam məqbul ideya kimi qəbul edirdi. Müsəlmanlar üçün şəhidlik müqəddəs qəhrəmanlıq kimi çox şərəfli bir aqibət sayılır, bu dünyada cənnət haqqı qazanmaq qədər savab və mühüm əməl hesab olunurdu. Ona görə də yeni tarixin XX və XXI əsrlərində Şərqi müsəlman gəncləri arasında düşməyə qarşı canfədailik (kamikadzelik) etməkdən və ölümün mütləq olduğu döyüşlərdə həlak olmaqdan daha şərəfətli bir nəşə tanınmırdı. Özünə partladıcı bağlayıb düşmənin daha çox cəmləşdiyi ərazilərdə canfədailik edərək partladan, özü də həlak olan gənclərin o vaxtlar başqa daha yüksək mübarizə ideologiyası yox idi. Bu ideologiya hesabına onlar XXI əsrin ortalarında Əfqanıstan, İraq, İran, Liviya, Suriya kimi ölkələrdə gedən müharibələrdə ABŞ, İngiltərə, İtaliya, Kanada, Fransa, İspaniya və İsrail kimi dövlətlərin qüdrətli koolissiyasına qalib gəldilər. İndi isə onların sələfləri sayılan şərqli-müsəlman gənclərin daha heç bir ideologiyası və onların həyatını mənalandıran səbəblər qalmamışdı. Neftin və digər karbohidrogen sərvətin hesabına sek-trilyonlar əldə etmiş əcdadlarının onlara miras qalmış sərvətini xərcləməyə daha maraqlı yer tapa bilməyən ərəb gəncləri Allaha ibadət edib, ondan daha nəşə istəyə bilmirdilər. Çünki onlar üçün həyata keçirdə bilmədikləri daha nəşə qalmamışdı. Son vaxtlar ən bahalı və maraqlı sayılan yeganə məşğuliyyət kosmik səyahətlər idi ki, çox təhlükəli olduğuna görə heç də hamı tərəfindən razılıqla qəbul olunmurdu. Bir vaxtlar hər bir müsəlman üçün Məkkəyə gedib müqəddəs Kəbə evini ziyarət etmək vacib əməllərdən hesab olunduğu kimi, indi də kosmosa səyahət vacib və hörmətli əməl qədər əsas götürülürdü. Bunun isə həm də fiziki hazırlıq və Rusiyanın kosmodromlarında növbəyə dayanmaq kimi tələbləri vardı. Amerika Suveren Ştatları IV Dünya Müharibəsi nəticəsində bir neçə yerə parçalandığına və bu müharibə zamanı kosmodromlar tamam darmadağın edildiyinə görə çoxdan idi ki, daha kosmik tədqiqatlarla məşğul olmurdu. Buna görə Rusiya kosmik turizm biznesində hegamonluğu öz əlinə almışdı. İndi bu kos-

modromlar əvvəlki minilliklərdə olduğu qədər geniş elmi tədqiqat işləri ilə məşğul deyildi. Çünki məşğul olmağa elmi potensialı çatışmırdı. Bunun ucubatından hətta kosmosdakı bir sıra elmi və hərbi bazalar sıradan çıxmışdı. Bu minvalla davam edərdisə, hazırda sağ olan mütəxəssislər həyatdan köçdükdən sonra kosmosa turist səfərləri də baş tutmayacaqdı. Bir vaxtlar hətta Aya səfərlər də keçirilirdi. Lakin sonralar Aya səyahətlər mütəmadi olaraq qəza ilə nəticələnirdi və elm bunun səbəbini anlamadığı üçün bu səfərlər qismən ləğv olundu. Bəziləri üçün qəzanın özü də maraqlı və əyləncəli sayılırdı. Elələri üçün təşkil olunan kosmik səfərlər tele-kanallar vasitəsilə yayımlanır, onların qəza və ölüm səhnələri tamaşaçılara xüsusi zövq verirdi. Böyük əksəriyyəti eyni cür olsa da, gənclərin arasında fərqli düşüncə sahibləri də vardı. Amma onların da əksəriyyəti passiv həyat sürürdü. Astroloji, akkultik, bioloji və magik araşdırmaların nəticələrinə, eləcə də aşağı pillələrdən daxil olan informasiyalara görə Afrika qitəsini mənəviyyat və ekoloji inqilaba qaldıra biləcək ən pak və ən imanlı gənc hazırda Qahirədə yaşayırdı. Bu böyük İslam şəhəri min illər əvvəl öz qatı müsəlmançılığı ilə fərqlənirdi. Lakin ifrat toleyranlılığı onun milli-mənəvi dəyərlərini tamam arxa plana keçirtmiş, milli mühafizəkarlıq hissini korşalaşdırmış, sonra isə milli-mənəvi simasını tamam sıradan çıxartmağa başlamışdı. Sivilizasiyaların birgə yaşayış halında Qərbi Avropa hər yerdə olduğu kimi Qahirədə də özünün toleyranlıq ideologiyası ilə qalib çıxmışdı. Qahirə bir şəhər olaraq Şərq və müsəlman mədəniyyətini ehtifa etmiş, belə də tanınmışdı. Toleyran adlı şəxsiyyət XIX əsrin əvvəllərində Fransada yaşamış, məşhur sərkərdə və Dövlət başçısı Napoleon Bonapartın xarici İşlər naziri olmuşdu. Hədsiz hiyləgərliyi, soyuqqanlılığı və fitnə-fəsadına görə öz sağlığında Napoleona bərabər şöhrət qazanmışdı. Tarix ona qədər belə soyuqqanlı və hiyləgər şəxsiyyət görmədiyinə görə adını əbədləşdirmişdi. Nəticədə, aradan yüz illər keçdikcə onun adı soyuqqanlılıq, dözümlük simvoluna çevrilmişdi. Və bunu təbliğ edən də məhz Qərbi Avropa siyasətçiləri, sosioloq və din xadimləri idi. İstiqanlı şərqliyə soyuqqanlıq nümunələri göstərmək, onu buna şirnikləndirmək və ondan adekvat olaraq bunu tələb etmək, onu buna uyğunlaşdırmaq şərqini tədricən öz əslindən-zatından sapındırmaq, uzaqlaşdırmaq, dəyişdirmək demək idi. Buna tədricən nail olundu. Bu radikal İslam və Şərq şəhərinə əvvəlcə Avropanın yarmıçılpaq, erotik xüsusiyyətli geyimi, çılpac idman növləri, əyləncəli incəsənət, materialist elm, sonra isə mətbəx gəldi. Bir vaxtlar katolik kilsəsinin açıq Səlib yürüşlərinə hədəf olan və buna duruş gətirən şəhərlər sırasında adı hallanan Qahirə şəhəri növbəti və gizli Səlib yürüşünə davam gətirə bilmədi. Buralarda İslamdan əvvəl də xristianlıq dini mövcud olmuşdu. Hələ eramın III əsrinə aid, ərəblərin “Əl-Müəlləkə” adlandırdıqları və “asma kilsə” kimi tanınan xristian ibadətگاهی vardı. O, Romanın Vavilon qalasının davrvazaları ağzında tikilmişdi. Eləcə “Əbu-Serqa” adlı “Müqəddəs Sergey” kilsəsi də çox böyük tarixə malik idi. Yazılara əsasən Bakirə Məryəm Çar İrodun təqiblərindən xilas olmaq üçün kiçik İsa ilə birlikdə bu məbədə sığınmışdı. Üçüncü minillikdə bu məbədlər özünü zühür etmiş İsa Məsih adlandıran fırıldaqçıların müxtəlif “möcüzələri”, diversiya və zümr aksiyaları zamanı dağılmış, tamam sıradan çıxmışdı. Qahirəyə bütün bu müdaxilələr həm də siyasət və mədəni ekspansiyalarla müşahidə olunmuşdu. Avropa, Asiya və Amerikadan hər gələn əcnəbi turist öz davranışı ilə Qahirənin mənəvi simasına zərbələr vurmuşdu. Buraya baxmağa və ya burada yaşamağa gələnlər Qahirənin mental yaddaşını qəbul etmək və onu zənginləşdirmək əvəzinə, hər kəs öz istədiyini və bildiyi kimi, öz milli və ya qeyri-milli tərzində, öz adət-ənənələri ilə yaşamış və sanki bununla bu şəhərin aurasını zibilləmiş, dəyişmiş, pis kökə salmışdı. Pul əldə etmək naminə turistlərə və hər cür yeni gələnlərə öz qaydalarını, adət-ənənələrini diqtə edə bilməyən qahirəlilərin özü tədricən dəyişkənliyə uğramış və başqalaşmışdı. Ərəblər kənara həddən artıq meyilli idilər. Elə küçə boyu yeriyərkən də onların gözləri orada-burada gəzir, hətta yanında həyat yoldaşı olsa da qarşısından ötüb keçən qadın və qızlara, kişi və ya cavan oğlanlara sarı baxmaqdan, gerisində çevrilməkdən belə qalmırdılar. Şəhərin sakinləri avropalılar kimi geyinərək, onların xərəklərindən yeyərək, musiqisinə qulaq asıb, ədəbiyyatını oxuyaraq, filmlərinə baxaraq, maddi və mənəvi nəqliyyatlarına yiyələnərək, özləri yeni bir şey icad və kəşf etmədən tamam passivləşmiş, tənbəl möminə, sonra isə qismən imansız çevrilmişdilər. Neft ölkələri daha betər

durumda idi. Əhalinin hədsiz varlanması onların həyat amalıni korşalaşdırmışdı. Nəşə qurmaq, yaratmaq, kəşf etməkdənsə ərəblər daha çox arvad almaqla məşğul idilər. Kişilərin zahiri cəhətdən ən böyük fərqlilikləri saçlarını, bıqlarını, hətta qaşlarını da qırıxdırıb, çənədə üçbucaqlı saqqal saxlamaqları idi. Uzun, ağ köynək geyimləri qadınlarla eyni cür olduğu üçün yalnız saqqal onları fərqləndirən əsas cəhətlərdən hesab olunurdu. Mağazalarda nə satılırdısa, hamısı digər ölkələrdən gətirilmişdi. Hətta kənd təsərrüfatında çalışanların da böyük əksəriyyəti yerli ərəblər deyil, hindlilər, çinlilər, zil qara dərilili zəncilər idi. Guya ki, ağayanaqlıq hesab olunan bu iş-gücsüzlük və bu süni zahiri dəyişgənlik, özgə dəyərlərinə hədsiz bağlılıq zaman-zaman çox yüksək mükafatlandırıldı. Bunların nəticəsində alınan xalq əsil avropalı ola bilməşə də, əsil afrikalıqlığını, müsəlmançılıqlığını, şərqliliyini, misirliliyini də itirdi. Min beş yüz il əvvələ kimi orta yaşlı ərəb qadının başına örpək örtməsi ilə müsəlman olduğu rahatca bilinirdi. Digərləri isə xristianlara aid edilirdi. Amma indi böyük əksəriyyət qadınlar başıaçıq olsa da nə əsil xristian idilər, nə də əsil müsəlman. Hara baxılısa əsasən qadın, qız görünürdü. Ölkənin öz tarixi su problemini həll edə bilməməsi ucbatından ərəblər gündəlik yuyunmalarda tənbellik edirdilər. Elə əvvəllər də öz tör-töküntülü olmaları, səliqəsizlikləri ilə fərqlənmişdilər. Hər halda qeyri-rəsmi və səhih informasiyalar belə idi. İndisə Pöfekt Aza bunların daha çox artması və dözülməz həddə çatması ilə qarşılaşırdı.

Pöfekt Aza çoxdan görmədiyi bu qədim şəhərin indiki vəziyyətinə başını bulayır, dodaqlarını büzürdü. Buralarda mədəniyyət inqilabını həyata keçirəcəklər o şəxs üçün yəqin ki çox çətin olacaqdı. Ən böyük əxlaq kitabı elə müsəlmanların “Quran” kitabı və İslam dini idi. Lakin onlar bu möhtəşəm İslam və Allah kitabına sadıq qalmamışdılarsa, daha nəyə tapınacaqdılar ki?! Bəlkə də artıq gec idi və bu kimi inqilablar ən azı iki-üç yüz il əvvəl olmalı idi. Hər halda buna cəht göstərməyə dəyərdi.

Pöfekt Aza əlində kitab tutmuş, abırlı geyinmiş bir neçə gəncə zənd ilə baxdı. Əksəriyyəti qızlar olsa da ağıllı simaları vardı. İntuistsiyasını işə saldı, ancaq bunlardan heç birinin axtardığı adam olmadığına əmin oldu. Həmin şəxslə yalnız Əl-Əzhar məscidində görüşə biləcəyinə içində çox böyük əminlik vardı. Əslində həmin şəxsin adını da bildirmək mümkün idi. Amma təkcə elektron şpionajdan ehtiyatlanmamışdılar. Ali Elmi Məkanın aşağı lojalarında səhv də edilə bilərdi. Həmin adamı 4-cü və 5-ci pillənin lojalarında duranlar şəxsən tanıyırdı və onlar məsləhət bilmişdilər. İndi lojalara aid olan bir kimsəni tapmaq əlavə çətinliklər törədə və onu yubada bilərdi. Buna görə də təxmini istiqamətlər bildirilmiş, hər şey İlahi müridin intuistsiyasının öhtəsinə buraxılmışdı. Təkcə hissiyat deyil, məntiq də bundan ötrü yalnız Əl-Əzhar məscidini münasib hesab edirdi. Çünki bu məsciddə həm ən mahir ruhaniyyət müəllimləri çalışırdı və həm də bura ən möhtəşəm İslam məbədi idi.

Parkın yaşıl çəmənliyi üzərində qaçısan uşaqlar Pöfekt Azanın ayaq saxlamasına və onlara tamaşa edərək gülümsəməsinə səbəb oldu. Üç qız uşağı idi. Uşaqların valideynləri yaxınlıqdakı çəmənliyə örtük salıb oturmuşdular və nəşə yeyirdilər. Bir sıra Amerika və Avropa şəhərlərindən fərqli olaraq burada hələ əks cinslər bir-birlərini qəlbən sevmə bilir, ailələr qurulur, dünyaya ana bətnində insan gətirilirdi. Burada hələ ki, hansısa kiborq, homo-kompo və ya kloun insanla rastlaşmamışdı. Kiborq və ya homo-kompoları ilk baxışla tanımaq mümkün olmasa da, cibində olan bir cihaz müəyyən siqnallar verməklə qarşısındakı adamın kiborq olduğunu ayırd etməyə tam imkan verirdi. Qahirədə gördüyü ən xoşagəlməz bir cəhət də burada qadın və qızların həddən artıq çox olması, kişi azlığı idi. Bir kənarda durub siqaret çəkən üç nəfər cavan və sağlam qadının da yəqin ki, ən böyük problemi ailəsizlik, kişisizlik ola bilərdi. Ölkədə çoxarvadlığa rəsmən icazə verilir, buna həvəs və maraq oyadılır, üç arvaddan daha artıq qadına malik olan kişilərə dövlət tərəfindən xüsusi təminat ödənilirdi. Burada süni kişi fiqurlarına, sifarişlər üzrə hazırlanan robot “ərlərə” və virtual seks proqramlarına çox böyük tələbat vardı. Statistikaya əsasən, doğulan uşaqların hər on nəfərindən doqquzu qız idi. Çoxarvadlığa olan dövlət qayğısı nəticəsində yaşı qırxa çatmış hər bir ərəb kişinin orta hesabla yeddi-səkkiz arvadı vardı. Amma heç də hər arvaddan ən azı bir övladı olmurdu. Kişi sonsuzluğu daha yük-

sək həddə idi. Qida konsentratları və kosmetik əməliyyatlar, eləcə də narkotika, spirtli içkilər qadınların böyük əksəriyyətini analıq qabiliyyətindən məhrum etmişdi.

Pöfekt Aza qolundakı saata baxaraq bir azdan azan veriləcəyini dəqiqləşdirdi və möhtəşəm Əl-Əzhar məscidinə sarı getdi. X əsrin sonlarında inşa edilmiş və yaşı indi ən azı 2670 il olan möhtəşəm məscidlə üzbəüz durub, onun zahiri gözəlliyini dərk etməyə çalışdı. İlk dəfə idi ki, buranı görürdü. Bircə dəfə görməsi bu abidənin hafizəsinə əbədi həkk olması üçün kifayət edəcəkdə. Ancaq indi baxdıqca baxdı, nə gözləri, nə də düşüncəsi doymadı. Bu möhtəşəm tikilini, xüsusən onun minarələrini bir baxışla tam dərk etmək mümkün deyildi. Zəngin şərq naxışları burada qeyri-adi gözəllik yaratmışdı. “Əl-Əzhar” adının ərəb dilinin dialektlərindən biri olan və misirlilərin “yüksək ərəb dili” adlandırdıqları dildə çox açması vardı. Ərəb əlifbası dünyanın ən çətin, ən qəliz əlifbası olduğu kimi ərəb dili də çox çətin bir dil idi. O sözlərin sağdan sola, rəqəmlərin isə soldan sağa yazılması cəhətilə də digərlərindən fərqlənirdi. Ərəb əlifbası ilə yazılmış sözün tam düzgün oxunuşunu, tələffüzünü və həqiqi mənasını yalnız bu əlifbanı və dili kamil bilənlər anlaya bilərdi. “Əl-Əzhar” sözünü “gül-çiçək” kimi də anlamaq olardı, “ışık, nur” kimi də. Daha doğrusu “ışık, nur” açması olacaqdı. Çünki bu məscid Muhəmməd əleyhüssəlamın İslam peyğəmbəri olduğdan sonra dünyaya gəlmiş qızı Fatimeyi-Zəhranın şərəfinə, onun ölümündən üç yüz il sonra tikilmişdi. Yalnız son dərəcə mötəbər şəxslərin şərəfinə tikilmiş binalar minillikləri adlaya bilərdi. Pöfekt Aza Əl-Əzhar məscidinin minarələrindən yayılan azan səsinə dinləyərək içəriyə daxil oldu. Girişdə bir yeniyetmə oğlan onun başmaqlarını aldı və ona birka verdi. Hər tərəfdən texniki qurğular şua saçıb, içəriyə daxil olanları yoxlayırdı. Məscidin ibadət zalına daxil olan andaca Pöfekt Aza gördüklərinə heyranlıqla ayaq saxladı. Göy və yaşıl rəngli divarlara həkk olunmuş qızılı naxışlar, güzgülü işləmələr, Quran ayələri, tavandan asılmış böyük çılçıraqlar içəriyə əsrarəngiz gözəllik verirdi. Bu gözəlliyi də asanca və bir andaca dərk etmək mümkün deyildi. Bütün bu gözəlliyə mənə çaları qatan İlahi hikmətlər də olmamış deyildi. Eşidilən azan səsi içərinin bu gözəlliyinə böyük ecazkarlıq verirdi. Buraya ilk dəfə gəlmiş adam kimi diqqəti cəlb etməməkdən ötrü, Pöfekt Aza baxışlarını özünə cəmlədi və bir kənara çəkildi. Öz gözəlliyi ilə daha yüksək qiymətə layiq olan mehrabın qarşısında yüzə yaxın gənc kişi oturub, azanın bitməsini və namazın başlamasını gözləyirdi. Geyimləri onların çoxunun tələbə olduğunu anlamağa imkan verirdi. Onların simasına nəzər salmaq üçün sonra xəlvətcə hərlənib, hamının qarşısından keçdi. Sanki heç onu görmədilər. Çünki o, özünü bu oturanların baxışları üçün görünməz hala gətirmişdi. Özünün dərin nəzərlərini hamının simasında gəzdirdi, onların qəlbinə qədər gedib çıxdı. Bunları heç də tamam imansız hesab etmək olmazdı. Amma heç birinin qəlbindən simasına güclü iman nuru axmır, sifəti şölələnmirdi. Adi mömin insanlar idilər. Min illər əvvəl belələri çox az olardı. Digərləri isə sanki zorən, məcbur imiş kimi namaz qılırdı. Belələrini kafirə bərabər tutulan “münafıq” – şəkək adlandırırdılar. İndi isə belə zəif inamla onlar dini təhsil alırdılar. Sabah bunların təbliğ edəcəkləri İslam dini yerlərdə necə qəbul olunacaqdı? Xəstə cəmiyyətdə əksəriyyətin mənəvi cəhətdən xəstə olması təbii nəticə idi. Onun bildiyinə görə namazı qılmaqdan əvvəl müsəlman olan şəxs “dəstəmaz” adlanan xüsusi yuyunma qaydalarını icra etməli idi. Amma adamların haradasa yuyunmuş halda və özlərini qaydaya salaraq gəldiyi görünmürdü. Yalnız bir nəfərin öz köynəyinin qollarını düymələyərək gəldiyini gördü, onun dəstəmaz aldığını başa düşdü və həmin istiqamətə getdi. İçəridə yüzdən çox su qrantı olan uzun novlar qurulmuşdu. Lakin bir vaxtlar eyni zamanda bu qədər adamın dəstəmaz ala biləcəyi bir yerdə indi cəmi beş-altı nəfər dəstəmaz alır, iki-üç nəfər də almağa hazırlaşdı. Dəstəmaz alanlar sadəcə yuyunurdular. Qollarını çırmalayanlardan birisi dəstəmaz almaqdan ötrü qrantı elə həvəslə, elə tələskənliklə açdı ki, sanki yubanacaq və namaza bir qədər gec başlayacağı təqdirdə böyük günah sahibi olacaqdı. Bu görüntü Pöfekt Azanın diqqətini cəlb etdi və onun üzünü görməyə çalışdı. Onun göndərdiyi düşüncəyə cavab olaraq birdən bu cavan oğlan ona sarı çevrildi və onlar bir anlığa göz-gözü qaldılar. Hər ikisi qeyri-ixtiyari olaraq gülümsədi. Sonra o, üzünü çevirsə də bu bircə an onun simasını hafizəsinə həkk etməsindən ötrü Pöfekt Azaya tam kifayət idi. Çox gözəl siması vardı. Qara saçları, qaşları, bıqı, üzündə azacıq

saqqalı, böyük alnı çox cazibədar idi. Qaşlarının tən ortasından bir azca yuxarı – alnının tən ortası azacıq qaralmışdı. Təkcə onun gözlərinin içini görə bilmədi və bundan ötrü bu cavan oğlana sarı yaxınlaşdı. Bəlkə də onun axtardığı adam idi. O, bir dünya təbəssüm və sevinc hissilə **“Bismillahir-rəhmanir-rəhim!”** (“Mərhəmətli və bağışlayan Allahın adı ilə başlayıram!”) dedi və **“Allahun-məsəlli-əla-Muhammədin və Ali Muhamməd!”** (“Allahın salamu olsun Muhammədə və onun pak ailəsinə!”) deyərək əvvəlcə sol əlini, sonra sağ yumağa başladı. Bu təkcə yuyunmaq deyil, əllərin, qolların, sifətin, başın, alnın, ayaqların üstünün və ayaq barmaqların arasının zahiri natəmizliklərdən, toz-torpaqdan Allah və onun rəsulunun eşqinə təmizlənməsi, paklaşmasına bir cəht əməli idi. Bu gənc elə sidqi ürəklə dua oxuyurdu ki, Pöfekt Aza onun sehrinə dalıb, su qrantının qarşısında heyranlıqla baxır, su isə aramla axırdı. Sonra o özü də dəstəmaz aldı. Amma bu daha çox zahirən onun təqlid olunması, batilən isə bu barədə düşüncədən ibarət idi. Pöfekt Aza dəstəmaz alaraq da müşahiyyəət etdiyi gənc oğlandan baxışlarını ayırmadı. Sonra onun arxasınca gedib namaz qılmağa münasib bir yer axtardı. İçində bir duyğu bu gəncin məhz axtardığı həmin adam olmasını diqtə edirdi. Cəmiyyəət namazına qoşulmadan, bir kənarda azanın bitməsinə gözləyən və ayrılıqda namaz qılmağa hazırlaşan adamlar da az deyildi. Cəmi 4 dəqiqə çəkməli olan azan bir qədər uzanırdı. Görünür əvvəlcə dualar səsləndirilmişdi. Həmin gənc də cəmiyyəət namazına qoşulmadı, gedib bir kənarda oturdu, cibindən çıxartdığı dairəvi bir şeyi yarım metr məsafədə öz qarşısına qoydu. Pöfekt Aza yanılmadığına əmin oldu – bu cavan oğlan həqiqətən şeyx müsəlman idi. Çünki yalnız şeyxlər namazın səcdə hissəsində alınlarını boş yerə deyil, palçıqdan– torpaqdan hazırlanmış möhür üstünə qoyurdular. Pöfekt Aza onun gözlərinin içinə baxaraq, qəlbinə nüfuz etmək məqsədilə nəzərlərini oğlanın qarşı tərəfinə göndərdi. Amma o baxışlarını aşağı dikmişdi və dodaqlarının altında yəqin ki, azanda ifadə edilən sözləri oxuyurdu. Sifəti elə gözəl, elə nurlu idi ki, Pöfekt Aza ona tamaşa etməkdən yenə məmnun qaldı. Amma onun yaxınlığında, məscidin mərmər örtüyü üstünə oturmuş, bıqsız, ancaq lopa saqqalı birisi bu gəncə və onun qarşısındakı möhürə sarı nifrətlə baxaraq ayağa qalxdı və gedib, bir qədər kənarda oturdu. Pöfekt Aza bundan istifadə edib, həmin lopasaqqalın yerində oturdu. Buradan bu gəncin üzü və gözləri tam görünmürdüsə də, ona yaxın idi və onu asanca hiss edə biləcəkdi. Pöfekt Aza diqqətini cəmləyib, ani meditasiyaya dalararaq və nəzərlərini astral havadaca çevirib önə verdi və yenə də ona ön tərəfdən diqqət yetirməyə çalışdı. İlk kəşf etdiyi şey təmiz, pak və böyük müsbət bio-enerji oldu. Bu, enerjiden daha çox parlaq Nur idi. Amma elə bu zaman azan səsləri bitdi və bütün oturanlar kimi bu cavan oğlan da dikəlib qalxdı. O, dodaqları altında nəsə deməyə başladı. İslam dinində namaza başlamazdan əvvəl niyyət tutulurdu. Deməli, o, zöhr namazının niyyətini deyirdi.” Dörd rükət zöhr namazını qılıram vacib-qürbətən ilallah!” Dedi, sonra əllərini qaldırıb **“Allahu Əkbər!”** söylədi və namazına başladı.

İndi Pöfekt Aza da namaz qılırdı, amma o nurlu gəncin namazı ilə müqayisədə özü bunu əsil namaz hesab etmədi. Çünki özünün dili və hərəkətləri namazı olduğu kimi icra edərdisə də, fikri, düşüncəsi və astral qatda dolaşan nəzərləri namaz qılanların və əsasən də yaxınlıqdakı bu cavan oğlanın üzərində idi. Ətrafda namaz qılanların böyük əksəriyyəti eyni zamanda başqa şeylər düşünür, dünya qayğıları barədə fikirləşirdi. Onların tərəfindən hər şey avtomatik icra olunurdu. Yekəpər birisi də şeyx müsəlman idi. Çünki o da ikinci rükətin səcdəsindən əvvəl əllərini irəli uzadıb qnut tutdu və xüsusi dua oxumağa başladı. Amma bu zaman öz əllərinin quruluşunu bir neçə dəfə dəyişdi, birləşmiş ovuclarını yumdu-açdı, sanki bunu nəyəsə oxşadaraq xoşhallıqla gülümsədi. Daha birisi isə orasını-burasını qaşıyır, hərdən kənardakılara da göz qoyurdu. Nurlu gənc isə ətrafını və hər şeyi unudub və əllərini dizləri üstə qoyaraq namaza elə uymuşdu ki, Pöfekt Aza bu dəqiqələrdə onun öz cismində unudulduğunu düşündü. Müsəlmanların sidqi-ürəklə, bütün varlığı ilə namaz qılması hind yoqlarının meditasiyasının bənzəri, bəlkə daha artığı idi. Müsəlmanlarda buna oxşar çox cəhətlər vardı. Amma bunlar adi müsəlmanlar üçün dərk edilən forma və məzmununda deyildi. Çünki istiqanlı xalq olaraq onların bundan sui-istifadə etmək istəkləri daha güclü olacaq və İslama Allaha ibadət dini olaraq deyil, qeyri-adi xüsusiyyətlər əldə etmək bacarığı kimi yanaşacaqdılar. Ali ruhanilərin bir çoxunun

bilməş olduğu həmin keyfiyyətlər sonralar hətta onların heç də hamısı tərəfindən yalnız İlahi varlığın daha aydın dərk edilməsi məqsədinə deyil, siyasətə sərf olunmuşdu. Hansı ölkədə ki, İslam siyasətlə məşğul olmuşdu, sonra orada dini etiqad azalmış, insanlar dindən dönməyə başlamışdılar. Din həmişə dövlətdən kənarda qalmalı, amma dövlət başçıları dindar olmalı idilər. Bunun belə olmaması İslamın yaranışından özünün mənfi təsirini göstərmişdi. Din siyasətə qarışdığı üçün və ya bəzən siyasət onlara müdaxilə etdiyi üçün imamlar, övliyalar, katolik və ya pravoslav din xadimləri öldürülmüşdü. Ən sonuncu iflas özünü XXI əsrdə Türkiyə, İran, Pakistan, Səudiyyə Ərəbistanı adlanmış İslam ölkələrində göstərmişdi. İslamın əsl müsəlman adlanan öz mömin ardıcılığına əlavə heç bir vasitə təqdim etməməsi bəlkə də onun yanlış cəhəti idi. Çünki insan özü real varlıq olduğu üçün çox vaxt öz əməlinin, arzu və istəklərinin də real nəticələrini konkret olaraq görmək istəyirdi. Hər şeyin axirətə bağlanması insanı real həyatdan uzaqlaşdırır, tərki-dünya edir, onun ictimai fəallığını azaldırdı. Bu elə yoxada da müəyyən çatışmazlıq hesab oluna bilərdi. Amma katolik xristianlıqda paraqmatizm daha güclü olduğuna görə onlar daha artıq bəşəri nəaliyyətlər əldə edə bilmişdilər. Əslində İslam sonuncu din olaraq həm iyudaizmin, xristianlığın, həm də induizmin, buddizmin bir sıra üstün keyfiyyətlərini özündə birləşdirmişdi. Bu olmasaydı İslamda sufizm adlanan təriqət formalaşmazdı. Bunun İslam alimləri tərəfindən hamı üçün məqbul variantlarının hansı səbəbə hazırlanmaması nəse başqa səbəblərə də söykənə bilərdi. Pöfekt Aza hələ bunu araşdırma bilməmişdi. Hər halda müsəlmanların öz İlahi həqiqətlərinə heç bir əlavə forma və vasitələrlə, üsullarla, qaydalarla deyil, birbaşa əqidə möhkəmliyi və ibadətə ilə nail olması heç asan məsələ deyildi. Bəlkə də belə olduğuna görə idi ki, İslam digərlərinə nisbətən indi daha çox qalmışdı və müsəlmanların hamısı əqidəcə tam saf və möhkəm olmasa da, başqa dinlərin ardıcılları ilə müqayisədə daha çox idilər. Onların bir qismi də bu gün bu qədim məscidə toplanmışdı. Hətta aralarında əsil pak, təmiz əqidə sahibi olan bir gənc də vardı.

Qolundakı saatın sferblatında axtarır həmin şəxsin kod adını və sonra zahiri ölçülərini axtardı. Hər şey dəqiq idi. Təkcə adının da eyni olması çatışmırdı. Pöfekt Aza axtardığı şəxsi belə tezliklə tapdığına sevindi.

Namazdan sonra müsəlmanlar bir-birləri ilə görüşdülər, Allahdan bu namazların qəbul olunmasını dilədilər. Həmin gənc gəlib Pöfekt Azaya da əllərini uzatdı və təbəssümlə

– Allah namazınızı qəbul etsin! – dedi.

Pöfekt Aza bu zaman onunla üzbəüz, göz-gözə qaldı və onun gözlərindən qəlbinin dərinliklərinə qədər gedib çıxdı. Yenə duyduğu gözəl hisslər və çox parlaq nur oldu. Hər ikisi yenə eyni zamanda gülümsədi. Özündə çoxdan hiss etmədiyi elə xoş duyğular hiss etdi ki, Pöfekt Aza bu anda onu qucaqlayıb üzündən öpməkdən özünü güclə saxladı. Bununla hər şeyi korlaya bilərdi. Ona görə də özünü toplamaq üçün ona eyni sözləri bildirib aralandı. Daha heç bir şübhə yeri qalmırdı; bu o idi. Nur simalı gənc sonra əllərini bayaq onun yaxınlığından acıqla durub gedən bığsız, lopa saqqal birisinə uzatdı. O isə onun əllərini tutmadı və ərəbcə:

– Sən kafirsən, sən qarşına qoyduğun bir tikə bütə sitayiş edirsən! – dedi və çevrilib qapıya sarı addımladı.

Nur simalı gənc bir anlığa karıxıb qaldı, sonra isə gülümsədi və onun arxasınca yönələrək, eyni zamanda cibindən torpaq parçasını – namaz “möhürünü” çıxartdı. O, lopasaqqala çatıb, əlindəki möhürü ona göstərməyə çalışdı. Bu zaman Pöfekt Aza da onlara çatdı.

– Siz bunumu nəzərdə tutursunuz? – deyərək gənc oğlan soruşdu. – Bu ki torpaqdır! Quranda bizə namaz qılarkən alnımızı pak yerə qoyub səcdə qılmaq buyrulur. Torpaqdan daha təmiz, daha pak nə ola bilər ki? Əvvəlimiz torpaq, axırımız torpaq.

– Sən Allaha yox, bunun qarşısında baş əyirsən! – lopasaqqal ərəb acıqla dedi. – Nə fərqi var ki, bütələrin də çoxu elə torpaqdan düzəldilirdi!

Nur simalı gəncin sifətindən təbəssüm çəkilmədi.

– Onda sən də döşəməyə sərilmiş xalçayamı sitayiş edirsən?

– Mən yalnız Allahıma sitayiş edirəm!

– Amma sən də alnını konkret maddənin üstünə qoyur, o maddəyə baş əyirsən. – Lopasaqqal bu fikrin müqabilində nəşə deyə bilmədi. Nurlu sima isə, – Siz sələfilər unudursunuz ki, Allah pak və uca olan hər şeydə təcəllə edir, – deyə fikrini davam etdirdi. – Ən əsası isə odur ki, sən qəlbində təcəllə etsin! Bir maddə ki, mənim cibimə sığır, mən onu necə Allah hesab edə bilərəm? Əgər sən onu büt hesab edirsənsə, bu məhz sənə görmək istədiyin Allahındır. Mənim Allahım gözlə dərk olunmaz! – Onlar danışaraq gəlib qapı ağzındakı saxlanıdan öz ayaqqabılarını götürdülər və həyəətə düşdülər. – Əgər bu mənim Allahımdırsa, əgər mən bu torpaq parçasına səcdə edirsənsə, onda mən onu ata, tullaya, yerə çırpı bilmərəm. Elədimi? Çünki bu halda o məni cəzalandırmalıdır! Amma bilin ki, mən büt-pərəst olmadığım üçün ondan qorxmuram.

O belə deyib, əlindəki “möhürü” həyətin daş döşəməsinə çırpdı. Torpaq möhür zərbədən parça-parça oldu. Sələfi təriqətinin nümayəndəsi hesab olunan lopasaqqal ərəb hey-rətə gəldi. Nur simalı gənc isə tərzini pozmadan ona baxdı.

– Yaxşı, bəs o indi məni niyə cəzalandırmır? Əgər o mənim Allahım idisə, mən sənə görə öz Allahımı yerə çırpardım? Adına Allah deyilən varlığı da yerə çırpmaq olarmı?

Sələfi gənc hey-rət içində ona və yerdəki torpaq tikələrinə baxdı, sonra dodağı altında təc-cüblə “Bəs...bəş... bəş...” deyərək və özlüyündə hansısa suallara cavab axtararaq tələsik uzaqlaşdı və gözdən itdi. Pöfekt Aza daha gözləməyib, arxadan əlini “Nurlu simanın” çiyninə sarı uzatmaq istədi, amma elə bu zaman kiminsə “Mahmudəli!” deyərək çağırdığını eşitdi. Pöfekt Aza səsə eşidildiyi tərəfə baxdı. Bu bir cavan oğlan idi və diqqəti həmin bu “Nurlu simaya” dikilmişdi. Əgər Ali Elmi Məkanın üzvü olardısa, yəqin ki, orada ona ingiliscə “Luminous Face” (“Nurlu sima”) adını verərdilər. Arxadan gələn gənc:

– Mahmudəli, ustad səni çağırır, – dedi. – Sədi ibn Bəhlul!

Pöfekt Aza məmnunluqla gülümsədi. Axtardığı və artıq tapdığı şəxsin adı da elə bu cür qeyd olunmuşdu. Mahmudəli adlı, Pöfekt Azanın isə öz nəzərində artıq “Luminous Face” adlandırdığı bu gənc başını azacıq tərpətməklə eşitdiyi bu sözü qəbul etdiyini bildirmiş oldu, sonra çevrilib məscidin giriş qapısına tərəf getdi. Pöfekt Aza kimsənin onun özünə diqqət verib-vermədiyini ayırd etmək üçün ətrafa ötəri və sürətli nəzər gəzdirdi. Birdən baxışları uzaqda durmuş bir nəfərə sataşdı. Nəzərlərini çox böyük sürətlə onun yanına uzatdı. O da bir gənc tələbə kimi əyninə uzun, ağ köynək geyinmişdi və diqqəti açıq-aşkar çəlb etməyəcək dərəcədə azacıq saqqalı və bıığı vardı. O, başına qara, xırda damalı örpək salmış, üstündən dairəvi həlqələr qoymuşdu. İndi namazdan qayıdan və başına ağ araqçın qoymuş tələbələrə onu fərqləndirən bir cəhət bu idisə, digər bir cəhət də onun orta yaşlı olması idi. Onun baxışları Mahmudəlinin arxasınca və pusucu nəzərlərlə dikilmişdi. Pöfekt Aza öz nəzərlərini geriye qaytardı, sonra o andaca görünməz donə büründü və Mahmudəlinin arxasınca getdi. Mahmudəli məscidin əsas ibadət zalına girmədən sağa döndü və açdığı bir qapının arxasındakı enli, uzun dəhlizə daxil oldu. Başını və baxışlarını bir qədər aşağı dikərək elə yumşaq addımlarla gedirdi, sanki çəmənlərin üstü ilə meh kimi əsib keçirdi. Bu anlarda Pöfekt Aza onun gözü- nə görünmür, amma baxışlarını onu müşahidə etməkdən yayındırmırdı. Bu qədər sadə, səmimi və ağıllı bir gənc üçün bu vəhşi zamanda müsəlmanların başında durmaq çox çətin olmayacaqdımı? Bəlkə də Elder Ariya öz təklifi ilə bir qədər yanlışlığa yol verirdi. Amma əks xarakterli şəxsin mücadiləsi də tam uğurlu ola bilməzdi. Müdriklər Mahmudəli adlı bu gəncə hər cür mübarizə keyfiyyətləri verəcək və onu gözə görünmədən, hər zaman mühafizə və müdafiə edəcəkdilər. Ona öz fəaliyyəti zamanı yardım edə biləcək daha altı pillədə 30 nəfərə yaxın elm adamı vardı. Bu mühafizə və müdafiədən onun xəbəri olmayacaq, elə ətrafındakılar da hər şeyi onun özündən biləcək və ya onun möcüzəsi sanacaqdılar. İndi isə 7 mərhələnin bu funksiyaları Pöfekt Azanın öz üzərinə düşürdü və o, Mahmudəlinin müşahidə edərək mühafizəsi barədə də düşündü. Hesablamalar, meditasiyalar, öncəgörmələr, Ali Elmi Məkanın aşağı pillələrində duran şəxslərin hesabatları və daxili hissiyat müridləri aldatmamış, elə Pöfekt Azanın da düşündüyü kimi olmuşdu: onu Əl-Əzhar məscidində tapmalı idi. Tapdı da. İndi isə qarşıda mühafizə etmək, hər şeyi ona anlatmaq və onu Ali Elmi Məkana çatdırmaq vəzifəsi dururdu. Ağıllı adamı başa salmaq çox asan idi.

Mahmudəli dəhlizə açılan bir qapının ağzında dayandı, üst- başını səliqəyə saldı və əlini uzadıb qapını döymək istədi. Elə bu zaman içəridən bir ağ libaslı, uzun saqqalı bir qoca kişi çıxdı. Qoca öz qarşısında onu görən kimi gülümsədi.

– Mahmudəli Bəycan! Yaxşı ki, tez gəldin. Mən səninlə söhbət etmək istəyirdim.

– Buyurun, Sədi əfəndi. – Mahmudəli Bəycan başını da əyərək, azacıq təzim etdi.

– Söhbət sənin Həcc ziyarətin barədə olacaq. Üç yüz nəfərin nəticəsi arasında ən yüksək bal sənə məxsus oldu. Təbrik edirəm!

Mahmudəli Bəycan bu xəbəri eşitək uşaq kimi sevindi; bütün çöhrəsi güldü. O nə deyəcəyini bilmədən sağa-sola baxdı, yəqin ki, bu sevincini bölüşmək üçün kimisə axtardı. Amma ustadın əllərini örməkdən başqa ağına nəsə bir ayrı ifadə tərzini gəlmədi. Ustadı bundan fərhləndi. Elə Mahmudəli də fərhlə hissə ilə:

– Ustad, deməli, artıq sabah səfərə çıxma bilərəm?! – deyərək soruşdu.

– Əslində, bəli, ancaq... Bilirsən, Kərbəlayi, Mədinə və Məkkə çox gözəl, tarixi və müqəddəs şəhərlərdir. Ancaq mən sənə ziyarətə getməyini heç arzulamıram.

– Nə üçün, ustad?! – Mahmudəli Bəycan təəccübləndi.

Onlar dəhliz boyu addımladılar. Sədi İbn Bəhlul nə barədəsə bir qədər fikirləşdi.

– Bilirsən, Mahmudəli, indi Məkkədə qərribə hadisələr baş verir.

– Nə hadisələr, ustad? – Mahmudəli Bəycan yenə təəccüblə soruşdu.

– Qeyri-adi hadisələr! Məsələn,.. məsələn, Həcərül-Əsvat adlandırılan Qara daşdan səslər qopur. Hələ ötən il hamı bu səsləri eşitmiş, hacılar səslərini çıxartmamış, alimlər isə baş açmamışlar. Bu çox böyük fəlakətdən xəbər verir.

– Bəs dünyanın ali İslam ruhaniləri...

– Ali İslam ruhaniləri içi mən qarışıq, bu məsələdə çox acizlik, Mahmudəli.

– Əstəğfurullah, ustad, çox qabardırırsınız.

– Yox, mənim əzizim, mən sənə kimi birinə yalan deyərək bilmərəm! – Sədi İbn Bəhlulun səsi titrədi. – Sən axı burada başqalarının təyini deyilsən! Burada heç sənə layiq iman sahibi olan ustad da yoxdur.

Mahmudəli duruxub qaldı, nəzərləri məchul nöqtələrdə dolaşdı.

– Ustad, bəs digər dinlərin ali ruhaniləri bundan xəbərdardır?

– Bəli! Ən çox yəhudi alimləri əndişədədir. Bu arada həm onların, həm də digər dinlərin bir çox rəhbərləri nəhayət ki İslamın sonuncu və daha mükəmməl İlahi din olduğunu qəbul etməyi qərara almışdır. Amma... Daha bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Hamı acizdir. Sanki indi şeylərin qeyb olmuş on ikinci imamı, xristianların İsa Məsihi, buddistlərin isə Buddası zümrəyə məlidir ki, Kəbədə baş verənləri qaydasına qoya bilsinlər.

– Orada nə baş verir axı, ustad?! –

– Kəbədə?.. Onu deməyə dilim gəlmir, Mahmudəli!

Mahmudəli Bəycan bir qədər fikrə getdi, sonra qətiyyətlə:

– Elə isə mən bir müsəlman kimi o hadisələrin içində olmalıyam! – bildirdi.

– Mahmudəli, bu heç yaxşı hadisələrdən xəbər vermir. Bəzən günahkarın oduna günahsız da yanır. Mən hiss edirəm ki, bu ilki həcc ziyarəti çox böyük fəlakətlə nəticələnəcək. Sənə nəhaq odda yanmağını istəmirəm.

Mahmudəli Bəycan yenə də ayaq saxladı, məchul nöqtələrə baxaraq yenə bir qədər fikrə getdi və dərinlən köks ötürdü.

– Ustad, mən Sizin sayənizdə həmişə İslamın əsasları olan Üsuliddinə və Firuiddinə tam əməl etməyə çalışmışam. Heç rəva olmazdı ki, Firuiddinin dördüncü əməli olan Həcc ziyarətini həyata keçirtmədən bu dünyanı tərk edim. Mən axı bu il Həcc ziyarətini öz zəhmətimlə qazandım. Deməli, bu ziyarəti həyata keçirtmək vacibəti təkcə bir müsəlman olaraq deyil, həm də bu qələbəyə görə boynuma gəldi. Bu mənim qismətim oldu. Onsuz da hamımız öləcəyik. Dünyanı Allahıma borclu qalaraq tərk etmək istəmirəm. Elə müqəddəs məkanda dünyanı dəyişmək böyük səadətdir.

Sədi ibn Bəhlul ona daha nə deyəcəyini bilmədən susdu, fikirləşdi və səssizcə dəhliz boyu addımladı. Mahmudəli Bəycan da eyni cür tərzdə və onunla bərabər düşünərək var-gəl elədi. Pöfekt Aza isə bu zaman bir kənarda qollarını qoynunda cütləmiş və mərmər dirəyə söykənmiş halda durmuşdu. Onlar geriye çevrilərkən Pöfekt Aza yenidən görünməzlik donuna büründü.

– Mənim indiyədək yüzlərlə tələbəm oldu. Açıq, sənin kimi imanlı və savadlı birisini heç görmədim. Sən həm də mənim gənclik arzularımın ifadəsisən. Səni itirmək istəmirəm. Hər il onsuz da həcc ziyarəti zamanı yüzlərcə imanlı ziyarətçi öldürülür, soyulur, şantaj olunur. Nə üçün sən də onlardan biri olasan? İndi orada tamam başqa və İslama tamam yad hadisələr cərəyan edir.

Mahmudəli Bəycan sanki nə eşitdiyini anlamadı.

–Ustad, lütfən elə deməyin!

–Başa düş, oralar çoxdandır yəhudi Mason təşkilatının nəzarəti altındadır! Masonlar iki min ildən çoxdur yol gəlirlər. Bir kimsə onları durdura bilmir!

– Masonlar kimdir, ustad?!

– Masonlar?.. Onlar dünyanı gizlicə idarə edən, siyasi, iqtisadi, ictimai prosesləri tənzimləyən, belə deyək: dünyanın ağalarıdır, Mahmudəli!

– Dünyanın tək bir ağası var, ustad! O da ki, Cənab Allahdır!

– Allahı kim görür ki? İngilislər İslamın daxilində sələfiliyi yaratdılar, bu təriqətin ardıcılıarı olan vəhəbilər terror, sui-qəsd, təhdid nəticəsində bütün Ərəbistanı bürüdülər, ölkənin adını da dəyişib Səudiyyə Ərəbistanına çevirdilər! Kim bunu bacarardı? Hətta Peyğəmbərin sağlığında da kimsə bunu edə bilmədi! İndi məlum olur ki, sələfiliyi yaradan heç də ingilislər deyilmiş, bunu edən yəhudilər imiş. İndi ən böyük həqiqət odur ki, hər şey yəhudilərin ən məxvi Mason təşkilatının əlindədir! Onlar orada o qədər sənin kimiləri sındırıblar ki! Hər il bizim elm hövzəsinin ən mahir tələbələrinin siyahısını götürürlər.

– Kimlərsə elə bir siyahını əldə edədirsə, bu hökmən Masondurmu?

– Bəlkə də yox. Amma onlardan qeyri kimdən şübhələnəsən?

– Bu siyahını onlara verənlər var deməli!

– Nə isə! Daha səninlə ayrılıraq, Mahmudəli, bilməlisən ki... Eh, övladım, hamını öz qəlbinə bilmə. İndi əsil müsəlman bir sən olarsan, bir də Allah bilir kim. Həyatda heç kəsə inanma, heç kəsə etibar etmə,..

– Ustad, bunu Siz öyrətdiniz ki, insanları sevmək, onlara etibar etmək, inanmaq lazımdır. Bu olmasa onların sırasında yaşamağa dəyməz.

– Hə, inan ki, daha heç yaşamağa dəyməz. Mən sənə tələf olmağını istəmirəm!

– Ustad, Firuiddinin bir vacib əməli də Cihad adlanır. Mən Cihad edib, şəhid olmağa hazıram! Bu hər bir müsəlmanın borcu deyilmi?

Sədi ibn Bəhlul ayaq saxlayıb ona heyranlıqla baxdı. Sonra birdən onu qolları arasına alıb, bağrına basdı.

– Mən sənə belə qərar çıxardacağına əmin idim! Halal olsun sənə, Mahmudəli! Yolun açıq olsun, övladım! Sabah gəlib, bütün sənədlərini və kifayət qədər pulu dəftərxanadan ala bilərsən. Sənə uğurlu ziyarət arzulayıram! Çalış özünü qoruyasan!

Mahmudəli Bəycan ustadının əlini öpdü, təzim edib çevrildi və qapıya sarı yönəldi.

Onun arxasınca iki nəfər baxırdı. Bunlardan biri mərmər dirəyə söykənmiş Pöfekt Aza idi.

Əl-Əzhar məşçidinin həyətinə, uzaq və kənar bir guşədə əyninə uzun, ağ köynək geyinmiş, başına qara, xırda damalı örpək salmış orta yaş birisi durduğu yerdə donub qalmışdı. Onun hətta kiprikləri də qırpılmırdı. Mahmudəli Bəycan və Pöfekt Aza onun bu donuq baxışlarının qarşısından keçib getdikdən çox-çox sonra o hərəkətə gəldi və hövlanak tərzdə sağa-sola vurnuxdu. Gedənlərin arxasınca da çox boylandı. Axtardığı bir kimsəni görməyib, əlini qoynuna atdı və sinəsindən asdığı uzun sepin ucuna bağlanmış, kiçik, gümüşü qutucuğu çıxartdı. O bu qutucuğa baxaraq həyəcanla:

– Ya Məlik, mən onu itirdim, qeyb oldu elə bil!– dedi.

Qahirə küçələrində sapsarı, damsız binaları yalayaraq dolaşan səhra küləyi özü ilə toz və qum gətirirdi. Ətraf küçələrdə yolboyu əkilmiş palma və xurma ağacları toz-torpağa bürünmüşdü. Küçələrdə nə maşınlar, nə də bir kimsə görünmürdü. Yol kənarında durmuş minik maşınları da sanki son dayanacaqlarına çatmışdılar və daha heç vaxt hərəkət etməyəcəkdilər. Bir küçədə, səki kənarında, hasardan azacıq hündür olan bir evin toz bürümüş, dəmir barmaqlıqlı pəncərələrinin qarşısında, əyni yalın, üç uşaq oturmuşdu və bu kimsəsizlikdə dilənmək üçün əllərini açmışdılar. Onlardan bir qədər kənarda isə baldırları və sinəsi açıq qalmış bir gənc qadın öz evinin həyət qapısına söykənib növbəti “müşərisini” gözləyirdi.

Kiçik bir hücrədə Mahmudəli Bəycan stolun arxasında oturmuşdu. O, başını əlləri arasına alıb, məchul nöqtələrə baxaraq fikrə getmişdi. Onun qarşısında duran şəxs Pöfekt Aza idi.

– Sən çox böyük bir missiya üçün seçilmişən, Mahmudəli! Mən hər şeyi sənə bildirdim. Bu işi görməsən, bizim üçün buralarda bir qeyri və daha münasib mömin şəxsi tapmaq çox çətin olacaq. Sən bunun üçün seçilmişən! Axı bu sənin taleyinə biçilmişdir! Məncə sən bundan imtina edərsənsə boynuna bəşəriyyətin günahı gələcək. Həm də əmin ol ki, Mason sənin izindədir. Onlar səni tapıb öz məqsədlərinə xidmət etdirəcəklər.

Pöfekt Aza asta səsle belə deyərək ona baxdı.

– Onların mənimlə bağlı məqsədi nədir axı?

–Bunu qabaqcadan bilmək heç asan deyil.– Pöfekt Aza gülümsədi.– Amma onların konkret məqsədləri gec-tez üzə çıxır. Qorxuram ki, onda bunu bilmək daha gec və əhəmiyyətsiz olsun. Biz bu işlərdən uzaq olmalı, yalnız çiynlərimizi bərkitdikdən sonra hər bir ağır işin altına girməliyik. İndilərdə sən mənimlə bizim məkana getsən daha yaxşı olar.

– Yox, mən Həcc ziyarətindən imtina edə bilmərəm!– Mahmudəli qətiyyətlə bildirdi.– İcimdə bir səs mənə Sizə tam inanmağa məcbur edir. Siz çox haqlı görünürsünüz. Amma mən bir müsəlman olaraq Həcc əməlini yerinə yetirməliyəm. Sonra qalan onsuz da Cihad olacaq.

– Mənim isə icimdə bir səs deyir ki, bu ziyarət çox təhlükəlidir. Bunu sənə ustadın Sədi ibn Bəhlul da dedi.

– Siz bunu haradan bilirsiniz?!

Mahmudəlinin bu təəccübünə cavab olaraq Pöfekt Aza gülümsədi, bir andaca gözlə görünməz oldu və yenidən əvvəlki vəziyyətinə qayıtdı.

– Biz səni bax bu kimi silahlarımızla təchiz edəcəyik.

– Möminin ən böyük silahı onun qəlbən oxuya bildiyi duasıdır!

Pöfekt Aza nədə düşündü və yenidən gülümsədi.

– Yaxşı, sənənlə razılaşıram. Amma sən də mənimlə razılaş ki...

– Mən Məkkə şəhərinə, Həcc ziyarətinə gedəcəyəm!

Mahmudəli Bəycan onun sözünü kəsərək qətiyyətlə belə dedi. Pöfekt Aza onun bu qətiyyətinin qarşısında ehtiramla başını tərpətdi.

– Yaxşı, Mahmudəli Bəycan! Biz sənənlə Həcc ziyarətinə gedirik. Amma söz ver ki, mənim mühafizəmdən imtina etməyəcəksən.

– Bəşəriyyət üçün iynə ucu qədər faydalı olmaq dəböyük xoşbəxtlikdir!

Belə dedi, sonra isə Mahmudəli Bəycanın gözləri yol aldı. Deyəsən bir gün ərzində qarşılaşdığı qeyri-adiliklər onu yormuş, karıxdırmışdı. Sanki baxdığı məchul nöqtələrdən də kömək istəyirdi. Sonra bu baxışların dərinliyində məkan dəyişdi və oraya mavi səma və təyyarə turbinlərinin asta uğultusu daxil oldu.

MÜQƏDDƏS KƏBƏNİN ZİYARƏTİ

(*50 - Ney səsi - ovqat musiqi)

Gümüşü rəngli təyyarə buludların arası ilə uçurdu.

Pöfekt Aza təyyarənin ilüminatorundan aşağılara nəzər saldı. Aşağıda ucuz-bucaqsız, sapsarı səhrələr uzanırdı. Mahmudəli Bəycan onunla yanaşı oturmuş, qollarını sinəsində cütləmişdi və bir əli ilə çənəsində saqqalını ovuşduraraq fikirləşirdi. Bayaqdan Pöfekt Aza onun bü-

tün suallarını və marağını təbii qarşılıyır və özünəməxsus müdrik təbəssümlə cavablandırmağa çalışırdı. Onların sual-cavabı əvvəl ərəbcə, sonra daha dörd dildə davam etmişdi. Yenə də fikirləşirdi və deməli, bir azdan onun yenə də sual yağışı başlayacaqdı. Pöfekt Aza ərəb dilində rəvan danışmaqda bir qədər çətinlik çəkmişdi. Mahmudəli bu dil dəyişgənliyinə özünün çoxdilli olmasını nümayiş etməkdən ötrü deyil, məsələni daha dərinləndirərək dərk etmək üçün və qeyri-ixtiyari keçirdi və yəqin ki, heç bunun fərqlində də olmurdu. İndi Pöfekt Aza onun diqqətini yayındırmaq və həm də təhlükəsizlik məqsədilə qoluna toxundu və əlinin işarəsi ilə yerlərini dəyişmək təklifini verdi. Bu qəfil işarə o andaca qəbul edildi. Deməli, o ən dərin düşüncələr zamanı da vəziyyətə rahatca qayıda və hər şeyi asanca dərk edə bilirdi. Onlar yerlərini dəyişdikdə Mahmudəli illüminatora yaxın düşdü və nəzərlərini buradan görünən sonsuzluğa yönəltdi. Pöfekt Aza təyyarənin salonunda heç bir təhlükənin olmadığına əmin olmaqdan ötrü qalxıb salonda reyde etdi. Burada birbaşa Mahmudəliyə dikilmiş yad nəzərlərlə qarşılaşmadı. Amma əvəzində təyyarəni girov götürmək və qaçırtmaq məqsədilə, ayrı-ayrı iki qrupun hazırlıq gördüyünü aşkar elədi. Bunu onların düşüncəsindən oxumuşdu. Sonra barmağının bir işarəsi ilə onları hipnoza salıb, dərin yuxuya qərq etdi. Bu yuxu onları Mədinəyə çatdıqdan sonra da bir müddət tərk etməyəcək, onlar yalnız aeroportun təhlükəsizlik xidmətinin köməkliyi ilə ayılacaqdılar.

Mahmudəli Bəycan illüminatordan mavi səmaya tamaşa etməyə başlamışdı. Pöfekt Aza bu zaman cibindən çıxartdığı kiçik peyker lövhəsini qurdu və diqqətini barmaq həcmli buradakı mavi ekrana yönəltdi. Ekranada görünən Elder Ariyanın simasında sevinc ifadəsi vardı. Mahmudəli Bəycan üzünü çevirdi və onların söhbətinə, xüsusən onun əlindəki ekrana maraq göstərdi.

– Sizi salamlayıram, Böyük Ariya!

–Salamlar olsun, Müdrik Aza! İlk xəbər böyük uğurdan xəbər verdiyi üçün qoy məndən gəlsin! Möhtərəm Canata bu gün Naməlum Uçan Obyekti fəth edib başa çatdırdı, hətta uçub Yer kürəsini dövrə də vurdu!

–Təbrik edirəm Sizi, Böyük Ariya!

– Daha bir şad xəbər Xilaskar Cunadan gəldi. Amma... Amma o indi Ali Məkana bir igidlə yox, mələk simalı bir gözəl qızla dönür!

–Məncə qəbahəti yoxdur. Bizim dönüşümüz isə bir həftə yubanacaq.– Pöfekt Aza dedi və əlindəki ekranı Mahmudəliyə sarı tutdu.– Biz Mahmudəli Bəycanla Mədinəyə, oradan isə Məkkəyə gedəsi olduq.

– Məkkəyə?! Sələfiyyə Ərəbistanına! Buna nə ehtiyac yarandı?

– Hər bir müsəlman üçün çox vacib səfərdir; adına həcc ziyarəti deyilir!

Ekrandan Mahmudəli Bəycana baxan nurani kişi ona gülümsədi, sonra həm sağ əlini qaldıraraq, həm də onu ingiliscə salamladı.

–Sizi salamlayıram, Mahmudəli Bəycan! Sizə uğurlu ziyarət arzulayıram!

Sonra bu nurani qoca ona bacardıqca tezliklə qayıtmalarını və bunun çox əhəmiyyətli olduğunu bildirdi. Bu anlarda Mahmudəli Bəycan ondan da nəsə soruşmaq, ən azı bu narahatlıq və həyəcan üçün daha əsaslı cavab istəyirdi. Amma özünü ələ aldı. Pöfekt Aza sual verib digər müdriklərin vəziyyəti ilə də maraqlandı. Cavablar ürək açan deyildi.

– Təəssüf ki, bu cəhətdən vəziyyət heç ürək açan deyil. London və Pekində müəyyənləşdirilmiş fəvqəlbəşər şəxs tapılsa da, onları xilas etmək mümkün olmadı. Sidneydə vəziyyət tamam başqa cür oldu. Orada kenqurular və qoyunlar elə bir həddə artıblar ki, artıq Sidneyin vəhşi heyvanlar qoruğunun sərhədini aşırırlar və şəhərə hücum ediblər. Dünən Mərhəmətli Adama ilə əlaqə saxlandı, təcili geriye qayıtması tövsiyyə olundu. Amma bu gün əlaqə qurmaq da çətinləşib. İndi sizin də yubanacağınız çox narahatlıq doğuracaq. Əslində isə artıq baş planımızın uğur qazanacağı şübhə altındadır. Vəziyyət hər an tamam dəyişə bilər. Müdriklər təcili məclis çağırılmasını istəyir. Bacardıqca tez qayıtmanız lazımdır. Mən çalışıram ki, məclisi bir qədər yubadım.

– Möhtərəm Canatanın UNO ilə bağlı uğuru çox əhəmiyyətlidir!

– O bunu özünün uğuru hesab etmir. Vəziyyətin ciddi araşdırmaya ehtiyacı var.

Bundan sonra tərəflər bir-birləri ilə xudahafizləşdilər. Pöfekt Aza kiçik peycer qurğunu söndürüb cibinə qoydu. Azacıq sükutdan sonra Mahmudəli Bəycan dilləndi.

– O möhtərəm şəxs UNO-lar barədə danışdı. Dünyada bu barədə miflər bitmədimi?

Pöfekt Aza bir qədər nə barədəsə düşündü, sonra onunla növbəti söhbətdən ötrü özünü kökləyərək gülümsədi.

– Əslində Naməlum Uçan Obyektlər yüz ildən çoxdur ki, daha Yer səmasında görünmür.– dedi.– Sən bəlkə də Dalay Lama barəsində eşitmisən. Buddizmin lamaizm dini cərəyanının ali ruhanisidir! Otuz ikinci Dalay Lamanın planı Otuz yeddinci Dalay Lamanın dövrünə kimi tədrisən və çox çətinliklə gerçəkləşdi. Otuz yeddinci Dalay Lama bizi tam bir məkana toplaya bilmişdi. O öz sərvətləri ilə yanaşı bizim ixtiyarımıza bir böyük, naməlum qurğu da buraxmışdı. Bu bir Naməlum Uçan Obyekt idi. Ali Elmi Məkanın yaradılmasına bir səbəb də elə bu “uçan boşqab” idi. Kahinlər onun tədqiq olunmasını çox vacib məsələ hesab etmişdilər. Amma onların əksəriyyəti daha həyatda yoxdur. Biz isə onu tədqiq edirdik. Hər həftə birimiz UNO ilə məşğul idik. Nəticə çox az idi. Son illər, aylar Möhtərəm Canata– Canata Honrebl onunla daha çox məşğul oldu və o daha çox nəaliyyət qazandı. Əvvəllər UNO öz sirrini sanki özü bizə vermirdi. Dünən isə artıq UNO tam kəşf olunmağa başlayıb. Bu bizim üçün yeni bir elmi eranın başlanğıcı deməkdir! Təsəvvür edirsənmi?! Amma bu eranı yaşaya biləcəyimiz məkan, bu Yer kürəsi bütünlüklə təhlükə altındadır. İndi daha nəzəri elmi tədqiqatlar deyil, real əməllərlə bəşəriyyəti xilas etmək lazımdır. Həm də tezliklə.

Mahmudəli Bəycan ona diqqətlə qulaq asır, eyni zamanda baxışları buludların üzərindəki məchul nöqtələrdə dolaşırdı.

– Bilirsiniz, əslində mənə həmişə göylər, ulduzlar özünə çəkib.– dedi.– Bəzən elə gəlib ki, mən kiminsə nəzarəti, qayğısı və diqqəti altındayam. Mənə mühafizə edirlər, qoruyurlar,.. Ən çətin suallarına da sanki öz içimdə kimsə cavab verib. Hərdən özümü heç bu dünyanın adamı da hesab etməmişəm. Bunu bəzən ətrafımdakılar da deyir. Təəssüf ki, bütün bunlar haqda dini kitablardan birbaşa cavablar tapa bilmirəm. Mənə elə gəlir ki, əslində bir hamının bilməli olmadığı ruhaniyyət var, bir də dar çərçivənin, ən ali səviyyəli din xadimlərinin bilməli olduğu həqiqətlər. Din hər şeyin açıqca tədris olunmasını münasib hesab etmir. Mən isə bununla qane olmuram. İndi fürsət yaranmışkən mənə kainat, qalaktika, Naməlum Uçan Obyektlər, onların məqsədi, məramı,.. – lütfən, bu barədə hər şeyi danışın.

Pöfekt Aza gülümsədi.

–Bu çox ağır və çox uzun söhbət olardı. Biz öz dünyamızı tam öyrənə bilmişikmi? Dünyanın dörd-beş min il yaşı olan müxtəlif möcüzələri var. Elə Qahirə yaxınlığındakı Misir ehramlarını, ya da ziyarətinə getdiyimiz Kəbədəki, suyu min illərdir daşınan, amma bitməyən, tükənməyən Zəm-zəm quyusunu götürək. Biz bu kimi Yer sirlərini tam bilmədən başqa bir dünyanı dərk edə bilmərik ki. Bizim üçün yaşadığımız dünya və ondan kənar bir aləm var. Kənar aləmi “o dünya” adlandırırıq. “O dünyada” yaşaya bilirikmi? Bəlkə yalnız bu dünyada ölərək o dünyaya getmək mümkün olur. O halda isə oradan baxaraq, bu dünya bizim üçün “o dünyaya” çevrilir. Deməli, eyni zamanda bir neçə dünyada yaşamaq mümkün deyil. Amma Naməlum Uçan Obyektlərin içərisində dünyamıza gələn humanoidlər, piteylər, vilmanlar, lampadlar və digər gəlmələr üçün bu mümkündür. Biz olmadığımız, görmədiyimiz, yaşaya bilmədiyimiz aləmi dərk etmirik. Hətta bu dünyanın özündə olan su dünyasında da skafandrsız nəfəs ala, yaşaya bilmərik. Üstəlik, fiziki varlıq kimi nə keçmişə qayıda bilirik, nə də gələcəyə getməyimiz mümkündür. Buna görə də UNO-lar barədə həqiqi bilgiler əldə etməyimiz, onların elminə çatmağımız hələlik qeyri-mümkün görünür. Lakin biz əminik ki, bu mümkün olacaq. Yoxsa ki, digər aləmlərdən, ulduz sistemlərindən gələn o varlıqlar da bizim dünyaya keçən kimi ölməli, məhv olmalı idilər. Amma onlar nəinki ölmür, yenidən öz aləmlərinə qayıdırlar. Deməli, biz birinci növbədə onlar kimi ölümsüzlüyə nail olmalıyıq.

– Ustad, İslam bunu qəbul etmir!– Mahmudəli sadələvh həyəcanla dilləndi.– Hər bir yaranmış gec-tez ölüm şərbətini dadmalıdır!

Pöfekt Aza yenə də özünəməxsus tərzdə xəfif təbəssümlə gülümsədi.

– Bu bir həqiqətdir, amma adi insanlara aiddir. Biz isə fəvqəlbəşər insan barəsində danışırıq. Əgər adi hind yoqları özlərini ölümsüzlüyə qovuşdura, bir neçə ələmdə mövcud ola və yenidən bu dünyaya qayıda bilirlərsə, onlar üçün əgər aylarca ölüb, sonra yenidən dirilmək mümkündürsə, deməli, bu hər birimiz üçün mümkündür. Amma bundan ötrü adi insan səviyyəsindən ali insan səviyyəsinə qalxmaq tələb olunur. Adi insanın həyatı bir heyvanın həyatından bir elə fərqlənməz: yemək və keyf uğrunda mücadilə, yatmaq və sair. Bir ali insan on minlərlə adi insandan daha dəyərlidir və ağırdır. Adilərin sayı hədsiz artdığı, ali ilə xali arasında tarazlıq pozulduğu üçün dünyanın başı bələdadr.

– Bu tarazlığı saxlayan varlıq Allah deyilmi?

– Allah insanı yaratdı və İslamın bildirdiyi kimi –onu faili-muxtar etdi. İnsan mütəmadi olaraq öz yolundan azırsa, Allah həmişə onun kəşiyindəmi durmalıdır? Daha ona nə üçün şüur vermişdir? İnsan şüurlu ikən şüursuzluq göstərsə və beləcə dünyanı məhv edərsə, deməli, özünü, öz əcdadını və varisini də məhv edir. Yeni insan yaratmaq hünəri insana verildikən, bu dünyanı qurub-yaratmaq, inkişaf etdirmək ixtiyarı da verildi və insan yer üzünün əşrəfi hesab olundu. Mövcudluğunun ilk dövrlərində o bunu uğurla həyata keçirdi. Ona görə dünyada eyni zamanda mövcud olan peyğəmbərlər də yüzlərlə idi. Amma sonra necə oldu? İnsanlar İblisə aldanıb peyğəmbərlərdən üz çevirdilər, hətta onları öldürməkdən də çəkinmədilər.

– Eləcə də digər müqəddəs şəxsiyyətlər, məhz təmiz, pak olduqları üçün öldürüldü.

– Bununla isə dünya korlandı, İblisin hakimiyyəti gücləndi, bəşəriyyət məhvə doğru istiqamət götürdü. Onun elmi də İlahi istiqamətdən sapındı. Bu zaman Allah insanlar üçün bir daha peyğəmbər göndərdi. Onun çağırışlarına əməl etmək əvəzinə, İsa Məsihi çarmıxa çəkildilər. Nəhayət, sonuncu peyğəmbəri göndərdi və insanlığı daha peyğəmbər göndərməyəcəyi ilə xəbərdar etdi və İslam peyğəmbərinin gətirdiyi “Quran”a tam əməl etməyə çağırdı. İnsanlar bir müddət buna etimad göstərsələr də, sonra hamılıqla onu qəbul etmədilər. Edənlərin isə heç də hamısı bunu qəlbən etmədi. Bu zaman bizə naməlum olan ələmlərdən köməyimizə varlıqlar gəldi.

– Dünyamız indi də kainatın digər varlıqlarının nəzarəti altındadırmı?

– Məncə daha yox! Çünki Naməlum ələmlərdən gəlmə varlıqların heç də hamısı müsbət məqsədlərdən ötrü gəlmirdi. İblisin tam hökmranlıq etdiyi bizimkitək dünyalar yoxdurmu? Həmin dünyalardan gələnlər əks fəaliyyət üçün buranı çox münasib gördülər.

– Bəli, Əl-Əzhərdə elə bir şey oxumuşuq. Metafizika üzrə ustadım Hacı Mahir Lənkərani bildirirdi ki, insan özündən hansı xarakterli bio-enerji ixrac edərsə, həmin xarakterli təsirlərə də məruz qalır. Yəni nə göndərsə, ona müvafiq olanı da alır.

Pöfekt Aza onun bu sözlərindən məmnun qaldı.

– Səncə bu insan kainata daha çox müsbət bio-enerji göndərir, yoxsa mənfi? Əlbəttə, mənfi! Ona görə cəzb etdiyi də mənfi yüklü qüvvələr olacaq. Bəs bu qüvvələr harada cəmlənir? Sən efir qatı barədə bilgilərini təqdim edə bilərsənmi? Mənim bu barədə məlumatlarım bir az yeknəsəkdir.

Pöfekt Aza qəsdən belə dedi və bütün diqqətini ona sarı yönəltdi. Əslində bu barədə hər şeyi çox mükəmməl bilirdi. Onu bu söhbətə çəkməklə metafizik bilgiləri ilə tanış olmaq istəyirdi. Bu, Mahmudəli Bəycanın həm elmi potensialının müəyyənləşməsi, həm də onun özünü naqolay hiss etməməsi üçün münasib idi. Mahmudəli Bəycan dərin düşüncələrə daldıqca yenə də müxtəlif suallar tapırdı, amma artıq özünün sadələvhlüyündən və elmsizliyindən xəcalət çəkirdi. Eşitdiyi bu sual onda özünə inam hissini artırdı və o həvəslə məlumat verməyə başladı.

– Deməli, biz bilməliyik ki, hər bir insanın özünün müvafiq cazibə qüvvəsi var. Lakin bu cazibə nə dərəcədə parlaq və ya ağır qüvvəyə malikdir? Eləcə də insanın bu cazibəsinin təkcə fiziki güc hesabına olması əsasdırımı? Axı bu cazibə əks məfhumları da cəzb edə bilər. Özü üçün yaxşı şeylər arzulayan kəs deməli, yaxşı şeyləri, yəni uğurları, şanslığı, qələbəni, gözəlliyi özünə çəkəcəkdir. Bundan ötrü isə o, özündə məhz müsbət qüvvəyə bağlı ola biləcək cazibə qüvvəsi yaratmalıdır.

– Bəs buna necə nail olmalıdır?– Pöfekt Aza yenə qəsdən və sadələvhəsini soruşdu.

– Ən əvvəl bildirməliyəm ki, bundan ötrü şəxs həmişə yalnız yaxşı şeylər barədə fikirləşməli, şən söhbətlər danışmalı, dilinə pis sözlər, söyüş, nifrin, qarğış, lənət gətirməməli, stres, əsəbilik, qorxu, dəhşət, qəm, kədər verən hadisələrdən, söhbətlərdən, filmlərdən, kitablardan, mahnılardan və belə təəssürat bağışlayan insanlardan uzaq durmalı, öz ətrafında bir növ, müsbət halə yaratmalıdır. Onsuz da bəd, pis, qəmli, ağrılı, əzablı, qorxulu düşüncələr, hisslər, söhbətlər insanın fiziki bədəninə əzabdan-ağrıdan başqa bir şey verməyəcək. Üstəlik, bədəninin cazibə qüvvəsini də pisə, mənfiyə, uğursuzluğa kökləyəcək və bu halda onun başına da məhz pis olanlar gələcək. Axı bu halda onun cazibə qüvvəsi mənfi təzahürlərə köklənmiş olacaq.

– Deməli, lap televiziya antenası kimidir: hansı istiqamətə tuşlayarsansa, o istiqamətdən də dalğa qəbul edəcəksən. – Pöfekt Aza ona kömək etməyə çalışdı.

– Ustad Mahir Lənkərani deyirdi ki, birisi həmişə dərddli, kədərli vəziyyətindən, bədən ağrılarından danışır, deyirsə, ahu-zar qoparırsa və ya xəstədirsə, onunla ünsiyyətdən uzaq durun, onunla görüşməyin və ya ondan tez uzaqlaşın. Çünki o bu şeyləri özündən və səndən xəbərsiz olaraq öz ətrafına dalğa kimi yayındırır və sən diqqət göstərməklə bu dalğaları qəbul etmiş olursan.

– Atalar yəqin ki, bu həqiqəti yaxşı dərk etmişlər. Mən belə bir Şərq məsəli xatırlayıram: "Dərdə çox qapılsan dərd gətirər, xoş əhval isə daim uğur və xoşhəlliq cəzb edər" xalq məsəlini tanıyıram. – Pöfekt Aza dedi.

– Hər bir şəxs bu müsbət və mənfi bio-dalğaları konkret bir insan, hadisə və ya məkan olmadan da qəbul edə bilər. Bəs bu dalğalar harada cəmlənir, haradan yayındırılır?

– Aydınır, yadıma düşdü. – Pöfekt Aza bildirdi. – İcazə versəydin, bu hissəsini mən xatırladardım, sən isə bir az istirahət edərdin. Mədinədəki işlər bizi çox yoracaq. Vaxt isə gözləmir. Biz həm ziyarəti uğurla həyata keçirtməli, həm də heç nəyi nəzərdən qaçırtmamalıyıq. Təəssüf ki, həcc əməlləri tam ardıcılıqla və bütünlüklə mənim yadımda deyil.

Mahmudəli Bəycan indi özünü bir az rahat hiss edirdi və buna görə də məmnun təbəssümlə gülümsədi və başını razılıqla tərpətdi.

– Narahat olmayın, ustad, mən hər şeyi mükəmməl öyrənmişəm, heç nəyi nəzərdən qaçırtmayacağım. Cəmi on səkkiz vacib əməldir. Siz müsəlmanlığın insanlıq üçün necə ali nemət olduğunu özünüz görə bilərsiniz. Yaxşı olar ki, Siz fikirlərinizi davam etdirəsiniz.

Pöfekt Aza məmnun təbəssümlə gülümsədi.

– Buna əmin olaq ki, bu aləm, kainat, bizim bu Yer dünyası şəffav havadan savayı həm də gözlə görünməyən enerji ümmanına bürünmüşdür. Onu enerji okeanı kimi qəbul edək. Burada mənfi və müsbət enerji okeanlarından söhbət gedir. Təbii ki, bunu fiziki gözlə görmək mümkün deyil. Axı bu fiziki məfhum yox, efir okeanıdır. İnsan maddi dünyada gəzsə, yesə, yatsa da həm də efir dünyasında yaşamış olur. Soruşa bilərsən ki, niyə?

– Çünki bütün canlı varlıqlar özündə dörd ünsürü ehtiva edir: torpaq, su, hava, efir. – Mahmudəli müdaxilə etdi.

– Əhsən! Bütün canlılar torpaqdan yaranmışdır. Ona görə də hər kəsin bədənində birinci növbədə torpaqda olan maddələrin hər birindən – qızıl, gümüş, dəmir, minerallar və sairədən müəyyən miqdarda var. Su isə həyatdır və bədənə yetmiş faiz təşkil edir. Məhz suyun tərkibindəki canlıların hesabına və oksigenin hərəkətvericilik qabiliyyəti bədənə daxilində – mədə və bağırsaqlarda həll olunan qida vasitəsilə yaranan maddələri və enerjini qana çevirir və onu bədənə hüceyrələrinə, hətta beyinə qədər aparıb çıxardır. Su ürəyin özünə də daim hərəkət gətirir. Eləcə də hava öz tərkibindəki azot, oksigen və digər qazların hesabına canlıların ciyərlərinə daxil olur. Bu da qanı və deməli, həm də insanı hərəkətdə saxlayır. Hava bitdikdə insan uzaq-başı bir neçə dəqiqə, su tükəndikdə isə beş-altı gün yaşaya bilər. Torpaq olmasa insan qidalana bilməz. Bunların arasında efir ilk baxışda bir elə əhəmiyyətli görünmür, amma əslində eyni qədər mühüm funksiya daşıyır. Lakin efir çox yüngül olduğu üçün torpaq və sudan daha çox havada qərar tutur. Eləcə də torpaqda və suda efir ünsürləri az deyil. Yoxsa torpaq və su canlı heç nə yetirməzdi. Efirin tərkibində ötürücülük qabiliyyəti çox qüvvətlidir. Bir tərəfdən ona güclü müdaxilə başqa bir uca qədər hiss oluna və ona sarı böyük və görünməz qüvvəni yönəldə

bilər. İnsanın fiziki orqanizmi sinir toruna büründüyü üçün ona bir iynə ucu qədər təsir edilməsi də bədəni lərzəyə gətirir. Eləcə də enerji okeanı aləmin sinir köynəyi kimi həssasdır. Onun hər hansı bir nöqtəsi ilə təmasa girə bilən şəxs büsbütün efir dünyası ilə təmasa girmiş olur. Lakin o bunu açıq-aşkar, aydın, bariz şəkildə dərk etməyə də bilər. Bu hal düşüncədən kənar baş verir. Yəni insan efiri maddi varlıqların hərəkəti və təsiri qədər bariz şəkildə hiss edə bilmir.

– Cunki onu gozlə görmür.

– Bəli, amma müdrik insanlar bunu o andaca duymağa başlayırlar. İnsan hətta öz fikir və düşüncələrini də nəzərdən keçirtməklə onu efirə buraxmış olur. Bəzən isə insan efirdən müəyyən fikirlər tutur. Efirin imkanları ilə insanın çox şeyə nail olması mümkündür. O, nəinki özünün adi həyatını nəaliyyətlərlə zənginləşdirə, hətta efirin enerji okeanının imkanlarını düşünlümlü şəkildə müəyyən insanlara doğru yönəldə bilər. Bu yaxşılığa da ola bilər, pisliyə də.

– Xeyirxah insan birinci növbədə yaxşılıqlar barədə düşünəcək.

– Bəli, tamamilə doğrudur. Bəs bundan ötrü o nə etməlidir?

– Ustad deyirdi ki, bunun üçün o təmizlənməli, paklanmalı, qəlbini daha da nurlandırmalı, ağzı dualı, xeyirxah məsləkli olmalıdır.

– Elədir! Birisinə qarşı sidqi-ürəklə edilmiş qarğış, nifrin, qəzəb əslində mənfi enerji okeanı ilə təmasa girilməsi və bu mənfi enerjinin o şəxsə yönəldilməsi deməkdir. Bu zaman göndərənin özü də müəyyən qədər bu mənfi –qara enerjiyə bulaşmış olar. Və onun cazibə qüvvəsi mənfi enerjini cəzb etməklə formalaşar. Qara maqiya və cadu -piti ilə məşğul olan şəxslərin– cindarların özünün həyatda bədbəxt, qüsurlu və uğursuz olmasını hamı yaxşı bilir. Efirin mənfi enerji okeanına qarğış-nalə, nifrin, bəd əməllərlə, eləcə də tərs-mütənasib, yəni qara enerjili maddələri, cihazları, rəqəmləri, xüsusi vasitələri, ümumiyyətlə, mənfi enerji saçan şeyləri birləşdirməklə də daxil olmaq mümkündür. Cadu elə budur. Beləliklə də, düşünlümlü şəkildə enerji okeanı ilə təmas qurmaq və onun imkanlarını konkret obyektə sarı yönəltmək olar. Daim yaxşı şeylər barədə düşünən, danışan, yazan şəxslər müsbət enerji okeanı ilə transa, yəni rabitəyə düşür və bu zaman məhz bu böyük enerji okeanı onun müsbət arzularını, niyyətlərini qüvvətləndirir, onların qarşısını kəsə biləcək bəd qüvvələri qovur, qarşısındakı qapıları açır və beləliklə həmin şəxsin bütün arzuları çin olmağa, işləri düzəlməyə, bədəni şəfa tapmağa başlayır. Xeyirxah adamların hər işi alınır, planları gerçəkləşir. Ustadınız bundan ötrü insanın özünü nələrə öyrətməsini tövsiyyə edirdimi?

Mahmudəli Bəycan ani olaraq düşündü və cavabı sanki məchul nöqtələrdən asılmış bir lövhədən oxumağa başladı.

– Müsbət enerji okeanı ilə təmas qurmaq istəyində olan şəxs öz dilini müsbət xarakterli "bəli", "yaxşı", "əla", "gözəl", "oldu", "şirin", "xoş", "xoşbəxt", "qələbə", "uğur", "fırvan" və sair bu kimi sözlərə öyrətməlidir. "Yox", "pis", "acı", "ölüm" kimi sözləri ifadə etmək məcburiyyəti yarananda da o bunları dilə gətirməməlidir, sinonim sözlərdən istifadə etməlidir.

– Yəni pis bir fikri yüz kəlmə ilə də olsa, dolayısı, amma yumşaq ifadə etməlidir.

– Əlbəttə! Amma dünyada enerji okeanına qovuşmağın ən yaxşı bir yolu da namazdır!– Mahmudəli Bəycan şövqlə bildirdi.

– Ola bilər. Əslində... Əslində hər cür ibadət, xüsusən də namaz astral aləmlərlə təmas, əlaqə və bağlılıq anlamında olduğu üçün sirli və maraqlı xüsusiyyətə malikdir. Mən də elə düşünürəm ki, namaz vasitəsilə açılan müsbət enerji qapılarından içəriyə göndərilən dualar mütləq də-rəcəyə yetəcəkdir! Əlbəttə, bu zaman əsas amil sidqi-ürəklə, yəni qəlbən istəyə bilməkdən asılıdır. Çünki ürək bədənə, qəlb isə ruha məxsusdur. Qəlbəki nur bütün bədənə yayılır və bu nazik tor ruh adlanır. Ruh bədənədən tamamilə çıxarkən məhz İlahi nura qovuşur. Amma bu qovuşma bədəni tərk etmədən də mümkündür. Məhz qəlbən edilmiş dua və ya nifrin efirin enerji okeanı ilə birbaşa əlaqə yaradır və oradan müsbət və ya mənfi enerji dalğalarını cəzb edir. Əlbəttə, qəlbini müsbət amillərlə nurlandırmış insan özünə və başqalarına yaxşılıqlar cəzb edəcək.

– Beləsinə qəlbi nurlu insan hesab edirlər, ustad! Əks əqidəli şəxslər üçün isə "qəlbi qaradır" deyilir. Bu deyimlər heç də nahaqdan və ya təsadüfən yaranmamışdır. Yerdən qalxan mənfi və

ya müsbət dalğalar yəqin ki, enerji okeanlarının qüdrətlənməsinə və ya zəifləməsinə də təsir edir.

– Əhsən, Mahmudəli, bəs sənin zənnincə efir qatında indi hansı okean daha böyümüşdür; mənfi, yoxsa müsbət ruhlu, qara,bəd, yoxsa nurlu okean?

– Əlbəttə, qara ruhlu, mənfi enerji okeanı! Hətta mən deyərdim ki, indi müsbət enerji okeanı tamam quruyub itmək üzrədir.

– Mövcud olan enerji okeanlarının biri qurumaq üzrə olduğu, digəri isə bütünlüklə efiri tutduqda nə baş verə bilər?

– Fəlakət! – Mahmudəli hövlanak dedi.

– Bax, sənə dediyim fəlakətin yaxınlaşmasının daha bir səbəbi də elə budur! Sən bu müsbət enerji okeanını tamam kiçilməyə, azalmağa, qurumağa qoymamalısan. Biz səni bu böyük işə layiq bildik!

– Məndə bəyəndiyiniz hər nə varsa, ustadlarımin zəhmətidir.– Mahmudəli utancaq təbəssümlə dedi.– Amma onların bizə tədris etmədikləri də az deyil. Ruhlar, digər dünyalar, uçan boşqablar, astral aləm və sair barədə ustadlarımız bizə ya çox az, ya da heç nə tədris etmədilər.

– Xristianlıqda flamand dilini mükəmməl bilmək, qara və ağ magiyanı mükəmməl öyrənmək lazım gəlir. Mən biləni, İslamda isə dini kamilliyə yiyələndikcə ruhani özü bunları anlayır, onun üçün bu bilgilərə qapılar açılır və hər şey təbii olur. Məncə də fəvqəlbəşər xüsusiyyətlərin tədrisinə ehtiyac yoxdur! İnsan özü buna çatmalıdır. İnsanlar bəzi bilgilər, elmlər, informasiya və sair üçün yetişməlidir. Dünyanın indiki durumuna bir səbəb də hər şeyin dilə gətirilməsi, ictimai sirr sanılanların hamı üçün açılması, milli-mənəvi dəyərlərin hər kəs tərəfindən təftişi və beləcə abır, həya, namus, izzət anlayışlarının aradan qaldırılması olmuşdur.

– Siz də demokratiya anlayışının əleyhinəsiniz?– deyə Mahmudəli həm sevinc, həm də maraqla soruşdu.

– Demokratiyanın hərfi mənası xalqın hakimiyyəti deməkdir. Bunun nə qəbahəti var ki? Bir yerdə ki, seçib-seçilmək hüququ var, deməli, hakimiyyət xalqdan kənar deyil. Amma iyirminci əsrin sonlarından etibarən bu ifadə insan azadlığı kimi məşhurlaşdırıldı və Şərq dövlətləri arasında zorla yayıldı. Təbii ki, insan üçün azadlıq çox şirin nemətdir. Ona görə də bu ifadə həvəslə, məhəbbətlə qarşılandı.

– Sizcə belə deyilmi? – Mahmudəli təəccübləndi.

– Qismən belədir. Amma azadlıq da müəyyən həddə olmalıdır. İnsan cəmiyyət yaratdıqda özünün bir sıra azadlıqlarını bu cəmiyyətə bağışlamışdır. Tam demokratik rejim axırda o həddə gəlib çatır ki, ifrat azadlıq yaranır. Bu isə düzgün deyil! Çünki eyni zamanda hamının tam, ibtidai azadlığı mövcud olarsa, orada cəmiyyət formalaşa bilməz və dağılar. Bəşəriyyətin inkişafı üçün isə cəmiyyətin yaradılmasına və inkişafına çox böyük ehtiyac var. Cəmiyyət insanları birləşdirir, onlara birgə işləmək, düşünmək, irəli getmək şansı verir. İnsan üçün ibtidai və mütləq fərdi azadlıqlardansa cəmiyyətin qanunlar çərçivəsində verdiyi ictimai azadlıqlar daha mühümdür. Fərdi azadlıqların qüdrətlənməsi cəmiyyəti zəiflədər.

– Mən Avropa tarixi fənnində bunun əksini oxumuşdum. Deməli, Siz insana ifrat azadlıqlar verilməsinin, onun hər şeydən xəbərdar olmasının, istədiyini edə bilməsinin əleyhinəsiniz.

Pöfekt Aza acı təbəssümlə gülümsədi.

– Əlbəttə! Azadlıq ailəyə qədər gedib çıxır. Ailədə isə hamı tam sərbəst və bu ailənin başçısı ola bilməz. Ailə də bir cəmiyyətdir, onun da öz qanun-qaydaları var. Cəmiyyətdə bu qanun-qaydalar daha çoxdur. İnsan özünün deyil, cəmiyyətin və həm də ailənin tələbləri üzrə qanun-qaydalara tabe olmalıdır. Bəşəriyyəti indiki acınacaqlı həddə gətirən bir əsas səbəb də elə ifrat azadlıqlar oldu. Sosializm və ya kommunizm ideyalarından daha betər ziyanlı ideya tam demokratik, tam azad və tam müstəqil cəmiyyət yaradılması ideyalarıdır. Hər şirin nemətin nəticəsi heç də xoşbəxtlik olmur. Adətən çox şirin şeylərin yeyilməsi şəkərli diabet xəstəliyinə aparıb çıxardır.

Mahmudəli Bəycan məmnun təbəssümlə gülümsədi.

– Mən Sizin belə mühafizəkar düşüncələrə malik olmanızla sevinirəm. Heç güman etməzdim. Adətən qərblilər keçmiş tapdalayaraq irəliyə getməyi xoşlayır. Siz isə ifrat insan azadlıqlarının əleyhinə olmaqla İslamın bir sıra normalarını müdafiə edirsiniz. Deməli, zətən müsəlmansınız!

– Mahmudəli, insanın zətən müsəlman və ya xristian olması şərt deyil, onun kamil, müdrik, humanist olması şərtidir! Söhbət insana məhəbbət və ya inamsızlıqdan getmir, bəşəriyyətin gələcəyi üçün sivil cəmiyyət həyatının sivil normalarının əsas tutulmasından gedir. İnsanı çox sərbəst buraxsan, o çox tez azar. Axı İblisin ondan daha güclü olması həqiqətdir. İnsan cəmiyyətdə, yəni başqaları ilə ünsiyyətdə heç bir norma olmadan, tam qaydalarsız, tam sərbəst, necə gəldi yaşaya bilməz. İnsanlara demokratiya adı altında sırıdılan ifrat insan azadlıqları nəhayət ki öz inkişafı ilə aparıb anarxiyaya çıxardacaq. İnsan daha da azad olmaq istəyir, nəticədə başqalarının azadlıqları tapdanır. Həm xristianlığın, həm də İslamın qanun-qaydaları elə insana verilməli olduğu qədər demokratikdir. Aşağı və orta təbəqəli insanın xisləti heç də onu qanun-qaydalara sonacan tabe etmir. Oğurluq, gizli eşq, qanundan-kənar hər şey onun üçün daha şirindir, daha cazibədardır. Beləcə, nəhayətdə o, Allahlıq iddiasına düşəcək. Demokratiyanın tüğyan etdiyi ölkələrdə nəhayət insanlar ailə qurmaq borcundan imtina etdilər,.. Cinsi əlaqəyə onlar məhəbbət kimi deyil, əyləncə kimi yanaşdılar, nəticədə demoqrafik fəlakət baş verdi. Adına demokratiya deyilən o zəhərli bal cəmiyyətdə fərdi azadlıqlara fərq qoymadı. Məhbusla cəmiyyətdə olan şəxsin azadlığı eyni qədər ola bilməz! Amma bu azadlıqlar inkişaf edib nəinki həbsxanaların boşalmasına, eləcə də xəstəxanaların xəstəsiz qalmasına rəvac verdi. Buna görə də xəstə insanları cəmiyyətdən təcrid etmək, onları sağaltmaq əvəzinə onlara sərbəstlik verildi.

– Siz bütün anormallıqları xəstəlik sanırsınız mı?

– Əgər bu anormallıq fəvqəlbəşər müsbət keyfiyyətlər daşıyarsa, onu cəmiyyətin başına da qaldırmaq olar. Yox, əgər bu anormallıq adi insanın bioloji səviyyəsindən aşağı hisslər təlqin edirsə, başqalarına və cəmiyyətə ziyan verirsə, onu təcrid etmək lazımdır. Eləcə də qomoseksualistləri, seks hərislərini, cismani həzlərə məftun olanları, başqalarının əzablarından həzz alan manyakları və sair. Onlar ciddi müalicə olunmalı, bu mümkün olmadıqda həbs edilməli və ya cəmiyyətdən təcrid olunmuş xutorlara sürgün olunmalıdır.

– Siz haqlısınız! Belə olmadığı üçün ASŞ-da psixi xəstənin öz dəliliyini sərbəst yaşamaq haqqı tanınmışdı. O da vurdu, sındırdı, dağıtdı, öldürdü,...

– Bu halda kimisə öldürmüş canının də cinayət etmək haqqı tanınmalı idi. Tanındı da! Əslində qanunlar o qədər liberallaşdı ki, bir sıra cinayət halları məcəllələrdən çıxarıldı. Cəmiyyət üçün faydasız və ya həтта ziyanlı olan xəstəlikləri normal qarşılamaq, təqdir etmək, adamların içinə buraxmaq yaramaz. Amma azadlıqlar cinayətkarlara və qomoseksualistlərə qədər gedib çıxdı. Həticədə, vaxtı ilə mövcud olmuş Hollandiya adlı ölkədə eyni cinslərin evlənməsi qanunlaşdı. Bunlar hamısı həmin o ifrat demokratiyanın təzahürləri deyildimi? Demokratiya inkişaf etməsə durmaz, inkişaf etdikdə isə ifrat həddə çatır. Cəmiyyət dini qanun-qaydalara istinad edərək formalaşdıqda isə insanlar nəhayətdə Allaha daha da yaxınlaşmış olurlar. Bunun isə heç bir təhlükəsi yoxdur, yalnız faydası var. Dini normalar insanı mülayim, səmimi, mehriban, ədalətli, doğruçu olaraq formalaşdırır və nəticədə İblisdən daha çox qorumuş olur. Cəmiyyətin ictimai qanunları zəiflədikcə, insan öz həddini aşır və nəticədə o zəif düşür.

Mahmudəli Bəycan bu sözlərdən çox məmnun idi. Sonra o bir müddət susdu. Aradan çox zaman keçdi. Təyyarə salonundakıların artıq əksəriyyəti yatmışdı. Amma onun gözünə yuxu getmirdi. O bir neçə dəfə Pöfekt Azaya sarı çevrildi və onun da yatmadığını gördü. Daha sonra o özünü illərcə arzusunda olduğu həcc ziyarəti ilə bağlı xəyallara dalmağa məcbur etmək istədi. Nəse indi heç xəyala dala və həcc ziyarətində olacağının xoşbəxtliyini də yaşaya bilmirdi. Növbəti dəfə Pöfekt Azaya sarı çevrildikdə onun kipriklərini qırpmadığını sezdi.

– Siz gözləriniz açıq halda yatmışsınız! – astadan dedi.

Bu sualdan bir qədər sonra Pöfekt Azanın kiprikləri tərpendi. Amma o sualı təkrar soruşmadı.

– Əziz dost, sən bizim ağ libaslı ağsaqqal müdriklərdən dərs alandan sonra çox şeyə qadir olacaqsan.– dedi.– Hətta onlar sənə vermədiyən sualları da dinləyə və cavablandırma biləcəklər.

–Deməli, mənə Səzə demədiyim çox sualın qaldığını duyursunuz.

–Təbii haldır. Hər şeyi bilmək marağına görə narahat olma. Çünki əslində sən bir ayırı məkana adaptasiya olunursan. Əgər bizim Ali Elmi Məkan adı elmi laboratoriyalardan heç nə ilə fərqlənməzdisə, biz öz fəaliyyətimizi hansısa Elmlər Akademiyasında da apara bilərdik. Amma oralarda bunlar mümkün deyil. Ali Elmi Məkan öz zamanından çox öndə duran məsələlərlə məşğuldur. Bunları adi həyatla yanaşı aparmaq mümkün olmaz. Çünki hər hansı bir dövlətin nəzarəti altında olan elmi tədqiqat mərkəzi bu dövlətin maraqlarına daha çox xidmət etməlidir. Deməli, bu zaman onun kəşfləri bir dövlətin və ya bir insanın bir başqası üzərində üstün hakimiyyətinə, dağıtmağa, təslim etməyə, öldürməyə köklənməlidir. Bu isə bizə ən çox mane olan səbəblərdən ikincisidir. Birincisini yəqin ki, unutmamısan: alimin məşhurluq, mənəmlik, özünü təsdiq hissləri.

–Bəs zamandan irəli kəşflər də bir mane deyilmi?

–Zatən, elmin vəzifəsi elə adı insanların bildiklərini yüz illər əvvəl bilməkdir. Amma bu halda gələcək zaman indiki zamana tabe olmamalı, onun səviyyəsinə enməməli, əksinə, onu özünə sarı, önə çəkməlidir. Biz belə olmadığının altını çəkdik. Bunu hamıdan əvvəl Tibetdə hiss etdilər.

– Siz haqlısınız, zamandan çox öndə olan kəşflər zamanın səviyyəsinə endirildikdə fəlakətlər törədir. Mən adicə atomun kəşfini xatırlayıram. Gələcəyə adaptasiya oluna bilən dövlətlərin əlində o, sənayenin, elmin, texnikanın inkişafı üçün enerji mənbəyi ola bilərdi. Ancaq indi ilə yaşayanların əlində isə ən dəhşətli ölüm silahına çevrildi.

– Tamamilə doğrudur. Bax, ona görə də bu kimi şeylərin kəşfi əslində zamanından xeyli əvvəl– iyirminci əsrin ortalarında baş verdiyinə görə fəlakətlərə səbəb oldu. Eynşteyn atomu insanlıq buna hazır olmadığı zamanda kəşf etdiyinə görə böyük savab yox, böyük günah sahibinə çevrildi. Eləcə də sənə indi zamanından daha irəliyə aid suallar verməyin səni yora bilərlər. Sən bəşəriyyətin nail olduğu bütün elmi kəşfləri Ali Elmi Məkanda öyrənəcəksən. Amma məhz orada və tədrisən. İndi isə istirahət etsən yaxşıdır.

Mahmudəli Bəycan bununla razılaşdı:

– Mənə təkcə kainat, Uçan Naməlum Obyektlər barədə danışın, vəssəlam, daha irəli getməyəcəyimə söz verərim!– dedi.

Eyni zamanda stüardessa təyyarənin Mədinə aeroportuna yaxınlaşdığını və buna görə sərnişinlərin kəmərlərini taxmalı olduqlarını bildirdi. Pöfekt Aza Mahmudəliyə sarı gülümsədi və bu anda ona cavab vermədi, qalxıb, bayaq yuxuya verdiyi iki sərnişinin kəmərlərini taxmaq üçün onlara yaxınlaşdı. Sonra qayıdıb, yerini rahatladı və yenə də əvvəlcə özünəməxsus xəfiv təbəssümlə:

– Sənə UNO-lar barədə bu təkidli marağın bizim üçün sevindiricidir, əziz dost!– dedi.– Amma bu dar məqamda onu deyər bilərəm ki, UNO-lar ya hansısa uzaq qalaktikalardakı planetlərdən, ya da paralel dünyalardan gəlir. Həmin dünyaların yerini dəqiqləşdirmək isə hələlik mümkün deyil. Bizim yaşadığımız dünya cəmi dörd ölçülüdür. Bunun da üçü məkana, yəni məsafə, ağırlıq və hərəkət dərəcəsinə, biri isə zamana aiddir. Amma iyirmi altı ölçüyə qədər olan dünyaların mövcudluğu təsdiq olunmuşdur. Üstəlik, zamanın da öz ölçüləri var. Bu ölçünün pozulması dünyanın dağılmasına səbəb olar. Bizdə artıq Yer kürəsinin fırlanma sürəti çox artmışdır. Artıq sutkamız iyirmi üç saata enmiş, ilimiz isə üç yüz əlli dörd günə bərabər olmuşdur. Buna görə fəsilələr də qarışmışdır. Yay artmış, qış qısalmışdır. Bəs UNO-ların məkanında da bu kimi fəlakətlər mövcuddurmu? UNO-ların bizim qalaktikaya gələcəkdən gəldiyi də ehtimal olunur. Hətta ruhların hakim olduğu astral dünyadan gəlməsi barədə də ehtimallar var.

– Bunların gəldiyi dünyalara çatmaq üçün onların yerini bilməməyimizlə yanaşı əsas bir maneə də yəqin müvafiq yanacaq və sürət əldə edə bilməməyimizdir. Elədirmi?– Mahmudəli dedi.

– Təkcə bunlar deyil, Mahmudəli. Hər dünyada zamanın və məkanın öz ölçüsü var. Məhz həmin ölçünü keçə bilməklə bizim qarşımızda dünyalar açılacaq. Sənə bunu da bildirim ki, artıq bizim Ali Elmi Məkan bu sirri açmışdır. Qalır təkcə yüksək enerjinin kəşf edilməsi. Bundan ötrü kosmik təfəkkürə və kosmik elmə yiyələnmək vacibdir.

– Bu məqamda yeni bir sual yaranır: UNO-lar bizim dünyamıza niyə gəlirdilər və indi daha nə üçün gəlmirlər?

– Təbii ki, bu da dünyamızı haqlamış böyük fəlakətlə bağlıdır. Dedik ki, zamanında onlar Yer kürəsini çox fəlakətlərdən qorudular, atom və neytron müharibəsindən son anda saxladılar. Dünyanı Üçüncü və Dördüncü Dünya Müharibəsindən salamat çıxartdılar. Ancaq mənəvi, əxlaqi tənəzzüldən və Allahdan uzaq düşməkdən qoruya bilmədilər. Çünki bu əxlaq və iman məsələsidir. Bunlar insani borclardır, etiqadda insan azaddır. Humanoidlər isə insan deyil axı. Bir ara mənə elə gəlirdi ki, onlar üçün sevinc və ya kədər anlayışı yoxdur.

– Yəqin ki, iman, əxlaq, ibadət məsələsi onlarda bir başqa cürdür.

– İblisə qarşı mübarizə aparmaq humanoidlərin deyil, insanların işidir! İnsanlar onlardan daha çox idi və indi də çoxdur. İnsanlar mənəvi cəhətdən fəsadlar törətməkdə davam edirlər. UNO-lar bunların qarşısını almaqdan ötrü mövcud deyillər ki, onların öz yaranış missiyası var. Onlar həm də Yeri, bəşəriyyəti öz aləmlərinin inkişafı naminə öyrənir, tədqiq edirdilər. Deməli, daha heç bir tədqiqata ehtiyac qalmayıb və buna görə də daha yüz ildən çoxdur ki, Yerə gəlmirlər. Onlar məqamında insanları çox xəbərdar etdilər. Dəfələrlə Nyu-York, Bakı, Moskva adlı şəhərlərin işıqlarını büsbütün söndürdülər və bununla da insanları ekoloji fəlakətlər törətməkdən çəkindirmək istədilər. Daha Yer həyatını tamamilə idarə etməyəcəkdilər ki! Buna onların ixtiyarı ola bilməzdi. Dünya bunca ekoloji fəlakət girdabında ikən onların daha burada nə işi ola bilər? Axı bu onlar üçün də təhlükəlidir. Məncə dünyanın ekoloji fəlakət girdabına düşməsi ümumilikdə kosmosa – kainata da təsir edəcək. Lakin mənəvi-əxlaqi fəlakət daha qüdrətli imiş! Yerin aqibəti ilə kainatda nələr baş verəcək, bunu təkcə Allah bilər! Belə! UNO-lar barədə digər bilgiləri verməyə isə hələ çox vaxtımız olacaq.

– Elə masonlar barədə də çox az danışdınız.

Pöfekt Aza gülümsədi.

– Əziz dost, sən bilməli olduqlarının və biləcəklərinin qarşısında bu vaxtadək öyrəndiklərin bir qurtum su qədər az görünəcək. Hər şeyi zamanında və tədricən biləcəksən. Həm də ona görə həcc ziyarətini tez başa çatdırmalıyıq.

–Həcc ziyarətinin vacib əməlləri var. Bu əməlləri ardıcılıqla həyata keçirtmədən olmaz. Bir gündə bunların hamısını icra etmək həm mümkün deyil, həm də hər birinin öz zamanı var. Nə tez, nə də gec yaramaz.

Pöfekt Azanın dodaqları anlayış ifadəsi ilə büzüldü.

Təyyarənin təkərləri aeroportun qonma xəttinə toxunana qədər onlar danışdılar. Pöfekt Aza onu məmnunluqla dinləyir, qısa suallarını indi qısaca və yenə də həvəslə cavab verirdi. Təyyarədən düşərkən Pöfekt Aza yatmış iki nəfəri stüardessaya göstərdi və:

–Təhlükəsizlik xidmətinə məlumat verin!– dedi.

Stüardessa isə bu adamlara sarı baxaraq:

–Öncə onların hüququnun qorunması barədə aeroportun hüquq bürosuna müraciət etməliyəm!– deyə bildirdi.– Hər şeydən əvvəl onlar insandırlar!

Pöfekt Aza bu vəziyyətdən nəsə anlamaq üçün daha bir neçə anlıq duruxub qaldı və bu stüardessa qızın gözlərinin içərisinə diqqətlə baxdı.

– Yox, sən onlarla əlbir deylsən, amma sən bu hüquqsevərliyin özünün və bu təyyarədə gedənlərin yaşamaq hüququndan daha artığını istəyə bilməkdə haqlı deyil!

Mahmudəli Bəycan bu qısa dialoqu gözücu izlədi və gülümsədi.

Mədinəyə səhər namazına dörd saat qalmış çatmışdılar. Əslində təyyarə ilə həcc səfərinə çıxanlar Ciddə şəhərinə gedir, Məkkəyə də oradan yola düşürdülər. Mahmudəli isə bu marşrutu peyğəmbər məzarını ziyarət edə bilmələri üçün seçmişdi. Gömrükdə hamını çox ciddi cəhətlə yoxlayır, əksəriyyəti min bir bəhanə ilə yubadırdılar. Ziyarətlə bağlı sənədləri Pöfekt Aza

asanca qeydiyyatata aldirdi. Dar məqamda o, özü üçün də Həcc vizası açdıra bilmişdi. Rüşvət bu müqəddəs İslam şəhərində də adi həyat norması idi. Pöfekt Aza Həcc məmurunun düşüncəsində rüşvətə güclü meyli və bu yolla hər şeyin mümkünliyünü ifadə edən fikrini oxudu. Ona istədiyindən daha artıq rüşvət verdi və özlərini ilk ziyarətçilər sırasına yazdırdı. Mahmudəli Bəycanın bundan xəbəri olmadı, əks təqdirdə rüşvətlə ziyarət işlərinin həll edilməsinə razılıq verməzdi. Mahmudəli Mədinədə ən azı iki-üç gün qalıb, zilhicce ayının 6-a kimi gözləyəcəklərini, sonra həcc əməllərinin icrasının başlanacağını demişdi. Mahmudəlinin həmyerlilərinin tikib sahib olduqları möhtəşəm “Gülüstan” otelində iki nəfərlik otaq kirayələdilər. Sonra məlum olacaqdı ki, bu bina Mədinədə Şərq memarlıq üslubunda tikilmiş yeganə gözəl binadır. Vaxt var ikən gedib mağazadan həcc libası – ehram paltarı və cibli kəmər aldılar. Ehram paltarı çox yumuşaq və iki hissəli, ağ, bir azca məhrəbə xassəli parçadan ibarət idi. Bir növ müsəlmanın meyidinə bükülən son libası – kəfən timsallı. Ehram paltarının bir hissəsini bədənə aşağı nahiyyəsinə fitə kimi dolayır, digər hissəsini isə kürəkdən, çiyindən ataraq, bədənə yuxarı hissəsini örtürdülər. Mahmudəli otel otağında onu geyinib, qaydasını göstərdi. Onun bildirməsinə görə bu zaman əyində tikili heç bir şey, hətta tuman da ola bilməzdi. Ayaqlarına geyindikləri səndəl də tikili deyil və üstü açıq olmalı idi. Əks təqdirdə hər bir səhv əmələ görə müsəlmanın boyuna kəffarə gəlirdi. Bu isə bir qoç alıb qurban kəsdirmək demək idi. Ehram paltarı geyildikdən sonra istiqamət yalnız Məkkəyə, müqəddəs Kəbə evinə olacaqdı.

“Mədinə” sözü ərəbcədən tərcümədə “şəhər” mənasını verirdi. Pöfekt Aza həyatında belə adi şəhər görmədiyini düşündü. Qutu-qutu, eyvansız, iri pəncərələrsiz, hündür, ağ binalar idi. Amma bu şəhəri gözəl edən nəşə vardı. Səbəbini o andaca anladı. İslam peyğəmbərinin bu şəhərdə əbədiyyətə qovuşması və məzarının burada yerləşməsi öz təsirini göstərirdi. Mahmudəlinin isə bütün siması gülür, uşaq kimi sevinirdi. Bəzən hətta ağzıağıla vəziyyətdə durub nəyəsə tamaşa edirdi. Bu şəhər üçün sanki gecə və gündüz anlayışları bir-birinə qarışmışdı. Ona “Mədinətül-Mənəvvərə” – “Nurlu şəhər” adını heç nəyə yerə verməmişdilər. Gecənin bu vaxtı mağaza və bazarların əksəriyyəti açıq idi. Küçələrdə ağ libaslı insanlar sərbəst gəzib-dolaşırdı. Hamısı da uzun köynək geymişdilər. Minilliklər idi ərəblər bu libası dəyişmirdilər. Ona qəbə deyilirdi. Mahmudəlinin əynindəki bir qədər açıq qəhvəyi rəngdə idi. Pöfekt Aza başqalarından seçilməsinlər deyə belə köynəkdən almalarını məsləhət bildi. Amma aldıqları uzun ağ göynək dizə qədər idi və “pakistani” adlanırdı. Pöfekt Aza öz qarmaqarışıqlığı, gurluğu və zənginliyi ilə fərqlənən küçələrdə onlarca cib oğrusu, həyasızcasına yalan danışan tacir və kobud nəzarətçi gördü. Heç birinə müdaxilə etmək istəmədi. Əgər insanlar əxlaq mücəssəməsi sayılan peyğəmbərin yaşamış olduğu və hazırda məzarının yerləşdiyi bir şəhərdə bu qədər mənəviyyatsız idilərsə, onlara sözlə və ya fiziki müdaxilə ilə nəşə qandırmaq heç mümkün olmayacaqdı.

Sübh namazını qayıdıb oteldə qıldılar. Mahmudəli Pöfekt Azanın qıldığı namaza bəzi düzəlişlər elədi. Burada təzə “pakistani” libaslarını geyindilər, sonra tələsik aşağı düşdülər. Liftin içərisində Mahmudəli Bəycan özünü elə xoşbəxt hiss edirdi ki, özü-özünə gülümsəməkdən və sevincdən qala bilmirdi. Ağappaq “pakistani” ona əvvəl geyindiği uzun köynəkdən daha çox yaraşırdı. İlk baxışdan ona “Nurlu sima” adını qoymaqda yanılmamışdı.

Bir türk lokantasında yeməyə istiotuz şeylər axtardılar. Bu çox çətin oldu. Tələsik nəşə yeyib küçəyə çıxdılar. Həm doğmaqda olan günəşin, həm də lampaların gur işığı şəhər küçələrini, mağazaları nura bürümüşdü. Pöfekt Aza ətrafın qeyri-adiliklərinə deyil, əsasən Mahmudəlinin ətrafına göz qoyur, onun qarşılaşa biləcəyi təhlükəni qabaqcadan duymağa çalışırdı. Mahmudəlinin isə heç bir şey vecinə deyildi və o hər şeyə heyranlıqla tamaşa edərək öz xoşbəxt dəqiqələrini yaşayırdı.

–Bura mənim arzularımın şəhəridir! – O öz heyranlığını bir neçə dəfə belə ifadə etdi.

Mədinə küçələrində nə iri palma, nə də xurma ağacları yox idi. Səkilər və küçələr çox dar olduğu üçün buna yer də çatmayacaqdı. Hava bir qədər isti olsa da kifayət qədər quru idi. Şəhər öz təmizliyi ilə Qahirədən bir elə fərqlənmirdi. Həcc mərasimi günləri olsa da küçələrdə bir elə qələbəlik yox idi. İndiki halda günəşin isti şüaları onlara təsir etmirdi. Mahmudəli Bəy-

canın düşüncələrində çox xoş duyğuların dolaşdığı açıq-aşkar simasından süzülürdü. Qadınlar əyninə uzun xalat və manto geyinmişdilər. Pöfekt Aza yaddaşında bu şəhər barədə bilgilərini xatırlamağa çalışdı. Bura heç də dəhşətli qətlər şəhəri sayılmırdı. Ən spesifik cəhəti insanların tənbəlliyi, çoxarvadlığı, yatağanlığı və qarınqulu olması idi. Oxuduqları ilə indi gördükləri arasında ən böyük fərq şəhərdə tarixilikdən əsər-əlamət qalmaması idi. Tikililərin böyük əksəriyyəti nə Şərq, nə də sırf Avropa memarlığına aid deyildi. Onu modern və ya postmodern şəhər hesab etmək də mümkün deyildi. Daha diqqətlə baxdıqda zövqsüzlük açıq-aşkar hiss olunurdu. Amma Avropanın soyuq təsiri bu şəhərə də gəlib çatmışdı. Bir çox mağaza və lokantalardan ərəb rəqs havalalarının, türk mahnılarının səsi eşidilir, vitrinlərdən görünən televiziya ekranlarında kosmik döyüş filmləri nümayiş olunur, başı açıq, örpəksiz qadınlar, qeyri-ənənvi və Avropa geyimində gəzən gənclər də gözə dəyirdi. Mədinədə qeyri-ərəblər heç də yerli adamlardan az deyildilər.

Mahmudəli Bəycan bütün gördüklərini nizamı pozulmuş qramafon valının sədaları altında hiss edirdi. Sonra o, diqqətinin kənar şeylərə yönəlməsi onu yormasın deyə, başqa heç nəyə maraq göstərməməyə çalışdı.

Əvvəlcə İslam peyğəmbərin məzari-şərifini ziyarət etmək üçün “Məscüdül-Nəbəvi”yə getdilər. Böyük İslam peyğəmbərinin uyuduğu məkanda ola bilmək Pöfekt Aza üçün də çox maraqlı idi. Ağ boyanmış hündür binaların yanından ötdülər və birdən qarşılarında ağ rəngə boyanmış böyük bir məscid çıxdı. Pöfekt Aza bu məscidə bir qədər baxdı və dodaqlarını büzdü. Hətta Mahmudəliyə baxıb buranın peyğəmbər məscidi olub-olmadığını dəqiqləşdirmək istədi. Onun heyranlığına nəzərən səhv gəlmədiklərini başa düşdü. İslam peyğəmbərinin şərəfinə belə adi və müasir bir məscidin tikilməsi ona xoş görünmədi. Hansısa köhnə şəkillərdə, deyəsən İranda olarkən bu məscidin min illik arxasında qalmış qədim formasının şəkillərini görmüşdü. O məscidin neçə minarəsinin və qapısının olduğunu xatırlamırdı, amma bu məscidin 8 minarəsi və ilk baxışda bir o qədər də qapısı görünürdü. Məscidə çox diqqət yetirməyə macalı da yox idi. Əks təqdirdə Mahmudəlini nəzərdən qaçırdı. Mahmudəli isə havalı kimi idi və sanki nə edəcəyini bilmir, içində qurulmuş bir proqram əsasında hərəkət edirdi. Məscüdül-Nəbəvinin onu bu qədər valeh etməsi yəqin ki, onun elə bu görkəmdə şəkilləri ilə tanışlığına dəlalət edirdi.

Həyətdə çoxlu nəzir qutuları qoyulmuşdu. Bu qutulara hamı pul atırdı. Onlar da atdılar. Məscidin içərisi də Şərq incəsənətinə bir elə müvafiq qaydada qurulmamışdı. Amma çox yəqin ki, əvvəlki görkəmi əsil Şərq memarlığının incisi hesab olunardı. Qızıl və gümüşdən işləmələr, Quran ayələrini qızılı hərflərlə kaş üzərində yazılışı, güzgülərdən quraşdırılmış divarlar və sair. Adamlar həm məscidin çölündə, həm də içərisində foto-şəkil çəkirdi. Bu hal isə ibadət mərkəzi yox, buralara turizm obyektinə təəssüratı bağışlayırdı. Əksər adamlar içəriyə başmaqla daxil olur, onu ortaya sərilmiş xalçaların kənarında çıxardırdılar. Halbuki bunu girecəkdə ikən qadağan etməli, orada xüsusi ayaqqabı qarderobu yaradılmalı idi. Burada kimin nəzarətçi, kimin zəvvar olduğunu da ayırd etmək olmurdu. Sanki hamı zəvvar və eyni zamanda hamı nəzarətçi idi. İçərinin tavanı təxminən üç, ya dörd mərtəbəli ev hündürlüyündə olardı. Tavanın ən üst bucağı dairəvi və konusvari quruluşa malik idi. Mahmudəli bu adiliyə də heyran və məftun görünürdü. O, dodaqları altında dualar oxuyur, ətrafa tamaşa edir və hərdən də əllərini qaldırıb özünün bu xoşbəxt durumuna görə Allaha şükürlər edirdi. Pöfekt Aza deyəsən nəse anlamağa başlayırdı. Amma bunun nə demək olduğunu özünə ifadə və izah edə bilmədi. Mahmudəli burada iki rukət hacət namazı qılmalı olduqlarını bildirdi. Niyyət edib namazı qıldılar. Onun duaları yenə də özündən başqa hamıya aid oldu. Sonra o, yanında oturmuş birisindən nəse soruşdu və Pöfekt Azaya arxasınca gəlməyə işarə verdi. Əsas ziyarət otağı ayrıca bir yerdə imiş. Onlar məsciddən çıxıb, onun arxa tərəfinə keçdilər. Orada da nəzir qutuları qoyulmuşdu. Mahmudəli onun bu qutulara ikrahədici münasibətini hiss etdi və astadan vaxtı ilə bu ölkə və şəhərdə, eləcə də bu ziyarətgahda birçə nəzir qutusunun və dilənçinin olmadığını dedi. Görünür ən böyük neft ölkələrindən sayılan keçmiş Səudiyyə, hazırkı Sələfiyyə Ərəbistanı neftin bütün dünyada tükənməsinin altını çəkirdi və indi nəzir-niyaz toplanmasını da əsas hesab etmişdi. Məscidin arxa tərəfinə keçərkən orada əvvəlcə yaşıl rəngli bir gümbəz gördülər.

Qapı ağzında heç də az adam toplaşmamışdı. Amma burada daha artıq sakitlik və səliqə hakim idi. Sıra növbəsinə düzüldülər və irəli getdilər. Məzari-şərifin yerləşdiyi yerdə üstü şəbəkə formalı, qızıldan düzəldilmiş üç qapı vardı. Hər qapının arxasında bir məzar görünürdü. Bu adı sinə daşı idi. Amma bu məzarlar heç də adı sayıla bilməzdi. Mahmudəlinin “Məzari-şərif” adlandırdığı bu yerin adı görkəmi də Pöfekt Azanı qıcıqlandırdı. Nəzir qutuları burada daha çox idi. İslam peyğəmbərinin məzarı önündə Pöfekt Aza öz içində həyəcan, sonra isə kövrək duyğular və dərin hüzn hiss etməyə başladı. Bu nə möcüzə idi? Axı o heç müsəlman da deyildi! Öz diqqətini məzari-şəriflərdən güclə yayındırdı və özünütəhqin vasitələrini işə saldı. Ona təsirlənmək olmazdı. Bir vaxtlar Ali Elmi Məkanın birbaşa 7-ci mərhələsinə layiq bilinəndə və hər şeydən, o cümlədən öz əzizlərindən də bəşəriyyətin gələcəyi naminə əbədi olaraq ayrılarkən heç belə təsirlənməmişdi. Deyəsən Mahmudəlinin qəlbindəki inamın, etiqadın əsil səbəbini anlamağa başlayırdı. Bu anlarda Mahmudəli elə hövüllənmişdi ki, yanından keçən bir kimsə ona qarşı soyuq silahla xətər yetirər, amma hiss olunmaz, onun səsi çıxmaz, “uf” deməzdi. O, özü-özü ilə danışmış kimi digər qəbrlərin Əbu-bəkr və Omərə məxsus olduğunu bildirdi. Onlar Məhəmməd peyğəmbərdən sonra müsəlmanların dini rəhbəri – İslam xilafətinin xəlifəsi vəzifəsinə yiyələnmişdilər. Məzarların üstündə bu məzarların hər birinin konkret kimə məxsus olduğu yazılmamışdı. Mahmudəli Bəycan onun ötürdüyü bu fikri qəbul etdi və onun düşüncəsindən “Ustadım Sədi əfəndi deyirdi ki, üzərində “Makana Muhəmmədin əba-əhədin min ricalikun” yazılmış məzar peyğəmbərə məxsusdur.” fikri axıb keçdi. Bu qeyri-müəyyənlik yəqin ki, sonralar müsəlmanların, xüsusən də şeyələrin digər qəbrləri buradan köçürməsinin və ya dağıtmasının qarşısını almaqdan ötrü düşünülmüşdü. Peyğəmbər məzarlığında kənar şəxsin qəbrinin olması ona bərabər tutulması anlamını verirdi. Amma bu iki şəxs peyğəmbərin vəfatından sonra onun vəsiyyətinə əməl etməmiş, ailəsinə hörmət və qayğı göstərməmiş, kürəkəni və ilk imam Əli ibn Əbutalibin haqqını qəsb etmişdilər. Yəqin ki, bu həm də ona görə böyük haqsızlıq hesab olunurdu ki, əgər o zaman elə olmasaydı, sonra imamların qətlinə rəvac verilməz, İslamda təriqət və məzhəblər yaranmazdı, nəhayət indi bəlkə də bütün dünya möminləri yalnız müsəlmançılığı qəbul edərdilər.

Mahmudəli Bəycan bir kənarda yerə oturub, ziyarət namazı qılmağa hazırlaşdı. İçəridə adam çox olsa da bura sakit bir guşə idi. O, cibindən çıxartdığı möhürlərdən birini Pöfekt Azaya uzatdı, digərini isə öz qarşısına qoydu. Onlar namazlarını bitirib, dua edərkən bir nəfər yekəpər, yekəqarın ərəb “Hacı, həram... həram!” (“Hacı, qəbahətdir, haramdır!”) deyib, qarşılarındakı möhürü götürdü və daha nəsə deyilərək uzaqlaşdı. Amma çox keçmədi ki, geriə qayıtdı, möhürləri öz yerinə qoydu, “Hacı, əl-əff... əl-əff!” (“Hacı, bağışla, əff et!”) deyərək onlara baş əydi və çıxıb-getdi. Mahmudəli Bəycan Pöfekt Azaya sarı çevrilib, gülümsədi və minnətdarlıq hissi ilə başını tərpətdi.

“Məşcidül-Nəbəvi”də, peyğəmbər məzarının yaxınlığında namaz qılması Mahmudəli Bəycanın daha artıq fərəh hissi ilə sevinməyə və gülümsəməyə sövq edirdi. Bu isə Pöfekt Azanın nəzərindən qaçmırdı. İndi hər şey, hər incə nüans da onun diqqətində di. Mömin müsəlmanlar uşaq qədər səmimi, hissləri isə çıpaq kimi aşkar idi. Onların nəsə bir sirrinin olduğuna inanmaq olmazdı. Təəssüf ki, ətraf dünya İslam dininin yazılmamış bir çox qanun-qaydalarını və belə sirli duyğularını tam dərk edə bilməmişdi. İndiki məqamda Mahmudəli Bəycan gənc, cavan bir oğlan deyil, körpə uşaq qədər təmiz, pak, eləcə də bir ağsaqqal qoca kimi duyğulu, müdrik və kamil şəxsiyyət idi. Belə olmaq istəməmək və ya beləsini sevməmək, ona ehtiram göstərməmək günah olardı – dinsiz üçün də, digər dinlərin mənsubları üçün də. Mahmudəli sanki bu məşciddən ayrılmaq istəmir, peyğəmbər məzarı önündə qıldıqca yeni-yeni ziyarət namazları qılırdı. Diqqətini cəmləyib, bunların onun valideynlərinin niyyətinə olduğunu başa düşdü. İslamda belə cəhətlərin olduğunu oxumamış, eşitməmişdi. Pöfekt Aza bu müsəlmanların valideynə bəslədikləri bu qədər böyük ehtiram və məhəbbəti dərk etməkdə öz acizliyini hiss elədi. Öz ata-anasını xatırlamağa çalışdı. Onlar dumanlıq arxasında və sifət cizgiləri bilinməz qədər uzaqda durmuşdular. Müsəlman olmasalar da bu müsəlman məşcidində, İslam peyğəmbərinin məzarı önündə öz valideynlərinin niyyətinə o da iki rukət namaz qılmağa,

onların bağışlanması üçün Allaha dualar etməyə başladı. Dinindən asılı olmadan, onsuz da Allah bir idi, eyni idi. Həm də İslam dini İsa Məsihi də peyğəmbər olaraq qəbul edirdi, Musanı da, İbrahimi, Nuhu, Adamı qədər bütün peyğəmbərləri də. Namazı bitirdikdən sonra indi sanki valideynlərini bir qədər yaxın məsafədə görməyə başladı. Sonra daha iki rükət namaz qıldı. Hiss etdiyi duyğular onu yetmiş, səksən il əvvəllərə aparır, keçmiş günləri yaxına çəkirdi. Ata-anası indi sanki onun bir neçə addımlığında durub məlul nəzərlərlə baxırdılar. İçindən kövrək duyğular axıb keçdi. Hətta ürəyindən uşaq kimi irəliyə şığıyıb, valideynlərinin qucağına atılmaq və doyunca ağlamaq istədi. Tez də özünü ələ aldı. Bu qərribə hissin psixoloji şərhini düşünmək olardı. Amma vaxt macal vermirdi. Buna görə o bir neçə dəfə Mahmudəlinin dirsəyinə toxunub getməli olduqlarını xatırlatdı. Ancaq hara tələsdikləri özünə aydın olmadı.

Daha bir qəddərdən sonra Mahmudəli Bəycan öz dualarını bitirdi. Az qala bütün dünya insanları üçün bir-bir dua edəcəkdi.

– Yaxınlıqda Bəqi qəbristanı olmalıdır. – Mahmudəli dedi. – Oranı ziyarət etmək müstəhəb də olsa, çox savabdır.

– Sənə elə gəlmirmi ki, İslam müqəddəslərinə sənənin münasibətinlə müqayisədə burada hər şey çox sadə, adi, primitivdir. Məncə hər şey daha gözəl olmalı idi!

– Bu sualın cavabı yalnız vəhəbilərin özünə məlumdur. Mənim nəzərimdə bu uyğunsuzluq həm məntiqdən, həm də əsil İslam imanından kənar cəhətdir. Biz burada belə şeylərə təəccüblənməməliyik. Vəhəbilik İslamın içində ingilis barmağı sayılır axı. İngilis barmağı isə yəhudi barmağından bətərdir. Elə deyilmi, ustad?

Eyni zamanda hər ikisi gülümsədi. Mahmudəli qarşısından öz möhürünü götürüb ayağa qalxdı.

Peyğəmbər məscidində bayıra çıxdıqda Pöfekt Aza yaxınlıqda heç bir qəbristan görmədi. Bayaq gələrkən də görməmişdi. Mahmudəli irəlindəki böyük binanı göstərdi. Ancaq baxışları ətrafda nəşə axtarırdı. Onun baxdığı yerlər ayaqaltı üzlük daşlarla örtülmüşdü. Birdən Mahmudəlinin gözlərinin yaşardığı diqqətini cəlb etdi. Pöfekt Aza nəşə anlamağa macal tapmamış Mahmudəli Bəycan ayaq saxladı və bir ərazini göstərdi.

– Zənnimcə buralar həmin yerlərdir – dedi. – Peyğəmbər qızı, imamlar anası xanım Fatimeyi-Zəhranın dəfn olunduğu yer! Həzrət Əli onu öz əlləri ilə yumuş, kəfənə bürümüş və bu ərazidə gecə ikən dəfn etmişdi.

Göstərilən yerdə adi bir qəbir daşı da yox idi. Pöfekt Aza bu haqsızlığı heç anlaya bilmədi. Bu müsəlmanların müqəddəs şəxsiyyətlərinin kimisinə ehtiram göstərilir, kimisinə isə adi bir qəbir daşı da qoyulmurdu. Əli ibn Əbutalib öz sevimli xanımına, peyğəmbər qızın, imamlar anasına bu ehtiramı göstərə bilməzdimi? Yəqin ki, bu mümkün idi. Amma... Görünür imamətənin başçısı bunu qəsdən etməmişdi. Onun özünün və övladlarının qədrini bilməyən insanlar xanımına nə qiymət qoyacaqdılar? Hansısa bir dövrə qəbrin təhqir olunması da mümkün idi. Qəbrin naməlum qalması insanları düşündürə və o xanımın faciəsini, onlara qarşı olmuş haqsızlığı dərk etdirə bilərdi. İslam imamları öz zəkası ilə zaman məfhumunu adlamağı və hətta gələcəyə səfər etməyi bacarmışdılar.

Mahmudəlinin “Bəqi qəbristanı” adlandırdığı yerdə isə bayaqkı hündür, ağ rəngli bina durmuşdu. Binanın qarşısında Mahmudəli dərindən köks ötürdü.

– Dediym Bəqi qəbristanı indi bu binadır.

– Bina?! Qəbristanlıq bina?!

Pöfekt Aza qarşısında durmuş olduqları binaya təəccüblə baxdı. Onu qaraj-binaya da oxşatmaq olardı. Hər tərəfdən açıq mərtəbələrdə qəbirlərin olduğunu düşünmək ona çox qərribə göründü. Qəbir torpağa bağlı olmalı idi. İnsan torpaqdan yaranmış, torpaqla qidalanmışdı və sonunda da torpağa qarışmalı idi. Qapının ağzında durmuş nəzarətçilər onlara bilet almalı olduqlarına işarə verdilər. Mahmudəli bilet alsada, burada qoyulmuş nəzir qutusuna pul salmadı. Bu vəziyyət onu da acıqlandırmışdı.

– Bu lənətə gəlmişlər Bəqi qəbristanını da biznes mənbəyinə çeviriblər! Qahirədə olarkən bizim dostlar bunu deyirdi. Gözlə görmək daha acınacaqlı imiş. Bəqi barədə Allahın rəsulu(s)

gözəl fikirlər söyləmişdir: “Bu qəbristandan yetmiş min nəfər qaldırılacaq və cənnətə sorğu-sualsız daxil olacaqlar. Onların üzləri sanki on dörd gecəlik aydır!” Digər bir hədis də çox maraqlıdır: “İki dərənin arasında bir qəbristan vardır ki, Qiyamət günü onun nuru yerlə göyün arasını bürüyəcək.”

– Deməli, buna görə də Bəqidə dəfn olunmaq çox baha imiş. Qiymət baha, qəbristanda isə yer yox olanda sələfiyəlilər qəbristanın ərazisini səkkizmərtəbəli ucaltmağı düşünüblər. Bu hansı dinin qanunlarına uyğundur?

– Yalnız sələfi təriqətinin, ustad!– deyərək Mahmudəli binanın 1-ci mərtəbəsinin qapısı ağzında durmuş nəzarətçiyə yaxınlaşdı.

Burada o ərəbcə dörd İslam İmamının adını çəkib, onların qəbrinin yerini soruşdu. Nəzarətçi barmaqlarını bir-birinə sürtdü və “İyirmi real” istədi. Mahmudəli bir söz demədən cibindən pul çıxardıb ona uzatdı. Nəzarətçi qarşısındakı kompüterdə bir qədər axtardıqdan sonra, komanda düyməsini basdı və printerdən çıxartdığı kağızı ona uzatdı. Bu kağızda həmin məzarların olduğu yerin xəritəsi göstərilmişdi. Gördükləri ləkvari ərazilərdə kiçik daşlar sıra ilə düzülmüş, bəzi yerlər boş qalmışdı. Mahmudəli bir divara vurulmuş lövhədə nə oxudusa başını yırğaladı, dodaqlarını qəzəblə sıxdı.

–Burada dəfn olunmaq üçün hər mərtəbənin öz qiyməti varmış. Qiymətlər yuxarı mərtəbələrə qalxdıqca nisbətən ucuzlaşır.

Pöfekt Aza da başını buladı. Bunlar lap ağını çıxartmışdılar. Dünyada qəbir ziyarətinin biznesi də varmış! Nəhayət onun müəyyən etdiyi yerdə qarşılarını böyük şüşə divar kəsdi. Bir neçə nəfər bu şüşə qarşısında durub, onun arxasında görünən məkana baxırdı. Pöfekt Aza irəliyə nəzər saldı və bir şey anlamadı. Orada xırda daş-kəssəkdən savayı bir şey görünmürdü. İslam dininin ən möhtərəm şəxslərinin uyuduğu məşhur qəbristanlıq adı daş-kəssəkdən savayı bir şey deyildi. Ötən min illiklər ərzində bu məşhur qəbristanlığı büsbütün qızıla bürümək də mümkün idi. Mahmudəli Bəycan isə görünür başqa fikirdə və əhvalda idi. Onun çənəsi titrəyir, gözlərindən axan yaşlar saqqalının ucu boyuca aşağıya süzülürdü. Onun bu vəziyyəti Pöfekt Azanı təəccübləndirdi. Axı bu müsəlmanlar üç min il əvvəl dünyasını dəyişmiş şəxslər üçün belə necə ağlaya bilirdilər?! Hər hansısa xristianın hansısa bir həvaridən və ya müqəddəsdən ötrü ağlaya biləcəyini heç təsəvvür etmirdi. Dünyanın bu imansız dövründə belə idisə, əvvəllər daha artıq olmamışdımı? Mahmudəli bütün varlığı ilə özünü müqəddəslər qarşısında günahkar hiss edərək və öz halına ağlayırmış kimi çox üzgün idi. O, Pöfekt Azaya sarı baxmadan, amma ona ünvanlanmış, hətta sanki onu da qınayırmış kimi:

–Baxın, orada İmam Həsən, İmam Zeynalabidin, İmam Məhəmməd-Baqir və İmam Cəfəri-sadiqin qəbrləri var,– sözlərini astadan və acıqla söylədi.

İslam müqəddəslərinin məzarının bu sadəliyində, onlara qarşı bu etinasızlıqda çox ibrətə-miz məqamlar vardı. Bu məşhur qəbristanlıq sanki dünyanın ən hüznü vadisi idi. İri şüşə məhəcər arxasından baxanların bir neçəsinin gözləri nəmli idi. Bir nəfər orada uyuyan mərhumların ruhuna Quran oxuyurdu. Bunlar yəqin ki, şeyələr idi. Pöfekt Azanın zənniyəcə şeyələrin özü elə İslamın ən böyük möcüzəsi idilər. Min illiklərin arxasında qalsa da, arada xəyal çatmayan zaman məsafəsi olsa da, insan hətta özünün ulu babalarına təsirlənə bilməsə də, bu şeyələr uzaq keçmişin haqsızlıqlar görmüş milyonlarca yaxın-uzaq mərhumun arasından bu müqəddəsləri seçib önə çıxardır, onlara hörmət və ehtiramlarını uca tutur, hətta bu müqəddəslər üçün göz yaşları da axıda bilirdilər. Bu əslində Allaha çox böyük inam və etiqadın ifadəsi idi. Çünki bu müqəddəslər Allahın bəyəndiyi və seçdiyi şəxsiyyətlər olmuşdu. Elə olmasaydı, bunca böyük zaman ərzində yaddaşlarda yaşamazdılar. Onlara olan ehtiram və məhəbbət yəqin ki, elə Allaha qarşı olan inam və məhəbbət demək idi.

Bəlkə də dünyanı bu çağa qədər yaşadan bu böyük inam və məhəbbət olmuşdu. İndi bu məhəbbət və inam da Dünyanı xilas edə bilməyəcəkdisə, deməli, fəsadlar milyon illər boyu yığılıb qalmış, dünya, həyat öz məcrasından çıxmışdı.

Mahmudəli Bəycan cibindən kiçik ölçülü Quran kitabını çıxartdı və “Yasin” surəsini oxumağa başladı. Sonra Pöfekt Aza Mahmudəli Bəycanı buradan az qala qucaqlayaraq və zorla

çıxartdı. Çıxarkən o, Bəqi qəbristanlığında eləcə də İmam Əlinin anası Fatimənin, peyğəmbərin bibisi Səfiyyənin, oğlu İbrahimin dəfn olunduğunu bildirdi. Digər məşhur peyğəmbər səhabələrinin də adlarını çəkirdi. Mahmudəlinin özünə gəlməsi çox vaxt apardı və sonra onun üzü heç gülmədi. Bəşəriyyətin bütün haqsızlıqlarına görə sanki o cavabdehlik daşıyırdı.

Ziyarət proqramına əsasən buradan birbaşa Ühüd dağına yollanmalı idilər. Ancaq Mahmudəli özünü çox pis hiss etdiyi üçün Pöfekt Aza ondan otelə getməyi xahiş etdi, orada isə hipnoz vasitəsilə onu yuxuya verdi. Əmin idi ki, Ühüd dağında da yaxşı və ürəkaçan mənzərə ilə qarşılaşmayacaqlar. Amma Ühüd dağına ziyarət yaddan çıxmadı və oraya Mədinədə olduqları günün səhəri yollandılar. Mahmudəli bu gün hələ ki, çox qıvrıq görünürdü. Əhvalı da yaxşı idi; dil-dil ötür İslam barədə müxtəlif incə məlumatlar verirdi. Pöfekt Aza İslam dini barədə bilgilərinin əslində çox az olduğunu bir daha başa düşürdü. Bu dini oxumaqla deyil, onun içərisinə daxil olmaqla tam anlamaq olardı. Diqqətini Mahmudəlinin üzərində cəmləyərək onu anlamağa, onu anlamaqla həm də İslamı anlamağa çalışırdı. Bəlkə də bu vəziyyət heç təsadüfi deyildi, bəlkə də bu bilgilərin çox faydası olacaqdı.

Ühüd dağında peyğəmbərin əmisi Həməzinin məzari-şərifı vardı. İndi bura çox az əlamətlərinə görə dağı xatırladırdı. Yəqin ki, minilliklər ərzində dağ da tapdaq altında ərimiş, kiçilmiş, təpə halına düşmüşdü. Mahmudəli Həməzəni “seyyidül-şühəda” (“şəhidlərin ağası”) adlandırdı. Həməzə İslam tarixində peyğəmbərin ən fəal tərəfdarlarından sayılırdı və onun qorxusundan bir kimsə peyğəmbərə qarşı fiziki təzyiq göstərə bilməmişdi. Amma indi onun döyüşdüyü dağın daşı-torpağı təbərrik olaraq satıldığı üçün az qala yerlə bərabər olmuş, dəfn olunduğu qəbristan isə üç mərtəbə ucaldılmışdı. Bu böyük İslam sərkərdəsi və ilk İslam şəhidi üçün onlar da iki rükət ziyarət namazı qıldılar. Qılınan hər namazdan sonra Pöfekt Aza özündə yeni, gözəl və ifadəolunmaz xoş duyğular yarandığını hiss edirdi. Ən maraqlısı o idi ki, öz içində namaz qılmaq istəyi artırdı. Eləcə də heç anlaya bilmədiyi sələfiyyə təriqəti idi. Bu təriqətin mənsubları min illər əvvəl Səudiyyə Ərəbistanı adlanmış ölkəni öz əllərinə keçirdə bilmiş, burada öz dini əqidələrinə müvafiq olaraq müqəddəslik anlayışını hər şeyin üzərindən silmişdilər. Amma ölkənin kralının birinci vəzifəsi rəsmən “İki Müqəddəs Ocağın xadimi” adlanırdı. Bu Mədinə və Məkkə şəhərlərinə, oradakı baş ziyarətgahlara aid idi. Bu ziyarətgahlar müqəddəs idisə, onunla hər şeyin üstü səviyyədə rəftar edilməli idi. Amma indi burada biznes maraqlarının, pul qazanılması istəklərinin daha üstdə olduğu görünürdü. Dünyanı elə bu cür ideya və əməllər məhvə yaxınlaşdırmışdı.

Onlar şəhərin küçələrində ikən zöhr namazının azan səsləri eşidildi. Pöfekt Aza əvvəlcə namaz qılmalarını, sonra növbəti ziyarətgaha gətmələrini məsləhət bildi. Nə üçünsə bu zaman Mahmudəli Bəycan ona qərribə təbəssüm və məhəbbətlə baxdı. Amma sonra hər ikisi bu müqəddəs İslam şəhərində insanların ibadət üçün tələsmədiklərini, öz alış-verişlərində olduqlarını, sərbəst, harın gülüşlərlə qəhqəhə çəkdiklərini gördü və dilxor oldu. Görünür nə vaxtlarsa onları namaza hədə-qorxu və cəza vasitəsilə cəlb etmişdilər. Yalnız cəza və zor ilə ibadət nəhayət belə nəticələnmə bilərdi.

Dördüncü ziyarət etdikləri yer “Məscidi- Qibləteyn” adlanırdı. Bu məscid düm ağ rəngə boyanmışdı. Mahmudəlinin verdiyi məlumata görə ona “İki qibləli məscid” də deyilmiş. Bir vaxtlar müsəlmanlar namaz qılarkən qiblə qəbul edərək üzünü – səmtini Qüds (Yerusəlim) şəhəri istiqamətinə, oradakı “Beytül-Müqəddəs” məscidinə tutardılar. Allaha şərik qoşan şəxslər – müşriklər onu özündən əvvəlki peyğəmbərlərin qibləsinə üz tutmaqda qınadıqda, bunu ona irad tutduqda mələk Cəbrayıl nazil olmuş və sonra peyğəmbər “ Hər kim Allaha, peyğəmbərə və axirətə iman gətiribsə, bu gündən səmtini Kəbəyə tutsun!” demişdi. Məhz bu məsciddə namaz əvvəlki və yeni qibləyə olmaqla iki qibləyə qılındığı üçün mühüm tarixi və dini əhəmiyyət kəsb etməli idi. Amma onlar az qala katolik kilsəsi və ya monastrını xatırladan, müasir bir tikili gördülər. Burada tarixilikdən əsər-əlamət görünmürdü. Bu vəziyyət Mahmudəlini acıqlandırmağa başlayırdı. Axı onlar qədim məscidi bərpa edə və ya olduğu kimi yenidən tikə bilərdilər. Burada isə Şərq mədəniyyəti əsla hiss olunmurdu. Sanki onlar Şərqdə yox, hansısa qeyrimüəyyən bir məkanda idilər.

Mehmanxanaya qayıdıb istirahət etməkdən ötrü əlavə vaxt yox idi. Ona görə də taksomobillə növbəti ziyarətgaha tələsdilər. Mədinədə ziyarət etdikləri daha bir məkan “Məşədi-Quba” adlanırdı. Burada da hər ikisi gördüyü mənzərəyə təəssüf etdi. Bu sələfi ərəblər tarixiliyə nə üçün bu qədər qənim kəsilmişdilər?! Əslində bura ilk İslam məşədi sayılırdı. Amma sanki ən son tikilmiş, postmodern bir tikili idi. Mahmudəli bu məşəd barəsində könülsüz məlumat verdi. Pöfekt Azanın yadında daha çox “məşəd” sözünün açması qaldı. “Məşəd” ərəbcədən tərcümədə “səcdə olunan yer” mənasını verirdi.

Bir gün ərzində üç böyük ziyarətgahda olmaq Mahmudəlini çox qayğındırmışdı. Ertəsi gün növbəti günorta yeməyi zamanı Mahmudəli bu axşam Şəcərə məşədinə getməli və orada miqat bağlayıb, ehram paltarlarını geyinməli olduqlarını bildirdi. Həcc ziyarətinin 18 vacib əməli bu axşamdan başlanırdı. Mədinə ilə Məkkənin arasında 450 kilometrlik yol vardı. Bu gün İslamın istinad etdiyi hicri-qəməri təqvimə ilə zilhiccə ayının altısı idi. Ayın 9-da Ərafat vadisində vüquf əməlini icra etməli, sonra Minada şeytana atmaq üçün Müzdəlifə dağına daş yığmalı və gecələməli olacaqdılar.

Onları axşamüstü vaxtda Şəcərə məşədinə, sonra oradan Məkkəyə aparmaq üçün taksi sifariş verməli idilər. Zəvvarların əksəriyyəti xüsusi qruplarda və avtobuslarda gəldiyi üçün işləri planlı idi. Amma Mahmudəli Bəycan qəbul edildiyi qrupdan Pöfekt Azanın tələbi ilə çıxmışdı və əslində də həm təhlükəsizlik, həm də sərbəstlik baxımından sənədlərini dəyişmələri və ikilikdə ziyarətə çıxmaları daha yaxşı olmuşdu. Təkcə Mahmudəli Bəycan ondan deyil, həm də Pöfekt Aza yaşının və elmi səviyyəsinin bu çağında bu cavan oğlandan çox şeylər öyrənə bilirdi.

Taksi meydanında onlara sarı müştəri nəzərləri ilə baxan yekəpər, şişman qarınlı sürücülərin siması Mahmudəli Bəycana xoş görünmədi.

– Belə cəsəli kişilər özlərinə daha münasib iş tapa bilərdilər!

Hədsiz arıq, qaraşın simalı, qara saçları ışıldayan və saçının ucu gözü üstünə düşən bir sürücü lap yaxına gəldi, ərəbcə və sanki yalvararaq “İcazə verin sizə xidmət edim və xoşbəxt olum!” dedi. Onun bu tərzə Mahmudəlini təəsiləndirdi və o, Pöfekt Azadan baxışları ilə icazə istəyərək, bu çəlimsiz kişinin maşınına minməyi məsləhət bildi. Pöfekt Aza ona türkcə:

– Bunun baxışları heç xoşuma gəlmir,– dedi.

Birlikdə olduqları bu vaxt ərzində ilk dəfə olaraq Mahmudəlinin qaşları düyləndi.

– Məncə biz artist yox, sürücü axtarıq!– dedi.– Zavallını, miskinini qoyub bir ayrısına qazanc verməyimizin nə dəyəri var ki, ustad!?

Pöfekt Aza onu acıqlandırmamaq naminə nəşə demədi və onun arxasınca və bu qaraşın sürücünün göstərdiyi maşına sarı yönəldi. Sarı rəngli, çox rahat və təzə maşın idi. Üstündə kiçik “Taksomobil” lövhəciyi işıqlanırdı. Otelə qədər yolboyu Mahmudəli bu sürücüyə iltifat göstərdi. Sanki onun əslində münasib birisi olduğunu Pöfekt Azaya isbat etmək istəyirdi. Pöfekt Aza bunu hiss edərək, amma ona sarı baxmadan, dodaqucu və xəfiv təbəssümlə gülümsədi. Mithun adlı bu arıq və qaraşın sürücünün verdiyi məlumatlara əsasən o əslən banqladəşli idi. Cavabları onun ərəbcə çox da yaxşı bilmədiyini biruzə verirdi. Buna görə Mahmudəli onunla ingiliscə danışmağa başladı. Buna cavab olaraq Mithun:

– Mən ingiliscə də çox pis bilirəm,– dedi.– Məni bu mövsüm öz ailəm üçün pul qazanmaqdan savayı heç nə maraqlandırmır. Görürəm, siz də əcnəbisiniz. İcazə versəydiniz Sizi Məkkəyə də mən aparardım, orada qulluğunuzu da mən çəkərdim. Mən də müsəlmanam, lütfən məni seçin!

Pöfekt Aza bu sürücünün səsinə və simasına yenə də nəyisə heç xoşlamadı. Mahmudəli isə onun bu susqunluğunu razılıq ifadəsi kimi başa düşdü. O banqladəşli taksomobil sürücüsü Mithuna dörd saat sonra, axşam saat beş üçün onların arxalarıyca mehmanxanaya gəlməsini tapşırırdı. Şam namazından əvvəl meqat bağlamalı, yəni niyyət edib ehram geyinməli, sonra namaz qılmalı və Məkkəyə doğru yola çıxmalı idilər. Məkkəyə qədər olan 450 kilometr məsafə beş-altı saatlıq yolun son mənzili idi. Deməli Günəş çıxana kimi Məkkəyə çatacaqdılar. Yoxsa ki, günəş çıxdıqdan sonra ziyarət qaydalarına əsasən daha üstüörtülü maşında gedə, ümumiyyətlə

yətlə başlarını örtə, çətr tuta, papaq qoya bilməzdilər. Bu isə günəşli bir ölkədə heç də asan deyildi.

Oteldə Mahmudəli ona yaxşıca yuyunmalı, boynunda qüsl olub-olmadığından asılı olmayaraq, “Həccətül-İslamın ömreyi-təməttöü üçün qüsl edirəm, qürbətən iləllah” deyib, qüsl verməli olduqlarını bildirdi. Bu tamam qeyri-adi bir şey idi. Cinsi əlaqədə olan müsəlmanın boynuna qüsl gəldiyini Tibetdə öyrənmişdi. Bu əlavə çimmək və qüsl niyyəti ilə əlavə yuyunmaq demək idi. Əslində elmin rahibləri olaraq onların boynuna qüsl gələ bilməzdi. Ali Elmi Məkanın 7-ci mərhələsinin müdrikləri bunu doğura biləcək hissləri çoxdan silmişdilər. Amma bu barədə bir cavan uşaqla nəsə danışmağı münasib bilmədi. Pöfekt Aza digər dinlərdə bununla eyni və ya bundan artıq cəhətləri xatırlamadı. İslam, onun rəngarəng ayinləri də çox maraqlı, elmə və məntiqə müvafiq qaydada idi.

Mahmudəli hamamdan çıxdıqdan sonra Pöfekt Aza otağın qapısını kilidlədi və o da vanna otağına girdi. Bayıra çıxarkən Mahmudəlinin yatağa uzanıb dərin yuxuya getdiyini gördü. Amma o bir neçə saatlıq istirahət üçün yatağa girməyə ehtiyac bilmədi, Mahmudəlinin çarpayısının baş tərəfində durub onun xoşbəxtlik yağan nurlu simasına bir qədər heyranlıqla tamaşa etdi. Anlamadığı bir böyük sual vardı: Nə üçün bütün insanlar hamılıqla belə deyildi? Əgər dünyada bir belə məsum insan vardısı, deməli, digərlərinin də belə olmağa imkanı vardı. Bəs nə üçün insanlar bunca gözəl və pak olmaq istəməmişdilər? Deyəsən bu sualların qarşısında elm aciz idi. Son günlər gördüklərinin və dərk etdiklərinin qarşısında elm ümumiyyətlə çox aciz görünürdü.

Pöfekt Aza kresloya oturub, üzünü Mahmudəliyə sarı tutdu və onun üzünə tamaşa edərək gözlərini yumdu. Nə qədər yatdığı aydın deyildi. Birdən sanki onu silkələyib oyatdılar. Gözünü açdığı ilk anda laybalay açıq qalmış pəncərəni və pəncərə ağzında durmuş bir cüt yanar işarəni gördü. Oyanışının ikinci anında bunun pişik gözləri olduğunu anladı. İçərinin əlaqaranlığında o gur işıq saçdı. Mahmudəlinin çarpayısı onun bir neçə metrliyində idi. Hər şeyin tam aydın olduğu üçüncü anda Pöfekt Azanın sağ əli irəli uzandı və onun barmaqlarından sürətlə süzülüb axan mavi enerji bu qara pişiyi vurub, pəncərə ağzından aşağıya tulladı. Pöfekt Aza cəld qalxıb pəncərə ağzına gəldi. Bu yüksəklikdən aşağıya nəyinsə düşdüyü görünmürdü. Tez pəncərələri bağladı, gəlib Mahmudəlinin qarşısında durdu. Mahmudəli Bəycan hər şeydən xəbərsiz halda yatırdı. Pöfekt Aza onun çarpayısının əhatəsində barmağının ucu ilə mavi işıq haləsini cızdı və beləcə bioloji maneə blokları qurdu. Bundan sonra kresloya tam arxayınçılıqla oturdu, qolundakı saata baxıb, cəmi bir saatdan sonra oyanmalı olduğunu qətt etdi və gözlərini yumdu.

Düz bir saatdan sonra bir qüvvə onu yenidən silkələyib oyatdı.

Qaraşın, arıq, banqladəşli, müsəlman sürücü Mithun aşağıda, sarı rəngli taksomobilin qarşısında onları gözləyirdi. Onları mehmanxananın qapısı ağzında görən kimi sevindi, gülümsəyib ağ dişlərini göstərdi və tez maşının qapılarını açdı. Mahmudəlinin simasında həyəcan və narahatçılıq ifadəsi vardı. Maşına oturan kimi Pöfekt Aza bunun səbəbini soruşdu.

– Hiss edirəm ki, nəşə olacaq.

– Bu yəqin ki, həcc ziyarətinin əzəmətindən doğan hissidir. – Pöfekt Aza onu sakitləşdirmək istədi. – Arxayın ol ki, heç bir təhlükə sənə Ali Məkana qovuşmana mane olmayacaq. Buna tam əminəm. Bilirsən, mən bunu yuxuda da görmüşəm.

Onun belə deməsi Mahmudəlini ona sarı çevrilməyə məcbur etdi.

– Ustad, mən isə heç bilirsiniz yuxuda nə görürdüm? Görürdüm ki,.. görürdüm ki, şeytan bizim pəncərə ağzında durub mənə baxır. Deyir ki, bu həcc sənə qismət olmayacaq, təcili geriye qayıtmalıyam, qayıtmasam yolda basqınçılar bizi girov götürəcəkdir. Ya da orada terrorçu qrupların törədəcəyi partlayışa düşəcəyəm,.. Amma... amma birdən Siz gəldiniz və onu gur işıqla vurub qovdunuz.

Pöfekt Aza heç bir söz demədi, özünəməxsus xəfiv təbəssümlə, dodaqucu gülümsədi.

Buradan taksomobillə birbaşa Şəcərə məscidi adlanan yerə gəldilər. Minlərlə zəvvar buraya toplaşmışdı. Mahmudəli bütün həcc əməllərini yaxşı öyrənmişdi. Kiçik duş otağına girib azacıq yuyundular. Əslində onlar oteldə yuyunmuş, bədənlərinin müəyyən hissələrini tüklərdən təmiz-

ləmişdilər. İndi “Həccətül-İslamın Ömreyi-təməttöündə ehram bağlayıram, qürbətən iləllah!” deyib niyyət etdilər və ehram paltarını geyinməyə başladılar. Tikişsiz iki hissədən ibarət olan ehram parçalarından “izari” adlanan birini beldən aşağıya doladılar, digəri ilə bədənini yuxarı hissəsini və çiyinləri örtüldülər. Ehram paltarına tər silmək üçün tikişsiz dəsmal və ayağa geymək üçün üstüaçıq başmaq da daxil idi. Bu zaman alt parçanın üstündən ağ kəmər bağlayıb, qiy-mətli əşyalarını buraya saldılar və parçanı bu kəməre dolayıb möhkəmlətdilər. Əvvəl geyinmiş olduqları paltarlarını ehram bağlamasına yığdılar. Əslində iki ağ parçadan ibarət olsa da ehram paltarı qərribə duyğular oyadırdı. Sonra məscidin dəstəmaz alınan hissəsində əllərini, üzünü, qollarını yuyub başa yaş əllə məs çəktilər, eləcə ayaq barmaqlarının arasını da yuyub dəstəmaz aldılar və əyinlərində ehram paltarı ilə yaxınlıqdakı məsciddə namaz qılmağa getdilər. Müsəlmanların namazdan əvvəl beləcə yuyunması gigiyenik baxımından son dərəcə əhəmiyyətli idi. Bunsuz bu yerlərin tənbel insanları tərdən, çirkədən yara salar, pis qoxu verərdilər. Amma onlar həm də əllərinə, boynuna və bədənini digər yerlərinə başqa vaxtlar gül yağı sürtməklə özlərindən gözəl ətir saçırdılar. Namaz üstündə Mahmudəli daha çox və sidqi-ürəklə dualar etdi. Müsəlmanlar dua oxumağa hədsiz meyillik baxımından yalnız bütün günü “Hare Krişna, Hare Krişna, Krişna, Krişna, Hare, Hare!” deyərək mantra oxuyan hind yoqlarından geri qala bilərdilər. Qalan bütün əməllər öz mürəkkəbliyi və zənginliyi ilə fərqlənir və yalnız ərəbcə səslənməli olan dualarla müşahidə olunurdu. Namazdan sonra Mahmudəli yəqin ki, həcc əməllərinə müvafiq olaraq, **“Ləbbeykə - Əlla-hümmə - ləbbeyk, Ləbbeykə la şərikeylə Ləbbeyk, innəla həccə və-n-nimətə ləkə vəla-mulk. La şərikeylək!”** deyərək və tərcümədə Allahın qəbuluna getdiklərini bildirərək Şəccərə məscidindən çıxdılar. Buna təlbiyə deyilirdi.

Taksomob ilə oturanadək Pöfekt Aza da eyni cür ilk həcc duasını – təlbiyəni dəfə-dəfə oxudu. Onlar arxa oturacaqda yanaşı əyləşdilər. Mahmudəli dua oxuduqca sanki bədənini uçunur, ruhu bədənindən qopmağa və Məkkəyə cismindən daha tez çatmağa can atırdı. Pöfekt Aza da bu sehrli duanı oxuduqca öz düşüncələrində və büsbütün içində yenidən xoş duyğular baş qaldırdığını hiss edirdi. Bunu Mahmudəliyə bildirməyə ehtiyac yox idi. Artıq bir çox İslam hikmətlərini anlamağa başlamışdı. Duaların ərəbcə tələffüzü onun dalğasına düşməyi – transi asanlaşdırır, müsbət efir qatı ilə əlaqəni yaxşılaşdırırdı. Yəqin ki, bu duaları Mahmudəlinin özü qədər sidqi-ürəklə söyləyə bilərdisə, daha gözəl və sirli duyğular yaşayacaqdı. Çoxdan idi ki, öz qarşısında heç rahat anlaya bilmədiyi, sirr anlamı daşıyan bir nəsnə ilə üzləşmirdi. “Şərq çox incə məsələdir” deymi heç nəhaq yaranmayıbmış. Mahmudəli ona ehram bağladıqdan sonra boyunlarına 24 harama riayət etmək iltizamının gəldiyini dedi və bu haramları bir-bir sadaladı. Arasında ov etməkdən, qadınla cinsi əlaqələrdən, bəzənməkdən, zinətdən, yaraşıq əşyalarından və ətriyyatdan imtina olunmasından, yalan, böhtan, söyüş danışmamaqdan tutmuş, canlı bir məxluq, hətta həşəratı öldürməyə qədər incə qadağalar vardı. İnsan əxlaqının saflaşması üçün hər şey ideal səviyyədə sərt qoyulmuşdu. Bütün bunları düşünmək də xoş idi.

Maşınla səhərcən yol gedərək, gecənin qaranlığında bir şey görə bilməyəcəklərinə görə möhkəmcə yatacaqdılar. Növbəti günlərdə də çox hərəkət edəcəkləri üçün Pöfekt Azaya indi yarımca saat istirahət etməsi bədənini normal hala gətirməkdən ötrü vacib idi və tam yetərli olacaqdı. Ali Elmi Məkkəndəki xüsusi kibernetik çarpayıda yarım saat yatması səkkiz saatlıq yuxudan daha artıq istirahətə bərabər idi. “Cənnət bağı” pavilyonunda azacıq gəzinti də düşüncələrinə tam sakitlik bəxş edirdi. Burada isə yenə də özünü tələqindən qeyri bir vasitə yox idi. Buna görə də dildə “Ləbbeyk-Əllahummə-ləbbeyk” deyərək diqqətini beynində dolaşan uğultuların üzərində cəmləməyə çalışdı. Buna uyğun olaraq uğultular bir-bir aradan qalxdı. Beləcə bir saata yaxın dinmədən-danışmadan yol getdilər. Banqladəşli sürücü Mithun başına qulaqlıq keçirtmiş, radionu işə salmışdı. Bir səs eşitməsə də birdən kiminsə onun qoluna toxunması Pöfekt Azanın diqqətini cəlb etdi.

Bu Mahmudəli idi.

–Ustad, Sizin diliniz dua oxusa da diqqətiniz sanki ayrı yerdədir.

Maahmudəlinin indicə onu sual yağışına tutacağını başa düşüb, qabaqlamaq və qarşısını almaq üçün özü sual verdi.

– Fikirləşirəm ki, nə üçün bütün dualar yalnız ərəbcə oxunur.

– Çünki dualar İlahi dərgahından, hamı və hər şey barəsində yazılmış Lövhü-məvhusdan ərəbcə nazil olunmuşdur. Onu, eləcə də Qurani-Kərimi və namazı başqa dildə oxumaq, başa düşmək olar, amma daha fəzilətlisi və daha dolğunu odur ki, ərəbcə söylənilsin. Məsələn, “Allahım, hazıram çağırışına!” deməkdənsə, bunu düşünərək “Ləbbeyk-Əllahummə- ləbbeyk” demək daha lakonik və daha enerjilidir axı. Eləcə də, **“Ləbbeykə la şərikeyləkə ləbbeyk innəl həmə də və nemətələkə vəl-mülk”** duasına baxaq. “Ey şəriki olmayan Allahım, hazıram qulluğuna! Bütün təriflər sənə və sənənin yaratdığı nemətlərədir. Hər yer yalnız sənəin səltənətin altındadır!” Bunu beləcə şərh və ya tərcümə etdikdə sanki duanın kaloriti dəyişir, gücü zəifləyir. İnsanlar bu zaman səhv edə, çaşa və ya fikri kənar şeylərə dağıla bilər. Ərəbcə dedikdə isə enerji gücü aşkar hiss olunur. İslam üçün enerji amili həmişə əsas tutulur. Namaz vaxtı səcdə qılarkən alnın yerə-torpağa qoyulması möminin daxilində yaranan göylər enerjisinin Yerə enerjisi ilə bağlanması, vəhdət yaratması deməkdir. Hansı millətə məxsus olmasından asılı olmayaraq, sidqi-ürəklə, yəni qəlbən deyilən hər bir dua belə əhəmiyyət daşıyır.

Mahmudəlinin sanki ürəyi dolu imiş. Amma Pöfekt Aza bunun özünün də bir enerji məsələsi olduğunu başa düşdü. Bədəndə bio-enerji yüksəldikdə onu işləyərək, danışaraq nəyəyə israf etmək, azaldıqda isə onu susmaq, düşünməmək, yatmaq, təbiətin qoynunda istirahət etmək və diqqətin gözəlliyə konsentrassiya olunması yolları ilə bərpa etmək lazım gəlirdi. Onu daha bir qədər danışdırmaq və sakitləşdirmək münasib olardı. Mənfi enerji artdıqda bədənin müvafiq daxili orqanları xəstəliklərə tutulur, müsbət enerji artıb bədəndə kükrədikdə isə insan fizioloji təzyiqlərə öz ağılının vasitəsilə güc gəlməyə çalışırdı. Ən yaxşısı onun bu zaman sağ əlini özünün və ya kiminsə bədəninə xəstə nəhiyəsinə toxundurması idi. Amma bu barədə ona bilgiler verməyə başlayardısı, gərək Məkkəyə kimi danışaydı. Onsuz da o, Ali Elmi Məkkəyə hər şeyi öyrənəcəkdi. İndi onun enerjisini ondan xəbərsiz tarazlaşdırmaq daha münasib idi. Buna görə də Pöfekt Aza sol qolunu qaldıraraq, oturacağın kürəkliyinə qoydu və bu zaman əlinin içini arxadan Mahmudəlinin başı bərabərinə tutdu.

– Həm də İslamda millət yox, hümmət anlayışı var,– deyərək onun diqqətini yayındırmaq istədi.– Deməli, duaların ərəbcə oxunmasından əndişələnməyə dəyməz.

Mahmudəli bununla o andaca razılaşdı və:

– Əlbəttə! – dedi.– Bir halda ki bütün insanlar Adəm babanın, Həvva nənənin övladlarıdır, bu halda bacı- qardaş sayılan insanlar arasında milli və dini ayrışmışlıqlar çox gülünc görünür. Mən özümün hansı millətin nümayəndəsi olduğumu çoxdan unutmuşam.

– Yəqin ki, hamı bu həqiqəti bilir, amma sənə bəs nədən hamı bunu dərk və qəbul etmir?

– Allah insanların hamısına eyni cür ruh verdi. Amma onlar özləri bir-birlərini tanısan deyər müxtəlif görkəmdə, quruluşda, rəngdə, dildə yaratdı.

– Yəqin ki, insanların millətlərə və xalqları bölünməsi də təbii proses idi və yalnız fərqlənmə xarakteri daşıyırdı.– Pöfekt Aza dedi.– Amma hakimiyyət iddiasında olan siyasətçilər millətləri, xalqları yaxınlaşdırmaq, qovuşdurmaq, üstün cəhətlərindən ibarət daha qüdrətli bir toplum yaratmaq əvəzinə onları süni yollarla və daha çox yerə parçalamaqla məşğul oldular. Nəticədə minilliklər hesabına təbii yolla yaxınlaşmış birləşərək daha böyük və qüdrətli xalqa, millətə çevrilmiş tayfalar onların ucbatından parçalandı, yenidən tayfalara qədər bölündü.

– Bu bölünmədə Sizcə məqsəd nə idi? – Mahmudəli maraqla soruşdu.

– Filosofların araşdırmalarına və onların məntiqinə əsaslansaq, Allah insanları ayrı-ayrı tayfalara, millətlərə bölməklə və dünyanın hər yerinə yaymaqla onları ayrı-ayrılıqda, dünyanın isə hər yerini bərabər səviyyədə inkişaf etdirdi. Axı Adəm və Həvvanın övladları eyni məkəndə qalmaqla bütövlən dünyaya yayıla bilməz, nəticədə bir-birlərinə qənim olardılar. Onlar bütün dünyaya yayıldılar. Dünya dairəvi olduğu üçün məsafənin o biri başında yenə birləşəcəkdilər. Allah bəşəriyyətin müəyyən inkişaf mərhələsində insanları yaxınlaşdırdı, birləşdirdi, bir-birinin təcrübəsi hesabına daha qüdrətli toplumlar halına saldı. Bundan ötrü bəzi qüdrətli şəxsiyyətlər, hətta imperiyalar yaratdılar və daha böyük əraziləri birləşdirdilər,.. Bu zaman yüz milyonlarca insan birləşib eyni bir dil, mədəniyyət, yaşam tərzini formalaşdırdı.

– Amma bu imperiyaların başında duran şəxslər şeytana uyub, nahaq qanlar tökdülər, mə-nəmlik, xüdpəsəndlik, paxılıq, dünya ağalığı hisslərinə uydular, İlahi yoldan çıxdılar. Firoon kimi, İskəndər kimi, Napoleon, Hitler kimi.

– Bax, elə onda bütün imperiyaların dağılma zamanı başladı. Buna baxmayaraq, xalqlar yenə də təbii yolla birləşirdilər. İyirmi birinci əsrdə dünyada minə yaxın millət, xalq olduğu hal-da orta hesabla yüz əlli dövlət formalaşmışdı. Bu zaman yenə də bəzi böyük dövlətləri dünya ağalığı iddiaları düşündürürdü. Onlar demokratiya adlı və dünyanın barəsində danışdığımız bir ideya ilə insanların düşüncələrini zombiləşdirdikləri üçün hərbi yolla müdaxiləyə üstünlük verə bilməzdilər. Onları elə öz xalqları devirərdi. Bundan ötrü onlar əvvəlcə digər dövlətlərin da-xilindəki azsaylı xalqları, etnik qrupları yoldan çıxardıb, maliyyə və siyasi dəstək göstərüb, bö-yük xalqların üzərinə saldılar.

– Biz tarix fənnində bu barədə çox dərslər keçmişik! – Mahmudəli dedi. – Belə: “Parçala, hökmranlıq elə!” siyasətinin ucbatından ölkələr bir-birinə dəydi, xalqlar bir-birlərini əzdi, düş-mənçilik, ədavət yarandı. Millətçilik elə həddə çatdı ki, Balkanlarda, orta və ön Asiyada, Ru-siyada milli münaqişələr alovlandı, dövlətlər parçalandı, kiçik xalqlar ayrılıb zəif dövlətlər qur-dular. Bu zəif dövlətlərin iqtisadiyyatını, sonra milli-mənəvi dəyərlərini özünküləşdirmək, özünü təbliğ və qəbul etdirmək həm də mədəni müharibə formaları idi. Bu açıq etiraf olunmasa da, əslində üçüncü dünya müharibəsi başlamışdı. Amma tərkibində bir elə çox sayda azsaylı xalq olmayan və ya yoldan çıxarda bilmədikləri dövlətlər də vardı. Elələri Şərqdə daha çox idi. Qərblilər üçüncü dünya müharibəsinin ikinci mərhələsində Şərqi və əsasən də İslam dövlətlərini hədəf seçdilər. Özləri müxtəlif terror əməlləri törədərək, hətta öz binalarını dağıdaraq, insanla-rını qıraraq bunun ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən törədilmiş terror aktı olduğunu bəyan etdilər. Məsələn, Amerika Suveren Ştatları. Bu dövlətin tarixində belə ləkələr çoxdur. Nəticədə, öz xalqlarının düşüncəsində terrorçu kimi qələmə verilən dövlətlərdən intiqam almaq hissi forma-laşdı. Bu intiqam hərbi müdaxilələr vasitəsilə alınırdı. Zavallı müsəlman xalqları qan dənizində boğulurdu. Vaxtı ilə mövcud olmuş İraq, İran və Əfqanıstan dövlətləri beləcə qismən sıradan çıxarıldı. Afrika və Asiya qitəsi büsbütün ədavət və istila mərkəzinə çevrildi. Ən sonda nəticə o oldu ki, dövrüyyəyə buraxılmış milli, dini, irqi ədavət toxumları bumeranq kimi böyük döv-lətlərin özünə qayıtdı və onların özünü də parçalayıb zəif hala saldı. İnsanlar növbəti dəfə xalq-ları və ölkələri birləşdirmək əvəzinə onları daha da ayırdılar, bir-birlərindən uzaqlaşdırdılar, inkişafdan geri saldılar. Bu isə Dördüncü Dünya müharibəsi başlayanadək belə davam etdi. Dördüncü Dünya müharibəsi isə hər şeyi daha çox məhv etdi və indiki səviyyəyə saldı. Dör-düncü Dünya müharibəsi kiçik dövlətlər və xalqlar arasında baş verirdi. Bunun ucbatından onların çoxu tamam sıradan çıxdı, böyüklərə yem oldu. Böyüklərin isə yeməyə ağzında diş yox idi, tökülmüşdü. Onda məcbur olub onları bir bir uddu.

Mahmudəli Bəycan danışdıqca Pöfekt Aza razılıqla gülümsəyirdi. Onun dərin savadı, biliyi, təfəkkür qabiliyyətləri ilə bağlı hər məqam onu sevindirirdi. Dünyanın taleyini; Şərqdə mə-nəviyyat və ekoloji inqilabını yalnız bu qədər pak, təmiz, imanlı, ağıllı və savadlı bir şəx-siyyət xilas edə bilərdi. Hələ bundan sonra da Mahmudəli beləcə bir qədər emosionallıqla da-nışdı, fikirlərini xırdaladı, dünyanın dəqiq ictimai-siyasi xəritəsini çəkdi, təhlillər apardı, şərhlər verdi. Bütün bunlar isə onu bir qədər sakitləşdirdi və tədricən “ Ölkələr... dövlətlər... xalqlar... millətlər...” deyərək nitqi qırıldı, gözləri yumuldu.

Bundan sonra Pöfekt Aza oturacağıın söykənəcəyi üstündəki sol əlini geriye çəkdi. İstədi-yinə nail olmuşdu. Ancaq daha özünün yuxusu gəlmirdi. Mahmudəliyə sarı gözucu baxıb, do-daqucu gülümsədi. Bilmək olmurdu, o, Əl-Əzhar məscidində dini təhsil almışdı, yoxsa elmi-siyasi. Hərçənd ki, onun siyasətdən belə baş açması çox yaxşı və tam münasib idi. Bunu altıncı, beşinci və ya dördüncü lojalarda çalışan nümayəndələrin uğuru da hesab etmək olardı.

Maşın qaranlıq magistral yol boyu və çox sürətlə irəliləyirdi. Bu sürət onların mənzilə daha tez çatması üçün əhəmiyyətli olacaqdı. Mithun sanki öz aləmində idi. O, hərdən nəsə züm-zü-mə edir, sanki onların maşında olduğunu unudurdu. Onlar ilə eyni istiqamətdə irəliləyən ma-şınlar çox idi. Əks istiqamətdən isə bir elə çox maşın gəlmirdi. Kiçik yaşayış məntəqələrindəki

yolüstü dükənlərin işığı yanırdı. Satıcılar bayıra çıxardıqları vitrinlərin qarşısında stul qoyub oturmuşdular və gecənin bu vaxtı da müştəri gözləyərək mürgü döyürdülər. Maşın çılpəq, qayalı dağların, bambuk, palma, xurma, zeytun ağaclarının, bəzi yerlərdə yarpaqsız kolların arası ilə uzanan, hərdən qarşıya çıxan kiçik tunellərdən keçən enli yollarla irəliləyirdi. Yol kənarındakı lövhələrin yazılarına əsasən hələlik yanından keçdikləri ən böyük yaşayış məntəqəsi Əbu-Rubayk şəhəri idi. Mahmudəli Bəycan dodaqlarında “Ləbbeyk-Əllahummə-Ləbbeyk” sözləri donubmuş kimi yatmışdı. Amma bu çox çəkmədi. Sürücü Mithun bir məntəqədə su içmək üçün düşməyə icazə istəyəndə Pöfekt Aza onlar üçün də su almaqdan ötrü ona pul verdi və bu zaman Mahmudəli səssə oyandı. Bir qədər su içdikdən sonra isə onun yuxusu tamam qaçdı və bundan sonra onun növbəti sual yağışı başladı. Sanki o yuxuda da bu suallar ətrafında düşünmüş və onlara cavab axtarmışdı. İlk suallar daha məxvi cəhətlərə – Ali Elmi Məkəna, onun yaranış səbəblərinə, fəaliyyətinə, məqsəd və vəzifələrinə aid oldu. Pöfekt Aza bu suallara cavab vermək istəmədi və söhbəti bir qədər qarışdırdı.

– AEM-i bəzən Masonla cəniləşdirirlər. Amma Masonda otuz üç pillə mövcuddur. Otuz üç pillənin nə demək olduğunu təsəvvür edirsinizmi?! Onların əsası Böyük Britaniyada qoyulub. Əgər sən mason dedikdə yəhudiliyi nəzərdə tutursansa, şəxsən mən özüm və ulu babalarım nə vaxtsa yəhudi olmuşuq.

– Necə?! – Mahmudəli ona sarı çevrilib heyrətlə soruşdu. – Siz – yəhudi?!

– Əziz dost, sən masonu tamamilə yəhudilərə aid etməsən yaxşıdır. Əgər yəhudi olmaq elə gizli təşkilat demək olarsa, daha əlavə mason yaratmağa nə ehtiyac vardı ki?

Mahmudəli Bəycan bu eşitdiklərini düşüncəsində təkrar edərək, həm də dərindən əxz etməyə çalışdı. Sonra gecənin bu qaranlığında bir qədər donuq baxışlarla yoldan kənar görüntülərə nəzər saldı. Düşüncəsində dolaşan sualını sanki özü-özünə verirdi.

– Bir halda ki, sizin oxşar cəhətləriniz var, bəs siz nə üçün masonla birlikdə fəaliyyət göstərmirsiniz? O vaxt siz daha da qüdrətli olmazsınızmi?

– Bizi yalnız elm maraqlandırır, əziz dost, hakimiyyət və dünya nemətləri yox! Mason isə az qala dünyanın əksər ölkələrində həlledici iradə sahibidir. Dünya üzərində siyasi qüdrət bizim acizliyimizin, kiçikliyimizin ifadəsi olardı. Bizim hədəfimiz kainatı öyrənmək, Yerin digər aləmlərlə inteqrasiyasına nail olmaq, Yer elmini onlara təqdim edib, onlardan nəşə almaq və nəticədə kainatı inkişaf etdirmək, Yeri xilas etməkdir. Bizim heç bir imtiyaza, əlavə və maddi qüdrətə ehtiyacımız yoxdur. Lazım olanda biz masonun bəzi imkanlarından istifadə edir, izimizdə olanları çəşdirə və uzaqlaşdırə bilirik.

– Bəs mason nə üçün sizin izinizdədir? Bir halda ki mason hər şeyə qadirdir, bəs daha nə istəyir? Onun sizə nə ehtiyacı var?

– Masonun razılığı ilə ASŞ, Rusiya, Fransa, İngiltərə, İtaliya, Almaniya, Türkiyə kimi böyük dövlətlərə də prezident təyin olunur. Mən qəsdən seçilmir yox, təyin olunur deyirəm. Çünki xalqın rəyini də əslində onların inhisarında olan informasiya şəbəkəsi formalaşdırır və xalq onların istədiyi namizədə səs vermiş olur. Amma bununla belə Mason dünya üzərində hakim olmadığını başa düşür. Bizim imkanlar onlara çox lazımdır. Yeni silah növləri əldə etməkdən və dünyanı bütünlüklə idarə edə bilməkdən ötrü. AEM-in məqsədləri daxilində isə bu yoxdur. Bizim silahlarımız təbii, fizioloji, bioloji xarakter daşıyır. Orada təbiətin ziddinə olan, onu dağıda biləcək, insanı günahə batıracaq elmi kəşflər qəbul olunmur.

– Ustad, əgər Mason dünyanın ən aparıcı dövlətlərini də idarə edə bilirsə, ona daha nə lazımdır ki?

Pöfekt Aza dodaqucu gülümsədi.

– Masona dünya insanların qəlbinə hakim olmaq, rəğbətini, məhəbbətini qazanmaq lazımdır! Yalnız bundan sonra o üzə çıxar və dünya dövlətlərini bütünlüklə birləşdirib və bir dövlət yaradıb, onu vahid mərkəzdən idarə edə bilər. Əslində o bütün insanların zədən onların istədiyi kimi idarə olunmasını arzulayır. Bu isə çox çətindir! Buna yalnız mükəmməl bir din nail ola bilər. Elə bir dini isə mükəmməl bir şəxsiyyət, bəlkə də Allah tərəfindən seçilmiş şəxsiyyət gerçəkləşdirə bilər. Bu isə çox çətin bir məsələdir. Dinə bərabər olan ideologiya isə yoxdur. İ-

lam peyğəmbərinin zamanında onlar indiki qüdrətə sahib olsaydılar, İslamı seçər, onun bayrağı altında hər şeyi edirdilər. Amma onda da peyğəmbər faktoru ilə üz-üzə qalacaqdılar və yaqın ki, peyğəmbər Allahı buraxıb, onların ətəyindən yapışmayacaqdı.

– Bu lap labirint kimidir. Onlar özləri labirintin içərisində ikən dünyanı da labirintə sürükləyiblər.

–Dünyanı labirintə sürükləyən təkə onlar olmayıb, biz insanların hər biri olub; haradasa, nədəsə, nə zamansa...

Bu sözlər Mahmudəli Bəycana daha çox təsir etdi və o bir müddət bu barədə fikirləşməyə məcbur oldu. Deyəsən bununla da onun sualları bitmişdi. Hətta gözlərini qapayıb yenidən yuxuya getdi. Arada yaranan boşluqdan Pöfekt Aza yararlanmaq istədi və diqqətini yenidən öz beynindəki müəyyən mərkəzlərə cəmləməyə çalışdı. İndiki məqamda buna çox vara bilmədi və üzünü ona sarı çevirmədən diqqətini bütünlüklə Mahmudəli Bəycana yönəltdi və onun üz cizgilərinə qədər hissə-hissə analiz etməyə başladı. Fizioqnomika elmi buna hər cür şərait yaradırdı. Fizioqnomika elmi də onun mənəvi saflığından xəbər verirdi. İndi səhranın kontinental iqlimi bir qədər sərinlik gətirmişdi. Gündüz bu yollarda hökmranlıq edən istinin hərələri əlli dərəcəyə çatırdı. Artıq yolun tən yarısını dəf etmişdilər. Birdən Mahmudəli gözlərini açdı və:

–Ustad, Siz AEM barəsində geniş məlumat vermədiniz axı.- dedi.

Pöfekt Aza gülümsədi.

– Mahmudəli, Yerdə olan çox proseslər yerdən kənar qüvvələr tərəfindən idarə olunur. Ona görə də Dalay-lama heç bir kənar qüvvəyə bağlı olmayan, tam azad bir təşkilat yaratmağı qərara aldı. Bu təşkilat bəşəriyyətin gələcəyindən, onun kosmik elmi zəkaya çatma bilməsindən, bəşər elminin nəaliyyətlərini bütün aləmlərlə paylaşmaqdan və elmin gücü ilə bəşəriyyətin keşiyində dura bilməkdən ötrü lazımdır. Dünya elmi çox şeyə nail olub. Ancaq onu daha da irəliyə aparmaq vacibdir. Biz hər hansı bir məsələyə girişərkən ona Yer dünyasının bütün elmi zəkası kontekstindən yanaşıırıq. Çünki bəşər elminin ən adidən ən mühüm və fundamental kəşfinə qədər hər şeyi kodlaşdırma bilmişik. Konkret məsələ barədə düşünərkən Aristoteldən tutmuş Arximedə, Hipokratdan tutmuş Avetsinaya, Nyutondan tutmuş Eynşteynə qədər hamısının zəkası mikroçiplərin vasitəsilə bizim beynimizdə olur. Bu zaman bizim müdriklərin beyni, zəkası öz imkanlarının otuz faizinə qədəri ilə işləyir. Halbuki, adi halda hətta dahilərin də beyni cəmi yeddi faizlə işləyə bilər. Səncə bunlar azdır? Məncə bu qədər məlumat kifayətdir. Qalanı barədə AEM-dən kənarda danışmaq tam qadağandır.

Mahmudəli güldü, Pöfekt Aza isə özünə məxsus tərzdə gülümsədi. Bir müddət yenə kimsə danışmadı. Birdən çox incə, amma diqqəti cəlb edən bir zəng səsi eşidildi. Pöfekt Aza nə xətlədisə qurşağındakı kəmərinə əl atdı və cibindən bir kiçik qurğu çıxarıb, bir neçə düyməsini basdı. Bununla o, AEM-lə birbaşa əlaqə yaratmış oldu. Orada müdriklər onların vəziyyəti ilə maraqlanırdılar. Pöfekt Aza kiçik qurğunu Mahmudəliyə sarı tutdu və indi o da bu kiçik ekranda bir çox yeni müdriklərin nurani simasını gördü. Ağ saç-saqqallı, ağ geyimli bu müdriklər Mahmudəliyə çox diqqətlə baxır və təbəssümlə başlarını yırğalayırırdılar. Sonra bir köməyə ehtiyac olub-olmaması ilə maraqlandılar. Lazım olacağı təqdirdə uzağı üç saata daha bir neçə müdrik özünü Məkkəyə yetirə bilərdi. Pöfekt Aza buna ehtiyac olmadığını bildirdikdə onlara uğurlu ziyarət və tezliklə Ali Məkana dönmələrini arzuladılar və rabitə başa çatdı.

Yol isə bitib tükənmək bilmirdi. Qarşıda hələ çox uzun məsafə qalmışdı. İndi də Pöfekt Aza daxilən bir narahatçılıq hiss etməyə başlamışdı. Tədricən hər şeydən, hətta qarşı oturacaqda oturmaş Mithundan da şübhələnirdi. Mithun elə əvvəldən gözünə yaxşı görünməmişdi. Eyni zamanda yuxu gözlərindən tökülür, özündə fizioloji yorğunluq hiss edirdi. Yuxuya gedib, sayıqlığı itirəcəyindən ehtiyat etdi. Hər hansı mövzuda söhbət etmələri yuxusunu qaçırdı bilərdi. İndi Mahmudəlinin hər hansı bir qəliz sualına ehtiyac yaranırdı. Bu zaman elə Mahmudəli də nə barədəsə düşünür və o da qayğılı görünürdü. Diqqətini tam toplayardısı, bunu onun düşüncəsindən dəqiq oxuya biləcəkdə. Amma Mahmudəli kimi birisinə münasibətdə bunu ayıb hesab etdi. Hər nə cür olsa, bu da bir gizli müdaxilə sayılacaqdı. Bunun halallığını ala biləcəkdimi?

– Vaxt var ikən Məkkənin də əvəzinə indi sənə digər suallarına cavab verə bilərəm!– Pöfekt Aza nəhayət belə deməklə onu növbəti söhbətə cəlb etməyə çalışdı.

Mahmudəli bunu gözləmədiyi üçün ona bir qədər çaşqın nəzərlərlə baxdı və nəsə anlamaq istədi. Sonra isə utandığı hiss olundu.

– Vallah, çox sual verməyi heç münasib hesab etmirəm. Əvvəllər bütün suallarımı internetin axtarış saytlarından və ya ustadım Sədi əfəndidən almağa çalışardım. Ancaq heç onda da bu qədər sual yaranmırdı. İndi mənim üçün yeni bir dünya açılır. Əvvəlcə ona sevinirəm ki, dünya sahibsiz deyilmiş, onun elə insanlar arasında da ciddi təəssübkeşləri varmış. Mən isə bunları bilməmişəm. Hər şeyi bilmədən özümü kor kimi hiss edirəm. Xüsusən Mason məni indi daha çox cəlb edir. Ustadım da mənə Masondan qorunmağı tapşırırmışdı. Axı niyə? Lütfən mənə bu mason barədə hər şeyi danışın! Mən onlardan nə üçün qorunmalıyam axı?!

Bu “mason” söhbəti onun düşüncəsindən nə üçün çıxmırdı? Pöfekt Aza əvvəlcə bunu fikirləşdi. Bəlkə də bu ifadədə nəsə xoşagəlməz məqamlar hiss edirdi.

– Çox qabartmağa və narahat olmağa dəyməz, əziz dost! Böyük həqiqətin qarşısında Mason nədir ki? Əslində bir söz olaraq “mason” sözü hərfi mənada “azad bənnalar” deməkdir. Masonun məxvi struktur, güc birliyi və təşkilat halında yaranışı on səkkizinci əsrin əvvəllərinə, Böyük Britaniyaya gedib çıxır. Sonra mason Amerika Birləşmiş Ştatlarında özünün hakimiyyət zirvəsinə qalxdı. Ən böyük masonlar sırasına ABŞ-in qurucusu, ilk prezidenti Corc Vaşinqtonun adı daxildir. O, masonluğu dünya ağalığı iddiasına qovuşdurdu. Sonralar hətta Corc Vaşinqtona qoyulan abidə də mason nişanlarına müvafiq formada tikilmişdi.

– Həmin abidə qalır mı?

– Xeyr! Bu böyük və məşhur abidə XXIV əsrdə amerikalıların özünün xüsusi xidmət orqanları tərəfindən partladıldı və bu partlayışın guya ki, bir indoneziyalı terrorçunun törətdiyini bəhanə gətirərək, NATO qüvvələri İndoneziyaya hərbi müdaxiləyə keçdi. Bu müdaxilə isə İndoneziyanın yox, NATO-nun süqutuna səbəb oldu. Yaranışından etibarən dünyaya iqtisadi, sonra həm də siyasi ağalığa etmək istəkləri ilə və gizli şəkildə məşğul olan masonçuluğun əsas hədəfi həm də çox qüdrətli dünya hakimiyyət əldə etmək idi. Amma onlar bundan ötrü hər bir insanın qəlbinə hakim olmalı olduqlarını sonradan başa düşdülər.

– Bu masonçuluq deyilən qüvvə nə vaxt, harada yarandı?

– Harada yaranmasından daha çox harada formalaşmasını soruşsan maraqlı olar. Masonçuluğun öz başlanğıcını Yerusəlimdə– müqəddəs Qüds şəhərindəki Süleyman peyğəmbər Sarayını inşa etmiş bənnalardan başladığını bildirirlər. Onlar özlərinin memarlıq bilgilərinə və özlərinin pərgər, malakeş, çəkil və digər alətlərinə mistik-fəlsəfi mənalı verirlər. Kilsələr tikməkdə peşəkarlaşmış bu bənnalar digər şəhərlərə keçmək, oralarda da tikinti aparmaq səlahiyyəti qazanmışdılar. Hər yerdə onlardan danışılırdı, bir kimsə onların sirrini öyrənə bilmirdi. Bu sirr saxlama prinsipi, eləcə də pilləvari, gizli rəhbərlik qaydaları çox maraqlı və cazibədar idi. Elə bu prinsiplərinə görə öz yaranışından çox sonrakı əsrlərdə mason tamam başqa məqsədlərə yönəldi. Onların məqsədi daha heç də memarlıq sirləri ilə bağlı olmadı. Bu forma və üsullarla qüdrətlənmək mümkün olduğu halda onlar bu qüdrətlə ölkələrin siyasətinə təsir etməyə, hakimiyyətləri, bütövlükdə dövlətləri idarə etməyə, dünya siyasətini formalaşdırmağa başladılar. Bu zaman yəhudilər Masonun tərkibində böyük sayı və çəkiyə malik idi. Buna onların bir xalq olaraq fitri üstünlükləri də yol verirdi. Tarixin bütün mərhələlərində onlar Masonun ən yuxarı pilləsinə qədər təmsil olunmuşdular. Əqli imkanları yol verdiyi üçün bu onlarda yaxşı alınırdı. Amma siyasi mahiyyət, dünya ağalığı iddiası indi Masonu da zəiflətdi. Dünyanın bu səviyyəyə düşməsində onların günahı heç də az deyil. Bizdə olan məlumata görə indi onun pillələrində özündən yuxarıdakı pillədə boşalmış yerləri tuta biləcək şəxslər çatışmır. Bəzi pillələr tamamilə ləğv olunmuş və ya üzvləri azalmışdır. Amma bu yenə də onları dünya ağalığı iddialarından döndərmir. Yenə bildirirəm, dünya ağalığı isə hər bir şəxsin qəlbinə hakim olmaqdan keçir. Bayaq dediyim kimi, buna görə onlara yalnız yeni bir din lazımdır. Bəşəriyyətə daha yeni bir dinin gələcəyinə inam isə yoxdur. Müxtəlif istedadlı, dahi şəxsləri öz ətraflarına cəkməklə

nəsə etməyə çalışırlar. Ancaq alınmır ki alınmır. Bunun üçün onlarda əsas çatışmayan peyğəmbərdir. Peyğəmbərlik səviyyəsində bəşər övladı isə indiki zamanda heç yoxdur.

Eşitdiyi bu fikirlər Mahmudəlini qane etmədi.

– Axı bunların mənə nə aidiyyəti var? Mən ki dünya ağalığı iddiasında deyiləm!

Son fikrə hər ikisi dodaqucu gülümsədi. Yol kənarındakı lövhələrə əsasən qarşıda heç bir yaşayış məntəqəsindən keçməyəcəkdilər. Amma sağ və sol tərəflərə istiqamətlənmiş buralarda bir sıra şəhərlərin olduğunu göstərirdi. Ən gec halda bir saata Məkkəyə çatacaqdılar. Pöfekt Aza daha nəşə demədi və diqqətini qarşıda və çox irəliddə, yol kənarında durmuş avtobuslara sarı yönəltdi. Bunlar yəqin ki həcc ziyarətinə gedən avtobuslar idi. Bəlkə də avtobuslar xarab olmuşdu. Pöfekt Aza diqqətini topladı və bu insanlara nə ilə kömək edə biləcəyi barədə düşündü. Bu zaman o, sürücü Mithunun narahatlıq keçirtdiyini hiss etdi. Buna təəccübləndi. Eyni zamanda Mahmudəli də dodaqları altında dua oxuyaraq diqqətlə və qaşlarını da çataraq ön şüşədən irəliddə görünən mənzərəyə sarı baxdı.

– Bunlar yəqin ki, bizim həcc yoldaşlarımızdır!– o dedi.– Onlar nə üçün dayanıblar ki? Axı gün çıxana kimi yubana bilərlər. Bəlkə maraqlanaq? Bəlkə nə ilə kömək edə bildik.

Pöfekt Azanın irəliyə dikilmiş baxışları qıyıldı, tədricən siması ciddiləşdi. Nə edəcəyini müəyyənləşdirmək üçün banqladəşli sürücü Mithun da başından qulaqlığı çıxartdı və bir neçə dəfə arxaya çevrildi.

– Mithun, sən çox narahat olma, maşını da saxlama, deyəsən o avtobusları quldurlar dayandırır.

– Necə?!– Mahmudəli Bəycan heyrat və həyəcanla Pöfekt Azaya baxdı.– Basqın?

Elə bu zaman iki nəfər üzə bağlı, əli silahlı adam yolun sol tərəfinə, taksomobilin işığına sarı çıxdı və onlardan biri maşını saxlamalarından ötrü əlini qaldırdı. Sürücü Mithun qorxu və çaşqınlıq içərisində yenidən geriye çevrildi. O, əlini uzadıb onsuz da səsi eşidilməyən maqnitafonu söndürdü və bu məqamda özünü tamam karıxmış kimi apardı. Deyəsən indi bu maqnitafon heç də nəşə bir mahnı səsləndirmirdi. Bütün gözlənilməz məqamda maşını gülləyə tuta bilərdilər. Pöfekt Aza sürücü Mithuna ingilis dilində:

– Maşını avtobusun arxasında saxla!– əmrini verdi.– Bu çox təhlükəlidir! Amma narahat olmayın,– deyər arıyca əlavə etdi.

Mahmudəli Bəycan təəssüf hissi ilə inildədi:

– Sədi əfəndi bu təhlükəni nəzərdə tuturmuş! Mən axı yuxuda da görmüşdüm!

Eyni zamanda taksomobilin təkərləri beton yolu qucaqlayıbmış kimi avtobusun arxasında dimdik dayanıb durdu. Banqladəşli sürücü Mithun indi daha çox həyəcanlı idi və öz dilində narazı ahənglə donquldandı. Mahmudəli Bəycan baxışlarını onlara sarı gələn adamlardan çəkmədən və indi bir qədər ucadan “Ləbbeyk- Əllahümmə- ləbbeyk!” deyər dua oxumağa başladı. Pöfekt Aza isə bir əli ilə çantasından sənədləri çıxartmağa çalışdı. Sənədləri tapan kimi maşının qapısını açdı. Arxasınca Mahmudəli Bəycanın “Sən onları öldürmə, günahdır!” dediyini eşitdi. Və onun eşidə biləcəyi səslə “Çalışaram ki, mən özüm şəxsən onları öldürməyim” cavabını verdi. O, taksomobildən düşən kimi bu naməlum adamlarla üzbəüz qaldı. Gələnlərin bir əlində gur işıq saçan fənər vardı.

– Ey qoca, tez ol, sənədləri ver!– deyər gələnlərdən biri əlindəki qara uzunsov silahı və gur işıq verən fənəri ona sarı tuşladı.

O biri silahlı isə fənərini taksomobilin içərisinə tutub, “Maşındakılar bayıra çıxsın” əmrini verdi. Amma sonra fənəri maşının içərisinə uzatmış vəziyyətdə donub qaldı. Sənədlərə baxan silahlı maşının pəncərəsinə fənəri tutub, əlindəki pasporta və Mahmudəli Bəycanın üzünə baxdı. Sonra o dərinə köks ötürdü, üzündəki örtüyü çəkdi və cibindən bir kiçik mobil telefon çıxartdı. İndi o çox arxayın, hətta sevinibmiş kimi görünürdü.

– Ya Məlik, növbəti hədəf də əlimizdədir! – o, ağzını mobil telefona tutaraq və ərəbcə belə dedi.

Ancaq bu andaca o cərəyan vurubmuş kimi qurudu, hətta təbəssümünü də dodağında olduğu kimi donub qaldı. Pöfekt Aza onun əlindən mobil telefonunu aldı.

– Ya Məlik, danışan ağlibaşlı xilaskardır. – dedi.– Bu saat sənin bütün dəstə üzvlərin buradakı zəvvarlardan kənar durmalıdır. Əks təqdirdə bir neçə saatdan sonra bütün ağlibaşlılar Məkkədə olacaqlar! Vaxt gedir.

Sonra o mobil telefonu sənədlərə baxan silahının qulağına yapışdırdı. Silahlı donduğu vəziyyətdən çıxıb bilmirdi.

– Biz nə edəcəyimizi bilmirik.– o ixtiyarsız halda telefona dedi.– Bu adam bizi tamam qurudub! Tərpənmək də olmur.

Pöfekt Aza sonra mobil telefonu onun qulağından araladı və bir kənara tulladı. Eləcə onun əlindən sənədləri də aldı və maşının aşağı çəkilən pəncərəsindən Mahmudəli Bəycana uzatdı. Daha sonrakı anlarda o əllərinin içini avtobuslara sarı tutdu və döyüş duruşunu aldı. Birdən Mahmudəli Bəycanın heyranlıq dolu baxışları altında avtobuslar tərəfdən bir dəstə silahlı çıxdı və nizami yürüşlə onlara sarı qaçırdılar. Mahmudəli və sürücü bundan həyəcanlandığı halda onlar gəlib taksomobilin yanından keçdilər, arxada, yolun sağ və sol tərəfləri boyuca iki sırada düzöldülər. Bütün bu hərəkətlər qeyri-ixtiyari icra olunurdu. Pöfekt Aza daha onlara əhəmiyyət vermədən avtobuslara sarı getdi. Burada o, adamlara:

– Təcili yola düşün! – tapşırığını verdi.

Pöfekt Aza eyni cür aram addımlarla taksomobilə yaxınlaşarkən arxada üzbəüz və bir-birinə silah tuşlamış iki dəstə durmuşdu. Maşına minən kimi banqladəşli sürücü:

– Siz onlara nə dediniz, cənab?– deyər heyranlıq soruşdu.

– Dedim ki, bu insanlar zəvvarlardır, onları saxlamaq, soymaq böyük günah, həm də cinayətdir. Onlar da səhvlərini başa düşüb, üzr istədilər, peşiman oldular, vəssəlam.

Deyəsən banqladəşli sürücü nəşə anlaya bilmədi və yenə də öz dilində nəşə donquldanaraq, matoru işə saldı. Əvvəlcə avtobuslar öz sənişinlərini götürüb, hadisə yerindən uzaqlaşdı, sonra isə taksomobil irəliyə doğru hərəkət etdi. Yol kənarındakı dəmir lövhədə müxtəlif şəhər adları yazılmışdı. “Məkkə” adının altında düz işarə vardı. Maşın da bu işarəyə uyğun hərəkət etdi. Mahmudəli Pöfekt Azaya heyranlıqla baxaraq gülümsəyirdi. O, pəncərədən geriye baxaraq və orada düzülən silahlılara nəzərən:

– Onlar ölümə layiq idilər,– dedi.– Axı bütün zəvvarlar həcc zamanı Allahın qonağı sayılır. Heyf ki, indi bu torpaqda qan tökülməsi günahdır, yoxsa...

– Yoxsa onları məhv etmək vacibəti yaranardı, eləmi? Cihad! Elə mən də düşünürəm ki, onları aradan götürmək lazımdır. Ancaq qoy bu günahı da elə onların özü qazansın!

Pöfekt Azanın bu sözlərindən sonra arxada – alaqaranlıq maqistral yol üstündə qarşı-qarşıya durmuş tərəflər qeyri-şüuri olaraq, səssiz silahlardan parlaq atəşə açdılar və sonuncu nəfərə qədər bir-birlərini güllələyib, yoldan kənara aşırıdılar. Bu zaman sürücü Mithunun ağzı açılıb qalmış, nəzərləri isə qapı güzgüsündən arxaya dikilmişdi. Pöfekt Aza salon güzgüsündən arxaya baxaraq, orada baş verənlərə məmnunluqla gülümsədi. Mahmudəlinin isə yumruqları düyünlənmişdi.

– Həcc səfəri olmasaydı, mən onlarla vuruşub, heç olmasa bircəciyini öldürmək istərdim. Kafirə qarşı hər cür mübarizə cihad sayılır axı!

– Sən kimisə öldürməyə qadirsənmi?! – Pöfekt Aza təəccüblə soruşdu.

Mahmudəli əvvəlcə cavab vermədi, sonra isə:

– İnsanın içində qeyrət, namus, abır, həya, Allah xofu olmadıqda o İblisdən daha betədrir! O biri dünyada bunlar Allaha nə cavab verəcəklər?

Pöfekt Aza aradan gərginlik götürülsün deyər bir müddət susmağı qərara aldı. Mahmudəli gözlərini yumub, dodaqları altında sakitcə dua oxuyurdu. Sonra o dualarına son verib gözlərini açdı və əvvəlcə Pöfekt Azaya sarı:

– Bizi həm də mənim mövlam xilas etdi!– dedi.

Pöfekt Aza bir müsəlmanın qəlbindəki bu qədər böyük inam və imana heyranlıq elədi. Bu müsəlmanların Allaha bu qədər böyük inamının əsas səbəbi nədə idi? Buna səbəb şərqli istiqanlıq ola bilərdimi? Bəlkə tamam başqa səbəblər də vardı? Bir anın içində Pöfekt Azanın düşüncəsinə

dən çox suallar axıb keçdi. Amma dəqiq cavab tapa bilmədi. İlk dəfə idi ki, hansısa suallar qarşısında aciz qalmışdı. Bəlkə də Ali Elmi Məkanda “zəka papağı” adlanan xüsusi şlemi başına taxardısı və bəşəriyyətin yüzrlə dühasının zəka kodlarını özü üçün işə salardısı, bu suallara dəqiq cavab tapa bilərdi. Amma “zəka şlemi”nin ağırlığını çəkmək çox çətin olur, beyin yorulur, bir neçə həftə öz gündəlik halına düşə bilmirdi.

Röfekt Aza içəridəki bədbin və həyəcanlı əhvalı tamam dəyişmək üçün:

– Məncə hər hansı bir vəziyyətdə atacağı addımın sonunu düşünə bilməsi şəxsin ağıllı olmasına dəlalət edir. Məsələn, sən indi o quldurlarla qeyri-bərabər döyüşə atıldındısa, onlardan birini öldürməyin heç də ağıllı hərəkət olmazdı. Çünki digərləri də səni öldürəcəkdilər.

Mahmudəli arxayınqla gülümsədi.

– Elədir, amma susub dözərdimsə və bu zaman öhtəmdə bir qadın xeylağı da olardısı, sonra öz acizliyimi, namusumun tapdalandığını hər dəfə düşünəndə elə hər dəfə ölərdim. Min dəfə ölməkdən və əzab çəkməkdənsə, bir dəfə ölmək daha yaxşı olmazdı? Əgər yanımda qadınım olardısı və onun namusu təhlükəyə düşərdisə, mən heç fikirləşmədən ölümə atıldım!

– Sən dəmi?! – Pöfekt Aza heyrləndi. – Qeyrət, namus məsələsi. Bu nə demkdir ki?

– Bunu şərh və izah etmək çətinidir. O anda şərqlinin sanki beyin tormozlanır. Şərqliləri yazılmış qanunlardan daha çox yazılmamış qanunlar idarə edir! Bizcə sonunu düşünən qəhrəmanlıq edə bilməz!

Pöfekt Aza başını razılıqla tərpətdi.

– Hə, elədir! Deməli, elə bu qeyrət-namus anlayışına görə müsəlman-Şərq ölkələrində əxlaqsız qadınlar tarixən daha az olmuşdur. Çünki onları qoruyan və qarşısını kəsən qeyrət-namus anlayışı vardı.

– Qeyrət, namus anlayışı daha çox kişilərə aiddir, qadınları ailədə, cəmiyyətdə, həyatda əxlaqsız və utanc gətirə bilən hərəkətlərdən yayındıran, onların qarşısını kəsən, yolunu bağlayan qüvvə təkcə qorxu və hədə deyil, onların içində fitrədən hakim olan abır, həya və ismət duyğularıdır. Yəni daxilən utanma hissinin çox güclü olması.

– Belə başa düşək ki, abır, həya qəbahətlər pardəsinə bürünmüş qadınlıq bədən üzvləri ilə bağlı bir nəsnədir. Yəni qadının daxili qadağaları!

– Elə də başa düşmək olar. Amma tam yox.

– Bu qadın üçün daha çox spesifikdirsə, elə çıxır ki, Şərq kişisində abır, həya olmur?

– Əlbəttə olur! Əgər olmazdısa, onda kişilər qeyrətsizliyi, namussuzluğu qəbul etməkdən çəkinməzdilər. Bunu qoymayan həm də abır-həyadır axı. Bunlar yanaşı və bir-birlərini tamamlayan duyğulardır. Abır, həya olmazdısa, Şərq kişisi də homoseksualizmi və qeyri-etik digər əməlləri adicə qəbul edərdi.

– Bəs axı bu şərqililər başqa dillərə tərcümə olunmayan o duyğulara necə nail olurlar?! – Pöfekt Aza nəse fikirləşərək belə soruşdu. – Buna görə hökmən mömin müsəlman olmaq lazımdır?

Mahmudəli başını buladı.

– Mömin müsəlman olmaq çox da asan deyil. Hətta namaz qılırsa da və İslam ehkamlarını həyata keçirdirsə də, bu hələ heç də onun mömin müsəlman olduğunu isbata yetirmir. İslamın Üsuliddin və Firuiddin adlı iki əsas hissəsi var. Əsil möminlik onlara tam və qəlbən əməl etməkdən keçir.

Pöfekt Aza vaxt var ikən bu barədə bilgilərini təzələmək istədi.

– Elə çıxır ki, əsil müsəlman Üsuliddini və Firuiddini qəlbən qəbul və ona tam əməl etməlidir. Mən düzmü başa düşdüm?

Mahmudəli baxışlarını qarşıdakı yoldan ayırmadan razılıqla başını tərpətdi. Sonra isə bu barədə öz bilgilərini yoxlayırmış, ya da bu haqda imtahan verirmiş kimi danışdı.

– İslamın əsasları iki hissədən ibarətdir: Üsuliddin, yəni dinin kökü və Firuiddin – dinin budaqları. Üsuliddin beş hissədən ibarətdir: Tohid, Nübuvət, Miad, Ədl və İmamət. Əhli təsənnə qardaşlarımız Ədl, yəni ədalət – Allahın adil olmasını və İmaməti – on iki imamı qəbul etməirlər. Firuiddin isə ondur: Namaz, Oruc, Həcc, Cihad, Xüms, Zəkat, Əmr-beməruf, Nəhyəz-Münkər,

Təvəllə və Təbərrə. Əsl müsəlmançılığı tanımaq və qəbul etmək üçün məhz bunları bilmək, bunları qəbul və bunlara tam əməl etmək vacibdir.

–Bütün müsəlmanlar buna tam əməl edirmi? –Pöfekt Aza maraqla soruşdu.

Mahmudəli təəssüf hissi ilə köks ötürdü.

– Hər şeyin doğrusunu Allah bilər, mənim bütün müsəlmanlar barədə hökm çıxartmağa ixtiyarım və haqqım çatmaz. Ancaq təxminən onu deyə bilərəm ki, heç də hamısı deyil. Halbuki bu halda müsəlmana bir kimsənin gücü çatmaz və o, bu dünyanın həqiqi əsrəfinə çevrilərdi.

Mahmudəli Bəycan beləcə mükəmməl fikirlər söyləyir, Pöfekt Aza isə onun bu qabiliyyətini hiss edərək həzz alırdı. Sonra o üsuliddin və firuiddinin hər bir maddəsi barədə geniş məlumat verməyə başladı. Bu söhbət indi ona həm də mənəvi zövq verirdi. Ən əsası o idi ki, Mahmudəli artıq bir saat əvvəlki xoşagəlməz hadisənin təsirindən tamamilə qurtulmuşdu. Bircə onu tezliklə Ali Elmi Məkana çatdırı bilsəydi! Pöfekt Aza belə düşünərkən birdən qarşı tərəfə – sürücü Mithuna sarı daha güclü enerji axımını hiss etdi. Zənni onu aldatmırdı və əlinin içərisini önə tutaraq, buna əmin olmaq istədi. Mahmudəli isə bunun fərqi varmı, şövqlə məlumat verməkdə davam edirdi. Pöfekt Aza məmnun təbəssümlə onu dinləyir, amma həm də qarşı oturmaqda oturmuş sürücü Mithuna sarı baxırdı. Lakin eyni zamanda çoxdan düşüncəsində konkret cavabla üzləşməyən bir sualını da əsirgəmədi.

– Bu şeylik konkret nə deməkdir axı? Ən sadə dillə desək...

Mahmudəli də eyni ilə onun özü kimi dodaqucu gülümsədi.

– Şeylik əslində... Baxın, Siz İslamın saflığına tərəfdarsınız mı?

– Bəli! – Pöfekt Aza onun məntiqi vərdişlərinin səviyyəsini yoxlamaq üçün indi həm də qəsdən sadələşməsinə dilləndi.

– Siz Quranın tərəfdarsınız mı? – Eyni cavab səsləndi. – Bəs Siz İslam peyğəmbərinin tərəfdarsınız mı? – Yenə də cavab “Bəli” oldu. – İslam peyğəmbərinin ailəsinə hüzm, faciə baş verərsə, onun qızı, nəvələri, kürəkəni öldürülərsə Siz buna görə onun halına yanmağı, ona başsağlığı verməyi özünü borc hesab edərsiniz mi?

– Əlbəttə! Məncə bütün müsəlmanlar bunun tərəfdarı olar, elə mən də.

– Elə isə Siz də şeyəsiniz. Çünki şeyə elə tərəfdar deməkdir. Haqqın, ədalətin, peyğəmbər vəsiyyətlərinin tərəfdarı!

Belə güclü məntiqin qarşısında Pöfekt Azanın gülümsəməkdən qeyri çarəsi qalmadı.

– Lakin kafirə qarşı radikal olduqları qədər də şeyələr başqalarına münasibətdə rəhimdil olurlar. Onlar düşmən olsa belə, qadına, körpəyə, qocaya atəş açmazlar! Onların insana inamı, etibarı, məhəbbəti daha çoxdur! Sizə elə gəlmirmi ki, bu heç də tam doğru qərar deyil!

– Sizi anlamadım, ustad! – Mahmudəli ona sarı təəccüblə çevrildi.

– Bu çox qüsurlu və səhv cəhətdir, əziz dost! – Pöfekt Aza dedi. – Bu əqidə ilə yaşayan şeyələrin başı həmişə ağrıyır. Hamıya hədsiz inam, məhəbbət onun tez-tez aldanmasına, peşimançılıq keçirtməsinə səbəb olacaq. Bir siyasət adamı üçün bu böyük qüsurdur.

– İcazə versəydiniz mən Sizinlə razılaşmazdım, ustad. Məncə bu, şeyələrin ən böyük uğurudur. Şeyələr acizlərə ehtiram göstərsə, bunun nəyi pisdirdi ki?

– Məsələn, bizim sürücü Mithunun arıq, miskin görkəmi səni təsirləndirdiyi kimi.

Mahmudəli nədəsə deməyə macal tapmamış, Pöfekt Aza üzünü qarşı oturmaqda oturmuş sürücüyə sarı tutdu və bayaqdan danışdıqları türk dilində ona:

– Mithun, sən maşını qarşıdakı reklam lövhəsinin yanında saxlayasan! – dedi.

Sürücü buna bənd imiş kimi tez “Baş üstə!” dedi və tədricən sürəti azaltmağa başladı. Bu anda Mahmudəlinin ağzında sözü donub qaldı və o gah qarşı tərəfdəki sürücüyə, gah da Pöfekt Azaya baxdı. Pöfekt Aza isə qətiyyətlə təəccüblənmir, yenə də özünəməxsus tərzdə dodaqucu gülümsəyirdi. O, Mahmudəliyə göz vurub, diqqətini qarşı tərəfdə oturmuş bu arıq, qarashın sürücüyə sarı yönəltdi. Bütün yol boyu susmuş, özünü gah musiqiyə qulaq asan, azacıq ingilis, bir azca da ərəb dilindən başqa digər heç bir dili anlamırmış kimi göstərən bu sürücü indi qeyri-ixtiyari olaraq özünü ifşa edirdi. Onun türkcə bilməsini biruzə verməsi heç nəyə deyildi.

O çaşdırılmış və buna məcbur edilmişdi. Mahmudəli bunu başa düşdüyü üçün Pöfekt Azaya baxdı və gülümsədi. Pöfekt Aza isə özünü o yerdə qoymadı, əli ilə sürücüyə sarı işarə etdi.

–Görürsən...– dedi.– Bu da sənə inam, etibar nümunəsi! Mən onu hələ Mədinədə ikən münasib sanmadım. Sən isə onun məzlum görkəminə rəhm etdin. Bu rəhmlilik sənin gözlərini qapadı. Bu olmasaydı, diqqətli olardın və elə bayaq quldurlar maşını saxlayarkən Mithundan şübhələnərdin. Belə birisi nəyə görə, lap hətta öz ailəsinə, uşaqlarına görə olsun, səni güdaza verəcəksə, bu halda sən peşimançılıq hiss keçirməyəcəksənmi? Unutma, ağıllı adamlar sonradan peşiman olmamağa çalışırlar. Müdriklər isə ümumiyyətlə elə vəziyyətə düşmərlər ki, sonu peşimançılıqla qurtara bilsin.

Maşın qarşıdakı reklam lövhəsinin qarşısında dayanıb durdu. Bu zaman Mahmudəlinin simasına tam qətiyyət hakim idi.

– Lap əgər bu ağıllı addım sayılmayacaqsə da, lap əgər sonunda peşiman olacağamsə da, əgər mənə qarşı xəyanətin müqabilində onun balaları nədənsə xilas olacaqsə, işləri düzələcəksə, azadlıq tapacaqsə, xoşbəxt olacaqsə, buna görə xəyanət qurbanı olmağa da dəyər! Mən insanlara rəqib, ya da yad nəzərlərlə baxa bilmərəm, ustat!

Pöfekt Aza ona sarı çevrilib, heyratla baxdı, baxdı, nəsə anlamasa da bir söz demədi. Sonra o, sürücü Mithuna sarı döndü, sol əlini arxadan onun başına yaxınlaşdırdı. Mithun bu zaman özündən ixtiyarsız halda tərpənməz qalmışdı.

– Sənin etibar etdiyin bu Mithun vaxtı ilə Türkiyədə çalışıb. O, Şeyx Məlik ibn Sələfi adlı mötəbər bir şəxsin xüsusi xidmət dəstəsindədir, onun xüsusi tapşırığını yerinə yetirir. Çox güman ki, masona bağlı hansısa aşağı lojanın nümayəndəsidir. Onlar Məkkəyə gələn xüsusi adamları mühafizə edir, öz qərargahlarına təhvil verirlər. Bu dünyada izlənilməyən çox az adam varmış! Özü hər şeyi mənə səssizcə etiraf elədi. İstəyirsən danışdırım, öz dilindən eşit.

– Ehtiyac yoxdur.– Mahmudəli astadan bildirdi.

– Görünür, sən də həmin xüsusi adam statusuna maliksən. Hər ehtimala qarşı onun bir həftəlik yaddaşını silirəm. Daha narahat olmağa əsas qalmır. Amma... Eyb etməz, Ali Məkkəyə onsuz da hər şeyin daha doğrusunu dərk edəcəksən! Onda görəcəksən ki... Nə isə!

Bundan sonra Pöfekt Aza əlini arxadan sürücü Mithuna toxundurdu və diqqətini ona sarı məchul nöqtələrdə saxladı. Bu heç də az zaman aparmadı. Hətta Pöfekt Azanın alnında tərpuçurları göründü. Sonra o Mithuna sarı “ Mithun, sən yolumuzu davam edə bilərsən!” tapşırığını verdi. Maşın yerindən tərpəndikdən bir qədər sonra Mahmudəli Bəycan əlini Pöfekt Azanın qoluna toxundurdu və utancaq təbəssümlə gülümsədi. Bu təbəssüm üzrxahlıq ifadə edirdi.

Göyün qaranlığında sayrışan ulduzlar yerin qaranlığında bərq vuran işıqlardan daha az və daha aciz görünürdü. Uzaqda işıq seli altında bərq vuran bir şəhər vardı. Magistral yolda maşınlar sürətlə əks istiqamətlərə şütüyürdülər. Beton asfaltın üzərindən təkərlərin “qıjltısı” eşidilirdi. Sarı rəngli bir taksomobil üzərində ərəb və latın hərfləri ilə “Məkkə” yazılmış lövhənin yanından keçdi və qarşıdakı gur işıq seli altında qalmış möhtəşəm şəhərə daxil oldu.

Yolboyu daha çox bir istiqamətə şütüyən aftomobillər, yük maşınları, moto-buslar, taksomobillər, hidrofillər, piyadalar ritmik bir hərəkət axarına tabe idilər. Hər şey sanki “**Ləbbeyk-Əllahummə-Ləbbeyk!**” deyirdi.

Mahmudəli taksomobilin pəncərəsindən heyranlıqla şəhərin küçələrinə baxırdı. Sübhün bu çağında küçələr maşın və adamla qaynaşırdı. Ağ boyalı çoxmərtəbəli binalar küçə fənərlərinin göy, ağ, sarı rəngli işıqları altında heç də sonacan aydın görünmürdü.

–Mithun, sən maşını qarşıdakı lakontanın qarşısında saxla!– Pöfekt Aza sürücü Mithuna türkə növbəti tapşırığını verdi və zəhmət haqqı olaraq ona bir dəst pul uzatdı.– Mithun, burada sənənlə şərtləşdiyimizdən daha artıq məbləğ var ,– dedi.

Onlar taksomobildən düşüb lakontanın qapısına doğru getdilər. Sarı rəngli taksomobil hərəkətə gəlib uzaqlaşdı. Lakontanın bir ayrı qapısından çıxan ağ ehram geyimli iki nəfər yaxınlıqdakı ağ rəngli taksomobillə tərəf getdilər, sürücüyə nəsə bildirmədən və birbaşa salona daxil oldular.

Pöfekt Aza sürücüyə:

– Bizi Məkkənin ən bahalı otelinə aparın!– dedi və indi kürəyini arxayınçılıqla oturacağa söykədi.

Nə qədər işıqlı görünə də, ətrafda şüküm üçün bircə ağac, bircə kol, ot, çəmən və çiçək yox idi. Ağ taksomobil möhtəşəm, hündürmərtəbəli binalardan birinin qarşısında dayandı. Burada çoxlu və zəngin hidrofilyar avtobuslar durmuşdu. Mehmanxananın qarşısında kifayət qədər qələbəlik idi. Mahmudəli gözücu baxdı və hotelin ən azı 40-45 mərtəbəli olduğunu təxmin etdi. Giriş qapısının üstündə “Abraj-el Bait” adı və qızılı rəngli 5 ulduz əks olunmuşdu. Vestibülə daxil olan kimi buranın ultra-lüks hotel olduğu bir daha bəlli oldu. Menecer 33 kvadratmetrlik studiya tipli, hərlənən otağın bir həftəlik icarəsi üçün Pöfekt Azadan 50 min dollar tələb etdi. O isə heç bir söz demədən çek kitabçasını çıxartdı və rəqəmi yazıb, vərəqi administratora uzatdı.

Əvvəlcə Pöfekt Aza, sonra Mahmudəli Bəycan əllərindəki bağlamayı mehmanxana otağının qarşı-qarşıya qoyulmuş çarpayılarının üstünə qoydular. Birdən nə gördülərsə ikisi də heyrət içərisində donub qaldı. Qarşıdakı böyük şüşə arxasından içəriyə işıq süzülürdü. Heyrət içərisində bu pəncərəyə yaxınlaşdılar. Aşağıda Məscidül-həram, onun həyətidə isə qara örtüyə bürünmüş Kəbə evi görünürdü. Kəbənin həyətidə on minlərlə müsəlman onun ətrafına dolanır, təvaf əməlini həyata keçirirdilər. Ətrafda minarələr və gur işıq saçan proyektorlar görünürdü. Məscidül-həram hər tərəfdən çoxmərtəbəli, hündür binalarla əhatələnmişdi. Sol tərəfdə uçan bir neçə böyük binanın orta mərtəbələri ardıcıl olaraq və sanki məscidin üstünü Günəş şüalarından qoruyacaqmı kimi, qovsvari formada irəli uzanmışdı. Əgər ora da mehmanxana idisə, onun sakinləri yəqin ki, özlərini birbaşa Kəbənin yanında və ya üstündə hiss edəcəkdilər. Görəsən bu günah deyildimi? Kəbə ilə bağlı heç bir şəkildə, filmə belə biabırçı görüntü ilə qarşılaşmamışdı. Ona görə də Pöfekt Aza diqqətini ilk cəlb edən bu gözəllik və sehrin qarşısında çox məftun olaraq qalmadı. Mahmudəli isə özünü ələ ala bilmirdi. Onun yanaqlarından göz yaşlarının süzülür, dodaqları dualar oxuyurdu.

Onlar mehmanxanadan çıxarkən əllərində balaca su qabı vardı. Suyu da yeriyərək içib, boş qabı zibil qutusunun içərisinə atdılar. Məkkənin havası susuzluq verirdi. Məscidül-həram “Abraj-el Bait” mehmanxanasının lap yaxınlığında idi. Əslində o bu hündürmərtəbəli mehmanxanalar kompleksinin lap yaxın əhatəsində qalmışdı. Mahmudəli bu qədər namünasibliyin fərqi deyildi, indi öz həyəcanını və sevincini gizlədə bilmirdi. Bu da möhtəşəm Məscidül-həram! O bu möhtəşəm binanın həmişə şəkillərini görmüşdü. İndi isə onunla üzbəüz idi və ona doğru gedirdi. Dili “Ləbbəykə-Əllə-hummə-ləbbeyk!” deyərək dua oxuyur, gözləri isə sevinc yaşları süzülürdü. Ətrafda ağ geyimli insan seli su kimi Məscidül-hərama doğru axırdı.

Səmədə aşağı əyilibmiş kimi daha böyük görünən və daha gur işıq saçan Ay da sanki Kəbə evini ziyarətə gəlmişdi. Ay parçalandıqda bu evə, oradakı müqəddəs “Qara daş”a da zərər yetirəcəkdimi?

Pöfekt Azanın simasına heyranlıq hakim kəsilmişdi. İndi həm də içində qərribə xof hiss etməyə başlamışdı. Bu heç də qorxu xofu deyildi. Pöfekt Aza bu hissənin Allah qarşısında böyük məsuliyyət olduğunu başa düşməyə başlamışdı. O, dünyanın ən böyük alimlərindən biri ikən indi həm də özünü bir körpə uşaq qədər aciz, köməksiz və biliksiz hiss edirdi. Pəsdən səslənən “Ləbbəykə-Əllə-hummə-ləbbeyk!” nidaları bu aləmin ən gözəl musiqisi kimi ətrafa hakim kəsilmişdi. Bu zaman birdən reproduktorlardan sübh namazının azan səsi ucalmağa başladı. Çox əzəmətli səs və çox ecazkar bir mənərə ilə üzbəüz qaldılar. Sübh namazının niyyətini tutub, küçədə sıra ilə düzülmüş su krantlarının altında dəstəməz aldılar. Qoluna toxunmasaydı, deyəsən Mahmudəli Pöfekt Aza ilə birlikdə olduğunu unutmuşdu. Ayaqlarındakı sandal onlara sərbəst hərəkət etməyə imkan yaradırdı. Məscidi-həramın qapıları saysız-hesabsız qədər çox və möhtəşəm idi. Mahmudəli Bəycan bu qapılar ağzında da bir anlıq ayaq saxladı. İçinə güclü həyəcan hissi hakim idi. Sonra dodaqlarındakı dualara ara verərək, amma yenə də eyni cür ahənglə qapıların üstündəki yazıları oxudu: “Xəlifə Əbubəkr qapısı”,.. “Əbutalib qapısı”,.. Xəlifə Əli qapısı”,..

Əslində bunun heç bir fərqi olmasa da onlar altımişə yaxın qapı arasında indi təsadüfən görə bildikləri “Xəlifə Əli” qapısından içəriyə daxil oldular. Xidmətçilər daxili qapıların ağzında qurulmuş xüsusi yoxlama qurğularının qarşısında durmuşdular. Yaxınlıqda kassa köşkləri vardı. Zəvvarlar pul verib oradan xüsusi jeton alır, giriş qurğularının bacasından içəriyə salırdılar. Yalnız bundan sonra yol açılırdı. İnsanlar Məşcidül-hərama girişi də gəlir mənbəyinə çevirmişdilər. Ancaq nəzarətçilər onları sanki heç görmədilər və yoxlamadılar. Onların tərəfindən giriş qurğusuna jeton da salınmadı. Pöfekt Azanın öz əlini nəzarət şüşəsinə sürtməsi yetərli oldu. Böyük dəhlizlər boyu sıra ilə oturmuş zəvvarların arası ilə bir qədər getmişdilər ki, birdən dirəklərin arasından geniş həyət və həyətin ortasında Kəbə evi göründü. Qara kubdan ibarət olan bu möhtəşəm bina sirli və sehrli görkəmə malik idi. Onu daha yaxşı, daha yaxından müşahidə etmək üçün buradakı adamların nəzərində gözəgörünməz olmaq daha münasib olardı. O bunu bacarırdı. Buna görə bir azca təmkinli, sakit olması kifayət edərdi. Məşcidül-həramın içərisi ilə irəlilədikcə hündür sütunların arasından görünən və qara örtüyə bürünmüş Kəbədən gözlərini ayıra bilmirdilər. Sanki gözlərindən də içəriyə müsbət enerji axırdı. Mahmudəli içini də çəkərək ağlayır, göz yaşları tökür və Allaha şükürlər edirdi. Daha irəliyə getmək mümkün deyildi və indicə namaz başlanacaqdı. Münasib bir yer seçib namaz qılmaq üçün oturdular. Zəvvarların sayı müqabilində səsləri çox astadan gəlirdi. Pöfekt Aza özünü çətinliklə ələ aldı. Onun üzərində Mahmudəlinin mühafizə məsuliyyəti vardı. Buradakı ibadət zalları o qədər geniş və parlaq idi ki, eyni zamanda üç-dörd milyon nəfərdən çox insan namaz qıla bilərdi. Mahmudəlinin hansısa kitabda oxumasına görə vaxtı ilə həcc ziyarətinə on milyona yaxın zəvvar gəlmiş. Bu il isə statistika cəmi 120 min nəfərin gəlişini xəbər vermişdi – eyni ilə peyğəmbərin son həcc səfəri zamanı olduğu qədər. Ətraf büsbütün parlaq mərmər lövhələrlə əhatələnmişdi. Tavanlardan möhtəşəm, çilçiraqlar, sərinksələr asılmışdı. İçəriyə sərin hava vuran qurğular işləyirdi. Dirək və divarlara qızılı hərflərlə yazılmış Quran ayələri bərq vururdu. İçərinin qeyri-adi mühiti vardı. Buranın aurası o qədər yüngül və parlaq idi ki, çilçiraqlar daha parlaq görünürdü. İnsanlar sıra ilə düzülüb namaza başlamaq istəyirdilər. Səsgücləndiricilərdən Quran ayələri səslənirdi.

Sübh namazı indi heç də iki rükət deyil, çox uzun çəkdi.

Namaz vaxtı da Mahmudəlinin gözlərindən yaş süzülürdü.

Namazdan sonra Mahmudəli daha həyəcanlı idi. Bir qədər özünü sakitləşdirməyə çalışdı. Bu işdə Pöfekt Aza da ona yardımçı oldu. Bir müddət gedib pilləkənlərin ağzına çatdılar və təxminən 2 metrə yaxın aşağıya – Kəbənin həyətinə düşdülər. Bura çox böyük bir ərazi idi. Yuxarı hissədən projektorların güclü işığı həyətin ağ mərməri üzərində bir tərəfli hərəkət edən ağ geyimli insanları daha parlaq göstərirdi. Onu axan lavaya da bənzətmək olardı. Onlar da bu “lavaya” qarışdılar. Kəbə evi bu parlaq “lavanın” içərisində vulkan kimi püskürür, ətrafa nur səpirdi. Pöfekt Aza ona baxaraq indi başa düşdü ki, nə üçün Kəbəni qara örtüyə bürümüşlər. Qara rəng işığı boğmaq, udmaq xassəsinə malik idi. Əks təqdirdə müsbət enerji Kəbənin divarlarını dağıda bilərdi. Fikirləşdi ki, bu müsbət enerji əsil mömin insanın taleyinə – astral matrisinə axır, qarşılaşdığı bütün qaranlıqları dağıdır və nəticədə işini avand edir, onu uğurlara calayır. Ekstrasensorların işi burada fəna olardı. Çünki bu enerjinin içinə varmaq mümkün deyildi. Pöfekt Aza bədəninin şişdiyini və üzünün qızardığını hiss edib tez diqqətini yayındırdı. Kəbə təxminən üçmərtəbəli ev hündürülüyündə olardı. Yuxarıdan bir qədər aşağı hissəsinə qızılı haşiyələrlə Quran ayələri yazılmış və əhatələnmişdi. Onun qızıl qapısının üzərinə çəkilmiş qara pərdəyə Quran ayələrinin yazılışı ilə eelə qızıl qapı təsviri kimi əks olunmuşdu. Kəbənin örtüyü yerdən iki metrədən bir qədər artıq məsafədə yığılmış, bir metr eni olan ağ parça ilə dairəyə alınmışdı. Pöfekt Aza həmişə qarma-qarışıq xətlər və ən çətin əlifba sandığı ərəb hərflərinin bu qədər gözəl və ecəzkar olduğunu hiss etməmişdi. Qaydaya əsaən onlar Kəbə evinin “Qara daş” yerləşdirilmiş bucağı ilə bərabər nahiyyədə, Məşcidül-həramın pillələrinin üstündə yanan yaşıl işıqla üz-üzə qaldılar. Mahmudəli ilə yanaşı Pöfekt Aza da “Həccətül-İslamın ömreyi təməttöündə təvaf edirəm, qürbətən iləllah!” deyib bu əməl üçün müvafiq mövqeyə yaxınlaşdı. Kəbə evinin ətrafında həddən artıq sıxlıq olduğu üçün daha

yaxına getmək mümkün deyildi. Mahmudəli bir qədər kənarda, sağ əlini yuxarı qaldırdı və “Bismillah! Allahu Əkbər!” dedi. Sonra o sol çiyni Kəbə evinə sarı olmaqla, saat əqrəbinin əks istiqamətində addımlamağa başladı. Kəbənin ətrafında bu cür dairə vurmaq təvaf əməli adlanırdı. Beləcə yeddi dairə vurmağı idilər. Onlar dəstəyə qoşulub addımladıqca Mahmudəli müxtəlif dualar oxuyur, Pöfekt Aza isə keçirtməyi duyğuların əsirinə çevrilməmək üçün onları öz düşüncəsində təkrar etməyə çalışırdı. Okeandan tapılmış balığın quyruğunda, arı pətəyində, fırtına qoparan dalğaların, ağac budaqlarının və insan ürəyinin damarlarının düzülüşündə ərəb hərflərinin “Allah” sözünü ifadə etməsini müxtəlif şəkillərdə görmüşdü. O vaxt bunun sirrini anlamaq çox çətin idi. İndi isə bunun hikmətini yalnız Allahın özünü bütün canlılara tanıtməsi və təsdiq etməsi kimi başa düşdü. Buradakı böyük hərarət həm də böyük müsbət enerjinin toplanmasını göstərirdi. Bu enerji təkcə möminlərin inamından doğmur, həm də sanki buraya səmədan axırdı. Bu qədər böyük enerjinin təsiri ilə asanca havaya qalxmaq və uçmaq da mümkün idi. Pöfekt Aza öz içində ecəzkar duyğular hiss edirdi. Bu anlarda hər bir kəs böyük Yaradanın qarşısında öz eyibləri, qüsurlar və günahları ilə durmuşdu. Öz Yaradanının qarşısında alını açıq, üzü ağ olan bircə nəfər varsa, burada yalnız Mahmudəli Bəycan idi. Bəs özü nə qədər böyük günahlar daşıyırdı? İndi özünün bunu hiss etməməsi heç nəyi həll etmirdi. Bu mühüm anlarda Pöfekt Aza bir anlığa Mahmudəli Bəycanı da yaddan çıxartdı. Bu elə bir məqam idi ki, insan sanki Allahın nuru ilə üzbəüz və öz əməlləri, öz xisləti ilə tamamilə çılpacaq qalırdı. Burada nəşə gizlətmək və ya nəyisə bir başqa donla bükmək mümkün deyildi. İnsan burada özü özünü tam aydın görür, kimliyini dərk edirdi. Sonra Pöfekt Aza öz qarşısında sox da xəcalət çəkmədi. Çünki onun bütün həyatı elmə sərf olunmuşdu. Ancaq burada hər cür xidmət də çox kiçik təsir bağışlayırdı. Onsuz da o öz doğmaları, yaxınları və bütün onu tanıyanlar üçün həyatda yox idi, çoxdan ölmüş, çoxdan dəfn edilmişdi. Bir dəfə hətta özünün səksən illik yubileyini qeyd edən bir akademiyanın iclasından çəkilişə də baxmış, çıxışlara qulaq asmışdı. Amma heç bir halda indi özünü hiss etməyə başladığı qədər ölmüş, bitmiş, qurtarmış kimi hiss etmirdi. Sanki hər şey buradan başlanacaq, Kəbə evinin başına dolandıqca özü üçün yeni həyat qazanacaqdı. Hər şey beləcə – saat əqrəbinin əksi istiqamətində hərhlənir, dolanırdı. Yer kürəsi öz orbiti ətrafında, planetlər günəşin başına, Günəş sistemi öz bürcünün, bürc də daha böyük qalaktikaların, qalaktikalar göyün daxil olduğu qatında aləmlərin başına beləcə hərhlənirdi. Kainatın dövrəsi sanki Yerdə, Kəbə evinin ətrafında tamamlanırdı.

Mahmudəli “Məqami-İbrahim” deyərək onun diqqətini qızıldan işlənmiş, iki metr hündürlükdə dairəvi, üstü günbəzvarı şüşə sarkofaka sarı istiqamətləndirdi. Pöfekt Aza şüşə örtüklü bu lövhənin içərisində, qızıla tutulmuş ayaq izini gördü.

Bu İbrahim peyğəmbərə məxsus idi. Pöfekt Aza əlini bu şüşə sarkofaka sürtərkən içində daha xoş hərarət doldu. Mahmudəli yerimir, sanki ağ mərmər üzlüklü meydanın üstü ilə uçurdu. Eləcə də onun eşidə biləcəyi səslə və bi-ixtiyar olaraq dualar oxuyurdu: “Ya rəbbimiz, bizə dünyada da yaxşılıq, axirətdə də yaxşılıq ətə elə, ya rəhlilərin ən rəhlisi, rəhmətin sayəsində bizi Cəhənnəm odunun əzabından qoru!” Kəbənin başına fırlandıqca növbəti dəfə ikinci, üçüncü və dördüncüyə çevrilən birinci künc – rüknü gəlirdi. Həcərül-Əsvatın yerləşdirilmiş olduğu bilinən rüknündəki zolağın üstünə çatdıqda bir dövrə tamamlanırdı. Mahmudəli Bəycan tamamilə havalı imişlək addımlayır, dövrə vurur, dualar zikr edirdi. Pöfekt Aza da qeyri-ixtiyari olaraq və bildiyi duaları oxuyurdu. O mütəmadi namaz qıla, oruc tuta və digər əməlləri icra edə bilməsə də, indi hər bir müsəlmanın arzusu olan həcc ziyarətinin ikinci vacib əməlini icra edirdi. Görünür İslam peyğəmbərinin elmə, alimə verdiyi yüksək qiymət onun namazını və orucunu əvəz edə bilibmiş. Yoxsa ki, heç belə bir ziyarət ona qismət olmazdı. “Beşikdən qəbr evinədək oxu, öyrən” və “Elm Çində də olsa arxasınca get” kimi hədislərini İslam peyğəmbəri söyləmişdi. Kəbənin qapısı bərabərinə çatarkən Mahmudəli salavat çevirir və ucadan dua oxuyurdu: “Səndən diləyi olan sənəin möhtəcəndir. Sənəin biçarəndir, qapındadır, Cənnəti ona sədəqə ver. Ya Allah, Ev Sənəin evindir, hərəm Sənəin hərəmindir, bəndə Sənəin bəndəndir, Bu sənə pənah gətirənin, Cəhənnəm odundan yanında sığınacaq istəyənəin durduğu yerdir, ya səxavət Sahibi, ya Kərəmət Sahibi, mənə və mömin ata-anamı Cəhənnəm odundan qurtar!”

Pöfekt Aza indi onun nə dediyini eşidir, bu eşitdiklərinə heyrət edirdi.

– İlahi, sən məni – bu günahkar bəndəni bağışla. Mənim günahlarımı yalnız sən əff edə bilərsən! Sən mərhəmətli, mehriban və bağışlayan Allahsan! Dünyamızın bu günə düşməsində sənə bir bəndən olaraq mənim də günahım var. Zamanında mən elbə-el, qapı-qapı düşüb sənə insanlıq üçün göndərdiyin tövsiyələri şövqlə təbliğ etməli idim. Amma mən bunu etmədim. Bir müsəlman olaraq sənə Firiuddində və Üsuliddində vacib buyurduğun əməllərin heç də hamısını yerinə yetirmədim. Hələ də boynumda bir cihad borcu qalır. Kafirlərə və İblisə qarşı mübarizənin özü də bir cihad deyildimi? Mən çox şeyi bacarmadım. Sən mənə bu qədər möhtəşəm bir din verdin! Bəs əvəzində mən insanlığa nə verdim?! Bu vaxtaca heç olmasa bir nəfəri İslama – sənə layiq bildiyin ən mükəmməl və ən sonuncu dinə gətirə bildimmi? Bir həftədir ki, valideynlərimdən xəbərim yoxdur. Sən isə hər dəqiqə, hər an məndən xəbərdarsan, öz qayğını məndən əsirgəmirsən! Məni sənə layiq bəndə, valideynlərimə layiq övlad, bəşəriyyətə layiq insan olmağa müvəffəq et, İlahi!

Pöfekt Aza Mahmudəlinin bu böyük imanını qarşısında baş əymək istəyirdi. Bu necə insan idi?! Dünyada belə insanlar var ikən, olması mümkün ikən nədən digərləri də belə ola bilməmişdi?! Bu sual hələ də cavabsız idi. Pöfekt Aza üzünü məmnun təbəssümlə qarşıdakı dörd bucaqlı, qara parça ilə örtülmüş Kəbəyə sarı tutdu və onun qarşısında bir anlıq ayaq saxlayıb baş əydi. Materialist alimlər onu insanlığın ucaltdığı ilk memarlıq nümunəsi hesab edirdilər. Amma ilahiyyat alimləri yazırdılar ki, Kəbə ilk dəfə Beytül-Məmur adı ilə Adəm peyğəmbər üçün göylərdən göndərilmişdi. Onda Adəm cənnətdən təzəcə çıxarılmışdı. Sonra Nuhun tufanı zamanı həmin məscid göyün 4-cü qatına çəkilməmiş, ondan yaqut kimi bərq vuran bir daş düşüb bünövrənin içində qalmışdı. İlahiyatçı alimlərin yazdığına görə həmin qırmızımtıl rəngli daş sonradan insanların bəd əməlləri qarşısında qismən qaralmış və “qara daş”a çevrilmişdi. Yaddaşında baş verən oyanmalara əsasən haradasa onu da oxumuşdu ki, sonra İbrahim peyğəmbər onun bünövrəsi üstündə indiki Kəbəni ucaltmış, İslam peyğəmbəri 35 yaşda olarkən onu indiki ölçüsünə qədər ucaldılmasında iştirak etmişdi. Onda Kəbənin rəisi peyğəmbərin babası idi. Mahmudəlinin şərəfətlə “Həcərül-Əsvat” adlandırdığı “Qara daş” məhz o zaman Kəbənin içində yerləşdirilmiş, hamının ziyarətinə buraxılmışdı. İslamdan əvvəl də ətraf yerlərdən Kəbəni ziyarətə gələr, burada müxtəlif ayinlər icra edərdilər. Onlar özlərinin ən sevimli bütllərini burada saxlayar, Allah hesab etdikləri bütllərin burada daha da qüdrətləndiyini, şərəfləndiyini zənn edərdilər. Təkcə ona görə ki, Kəbənin içərisində “Qara daş” saxlanılırdı! Bu isə onu təsdiq edirdi ki, bu bütllərin özü heç də böyük qüdrət sahibi – Allah deyildi! “Qara daş”ı materialist alimlər Yerə düşmüş meteorit parçası hesab edirdilər. O meteorit parçasının – “Qara daş”ın dünyanın başqa bir yerinə deyil, məhz buraya düşməsi adi təsadüf ola bilməzdi. Tanrı sanki bununla Dünyanın ən ali ibadət yerini göstərirdi. Pöfekt Aza burada Yerin maqnit qüvvəsinin də çox güclü olduğunu hiss etmişdi. Bu da təsadüf ola bilməzdi. Aldığı məlumatlara görə Kəbənin içərisinə indi bir kimsə buraxılmırdı. Bəlkə də ona görə ki, onun içərisində olan İlahi enerjinin təzyiqinə indiki zamanın zəif insanları davam gətirə bilməzdi. Dini tarixdə Kəbə ilə bağlı çox məlumatlar vardı! Hamısı da təkəllüflə bağlı idi. Amma elə bir vaxt da olmuşdu ki, onun içərisində taxtadan, daşdan, gildən düzəldilmiş bütllər düzülər, ibadətə gələnlər bütə sitayiş edərdilər. Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.a) bu bütlləri vurub dağıtdı, onların Allah olmadığını sübut elədi. Əgər bütllər Allah idisə, deməli, qüdrətli olmalı, qüdrətli idisə, onları vurub dağıtdığına görə Muhəmmədi (s) o dəqiqədəcə cəzalandırmalı idi. Ancaq bu baş vermədi və insanların bütllərə olan inamı ilk dəfə olaraq sarsıldı. İbrahim peyğəmbərin də Kəbə evi ilə bağlı tarixi vardı. Tarixi mənbələrdə və Quranda bildirilirdi ki, İbrahim peyğəmbərin övladı olmağı. O Allahdan bir övlad istəyir, ona verilən vəhyələrə əsasən öz kənizi Həcərlə evlənir. Və Həcərdən bir oğlu dünyaya gəlir. Adını İsmayıl qoyur. Amma arvadı Sara onun ikinci arvadı Həcəri və oğlu İsmayılı qısqanır. İbrahim Saranın qısqanclıq ucbatından Həcəri və İsmayılı öldürəcəyindən ehtiyat edir və götürüb bu yerlərə gətirir. Burada Həcər ilə İsmayılın yaşaması üçün o, Kəbə evini bərpa edir.

Tarixi xatirələrin bu məqamında bir şirin səs diqqətini cəlb etdi.

– Ustad, təvaf bitdi, əgər hazırsınızsa həcc ziyarətinin üçüncü əməlini icra edə bilərik.

Bu Mahmudəli Bəycanın səsi idi. O, belə deyib, Pöfekt Azanı düşüncələrdən ayırdı. Pöfekt Aza bunu eşitcək bu anlarda özünün əsil müsəlman olmadığına görə utandı. Elə çıxırdı ki, əsil təvaf əməlini o deyil, təkcə Mahmudəli icra etmişdi. Hansısa yanlış hərəkətinə görə bu kənar-dan hiss olunardısı, daha artıq xəcalət çəkərdi. Onlar artıq təvaf əməlini başa çatdırmışdılar. Buna baxmayaraq Mahmudəli yenə də Kəbə evinə həsədlə baxır, sanki ona doğru can atırdı. Bu anlarda Pöfekt Aza birdən onun üzərində çox sayda kənar və mənfi yüklü baxışlar olduğunu hiss etdi. Bu nəzərlər isti havanın içərisindən axıb keçən bumbuz soyuq külək qədər təsirli idi. Amma ətrafda baş verən qarışıqlıqda bunun dəqiq mənbəyini müəyyənləşdirə bilmədi. Hər ehtimala qarşı Mahmudəliyə daha yaxın durdu və arxadan əlləri ilə onu tutub, bu gizli nəzərlərin qarşısını saxlamaqla onu qorumaq istədi.

Mahmudəli indi çox astadan danışdı.

– Ustad, indi “Məqami İbrahim”də təvaf namaz qılınacaq. “Həccətül-İslamın ömreyi təməttühü üçün iki rükət təvaf namazı qılıram, vacib, qürbətən iləllah!” niyyəti ilə.

Mahmudəlinin qeyd etdiyi bu namazı “Məqami-İbrahim”lə Kəbənin aralığında qıldılar. Qıldıqca da həzz alırdı. Deyəsən o nəhayət ki, əsil müsəlman olmağa başlayırdı. Sonra fikirləşdi ki, ağsaqqal müdriklər bu gənci kamil siyasi lider kimi formalaşdırmazdan əvvəl bu müsəlman gənc onu və onların hamısını mömin müsəlmana çevirəcək. Bu fikrinə görə gülümsədi. Hərçənd ki, əsası iki yüz il əvvəl Tibet lamaları tərəfindən qoyulmuş Ali Elmi Məkanın nizamnamə və məramnaməsində alimin hər hansı bir konkret dinə sitayiş etməsi məqbul hesab edilmirdi, ancaq o indi müsəlman olmanın heç bir qəbahətini görmür, əksinə, bu ona çox maraqlı, mənalı və həzzverici bir əxlaq işi kimi təsir bağışlayırdı.

Mahmudəli də indi çox dəyişmiş, tamam başqalaşmışdı.

– Kəbənin səsinə duyurdunmu? Ürək nəbzi kimi vururdu: gup-gup-gup..

Mahmudəli Bəycan belə deyərək və üçüncü bucaq bərabərindən sola dönərək, onu həyətin su krantları görünən tərəfinə dartdı. Orada sıra ilə qrantlar düzülmüşdü.

– Bu, məşhur Zəm-zəm quyusunun suyudur. Bu su minilliklərdir içilir, şəfa verir,...

Onlar birdəfəlik su qablarından götürüb doldurdular və həvəslə içdilər. Pöfekt Aza suyun bütün vücuduna, hər bir hüceyrəsinə qədər yayılmasını istədi. Amma bu suyun heç də barəsində oxuduğu və Mahmudəlinin təqdim etdiyi qədər sirli və təmiz olmadığını hiss etdi. Onun tərkibinə nəşə qatılmışdı və o əsil “zəm-zəm” suyu deyildi.

– İbrahim peyğəmbərin oğlu körpə İsmayıl dabanı ilə yeri döyəclədi və oradan su fəvvarə vurdu. Minilliklər keçir, əvvəllər il boyu adi insanlar, hər il həcc mövsümü zamanında isə milyonlarca zəvvar, son illər yüz minə yaxın hacı bu sudan içir və özü ilə təbərrik aparır, amma bu quyu qurumur, suyu bitmir. Bu özü elə İlahi hikmət deyilmi?

Pöfekt Aza onun bu cür mühakiməsinin ziddinə olaraq indi nəşə bildirmək istəmədi.

– Kəbədə İsmayıldan və anası Həcərdən savayı daha kimsə yaşayıbmı?– soruşdu.

– Qeyri kimsənin yaşaması olmayıb, amma orada tarix böyü cəmi bircə nəfər anadan olub: Həzrət Əli! Düşünəcəksiniz ki, yenə də şeyəliyim tutdu. Amma mən nə edim ki, bu belə olmuşdur! Anası Fatimə binti Əsəd hamilə vaxtı Kəbənin başına təvaf edərkən, birdən ağrıları başlanır. Bu zaman Kəbənin divarları yarılr və onu öz qoynuna çəkir. Orada nələr baş verib, hər şey Allah yanında! Üç gündən sonra Fatimə binti Əsəd Əli ibn Əbutalibi qucağında Kəbə evindən çıxardır. Mənbələrdə qeyd olunur ki, sonra bir çox hamilə qadınlar Kəbə evinin içərisində mürəxəs olmağa çalışmışdılar, ancaq bu daha heç kəsə müyəssər olmamışdı. Baxın, həmin küncdəki yarığın izini görürsünüzmü?– O belə deyib barmağını Kəbəyə sarı uzatdı. – O yarığı bütün zamanlarda doldurmaq, itirmək, silmək istəyiblər. Amma mümkün olmayıb... olmayacaq da.

Pöfekt Aza Onun göstərdiyi yerdə həqiqətən də uzun bir yarığın izinin qaldığını gördü. İslam heç də dini kitablarda yazıldığı qədər adi və mükəmməl qurulmuş ayinlər toplusu deyilmiş. Bu din onun içindən çıxmayanlar üçün mif və nağıllar toplusu kimi görünə bilərdi. Ancaq o böyük həqiqət, bütün bunlar açıq gerçəklik idi – tam dərk olunmayan gerçəklik.

Mahmudəli “Zəm-zəm” suyundan başına və bədəninə çəkdi.

– Həccin dördüncü əməlini hələmin içərisində həyata keçirdəcəyik. Ona Səfa və Mərvə dağları arasında səy etmək – yüyürmək əməli deyilir. Vaxtı ilə Həcər korpə İsmayıl üçün su tapmaq istədi. Səfa dağının yanında olarkən birdən Mərvə adlandırılan dağ tərəfdə gözüne su ilğını gördü. Cəld oraya yüyürdü. Oraya çatanda yanıldığını anladı. Lakin bu zaman gözüne arxada – Səfa dağında su ilğını toxundu. Beləcə irəliyə, geriye, yeddi dəfə səy etdi. Sonra korpeşiman İsmayılın yanına qayıtdı və birdən onun daban nahiyyəsində, qumdan suyun fəvvarə vurduğunu gördü. Bu “Zəm-zəm” quyusunun kəşfi idi. Bunun İlahi hikməti insanın su tapmasına, suyun qədrini bilməsinə və fəzilətlərinə işarədir. İnsanın fiziki varlığının da yetmiş faizi sudur.

Onlar Kəbənin yerləşdiyi ağappaq mərmər həyətdən çıxıb, Məscidül-hərəmin Babüs-Səfa qapısından daxil oldular. Bura çox hündür bir zal idi. Əslində özünün dağ görkəmini minilliklərin arxasında itirmiş Səfa dağı kiçik təpə həcmində qalmışdı. Onun ən yuxarı sayılan hissəsində 4-5 metr hündürlükdə qaya parçaları var idi. Dağın bütünlüklə hündürlüyü heç 20-25 metr olmazdı. Əmək sayıla bilən hissəyə mərmər döşənmiş, yuxarı hissənin üstü laklanmışdı. İnsanlar Səfanın yanında “Həccətül-İslamın ömreyi - təməttöündə yeddi dəfə səy edirəm, vacib, qürbətən illəllah!” deyərək Mərvəyə sarı addımlayırdılar. Mahmudəli Səfaya qalxıb, üzünü Kəbə evinə sarı tutdu, əllərini göyə açıb, Allaha şükr-sana etdi, təkbir dedi. Burada o yeddi dəfə “Allahu əkbər vəlhəmdü lilləh və la ilahə illəllah”, üç dəfə “La ilahə illəllah vəhdədu, la şərikeyə ləhu, ləhül-mülkü və ləhul-həmdü, yuhyi və yumiti və huvə həyyun, la yəmutu və huvə əla kulli şeyin Qədirun” dedi. Sonra Mərvəyə doğru səy etməyə başladılar. Bir gediş və dolanıb sol tərəfdəki enli dəhliz boyu qayıdıb iki sayılırdı. Aralıqda üç yüz əlli metr məsafə vardı. Bütün bu ərazi də Məscidül-hərəmin içində qalmışdı və adamlar mərmər döşənmiş düz yolla gedirdilər. Bir yerdə yaşıl işıq yanırdı. Buradan qarşıdakı növbəti yaşıl işığa qədər olan məsafə yüyürərək qət olunurdu. Onlar da yüyürdülər. Bu da heç adi bir əməl təəssüratı bağışlamırdı. Yürüş zamanı duyulan hisslər insanda dünya nemətlərinin qədrini bilmək duyğularını oyadırdı. Vaxtı ilə müqəddəslər bir qurtum suya da həsəd aparmış, amma imanlarının sarsılmasına imkan verməmişdilər. Sonralar onların bərəkəti hesabına hər şeyin bolluğunda yaşayan insan nə bu nemətlərin qədrini bilmişdi, nə də imanını qorumuşdu. Mərvəyə qədər Mahmudəli kəməmindən çıxartdığı kiçik ölçülü Quran kitabından ayələr oxudu. Mərvə dağı Səfadan daha alçaq idi. İnsanlar onun üstündə durub müxtəlif dualar oxuyur və nəfəslərini dəridirdilər. Mərvədən Səfaya qayıdıb sağ tərəfdəki dəhliz boyu idi. Burada da müəyyən bir məsafədə yaşıl işıqlar yanırdı və onlar bu məsafəni yüyürməli idilər.

Nəhayət yeddinci cəhd Mərvə dağında tamamlandı. Orada Mahmudəli duaları dönə-dönə zikr edir, doymurdu. Bu həttə o qədər oldu ki, ondakı bu səbrə, həvəsə və imana Pöfekt Aza yenə heyərət etməyə başladı. Amma onu tələsdirmədi.

Həcc ziyarətinin beşinci əməli “təqsir” adlanırdı. Onlar təqsir əməlini Mərvə dağından sağ tərəfdəki nahiyyədə “Həccətül-İslamın ömreyi - təməttöü ehramından mühəl olmaqdan ötrü təqsir edirəm, qürbətən illəllah!” deyib, dırnaqlarının ucunu qırıxdılar. Saqqalın və bığın uclarını da qırmaq olardı. Bundan ötrü orada qayçı və daraq tapmaq çətin deyildi. Qadınlar isə saçlarının ucundan azacıq kəsirdilər. Ümumiyyətlə, qadınların ziyarət əməllərində bir çox fərqlilik vardı.

“Təqsir” əməli ilə zəvvar üçün “ömreyi-təməttö” başa çatırdı. Sonra zəvvar müvəqqəti olaraq ehram paltarını soyuna bilirdi.

Pöfekt Aza öz duyğularına varıb qala bilmirdi. Qahirədə etiraz etdiyi həcc səfərinin bu qədər sirli duyğular oyadacağını qabaqcadan bilsəydi, bəlkə də özü Mahmudəlini buna təhrik edərdi. İndi bütün varlığına hakim kəsilən ibadətdən aldığı mənəvi həzzi, ləzzəti hansısa elmi kəşfindən aldığını xatırlamırdı. Bu qədər gözəl inanc, iman və İlahi zövq yeri olduğu halda insanların uyuşdurucu və ya sərxoşedici maddələrə meyl göstərməsi çox heyərtli idi.

Məscidül-həramdan ayrılma bilmirdilər. Mahmudəli günortanın “Zöhr” və “Əsr” adlanan, hər biri dörd rükətlik namazlarını da burada qılmaq istədiyini bildirdi. Pöfekt Aza onun bu istəyinə təbəssümlə cavab verdi. Təki hər şey onun ürəycə olsun. Onun ürəycə olanlar isə heç də

əhəmiyyətsiz və mənasız şeylər deyildi. Hələlik burada yerə oturub, bir qədər istirahət etdilər. Mahmudəli digərləri kimi həтта uzanıb, gözlərini də yumdu. Məşcidül-həramda yatmağın öz fəziləti, hər hansısa bir yuxu görməyin isə öz hikməti vardı. Pöfekt Aza da məmuniyyətlə uzanıb yatardı. Amma Mahmudəlini mühafizəsiz qoymaq istəmədi. Hər dəfə onun mühafizəsi barədə düşünərkən içindən həyəcan dalğası axıb keçirdi. Sanki haradansa bir gizli baxış onları izləyir, Mahmudəlini pusurdu və o ehtiyatını azacıq əldən verən kimi nəşə edəcəkdilər. Ətrafda Mithun və zəvvarların qarşısını kəsmiş o quldurlar kimi istənilən qədər təhlükə mənbəyi ola bilərdi. Xüsusi geyimli nəzarətçilər də gözünə yaxşı görünmürdü. Az qala uzanıb yatmış qara dərilili, qoca zəvvarlardan da şübhələnəcəkdi. Bu şübhələr və ehtiyatgirlik ona ziyarət əməllərindən indi daha çox həzz almağa imkan vermirdi. Əslində onu xilas etməyin, sağ-salamat aparıb Ali Elmi Məkana çıxartmağın özü də yəqin ki, savab idi.

Barmağının işarəsi ilə Mahmudəlinin ətrafına bio-enerji səddi çəkdi.

Bir kənarda durub bu möhtəşəm tikilinin gözəlliklərinə, burada cərəyan edən hadisələrə, dərisi müxtəlif rənglərdə olan müsəlmanlara tamaşa etmək çox maraqlı, ekzotik və sehrli idi. Digər insanlar da bir-birlərinə məhəbbətlə, ehtiramla baxmağa çalışırdılar. Bir çoxlarının gözlərindən yaş süzülürdü. Daxilən gəzdirdikləri mənfi emosiyaları qeyri-ixtiyari boşaltmaqla insanlar burada təmizləndilər. Kaş ki, bu təmizlik heç olmazsa bir neçə il onları tərk etməyəydi. Onda dünya bədbəxtliklərdən xilas olmazdı? Amma yəqin ki, bunların çoxu özünü heç bir cəay da qoruya bilməyəcəkdi. Çünki heç birinin gözlərində Mahmudəlidə gördüyü qədər təmiz və güclü iman yox idi. Bunların böyük bir qismi yəqin ki, sadəcə, Hacı adını almaq və ya maraq naminə gəlmişdilər. Bəziləri deyir-gülür, zarafatlaşır, oturub nəşə maraqlı söhbətlər edirdilər.

Mahmudəli yuxudan üzündə təbəssümlə oyandı. Sevindiği hiss olunurdu. Yəqin ki, gördüyü yuxunun təsirindən idi. Amma o öz yuxusunu danışmadı, Pöfekt Aza da soruşmağı münasib bilmədi.

Pöfekt Azanın təklifi ilə namazları müqəddəs Kəbə evini əhatəyə almış Məşcidüi-hərəmin üçüncü mərtəbəsində qıldılar. Mərtəbənin tavanı səmaya dirənmişdi. Burada minlərcə müsəlman səf-səf düzülmüşdü və bu yüksəklikdən Kəbə evinə sarı baxaraq namaz qılırdılar. Pöfekt Aza öz nəzərlərini havaya qaldırıb, onlara sarı göndərdi və bu insanlara üzbəüz, diqqətlə, qəlblərinə nüfuz edərək baxdı. Bəzilərini şeytan cismində gördü. İmanlı möminlər də vardı. Ancaq onların heç biri Mahmudəli Bəycan adlı bu tələbə ilə müqayisə oluna bilməzdi. Onun heç hansı millətdən olduğunu da dəqiq soruşmamışdı. Yəqin ona görə ki, bu böyük iman sahibinin ərəb, ya türk, fars və ya hindli olmasının heç bir əhəmiyyətini hiss etməmişdi. O əsil insan idi- onların yaratmağa borclu olduqları insan!

Mahmudəli hər bir hərəkətindən sonra daha da paklanır, nurlanırdı. Namazdan sonra, küçədə adamların çoxu ona sarı çevrilib baxır, baxışlarını ondan ayıra bilmirdilər. Bu baxışların çoxunda şübhəli bir şey olmasa da bəd nəzər açıq-aşkar hiss olunurdu.

Günortaya dəqiq hansı xərəkdən yediklərini bilmədilər. Daha çox pamidor-xiyar salata, qaymaq və tərəvəz idi. Bir elə böyük aclıq hiss etmədilər. Sanki bir ayrı aləmdə idilər və burada varlıqlar yeməklə qidalanırmı. Pöfekt Aza isti ölkələrdə zəhərlənmə və mədə-bağırsaq pozğunluğu baş verməsin deyər portağal yeyilməsinə üstünlük verilməli olduğunu xatırladı. Yolüstü bir marketə girib portağal, banan, ananas və kokos aldı. Çoxdan bazarlıq etmədiyi üçün nəyin necə alınmasında Pöfekt Aza bir qədər naşılıq edirdi. Mahmudəli də bunu hiss etdi və bu boşluğu doldurmağa çalışdı. Küçələrdə adamların çoxluğu heç xoşuna gəlmirdi. Min illər əvvəl buraya 3-4 milyon zəvvarın gəlməsi barədə məlumatları xatırlayıb heyətləndi. O zamanlar yəqin ki, vəziyyət dəhşətli olmuşdu. Elə bir zamanda Mahmudəlini qorumaq da çox çətin olardı. Küçələrdəki gurluğa görə birbaşa “Abraj-el Bait” mehmanxanasına qayıtdılar. Burada ehram paltarını dəyişdilər və istirahət etmək üçün uzandılar. Yorğunluq da özünü hiss elətdirirdi. Mahmudəli soyunub yatağa uzandı. O isə qapını arxadan bağladı, nə düşündü səs kreslonu da sürüyüb qapının arxasına söykədi. Sonra digər kreslonu böyük pəncərənin önündə qoydu və burada oturub, aşağıda görünən Kəbə evinə baxaraq yuxuya getməyə çalışdı. Qarşısındakı mənzərə hansısa uzaq və ekzotik bir nağıl dünyasını xatırladırdı. Bir neçə həftə

əvvəl meditasiya zamanı Əbu Reyhan Biruni ilə görüşmək üçün keçmişə getmişdi. O, Şərq dünyasının böyük astronomlarından idi. Ancaq o meditasiya zamanı Şərqdə indiki qədər sehr və sirr hiss etməmişdi. Əslində bu daha çox İlahi hikmət və duyğulardan ibarət idi və yəqin ki, buna görə də bütün incəliklərinə qədər dərk olunmurdu. Bu qədər həssaslıq adı və real həyat üçün heç də münasib deyilmiş. Hər şey bir maraqlı, gözəl və şirin nağıl kimi idi. Pöfekt Aza nə baş verdiyini hələ də anlamır, amma bu şirin yuxudan ayılmaq üçün başını silkələmək, ətni acıtmaq belə istəmirdi. Təəssüf ki, Tanrı müridləri hesab olunan yaşlı, ağsaqqal alimlərin konkret bir dinə bağlanıb qalması AEM qanunlarına müvafiq deyildi. Çünki konkret hər hansı bir dinə mənsubluq təkcə aralarında ayrılıq salmayacaq, həm də onların dar çərçivəyə soxaraq, digər dinlərə azad nəzərlərlə baxmalarına, daha dərinləndirən dərk etmələrinə mane olacaqdı. O, xristianlığı, iudaizmi, buddizmi, induizmi də eyni qədər mükəmməl bilirdi, ancaq indi məsələ bilgidə deyildi, hər şey qəlbən, ruhən baş verirdi və o, özünü İslam dininin nümayəndəsi kimi hiss etməyə başlamışdı. Mahmudəlinin dini-imanı qarşısında özünün də müsəlman olduğunu hiss etmək onda qərribə duyğular oyadırdı; o hara – müsəlman olmaq hara! Həm də Mahmudəli ilə müqayisədə! Bu məsələ, yaşından asılı olmayaraq, balaca oğlan uşağının da özünü ağsaqqal qoca ilə eyni qədər kişi cinsinə mənsub hiss etməsinə bənzəyirdi.

Pöfekt Aza indi yuxuda da özünü bir uşaq kimi sadələvh və sevincək halda hiss edirdi. Elə əslində də gözlərinin önündə ağ libaslı bir uşaq durmuşdu və havada hara gəldi qaçır və gülürdü. Onun şıltaq gülüşləri aləmi başına götürmüşdü. Bu aləmdə hər yandan parlaq ulduzlar asılmışdı. Səma bu ulduzların parıltısına bürünmüşdü və tamam işıqlıq idi. Bu balaca oğlan uşağı tullanıb bu ulduzlardan birini tutmaq və havadan qopartmaq istəyirdi. O qaçaraq yuxarı qalxır və əllərini uzadaraq hoppanırdı. Nəhayət o bir ulduzu tutdu və səmadan qopartdı. Ovcunu açıb bu ulduza diqqətlə baxdıqda onun ulduz yox, Yer kürəsi olduğunu gördü. Yer kürəsi od tutub yanırdı. Bu yanğı onun əllərinin içini də yandırdı və uşaq tez bu ulduzu – Yer kürəsini havaya tulladı. Ulduz qalxıb öz yerini tutdu. Amma havada öz yerini tutan kimi də söndü və sulu şar kimi hərlənməyə başladı.

Pöfekt Aza gözlərini açıqda birinci olaraq irəlindəki Məscidül-həramı və qara örtüyə bürünmüş Kəbə evini gördü. Yadına düşən ilk fikrə uyğun olaraq cəld geriye və sağ tərəfə çevrildi. Mahmudəli qalxıb çarpayının tinində oturmuşdu.

Mahmudəliyə öz yuxusu barədə heç nə demədi.

“Şam” və bir neçə saat sonra “Xifdən” namazlarını da məscidi-hərəmdə qıldılar. Pöfekt Aza Mahmudəlinin bütün varlığı ilə, qəlbən, böyük enerji ilə söylədiyi duaları dinləyir və dinlədikcə həzz alırdı. Bu duaların mahiyyətini anladıqca onun imanına daha çox heyran qalırdı. Sanki onda nəşə sirli bir qüvvə vardı. Lakin bu qüvvə zahiri gözəllik cazibəsi deyildi. Bio-enerjiyə də oxşamırdı. Elə bir qüvvənin mövcudluğu barədə bilgisiz idi. Bəlkə də insanlar hamılıqla belə müsbət və parlaq enerji ixrac edərdilərsə, Yerlə fəlakəti bir qədər yubanardı. Mahmudəli indi onun da eşidə biləcəyi qədər gerçək səslə bütün bəşəriyyət üçün dualar edirdi. Bu duaların təsirindən sanki ətraf daha da işıqlanırdı.

Pöfekt Aza bütün bunların mahiyyətini anlamaqda çətinlik çəkdi və meditasiyaya dalmağı qərara aldı. Bu anı zamanda baş verdi. Onun zəkası Ali Elmi Məkana uçub getdi və orada olan bir sıra məlumat banklarını dəqiqliklə nəzarətdən keçirdi. Amma mahiyyətini anlamaq istədiyi bu sirli qüvvə barədə orada da bilgi olmadı. Yoqların malik olduğu bir sıra fəvqəlbəşər keyfiyyətləri xatırlamaq da bəhrə vermədi. Qismən İlahi Nur zərrəsinin yayılması xarakterini daşıyırdı. Ancaq onunla heç vaxt gerçəkdə qarşılaşmadığı üçün indi buna da tam əmin olmadı.

İkinci mərtəbədən həramın həyətinə düşərkən Mahmudəli yenidən təvaf etmək istədiyini dedi. Burada daha onu tələsdirməyə və ya hansısa fikrinə etiraz etməyə dəyməzdi. Onsuz da başqa işləri yox idi, növbəti əməllərin öz günü vardı.

Kəbə evində gecə və ya gündüz anlayışı bir elə hiss olunmurdu. Hər yan işıqlıq və hər yan günün digər vaxtlarında olduğu qədər qələbəlik idi. Yəqin ki, hamı gecə saatlarında ziyarətçilərin az olacağını, daha rahat ziyarət edə biləcəklərini düşünür və bu zaman gəlməyə üstünlük verirdi. Nəticədə, gecə də elə gündüz qədər ziyarətçi çox olurdu. Buna baxmayaraq indi onların

təvaf əməli nisbətən rahat keçdi. Hətta Pöfekt Aza başqalarında müşahidə etdiyi bir hərəkəti icra etməkdən də qalmadı. Belə ki, o, fürsət tapıb, Kəbə evinin bir addımlığına qədər gəldi. Burada dairəvi hərəkət onu bir qədər irəli apardı və o birdən birinci küncdəki gümüşü oyuğu gördü. O oyuğun içərisində “Qara daş” olmalı idi. Daha bir qədər yaxınlaşdı və bu zaman yerdən metr-yarım hündürlükdə olan gümüşü oyuqla tam üzbəüz qaldı. Onun tən ortası tünd qırmızı şəfəq saçdı. Hər tərəfdən ona qarşı olan adamların sıxıntısı diqqətini cəmləməyə imkan vermirdi. Onları dəf etmək üçün bədənindən kənara enerji ixrac etdi. Bundan sonra rahatca əllərini gümüşü oyuğa sarı uzadıb, onu tutdu. Qarşısındakı oyuğun tən ortasında hər tərəfdən gümüşlə əhatələnmiş, əl böyüklükdə, tünd çəhrayı, daha çox da qara rəngə çalan “Qara daş” bərq vurmaqda idi. Sağ əlini ona sarı uzatdı və üzərinə qoydu. Bu zaman böyük enerji axını onun əlinin içi boyu bütün varlığına axdı. Enerjini hiss etdikcə gərginliyin necə artdığını da hiss elədi. Daha bir qədər saxlayardısı bu enerji beynindəki bütün kapilyar damarları partlada bilirdi. Artıq nəfəsi təntiməyə başlayırdı. O, cəld əlini geri çəkdi və dərindən nəfəs alaraq sakitləşməyə çalışdı. İçində artan enerji arxadakı adamlara da təsir etmiş və onları bir qədər də geri çəkilməyə məcbur olmuşdular. Pöfekt Aza özünü tez ələ aldı, ani təmrinlə tam sakitləşdi və ətrafdakıları nədənsə şübhələndirməsin deyər yenidən əlini oyuğun ortasına uzatdı. Bu dəfə gərginliyə dözə bildisə də, indi “qara daş”ın sanki tərpəndiyini hiss elədi. Daha bir qəddərdən sonra onun indicə yerindən qopacaqmış kimi tərpəndiyini gördü və bu dəfə əlini geriyə çəkməklə yanaşı özü də kənara çəkildi. Yalnız qarşı tərəfə axışan adamlara qovuşduğu anda özünə gəldi və elə ilk düşündüyü Mahmudəlinin bunu necə dərk edə biləcəyi oldu. Onu xatırlayan kimi içindən bir gizilti axıb keçdi: bayaqdan onu nəzarətsiz buraxmışdı! Baxışları ilə onu axtardı və elə o andaca tapdı. Mahmudəli irəlidə təvaf etməkdə idi. İndi bu təvaf ehram paltarı ilə baş vermirdi və tam müstəhəb sayılırdı. Amma Mahmudəli yenə də Kəbə evinə sarı baxaraq, şövlə dua oxumaqda idi. Ona yetişməyə tələsdi. Eyni zamanda özünü ələ almağa çalışdı. Bu daha çox sirli və ilk baxışdan tamam dərkolunmaz bir məsələ idi. Mahmudəliyə çatıb, arxadan əllərini onun çiyinə qoydu. Mahmudəli bundan səksəndi və cəld geriye çevrildi. Eyni zamanda onun əllərindən qurtulmaq üçün dartındı.

– Ustad, Sizin əlləriniz çox istidir!

Pöfekt Aza ona nəse deyər bilmədi. Bu anda hələ özünə də hər şey tam aydın deyildi. Bəlkə də Mahmudəli nəse anlaya və bunu necə izah edə bilirdi. Buna görə onun “Qara daş”a toxunması lazım gəlirdi. Onlar addımlayaraq sonrakı dairəni başa vurarkən Mahmudəli üçün özü şərait yaratdı və beləcə, o da gümüşü oyuqla üzbəüz qaldı. Mahmudəli təkcə əlini toxundurmadı, həm də gümüşü oyuğa sarı başını əyib “Qara daş”ı öpdü. Amma sonra Mahmudəli oradan öz xoşu ilə və yüksək əhval-ruhiyyə ilə, rahatca ayrıldı. Siması o qədər işıqlı idi ki, indi ətrafdakıların çoxu ona aşkar heyranlıqla baxmağa başlamışdı. Bunun təhlükəli məqamları da ola bilirdi. Belə olduğu üçün Pöfekt Aza onu öz psixoloji təsiri altına salmağa, enerji axınının qarşısını almağa və onun daxili enerji bazasını tarazlamağa çalışdı və buna güclə nail oldu. Mahmudəlini Kəbədən də güclə, az qala qolları arasında itələyərək uzaqlaşdırdı.

Pöfekt Aza nə vaxtsa belə təəssüratlar yaşadığını xatırlamırdı. Buranın həqiqətən də Allahın daha çox nəzərləri altında olan bir məkan olduğunu başa düşmüşdü.

Yolboyu Mahmudəli “Qara daş”ın tərpənməsi barədə bircə kəlmə də danışmadı. Əgər “Qara daş” tərpənərdisə, bunu hökmən dilə gətirəcəkdi. Şəhərin küçələrini gəzib-dolaşmağa heç birinin marağı olmadı. Mahmudəli indi tamam başqa təəssüratlar altında yaşayır, havalı imiş kimi dolaşır, baxır, qeyri heç bir şeyə maraq göstərmirdi. Bu gözəl gəncin üzə ağarmış, büsbütün nura boyanmışdı. İndi onun nəzərləri daha çox məchul nöqtələrdə dolaşır və o daim fikirdə, xəyalda olurdu. Sanki Məkkəyə qədər yol boyu mükəmməl fikirlər söyləyən, danışdıqca danışmaq istəyən, sualı suala calayan o deyildi.

Gecə Mahmudəli mehmanxana otağının pəncərəsi önündə oturub qarşıdakı Məscidi-həramə və onun həyətinin tən ortasında ucalan qara örtüklü Kəbəyə baxırdı. Baxaraq da daha dərin fikirlərə qərq olmuşdu. Amma üzünün təəbəssüm ifadəsi bunun xoş düşüncələr olduğunu biruzə verirdi. Sonra çoxlu namaz qıldı. O sanki nəse bilir, duyur, amma demək istəmir və ya

bunu ifadə edə bilmirdi. Pöfekt Aza onun qəlbinə nüfuz etməyi, sirrini öyrənməyi yenə də çox böyük qəbahət hesab etdi. Bu zaman Mahmudəlinin nəsə duya biləcəyindən çəkindi. Özü də nəsə danışmadı, nəsə soruşmadı. Mahmudəli kreslodaca oturub yuxuya getdikdən sonra isə Pöfekt Aza bir qədər otaqda var-gəl elədi, nə edəcəyi barədə düşündü, daha sonra cibindən kiçik mobil tele-rabitə qurğusunu çıxartdı və işə saldı. Ali Elmi Məkanda bütün müdriklərlə bir-bir əlaqə saxladı. Hamı orada idi. Hamı da tezliklə qayıtmasının vacibliyini vurğulayırdı. Onun xahişi ilə Elder Ariya ona Məkkə şəhəri barəsində bir sıra maraqlı məlumatlar qovluğu təqdim etdi. Yalnız bu sirli məlumatları qəbul etdikcə Pöfekt Aza bir sıra mühüm sualların cavablarını anlamağa başladı. Bu sirlər heç də Mahmudəli ilə bağlı deyildi. “Qara daş”a əl toxundurarkən orada hiss etdiyi hərarət və gərginlik yüksək İlahi enerji mənbəyinin təsirini ifadə edirdi. Amma onun tərkibinin nədən ibarət olduğunun dəqiq cavabını burada tapa bilmədi. “Qara daş”ın tərpənmə səbəbləri isə tamam sirr olaraq qaldı. Özünün qarabasdığına inanmırdı. Bu sirlərin cavabı hər şeyin ən yaxşısı idi. Bunu yalnız Mahmudəlidən öyrənmə bilirdi. Bunu onunla AEM-dəki müzakirələrə, ya da “Cənnət bağı”nda istirahət zamanına saxlamaq lazım gəlirdi. Yadına düşdüyü üçün mobil tele- qurğu vasitəsilə “Cənnət bağı”nı görmək istədi. Elə o andaca Ali Elmi Məkanın “Cənnət bağı”nda dolaşan yeni sakini gördü. Bu son dərəcə zərif və gözəl bir qız idi. Mariya Edmond Paolo! Diqqətlə baxdı və onun simasında tanış ifadə olduğunu sezdi. Tezəcə də bunun mənbəyini tapdı. Onda Mahmudəlinin xatırladan nəsə vardı. Bacı-qardaş olmaları və ya qohumluqları mümkün deyildi. Eyni qitədə yaşamır, heç eyni dinə də sitayiş etmirdilər. Birisi Amerikalı, xristian, o birisi isə Şərqli və müsəlman idi. Bu oxşarlığın nədən ibarət olacağı da bir müəmma oldu.

Pöfekt Aza bu barədə çox düşünmədi.

Mehmanxana otağının divarından asılmış tabloda ərəbcə nəstəliq xətt ilə, yəqin ki Quran-Kərimdən bir ayə yazılmışdı. Amma bu tablo toz basmışdı. Pöfekt Aza “nilufər gülü” pozasında döşəməyə oturub, pəncərənin saralmış pərdələrinə baxaraq bir qədər düşüncələrə, sonra isə məchul nöqtələr qarşısında meditasiyaya daldı, ertəsi gün nələr olacağını müəyyən etmək istədi. Burada da dəqiq bir nəticə hasil etmədi. Hər şey nura bürünmüşdü. O bu nurun şölələri qarşısında nəsə görə bilmirdi. Ancaq yenə də son nəticə narahatçılığa zəmin yaradırdı.

Şam namazına kimi yatıb yorğunluğunu azacıq çıxarda bilmişdi. Ancaq indi elə çox yuxusu gəlməsə də bunun vaxtını ötürməyi heç münasib bilmədi. Yenidən Mahmudəlinin çarpayısının ətrafına gümüşü bio-enerji səddi çəkdi və öz çarpayısında uzanıb, üzünü ona sarı tutaraq, yatmağa çalışdı.

Ertəsi gün səhər namazını da Məscidül-həramda qıldılar. Ancaq “Qara daş”a toxunmaq fikrinə düşmədilər. Sonra şəhərə çıxdılar və vaxt keçirtmək üçün şəhəri gəzib dolaşdılar. Bu çox maraqlı məşğuliyyət oldu. Zəvvar olduğu hiss olunan insanlar küçələrdə veyillənir, mağazalardan mağazalara axışır, həvəslə alver edir, hətta qiymət üstündə həvəslə höcətləşirdilər də. Bu şəhərə ali ibadət məqamı üçün deyil, turist kimi gəldiyi hiss olunan zəvvalar daha çox idi. Onlar bir kibrit qutusu həcmində və ya əl böyüklükdə kameralar vasitəsilə hər şeyi çəkir və ya məscidlərin qarşısında ibarətli poza alıb, həvəslə şəkil çəkdirirdilər. Pöfekt Aza onların burada bir addım kənardan özlərinə nəzər salmaqla nə qədər cybəcər görünlüklərinin şahidi olacaqlarını düşündü. Mahmudəli isə dodaqlarında təbəssümlə, hər şeyə etinasız nəzərlərlə baxır, bəzən astadan dualar oxuyurdu.

Vaxt tapıb Hira dağını da ziyarət etdilər. Bu dağın zirvəsindəki mağarada İslam peyğəmbərinə Quranın ilk ayələri nazil olmuşdu. Böyük qaya parçalarının bir-birinə sarı əyilərək yaratdığı daş mağaranın içərisi də sirli enerji ilə dolmuşdu. Bunu burada müxtəlif pozalar alaraq şəkil çəkdirən və ətrafı bürümüş meymunlara yemək tullayan adamlar yəqin ki, hiss etmirdilər. Mahmudəlinin hiss etdiyi duyğular da yəqin ki, tamam başqa idi. Burada onun yıxılmaqdan qorunması da əlavə diqqət tələb edirdi.

– Əgər bu intihar hesab olunmazsa, mən məmuniyyətlə bu dağın üstündən aşağı tullanaram. Həyatımda bütün bunlardan daha xoşbəxt anlar bir də olacaqmı? Amma intihar böyük günahdır.

Mahmudəlinin dərinədən köks ötürərək bildirdiyi bu sözlər də ona ehtiyatlanmağa əsas verirdi.

Belə daha bir yer Sur dağı oldu. Sur dağında İslam peyğəmbərinin Məkkədən Mədinəyə hicrət edərkən təqiblərdən gizləndiyi mağara yerləşirdi. Peyğəmbər bu mağarada gizlənmiş, o andaca hörümçək mağaranın ağzında keçilməz tor qurmuş, çöl göyərçini – qumru quşu qonub yumurta qoymuşdu. Peyğəmbəri təqib edənlər mağaranın ağzında hörümçək torunu və qumru quşunun oturduğunu görüb, orada bir kimsənin gizlənə bilməyəcəyinə əmin olmuş və uzaqlaşmışdılar.

Sur dağının çox hikmətləri vardı. Amma dağ ətəyi ərəziləri meymunlar bürümüşdü və onların ucbatından burada hər şey adiləşir, mənasızlaşırdı. Zəvvarlar buraya məhz meymunlarla əylənməyə gəlmiş kimi görünürdülər. Mahmudəli bu mənzərəyə dodaq büzdü və mehmanxanaya qayıtmaq istədiyini bildirdi.

Günorta namazından sonra yenə imkan tapıb təvaf əməlini həyata keçirtdilər. Bu isə yenə də çox gözəl hisslər və rahatlıq doğururdu. Amma Pöfekt Aza hər dəfə birinci bucaqdakı gümüşü dəliyi görəndə içində narahat duyğular oyanırdı. İndiyədək nədənsə qorxduğunu, çəkdiyini xatırlamırdı. İmkan tapıb öz başını yenidən gümüşü oyuğa yaxınlaşdırdı, əlini “Qara daş”ın üstünə qoydu. İndi enerji keçiriciyi olaraq onu qəbul etməyi və səmaya ixrac etməyi bacardı, ancaq “Qara daş”ın daha artıq tərpəndiyini aşkar hiss etməyə bilmədi. “Qara daş” indi dünyanın daha artıq hərəkətlə tərpənir, daha bərk səs salırdı. Mahmudəli isə yenə də bunu hiss etmədi. Üstəlik:

– Buraya nə vaxt göndərildiyi bəlli olmayan Həcərül-Əsvad elə səbrlə durub qalır ki, sanki dünyanın min illərcə belə gəlib belə gedəcəyinə tam əmin-ərxayındır,– dedi.

Pöfekt Aza özünün hissiyata qapılmadığına əmin idi. Amma bunu yenə də açıq etiraf etmək istəmədi. Buradan imkan daxilində tez çıxıb getməli idilər. Mahmudəli isə zilhicce ayının doqquzu tarixində, səhər çağı Ərəfat dağında olmalı olduqlarını və bunun vacib əməli sayıldığını dedi. Buna etiraz edə bilməzdi. İndiki vəziyyətdə Mahmudəlini nədənsə çəkəndirmək çox çətin idi. Əks təqdirdə o Ali Elmi Məkana getməkdən imtina edə bilərdi. Ona təzyiq göstərməsinin əhəmiyyəti olmaz və heç buna iradəsi də çatmazdı.

Zilhiccenin səkkizinci günü qürübdən sonra zəvvarlar Mina dağına yollanmalı idilər. Bundan ötrü yenidən ehram bağladılar. “Həccətül-İslamın həcc-təməttüündə ehram bağlayıram, qürbətən-iləllah” deyə niyyət edib ehram paltarını geyindilər. Ehramlı ikən qadağan olunan 24 haram yenidən qüvvəyə minirdi. Onlar da hamı kimi gecəni Minada keçirtdilər. Gündüzlər hava nə qədər isti olsa da, gecə sərinlik düşürdü. Ərəfat dağı iyirmi kilometr aralıqda idi. Gündüz günəş istisində piyada getməyin əziyyətini nəzərə alıb, çox baha qiymətə taksomobil tutdular və Günəş çıxmadan əvvəl yolu bu maşınla qətt elədilər.

Ərəfat dağı ağ libaslı çadırlara və insan örtüyünə bürünmüşdü. Burada **“Həccətül-İslamın həcc təməttüündə zöhrdən şama qədər Ərəfatda vüquf edirəm, vacib qürbətən iləllah”** deyə niyyət etdilər və zöhr namazından şam namazına kimi dualar oxudular. Bu əməl “vüquf” adlanırdı. Onların daldalandığı çadır çox böyük olsa da, Pöfekt Azanın iradəsinə müvafiq olaraq içəriyə daha kimsə daxil olmadı.

Günəş endikdən sonra zəvvarlar ikinci vüquf əməlini həyata keçirtmək üçün Məşərül-həram tərəfə köç etdilər. Onlar şam namazını Məşərül-həram adlanan dağlıq ərəzidə qıldılar. Buraya həm də Muzdəlifə deyilirdi. Zəvvarlar burada **“Həccətül-İslamın həcci-təməttühü üçün Məşərül-həramda səhərdən gündoğanadək vüquf edirəm, vacib-qürbətən iləllah!”** deyə niyyət tutmalı idilər. Eyni zamanda onlar səhərcən Muzdəlifədə qalıb şeytana atmaq üçün qırx doqquz ədəd, fındıq böyüklükdə daş yığdılar və qalan vaxt ərəzində ibadət etdilər. Sonra buradan Mina dağına yollandılar. Yaxşı ki, üstüaçıq olan bir maşın tapıldı və yolu piyada qət etmək məcburiyyəti yaranmadı. Piyada yol getmək həm də təhlükəsizlik baxımından əlverişli deyildi. Onun ətrafında tez-tez mühafizə blokları qurmağa çalışırdı. Amma yenə də və tez-tez qarşidan, arxadan, hər tərəfdən mənfi enerji dalğalarını hiss edirdi. Yenə də nəse xoşagəlməz bir hadisə olacağını hiss etməyə başlamışdı. Yorğunluq və ətraf təsirlər öz işini görür və Pöfekt

Aza öz diqqətini daha əvvəlki qədər ani sürətlə və rahatca cəmləyə bilmirdi. Burada qarşılaşdığı müxtəlif cür adamların arasında hətta yaşıl rəngli birisini də gördü. Sanki hansısa bir uzaq qalaktikadan gəlmiş humanoid və ya piteydən törəmə idi. Bəlkə də. Bəzən elə özünün əcdadlarının da uzaq qalaktikalardan gəlmiş olduğunu zənn edirdi. Bu da ola bilərdi. Daha bu dünyada mümkün olmayan bir nəsnənin mövcudluğu hiss olunmurdu. İnsanların müxtəlif cür geyimi, görkəmi və ekzotik görüntüləri də çox maraqlı təsir bağışlayırdı. Bütün bunların ən maraqlısı, İslamın hər cür insanı öz qoynunda, eyni əqidə ətrafında mükəmməl birləşdirə bilmək qüdrəti idi.

Mina dağında çoxlu çadır qurulmuşdu. Hazırda burada yüz iyirmi minə yaxın müsəlman olardı. Mənbələrin yazdığına görə min illər əvvəl buralarda ən çox halda on milyona yaxın züvvar üçün çadırlar qurulmuş. Elə çıxırdı ki, İslam dini inkişaf etmək əvəzinə geriye getmişdi. Amma niyə?

Pöfekt Aza bu sualın cavabını çox çətinliklə təxmin etdi, amma bunu dilinə gətirmədi. Çadırın üzərindəki nömrəni yadda saxlayıb, Cəmarat adlanan yerə yollandılar. Orada şeytani daşlamalı idilər. Təxminən üç kilometr-yarım uzunluğu olan yol boyu Mahmudəli yenə dodağı altında dualar oxuyur, o isə bütün diqqətini onun mühafizəsini yönəldirdi. Məkkəyə gəldikdən, həcc əməllərini etməyə başladıqdan sonra o bir çox cəhətlərinə görə açıq-aşkar dəyişmiş, daha çox susqun və duyğulu olmuşdu. Daha saysız-hesabsız qədər sual da vermirdi. Onlar qarşıdakı dağın altından çəkilmiş uzun, geniş tunelləri keçib, böyük bir əraziyə çıxdılar. Hər tərəfdən on minlərcə ağ libaslı insan irəliləyirdi. Pöfekt Aza ona baxaraq sanki dünyanın bütün ehtiyaclarından daha ucada durmuş qeyri-maddi bir varlıqla yanaşı addımladığını düşünməyə başlayırdı. Bu anlarda o, öz içində dünyanın bütün pisləklərinə, yamanlıqlarına, zülmünə, əzabına qiyam hiss edirdi. Qarşı tərəfdə də dağ dururdu və onun altından da tunel çəkilmişdi. “Cəmarat” xırda, noxud boyda daşlar və ya “daşlaşmış yer” anlamını verirdi və orada şeytanın daşlanması ayini icra olunacaqdı. Birinci gün Böyük Şeytana yeddi ədəd daş atacaqdılar. Sonuncu uzun tuneli hamı ilə birlikdə və piyada addımlayıb keçdikdən sonra çox böyük bir əraziyə çıxdılar. Qarşıda çox möhtəşəm bir tikili ucalırdı. 8-9 mərtəbəli bina hündürülüyündə, amma 4 mərtəbəli möhtəşəm bina “Şeytanın iqamətgahı” da adalana bilərdi. Bu “saraya” sol tərəfdən üç mərtəbəli körpü ilə giriş, sağ tərəfdə eyni qədər uzun körpü ilə isə çıxış qurulmuşdu. On minlərcə zəvvar Şeytana qarşı qiyam edərək ona sarı axışırdı. İnsan səs-küyündən qulaq tutulurdu. Hərdən az qala dilənçiləri ayaqlayacaqdılar. Onlar yerdə oturub yalvarır, əl açıb dilənirdilər. Pöfekt Aza dünya üzrə daha çox İslam ölkələrində dilənçi ilə rastlaşdığını düşündü. Bunun cavabını müəyyən etmək üçün də çox fikirləşəsi olmadı. Bu cavabı Mahmudəli ilə bölüşmək, burada durub söhbət etmək macalı yox idi. Onlar ikinci mərtəbənin pilləkəni ilə “Şeytanın sarayı”na daxil oldular. Üstü tamam örtülmüş böyük bir ərazidə şeytan obrazı qurulmuşdu. Min illər əvvəl şeytan ortada qurulmuş bir əcaib daş yığını olmuşdu. Amma o vaxtlar insanlar bir qədər qeyzlə daş atdıqda daş gedib əks tərəfdəkilərə, bəlkə də elə əsil şeytanlara dəyir və ağır fəsadlar törədirmiş. İndiki daha münasib forma hesab olunmuşdu; əks tərəflərdə duranlar bir-birlərini görmürdülər. Şeytan burada heç də intibah dövrü rəssamlarının təsvir etdiyi əcaib formada deyildi. Böyük, hündür, üzəri yaraşıqsız, bir qədər əcaib daş divar qurulmuş, qarşısı boş saxlanmışdı. Əslində bu sanki nəhəng nimçənin – boşqabın içərisinə qoyulmuş bir dilim pendirə oxşayan divar idi. Zəvvarlar hər iki tərəfdən bu “nimçənin” kənarında durub, on-on beş metr aralıqdakı bu “divara” daş atırdılar. Ətrafı daşların qopartdığı çiqqıltı səsləri bürümüşdü. Yəqin ki, daşlar “nimçənin” içərisi ilə hərəkət edib, müəyyən yerə tökülürdü. Yoxsa, bütün zəvvarların atdığı daşlar xırda da olsa, yığılıb təpələr yaradardı. Bu da çox maraqlı idi ki, min illər ərzində Muzdəlifədən zəvvarların hər biri iki ovuc qədər olmaqla daş toplayır, amma Muzdəlifə bitib-tükənmirdi. Şeytanın daşlanması çoxlu məcazi mənaları vardı. Əsas mənası insanın öz içindəki, düşüncə və əməllərində olan naqisliklərə, günah, qüsurları və verdiş və xüsusiyyətlərə etiraz etməsi, özündən qovması, tövbə eləməsi, bütün pisləklərə etiraz anlamını verirdi. Pöfekt Aza bu divara doğru yönəlmiş nifrətin, qəzəbin gücünü duydu və heyran oldu. Əgər kimsə şeytanın simvolu olan bu divarın qarşısında durar-

dısa, mənfi bio-enerjinin gücü həmin şəxsin o andaca bədəndə qanını dondurar – öldürərdi. Şeytanın daşlanması əsası İbrahim peyğəmbər zamanından başlanırdı. Ancaq o zaman bu İbrahim peyğəmbərin düşüncəsində baş vermişdi. Muhəmməd peyğəmbər (s.ə.v) Məkədən Mədinəyə köçməsinin doqquzuncu ilində həcc ziyarətini bütün müsəlmanlar üçün vacib əməl elan etmiş, həccin beş əsas əməlinə vacibat statusu vermişdi. Şeytanın daşa tutulması da onlardan biri idi. Əməlin tarixi Muhəmməd peyğəmbərdən min illər əvvələ gedib-çıxırdı. İbrahim peyğəmbər oğlu İsmayilla oynayır, bağrına basır, onu çox istəyir, özünü onunla xoşbəxt hiss edirdi. Birdən mələk Cəbrayıl nazil oldu və ona bir qəlbə həm Allahı, həm də övladını daha çox istəməyin mümkün olmasına tənə etdi. İbrahim peyğəmbər Allaha olan eşqini heç nəyin əvəz edə bilməyəcəyini bildirdi. Mələk Cəbrayıl bunu isbatə yetirmək üçün övlada olan eşqini Allaha qurban verməsini buyurdu. İbrahim peyğəmbər buna razı oldu və oğlu İsmayılı Allah yolunda qurban vermək üçün Mina dağına gətirdi. Bu zaman yolda şeytan onun qəlbinə girdi və bu yoldan çəkəndirməyə çalışdı. O isə bunu qətiyyətlə rədd elədi. Bu rədd etmə əməli İslamda şeytana daş atmaq kimi ifadə olunurdu. Əslində hər kəs öz içindəki ən böyük pis əməli və şeytan vəsvəsesini nəzərdə tutaraq daş atmalı idi. Pöfekt Aza özünün hansısa mənfi xüsusiyyətlərini düşünüb tapmağa vaxt sərf etmədi və **“Həccətül-İslamın həss təmət-töündə böyük şeytana daş vururam, qürbətən iləllah”** deyib, elə birbaşa Böyük Şeytanın özünü nəzərdə tutaraq, Mahmudəlinin arxasından daşları bir-bir “şeytana” sarı tulladı. Daha arxada durmuş qadınların daş atmaq xatirinə irəli tulladıqları daşlar irəlindəki adamların başına, üzünə, alnına dəyirdi.

Son dərəcə sirli və duyğulu məqam idi.

İri daş lövhəyə toxunan xırda daşların çıqıltı səsləri də çox qərribə duyğular oyadırdı. Sanki insanın daxilindəki naqisliklər beləcə çilik-çilik olub sınır, qırılır, dağılırdı. Pöfekt Aza bir vaxtlar dini tezislərlə tanış olarkən onların antitezislərini oxuduğunu da xatırladı və o zaman olmasa da, indi yadına salıb Didro, Şpenqler, Hegel, Nitşe, Marks, Engels kimi ateist filosofların əvəzinə xəcalət çəkdi. İlahi hikməti duymaqdan ötrü həmin dinin fəlsəfəsini bilmək, ayinlərini icra və müqəddəs yerlərini ziyarət etmək və onu ruhən duymaq lazım imiş. İslam barədə son yüz illikdə hamılıqla hədyanlar yazan Avropa və elə onlara oxşamaq istəyən bəzi Şərq filosoflarının haqlı olaraq daha cismani varisləri yox idi. Son illər dünya səviyyəsində yeni tezislər irəli sürmüş hər hansı filosofun mövcudluğunu xatırlamadı.

Bu ziyarət və bu əməllər Pöfekt Azanı ürfani fəlsəfəyə cəzb edirdi.

Onlar Böyük Şeytana daş atdıqdan sonra geri qayıdıb, Minada qurulmuş çadırların birinə daxil oldular. Burada da Pöfekt Aza çadırın qapısı önünə bio-səd çəkdi və bu daha kimsənin buraya gəlişinə imkan vermədi. Bu böyük bir çadır idi. İçərisinə dekorativ xalça-örtüklər sərilmişdi. Təzəcə rahatlanmışdılar ki, çadırın adicə örtükdən ibarət olan qapısı önündə kimsə içəridəkiləri çağırırdı və ərəbcə ucadan “Ehsan qəbul edin!” dedi. Mahmudəli uzanıb, baxışlarını tavanın sətini örtüyünə dikmiş və fikrə getmişdi. Yeməyə ehtiyac vardı. Gedib haradansa nəşə tapmaqdasansa, yemək özü qapıya gəlmişdi. Pöfekt Aza qalxıb bayıra çıxdı. Bunlar böyük bir arabanın yanında durmuş iki nəfər idi. Birini o saat tanıdı: bu onları Mədinədən Məkkəyə gətirmiş banqladəşli taksomobil sürücüsü Mithun idi. Amma onun yaddaşını mükəmməl sildiği üçün Mithun onu tanıya bilməyəcəkdi və bilmədi də. Yəqin ki, içəriyə daxil ola bilmədikləri üçün qapı ağzında çağırısı olmuşdular. İndi onlar zəvvarlar üçün xüsusi lak qablarda yemək paylayırdılar. Onların iki nəfər olduğunu öyrənib, bu adamlar üzərinə sarofan örtük çəkilmiş iki nazik qutu saxladılar və getdilər. Yeməyin tərkibi Pöfekt Azanı şübhələndirdi. Arxalarıya bir qədər baxdı və onların qonşu çadırlara da yemək payladığını gördü. Görünür, onların burada olduğunu dəqiq bilmirdilər. Bilərdilərsə, Mithunu göndərməzdilər. Amma bir halda ki, Mithun indi burada idi, deməli, onun xidmət göstərdiyi gizli qüvvə fəaliyyətdən durmamışdı. Görəsən onların əsil niyyəti nə idi, nə etmək istəyirdilər, nəyə çalışırdılar? Ağlibaşlıların nəyə qadir olduqlarını onlara bir daha göstərməyə dəyməzdi. Qayıdıb bu yeməyi qab qarışıq götürdü və onların arxasınca düşdü. Xəlvət bir yerdə onlara çatdı. Onlar çəkerək apardıqları

arabadakı yemək qablarının artıq hamısını paylamışdılar. Mithun onu yenə də tanıya bilmədi. Pöfekt Aza ona baxaraq:

– Siz bu yeməklə zəvvarlar üçün əslində nə hazırlamısınız?– deyər soruşdu.

Onun sualı savabsız qala bilməzdi. Onları bir andaca hipnoza salmışdı. Bu vəziyyətdə hər şeyin düzünü deyəcəkdilər. Dedilər də. Yeməklərə kəskin yuxuverici pəreparat qatılmışdı, kiçik qablardakı su isə adi su idi. Pöfekt Aza su barəsindəki fikirlə razılaşmadı. Təkid etdikdə o biri şəxs danışdı.

– Burada onsuz da təmiz zəm-zəm suyu yoxdur. Gətirilən, istifadəyə verilən bütün sulara epidemiya yaranmasın deyər xüsusi xlor maddəsi qatılıb. Hətta Kəbə həyatindəki də əsil Zəm-zəm suyu deyil. Əsil Zəm-zəm suyundan yalnız ali- mənəb şeylər, bir də çox baha qiymətə digər məmləkətlərin zənginləri istifadə edir.

– Bəlkə Kəbədəki “Qara daş” da onlara xidmət edir?

Pöfekt Azanın qəflətən verdiyi bu suala qarşısındakı “xidmətçilərin” hər ikisi susdu, heyrət və həyəcan içərisində bir-birlərinə baxdılar.

– Bizimkilərdən kimsə “Qara daş”a toxuna bilmir ki! Kim toxunursa əlləri yapışır, sonra elə bil qıc olur, dəhşətli ağrılar qopur,.. O “Qara daş” – “Həcərül-Əsvat” heç kəsə xidmət göstərmir!

Mithundan aldığı bu cavab Pöfekt Azanın ürəyicə oldu. Ancaq bu heç də əsas sualın cavabı deyildi. Onlara verdiyi növbəti suala da ətraflı cavab aldı. Zəvvarlar hamılıqla yuxuya verildikdən sonra qrupun rəhbərliyi bir-bir çadırlara daxil olacaq və özlərinə lazım olan şəxsləri tanıyıb aparacaqdılar. Amma onların necə adamları aparacaqları barədə məlumatsız idilər. Pöfekt Aza bu planın dəff olunması yollarını tapmaq üçün çox fikirləşmədi, barmağının işarəsi ilə onları öz arxasıya və qaldıqları çadıra gətirdi. Mahmudəli bardaş qurub onları maraqla süzürdü. Mithunu o da o andaca tanıdı, amma Pöfekt Azanın barmağını dodağına aparmasına nəzərən münasibətini biruzə vermədi. Amma Mithun ona bir neçə dəfə baxdı və deyəsən haradasa görmüş olduğunu xatırlamaq istədi. Pöfekt Aza buna imkan vermədi və onlara oturub öz gətirdiklərini yeməklərini əmr etdi. Az sonra onlar artıq tirsab uzanıb yatırdılar. Mahmudəlinin əlavə nəşə soruşmasına ehtiyac yox idi. Bundan sonra eşiyə çıxıb, yaxınlıqdakı yeməkxanaya getdilər. Şam yeməyi yenə də vegeterian mətbəxinə aid oldu. Kimsənin diqqətini cəlb etməsinlər deyər Pöfekt Aza hər ikisinin ətrafına gözəgörməz halə çəkmişdi. Buna görə də bəzən qarşıda gələn onları görmədən düz onların üstünə addımlayırdı. Gecəni həkim ambulatoriyası müdirinin kimsəsiz kabinetində keçirdilər. Səhər namazını da orada qıldılar. Sonra kiçik, orta və böyük şeytana daş atmaq üçün Cəmarata getdilər. Bunlar insan xislətindəki ən kiçik naqisliklərdən tutmuş, orta və ən böyük günahlara qədər hamısını nəzərə alaraq, əslində insanın öz içindəki şeytana daş atması mənasını verirdi. Şeytanın daşlanması insanın öz əməllərini təftiş və pis əməllərindən tövbə etməsi demək idi. Burada çox hikmətlər tapmaq olardı. Danışaraq bunları araşdırırdılar. Meyvə-tərəvəz, xüsusən də portağal yeyərək əvvəlcə adamlardan kənar durmağa çalışdılar, sonra Mina dağına gəzib dolaşdılar. Pöfekt Aza Kəbə evindəki sirli “Qara daş” barəsində bilgisinin məhdudluğunu biruzə vermək istəmirdi. İndiki məqamda Mahmudəlini AEM-ə bağlayan, ora getməyə razı salan bir səbəb də ağ libaslı müdriklərin hər şeyi bilməsinə, orada əsil elm məbədi yaradılmasına olan inamı idi. İndi onun “Qara daş” barəsində verəcəyi suallar çox sadələvh görünə və yaranmış mifə sındıra bilərdi. Onunla mineral maddələr, xüsusən adi çay daşlarından tutmuş qaya parçasına kimi bərk cisimlər haqda çox danışdı. Amma Mahmudəli söhbəti dolandırır dünyaya, həyat, insan və ümumiyyətlə, bəşəriyyət barədə söhbətlərə keçirdirdi. O, kainat barəsində daha çox suallar verdi. Axşamüstü saatlarında Ayın görünməsi isə bütün sualları Aya aid elədi. Pöfekt Aza AEM-lə rabitə əlaqəsi yaradıb, Mahmudəlini Canata Honorable ilə cəlaşdırdı və Ay barədə suallara onun cavablarını daha əhəmiyyətli hesab etdi. Özünü maraqlandıran əsas sualı Canata Honorableyə də verə bilməzdi. Əlini “Qara daş”a toxundurmayan kəs onun doğurduğu sualları hiss edə bilməzdi.

Zilhicce ayının 11-dən 12-ə keçən gecəni də həkim ambulatoriyasında gecələdilər. Ertəsi gün yenidən hər üç şeytana birlikdə 21 daş vurdular. Şeytan simvoluna – divara dəyməyən daşların əvəzinə yenisi atılırdı. Onsuz da əlavə 21 daş götürmüşdülər. Cəmaratdan qayıtdıqdan sonra Məzbəh adlanan yerə getdilər. Qurban kəsmək üçün iki qoçun dəyərini ödədilər və çəklə qurbangaha daxil oldular. Xüsusi ayrılmış qəssab qoçların kəsilməsi üçün əlavə pul aldı və bu qoçların ətindən istəyib-istəmədiklərin soruşdu. Mahmudəli istəmədiklərini, Pöfekt Aza isə bütün ətin aclıqdan əziyyət çəkən Latin Amerikası xalqlarına göndərilməsini xahiş elədi.

– Müsəlman həccinin Qurban əti yalnız müsəlman ölkələrinin kasıblarına – müsəlmanlara paylana bilər! – deyər qəssab acıqla bildirdi və öz işi ilə məşğul olmağa getdi.

“Həccətül-İslamın həcc təməttühündə Minada qurban kəsirəm vacib-qürbətən iləllah!” deyib, qoçların qurban kəsilməsinə uzaqdan da olsa bir qədər tamaşa etdilər.

– Qurban kəsdikdən sonra növbəti həcc ayını saçımızı tamam qırxdırmaqdan ibarət olacaq. – Mahmudəli dedi. – Adına təqsir əməli deyilir.

– Necə?! – Pöfekt Aza təəccüblə əlini özünün uzun, ağ saçlarına apardı. – Saçı tamam qırxdırmaq... Buna nə ehtiyac var ki?

– Bizim icra etdiyimiz bütün əməllərin həcc ziyarətinin düzgün icrasına birbaşa aidiyyəti var. Biz əgər özümüzü müqəddəs şəxsiyyətlərin keçdiyi yolun yolçusu hesab ediriksə, özümüzü onlara oxşatmaq istəyiriksə, onların icra etdiyi əməlləri təkrarlamaalıyıq.

– Bunu qadınlar da icra edir? – Pöfekt Aza maraqla soruşdu.

– Qadınlar öz saçlarının ucundan kəsirlər. İkinci dəfə həcc ziyarətinə gələn kişilər saçlarını tamam qırxdırmaya bilər. Çünki həcc vacibəti bir dəfədir, ikinci, üçüncü və digər dəfələr vacib yox, müstəhəb, yəni bəyənələn əməldir. O vaxt həcc əməllərini tam dəqiqliyi ilə icra etmək heç də vacib sayılmır. Növbəti dəfələrdə hər şey müstəhəbdir.

– Bu yəqin ki, köhnə və bəd əməllərdən saçlarda qalmış mənfi bio-cərəyan qalıqlarını qırıb tökmək xarakteri daşıyır? Bəs mənə bundan sığortalandığımı əsas gətirsək necə?..

– Kimsə bundan tam sığortalana bilməz. Əks halda həcc əməli qəbul edilməmiş sayılır. Saç insana bir qədər əda, bəzək və qürur verici bir şeydir. Hacılar Allah qarşısında hər hansı qürurlarının qalmadığını, yalnız onun qarşısında tam sınmağı, kiçilməyi bacardıqlarını isbata yetirmək üçün təqsir əməlini icra edirlər. Övladın öz valideyni qarşısında təşəxxüs etməsinə haqqı, əsası ola bilərmi? Allah qarşısında heç ola bilməz!

– Razılaşıram, tam sığortalanmaq mümkün deyil. Bəs bunu icra etmədikdə...

– Bunu icra etmədikdə günahı və kəffarəsi olacaq.

– Kəffarə nə deməkdir?

– Həcc zamanı edilən yanlış, səhv, qüsurlu əmələ görə cərimə kimi bir şey. Burada düzgün olmayan hər hərəkətə görə bir qoçun kəffarəsi yaranır.

Pöfekt Aza ətrafda gəzişən və müxtəlif dillərdə danışan adamlara baxdı.

– Deməli,.. Mənim müşahidələrimə əsasən burada çoxları bir yığın borcla geri dönəcək. Onların həcc qəbul olunurmu?

– Kimin həccinin qəbul olunduğunu daha dəqiq Allah bilər. Məncə biz təqsir əməlini də yerinə yetirib, saçımızı qırxdırmalı, çadıra qayıtmalıyıq. Əgər bunu istəmirsinizsə, onda burada boynunuza üç gün, qayıtdıqdan sonra isə Ali Elmi Məkanda yeddi gün oruc tutmaq borcu gələ bilər.

– Mən elə burada oruc tutmağa üstünlük verirəm!

Mahmudəli bir özbək bərbəri tapıb, min real verdi və saçını dibindən və tamam qırxdırdı. Bundan sonra o sanki daha yaraşlıq oldu. Lap Tibet rahiblərini xatırladırdı. Pöfekt Aza isə saçını qırxdırmadı və buna görə həm 3 günlük oruc tutmağı və bir qoç kəffarəni qəbul etdi. Ali Elmi Məkanda onun İslamın həcc əməlini tam düzgün icra etməsi naminə saçını da qırxdırdığını gördükdə bunu düzgün başa düşmək istəməyəcək, məramnamə və nizamnamə pozuntusu hesab edəcəkdilər. Bu isə elə kalium-sionid qəbul etməyə bərabər idi. AEM-in qaydalarının pozulmasına heç bir səbəb bəhanə ola bilməzdi.

Mahmudəli həcc əməllərinin sona yetməsindən sanki kədərlənir, yanından ötüb keçdikləri, son dəfə baxdıqları hər nə vardisa, onlara nəzərən tez-tez köks ötürür, hətta içini çəkirdi. Bu zaman o qədər məsum idi ki, Pöfekt Aza onu bir sevimli körpə kimi bağrına basmaqdan özünü güclə saxlayırdı. Ondan olsaydı buralardan heç yana getməz, bir sadə iş tapıb, dünyanın sonuna kimi ibadətlə məşğul olardı. Bu anlarda onun qəflətən öz fikrini dəyişməsi və buralarda qalmaq iddiasını irəli sürməsi də mümkün idi. Əgər belə bir fikir olacaqdısa, onu öz fikrindən döndərə bilməyəcəkdi. Buralardan zorla qopardıb aparmaq isə elə aparmamağa bərabər bir iş olardı. Çünki belə möhkəm əqidəli şəxslərə nə zor, nə də təbliğatla təsir etmək mümkün deyildi, hər şey xoşluqla, onların istəyi ilə və ürəyicə olmalı idi. Nəsə edib diqqətini yayındırmaq lazım gəlirdi.

Daha həkim ambulatoriyasında gecələməyə ehtiyac yox idi. Ümumi düş kabinalarından birində yuyunub, ehram paltarını soyundular. Onu burada saxlayıb, “pakistani” geyimi ilə Məkkə yoluna çıxdılar. Mindikləri taksomobildə Mahmudəli əvvəlcə bir müddət dualar oxudu, sonra bir qədər ara verib xəyala daldı, maşının qapı pəncərəsindən göydəki ulduzlara tamaşa etdi. Yalnız bütün bunlardan sonra o nəhayət ki, danışmaq həvəsinə düşdü və bütün yolboyu Pöfekt Aza ilə birbaşa bəşəriyyətin xilas yolları barədə yeni fikir mübadiləsi apardı. Maraqlı təklifləri vardı: insanlara Allahın varlığını sübut etmək, hamını ona təslim olmağa, onun qoyduğu qaydaları qəbul etməyə, ibadətə və sülhə çağırmaq, dünyanın xilasını naminə ümumdünya qurultayı keçirtmək və bütün dünya ölkələri başçılarını Kəbənin ümrə ziyarətinə dəvət etmək və Məşcüdül-həramda qərar qəbul etdirmək. Digər fikirləri də mükəmməl və daha humanist idi. Pöfekt Aza ürəyini boşaltması üçün ona şərait yaratdı. Hərdən ona baxaraq, fikirləşir, dodaqucu gülümsəyirdi. Düşüncəsində bir fikir daha əsas idi: bu qədər humanist təfəkkür sahibi olan bir gənc dünyanı silkələyə biləcək böyük ideyaları artıq qismən vəhşiləşmiş bu bəşəriyyətə necə təlqin edəcəkdi. Elder Ariyadan Məkkə barədə aldığı məlumat qovluğunu xatırladı. Mahmudəlinin danışmaq həvəsini tarazlamaq üçün ona daha artıq imkan vermədi.

– Elmi məlumatlara görə Məkkə şəhəri Yer üzünün tən mərkəzində yerləşir! Sən bilirsənmi ki, Yerin quru sahəsi Məkkə boyu mütənəşib olaraq tam bərabər paylanıb. Məkkə şəhəri həm də Yerin maqnit cazibəsi üzrə şüalanmasının cəmləşdiyi mərkəzdir. Mən bu şəhərdə yüksək dozalı cazibəni cihazsız da aşkar hiss edirəm. Yer kürəsi öz içindən gələn cazibəni digər planetlər və ulduzlarla paylaşır. Bu, Yerin daxili içindən yayılır. Bu daxili iç isə təbii ki, onun mərkəzindən gəlməlidir. Məkkə məhz onun mərkəzində yerləşir. Məhz buradan şüalanma hesab olunan bir qüvvə ayrılır və kosmik məkana qovuşur. Amma o yalnız müsbət enerjiddən ibarət olur. Eləcə kosmik şüaların qovuşduğu yer də elə Məkkədir. Bu isə Allah evinin nə üçün Məkkədə və Kəbədə yerləşdiyinin məntiqəuyğun olduğunu sübut edir. İslam dininin İlahi və mükəmməl bir din olduğunu sübut edən bir fakt da ondan ibarətdir ki, Yer üzündə günün iyirmi dörd saatı ardıcıl olaraq azan səsi eşidilməkdədir. Belə ki, Yer kürəsi üç yüz altmış meridian, yəni saat qovşağına bölünmüşdür. Onların hər birinin məsafəsi cəmi dörd dəqiqə sürür. Eləcə də müəzzinlər tərəfindən düzgün ifa edilən azan cəmi dörd dəqiqə çəkir. Namaz bütün meridianlarda eyni vaxtda başlamır. Hər meridian 4 dəqiqə fərq verir. Azan və namaz bir meridiandan digərinə keçid üzrə dəyişdiyi kimi, eləcə də buna uyğun olaraq azan verilməsi də hər meridianda digərindən dörd dəqiqə sonraya düşür. Beləcə, bir azan bitən kimi o biri meridianda azan başlayır, beləcə iyirmi dörd saat ərzində bütün Yer kürəsində meridianlar üzrə durmadan azan səslənir, dövrə vurur. Bu əsla heç təsadüfən ola bilməz. Daha bir hikmət: azan verilərkən suyun tərkibindəki altı molekul bir sırada düzülür.

Bu məlumatlar Mahmudəlinin çox xoşuna gəldi. Pöfekt Aza bu anda əslində onun bütün bunları yaxşı bildiyini, amma alicənablıq və İslam təəccübkeşliyi etdiyini dərk etdi və gülümsədi. Bu anda hər ikisi gülümsəyirdi. Lakin bunlar başqa-başqa mənalara daşıyırdı.

– Bəs axı niyə bütün millətlər İslama tapınmır? Sizə elə gəlmirmi ki, bu baş verərdisə, indi dünyada hər şey öz qaydasına düşərdi. Yoxsa ki...

– Yoxsa ki...nə? – Pöfekt Aza soruşdu.

– Yoxsa ki, dünya, bəşəriyyət süquta uğrayacaq, gec-tez hər şey dağılacaq! Allahın da səbrinin öz həddi-hüdudu var axı.

Pöfekt Aza nəşə demədi. Çünki Mahmudəlinin mövcudluğunu indi qətt etdiyi həmin süqut məqamı artıq yaxınlaşmışdı. Hətta Kəbə evindəki “Qara-daş” da sanki üsyan edirdi. Mahmudəlinin diqqətini pessimist əhvaldan yayındırmaq üçün Pöfekt Aza onu ən çox sevə biləcəyi bir mövzuya yönəltməyi, sonra isə “Qara daş”ın hikmətləri barədə nəşə öyrənməyi düşündü. Buna görə ondan Üsuliddinə daxil olan İmamət barədə danışmasını, izah və ona sübut eləməsini xahiş etdi. Mahmudəli bunu eşitdikdə onun gözlərinin içinə baxdı və razılıqla gülümsədi. Mövzu onun tam ürəyicə olmuşdu.

– İmamət İslamda çox mühüm məsələdir, Ustad. Onu anlamamaq və qəbul etməmək mümkün deyil! Sadə məntiq deyir, bir halda ki, bu dünyada hər şeyin bir sahibi var, bəs dinin nə üçün olmasın? Qurani-Kərimin keşiyində cənab Allahın özü dayanıb. İslam peyğəmbərinin sağlığında da, ondan sonra da O, Qurani-Kərimin mühafizəsinə zamindir. Ən təhlükəli məqamlarda O müqəddəs övliyalrı, imamları buna təşviq etmiş, elə insanların öz əli ilə Qurani qorumuşdur. Quran yeganə dini kitabdır ki, mələk Cəbrayıl tərəfindən, birbaşa olaraq peyğəmbərə ardıcılıqla və tam nazil olmuş, əslində elə peyğəmbər salavatullahın sağlığında və ceyran dərisinə yazılmışdı. Bəziləri onun guya xəlifə Ömər və ya Osman tərəfindən kitab halına salındığını bildirir. Bu halda sual yaranır: məgər ona qədər Quran kitab halında deyildi? Əgər kitab halında olmasaydı, ona Quran, yəni kitab deyilməzdi. İncili İisadan sonra onun həvariləri, ardıcılıqları yazmış, hərə öz mövqeyini, baxışını, düşüncəsini qələmə almışdır. Qeybdən gələn səslər kimi nazil olsa da və peyğəmbər Quran ayələrini birbaşa söyləsə də, onun səhihliyinə özü nəzarət etmişdir. Sonradan bəzi məlunlar Qurani bir şeir kitabı hesab etməsinlər deyər Allah-təala peyğəmbəri savadsız, yazıb-oxumaq bilməyən bir şəxs kimi formalaşdırmışdı. Onun vəfatından sonra Qurani surətini artıran Ömər də, Osman da ona nəşə əlavə edə, dəyişə və ya əksildə bilmədi, hər şey nazil olduğu kimi yazıldı. Çünki Allahın işinə heç kəs qarışa, müdaxilə edə, ona məsləhət verə və ya onun işlərində düzəliş apara bilməzdi. İslam dinini isə Məhəmməd peyğəmbər yaratmışdı, onun da keşiyində özü dayanmalı idi. Sağlığında özü bu dinin keşiyində çox dayandı, buna görə Ühüd müharibəsində əlinə qılınc da götürdü, dini qorudu və inkişaf etdirdi. Yaranmış böyük xilafəti Onun vəfatından sonra xəlifələr qorudular, inkişaf etdirdilər. Kimsə də dinin öz keşiyində durmalı, dini qorumalı, dini inkişaf etdirməli idi. Bu isə bir nəvə-nəticə kimi onun varisi olan imamların vəzifəsi oldu.

– Aydındır! Bəs digər məzhəblər nə üçün bu sadə həqiqəti qəbul etmir?– Pöfekt Aza təəcübləndi.– Olmaya onlar əsas argument kimi imamət barəsində Qurani-Kərimdə nəşə deyilmədiyini önə çəkirlər.

– Elədir! Bu da var. Ancaq, Quranda hər şey, xüsusən də ən incə mətləblər barədə açıq-aşkar deyilmir və deyilməməsi sadə məntiqə əsasən tam doğrudur! Qurani-Kərimdə heç bir xəlifənin, o cümlədən Həzrət Əlinin də adı yoxdur. Amma xəlifələr seçildi. Olmaya bu da səhvdir? Olmaya Peyğəmbərdən sonra İslam xilafətinə bir kimsə rəhbərlik etməməli idi? Eləcə də İslam bir din olaraq heç vaxt sahibsiz qala bilməzdi. Necə ki, katolik xristianlığın rəhbəri Roma Papası idi. Peyğəmbərdən sonra İslama onun canişinləri rəhbərlik etməli idi. Bunlar isə, dediyim kimi, on iki imamdır. Necə ki, İncildən sonra apostolların hədisləri onu tamamlamağa yetmişdir. Peyğəmbərin özündən səhih hədis var ki, On ikinci imamın adı, ləğəbi və künyəsi onunku ilə eyni olacaq və o da dini tamamlayacaqdır. Bu da həqiqətən sonralar On ikinci imamda özünü eyni ilə göstərmişdir. Eləcə hər bir imam öz xidmətlərini göstərdi, İslamın aydınlaşması, ixtilafların həll edilməsi, hümmətə daha aydın çatdırılması və səhih şərhlər verilməsi baxımından öz vəzifəsini həyata keçirdilər.

– Həm də düz on iki nəfər olaraq! Bu rəqəm kainatın bir siklinə işarə deyilmi? İnsan tələyinə təsir edən bürclərin sayı da axı on ikidir. İl on iki aydan ibarətdir. İllər də hər on iki ildən bir təkrar olur.

– Tamamilə haqlısınız, Ustad! İslam dini də peyğəmbərdən sonra ən azı bir sikl insan qədər gerçək nəzarət altında inkişaf etməli idi. Bu yolda bütün sınaqlardan çıxmaq, bütün

məhrumiyyətləri qəbul etmək, hər cəfaya dözmək, hər cür aydınlaşma vermək işini peyğəmbər öz ailəsinə tapşırırdı, başqalarına rəva bilmədi. Çünki bütün imamlar əzab-əziyyətlər içərisində yaşadı, məhrumiyyətlərə, xəyanətlərə, terrora məruz qaldı. Onlardan sonra da insanlara nələrisə sübut etməkdən ötrü hər cür göstərmələr imam nəslindən qalma şəxslərin üzərində həyata keçirildi; xəstəliklər, şikəstlik, ən böyük əzablar, eləcə də fitrətən möcüzələr göstərmək qabiliyyəti! Bizim ellərdə onlara seyyid deyilir. Əsil seyidlər insanlara həm də şəfa verir. Hətta həyatdan köçdükdən sonra məzarları müsbət enerji mənbəyi olaraq şəfa saçır.

– Maraqlıdır, bəs...– Pöfekt Aza dodaqlarını müəmma ilə büzdü.– Yəni Roma Papasının katolik xristianlara rəhbərlik edir. Bunsuz olmaz ki! Yaxşı, bəs müsəlmanların dini rəhbəri kimdir?

– Hə-ə, özünüz gəldiniz mətləb üstünə. İndiyədək bir qeyri kimsənin adını dini rəhbər kimi çəkmək mümkün olmamışdır. Çünki əslində hamı bu vəzifənin zamanə imamına məxsus olduğunu yaxşı bilir. Hər bir imam öz zamanında bu vəzifəni yerinə yetirdi, indi isə bu vəzifə yalnız On ikinci imama məxsusdur. İmamlıq imamın övladlarının arasından seçilmiş birinə Allahın lütfü ilə verilir. İmam bunu həyatdan köçmə məqamında həmin övladına ağızdan-ağıza yanar halə şəklində ötürür. İndi zamanə imamının gerçək gözlə görülməməsi də Allahın işidir. Əsil müsəlman On ikinci, Qaib İmam Mehdi salavatullahın adını eşidən kimi ayağa qalxıb, salavat çəkməlidir.

Qeyri-ixtiyari olaraq Mahmudəlinin özü də ayağa qalxıb, sağ əlini üzünə çəkdi və “Allahın məsəlli, Əla Muhammədin və ali Muhamməd!” deyərək ucadan salavat söylədi. Eyni hərəkəti qeyri-ixtiyari olaraq Pöfekt Aza da təkrar etdi.

– Çünki Onun adı çəkilən yerdə O özü var. Əlbəttə, biz müsəlmanlar imamlara, onların məzarı üstünə gedərək məzarına sitayiş etmirik, hər hansı bir istəyimizi onların həyata keçirtməsinə də arzulamırıq. Yoxsa ki onları bütləşdirmiş olarıq. Hər şeyi verən də, alan da yalnız Allahdır! Biz yalnız onların Allah yanında daha əziz olan xatirinə və Allahın özündən istəyirik. On ikinci Qaib imam yetmiş iki il ərzində əsasən dörd müridinin gözüne görsənmiş, müxtəlif dini hökmlər vermişdir. Lakin sonra gerçək dünyada öz missiyasını başa çatdırdığı üçün daha gözlə görünməyəcəyini bildirmişdi. Onu növbəti dəfə öldürmək üçün içəri soxulan Abbasi sülaləsinin qaniçənləri otaqda bir kimsəni görmədilər. İmam qeyb olmuşdu. Amma qeyb olmaq ölmək anlamında deyil. Qeyb olubsa, deməli, zühr edəcək, zühr etməyəcəkdir, digər imamlar kimi o da adicə ölə bilərdi. Ölmək qəbahət deyil.

– O nə vaxt zühür edəcək?

–Onun dəqiq zühuru barədə məlumat vermək mümkün deyil. Bunun da öz hikməti var. İsa Məsihin zühurunun zamanı barədə kilsənin yaydığı məlumatlar vaxt gəldi ki, yalan çıxdı. Çünki belə şeylər Allahın özünə məxsus sirlərdir və onu özündən başqa kimsə doğru bilməz. Eləcə də Quranda On ikinci imam və onun zühuru barədə yalnız gizli işarələr vardır ki, böyük İslam alimləri buna əsasən zühuru yaxınlaşdırən başlıca əlamətləri müəyyən etmişlər.

–On ikinci imamın zühurunu yaxınlaşdırən əlamətlər? Bunlar hansılardır?

–Zülmün Yer kürəsini bürüməsi, halalın harama qarışması, yaxşılardan pis, pislərin yaxşı surətdə görünməsi, zəlzələlərin çoxalması, yerdə böyük miqdarda torpaq sürüşmələrinin baş verməsi, kütləvi qadın namussuzluğu, qadınların kişiyə, kişilərin qadına oxşaması, kütləvi qırğınlar törənməsi, müharibələrin artması, müqəddəs ocaqların (şəhərlərin) işğalı, qeybdən səslər eşidilməsi,.. Bu sıra çox uzundur. Bu deyilənlərin əksəriyyəti artıq gerçəkləşmişdir. Quranda On ikinci imamın zühuruna aid olan bir işarəni “Əl-Nur” surəsinin əlli beşinci ayəsində görmək olar. Ayədə deyilir: “ Allah aranızdan iman gətirib yaxşı işlər görənləri özlərindən əvvəlkilər kimi yer üzünün varisləri edəcəyini (İsrail övladlarını yer üzündə kafirlərin yerinə gətirdiyi kimi, onları da müşriklərin yerinə gətirəcəyini), möminlər üçün onların Allahın özü bəyəndiyi dinini (İslamı) möhkəmləndirəcəyini (hər tərəfə yayacağını) və onların qorxusunu sonra əmin-amanlıqla, arxayınçılıqla əvəz edəcəyini vəd buyurmuşdur. Bundan sonra küfr edənlər, şübhəsiz ki, (Allahın itaətindən çıxmış) əsil fasiqlərdir.” Burada bu hal yalnız İmam Mehdi zühurundan sonra baş verəcəyi anlamındadır. Bundan çoxları qorxacaq, amma

əməlləri saleh olanlar üçün hər şey sonra əmin-amanlıq və arxayınçılıqla davam edəcək. Bu zühurdan sonra küfr edənlər isə cəhənnəm odunda yanacaqlar. Dini kitablarda qeyd olunduğu kimi, yalnız On ikinci İmamın və İsa Məsihin zühurundan sonra yenə də dünyanı kafirlik bürüyəcəksə, məhz onda Qiyamət günü başlanacaq. Cənnət və Cəhənnəm də məhz o zaman gerçəkləşəcək. Hələlik bütün ruhlar Bərzəx adlanan xüsusi astral aləmdə, astral qatda məskunlaşmışdır. Quranın “Ənbiya” surəsinin yüz beşinci ayəsində bildirilir: “Biz Tövratdan sonra Zəburda da cənnət torpağına (yer üzünə və ya müqəddəs torpağa) yalnız Mənim saleh bəndələrimin daxil olacağını yazmışdıq”. Bu ayədən göründüyü kimi, yer üzündə bir dəfə bu hal baş verib və saleh insanlar Süleyman peyğəmbərin peyğəmbərliyi dövründə yerin əsil sahibləri olublar. Bəs nə üçün inanmıyaq ki, adı, ləğəbi və künyəsi İslam peyğəmbəri ilə eyni olan İmam-Zaman ağa bəşəriyyətin saf təbəqəsini ikinci dəfə yer üzünün sahiblərinə çevirməyəcək!? Sadə məntiq qəlbində inam hissi olanların ömrünü daha da nurlandırır. Kafirlər Qurana inanmadıqları halda nədənsə imamların əleyhinə arqument toplamaq lazım gələndə Qurana istinad etmək istəyirlər. Onların Quranda ruh barədə nəse tapmaq istəkləri də Allah tərəfindən məqbul hesab edilməmişdir. Quranda deyilməyibse, bu o deməkdir ki, ruh da yoxdur? Çünki ruh barəsində yalnız əsil ruhanilərin qəlbinə bilgilər qoyula bilər. Əks halda imansız kafirlər ruh barədə bilgilərə istinad edib şarlatanlıqla məşğul olardı.

– Bəs On ikinci imamın qeyb olması və zühür edəcəyinə olan şübhələr nədən qaynaqlanır?

– İman heç də təzyiq və məcburiyyətlər nəticəsində yaranmır. İman bir qəlb işi, ruhani məsələdir. Onları əsrlər boyu yaşadan da qəlblərinə hakim olan iman nurudur. On ikinci İmama işarəni də yalnız qəlbində iman çırağı yanan möminlər Quranın bir çox ayələrində tapa bilər. Kafirlər üçün bütün qapılar bağlıdır. O cümlədən Quranın qapıları da!

Pöfekt Aza bu söhbəti salmaqla öz istəyinə nail olmuş, onun diqqətini ayrılıq qüssəsindən ayırmışdı. İndi isə Mahmudəlinin sidqi-ürəklə, böyük enerji israf edərək danışmasının qarşısını almaq lazım idi. Ona:

– Mən böyük Şərq filosofları Əllamə Məclisinin yüz iyirmi cildlik “Biharül-Ənvar”, Siqətül-İslam Kuleyninin “Üsuli-Kafi”, Həzrət Əlinin “Nəhcül-Bəlağə” kitablarının xülasəsinə nəzər salmışam,– dedi.– Mənə elə gəlir ki, onların məğzində sənə dediklərini xatırladan fikirlər çoxdur. Olmaya sən o əsərləri bütünlüklə oxumusan?

– Onları oxumaq nədir ki, mənə yazmaq daha böyük hünərdir.

– Tamamilə doğrudur! Hər halda düzgün dərk etmək də buna yaxın bir səviyyədir. Bəzən sənə elə gəlir ki, oxumağa yenidən başladığın bir kitabdakı ideyalarla artıq tanışsan, sanki oxumusan?..

– Bəli, çox olub... çox.

Pöfekt Aza məmnunluqla gülümsədi. Bu oxucunun əslində həmin müəlliflərin səviyyəsi ilə eyni olması demək idi. Mahmudəli isə bu sualın fərqləndirici olmadığını və özünün yarımçıq qalmış fikrini davam etdirməyə çalışdı.

– Əgər insanın nütvəsini heç nədən yaradan Allahdırsa, istədiyi halda onu min illər boyu sağ saxlayan da yalnız Allah ola bilər! Suyun altında saatlarla oturan, özünü öldürüb, bir aydan sonra qəbirdə dirildən və üzə çıxan Tibet kahinlərini də nümunə gətirmək mümkündür. İsa peyğəmbər yüz illər əvvəl ölmüş insanı dirildə bilirsə, bu ona İlahi vergi deyil, bəs nədir? Bunun elmi izahı varmı? İsa Məsih yüz il əvvəl ölmüş insanları dirildə bilirsə, Allah lap milyon illər əvvəl ölmüş varlıqları dirildə və ya gözə görünməz halda sağ saxlaya bilməzmi? İsa Məsih də, Mehdi əleyhüssəlam da qeyb olduqdan sonra uzun müddət ən ali iman sahiblərinin gözüne görünmüş, onlara bilgilər vermişlər. Buna bir sıra dini kitablarda rast gəlmək olar. Olmaya böyük müsəlman alimləri, İslam dahiləri, ali din xadimləri yalan deyir, xristianlar da yalan yazır!? Belə möhtəşəm yalan mümkün deyil axı! Onda, əstəğfurullah, Allah nə üçündür?! Bütün dinləri yalnız bir varlıq - İblis inkar etmişdir və yalnız o, özünə münasib əqidəli adamların düşüncəsinə dinlərə qarşı anti-tezislər daxil etməkdə maraqlı olmuşdur. Yoxsa ki, bütün dinləri necə inkar, boş, əfsanə, uyuşdurucu hesab etmək olar axı? Hamı özünü daha ağıllı, daha ədalətli və haqlı hesab etdiyi halda insanların özlərini aldatmalarına nə ehtiyac var ki? Bəşəriyyətin bütün tarixi

boyu dinləri, o cümlədən İslamı qəbul etmiş dahilərin adlarını sadalasaq onların çəkisi kafir filosofların çəkisindən əlbəttə, qat-qat... qat-qat ağır gələr.

– Bəs Kəbədəki “Qara daş”ın ağırlığı nə qədər olar? – deyə Pöfekt Aza nəhayət ki, əsas məqsədə keçdi. – Bilmək istəyirəm ki, Onun maddi kütləsi daha ağırdır, yoxsa enerji çəkisi.

– Həcərül-Əsvat! Mən bu barədə nə oxumuşam, nə də düşünmüşəm. – Mahmudəli dedi. – Qərībədir, o gün çoxları içərisində “Qara daş”ın qoyulduğu gümüşü oyuğun ətrafına əl sürür, ona toxunmağa isə elə bil qorxurdu. Amma mən əlimi ona sürtdüm, əyilib öpdüm də. Qorxulu, təhlükəli bir nəsnə hiss etmədim.

– Bəs nə hiss etdin? – Pöfekt Aza daha artıq maraqla soruşdu.

– Nə hiss etdim? – Mahmudəli bir anlıq fikrə getdi və bu zamana simasına təbəssüm qondu. – Xoşhallıq hiss etdim, Ustad. Elə bil yamyaşıl otları, al-əlvən gülləri, çiçəkləri, dumduru gölü, meyvəli ağacları, nəğməkar quşları olan bir vadiyə düşmüşdüm. Çox gözəl duyğular idi... hətta tam ifadə etmək də olmur. Əgər tez ayrılmazdımsa, huşumu itirə bilərdim.

– Deməli, sən bu zaman qeyri-səslər eşitmədin.

Onun gözləri yol aldı. Pöfekt Aza da bir müddət dodaqlarını büzüb bu müəmma barədə fikirlərə daldı. Onların söhbəti beləcə tamamlandığı və pəncərədən ətrafa baxaraq fikrə getdikləri üçün bir müddət susdular. Hərdən yola diqqət verdikdə tez-tez onların maşınını ötüb keçən maşınları, hidrofilləri, taksomobilləri, mikrobusları, pəncərələrindən əl, bayraq, yaylıq yelləderək, cıradıcı hərəkətlər edən, hətta dil çıxardaraq bu hünərə görə sevinən, öyünən ehramlı adamları, piyadaları görürdülər. Hamısı da yəqin ki, ziyarətini başa vurmaq üçün Məkkəyə qayıdan qoca-cavan zəvvarlar idi. Bu zaman onlara nəsnə münasibət bildirməyə, reaksiya verməyə ehtiyac qalmırdı. Belə möhtəşəm, belə pak, müqəddəs bir əqidənin yolçuluğuna çıxıb, “hacı” adına doğru son əməlləri icra etməyə tələsənlər bu səviyyədə idisə, buna bir şou, əyləncə kimi yanaşırdısa, bu adın ağırlığını və məsuliyyətini hiss etmirdisə, İslam ölkəsi sayılan yerlərdə digər müsəlmanların necə olacağı barədə düşünməyə dəyməzdi. Səhv etməmişdi, əsil müsəlman hazırda barmaqla sayıla biləcək qədər az idi. Mahmudəli də doğru buyurmuşdu, insanları Allahı tanımağa, ona ibadət etməyə çağırmaq lazım idi. Ancaq necə?!

Qarşıda Məkkə şəhərinin işıqları görünürdü.

“Abraj -əl Bait” mehmanxanasında çox qərar tutmağa, pəncərədən aşağıya tamaşa edərək istirahət etməyə həcət qalmadı; azacıq rahatlanıb, Məscidül-hərama getdilər. Mahmudəli mehmanxananın restoranında indi daha çox yemək yedi. Pöfekt Aza isə saçını qırıxdırmadığı üçün üç günlük oruca başlamışdı və indi yalnız oturub ətrafı müşahidə etməklə vaxtını keçirtdi. “Qara daş”la bağlı düşüncələr onu yenidən narahat etməyə başlamışdı. Bu barədə Mahmudəlidən tutarlı cavab ala bilməmişdi. Nəsnə olacağı barədə hissiyat da yenidən onu narahat edirdi. Bircə həccin son əməllərini də başa vursaydılar, buradan tezəcə uzaqlaşardılar. Nə üçünsə indi şəhərdə bir bayram əhval-ruhiyyəsi vardı. Mağazaların qarşısında növbələr düzülmüşdü. Kəbənin həyatında isə daha bir elə gurluq yox idi. Burada “ömrəyi təməttə” də olduğu üç əməli və əlavə olaraq “Nisa təvafı” və “Nisa namazı”nı qılmalı, bununla da həccə başa vurmali idilər. “Vida təvafı” adlanan bu hissəni yerinə yetirməklə hacılar Kəbə ilə vidalaşırdılar. Sanki bir qüvvə hər ikisini maqnit cazibəsi ilə oraya çəkirdi. İndi təvaf edərkən niyyət olaraq mətndə “ömrə” sözünün əvəzinə “həcc” sözünü deyəcəkdilər. Artıq əsil hacı olmağa az qaldığı üçün içində xoş hisslər də baş qaldırırdı. Amma bu bir həftəlik zaman ərzində üzləşdiyi müəmmalar bu hisslərdən tam həzz almağa imkan vermirdi. AEM yarandıqdan sonra hələ dünyadan bu qədər mənəvi zövq almamışdı. “Qara daş”ın titrəyişi, yüksək gərginlikli enerjisi və bunların Mahmudəliyə təsir etməməsi çox təəccüblü idi. Şeyx Sələfinin adamlarının isə əli ona yapışır, onları qıç edirdi. Bütün bunların elmi izahı yox idi. Sonra bu sirr ona ölünce dinclik verməyəcəkdi. “Qara daş”ın titrəyişi, tərpəntisi, hətta səs-küy qopartması çox sirli məqamlardan xəbər verirdi. Yeganə dəqiq bildiyi və hiss etdiyi şey bunun heç də yaxşı əlamət olmadığı idi.

Məkkədə Məscidül-hərama doğru gedərkən fikrində daha çox “Qara daş” idi.

Pöfekt Aza Kəbə evi ilə üzbəüz qaldıqda içi titrədi, bütün vücudu boyu soyuq bir gizilti axıb keçdi. Vida təvafı zamanı o, Mahmudəlini öz qarşısına buraxmış, arxadan əllərini onun çiyinə qoymuşdu. Üçüncü dairədən sonra Mahmudəlini də sol tərəfə çəkərək tədricən Kəbəyə yaxınlaşmağa başladılar. Beşinci dairədə onların əli artıq Kəbənin divarlarına toxuna bilirdi. Amma heç də içində qorxu və həyacan yox idi. Yeddinci dairə və beləcə təvaf bitmək üzrə ikən Pöfekt Aza indi təkcə xoş hərarət deyil, həm də gözəl duyğular yaşamağa başlayırdı. Mahmudəlinin indicə təvaf xəttindən çıxacağını hiss edib qarşıdakı adamları öz nəzərləri ilə kənara çəkdi və onlar gümüşü oyuqla, “Qara daş”la üzbəüz qaldılar. Mahmudəli yenidən “Həcərül-Əsvat”ın önündə böyük ehtiramla əyildi və onu öpdü. Pöfekt Aza isə yalnız əlini ona sarı uzada bildi. Bir andaca əhvalı dəyişdi, heyratə gəldi və güclə udqundu. İndi “Qara daş” daha artıq hərəkətlə çırpınır, səs salır, sanki yerindən qopub buralardan çıxmaq istəyirdi. Pöfekt Aza əlini çəkmədən, ehtiyatla arxasına və ətrafa nəzər saldı. Bu anlarda o çoxlarının özünə doğru zənn ilə baxdığını və sanki başqalarının da bu səsləri eşitdiyini duydu. Burada durmaq sanıylərlə ölçülürdü. Adamların onlara və “Qara daş”a sarı irəli gedə bilməməsi şübhə doğura bilirdi. Həminin “Həcərül-Əsvat”a sarı qorxu və maraqla baxdığını aşkarca sezdi. Amma hələ ki kimsə buna kəskin reaksiya vermirdi. Heç ola bilməzdi ki, bu hal ziyarətin xüsusiyyətlərindən biri olsun. Belə olarsa, Mahmudəli bunu da bildirər və gördüyünü etiraf edərdi. Mahmudəli Bəycan isə bu zaman sanki qanad açıb uçurdu. Onu nəzarətsiz buraxa bilməzdi. Yenə “Məqami-İbrahim”də iki rükət təvaf namaz qıldılar və yenə də Səfa və Mərvə arasında yüyürərək “səy” göstərdilər. Daha iki əməldən sonra həcc əməlləri tamamilə başa çatırdı. Lakin indi Pöfekt Azanın varlığına bütünlüklə bir sirri anlamaq hissi hakim kəsilmişdi: “Qara daş” nəyə qarşı qiyam edir, nədən xilas olmaq istəyirdi? Həyatında anlamadığı bəlkə də yegənə və ilk müəmma idi. Bunun adı bir hal olduğuna və nahaq baş verdiyinə daha zərrəcən inanmırdı. Bunun səbəbsiz olmadığına tam əmin idi. Mahmudəlinin bunu hiss etməməsi bəlkə də qəlbindəki inam və imanın gücündən idi. Sanki indicə nəşə olacaqdı. Amma nə?! Dünyanın fəlakət anının başlanacağı ola bilməzdi. AEM-dən əlaqə saxlayıb bunu ona bildirərdilər. Amma hökmən nəşə pis bir şey olmalı idi. “Qara daş”ın qopartdığı səslər qulağından düşüncəsinə hopmuşdu. Mahmudəli yenidən Kəbənin yanına qayıtmalı və burada “Nisa təvafı” etməli olduqlarını bildirdikdə sanki içində nəşə qırıldı. Bu zaman tam aydın olan bu idi ki, olacaq həmin bəd hadisə məhz burada və indicə baş verəcək. Bircə tezliklə buradan getsəydilər! Hətta “Qara daş”la bağlı sirrdən agah olmadan da getməyə dəyərdi, təki Mahmudəli ilə bağlı nəşə pis bir hal baş verməyəydi. Səmada sanki ön mövqeyə gəlmiş gipgirdə Ay da diqqətlə aşağı baxır və nə baş verəcəyini gözləyirdi. İndi heç Ay da daha sapsarı deyil, bir qədər çəhrayıya çalırdı. Ayı heç belə görməmişdi. Bu onun tərkibində başlamış proseslərin təzahüründən də ola bilirdi.

Bu bəd hadisə heç də ölüm təsəvvürü oyatmırdı, sanki daha betər bir şey idi.

Onlar ehram xəttində durub **“Həcərül-İslamın həcc təmətündə Təvaf-Nisa edirəm, qürbətən iləllah”** dedilər. Pöfekt Aza indi həminin qorxu və heyrat içərisində “Həcərül-Əsvat”ın saxlanıldığı gümüşü oyuğa sarı baxdığını gördü. Yəqin həccin son əməllərini icra etdikləri üçün indi Kəbə evinin həyatında adamlar artmışdı. Qara daşın qopardığı səslər artıq bayırdan da aydın eşidilirdi. Zəvvarlardan bəziləri heyrat içərisində barmağını Kəbə evinin birinci bucağına sarı tuşlamışdı və gözləri bərələ vəziyyətdə nəşə deyirdilər. Deməli, bu səsləri eşitməyən təkcə Mahmudəli idi. Pöfekt Aza Mahmudəliyə yenə o qədər yaxın durmuşdu ki, hər hansı təhlükə baş verəcəyi andaca onu qucaqlayıb, hadisə yerindən uzaqlaşdırmağa biləcəkdi. Daha nə Kəbə evinə, nə də “Qara daş”a toxunmaq istəmir, bundan çəkinirdi. Mahmudəli bir dəfə o, “Ustad, yaman narahatam” dedi. Yeddinci dairəni başlayarkən isə nəhayət ki, “Ustad, bu nə səslərdir?” deyərək o təəccüblə soruşdu. Pöfekt Aza əvvəlcə qəsdən “Bu bizim narahat qəlbimizin döyüntüləridir” cavabını verdi. Mahmudəlidən fərqli cavab eşidilmədi. Buna görə də onu arxadan sağ istiqamətə yönəltməyə çalışdı. Sol tərəfə azacıq meyil götürmək fırlanma halqasına müvafiq olaraq yeddinci dairənin sonuna qədər onları aparıb Kəbənin yanına, “Qara daş”ın qarşısına çıxardacaqdı. Yaxşı ki, Mahmudəli də Kəbənin yaxına getməyə maraqlı göstərmədi. Sonra Mahmudəli “Məqami-İbrahim”də indi də iki rükət “Nisa təvafının namazını” qılmalı ol-

duqlarını dedi. Məhz bu namaz evli müsəlmanlara öz arvadlarını bir daha halal edirdi. Bunsuz hətta kəbinli arvadı da hacı olan şəxsə haram sayılırdı. Subay hacılar isə bu namazla halal kəbin imtiyazı qazanırdılar. Bununla da həcc əməlləri tamam başa çatırdı. Amma Pöfekt Aza niyyətini tutsa da daha bu namazı qıla bilmədi. Onsuz da bu ona lazım olmayacaqdı. Həm də bu anlarda artan narahatçılıq ona diqqətini namazın sözlərinə cəmləməyə imkan vermirdi. Elə birinci rəkətin səcdəsindən dikəldikdə daha namazını davam edə bilmədi. Yenidən səcdəyə gedərkən qarşısında namaz qılan Mahmudəlini və daha irəlindəki Kəbə evini nəzərindən qaçırdı biləcəyindən çəkindi. O dizləri üstündə dimdik durmuşdu və Kəbəyə sarı baxaraq indicə nə baş verəcəyini gözləyirdi. Hələ ki yalnız Kəbədən qopan səslər durmadan artır, döyüntü səsləri ətrafa büsbütün hakim kəsilirdi. Bunun heç də səsgücləndirici vasitəsilə verilmədiyinə və bir şou olmadığına əmin olmamaq mümkün deyildi. Çünki səslər ortadan, Kəbədən eşidilirdi. Kəbədə isə səsgücləndirici qurğular görünmürdü. Və bu səslər əsasən bir tərəfdən – “Həcərül-Əsvatın” qoyulduğu bucaqdan eşidilirdi. Bir neçə nəfər qorxu içərisində, əlləri ilə qulaqlarını tutmuşdu. Nəhayət Mahmudəli “Nisa təvaf namazı”-nı bitirdi. O başını qaldırıb, üç istiqamətə salamlar ünvanladı. Sonra əl sıxmaq üçün ona sarı geriye çevrilmək istədikdə Pöfekt Aza tez dikəlib onu yerdən qaldırdı və yüyürək halda irəliyə dartdı. Hər şey indicə və “Qara daş”ın saxlanıldığı tərəfdə baş verəcəkdi. Onlar yerimir, sanki adamların arası ilə uçurdular. “Həcərül-Əsvat”ın yerləşdiyi bucağın qarşı sına çatdıqda bu nahiyyədə hamının geriye çəkildiyini və böyük bir boşluq yarandığını gördülər. Bu anlarda təvaf hərəkəti də dayandı və hamı mat-mətl Kəbəyə sarı baxaraq qaldı. Mahmudəli ona heyrlə baxır və nəsə soruşmaq istəyirdi. Pöfekt Aza buraya maraq ucbatından gəlmişdisə də, indi həm də daha burada durmağın çox təhlükəli olması qənaətində idi və öz hərəkətinin səhv kimi qiymətləndirmək istəyirdi. Amma Mahmudəlini geriye dartmağa təpəri çatmadı. Elə bu andaca, sanki zəlzələ baş verdi. Hər şey tərpəndi, gurultu ilə titrədi və birdən Kəbə evi lərzəyə gəldi. Eyni zamanda Pöfekt Azanın baxışları qarşısında birinci bucaqdakı gümüşü oyuq əriyib genişləndi. Hamının heyrlə içini çəkdiyi və bu istiqamətdəki bütün baxışların bu nöqtəyə cəmləndiyi növbəti anlarda oradan bir metr civarında “Qara daş” çıxdı və uğultu dolu qorxunc səslər qopararaq, aramla yuxarı qalxmağa başladı. “Qara daş” özündən zərrin şəfəqlər saçırdı. Bütün bunları görəndə kimi ziyarətçilər vəhşət içərisində qışqırdılar, bir çoxu yıxılıb özündən getdi, kimi çevrilib qaçmağa üz tutdu, bir çoxu isə ayaqlar altında qaldı. Böyük bir qisim zəvvar isə heyrlə, ağzı açılı, gözləri bərələ vəziyyətdə durub baxır və daha nə baş verəcəyini gözləyirdi. Mahmudəli Bəycan da heyrdən donub qalmışdı. Sonra o əllərini sinəsində cütləyərək diz çökdü. Pöfekt Aza isə tez göydəki Aya baxdı. Ay parçalanmamış, dağılmamışdı. Orada baş vermiş hər hansı bir hadisənin görüntüsü bir qədər sonra da görünə bilərdi. Daha durub qalmağa və bu sirrin mahiyyətini axtarmağa heç lüzum yox idi. Hər şey aydın idi: deməli, Yer sonunun çatdığını İlahidən göndərilən “Qara daş” da duymuşdu. O özünü itirmədi, Mahmudəlinin qoluna girib, onu ayağa qaldırmağa və buradan uzaqlaşdırmağa çalışdı. Amma indi Mahmudəli çox ağır idi. Son dərəcə ağır olmasının səbəbinə onu yerindən tərpədə bilmədi. Pöfekt Aza bu zaman Mahmudəlinin də özündən gümüşü rəngli şəfəq saçdığını sezdi. Bu, hansısa filmin kompüter effektləri deyil, real görüntülər idi. O, ehtiyatla ətrafa baxdı və kimsənin bunu sezmədiyini müəyyənləşdirmək istədi. Hamının heyrlə və qorxu dolu nəzərləri Mahmudəliyə deyil, Kəbənin üstünə dikilmişdi. “Qara daş” Kəbə evinin üstündə, havadan asılı vəziyyətdə durub qalmışdı. Bu da bir sirr və ya möcüzə idi. İndi onun mahiyyətini anlamağa sərf etməyə vaxt və ya macal olmayacaqdı. Buradakı adamların nəzərində görünməmək daha münasib idi. O, növbəti dəfə ətrafa oğrun nəzərlərlə baxarkən insanların Məscidül-həram kompleksindən dəstə ilə qaçıb gəldiyini, amma gördükləri mənzərədən onların da heyrlə yerlərində donub qaldıqlarını gördü. Gələnlərin arasında heç də zəvvara oxşamayan, daha çox buradakı adamları izləyən və sanki nəsə axtaran şəxslər də vardı. Mühafizəçi geyimlilər də az deyildi. Pöfekt Aza daha nəyinsə ola biləcəyinə məhəl qoymadan Mahmudəli Bəycana yapışdı, onu qolları arasına aldı və o andaca hər ikisi gözlə görünməz vəziyyətə düşdülər.

Mahmudəli Bəycan bir də müqəddəs Məscidül-həramın qarşısındakı mey-danda özünə gəldi və nə baş verdiyini anlamaq ümidilə sağa-sola nəzər saldı. Adamlar hövlanak halda Məscidül-hərama sarı qaçırdılar. Pöfekt Aza onun ayaq saxlamasına macal vermədi, qoluna girib “Hacı, biz buradan getməliyik” deyərək, mehmanxanaya sarı uzaqlaşdırmağa çalışdı.

Məkkə şəhəri büsbütün uğultuya qərq olmuşdu. Bu yeni səsin içərisində qeyri heç bir səs eşidilmirdi.

“Abraj-el-Bait” mehmanxanasında kirayələdikləri otaqda, böyük pəncərə qarşısındakı kresloların birində oturmuş ağ libaslı gənc həyəcan içərisində qarşısındakı mənzərəyə baxırdı. Bu Mahmudəli Bəycan idi. Onun baxdığı yerdə – aşağıdakı Məscidül-həramın həytində, Kəbə evinin üstündə havadan nəsə bir qara kütlə asılmışdı. Arxada durmuş Pöfekt Aza yır-yığış edir, hərdən ona sarı baxırdısa da, nəsə deyilməsinə lüzüm görmürdü. Artıq bütün həcc əməlləri bitmişdi və Mahmudəlinin daha nəyisə bəhanə gətirib burada qalmasına bir səbəb yox idi. Əsil hacı olmuş bir adamın yalan danışması, bəhanə gətirməsi düzgün olmazdı. Pöfekt Aza indi özündə bir qədər cismani yüngüllük və saflıq hiss etsə də narahatlığı heç də səngiməmişdi. Böyük bir möcüzə onun üçün daha da cazibəli və eyni qədər daha da qapalı hala düşmüşdü. Bunlar isə onda daxili enerji gücünü durmadan qabardırdı. Diqqətlə öyrəniləsi enerji halı idi. İçində cövlan edən enerjinin gücü ilə istənilən əşyanı yerindən qaldıra, hətta divarı, qapını vurub dağıda bilərdi. Əvvəllər belə hallarda soyuq duş qəbul edər, diqqətini yayındırmağa çalışardı. İndi burada yeni, tanış olmayan, çox maraqlı və çox güclü digər hisslər vardı. Bu isə ona öz diqqətini cəmləməyə mane olurdu.

– Hacı, mən duş qəbul etmək istəyirəm.

Onun bu fikrinə Mahmudəlidən cavab gəlmədi. O indi ayaq üstünə qalxmışdı və diqqətlə pəncərədən görünən Məscidül-həramə sarı baxırdı. Pöfekt Aza təkrarən nəsə deyərək onu narahat eləmək istəmədi. Mahmudəli uzaqbaşı yarımсаата qədər özünə gəlməli idi. Özünə gəlməyəcəkdisə də, artıq buralardan getməli idilər. Burada çox sirli və təhlükəli məqamlar cərəyan edirdi. Bu dünyanın harasında normal hadisələr baş verirdi ki! Mühafizəçilərin baxışları da heç xoşuna gəlməmişdi. Onların həqiqətən mömin müsəlman olduğuna inanmadı.

– Mən heç inanmıram ki, bu qədər müsəlmanın dualarından sonra da dünya süquta uğrasın.

Nəhayət Mahmudəli astadan, amma Pöfekt Azanın eşidə biləcəyi səsle belə dedi. Pöfekt Aza bu zaman hamam otağına girməyə hazırlaşdı.

– Sən haqlısan!– deyib ayaq saxladı. – Amma sən əminsən ki, o müsəlmanlar da sənə kimi dünya və bəşəriyyət üçün sidqi-ürəklə dualar etmişdir? Lap tutaq ki, hamı etmişdir. Buradakılar, hətta burada olmayan bütün mömin müsəlmanlar dünya əhəsinin neçə faizi ola bilər? Məncə heç bir faiz də olmaz. Lap olsun on faizi və yuz əlli min nəfər. Çünki yerdə qalan doxsan faiz kafir həm faiz çoxluğu ilə, həm də öz imansızlığı ilə bu imanlı saydıqlarımızdan daha qüdrətli, daha güclüdür! Bunu kainata yüksələn mənfi enerji faizinin yüksəkliyi də sübut edir. Ona görə də indi bu qədər möminin duası çox az şeyi həll edər, Mahmudəli.

Mahmudəlidən bir müddət cavab gəlmədi. Sonra o yalvarış dolu səsle:

– Bəs necə olsun, Ustad?!– deyərək soruşdu.

– Dünyanı xilas etmək lazımdır, Mahmudəli! Elə mənim də dediyim bu deyilmi?! Əgər hər bir müsəlman bir nəfəri dinə-imana gətirə bilməzsə, deməli, onun imanı kamil deyil. Bu minvalla, zəncirvari reaksiya formasında müsəlmanlar tezliklə bütün dünyanı xilas edə bilməzmi? Bax, buna məhz sən rəhbərlik etməlisən! Bizim istədiyimiz də elə budur!

– Bəs Həcərül-Əsvat?.. O necə olsun?!

– Gördün ki... O da daha insanlardan imtina edir. Belə isə, biz getməliyik. Bu heç yaxşı vəziyyətdən xəbər vermir. Nəsə ola bilər! İndicə Məkkə şəhərinin zəlzələ, fırtına, tufan altında qalması da mümkündür. Həcərül-Əsvatın Yeri tərk etməsi bədbəxtçilik gətirəcək.

– Bəz Məkkəni xilas etməməliyikmi?

– Biz bütün dünyanı xilas etməliyik! Məkkə də bu dünyanın qoynunda yerləşir! Nə isə, mən azacıq yuyunum, indicə getməliyik.

Pöfekt Aza Mahmudəli Bəycanın daha nəşə demək iqtidarında olmadığını hiss edib, hamam otağına girdi. Bir azdan oradan su şarılıtsı eşidildi. Pəncərədən arxada qalmış Məşcidül-hərəmdə Kəbə evinin üstü apaydın görünürdü. Onun üzərində havadan qara rəngli, amma bərq vuran bir şey asılmışdı. Bu, Həcərül-Əsvat idi – minilliklər əvvəl kəhkəşandan gəlmiş İlahi nişanə – “Qara daş”. Bayırda aləmi başına götürmüş uğultu səsi indi otel otağında da aydın eşidilirdi.

Pöfekt Aza hamam otağından özünün ağ libasında çıxdı. Onun əlində səliqə ilə bükülmüş “pakistani” köynək vardı. O bunu stol üstünə sarı apararaq, eyni zamanda Mahmudəliyə getmək üçün qalxmalı olduğunu bildirmək istədi. Amma pəncərə önündəki kreslonun kürəkliyində onun başını görmədi. Tələsik irəli gəldi. Mahmudəli kreslodə yox idi. Bu anlarda az qala ürəyi dayanacaqdı. Özünü güclə ələ aldı və ani meditasiyaya gedə bildi. Təkcə onun oğurlanmadığını dəqiqləşdirə bildi. Mahmudəli Bəycan harasa getmişdi! Onun gedə biləcəyi yalnız birçə yer vardı. Həmin yer pəncərədən aşağıda qalmışdı

Məşcidül-həramın giriş qapıları qarşısında bir kimsə görünmürdü. Hətta kassalar da kimsəsiz qalmışdı. Pöfekt Aza Məşcidül-həramın kimsəsiz dəhlizini tələsərək, qaçaraq irəliləyir, hərdən gözləgörünməz hala düşürdü. Adamların hamısı sürəli qarşısına və həyəətə yığılmışdı. Hamı dabanları üstünə qalxıb irəlində nələr baş verdiyini görmək istəyirdi. Onların təlaş səslər və sual yağın səs-küyü buraları başına götürmüşdü. Uğultu isə daha ucadan səslənirdi. O buna əhəmiyyət vermədən, qarşısındakı adamları asanlıqla və öz nəzərləri ilə yararaq irəlilədi. Kəbə evinin üstündə durmuş “Qara daş” proyektorların işığı altında qırmızımtıl şəfəq saçırdı. Əli dəyənəkli mühafizəçilər adamları Kəbə evinin ətrafından uzaqlaşdırmış, adamlar Kəbə evini yuz metr radiusunda dairəvi əhatəyə almışdılar. Nəzərlərini adamların başı üzərində dolandırır və lap öndə duranların arasında Mahmudəli Bəycanı gördü. O, ixtiyarsız halda Kəbə evinin üstünə sarı baxırdı. Pöfekt Aza gözlə görünməz vəziyyət alaraq ona doğru irəliləmək istədi. Ancaq o andaca fikrindən daşındı. Kiminsə gözü görünmədən ona və ya onlara toxunması insanları qorxudar, daha böyük qarışıqlıq yaranardı. Bu qarışıqlıq nəticəsində isə çoxlu insan; qoca, qadın ayaqlar altında qalıb tələf olardı. Nəşə etməli idi. Pöfekt Aza adamları yenə öz nəzərləri ilə kənara itələyərək daha yeyin irəliləməyə çalışdı. Elə bu zaman Mahmudəli Bəycan da irəli gedib, önə çıxdı. İndi o, mühafizəçilərlə üzbəüz qalmışdı. Amma sanki bunu hiss etmədən və nəzərlərini Kəbə evinin üst nahiyəsində, havadan asılı vəziyyətdə durmuş “Qara daş”dan ayırmadan tam irəliyə yönəlmək istəyirdi. Bir neçə mühafizəçi onun üstünə bağırırdı, birisi isə əlindəki dəyənəyi ona vurmaq üçün zərblə yuxarı qaldırırdı. Amma bir qüvvə vurub onun əlindəki dəyənəyi yerə saldı. Bu sirli qüvvənin mənbəyi olaraq Pöfekt Aza daha beş-altı metrədən sonra Mahmudəliyə çatacaqdı. Ancaq bu zaman birdən onun özünün də dayanıb durmasına, heyrdəndən gözləri və ağzı açılı vəziyyətdə baxıb qalmasına səbəb olacaq bir hadisə baş verdi: Mahmudəli Bəycan tədricən yerdən aralandı, əllərini Kəbə evinin üstünə doğru uzadaraq, hava ilə irəliyə və yuxarıya doğru qalxdı. Bu anda onun rəngi tamam ağarmışdı. Onun havada uçduğunu görənlər qışqırırdılar. Kəbə evinə on beş-iyirmi addım qalmış birdən Mahmudəli tamam ilə yuxarıya qalxmağa başladı. Bu anda Pöfekt Aza ələcsiz vəziyyətdə qollarını yana saldı. Mahmudəlinin indi də Kəbə evinin üstünə doğru yuxarı qalxdığını görənlər adamların bir qismi dəhşət içərisində qışqırırdı və qaçışmağa üz tutdu. Mahmudəli Bəycan heç nəyə əhəmiyyət vermədən və hamının heyrat dolu baxışları altında, Kəbənin qara örtüyü boyuca yuxarıya qalxdı, qalxdı və Kəbə evinin üstünə, “Qara daş”la bərabərliyə çatdı. Yalnız bu zaman adamlar özlərinə gəldilər. Bütün nəzərlər yuxarıya dikilmişdi. İndi hamı içini çəkmiş, susub durmuşdu. Amma bu vəziyyət ötürülən köks qədər qısa deyildi və fasiləsiz olaraq davam edirdi. Hamı indicə nə olacağını bilmək ümidilə və böyük maraq içərisində Kəbə evinin üstünə baxırdı. Mahmudəli qollarını irəli açmışdı və indi havada “Qara daş”a sarı addımlayırdı. Birdən o, “Qara daş”ı qolları arasına aldı və onu asıldığı yerdən qopardıb, əks istiqamətə doğru qayıtmağa üz tutdu. Ötürülən köks dalğası daha da qüvvətləndi. Kəbə evinin üst tininə çatdıqda durmadı və addımını arxayınçılıqla havaya qoydu. Amma yerin cazibəsi onu sükətlə aşağıya çəkə bilmədi. Havada bir neçə addım atdıqdan sonra isə o liftə imiş kimi tədricən

aşağıya doğru enməyə başladı. Həyətin ağ mərmər daş örtüyünün üstünə ayaq basan kimi sanki bədəni ağırlaşdı. O biixtiyar halda gümüşü oyuğa sarı addımladı. Burada o, qolları üstündəki qara daşı irəli uzatdı və onu gümüşü oyuqdan içəriyə qoydu. “Qara daş” gümüşü oyuqdakı yerini alan kimi uğultu kəsdi və bir andaca sanki kainat dərin sükuta qərq oldu.

Bunu gören insanlar yenə dəhşət içərisində içlərisində qışqırıdılar, sonra isə qarşısıalınmaz coşqu ilə “Allahu-Əkbər!” sədaları yüksəldi. İnsanlar coşqu və hövl altında ucadan qışqırıdılar. Daha sonra onlar Mahmudəliyə doğru irəlilədilər. Mühafizəçilər bu izdihamın qarşısını ala bilməyəcəklərini görüb geriye çəkildilər. Bu zaman Mahmudəlinin:

– Daha Məkkə xilas oldu!- səsi yüksəldi.

O sağ əlinin qaldırmışdı və hövüllü olduğu üçün daha nəşə deyə bilmirdi. Bir dəstə adam özünü Mahmudəliyə daha tez yetirdi. Onlar onu əhatəyə aldılar və daha nəşə deməsinə macal vermədən qamarlayıb Kəbənin giriş qapısına sarı çəkildilər. Kəbənin qızı qapısı yerdən çox hündürdə qalmışdı. Başqa bir qrup da eyni zamanda irəliyə atılıb camaatın qarşısına kəsməyə çalışdı. Bu zaman daha başqa bir qrup təkərli pilləkən adamların arasından qızıl qapıya sarı itələdi. Bu zaman onlarca insan xəsarət aldı. Mühafizəçiyə oxşamayan bu adamlar qurşaq altından qılınclarını siyirib çıxartdılar və adamların qarşısında sağa-sola yellətməyə başladılar. Bunun təsiri oldu; irəliyə atılmış insanların qarşısı alındı. Birisi son anda pilləkənin üstünə qalxdı və itələyib Kəbənin qızıl üzlü qapılarını açdı. Buna bənd imiş kimi o birilər Mahmudəlinin pilləkən üstünə dardılar və çırpınmasına məhəl qoymadan Kəbənin içərisinə saldılar. Kəbənin qapıları bağlanan kimi bütün mühafizəçilər yetişib, qapının önündə mühafizə kordonu, hətta ətdən barrikada qurdular. Bütün bunlar çox qısa vaxt ərzində baş verdi. Bəlkə də Kəbənin ziyarəti zamanı baş verə biləcək hər hansı bir kütləvi ixtişaşın qarşısının alınması üçün qurulmuş tədbir planı idi. Pöfekt Aza özünü yetirdiyi anda güllə səsləri eşidildi. Eyni zamanda reproduktorlardan adamlara geri çəkilmələri əmr olundu. Adamlar qorxu içərisində durub qaldılar. Əli dəyənəkli mühafizəçilərin yeni bir dəstəsi irəliyə çıxıb onları amansızlıqla vurmağa və qovmağa başladı. Öndəki adamlar dəyənək zərbələrinin altında geriye oturduldu. Onlar ilə birlikdə Pöfekt Aza da geriye çəkilməyə məcbur oldu. Bu anlarda gözə görünməz hala gəlməklə bu insan selindən yayınmaq mümkün deyildi. Bundan ötrü yalnız Mahmudəli kimi havaya qalxmaq lazım idi. Bundan ötrü isə tam sakitlik, diqqətin cəmlənməsi, o hala sala biləcək daxili enerjiyə malik olmaq və daha digər təmrinlər həyata keçirtmək lazım gəlirdi. Onu güllə ilə vura da bilərdilər. Bu müqəddəs həcc günlərində qan tökmək, hər hansı bir canlıyı incitmək, hətta ağcaqanadı belə öldürmək böyük günah sayırdı. Bu anlarda bütün həcc ziyarətini batıl edəcək hərəkətə yol verə bilməzdi. Daha müvafiq tədbir üçün düşündü. Amma nə üçünsə çətinlik çəkirdi.

Bir azdan adamlar artıq Məscidi-həramın həyətidən vurulub geriye oturdulmuşdu. Hamı qışqırır, yalvarış dolu nida qopararaq, əlini də Kəbəyə sarı uzadaraq oradan imdad, nicat istəyirdi. Birdən haradansa uzun, qəhvəyi libaslı, başına örtük salınmış bir dəstə adam çıxdı və silahlı mühafizəçilərin müşahidəsi ilə Kəbə evinə sarı gəldilər. Pöfekt Aza daha nəşə gözləməyi münasib hesab etmədən irəli çıxmaq istəyərkən adamlar içərisindən kimsə “On ikinci İmam Mehti əleyhüssəlam nazil oldu!” deyə bağırdı. Bu sözlər elə bil bomba kimi partladı və sanki hamı elə bu fikri gözləyirdi. O andaca hər tərəfdən yenə də “Allahu Əkbər!” sədaları yüksəldi və hamı əllərini yuxarı qaldıraraq daha böyük coşqu ilə Kəbəyə doğru Allahdan kömək diləməyə başladı. Sonra isə başqa bir qrup “Yeni peyğəmbər nazil oldu!” deyə bağırdı. İkinci qışqırılan xəbər daha güclü oldu və dönə-dönə təkrarlandı. Pöfekt Aza bunun mahiyyətini anlamaq üçün bir anlıq duruxdu. Bu anda o yubandı və gedənlərə qoşula bilmədi. Amma irəliyə çıxma bildiyi üçün gəlib ən ön sırada durmuşdu. Əslində bu zaman hər hansı bir kənar və kəskin müdaxilə Mahmudəliyə xətər yetirər, bunlar onu öldürə bilərdilər. Onsuz da onu orada saxlamayacaqdı. İndiki məqamda yeganə çıxış yolu yenə də səbr və gözləmək idi. Görəsən o adamlar nə düşünür, nə etmək istəyirdilər? Bunlar sələfi şeyxinin adamları deyildi ki? Dəqiqələr saata çevrilir, Kəbə evinə sarı qəhvəyi əbəli adamların get-gəli artırdı. İçindəki bir səs Mahmudəlinin sağ-sağlam olduğuna əmin edirdi. Sanki nəşə bir sövdələşmə qurmaq istəyir-

dilər. Onlar kim idi? Hər halda Sələfiyə Ərəbistanı dövlət nümayəndələri ola bilməzdi. Məqsədləri, niyyətləri nə idi? Mahmudəlidən nə istəyirdilər?.. Zənniyəcə bu qrup Kəbə evini inhisara almışdı. Onların müsəlman olmaya da bilərdilər. Əsil müsəlman Allahın ən Ali ibadət evində bazarlıq etməz, siyasi məqsədlərə düşməz, insanları incitməz, gizli oyunlar qurmazdı. Bu anda Kəbə evində məhz bunların baş verdiyinə tam əmin idi. Amma bunlar dəqiq nədən ibarət idi? Daxili gərginlik ona diqqətini cəmləməyə imkan vermirdi. Bu anlarda ən yaxşısı özünü tam sakitləşdirmək və hücumu hazırlamaq olardı. Reproduktoqlar avazla müxtəlif dualar səsləndirməyə başlamışdı. Hərdən də adamları nəyinsə müjdəsi münasibətilə təbrik edirdilər. Doğrudanmı ziyarətqah rəhbərliyi də bir neçə saat ərzində min illərdən gələn ən əsas İslam ehkamlarını unudur, daha bir peyğəmbərin gəldiyini qəbul edirdi!? Axı Allahın göndərmiş olduğu və bütün bəşəriyyət tərəfindən təsdiq olunan Quran-Kərimdə daha bir peyğəmbərin gəlməyəcəyi, Muhəmməd salavatullahın sonuncu peyğəmbər olduğu təsbit olunmuşdu. İnsanların bu qədər tez çaşması və sürüşkən əqidəyə sahib olması Pöfekt Azada heyrət doğururdu. Bu anlarda o Mahmudəlinin bu insanlardakı imana etibar etməsini xatırladı. Bircə möcüzə müqabilində hər şeyi danmaq, minilliklərin hikmətini də unutmaq, ən böyük yalana da inanmaq əslində onların həm imanlarının kamil olmamasına, həm də acizliyinə dəlalət edirdi. Mahmudəliyə elə doğru bildirmişdi. Dünyanın həqiqətən də qlobal dəyişikliyə ehtiyacı vardı. Amma bu cür insanlarla o dəyişikliyi həyata keçirtmək mümkün olacaqdımı? Sanki hər şey yenidən başlanmalı, hər şey qapadılıb, möhkəm təmizlənməli, sonra Adəm və Həvvə yenidən yer üzünə gətirilməli idi. Bir qədər əvvəl sonuncu dinin ən vacib ehkamlarından biri olan həcc əməlini icra etmiş adamların nəinki bircə ay, heç bircə gün, bircə saat da özlərinin iman pəhrizini qoruya bilmədiklərini görürdü. Onlar elə buradaca, Kəbə evinin həyətində özlərinin ziddinə gedirdilər. Müsəlmanın İslamı qəbul etdiyini bildirən “Kəlmeyi-şəhadət”in özü də Muhəmmədi Allahın elçisi olaraq təsbit edirdi. Amma indi hətta hacı sayılan müsəlmanların öz peyğəmbərini bir andaca danması, yeni bir peyğəmbəri qəbul etməsi dünyanın ən böyük fəlakəti idi. Daha bu adamlar müsəlman sayıla bilməzdi. Bayaq mehmanxana otağında Mahmudəliyə əsil mömin müsəlmanın hazırda bütün dünya üzrə heç bir faiz olmadığını haqlı demişdi. Elə çıxırdı ki, indi cəmi bircə mömin müsəlman qalmışdısa, o da elə Mahmudəli idi. “Yeni peyğəmbər nazil oldu!” sədaları indi hamılıqla və daha gur səslənirdi. Həmin peyğəmbər isə heç demə Mahmudəli Bəycən imiş! Mahmudəli bunu qəbul edərdimi? Edirdimi? Bu şübhəli adamlar böyük ustalıqla bu vəziyyətdən bəhrələnmək istəyirdilər. Buna imkan vermək olmazdı! Bəlkə bunun özü də Yer dünyasının xilasına xidmət edəcəkdii

Məscidül-həramın səsgücləndiriciləri durmadan dualar səsləndirirdi.

Göydəki Ay indi tamam narıncı rəngə boyanmışdı.

Bir neçə saatdan sonra xiftən namazının azan səsi verilməli idi. Deməli, o vaxtacan nəşə dəqiqləşəcək, tam aydın olacaqdı. İndi hər şey Mahmudəlinin iradəsindən asılı idi. Pöfekt Aza nəşə bir tədbir tökmək əvəzinə indi Mahmudəlinin çıxaracağı qərara daha artıq maraqlı göstərdi. Bu çox incə məqam idi. Yəqin ki, burada olanlardan bir kimsə bu ali mənəbdən imtina etməzdi. Bir din rəhbəri və peyğəmbər sayılmaq!

Birdən Pöfekt Aza bunların kim ola biləcəyini anladı. Bu yalnız Mason ola bilərdi! Belə mükəmməl və çevik hazırlıq yalnız onlara məxsus olacaqdı.

Əgər Mahmudəli onların təklifinə uyardısa, onu xilas etməyə dəyməzdi.

Daha bir saatdan sonra bir nəfər əlində qara bir şey Kəbə evinin qapısına doğru qaçdı. Mikrafona oxşayırdı. Yenidən dualar səsləndi, hətta azan verilməyə başlandı. Amma bu heç də günün hansısa namazına çağırışla bağlı deyildi. Kəbə evi ilə ön tərəfdə duranların hamısının diqqəti qızıl qapıya sarı idi. Birdən bu qapının layları açıldı və qapı ağzında Mahmudəli Bəycən göründü. O andaca məscid divarları boyuca yığılmış və Kəbənin əhatəyə almış yüz mindən çox adamın qışqıqı və bağırışı səsləri yüksəldi, əllər ona doğru uzandı, daha böyük bir coşqu və səs-küy qopdu. Mahmudəli Bəycənin üzünün rəngi ağarmış, indi daha artıq nurlanmışdı. Ancaq Pöfekt Aza onun incidildiyini, nəyəşə məcbur edildiyini də duydu. Onun arxasınca altı nəfər qəhvəyi geyimli şəxs qapıdan çıxdı. Bir nəfər pilləkənin üstündə qaldı, digərləri aşı

düşüb, dəmir pilləkənin yanında durdular. Aşağıda daha bir neçə nəfər uzun saqqalı, qəhvəyi əbalı, yaşlı şəxs durmuşdu. İndicə nəşə elan olunacaqdı. Məscidül-həramın səsgücləndiriciləri hamını sakitliyə çağırırdı. Sonra yaşlı və başçı olduğu hiss olunan birisi əlində mikrafon tutmuş halda pilləkən üstündə önə çıxdı. Hamının diqqətinin oraya yönəlməsi üçün ən münasib məqam idi. Pöfekt Aza bu münasib vəziyyəti hiss edən kimi, tədricən gözlə görünməz hala düşdü.

Mahmudəli Bəycanın həyəcandan bədəni əsir, dodaqları altında güclə “Ayətül-kürsü” duasını oxuyurdu. Keçi saqqallı, bıqsız birisi isə önə çıxıb moizə oxumağa başlamışdı.

– Uca Allahın adı ilə başlayıram! Sizin qarşınızda mənəm – Şeyx Məlik ibn Sələfi! Mənim İslam üçün etdiklərim hamıya bəllidir! Elə deyilmi? – Yerdən bir qrup adam ucadan “Elədir!” deyə bağırırdı. Məlik ibn Sələfi bunu gözləyirmiş kimi – Biz ən istedadlı şəxsləri öz himayəmizə aldıq, İslamı günü-gündən zənginləşdirmək, modernləşdirmək istədik. Dünyada İslamın nə qədər düşməni vardısı, terrorla susdurduq. Amma bu gün mənə ağah oldu ki, bütün bunlar əbəs imiş! Bilin və ağah olun! Ey hacılar, indi eşidəcəklərinizi yaddaşlarınızda möhkəm saxlayın! Siz çox böyük bir tarixin astanasındasınız! Bu gün, bir neçə saat əvvəl burada elə bir möcüzə baş verdi ki, barəsində sonra min illərə danışılacaq! Məkkə torpağı çox peyğəmbərlər yetişdirmişdi! İbrahim peyğəmbər burada insanlığın ilk memarlıq əsəri olan Kəbə evini tikdi. Kəbədə insanlıq Allahın Yerə nişanə göndərdiyi Həcərül-Əsvatı qoruyub saxladı. Bu “Qara daş”ın bu gün buradan göylərə çəkilməsi bütün köhnə peyğəmbərlərin öz zamanını bitirməsinə işarə idi. Yalnız Tanrının göndərdiyi yeni peyğəmbər onu öz yerinə qaytara bilərdi. Bir vaxtlar Muhəmməd peyğəmbər qaytarmadı mı? İndi də bir başqa peyğəmbər qaytardı. O bizim aramızdadır! Siz hamınız onun möcüzəsini gördünüz! O özünü sübut etdi! Bu gün tarixin səhnəsinə yeni bir peyğəmbər qədəm qoyur! Onun adı... onun adı Massonata Natanyahu!!! – Buna bənd imiş kimi yer-yerdən insanlar əllərini yuxarı qaldırdılar və “Ulu Tanrı!” deyə qışqırdılar. Çıxışçı şoumen imiş kimi əlləri ilə adamlardan daha sürəkli coşqu istədi. Səs-küy azacıq yatanda isə o yenidən mikrafonu ağzına yaxınlaşdırdı. – Bilin və ağah olun! Massonata Natanyahu iki min ilə yaxın yaşlı olan mason hərəkətinin Tanrı tərəfindən qəbul olunduğunu və masonu din səviyyəsinə qaldırıldığını bəyan etdi. Bayaقدan o bizə Kəbənin içində bunu isbata yetirirdi. Biz ona inandırıq və qəbul etdik! Siz Kəbənin Ali Dini Rəhbərliyini yaxşı tanıyırsınız. Bir kimsə onları aldada bilməz. O bütün İlahi subutları ilə isbata yetirdi ki, Masson dini Allahın insanlığa göndərdiyi yeni və son dindir! O indi hamıya Allahın göndərdiyi ilk vəhyini yetirəcək! Biz onu qəbul etdik, ona biyət gətirdik! Siz də biyət gətirin! İndi isə... İndi isə qəbul edin: yeni peyğəmbər... Qaranlığın ruhu! Peyğəmbər Massonata Natanyahu!!!

Əvvəlkindən daha böyük coşqu ilə toplaşanların nida səsləri gurladı. Bununla əslində bütün toplaşanların həcci pozuldu. Mahmudəlinin simasında sərt qətiyyət vardı. O ehtiramla ona uzadılan mikrafonu aldı və irəliyə çıxdı. Şeyx Məlik ibn Sələfi isə ona ehtiramla baş əydi və pilləkən üstəndən aşağı addımladı. Kəbə həyatini əhatəyə almış insanlar əllərini də qaldıraraq, ucadan “Ya peyğəmbər!” deyə şövqlə çağırırdılar. Bu soşqunu sakitləşdirmək heç asan olmadı.

Eyni zamanda pilləkənin ətrafında durmuş mühafizəçilər bir-bir, yerlərində, müəyyən hərəkətlər edərkən donub qalırdılar.

– Məni dinləyin! – Mahmudəlinin səsi bütün Məscüdül-həram və büsbütün Məkkə boyu yayıldı. – **“Bismillahir-rəhmanir-rəhim!”** Eşidin və bilin! Mən Massonata Natanyahu yox, Mahmudəli Bəycanam! Mahmudəli Bəycan! Bunlara inanmayın! Yeni bir din gəlməmişdir və gələ də bilməz! Dinim İslam, peyğəmbərim Muhəmməd salallahu əleyhi və Alihi və səlləmdir! Allahu Əkbər! Allahu Əkbər! Allahu Əkbər!

Birdən bir səs onun qulağına “Əhsən, oğul!” pıçıldadı. “Sən daha bir sınaqdan üzüağ çıxdın!” Mahmudəli bu sözlərdən çaşqın halda arxaya çevrildi. Burada ondan qeyri kimsə yox idi. Doğma bir nəfəs qulağına “Hacı, sən çıxışına davam elə, daha heç nədən narahat olma, kimsə səni görə bilməyəcək!” dedi. Bu sözlərdən sonra Mahmudəlinin dodağında xəfiv təbəssüm göründü. Bu, Pöfekt Azanın səsi idi. Birdən sanki onun qarşısını bir şəffaf örtük kəsdi. Bütün bunlar bir neçə anda baş verdi. Mahmudəli daha artıq qürur və qətiyyətlə mikrafonu dodaqlarına yaxınlaşdırdı.

- Ey insanlar, Siz daha mənə görmürsünüz! Narahat olmayın və həyəcanlanmayın! Siz baxışlarınızı Kəbədən ayırmayın, Kəbəyə baxın, mənə dinləyin!

Bu vəziyyətə yenə çoxları heyrətlə içini çəkdi, bəziləri həyəcanla ətrafa boylandı, sonra kimsə, nəyisə görməyib yenidən hamı Kəbənin qızıl qapılarına sarı baxdı. Pilləkənin alt tərəfində altı nəfər qəhvəyi əbəli, saqqallı, bıqsız kişi bu zaman həm hövlanak, həm də əsəbi görkəmdə, nə edəcəyini bilmədən, sola-sağa, yuxarı-aşağıya boylanaraq vurnuxurdu. Onların mühafizəçilərin üstünə çıxmırması da təsirsiz qaldı. Mühafizəçilərin bir vəziyyətdə donub qalmışdılar.

–Ey insanlar, mənə dinləyin! – Mahmudəlinin səsi yenidən gurladı.– Bunlar fırldaqçıdır! Onlar mənə öz şərtlərini qəbul etməyə məcbur edir, əks təqdirdə Kəbə evini partladacaqları ilə hədələyirdilər. Bunu kimsə bacarmaz! Kəbənin keşiyində duran qüvvə var! O qüvvəyə salavat çevirin **“Allahun-məssəlli-əla Muhəmmədin və Ali-muhəmməd!”** deyin! İmanımızın kamil olmasına cihad edək! Həcərül-Əsvat bizim imanımıza bağlı! Yoxsa O həmişəlik göylərə çəkiləcək! Ayılın, ey insanlar! Ayılın və müsəlman olun! “Həcərül-Əsvat” öz yerindən qopub göylərə qalxdı. Onu öz yerinə mən yox, İradə sahibi qaytardı. Bunun möcüzə olduğuna inanmayın. Bunu sizlərə mən deyirəm! Hərəkət mənə məxsusdur, mən də bunun möcüzəsini inkar edirəm. Bu saat gözlünüzdə görsənmədiyim də adidir. Dərk etmədiyinizi tərk etməyin! Siz dininizdən döndünüz! Yenidən hamılıqla İslamı qəbul edin, “La ilahə illəllah, Məhəmmədən rəsul Allah” deyin! Doğrudanda Allahdan başqa Allah yoxdur, Məhəmməd onun elçisidir! İslam Tanrının göndərdiyi sonuncu din, Məhəmməd səlləlləhi-əleyhi- və alihi və səlləm onun sonuncu peyğəmbəridir! Hamınızı ölümdən, xətdən, zülmədən qorxmamağa çağırıram! Bu fırldaqçıları Kəbə evindən qovun, İslama öz imanınızla güc-qüvvət verin! Hamılıqla namaz qılın, ibadət edin! Allaha pənəh aparın! Allahu-Əkbər!!! Allahu Əkbər!!! Allahu Əkbər!!! La-ilahə-illəllah, Muhəmmədin-rəsul-Allah!!!

Mahmudəlinin son sözlərini hamı onunla birlikdə və var səslə söyləyirdi. Onun səsi bitəndən sonra da insanlar şövlə və əllərini hamılıqla göylərə qaldıraraq, **“La ilahə illəllah, Muhəmmədən rəsul Allah!”** dedilər. Sonra izdiham Kəbə evinə doğru irəlilədi. Kəbənin qızıl qapısının aşağısında durmuş altı nəfər qəhvəyi paltarlı şəxs yalnız bu zaman hərəkət gəldi və onlar irəli gələn izdihamın qarşısında pilləkənin üstünə qalxdılar və tez itələyib Kəbə qapılarını açmağa çalışdılar. Amma bu mümkün olmadı. Lakin bunun baş tutmadığını görüb, aşağıda donub qalmış mühafizəçilərə və sonra da camaata nəsə bağıraraq, onları hədələməyə başladılar. Bundan sonra adamlar böyük coşqu ilə Kəbə evinə doğru şığıdılar. Onlar donub qalmış mühafizəçiləri yıxıb keçdilər və həmin altı nəfərə çatdılar.

Pöfekt Aza bu zaman Mahmudəli Bəycanın qolundan tutub, Məscidül-həramın on doqquzuncu qapısından bayıra – qarşıdakı meydana çıxırdı. Mahmudəli Bəycan əlindəki mikrafona son olaraq “Allahu Əkbər!” deyərək ucadan hayqırdı, sonra mikrafonu yerə - mərmərin üstünə qoydu. Bu zaman minarələrdən sübh namazının azan səsləri səslənməyə başladı. İndi meydana daha bir kimsə yox idi. Mahmudəli Bəycan və Pöfekt Aza burada ayaq saxladılar, geriye çevrilib, müqəddəs Məscidül-hərama sarı ehtiramla baş əydilər.

Daha sonra isə onlar yeyin addımlarla buradan uzaqlaşmağa çalışdılar.

DÜNYANI XİLAS ETMƏLİ!

(*51- “Titanik” filminin musiqisinə improvizasiya ovqat musiqi)

Salonun ortasında qoyulmuş dəyirmi stolun arxasında ağ libashlı, ağ saçlı yeddi kişi oturmuşdu. Stolun üstündə büllur çilçirəq bərq vururdu. İçəri XIX əsrin klassik mebel nümunələri ilə bəzədilmişdi. Bir divar boyu iri və çox nəfis bəzədilmiş guzələr, dibçəklər, sol tərəfdə bir neçə heykəl, sağ tərəfdə iri kitab şkafları qoyulmuş, ön divarın iki yerində iki iri tablo asılmışdı. Bu tabloların birində Karl Brylllovun “Pompeyin son günü” rəsmi, digərində isə XX əsrin dahi rəssamı Salvadore Dalinin “Yeni insanın doğulmasını müşahidə edən geopolitik körpə” adlı surrealist əsəri asılmışdı. Bir əsərdə qədim Pompey şəhərinin göylərdən yağan alov içərisində od

fəlakətinə və zəlzələyə məruz qalması təsvir olunmuşdu. Binalar dağılır, heykəllər aşır, harınlamış insanlar daşlar altında qalıb həlak olurdu. Digər əsərdə isə qadın obrazının əli və işarət barmağı yumurtaya oxşayan Yeri yararaq içərisindən çıxan yeni insanın Yer kürəsinin hansı nahiyyəsində doğulacağını göstərmiş kimi uzanmışdı. İçəridəkilərin arasında bu tabloları yenə də Deliyver Cuna diqqətlə baxır və fikirləşirdi. Onun diqqəti indi daha çox yeni insanın doğulmasına həsr olunmuş tabloya dikilmişdi. Bu əsər heç təsadüfün və ya sərxoş rəssam təxəyyülünün məhsulu deyildi. Onu yaradan sənətkarın bir sıra əsərlərində özündən çox-çox sonrakı dövrün hadisələrindən danışılmış və həmin hadisələr həqiqətən də özünü doğrultmuşdu. 1943-cü ildə, hələ II Dünya müharibəsinin çox amansız döyüşləri getdiyi və doğma ölkəsi əsarət altında ikən Salvador Dalinin birdən-birə gündəlik hadisələrə heç bir bağlılığı olmayan bir mövzuda əsər çəkməsi də heç təsadüfi deyildi. Amma üzərindən 1808 il ötməsinə baxmayaraq hələ də bu əsər gerçəkləşmirdi. İndi dünyanın tamamilə süquta uğrayacağı təhlükəsi olduğu bir vaxtda daha bu əsər nə vaxt gerçəkləşəcəkdi ki? Elə isə dünya tamam süquta uğramayacaq və tezliklə onu xilas edəcək insan doğulacaqdı. Ancaq o nə vaxt doğulacaqdı? Dünyanın az qala bir aya yaxın ömrü qaldığı bir zamanda onun doğulması ərsəyə çatmasına imkan verəcəkdimi? Bəlkə də o artıq doğulmuşdu. Əgər doğulmuşdusa, bəs nə üçün onu tanımırdılar. Tanımadıqları məqbul halda belə, bəs nə üçün onun mövcudluğu hiss olunmurdu? Görəsən o qadının barmağını tuşladığı ölkə hara idi? Buradan baxaraq, təxminən Yer kürəsinin Qafqaz nahiyyəsini təxmin edirdi. Qafqazda o qədər ölkə, dövlət, xalq, millət, din və dil vardı ki! Görək mənəviyyat inqilabı üçün yetirmələr müəyyənləşdirilərkən bunu bildirəydi və orada da axtarışlar aparılırdı. Lakin Ali Elmi Məkanın heç bir aşağı mərhələsində qafqazlı bir fəvqəlbəxş şəxsin mövcudluğu barədə məlumat olmamışdı. Bu halda onun təklifi qeyri-ciddi qarşılanmazdı? Bəlkə də o şəxs Qafqaz ölkələrindən hansıdasa doğulmuş, sonra başqa ölkəyə köçmüşdü. Başqa ölkəyə köçmüşdüsə də, o kim idi? Niyə onu tanımırdılar?

Sualdan sual doğur, cavablarda dəqiqlik və konkretlik çatışmırdı.

Digər müdriklər də bu zaman susurdular. Kimisi yumruğunu çənəsinin altına söykəyərək, ya işarət barmağını gicgahına tutaraq, ya da qollarını sinəsində cütləyərək susur və fikirləşirdi. Sükutu Kaynd Adama pozdu.

–Müdriklər, həm Böyük Ariyanın, həm də Möhtərəm Canatanın son tədqiqatları yalnız dəhşətli fəlakətlərdən xəbər verir. Biz əvvəlki variantı uyğun olaraq hər qitədə axtardığımız adamların hamısını tapa bilmədik. Böyük mənəviyyat və ekoloji inqilabı yaradacaq, bütün köhnə yaramazlıqları rədd edəcək və intibah dövrünə rəvac verəcək pak insanların özünü xilas etmək mümkün olmadı. Ali Məkana cəlb olunan cəmi iki gəncdir - qız və oğlan. Lap əgər beş qitənin hər birindən onlarca ləyaqətli adam cəlb edə bilərdiksə də indiki vəziyyətdə bu heç nəyi dəyişməyəcəkdi. İndiki vəziyyət bir aydan çox sürməz. Vaxt çatışmadığı üçün biz uzunmüddətli layihələr qura bilmərik! Ayın Yərə daha bir neçə min kilometr yaxınlaşması kifayətdir ki, Yerin maqnit qüvvəsi onu sıxıb darmadağın etsin. Hər gün, hər saat bu məsafə qısalmıqdadır. İndi yeni bir variant düşünmək lazımdır!

Onun bu sözlərinə Elder Ariya təəssüf hissi ilə başını yırğaladı.

–Bəli, biz görək bu işə on illər əvvəl başlayaydıq. Onda mənəviyyatda yeni intibah dövrü formalaşdırmağa çatışardıq. İndi isə əsla vaxt yoxdur.

–Hər şey birdən-birə tamam pisləşməyə başladı.

–Müqəddəs Mehita, biz min illər ərzində toplanmış pislilikləri, bəlaları, günah-

ları, haqsızlıqları, cinayətləri heç on il əvvəl başlamaqla da belə tezliklə aradan qaldıra bilməzdik. Bu tamam global bir məsələdir. Məncə buna bütün bəşəriyyət cəht göstərməlidir. Necə cəht göstərməlidir? Bax bunu biz müəyyən edə bilərik.

–Məncə bu hələ də gec deyil.– Pöfekt Aza dedi.– Qalan bu kiçik vaxt ərzində də çox işlər görmək olar. Hətta son saata qədər nəşə etmək mümkündür. Hər şey Yerdən kainata, astral efir qatına mənfi yüklü enerjinin qalxması səbəbindəndir. Elə deyilmi? Ay da mənfi yüklü olduğu üçün mənfi enerji cazibəsinə düşmüşdür. Belə də bizim böyük yüklü müsbət bio enerji ixrac

etməkdən daha yaxşı hansı yolumuz ola bilər ki? Biz Məkkə yolunda ikən Mahmudəli Bəy-canla bir sıra məsələləri araşdırmağa bildik. Güman edirəm ki, son variantımız yalnız bu ola bilər.

– Siz bu böyük müsbət enerjini hansı yollarla əldə etməyi nəzərdə tutursunuz, Kamil Aza?– Qreysful İisusa maraqla soruşdu.

– Yerdə bir çox şeylər kimi böyük ölçüdə müsbət bio enerji istehsal edən qurğu da hələ icad edilməmişdir!– Honrebl Canata bildirdi.

– Elə bir qurğuya ehtiyac da yoxdur, Möhtərəm Canata. – Pöfekt Aza gülümsədi. – Onu Böyük Yaradan özü icad etmişdir. Mən insanı nəzərdə tuturam. Mənfi astral yüklü enerjinin istehsalçısı da insandır, müsbət enerjinin də. Bu enerjini bəşəriyyət hamılıqla istehsal etməlidir.

– Bu çox maraqlıdır. – Kaynd Adama təəccüblə Pöfekt Azaya baxdı. – Deyəsən, Siz əsil çıxış yolunu artıq müəyyənləşdirmisiniz.

– Bununla əlaqədar bizim Mahmudəli ilə birlikdə xüsusi tədbirlər planımız var. – Pöfekt Aza dedi. – İzn versəydiniz onu müzakirəyə təqdim edərdim. – İçəridəki müdriklər bir-bir başlarını tərpətməklə buna öz razılıqlarını bildirmiş oldular. Pöfekt Aza sağ əlini üzünə çəkib, dodağı altında astadan nəsə dedi, sonra işgüzar görkəm alıb, tam arxayınçılıqla sözüə davam etdi. – Əvvəlcə bildirim ki, bu plan iki hissədən ibarətdir. Planın birinci hissəsinə əsasən bəşəriyyətin son üç min yeddi yüz əlli illik tarixi ərzində bütün haqsızlıqlar araşdırılmalı, hansı xalqın, dövlətin hansı dövlət və ya xalqa, eləcə də şəxsə qarşı böyük haqsızlıqlar etməsi dəqiq müəyyənləşməlidir. Biz bunu müəyyənləşdirməkdə çətinlik çəkmərik, çünki son illər apardığımız araşdırmaların mahiyyəti də məhz elə bunu ortaya qoydu. Böyük günahlar xalqlar arasında qarşılıqlı da ola bilər. Bundan sonra günahkar dövlət və xalqlar, hətta nəsil, tayfalar, şəhərlər, kəndlər qarşı tərəfə müraciət edərək ümumdünya səviyyəsində üzr istəməli, bağışlanmasını xahiş etməlidir. Tərəflər halallıq naminə istənəcək hər cür təminatı ödəməyə hazır olduğunu bildirməlidir. Başa düşürsünüzmü bu nə deməkdir?! Bunun həyata keçirilməsi üçün bəşəriyyətə cəmi on gün vaxt da kifayət edər. Onların araşdırmasına ehtiyac qalmayacaq, bunu onlara biz verəcəyik. Təsəvvür edirsinizmi bu necə böyük paklıqbayramına səbəb olacaq?

– Hə, beynəlxalq tövbə günü!

– Bu çox gözəl bir plandır, Kamil Aza!– Elder Ariya təbəssümlə bildirdi. – Görünür müsəlmanların Kəbə evini ziyarət etməyiniz, hörmətli hacı, Sizə də çox böyük faydası olub!

– Mən də belə düşünürəm. – Pöfekt Aza təbəssümlə dedi. – Çünki orada nə qədər zəif olsa da, dünyanın digər yerləri ilə müqayisədə çox böyük yüklü müsbət enerji toplanmışdı. Yəqin ki, bəşəriyyəti və Yer kürəsini mövcud bu günümüzdə qədər salamat gətirib çıxaran da elə həmin müsbət enerjidir. Cəmi bir neçə aya o enerji azalacaq, zəifləyəcək. Əsil təhlükə də məhz o zaman başlayacaq. Çalışmalıyıq ki, o enerjini daha böyük müddətə yaşadaq və artıraq. O halda müsbət enerji ixracının təsirindən Ay geriye itələmə, öz yerinə doğru çəkilmə bilər. Ən azı bununla Yeri indiki məqamdakı kritik vəziyyətdən çıxartmaq, vaxt qazanmaq olar.

Deliver Cuna baxışlarını "Pompeyin son günü" əsərindən ayırdı.

– Yaxşı fikirdir!– dedi. – Məncə bu son tədbir olacaq. Əgər bəşəriyyət bunu hamılıqla, hər bir fərdinə qədər qəbul etməzsə, onda məncə biz Yer sivilizasiyasının evakuasiyasına hazırlaşmalıyıq! Naməlum Uçan Obyektin öz sirrini tamamilə verməyə başlamasını heç təsadüfi və ya hansımızansa elmi zəkasının nəticəsi hesab etməyək. Yer kürəsinin həqiqətən də sonu çatıb. Artıq bir sıra qurğular maqnit şüalanmasına dözməyib dağılır. Fəlakət qapımızı yumruqlayır! Bu artıq qədim Pompey şəhərinin deyil, bütünlükdə Yer kürəsinin son günü olacaq.

– Xilaskar Cuna, məncə son ana kimi pessimizə varmağa dəyməz. – Kaynd Adama dilləndi. – Pis onsuz da olacaq, biz yaxşı olacaqlar barəsində düşünək-danışaq ki, elə yaxşını da cəlb edə bilək. Ona görə məncə Kamil Aza təqdim etdiyi tədbirlər planını barədə daha bir qədər şərh versə yaxşıdır.

Bir müddət hamı, o cümlədən diqqət mərkəzində olan Pöfekt Aza da susdu. Sonra sözbəşləyən də elə o oldu.

– Bilirsiniz, müdriklər, hər bir xalq və hər bir fərd törətmiş olduğu haqsızlıqları dərk etməli və təkcə o dünyada deyil, elə bu dünyada da onun altını, cəzasını çəkməlidir. Cinayətlər təkcə

dünyəvi xarakter daşımır ki! Bəs mənəvi cinayətlərin; günah, haqsızlıq, pozğunluq və ədavətin cəzası necə olsun? Məncə şəhərlər, kəndlər, obalar, nəsilər, tayfalar nə vaxtsa etmiş olduqları haqsızlığı dərk və etiraf etməli, buna görə qarşı tərəfdən üzr istəməli, nəyin bahasına olursa olsun bağışlanmasına çalışmalı, halallıq almalıdır. Kimin daha çox haqlı və ya daha çox haqsız olduğunu aylarca, illərcə ayırd etməyə başlamağın mənası və əhəmiyyəti yoxdur. Yanmayan yerdən tüstü çıxmaz. Hər bir tərəfin qarşı tərəfə nəzərən kifayət qədər günahı var. Bunu iddialar qaldırılmadan, könüllü olaraq etiraf etmək daha vacibdir. Heç bir tərəf aydan-arı, sudan duru deyil. Mövcud olan fərq yalnız nisbət faizindən ibarətdir. İndi bizim kimin daha çox günahkar olduğunu müəyyən etmək zamanımız da deyil. Onsuz da hər şey məlumdur. Və hər bir tərəf ona edilmiş üzrxahlığı qəbul etməlidir. Dünyanın mövcud duruma düşməsində iddiaların, tərsliyin, qərəzin, qarşı tərəfi bağışlamamağın, kin-küdurət saxlamağın da çox böyük və mənfi rolu olmuşdur. Hamının ən böyük günahlarını Allah bağışlaya bilirsə, insanların bir-birlərini bağışlamamağa nə haqqı var ki?!

Bu fikirlər içərinin durumunu tamam dəyişmişdi. ElderAriya Pöfekt Azanın fikirlərinə rəvnəq verməyə və onu daha dərinlən əsaslandırmağa çalışdı.

– Bəli, xalqlar bir-birindən halallıq almalı, üzr istəməli, təminat ödəməli və ya qarşılıqlı ödəniş aparmalıdır. Dünyada Beynəlxalq üzrxahlıq və tövbə günləri keçirilməlidir!

Qreysful İsusə məchul nöqtələrə baxaraq:

– Dünyada min illiklər ərzində aparılmış dəhşətli müharibələrin, tökülən dənizlər qədər nəhaq qanların, dağlar qədər edilmiş ağır zülmün, hər addımda rast gəlinən ədalətsizliyin üzrxahlığı kimdənsə istənilmişdirmi, bağışlanılmasına cəhd göstərilmişdirmi, halallığı alınmışdirmi? Bu kimi əvəzi ödənilməli cəzalar əlbəttə, yığılıb bəşəriyyəti ağırlaşdırmalı idi. Bu çox...çox...çox mühüm məsələdir. Dünya xalqlarını bir-birindən üzr istəməyə, halallaşmağa dəvət etmək lazım gələcək. Dünya bağışlanılma anından keçməsə düzəlməz! Ondan sonra xalqların, insanların, tayfaların arası pak, təmiz, aydın olacaq.

– Nə yaxşı ki, bu dünyanı insan deyil, Allah yaratmışdır, yoxsa bu insanlığın halı necə olardı? – Holiy Mehita ürək yanğısı ilə dedi. – Sanki Yer torpaqları, Yer sərvətləri, Yer nemətləri, Yer hakimiyyəti yalnız ayrıca bir xalq, millət və ya şəxs üçün yaradılmışdır! Əgər elə olmalı idisə Allah özü bunu tənzimləməzdimi? Kimi harada, hansı forma, rəng və quruluşda yaratdığını o bilmirdimi?! Hamı dildə İblisi lənətlədiyi halda, bu qədər böyük tarix ərzində Allahdan daha çox İblisə itaət etmədi! Bu da son! Bu sonu yubadacaq bütün vasitələr məqbuldur!

Pöfekt Aza bu fikirlərdən məmnun idi.

– Bu çox ali bir düşüncədir! Bilirsiniz, müsəlmanlar həcc səfərinə çıxmazdan əvvəl öz ailəsindən, qohum-əqrabasından, dost-yoldaşından, qonşularından halallıq alır. Bunsuz həcc zəvvarı olmaq məqbul sayılmaz! İndi biz ən uzağı on gün müddətinə kimi bütün dünyanı ayağa qaldırmalı, hər yer Kəbə, hər gün həcc ziyarəti, hər kəs zəvvar olmalıdır!

Holiy Mehita bu fikirlərə daha qətiyyətlə münasibət bildirdi:

– Böyük həqiqət var bunda! Çox böyük! Halallıq prinsipi adi bir insana aid edilsə, nədən tayfalara, xalqlara aid edilməsin? Axı bu mümkündür! Buna bir neçə nümunə də var! Məsələn, Almaniya, alman xalqı İkinci Dünya müharibəsi ərəfəsində və zamanında yəhudi xalqına qarşı törətdiyi genosidə görə sonralar dünya yəhudilərindən üzr istədi, buna görə ona təminat ödədi, yaşamağa yer verdi,.. Deməli bu mümkündür! Bu hal alman xalqının böyüklüyünü ifadə etdi!

Honrabl Canata başını razılıqla tərpətdi.

– Həm də gələcək xoşbəxtliyinin təminatı oldu! Alman xalqı bir vaxtlar faşist Almaniyaşının didərgin saldığı və ümumiyyətlə, dünyanın hər hansı yerində olan yəhudiləri öz ölkəsinə dəvət etdi, onlara hər cür yaşam şəraiti yaratdı, böyük təminatlar ödədi! Nəticədə, İkinci Dünya Müharibəsi nəticəsində, 1945-ci ildə bölünmüş ölkə Böyük haqqın hikməti ilə – XX əsrin sonlarına yaxın və topsuz-tüfəngsiz bərpa olundu, birləşdi. Almaniya məhz bunun nəticəsində qansız-qadasız, döyüşsüz, müharibəsiz birləşdi və inkişaf etdi! Otuzuncu əsrə kimi alman

xalqı və Almaniya dünyanın gerçək cənnətinə çevrilmişdi. Əgər alman xalqı sonrakı əsrlərdə demokratik prinsiplərə, qeyd etdiyimiz ifrat insan azadlıqlarına meyl etməsəydi, bu xoşbəxtlik, firavanlıq daha çox davam edəcəkdi. Bəli, halallıq və etiraf mədəniyyəti çox mühüm prinsipdir! Dünyanın əksər böyük və kiçik xalqları bir-birindən üzrxahlıq diləməli, halallıq istəməlidir! Eləcə də yəhudilərin alman xalqından üzr istəməsinə əsas var. İkinci Dünya müharibəsi zamanı yəhudi soyqırımını heç də nahaq yerə baş verməmişdi. Məncə yəhudilərin dünya xalqlarının əksəriyyətindən, o cümlədən daha çox ingilislərdən və ruslardan üzr istəməsinə əsaslar var. Çünki onların törətdikləri və ya rəvac verdikləri qlobal fəlakətlərə görə öz adları deyil, tarixdə bu xalqların adı qınaq obyektinə olmuşdur. Bu barədə də düşünmək lazımdır. Bəli, bu kimi üzrxahlıqlar dünyanı Beynəlxalq üzrxahlıq günündən keçirtməlidir. Hamılıqla, bütün xalqlar!.. Heç bir xalq, millət, heç bir insan sinəsinə döyüb öyünməsin! Eləcə də ingilislər, fransızlar, amerikalılar, ruslar, ərəblər, farslar, türklər, ermənilər,.. hamı...hamı!

– Bəs Sizin tədbirlər planında ekoloji fəlakət barəsində nəse yoxdurmu?– Kaynd Adama soruşdu.

– Təbii ki, var! – Pöfekt Aza ona sarı baxaraq dedi. – Bu bizim tədbirlər planının ikinci hissəsidir! Oktyabr ayının onuna kimi – düz on gün ərzində dünya ölkələri hazırlıq tədbirləri görməli, alternativ variantları işə salmalı və hamılıqla sənaye və məişət istehsalında olan bütün zərərli cihazların işini dayandırılmalıdır! Atmosferdə ozon qatının nazilməsinə səbəb olan qazlar birmənalı olaraq istehsaldan çıxarılmalıdır! Fireon qazından istifadə edən elektrik soyuducuları, kondensiyonlar, saxlama kameraları, atom reaktorları və digər hər nə varsa, təcili olaraq istehsaldan kənarlaşdırılmalıdır! Yerin təkində neft tükəndikdən sonra istifadəni zəbt etmiş atom enerjisinə də son qoyulmalı, okean suyundan və ya günəş şüalarından enerji alınmasına üstünlük verilməlidir! Raketlərin, bombaların partlaması və topların gurlaması barədə isə heç danışmağa da dəyməz! Bütün növ odlu silahlar ləğv edilməlidir! Bunları geniş müzakirə etməyə, mərhələli variantlar qəbul etməyə lüzum yoxdur! Daha vaxt gözləmir!

– Bəlkə biz oktyabr ayının beşi tarixini bəşəriyyətə Beynəlxalq Təvəbə, onunu Beynəlxalq Üzrxahlıq, on beşini Beynəlxalq Sülh, iyirmisini isə Beynəlxalq Ekologiya günü kimi təqdim edək?

Kaynd Adamanın bu təklifinə Qreysful İisusa kiçik əlavə etdi:

– Məncə oktyabr ayının otuz biri tarixi də “Bəşəriyyətin həyat günü” kimi qeyd olunsay pis olmaz!

– Bütün bunlar çox yaxşı fikirdir! – Holiy Mehita gülümsədi. – Amma bunlar necə icra olunacaq? İcra etmək mümkün olacaqmı?

Elder Ariya həm də onun bu sualına savab olaraq müzakirəni yekunlaşdırmağı qərara aldı.

– Müdriklər, bu haqda çox danışmaq olar. Məncə Kamil Azanın rəhbərliyi ilə üç nəfərlik xüsusi komissiya yaradılmalı və üç gün ərzində bu komissiya tarix bazasının kompüter nəticələri əsasında hansı xalqın, fərdin, ölkənin, dövlətin son üç min yeddi yüz əlli il ərzində daha çox günah işlədiyini, hansı haqsızlıqları törətdiyini, hansı xalqın, dövlətin və ya fərdin haqqının tapdandığını bir daha dəqiqləşdirməli, bu barədə dünyanın bütün aparıcı dövlətlərinə Alim Elmi Məkan adından açıq müraciət olunmalıdır. Kim bu təklifə razıdır?

İçəridəkilərin hamısının sağ əli eyni zamanda yuxarı qalxdı.

“CƏNNƏT”DƏ İLK GÖRÜŞ

(*52 - F.Haydn: “Cellokonzert-D dur Hob-Adagio” ovqat musiqi)

Mahmudəli Bəycan yuxudan oyandıqda özünü heç zaman təsəvvür belə etmədiyi və həm də çox qərribə bir məkanda gördü. Bura hansısa elmi-tədqiqat laboratoriyasına da oxşayırdı. Başını çevirib ətrafı diqqətlə müşahidə elədi. Bura çox böyük bir salon idi. Ətrafda müxtəlif qurğular, monitorlar, şüşə şkaflar, balonlar, gümüşü borular, kompüterlər, iri rezervuarlar, şəffav sarkofaklar, skafandrlar və anlamadığı daha bir çox şeylər vardı. Qurğuların hamısı işlək vəziyyətdə idi. Müxtəlif yaşıl və sarı işıqlar yanır, sanki sayrışırdı. Amma bir kimsə görün-

mürdü. O buraya necə gəlib düşmüşdü? Bu zaman yadına son gerçək görüntü düşdü: ağ saqqalı, nurani simalı qoca, amma çox çevik, şux bir kişi onu öz qolları arasına aldı və çiynlərindən asılmış ağ bürüncəklə onu qapadı. O kişi Pöfekt Aza – Kamil Aza idi. Belə bir yerə gələcəyini də deyəsən ona bildirmişdi. Deməli, indiki durumunun heç bir təhlükəsi ola bilməzdi. Elə isə bura son dərəcə məxvi Ali Elmi Məkan idi! Nə pəncərəsi, nə də qapısı görünmürdü. Ancaq içəri gündüz işığının nuruna bürünmüşdü. O, dikəlib qalxmaq istədikdə başına xüsusi şlem geyindirildiyinin, qollarına, ayaqlarına kiçik cihazların yapışdırıldığıının və tamam çılpaq olmasının fərqləndiyini gördü. Üstünə ağ parça örtülmüşdü. Bu zaman sanki bəzi cihazların işıqları dəyişib qırmızı rəngə düşdü və astadan impuls ötürücü siqnallar eşidildi. Mahmudəli Bəycan başındakı şlemi, əllərindəki, qollarındakı kiçik qurğuları çıxartmağa tələsmədi. Əslində bunların hər hansı fəsadı olacağına inanmırdı. Əksinə, indi özünü çox yaxşı, az qala yeniyetmə dövrlərində olduğu qədər yüngül, çevik və rahat hiss edirdi. Görəsən buraya necə gün idi gəlmişdi? Necə gəlmişdi? Heç nəyi xatırlamırdı. Yəqin ki Tibet dağlarının altında idi.

Birdən Mahmudəli bir qədər kənarda daha bir neçə çarpayı gördü. Amma orada kimsə uzanmamışdı. Özünün çılpaq vəziyyəti onu bir qədər karıxdırdı. Üstünə salınmış bu ağ parçaya bürünə bilərdi. O andaca yadına Kəbə ziyarəti və əyninə bürüdükləri ehram paltarları düşdü. İçindən xoş duyğular axıb keçdi. Bu zaman qarşı tərəfdə divar aralandı və qapı oyuğu göründü. Qapı ağzında dümağ geyimli bir qoca göründü. Onun üzünə elə nurlu idi ki, Mahmudəli əvvəlcə onun sifət cizgilərini ayırdı edə və sanki onu tanıya bilmədi. Ancaq növbəti andaca onu tanıdı və üzünə təbəssüm qondu. Bu o idi – Pöfekt Aza! O da gülümsədi və qollarını irəli uzatmış vəziyyətdə ona doğru gəldi. Qolları üstündə narıncı rəngli bükülü vardı.

– Ustad! – Mahmudəli ona sarı sevinclə səsləndi.

Ancaq elə o andaca özünün çılpaq vəziyyətinin fərqləndiyini gördü və tez ağ parça ilə üstünü örtüdü. Pöfekt Aza ona yaxınlaşıb əvvəlcə əl tutdu, sonra yanaqlarını bir-birinə toxunduraraq iki dəfə öpüşdülər.

– Ali Elmi Məkana xoş gəldin, Mahmudəli Bəycan! Bu sənin yeni libasıdır.

Pöfekt Aza ilə söhbətləri qısa oldu. O, Mahmudəlinin başındakı şlemi çıxartdı, kiçik qurğuları qopartdı və yaxınlıqdakı şüşə stolun üstünə qoydu. Mahmudəli onun gətirdiyi alt geyimini və narıncı uzun köynəyi əyninə geyinərkən o özünü çevirmişdi və bəzi məlumatları verirdi.

– Buralara adaptasiya olunmaqdan ötrü iki günlük xüsusi yoxlamadan keçirildin və səni narahat edə biləcək bütün fiziki problemlər aradan qaldırıldı. Bir azca beynində iş aparılıb, onun imkanları genişləndirilib, bir azca da sinir sistemin tam sağlamlaşdırılıb. Özünü on il cavvan hiss edə bilərsən. Sən daha buraların sakinisən. İçərini sərbəst gəzib dolana, özün hər şeylə maraqlana, tanış ola bilərsən. Haralara daxil olmaq münasib olacaqsansa, qapıları sənin üzünə açılacaq. Burada hamı səni artıq hüceyrələrinə qədər yaxşı tanıyır və sevir. Onlara etibar edə bilərsən. Yemək, yatmaq, istirahət, ibadət, mütaliə və digər ehtiyacların necə və harada ödəniləcəyini özün müəyyən edəcəksən. Əminlik ki, buralar, xüsusən də bizim “Cənnət bağı” sənin çox xoşuna gələcək. Narahat olmaya bilərsən, oradakı heyvanların beyninə xüsusi mikrociplər yerləşdirilmişdir. Vəhşilik xüsusiyyəti oyanan andaca bu hiss aradan qaldırılır. Onlar artıq burada hamıya öyrəşiblər. Qabaqcadan onu bildirim ki, mənəviyyat və ekalogiya inqilablarının yaradılması ilə bağlı böyük plan dünən dəyişdirilmişdir. Daha buna vaxt çatmadı. Vəziyyət pisləyə doğru hər an dəyişir. Təhlükə impulsları qəbul etsən dərhal sənin üçün ayrılmış odaya keç və orada tanış olacağın təlimatlara tam əməl et. Mənə ehtiyac yarandıqda bu mobil əlaqə vasitəsindən istifadə edə bilərsən.

Pöfekt Aza yaşıl rəngli nazık, parlaq və kiçik ölçülü şüşə parçasını stolun bir kənarına qoydu və salonu tərk etdi. Bu, üzərində müxtəlif hərflər, işarələr və ekran olan mobil əlaqə aparatı idi.

Mahmudəli Bəycan içəridəkilərlə geniş tanışlığa ehtiyac bilmədi. Məsləhət olsaydı Pöfekt Aza özü verərdi. Həm də bütün bunları dərk etmək üçün aylar da kifayət etməzdi. Yəqin ki, bura tibbi tədqiqatlar laboratoriyası hesab olunurdu. Dəhlizlər son dərəcə səliqəli, yaraşqlı və işıqlı idi. Burada XIX əsrin klassik dizayn və memarlıq elementləri ilə XXXVI əsrin ekstrava-

kant xüsusətləri uğurlu sintez olunmuşdu. Sağ və sol tərəflərdə qara şüşə qapılar, bəzi divarlarda iri qara şüşəli pəncərələr görünürdü. Qapılardan birinə əlini uzadan kimi qapı kənara çəkildi və eyni anda içəri işıqlandı. İçəridəki qurğulara gözücü nəzər salmaqla buranın kimya laboratoriyası olduğunu müəyyənləşdirdi. Burada da bir sıra qurğular işləyir, amma bir kimsə görünmürdü. Bir laboratoriya büsbütün monitorlardan ibarət idi. Ortada durmuş uzun ağsaçlı, ağ libaslı şux qoca onu görüb irəli gəldi və səmimiyyətlə əlini sıxdı. Onun əksini Məkkəyə doğru yol zamanı Pöfekt Azanın kiçik mobil əlaqə aparatında görmüşdü. Bu şəxs Böyük Ariya idi.

– Bura bizim Dünya İnformasiya Mərkəzidir.

Elə adı ilə də çox şey aydın olurdu. Buradakı monitorlarda əks olunan təsvirlərdə dünyanın müxtəlif şəhərlərinin adı görünürdü: Berlin, Moskva, London, Roma, Pekin, Nyu-York, Vaşinqton, Tokio, Paris, İstanbul, Qahirə, Bağdad, Rio-de Janeyro,.. Elder Ariyanın verdiyi qısa məlumata əsasən buradan birbaşa olaraq istənilən ölkənin istənilən telekanalının efirinə giriş mümkün idi. Onlar həmin telekanalın verilişini kəsib, onun tezliyində efirə çıxıb bilərdilər. Müəyyən təhlükəsizlik prinsiplərinə görə hələ ki, bundan istifadə edilməmişdi. Eyni zamanda minə yaxın telekanalın və İnformasiya Agentliklərinin birbaşa internet saytlarına informasiya qoyulması üçün onların loqo və kodları burada işlək vəziyyətdə idi. Dünyanın istənilən böyük şəhərlərindən birbaşa canlı kadrlar əldə etmək imkanları da vardı. Bundan ötrü həmin şəhərlərin küçələrində polis kameralarının qurulması kifayət etmişdi. Bu kameraların mərkəzi aparatına giriş əldə etmək Dünya İnformasiya Mərkəzi üçün heç bir çətinlik yaratmamışdı. Xüsusi kompüter proqramları bu informasiyaları çeşidləyir, gündəlik şərhlər və nəticələr çıxardıb, baza yaddaşına və günün yekun xəbərlər blokuna ötürürdü. Mahmudəli Elder Ariyanı çox məşğul etmək istəmədi, xudahafizləşib bayıra çıxdı. Sonra yenidən dəhlizlər boyu gəzərkən daha bir neçə şüşə qapıya əlini uzatdı. Amma bu qapılar kənara çəkilmədi. Bu qapıların üzərində gömgöy əl silueti işıqlanırdı. O, əlini bu siluetin üzərinə qoydu. Lakin onun əl izləri qəbul olunmadığı üçün bu qapılar açılmadı. Onu daha çox astrofiziki laboratoriya maraqlandırırırdı. Ayın hansı quruluş aldığını öz gözləri ilə görmək və orada gedən prosesləri bir qədər izləmək istəyirdi. Görünür proseslər öz kritik həddinə çatmış və buna görə də onun iştirakı ilə bağlı qəbul olunmuş uzunmüddətli proqramın icrası təxirə salınmışdı. Dəhlizlərə baxan və qara lay şüşədən ibarət olan pəncərələrin də heç birinin arxası görünmürdü. Bir böyük salonda içərinin buddist məbədi olduğunu, hətta Buddanın oturmuş vəziyyətdə nəhəng heykəlini və divar boyu düzülmüş bəstəboy lama fiqurlarını gördü. Başqa bir böyük salonda isə o gözlərinə inana bilmədi. Bu çox böyük və sonu dəqiq aydın olmayacaq qədər geniş məkanda müxtəlif ölçülü hedikopterlər, tən ortada isə gümüşü rəngli, konusvari və nəhəng boşqabı xatırladan naməlum bir obyekt vardı. O bir qədər duruxub qaldı və diqqətlə baxdı. Sonra irəliyə gəldi və bu görüklərinə daha yaxından baxmağa çalışdı. Bu böyük mağaranı xatırladan məkanın üstü dairəvi oyuq şəklində açıq idi və oyuğun arxasında gömgöy səma görünürdü. İçərinin özü də nəhəng konus formasında idi. Dairəvi divar boyu yuxarılara kimi müxtəlif qurğular, cihazlar, kabellər, monitorlar, aşağıda balonlar, trubalar, çənlər, projektorlar vardı. Harasa açılan daha üç qapı və bir neçə qara şüşə örtüklü pəncərə də diqqətini cəlb etdi. Lakin onlar ortadakı Naməlum Uçan Obyekt qədər maraqlı deyildi. Buna baxmayaraq, birinci bu qapılara sarı getdi. Amma bu qapıların heç biri açılmadı. Çox güman ki, oralarda fizika, biologiya, kibernetika, astrofizika və digər laboratoriyalar yerləşirdi. Heç vaxt gerçək Naməlum Uçan Obyekt – “Uçan boşqab” görməmişdi. Yaxınlaşıb üç dirəkli ayaqları olduğunu, qapısını və bu qapıdan bayıra uzanmış kiçik pilləkəni gördü. Daha bir qədər yaxınlaşdısa da və hətta bu zaman içəridə göyümtül işıq yandığını gördüysə də, pillələri qalxmağa və içəriyə daxil olmağa cürət etmədi. İlk dəfədən bütün bunlara çox dərinlən diqqət yetirməklə özünü yormaqla istəmirdi. Çalışsaydı da tam mənada dərk edə bilməyəcəkdi. Bu böyük məkanı geriye addımlayaraq, baxışlarını yayındırmadan tərk etdi. Başqa və kiçik bir salonda iri dəyirmi stol və arxasında cəmi yeddi hündür stol qoyulmuşdu. Divardakı iki iri tabloda diqqətini cəlb etdi və olara diqqətlə nəzər saldı. Amma bu tabloları da ilk dəfədən dərk etmək heç mümkün görünmədi. Bir tabloda hər şey dağılır,

məhv olur, o birində isə sanki yumurta qabığından yeni insan çıxırdı. Özünü bu tablolarla da yormadı. Məqsədi heç də indi bu gördüklərini öyrənmək və ya tədqiq etmək deyildi. Tanışlıq üçün bu qədər də yetərdi. Bura həqiqətən də əsil Ali Elmi Məkan idi. Gördüyü bu laboratoriya və salonları cəmi yeddi nəfərin idarə etməsinin, burada tədqiqatlar aparması böyük qeyri adilik sayıla bilərdi. Hər şey kompüterləşmiş və uğurla qurulmuşdu. Növbəti bir otaq deyəsən mətbəx idi. Onu qarşılayan ağsaqqal, güləruz qoca özünü Delhyver Cuna adı ilə təqdim etdi. Deyəsən bu gün mətbəx işlərinə o baxırdı. Burada yalnız vegetarian yeməkləri hazırlanırdı. Mahmudəli burada daha çox meyvə şirəli, düyü məcunları və tərəvəz hazırlandığını gördü. Xüsusi qablarda müxtəlif otlar, dənələr və meyvə qurusu yığılmışdı.

– Bu feyxoa və limon şirəsinin kokteylidir. Bədənin hansı prosesləri üçün çox faydalı olduğunu dəqiq bilmək istəsən kompüterdə bizim daxili bloqda mətbəx sahifəsinə girərsən.

Mahmudəli bir azca aclıq hiss edirdi. Bu şirə ilə yanaşı Delhyver Cuna onun üçün stolun üstünə bir qab düyü daşması və xurmadan bişirilmiş çox ləzzətli bir yemək qoydu. Mahmudəlinin özü də vegetarian mətbəxinə çox meyilli idi. Ət yeməklərindən həmişə qaçar, naəlaclıq yarırandıqda cücə və ya balıq ətinə üstünlük verərdi. İndi bu ləzzətli yeməkdən məmuniyyətlə daha bir qab yeyərdi. Amma bunu dilə gətirməyə ehtiyac qalmadı.

– Daha bir qab yeməyi gözəl qızımız Mariya Paolo ilə birlikdə yeyə bilərsən.

Bu adı eşidən kimi ona xoş göründü və

– Mariya Paolo? O kimdir ki? – Mahmudəli təəccüblə soruşdu.

– Sən Şərqin nümayəndəsi olduğun kimi o da Qərbin nümayəndəsidir! – Delhyver Cuna işarət barmağını da xüsusi ibarə ilə qaldırdı. – Mən onu buraya Nyu-York şəhərindən gətirmişəm! Get onu da çağır, yəqin indiyə acmış olar.

– O haradadır ki? – Mahmudəli yenə də təəccübünü gizlədə bilmədi.

– Bir cavan oğlanın bir gözəl qızı min kilometr radiusda da rahatca tapa bilməyəcəyinə mən inanmıram! Bəs sən, cavan oğlan, inanırsanmı? Mariya indilərdə bizim “Cənnət bağı”nda olar.

Mahmudəli dəhlizə çıxan kimi duruxub qaldı. Axı o “Cənnət bağı”nın harada olduğunu da bilmirdi. Bunu soruşmağa çəkindi, yoxsa Delhyver Cuna onun cavan oğlan olması ilə bağlı daha bir tənə vurardı. Açdığı ilk qapı hamam otağından xəbər verdi. Sonra böyük bir kitabxanaya daxil oldu. Daha sonra isə o kiçik idman-trenajor zalına çıxdı. Yalnız bundan sonra gözlərini yumdu və özünün daxili- bəsirət gözünü işə saldı. Daxili hissiyatı onu gözübağlı halda dəhliz boyu apardı, pilləkənlərlə aşağı mərtəbələrə saldı, buradakı bir dəhlizin tən ortasında ayaq saxlamağa məcbur etdi və bundan sonra o göz qapaqlarını qaldırdı. Onun qarşısında bir iri yaşıl yarpaq vardı. Əslində bu bir qapıya oxşayırdı. Onun qarşısına doğru bir addım atan kimi bu “yarpaq” yuxarı çəkildi və onun qarşısında bir başqa aləm göründü. Bura canlı, yamyasıl və digər rənglərə boyanmış təbiət gözəlliklərindən ibarət böyük bir bağ idi. İçəridən gözəl ətirilər meh kimi qalxıb ona doğru əsdi və az qala Mahmudəlini bihuş edəcəkdi. “Cənnət bağı” elə bura olacağına şübhə ola bilməzdi. O, ehtiyatla içəriyə addımladı. Bu zaman arxasınca yaşıl, iri “yarpaq” enib qapını tutdu. Mahmudəli bayaqdan gəzdiyi daş və texnika qoxusu verən salon və dəhlizlərdən sonra burada belə bir məkana da düşə biləcəyini heç güman etmirdi. Burada hər bir gülün, çiçəyin, budağın, yarpağın rəngi daha parlaq, içərinin havası çox təmiz və ətirli idi. Mahmudəli bu gözəlliyə öz ayağını bərk basmağa da ehtiyat edir, otları, hətta hansısa qarışqanı və ya cücünü əzəcəyindən çəkinirdi. Ağaclar sanki hansısa rəssamın fırçasından çıxmışdı. Burada tanındığı və tanımadığı çox sayda ağacları, gülləri, çiçəkləri görürdü. Hər şeyə dəqiq və son dərəcə yaraşqlı dizayn verilmişdi. Ağaclardan yetişmiş meyvəllər sallanmışdı. Başını qaldıraraq budaqdan-budağa tullanan dələyə tamaşa etmək istəyərkən buranın təxminən 30 metr hündürlükdə göy rəngli şəffaf şüşələrlə örtülü olduğunu gördü və “Cənnət bağı”nın əslində qapalı, böyük bir pavilyon olduğunu başa düşdü. Burada ətraf dünyanın ekoloji fəsadlarından təcrid edilmiş gözəl təbiət guşəsi yaradılmışdı. Təbiət ekoloji cəhətdən təmiz olduqda otlar, güllər, ağaclar, torpaq, hava, su bu qədər təmiz, parlaq və gözəl olurmuş. İndiyədək heç yerdə belə canlı təbiət gözəllikləri görməmişdi. Burada isə, hər şey yəqin ki, min illər əvvəl olduğu kimi idi. Kolların arasından ona baxan tülkü də yaraşqlı görünürdü.

Haradasa şir, pələng, ayı, canavar səsləri də eşidilirdi. Amma bu yırtıcıların səsi ona çox da qorxulu təsir bağışlamadı. Əslində dünya necə də gözəl imiş. İndi isə bu gözəllikdən bayırda çox az şeylər qalmışdı və bu qalan az şeyin də tamamilə məhv olmaq təhlükəsi vardı. Yer kürəsini fəlakət bürüdükdə bu “Cənnət bağı” da tələf olacaqdı. Haradasa qurulmuş xüsusi qurğular içəriyə təmiz hava vurur, yəqin ki, eyni zamanda həm də içəridə ixrac olunmuş qazları sovururdu. Burada hətta kiçik bir göl də vardı. Gölün dumdurur, gömgöy suyu diqqətini çəkdi. Gölə sarı diqqətini yönəldərkən birdən orada nə gördüsə Mahmudəlinin ağzı açıla qaldı və o tez üzünü çevirib, əlləri ilə də üzünü qapadı. Orada, gölün içərisində ağappaq və lümlüt bir qız çimirdi. Düşüncəsindən ilk keçən fikir “Mariya Paolo” oldu. Tələsik buradan uzaqlaşmaq istədi. İlk tanışlıqlarının belə olmasını heç istəməzdi. Amma elə bu zaman daha yaxından pələng nəriltisini eşitdi. Səs gələn tərəfə çevrildikdə yaraşıqlı bir pələngin yorğa addımlarla gölün kənarına doğru getdiyini gördü. Eyni zamanda yenidən gözüne göldə çimən lüt qız – Mariya Paolo sataşdı. Pələng Mariyaya hücum edib onu parçalaya bilərdi. Çevrilib gedə və ya seyrçi qala bilməzdi. Pələngə qarşı vuruşub qalib gəlmək isə mümkün deyildi. Buna baxmayaraq qərar çıxartmağa bircə an da kifayət etdi və o ucadan “Mariya ehtiyatlı ol!” deyərək, pələngə doğru şığıdı. Onun bu səsinə təkcə sudan çıxmaq istəyən Mariya deyil, pələng də ayaq saxlayıb durdu və ona sarı çevrildi. Mahmudəli qaçıb pələngin qarşısını kəsdi və onunla vuruşmaq üçün duruş aldı. Bu zaman onun arxası Mariyaya sarı idi.

– Sən əks tərəfə üz, mən onu ləngidərəm!

Amma gözləmədiyi bir vəziyyət yarandı: pələng sakitcə yerə oturdu və maraqla onun üzünə baxmağa başladı. Mahmudəli nəsə anlamaq istəyərkən arxadan deyəsən Mariyanın sudan çıxaraq qopardığı yumşaq su səslərini, sonra isə çox isti və gözəl bir səsin sakitcə “Geriyyə çevrilmə!” deməsini eşitdi. Yalnız bu zaman birdən onun yadına bayaq Pöfekt Azanın dediyi sözlər düşdü. Birdən- birə özünü çox naqolay durumda hiss elədi. Axı buradakı heyvanlar daha vəhşi deyildilər. Onların vəhşilik hüquqları məhdudlaşdırılmışdı. Arxadakı gözəl səs də bayaq Pöfekt Azanın dediyi sözləri təkrar etdi:

– Narahat olmaya bilərsən, oradakı heyvanların beyninə xüsusi mikrociplər yerləşdirilmişdir. Vəhşilik xüsusiyyəti oyanan andaca bu hiss aradan qaldırılır.

Mahmudəli yalnız özünün döyüş duruşunu dəyişməyi bacardı, geriyyə çevrilməyə üzünə gəlmədi. Bayaqqı səs isə daha yaxından eşidildi:

– Çevrilə bilərsən. Sən kimsən ki?

Mahmudəli çevrilmədən və ağzına gələn ilk fikri dilinə gətirdi:

– Mən...Şərqi nümayəndəsi, Mahmudəli Bəycan.

– Şərqi nümayəndəsi? Çox maraqlıdır!–Mariya Paolo ucadan gülməyə başladı.– Bu çox qeyri-adi təqdimatdır! Burada Şərq və ya Qərbin daha nə əhəmiyyəti var ki?– Sonra onun gülüş səsi kəsdi və tədricən ciddiləşdi.– Elə dünyanın axırına da bu Şərq-Qərb qarşıdurması çıxmadı mı?– Bu anlarda Mahmudəli üzbəüz qaldığı pələngə nifrətlə baxırdı.– Çevrilə bilərsən, Mahmudəli Bəycan, mən artıq geyinmişəm.– Mariyanın çox şirin musiqini xatırlan səsi sonda belə dedi.

Mahmudəli çox çətinliklə çevrildi, amma yenə də baxışlarını qaldıra bilmədi. Çox pərt vəziyyətə düşmüşdü.

– Sən məni xilas etməkdən ötrü hətta pələngin qarşısına atıldın?!

Mariyanın səsi Mahmudəlinin bütün varlığında gəzib-dolaşdı və onun dilini-ağzını qapatdı. Sonra birdən öz acizliyinə tamamilə acığı, daha sonra isə bir az da gülməyi tutdu. O baxışlarını qaldırdıqca gözləri önündə narıncı rəngli uzun paltar geyinmiş bir qızın əlləri, birdən isə qeyri-adi dərəcədə gözəl çənəsi, dodaqları, burnu, üzünə və gözləri göründü. Bu o qədər gözəl bir qız idi ki, Mahmudəli heyretlə içini çəkdi və bir addım geriyyə atdı. Eyni cür bir addım geriyyə atan Mariya idi. Hər ikisinin dodaqlarında və gözlərində tədricən isti təbəssüm yarandı. Onların bir-birlərinə belə heyranlıq və məftunluqla durub baxdığı anda orta nahiyyədə durub, kənardan onların gah birinə, gah da o birinə baxan pələng nərildədi. Buna görə ikisi də eyni anda pələngə sarı çevrildilər. Ancaq sonra yenidən üz-üzə, göz-gözü qaldıqda gülməyə başladılar. Bundan

sonra hər ikisi bir-birinə doğru əllərini irəli uzadaraq addımladı. Mahmudəli Mariyanın əlini tutub, ustufca üstünü öpdü. Bu qeyri-ixtiyari oldu və bu anda hər ikisinin yanaqları qızardı. İndi Mariya üzünü kənara tutmağa çalışırdı.

– Xilaskar Cuna səni yeməyə çağırır.-Mahmudəli dedi.

– Məni yeməyə yox, xörək yeməyə çağırır.- Mariya da belə cavab verdi.

Bundan sonra onlar daha ucadan gülməyə başladılar və əl-ələ tutaraq “Cənnət bağı”nın dərinliklərinə sarı yüyürdülər.

– Mənə bir alma dərərsənmi?

– Xeyr!

–Niyə?

–Bilmirəm.

–Niyə axı?

–Bilmirəm.

–Mən isə artıq bildim, “Adəm”!

Cənnət bağının şüşə örtüyündən yuxarıda, dağın bir iri qaya parçasının üstündə ağ geyimli bir qıvrıq qoca qartal kimi dimdik durub aşağıya – “Cənnət bağı”na baxırdı. Bu Delhyver Cuna idi. Onun əlində bir kiçik, şəffav şüşə parçası vardı və o bu “şüşəni” kamera kimi gözü önünə və aşağıdakı bağa sarı tutub, orada iri ölçüdə və aydın görünən mənzərələrə nəzər salırdı. Aşağıda Mahmudəli ilə Mariya əl-ələ tutaraq, yaşıl çəmənin, çöl çiçəklərinin üstü, ağacların, güllərin arası ilə qaçır, sanki uçurdular.

Delhyver Cunanın dodaqlarında təbəssüm dolaşırdı. Nəzərdə tutduğu istəyi təbii qaydada alınmışdı.

ƏSİDİLMƏZ FƏLAKƏT ZƏNGLƏRİ

(*53- C.Michel : “Oxygene(Part 2) kompozisiyası ovqat musiqi)

Ali Elmi Məkanın sonuncu məclisindən üç gün sonra daha bir toplantı oldu. Bu məclisdə xüsusi komissiyanın təkmilləşdirdiyi və icra mexanizmini də hazırladığı tədbirlər planı müzakirə edildi. Komissiya bəşər tarixinə aid 3750 illik dəqiq araşdırmalar və konkret nəticələr əsasında hansı xalqın, dövlətin, hansı hökmdarın və ümumiyyətlə, tarixdə kimin haqlı, kimin haqsız, kimin günahkar, ədalətsiz, zalım olduğunu dəqiq müəyyənləşdirdi. Böyük bir siyahı yarandı. Dünyanın mövcud dövlətləri arasında elə birisi tapılmadı ki, ən azı ona yaxın dövlətin və elə xalq, millət olmadı ki, ən azı eyni qədər xalqın-millətin qarşısında günahkar sayılmamış olsun. Bu siyahıya yəhudi xalqı başçılıq etdi. Onun hər bir nümayəndəsi və kiçik İsrail dövləti bütün dövlət və xalqların nümayəndəsindən sidqi-ürəklə üzr istəməli idi. Tarixi ədalətsizliklər və haqsızlıqlara, ağır cinayət və sarsıntılara görə yəhudi xalqından üzr istəməli olan xalqlar da az deyildi. Sonraki yerdə ingilislər, xüsusən ASS, İngiltərə, Avstraliya, Kanada gəlirdi. İngilislər də yəhudilər kimi dünyanın bütün xalq və dövlətlərindən üzr istəməyə borclu idi. Sonra almanlar, ruslar, ispanlar, ərəblər, yunanlar, ermənilər, farslar, fransızlar, çinlilər, monqollar, italiyalılar, türklər, portuqaliyalılar, yaponlar, hindlilər, əfqanlar və digərlərinin adı sıralanmışdı. Hətta vyetnamlıların da üzr istəməli onlarca böyük günahı vardı. Komissiya üzvlərinin heç birində konkret milli hiss və ya dövlət təəssübkeşliyi olmadığı üçün obyektivliyə şübhə yox idi. Onlar özlərinin milli kimliyini çoxdan itirmiş, ümumbəşəri xarakter almışdılar. Həm də onların işini əsasən kompüterlər görmüş, yekun nəticəni də əsasən kibernetik aparatlar çıxartmışdı. Hər bir xalqa və dövlətə ünvanlanacaq müraciətdə hər şey qısa, konkret və dəqiq göstərilirdi. Eləcə də ekalogiyaya ciddi zərbə vuran qurğuların, mexanizmlərin, enerji növlərinin və mədəniyyəti sıradan çıxardan qondarma adətlərin, xüsusiyyətlərin, milli dəyərlərə söykənməyən yeni qaydaların, dəblərin və qanunların siyahısı müəyyənləşdirildi. Bütün bunların qarşısının alınması üçün bəşəriyyət son cəhtə çağırıldı. Bunlarla yanaşı bir ümumi müraciətin mətni də təsdiq olundu.

“ Bütün millətlərə, xalqlara, dövlətlərə! Hamıya! Hamıya! Hamıya!

Əziz yervətənlilər, dünyanın əsrəfi sayılan insanlar, ən ali şüur sahibləri!

Bilməlisiniz ki, tezliklə Yer kürəsi böyük bir fəlakətlə qarşılaşacaq. Ondan sonra Yer in tamam dağılmayacağına və ya yenidən həyatın davam edəcəyinə heç bir inam, ümid, təminat yoxdur. Hamınız görürsünüz və bilirsiniz ki, Yer in təbii peyki olan Ay indi həmcə daha böyükdür. Bu isə onun Yerə çox yaxınlaşmasının təzahürüdür. Bunun ucbatından Ay Yer in təzyiqinə dözməyəcək və tezliklə parçalanacaq. Ay in həddən artıq yaxına cəzb olunmasının bir səbəbi də bəşəriyyətin min illər boyu törətmiş olduğu pisliklər, cinayətlər, haqsızlıq, ədalətsizliklər, ağır qəbahətlər, törətmiş olduğu zülmələr, qətliaamlar, günah, doğurduğu ahu-nalə, qarğış, nifrin və etiqadsızlıqlardır. Bunların ucbatından göylərə çox böyük yükdə mənfi enerji yüksəlmişdir. Məhz bu mənfi enerji çoxdan idi ki, Yer in təbii peyki olan Ay ı cəlb etdirdi. Artıq Yerlə Ay ın arasındakı 384 min kilometrlik məsafə 350 min kilometrə çatmışdır. Daha bir qədər də irəliləyərsə, Ay yer in maqnit təzyiqi altında sıxılıb parçalanacaqdır. Onun nəhəng qırıntıları isə bu zaman Yer in səthinə töküləcəkdir. Buna çox az vaxt qalmışdır. Bunun sabah, növbəti həftə və ya ay ın sonuna kimi baş verəcəyinə kimsə dəqiq proqnoz verə bilməz. Biz ən yaxşı halda bu vəziyyətin oktyabr ay ının sonuna kimi davam edəcəyini güman edirik. Amma bu hər an baş verə bilər. Buna görə bəşəriyyət təcili olaraq kainata güclü təzyiqlə müsbət enerji ixrac etməlidir. Bundan ötrü ən yaxşı yol hamının öz şəxsi günahlarını, dövlətlərin millət adından tarixi qəbahətlərini, haqsızlıqlarını etiraf etməsindən, bir-birini bağışlamasından, bütün ədavətləri unudub, hər cür incikliyi bir kənara atıb tövbə və üzrxahlıq etməsindən keçir.

Ey insanlar, xalqlar, millətlər!

Biz sizə hər millətin və dövlətin qəbahətlər və günahlar siyahısını təqdim edirik. Sizlər buna qarşı durmaqla vaxtı uzadar, fəlakəti daha da yaxınlaşdırmış olarsınız. Sizlərə təklif edirik ki, 10 oktyabr tarixinə kimi bu barədə düşünesiniz. Həmin gün isə hamını öz günahların etirafına - tövbəyə çağırırıq.

Dövlətlər tarixən millət və hakimiyyət adına törədilmiş günahlardan ötrü bağışlanmaları üçün həmin gün qarşı tərəflərə müraciət etməlidir.

Bütün döyüşlər, hər sür şəxsi və milli ədavət, düşmənçilik və bütün odlu silahlardan istifadə həmin tarixə kimi tamamilə dayandırılmalı, nüvə və lazer silahlarından və hər cür atom enerjisindən istifadə qəti qadağan olunmalıdır.

Ekalogiyanı zəhərləyən bütün təzahürlərin dəqiq siyahısı sizə təqdim olunur. 10 oktyabr tarixinə kimi və təcili olaraq freon və metan qazlarından istifadə hallarının, hər cür partlayışların, atmosferi və Yer səthinə zəhərləyə biləcək hər cür tullantıların qarşısı birdəfəlik olaraq alınmalı və bütün bu hallar həmişəlik olaraq dayandırılmalıdır!

Dünyanın məhvə aparan ən böyük fəsad əxlaqsızlıq və hərislikdir. Əxlaqsız adamın pak imanı olmaz! Həris insan dünya malına, eys-ışrətə, keyfə, əyləncəyə, sərvətə, hakimiyyətə görə hər cür ədalətsizliyə qadirdir. Həris adamlar cinslər aras ı münasibəti məhəbbət kimi deyil, rəzalət kimi formalaşdırar, eybəcərləşdirər! Bütün bunlara görə də biz hamını İlahi qaydalara söykənən saf mənəviyyətə çağırırıq. Bundan ötrü hər hansı bir dini əqidəyə istinad edilə bilər. Təki bu din İlahi göndəriş olsun. İmansız insan ın inam ı olmaz! Bütün kilsələr, məscidlər, məbədlər, müqəddəs yerlər açılmalıdır. İnsanlıq Allaha səcdə etməlidir!

Cari il in 10 oktyabr tarixinə kimi dünya qeyd olunan bütün pisliklərdən xilas olmalı və həmin tarix “Bəşəriyyətin həyat günü” qeyd olunmalıdır. Həmin gün bütün müəssisə və idarələr öz fəaliyyətini dayandırılmalı, insanlar və dövlətlər tövbə, üzrxahlıq, bağışlanma, sülh və Allaha kütləfi ibadətə qalxmalıdırlar. Bütün bunlar dərk olunaraq və qəlbən icra edilməlidir! Yalnız bu yolla kainata böyük gücə malik müsbət enerji göndərmək mümkündür. Bəşəriyyətin yaşamasını, Yer kürəsinin mövcudluğunu, kainat ın nizam ının pozulmamasını istəyən hər bir kəs bu çağırışa qoşulmalı, bunu inkar edən dövlətlərə təzyiq göstərməlidir! Əks təqdirdə sonra hər şey gec olacaq!

Biz hamını bəşəriyyəti və deməli, hər kəsə özünü xilas etməyə çağırırıq!

Dünyamız ın və Yer üzündə həyat ın davam ı naminə bizim səsimizə səs verin! Bu barədə ciddi düşünün və ayağa qalxın!

Sonra gec olacaq, insanlar!

Bu son xilas şansıdır! Hamını bu şansı dəyərləndirməyə çağırırıq!”

Bu müraciət bir neçə dəfə oxundu, daha təsirli olması üçün əlavələr edildi. Sonra müraciət yekdilliklə qəbul olundu. Daha sonra isə bu müraciətə iki böyük siyahı da əlavə edildi. Bir siyahıda xalqların və ayrıca millətlərin qarşılıqlı tarixi günahları qeyd olunmuşdu. Digər siyahıda isə ekoloji cəhətdən fəlakət törədən benzin, atom, torf, mazut, qaz və kerosin kimi enerji resurslarından, fereon və metan qazlarından, o cümlədən yüksək radiasiya sahəsi yaradan tele-mobil rabitə qurğularından istifadəyə, bütün növ raketlərin, hər cür bombaların və minaların partlayışlarına, hətta adi güllə, elektro-şua, lazer atəşinə qəti qadağan qoyulması tələb edilirdi. Bu müraciətə əsasən bütün qadağalar həmişəlik qəbul edilməli, sonra radiasiya və elektromaqnit şüalanması yaradan bütün növ məişət texnikasından istifadəyə qadağa qoyulmalı idi. Bunların əvəzində ekoloji baxımından tam təhlükəsiz enerji və ya mexaniki mənbələr tapılması nəzərdə tutulurdu.

Sənədlər təsdiq edildikdən sonra onların təcili olaraq ünvanlarına göndərilməsi qərara alındı. Ali Elmi Məkanın bir sıra böyük ölkələrdə mövcud olan 5-ci və 4-cü mərhələdəki şəxslərə insanların bu müraciət və sənədlərə münasibətini öyrənmək və bunların mühümlüyünə inam təbliğ etmək vəzifəsi tapşırıldı. Sonra məclisdə Honrebl Canata Naməlum Uçan Obyektin tədqiqatı ilə bağlı son uğurlar barəsində danışdı. UNO artıq demək olar ki, tam tədqiq olunmuşdu. Müdriklərin hər biri UNO ilə Yer kürəsini bir neçə dəfə dolaşmış, idarəedilməsində şəxsən iştirak etmişdi. Bu məsələ geniş müzakirə olunmadı. Çünki bu məsələdə yeganə sual hər şeyin nə üçün 10 il, 20 il, 30-40 il əvvəl deyil, məhz indi – bu kritik məqamda, rahatçılıqla tədqiq oluna bilməsi ilə bağlı idi. Buna isə cavab tapılmadı. Məclis başa çatan kimi Honrebl Canata və Elder Ariya sənədləri yola salmaq üçün Dünya İnformasiya Mərkəzinə tələsdilər. Əvvəlcə dünyanın aqibəti barəsində 15 dəqiqəlik kompüter süjeti hazırlandı. Süjetin mətnini və müraciəti ingilis, ərəb, çin, rus və türk dillərində Mahmudəli Bəycan və Mariya Paolo oxudu. Sonra buradan dünyanın 250 dövlətinin 10 minə yaxın məşhur telekanalının verilişləri 20 dəqiqəliyə dayandırıldı və məlumatlar birbaşa canlı efirə və informasiya portallarına buraxıldı. Hər bir saatdan bir bu müdaxilə təkrar olunacaqdı. Daha sonra bu süjet və mətn Dövlətlərarası Dünya Birliyinə göndərildi.

Hər şey operativ və ardıcıl olaraq gerçəkləşdirilirdi.

Bu işlər başa çatdıqdan sonra müdriklər istirahət odasına toplaşmışdılar. Onlar burada şam yeməyi qəbul etməklə yanaşı, həm də ASS-nin məşhur CCS telekanalının yayını izləyirdilər. Bu zaman Mahmudəli Bəycan və Mariya Paolo da onların arasında idi. Amma əslində onların diqqəti böyük şüşə ekranda deyil, bir-birlərində idi. Bir neçə dəfə öz tikələrini bir-birlərinin ağzına uzatmaqdan da çəkinmədilər. Onlar üçün bu dəqiqələrdə istirahət odasında qeyri kimsə yox idi. Heç dünyanın bu gərgin məqamı da onları narahat etmirdi. Bunu əvvəlcə Delhyver Cuna hiss etdi və dodaqucu gülümsədi. Sonra daha nə hiss etdisə çevrilib Pöfekt Azaya sarı baxdı. Onun da dodaqlarına təbəssüm qonmuşdu və o gənclərə sarı işarə edərək xəlvətcə göz vurdu. Lap adi insan həyatında olduğu kimi.

Mahmudəli Mariyaya baxır və onu dil açdığı və dünyanı dərk etdiyi gündən tanımadığına təəssüf edirdi. Amma sonra həm də onu bir neçə gün əvvəl deyil, elə anadan olduğu andan tanıdığı qənaətinə gəlirdi. Çünki Mariya saç, gözləri, dodaqları, çənəsi, yanaqları, baxışları, təbəssümü, hər şeyi ilə ona çox tanış və doğma idi. Bu qədər yaxınlıq, doğmalılıq, şirinlik, əzizlik olduğu halda heç ola bilməzdi ki, onunla yalnız indilərdə tanış olmuş olsun. Amma bu belə idi, o heç vaxt nə Amerika Suveren Ştatlarında olmuşdu, nə də onun mənsub olduğu İspaniyada.

Mariya Edmond Paolo qarşısındakı bu qaraqışgöz, enli alınlı, uca boylu, sağlam bədənli, enli kürəkli, sifətinə yaraşan azacıq saqqalı və yaraşıqlı bıığı olan, gülərzüzlü, sadə, təmiz baxışlı, şirin dilli oğlanı özünə o qədər yaxın, doğma hiss edirdi ki, əlni onun üzünə toxundurmaqdan özünü güclə saxlayırdı. Çox nurlu siması vardı. Sanki onu Nyu-Yorkdakı “Müqəddəs Mariya” kilsəsinin mehrabı qarşısında saatlarla diz çöküb dualar edərkən İsa Məsihin simasında görmüşdü. Heç ola bilməzdi ki, onu çox əvvəllərdən deyil, elə bu günlərdə tanımış olsun.

Mahmudəli Bəycan Ali Elmi Məkanda özünün ən xoşbəxt saatlarını yaşayırdı. Buradakı nurani simaların son günlər çox gərgin və narahat görkəmi onu əndişələndirmirdi. Hara baxırdısa yalnız Mariyanı görürdü. Hətta bu müdrik insanlar da Mariyanın valideynləri imişək onun qayğısına qalır və ona oxşayırdılar. Pöfekt Aza ona dünyanın artıq çox təhlükəli və son mərhələsini yaşadıklarını bildirdikdə bunu qəbul etmək istəmədi.

– Dünya, həyat yalnız sonuncu mömin şəxsin imanı sona yetdikdən sonra məhv ola bilər! Amma Siz gördünüz ki, Kəbədə “Allahu-Əkbər!” sədələri bitməmişdi. Deməli, hələ bəşəriyyətin sonu çatmamışdır!

Pöfekt Aza təəssüf hissi ilə başını buladı.

–Təəssüf ki, elmi realıq bunu təsdiq etmir.

Növbəti dəfə eyni məzmunlu söhbət Mariya ilə Delhyver Cuna arasında oldu. Qəlbində İsa Məsihə inam və etibar var ikən o da hər şeyin əbədi olaraq məhv ola biləcəyinə inana bilmədi. Üstəlik, indi onun üçün həm də Mahmudəli vardı.

Delhyver Cuna onun etirazını təbəssümlə qarşıladı. Bu gözəl qızı həyata bu qədər möhkəm tellərlə bağlayan bir böyük səbəb onun qəlbindəki məhəbbət alovu idi. Delhyver Cunanın təklifi ilə bu iki gəncin gələcək aqibəti növbəti axşam məclisinin müzakirəsinə çıxarıldı. Daha onları ümumi insan cəmiyyətinə qaytarmaq mümkün deyildi. Heç bu cəmiyyətin mövcudluğuna da inam qalmamışdı. Həm də Ali Elmi Məkanın yalnız girişi vardı. Bir qədər müzakirədən sonra Məclisin qərarına əsasən onlar üçün xüsusi hazırlıq-adaptasiya proqramı tərtib edildi. Bu proqram onların bilik səviyyəsini yüksəltməli idi. Delhyver Cuna onların bir-birlərinə aşiq olduqlarını və böyük məhəbbətlə sevdiklərini dilə gətirdi. Bu xəbərdən əvvəlcə çoxu çaşdı, sonra hamı sevindi. Hətta ən yaşlıların qırıqlanmış üzünün bütün cizgiləri güldü. Pöfekt Aza burada kamil cütlük yetişdirilməsini və onların övladlarını bəşəriyyət üçün nümunəvi insanlar olaraq hazırlamağı təklif etdi.

– Dünyaya nümunəvi insan bəxş etmək bizim ali məqsədlərimizdəndir.

Təklifə əvvəlcə Honrebl Canata etiraz etdi.

– Deyəsən biz dünyamızı hansı aqibətin gözlədiyini unuduruq! Yer kürəsinin taleyi sual altındadır. Əgər bəşəriyyət hamılıqla onun xilasını üçün ayağa qalxmasa, qəti, radikal addımlar atmasa, çətin ki, dünyamız növbəti aya qədəm qoysun. Amma hələ ki, bəşəriyyət bizim ona fəvqəladə xəbərdarlığımıza əməl etmək barəsində deyil, onu cəfəngiyyət hesab etmək haqda düşünür və buna çalışır. Bu halda bu cütlüyün ailə olmasına, dünyaya yeni və kamil insan gətirməsinə ümid etmək nə dərəcədə ciddi məqsəd olardı?

Sonra Qreysful İsa da özünün əks fikrini bildirdi.

– Məncə bizim Ali Məkan bir elmi laboratoriya xarakteri daşıyır. Bəşər həyatı üçün burada yetişdiriləcək yeni insan buna görə də gerçək həyatın tələblərinə cavab verməz. Onu elə o həyatın reallıqları içərisində yetişdirmək lazımdır. Biz bu gəncləri burada yalnız mənəvi cəhətdən yetişdirə və ümumi insan cəmiyyətinə göndərə bilərik. Yeni insan isə məhz orada doğulmalıdır – insan cəmiyyətində. Amma o cəmiyyətin isə aqibəti indi sual altındadır.

Bu zaman Delhyver Cunanın baxışları qarşı divardan asılmış “ Yeni insanın doğulmasını müşahidə edən geopolitik körpə” surrealist əsərinə sarı yönəldi. O əsərdəki qadın işarət barmağını Yer kürəsinin coğrafi quruluşuna sarı uzatmışdı və yeni insanın doğulacağı yeri göstərirdi. Ora Qafqaz idi. Səhv etmədizə Qafqaz iki hissəyə ayrılırdı: Şimali və Cənubi Qafqaza. Şimali Qafqazda onlarca ölkə və dövlət vardı. Kiçik dövlətlər idi. Cənubi Qafqazda isə 3 ölkəni tanıyırdı. Görəsən, o qadın bu ölkələrdən hansını göstərirdi?

Düşüncəsində dolaşan suallar Delhyver Cunanı ayağa qalxmağa məcbur etdi və o, divardakı tabloya sarı getdi. Əsərə daha yaxından baxaraq, tablodakı qadının haranı göstərdiyini dəqiqləşdirmək istədi. Qadının barmağı Qafqazın cənub hissəsinə yönəlmişdi.

– Salvador Dalinin bu əsəri Sizi yaman məftun edib!

Delhyver Cuna üzünü bu sözləri deyən Kaynd Adamaya sarı çevirdi.

– Sizə elə gəlmirmi ki, məhz bu iki əsərin buraya gətirilməsi də heç təsadüfi deyil. Birində dünya dağılır, o birində isə dünyaya yeni insan gəlir və deməli, dünya başlanır. Son və başlan-

ğic! Bu tabloların Ali Elmi Məkana gətirilməsində və buradan asılmasında nəşə mistik əlaqələr hiss edirəm.

– Elə mən də!– Holiy Mehita dedi.

– Fikir verirsinizmi, bu qadın yeni insanın harada doğulacağını da göstərir? Ora Tibet deyil! Deməli, yeni insan burada doğulmayacaq! Bəs onun göstərdiyi yer haradır? Sizcə o, Cənubi Qafqazı göstərmirmi?

– Tamamilə doğrudur! – deyərək Elder Ariya da qalxıb maraqla portretin önünə gəldi.– Mən də razıyam ki, bu heç təsadüfi deyil! Əhsən ona! Otuz ikinci Tibet Dalay-laması hər şeyi dəqiq qeyd edib. O buraya artıq və lüzumsuz nəşə bir şey qoydurmazdı. Bu əsər çox mənalı ifadə edir.

–Bəs Sizcə bura Qafqazın hansı hissəsidir?

– Xəzər gölünün sahilindəki ölkə! Səhv etmirsə, bu gölə də elə indi orada yaşayan böyük xalqın ən qədim adını veriblər: Xazar... Xazarbaycan! Türk-oğuz dövləti!

–Sən nə dedin?! – Pöfekt Aza təəccüblə dilləndi və dik ayağa qalxdı.– Cənablar,.. sənablar, bizim Mahmudəli Bəycan da əslən məhz elə o ölkədənir!

– Necə?!– içəridəki digər müdriklər də heyrətlə dilləndilər.

–Yox, bu daha nə mistik əlaqə oldu, nə də təsadüf, bu əsil həqiqət oldu! Bütün təsadüflər əslində elə zərurətdən doğur!

– Hər şeyin bu qədər dəqiqliklə üst-üstə düşməsi təsadüf ola bilməz!– Deliyver Cuna sevinc içərisində dedi.– Deməli, Kamil Aza öz seçimində yanılmayıb! Buna görə də təcili olaraq yeni insanın yetişdirilməsi üzrə də proqramı yaradılmalıdır!

– Əlbəttə, əgər Yer kürəsində həyat davam edəcəksə! – deyərək Honrebl Canata dərinə köks ötürdü.– Bütün bunlar yaxşıdır, yalnız dünyada həyatın davam edəcəyi halda!

–Hər halda biz yaxşılığa ümid edək! – Holiy Mehita dedi.– Ən azı biz buna da hazır olmalıyıq! Buna görə də gənclərin kamilləşməsi proqramı qəbul edilməli və elə bu gün başa çatdırılmalıdır! Vəziyyətin dəyişəcəyi halda o zaman həmin vəziyyətin müzakirəsini edərik. İndi hələ bütün ümidlər ölməyib. Gəncləri buradan geriye qaytarmayacağıq!

– O halda mən razı!

– Mən də razı!

Bunları deyən Honrebl Canata və Qreysful İisusa idi.

Mahmudəli və Mariyadan xəbərsiz onların Ali Elmi Məkanda sonrakı aqibəti qərarlaşdırıldı və bundan ötrü təcili işlər görüldü.

Ali Elmi Məkanda heç vaxt indiki qədər gərginlik və operativlik olmamışdı. Müdriklər belə gərginliyə öyrəşməmişdilər. Amma heç kəs buna etiraz etmək və ya narahatçılığını biruzə vermək əqidəsində deyildi.

Bütün dünya üçün səslənən SOS signalı dəqiq hədəflərə çatdırılırdı.

Aparıcı dövlətlərin başçıları şəxsən məlumatlandırılırdı. Ancaq həm də daha kimsəyə inam qalmadığı üçün bu həqiqətə ciddi yanaşılmırdı.

Gecələr göydən eşidilən səslər adi insan qulaqlarına da çatırdı. Lakin dünya o qədər qarışıq səslərə bürünmüşdü ki, insanlar bunun fərqi olma bilmirdilər.

Növbəti 3 gün ərzində də müdriklər gün ərzində gah böyük mağaradakı UNO üzərində birgə eksperimentlərlə, gah rəsədxanada Ayın tədqiqi, gah da Dünya İnformasiya mərkəzindəki monitorların qarşısında oturub dünyada baş verən son qlobal və anomal xassəli hadisələrlə, eləcə də dünyanın ümumi ictimai-siyasi vəziyyətilə tanış olur, indi daha operativ və qəti qərarlar çıxardırdılar. Dünya dövlətləri onların müraciətinə hələ ki ciddi əhəmiyyət vermirdi. UNO ilə bağlı hər cür eksperimentlər isə indi çox uğurla nəticələnməkdə davam edirdi. Heç vaxt nəyəşə təəccüblənməyən və hər cür fiziki-təbii və anomal hadisələri təbəssümlə izləyən bu azman müdriklərin qaşları bu obyektin xüsusiyyətləri aşkarlandığıca çatılırdı. Bunlar həm də bir alim olaraq onları sevindirirdi. Bu qədər kəşf əsrlərə sığmazdı. Təkcə Ayda gedən fiziki proseslərə və dünya ölkələrinə onların göndərdiyi müraciətlərə dəqiq münasibət və ürəyxaçıcı bir xəbər yox idi. Dövlətlərarası Dünya Birliyi əksər məsələlərə qarşı olduğu kimi bu qlobal

məsələyə də heç bir reaksiya vermədi. Əslində ondan müstəqil nəşə gözləməyə dəyməzdi. Çünki DDB yalnız böyük dövlətlərin kiçiklər üzərində hegamonluq aləti idi. Böyük dövlətlər isə bu məsələyə ciddi münasibət bildirmək istəmirdilər. Heç olmasa ekoloji fəlakət barəsində hərdən özləri də çox böyük narahatçılıq bildirmələrinə baxmayaraq, indi bu məsələ sanki bir təşəbbüs olaraq özlərindən gəlmədiyi üçün qəbul edilmədi. Ali Elmi Məkanın müraciətinə münasibət çoxmənalı oldu. Bəzi dövlətlər bunu terrorçuların insanları gərginlik altında saxlaması üçün bir vasitə, xof-mif texnologiyası və ya internet hakerlərinin növbəti uydurması kimi qəbul etdi. Hətta Almaniyada bu kimi xuliqanlara qarşı qəti tədbirlər görülməsi üçün parlamentin qapalı iclası keçirildi və buraya çağrılan kompüter polisində qəti tapşırıqlar verildi. Kompüter polisi isə xüsusi izləyici proqramlar hazırlanması barədə qərar qəbul etdi. Bu müraciətə etinasız görünməyə də əslində ASŞ və xüsusən də gizli Mason təşkilatı bu məsələnin haradan qaynaqlandığını araşdırmaq üçün özünün bütün strukturlarına ciddi tapşırıqlar verdi. Təbii ki, müraciətin mənbəyini aşkar etmək onlar üçün heç asan deyildi və mümkün olmayacaqdı. Hər cür əks cavablar düşünəlsə də, təkcə bu müraciəti tədqiq etmək, onu araşdırmaq, həqiqiliyini yoxlamaq barədə heç bir dövlətdə düşünülmədi. Müdriklər dəhşətə gəlmişdilər. İnsanlıq xoşluqla və sivil yollarla heç nə qəbul etmək istəmirdilər. Bundan sonra müdriklər təsirli vasitələrə əl atmağa məcbur oldular. Dünya ictimaiyyətini bu məsələnin ciddiliyinə inandırmaq üçün onları xəbərdar edən qüvvənin heç də təsadüfi və ya qeyri-ciddi mənbə olmadığına, “Ağ libaslılar” olmasına inandırmaq üçün xüsusi aksiyalar keçirdicəklərini elan etdilər. Buna görə də iki gün ərzində dünyanın adları qabaqcadan qeyd olunan 3 böyük şəhərinə – Tokioya, Nyu-Yorka və İstambula şor su, 3 şəhərə – Qahirə, Sidney və Bağdada isə qum yağışı yağdıracaqlarını, bir gün isə Moskou şəhərinin bütün aeroportlarını iflic vəziyyətinə salacaqlarını bəyan etdilər və bunu həyata keçirdilər. Dünya elm tarixində sifarişlə heç belə hadisələr baş verməmişdi. Uzun illər böyük dövlətlər öz rəqiblərinə qarşı atmosfer bombalarından istifadə edərək rəqib ərazilərdə fırtına, tufan, güclü yağışlar törədə bilmiş, elektromaqnit şüalanması yaratmışdılar. Amma şor su və qum yağıntısı olmamışdı. Buna bənzər yağıntı hadisələri fırtına və ya tufan sayəsində olmuş, o da bariz şəkil almamışdı. Şit yağış suyundan fərqli olan şor su leysanı bəzi yerlərdə bir qədər kimyəvi turşu xarakteri də daşıdı. Bir çox metal konstruksiyalar bu yağıntılardan aşkar ziyan gördü. Qum yağıntısı da şərq şəhərlərinin həyatını bir neçə gün iflic elədi. Rusiyanın paytaxtı Moskou şəhərində hava uçuşuna maneçilik törədilməsi isə adi təsadüf kimi qiymətləndirildi. İnsanlıq tərsliyə düşübmüş kimi bu xəbərdarlığa əhəmiyyət vermədi. Bundan sonra Ali Elmi Məkanın məclisi daha bir təsiredici cəht göstərdi. Bu cəhtə əsasən bir gün sonra DDB-nin Pekində yerləşən 25 mərtəbəli iqamətgahının üzərinə qırmızı yağış yağdırılacağı, bu yağış kəsdikdən dərhal sonra isə həmin radiusda 5 bal gücündə zəlzələ törədiləcəyi xəbərdar edildi. Dünyanın bütün hərbi gücləri, aşkar elmi fəaliyyət göstərən bir çox alimlər, hərbi laboratoriyalar və Rusiyanın kosmik tədqiqatlar bazası yalnız bu deyilən təsirlərin haradan qaynaqlandığını öyrənməklə məşğul oldu. Yenə də bir kimsə bu xəbərdarlığın mahiyyətinə diqqət göstərmədi. Bu son xəbərdarlıq və cəza tədbirinə qarşı artan maraq ucbatından Ali Elmi Məkanın kosmosda və bir sıra dağlıq ərazilərdə fəaliyyət göstərən laboratoriyalarının konsperatsiya örtüyü müəyyən qədər pozula biləcəkdə. Amma öz həqiqətlərini bəşəriyyət nəminə təsdiq etmək üçün Ali Elmi Məkan bundan çəkinmədi və bu tədbirlərdən imtina etmədi. Bir sıra böyük hərbi bazaların kompüter mərkəzlərinin baza yaddaşına xüsusi əks proqramlar köçürüldü. Ancaq həmin hərbi bazalarda tez duyulmuş düşdülər. Onlar kənardan idarə edilən bu proqramların qarşısını ala və dayandıra bilməsələr də müəyyən paralel tədbirlər gördülər. Onlar Pekindəki Dövlətlərarası Dünya Birliyinin iqamətgahını tam nəzarət altına aldılar və qırmızı yağış yağdıracaq, zəlzələ törədəcək mənbələrə qismən aşkar edə bildilər. Bunun tam dəqiqləşməsi üçün onlara ən azı bir neçə həftə vaxt lazım olacaqdı. Bu vaxt ərzində isə müəyyən əks tədbirlər görmək və azdırıcı variantlar tətbiq etmək mümkün idi. Amma bu barədə düşünməyə və nəşə etməyə heç bir ehtiyac qalmadı. Çünki Ali Elmi Məkanın müraciətinə yenə məhəl qoyulmadı, yenə də dünyanı gözləyən təhlükəyə diqqət verilmədi. Bundan sonra Ali Elmi Məkan fəvqəladə məclisə toplandı.

Bu toplantıda da Mahmudəli və Mariya iştirak etmirdi.

Məclisdə hamı çox gərgin və narahat görkəmdə idi. Daha ümumi insan cəmiyyətindən – bəşəriyyətdən nəsə gözləməyə dəyməzdi.

– Mən elə əvvəldən belə olacağını hiss etmişdim! – Honrebl Canata özünə yaraşmayan əsəbiliklə bildirdi. – Bu insanlar dünyanın qədrini bilən olsaydılar onu heç bu kökə salmazdılar. Onlar həmişə yaxşıya şübhə ilə yanaşıb, pisə daha çox maraq göstərirlər. Onlar üçün həmişə oğurluq kökə daha dadlı olub! Onlar bizim fəlakət zənglərimizi də eşitmədilər... eşitmək istəmədilər!

Elder Ariya da təəssüf dolu səsle danışdı.

– Son günlər biz bəşər tarixinin üç min yeddi yüz əlli illik tarixinin diqqəti daha çox çəkən bəzi qaranlıq məqamlarına nəzər saldıq, tarixə ekskurs etdik. Bilirsiniz, müsbət yüklü əməllərin baş verməsi təbii haldır. Mənfiliklər isə qeyri-adidir. Amma bu dərəcədə... İnanın ki, mən müfəssəl hər nəticəyə nəzər salarkən kompüterin monitorundan belə xəcalət çəkirdim! Bu ekskurs zamanı dünyada hər şey uğrunda müharibə aparılması ilə bir daha tanış olduq; hakimiyyət, torpaq, sərvət, qadın, var-dövlət, ideya və məhəbbət uğrunda. Amma mənəviyyət, əxlaq, təmizlik, paklıq, ədalət, halal-haram uğrunda bir inqilab, qiyam, müharibə aparıldığını görmədik!

Pöfekt Aza əvvəlcə başını təsdiq ifadəsi ilə tərpətdi, sonra isə etiraz əlaməti olaraq buladı və:

– Müstəsna hallar da olub! – dedi. – Altı yüz səksən ikinci ildə müsəlmanların Həzrət Hüseyn adlı bir imamının Kərbəla düzündə apardığı mücadilə bu dediklərinizin heç birinə aid deyildi. Tarixdə yalnız o şəxs pak mənəviyyət, təmiz əxlaq, saf əqidə, əyilməz vicdan uğrunda müharibə apardı və şəhidliyi qəbul etdi!

Holy Mehita ona baxaraq gülümsədi.

– Hacı, hətta bütün peyğəmbərlərin apardığı din müharibələrini də xatırlatsan, yenə də əks mövqe ilə müqayisədə çox azdır... hətta həddindən artıq azdır! Dünyanın beş min beş yüz ili ərzində iri çaplı on dörd min beş yüz əlli üç müharibənin baş verməsi və bu müharibələr ərzində dörd milyarda yaxın insanın öldürülməsi, bir o qədər də yaralanması, şikəst olması, onlarca bu qədər insanın sağ ikən bu müharibələrin digər mənəvi-psixoloji fəsadlarını yaşaması bir insan cəmiyyəti üçün ağılasığmaz qədər çoxdur. Bəşəriyyətə bunun əksi qədər fayda gətirmiş hansı inqilab, hansı din, hansı peyğəmbər olmuşdur? Əksinə, hər bir peyğəmbərin gəlişini və İlahi dini insanlar arasında yaymasını da bəşəriyyət qanla, ölümə, ədavətlə qarşıladı. Hansı dini, hansı peyğəmbəri xoşluqla qəbul etmişlər ki?

O danışdıqca Pöfekt Aza başını təsdiq ifadəsi ilə tərpədirdi. Qreysful İsusanın baxışları məchul nöqtələrdə dolaşır, sağ əli ilə ağ saqqalına sığal verir, əslində onları dartır və acığını öz saqqalından çıxırmiş kimi görünürdü.

– Axı heç ola bilməz ki, daha heç bir nicat yolu qalmamış olsun! – Nəhayət o əsas mövzuya qayıtdı. – Axı bəşəriyyətin nəəliyyətləri də az olmayıb! Biz yol verə bilmərik ki, ötən minlərlə il ərzində bəşəriyyətin əldə etdiyi bütün nəəliyyətlər bir neçə saatın ərzində tamam məhv olsun! Axı Yer kürəsi heç də yaranışından indiki səviyyədə olmayıb! Mənəvi cəhətdən dünya çox aşınmaya məruz qalıbsa da, maddi-texniki baxımından ibtidai icma quruluşu ilə müqayisədə insanlıq çox böyük nəəliyyətlər qazınıb! Bəs bu necə olsun? Elmi nəəliyyətləri ki danmaq olmaz! Bəlkə də bir çox uzaq aləmlərdə bunun heç on faizi qədər inkişaf yoxdur! Xatırlayaq sapandan raketə, at-arabadan avtomasına, hidrofilə, taksomobilə, avtobusa, gəmi və təyyarəyə kimi hər şeyi! Elektriki, kibernetikani, kompüter texnologiyasını... Elə bizim bu Ali Elmi Məkanı götürək. Bizim burada topladığımız elmi-texniki nəəliyyətlər ali zəka məhsulu deyilmi?

– Mən Sizi başa düşürəm, Lütfükar İisusa. – Kaynd Adama dedi. – İki yüz ilə yaxındır ki, Ali Elmi Məkanın üzvü olmuş uzman alimlər də məhz elə bu nəəliyyətləri toplamaq və daha böyük kəşflərə yönəltməklə məşğul olmuşlar. Bir halda ki, biz bunları toplamış, qorumuş, inkişaf etdirmişik, deməli, qorumağa da borcluyuq! Amma necə? Əgər bütünlüklə Yer kürəsi məhv olacaqsə, biz nə bunları, nə də özümüzü qoruya və xilas edə bilməyəcəyik. Məncə, ən

mühüm texniki nəaliyyətləri ən dərin mağaralarda belə gizlətsək, yenə də xeyri yoxdur! Çünki Ayın parçalanıb Yerə tökülməsi Yeri tamamilə sıradan çıxaracaq; lap okeanın dibində, yerin altında olsa belə! Bu fəlakətdən sonra Yerin tam alova bürünməyəcəyi, partlamayacağı, dağılmayacağı, öz oxundan çıxmayacağı, biosferin tamam məhv olmayacağı heç mösüzə halında da mümkün ola bilməz!

Bu zaman Honrebl Canata nəsə xatırladı və danışmaq üçün tez sağ əlini qaldırdı.

– Tapdım, Naməlum Uçan Obyekt! Müdriklər, o kosmik gəmi axı burada – bizim ixtiyarımızda heç nəhaqdan ola bilməzdi! Öz sirrlərini də məhz indilərdə belə səxavətlə verməsi çox təəccüblü deyildimi? Deməli, kainatda bizdən elmsiz olacağı kimi, daha kamil həyatlar da yox deyil. Həmin kamil dünyadakı varlıqlar Yerin bu aqibətini yüz illər əvvəldən dəqiq bilibmişlər və bu müddətə – indiki zamana qədər kod altında saxlayıbmışlar. Niyə, nə üçün? Əgər bu “Uçan boşqab”la bağlı sirrlər daha əvvəldən məlum olardısı, bu insanların əlinə keçəcəyinə və ondan özlərinin hakimiyyət iddialarını yerinə yetirməyəcəklərinə kim zəmanət verərdi ki? Bunun indi gerçəkləşməsi yalnız bir şeyə xidmət edir: dünyanın evakuasiyasına! Biz bəşəriyyətin ən böyük elmi kəşflərini məhz bu naməlum kosmik gəminin sayəsində xilas edə bilərik! Qarşıda yalnız bir yol var: evakuasiya!

Bu fikir sanki hamını silkələdi. Müdriklər bir-birlərinə düşüncəli baxışlarla və diqqətlə baxdılar. Baxışlarda ümid işığı yanırdı. Bu hal içəriyə nisbətən xoş ovqat gətirdi.

– Bəli, bu yalnız belə ola bilərdi!– Deliyver Cuna qətiyyətlə dedi.– O naməlum kosmik gəmi yalnız bundan ötrü imiş! Bizi bizdən daha yaxşı tanıyırmışlar!

– Amma görünür hətta o naməlum kosmik gəmini bizə göndərən varlıqların da bizə ehtiyacı varmış.– Kaynd Adama bildirdi.– Olmasaydı onlar bizi bu qədər dəqiqliklə öyrənməz və xilas etməkdə maraqlı olmazdılar. Bəlkə də bizim bu nəaliyyətləri digər dünyalara çatdırmağımızı istəyiblər. O halda məqsədlərimiz üst-üstə düşürmü?

– Deməli, dünyanın evakuasiyası!? – Holy Mehita bunun əsil mahiyyətini yalnız indi anlayıbmiş kimi heyrlətlə dilləndi.– Bu nə ağır qərar oldu! Deməli, daha bütün ümidlər öldü?

Onun səsinə bir kədər, qiyam və etiraz vardı.

– Başqa yolun tapılacağı son ana qədər gözləmək mümkündür. Lakin ən pis hala da indidən hazır olmalı, qərar verməliyik.

Elder Ariyanın bu sözləri Holy Mehitanın gərginliyini yatırdı. Kaynd Adama qəflətən tapılmış yolun şərhini davam etməyə başladı:

– Amma hər şeyi evakuasiya etmək mümkün olacaqmı? Xüsusən canlıları... Axı dünyada minlərcə növ bitki və heyvan var. Bəs bizim ali məkanın aşağı mərhələsində mövqe tutmuş insanların taleyi necə olacaq? Onlar bu naməlum kosmik gəmiyə sığacaqmı?

– Naməlum nə üçün? O artıq tam məlum kosmik gəmidir! Daha nəsə bir sirri qaldımı?

– Bizim missiyamız dünya nəaliyyətlərinin qorunması, o kosmik gəminin missiyası isə bu işdə bizə yardımçı rolunu oynamaq imiş. Onun missiyası lap qədim dövrlərdə Nuh peyğəmbərin düzəltdiyi gəmini xatırladır. O vaxt Yer kürəsini su fəlakəti bürümüşdü. İndi isə od fəlakəti gözlənilir. O vaxt xilaskar təkcə Nuh peyğəmbər idi, indi isə biz yeddi nəfərik!

– O halda biz də Nuh peyğəmbər timsalındayıq!

– Yeni Nuh! “New-Noy”!

– Bəlkə elə kosmik gəminin də adını “New- Noy” qoyaq?

– Çox gözəl olardı! – digər müdriklər bir ağızdan dedilər.

– Elə çıxır ki, bu bizim yeganə çıxış yolumuzdur! Bu çıxış yolundan daha çox arxamızsa əbədi bağlayacağımız qapı timsallıdır, bu da faciədir!

Son fikri söyləyən Holy Mehita idi. O öz ələcsizliyinə etiraz olaraq başını əllərinin arasına aldı. Məclis otağında oturanlar yenidən dərin və üzgün fikirlərə daldılar. Dünyanı xilas etməyin bu yeganə yolunun mövcudluğu heç də faciənin dərəcəsini azaltmır, qarşısını almırdı. Yeganə çıxış yolunun bəşər nəaliyyətlərini başqa aləmlərə köçürməkdən ibarət olması heç də Yer kürəsini xilas etmirdi. Yer üzündə hər şeyin sonunun çatdığını dərk etdikləri halda belə onu kimsə qəbul etmək istəmirdi. Bu dünyada hər şeydən, hər kəsdən ayrılmağın həmişə birçə

yolu olmuşdu – ölüm! İndi isə ölmədən də hər şeydən ayrılmaq lazım gəlirdi. Bir dünyadan digərinə köçən mərhumlar özləri ilə tabut və kəfəndən qeyri nəşə apara bilmirdilər. Əslində tabut da, kəfən də, quru can da bu dünyada – torpaq altında qalırdı. Onlar isə dünyanın bütün elmi nəaliyyətlərini aparmalı idilər.

Sükutu nəhayət Honrebl Canata pozdu.

– Müdriklər! Beləcə durmaq və fikirləşməklə biz vaxt itiririk. Qəti qərar qəbul etməliyik. Başqa yol yoxdur! Bizə pessimizm yaraşmaz! Mən də təcili olaraq yır-yığış işlərinə başlanılmasını təklif edirəm! Təhliyə!

Bu sözlər hamını fikir aləmindən ayırdı. Holiy Mehita yenə etiraz etdi.

– Axı hər şeyi yır-yığış etmək olmayacaq! Bütün elmi nəaliyyətləri bəlkə də cəmləmək mümkün oldu. Bunları xüsusi flaşketlərə, disklərə, ciplərə cəmləsək ən azı bir otaq həcmindən az yer tutmayacaq. Bəs xilas edilməyə layiq olan insanları “New-Noy” gəmisinə necə yerləşdirəcəyik? Bu sualın cavabı varmı?

– Tutaq ki, hər cür ləyaqətli insanı gəmidə yerləşdirə bildik, bəs heyvan və bitki nümunələrini haraya yerləşdirəcəyik? Dünyanın bu vəziyyətə düşməsində onların nə təqsiri, onların günahı var ki?

Hər ikisinin bu fikirlərinə əvvəlcə bir kimsə cavab verə bilmədi.

– Mərhəmtli Adama, flora və faunanın hansı günah və ya savab qazandığı nisbi məsələdir və Allahın öz hikmətləri sırasına daxildir, – deyərək Pöfekt Aza ona sarı məlul nəzərlərlə baxdı və gülümsədi. – Əslində də günah və ya savab anlayışı daha çox insanlığa aiddir. Flora və fauna isə insanlığın və təbiətin xidmətindədir. Hərçənd ki, biz kiçik ölçülü heyvanlardan bir cüt, böyük həcmli bitki və heyvanların isə hüceyrəsini, genini, embrionunu özümüzə götürə bilərik. Aparacağımız məkanda onları yetişdirmək, yaratmaq məncə bir elə çətin olmaz. Əsas və çətin olan insanların daha ləyaqətli olmalarını müəyyənləşdirməkdir. Siz heç özünü günahkar sanan sıravı və ortabab insan gördünüzmü? Hamı özünü aydan arı - sudan duru hesab edir. Bu səbəbdən onlar bizim tövbə və üzrxahlıq çağırışlarımıza savab vermədilər. İnsanların arasında indi xüsusi paklıq-təmizlik testləri keçirə bilərikmi?

– Bu heç mümkün də deyil! – Elder Ariya dedi. – Üstəlik də özümüzü tamamilə tanıtdırmış olacağıq. Artıq izimizə düşmüş qüvvələrə də elə bu lazımdır.

– Bəlkə biz özümüzü tanıtdırmaqla, bəşəriyyətin qarşısına çıxmaqla öz həqiqətimizi sübuta yetirə bildik! – Kaynd Adama dedi. – Bəşəriyyət axı bizləri çoxdan ölmüş bilir. Biz bu yolla onları heyratlandıra və “Bəşəriyyətin həyat günü”nin ciddiliyinə inandıra bilərik.

– Bu daha mümkün deyil, Mərhəmtli Adama! – Elder Ariya belə dedi və başını buladı. – Daha gecdir! Bizim izimizdə olan xüsusi qüvvələr bizi də, bizim xilas edə biləcəyimiz bütün elmi və bəşəri nəaliyyətləri də məhv edəcəklər! Öz faciəsini, bir azdan hər şeyini itirəcəyini və elə özünün də məhv olacağını anlaya və qəbul edə bilməyənlərə kənar nəşə anlatmaq mümkündürmü? Məncə insanlıq birinci olaraq özü öz içində bitmiş, tükənmişdir!

– Müdriklər! Biz vaxt itiririk! – Yenidən Honrebl Canatanın həyəcan dolu səsi eşidildi. – Əvvəlcə dünyanın təhliyə edilməsi barədə yərar qəbul etməliyik! Sonra bunun fəlsəfəsini və ya mexanizmini müzakirə edərik. Bəlkə heç bu qərar qəbul edilmədi. Özümüzü pessimizmlə və subyektiv fikirlərlə nahaq yormayaq. Bəşəriyyətin təhliyə edilməsinə kim razıdır, buyursun əlini qaldırsın.

Honrebl Canata birinci özü, sonra çox çətinliklə və bir-bir digər müdriklər əl qaldırdılar. Ən sonuncu əlini qaldıran Holiy Mehita oldu. Bu ağır qərarın qəbulundan sonra yarım saat fasilə verildi. Fasiləni hamı “Cənnət bağı”nda keçirdi. Sonra davam edən islasda da birinci danışmaq heç asan olmadı. Sözü Pöfekt Aza aldı və təhliyyə heyətinə insanlığın daxil edilməsi normasının müəyyən edilməsindən başladı:

– Məncə insanların ləyaqət dərəcəsini müəyyənləşdirmək üçün xüsusi proqram hazırlamaqlıq. Bu proqramı dünyanın bütün internet portallarına və informasiya agentliklərinə yerləşdirmək olar. Seçim haqqını isə onların özünə verək.

– Yaxşı fikirdir!– Elder Ariya başını razılıqla tərpətdi.– Təklif edirəm ki, üç günlük təcili tədarük barəsində qərar qəbul edək. Bu proqramın hazırlanması və yayılması da həmin hazırlığın tərkib hissəsi olsun. Belə başa düşürəm ki, üç gün ərzində həmin proqramın test-sorğusunda kimlərin hansı bal toplayacağı gizli qalacaq və yalnız üç gün sonra bunu biz aşkar etməli olacağıq. O halda məlum olan şəxsləri sonra daha bir üç günlük plan əsasında dünya ölkələrindən toplamaq lazım gələcək.

Sonra Honrebl Canata bir təklif verdi. Honrebl Canata günü səhərdən əsas sərvətin “New-Noy” gəmisinə toplanmasını, gəminin Yer orbitindən çıxıb, kosmosda gözləməsini, Ali Elmi Məkanda isə növbəli sistemlə qalmalarını təklif etdi. Digər müdriklər bunun əleyhinə çıxdılar və bu qərar qəbul edilmədi. Çünki gündəlik hesablamalar prosesin hələ ən azı on beş - iyirmi gün çəkəcəyini bildirirdi. Yalnız sonuncu günləri kosmosda gözləmək olardı. Buna hamı razılaşdı.

Məclis səhər açılana kimi davam etmişdi. Onlara yatmaq üçün yarım saat kifayət edirdi. Yarım saatdan sonra isə Ali Elmi Məkan Yer dünyasının təhliliyə başladı.

Mahmudəli Bəycan və Mariya Paolo bu xəbəri mətbəxdə yır-yığış edən, uzun müddətli kosmik səfər üçün azuqə toplayan Holiy Mehitadan eşitdilər və çox üzüldülər. Mahmudəli çaşqın vəziyyətə düşdü.

– Axı bu ola bilməz!

Mariya isə Mahmudəliyə qısıldı.

– Bəs biz haraya uçaçağıq? – deyər soruşdu.

Holiy Mehita bu sualın qarşısında çətinlik çəkdi.

–Bunu indidən dəqiq bilmək mümkün deyil, əziz dost. Daha hansısa bir aləmdə, hansısa naməlum planetdə həyat olduğunu bir kimsə bilirmi? Elmin kəşf etdiyi digər qalaktika və planetlərdə həyat əlamətləri çox aşkar olunmuşdur. Amma onlara qədər olan məsafəni qətt etmək üçün çox illər uçmaq, uçmaq, uçmaq lazımdır. Başqa yol qalmayıb. Biz insanları ayağa qaldıra, inandıra, son cəhdlərini göstərməyə təhrik edə bilmədik! Sənin də düşüncən olan Beynəlxalq tövbə və ibadət gününü də kimsə qəbul etmədi.

–Yox, bu ola bilməz! – Mahmudəli yenə də etiraz etdi.– Axı Yer üzündə qalmış əsil möminlərin ibadət zamanı birdən-birə fəlakətlə, hər şeyin sonu ilə üzləşməsi ədalətdən olmaz! Allahın ədaləti heç zaman pozulmayıb!

–Dünyada nə qədər əsil mömin müsəlman şəxsin mövcud olmasının sən ki, Kəbə həyətinə sonuncu gün şahidi oldun. Bunu Müdrik Aza da heyran etdi. Buna baxmayaraq bəşəriyyətə şans veririk. Bir neçə günə onların dəqiq sayı bilinəcək və biz onları da xilas etməyə hazırıq! “New-Noy” ən çoxu min nəfərə kimi adam tuta bilər. Məncə bu qədər olmasına inanmağa dəyməz. Olardısı, dünyanın bu aqibəti yaşanmazdı.

– Müqəddəs Mehita, ən azı bu dünyada mən varam! – Mahmudəli əlini öz sinəsinə döyəcəldi. Sonra ona sığınmış Mariyanın fərqlində oldu və, – Biz varıq, Siz varsınız!..– dedi.– Bizim də bu dünyada nahaq fəlakət yaşamağımız çox ədalətsizlik olar!

–Əgər mənə biz olacağıqsa, fəlakət zamanı biz artıq Yerdə – bu dünyada qalmayacağıq. Risk etməyə dəyməz! Allahın hikməti ilə hər şey ola bilər. O bizim üçün nıcat yolu açmışdır. “New-Noy”un varlığını xatırla. Biz bundan yararlanmayacağıqsa, onda bizə də hamı ilə birlikdə məhv olmaq halaldır!

– Əlbəttə, Allahın nəzərləri altından uzağa getmək mümkün deyil. Bütün aləmləri o yaratmadımı? Amma konkret olaraq biz haraya gedirik?

Holiy Mehita dərddli təbəssümlə gülümsədi, gözləri yol aldı.

– Sən bir dəfə deyirdin ki, yeri-göyü yaradan odur – Allah! O eləcə də on səkkiz min aləm yaratmışdır. Biz onlardan biriyik. Elə isə qalan aləmlərin hər hansı birində bizə yer olmayacağı mı? Təbii ki, biz daha münasib birini seçəcəyik.

– Elmə bunun neçəsi məlumdur?

–Göy qübbəsində adi gözlə uzağı üç minə yaxın ulduz görmək olar. Elektron teleskopların ən son müşahidələri göyü yüz bir bürcə – ulduzlar qrupuna bölür. Ümumiyyətlə, elmə üç mil-

yona yaxın ulduz məlumdur. Bunlardan on səkkiz min ulduzu günəş kimi bir sistemə – qalaktikaya ayırısaq, bu qalaktikaların– aləmlərin də ən azı birçəsində həyat mövcud olarsa, mövcudluq üçün hələ çox yer qalır.

– Deməli, hələ konkret bir planeti müəyyən etməmişiniz.– Mahmudəli dilxor tərzdə üzünü kənara, sonra isə Mariyaya sarı çevirdi.

– Bilirsən, Nurlu Sima, teleskopların, süni peyklərin vasitəsilə əldə edilən və kənardan aldığımız elmi nəticələr nə qədər səhih olsa da, kainat barədə tam bilgilər vermir. Bir vaxtlar bizim Günəş sistemində cəmi doqquz planetin olduğu bildirilirdi. Sonralar burada əslində iyirmi bir planet olduğu məlum oldu. Amma bu da son hədd deyil. Əgər biz daha münasib bir qurğunun içərisində – bizim “New-Noy” gəmisində olaraq daha yaxından araşdırmalar aparırıqsa, iyirmi bir rəqəminin də son hədd olmadığını aşkar edərik. Bizim üçün ən əsas odur ki, həmin planetdə həyatın mövcud olmasından ötrü temperatur müvafiq hədudlarda olsun, maye halında su, kifayət qədər sərbəst oksigen və karbon qazı olsun. Qalan şeyləri özümüz həll edərik. Biz Yer həyatını qurmağa münasib yer tapırıq!

Mahmudəli daha nəşə deyib etiraz etmək istəmədi. Əgər bu müdrik şəxsə 12-ci İmamın zühuru ilə bağlı əlamətləri sadalayardısı və Yerdə qiyamət gününün başlanmasına tam əsasların olmadığını bildirərdisə, bu söhbət çox dərinlərə gedər və çox vaxt aparardı. Yəqin ki, bu müdrik şəxsin də öz arqumentləri az olmayacaqdı. Bəlkə də nəşə bir başqa, amma həm də çox təhlükəli həqiqət yaşanırdı. Bəlkə də o doğru deyirdi və bütün bunlar Allahın iradəsi ilə baş verirdi. Hər halda qalan bu qısa vaxtı da Mariya ilə ikilikdə olmağa, onlara verilmiş xüsusi proqramı elə onun eşqinə daha dəqiqliklə əxz etməyə dəyərdi. Bu müdriklər bəşəriyyət üçün daha çox narahat olan və onu daha yaxşı tanıyan şəxslər idi. Onlarla nə barədəsə mübahisə etməyə dəyməzdi. Bu həm də ədəbsizlik olardı.

Həliyə Mehita daha nəşə demək istəyirdi. Onun arxası gənclərə sarı idi. Mahmudəli ilə Mariya bu zaman əl-ələ tutub, xəlvətcə geriye addımladılar və mətbəxdən çıxdılar. Əvvəlcə kibernetika laboratoriyasına sarı getdilər. Amma dəhlizin bir yerində divardakı yamyaşıl, iri yarpaqla qarşılaşdıqda ayaq saxladılar. Bir-birlərinə baxdılar, qeyri-ixtiyari gülümsədilər, sonra isə bu “yaşıl yarpağın” fotogenez radiusuna daxil oldular. Bu zaman “yarpaq” kənara çəkildi və onların qarşısında “Cənnət bağı”nın gözəllikləri göründü. Onlar sevinc içərisində içəriyə daxil oldular. Daha sonra isə əl-ələ tutub, yaşıl otların üstü ilə şən və qayğısız halda gülüşərək bağıın dərinliklərinə doğru qaçdılar. Orada – bağıın bir xəlvət guşəsində bir-birlərini daha dərinləndən hiss etmək, duymaq ehtiyacı yaranacaq və birdən onlar həyatlarının ilk və şirin öpüşü ilə qarşılaşacaqdılar.

Ali Elmi Məkanda gərginlik, həyəcan və operativlik davam edirdi. Dəhlizdə havadan asılmış şəffaf saatın yaşıl rəqəmləri sürətlə dəyişir, günlər də çox sürətlə keçirdi. Amma indi Ayın daha çox yaxına gəlməsi və Yer atmosferini daha çox sıxması Yerin fırlanma sürətini azaldır, nəticədə sutka uzanır və 28 saata çatırdı.

Oktyabr ayının 15-i tarixində müdriklərin son ümidləri də öldü; bəşəriyyət “Beynəlxalq həyat günü”nü qeyd etmədi. Bu azmış kimi digər nəticələr də heyrət doğururdu. Dünya İnformasiya Mərkəzində hamı şoka düşmüşdü. Müdriklər qollarını sinələrində cütləmişdilər və hey-rət içərisində öndəki monitora baxırdılar. Orada son üç günün heabatı əks olunmuşdu. Bunlar dünyanın bütün internet portallarına yerləşdirilmiş xüsusi ləyaqət proqramlarının və oradakı testlərin acınacaqlı nəticəsi idi. Bu portallara daxil olan hər bir kəs bu testlərdə iştirak etmədikdə portalın özünə daxil ola bilmirdi. Nəticədə bir milyon nəfərə yaxın insan bu testlərdə zorla və ya xoşluqla iştirak edəsi olmuşdu. 10 ballıq qiymətləndirmə əmsalında iştirakçıların 2009 nəfəri “4”, 1000 nəfəri “5”, 150 nəfəri “6”, 30 nəfəri “7”, yalnız 7 nəfəri “8” ballıq qəbul əmsalını toplaya bilmişdi. Bu yeddi nəfərin isə heç biri dünyanı tərk edib, uzaq bir qalaktikada əbədi yaşamağa getmək istəmirdi. Onların 4 nəfəri Ali Elmi Məkanın aşağı pillələrinə mənsub insanlar idi. Nəticələrin hər an dəyişəcəyi ümidilə daha bir neçə saat gözlədilər. Ötən iki saat ərzində keçid əmsalını daha bir nəfər iştirakçı topladı. Elə bunun da aşağı pillələrə mənsub olduğu aydınlaşdı. Sonra buradaca məsləhətləşmə aparıldı və müdriklər daha bir gün

gözləməyi qərara aldılar. Bu bir gün ərzində həmin 8 nəfərlə canlı rabitə əlaqəsi quruldu, fərdi və açıq söhbətlər edildi. Amma... Xoş duyğular doğuracaq yeganə nəticə o oldu ki, bu insanlar da özlərini bəşəriyyətin mövcud aqibətinə görə haradasa günahkar bilir və ona gələn bəlani qalib insanlıqla birlikdə yaşamaq istəyirdilər.

Ən sonuncu test verənlər Mahmudəli ilə Mariya oldu. Deliyver Cuna bunu maraq naminə etdi. Ümumi göstərici 10 bala qarşı 10 ballıq əmsal nəticəsi idi. Buna zərrəcən təəccüblənmədilər. Amma... Amma heç onların əlavə sorğuya cavabları qanədici deyildi. Öz xoşluqları ilə onların da bu dünyanı tərk etmək istəmədikləri məlum oldu. Onları təhliyyə edilməklə barışmağa vadar edən yeganə səbəb isə yalnız birlikdə salamat ola biləcəkləri ehtimalı idi.

“New-Noy” kosmik gəmisinə müxtəlif növ flora və fauna nümunələri ilə yanaşı minlərlə, yüz minlərlə bəşəri həqiqətlər və elmi kəşflər yazılmış disklər, flaşketlər, hüceyrə seçmələri, hətta bakteriya və viruslar toplanmaqda davam edirdi.

YER DÜNYASININ SÜQUTU

(*54-Eternal Alexander: “Vangelis” əsəri ovqat musiqi)

Ayın son tədqiqatları da çox acınacaqlı nəticələr verirdi. Axşamüstünün bu çağında Ali Elmi Məkanın yerləşdiyi dağların bir zirvəsində durub, əlini də alına qoyaraq diqqətlə göyə baxan və oradakı Ayı adi gözlə müşahidə edən ağ geyimli iki müdrik şəxs – Qreysful İsusə və Holiy Mehita səmən gələn kosmik səsləri apaydın eşidirdi. Bunlar Ayda gedən proseslərin qopartdığı səslər idi. Yer cazibəsinin təsiri altında Ayın tərkibindəki suxurlar artıq dağılmağa, partlamağa, özündən qopmağa başlamışdı. Hətta Ay daha əvvəlki radius üzrə hərəkət etmir, Yer atmosferində ozon dəliyi daha çox nazik olduğu ərazilərə meyillənirdi.

– Əvvəllər bunun Cənubi Afrika ərazisi olacağını ehtimal etmək olardı. İndi deyəsən o Çinin üzərində parçalanacaq! Ay üfüqdədir!

Holiy Mehitanın bu heyretinə qarşılıq Qreysful İsusə dərinə köks ötürdü.

– Müqəddəs Mehita! Yer kürəsi hərləndiyi üçün sonra eyni qövs boyu bütün kürə boyu qəlpələr səpələnəcək! Bu qəlpələr ən nəhəng astroiddən daha böyük olacaq!

– İcimdə bir səs o cavan oğlanla razılaşmağa sövq edir – Mahmudəli ilə. Heç inana bilmirəm ki, bununla da hər şeyin sonu çatmış olsun! Nə qədər eyibli olsa da bu dünya həm də çox gözəldir axı! Bu dünyanın nə günahı var ki?!

– Dünyanı insanlar formalaşdırdılar, Yeri-göyü, təbiəti isə Böyük Yaradan! Məncə də Allah öz yaratdığını məhv etməz! Sanki nəşə olmalıdır və hər şey dəyişməlidir.

– Bütün olacaqlar olub, daha nəşə olacağına faktiki ümid qalmayıb.

– Bu bizim təfəkkürümüzə görə belədir. İlahi hikmətlər çox vaxt heç bir məntiqə və ya elmi təhlillərə sığmır.

– Elədir! Biz ümumi insanlığın formalaşdırdığı bu dünyada bir elə çox yaşamadıq, bizim öz dünyamız oldu. Ancaq bu gözəl dünyanın tamam məhv olacağı, insanların hamılıqla öləcəyi və Yer kürəsinin yanar bir ulduza çevriləcəyi bizi də çox yandırır, ağrıdır, sarsıdır. Biz də insanıq!

– Hər şeyin sonunun çatdığını dərk etmək necə də ağrıdır!

Müdriklər beləcə danışaraq göyü və yeri müşahidə edir, dərinə köks ötürür, başlarını bulayırdılar.

Dünya bu dağlar qoynundan çox aşağıda, özünün son günlərinə yaxınlaşırdı.

Yer kürəsinin müxtəlif böyük şəhərlərində isə insanlar heç nəyi vəclərinə almadan gündəlik həyatlarını yaşamaqda idilər. Yenə də cinayətlər, günahlar, ədalətsizlik, əclafıq, haram və qəbahətlər davam edirdi. İnsanlar üçün daha bir əyləncə mənbəyi aşkar olunmuşdu. Böyük park və bağlarda kiçik teleskoplar qoyulmuşdu. İnsanlar bu teleskopların qarşısında yığılıb, pul ilə Ayın daha yaxın görüntülərinə tamaşa edirdilər. Kifayət qədər gəlirli biznes sayılmağa başlamışdı. Tamaşaçılarından bir kimsənin üzündə qorxu və ya təlaş ifadəsi yox idi. Hətta bir gənc qadın sevinc içərisində öz uşaqlarını da Aya baxmağa təhrik edirdi.

– Nəhayət ki, bundan sonra hamımız Aya rahatca ekskursiyaya gedə biləcəyik!– deyə bir yaşlı qadın da sevinc içərisində bildirdi.

Burnundan sırğa asmış bir metalist gənc isə bu teleskopun ağzından aralanan kimi cinsəl əlaqəni ehtiva edən bir jest etdi və:

– Ayda seks çox maraqlı olardı!– dedi.

Nəhayət bir ölkənin parlamentində “Ayın Yerə yaxınlaşması barədə” xüsusi məsələ müzakirəyə çıxarıldı. Ancaq mikrafon önündə oturub nitq söyləyən bir daz başlı deputat:

– Buna görə də biz təcili olaraq Aya hərbi ekspedisiya qüvvələrini göndərməliyik!– deyərək fikrini yekunlaşdırdı.

Başqa bir deputat isə:

– Ölkəmizin ərazisini genişləndirmək bir dövlət olaraq bizim əsas vəzifəmizdir.– deyə əvvəlcə öz həmkarını təsdiq etdi. Sonra isə o,– Amma biz artıq qismən gecikmişik! – dedi.– Amerika Suveren Ştatları və Rusiya Ayı çoxdan öz aralarında bölüşdürüblər! Xatırlayırsınızsa, bir neçə gün əvvəl onların bütün tele-kanallar vasitəsilə yayınlanan müraciəti də əslində bir siyasət idi. Hansısa bir “Ali Elmi Məkan” və ya “Ağ libaslılar” boş söhbətdir. Yəqin ki, məqsədləri kimin bu həqiqətə necə reaksiya verəcəyini dəqiqləşdirməkdir. Biz yalnız iş adamlarını Ayda biznes qurmağa sövq edə bilərik! Həm də təcili olaraq! Yalnız biznes yolu ilə Ayda müəyyən bir ərazinin torpaqlarını hissə-hissə satın almaq mümkündür. Sonrası asandır.

...Rusiyanın bir hərbi aerodromunda reaktiv təyyarələr səmaya yüksəlirdi. Təyyarəçilərin diqqəti cihazların göstəricilərində idi. Atmosferin üst qatlarına yüksəldikcə birdən taxometrlər və cihazlar durdu, bəziləri yuxarı-aşağı yelləndi, içəridə aramsız həyəcan siqnalları çalındı. Yerdə uçuşları idarəetmə mərkəzində təyyarəçilərin həyəcanlı “Maqnit burulğanları qurğuları sıradan çıxardır!” deyən səsləri eşidildi. İdarəetmə mərkəzində hamı hövlanak bir-birinə baxdığı zaman birdən partlayış səsləri eşidildi.

Təyyarələr səmada bir-bir partlayırdı.

...Hind okeanının sularına kosmosdan qüvvətli bir zərbə vuruldu. Bu, aydan qopub Yerə cəzə olunan ilk tikə suxur idi. Bir dəqiqədən sonra sular qabardı və çox böyük dalğalar şəklində yaxın sahillərə doğru istiqamət götürdü. İndoneziyanın, Malaziyanın, Filippinin sahillərində, adalardakı çıpaq çimərliklərdə qumların üstündə əks cinslər seksual azadlıqlarını yaşayırdılar. Suyun üstündə və quruda tikilmiş müxtəlif restoran və mehmanxanalarda erotik rəqslər çalınır, podiumlarda çıpaq rəqqaslar oynayır, qadın və kişilər araq içir, heroin, heroin, lolokoin qoxulayır, siqaret, nəşə çəkirdilər. Bir yerdə açıq səhnədə canlı qətl səhnəsi oynanırdı. Edam olunacaq şəxsə böyük məbləğdə qonorar verilmişdi. Bu tamaşaya onun ailə üzvləri də dəvət olunmuşdu. Ayaqları altındakı stul aşırılan və o, dar ağacından asılan kimi tamaşaçılar sükuta qərq oldular. Ən sonuncu onun ayaqları çırpındı. Bundan sonra hamı ayağa qalxıb mərhuma həvəslə əl çalmağa başladı. Əl çalanlar arasında mərhumun ailə üzvləri də vardı. Birdən əvvəlcə çox güclü külək əsdi, böyük gurultu qopdu. Tamaşaçıların hamısı dənizə sarı çevrildi. Bu zaman hündürmərtəbəli binalardan daha uca olan dalğalar sahilə çırpıldı və irəliyə şığıyıb, burada nə vardısıa hamısını öz qoynuna aldı.

...Döyüşən tərəflər bir-birlərinə sarı elektro-impulsar yağdırır, partlayıcı diyircəklər, yanar lövhələr, mermilər atırdılar. Hər iki tərəfdə yüzlərcə ölənlər və yaralananlar vardı.

...Hündür, şiş uclu dağların qoynu ilə irəliləyən şevrolet avtomaşınlarında çıpaq qız və oğlanlar şənələnir, əl-qol oynadaraq qışqırır, qucaqlaşır, öpüşürdülər.

... Bir meşə kənarında düzülmüş adamların keyfi çox kök idi. Onların əlində və üstündə müxtəlif növ odlu və soyuq silahlar vardı. Qarşılarındakı dəmir qəfəsə bir qoca salınmışdı. Onlardan biri qəfəsin ağzına yaxınlaşdı, qapısını açdı və qocaya:

– Yarım saat ərzində qaçıb canını qurtara bilərsən! – dedi.– Sonra ov başlanacaq!

Qoca bu eşitdiklərinə inanmayıbmış kimi, qəfəs arxasından onları əvvəlcə təəccüb, sonra isə qəzəblə süzdü və birdən onlara sarı nifrətlə tüpürüb çevrildi, qəfəsdən çıxıb meşənin dərinliklərinə doğru qaçdı. Onun ayaqları yerə tökülmüş quru yarpaqların üstünü güclə tuturdu. Qurumuş budaqlar, kollar və çör-çöp onun üzünü, bədənini çıxır, nazik paltarını parçaladı.

yırdı. Birdən ayağı altında yer boşaldı, nəşə çürük bir şey sındı, uçuldu və o böyük bir boşluğa düşdü. Heç qışqırmağa da macal tapmadı. Özünə gələn kimi birinci olaraq yuxarı qanrıldı. Yıxılıb qaldığı yerə yuxarıdan azacıq işıq süzülüb düşürdü. O dikələrək ətrafına diqqətlə baxmağa başladı. Bura bir gizli silah anbarı idi. Qalxıb daha diqqətlə gah yuxarıya, gah da ətrafında qalaq-qalaq yığılmış yeşiklərə, hərbi sürsatlara nəzər saldı. Buranın qapısı-pəncərəsi yox idi. Bir kənarda dəmir nərdivan aşmışdı. Buna səbəb yəqin ki, onun çox çürüməsi idi. O bir yeşiyin qapağını qaldırdı və kiçik yuvacıqlara düzülmüş qumbaraları, digər yeşiyin içərisində mərmiləri, daha birində qranatatan başlıqlarını, bir ayrısında rus avtomat silahlarını gördü. Elə bu zaman yuxarıdan addım və adam səsləri eşidildi. Qoca çevrilib yenidən yuxarıya baxdı və orada ona sarı uzanmış silahları və adamları gördü. Onlar yenə də gülür və sevinirdilər. “Ölüm rəqsini oyna, qoca!” Belə deyib, onlardan birisi atəş açdı. Güllələr yerə pərçim olub qocanı səksəndirdi. Sonra digərləri də onun ətrafını gülləyə tutaraq məzələnməyə və ucadan gülməyə başladılar. Qoca bu kiçik, dar otaqda sağa-sola vurnuxmağa, gizlənməyə, yayınmağa çalışdı. Güllələr yeşikləri dəlib deşməyə başladıqda qocanın gözləri bərəldi və o tərpənməz durub qaldı. Növbəti güllələr yeşiklərə toxunub onları parçaladı və birdən aləm qocanın gözləri önündə ağappaq, parlaq alovdan və qulaq batıran gurultudan ibarət oldu.

Partlayış meşənin böyük bir hissəsini, ö cümlədən növbəti insan ovuna çıxmış “ovçuları” da havaya qaldırdı.

...Dəmir torla əhatələnmiş meydanın bir kənarında özündən hədsiz seksuallıq yayınlayan, çılpaq bir gənc qadın durub özü üçün əylənir, şərab içir, qarşısındakıları özünə doğru sövq edirdi. Onun qarşısında isə çılpaq iki gənc durmuşdu. Meydanın üst tərəfində minlərcə tamaşaçı oturmuşdu və hamı şövqlə bu mənzərəni izləyir, qarşı-qarşıya durmuş gəncləri qıcıqlandırır, vuruşa təşviq edirdi. Qonq çalınan kimi gənclər bir-birlərinə doğru atıldılar. Amansız əlbəyaxa döyüş başladı. Vurduqları ağır zərbələr hər ikisini sarsıdırdı. Çılpaq qadın isə bu zaman özünün müxtəlif yerlərini göstərməklə onları və tamaşaçıları qıcıqlandırır, coşdururdu. Gənclərdən birinin vurduğu son zərbə qarşı tərəfin gicgahına toxundu. Bu zərbə əks tərəfin sarsılmasına və heysiz yıxılıb qalmasına səbəb oldu. Qalib tərəf tez çılpaq qadına sarı şığıdı və onunla elə buradaca, hamının gözləri qarşısındaca qamarladı. Ətrafı alqış, fit və qışqırıq səsləri bürüdü.

...Bir məbədin qarşısındakı böyük meydanda yüz minlərcə gənc cılğın musiqi sədaları altında atılıb-düşür, qışqırır, rəqs edirdi. Onların səsinə öndə açılmış böyük səhnədən qopan ritmik çığırtılar batırmışdı. Səhnədəki qadın və kişi müğənnilər tamam lüt vəziyyətdə oxuyurdular. Buna uyğun olaraq qız və oğlanlar da əyinlərindəki geyimləri bir-bir çıxardıb şövqlə ətrafa tullayırdılar. Yanıb-sönən işıqlar, tüstü, duman effektləri, şüalar, bədən əzalarını əsdirən, oynadan insanlar burada anlaşılmaz bir mənzərə yaratmışdı.

Bu zaman birdən yer titrədi, hər şey silkələndi, sonra isə dəhşətli bir təkan qopdu. Bu təkan nəticəsində ətrafda hər şey dağıldı, uçuldu, söküldü, aşdı, parçalandı, məhv oldu. Zəlzələnin təsiri ilə torpaq aralandı, yaranmış enli yarıqlar binaları, maşınları, minlərlə insanı öz qoynuna aldı və yer qapandı.

Dünya bu minvalla özünün əyləncə, ehtiras, şəhvət, ölüm və dəhşət dolu adı günlərini yaşamaqda idi. Amma beləcə hər şeyin sonunun çatması heç kəsin vecinə deyildi.

Oktyabr günləri ötdükcə vəziyyət daha acınacaqlı hala düşürdü.

Tibetın üzəri ilə helikopterlər uçur, dağlıq ərazilər səmadan baxılaraq axtarıldı.

Günəş daha əvvəlki şəffaf parıltı ilə bərq vurmurdu. O, Yerdən çox uzaqlaşmışdı. Amma işığı və hərərəti indi daha artıq idi. Gündüzlər hava elə güclü hərərətdə istı olurdu ki, insanlar havada azot tərkibinin və müxtəlif qazların artması, oksigenin isə çatışmazlığı ucbatından və günvurmalarından rahat hərəkət edə və nəfəs ala bilmirdilər. Havada mütəmadi olaraq maqnit burulğanları cövlan edirdi. Yaşı əllini keçmiş, artıq qoca sayılan şəxslər və xəstələr küçələrdə ürəklərini tutub yıxılır, sükən arxasında yüksək təzyiqlə beyinə qan sızmasından, hətta evlərində yataqdaca ölürdülər. İri yarpaqlı ağacların çoxu yanmış, onların yerini yabanı kol-kos və xırda yarpaqlılar tutmuşdu. Mərkəzi şəhərlərin küçə və parklarında çox az sayda adam

dolaşırdı. Səmada tez-tez elektro-mağnit qısa-qapanmaları işıqlanırdı. Bir çox yerlərdə göyün üzünü qırmızı buludlar bürümüşdü. Günəşdən gələn infra-qırmızı şüaların çoxluğu ucbatından Şimal buzlu okeanda on min illik buzlar da parçalanmışdı. Yaxın dənizlərdə iri aysberqlər üzürdü. Buzların əriməsi nəticəsində okean sahillərində yerləşən şəhərlərin bir çoxu tamamilə su altında qalmışdı. Daha onları kosmik bazalar lazer şüaları ilə parçalamağa cəhdimirdi. Müxtəlif ölçülü və böyük sürətə malik tufanlar, qasırğa, tayfun və sunamilər gəmiləri batırır, şəhərləri kəndləri dağıdır, göydən yerə okean suları, heyvan, ağac, maşın, tikinti parçaları, hətta balıq, ilan və qurbağa yağdırırdı.

Dağlardan kükrəyərək gələn güclü sel ətrafı öz qoynuna almış, insanlar damların üstünə çıxmışdılar.

Ağ libaslı, ağ saç-saqqallı yeddi müdrik qoca Ali Elmi Məkanadakı böyük məbəddə Buddanın abidəsi önündə nilufər gülü pozası ilə yerə oturub, başlarını aşağı dikmiş və dərin meditasiyaya dalmışdılar. Onların qaşları arasında üçüncü göz açılmışdı. Gördükləri mənzərələrin təsirindən simalarında əzab və dərin üzüntü ifadəsi dolaşırdı. Bir bucaqdan içəriyə süzülən günəş şüaları indi sarı rəngə çalır. Əvvəlcə Elder Ariya, Sonra Pöfekt Aza, Deliyver Cuna, daha sonra isə Holiy Mehita, Kaynd Adama, Honrebl Canata və Qreysful İsusə diksinib ayıldı və kənara dartındı. Onlar tövşüyərək və həyəcan içərisində nəfəs aldılar. Bir qədərdən sonra onlar çox çətinliklə də olsa özlərinə gəldilər və ayağa qalxdılar. Elder Ariya sağ əlini Pöfekt Azanın, Pöfekt Aza Holiy Mehitanın, o, Deliyver Cunanın, beləcə hamı qarşısındakının çiyinə qoyaraq dairəvi formada durdular. Başlarını aşağı dikərək daha bir qədər fikrə getdilər. Son qərarı vermək çox ağır idi. Haradasa uzaqlardan, amma güclü partlayış səsləri eşidilməyə başlamışdı. Elder Ariya bu səsə başını azacıq qaldırdı.

– Eyni ilə meditasiyada gördüyümüz hadisələr başlayır.

– Hər şeyin sonuna cəmi bir neçə saat qalır.

– İki saat o yanda qalmış gələcək zamanda daha heç nə görmədik!

– Biz Yeri xilas edə bilmədik!

– Otuz ikinci Dalay-lamanın iki yüz il əvvəldən başladığı xilasetmə əməliyyatı yarımçıq qaldı! Ən ali elmi məkanın da ən elimsiz və əqidəsiz insanların törətdikləri fəsadları aradan qaldırmağa iqtidarı çatmadı. Elm nadanlığa uduzdu.

– Uduzumu? Yeganə ümid onadır ki, biz bəşəriyyətin bütün nəliyyətlərini qoruya və yaşada biləcəyik! Bəşəriyyət öz yaratdıqları ilə hansısa uzaq qalaqtıkada yaşayacaq. Bu da bir növ xilasdır?!

– Yüz altmış beş milyon il yaşı olan Yer kürəsinin sonu çatdı!

– Bir azdan od fəlakəti başlanacaq! Əgər bu adi su fəlakəti olsaydı, indi ona heç fəlakət deməzdim. Onda heç olmasa ümid yeri qalırdı.

– Bu da son!

– Həyatın da sonu çatdı mı?

– Böyük güclər artıq bizim izimizə düşüb. Tibetdə helikopterlər uçuşur.

– Onlar bizim yerimizi tapa bilməyəcəklər. Amma o zaman haranı gəldi bombalayacaqlar!

– Bu səslər onların törətdiyi partlayışlar deyil mi?

– Xeyr! Bu Ayın qopan kiçik parçalarıdır, artıq Yerə tökülməyə başlayıb! Yubanırıq! Artıq Yerin təhlisəsinə başlamaq lazımdır!

– Başladıq!!!

Son sözü hamılıqla və eyni zamanda söylədilər. Sonra onlar bir andaca ayrıldılar və məbəddən çıxışa doğru tələsdilər.

Böyük salonun ortasındakı “New-Noy” kosmik gəmisi indi çox möhtəşəm görünürdü. Gəminin işaqları yanır, kənarları boyuca rəngli işıq-impulslar qaçırdı. İçəridən rezin qoxusu və asta vızıltı səsləri eşidilirdi. Bəşəriyyətin bütün elmi nəliyyətləri əlifbadan tutmuş atom bombasına kimi, arabadan kosmik raketə qədər, simli rabitədən mobil telefon və kompüterə kimi hər şey özünün elmi və proqram həllini disklərdə yaşayırdı. Gəminin içərisindəki otaqların ikisi bunlar, ikisi flora üçün ayrılmış, ən gözəl və faydalı bitki növlərinin canlı nümunəsi və ya

onların gələcək artımından ötrü əsas amil olan hüceyrə nümunələri toplanmışdı. Daha üç otaq fauna nümunələrindən ötrü nəzərdə tutulmuşdu. “Cənnət bağı” ndakı heyvanların, balıq, quş və həşəratların nümunələri buraya yerləşdirilmişdi. Bir otaq isə Mahmudəli Bəycan və Mariya Paolo üçün nəzərdə tutulmuş və bəzədilmişdi. Delhyver Cuna bu otağın divarlarından iki möhtəşəm rəsm əsərini asmışdı bu əsərlərin birgə və ümumi adına “Son və başlanğıc” demək olardı.

Müdrilər kimya laboratoriyasındakı bütün əməliyyatları dayandırdılar. Təkcə Dünya İnformasiya Mərkəzindəki qurğuların bir çoxu avtomatik rejimə keçirildi. Son fəlakət anında tele-video kameralar qapanacaq, amma hər şey donduğu vəziyyətdə qorunacaqdı. Bütün disklərin bir surəti də burada, Yer üçün qalacaq və deməli, dəfn olunacaqdı. Eyni zamanda buradan kainata kömək üçün yüksək tezlikli “SOS” siqnalları göndərilirdi. Bu kimi göndərişlər yaxın qalaktikalara qədər gedib çata bilərdi. Kainata ən yüksək tezlikli radio-maqnit dalğalar göndərilir, tarsion əlaqə qurularaq bu dalğaların üzərində fəlakətlə bağlı müvafiq informasiyalar ötürülürdü. “Bəşəriyyəti xilas edin! Yer kürəsi kömək gözləyir!” Bu çağırışlarla yanaşı Yerin kosmik kordinatları da şifrələrin dili və dalğaların vasitəsilə yayınlanırdı. Politoloji təcrübəyə əsasən hər şey ən aşağı qütbə toxunmayınca yüksəliş mümkün deyildi. Bu, rezin topun yerə doğru istiqamətinə bərabər tutulurdu; top yerə toxunmayınca yenidən yuxarı qalxmıyacaqdı. Lakin indi bütün ümidləri heçə endirəcək bir səbəb vardı: od fəlakəti! Dünyanı zəlzələlər, su basqını, fırtına və tufanlar bürüyərdisə, nə vaxtsa bunun sonu çatacaq və bərpa mümkün olacaqdı. Amma od fəlakəti hər şeyi əbədi olaraq məhv edəcəkdi. Göydən yağan Ay parçaları atmosfer qatını sürətlə keçərkən alovlanacaq və yerə 20 min ton trotil partlayışından daha güclü atom və ya neytron bombaları kimi düşüb hər yanı külə çevirəcəkdi. Çaylar, göllər, dənizlər, okeanlar böyük hərarət və alov qarşısında buxarlanıb quruyacaq, göyə hədsiz miqdarda qalxan karbon qazları oksigendə azotun faizini heçə endirəcək və bütün canlılar ən azı boğularaq məhv olacaqdı.

Təyin edilmiş saatda hamı böyük salona daxil olmağa başladı. Burada bir-birlərinə diqqətlə və məhəbbətlə baxdılar. Cəmi altı nəfər idilər.

– Möhtərəm Canata gəminin içərisindədir. Bəs bizim aşıqlar haradadır?

– Mahmudəli Mariya ilə evlənmək istədiyini bildirir. – Pöfekt Aza Delhyver Cunaya baxaraq bildirdi. – Mən oğlan adamı olaraq qız nümayəndəsinə bunu bildirməyə vəkil edildim. Əks təqdirdə onlar “Cənnət bağı”ndan ayrılmaq fikrində deyillər.

Bu sözlər yeganə sevinc mənbəyi oldu və dodaqlarda dərdli təbəssüm kimi dolaşdı. Amma sonra Holiy Mehita:

– İndi bunun yeridirmi?– deyə soruşdu.

Onun bu haqlı sualına ucaboylu Elder Ariya təbəssümlə:

– Demək, həyat davam edir!– cavabını verdi.

– Onda biz həm oğlan, həm də qız tərəfiyik!– Holiy Mehita dedi.

– Allahın qanunu, peyğəmbərin əmri ilə qızı verdik getdi!

– Allah mübarək eləsin!

Bu şadyanahıq ifadəsi üzlərdə ani təbəssüm doğurdu.

– Təəssüf ki, indi toy etmək məqamı deyil! – Pöfekt Aza dərdli təbəssümlə dilləndi. – Bu toyda şənəlməyə dəyərdi. Amma eybi yox, toyu mənzil başında edərik. Biz burada yeganə hakimiyyət nümayəndələri sayıla bildiyimiz üçün kəbin kəsilməmiş hesab oluna bilər. Lakin... Lakin bu bir mərasimdir. Bəlkə elektron kəbin proqramını tətbiq edək. Buna vaxtımız varmı?

– Kəbin kəsilməsi üçün Mahmudəli mənə xüsusi mətni yazıb verib. İcazə versəydiniz gənclərin kəbinini İslam qaydaları ilə kəsərdik.

– Elə isə onları “Cənnət bağı”ndan çağıra bilərsiniz.

– Onlar daha “cənnətdən” çıxmaq istəməirlər ki!

Yenidən dodaqlarda təbəssüm göründü. Elə bu zaman qapı ağzında narıncı geyimli Mahmudəli, sonra da arxasıya Mariya göründü. Müdrilər Yer dünyasında özlərinin sonuncu sevinc anlarını bu sevgililərə əl çalaraq qeyd etməyə çalışdılar. Elder Ariya onları irəliyə

dəvət etdi. Mariyanın başına qırmızı güllərdən çələng qoyulmuş, Mahmudəlinin boynundan isə uzun çiçək çələngi asılmışdı.

–Yazıya pozu yox imiş! Biri Nyu-Yorkda, o biri Misirdə. Kəbin isə Tibetdə! Məhəbbət və qismət sərhəd tanımırmış!

Elder Ariya hamıdan vəkalət istədi. O bu vəkalətlə Mahmudəli Bəycandan Mariya Paolonu arvadlığa qəbul etmək istəyib-istəmədiyini soruşdu. Eyni sual bir qədər dəyişdirilərək Mariyaya verildi. Cavablar təsdiqedicidir. Bundan sonra Pöfekt Aza əlindəki kağız üzrə müsəlman kəbinini oxumağa başladı. Hətta tədrisən kəbin sözləri xüsusi avazla səsləndi və hamı bu avazın seyrinə daldı. Bu avaz Yerdə eşitdikləri son musiqi idi.

Qeyri-adi vəziyyətdə icra edilən bu kəbin ayini başa çatdıqdan sonra Mahmudəli və Mariya kosmik gəmiyə daxil olub onlar üçün ayrılmış otağa getdilər. Müdriklər isə bu qeyri-adi məqamın təsirindən heç asanlıqla qurtula bilmirdilər. Yerdə son ayin icra edilmiş, son kəbin kəsilmişdi. Amma bu ailənin aqibəti məlum deyildi. Bu zaman Mahmudəli gəminin pilləkəni ağzında göründü. O başını aşağı dikmişdi. Nə üçünsə utanırdı.

– İnsan kimi yaşayış üçün yeni məkan tapılmayınca biz real ər və arvad olmayacağıq.- o dedi.

Bu sözlərdən sonra o yenidən qapı arxasında görünməz oldu. Müdriklər nəse anlamayaraq bir-birlərinə müəmma dolu nəzərlərlə baxdılar. Onların yeni ailə quruculuğu da alınmamışdı. Ailə anlayışı da Yərə məxsus idi. Daha sonra burada bir qədər var-gəl etdilər, fikirləşdilər, ətrafa ötəri nəzərlərlə baxdılar,.. Sanki heç biri gəmiyə daxil olmaq istəmirdi. Tez-tez və dərinlən köks ötürürdülər. Yalnız Honrebl Canata gəminin qapısı ağzında göründükdən və “Vaxtdır” dedikdən sonra birinci olaraq Elder Ariya kosmik gəminin dəmir pilləkəninə ayaq qoydu. Hamı gəmiyə daxil olduqdan sonra dəmir pilləkən yığıldı, qapı örtüldü. İndi bu gəmi bu məkanda çox qərib və yad görünürdü. İçəridə arı vızılısını xatırladan səslər artdı. Daha sonra isə “New-Noy” kosmik gəmisi tədrisən yerindən tərpəndi. Gəminin kənarlara uzanmış dayaqları bükülüb yığıldı. “New-Noy” kosmik gəmisi mağaranın içi boyuca yuxarı qalxmağa başladı. Yuxarı qalxdıqca aşağıda bütün işıqlar söndü, nəhəng anqar-mağara qaranlığa qərq oldu. Kosmik gəmi yuxarı oyuqdan havaya çıxdıqdan sonra isə tədrisən bu oyuq da qapandı və aşağıda hər şey tam qaranlıq və qayalıq içərisində görünməz vəziyyətə düşdü.

Uca bir dağ zirvəsinin kənar hissələri böyük bir kraterin ağzını yumurmuş kimi birləşirdi.

Səmanın üzü qaralmış, indicə yağış yağacaqmış kimi hava tutulmuşdu. Amma göydə bulud yox idi. Göyün ortasında çox böyük dairə kimi durmuş Ay boz rəngə çalır və günün bu aləqəranlıq günorta çağında apaydın görünürdü. Uzaq ənginliklərdə isə quyruqlu Oron ulduzu səmada ilişib qalmışdı. Hərdən uzaqlarda göydən yerə yanar maddələr tökülür və yerə toxunduğu anda böyük gurultu qopardır, hər yeri lərzəyə gətirirdi.

“New-Noy” kosmik gəmisi şiş uclu dağların üstü ilə astaca hərəkət edir, bu yerlərlə vidalaşırdı. Gəminin illüminatorlarının arxasında durmuş müdriklərin qolları sinələrində cüt-lənmişdi. Nəzərləri çox uzaq və keçmiş zamanlara axıb gedirdi. Sanki nə vaxtsa, yüz, ya iki yüz il əvvəl beləcə durub bu yerləri seyr etmişdilər. Qəribə təəssüratlar yaşanırdı. Aşağıdakı aləm onlara doğmadan-doğma, əzizdən-əziz idi. Hər şeyin qiyməti indi artmışdı. Yalnız onlar aşağıdakı hər bir dağın altında hansı laboratoriya yerləşdiyini bilir və dərinlən köks ötürürdülər. Bir yerdə isə çox böyük ərazi hətta bu mükəmməl kosmik gəminin elektronlaşdırılmış pəncərələri önündə də illyuziya yaradır, qara dağ və yarıq təəssüratı doğururdu. Ora “Cənnət bağı” idi. Mahmudəli Bəycan və Mariya Paolo da illüminator qarşısında durmuş və bir-birlərinə sığınmışdılar. Onlar aşağıda qalmış dünyaya həsrətlə baxırdılar. Yerdən əbədi olaraq ayrılmaq və onun məhv olmasının son şahidlərinə çevrilmək çox ağır idi. Amma nıcat üçün bu ayrılıqdan başqa yol qalmamışdı.

Bir azdan uzaqda helikopterlər göründü.

Honrebl Canata idarəetmə pultunun arxasında oturmuşdu.

– Onlar bizi gördülər! Bizi atəşə tutacaqlar.

– Gəminin radiomaqnit zirehi varmı? –Pöfekt Aza soruşdu.– Varsa onu işə salın.

– Bu mümkündür. Amma əgər xüsusi lazerdən istifadə edərlərsə, gəminin buraxdığı şüalar onları dəf etməyə bilər. Biz bunu sınınamışıq, risk edə bilmərik.

– Elə isə daha gözləmək olmaz! Hər kəs öz yerini tutsun, kəmərlər taxılsın! Biz Yerin orbitini tərk etməliyik!

– Əks tərəfdən də bizə sarı qırıcı təyyarələr yaxınlaşır!

Bu son sözlərdən sonra daha gözləməyə və Yer in seyrinə dalmağa vaxt qalmırdı.

“New-Noy” kosmik gəmisi əvvəlcə havaya qalxıb, bir neçə qövsvari hərəkət etdi və yaxınlaşan təhlükədən yayınmaq istədi. Amma birdən bütün istiqamətlərdən ona sarı atəş açıldı. Eyni zamanda raketlərin buraxıldığı məlum oldu və o andaca gəmi böyük sürətlə Yer in troposfer qatını keçib, stratosferə, oradan isə mezosfer, termosfer və ekzosferə daxil oldu. Bundan ötrü cəmi bir neçə dəqiqə vaxt keçdi. Aşağıda isə təyyarə və helikopterlərin açdığı atəşlər, atdığıları raketlər və buraxdıqları şüalar bir-birlərinə dəyib, onların özünü məhv edirdi.

“New-Noy” kosmik gəmisi göylərə doğru sürətlə qalxırdı. Çox qısa vaxt ərzində o, Yer in radiasiya qurşağına çatdı. Müdrikləri ən çox narahat edən bu qurşağın doğura biləcəyi fəsadlar idi. Adətən Yer in maqnit sahəsi kosmosdan gələn elektron və protonları tutub saxlayırdı. Bunlar Yer in ətrafında radiasiya qurşağı əmələ gətirirdi. Qurşağın daxili hissəsi Yer səthindən 500-dən 5000 kilometrə qədər davam edirdi. Bu isə əslində ilkin kosmik şüaların atmosfer qazının atomları ilə toqquşma nəticəsində yaranan neytronların parçalanmasından əmələ gələn protonlar idi. Onun yaratdığı radiasiya qurşağı buradan keçən kosmik gəmilərə böyük təhlükə yaradırdı. Çünki zərrəciklərin gəmi ilə toqquşması nəticəsində rentgen şüaları əmələ gəlirdi. Kosmik gəmiləri buna görə xüsusi metaldan hazırlayıb, üzlük qata bürüyürdülər. “New-Noy” bu sarıdan tam müdafiəsiz görünürdü. Ancaq gəmi radiasiya qurşağını keçərkən gəminin içərisində rentgen şüalanmasından heç bir əlamət hiss olunmadı. “New-Noy” kosmosun Aydan çox aralı və təhlükəsiz bir guşəsində dayanıb durdu. Buradan Yer kürəsi də, Ay da aydın görünürdü. Heç aydın olmayan isə Yer in taleyi idi. Qoca, müdriklər “New-Noy” kosmik gəmisinin iri illüminatorlarının qarşısında durub Yer kürəsinə baxır və onun bir azdan necə məhv olacağını gözləyirdilər. Onların baxışlarında bir qədər xəcalət, kədər və nisgil vardı. Yer in mövcud durumunda onların mənəvi günahı bəlkə də hamıdan daha az idi. Amma bu prosesi saxlaya bilmədikləri üçün özlərini çox günahkar hiss edirdilər. Görünür bu prosesə 200 il deyil, 300, 400, bəlkə də min il, min beş yüz il əvvəldən başlanmalı, aşınmanın qarşısı daha əvvəldən alınmalı idi. Yeganə təssəli yeri onların bəşəriyyətin on min illər ərzində formalaşmış elmi zəkasının nəaliyyətlərini, ümumiyyətlə, Yer mədəniyyətini qoruya bilmələri olacaqdı. Bu nəaliyyətlər heç olmazsa hansısa uzaq-yaxın planetin canlılarına fayda gətirəcək, onlar üçün kosmik sərvət sayılacaqdı. Bu sərvətdən harada istifadə olunacaqdısa, yəqin ki, orada Yer ruhu şad olacaqdı.

Honrebl Canata göndərmiş olduqları ismarıqlara hansısa aləmdən kömək gələcəyini bilmək ümidilə kainat səslərini dinləyən qurğunu sonuncu dəfə işə saldı. Bu zaman içəriyə yalnız “SOS” siqnalının həyəcanlı səsi daxil oldu. Bu elə onların kainata göndərdiyi siqnallar idi.

Yer dünyasının ən böyük alimləri sayılan və dəqiq yaşı bilinməyən bu şəxsiyyətlərin gözlərində dəhşət və vəhşət ifadəsi vardı. Daim Yer kürəsindən 384 min kilometr aralı bir məsafədə duran Ay bir təbii peyk olaraq indi artıq 300 min kilometrlik məsafəyə qədər yaxınlaşmışdı. Maqnit sahəsi olmasaydı buradan Ay Yer in “tacı” adlanan parlaq hava qatına qəflətən və çox böyük sürətlə çata bilərdi. Bu qatda əsasən seyrək hidrogen vardı. Onun sıxlığı 1 kub santimetrdə yüzə yaxın atoma bərabər idi. Bundan sonra Yer atmosferinin başlanan ilk qatı ekzosfer təbəqəsi idi. Oradan Yer səthinə qədər olan məsafə 8 min kilometrə çatardı. Kosmos üçün çox kiçik məsafə sayılırdı. Yerdən uzaqlaşdıqca onun maqnit sahəsinin gərginliyi zəifləyirdi. Amma Ay çəki etibarlı ilə Yerdən 80 dəfə yüngül idi. Buna görə də Yer kürəsinin cazibə təzyiqi nəticəsində və onun daxilində gedən proseslərin ucbatından Ay öz formasını yumru şar kimi dəyişir, Yer tərəfdən sıxılmaqla kənar tərəflərdən daha çox şişirdi. Sanki onun indicə partlamasından ötrü bir iynə ucu qədər kənar təsir lazım idi.

Honrebl Canata Yerdən yüksələn mənfi enerji dalğasının gücünü dəqiqləşdirmək üçün cihazları işə saldı. Cihazlar hətta Yerin hansı qitəsindən hansı təzyiq və güclə mənfi və ya müsbət enerji yüksəldiyini də dəqiq göstərməyə başladı. Mənfi enerji ən çox Avropa və Amerika qitəsindən, ən az isə Asiyanın insan azlığı ilə tanınan Sibir ərazilərindən və Himalay dağları nahiyyəsindən yüksəlirdi. Bu cihazlar hətta dəqiq olaraq hər bir ölkənin bəşəriyyətə vurduğu mənfi enerji zərbəsini göstərə bilirdi. İndi hər gündündən daha yüksək təzyiqlə enerji yüksəlirdi. Bu gücün təsirindən Ay çoxdan dağılmalı idi. Mənfi bio-enerji fiziki xarakter daşımadığı üçün kosmosda xüsusi qurğular yaradaraq onun gücündən faydalı əmsal əldə etmək mümkün deyildi. Nə əldə edilərdisə də bunun bəşəriyyətə faydası olacağını düşünməyə dəyməzdi.

“New-Noy” kosmik gəmisi partlayışın təzyiqindən və qəlpələrindən ziyan görməsin deyə Honrebl Canata onu bir qədər də uzağa çəkdi. İdarəetmə salonunun elektron saatında rəqəmlər sıfıra doğru sürətlə kiçilməkdə idi. Müdriklər gah bu rəqəmlərə, gah da indi qaranlıq səmada çox solğun görünən Aya və Yer kürəsinə sarı baxırdılar. Artıq oktyabr ayının 31-i tarixi də sona yaxınlaşmaqda idi. Elektron saatda dörd sıfır rəqəmi göründükdən sonra da bir müddət sükut hökmranlıq etdi. Amma birdən kainatı lərzəyə gətirən çox böyük gurultu və dəhşətli partlayış baş verdi. Partlayışın dalğası sanki kainatı titrətdi. Bu dalğanın kosmik gəmiyə təsir edəcəyi anda işə düşən daxili sıçrayış qüvvəsi gəmini bu partlayışın təsiri ilə deyil, kosmik gəminin öz sürəti ilə bir neçə kilometr kənara tulladı. Partlayışdan qopan parlaq işıq altında hamı əvvəlcə qolu ilə gözünü qapadı, başını əydi. İllüminatorun şüşəsi anı zaman içərisində tündləşdi və bu işığın gücünü azaltdı. Bu işıq Yer kürəsinə və kainata yayıldı. Sonra Yerin təbii Ay peyki iri və yanar qəlpələrə parçalanaraq ətrafa və Yerə doğru səpilməyə başladı. İllüminator qarşısında durmuş müdriklər bu mənzərəyə heyrət içərisində baxıb qaldılar. Onların üzündə dəhşət ifadəsi, gözlərinin içində isə od parıltısı vardı. Yerə doğru da od yağışı yağdı. Ay daxili nüvəsi və öz təbii xüsusiyyətləri hesabına partlamaqda, parçalanmaqda davam edirdi. Yerə çatan ilk alov parçaları ora ulduz boyda düşsə də Yeri böyük radiusda ağ parıltılara büründü. Sonra bu “ulduzlar” artdıqca Yer bu alov parıltılarına – partlayışlara qərq oldu.

İllüminator qarşısındakı kreslolara çökmüş müdriklərin yanağına doğru göz yaşları süzülürdü. Onların nə vaxtsa kövrəldiyini və ya ağladığını özləri də xatırlamazdı. Mahmudəli durduğu yerdə quruyub qalmış, gözləri dəhşət içərisində bərələ qalmışdı. Mariya yerindən qalxdı, ucadan ağlayaraq və qaçaraq idarəetmə salonunu tərk etdi.

Yer kürəsinə yağan yanar Ay parçaları dörd milyard səkkiz yüz milyon il litosferin üst qabığını zینətləndirmiş torpaq qatını yanar kütləyə çevirir, oradakı hər şeyi – bütün maddi və mənəvi mədəniyyət nümunələrini, flora, fauna və bütün digər canlıları, o cümlədən də insanlığı məhv edirdi. Bunu görmək, buna tamaşa və bunu dərk etmək Yer kürəsinə və bəşəriyyəti Yer dünyasında hamıdan daha yaxşı tanıyan ağsaqqal alimlər üçün çox ağır idi. Dünya malına, bütün dünya həzzinə, hər cür şəxsi nəaliyyətlərə “əlvida” deyə bilmiş bu müdriklər indi dünyanın özünə büsbütün əlvida deyə bilmirdilər.

“New-Noy” kosmik gəmisi də sanki bu dəhşətli mənzərə qarşısında sonacan qərar tuta bilmədi və gəmi Günəş sisteminin ən yaxın planetlərinə sarı istiqamət götürdü.

YENİ DÜNYALAR AXTARIŞINDA

(* 55-C.Mishel Jarr: “Ethncolor 1” - ovqat musiqi)

Müdriklər sarsılmışdılar: daha Yer dünyası yox idi! Hər biri oturduğu yerdə qollarını sinəsində qucaqlamış, dərin və kədərli fikirlərə qərq olmuşdu. Aralarında daha dözümlü və daha realist olan şəxs kimi indi Honrebl Canata görünürdü. O da yəqin ki, gəminin idarəetməsi ilə məşğul olduğuna görə hissiyata qapılmağa macalı yox idi. Onun diqqəti gah qarşı illüminatora, gah arxasında oturduğu idarəetmə lövhəsinə, gah da buadakı kiçik monitora yönəlirdi. Çox-çox sonra o əvvəlcə yanındakı ucaboş Elder Ariyanı, sonra isə Deliyver Cunanı əli ilə tərpədik, cihazlara nəzər salmalarına işarə verdi. Cihazlar çox böyük rəqəmlər,

bəziləri yeni ölçü vahidləri, kiçik monitorlar isə qərribə sxem və dioqramlar əks etdirirdi. İllüminatorların arxasında görünən mənzərələr tamamilə qeyri-adi və həm də sanki əsrarəngiz gözəlliklər toplusu idi. Belə görüntülərə elektron teleskoplar qarşısında da heç vaxt rast gəlməmişdilər. Bir azdan onlar kainatın və Günəş sisteminin bir sıra planetlərini əyani şəkildə müşahidə və tədqiq etməyə başladılar.

Kainatın qaranlıq ənginliyi boyuca “New-Noy” gəmisi çox böyük sürətlə irəliləyirdi. Günəşə daha yaxın olan Merkuri və Venerada həyat əlamətlərini axtarmağa dəyməzdi. Merkuri Ayın sabiq ölçüsündən azacıq böyük idi. Merkuridə bir ulduz ili əvvəllər Yerdə 88 sutkaya bərabər olmuşdu. Atmosferi Yer atmosferindən min dəfə seyrək idi. Buna görə də gündüz onun Günəşə sarı yarımkürəsi +3000 selsiyədək qızırdı. Burada Yer həyatının heç bir əlaməti aşkar edilməmişdi. Venera isə həcmcə Yerdən azacıq kiçik olsa da, atmosferi daha çox sıx idi. Amma onun atmosferində karbon qazı böyük miqdar – 97% təşkil edirdi. Bu səbəbdən də Venera bütöv ağ buludlarla əhatələnmişdi. Bu ağ buludların üstündə -400 selsi soyuq vardı. Amma onun ən aşağı səthində hərarət +4500 selsiyə, təzyiq isə 100 atmosfərə bərabər idi. Günəşin işıq şüaları Venera atmosferinin aşağı qatları tərəfindən udulur və istilik şüalanması şəklində geriye qaytarılırdı. Amma bulud təbəqəsi şitillik sistemində olduğu kimi, bu istiliyi saxlayır, kosmosa qalxmağa qoymurdu. O özünün Günəş ətrafına dövrünün əksi istiqamətində fırlanırdı. Bunun sürəti çox olduğu üçün Venerada bir ulduz ili 117 sutkaya bərabər idi. Müdriklər Veneranın üzərindəki buludları əritmək, dağıtmaq barədə bir vaxtlar çox düşünmüşdülər. Bu yolla bəlkə şitillik sistemini pozmaq olardı. Amma əridib dağıdılacaq bulud buxar halında yuxarı qalxdıqda üstündə -400 selsi şaxta ilə qarşılaşıb, yenidən ionlaşacaq və yenə də buluda çevriləcəkdə.

Mars planeti Yerdən sonra və ona qonşu sayıldığı üçün həmişə müdrikləri özünə cəlb etmişdi. İndi də birinci olaraq onun orbitinə daxil oldular. Həmişə elektron teleskoplar vasitəsilə müşahidə etdikləri Mars indi onların qarşısında və daha aydın görünürdü. Yer planetinə çox oxşayırdı. Yer kimi o da azacıq meyilli idi və onda da fəsilər əmələ gəlir və o müxtəlif rənglərə çalır. Burada narıncı rəng daha üstünlük təşkil edirdi. Marsda sutka 24 saat 37,4 dəqiqə kimi qeyd olunmuşdu. Amma Günəşlə aralıqdakı məsafə 1,5 dəfə çox olduğuna görə Marsda il 730 Yer sutkasına bərabər idi. Planetin qütblərində donmuş karbon turşusundan ibarət ağ qütb papaqları görünürdü. Müdriklər Mars səthini örtmüş narıncı rəngə bir elə geniş diqqət vermədilər. Bunlar orada narıncı toz səhralarının mövcudluğunu və indi yenə də Marsda toz qasırğalarının qalxdığını bildirirdi. Marsda diqqəti daha çox cəkmək onun atmosferi idi. Amma cihazlar burada atmosferin çox seyrək, təzyiqin isə Yerdən 100 dəfə az olduğunu qeyd etdi. Marsda oksigen və su buxarı da vardı, lakin çox az olduğu üçün həyatı əhəmiyyət daşıyırdı. Su burada təzyiqin aşağı olması səbəbindən maye deyil, buxar və buz şəklində idi. Gündüz ekvatorunda temperatur +100-ə qalxsa da, gecə 70-1000 kəskin şaxta düşürdü. Mars yeganə kənar planet idi ki, insan həyatı üçün az da olsa münasib keyfiyyətlərə malik idi. Buna görə də Marsda ibtidai bitki formasının yaranacağı gözlənilirdi. Bundan ötrü iqlimin azacıq dəyişməsi kifayət edirdi. Bu isə planetin daxili xassəsindən asılı idi. Kosmik gəmini onun səthinə endirmək olardı. Amma hava qaraldıqca günün çıxdığı hissəyə uçmaq lazım gələcəkdi. Bu isə onların Marsın tərsinə hərəkəti istiqamətində fırlanması demək idi. Bu nə qədər davam edəcəkdə? Bu səbəbdən nə onların Mars səthində yaşaması, nə flora və faunanın mövcudluğu, nə də gətirdikləri elmin burada təcili mümkün deyildi.

Xüsusi qurğular vasitəsi ilə Marsda hərəkətdə olan bütün varlıqların müəyyənlişməsini istədilər. Amma burada küləyin qopartdığı toz-tozanaqdan savayı hərəkətdə olan daha nəşə bir şey tapmadılar. Marsın mövcud mühitində nəinki insana və ya insanabənzər nəşə bir varlığa, səthindəki analizlərə əsasən heç bir mikrop və ya bakteriya da tapılmadı. Burada “torpağın” tərkibində çox elementlər, xüsusən də münbit qumos qatı çatışmırdı. Mövcud olan elementlər isə kimyəvi xarakterli maddələr və qarşılıqlı reaksiyalardan yaranan kütlə idi. Bununla da Marsda canlıların mövcudluğu barədə bütün elmi ehtimallar ləğv olunurdu. Bu səbəbdən gəmini Marsın orbitində çox saxlamadılar. Nə çox canlı aləm! On səkkiz min ələmdən münasib

biri ilə hökmən qarşılaşacaqdılar. Qarşıda Günəş sisteminin nəhəng planetləri dururdu. Burada ən böyük olan Yupiter planeti idi. Gəmini birbaşa Yupiterə sarı sürdülər. Bundan ötrü idarəetmə lövhəsinə müvafiq texniki tapşırıqların verilməsi kifayət etdi. Monitorda ulduz xəritəsi göründü. Cursor monitordakı əksinin üzərində müxtəlif heroqliflər olan bir planetin üstündə dayandı. Kod açmaları bunun Yupiter olduğunu və robotal soyuq səs gəminin Yupiterə sarı istiqamət götürdüyünü bildirdi.

Barəsində yazılan məlumatlara əsasən Yupiterin diametri Yerinkindən 11 dəfə, kütləsi isə 300 dəfə böyük idi. Bu planetin fırlanma oxu orbit müstəvisinə perpendikulyar görünürdü. Buna görə də burada fəsilər olmayacaqdı. Yupiterin Günəş ətrafına dolanma dövrü 12 ilə bərabər idi. Amma onun öz oxu ətrafında fırlanması çox sürətli baş verirdi. Planet geniş və güclü atmosferlə əhatə olunmuşdu. Günəşdən uzaq olması səbəbindən burada temperatur -1450 şaxta idi. Planetlərin düzümündə sonra gələn Saturnda hərarət -1800 dərəcə selsiyə, Uran və Neptunda isə daha aşağı düşürdü. Nəhəng planetləri bir-birinə oxşadan, birləşdirən cəhətlər çox idi. Onların atmosferi molekulyar hidrogendən ibarət olduğu üçün tərkibində metan və helium vardı. Çox böyük sürətlə fırlanan Saturnun atmosferində amonyak aşkar olundu. Saturnu əhatə edən halqa onun böyük sürətlə fırlanmasından yaranmışdı. Amma o, Günəş ətrafına yalnız 30 il ərzində bir dəfə dolana bilirdi. Bu halqanın qalınlığı 1 km-ə, tərkibindəki hissəcikləri 1 sm-dan 1 metrə qədər ölçüyə malik idi. Nəhəng planetlərin helium və hidrogendən ibarət olması onlarda həyatın mövcudluğunu qeyri-mümkünə çevirirdi. Onların tərkibində temperatur bir neçə min dərəcəyə çata bilsə də, təzyiq çox yüksək olduğuna görə hidrogen və helium bərk halında idi. Günəş sistemindəki bu dörd planetdə orta sıxlığın çox az olması da indi bir daha təsdiq olunurdu. Yupiterin orta sıxlığı 1,3 q/sm³, Uranda 1,5 q/sm³, Neptunda 1,7 q/sm³, Saturnda isə 0,7 q/sm³, yəni suyun sıxlığından da az idi. Onları Yer qrupu planetlərindən fərqləndirən bir cəhət də elə sıxlığının az, hidrogenin isə çox olması sayılırdı. Bütün bunlar münasib temperatur, maye halında su, sərbəst oksigen və karbona malik olmadığı üçün canlı həyatın mövcudluğuna rəvac vermirdi. Bu son tədqiqatlar olmadan da müdriklər Günəş sistemində münasib bir məkan tapa bilməyəcəklərinə əmin idilər. İndi buna bir daha və əyani tədqiqatlarla sübut olundu. Günəş sistemində elmə məlum olan, amma tam əsaslarla qəbul edilməyən və sonradan itmiş 10-cu planetdən əlavə burada daha iki planet vardı. Lakin onuncu planet qismən Yer qrupu, digər iki planet isə nəhənglər sırasına daxil edildiyi üçün və Günəş şüalarını çox az qəbul etməsi səbəbindən daha böyük rəqəmlə soyuq göstəricilərə malik idi. Bu isə canlı orqanizmin mövcudluğuna əsas vermirdi. Günəş sistemində astroid, komet və meteorit də az deyildi. Marsla Yupiter arasında böyük sayda astroidlər dolaşırdı.

Kosmik gəminin elektron teleskoplarının göstəriciləri istənilən halda birbaşa monitorda əks olunurdu. Buradan baxaraq parlaq 1-ci ölçülüdən tutmuş, zəif görünən 6-cı ölçülüyə kimi çox yeni ulduzlar kəşf edirdilər. Ətraf ağ, sarı, qırmızı rəngli ulduzlarla zəngin idi. Hamısı da diqqəti cəlb edirdi. Amma indi onların tədqiq olunmasına vaxt sərf edə bilməyəcəkdilər.

Müdriklərin heyranlıqla tamaşa etdikləri, bəzən sürətlə yanından ötüb keçdikləri komet və astroidlərin çoxu Yer elminə məlum deyildi. Onların elektron səhifələrdə qeyd etdikləri nəticələr özlərini də heyrtləndirirdi. Burada elmə təqdim etmək üçün çox böyük yeniliklər və çox sirlərin açarı vardı. Amma... Amma buna çox da sevinə bilmirdilər. Çünki daha bunun heç bir elmi əhəmiyyəti qalmamışdı. Daha onların bu elmi bəşəriyyətə lazım deyildi – bəşəriyyət məhv olmuşdu. İndi alimlərin əsas vəzifəsi kainatda həyatın mövcud olduğu qalaktika – kəh-kəşan– ulduz sistemi və ən yaxşı halda elmi səviyyəsi etibarən az inkişaf etmiş münasib planet axtarır tapmaq və orada uğurla məskunlaşmaq idi.

Mahmudəli Bəycan sonuncu dəfə illüminator qarşısından aralandıqdan sonra bir müddət kresloya çöküb qaldı. Çox-çox sonra o qalxıb, daha nə illüminatora nə də monitora çarı baxmadan Mariyanın arxasınca getdi. Dar dəhlizləri keçərək yalnız bir fikri təkrarlayırdı: “Həyat beləcə məhv ola bilməz!”

Mariya çarpayıda oturmuş, başını balıncın üstünə qoyaraq ağlayırdı. Addım səslərini eşitmək çəvrildi, Mahmudəlini görəndə kimi dik ayağa qalxdı və qaçıb onun boynuna sarıldı.

– Hər şey məhv oldu, Mahmud, hər şey! Yer, dünya,.. o insanlar...
– Sakit ol, əzizim! Axı o insanlar həmişə sənə pislik etmişdilər.
– Amma onlar insanlığın davamı idilər!
– Mən də elə düşünürəm. İnsanlıq tamam məhv ola bilməz. Amma mən bu sonluğu ədalətsiz hesab etmirəm! Lakin tamam ədalətli də deyil. Allah mütləqdir! Mütləq olan varlığın ədaləti də mütləq olmalıdır.

– Səncə dünyanı Allahmı sona çatdırdı?
– Allah öz yaratdığı hər şeyə qarşı münasibətdə ixtiyar sahibidir. Amma dünyanı o sona yetirmədi ki. İnsanlar özləri bəşəriyyəti məhv etdilər.

Mariya cavab əvəzinə başını onun çiyinə qoydu, gözləri yol aldı.

...Zaman keçir, “New-Noy” üçüncü kosmik sürətdən daha böyük sürətlə irəliləyir. Günəş sistemində çox həqiqətlər bir-birini təkrar edirdi. Sanki bu qalaktikada canlı həyat yalnız Yer kürəsinin payına düşmüşdü. Bəs digər qalaktikalar nə üçün idi? Müdriklər təəccüblənməyə başlamışdılar: qarşılaşdıqları ulduz sistemlərinin – qalaktikaların da heç birində canlı həyat elementləri əks olunmurdu. Burada nəinki aşağı səviyyəli mədəniyyətlər, ümumiyyətlə, heç bir canlı planet yox idi. Hər biri hansısa kimya zavodunun xammal anbarlarını xatırladırdı. Bəzi ulduz sistemlərinin 12, 21, 30, 33, hətta 66 planeti, hər birinin onlarca peyki, ətrafında yüzlərcə astroit, minlərcə komet, yüz minlərcə meteoritlər olsa da heç birində bio-mühitin şərtləri görünmürdü. Onların çoxu Merkuri qədər kiçik və yanar, Saturn kimi çox sürətli və -200-3000 C-də soyuq, Yupiter kimi nəhəng, amma litosfer qatından məhrum, atmosfer qatı isə zəhərli qazlardan ibarət idi. Yerdə aparılan bəzi tədqiqatlara əsaslanaraq, bir çox kordinatlardakı bölgələrdə, hətta konkret ulduz sistemində canlı aləmlərin olduğunu zənn etmişdilər. Ancaq indi bunun kosmik illüziya və havanın böyük boşluqda kimyəvi tərkibli olması ehtimalları üzə çıxırdı. Hətta onların beynində yerləşdirilmiş xüsusi mikrociplər də işə düşür, bu qeyri-ədiliklərin dəqiq cavabı tapılmırdı. Metaqalaktikalar tamam çılpaq vəziyyətdə idi. Aradan artıq bir neçə həftə zamanı keçmişdi. Daha Yerdən onların kainata ünvanladığı “SOS” siqnalları da eşidilmirdi. Bu nəticəsizliyə görə müdriklər nəhayət kosmik gəminin idarəetmə salonunda özlərinin ilk məclisini keçirdilər. Əvvəlcə göy qübbəsinin xəritəsi bir daha analiz olundu. Onlar hansı bölgədə olduqlarını və gəminin dəqiq istiqamətini müəyyənləşdirdilər. Bu istiqamət onları metaqalaktikalara da aparıb çıxardacaqdı. Əgər kainatda azacıq maillik üzrə uçacaqdılarsa, bu tədricən qövsvari və dairəvi trektoriya xarakteri alacaqdı. Bu halda əgər münasib bir məkan tapılmayacaqdısa, nə vaxtsa yenidən uçuşa başlanılmış əvvəlki yerə qayıda biləcəkdilər. Və bu zaman yenidən istiqamət müəyyənləşdirmək mümkün idi. Əks təqdirdə götürmüş olduqları düz istiqamət onları sonsuzluğa aparıb çıxırda bilərdi. Əslində bunlar bir ehtimal idi. Geriyə qayıtmaq kimə və nəyə lazım idi ki! Yer kürəsi ilə bərabər – eyni radius canlı həyat axtarışı üçün daha münasib idi. Göyün qatlarını dəqiq müəyyənləşdirmək isə mümkün deyildi. Bəlkə də bütün məlum qalaktikalar göyün birinci qatında idi. O halda digər qatların həddləri hansı ölçüyə sığasaqdı? “New-Noy” gəmisinin göyün ikinci qatına aid hansısa qalaktikadan gəldiyi bildirilmişdi. Qarşıda onları hədudsuz boşluq gözləyirdi. Sanki bu məkan bir okean kimi geniş, axtardıqları naməlum planet isə bir qayıq qədər kiçik idi.

Məli istiqamət kursu yekdilliklə qəbul edildi və Honrebl Canata qarşısındakı monitorların birində kosmik gəminin yeni hərəkət istiqamətini müəyyənləşdirdi. Canlı aləmlərin axtarışı məsələsinin müzakirəsində isə yeni arqumentlər üzə çıxdı.

– Digər qalaktikalara baş vurmaq və planetlərin peyklərini də tədqiq etməli!
– Canlı mühitin olmayacağı planetin təbii peyklərində canlı həyat olacaqmı?!
– Yer canlı idi, amma onun yeganə təbii peyki olan Ayda həyat yox idi. Deməli, bunun tərsi də ola bilər.

– Güclü arqument oldu! – Pöfekt Aza bildirdi. – Amma hər halda hörmətli Böyük Ariyanın təqdim etdiyi bu fikri Günəş sistemi planetlərinin peyklərinə şamil etməyə dəyməz. Qarşıdakı hansısa ulduz sistemində hər şey tərsinə də ola bilər. Yəni peyklərdə həyat, planetdə isə boşluq. Ən böyük olan peyk Ay idi. Ancaq Ayda yaşayış əlamətləri yox idi. Yupiterin on üç, Saturnun

on, Uranın beş, Neptun və Marsın hərəsinin iki peykində canlı həyat şərtləri ola bilməzdi! Çünki onlarda həyat olarsa, bəşər elmi indiyə kimi heç olmasa bu barədə ehtimallar, mülahizələr irəli sürərdi. Ona görə də geriye baxmağa dəyməz, irəlidə rastlaşacağımız planetlərin eyni zamanda peyklərinə də diqqət yetirməyə dəyər!

Yekdil qərara əsasən Honrebl Canata sonra öz qarşısındakı cihazların müşahidə obyektinə düşə biləcək hər bir asteroidin, kometin, meteoritin də tədqiq olunması üçün texniki tapşırıq verdi. Bu göy cisimlərinin tərkibində müəyyən həddə temperaturun, maye suyun, oksigenin və karbonun elementləri monitora əks olunacaqdı.

Daha bir müddət vaxt da buna sərf olundu.

Kosmosda zaman və saat faktorları öz əhəmiyyətini itirmişdi. Burada nə gecə, nə də gündüz bilinmirdi. Yerdən çıxdıqları bir aya yaxın olardı. İndi orada bu qədər kosmik zaman ərzində əslində neçə il ötdüyünü bilmək mümkün deyildi. Hər həftə bir qalaktikanı müşahidə edirdilər. Qeyri-müntəzəm tipli Böyük və Kiçik Maqellan qalaktikalarında olmuşdular. Hərəkətinə görə onlar “bizim qalaktikanın” peyki də hesab olunurdu. Yavaş fırlanan və kürəvi topalara bənzərən elliptik qalaktikalarda da oldular. Qalaktikaların bəziləri çox güclü radioşüalanma verirdi. Hər birinin bütün ulduzlarını bir-bir tədqiq etməyə vaxt və həvəs çatmırdı. Qalaktikanın bir neçə ulduz sistemini tədqiq etməklə bütövlükdə bu qalaktika barədə ümumi nəticə əldə etmək mümkün idi. Heç birində Günəş sisteminin xüsusiyyətləri yox idi. Onların müşahidəsi və ötürü tədqiq edilməsi böyük elmi kəşflərə yol açdı. Ancaq buraya bundan ötrü gəlməmişdilər. Müvafiq məkan tapdıqdan sonra buna yəqin ki vaxt olacaqdı. İndi olduqları məkan Yerdən heç vaxt bu qədər dəqiqliklə müşahidə edilməmişdi. Bura Andromeda bürcündəki M31 spiral qalaktikası adlanırdı. O, “Bizim qalaktika” adlanan və Günəş sisteminin də yer aldığı ulduzlar sistemi qədər böyük və spiralvari hərəkətdə olan bir qalaktika idi. Yerdən ona qədər olan məsafə 2 milyon işıq ilinə bərabər tutulmuşdu. Onlar belə böyük məsafəni qeyri-Yer mənşəli kosmik gəmi ilə qət edə bilərdilər! İndi Yerdə 2 milyon il vaxt ötmüşdümü? Bu ola bilməzdi. Deməli, “New-Noy” kosmik gəmisi qeyri-Yer mənşəli sürətə malik idi. Bu sürəti göstərən cihazlardakı heroqliflərin hansı rəqəmi və ya bir başqa xarakterli sürəti ifadə etdiyini müəyyən edə bilmirdilər. Qız bürcündə olan qalaktika topaları daha böyük məsafədə yerləşirdi. Onlar metaqalaktika hesab olunurdu. Məmunuiyyətlə oralara da uça bilərdilər. Ancaq əvvəlcə özləri üçün bir dayaq nöqtəsi – daimi məkan tapmalı idilər. Buralarda hər şey Yerdə elmə məlum olduğundan tam fərqli idi. İlləri həsr etdikləri kosmik tədqiqatlar bir canlı planetin tapılmasına yetmirdi.

Vaxt çox ləng gedirdi. Hərdən yaxınlıqdan hansısa bir meteor ötür keçməzdisə, göyün üzündə boş-boşuna dayanıb-durmuş kimi görünərdilər.

Növbəti toplantıda müzakirə bir başqa istiqamət aldı. AEM-dəki Ali Məkan məclislərində bu barədə danışmaz, bunu əyləncə mövzusu hesab edərdilər.

– Bəlkə biz təkcə fiziki varlıqlara diqqət yönəltməkdə yanlışırıq?– Kaynd Adama dedi.– Məncə eyni zamanda qeyri-maddi varlıqların mövcud ola biləcəklərini də nəzərdə saxlamalıyıq. Elə isə canlı həyat axtarışında yalnız müvafiq temperaturu və oksigen faizini varlığın fiziki forması üçün əsas götürmək mükəmməl yanaşma olmazdı.

– Həqiqətə uyğundur. – Pöfekt Aza başını təsdiq ifadəsi ilə yırğaladı.

– Artıq süquta uğramış Yer dünyası maddi aləm olsa da, orada təkcə fiziki varlıqlar deyil, qeyri-maddi aləmlər və qeyri-maddi varlıqlar da mövcud idi. – Holy Mehita belə dedi. – Deməli, kainatda digər belə məkanlar və varlıqlar da mövcud ola bilər.

– Var ikən yox, yox ikən var olan varlıqların mövcudluğunu iyirmi ikinci əsrin son materialist alimləri də inkar edə bilməmişlər. Buna paralel dünyalar da demək olar. Amma tam paralel dünyalar da var.

– Elə isə, axtarışların yeni xarakterini qəbul və tətbiq edək!

Bu qərarla da növbəti məclis başa çatmış hesab olundu. Bundan sonra müdriklər xüsusi cihazları və özlərinin bəşirət gözünü işə saldılar. Beləcə, paralel olaraq qeyri-maddi aləmlərin axtarışına da başlanıldı. Əslində hər bürcdə toplanmış qalaktikaların, onların ulduz sistemləri-

nin daxilində saysız- hesabsız qədər göy cisimi də vardı. Kainat Yerdən müşahidə edildiyindən dəfə-dəfə böyük və sonsuz idi. Kosmik gəmi kainatda mailli istiqamət götürdüyü üçün indi buradan Günəş 21-ci ölçüdə olan bir kiçik ulduz böyüklükdə də görünmürdü. Aləm büsbütün parlaq ulduzlar və qalaktikalardan ibarət idi. Kainatda 15-ci ulduz ölçüsündən parlaq olan 30 min qalaktika vardı. 21-ci ulduz ölçüsünə qədər milyonlarca qalaktika kəşf oluna bilirdi. Görünür məsələ heç də müşahidə altına düşən ulduzun və ya planetin bir kəmiyyət olaraq deyil, mahiyyət olaraq xarakterizə olunması idi. Ancaq onlar nə qədər mahiyyətin analizinə çalışdırlarsa, yenidən materiyyaya diqqət önə çıxırdı. Bəlkə də ona görə ki, onlar və təmsil etdikləri Yer planeti material varlıq idi. Daha nəse etməli, axtarışların səmərəliliyinin artırılmasına təkan verməli idilər. Artıq yeni Ali Məkan məclisinin məqamı çatmışdı.

Həmin gün onların növbəsi olmasa da müdriklərin əksəriyyəti idarəetmə mərkəzində toplanmışdı. Hər biri hansısa monitorun önündə tədqiqatla məşğul idi. Qreysful İsusa istirahət üçün yerindən dikəldiyi anda birdən cihazların birinin kiçik monitorunu nə gördüsa:

– Tapıldı!– deyər sevinc içərisində qışqırdı və yenidən kresloya çökdü.

Digər müdriklər əvvəlcə ona sarı maraqla baxdılar, sonra tez cihazları onun təqdim etdiyi kordinatlara yönəldilər. Onlar cihazların monitorunda imfra- qırmızı və ultra-bənövşəyi fon yaradaraq, qarşıdakı planeti araşdırmağa başladılar. Birdən monitorlarda tamam qeyri-adi görüntülər canlandı. Onların yaxınlaşdığı bu planetdən müxtəlif rənglər əks olunurdu. Çox keçmədi ki, hətta monitorlarda şəffaf varlıqlar göründü. Müdriklər sevindilər və rahat nəfəs aldılar. Onları dəqiqliklə dərk etmək üçün daha yaxından müşahidə etmək lazım idi. Ancaq daha yaxına getmək mümkün olmadı. Bu planetin qalxanı rolunu oynayan merkab sahəsini keçmək üçün “New-Noy” kosmik gəmisinin texniki xüsusiyyətləri aciz qaldı. Eləcə də bu planetin matrisi – astral varlığı çox güclü müsbət enerji ixrac edirdi. Bu da gəminin müsbət-mənfi matrisi ilə tam müvafiq deyildi. Gəmi tam müsbət matrisə daxil ola bilməzdi. Amma bu anlarda müdriklər özlərini çox xoşbəxt və məmnun hiss etdilər. Sanki Yer dünyasının insan ruhunu şadlandırıran bütün uğur, həz və ləzzət mərkəzinə qovuşmuşdular. Daha bir qədər yaxınlaşa biləcəkləri təqdirdə müdriklər bu xoşhallıqdan bayıla bilərdilər.

– İstiqaməti təcili dəyişmək lazımdır!

Özündə son gücü taparaq bunu bildirən Honrebl Canata oldu və eyni zamanda gəmini saxlayıb, geriye qayıtdı. Bir qədər geriye çəkildikdən sonra kosmik gəmi dayanıb durdu. Özlərinə gələn kimi müdriklər astrovizual müşahidələrə üstünlük verdilər. Müşahidələr çox vaxt apardı və çətinliklə də olsa müəyyən nəticələr verdi. Bu planetin “canlıları” təkcə qeyri-sabit forma və görüntülərinə görə deyil, həm də yaşam tərzinə və xarakterinə görə çox maraqlı və qeyri-adi idi. Onlar enerji hesabına yaşayır, amma bu enerjini hansısa qida vasitəsilə deyil, planetin nüvəsindən 10 rəqəminin 28 dərəcəsi həddində temperatur əldə etməklə alırdılar. Fiziki enerji onların bədənində bioloji enerjiyə çevrilir, həm də astral xarakter daşıyırdı. Canlı hesab olunan bu varlıqların bir-birləri ilə əlaqəsi də hansısa fiziki səs vasitəsilə deyil, müsbət enerji dalğalarını müəyyən çalarda ixrac etməklə qurulurdu. Bu “dili” öyrənmək də çox vaxt apardı və əgər “New-Noy”un texniki xüsusiyyətləri imkan verməzdisə, heç mümkün də olmayacaqdı. Əslində fiziki gözlərin görə bilmədiyi bu planetdəki varlıqlar da deyəsən “New-Noy”u görmüşdülər. Əvvəlcə onlar rabitə əlaqəsi qurmağa çalışdılar. Yaxşı ki, ünvanlıqları bio-şüalları kosmik gəminin qurğuları anlaşıqlı səsələrə çevirdi. Onları tanımaq istəyirdilər. Yenidən müdriklərin simasına təbəssüm qondu. Təcili olaraq onlara Yer sivilizasiya barədə 100 qeqabayt həcmində müfəssəl məlumat göndərildi. Bu məlumatların onlar tərəfindən tədqiqi əsnasında müdriklər özlərinin bu məkan barədə sorğu paketini də ünvanladılar. Cavablar çox yubanmadı. Aldıqları cavab paketi cəmi 1 qeqabayt həcmində idi. Bu cavabın tam tədqiq olunması böyük zaman həcmində mümkün ola bilirdi. Buna baxmayaraq, ümumi məlumat tez aydınlaşdı: orada hər şey Yerdəkindən tam fərqli idi. Bundan sonra müdriklər onlara əsil niyyətlərinin qəbul olunacağına əminliklə öz xahişlərini ünvanlamağa başladılar. Şifrələnmiş son fikir belə idi:

– “Bizi öz dünyanızda qəbul etməyinizi və öz sivilizasiyamızı Sizin yanınızda yaşatmağımıza imkan yaratmağınızı arzu edirik.”

Əvvəlcə bir müddət cavab alınmadı. Xahiş yenidən ünvanlandı. Yalnız bundan dərhal sonra monitorda bu möcüzəli planetin cavabı göründü. Monitorda deşifrə olunaraq yazılan cavab müdrikləri heyrləndirdi.

– “Bizim dünya Sizi qəbul edə bilməz!”

Müdriklərin tələsik və heyrət içərisində “Nə üçün?” sualını ünvanladılar. Amma bu sual da cavabsız qalmadı:

– “Göndərdiyiniz məlumatlardan aydın oldu ki, Sizin varlığınız da, elminiz də, əməlləriniz də yalnız maddi xarakter daşıyır. Bura isə maddi aləm deyil.”

– “Biz paralel aləmlərə keçməyə qadirik. Əsas odur ki, Sizin planet zahirən material dünyadır. Bu dünyanın zahiri aləmində biz, batilində Siz yaşayarsınız. Biz bir-birimizə mane olmayacağıq, bir-birimizin içində mövcud olacağıq. Biz ikili dünya yaşamağa qadirik.”

– “Lakin gətirdiyiniz varlıqlar ikili həyat yaşamağa qadir deyil! Siz insanlar necə ikili həyat yaşamağa qadirsinizsə, əks və hətta özünü özünə əleyhinə olan həyat yaşamağa da qadir ola bilərsiniz. Hətta Sizin üçün özünüzü və Allahı inkar etmək, bir-birinizin mövcudluğunu bitirmək də çətin deyil. Bizdə isə belə ikili həyat yaşanmır. Bizdə bu mümkün deyil! Əks təqdirdə bu bizim dünyamızı fəlakətə apara bilər!”

Bu cavab müdrikləri sarsıtdı və onlar daha nəşə yaza bilmədilər! Aldıqları cavab gözlənilməz, sərt, amma həm də mükəmməl, böyük və acı həqiqət idi. Müdriklər bu cavabların qarşısında daha nəşə bildirməyə lüzum görmədilər. Bəli, insan həyatı əksliklər, qarşılıqlar, antonimlər, ziddiyyətlər, inkar və yalan əsasında keçmişdi. Bəşər övladı öz dünyasında digər varlıqlarla hormonal və dinc həyat yaşaya bilməmişdi. Deməli, bu başqa dünyalarda başqaları ilə birlikdə mümkün olmayacaqdı. Yer dünyasında yaşayanlar hətta kənar sivilizasiyalardan gələnlərə qarşı da aqressiv olmuş, onları dərk etmək istəməmişdilər. Nə qədər anomal təzahürlər, anlaşılmaz fəsadlar, itkinlər, hərbi cinayətlər vardısı, hamısını digər qalaktikalardan gəlmiş humanoidlərin, lampad və piteylərin adına yazır və beləliklə də onların əcaib, qorxunc, vahiməli düşməni obrazını yaradırdılar.

Onları xatırlamışkən müdriklər humanoid, pitey və ya lampad adlandırılan varlıqları axtarmağı, onlar ilə ünsiyyət qurmağı daha münasib hesab etdilər. Çünki onlar həm də fiziki varlıq idilər. Amma onların göyün ikinci qatından gəlmə olduqları bildirilmişdi. Göyün ikinci qatına çatmışdılar mı?

Ağsaqqal müdriklər daha burada yubanmağa lüzum görmədilər və bu niyyətlə rabitəyə son verdilər. Tədrisən kosmik gəmi bu planetdən uzaqlaşmağa başladı. İrəlində daha münasib məkanlarla qarşılaşacaqlarına böyük ümid bəsləyirdilər.

Yenə də zaman keçir, “New-Noy” kosmik gəmisi kainatın ənginliklərinə qər q olurdur.

Mahmudəli və Mariya onlar üçün ayrılmış bəyaz otaqda qucaqlaşmış oturmuşdular. Mariya başını onun sinəsinə qoymuşdu. Hər ikisinin baxışları məchul nöqtələrə dikilmişdi. Bu məchulluqdan birinci Mahmudəli ayrıldı və öz sinəsində Mariyanı hiss edib gülümsədi. Mariya da sanki yuxudan ayıldı. Amma o özünü Mahmudəlinin sinəsində hiss etdisə də ondan ayrılmaya istəmədi.

– Mənə bir nağıl danış, – dedi.

– Nağıl? Artıq hər şey nağıla çevrilmədimi? – Mahmudəli dərindən köks ötürdü.

– Bir Yer nağılı danış! Yer kürəsi barədə. Ora bizim Vətənimiz deyilmi?

– Kaş ki, bütün insanlar yalnız Yer kürəsini bütünlüklə Vətən hesab edəydilər. Onda çox müharibələr baş verməz, milyardlarca insan öldürülməz, bu qədər dünya hərisliyi insanlığı başqa məcralara yönəltməzdi. Hamı dünya ağalığı iddiasında, dünya sərvətlərinə hakim olmaq həvəsində idi. Bu da nəticə. İndi nə bəşəriyyət vardı, nə də onun Yer dünyası!

– Mənə bir nağıl danış, Mahmud! Elə Yer dünyası barədə nağıl.

Mahmudəli Bəycanın gözləri yol aldı. Onun yadına doğulduğu və boy atdığı yerlər düşdü. Və elə xatırladığı, xəyali gözlər önündə canlanan bu yerləri olduğu kimi təsvir etməyə çalışdı:

– Biri vardı, biri yoxdu. Kainatda çoxlu ulduzlar vardı. Bu ulduzlardan biri daha parlaq, daha hərarətli, qızmar idi. Adına Günəş sistemi deyilirdi. Günəş yanar kütlə idi. Onun başına qövsvari olaraq on iki planet toplanmışdı. Bu planetlərin cəm halında kütləsi Günəşin kütləsinin bir faizi qədər idi. Ətrafına toplanmış planetləri Günəş özünün cazibə qüvvəsilə idarə edirdi. Əvvəllər uzun illər insanlara cəmi doqquz planet məlum olmuşdu. Bu planetlərdən biri Merkuri, biri Venera, birisi də Yer kürəsi adlanırdı. Planetlərin Günəş ətrafına dolanmasının bir tam dövrünə ulduz dövrü deyilirdi. Yer belə dolanması ulduz ili adlanırdı. Yer bütün göstəriciləri ilə digər planetlərdən fərqlənirdi. Onun tamam fərqli quruluşu, fərqli fiziki göstəriciləri vardı. Digərlərində heç də belə deyildi. Yer kürəsi yaşıl, ağ və qara rənglərlə əhatələnmişdi. Yaxınlaşdıqca burada yeddi əsas rəng olduğu məlum olurdu. Bu yeddi rəngin isə yeddi min çaları vardı. Yer dünyası tamam rəngarəng və çox maraqlı idi. Təbiət yamyaşıl rənglərə boyanmışdı. Bu dünyanın insanları isə sarı, ağ, narıncı, qara, qırmızı, hətta göy və yaşıl rənglərə çalırtdılar. Bu dünyada quşlar, heyvanlar, balıqlar vardı. Quşlar havada uçur, heyvanlar yerdə qaçır, balıqlar suda üzürdü. Sürünənlər, hoppananlar, yerə soxulanlar da az deyildi. Yer üzünü torpaq qatı ilə, torpaq isə otlar və ağaclarla örtülmüşdü. Ağaclar toplaşmış meşə, bağ, çiçəklər toplaşmış gülüstan, çaylar axıb dəniz, dənizlər isə okeanlar yaradırdı. Bütün bunlar insanların ixtiyarına verilmişdi. Yer havasından tutmuş, tam mərkəzinə qədər hər yeri fərqli, maraqlı, gözəl və çox zəngin idi. Onun kimyəvi tərkibi torpaqdan bioloji varlıqlar, xüsusilə də bitkilər kimi qalxır, boy atır, ucalırdı. Burada hər şey üzünü göylərə, ucalığa, Allaha doğru idi. Ağaclar da “qollarını” üzüyuxarı – göylərə sarı qaldırmışdı.

Mahmudəli özünün ilk nağılını danışmaqda davam edir, Mariyanın isə indi məchulluğa yönəlmiş gözlərindən yaş süzülürdü.

Qaranlıq, böyük boşluqda bir gəmi sürətlə uçurdu.

Gəminin idarəetmə mərkəzinin yerləşdiyi ön və böyük salonda daha növbəlik qaydası ilə oturur, cihazlara tək və ya ikilikdə nəzarət edirdilər. Digər odalarda da müəyyən tədqiqat işləri gedirdi. Müdriklər daha əvvəlki kimi səbrsizliklə və indicə hansısa planetin tapılacağı ümidilə mərkəzi idarəetmə salonuna toplanmırdılar. Müdriklər istədikləri vaxt istirahət odasına gedir, buradakı xüsusi çarpayılara uzanıb, xüsusi cihazları taxır və Yer dünyasına virtual səyahətə çıxırdılar. Müxtəlif şəhərlərin, bağların, meşələrin, dəniz, göl sahillərinin canlı təsviri mükəmməl proqramlaşdırılmışdı. Kiçik monitorda bunu bildirən yazının üzərinə barmaq qoyulması ilə az sonra hər şey dəyişir, “səyyahın” gözlərini qapamış şləmin daxilində həmin məkan canlanırdı. Bu o qədər mükəmməl proqram idi ki, “səyyah” özünü orada hiss edir, küləyi, güllərin ətrini, təmasda olmaq istədiyi ağacı, budağı, əşyanı duyur, hətta ayaqları altında qalan yarpaqların xışıltısını da eşidir, hiss edirdi. Son vaxtlar müdriklər Tibetdə, Ali Elmi Məkanın yerləşdiyi ərəzidə salınmış gizli “Cənnət bağı”nda olmağa daha çox üstünlük verirdilər. “Cənnət bağı”nın proqramı psixoloji gərginliyi azaltmaq üçün daha münasib sayılırdı. Amma sonra bu proqrama qoyulmuş vaxt bitdikdən sonra “səyyah” gerçək aləmə qayıtdıqda və kosmik gəminin içində olduğunu dərk etdikdə birazca diltən olurdu. Elektron-səyyahın çarpaysı bir ədəd olduğu üçün Mahmudəli və Mariya eyni zamanda Yərə “qayıda” bilmirdilər. “Cənnət bağı”nda da tək və çox qərar tutmaq mümkün deyildi. Ayrıca odalarda yaradılmış canlı flora və fauna nümunələrinə baş çəkmək onlar üçün daha maraqlı idi. Çünki bu halda bir-birlərini də görür, hiss edirdilər. Flora və fauna üçün əslində hər şey avtomatlaşdırılmışdı. Amma onları bu kiçik odalara aparən həm də bir Yer həsrəti idi. Onlar bu otaqlardakı saxlanclara nəzarət edərək həm də Yer ətrini alırdılar. Bütün bunlar təhtəşüür olaraq baş verirdi.

Kainatın axtarışında fiziki cihazların xidməti ilə yanaşı bəsirət gözünün imkanlarından istifadə edilməsi davam etməkdə idi. Müdriklər cihazların və illüminatorların qarşısında oturaraq, bəzən qeyri-ixtiyari olaraq həm də meditasiyaya dalır, bəsirət gözünə istinad edərək nicat yolları arayırdılar. Yer dünyasından savayı heç bir aləmdə onların tələblərinə müvafiq məkan görünmürdü. Yer kürəsi isə od fəlakətinə bürünüb məhv olmuşdu. Yer kürəsini yenə də bir su fəlakəti bürüməsini arzulayırdılar. O zaman onların gəmiyi Yerdən aralanmaz, sularda dolaşsa da, başqa dünyalar axtarışına çıxmazdı. Bu qaranlıq kainatda yeni dünyalar axtarışı

isə qaranlıq otaqda olmayan qara pişiyi axtarmağa oxşayırdı. Yer saati və təqvimini ilə günlər bir-birini əvəz edirdi. Bəlkə də burada ötən hər gün Yer zamanı ilə bir neçə aya, ilə bərabər idi. Amma indi nə zaman, nə də məsafə heç nəyi həll etmir, canlı varlıqların yaşayış əlamətlərini biruzə verən kəhkəşan və ya bir planet görünmürdü. Kainat daha çox astroit və meteroidlərdən, komet yığnağından ibarət idi. Günəş sistemindən çıxdıqdan sonra çox qalaktikaların içindən və yanından ötmüşdülər. Heç biri Günəş sistemi qədər gözəl deyildi. “New-Noy” kosmik gəmisinin yaxınlığından komet və astroidlər ötüb keçir, radiomaqnit dalğaları gəmini onlar ilə toquşmadan etibarlı mühafizə edirdi. Yaxın ulduz sistemlərindən yayılan işıq qaranlığı yarıb, aləmi Günəş qədər qızdırı və işıqlandırma bilmirdi. Ətrafda görünən ulduzlar əbədi sükunətə qərq olubmuş kimi durmuşdu. Bütün bunlar tədricən hamını bezdirirdi. Müvəqqəti də olsa haradasa məskunlaşmaq, ayaqlarını yerə, torpağa basmaq istəyirdilər. Sonra daha münasib bir yer axtarışını davam etmək olardı. Amma astral aləmdə rastlaşdıqları müsbət enerji planetindən sonra hətta ən arzuolunmaz pis bir məkanla da rastlaşmamışdılar. Belə davam edərdisə rastlaşdıqları ilk nəhəng astroidin üzərinə qonmaq lazım gələcəkdi. Müdriklərin depresiyaya düşməyəcəyi qəti olsa da, gəmidəki iki gəncin xatirinə harasa qonmaq vacib idi. Ya da onlar ər-arvad olmağa razılaşmalı idilər. Bəlkə eşq əyləncəsi Mahmudəli və Mariyanı müvəqqəti məşğul edəydi.

–Kosmik ailə! Doğulacaq oğlanın adı Kosmos, qızın adı isə Kəhkəşan!

Honrebl Canata belə deyib, daha yaxında oturmuş Deliyver Cunaya baxdı. Amma deyəsən zarafatı yerinə düşməmişdi. Həmkarı bu zarafata heç qımışmadı da.

Deliyver Cuna bu zaman astral aləmin qatlarına növbəti dəfə meditasiyaya dalmışdı. O indi astral aləmin beşinci qatına qədər yüksələ bildi. Ora astral aləmin beşinci qat idi; göyün də beşinci qatı idimi? Kosmik gəminin yüksəyə və maillik üzrə sol tərəfə indiyədək qətt etdiyi məsafə bir milyard kilometrədən çox olardı. Amma Yerdən hansı məsafədə yüksəkdə olduğunu ayırd etmək mümkün deyildi. Buralar Yerdən məlum olan heç bir ulduz bürcünə daxil deyildi. Gəmiyə verilmiş qövsvəri və saat əqrəbinin əks istiqaməti boyuca hərəkət nə vaxtsa onu Günəş sisteminə aparıb çıxaracaqdı. Ancaq bunun nə vaxt baş verəcəyi bu sonsuzluq qədər qeyri-müəyyən idi. Bəlkə də buna milyard işıq və səs ili də bəs etməyəcəkdi. Bəlkə də müdriklərə o zamanı yaşamaq nəsis olmayacaqdı. Lakin “New-Noy” içərisində heç bir canlı qalmasa da buna nail olacaqdı. Çünki onun enerji problemi yox idi, gəmi hərəkət enerjisini təkcə kosmik işıq hərarətindən, astroitlərin nüvəsindən və öz hərəkətindən doğan istilikdən, həm də kosmik təzyiq və havadakı atom izotoplarından alırdı. Bunlar isə bitib-tükənməyəcəkdi.

Deliyver Cunanın meditasiya yolu ilə yüksəltdiyi beşinci qat gəminin mövcud yüksəkliyi ilə həmahənglik təşkil edirdi. Buralar çox işıqlı, zərrin şəfəqli və sanki həm də gözəl səslərlə zəngin idi. Beşinci qatda şəffav dumanlıqlar dolaşırdı. Bunlar bəlkə də ulu ruhlara məxsus idi. Yer həyatını dəyişmiş müqəddəslərin ruhu Qiyamət gününə kimi 5-ci və ya 6-cı qatda məskunlaşmalı idi. İndi bu qatda mövcud olan zərrin dumanlıq da yalnız onlara məxsus ola bilərdi. Maddi dünyalar tapılmadığı bir halda burada məskunlaşmaq olardı? Onların yaşamış olduğu Yer həyatı və mənəvi səviyyəsi yəqin ki, bu qata müvafiq gələcəkdi. Amma flora və faunanın reinkarnasiyası buralara müvafiq gələcəkdimi? Bu suala cavab axtararkən birdən Deliyver Cuna qərribə bir planetlə qarşılaşdı. Əvvəlcə o bir kiçik və parlaq nöqtə böyüklükdə göründü. Sonra onun zərrədən tama qədər möhtəşəm və parlaq bir məkan olduğu aydınlaşdı.

Deliyver Cuna tələsik gerçək aləmə qayıtdı. Ancaq burada müdriklərin sevinc içərisində bir-birlərinin əlini sıxdığını gördü. Heç demə, bunu onlar da görmüşdülər. Buralar astral qat kimi qəbul olunsa da, planet gah parlaq, gah da şəffav varlıq kimi bərq vururdu. Bir neçə dəqiqədən sonra artıq bu naməlum planetlə rabitə qura bildilər. Göndərilən ən yüksək tezlikli elektro-maqnit dalğalara cavab gəlməsə də hər bir müdrikin göndərdiyi bio-dalğalar çox tez cavablandırıldı. Sorğu-suallar eyni olduğu kimi cavablar da oxşar xarakterli idi. Bu cavablar çox asanlıqla anlaşıldı, ancaq mahiyyət etibarını ilə çox ağır təsir bağışladı.

–”Sizin dünyanın elmi nəaliyyətləri bizim dünyanın varlığına və mahiyyətinə uyğun deyil. Bizdə elm və tərəqqi anlayışları yoxdur. Burada hər şeyi təkcə bizim istəklərimiz həll edir. Sizin

dünyanı dərk etmək olmur. Bizdə qorxu və ya cəsarət, mərdlik və ya yamanlıq anlayışları dərk etmək mümkün deyil. Bizim canlılar sizdəki kimi anadan olmur və ölmürlər. Sizin Yer dünyanızda ali, pak, müqəddəs həyat keçirtmiş varlıqlar sonda öz dünyalarından bizə köçür, burada peyda olurlar! Bura əbədi cənnətə və Böyük Nura qovuşmaq üçün aralıq məkandır.”

Anlaşıqlı hala gətirilən bu cavaba müdriklər əvvəlcə “Elə isə, Sizin planetin cəmi yüz iyirmi dörd min nəfər sakini var!” cavabını göndərdilər. Alınan cümlələr əks mənanı ifadə etdi:

– “Bura insan idrakından kənar bir aləmdir. Biz çoxuq! Deyiləndən və düşünüləndən daha çox! Buranın tam dolğun ifadəsini heç bir fikir tam əhatə edə bilməz. Burada heç bir mənanın əksi yoxdur. Yaxşı, gözəl, şirin, işıqlı, şəffaf, adil, kamil, pak, mükəmməl və sair bu kimi ifadələrin əksi burada dərk olunmur. Siz isə əksliklər olmayan yerdə yaşaya bilməzsiz. Sizin həyatınızın sonu ölümdür. Burada isə ölmürlər, daha ali mərhələyə və cənnətə qovuşurlar. Burada son baş vermir. Burada hər şey yalnız başlanır. Siz daim şirin nemətlər də qəbul etməyə qadir deyilsiniz, eləcə daim acı da, şor da. Siz hətta daim gündüz olması ilə də barışa bilməzsiz. Burada isə heç vaxt qaranlıqlar düşmür!”

Müdriklər ruhlar aləminin məskunlaşdığı bu parlaq planetdən gələn cavablara kəskin etiraz etmək istədilər. Çünki onların bir vaxtlar yaşamış olduğu dünyada elə ruhlara da yer olmuşdu. Ancaq heç birinin dəlili daha tutarlı, daha kəskin olmadı. Heç əslində də bura onlar üçün tam münasib məkan deyildi. Astral dünyanın öz qanunları və mahiyyəti vardı. Ruhən hər yerdə mövcudluq mümkün idi. Ancaq onlar həm də fiziki varlıq idilər. Onlar üçün isə yalnız maddi dünya müvafiq idi. Elə dünyalar isə bu kainatın harasındasa mütləq vardı. Heç ola bilməzdi ki, Yerdən başqa yer olmasın. Bir halda ki Yer dünyasında humanoidlər, pteylər, vilmanlar, lampadlar fiziki varlıq kimi görünmüş, dərk olunmuş, onlar ilə zaman-zaman çox ünsiyyətlər qurulmuşdu, deməli, onların gəldiyi məkan vardı. Onların gəldiyi dünyaları tapmaq lazım gəlirdi. Amma ora göyün ikinci qatı olacaqdı. Həmin qatda Homo qalaktikası tapılmalı, o qalaktikada isə Niburi planeti axtarılmalı idi. Elə bu “New-Noy” kosmik gəmisi uzun əsrlər “Naməlum Uçan Obyekt” və ya “Uçan boşqab” adlansa da, bir maddi-fiziki varlıq idi və fiziki varlıqlar tərəfindən Yer dünyasına gətirilmişdi. Çünki onun idarəetmə sistemləri avtomatik xarakterlə yanaşı həm də əl ilə idarəetmə funksiyalarına malik idi. Sonuncu Dalay-lamadan yadigar qalmış söhbətlərdə onun sahibləri barədə geniş məlumatlar olmamışdı. Təkcə onun Homo qalaktikasına, Niburi planetinə mənsub olması dəqiq idi. Qalan fikirlər nəzəri xarakter daşımışdı.

Bəşər elminə məlum olmayan çox-çox şeylər varmış! Yer planetinin daxil olduğu kainat qatının dəqiq sərhədləri də məlum deyildi.

Yer kürəsi hər cür varlıqlara məkan ola bilmişdi. Yer varlıqlarına da kainatda bir yer tapılmalı idi!

Müdriklər qarşılarında bitib tükənməyən sonsuz kainatda canlı varlıqların yaşadığı digər maddi dünyaların olmadığına inanmağa heç bir əsas tapmırdılar. Lakin artıq bu qədər böyük məsafə qətt olunsada, canlı dünyalarla hələ də rastlaşmırdılar. Planet hesab edilə biləcək ən böyük varlıqlar yanar kütlə və ya ardıcıl partlayışlara qərq olan nəhəng astroid xarakterli idi. Bəziləri öz oxu ətrafında elə sürətlə hərlənirdi ki, orada sutkanın bir neçə saata bərabər olduğu nəticəsi alınır. Günəş sistemində mövcud olan Saturn bunlardan daha münasib görünürdü. Heç bir istiqamətə hərlənməyən planetlər də vardı. Onların bir üzünü yaxın ulduzdan süzülən zəif işıq altında sapsarı saralır, əks tərəfi isə -10000C ilə illyuziyalı buzlaq kimi görünürdü.

Yalnız kainat özünün ağır və bitməyən uğultusu ilə canlı olduğunu ifadə edirdi. Kainatın bu uğultusu bir “m” səsini ifadə edən musiqi kimi idi.

Qaranlıq boşluqlarda hərdən kimyəvi reaksiyalar baş verir, kainat müxtəlif rəngli işıqlara bürünürdü. Eləcə də böyük astroitlərdə partlayışlar qopur, qaz dumanlığı qalxır, kainat bir müddət işıqlanırdı. Qətt etdikləri bu qədər uzun zaman və məsafə müqabilində göyün ikinci qatına çata bilmədikləri də müəmmalı idi. hər nə cür isə bunun bir sərhədi və aralıq məsafəsi olmalı və özünü sübut etməli idi. Nəhayət bir gün gəmi sox böyük və qaranlıq bir boşluğa düşdü. Burada ulduzlar və ya hər hansı göy cismi görünmürdü. Bu boşluq bütün fiziki göstəri-

ciləri ilə kainatın bu çağa qədərki göstəricilərindən fərqlənirdi. Amma bu çox da uzun zaman sürmədi. Tədricən yeni bir aləm başlanırdı. İdarəetmə pultunda olan müdriklər nəşə hiss ediblərmiş kimi bir-birlərinə əvvəlcə maraq, sonra təbəssümlə baxdılar. Monitorlar da yeni nəticələr ifadə edirdi. “New-Noy” göyün yeni bir qatına baş vurmuşdu. Bunu bir-birlərinə açıq etiraf etməsələr də, üzlərdən bədgümanlıq ifadəsi çəkildi. Yaşayış üçün münasib yer tapılmayacaqdısa da buraların elmi cəhətdən tədqiq olunmasına dəyərdi. Bu onların mövcudluq tərzı idi. Onlar bununla yaşayır, zövq alırdılar. Əks təqdirdə bu intəhasızlıqda beləcə axtarışlar nəticəsində dəli olmaq da mümkün idi. Amma optimizm öz təsirini göstərdi. Tezliklə tədqiqatlar bir sıra konkret nəticələr verdi. Kainatın bu yeni qatında rastlaşdıqları yeni forma və xüsusiyyətli komet və astroidlər yaxınlıqda böyük qalaktikaların və oralarda 26-30 ölçülü aləmlərin mövcud olduğunu ifadə etdi. Bu çox böyük, həm də ilk sevindirici nəticə idi. Kosmik gəminin bütün cihazları, müxtəlif hissələrində yerləşən bütün laboratoriyalar tam gücü ilə işə salındı. Müdriklər hər bir detala diqqət verməyə çalışdılar. Az qala buranın Homo qalaktikası olacağını da dəqiqləşdirəcəkdilər. Son anda göstəricilər dəyişdi və yanıldıqları məlum oldu. Elə isə bura hansı qalaktika idi? Sonra uzun müddət keçsə də bu qatın daxil olduğu ilk qalaktikada yenə müvafiq bir planet tapılmadı. Yaşadıqları böyük ömür ərzində bu müdrik insanlar heç vaxt ümitsiz olmamış, həmişə axtarışlardan uğurlu nəticə hasil etmişdilər. İndi isə kosmik zaman keçir, yəqin ki, Yerdə on illər, yüz illər ötürdü. Lakin göyün ikinci qatında da maddi və canlı bir dünya tapılmırdı. Bəlkə də ona görə ki, hələ Homo qalaktikasına daxil olduqları dəqiqləşməmişdi. Əgər bura həqiqi Homo qalaktikası idisə, Niburi planeti hökmən tapılacaqdı. Bədgüman olmağa yeganə bir fikir qalırdı: paralel dünyalar. “New-Noy” adlandırdıqları bu naməlum kosmik gəmi və məlum yadplanetlilər bu qalaktikanın tam paralel aləmlərindən gəlmişdirlərsə, onda onların Niburi planetini tapması qeyri-mümkün olacaqdı. Tam paralel dünyanın koordinatları onlara məlum deyildi. Bu isə o demək idi ki, heç zaman axtarışlar nəticəsində onların gəldiyi məkanı tapa bilməyəcəkdilər. Adi və şəffaf havanın birdən yarıldığını, oradan Naməlum Uçan Obyektin çıxdığını dərk etmək elə öz zamanında da çox çətin olmuşdu. Bunun dəqiq elmi cavabını tapmaq mümkün deyildi. Əgər paralel dünyaların mövcudluğu barədə ehtimallar gerçək idisə və bu kosmik gəmi də həmin aləmin hansısa planetinə məxsus idisə o halda vəziyyət gümana, ehtimala, fərziyyəyə bağlanacaqdı. O halda ümid “New-Noy” kosmik gəmisinin fiziki göstəricilərindən və ana plata yaddaşının hansısa qeyri-müəyyən səbəbdən oyanmasından asılı idi; hansısa məqamda gəminin özü həmin aləmə keçə bilərdi. Bu isə qeyri-müəyyən bir arzu idi.

Məğlub olmaq istəmirdilər. Elmdə ümid heç zaman ölməməli idi.

– Hər şeyi qəbul etmək olar, təkcə iki sevən gəncin nakam məhəbbətinə səbəb olmaqdan başqa. Buna görə də mən qətiyyən pessimist deyiləm! Hiss edirəm ki, tezliklə o dünyanı tapacağıq! Ən azı Mahmudəli və Mariyanın məhəbbətinin xatirinə!

– Bəşəriyyətin xilasını tapmaq lazımdır, Kamil Aza!

Elder Ariya belə deyib, yenidən qarşısındakı monitora sarı çevrildi və birdən orada gördüklərinə diksinib dik ayağa qalxdı.

– Deyəsən biz artıq oranı tapdıq!

Elder Ariyanın işarət barmağının tuşlandığı monitorda sürətlə dəyişən rəqəmlər və onların tən ortasında qövsvəri və kiçik bir obyekt görünürdü. Bu bir planet idi. Planetin rəqəmsal göstəriciləri canlı həyat əlamətindən xəbər verirdi.

- Niburi planeti?!

Hamı eyni zamanda və heyərlə dilləndi. Deməli, bura Homo qalaktikası idi. Rəqəmlər artıq nəzəri xarakterini itirmişdi və hər şey yenidən tam uyğun görünürdü. Sonra bu planetin ölçüləri ilə yanaşı yaşıl, qırmızı, sarı, göy rəngləri görünməyə başladı. Heç gözlədikləri mənzərə deyildi. Elder Ariya və Pöfekt Aza bir neçə dəfə çevrilib bir-birlərinə sevinc hissi ilə gülümsədilər, sonra qətiyyətlə əl uzadıb bir-birlərini təbrik etdilər.

Bir azdan hamı, o cümlədən Mahmudəli və Mariya da gəminin idarəetmə mərkəzinə toplaşmışdı. Üzlərdə aşkar sevinc ifadəsi dolaşır, hamı bir-birini təbəssümü ilə təbrik edirdi. Ən

çox sevinən Mahmudəli və Mariya idi. Amma bir qədər tərəddüd də yox deyildi və bu onları sona qədər gözləməyə məcbur edirdi.

– Bu bizim son şansımızdır mı?– Kaynd Adama astadan soruşdu.

– Məncə heç də yox! – Honrebl Canata da ona sarı astadan dedi.

Planetin merkab sahəsi onun orbitinə daxil olmağa maneçilik törətmədi. Sanki onların üzünə bu dünyanın qapıları açılmışdı. Əvvəlcə bu planetin atmosferinə daxil olmadan durub buraları daha dərinlən tədqiq etməyə çalışdılar. Bütün kibernetik sorğular ən münasib cavabları hasil edirdi. Ən gözəl cavab o idi ki, bu planet Yer elminə humanoid kimi məlum olan canlı varlıqlara məxsus idi. Burada hər şey Yer dünyasında olduğu kimi görünürdü; açıq qəhvəyi rəngli torpaq, bir qədər seyrək görünsə də yaşıl rəngli meşələr, parlaq sulu çaylar və zərrin şəfəq saçan göllər. Niburiyə yaxınlaşdıqca və cihazlar daha dəqiq informasiyalar verdikcə burada suyun, havanın və bitkilərin tərkibinin qismən fərqli olması məlum olurdu. Ən əsas o idi ki, bütün bunlar gerçək və material aləm idi. Niburini əhatəyə almış maqnit sahəsi və onun atmosferi Yerinkindən fərqli xarakter və xüsusiyyətlər daşıyırdı. Lakin əsas o idi ki, əvvəlki kimi tam qeyri-münasib və astral xarakterli deyildi. Atmosferin yuxarı qatları daha sıx idi. Aşağıda çoxlu UNO-lar uçurdu. Onların “New-Noy”la oxşar cəhətləri çox idi, amma tam eyni deyildilər. Təəccüblü idi ki, onların heç biri “New-Noy”un yanına uçmurdu. Ancaq bu planetin varlıqları onların gəmisini görmüşdülər. Çox keçmədi ki, qarşılıqlı rabitə əlaqələri quruldu, robotal və səsli ünsiyyət yaradıldı. Honrebl Ganata ön pultun arxasında öz yerini tutdu və bir düyməni basıb ön hissədə yuxarıdan bir qədər iri monitoru aşağı endirdi. Gəmidəkilər bu ekranın aydınlaşmasını səbirsizliklə gözlədilər. Birdən orada yeni bir dünyanın təsviri canlındı. Bu dünyanın rəngləri Yer spektrinin heç bir rənginə tam müvafiq gəlmədi. Ora bir qapalı otaq idi. Sonra buradakı təsvirlər aydınlaşdı. Monitorda görünən varlıqlar qövsvari stolun arxasında oturmuşdular. Yaşıl simaları, əyinlərində narıncı geyimləri vardı. Hamısı da sanki bir-birinə oxşayırdı. Hətta hamısının əynindəki narıncı kombizon da eyni cür görünürdü. Başları sanki daz qırılmışdı. Onların iri gözləri, kiçik ağzı və incə dodaqları vardı, qulaqları isə enli ağızlı reproduktoru xatırladırdı. Müdriklər hətta bu böyük fərqliliyə də etinasız idilər. Birdən-birə bu aləmə düşdükələrinə və bunları gördükələrinə o qədər sevinirdilər ki, sanki uzun illərdən sonra Vətənə qovuşmuşdular. Müdriklər birdən hətta ekran qarşısında sürəkli əl çalmağa başladılar. Ekranda görünən məkan yəqin ki, xaraktercə humanoidlərin ali idarəetmə mərkəzi idi. Onların isə sifətində heç bir ifadə yox idi. Sanki sifətləri donmuşdu. Öndə və tən ortada oturmuş humanoidin dodaqlarından “j”, “z” və “g” səsləri qopmağa başladı. Ancaq sonra bu səslər sürətlə dəyişib, Yer nitqinə uyğun səs birləşmələrinə - sözlərə, daha sonra isə müxtəlif Yer dillərinə çevrildi. Bunların arasında ərəb, çin, türk, ingilis, ispan və fransız dilləri aydınlaşdı. Elder Ariya əlini irəli uzadıb kursoru ingilis dilinin üzərində saxladı və icra tapşırığını verdi. Bu isə tam anlaşıqlı rabitə yaratdı. Əvvəlcə qarşılıqlı tanışlıq məlumatları ötürüldü. Səhv etməmişdilər, Homo qalaktikasının Niburi planetinə gəlmişdilər. Bu planetdə bütöün bir cə dövlət, amma müxtəlif quruluş və rənglərdə olan 99 cür canlı vardı. Burada fərdlər hakimiyyət zirvəsinə yalnız zehni üstünlüyünə görə seçilirdi. Varlıqların zenhi və mənəvi səviyyəsini ayırd edən cihazın səhv etmək ehtimalı sıfıra bərabər idi. Hər il təbiət oyanarkən yeni il başlanır və bu zaman arzu edib-etməməsindən asılı olmayaraq hər bir humanoid xüsusi cihazın yoxlamasından keçirdi. Bir Niburi ayı hədsiz uzun olmasa da yüz Yer ilinə bərabər zaman müddətində idi. Müdrikləri Niburi planetinin fiziki-coğrafi xüsusiyyətləri çox da dərinlən və incəliklə maraqlandırmadı. Sevindirici bir hal da o idi ki, burada təkcə onlar üçün yox, eləcə də flora və fauna üçün şərait çox münasib, hətta Yer şəraitindən üstün idi. Müdriklər də Yer planeti bərədə ilk tanışlıq məlumatlarını vermək istədilər. Amma heç demə humanoidlər onları çox yaxşı tanıyırmışlar.

- Biz Aoum planetini də, sizləri də çox yaxşı tanıyıyıq. Əgər Huma Reqaillin göndərmiş olduğu son tədbirlər tam gerçəkləşibsə, siz bizlərdəsiniz, əsliniz humanoiddir.

Bu məlumat müdrikləri şaşırtdı. Onlar heyrətlə bir-birlərinə, sonra hətta öz əl və qollarına yoxlayıcı nəzərlərlə baxdılar. Hamının adından Elder Ariya danışdı və qəti etiraz etdi.

- Bizim planetimiz Yer adlanır! Biz tam Yer xassəli canlı - insanlarıq! İnsan!

Humanoidlər bir-birlərinə maraqla baxdılar və başlarını inkar ifadəsi ilə yellədilər.

- İnsan! Sizin adınızın və planetinizin necə adlanması əsas deyil! Mahiyyətiniz maddidir, torpaq, hava və od xassəlisiniz. Biz sizləri çox dəqiq tanıyıırıq!

- Siz bir qədər yanlışlığa yol verirsiniz.- Pöfekt Aza dedi.- Biz daha çox ruh xassəliyik. İlahi Nur zərrəsi olmadan biz mövcud ola bilmərik!

Bu cavab humanoidlərin yenidən başlarını yırğalaması ilə nəticələndi.

- Bir halda ki insansınız, elə isə bizim dünyamıza nə üçün gəlmisiniz? Biz sizi çağırmamışıq. Məramınız nədir? Nə istəyirsiniz?

Humanoidlərin tən ortasında oturmuş birisinin tam ifadəsiz simada öz dodaqlarını azacıq tərpətməklə verdiyi bu suallar müdrikləri bir qədər duruxub qalmağa məcbur etdi.

- Biz artıq süquta uğramış Yer dünyasının sakinləriyik.- deyə Qreysful İsusə sorğunu dəqiqləşdirməyə çalışdı.- Özümüzlə bəşəriyyətin bütün canlı nümunələrini gətirmişik. Bizə öz planetinizdə, kiçik bir guşədə yaşamağa və öz töhfələrimizi Niburi dünyasına bəxş etməyə icazə verməyinizi xahiş edirik.

Onun bu sözləri eyni cür sinxron çevirmə ilə qarşı tərəfə ötürüldü. Orada oturmuş humanoidlər bu sözlərin cavabını müəyyənləşdirmək üçün yenidən bir-birlərinə baxdılar. Yenə də heç birinin üzündə hər hansı bir ifadə oxunmurdu. Amma sonra çevrilib çox sərt cavab verdilər.

- Biz heyvanat və bitki aləmini öz dünyamıza qəbul edə bilərik. İnsanın ayağı isə bizim planetimizə dəyməməlidir!

Müdriklər bu cavabdan çaşdılar, tutuldular, ayrı-ayrılıqda və heyrətlə:

- Nə?! Niyə?! Nə üçün?! Hansı səbəbə görə?!- deyə soruşdular.

Amma onların bu heyrəti heç bir təəsir doğurmadı. Ekrandan onlara sarı baxan humanoidlərin bir başqası eyni cür küt səslərlə danışdı.

- Çünki bitki və heyvanat mövcud olduğu bütün zamanlar ərzində onları yetirən Yer təbiətinə sadıq qaldılar, hər cür tələbata düzgün riayət etdilər.

- Yer üzünün əsrəfi olaraq insan seçilmişdir, flora və fauna deyil!

Höly Mehitanın hiddətlə söylədiyi bu fikrinə cavab daha sərt gəldi.

- İnsanlıq Yer üzünün əsrəfi seçildi, amma həqiqi əsrəfi olmadı! Olardısı, Yer planeti süquta uğramazdı. Bəşər övladının ayağı hətta Aya toxunduqdan sonra Ay da parçalandı, dağıldı. Səbəb: insanlığın törətdiyi pisliklər, yamanlıqlar, ədalətsizliklər - böyük günahlar idi. İndi biz sizləri öz planetimizə buraxırıqsa, siz burada törəyib artacaq, hər yeri tutacaqsınız. Eyni zamanda özünüzlə birlikdə gətirdiyiniz fitnə-fəsad inkişaf edib bizim dünyanı da bürüyəcək. Biz öz dünyamızın nə vaxtsa dağılmasına yol verə bilmərik!

Höly Mehita dəhşətə gəlmişdi. Buna görə də verdiyi cavab daha çox emosional oldu.

- Siz bəlkə də digərlərinə görə haqlısınız. Amma biz indi sizə qonaq gəlmişik, pənah gətirmişik! Qonağı rədd etməzlər!

Cavab çox sakit, amma yenə çox sərt verildi:

- Öz yurdunu dağıdandan yurd qədri bilən çıxmaz!

- Biz Yer dünyasının ən kamil insanları sayırıq! - Höly Mehita yenidən səsini qaldırdı.- Yeri biz dağıtmadıq! Daha yamanlıqlar etmək iqtidarımız da çatmaz. Biz özümüzlə bəşər elminin nəliyyətlərini ərməğan gətirmişik!

Humanoidlərin "danışan" növbəti nümayəndəsi də laqeyidlik və etinasızlıq göstərdi.

- Sizin elminiz öz dünyanızı qorumağa yetmədisə, daha nəyə qadirdir?! Siz heç də əsil elmlə yox, Böyük Yaradanın sizlərə təbiət vasitəsilə yetirmiş olduğu xüsusiyyətləri üzə çıxartmaqla, bunu daha yaxından tanımaqla və faydalı istifadə etməklə məşğul olmusunuz! Amma uzun müddət ərzində heç onun iyirmi faizinə də malik ola bilmədiniz. Əsil elm yüz faizdən sonra başlanır və şəxsiyyətin öz dünyasının imkanlarından kənar nəticələr, kənar kəşflər üzə çıxartmaqdan ibarət olur! Siz buralara gətirən də öz elmi kəşfiniz deyil, bizim xilasedici heyətin iki Niburi ayı əvvəl Yer dünyasının son günü üçün saxladığı kosmik gəmidir. Biz hələ iki yüz il əv-

vəl Yer dünyasının doğru yolda olmadığını kəşf etmişdik. Buna görə sizin planetə yardımçı heyət göndərdik. Onlar Yeri fəlakətdən qurtarmalı idi. Yerın məhv olması göyün bütün qatlarına mənfi təsir edəcəkdi. Ancaq bizim göndərdiyimiz heyətin buna vaxtı çatmadı və təəssüf ki, özləri də tədricən insana çevrildilər.

-Bunlar sonrakı zaman üçün diskusiya mövzusu ola bilər.- Elder Ariya qarşılıqlı səbr və təmkinlə bildirdi.- İndi bizə əvvəlcə Niburidə məskunlaşmaq vacibdir. Sonra söhbətimiz elmi xarakter daşıyır və Siz Yer elminin nəaliyyətlərini görərsiniz. Bizdə həqiqi elm nümunələri də az deyil.

- Sizin bizə təqdim edəcəyiniz hansı elmi nəaliyyət böyük əhəmiyyət daşıya bilər? Bir halda ki içərisində olduğunuz gəmi də bizim elmə məxsusdur. Siz çox aciz və qorxulusunuz!

Müdrilər bu ittihamlardan bu sərt savablardan tamam çəşib qaldılar. Öz həyatları boyu ilk dəfə idi ki, möhkəm pərt olmuşdular. Hətta kipriklərini qırpmığa da təpərləri çatmırdı. Hər şey nə qədər acı və sərt olsa da, həqiqət idi.

- Siz bizləri tam dəqiq tanıyırsınız.- Deliyver Cuna özündə güclü cəsarət taparaq, astadan öz qarşısındakı mikrafon rısağına sarı dedi.- Əksəriyyətə aid olanlar hamıya aid ola bilməz. Əgər biz buradayıqsa, deməli, bizim və gətirdiklərimizin xilas olması həm də bir İlahi məsləhətdir. Siz bunu nəzərə almalısınız.

Bu sözlər də humanoidlərin donuq sifətinə heç bir dəyişiklik gətirmədi.

-Sizin ən böyük elmi kəşflərinizin məbəbində kompüter texnologiyası durur. Onu da əsas prinsiplərini iyirminci miladi əsrinin ortalarında sizə biz hədiyyə göndərdik. Sizə həqiqi elmin istiqamətini müəyyənləşdirməyə kömək etmək istəyirdik. Lakin siz bizim töhvələrimizi də hərbi məqsədlərə yönəldirdiniz. Biz sizləri özünüzdən daha yaxşı tanıyırdıq.

-Bizim elmi nəaliyyətlər min illərdən gəlir! Onu bütünlüklə aciz və özünüzlə hesab etmək doğru olmazdı. Amma cəvab verməz, qoy siz deyən olsun, öz elminizə sahib durun.

Deliyver Cunanın bu sözləri də təsirsiz oldu. Böyük monitor arxasındakılar tamam başqa fikrə idilər.

- Hələ on səkkizinci miladi əsrindən etibarən sizin Yer elmi yanlış istiqamətə yönəlmişdi. Elm adlandırdığınız həmin məşğuliyyətin mahiyyəti insanlığın gündəlik rifahına, təbəbbürlüyünə və iddialarına hesablanmışdı. Siz sərvət və şöhrət olmayan nəaliyyətlərə maraq göstərməzdiniz. Sizin texniki kəşflərinizin heç biri əslində təbiətin və insanlığın gələcək rifahına köklənməmişdi. Sizlər öz dünyanızı hər gün dağıtmaq və gələcəyə ağır zərbələr vurmaqla məşğul idiniz. Biz isə uzun əsrlər sizi nəzarətdə saxladıq, yardımçı olmağa çalışdıq, mühafizə etdik,... Sizləri meteorit və astroit zərbələrindən, bir çox nüvə müharibələrindən də biz xilas edirdik. Bu bir İlahi iradəyə müvafiq idi. Yoxsa ki, sizin nə bu zərbələri dəf etməyə elminiz çatırdı, nə də öz dünyanızın qədrini bilirdiniz. Təəssüf ki, biz sizin dünyanı sonuncu fəlakətdən xilas edə bilmədik. Çünki bu, təbiətin özündən və ya kənar təsirlərdən deyil, sizin öz içinizdən, xislətinizdən, əməllərinizdən irəli gəlirdi. Tamamilə sizin əvəzinə də yaşaya bilməzdik. Daha Böyük Yaradan da sizi öz ixtiyarınıza buraxmışdı. Özünə qəsd edilməsinə görə məhz insanın və insanlığın özü günahkardır! Buna baxmayaraq, biz sizi kainat naminə xilas etmək istədik. Təəssüf ki, buna rəva olmadı.

Bu cavab Deliyver Cunanı susdurdu və o da digər Yer müdriləri kimi baxışlarını aşağı dikdi. Müdrilərin bu cavabdan sonra kosmik gəmini Niburi planetinin orbitindən çıxartmaqdan başqa yolu qalmırdı. Amma uzun zamanın axtarışından sonra qarşılaşdıqları bu planetdən ayrılmaq da istəmirdilər. Daha bir də nə vaxt və hansı bir canlı planetlə qarşılaşacaqları məlum deyildi.

- Biz hər şeyi başa düşürük və bəşəriyyətin bütün günahlarını öz üzərimizə götürürük. Bizə son şans verin! Yer dünyasının yadigarlarını xilas etmək lazımdır!

Qreysful İsusanın bu sözləri də humanoidlərin üzündə heç bir ifadə doğurmadı.

- Tanrı sizlərə çox şans verdi. Seçilən hər peyğəmbər, göndərilən hər İlahi kitab bir şans deyildimi? Altı yüz onuncu ildə İslam peyğəmbərini seçərkən O bunun sonuncu olduğunu bildirmədimi? Bəs insanlıq nə etdi? Qütbləşmə, dinlərarası münaqişələr, millətlərarası mü-

haribələr, dağıntılar, fəlakətlər daha da artdı! İndi daha gecdir! Hər şey bitdi! Bilməli idiniz ki, insan adlı sanlı Yer dünyası üçün yaradılmışdı. Sizin əvvəliniz və axırınız da Yer idi! Siz isə Yeri bitirdiniz. Bir planetdən köçüb başqasında məskunlaşmaq məqbul sayılmaz. Yoxsa ki, digər planetlər də öz dünyasını dağıdar və digərinə köçər.

– Bəs elə isə bizim üçün xilas olmaq və özümüzlə bəşər nəaliyyətlərini daşımaq nə üçün və kimə lazım idi? Siz buna da kömək etmişdinizmi?!

Elder Ariyanın nəhayət verdiyi bu sərt suala cavab da özünü çox gözlətmədi. Sanki onlar bütün sualları qabaqcadan bilmiş və cavablarını qabaqcadan hazırlamışdılar.

– Hər şeyin doğrusunu Böyük Yaradan bilir. Bizə yəqin olan budur ki, indi siz kainatı belə sərgərdan gəzib-dolaşmaqla əslində bütün aləmlər üçün çox yaxşı ibrət nümunəsi hesab olursunuz. Siz indi yalnız buna xidmət göstərirsiniz!

– Necə?!

Verilən son cavabın qarşısında müdriklərin heyərlə verdikləri son sual havadaca ilişib qaldı. Hamının siması heyrət və qəzəb ifadə edirdi. Sonra bir andaca bu qəzəb səngidi və təəssüf hissi ilə əvəzləndi. Daha heç bu sualın cavabına ehtiyac qalmırdı. Son cavab müdriklərin bütün ümidlərini qırmışdı. Onlar uzun müddət daha nəşə deyə bilmədilər.

“New-Noy” kosmik gəmisinin alt tərəflərində, səmada müxtəlif ölçü və formalı UNO-lar uçuşur, sanki bununla onun qarşısını kəsirdilər.

Mahmudəli və Mariya çaşqınlıq içərisində donub qalmışdılar. Onlar bu vəziyyəti anlaya və özlərinə gələ bilmirdilər. Son cavab onları tamamilə çaşqın vəziyyətə salmışdı. Mariya kosmik gəminin illüminatoruna sarı çevrilib həsrətlə aşağıdakı Niburi dünyasına baxdı. Birdən o qəzəblə pəncərələri yumruqladı və “Mən dünyanı istəyirəm!” deyərək qışqırdı. Mahmudəli əvvəlcə onu qucaqlayıb kənara çəkmək və sakitləşdirmək istəsə də sonra özü də qəzəbini gizlədə bilmədi.

– Paraşut verin bizə, atın bizi bu dünyaya! Qoy öldürsünlər bizi! Daha dözmək olmur! Biz quş deyilik daim uçuşda olaq! Hətta quş da uzun müddət havada qala bilmir, yerə dönür! Axı bu qədər də olmaz!– O daha nəşə deyə bilmədi və durub qarşısına gələn Pöfekt Azanı qucaqladı.– Siz axı belə deməmişdiniz, ustad!

Deliver Cuna da ayağa qalxdı və o da Mariyanı sakitləşdirməyə çalışdı.

– Siz ki, yaxşı bilirsiniz, Mariya, Yer kürəsi daha yoxdur, digər planetlər isə, görürsünüz, hələ ki bəşəriyyəti qəbul etmirlər. Yeni dünya tapanacan dözmək lazımdır. Bunu biz tapmasaq, bizim buna ömrümüz çatmasa, siz bunu etməlisiniz.

Nə Mariya, nə də Mahmudəli bu sözlərə qane olmadı.

– Yox, biz bunu bacarmayacağıq, buna dözməyəcəyik! Biz alim yox, adi insanlarıq! Bizə yaşamaq lazımdır!

–Onlar bəlkə bizi qəbul etdilər. Bizim xahişimizi edin onlardan!

Sonra daha nə Mahmudəlidən, nə də Mariyadan səs çıxmadı. Pöfekt Aza və Deliver Cuna gəncləri hipnoz halına salıb durdurmuşdular. Gənclərin üzündəki son cizgilər adi həyat eşqini ifadə edirdi. Müdriklər onların qoluna girib, hipnoz vəziyyətində ikən bəyaz odaya apardılar.

– Elə edin ki, dərin yuxuya getsinlər! Çox dərin...

Elder Ariyanın bu sözlərinə müdriklər ona sarı başlarını tərpətməklə razılıq bildirdilər. Onlar yana çəkilən qapı arxasında görünməz olduqdan sonra Elder Ariya üzünü ön hissədəki monitorda görünən humanoidlərə sarı çevirdi və sərt danışdı.

– Siz bəlkə heç olmasa bu iki gənci qəbul edəsiniz! Onlar tamamilə pak, təmiz varlıqlardır. Lütfən, onları qəbul edin.

Humanoidlər öz mövqeyində daha sərt və möhkəm durmuşdular.

– Öz dünyasının qədrini bilməyənlərə digər heç bir dünyada yer yoxdur! Sizin hər biriniz, hətta bundan sonra həyata gələcək nəvələriniz, nəticələriniz də bu aqibətə görə günahkardır və onun cəzasını almalıdır! Hökm bizim deyil!

– Elə isə heç olmasa bizim elmi sərvətlərimizin surətini qəbul edin! Bu tamamilə başqa bir yoldur! Siz bu yolu keçməmişsiniz! Doğrudanmı bu sizə maraqlı deyil?! Biz axı Yer mədəniyyətinin

böyük tarixə malik elmi və mədəni nəaliyyətlərini, evolyutsiya sərvətini qorumaq və hansısa ayrı dünyalara çatdırmalıyıq! Kainatda hansısa digər dünyaların bizim təfəkkür və mədəni sərvətimizə ehtiyacı ola bilər! Heç olmasa bu işdə bizə kömək edin! Yer elmini məhv olmağa qoymaq yaramaz!

Elder Ariyanın bir qədər emosional tərzdə dediyi bu sözlərə əvvəlcə heç bir cavab gəlmədi. Sonra isə birdən monitordan qərribə səslər eşidildi. Bu səslər tədricən yüksəldi və idarəetmə mərkəzinə bəsbütün bürüdü. Bu gülüş səsləri ola bilərdi. Humanoidlərin ağzı azacıq açılsa da yenə yaşıl sifətlərində heç bir ifadə yox idi. Amma gülüş sədaları hesab olunan səslər çox yüksək tezlikdə və ucadan səslənirdi. Müdriklər özündə min bir mənalar ehtiva edən bu “gülüş” qarşısında bütün bəşəriyyət adına xəcalət təri tökmək və hönkür-hönkür ağlamaq istədilər. Kənardan hər şey daha bədheybət və gülünc görünürmüş. Sonra qəflətən onların gülüş səsləri kəsdi.

– Sizə yaxşı yol!

Bu fikir humanoid dilindən ingiliscəyə çevrildikdən sonra monitordakı humanoidlər başlarını azacıq əyib, sanki təzim etdilər, xudahafızlaşdılar və birdən bütün təsvirlər yoxa çıxdı. Humanoidlərin daha onlara dəyəsi və onlardan eşidə biləsi heç nə qalmamışdı. Müdriklər bir müddət dinməz oturub qaldılar. Yer elminin acizliyi bu məqamda dəqiq bir qərar çıxartmağa da mane olurdu.

– Müdriklər, qərar qəbul etmək lazımdır!

Honrebl Canatanın bu fikri hamının düşüncəsindən axıb keçdi.

– Daha buralarda vaxt itirməyə dəyməz!– Holiy Mehita dilləndi.– Biz axtarışlarımızı sonuna qədər davam etməliyik! Geriyə qayıdaq və əvvəlki radius üzrə uçuşa davam edək.

– Gənclər barəsində də bir qərara gəlməliyik.

– Mahmudəli və Mariyanı daim nəzarət altında, hər günün əsas hissəsi boyu xüsusi hipnoz halında saxlamalı, ya da rezervuarın içərisində uzunmüddətli dərin yuxuya verməliyik. Onlar bizə mane ola, arzuolunmaz vəziyyətlər törədə bilərlər.

– Əks təqdirdə onlar dözə bilməyəcəklər.

– Yalnız müvafiq məkana yetişdikdən sonra onları ayılmaq olar.

– Bu elə onların özü üçün də faydalıdır.

– Yeni dünya axtarışına davam edək!

Qərar qəbul edildi və “New-Noy” kosmik gəmisi Niburi planetinin orbitindən çıxmağa başladı. Sonra gəmi böyük sürətlə kainat boyu yüksəkliyə və sol tərəfə qövsvari istiqamət götürdü. Müdriklər bir qədər əvvəlin bədbin əhvalından çox asanlıqla çıxdılar. Hər şeyə yalnız optimist əhvalla nail olmaq mümkün idi.

Sonra daha çox günlər və böyük sürətlə ötüb keçdi, “New-Noy” çox məsafə dəf etdi. Burada yeni bir planetlə qarşılaşdılar. Bu planetdən rədd cavabı almağa ehtiyac olmadı, özləri bu fikirdən daşındılar. Ora lampardların dünyası idi. Bu varlıqların təsvirini jurnal və kitablarda görmüşdülər. İnformasiya Mərkəzinin məlumat bankında onların barəsində çox məlumatlar vardı. Onlar da göyün ikinci qatına daxil olan qalaktikalardan birinə məxsus olan Lama planetində yaşayırdılar. Elmi nəaliyyətləri çox yüksək idi. Hətta bir çox şeyləri bu müdrik alimlər dərk etməyə də çətinlik çəkirdilər. Burada cinayətlər, xüsusən də qətl hadisələri yox idi. Çünki buna rəvac verə biləcək hisslər onların yaşam tərzinə uyğun deyildi. Lampadlar cəmi bir dinə etiqad edirdilər. Ayrıca ibadət mərasim və ayinləri yox idi. Əslində onların həyat təzi bəsbütün ibadətlə keçirdi. Yeni insan lampadların qarşılıqlı, böyük və ülvə məhəbbətinin bəhrəsi olaraq Böyük Yaradan tərəfindən ananın cisminə hədiyyə edilirdi. Bu məhəbbət əslində müsbət enerji çalarının ifadəsi idi. Bu zaman cütlər bir-birlərinin əlini tutduqda aşkar ziya saçırdılar. Onlar öz beyinlərinin imkanlarından tam istifadə edirdilər. Qida mənbəyi flora və sırf bitki mənşəli idi. Həyat enerjisini həm də göl, çay, meşə və dağlardan, sudan, ağacdən, qaya parçalarından alırdılar. Bu, Ale ulduzunun Günəş hərəkəti və işığına bərabər olan enerjisinin Lama təbiəti ilə sintezi nəticəsində yaranan bio-faktından ibarət idi. Ölüm hadisəsi Yer zamanı ilə 200 ildən sonra baş tuturdu. Ömrünün bitəcəyini dəqiq hiss edən lampad Lama planetinin Pad peykinə

uçur, orada İlahi Nura qovuşurdu. Bunlar çox maraqlı və qeyri-adi idi. Ağ libaslı müdriklər özlərini onların qarşısında tamam qara libasda və qaranlıq içərisində hiss edirdilər. Lampadlar Yer dünyasının çöl çiçəklərinin fiziki keyfiyyətlərini yüksək dəyərləndirdilər. Onlara bu çiçəklərin toxumlarından hədiyyə verdilər. Əvəzində göy xəritəsində canlılar yaşayan bir neçə planetin kordinatlarını və giriş kodlarını öyrəndilər.

...Vilmarların və pteylərin mövcud olduğu planetlər də onları qəbul etmədi.

Ulduz bürcələrinin bioloji və kimyəvi xarakteri bir-birini təkrar etmirdi. Amma heç birində bio-canlılar üçün yaşayış mühidi yox idi.

Ümid isə ölmür, axtarışlar davam edirdi. Bu vaxt ərzində flora otaqlarında güllər bir neçə dəfə çiçək açdı, kiçik ağaclar meyvə gətirdi, bəzi heyvanlar balaladı, quşlar yumurta qoydu, ... Hər şey dəyişir, həyat davam edirdi. Amma bu davamiyyət sonsuzluğa doğru getməkdə idi.

Mahmudəli və Mariya isə bir rezervuarın içərisində komaya salınmış halda uzanmışdı. Onlar üçün bütün zamanlar dayanmışdı. Tez-tez Pöfekt Aza və Deliyver Cuna buraya gəlir, cihazlara nəzarət edir, rezervuarın pəncərəsi önündə durub onlara tamaşa edir, gülümsəyir, dərinə köks ötürüb gedirdilər.

Müdriklər elmi tədqiqatları davam etdirirdilər. Onlar Yer dünyasının min illər ərzində kəşf edə bilməyəcəkləri səviyyədə böyük kəşflər edir, gərgin tədqiqatlar aparır, eyni zamanda növbə ilə idarəetmə pultunda oturub, yeni dünyalar axtarırdılar. Sonuncu yeni dünyanın tapılmasına qədər ötən zaman "New-Noy" artıq Niburi planetindəki sərf olunan vaxt qədər zaman adlanmış, sol tərəfə az qala eyni qədər məsafə dəf olunmuşdu.

... "New-Noy" kosmik gəmisi kainatı sərgərdan dolaşmaqda davam edirdi. Daha hansı bürcdə, hansı qalaktikada olduqlarının fərqi deyildilər. Amma sanki buralar tanış idi və təkrarən bu yerlərə gəlmişdilər. Bu bir ilyuziya da ola bilərdi. Daima eyni şeyləri görmək, eyni cür xarakterizə olunan ulduz sistemlərini müşahidə və tədqiq etmək, eyni nəticələrlə qarşılaşmaq adi hal almışdı. Əldə etdikləri yeni elmi kəşflər bir elə vəclərinə deyildi. Hər şey adlanmış və əhəmiyyətini itirmişdi. Sanki hər şey beləcə və sonsuzluğa qədər davam edəcəkdi. Amma onlar fəvqəlbəşər həyat qazana bilsələr də, bu ömür əbədi deyildi. Bunu dildə bir-birlərinə bildirməsələr də həyatı sona yetən müdrikin cəsədini kainata buraxacaqlarını hər biri özü-özlüyündə qətt etmişdi. Kainat onların son məkanı olacaqdı.

Yalnız elmi tədqiqatlara başladıqda müdriklərin həyat eşqi artırdı. Növbəti günorta qidalanmasından sonra, işlərin və axtarışların ən qızgın çağı başlandı. Müdriklər müxtəlif laboratoriyalarda deyil, bu gün hamılıqla idarəetmə mərkəzində toplanmışdılar. Birlikdə daha rahat idi. Bir-birlərinə enerji verir, güc paylaşırdılar. Birdən efrdə xüsusi siqnallar aşkar edildi. Çox tanış siqnallar idi. Radioşifrələri açmaq kimsənin yadına düşmədi və sanki buna ehtiyac bilmədilər. Hamı heyran və qorxu içərisində idi. Birdən bu dalğalar hansısa kometin və ya astroidin kosmosda doğurduğu siqnallar ola bilərdi. Özlərinin bu ümidini öldürməmək məqsədilə əvvəlcə dalğaların istiqamətini müəyyənləşdirdilər, sonra isə gəminin istiqamətini bu dalğalara sarı yönəldilər. Bu istiqamətdə gəmi daha bir neçə gün məsafə qət etdi. Sonra bunun kosmik ilğım ola biləcəyini zənn edəcəkdilər. Amma növbəti gün birdən Elder Ariya bunun həyəcan siqnalları olmasının fərqi oldu. Kosmosu başına götürmüş müxtəlif siqnallar onları yormuş və fərqi itirmişdilər. Amma onun zəndi onu aldatmırdı, bu fiziki siqnallar idi. Elder Ariya tez qalxıb kibernetik analizlər laboratoriyasına getdi. Onun ardınca Kaynd Adama da yollandı. Laboratoriyada onlar şifroqramın monitorunda üç hərfə heyranlqla baxırdılar: "SOS". Bu üç böyük hərf yanır-sönür siqnalın arxasında mətn olduğunu ifadə edirdi. Onlar heyranlqla bir-birlərinin üzünə baxdılar və bir ağızdan təəccüblə: "SOS?!" deyə səsləndilər. İdarəetmə Mərkəzinin qapısı ağzında da hər ikisi əvvəlcə hövlanak və eyni zamanda "SOS!" deyə bildilər.

– Cənablar, biz SOS siqnalı almışıq! Kimlərsə təhlükədədir!

– Bu siqnal həyəcan ifadə etsə də, şifrlənməsi Yer xarakterlidir!

İdarəetmə mərkəzində oturmuş və onlara sarı çevrilmiş müdriklər təəccüblə bir-birlərinə baxdılar. Birdən ön monitorda parlaq bir ulduz sistemi göründü. Bunu əvvəlcə Honrebl Canna sezdi.

– Cənablar, biz ona doğru və deməli, bu ulduza sarı gedirik!

Hamı öz təəccübünü ön monitora sarı yönəltdi.

– Bu sürətlə biz oraya yarım gündən sonra çatırıq!

Saatlar sürətlə irəliləyir, amma kimsə dillənə və öz intuissiyası ilə müəyyənləşdirdiyi fikri səsləndirməyə çalışmırdı. Yaxınlaşdıqca ətrafdakı ulduz bürcələri tanış təəssürat bağışlayırdı. Honrebl Canata üst nahiyədən böyük monitoru aşağı saldı. Hamı bütün diqqətini bu monitora yönəltdi. Burada hər şey daha böyük ölçüdə və daha dəqiq nəticələrlə əks olunurdu. Birdən o nə dərk etdisə, qaşları çatıldı, üzünün ifadəsi dəyişdi, güclə udqundu. Əlini bir düymənin üzərində gəzdirməklə gəminin içərisinə aramsız həyəcan siqnalları daxil oldu. Böyük monitora ekranın qıraqlarında müxtlif hesablama nəticələri görünürdü. Hamının qaşları maraqla çatılmışdı.

– Günəş sistemi!?

Honrebl Canatanın yaşına yaraşmayan ucalıq və şövqlə səslənən bu qəfil bağirtisi salonu titrətdi. Bu hamının ürəycə olan və bayaqdan düşüncəsində analiz edilən həqiqət idi. Amma asanlıqla heç kəs nəyə anlama bilmirdi.

– Günəş sistemi?! Axı bu necə baş vermişdir?!

Sanki beyinlər tormozlanmışdı. Nə baş verdiyini kimsə dəqiq anlama bilmirdi. Bir qədər sükütdən sonra Qreysful İsusa:

– Xatırlayırsınızsa, biz istiqaməti sol tərəfə yönəltdik. Bu isə qövsvari xarakter daşıyırdı!

– Bu bizim AEM-dən səslənən siqnallar olmasın?!

– Bu odur! Deməli, bir azdan Yer kürəsi ilə qarşılaşacağıq?!

– Cənablar, biz yuxuda deyilik ki?!

Sonra nə xatırladırlarsa hamının üzündən sevinc ifadəsi çəkildi. Müdriklərin qaşları çatıldı, tədricən hamının üzünə kədər ifadəsi hakim kəsildi.

– Deməli, yolu yenidən qətt etməli, yenidən getməli, qayıtmalıyıq!

– Kainatda bütün planetlər dairəvi, görünüşü qövsvari, bütün qalaktikalar ziqzaqvaridir! Dairəvi bucağa meyillənərək alınmış istiqamət sonucda əvvəlki nöqtəyə qayıdır!

– Yəqin ki, indi Yer kürəsi ya parçalanıb nəhəng astroidlərə çevrilmişdir. Ya da o indi Marsdan heç nə ilə fərqlənmir!

– Ya da bir vaxtların Ay peyki kimi sönük və sükuta qərq olmuşdur!

Bir neçə saatdan sonra monitora Günəş sisteminin planetləri görünməyə başladı. İnana bilmirdilər: bu görünən Pluton, Neptun, Uran, bu sürətlə hərələnən Saturn, bu ən böyük Yupiter, bu isə müxtəlif rənglərə çalan Mars idi. Onların peykləri də radarlardan yayınmırdı. Birdən... Birdən əvvəlcə kimsə öz gözlərinə inanmadı. Sonra birdən salonu hamının eyni zamanda “Yer kürəsi!” bağirtisi bürüdü. Onlar səhv etməmişdilər, bu Yer kürəsi idi. Hamı sevinir, bir-birini qucaqlayıb öpürdü. Yer kürəsi məhv olmamışdı! Amma o daha əvvəlki quruluşa malik deyildi. Cihazlar onun görünüşünü yaxınlaşdırdıqca nə əvvəlki qitələr, adalar, nə də əvvəlki formada okean, dəniz və dağ qurşaqları görünmürdü. Amma planet tamam dağılmamış, yenə də səmadakı yerində durmuşdu. Bu həmin kosmik kordinatlar idi. Yer kürəsinin yenə də su və quru hissələri, dağları, hətta üzərində buludları da vardı. Deməli, orada həyat vardı! Bu nəticələr yekunlaşdıqda müdriklər sevinc içərisində bağırmağa, uşaqlıq illərində olduğu kimi atılıb-düşməyə başladılar. Hamının yanaqlarından sevinc gözyaşları axırdı.

“New-Noy” sanki bu məkana tələsirmiş kimi böyük sürətlə irəliləyirdi. “SOS” siqnalı durmadan səslənir, lakin daha heç də həyəcan ifadə etmirdi.

Birdən Yerdən bir qədər uzaqlıqda onun ətrafına dolanan bir böyük kütlə göründü. Aralarındakı məsafəni bilmək istədilər. Böyük monitorun kənarında həmin məsafə müəyyənləşdi və 384 min kilometr məsafə qeyd olundu. Hamı onu eyni zamanda tanıdı: Ay idi. Ay tamam yox olmamış, ikiqat ölçüdə kiçilsə də, yenə peyk olaraq qalmışdı. Ay yenə də Yerin orbitinin ətrafında dolanırdı. Yer kürəsi isə öz ölçülərini böyeltmişdi. Ona doğru diqqət yönəldərkən orada hər şeyin qara torpaq halında olmadığı da aşkar olundu. Əksinə, sanki daha çox hissə suya qərq olmuşdu. Fikirlərində səhv etməmişdilər; Yer kürəsi indi özünün coğrafi quruluşunu

dəyişmiş, daha böyük ərazilər su ilə örtülmüş, qitələr kiçilmiş, öz quruluşunu tamam dəyişmiş və bir-birindən çox ayrı düşmüşdü. Bu vəziyyət Yer kürəsinin milyon illər əvvəl mövcud olmuş quruluşunu xatırladırdı. Avropa Asiyadan, Hindistan böyük materikdən ayrı idi. Afrikanı xatırladan bir böyük ada da hər tərəfdən suyun əhatəsində qalmışdı. Müdriklər sevinir, həm də buna təəccüblənirdilər. Hansı formada olursa-olsun, əsas o idi ki, Yer var idi. Ancaq hər şeyin çox fərqli quruluş aldığı da gerçəklik idi. Orada nə Avstraliya, nə Amerika, nə də Afrika formalı qitə yox idi. Şimali Amerika da görünmürdü. Avstraliya bir böyük ada həcmi almışdı. Kürənin ümumi torpaq ərazisi çox kiçik idi.

Kosmik gəmi daha böyük məsafə qət edərək Yer orbitinə və atmosferinə daxil oldu. Burada onlar ekzosferi, sonra termosferi keçib, mezosferə çatdılar. Atmosferin bu qatları öz tərkibini bir qədər dəyişmişdi. Buralarda hərərət çox yüksək olmasa da insan orqanizmi üçün lazım olan hava tərkibi daha əvvəlki vaxtlarda olduğu qədər az deyildi. Kifayət qədər azot, oksigen və digər qazlar var idi. Təkcə Yerin cazibə qüvvəsi bir qədər azalmışdı. Lakin stratosferə, sonra isə termosferə daxil olduqda burada havanın daha təmiz və aydın olmasının şahidi oldular. Yerin cazibə qüvvəsi çox olmasa da havada azot artıb 78,1%, oksigen 21,1% -ə qalxmışdı. Digər qazların, xüsusən də karbon və arqon qazları, müxtəlif tozlar heç 0,2% təşkil etmirdi. Bəzi yerlərdə bu göstərici ən gözəl dağ və dəniz-ətrafı ərazilərdən daha yüksək nəticələrə malik idi. Yerin litosfer qatında səhra və dağlıq ərazilər bir elə çox deyildi. Yer üzünü yaşıllığa bürünmüşdü. Sanki Yer nə vaxtsa məhv olmamış, əksinə, daha da gözəlləşmişdi!

Ötən od fəlakətindən nə qədər zaman keçmişdi?

Müdriklər ötmüş bu zamanı dəqiqləşdirməyə macal tapmadılar.

“New-Noy” kosmik gəmisi Yerdən 10 km hündürlükdə uçur, soldan sağa istiqamətdə onun başına dolanırdı. Günəş şüaları indi daha parlaq və şəffaf idi. Yerin coğrafi quruluşu çox dəyişmişdisə də öz gözəlliyini itirməmişdi. Bəzi yerlər tanınmaz hala düşmüşdü. Müdriklər bir sıra dağlıq əraziləri dəniz və okean sularına bitişik vəziyyətdə gördülər. Dəqiq tanıdıqları ilk məkan Qafqaz dağları oldu. İndi bu dağlar kiçilmiş, böyük hissəsi yamyasıl təpələrə çevrilmişdi. Xəzər dənizi isə Orta Asiya istiqamətində böyümüşdü. Orada daha səhralar yox idi. Dəqiq tanıdıqları daha bir yer də Himalay dağları idi. Kosmosa yüksələn “SOS” signal da məhz buradan yayılırdı. Amma buna görə çox sevinə bilmədilər. Onun da zirvələri kiçilmiş, böyük bir ərazi litosfer pilitələrinin ayrılması və geriye çəkilməsi ucbatından sanki ikiyə bölünmüşdü. Hansısa cihazlar işləsə də, bəlkə də AEM dağılmış, sıradan çıxmışdı. İndi Asiya ərazisinə düşmüş yerlərdə Tibetin bir çox hissəsi tam dəyişilməz qalmışdı. Kosmik gəmi Yer səthinin qaranlıq hissəsini ötüb yenidən Günəş şüalarının düşmüş olduğu gündüz ərazilərinə çatdıqda müdriklər Afrikanın şimal ərazilərində təkcə səhraların azaldığını sezdilər. Afrikanın bir hissəsi qopub Avroaziya bitişmişdi. Daha Qırmızı dəniz də yox idi. Ərəbistanın bəzi şəhərləri səmadan qopub düşmüş yanar Ay parçalarına məruz qalmamışdı. Məkkə şəhəri yenə də Yerin kosmosdan mərkəzi mövqeyində idi.

– Mən əminəm ki, Kəbə dağılmamışdır!– Pöfekt Aza tam əminliklə bildirdi.

– Yəqin ki, Qüdsdəki Beytül-müqəddəs də!– Holıy Mehita dedi.

– Bəs insanlıq?

Suallar bir-bir səslənir, cavablar diləgətirilmirdi. Kosmik gəmi Yer kürəsinin başına dolanır, müdriklər hər yerə aqgözlüklə nəzər salır, harasa qonmağa da tələsmir, bu sualların cavabını axtarırdılar. Eyni zamanda Yerin bütün göstəriciləri yenidən tədqiq edilir, fəlakətdən əvvəlki vəziyyətlə müqayisə olunurdu. Yer öz oxu ətrafında hərəkətini bir qədər dəyişmişdi. Nəticədə Şimal və Cənub qütbləri indi bir qədər əks istiqamətə çəkilmişdi. Kürənin şimal qütbü sabiq Rusiyaya sarı gəlmiş, Afrikanın sabiq formasından qalan böyük adalar isə Cənub qütbünə mərkəz olmuşdu. Əksər şəhərlər daha yox idi. Hansısa digər yaşayış məntəqələri də diqqəti cəlb etmirdi. Avropa büsbütün tamam başqa quruluş almış, sanki yox olmuşdu. Hələ heç də qütblər buzlaqlarla tam örtülməmişdi. Ən böyük qeyri-adilik, ən böyük dəyişiklik isə Yer üzündə insan varlığının yoxluğu və mövcudluğunun görünməməsi, hiss olunmaması idi.

Müdrüklər daha bir neçə gün gərgin tədqiqat apardılar. Burada canlı varlıqların yaşayışı üçün hər cür şərait vardı. Amma Yer kürəsində birçün nəfər də olsun insan yox idi. Heç quşlar, heyvanlar da sağ qalmamışdı. Bəlkə də aradan bir neçə kosmik il deyil, əlli-yüz il vaxt ötmüşdü. İnsanın yaşamadığı Yer üzünü boş və çılaq görünürdü.

Müdrüklər bunu bir-birlərinə ifadə etməsələr də hamısı insanın yoxluğu ilə Yer üzündə böyük boşluq olduğunu başa düşürdü. Onlar bu düşüncəni özlərindən uzaqlaşdırmaq üçün gördükləri digər hər şeyə sevinir, gülür, hər gördüklərini bir-birlərinə göstərər, oraların əvvəllər hara olduğunu xatırlatmağa çalışırdılar.

– Müdrüklər, yeni bir qərar qəbul etmək lazımdır! – Nəhayət Kaynd Adama bu xüsusda qətiyyətlə dilləndi. – Biz onsuz da çox vaxt itirmişik!

– Bunun Yerdə neçə il olduğunu dəqiqləşdirmək də çox vaxt aparacaq. Güman etmək olar ki, bizim Ali Elmi Məkan tam zərər görməmişdir. Bizim SOS siqnallarımız hələ də kainata yayılır. Bundan ötrü bir çox cihazlar işləməli, sistem sıradan çıxmamalıdır. Çıxmaybsa, deməli...

– Zərər görməyən ərazilər tək deyil. Amma fauna və bütün bəşəriyyət məhv olmuşdur! Od fəlakəti yalnız canlı və fiziki xarakterli orqanizmləri məhv etmişdir.

– Hamısını bərpa etmək mümkün olacaq! Biz həqiqətən də Yer sivilizasiyasını xilas edə bildik. Bəşəriyyətin on min illərə sığan bütün nəliyyətləri xilas olundu! Ancaq...

– Əksər flora nümunələri yenidən canlanmışdır. Onları yetirən də Yerdir, udan da. Fauna üzvlərini bərpa etmək üçün isə təcili olaraq Ali Elmi Məkanı axtarmaq lazımdır!

– Daha laboratoriya şəraitində işləməkdən çıxmalı, canlı insan həyatını əsas obyektə çevirməliyik! Bu fəlakət bizə dərs olmalıdır! Hər şey insanlığa doğru!

– Elə isə Yer kürəsində əvvəlcə canlı insanı bərpa etməliyik?

Müdrüklər bu sual önündə bir müddət susdular. Birdən Pöfekt Aza nə xatırladısa, üzünü güldürdü.

– Bundan ötrü bizim uşaqları... uşaqlarımızı... övladlarımızı – Mahmudəli və Mariyanı təcili oymaq lazımdır. – o dedi. – Lap Adəm və Həvva kimi!

Bu fikir hamını sevindirdi. Yer tapılması, burada yaşayışdan ötrü daha kimsədən icazəyə ehtiyac olmaması daha çox onlara lazım idi. Onlar bu dünyaya, dünya da onlara möhtac idi. Onları xatırlayan kimi hamı daha çox sevindisə də, sonra bir qədər fikrə getdilər. Onun gerçəkləşməsi deyildiyi qədər sadə ola bilməzdi.

– Müdrüklər, biz bu gəncləri olduqları kimi Yərə qaytara bilmərik!

Elder Ariya belə dedi.

– Haqlısınız! – Honrebl Canata bildirdi. – Bundan ötrü əvvəlcə onların yaddaşı qapanmalı, bizimlə bağlı bütün bilgilər silinməlidir. Onlar bizi, Ali Elmi Məkanın varlığını, bu kosmik gəmini, kosmosda gördüklərini heç vaxt xatırlamamalıdır! Hətta öz adları, nitqi, dili, dini, bütün vərdisləri silinməli, hər şey ibtidai məcraya qayıtmalıdır! Yoxsa onlar üçün çox çətin, həyat çox mənasız, hər şey kənar qüvvələrdən asılı kimi görünəcək. Bizim və özlərinin indi qadir olduqları bütün bilgilər onsuz da tədricən üzə çıxacaq. Amma zamanı gəldikcə.

– Sanki bunu özləri kəşf ediblərmiş kimi!

– Biz isə onları daim nəzarət altında saxlayar və qoruyarıq! Eləcə də, biz onlara, heç özləri də xəbər tutmadan çox bilgilər verərik. Bu dünyanı yenidən onlar qurmalıdır. Mənəviyyət inqilabı? Xeyr, sadəcə, əsil və yeni həyat!

– Həm də bir-birlərindən ayrı-ayrı məkanlarda. Amma sonra onların qovuşması da lazım! Hətta vacibdir! Bunsuz insan artımı olmaz ki!

– Bu çox maraqlı layihə olardı. Cənablar, hər şeyə başlamaq lazımdır!

– Hər şeyi onlar başlamalıdır!

– Mahmudəli və Mariyanı Yer kürəsi üçün hazırlamağa başlayaq!

Yeni qərar hamının tam ürəycə idi və hamı bu tapşırıqə birgə fəallıq göstərdi.

Aradan ötən bir müddətdən sonra “New-Noy” kosmik gəmisi nəhayət ki, Yer planetinə qondu. Bura sabiq Qafqaz dağlarının cənub ətəkləri idi. Gəminin qapısı açılan kimi içəriyə sə-

rin, yüngül və yonca ətirli Yer havası doldu. Müdriklər qapı ağzında ciyər dolusu hava udmaqdan da həzz alır, sevinirdilər. Sonra gəminin nərdivan-pilləkəni asıldı, dayaqlar uzanıb torpağa pərçim oldu.

Yer bütün parlaq və şəffav rənglərə bürünmüşdü.

Pöfekt Aza qollarının üstündə Mahmudəli Bəycanı gətirdi və yerdəki yaşıl otların üzərinə qoydu. O hələ də yatırdı. Əynindən ən adi geyimi də çıxarılmışdı.

Bir ayrı məkanda Deliyver Cunanın qolları üstündə Mariya Paolo çılpaq halda çəmənliyin üzərinə qoyulurdu.

EPILOQ- SON, YOXSA PROLOQ - BAŞLANGIC ?

(*56- xüsusi kompozisiya ovqat musiqisi)

Bu dünya büsbütün gözəl səslərə bürünmüş, aləm səmanın mavi örtüyü ilə əhatələnmişdi. Burada günəşin zərrin şəfəqləri altında quşlar uçuşur, otlar boy atır, çiçəklər açır, sərin meh əsir, zaman axır, həyat davam edirdi.

Yamyaşıl otların üzərində oyanan çılpaq gənc gözlərini qırparaq ətrafa donuq baxışlarla nəzər salır, bu ətraf aləmi tanımaq istəyirdi. Onun gördükləri dərk etdiklərinə bərabər deyildi. Sonra o tədricən dikəldi və qalxıb ətrafın yaşıl otlarına, kollarına, ağaclarına baxdı. Ayaq üstə çox durmadı. Özünün tam çılpaq vəziyyəti ürəycə olmadı. Gözünə sataşan böyük yarpaqlar karına gəldi. Əslində bu kimsəsizlikdə onun üçün ayıb olan nəşə yox idi. Amma bu hiss onun xislətindən gəlirdi. O, yarımçılpaq halda ətrafı oğrun və maraq dolu nəzərlərlə gəzməyə başladı. Aləm daha çox yaşıl rənglərə qərq olmuşdu. Bir yerdə qarşısına dumduru, şəffav axan bir çay çıxdı. Əyilib axar çaya baxdı. Başını lap yaxınlaşdırıb, suya öz gözləri ilə toxunmaq istədi. Bu zaman ağzına su doldu. O başını tez geriye çəkdi. Amma ağzına dolan su ürəycə idi. Bundan xoşhallandı və əyilib ağzına su götürməyə çalışdı. Başında gözəl duyğular dolaşırdı. Bu duyğular onu nəşə axtarmağa sövq edirdi. O dayanmadan gəzdi, hər yana baxaraq nəşə axtardı, amma nə axtardığını özü də anlamadı.

Çəmənliyin üzərində bükülüb uzanmış çılpaq bir gənc qız uzun kipriklərini qırparaq ətrafa donuq baxışlarla nəzər salır, ətraf aləmi tanımaq istəyirdi. Onun gördükləri dərk etdiklərinə bərabər deyildi. Sonra o tədricən dikəldi və qalxıb ətrafın yaşıl otlarına, çiçəkli kollarına, qolbudapqlı ağaclarına baxdı. Ayaq üstə çox durmadı. Əyni tam çılpaq vəziyyətdə onun üçün narahatlıq doğururdu. Ayıblıq doğuran hisslər onun xislətində idi. Gözucu baxdığı yerlərdə yamyaşıl və iri yarpaqlar vardı. Özünü bir qədər örtükdən sonra o qalxıb ətrafı gəzməyə başladı. Bir tərəfdə qarşısına çay çıxdı. Əyilib axar suya baxdı. Başını lap yaxınlaşdırıb, suya öz gözləri ilə toxunmaq istədi. Bu zaman ağzına su doldu. O başını tez geriye çəkdi. Amma ağzına dolan sərin su ürəycə idi. Bundan xoşhallandı və əyilib ağzına su götürməyə çalışdı. Başında gözəl duyğular dolaşırdı. Bu duyğular onu axtarışlara sövq edirdi. O dayanmadan gəzdi, hər yana baxaraq nəşə axtardı, amma nə axtardığını özü də anlamadı.

Aradan kiçik zaman ötdü.

Əks cinslər sərgərdan gəzib-dolaşır, nəşə axtarırdılar. Gördükləri bir çox şeylərə ağızlarını toxunduraraq, onu dişləməklə və ya bu şeyləri içəriyə sovurmaqla hiss edirdilər. Ən çox xoşladıkları su, axar dumduru çaylar və meyvələr idi. Bir dəfə hər ikisi dumduru təmiz suya girdi. Bir-birlərindən xəbərsiz və bu gölün əks tərəflərindən daxil olmuşdular. Suyun içərisində hərəkət etmək çox xoş idi. Birdən hər ikisi eyni zamanda qarşıda bir varlıq gördü. O andaca irəliyə getmək və bunun nə olduğunu ağızlarını toxundurmaq, dişləmək və ya sovurmaqla hiss etmək istədilər. Amma suya batdıqca gözlərinin önündə başqa aləm açılırdı. Onda onlar geriye qayıdıb sudan çıxdılar. Ancaq sudan çıxaraq bir-birlərinin oxşar bədənlərini gördülər və qeyri-ixtiyari olaraq bu onların çöhrəsinə qızartı gətirdi. Buna görə bir-birlərindən qaçıb kolluğun arxasında gizlənməyə çalışdılar. Hər ikisinin köksündə nəşə bərkdən döyünür, səsi qulaqlarında eşidilirdi. Hiss etdikləri ilk həyəcan hissi sonra onlarda yeni duyğular yaratmağa başladı. Beləcə bir-birlərinə görünür, sonra qaçıb kolluğun, təpəliyin, ağaclığın arxasında gizləndirililər.

Amma bu çox davam etmədi. Bir gün qəflətən üzbəüz gəldilər. İkisi də donub qaldı. Daha qaçmağa, gizlənməyə nə bir yer, nə də taqətləri qalmamışdı. Baxışları qarşı tərəfi oğrun-oğrun, sonra acgözlüklə seyr etməyə başladı. İndi baxışları onlara xoşhallıq bəxş edirdi. Sonra onlar bir-birlərinə doğru addımladılar. Eyni zamanda əlləri də irəli uzanmışdı. Bir-birlərinə toxunan kimi hər ikisinin bütün vücudu lərzəyə gəldi və yenidən qaçıb gizlənməyə çalışdılar. Lakin nə qədər qaçdırlarsa da, buralarda gizlənməyə daha münasib bir ağac, kol, təpəlik tapmadılar. Yeganə yol yalnız daha uzaqlara qaçmaq idi. Onlar bir-birlərindən əks istiqamətlərə qaçsalar da və qarşı tərəfdə uzaqlaşdırlarsa da, əks tərəfdən bir-birlərinə yaxınlaşırdılar. Beləcə bir dəfə yenidən qarşılaşdılar və yenə də qəflətən üzbəüz qaldılar. Burada da gizlənmək üçün yenə heç kiçik bir ot da, yarpaq da görünmürdü. Ətraf büsbütün xam torpaqdan ibarət idi. Yenidən bir müddət baxışdıqdan sonra bir-birlərinə tərəf addımladılar. Əvvəlcə oğlan əlini irəli uzadıb, qızın sinəsinə toxundu. Sonra qız əlini onun üzünə, dodaqlarına sürtdü. Bu anda hər ikisi qarşı tərəfi daha yaxından duymaq istəyirdi. Bu duyğunun təsiri altında tərəflər bir-birlərinə sarı atıldılar. Hər ikisi əlini bədənlərinə sürtsə də ağzını qarşı tərəfi qoxulamaq və hiss etmək üçün uzatdı. Bir-birlərini acgözlüklə qoxuladılar. Bu zaman dodaqları da qarşı-qarşıya hərəkət edirdi. Və birdən onların dodaqları bir-birinə toxundu. Bu anda hər ikisinin vücudunda şimşək çaxdı, köksündə göy guruldadı, bütün varlığı hərarətdən uçundu. Bu vəziyyət çox gözəl duyğular oyadırdı. Sonra hər ikisi eyni zamanda qarşısındakını ağız-ağıza dərk etməyə çalışdı. Bu onları daha da yaxınlaşdırdı və əks tərəflər bir-birlərinə möhkəm qısıldılar.

Onların ayrılması çox gec oldu. Duruş anları onlar üçün çox sirli və mübhəm xoşhallıqlar doğurmuşdu.

Gənc qız və oğlan bir-birlərindən aralanıb, yenidən bir-birlərinə və diqqətlə baxdılar. İndi çox xoşbəxt idilər. Onlar bir-birləri üçün yaranmışdılar.

Gənclərin irəliyə yönələn addımları öz duruş vəziyyətindən torpaqda dərin ayaq izləri buraxırdı. Bir qədər sonra bu izlərdən birində ilk toxum torpaqdan baş qaldırdı.

Hər şey yenidən başlanırdı.

Hər şey yenidən sona gedəcəkdimi?

* * *

Lənkəran. 2008-ci il